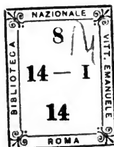
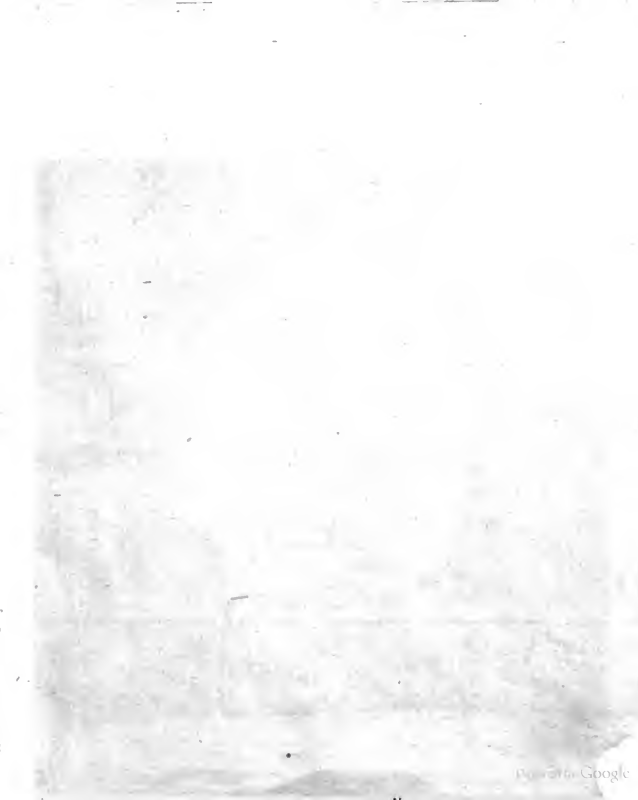
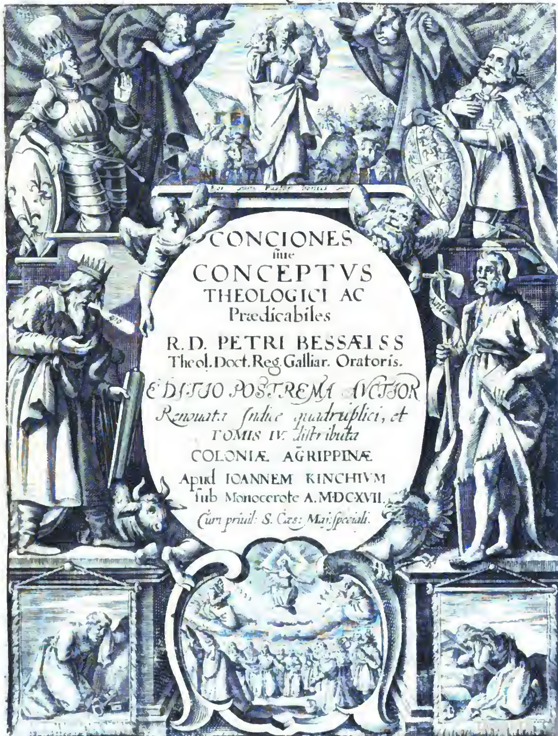

IHS

NAZIONALE
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE
ROMA
8
14 — I
14

Conc. Bellai Tom. 7.

Y

CONCIONES
siue
CONCEPTVS
THEOLOGICI AC
Prædicabiles
R.D. PETRI BESSÆI S S
Theol. Doct. Reg. Galliar. Oratoris.
EDITIO POSTREMA AVCTIOR
Renouata Indice quadruplici, et
TOMIS IV. distributa
COLONIÆ AGRIPPINÆ
Apud IOANNEM KINCHIVM
sub Monocerote A. MDCXVII.
Cum priuil: S. Cæs: Maj. speciali.

BIBLIOTECA NAZ
ROMA
VITTORIO EMANUELE

CONCIONES
siue
CONCEPTVS THEOLOGICI,
AC PRAEDICABILES,
IN OMNES TOTIVS ANNI Dominicas.

AVCTORE
R. D. PETRO BESSAEO SS. THEOLOGIAE DOctore, Regi Christianissimo Galliarum &c. à Concionibus.

FIGVRIS, ALLEGORIIS, SIMILIBVS EX SACRIS PROFANIÚQ, Scriptoribus plenissimi, cum occurrentium fidei controuersiarum tractatione.

TOMVS PRIMVS.

Hac editione emendati & aucti, additis ad singulas Conciones argumentis, & Quadragesimali suo loco inserto. Studio M.M. cum Indice quadruplici.

COLONIAE AGRIPPINAE,
Apud IOANNEM KINCHIVM sub Monocerote.
ANNO M. DC. XVII.
Cum priuilegio Sacræ Cæsareæ Maiestatis speciali.

APPROBATIO.

NOs infrà scripti SS. Theol. Doctores in alma Vniuersitate Parisiensi, notum facimus legisse & visitasse Conceptus Theologicos in Euangelia Dominicalia; Authore M. Petro Bessæo Ss. Theolog. Doctore: neque in eis quidquam, quod S. Rom. Ecclesiæ Apostolicæ aduersetur, quinimò insignes ac doctissimos conceptus pro ædificatione & consolatione fidelium reperiri. Act. Parisijs 5. Aprilis. Anno 1609.

A Soto.

Dauid.

CONCIONES *R. SS. Theol. Doct. Petri Bessæi in Dominicas ac Ferias Quadragesimæ ac Paschæ, nihil orthodoxæ fidei habere contrarium, quin magna cum Ecclesiæ vtilitate Latino idiomate imprimi posse censeo.*

TILMANNVS VOSMERVS
Librorum in Diœcesi Colon.
Censor ordinarius.

LECTO-

LECTORI SALVTEM:

D. MATTHIAS MARTINETZ, *Interpres.*

FRVCTVM damus, Amice Lector, prædij, prælique nostri autumnalem, vernis purgatum cruditatibus, æstiuis maturatum solibus, nulla vt vltra supersit aut oculo aut stomacho inimica austeritas: Conceptus scilicet illos Theologicos Exim. D. Petri Bessæi, Serenissimi quondam Principis Condæi, nunc autem Regij Oratoris, à multis multoties, etiam à nobis superiori anno Latinè editos. Nec propterea infelicis cœnæ κράμβην δίσεφθον quin frugiferæ arboris horna mitioraque poma. Ne, quæ altera sui parte minus exposita soli, sapida tamen deperiendo didiceris; transplantata ac recocta nouiterque condita sapidiora fore non dubites: & quæ communi rumore intelligis vsque adeò probari, habentibus inuidere possis, tua facere non possis. Quæ res enim (nihil ambigo) si vel obiter in oculos aures ue inciderit opus toties amatum, quoties introspectum: siquidem decimumquartùm iam, fortè & amplius lucem & Auctorem adspicit superstitem; nec vno loco, nec vno idiomate legitur, non dubium absoluti operis argumentum. Nouum enim hoc inusitatumque illi accidit; vt, contendentibus, cum prælo emptoribus, quando recuditur: non fastidia & satietatem, sed noua desideria generare videatur: dum quilibet quod in alieno vsu velut in vicino horto eminus radiare conspicit, etiam ipse vsurpare mauult, quàm suspirare, frui, quàm admirari.

Gallico idiomate 14 editos Conceptus suos, refert Auctor in Præfat. Concord. Bibliorum Parisijs in fol. edit.

Studuimus itaque, Amice Lector, nouo etiam sumptu commoditati tuæ: vt quamprimùm distractis exemplaribus, limatiorem accuratioremque haberes editionem. Non enim tantum, iuxta prouerbium, bis & ter quæ pulchra, iteramus, sed iterando sub prælo pulchriora facimus. Superiorem enim interpretationem, qui feliciter cæperat absoluere præreptum ab alio integrè non potuit. Iam verò & partem ab alio versam ab eadem manu repræsentamus, postliminiò aliena & sua ad incudem limamq; reuocante. Vt iam demùm habeas opus continuum, vniforme, vnius Auctoris, vnius interpretis, agrum vniseminem, & vestem non ex lana linoq; contextam. Fruere ergo & Auctoris beneficio, & studio nostro: Fruere, inquam, atque accessorias Concionum de Sanctis primitias velut bonæ spei pignus ominare depositum. Neque enim mihi persuadeo, Virum ita vtiliter pro Ecclesia laborantem, Christianæ Religionis cursum, tantis fraudare adminiculis, tot piorum spem ac vota fallere decreuisse, vt reliquum de Sanctis quod sperant, desperare debeant: ac magis opinari se irritamentum quoddam, quàm Arram, pleni perfectique operis in hoc additamento accepisse. Vale.

Concionum de SS alter tomus post accessit, quē nunc aptè suo ordine coniunctim damus.

PRIVILEGIVM CAESAREVM.

ATTHIAS diuina fauente Clementia, Electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclauoniæ, &c. Rex. Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ & VVirtembergæ, &c Comes Tyrolis &c. Agnoscimus & notum facimus, tenore præsentium, vniuersis: Quòd cum demisse Nobis exponi curarit Noster, sacrique Romani Imperij fidelis dilectus Ioannes Kinchius, Ciuis & Bibliopola Coloniensis, sese in publicam vtilitatem eorum, qui vel concionandi munere funguntur, vel sacræ Theologiæ operam nauant, ac pietatem Christianam haurire desiderant, R. D. P. Bessæi Christianissimi Francorum Regis Concionatoris, Conciones & alia, quæ scripsit, Opera è Gallico in Latinum & Germanicum Idioma, non leui sumptu ac labore versa, typi beneficio publici iuris facere decreuisse, vereri autem ne quòd sæpè fieri solet, æmulorum fraude, vel dolo editionem suam temerè imitentur, sperato laboris & impēdij sui fructu frustretur; humiliter nos rogaris, vt indemnitati sua Authoritate nostra Cæsarea benignè clementerq; consulere dignaremur. Nos pro singulari ea affectione, qua honestos ac pios istiusmodi conatus, quorum fructus in publicum redundet, adiuuare consueuimus precibus supradicti exponentis clementer annuendum duximus, vt vigore præsentium annuimus; ac proinde vigore huius nostri diplomatis, vniuersis & singulis Bibliopolis, Typographis, alijsq; librariam negotiationem exercentibus, seriò edicimus & vetamus, ne quis supradictas Petri Bessæi Conciones, reliquaque eiusdem opera in Latinum & Germanicum Idioma ex Gallico translata, citra scitum, voluntatem, & consensum supradicti Ioannis Kinchij intra nostros Sacriq; Imperij nec non Regnorum & Dominiorum nostrorum hæreditariorum fines per integrum decennium à prima editionis die computandum, clam vel palam, in simili vel alia forma, siue integra, siue diuisim imprimere, recudere, aut aliò recudenda dare, vel alibi etiam impressa adducere, venumdare, vel alio quouis modo distrahere præsumat. Si quis verò secus faciendo Priuilegium hoc nostrum Cæsareum spernere, negligere aut transgredi ausus fuerit, eum non solum huiusmodi libris, perperam quippe recusis & adductis (quos quidem antedictus Ioannes Kinchius, ipsiusue mandatarius, vbicunque locorum deprehensos siue propria authoritate, siue Magistratus loci istius auxilio, sibi vendicare poterit) de facto priuandum, sed & pœna insuper decem Marcharum auri puri Fisco nostro Cæsareo fraudis vindici & prædicti Kinchij, eiusue hæredum vsibus ex æquo pendenda decernimus, omni spe veniæ sublata mulctandum. Dummodò tamen libri nihil in se scandalosum, aut Orthodoxæ Religioni Catholicæ, Sacriq; Romani Imperij Constitutionibus, aduersum, vel bonis moribus contrarium, siue in præfatione siue in contextu, seu alias quocunque modo contineant. Et iam dictus Kinchius, terna vt minus singulorum librorum exemplaria proprijs suis sumptibus, quamprimum ad Cancellariam nostram Imperialem Aulam transmiserit.

Manda-

Mandamus ergò vniuersis nostris ac Sacri Romani Imperij, Regnorumq; & Dominorum nostrorum hæreditariorum subditis cuiuscunque status, gradus, ordinis, conditionis, dignitatis, aut praeminentiæ existant, tam Ecclesiasticis, quàm Secularibus; præsertim verò ijs qui in Magistratu constituti, vel proprio, vel superiorum suorum nomine, & loco iuris ac iustitiæ administrationem exercent, ne quemquam Priuilegium hoc nostrum Cæsareum temerè aut impunè transgredi, aut violare patiantur, quin potius contumaces, si quos compererint præscripta pœna plecti, alijsq; idoneis modis coerceri curent, quatenus & ipsi eamdem mulctam euitare velint. Harum testimonio litterarum manu nostra subscriptarum, & sigilli nostri Cæsarei impressione munitarum. Datum in Arce nostra Lintzij die decima octaua mensis Iulij Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Decimoquarto. Regnorum nostrorum Romani tertio, Hungarici Sexto & Bohemici quarto.

Matthias.

Locus sigilli.

V. H. L. von Vlm.

Ad mandatum Sacræ Cæs. Maiestatis proprium.

Io. Baruitius.

IN CON-

IN CONCIONVM
LIBROS D. DOCT.
DE BESSE
AD LECTOREM.

QVOD tu mellifluo dictatos ore libellos
Perlegis, Auctoris quem finem omnis habet:
Desine mirari, lector, quem sæpè tonantem
Audieras, manibus nam cupit ipse teri.
Quæ causa est, breuior represserat hora loquentem,
At scribens, prodest tempus in omne tibi.

IVLIANVS DE ROVEE
Cenomanensis Suzanneus.

DE INSIGNIBVS D. DE BESSE.

SEPTIMVS IMPAR.

PNeumatos æterni septem sunt munera, septem
In cœlo miris viribus astra micant.
Rursus habet septem sacra signa Ecclesia, septem
Aegypti in campis ostia Nilus habet.
Fluctuat Euripus septeno turgidus æstu:
Et septem ætherei mira sub axe poli.
Septimus in lucem partu qui masculus exit,
Strumosum fertur sistere posse malum.
Scilicet in numeris mirabilis insita virtus,
Et vis septenis propria rebus inest.
Fratribus è septem iam surgit septimus impar;
Extat hac frater septimus impar opus,
Quid mirum ingenium si fratribus exeris impar?
Hoc omen solus septimus impar habet.

SIMON DE CVBES.

AD AVCTOREM, ET LOCA QVIBVS EST concionatus.

I.

CVM te Lugdunum, Constantia, cum Beluacum
Fundentem sacros audijt ore sonos:
Non vox est hominis; vox (inquijt) ista Deorũ est.
Inferni gemimen vox tua Besse domat.

II.

Si Lemo vix talem tellus mihi mittat alumnum,
Sparsas Caluini dogmate purgo notas.
Ille animas soluat quas fraus malè perdidit: illum
Vita salusq; manent, hunc sua perditio.

Te Lemo vix limus vix finxit; cor tibi totum
Sublime, illimi gutture sermo fluit.
Nil mihi Besse nouum, si so te Lutetia lucet,
Si diluta tuo flumine, munda luto est:
Si fundata tuis constat Constantia verbis:
Nec Reluacensem bellua vastat agrum.

AD LIBRVM.

AD mundi properas forum libelle,
Nec popli metuis miser labellum?
Nec scabra metuis manus lituras?
Nec calces metuis recalcitrandum?
Nec Gallus Latiæ flagella linguæ;
Nec Nasi metuis metum timendi?
O librum impauidum & rudem timere!
An Bessei metuam manu politus?
Quin Bessum metuat calumniator,
Et qui vindicias eat Patronum.
Meque amet clypeo valentiore.
Pro me causa, fides Deusque pugnat:
Hunc nulli stimulum premunt inulti.

A MONSIEVR DE BESSE PRAEDICATEVR ORDINAIRE DV Roy sur ses Conceptions Theologiques.

ROme si l'vniuers en t'admirant t'adore
Pour l'honneur Pastoral, & pour ce fondement
Qui demeure affermy contre le grondement
Des puissances d'Enfer & de plus te decore.
De ses plus beaux esprits Le Limosin t'honore
Des quatre grands Pasteurs, d'vn Vrbain, d'vn Clement
Gregoire de Beaufort, du Sixieme Innocent,
Et d'vn docte Muret, qui tu prise encore.
Paris si l'on te doit telle recognoissance,
Pour la grandeur des Roys, pour l'Estat de la France,
Le mesme Limosin te faict le mesme bonneur
Te donnant vn Maumont, Dorat, Benoist, de Besse
Quatre grands escriuains, dont l'un comme Docteur
Te laissant ces Sermons, te laisse sa richesse

Iean Bandel, Limosin.

ARGVMENTA CONCIONVM DOMINICALIVM PETRI BESSÆI.

TOMI PRIMI.

Dominica 1. Aduentus.

Causa peccatorum esse obliuionem extremi iudicii declarat, deque ipso iudicio eiusque seueritate prolixe disserit.

Dominica 2. Aduent.

De tribulationum vtilitate, Ioannis Baptistæ indigna nece, malarum mulierum malitia, adulterii grauitate disserit. Deinde agitur de mundi fauore inani, deque concionatoribus. Postremo Euangelica lectio copiose & insigniter explicatur.

Dominica 3. Aduent.

Mortis memoria & suiipsius cognitio quam vtilis, sui ignorantia quam perniciosa. Euangelium deinde exponitur.

Dominica 4. Aduent.

Concionatores variis rebus comparantur. Regnorum calamitas vnde oriatur. Explicatur deinde Euang.

Dominica infra Octauas Natiuitatis Christi.

De meditationis necessitate, vtilitate, & partibus agitur. Postmodum Euangelica lectio explicatur.

Domin. 1. post Epiphaniam.

Vita humana, qualis, quamque inconstans sit, exemplo Iosephi & Mariæ declaratur, deinde in Euangel. explicatione, de festis Iudæorum, de seruitute diuina mature inchoanda deque Christo perdito agitur.

Dom. 2. post Epiphan.

Tres esse status Ecclesiæ præcipuos. De statu matrimonii eiusque onere, & circa illud hæresibus Euangel. deinde expositio.

Dominica 3. post Epiphan. de leproso.

Vanægloriæ pestis quam sit noxia late disseritur. Deinde in expositione lectionis Euangelicæ lepræ & peccati fit comparatio,

** item

item de Sacerdotum potestate, & honore sacerdotibus habendo tractatur, & ingratitudo describitur.

Dom. 4. post Epiphan.

Terra est mirabilium Dei theatrum. In Euangelii explicatione mundus mari comparatur. Ecclesia naui, deque eius quadruplici persecutione agitur. Item quod Christus sit in naucleruum assumendus, deque Sanctorum afflictione in tribulationibus meditanda, & pastorum seu prælatorum residentia.

Domin. 5. post Epiphan.

Impii cur à Deo tolerentur. De hæreticorum iusta punitione. Euangelium exponitur. Somni damna.

Dominica 6. post Epiphan.

Mirabilia quædam opera referuntur quæ deinde Euangelio aptantur. Homines variis animalibus comparantur.

Dominica Septuagesimæ.

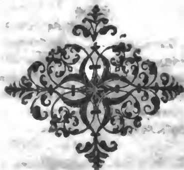
Opera ad salutem necessaria, & cur. Euangel. explicatur. Otium quam noxium.

Domin. Sexagesimæ.

Verbum Dei variis rebus comparatur, concionatores instituuntur. Euangelium exponitur, Luxuriosi taxantur.

Domin. Quinquagesimæ.

Mors Christi admodum incredibilis. Semper meditanda. Cur in Bachanalibus populo proponatur. Cæcitatis malum.

ARGV-

ARGVMENTA CONCIONVM QVADRAGESIMALIVM.

N die Cinerum Thema, Memento homo quia cinis es & in cinerem reuerteris.

In hac Concione de cineribus, de ieiunio Quadragesimali ac de memoria mortis disseritur.

Feria 5. post cineres. Cum introiuit Iesus Capharnaum Matth. 8.

Centurionis erga seruum pietatem maximam,pluribus figuris ostendit esse miraculum, quod etiam peccatoris conuersioni aptari potest: item quanta sit animæ nostræ nobilitas, in Centurione describitur, & quot sint nostræ infirmitatis appetitus in ægroto seruo, maximamque dignoscitur inter spiritum & sensum pugnam existere.

Feria 6. post cineres. Audistis quia dictum est antiquis, diliges proximũ tuum, *Matth. 5. cap. 5.*

Odii nocumenta & amoris vtilitates ethnicorum exemplis quasi ob oculos ponuntur, vt homines ad inimicos diligendos inuitentur.

Sabbato post cineres. Cum sero esset factum erat nauis in medio mari & Iesus solus in terra, *Marc. cap. 6.*

De tribulationib. Ecclesiæ tractatur, & quomodo ab ipsis illa acceperit incrementum mare mundo, cymbã Ecclesiæ, ventos persecutionib. elegantißime comparando.

Dominica prima in Quadragesima. Ductus est Iesus in desertum à spiritu, vt tentaretur à diabolo, *Matth cap. 4.*

Desertum compa at mundo, de quo multa: item pœnitentiæ confert, quem locum certaminis vocat, bellatores sunt Christiani, & dæmon, quorum varias commemorat victorias, ac maximam deniq; inter hos pugnam describit.

Feria 2. post Domin. 1. Quadrages. Cum venerit filius hominis in maiestate sua, *Matth. 25.*

Diei iudicii acerbitatem ostendit, quam procul dubio probat futurum esse, ac de die, iudice & iudicandis multa colligi possunt.

Feria 3. Introiuit Iesus in templum Dei *&c. Matth. 21.*

De auaritia & ambitione, de Ecclesia, aduersus Simoniam tractatur.

Feria 4. Generatio praua & adultera signum quærit, &c. *Matth. 2.*

De miraculis Christi elegantißime agitur, peccatores & hæretici, veluti tunc Pharisæi miracula quærunt.

Feria 5. Domine fili Dauid miserere mei. *Matth. 15.*

De oratione & de necessitate nostrarum operationũ, etsi peccatores simus, multa aduersus hæreticos de intercessione Sanctorum dicuntur.

Feria 6. Est autem Ierosolymis probatica piscina, *Ioan. 5.*

De diuina misericordia discurritur: piscina est pœnitentia & passio Christi, paralyticus est genus humanum & peccator porticus sunt quinq; sensus, motus piscinæ est diuina misericordia, sine qua nõ potest peccator saluari. optime hæc omnia explicantur.

Sabbatho post Do. 1. Quadrages. Assumpsit Iesus Petrũ, Iacobũ & Ioannẽ, *Mat. 17.*

Spem leuare labores longo discursu demonstratur, pluries Christus in vita sua transfigu-

** 2

rat, cor autem eorum longe est à me *Matth.* 18.

Cor hominis optime, longaque descriptione laudatur, expellendas à nobis prauas cogitationes, & bonas introducendas esse, aliqua de oratione, & quomodo Deo placere possimus. Hypocritas reprehendit: quæ sint Apostolicæ traditiones, & de eorum diuersitate disseritur.

Feria 5. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus, *Luc.* 4.

Satis curiosa quæstio proponitur, vtrum sit vtilius bellum an pax, & ita de tribulationibus agitur, quod priscis temporibus nuptias Sacerdotibus celebrare, atque vxorem ducere licebat, quod postea ipsis vetitum fuit, & hac omnia pluribus rationibus ostenduntur, peccatores febricitantibus comparantur, vbi de febribus & peccatoribus discurritur.

Feria 6. Venit Iesus in ciuitatem Samariæ quæ dicitur Sichar, *Ioan.* 4.

De gratiæ præuenientis necessitate, de peccatorum grauitate de iustificationis vi, de magnitudine amoris Christi, de ingratitudine animæ Christianæ, de aquarum diuersitate, de mundi vanitatibus, in explicatione Euangelii pertractatur.

Sabbatho. Adducunt ei mulierem in adulterio deprehensam, *Ioan.* 8.

De *adulterio omnia, & aliqua de iudicum conditionibus dicuntur.*

Dominica quarta Quadrages. Abiit Iesus trans mare Galileæ, *&c. Ioan.* 6.

Conuiuium hoc sanctissimæ Eucharistiæ Sacramento confert, de quo multa habentur, & super Euangelium de mari aliqua dicuntur.

Feria 2. *post* 4. *Domin. Quadrag.* Prope erat pascha Iudæorum, & ascendit Iesus Hierosolymam, *&c. Ioan.* 2.

Quomodo Deus irascatur, & de Ecclesiarum veneratione, quid in eis faciendum, quod Deus semper aliqua loca sibi designari voluit, & qui sint mercatores spirituales.

Feria 3. Iã die festo mediante ascendit Iesus in templũ & docebat & mirabantur Iudæi dicentes, quomodo hic literas scit cum non didicerit, *Ioan.* 17.

De inuidia, de legislatorum multiplicitate, de promulgatione Euangelii & de eius præstantia, de miraculis Christi, quæ semper in Ecclesia fuerunt, quod fides Christi sit maximum miraculum, de Philosophorum, Oratorum & aliorum sapientum erroribus. De mirabilibus Christi, vt Deus, & vt homo; & de sapientia ipsius.

Feria 4. Præteriens Iesus vidit hominem cæcum à natiuitate, *Ioan.* 9.

Dæmon, & peccatum homines excæcant, vnde peccatores cæcis assimulantur: filius quo portat iniquitatem patris, cur Deus tribulationes hominibus mittit, peccatum nobis omnia mala inducit, homines à suis infirmitatibus optime memoria mortis curantur, & natatoria Siloe Sacramentorum est symbolum.

Feria 5. Ibat Iesus in ciuitatẽ, quæ vocatur Naim, & ecce defunctus efferebatur filius vnicus matris suæ. *Luc.* 7.

Mos sepeliendi antiquissimus est, peccatum mors est, & peccatores similes sunt mortuis, & hac occasione de morte multa: vnde ipsa oriatur, & quomodo Deus diuersimode peccatores ad se vocat.

Feria 6. Erat quidem languens Lazarus à Bethania, de Castello Marthæ, & Mariæ sororum eius. *Ioan.* 11.

benignitas aduentus Christi, eius conditionem in memoria habere debemus, fortuna quomodo sit metuenda.

Feria 2. Hebdomadæ maioris. Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech *Psal.* 109.

De sacrificio Missæ, de Sacramentis, de virtute ipsorum, quod semper aliqua viguit religio, & sacrificium, multaque aduersus hæreticos.

Feria 3. Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus *Ioan.* 6.

De sacramento Eucharistiæ, sed præcipue quod corpus Christi vere reperitur in illo sanctissimo Sacramento ostenditur.

Feria 4. Qui manducat hunc panem, viuet in æternum. *Ioan.* 6.

De excellentia sanctissimæ Eucharistiæ, & aliqua de præparatione ad ipsam recte suscipiendam, de punitione indigne suscipientium agitur.

Feria 6. in Parasceue. Passio Domini nostri IESV Christi.

Passio Dominica quantum sit deploranda, magnitudinem amoris Christi in hac re exaggerat, quomodo hanc semper in memoria habere debemus, contemplatur ea quæ Christo in horto, & in monte Oliueti, quæ in ciuitate Hierusalem, & quæ in Caluariæ monte acciderunt, sedulo ac diligenter sigillatim singula explanantur.

In Dominica Resurrectionis. Surrexit sicut dixit.

Articulus resurrectionis valde difficilis est, Resurrectionis Christi tres rationes præcipue adferri possunt, quæ pluribus figuris delucidantur, vbi fuerit diuinitas Christi in triduo ostenditur.

Feria 2. Paschatis. Duo ex discipulis Iesu. *&c. Luc.* 24.

Mundi miseria, & cunctorum hominum dementia pluribus argumentis describitur, quibus Christus auxilium præstat, quantum Passionis Christi memoria prosit, qui sint Christianorum & hæreticorum sermones, quomodo peregrinus perfectus fuit Christus, amoris Christi erga genus humanum magnitudo, amor noster in Deum qualis, quanta denique sit peccantium fatuitas.

Feria 3. Paschatis. Stetit Iesus in medio discipulorum *&c. Luc. vlt.*

Armis regnum cælorum acquiritur, tribulationibus astra conscendimus, sicut fecit Saluator noster Christus, Variæ Saluatoris nostri apparitiones, peccatorum grauitas quanta, stare, & medium, *quid in sacra Scriptura significet, pacis laudes, quod bella ante Messiæ aduentum toto orbe dispersa erant, abundantiam cunctarum rerum, apud Deum esse ostenditur, denique cicatricum Christi.*

Finis Quadragesim. Argumentorum.

FINIS.

INDEX

INDEX ALTER

BENEVOLO LECTORI.

E Conciones per Quadragesimam eiusque ferias iis qui ad eas non astringuntur maxima ex parte sint inutiles, subiicimus etiam hunc indicem, in quo ea quæ in Quadragesimali habentur, Dominicis & Festis diebus per annicirculum decurrentibus applicantur. Vale & fruere.

Domin. 1. Aduentus Domini.

Euang. *Erunt signa in sole, & Luna*, Luc. 21.

Tunc videbunt filium hominis. De extremo iudicio habes integram concionem feria secunda post primam Dominicam super Euangel. *Cum venerit filius hominis* quæ facile huic Euang. accommodari potest, fol. 255.

Domin. 2. Aduentus.

Euang. *Cum audiuisset Ioannes in vinculis, &c* Matth. 11.

Propter Herodis adulterium Ioannes erat in vinculis. De adulterii grauitate *vide Sabbato post Dom.* 3. fol. 388. Amici Dei premuntur & coangustantur ab inimicis nominis Christi. De tribulationibus passim multa habentur, de quibus consulendus index generalis. Sunt autem aliquando ipsa pace & quiete viliores, de qua re *vide initium concionis feria 5 post Dom.* 13. *Caci vident claudi ambulant.* De miraculis Christi optimam concionem poteris perficere ex iis quæ habentur *fer. 4. post Dom.* 1. 269. De cæcitate spirituali hic dicendum. Hæc causa est quod homines facilius peccant. Si enim peccati turpitudinem & damna viderent, vtique non tam facile peccarent. Vide fer. 5. post Dom. 4. ibi: *Na ipsum peccatum*, item feria 6. Parasceues ibi: *Illa nimirum est cæcitas.*

Illis autem abeuntibus. Noluit eos laudare præsentes. Contra vanam gloriam. Vid. feria 2. post. Dom. Pass. ibi: Quid causæ fuisse putatis *Qui mollibus vestiuntur*, &c. Vestium luxus reprehenditur, de quo vide fer. 5. post 2. Dom. fol. 326.

Dom. 3. Aduent.

Euang. *Miserunt Iudæi ab Hieros.* Ioann. 1.

Ex ambitione & inuidia Iudæi noluerunt Christum pro Messia agnoscere, ideo miserunt ad Ioannem. contra ambitionem vide feria 4. post Dom. 2. fol. 316 De inuidia vide feria 5. post Dom. 4.

In festo Natiuitatis Christi.

Euang. *Exiit edictum*, Luc. 2.

Peperit filium suum primogen. De Christi natiuitate ex Maria virgine, quæ ideirco leænæ comparatur, quod vnum tantum peperit vide fer. 3. post Dom. pass. ibi: *Scio enim Virginem Mariam.* Et pastores erant in reg. De reuelatione pastoribus facta vide, quæ applicari possint in fine Concionis fer. 3. post Dom. pass. *Inuenietis infantem.* Magni sed humilis Domini humilis ingressus Quando

*** aliter

aliter reges huius mundii Vide pulchra in Do. Palmarum. ibi. Sed quisnam tuus. In medio duorum animalium cognosc. canit Ecclesia. De medio vide feria 3. Paschæ. De miraculis quæ in nat. Christi facta sunt, vide Sabbato post Do. pass. circa finem *Pānis inuolut.* Vide in Do. Palmarum *ibid.* Vbinam sunt, modo, Deus meus, &c.

In Festo S. Stephani.

Ecce ego mitto ad vos, Matth. 23.

A sanguine Abel Ab eo cœpit Ecclesia, vide Sabbato post Cineres ab initio. & feria 6. post Dom. 1. *ibid*: verum hæc hactenus. *Quoties volui vos.* De amore Dei miro. Vide feria 6 post 1 Dom. *Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.* A Deo deseri durissimum vide pulchra fer. 2. post. 1. Dom. fo. 305 *Video cælos apertos* De beatitudine consule indicem generalem.

In festo S. Ioannis Euang.

Dixit Iesus Petro: Sequere me. Ioan. vlt.

Petre amas me. Hæc verba paulo ante hoc Euang. Christus Petro dixerat. Multus vbique est Christus in eo, vt odia & rancores è nobis profliget, charitatem vero tam in Deum quam proximum plantet. De odii malitia amoris vero iucunditate vide fer. 6. post Cineres. *ibid.* Quando oculos.

In festo SS. Innocentum.

Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph. Matth. 2.

Angelus cauet ne puero aliquid nocumenti inferatur. Nam angeli Ecclesiæ sepes sunt. Vide feria 6. post Do. 2. ib d. Verum vt profundius. *Tolle puerum.* Tempestiue sane incipit Christi persecutio. Talis fuit etiam sors ipsius Ecclesiæ. Vide pulchra Sabbato post Cineres statim ab initio post salutationem.

Dominica infra Oct. Natiuit.

Erant pater & mater mirantes. Lucæ 2.

Positus hic in ruinam & ref. multorum. De punitione peccatorum & præmio bonorum operum hic potest dici. Vide de punitione feria 6. post 2. Dom. De præmio feria 2. Pasch. vbi de Christo loquentes ipsius præsentia lætificantur. *Nō discced. de tēplo.* Quod Deus semper habere voluerit loca quibus peculariter coleretur. Vide fer. 2. post Dom. 4. *ibid*: Quod ad primum attinet. De ieiuniis & orationib. *vide de his indicem generalem.*

In Festo Epiphaniæ.

Cum natus esset Iesus, Matth. 2.

Ecce Magi ab Or. ven. Aduerbium *Ecce*, semper ponitur vbi aliquid magni & miri narratur, vide de hoc fer. 5. post Dom. 4. *Herodes turbatus est.* Statim atque aliquis incipit bene agere, diabolus turbatur & turbat. vide fer. 6. post Do. pass. *ibid.* Quod ad primum igitur. *Stella antecedebat eos.* Per hanc stellam significatur gratia Dei præueniens, qua Magi isti à Deo moti sunt. Vide de hac fer. 6. post Do. 3. fol. 361. & seq. *Et procedentes adorauerunt.* Sic adorandus est Christus in Eucharistia. vide in fine concionis fer. 4. in hebd. sacra.

Dom. infra Oct. Epiph.

Cum esset Iesus annorum. 12. Lucæ 2.

Hac Dominica agi solet de bona educatione filiorum. Nam plerique parentes sunt causa exitii suorum liberorum. Vide fer. 3. post Dom. pass. *ibid.* Mirum profecto. *Inuenerunt eum in templo* De templo eiusque vsu vide feria 2. post Dom. 4.

Dom. 1. post Oct. Epiph.

Nuptiæ factæ sunt, Ioan. 2.

Hoc primum signum f. Ies. & cred: De miraculorum efficacia ad permouendos homines. vide feria 4. post Dom. 1.

Dom. 2. post Oct. Epiph.

Cum descendisset Iesus de monte. Matth. 8.

Leprosus peccato fœdatum designat. Vide de peccato, quib. malis animam afficiat, deque eius onere indicem generalem. De centurione & eius seruo vide integram concionem feria 5. post Cineres.

Dom. 3. post Oct. Epiph.

Ascendente Iesu in nauiculam. Matth. 8.

Ecce motus magnus De Ecclesiæ tempestatibus & tamen stabilitate & perpetuitate in omnibus aduersis vide Sabbato post Cineres. De tribulationibus & earum vtilitate vide fer 5. post Dom. 3.

Dom. in Septuagesima.

Simile est regnum calorum homini patrifam. Matth. 20.

Primo mane. Non est procrastinanda conuersio, sed primum inchoanda. Vide pulchra de hac re fer. 4. post Dom. pass. ab initio. *Conducere operarios.* Operari nobis incumbit. Vide pulch. fer. 6. post Dom. 2. ab initio. *In vineam suam.* Vinea in scripturis multa designat. Vide fer. 6. post Dom. 2. fol. 332.

Dom. in Sexagesima.

Exiit qui seminat. Lucæ 8.

Vt videntes non videant. De prædestinatione vide fer. 2 post Dom. 2. item fer. 2. post Dom. 3. fol. 352. *Semen est verbum Dei.* De verbo Dei vide fer. 4. post Dom. pass. ab initio. Deinde paucis omissis iterum, *ibid:* Ac veluti augustissimum. De prædicatione & prædicatoribus eorumque officio & vtilitate vide fer. 3. post Dom. 2. *ibid:* Porro Scribæ,

Dom. in Quinquagesima.

Assumpsit Iesus, & de caco. Lucæ 18.

Occasione huius cæci agere poteris de cæcitate spirituali, de qua vide fer. 4. post Do. 4. De malo cæcitatis & bono lucis: vide Sabbatis post Dom. 4. ab initio.

Dominica 1. Quadrages.

Et reliqua habent conciones suo loco.

Euangelium de Cananæa exponitur feria 5. post Dominicam primam in Quadragesim.

Dom. 2. post Pasch.

Ego sum pastor bonus. Ioan. 10.

Quæ huic Euangelio exponendo deseruiant vide feria 3. post Dom. 2. Item feria 4. post Dom. pass. super illa verba: *Oues meæ vocem meam audiunt.*

Dom. 3. Post Pascha.

Modicum & iam non videbitis. Ioan 16.

Mund. gaud. vos autem contristab. De tribulationibus piorum vide feria. 6. post Dom. 4. *ibid.* Quid dicitis piæ sorores, deinceps. De mundo vide fer. 3. post Dom pass. *ibid.* Hoc ipsum est quod semper ante oculos. *Gaudium vestrum nemo tollet.* De beatitudine quæ hic ipsis promittitur vide pulch. Dom. 2. quadr. in Euangelio de transfiguratione, *ibid.* Porro quod hodierna.

Dominica 4. post Pascha.

Vado ad eum qui misit me. Ioan. 16.

Arguit mundum de peccato. De peccato vide insignem locum fer. 5 post Dom. 4. item plura Sabbato post. Dom. 4. ante finem. *Adhuc habeo vob. multa dicere.* Locus agendi de traditionibus, de quibus vide feria 4. post Domin. 3.

Dominica 5. & in rogationibus.

Si quid petieritis. Ioan. 16.

De orationis efficacia & influxu, vide multa & insignia fer. 5. post Dom. 2.

In festo Ascensionis Christi.

Recumbentibus vndecim Marci 16.

Recumbentibus illis app. Quando Apostoli erant simul apparuit illis Iesus. De bonorum societate. Vide feria 6. post Dom. passionis. *Exprobrauit incred. illorum.* De resurrectione fraterna, vide insignem locum feria 3. post. 3. fol. 360. *Baptizantes eos.* De baptis. necessitate vide fer. 4. post. Dom. 4. *Signa autem eos qui cred. hac sequent.* De miraculorum necessitate in promulgatione nouæ doctrinæ, vide pulc. fer. 4. post Dom. 2.

Dominica infra Oct. Ascens.

Cum venerit paracletus. Ioan 15. & 16.

Hoc die de tribulationibus & persecutioni-

ferri possunt ex concione Dom. 4. Quadra. super Euang. de 5. panib.

Dom. 8.

Attendite à falsis Prophetis Matth. 8.

Hæresiarchæ plerique in peccatis suis mortui sunt Vide huc pertinentia quædam fer. 2. Dom. *Omnis arbor qua non facit &c.* Vide feria 6. post Dom. 2.

Dominic. 9.

Homo quidam habebat villicum. Luc. 6.

Quasi dissiparet bona ipsi. Hoc facit omnis peccator, vel vni saltem peccato mortali obnoxius. Vide Sabbato post Dom. 2. Tota autem illa concione, quæ est de prodigo, vti poteris contra prodigalitatem & prodigos, qui dissipant bona sua vel aliorum.

Dom. 10.

Videns Iesus ciuitatem fleuit. Lucæ 19.

Fleuit. Peccatorum consideratio Christo lachrimas exeuit. Vide feria 6 post Dom. 4. vbi dicitur: *Lachrimatus est Iesus.* Quia non cog. temp. visit. Vide locum insignem fer. 2. post. Dom. 2. *Eiecit de templo.* &c. vide fer 3. post Dom. 1. Item de hac ira Christi vide fer. 2 post Dom.

Dom. 11.

De Pharisæo & publicano. Luc. 18.

Vt orarent De oratione vide fer. 5. post Dom. 1. ab initio. Adulteri. De adulterio vide Sab. post Dom. 3.

Dom. 12.

De surdo & muto Marci 7.

Surdum & mutum. Spiritualiter hic repræsentat hominem peccatis obnoxium, & à diabolo vulneratum, Vide Dom. 3. in Quad. *Apprehendit eum deaurb.* De mala societate vitanda & contra, vide fer. 6. post Dom. passi. ab initio. *Expuens tetigit ling.* De ceremoniis agendum de quibus vide fer. 4. post Dom. 4. *Præcepit eis ne cui dic.* De vitandis laudibus præsertim vulgi imperiti. Vide fer. 3. post Dom. passi. ab initio.

Dom. 13.

Beati oculi Lucæ 10.

Homo qui incidit in latrones, designat genus humanum in primo parente vulneratum, vnde peccatum originale. Vide fer. 4. post Dom. 4. *ibid.* Quod ad primum igitur & ibid. Vt porro, *Diliges prox. tuum sicut.* Sub hac dilectione proximi pertinet etiam dilectio inimicorum, de qua vide insignem concionem fer. 6. Cinerum.

Dom. 14.

De decem leprosis Lucæ 14.

Miserere nostri. De Christi misericordia quanta sit vide fer. 6. post Dom. 1. ab initio. De eius gratia necessaria, vide in eadem concione circa finem, ibid. Alia adhuc *Ostendite vos sacerd.* De sacerdotum dignitate, offi. & epithetis vide fer. 3. post Dom. 2.

Dom. 15.

Nemo potest duobus dominis seruire. Matth. 6.

Non possumus seruire Deo simul & diabolo, neque Deo & mundo eiusque varietatibus, & diuitiis, de quibus quære in indice generali. *Quærite primum regnum Dei.* Anima nostra non satiatur nisi beatitudine, de qua vide Domin. 2. Quadr. in Euang. de transfigur.

Dom. 16.

Ibat Iesus in ciuitatem qua vocatur Naim. Luc. 7.

Hoc Euang. explicatur feria 5. post dom. 4. Propheta magnus surrex. in nob. De miraculorum efficacia ad mouendos homines vide fer. 4. post Dom. 1.

Dom. 17.

De hydropico. Lucæ. 14.

Sabbato manducare panem. Nomine panis intelligitur omne quod comedebatur, ob eius necessitatem ad omnia fercula, & quia

DE SANCTIS.

post Cineres & Dom. 4 ibid: vere procellosum. *Venite post me.* De gratiæ præuenientis necessitate. Vide fer. 6. post Dom. 3. ab initio.

In festo sancti Thomæ.

Euang. vt in octaua Paschæ.

In festo Conuersionis Sancti Pauli.

Ecce nos reliquimus omnia. Matth 19.

Vide super hunc locum fer. 5. post 3. Dom. super hunc locum fer. 5. post 3. Dom. potest quoque de S. Paulo agi, & differi de gratia præueniente vt modo in festo S. Andreæ notatum est.

In festo S. Matthiæ.

Confiteor tibi Pater. Matth.

Iugum meum suaue est: De tribulationibus, fer. 6. post Dom. 4.

In festo S. Philippi & Iacobi.

Non turbetur cor vestrum. Ioan. 14.

In domo patris mei. De beatitudine vide Domin. 2. in Quadr.

In festo Inuentionis S. crucis.

De Nicodemo Ioan. 3.

Sicut Moses exalt. serp. Crucis figuræ recensentur circa finem concionis fer. 6. in Parasceue.

In festo Natiuit. S. Ioannis Baptistæ.

Elizabet impletum est tempus. Lucæ 1.

Audierunt vicini & cog. & congratul. De bonorum vicinorum commodo & consortio amando, malorum fugiendo, vide fer. 6. post Dom. passi. ab initio.

In festo SS. Petri & Pauli.

Venit Iesus in partes. Matth. 16.

Portæ infer. non præual. De Ecclesiæ stabilitate. vide Sabbato post Cineres fol. 61. item multa de Ecclesia vide fer. 3. post Dom. 1. Item feria 3. post Dom. 2. Est autem Ecclesia visibilis contra hæreticos, vide fer. 3. post Do. 3. *Quæcunque ligaueris super ter.* D. excommunicatione vide fer. 3. post Dom. 3.

In festo Mariæ Magdalenæ.

Rogabat Iesum. Lucæ 7.

Super hoc Euang. habes insignem concionem fer. 5. post 5. Domin. Item de pœnitentia vide locum insignem feria 6. post Do. 1. vbi piscinæ comparatur. Item alium fer. 2. post Dom. 2. ibid. In peccatis vestris mor. *Remittuntur tibi peccata.* Vide Sabbato post 3. Dom. *ibid.* Sumite animas peccatrices.

In festo sancti Iacobi.

Accessit ad Iesum. Matth. 20.

Habes super hoc Euangel. insignem concionem fer. 4. post. Dom. 2.

In festo S. Larentii.

Nisi granum frumenti. Ioan. 12.

Qui amat animam suam de anima eiusque præstantia & qualitatib. quære in indice generali. *Perdet eam.*

De tribulationibus vide annotata in Dom. 3. post. pascha.

In festo Decollat. S. Ioannis.

Propter Herodiadem Quanta mala fecerint mulieres, vide fer. 6. parasceues, vbi agitur de Petri negatione. De earum vanitatibus vide fer. 5. post Dom. passio De adulterio via de sabbato post Dom. 3.

In festo S. Matthæi.

Præteriens Iesus vidit. Matth. 9.

Misericordiam volo & non sacrif. Quomodo hoc intelligendum & de Sacrificio Missæ de quo hic agi potest, vide fer. 2. in hebd. sacra.

In festo omnium Sanctorum.

Videns Iesus turbas.

Ascendit in montem. De itineribus & fatigatione Christi vide fer. 6. post 5. Domin. *Beati.* De beatitudine vide Dom. 2. in Quadra. *Beati pauperes.* Contra diuitias vide locũ insignem fer. 5. post Dom. 2. *Gaudete & exult.* Vide locum pulch. de spe regni cœlestis Sabbato post Do. primam, initio conc.

FINIS.

DOMINICA PRIMA ADVENTVS.

SYNOPSIS SEV ARGVMENTVM CONCIONIS.

1. *Supremi iudicij obliuionem esse noxiam, salutarem vero memoriam.*
2. *Iudicu & iudicij nomina esse ipsi mundo congenita.*
3. *Signa futuri iudicij qua & qualia sint.*
4. *De signorum modo ac sensu.*
5. *De rebus signatis.*

Erunt signa in sole, & luna, & stellis. Luc. 21.

FIGVRA.

Exod. 10. VSTISSIMVS ille ac potentissimus scelerũ vindex Deus, cum impium olim Pharaonem, qui populo Israel varia intulerat mala, eumque seruitute durissima & diuersis calamitatibus afflixerat, castigare ac dire vltionis tela in Ægyptios detorquere decreuisset, plurima cum in cœlo tum in terra signa, velut præambula, & impendentis ruinæ regniq; totius excidii prænuntia, quin & furoris sui testes, præmisit. Orbis quidem lampas sol, luna, stellaq; per noctem cœlo splẽdere solitæ, triduo lumen amisere, tenebræque densissimæ, quæ & manibus tangi potuerunt, per vniuersam Ægyptũ, factæ sunt. Ad eundem plane modum, priusquam circa finem mundi dignis in peruersorum hominum flagitia suppliciis animaduertat, iudiciorum suorum furorem & indignationem in miseros mortales effundat, eosque stirpitus quasi excindat; horrenda ac terribilia, quæ metum cunctis incutiant, signa, velut præcursores, emittet. Tunc nimirum stellæ delitescent ac fugient, sol tetro & ferrugineo amictus velamine non lucebit, luna deliquium patietur, sidera cælo cadent, mundus denique densissimis tenebris obsitus ingemiscet ac palpitabit. O diem cruentum ac lugubrem! diem terribilem & vere formidandum! signa horrorem terroremq; incutientia, lachrymas ac gemitus excutientia! Hodietno hæc Euangelio describuntur, quæ vobis iam latius exponere est animus. Atq; vtinam idcirco in lachrymas hodie vox conuertatur, vtinam lingua terribilem tonitrui boatum induat, gemitus eloquii vice fungantur, tremor & pauor aliaq; doloris & luctus argumenta gestus efforment! Cœptis adesto sanctissime Spiritus, tuq; sacratissima Virgo, Iudicis, cuius hodie furorem æquissimaq; iudicia verbis prosequar, mater, precibus & patrocinio apud eundem, dicenti auxiliare: ideo te salutatione, qua olim à Gabriele Archangelo in Nazareth salutata es, compellabimus. *Aue Maria.*

I. Cælestis ille Theologus atque orbis Metaphy-

taphysicus Ecclesiastes, qui plurima hieroglyphicis & emblematibus obscurioribus mysteria inuoluit, duos nobis in sacræ Scripturæ theatro exhibet, velut actores, nimiũ quantum inter se differentes: quorum vnus sapientissimus, alter vero stolidus vt qui maxime; vnus dextra, alter sinistra cor teneat: *Cor sapientis in dextra illius, & cor stulti in sinistra eius* Hieronymus loci huius interpretem agẽs, hæc inuolucra de extremo iudicio intelligi debere existimat, in quo ad dextrã electi, reprobi ad sinistram collocabuntur. Docemur autem, quemadmodũ cordati ac circumspecti est, extremi Iudicii semper ac nullo non tẽpore recordari, sortemq; Beatorum, quam per dexteram hîc denotari certũ est, assidue mente voluere; ita è contra stolidi atq; insipientis esse, ad sinistram animum cogitationesq; conuertere, viam reproborũ insistere, nec horrendũ illud tonitru diuinæ sententiæ, aut inexorabilem Iudicis seueritatem vnquam præ oculis habere. Et sane quicunq; hæc animo semper insculpta gerit, næ ille sapientissimus mortalium dicendus est, at insipiens & fatuus ille, qui animum hinc auertẽs alio cõuertit. Ille scilicet a peccato reuocatur, iustitiam metuendo; hic vero eidem sese implicat, dum impune se habiturum confidit, aut peccata disquirenda à Iudice negat.

Eccl. 10. Sapiens extremi iudicii meminit, stultus vero obliuiscitur.

Qui iudicii extremi meminit, a peccato auocatur; è contra, q obliuiscitur.

David propheta in lege diuina versatissimus, & in scientia Sanctorũ absolutissimus, cum hinc sibi Deum, illinc vero effrenem sceleratorum hominum audaciam, & summam creaturam in Creatore ad iracundiam peccatis prouocando ingratitudinem, quæ nimirum maiestatem illius vilipenderent, eique prout par est non seruirent, considerarer; nullam profecto aliam contẽptus huius rationem dare potest, quam summam diuinorum iudiciorum obliuionem: dum nemo vel obiter perpendit, exactam, post hanc vitam, de omnibus verbis, operibus & cogitationibus coram summo iudice rationẽ reddendam esse, singulaque minutissime disquirenda. Ait enim, *Propter quid irritauit impius Deum? Dixit enim in corde suo: Non requiret.* Et profecto nulla alia contempti numinis dati ratio potest, quam quod stulte sibi persuadeant impii, nullam Deo de operibus rationem reddendam, nullamque de iisdem disquisitionem instituendam.

Impii dũ sperant se impune apud Deũ habituros, audacius in eundem peccant.

Psal. 9.

Horum sermones ad viuum depingit Iob, cum sic eos loquentes inducit, *Nubes latibulum eius, nec nostra considerat, & circa cardines cœli perambulat.* Perinde, ac si dixisset, Scelestus & diuinæ maiestatis contemptor, eum peccatis sese inuoluit, ac sceleribus animam coinquinat, tam securus est ac confidens, vt Deum esse vix credat, vel si credat esse, eum cæcum & talpã existimet: quin & his impietatem suam verbis stabilire contendit, Post nubes in cœlo delitescit, vitam nostram aut opera non contemplatur, per cœlos quietus & quodammodo deses obambulat, de rebus nostris ne hilum solicitus. O errorem deplorandum plasphemiam intolerabilem, læsæ Maiestatis crimen, peruersas cogitationes, omnis mali & impietatis matres! Quid? *qui plantauit aurem, non audiet? qui finxit oculum, non considerat?* Profecto quicunq; Deo aures & oculos aufert, illius quoq; iustitiã & prouidentiam simul auferat necesse est: ac talem qui sibi Deum fingit, idola sibi fabricat, qualia Psalmographus descripsit, *Oculos habent, & non videbunt; aures habent, & non audient.*

Iob 22. Non cogitãt impii, opera sua à Deo inspici.

Psal. 93.

Psal. 113.

Vidit olim Zacharias Propheta lapidem, qui septem oculos haberet. Lapis hic Christum futurũ nostrum Iudicem denotat (*petra autem erat Christus*) omnes porro, quos habere dicitur, oculi, illũ oculatissimum esse innuunt, qui nimirum omnem in partem circũspiciat, actiones nostras diligentissime contempletur & inspiciat, vitæq; nostræ statum attentissime consideret. Ita autem persuasum habeat Propheta Iob, ac proinde gemens ac tremens Domino ait, *Tu quidem gressus meos dinumerasti*, adeo vt nihil agere aut cogitare queam, ac ne mouere quidem corpus, quin noris. Ita enucleate scilicet omnia inuestigat.

Zachariæ visio. Zach. 3.

Iob 14.

Inter cætera, quæ Poetæ fabularum artifices effinxere monstra, numeratur vastus Argus, quem centum oculis instructum depinxerunt, omniaq; circũquaq; intuentẽ. Hæc quidẽ fabula, at certũ est, eum qui extremo iudicio summa cum auctoritate præsidebit, in sacris litteris gigantẽ appellari, *Exultauit vt gigas*

Iudex Christus futurus. Argus est centum oculis instructus.

Psal. 93. *vt gigas ad currendam viam*; sed & gigantem vastissimum, *Magnus Dominus & laudabilis nimis & magnitudinis eius non est finis.* Vere inquam gigas est atq; Argus centum oculis circumsecus vallatus, qui quidquid in hoc inferiori mundo agitur acutissime peruidet. Quicunque igitur quid agere se posse putat, quod iudicem hunc oculatissimum subterfugiat, qui acutum hunc lyncea se fallere posse confidit, fallitur profecto & mente destitutus est: ac similem se ostendit iis, quos Psalmista, postquam tyrãnica quadam barbarie viduas interfecissent, alienigenas iugulassent, pupillos oppressissent, in sui purgationem dixisse ait: *Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Iacob.* His igitur alta voce *Psal. 18.* inclamãdum est, hi corripiendi sunt, ac stultorum loco habendi, his Propheticum illud intonandum, *Intelligite insipientes in populo, & stulti aliquando sapite*: cogitate inquam, in *Psal. 114.* cœlo iudicem viuere, qui quidquid hic apud nos agitur intuetur, operaque vestra singula contemplatur.

Apoc. 1. Prima, quam Ioannes in solitudine Pathmos insulæ visionem habuit, vidit quendam similem filio hominis, cuius frons instar solis radiabat, manus stellas plurimas continebant, vox tanquam vox aquarum multarum erat, ore gladius acutissimus egrediebatur, oculi vt flamma ignis collucebant. Quicumque in visionem hanc commentati sunt, dixere per prodigiosum hunc, Iudicem Christum, qui omnes diiudicaturus est, designari: equidẽ vt cæteras proprietates prætercam, arbitror per flammantes & igneos illos oculos, iustitiæ illius furorem, oculorum perspicacitatem, ac diligentem scelerum nostrorum disquisitionem, quam tunc adhibebit, ostendi. Vt hinc scilicet disceremus, eum, quem Iudicem futurum constat, oculos habere perspicacissimos accutissimosque, vt quidquid à nobis agatur, peruideat acutius quam aut aquila, aut serpens Epidaurius, nihilque eum fugiat eorum quæ in mundo fiunt. Quod autem rarius hæc homines mente voluant, aut non credant, hinc fit, vt in omnia vitia præcipites ferantur, magnamque capiti suo calamitatem, interitum quin etiam sempiternum, arcessant.

Ita nempe Propheta regius innuit; cum enim rationem redderet, cur impii tam præcipites in omne flagitium ferantur, tamque leuiter diuinam maiestatem offendant, *Non est*, inquit, *Deus in conspectu eorum, inquinatæ sunt viæ illorum in omni tempore, auferuntur iudicia tua à facie eorum.* Hæbraica autem & Caldaica versio, loco *Deus*, hoc loco legunt *Heloim*, quasi dixeris Iudex. Sensus igitur is est, eo quod peccatores Deum Iudicem sibi ob oculos non ponant, eiusque iudicia non perpendant, hinc eos in profundam vitiorum abyssum proruere vitamque flagitiis fœdare. *Diuinorũ iudiciorũ contemptus.*

II. Quanta igitur, Deus bone, filiorum Adam stultitia est? quanta mortalium cæcitas, vt non agnoscant quod mundus iam inde à sui primordio agnouit? Primum namque verbum Geneseos, ac primum quod à mundi creatione nomen sibi sumpsit Deus, fuit ipsum nomen Iudicis. Vbi enim in Vulgata legitur: *In principio creauit Deus cælum & terram*, fontes hebraici legunt, *In principio creauit Iudex.* &c. Quod S. Hieronym. disquitens, decemque nominum Deo in Sacris libris attributorum enumerans genera, qualia sunt Iehoua, Adonai, Saddai, Hagios, Athanatos aliaque plurima, non parum miratur, cur nam cæteris relictis nominibus, hoc sibi in primis attribuat, ac tandem concludens ait, hoc mysterio non vacare: vt hinc nimirum discerent mortales, ab illo tum tempore Deum iudicem nostrum extitisse, eumque fore, qui omnia opera nostra inquiret atque examinabit: atque ideo nostrum esse, huius interdum recordari, recordandoque percelli. *Primũ q Deus sibi nomẽ imposuit, fuit Iudex.* *Gen. 1.* *Tom. 3. ad Marcellã.*

Prima mundi die creator, *diuisit lucem à tenebris*, quod exponens Augustinus, per diuisionem hanc creaturam, iudicium, quod summus Deus in Angelos tulit, probos à rebellibus & contumacibus sequestrando, idipsum & de hominibus aliquando facturus, intelligi debere ait. Forsitan etiam, vt hinc notum fieret, quod quemadmodum ab Angelorum iudicio mundus cœpit, ita in hominum sit iudicio desiturus; quid si, vt demonstraret, se, quemadmodum Creator & Iudex ab initio incolarum cæli fuerat, ita *Gen. 1.* *Mundus cœpit ab Angelorũ iudicio, desinet in hominũ iudicium.*

quoque sub mundi finem hominum, terræ inquilinorum, futurum. semper autem, vt mortales illius iudicia sententiamque perhorrescerent.

Adhæc Enoch, qui fuit à mundo condito septimus, is inquam, qui postquā trecentis sexaginta quinque annis in mundo egisset, mortem, eiusque tela exsibilans, in paradisum translatus est, singulari quadam ratione, vt diuina iudicia annūtiaret, ac suos edoceret, à Deo electus ac missus est. Testatur idipsum Apostolus Iudas. *Prophetauit de his septimus ab Adam Enoch dicēs: Ecce venit Dominus in Sanctis millibus suis, facere iudicium contra omnes.* Mirum profectò, Deum tam cito iudiciorum suorum præconem misisse, & quidem è septem qui in terra viuebant hominibus septimum, qui eorum terrorem hominibus imprimeret, sibiq; vt ab iisdem cauerent, auctor esset. Egregium profectò mysterium hic delitescit. æger namque tunc mundus erat ac pessime habebat. Septimus autem in affecta valetudine dies criticus est: tunc quippe natura mutante mutant & symptomata, ægri meliuscule habere incipiunt; ac medici optimam de morbo spem concipiunt. Hinc, vt vlterius progrediar, cum peccator male habet, animaque illius debilitata est, iudicium Domini & eius iustitia in mentem reuocanda sunt, tunc etiam imprimis peccato egredi, prauam consuetudinem deserere, mores in melius mutare, vitæque emendatioris spem dare debet. Nulla autem et sis in animæ ægritudinibus melior aut salubrior, quam illa supernaturalis, peccatis nimirum mori, ac gratiæ incipere viuere.

Bōbyces tonitru emoriuntur.

In tantum bombyces, filatores illi admirabiles, aut potius miserabiles, cum fatale sibi filum trahant, & suis ipsi laqueis irretiti exspirent, tonitru perhorrescunt, vt quamprimum eo audito emoriantur, opusque cœptum vna cum vita deserant: verum solent qui eorum curam habent, quo casum illum auertant, dum tempestatem cœlos minitari, aeremque concitari vident, nolis circumsecus strepere ac sonum quendam confusum edere, ne, dum tonitrua boatusque cælestes ingruunt, repentino illo fragore exanimentur & exspirent. Peccatores vermes quoque appellari queunt; ita namque omnium nomine de se testatus est Israel rex Dauid, *Ego sum vermis & non homo*: sed vermes serici, bombycini, bysso & holoserico induti, quiq; sibi interitum ac ruinam sępenumero accersunt, sed qui nihil magis quam horrenda diuinorū iudiciorum tonitrua perhorrescunt: hæc namque efficiunt, vt peccato moriantur, ac gratiæ reuiuiscant. Verum mundus, à quo in omnibus diriguntur, vt hoc à fragore eos immunes præstet, tantum circa aures & caput strepitum excitat, totq; negotiorum campanulis aures eorum obtundit, vt quodammodo obsurduerint, adeo vt summi Præsidis minas eiusque iustitiæ fragores audire nequeant. Hinc Propheta, *Aures eorum surdæ erunt.* Psal. 21.

Ceruæ musicam amant, ac tonitru terrentur.

Ceruæ, vt rerum naturalium scriptores tradunt, Musica mirum in modum capiuntur, ac cœli boatum è contra exhorrescunt. Musica in tamen audiendo illaqueantur, & per tonitru vitam conseruant. Cum enim fœtus edendi tempus aduenit non prius parere queunt, quam cœlum tonare cœperit: occulte namq; in vtero operāte metu quem è tonitru concipiunt, facillime fœtum effundunt. Huc respexisse crediderim S. illum Philosophum Iob, dum ait, *Numquid nosti tempus ibi eum in petru, vel parturientes ceruas obseruasti*? Est profectò stupor & hebetudo quædam brutalis in hocce animali, quod noxiæ consectetur, salutaria vero & profutura subterfugiat: At maiora adhuc, mihi crede, est hominum stoliditas, ne dicam vesania: hi enim præter delicias, voluptates, inaniasque, quæ tamen interitum ac ruinam deplorandam illis afferre solent, nihil consectantur; diuinorum vero iudiciorum fragorem, quæ sola prodesse vtilitatemque singularem afferre possunt, ne vel semel de iis cogitantes sancto quodam metu percellantur, animum delinquendi exuant, vitæ emendationem pariant, & grauem peccatorum veterum deponentes pœnitentiam agant, remis velisque fugiunt. Iob 39.

Hodie Ecclesia, vt peccatores percellat,

Porro Ecclesia, à Spiritu S. in omnibus directa, cum nosset, quantum iudicij extremi memoria boni afferre queat, quo peccatores percellat, ita vt caput erigant, aures aperiant,

lat, iudicii meminit. riant, palpebras recludant, peccata agnoscant, diuina iudicia perhorrescant: extremi dici iudicij tonitruo, tubis Angelicis, astrorum deliquiis, terræmotibus, tempestatibus maris, elementorum motionibus, animaliũ rugitu, demum omnibus iis quæ in mundi catastrophæ metum incussura sunt, eosdem è peccatorum veterno, quo sopiti iacent, excitare conatur. Inter cætera autem ait, fore signa in sole, luna, & stellis. ita quippe Euangelium hodiernum præfert, *Erunt signa in sole, & luna & stellis.* de quo vt præsentem concionem instituam, & quidem recta quadam methodo, primo de signis hisloquar, deinde diem ipsum, & quidquid in eo euenturum signa illa prognostica docuere, describam.

Luc. 21.

III. Deus antequam aliquẽ puniat, signa præmittere solet. Principio igitur certissimum est, quod & à S. Patribus variis in locis confirmatur, Deum, quando aliquos in hoc mundo punire, iustitiamq; exercere constituit, plurima præmittere signa ac prodigia solere: qualia sunt, vt plurimum, solis deliquium, lunæ defectus, insolitæ cometarum apparitiones: vt hinc homines discerent, ingentia sibi cœlitus mala instare: quæ, si sapiant, præuertant atq; euitent. Solent n. signa huiusmodi malorum esse præsaga ac prænuntia. Ita quarto Neronis anno legimus solem media die defecisse ac deliquium passum, terram tremuisse, concussam: ecce haud multo post crudelis in Christianos religionemq; nostram excitata est persecutio.

Richobaldus in Chron.

Seneca etiam in quæstionib. naturalibus refert post cometæ cuiusdam apparitionem (qui & stellis fixis & errantib. materia & forma discrepat: ac non nisi vapor quidam est Dei voluntate in materia viscosa & adustibili, vt Ioan. Damasc. ait, accensus: signum tamen semper est impendentis calamitatis, ac mali præambulum, vt in propositionibus suis ait Ptolomæus, & in Meteoris Aristot.) Oceanum sæuire cœpisse, atque intumescere, duasque insulas cum habitatoribus absorptas interiisse.

Antequam Mithridates Ponti rex in lucem ederetur, alius in aere cometes visus est, idque per multos dies, qui tantum per nubes & aeream, regionem fulgorem eiaculabatur, vt cœlum ardere spectantes putauerint: tamq; ingens erat, vt magnam orbium cœlestium partem occuparet: itaq; lucidus, vt ipsum etiam solis lumen offuscaret, atque hunc in modum quatuor per diem horis apparebat. At nihil aliud Deus, qui eundem in cœli theatro spectandum proposuit, spectabat, quam vt truculentiam immanitatemq; barbari huiusce tyrãni, quo vix Oriens crudeliorem habuit, quiq; continuis populum Rom. prælijs terra mariq; exercuit, vt Valerius & Eutropius testantur, denuntiaret.

Plurima quoq; prodigia quæ bellum Punicum præcesserint, refert Orosius, cui & suffragatur August., vt & boues locuti fuerint, infantes nondum nati ex vtero materno incondita quædam verba efformarint, serpentes per aera volauerint. Clades quoq; Romanorum ad Cannas, qua quadraginta quatuor millia ab Hannibale & Carthaginensibus interfecta sunt, quando tres modij annulis pleni, quos tamen soli equites gestabant, quos mortuis detraxerant Pœni, Carthaginem in signum victoriæ missi sunt, multis prauijs signis demonstrata fuit.

Lib. 5. *de ci. cap.* 17.

Clades Cannensis.

Lib. de bello Iudaico.

Iosephus etiam rerum Iudaicarum auctor, prodigijs varijs, & quidem mirabilibus, destructionem Hierosolymam denuntiatam ait: & inprimis, stellam quandam in forma gladij vrbi imminere visam, eiusdem excidium designantem: luna quoq; duodecim continuis noctib. deliquium passam: portam templi orientalem, ex ære conflatam, quam ne viginti quidem viri summa nitentes vi occludere poterant, subito, nemine impellente, nequidquam impedientib. repagulis & seris reseratam. Sic etiam antequam mundus in exitium ruat, & ingens hæc machina dissoluatur, tempore extremi iudicij, plurima signa ac prodigia præmittentur. ait namque Euangelista, *Erunt signa in sole, & luna, & stellis.*

Luc. 21.

Signa extremi iudicii misericordiã innuunt. Ceterum signa hæc misericordiam & clementiam innuunt, vt nimirum ijs visis homines saluti inuigilent suæ, rebusq; animæ prospiciant. Imitatur siquidem Deus iudicem quendam fictum & subornatum, qui maleficum aliquem quæsiturus, eius tamen libertatis & salutis studiosus, strepitum vltro

ro excitat, vt ille eo audito sibi fuga consu-lat, lictorumq; manus effugiat. Deus enim amore & affectu transuersum actus, hominem multorum delictorum reum comprehendere coactus, & tamen eius liberationem desiderans, priusquam descendat, multiplicem strepitum excitabit, mutabit quadrata rotundis, solis deliquium inducet, stellæ cœlo cadent, elementa concutientur, cœli tonabunt, ac trement, animalia vlulabunt, orbisque vniversus ingemiscet, vt his auditis homo in tuto se collocet, grauesque iustitiæ illius manus effugiat. Insinuat hoc Psalmista dicens: *Dedisti metuentibus te significationem, vt fugiant à facie arcus.* *Psal.* 59.

Holofernes princeps militiæ regis Assyriorum cum terram Madian flamma ferroque vastaret, regnoque Assyrio subiugaret, terram Damascenorum tempore messis ingressus est, cuius segetes & sata succendit, arboresque & vineas incidit: quæ cum in Iudæa annuntiarentur, terror & tremor *cecidit super omnes inhabitantes terram*: dicebantque intra se, si tantam barbarus hic in segetem nostram, montes ac fruticeta, vineasque crudelitatem ostendat, quæ nihil omnino in eum admisere: quid nobis fiet, qui toties eius imperium neglesimus, atque in eum rebellando insurreximus? Idem omnino in mundi fine facturus est Deus, siquidem omnia hæc inferiora destructurus, limitibus eorum id est montibus cœlestibus, qui toties ira in scripturis nuncupantur, & apud Psalmographũ, *Leuaui oculos meos in montes, vnde auxilium mihi*, factus vicinior, omnia disperdet ac destruet, solem obscurabit, lunæ lumen eripiet, stellas cœlo euellet, aerem succendet, igne vastabit vniuersa, terræmotus causabitur, vt nimirum homo his visis & auditis perculsus & insolito metu consternatus dicat, Quid? irane summum illum Principem in creaturas, quæ nunquam aduersus eum insurrexere, sed fidele semper obsequium præstitere, insurgere? quomodo igitur me tot tantorumque scelerum reum, qui toties eum ad iracundiã prouocaui, animaduertet? *Erunt* itaque *signa in sole, & luna, & stellis.* *Iud.* 2. *Psal.* 120. *Luc.* 21.

Iustitiam Signa inquam misericordiæ: nunquam enim iustitia sine clementia sese demonstrat, ac vinculum inter vtramque habetur indissolubile. Scriptum quippe est, *Iustitia & pax osculatæ sunt*, & alibi, *cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis, &c.* Hinc olim apud Prophetam ait Dominus, *Assumpsi mihi duas virgas, vnam vocaui Funiculum, & alteram vocaui Decorem.* Quid nam iudicio vestro denotant hæ virgæ Auditores? duo scilicet attributa Dei, eaque nobilissima, Iustitiam scilicet ac misericordiam, aut potius duas habenas, quibus vniuersam hanc rerum machinam moderatur ac regit, Iustitiæ ac misericordiæ: vnam suauem ac mitem, ipsius nempe clementiæ: alteram vero grauem ac duram quam iustitiam dicimus. Et quoniam iustitiam semper misericordia comitatur, hinc est quod hæc virga, non gladius, non nouacula, non culter, quibus vt plurimum homines interimuntur, sed funiculus nominetur, eo quod instar funium ac vinculorum, metu ac formidine peccatores retineat, in officio contineat, atque impediat ne in peccatis vlterius progrediantur. Ideoque extremi iudicij die *Erunt signa in sole, & luna, & stellis.* semp. misericordia comitatur. *Psal.* 84. *Habac.* 3. *Zach.* 11.

IV. Signa extremi iudicii allegorice exposita.

Signa horrenda ac terribilia, sed signa iustitiæ in sole Christo luna Deipara, ac stellis, Sanctis inquam ac Beatis. Tunc sc. stellæ illæ cœlo cadent, pulchra illa luna lumen denegabit, peccatoribus auxiliari desinet: tunc lucidus ille sol obscurabitur, nubibusque furore & cholera velatus vultum teget. Tunc quoque idem sol signum iustitiæ ingredietur: modo quidem in misericordiæ signo, in vitæ huius Zodiaco comparet, at tunc in iustitiæ. Nouistis Auditores, duodecim Zodiaci signa esse, quæ mundi oculus, princeps luminis, omnium influentiarum dominus sol, anni spatio perambulat, *Sunt aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, &c.* Totidem quoque in Euangelio reperire est: & Christus sol noster, cum aliqua horum in vita percurrisset, iudicii tempore cætera percurret. Arietis iam olim signum ingressus est, in eo namque à Ioanne videtur, dum velut astrologus peritissimus exclamat, *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* quin in hoc eum signo à longo iam tempore vidit Isaias, *Ioan.* 1. *Isai.* 16. *Isai.* 7.

Emit-

Ioan. 1. *Emitte agnum Domine dominatorem terra.* signum quoque Virginis pertransit, in quo idem cum vidit vaticinans namque ait, *Ecce virgo concipiet & pariet filium.* Geminos etiam prætergressus est, in quib. totus eum vidit orbis in mysterio videl. Incarnationis, in quo duplex natura, diuina & humana, velut gemini, in vnam hypostasin coaluerunt, ac non nisi vnam personā constituerunt. Cancrum quoque ingressus est, cancrum inquam, qui retrogredi ac retrocedere solet: quando à maiestate & magnificentia sua recedens infra Angelos sese demisit, & homo factus est. atque in hoc signo eum aperte Ioan. vidit, dum ait, *Et verbum caro factum est,*
Psal. 8. quin & prædixerat Psalmographi. *Minuisti eum paulo minus ab Angelis.*

Verum extremi iudicii tempore Libram ingredietur: Leuate capita vestra Auditores, tunc, tunc inquam signa in sole conspicabimini, tunc sol Libram subibit, tunc ponderabit, omniaque opera, verba, cogitationes nostras iustitiæ suæ trutinæ imponet & examinabit. Sol cum in Libra est, æquinoctium est, vnde poeta:

1. Greg. *Libra diem somniq; pares vbi fecerit horas,*
Et medium luci atq; vmbris vbi fecerit orbē.

ita eum mysticus ille sol iudiciorum suorum libram ingressus fuerit, noctes æquabit dieb. dies inquam Beatis ac cœlestibus, noctes damnatis ac reprobis, nam & horum supplicia, & illorum gaudia perennia futura sunt, nulloque vnquam fine terminanda. Deinde Leonem etiam intrabit, itaque furore & indignatione accendetur, vt omnia quæ hic in terra sunt, ad ima vsq; fundamenta montium, incendio consumpturus sit. *Montium,*

Beatitudo electorū & pœna damnatorū semper durabunt.

Deut. 32. ait hinc Moses, *fundamenta comburet.* Ecquis, Deus bone, ardor! ecquod incendium!
Psal 18. *Non est qui abscondat se à calore eius.* Tunc vere sol in Leone futurus est: iudex. n. non iam humana, sed leonina voce detonabit ac rugitu suo totum percellet orbē. Docuit hoc me
Amos 3. Propheetes, dicens, *Leo rugiet, quis non timebit?* & alius: *Dominus de Sion rugiet, & de Ie-*
Ioel. 3. *rusalem dabit vocem suam & mouebuntur cœli & terra.* Huc respiciens Dauid, simulque conceptum nostrum auctoritate sua confirmans, duas ei qualitates assignat, penitus inter se contrarias, elementiam nimirum ac rigorem: *Dulcis & rectus Dominus* modo quidem dulcis est, quam diu in misericordiæ signo hæret, at rectus & rigidus futurus, quando iustitiæ signum fuerit ingressus. S. Bernard. quoque eodem respiciens, iudicem nostrum comparat api, in ore quidem mel, in cauda vero aculeum gestanti: modo enim nonnisi nectar spirat & misericordiam. at in mundi fine aculeos, stimulos, iustitiā proferet. ideoq; *erunt signa in sole, & luna, & stellis.* Psal. 24. Luc. 21.

Signa luctus ac tristitiæ: erunt namque lugubres hæ ante mundi consummationem apparitiones, velut luctus quidam generalis, atque vniuersalis omnium creaturarum in hominis interitu planctus. Nam quemadmodum rege mortuo tota aula luctum induit, atque vniuersum regnum plangit ac lamentatur, ita cum homo totius vniuersi rex, circa mundi finem in extremis versabitur, tota orbis huius aula lugebit, magnates cœlestes, elementorū præsides, terræ vasalli: totus deniq; mūdus planget & vlulabit. Quod ad viuum expressit Ezechiel. *Et operiam, cum extinctus fueris, cœlos: & nigrescere faciā stellas eius solem nube tegam, & luna non dabit lumen suum.* Et quamuis hoc iuxta literalem sensum de rege Ægypti intelligatur, mystice tamen de homine, qui mundi huius dominator est, intelligi quid vetat?

Signa hęc futura sūt signa luctus.

Ezech. 32.

Dauid audito, Saulem & omnes fortissimos Israel in montibus Gelboe occubuisse, contristatus est quam maxime, vtque omnes tantam cladem deplorarent, omnis Israel luctum induceret, lamentis personaret, ac lugubre carmen funderet, auctor fuit: quin & Israelitides, vt mortem Principis sui plangerēt, adhortatus est, *Filiæ Israel super Saul flete, qui vestiebat vos coccino in deliciis.* Non aliter, quando circa diē iudicii mors hominis, qui velut regulus in hoc mundo est, ac totius nobilitatis filiorū Adam annuntiabuntur, natura tam acerbum casum ęgre ferens, omnes creaturas ad lacrymas & gemitus excitabit, efficietq; vt totius vniuersi aula luctum induat: ideoq; stellæ abscondentur, planetæ cælo ruent, elementa rebellabunt, animalia præ angustia emorientur, per omnia deniq; loca luctus, querelæ, lamenta, gemitus exaudien-

2. Reg. 1.

Historia de morte Saul allegoricē exposita.

DE SANCTIS.

post Cineres & Dom. 4 ibid: vere procellosum. *Venite post me.* De gratiæ præuenientis necessitate. Vide fer. 6. post Dom. 3. ab initio.

In festo sancti Thomæ.

Euang. vt in octaua Paschæ.

In festo Conuersionis Sancti Pauli.

Ecce nos reliquimus omnia. Matth 19.

Vide super hunc locum fer. 5. post 3. Dom. super hunc locum fer. 5. post 3. Dom. potest quoque de S. Paulo agi, & dißeri de gratia præueniente vt modo in festo S. Andreæ notatum est.

In festo S. Matthiæ.

Confiteor tibi Pater. Matth.

Iugum meum suaue est. De tribulationibus, fer. 6. post Dom. 4.

In festo S. Philippi & Iacobi.

Non turbetur cor vestrum. Ioan. 14.

In domo patris mei. De beatitudine vide Domin. 2. in Quadr.

In festo Inuentionis S. crucis.

De Nicodemo Ioan. 3.

Sicut Moses exalt. serp. Crucis figuræ recensentur circa finem concionis fer. 6. in Parasceue.

In festo Natiuit. S. Ioannis Baptistæ.

Elizabet impletum est tempus. Lucæ 1.

Audierunt vicini & cog. & congratul. De bonorum vicinorum commodo & consortio amando, malorum fugiendo, vide fer. 6. post Dom. passi. ab initio.

In festo SS. Petri & Pauli.

Venit Iesus in partes. Matth. 16.

Portæ infer. non præual. De Ecclesiæ stabilitate. vide Sabbato post Cineres fol. 61. item multa de Ecclesia vide fer. 3. post Dom. 1. Item feria 3. post Dom. 2. Est autem Ecclesia visibilis contra hæreticos, vide fer. 3. post Do. 3. *Quæcunque ligaueris super ter.* D. ex communicatione vide fer. 3. post Dom. 3.

In festo Mariæ Magdalenæ.

Rogabat Iesum. Lucæ 7.

Super hoc Euang. habes insignem concionem fer. 5. post 5. Domin. Item de pœnitentia vide locum insignem feria 6. post Do. 1. vbi piscinæ comparatur. Item alium fer. 2. post Dom. 2. ibid. In peccatis vestris mor. *Remittuntur tibi peccata.* Vide Sabbato post 3. Dom. *ibid.* Sumite animas peccatrices, o

In festo sancti Iacobi.

Accessit ad Iesum. Matth. 20.

Habes super hoc Euangel. insignem concionem fer. 4. post. Dom. 2.

In festo S. Larentii.

Nisi granum frumenti. Ioan. 12.

Qui amat animam suam de anima eiusque præstantia & qualitatib. quære in indice generali. *Perdet eam.*

De tribulationibus vide annotata in Dom. 3. post. pascha.

In festo Decollat. S. Ioannis.

Propter Herodiadem Quanta mala fecerint mulieres, vide fer. 6. parasceues, vbi agitur de Petri negatione. De earum vanitatibus vide fer. 5. post Dom. passio De adulterio via de sabbaro post Dom. 3.

In festo S. Matthæi.

Præteriens Iesus vidit. Matth. 9.

Misericordiam volo & non sacrif. Quomodo hoc intelligendum & de Sacrificio Missæ de quo hic agi potest, vide fer. 2. in hebd. sacra.

In festo omnium Sanctorum.

Videns Iesus turbas.

Ascendit in montem. De itineribus & fatigatione Christi vide fer. 6. post 5. Domin. *Beati.* De beatitudine vide Dom. 2. in Quadra. *Beati pauperes.* Contra diuitias vide locũ insignem fer. 5. post Dom. 2. *Gaudete & exult.* Vide locum pulch. de spe regni cœlestis. Sabbato post Do. primam, initio conc.

FINIS.

DOMINICA PRIMA ADVENTVS.

SYNOPSIS SEV ARGVMENTVM CONCIONIS.

1. *Supremi iudicij obliuionem esse noxiam, salutarem vero memoriam.*
2. *Iudicu & iudicij nomina esse ipsi mundo congenita.*
3. *Signa futuri iudicij quæ & qualia sint.*
4. *De signorum modo ac sensu.*
5. *De rebus signatis.*

Erunt signa in sole, & luna, & stellis. Luc. 21.

FIGVRA.

Exod. 10. VSTISSIMVS ille ac potentissimus scelerũ vindex Deus, cum impium olim Pharaonem, qui populo Israel varia intulerat mala, eumque seruitute durissima & diuersis calamitatibus afflixerat, castigare ac diræ vltionis tela in Ægyptios detorquere decreuisset, plurima cum in cœlo tum in terra signa, velut præambula, & impendentis ruinæ regniq; totius excidii prænuntia, quin & furoris sui testes, præmisit. Orbis quidem lampas sol, luna, stellæq; per noctem cœlo splẽdere solitæ, triduo lumen amisere, tenebræque densissimæ, quæ & manibus tangi potuerunt, per vniuersam Ægyptũ, factæ sunt. Ad eundem plane modum, priusquam circa finem mundi dignis in peruersorum hominum flagitia suppliciis animaduertat, iudiciorum suorum furorem & indignationem in miseros mortales effundat, eosque stirpitus quasi excindat; horrenda ac terribilia, quæ metum cunctis incutiant, signa, velut præcursores, emittet. Tunc nimirum stellæ delitescent ac fugient, sol tetro & ferrugineo amictus velamine non lucebit, luna deliquium patietur, sidera cælo cadent, mundus denique densissimis tenebris obsitus ingemiscet ac palpitabit. O diem cruentum ac lugubrem! diem terribilem & vere formidandum! signa horrorem terroremq; incutientia, lachrymas ac gemitus excutientia! Hodierno hæc Euangelio describuntur, quæ vobis iam latius exponere est animus. Atq; vtinam idcirco in lachrymas hodie vox conuertatur, vtinam lingua terribilem tonitrui boatum induat, gemitus eloquii vice fungantur, tremor & pauor aliaq; doloris & luctus argumenta gestus efforment! Cœptis adesto sanctissime Spiritus, tuq; sacrarissima Virgo, Iudicis, cuius hodie furorem æquissimaq; iudicia verbis prosequar, mater, precibus & patrocinio apud eundem, dicenti auxiliare: ideo te salutatione, qua olim à Gabriele Archangelo in Nazareth salutata es, compellabimus. *Aue Maria.*

Cælestis ille Theologus atque orbis Meta- 1.

taphysicus Ecclesiastes, qui plurima hieroglyphicis & emblematibus obscurioribus mysteria inuoluit, duos nobis in sacræ Scripturæ theatro exhibet, velut actores, nimiũ quantum inter se differentes: quorum vnus sapientissimus, alter vero stolidus vt qui maxime; vnus dextra, alter sinistra cor teneat: *Cor sapientis in dextra illius, & cor stulti in sinistra eius.* Hieronymus loci huius interpretem agẽs, hæc inuolucra de extremo iudicio intelligi debere existimat, in quo ad dextrã electi, reprobi ad sinistram collocabuntur. Docemur autem, quemadmodũ cordati ac circumspecti est, extremi Iudicii semper ac nullo non tẽpore recordari, sortemq; Beatorum, quam per dexteram hic denotari certũ est, assidue mente voluere: ita è contra stolidi atq; insipientis esse, ad sinistram animum cogitationesq; conuertere, viam reproborũ insistere, nec horrendũ illud tonitru diuinæ sententiæ, aut inexorabilem Iudicis seueritatem vmquam præ oculis habere. Et sane quicunq; hæc animo semper insculpta gerit, næ ille sapientissimus mortalium dicendus est, at insipiens & fatuus ille, qui animum hinc auertẽs alio cõuertit. Ille scilicet a peccato reuocatur, iustitiam metuendo; hic vero eidem sese implicat, dum impune se habiturum confidit, aut peccata disquirenda à Iudice negat.

Eccl. 10. Sapiens extremi iudicii meminit, stultus vero obliuiscitur.

Qui iudicii extremi meminit, à peccato auocatur; è contra, q obliuiscitur.

David propheta in lege diuina versatissimus, & in scientia Sanctorũ absolutissimus, cum hinc sibi Deum, illinc vero effrenem sceleratorum hominum audaciam, & summam creaturam in Creatore ad iracundiam peccatis prouocando ingratitudinem, quæ nimirum maiestatem illius vilipenderent, eique prout par est non seruirent, consideraret; nullam profecto aliam contẽptus huius rationem dare potest, quam summam diuinorum iudiciorum obliuionem: dum nemo vel obiter perpendit, exactam, post hanc vitam, de omnibus verbis, operibus & cogitationibus coram summo iudice rationẽ reddendam esse, singulaque minutissime disquirenda. Ait enim, *Propter quid irritauit impius Deum? Dixit enim in corde suo: Non requiret.* Et profecto nulla alia contempti numinis dari ratio potest, quam quod stulte sibi persuadeant impii, nullam Deo de operibus rationem reddendam, nullamque de iisdem disquisitionem instituendam.

Impii dũ sperant se impune apud Deũ habituros, audacius in eundem peccant.

Psal. 9.

Horum sermones ad viuum depingit Iob, cum sic eos loquentes inducit, *Nubes latibulum eius, nec nostra considerat, & circa cardines cæli perambulat.* Perinde, ac si dixisset, Scelestus & diuinæ maiestatis contemptor, cum peccatis sese inuoluit, ac sceleribus animam coinquinat, tam securus est ac confidens, vt Deum esse vix credat, vel si credat esse, eum cæcum & talpã existimet: quin & his impietatem suam verbis stabilire contendit, Post nubes in cœlo delitescit, vitam nostram aut opera non contemplatur, per cœlos quietus & quodammodo deses obambulat, de rebus nostris ne lulum solicitus. O errorem deplorandum plasphemiam intolerabilem, læsæ Maiestatis crimen, peruersas cogitationes, omnis mali & impietatis matres! Quid? *qui plantauit aurem, non audiet? qui finxit oculum, non considerat?* Profecto quicunq; Deo aures & oculos aufert, illius quoq; iustitiã & prouidentiam simul auferat necesse est: ac talem qui sibi Deum fingit, idola sibi fabricat, qualia Psalmographus describit, *Oculos habent, & non videbunt; aures habent, & non audient.*

Iob 22. Non cogitãt impii, opera sua à Deo inspici.

Psal. 93.

Psal. 113.

Vidit olim Zacharias Propheta lapidem, qui septem oculos haberet. Lapis hic Christum futurũ nostrum Iudicem denotat (*petra autem erat Christus*) omnes porro, quos habere dicitur, oculi, illũ oculatissimum esse innuunt, qui nimirum omnem in partem circũspiciat, actiones nostras diligentissime contempletur & inspiciat, vitæq; nostræ statum attentissime consideret. Ita autem persuasum habeat Propheta Iob, ac proinde gemens ac tremens Domino ait, *Tu quidem gressus meos dinumerasti*, adeo vt nihil agere aut cogitare queam, ac ne mouere quidem corpus, quin noris. Ita enucleate scilicet omnia inuestigat.

Zachariæ visio. Zach. 3.

Iob 14.

Inter cætera, quæ Poetæ fabularum artifices effinxere monstra, numeratur vastus Argus, quem centum oculis instructum depinxerunt, omniaq; circũquaq; intuentẽ. Hæc quidẽ fabula, at certũ est, eum qui extremo iudicio summa cum auctoritate præsidebit, in sacris litteris gigantẽ appellari, *Exultauit vt gigas*

Iudex Christus futurus. Argus est centum oculis instructus.

Psal. 93. *vt gigas ad currendam viam*; sed & gigantem vastissimum, *Magnus Dominus & laudabilis nimis & magnitudinis eius non est finis.* Vere inquam gigas est atq; Argus centum oculis circumsecus vallatus, qui quidquid in hoc inferiori mundo agitur acutissime peruidet. Quicunque igitur quid agere se posse putat, quod iudicem hunc oculatissimum subterfugiat, qui acutum hunc lyncea se fallere posse confidit, fallitur profecto & mente destitutus est: ac similem se ostendit iis, quos Psalmista, postquam tyrãnica quadam barbarie viduas interfecissent, alienigenas iugulassent, pupillos oppressissent, in sui purgationem dixisse ait: *Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Iacob.* His igitur alta voce inclamãdum est, hi corripiendi sunt, ac stultorum loco habendi, his Propheticum illud intonandum, *Intelligite insipientes in populo, & stulti aliquando sapite*: cogitate inquam, in cœlo iudicem viuere, qui quidquid hic apud nos agitur intuetur, operaque vestra singula contemplatur.

Psal. 18.

Psal. 114.

Apoc. 1. Prima, quam Ioannes in solitudine Pathmos insulæ visionem habuit, vidit quendam similem filio hominis, cuius frons instar solis radiabat, manus stellas plurimas continebant, vox tanquam vox aquarum multarum erat, ore gladius acutissimus egrediebatur, oculi vt flamma ignis collucebant. Quicumque in visionem hanc commentati sunt, dixere per prodigiosum hunc, Iudicem Christum, qui omnes diiudicaturus est, designari: equidẽ vt cæteras proprietates prætercam, arbitror per flammantes & igneos illos oculos, iustitiæ illius furorem, oculorum perspicacitatem, ac diligentem scelerum nostrorum disquisitionem, quam tunc adhibebit, ostendi. Vt hine scilicet disceremus, eum, quem Iudicem futurum constat, oculos habere perspicacissimos accutissimosque, vt quidquid à nobis agatur, peruideat acutius quàm aut aquila, aut serpens Epidaurius, nihilque eum fugiat eorum quæ in mundo fiunt. Quod autem rarius hæc homines mente voluant, aut non credant, hinc fit, vt in omnia vitia præcipites ferantur, magnamque capiti suo calamitatem, interitum quin etiam sempiternum, arcessant.

Ita nempe Propheta regius innuit; cum enim rationem redderet, cur impii tam præcipites in omne flagitium ferantur, tamque leuiter diuinam maiestatem offendant, *Non est*, inquit, *Deus in conspectu eorum, inquinatæ sunt viæ illorum in omni tempore, auferuntur iudicia tua à facie eorum.* Hæbraica autem & Caldaica versio, loco *Deus*, hoc loco legunt *Heloim*, quasi dixeris Iudex. Sensus igitur is est, eo quod peccatores Deum Iudicem sibi ob oculos nõn ponant, eiusque iudicia non perpendant, hinc eos in profundam vitiorum abyssum protruere vitamque flagitiis fœdare. Diuinorũ iudiciorũ contemptus.

Quanta igitur, Deus bone, filiorum Adam stultitia est? quanta mortalium cæcitas, vt non agnoscant quod mundus iam inde à sui primordio agnouit? Primum namque verbum Geneseos, ac primum quod à mundi creatione nomen sibi sumpsit Deus, fuit ipsum nomen Iudicis. Vbi enim in Vulgata legitur: *In principio creauit Deus cœlum & terram*, fontes hebraici legunt, *In principio creauit Iudex.* &c. Quod S. Hieronym. disquirens, decemque nominum Deo in Sacris libris attributorum enumerans genera, qualia sunt Iehoua, Adonai, Saddai, Hagios, Athanatos aliaque plurima, non parum miratur, cur nam cæteris relictis nominibus, hoc sibi in primis attribuat, ac tandem concludens ait, hoc mysterio non vacare: vt hinc nimirum discerent mortales, ab illo tum tempore Deum iudicem nostrum extitisse, eumque fore, qui omnia opera nostra inquiret atque examinabit: atque ideo nostrum esse, huius interdum recordari, recordandoque percelli.

II. Primũ ꝙ Deus sibi nomẽ imposuit, fuit Iudex. *Gen. 1.* *Tom. 3. ad Marcellã.*

Prima mundi die creator, *diuisit lucem à tenebris*, quod exponens Augustinus, per diuisionem hanc creaturam, iudicium, quod summus Deus in Angelos tulit, probos à rebellibus & contumacibus sequestrando, idipsum & de hominibus aliquando facturus, intelligi debere ait. Forsitan etiam, vt hinc notum fieret, quod quemadmodum ab Angelorum iudicio mundus cœpit, ita in hominum sit iudicio desiturus; quid si, vt demonstraret, se, quemadmodum Creator & Iudex ab initio incolarum cæli fuerat, ita

Gen. 1. Mundus cœpit ab Angelorũ iudicio, desinet in hominũ iudicium.

quoque sub mundi finem hominum, terræ inquilinorũ, futurum. semper autem, vt mortales illius iudicia sententiamque perhorrescerent.

Adhæc Enoch, qui fuit à mundo condito septimus, is inquam, qui postquã trecentis sexaginta quinque annis in mundo egisset, mortem, eiusque tela exsibilans, in paradisum translatus est, singulari quadam ratione, vt diuina iudicia annũtiaret, ac suos edoceret, à Deo electus ac missus est. Testatur idipsum Apostolus Iudas. *Prophetauit de hac septimus ab Adam Enoch* dicẽs: *Ecce venit Dominus in Sanctis millibus suis, facere iudicium contra omnes.* Mirum profectò, Deum tam cito iudiciorum suorum præconem misisse, & quidem è septem qui in terra viuebant hominibus septimum, qui eorum terrorem hominibus imprimeret, sibiq; vt ab iisdem cauerent, auctor esset. Egregium profectò mysterium hic delitescit. æger namque tunc mundus erat ac pessime habebat. Septimus autem in affecta valetudine dies criticus est: tunc quippe natura mutante mutant & symptomata, ægri meliuscule habere incipiunt; ac medici optimam de morbo spem concipiunt. Hinc, vt vlterius progrediar, cum peccator male habet, animaque illius debilitata est, iudicium Domini & eius iustitia ei in mentem reuocanda sunt, tunc etiam imprimis peccato egredi, prauam consuetudinem deserere, mores in melius mutare, vitæque emendatioris spem dare debet. Nulla autem ex iis in animæ ægritudinibus melior aut salubrior, quam illa supernaturalis, peccatis nimirum mori, ac gratiæ incipere viuere.

Bõbyces tonitru enecantur.

In tantum bombyces, filatores illi admirabiles, aut potius miserabiles, cum fatale sibi filum trahant, & suis ipsi laqueis irretiti exspirent, tonitru perhorrescunt, vt quamprimum eo audito emoriantur; opusque cœptum vna cum vita deserant: verum solent qui eorum curam habent, quo casum illum auertant, dum tempestatem cœlos minitari, aeremque concitari vident, nolis circumsecus strepere ac sonum quendam confusum edere, ne, dum tonitrua boatusque cælestes ingruunt, repentino illo fragore exanimentur & exspirent. Peccatores vermes quoque appellari queunt; ita namque omnium nomine de se testatus est Israel rex Dauid, *Ego sum vermis & non homo*: sed vermes serici, bombycini, bysso & holoserico induti, quiq; sibi interitum ac ruinam sæpenumero accersunt, sed qui nihil magis quam horrenda diuinorũ iudiciorum tonitrua perhorrescunt: hæc namque efficiunt, vt peccato moriantur, ac gratiæ reuiuiscant. Verum mundus, à quo in omnibus diriguntur, vt hoc à fragore eos immunes præstet, tantum circa aures & caput strepitum excitat, totq; negotiorum campanulis aures eorum obtundit, vt quodammodo obsurduerint, adeo vt summi Præsidis minas eiusque iustitiæ fragores audire nequeant. Hinc Propheta, *Aures eorum surdæ erunt.* Psal. 21

Ceruæ musicam amant, ac tonitru terrentur.

Ceruæ, vt rerum naturalium scriptores tradunt, Musica mirum in modum capiuntur, ac cœli boatum è contra exhorrescunt. Musicam tamen audiendo illaqueantur, & per tonitru vitam conseruant. Cum enim fœtus edendi tempus aduenit non prius parere queunt, quam cœlum tonare cœperit: occulte namq; in vtero operãte metu quem è tonitru concipiunt, facillime fœtum effundunt. Huc respexisse crediderim S. illum Philosophum Iob, dum ait, *Numquid nosti tempus ibi eum in petrus, vel parturientes ceruas obseruasti*: Est profectò stupor & hebetudo quædam brutalis in hocce animali; quod noxia consectetur, salutaria vero & profutura subterfugiat: At maiora adhuc, mihi crede, est hominum stoliditas, ne dicam vesania: hi enim præter delicias, voluptates, inanіasque, quæ tamen interitum ac ruinam deplorandam illis afferre solent, nihil consectantur; diuinorum vero iudiciorum fragorem, quæ sola prodesse vtilitatemque singularem afferre possunt, ne vel semel de iis cogitantes sancto quodam metu percellantur, animum delinquendi exuant, vitæ emendationem pariant, & grauem peccatorum veterum deponentes pœnitentiam agant, remis velisque fugiunt. Iob 39.

Hodie Ecclesia, vt peccatores percellat.

Porro Ecclesia, à Spiritu S. in omnibus directa, cum nosset, quantum iudicij extremi memoria boni afferre queat, quo peccatores percellat, ita vt caput erigant, aures aperiant,

lat, iudicii meminit. tiant, palpebras recludant, peccata agnoscant, diuina iudicia perhorrescant: extremi diei iudicij tonitruo, tubis Angelicis, astrorum deliquiis, terræmotibus, tempestatibus maris, elementorum motionibus, animaliū rugitu, demum omnibus iis quæ in mundi catastropha metum incussura sunt, eosdem è peccatorum veterno, quo sopiti iacent, excitare conatur. Inter cætera autem ait, fore signa in sole, luna, & stellis. ita quippe Euangelium hodiernum præfert, *Erunt signa in sole, & luna & stellis.* de quo vt præsentem concionem instituam, & quidem recta quadam methodo, primo de signis hisloquar, deinde diem ipsum, & quidquid in eo euenturum signa illa prognostica docuere, describam.

Luc. 21.

III. Deus antequam aliquē puniat, signa præmittere solet.

Principio igitur certissimum est, quod & à S. Patribus variis in locis confirmatur, Deum, quando aliquos in hoc mundo punire, iustitiamq; exercere constituit, plurima præmittere signa ac prodigia solere: qualia sunt, vt plurimum, solis deliquium, lunæ defectus, insolitæ cometarum apparitiones: vt hinc homines discerent, ingentia sibi cœlitus mala instare: quæ, si sapiant, præuertant atq; euitent. Solent n. signa huiusmodi malorum esse præsaga ac prænuntia. Ita quarto Neronis anno legimus solem media die defecisse ac deliquium passum, terram tremuisse, concussam: ecce haud multo post crudelis in Christianos religionemq; nostram excitata est persecutio.

Richobaldus in Chron.

Seneca etiam in quæstionib. naturalibus refert post cometæ cuiusdam apparitionem (qui & stellis fixis & errantib. materia & forma discrepat: ac non nisi vapor quidam est Dei voluntate in materia viscosa & adustibili, vt Ioan. Damasc. ait, accensus: signum tamen semper est impendentis calamitatis, ac mali præambulum, vt in propositionibus suis ait Ptolomæus, & in Meteoris Aristot.) Oceanum sæuire cœpisse, atque intumescere, duasque insulas cum habitatoribus absorptas interiisse.

Antequam Mithridates Ponti rex in lucem ederetur, alius in aere cometes visus est, idque per multos dies, qui tantum per nubes & aeream, regionem fulgorem eiaculabatur, vt cœlum ardere spectantes putauerint: tamq; ingens erat, vt magnam orbium cœlestium partem occuparet: itaq; lucidus, vt ipsum etiam solis lumen offuscaret, atque hunc in modum quatuor per diem horis apparebat. At nihil aliud Deus, qui eundem in cœli theatro spectandum proposuit, spectabat, quam vt truculentiam immanitatemq; barbari huiusce tyrãni, quo vix Oriens crudeliorem habuit, quiq; continuis populum Rom. prælijs terra mariq; exercuit, vt Valerius & Eutropius testantur, denuntiaret.

Plurima quoq; prodigia quæ bellum Punicum præcesserint, refert Orosius, cui & suffragatur August., vt & boues locuti fuerint, infantes nondum nati ex vtero materno incondita quædam verba efformarint, serpentes per aera volauerint. Clades quoq; Romanorum ad Cannas, qua quadraginta quatuor millia ab Hannibale & Carthaginensibus interfecta sunt, quando tres modij annulis pleni, quos tamen soli equites gestabant, quos mortuis detraxerant Pœni, Carthaginem in signum victoriæ missi sunt, multis prauijs signis, demonstrata fuit.

Lib. 5. de ci. cap. vl.

Clades Cannensis.

Lib. de bello Iudaico.

Iosephus etiam rerum Iudaicarum auctor, prodigijs varijs, & quidem mirabilibus, destructionem Hierosolymam denuntiatam ait: & imprimis, stellam quandam in forma gladij vrbi imminere visam, eiusdem excidium designantem: luna quoq; duodecim continuis noctib. deliquium passam: portam templi orientalem, ex ære conflatam, quam ne viginti quidem viri summa nitentes vi occludere poterant, subito, nemine impellente, nequidquam impedientib. repagulis & seris reseratam. Sic etiam antequam mundus in exitium ruat, & ingens hæc machina dissoluatur, tempore extremi iudicij, plurima signa ac prodigia præmittentur. ait namque Euangelista, *Erunt signa in sole, & luna & stellis.*

Luc. 21.

Cæterum signa hæc misericordiam & clementiam innuunt, vt nimirum ijs visis homines saluti inuigilent suæ, rebusq; animæ prospiciant. Imitatur siquidem Deus iudicem quendam fictum & subornatum, qui maleficum aliquem quæsiturus, eius tamen libertatis & salutis studiosus, strepitum vltro

Signa extremi iudicii misericordiā innuunt.

 tro

Ioan. 1. *Emitte agnum Domine dominatorem terræ.* signum quoque Virginis pertransit, in quo idem eum vidit vaticinans namque ait, *Ecce virgo concipiet & pariet filium.* Geminos etiam prætergressus est, in quib. totus eum vidit orbis in mysterio videl. Incarnationis, in quo duplex natura, diuina & humana, velut gemini, in vnam hypostasin coaluerunt, ac non nisi vnam personã constituerunt. Cancrum quoque ingressus est, cancrum inquam, qui retrogredi ac retrocedere solet: quando a maiestate & magnificentia sua recedens infra Angelos sese demisit, & homo factus est atque in hoc signo eum aperte Ioan. vidit, dum ait, *Et verbum caro factum est,* quin & prædixerat Psalmograph. *Minuisti eum paulo minus ab Angelis.* Psal. 8.

Verum extremi iudicii tempore Libram ingredietur: Leuate capita vestra Auditores, tunc, tunc inquam signa in sole conspicabimini, tunc sol Libram subibit, tunc ponderabit, omniaque opera, verba, cogitationes nostras iustitiæ suæ trutinæ imponet & examinabit. Sol cum in Libra est, æquinoctium est, vnde poeta:

1. Greg. *Libra diem somniq; pares vbi fecerit horas,*
Et medium luci atq; vmbris vbi fecerit orbẽ.
ita cum mysticus ille sol iudiciorum suorum libram ingressus fuerit, noctes æquabit dieb. dies inquam Beatis ac cœlestibus, noctes damnatis ac reprobis, nam & horum supplicia, & illorum gaudia perennia futura sunt, nulloque vnquam fine terminanda. Deinde Leonem etiam intrabit, itaque furore & indignatione accendetur, vt omnia quæ hic in terra sunt, ad ima vsq; fundamenta montium, incendio consumpturus sit. *Montium,* ait hinc Moses, *fundamenta comburet.* Ecquis, Deus bone, ardor! ecquod incendium? *Non est qui abscondat se a calore eius.* Tunc vere sol in Leone futurus est: iudex. n. non iam humana, sed leonina voce detonabit ac rugitu suo totum percellet orbẽ. Docuit hoc me Prophetes, dicens, *Leo rugiet, quis non timebit?* & alius: *Dominus de Sion rugiet, & de Ierusalem dabit vocem suam & mouebuntur cæli & terra.* Huc respiciens Dauid, simulque conceptum nostrum auctoritate sua confirmans, duas ei qualitates assignat, penitus

Beatitudo electorũ & pœna damnatorũ semper durabunt.

Deut. 32.

Psal. 18.

Amos 3.

Ioel. 3.

inter se contrarias, clementiam nimirum ac rigorem: *Dulcis & rectus Dominus* modo quidem dulcis est, quam diu in misericordiæ signo hæret, at rectus & rigidus futurus, quando iustitiæ signum fuerit ingressus. S. Bernard. quoque eodem respiciens, iudicem nostrum comparat api, in ore quidem mel, in cauda vero aculeum gestanti: modo enim nonnisi nectar spirat & misericordiam. at in mundi fine aculeos, stimulos, iustitiã profert. ideoq; *erunt signa in sole, & luna, & stellis.* Psal. 24. Luc. 21.

Signa luctus ac tristitiæ: erunt namque lugubres hæ ante mundi consummationem apparitiones, velut luctus quidam generalis, atque vniuersalis omnium creaturarum in hominis interitu planctus. Nam quemadmodum rege mortuo tota aula luctum induit, atque vniuersum regnum plangit ac lamentatur, ita cum homo totius vniuersi rex, circa mundi finem in extremis versabitur, tota orbis huius aula lugebit, magnates cœlestes, elementorũ præsides, terræ vasalli: totus deniq; mũdus planget & vlulabit. Quod ad viuum expressit Ezechiel. *Et operiam, cum extinctus fueris, cælos: & nigrescere faciã stellas eius: solem nube tegam, & luna non dabit lumen suum.* Et quamuis hoc iuxta literalem sensum de rege Ægypti intelligatur, mystice tamen de homine, qui mundi huius dominator est, intelligi quid vetat? Ezech. 32.

Signa hæc futura sũt signa luctus.

Dauid audito, Saulem & omnes fortissimos Israel in montibus Gelboe occubuisse, contristatus est quam maxime, vtque omnes tantam cladem deplorarent, omnis Israel luctum induceret, lamentis personaret, ac lugubre carmen funderet, auctor fuit: quin & Israelitides, vt mortem Principis sui plangerẽt, adhortatus est, *Filiæ Israel super Saul flete, qui vestiebat vos coccino in deliciis.* Non aliter, quando circa diẽ iudicii mors hominis, qui velut regulus in hoc mundo est, ac totius nobilitatis filiorũ Adam annuntiabuntur, natura tam acerbum casum ęgre ferens, omnes creaturas ad lacrymas & gemitus excitabit, efficietq; vt totius vniuersi aula luctum induat: ideoq; stellæ abscondentur, planetæ cælo ruent, elementa rebellabunt, animalia præ angustia emorientur, per omnia deniq; loca luctus, querelæ, lamenta, gemitus exaudien- 2. Reg. 1.

Historia de morte Saul allegorice exposita.

audientur, &, vt Euangelij verbis loquar, *erunt signa in sole, & luna, & stellis.*

Luc 21.

Insignes cõceptus morales.

Et quemadmodum, inquit Chrysostomus, patre aliquo familias in mortis articulo constituto, tota domus in luctu & mœrore versatur: hinc filii carissima pignora, illinc vero domestici ac serui plangunt ac lamentantur, aulæis parietes denudantur, alijsque vestibus conuestiuntur, ac per omnes dom⁹ angulos vnica imago mortis oberrat: ad eundem modum paulo ante finem mundi, homine magno illo patrefamilias, qui totum orbem regit ac moderatur, cœlos, vt contempletur: elementa, vt temperet: anni tempora, vt dirigat: bestias, vt frenet: omnia deniq; vt libere de iis disponat, in extremis agente: magna hæc mundi familia turbabitur ac planget: herbæ siquidem exarescent, arbores deflagrabunt, aues obmutescent, omnia luctu & lamentis replebuntur, pulchri illi agrorum tapetes auferentur, siluarum viror peribit, flammantes illæ cælorum faculæ extinguentur, omniaque atras & pullas vestes induent, tenebras inquam ac nebulas. Ita namque testatur Euangelium, *Erunt signa in sole, & luna, & stellis.*

Signa discessus hominis, dictum illius finis, omnium rerũ derelictionis signa. Annõ enim, cũ palatii fenestræ & ianuæ clauduntur, aulæa, è parietibus auferuntur, tubæ discessum sonant, excubitores & stipatores regii procedunt, signum est Principem abitum adornare? quando columnę & bases tremunt, an non hinc colligere est, domum ruinam meditari; quando naturalis ac vitalis color, & faciei decor perit, & pallor corpus obsidet, an non hinc mortem licet præsagire; Quando igitur rutilantes illæ fenestræ cœlorum, ianuæ illæ mundi, solem & lunam intelligo, manu Creatoris ipsius claudentur, aulæa ac peristromata lucis & diei auferentur, tubæ quibus mortales ad iudicium euocabuntur personabunt, Angeli denique qui Dei lateri semper adhærent, progredientur: an non manifestum signum est Principem, id est hominem, velle discedere? Demum vbi tot terræ motus, tot concussiones audientur, atque vterque mundi cardo quassabitur, ingens illa mundi domus an non præsens periculum adibit? Adhæc vbi color ille naturalis agrorum, ille candor, viror, rubor, color ille purpureus, gilnus, ac rubicũdus qui in pratis modo oculos omnium delectat & afficit, creaturarumque fronti insculptus legitur, deficere & emarcescere cœperit: nonne certissimum præsagium est, mortem adesse, ac finẽ imminere? Cum homines denique pallescent & arescent præ timore, qui superueniet vniuerso orbi, cum sol, luna, stellæ, radios, lumen, fulgorem amittent: profecto dubitare nemo potest, quin mors præ foribus sit, omniumque rerum finis instet. Atque adeo nolite mirari, *si erunt signa in sole, & luna, & stellis.*

Signa interitus mundi.

Luc. 21.

Bonum omen est cœlos exultare; malum, dolere.

Felix ac faustum omen est, cum cœli exultant, vt in sacro natiuitatis Domini die, quando Angeli cœlo descendentes suauissime in aere modulabantur, Gloria in excelsis Deo: & quando stellæ in signum lætitiæ in Oriente fulgebant. Verum cum luctum induunt, ac tetro velamine cooperti sunt, vt in tristi Passionis die, triste solet augurium appellari, similiter nõ triste omen erit, cum in die iudicii globi cœlestes tristitiam præferent, planetæ obscurabuntur, stellæ præ mœrore concident, sol & luna luctum demonstrabunt? quam fatale hocce futurum est prognosticum! vnde Propheta qui nouisse omnia videbatur, *Finis venit, venit finis, euigilauit aduersum te, ecce venit: immittam furorem meum in te, & iudicabo te iuxta vias tuas.* Ita quid aliud è signis prodigiosis nisi prodigia colligi poterunt? quamobrem *Erunt signa in sole, & luna, & stellis.*

Ezech. 7.

Luc. 21.

Quid? an non sufficit, signa esse in sole, vt in luna etiam ea apparere sit necesse? O signa, ô mirabilia! nempe sole obscurato obscuratur & luna, ac stellæ deliquium patiuntur. Demonstratur hinc quantum magnorum exempla, tum in bonum, tum malum virium habeant ad plebem permouendam. Quando igitur Principes & optimates intimore & cultu diuino defectum faciunt, inferiores & subditos eundem experiri necessium est. Nam vt columnis & fundamentis domus, in qua Philisthæi epulabantur, à Samsone inter se collisis, trabes, & tigna, & lapides conciderunt: ita & magnatibus,

bus, qui velut bases & columnæ reip: sunt in vitia prolabentibus, populum ac plebem eodem lapsu & ruina cōcidere oportet. Aaron
Iudic. 16. & Principes populi Israel mox vt idola conflare cœpere, tota multitudo eadem supplex
Exod. 32. adorauit. Dici profecto non potest, quantū superiorum exempla obesse vel prodesse in subditorum animis queant: sol nempe hic deliquium patitur & luna, cum luna stellæ.
Delicta q̄ initio parua sunt, tādem tēpore maiora fiunt. Ecce & alium cōceptum ex his signis processum. Mirabile est, sole tantum obscurato, lunam lumine destitui, ac stellas cœlo cadere. Profunda hic Philosophorum quæstio est, qui nimirum vitium semper in deterius crescat, quoq; magis à fonte recedit, quo & in peruersitate inualescat. Aiunt siquidem
Matth. 4. Philosophi, *Paruus error in principio, maximus est in fine.* Musca quidem initio est, antequam vero ad finem peruenerit, elephantem superabit: quiq; in exortu gutta minor erat, in oceanum tandem excrescit. Ita filium Dei satan à lapidibus tentare incepit, atq; in regna finiuit, quod initio nonnisi instar vermiculi erat in crocodilum tandem euadit;
Isai. 14. ait enim Propheta, *De radice colubri egredietur regulus.* Exemplum autem euidentius hodierno in Euangelio reperimus, vbi sole tantum obscurato, luna lumine destituitur,
Luc. 21. ac stellæ cœlo ruunt. *Erunt enim signa in sole, & luna, & stellis.*

Admirabili illa creationis die, qua omnipotens rerum opifex cuncta è nihilo produxit, hunc in modum ipse locutus est, *Fiant*
Gen. 1. *luminaria in firmamento cœli, & diuidant diē ac noctem, & sint in signa ac tempora, & dies & annos &c.* Luminaria hæc nihil erant aliud quam sol, luna, ac stellæ, quæ, vt Creatoris legibus obsequantur, erunt in signa & prodigia: non autem vt tempora iam & annos discriminent, diesque distinguant à noctibus. Tunc siquidem horologia finem habebunt, de diebus, mensibus, septimanis nulla
Apoc. 10. amplius erit mentio, vnica omnia dimetietur æternitas. Ita namque affirmauit hoc ipsum Angelus ille Apocalyps. qui pede vno terram, altero mare calcabat, *Et iurauit per viuentem in sæcula sæculorum, &c. quia tempus non erit amplius.*

Legem item suam promulgaturus hunc in modum Mosi locutus est, *Signa faciam quæ nunquam visa sunt super terram, nec in vllis gentibus: vt cernat populus iste in cuius es medio, opus Domini terribile quod facturus sum.* Exod. 34. Extremi s. iudicii die legem omnib. hominibus Deus dabit, tunc enim signa edet, quæ numquam hactenus à quoquam mortalium visa sunt vt omnes mundi incolæ opus Domini terribile, quod horrendo illo die facturus est, quando omnes scilicet mortales diiudicabit, videant & agnoscant.

Ioannes magnum aliquid omnibusque inauditum sæculis narrare volens, admiratione & exclamatione vsus est, prodigia, miracula, paradoxa *Signum magnum apparuit in cœlo.* Si discipulus ille quem diligebat Iesus, quemque singularibus gratiis ditauerat, vnico in cœlis signo viso adeo obstupuit, vt magnū quid se vidisse exclamet: quid in vniuersali mundi excidio erit, quando infinita signa apparebunt in terra, mari, elementis, aliisque mundi partibus. Audite vt in numero plurali dicatur, *Erunt signa in sole &c.* Plura signa in die iudicii apparebunt. Apoc. 12. Luc. 21.

At quænam signa? & quomodo? sol nimirum obscurabitur, luna non dabit lumen suum, ac stellæ cœlo cadent. Quomodo vero hęc futura sint, non eadem omniū est opinio, censent enim aliqui, non ita solem & lunam obscuranda, vt lumen penitus amissura: sed quod alio quodā lumine maiori Christo ad iudicium veniente offuscanda sint. Maius enim lumē, teste Philosopho, offuscat minus. In hanc opinionem consentiūt Hieron. Euthymius, Venerabilis Beda, Augu. Ioannes Chrysost. qui ait, *Sol obscurabitur, non quia destruetur, sed quia luce aduenientis Christi superabitur, &c.* Variæ opiniones de solis hac obscuratione. Lib. 21. serm. 130. de tempore.

Alii vero metaphoricum sensum consectantes, aiunt solem & lunam non realiter ac vere lumine suo priuanda, sed tropologicam hic loquendi formulam cōtineri, qua angustiæ & miseriæ tēporis illius denotentur. Solent enim in Sacris literis afflictiones & anxietates p nūbes & tenebras, caliginemq; vt plurimū designari, vt in caput XVIII. Iob scribit Grego. atq; adeo huiusmodi hinc elici sensum posse iudicant. Tantas angustiarum tenebras, calamitatumq; nebulas tunc miseri mortales patientur, perinde ac si cum sole luna

le luna omni lumine destituerētur, nullumque splendorem emitterent. Atq; hanc Scripturarum loquendi consuetudinem in illo Isaiæ loco ad oculum cernere est, esse *stellæ cœli & splendor earum nō expandent lumen suum, obtenebratus est sol in ortu suo, & luna nō splendebit in lumine suo, &c.* quæ verba Hieron. eo quo diximus sensu exposuit, itē apud Amos, *Occidet sol in meridie, & tenebrescere faciam terram in die luminis.* Sunt hæ metaphoricæ locutiones, quibus omnibus ostenditur, omnes eorum delicias ac gaudia in luctum & amaritudinem conuertenda, solem autem in meridie occidere, quid quæso significat aliud, quam in mediis eos voluptatibus ac iucunditatibus maximis angustiis molestiisque inuoluendos?

Isai 13. *Amos 8.*

Longius etiam deuians Origenes, singularemque opinionem secutus, solis hanc lunæque obscurationem è fumo tetroque vapore, quem incensus infra orbis terrarum emittet, prouenturam putat. Sed, veluti & alii à veritate nimium quantum alienus est, cosque falsitatis, hoc potissimum nixus argumento, coarguo, quod prius solem obscurari necesse sit, quam mundus succendatur: omnes alioquin homines incendio absumerentur, ac nullus proinde signa hæc præambula videret. Cum tamen Euangelii cōtextu certissimum sit homines hisce visis percellendos, præque timore ac formidine propemodum perituros, *Arescentibus hominibus præ timore.*

Luc. 21.

Verosimilius igitur videatur, solem & lunam vere obscurāda, ac deliquium passura. nam vti tempore passionis Dominicæ vere ac realiter defecêre: ita quoq; in vltimo eius aduentu, quando cum sceleratis iustitiam facturus veniet, vere deficient. Quatuor autē Abulensis modos producit, quib⁹ hanc obscurationē solis fieri posse putat. Primo per subtractionem radiorū; tunc enim Deus non sine miraculo, generalē concursum suspendet, nec amplius cum luminaribus illis, quo lumen effundant, cooperabit: atq; ita sole radios reuocante, luna aliaq; astra, quæ nonnisi solis adminiculo lucent & à quo omne lumen suum mutuantur, obscurabunt. Quod autē scriptura dicat, stellas cœlo collapsuras, insinuare vult. eas lumine priuandas, mundoque non amplius facularum aut luminarium instar fore. Secundo per interiectionem corporis cuiusdā spissioris. Tertio per claritatis suspensionem: tunc siquidem non amplius lumen aut radios sol effundet. Quarto p eclipsim, q mihi præ cæteris arridet, si de eclipsi supernaturali intelligamus: nam si naturalis foret, inter signa & prodigia censeri minime posset: fieri adhæc naturaliter non potest, vt sol & luna eodem tempore simul deliquium patiantur: solis n. per interpositionem lunæ inter solem & terram fieri solet: lunæ vero, cum terra diametraliter inter solem & lunam interiecta est. Hæc quin etiā eclipsis à cæteris differet, q futura sit vniuersalis, quippe q omne vbiq; terrarum lumen auferet, tenebrasq; quacūque diffusas causabitur, q nulla hactenus eclipsis pstitit. Præterea erit diuturna, vt ab vniuerso mundo percipi queat, ac velut certissimum venturi mali excidiiq; præsagium habeatur. Credunt nōnulli ad tres eam horas duraturā, vti ea quæ Passionis tempore visa est. alii ad plures: nōnulli triduo, vt tenebræ Ægyptiæ. Equidem medium iter cōplexus, tam diuturnam eam fore non crediderim, ne fortasse inferiora hæc lumine destituta pessum eant. Quidquid demum sit, certissimū est, fore *signa in sole, & luna, &c.*

in Matth. 84. qu. 155.

Eclipsis solis ac lunæ vnde proueniat.

Quot horis solis eclipsis in mundi fine duratura sit.

Erunt signa in sole: res mysterio non vacat. Sol quippe inter cætera duorum symbolum est: in primis iustitiæ. hinc apud Orpheum plerumq; iustitiæ oculus nuncupatur. Nam vt lumine illo suo bona à malis secernit, ita & iustitia. Deinde etiā vitæ. atq; hinc cum Persarum rex Cyrus somniasset, solem manib. elabi suis, somniorum interpretes arioli eum ppediem moriturum coniiciebant. At quando in Euangelio legimus, solem obscurandum, ac velut è mundo fugiturum, coniicere licet & augurari, mundum in extremis esse, ac propediem moriturum, iustitiamq; mox vnicuiq; reddendam. O signa prodigiosa!

Luc. 21. Sol duo significat.

Agnus in Apoc. cum sextum sigillum aperuisset, terra tremere & moueri, sol obscurari, luna rubescere, stellæ ruere, venti insurgere & grassari, reges deniq; præ pauore relictis

Apoc. 6.

ctis vrbibus in cauernis sese occultare cœperunt. Sextum hoc sigillum sextam mundi ætatem mystice designabat, quæ & vltima est, & in qua horrenda hæc prodigia euenient, terribiles nimirum motus terræ, nouæ in sole eclipses, exoticæ mutationes in luna, stellarum lapsus, regum ac principum fuga & pauor. Atq; hæc prodigia sunt, quæ Euāgeliū declarat. *Erūt signa in sole, &c.*

Luc. 21.

Quid? anne signa in sole? ô subita rerum mutatio, ac tristis metamorphosis! vidit olim in somnis Ioseph, ad tantam se aliquando dignitatem sublimandum, vt à sole, luna & stellis se adorandum dicat. At in die iudicii omnia hæc mutabuntur: astra namq; quæ hominibus cultum & obsequium lucendo exhibebant, quæ vitam illis etiam conferebant, tantum aberit, vt placide eos habitura sint aduersus eos insurrectura, bellū motura, lumenque sint denegatura: antiquus ille cultus in tyrannidem, honores in contemptum, obsequia in barbaram inhumanitatem transitura: quod triste atque infaustum erit augurium.

Gen. 37.

Iosue cum aduersus Amorrhæos bellum gereret, victoriaq; in se inclinaret, solem in medio Zodiaci, lunamque in sphæra sua, ne vlterius progrederentur, cursum sistere coegit, donec barbaros ad internecionem deleuisset, & quinq; illos reges qui ad bellum exciti venerant, interemisset. Idē omnino mihi in extremo iudicio euenturum videtur; adeo vt ad solum Christi nutum, sol, luna, ac stellæ, in medio cœli fixa mansura sint, lumenque & influxus solitos mūdo negatura, donec maledictos illos Adæ posteros, hostes suos iuratissimos confecerit. *Vt sumat vindictam de inimicis suis*, ait Ieremias. *Impiis reddit vindictam*, addit Ecclesiasticus, *ad faciendā vindictā in nationibus*, subnectit Psalmographus.. Idcirco nimirum Planetæ in medio cœli stabunt, signaque & præsagia impendentis hominibus calamitatatis edent.

Iosue solē sistit. Ios. 10.

Ier. 46. Eccles. 12. Psal. 149.

Tunc quoq; verum fuisse comprobabitur vaticiniū Iob, qui cum Dei miracula describeret, ait: *Qui præcipit soli, & nō oritur, & stellas claudit quasi sub signaculo: qui cōmouet terrā de loco suo, & colūna eius concutiuntur.* Illo quippe die, die inquā omniū dierū maximo

Iob 9.

& extremo, soli præcipiet Deus, & non amplius quo diem hominibus afferat, orietur; tunc etiam stellas claudet, & velut in carcerem cōpinget, adeo vt cœlo exulare & in terram concidisse visuræ sint; tunc quoq; terrā cōmouebit, eius cardines cōcutiet, & vtrūq; polum tremere faciet. O prodigia inaudita!

Rex ille ac monstrorū domitor Dauid, futura olim disquirens, non sine admiratione iisdem locutus est dicens. *Sicut cera quæ fluit, auferentur, supercecidit ignis, & non viderunt solem.* Attentius hocce vaticinium examinanti in mentem venit, de nostris eū signis, quæ circa mundi finem videbuntur, sermonem instituisse: tunc enim omnia instar ceræ defluent; tunc ignis cœlo descendet; tunc homines non amplius solem aut lunam videbunt; tunc quoq; merito dicere mortales poterunt, quod longo ante prædixit, *Sol cognouit occasum suum*; sol quippe signis his finem suum, atque omnium rerum ruinam instare, demonstrabit.

Psal. 57.

Psal. 103.

Sapiens hominem, qua ratione vitam instituat, commonefaciens, his eum verbis allocutus est: *Memento creatoris tui in diebus iuuētutis tuæ antequā veniat tēpus afflictionis tuæ, & appropinquent anni, de quibus dicas, nō mihi placent, antequā tenebrescat sol, & lumē, & luna, & stellæ.* Omnia hæc, etiā nulla adhibita periphrasi, de iudicio extremo, ac signis præambulis intelligenda sunt. Modo namq; velut iuuenta hominis est, tunc vero tēpus afflictionis, tunc grauior quodāmodo ætas ac tarda senecta malis variis circūsepta ingruet; tunc sol obscurabitur, luna deliquium patietur, stellæ abscōdentur: quamobrem si homo cōsiliis meis velit acquiescere, sapientique monenti auscultare; creatoris sui, antequam omnia hæc non expectata adueniant, recordetur.

Eccles. 12.

Hoc Iosue duci fortissi[illegible]ibuit elogiū Ecclesiasticus, *An non [illegible] dia sua impeditus est sol, & vna dies factus est quasi duo?* At meliori nos hoc iure Iesu Christo attribuemus, eiusq; potentiā sup omnium regū terræ potētiā efferemus; ipse etenim in indignatione sua, & cholera non modo solis cursum impediet, sed omne etiam lumen tū ei ac lunæ, tum etiam stellis eripiet, efficietque vt

Eccl. 46. Iosue laudes.

dies illa omnium dierum maxima dici queat; *dies magna & amara valde.* Isai. 24.

Alius quidam magnum quid & nouum innuere volens; ait: *Et erubescet luna, & confundetur sol, cum regnauerit Dominus exercituum in monte Sion, & in conspectu senum suorum fuerit glorificatus.* Equidem mysterium rei subodorans, signa iudicium extremum præcessura hic designari arbitror: tunc nempe Christo angelicarum humanarumq; cateruarum duce ad iudicandum descendente, vt ab omnibus mundi rex salutetur. & in medio Patriarcharum ac Prophetarum, qui sæpius sub senum imagine in sacris literis exprimuntur, gloriam amplissimam consequatur, tunc inquam, erubescet luna, ac sol pudore quodam modo confusus vultum abscondet, & apparere non audebit atque hoc est quod Euangelium innuit, *sol obscurabitur, & luna dabit lumen suum.* Isaias hominē de beatitudine ita allocutus est, *non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem, nec splendor luna illuminabit te.* quod hic Propheta de electis in alio mundo ait, ipse de miseris mortalib. hoc in mundo vsurpem; quasi dixerit, Tecum statuas velim ô homo, in mundi extremo nō amplius tibi solem radios ad illuminandum præbiturum, aut lunam noctes splendore suo illustraturā, stellas quoq; luce destituendas. Quamobrem, audi quid Euangelista dicat: *Erunt signa in sole, & luna, & stellis.*

Matth. 24. Isai. 69. Luc. 21.

Dies extremi iudicii dies tenebrarum & caliginis. Ioel. 2. Soph. 1. Exod. 10. Iob 10.

Ioel & Sophonias Prophetæ dum diem quendam horrendum describerent, iisdem omnino verbis vsi, eum *diem tenebrarum & caliginis* nuncuparunt. Importunius horum verborum sensus non est inquirendus; vterque enim proculdubio de iudicio locutus est, quo sole, luna, stellisque lumine destitutis, densissimæ vniuersam terræ superficiem tenebræ occupabunt; tenebræ quales erant illæ quibus Ægyptii diuexati fuere: tunc mundus non amplius paradisus voluptatis, sed, vt Iob olim eum descripsit, *terra miseria ac tenebrarum* erit. In quib. verbis notare vos velim vt hic miseriæ tenebræ velut maius quid, postponantur, vt hinc disceremus, solis absentiam, lunæ stellarumque retractionem, deniq; tenebras hasce horrendas, miseriis & calamitatib. acerbissimis grauiores & intolerabiliores fore. atque ideo Euangelista, vt totum mundum percellat, solum ait, *Erunt signa in sole,* &c. Luc. 21.

Dixisti olim de sponsa tua, amore transuersum actus, Domine, *Pulchra vt luna, electa vt sol,* sed in mundi fine hæc loquendi ratio penitus exoleuerit, nec amplius locum habebit nihil quippe tunc sole tristius, nihil luna luctuosius, nihil stellis fœdius apparebit, *Sol & luna obtenebrati sunt*, ait Ioel: *Sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum,* Euangelista: *Luna tota facta est sicut sanguis,* scribit in Apocal. Ioan.. Cant. 6. Ioel. 2. Matt. 24. Apoc. 6.

Tu vero ô regum propheta, ac prophetarum rex Dauid, dum diuinas laudes in organis & psalterio decantas, solem & lunam & astra ad concinendum inuitare soles, *Laudate eum sol & luna, laudate eum omnes stellæ & lumen.* At in lugubri illo die mutandi erunt termini, nec summi illi naturæ modulatores ad iubilum & pæana, sed ad nænias, lacrymas, luctum & tristitiam inuitādi. *Musica in luctu importuna narratio*, ait Sapiens; toto siquidem mundo in lacrymis constituto planetæ quomodo exultabunt? quomodo hominibus præ timore arescentibus, ridebunt cœli? tantum porro abest, vt risuri sint, vt amarissime ploraturi; nam *erunt signa in sole & luna.* Psal. 148. Eccl. 22. Luc. 21.

Cur creator hæc signa editurus sit.

Ad quid obsecro hæc signa? cur tam tetrū sol amictum induat? luna cur lumine priuetur? cur tantam in stellas crudelitatem exerceat creator, vt eas cœlo deturbet? Quid meruere sidera, planetæ quid peccarunt? q crimen admisere? O arcana & inscrutabilia iudicia Dei! Nihil, fateor, admisere, multas tamen ob causas ea fieri signa permittet Deus: Primo, vt omne se peccatum odisse ac detestari, & quidquid peccato seruiuit, rigidissime se castigare velle significet. Videte obsecro peccati grauitatem ac peruersitatem: quia sol radiis suis peccanti famulatus est, ideo ad tenebras condemnabitur; luna quod latronibus de nocte lucem dederit lumine tunc carebit, stellæ denique quod impiis auxiliatæ sint, cœlo deturbabuntur: vsurpare vt hic liceat Horatii illud,

Peccati malitia.

Quidquid delirant reges plectuntur Achiui.

Nam

Nam miseræ creaturæ propter hominis, qui in hoc mundo velut rex est, peccata punient.

2. Ad peccatorē percellendū. Secundo; vt ita peccatores perterrefaciat, & ad pœnitentiam inuitet: si enim cœlum iram indignationemq; iudicis, cœlo descendentis, quo iustitiam suam exerceat, sustinere nequeat; qui, obsecro, miser peccator eandem sustineat? In Exodo scriptum est, tenebras horribiles per vniuersam Ægyptum factas esse, adeo vt nemo per triduum videre fratrē, aut loco in quo erat mouere se potuerit. Si tantum tenebræ illæ Ægiptiis terrorē incusserint; quid facient tenebræ illæ vniuersales, quę quatuor mūdi cardines cooperient? quantum illæ peccatoribus terrorem ac formidinem incutient, cum sol sese abscondet, luna eclipsim patietur, & stellæ lumen amittent?

Exod. 10.

Israelitæ auditis tonitruis, & visis fulminibus, quæ montem Sinai circumuallabant, in tantum perculsi sunt, vt ad Mosem caternatim confluentes dixerint, *Loquere tu nobis, non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur*. Peccatores igitur & impij quid agent, quando vallem Iosaphat fragoribus & fulminibus septam videbunt? quando Deum tonantem audient, & tot signa in sole & luna, & stellis videbunt?

Exod. 20.

3. Dei proprium est ignoscere. Tertio, vt hic manifestū fiat, quam à diuina natura alienū sit, in peccatores insurgere, dignis delicta suppliciis castigare, cuius sc. propriū est misereri semper & parcere, quiq; peccatorum mortē non desiderat. Ignoscere namq; Deo ꝓprium est quarto modo. Sunt iudices, qui prius quam aliquem morti addicāt, vbertim fleant, ad eum modum Deus, priusquā diluuio vniuersali mundum eiusq; habitatores deleret, plorasse ac doluisse dicitur, *Tactus dolore cordis intrinsecus, delebo, inquit; hominem quem creaui*. Plorauit qui etiam super ciuitatem Ierosolymitanam, cū eius excidium & ruinam ꝓsentiret. quin &. diu ante per Isa. Prophetam dixerat: *Seruire me fecisti in peccatis tuis*. perinde ac dixisset, nihil mihi accidere potest grauius aut acerbius, ô peccator, quā dum iniquitates tuas punire, iustitiæque tela in te exercere cogor.

Gen. 6.

Luc. 19. Esai. 43.

4. Omnia hæc inferiora ab influxu cœlesti dependent. Quarto, quod omnia hęc inferiora ab influxu cœlesti dependeant, cunctaq; ab operatione solis vitam habeant, adeo vt quod Physici dicunt, *Homo hominem generat & sol*, hic scite vsurpare possimus. Et quoniam tēpore extremi iudicii omnia pessū itura sunt, non erit amplius necesse, solem lunamve aut stellas in hoc mūdo operari, at dolorem potius induere, quod rebus hisce inferioribus non amplius possint succurrere, aut etiā nolint, eo quod homines creaturæque Deum peccando offenderint, ideoque indignabuntur. An non igitur rationes hæ tam egregiæ sunt, quam signa horrenda & terribilia? vos autem hæc animo insculpta gerite, interea ad alteram me cōcionis partem præparabo.

Profecto si prodigiosa illa signa, funestæque impressiones, quæ in mūdi fine apparebunt, antequam ad iudicandum venerit Dominus, timorem & metum incussura sunt, res ipsæ quas præsignarunt, malaq; quæ post sequentur, maiorem haud dubie metum incutient, quam verbis exprimi queat. Solebāt Prophetæ, cùm ingentem quandam populo suo Deus calamitatem plagamque comminaretur, eam hominib. annunciare, non modo verbis, sed etiam exteriori agendi vestiendiq; ratione illam exprimere, vt hoc nouo, inusitatoq; schemate diuinam vltionem innuerent, populoq; timorem incuterent. Modo namq; nudi foras prodibant, modo exotica quandam & peregrina ratione vestiti, vt his visis populus virgam diuinam apprehendens, eandem euitaret.

Quomodo Prophetæ irā Dei exprimere solerent.

Hinc Isaias & Michæas Prophetæ altissimi, nudi per plateas Ierusalem iram diuinā annuntiarunt, vt ita excidium & ruinam vrbi ab inimicis imminentem ostenderent, nō tam verbis quam gestib: prædicantes. *Vadā spoliatus & nudus, faciam planctum sicut draconum*. Quid? præco ille flagellorum Dei, vt euersionem vrbis vnius declaret, nudus in cathedram venit, instar draconis vult plangere, non vero instar hominis loqui. Quam vero sibi cathedram deliget præco Euangelicus, in qua horrendum illum iudicii diem, vniuersi orbis destructionem, omnium mūdi vrbium ruinam; cœli terræque excidium, hominum animaliumque stragem annunciet? quibus hæc verbis exprimet? lacrymis hic potius quam verbis agendum.

Isai. 20.

Mich. 1.

Ierem. 21. Video deinde Ierem. ferrea grauatum catena, suspirantem gementemque, Ierosolymitanas plateas obambulantem, vt vrbis captiuitatem desolationéq; populo exprobraret: Ezechielem vero peregrini habitu indutum;
Ezech. 12. ita quippe Deus præceperat, *Fac tibi vasa transmigrationis*: quo hinc habitatores colligerent, aliquando se profugos & exules futuros, domoq; & patria relicta in alienũ solum transuehẽdos. Hæc cum ita sint, quod schema, quã hodie vestẽ induet Iudicii extremi præco, quib. verbis & gestibus vtetur, vt vniuerso orbi impendentem calamitatẽ denuntiet? Ipse porro Creator cũ sciret hominum vires ac loquelam ad tanta mala denuntianda non sufficere; cœlos, astra, ipsa quin etiam elementa præconis vice hîc fungi voluit. Ideoq; sol egredietur atro tectus velamine, luna deliquio deturpata, stellæ ruinam minantes, aer fragorib. rugiens, terra tremet, mare feruebit, atque vniuersus orbis incendium præferet. O ecquæ schemata, quam tristes colores, quales prædicatores, quænã nuntia!
Apoc. 10. Angelus quem ad iudicium nuntiandum Ioannes venisse scribit, nouum quẽdam habitum præferebat; facies quippe eius instar solis, cuius radii interiora terræ penetrant, rutilabat; vox vero instar rugitus leõis horrenda erat; pede vno mare, altero terrã premebat; amictus erat nube, itidẽ velut diademate redimitus, manu librum magnum præferebat, & quæcunque loquebatur nonnisi clamores & tonitrua imitabantur. Innuunt hæc omnia qualis esse debeat extremi iudicii præconis habitus, & agendi ratio. Imprimis Angelus sit oportet, & non homo, manu Euangeliorum librum præferat, vt diuinas scripturas intelligat; mentem instar solis lucidam, vestem instar nubis simplicem habeat; vox non hominem, sed leonem sonet, omniaque verba eius mera sint tonitrua ac fragores, ad quod alludens Propheta ca-
Psal. 105. nit: *A voce tonitrui tui formidabunt.*

Vox, inquam, tõitrui fragores imitetur, vt diem qualis nulla hactenus extitit aut extabit aliquãdo, describat; idẽ quã videbuntur quæ nũquam visa sunt, qua *erit tribulatio*
Matt. 24. *qualis non fuit, ex qua gentes esse cœperunt*. tunc nempe cum calamitas, afflictio & miseria ad summum deuenerint. Quidquid hîc vidimus, aut factum audiuimus hactenus, nõ nisi præludia quædam & velitationes vmbratiles fuêre; at tunc conflictus vniuersalis erit, ac grando rubigoque communis vniuersum
orbe destruet. Ingens pfecto calamitas fuit 4. Reg. 17.
Samaritanorum, quando leones desertis, ad peccatorum castigatiõ. immissi vrbem introierunt, paruulos deuorarunt, homines dilaniarunt, & miserandam lõge lateq; stragem edidêrũt. dirum sane fuit agmen, in quo belluæ militum, vngues armoru, iubæ galearum, rugitus tubarum loco fuêre. At miserabilior adhuc futura est extremi diei calamitas, quando non modo leones, sed varia monstrorum genera cauernis egredientur, & pisces mari, aues cœlo, mortui sepulcris prodibunt. quænam obsecro tympana erunt, audire elementorum fragores & agitationes? quis conflictus, videre motus & concussiones montium? quænam strages, cernere animalia cum hominibus ab igne deuorari? *Erit*
tunc scilicet tribulatio, qualis non fuit ex quo Matt. 24.
gentes esse cœperunt.

Grauis quoq; calamitas & tribulatio Ga- Iob 19.
baonitarum fuit, quando manum cum Hebræis cõserentes, ita se ab eorum agmine vndiq; vidêre cinctos, nulla vt ratione euadere, aut fuga sibi consulere potuerint: si enim terram intuerentur, Hebræis eadem cooperta erat, qui sub duce Iosue strenue admodum decertabant; ipse deinde armorum fulgor oculos perstringebat; clamores adhæc vincentium aurib. insonantes auditum obtundebant, quocunq; demum oculos verterent; mortis imaginẽ videbant. si autem mõtes respicerent, cernebant Mosem precibus Deum placantem, victoriamq; enixe deposcentem: si solem, inimicum & aduersarium sibi eum sentiebant, qui scilicet in perniciem Gabaon coniurans, in medio cursu, quo Hebræis diutius luceret, hærebat. At nonnisi ludicra hæc sunt, si cum tribulatione, quæ iudicium præcessura est conferantur; tunc siquidem omnia aduersus peccatorem insurgent, omnis tunc salutis ianua occlusa, ac desperationis reserata erit quocunq; namq; se verterit, sese irretitum cernet; si oculos sursum erigat, Iudicem videbit inexorabilem, si deor-

si deorsum vertat, infernale barathrum patens; si à dextris, angeli indignantes; si a sinistris, dæmones sæuientes & accusantes adstabunt: circumquaq; denique ignem inextinguibilem, atque sexcentas alias calamitates cernet. Adeo vt tunc futura sit tribulatio, qualis ab hominum memoria fuisse nusquam legitur.

Ingens etiam fuit tribulatio excidij Ierosolymitani, quam Dominus Iesus sibi ob oculos ponens lacrymatus est, quando tot excelsæ turres, tot superba palatia, & murorũ propugnacula hostili manu euersa sunt, & ad terram cõciderunt: quando magnificum illud templum, quo nullum in orbe erat augustius, ab igne consumptum est, & in cineres redactum: quando milites sacerdotum sanguinem effuderunt, infantes cunis extractos iugularunt, parietibus illiserunt, senes & decrepitos magna crudelitate velut victimas ante aras, & per compita trucidarunt; matronas crinibus abreptas per plateas miserum in modũ traxerunt, filias publice ante parentum oculos violarunt, omniaque sanguine & cæde permiscuerunt. Ipsa tamen iudicii calamitas grauior futura est: tunc namque non vrbs vna, sed quotquot in orbe sunt vrbes euertentur, & in fauillas redigentur, omnes arces & propugnacula concident, omnes mõtes solo æquabuntur, arbores cum radicibus euellentur, animalia præ angustia & incendio exspirabunt, templa prosternentur, & quotquot iã in orbe sunt moles, iniuriam cœlo facientes, in cineres & puluerem conuertentur; tunc quoq; terra ac mare ardebunt, cœli turbabuntur, homines ciulabunt, aereæ regiones tonitru ac fragore horrendum in modum boabunt, omnes denique creaturæ concitabuntur ac trement. *Erit* (Matt. 24.) namque *tribulatio, qualis non fuit.*

(Quatuor in rebus hæc tribulatio sita est. Matt. 24.) Hæc porro tribulatio quatuor in rebus sita est. Primo namq; tunc apparebit signum nouum, quod ab omnibus conspici poterit, quod ab Euangelista *signũ filij hominis* appellatur. Per quod Origenes gloriam designari putat, quam Christus sibi in cruce moriẽdo comparauit: adeo vt sensus sit Christum tanta cum maiestate & gloria ad iudicium venturum, vt nemo dubitare possit: quin ipse, & non alius Iudex futurus sit. Auctor operis imperfecti hic flagrorum vibices, & cicatrices clauorum quibus cruci affixus fuit, intelligit. At cõmunis Patrum semper opinio fuit, per signum hoc nonnisi crucem Christi, quæ vexillum eius est, designari; ita scilicet exponunt Beda, Euthymius, Theophylactus ac Hieronymus.

(Crux futura signum filii hominis quod in iudicio apparebit.) Erit scilicet signum hoc, cuius olim figura in deserto Sinai à Mose erecta fuit, quæ à serpẽtum morsibus intuentes immunes reddebat, *Fac serpentem æneum, & pone eũ pro signo.* (Num. 21.) Erit signum Thau, quod frontib. hominum insculptum à morte eos & angeli exterminatoris gl: d o defendebat: & vt Thau postrema alphabeti Hebraici littera est, ita crux Christi vltimum legis Mosaicæ membrum fuit. *Et signa thau super frontes virorum gementiũ,* &c. (Ezech. 9.) signum, inquam, purpureum per quod Raab Ierichuntina, & omnis eius cognatio ab excidio & cæde immunis exstitit. (Iosue 2.) Signum quoque pacis & fœderis, quod mox a diluuio daturum se Dominus promisit. *Hoc est signum fœderis, quod do inter me & vos, & ad omnem animam viuentem.* (Gen. 9.) Signaculum quod sponsus in Canticis dilectam in corde, velut arrham & pignus amoris, quem sancte ei iurauerat, gestare cupiebat, *Pone me vt signaculum super cor tuum, vt signaculum super brachium tuum.* (Cant. 8.) Denique signum cui multos contradicturos Propheta vaticinatur, *Et in signum cui contradicetur.* (Luc. 2.)

(Crux terrori erit improbis in die iudicii.) Signum, quod lõge quam prius aliam naturam induet: nã crux quæ prius amoris, pacis, fœderis signum erat, quæ peccatorum spes; afflictorum solamen, ac miserorum refugium solebat esse, iam belli signum & nota, calamitatis prognosticon, impiis terror, peccatoribus ruina, gentibus mors futura est. O signum terribile ac metuendum! signa namque quæ in sole, luna, stellisque apparebunt, nonnisi vmbratica & leuia, si cum signo filii hominis comparentur, videbuntur. Illa non nisi homines, hoc etiam Angelos percellet: *Et virtutes cœlorum commouebuntur.* (Matt. 24.) atque omnes orbis incolas coget ingemiscere; *Plangẽt se super eũ omnes tribus terræ.* (Apoc. 1.)

(In die iudicii quo) Quid igitur tunc facies, peccator infelix? quo fugias non habebis, nullum tibi restabit asylum,

care tribus solebant, vt è libro Numerorum & Isaiæ prophetia colligere est: quãuis alij à castris & bellis eam deriuatam putẽt. In prælijs namq; tubarũ vsus est nõ modo ad manipulos dispersos colligendos, verum etiam ad hostibus metum formidinẽq; incutiendum. Ita namq; trias quædam Prophetarũ hocce confirmat; imprimis Isaias, *Omnes habitatores orbis qui moramini in terra, cum eleuatum fuerit signum in montibus, videbitis, & clangorẽ tubæ audietis.* deinde Sophonias, *Dies tubæ & clangoris super ciuitates munitas*, postremo Zachar. *Dominus Deus super eos videbitur, & exibit vt fulgur iaculũ eius, & Dominus Deus in tuba canet.* finguli ecce tubarũ meminere.

Num. 10.
Isai. 27.
Isai. 18.
Soph. 1.
Zach. 9.

Tubæ signum regiæ maiestatis.

Tubæ quoq; regiæ maiestatis signum ac nota sunt: atq; ideo in Salomonis inauguratione statim ac populus sonitũ buccinæ audiuit, exclamauit voce magna; *Viuat rex Salomon.* Idcirco Dominus totum mundũ iudicaturus, quo se regem regum esse demonstret, atque eum, de quo in Psalmis mentio est, *Ego autem constitutus sum rex ab eo super montem sanctum eius*, buccinam ac tubam præmittet *cum tuba & voce magna.*

3. Reg. 1.
Psal. 8.
Matt. 24
Iudic. 7.

Sunt enim futuri belli indicium: ita namq; Gedeon Madianitis bellum indixit, quos enim sonitu tubarum & testeorum vasorum collisione perterritos in fugam egit ac deleuit. Bethulienses etiam dum aciem Holofernis fugã capessere viderent, buccinas insflantes eandem prosecuti sunt, victoriamque & spolia luculentissima retulerunt. Ita in tremendo illo iudicii die tuba perstrepet ac clãget, quo omnes bellum hominibus, animalibus, atq; adeo vniuersis creaturis indictum esse intelligant. Omnes itaque creaturæ tunc in armis erunt, omnes terræ incolæ, summi Imperatoris iussu, tunc vnum in locum coacetuabuntur, *Accipiet armaturã zelus illius, & armabit creaturam ad vltionẽ inimicorum.* An non igitur pertimesces infelix peccator, cum Creatorem & creaturas aduersum te insurgere, bellumq; tibi videbis indicere?

Iudic. 15.
Sap. 5.

In Numeris dicitur buccinæ sonus signũ profectionis & conuasationis esse, *Et iuxta hunc modũ reliqui facient vlulantibus tubis in profectionẽ.* Idipsum de die iudicii sentiẽdum est. cum enim horribilis illa tuba insonuerit, signum erit, omnes omnino creaturas profectionem instituere atq; exire debere, Angelos & sanctos cœlo, diabolos ac dãnatos tartaro, viuentes terra, mortuos sepulchris, & coram Iudice apparere. *Erit signũ in profectionem*, signum esse moriendum, palatiis exeundum, domibus auratis egrediendum, diuitias relinquendas, amori mulierum valedicendum, sodalitia & symposia deserenda, vitæq; præteritæ rationem reddendam. *Tunc erit tribulatio magna, qualis non fuit*, &c

Num. 10.
Num. 10.
Matt. 24.

Tertio, tribulationem hanc augebit grauis illa pressura & perturbatio gentium omnium quæ tunc in mundo reperientur: *Et in terris pressura gentium* nihil enim præter lacrymas, tristitiam, angustiã tunc per vniuersum orbem videre erit. Expressit hoc Esdras, dum ait, *Cum venerit dies pressuræ & angustiæ, alii plorabunt & tristes erunt, &c.* Hunc diem Dominus respexit, dum in Euangelio dixit, *in mundo pressuram habebitis* At quinq; è caussis pressura hæc originem sumet. Primo, ob hęreses & errores. Nam, vt bẽe notauit Crysost. quemadmodũ qui in extremis versantur, varia agitare animo solent, in q; plurima distrahi: ita mundo exspirante & ad finẽ declinante varii oborientur errores & hęreses, quib. credentiũ animi in diuersa scindentur. Idcirco bene filius Dei admonuit, *Videte ne quis vos seducat. Multi enim venient in nomine meo.* Secundo, ob bella & assidua prælia. Dominus siquidem, cũ discipuli aduentus illius signa peterent, hæc in primis posuit. *Audituri estis prælia: videte ne turbemini. Surget enim gẽs contra gentẽ.* Tertio ob immensam famẽ. quæ vt plurimum post bella sequi solet: nam in Ierosolymitano obsidio tanta rerum penuria fuit, vt proprios matres deuorauerint filios. Quid autem futurũ putaris post diuturna illa prælia, quæ mundus finiendus videbit, in quibus maxima vbicunque terrarum strages edetur? Huc accedat & pestis morsque plurimorum repentina. Horrendus denique terræ motus, qui vtrumque mundi cardinem concutiet, mundumq; vniuersum sede quodamodo mouebit, atque in tantum omnes perteller, vt lacrymantibus oculis confessuri sint, nihil se horribilius aut calamitosius vnquam vidisse.

Luc. 21.
4. Esdr.
Ioan 14.
Matt. 24.
2.
Mar. 13.

Quarta tribulationis huius causa, erit veneranda illa maiestas, furor intolerabilis iudicis, ante quem omnes nos comparere oportet vt de vniuersæ vitæ ratione diiudicemur. Tam rigidus autem ac seuerus ille futurus est, vt oculi flammarũ instar scintillaturi sint, man⁹ minas intentaturæ, pedes in vindictã ꝓperaturi: seueritatẽ vultus, sonitrua, lingua demõstratura. Ira autem eius & furor verbis exprimi, aut oratione cõprehẽdi nequit; nã & hic ignorantiam suã confessi sunt Prophetæ: *Quis nouit potestatem iræ tuæ; & præ timore tuo iram tuam dinumerare?* Ipse enim iudex est, cuius nemo vultum poterit declinare. *quia videbunt filium hominis*; ante quem nemo peccata celare, quia veniet *in nube*, id est magna scientia instructus: cuius nemo etiã potentię resistere, quia veniet *cũ potestate magna*: quẽ nemo precib⁹ flectere, quia *in maiestate* præsidebit. Acui- dex adeo rigidus ac seuerus, vt opera etiã bona ac meritoria disquisiturus ac iudicaturus sit, Vnde ipse de se, *Cum accepero tẽpus, ego iustitias iudicabo*: id est opera iustorum, ac bona: non aut se homicidia, furta, sacrilegia, aliaq; scelera diiudicaturum: sed virtutes, ipsasq; iustitias Iudex adeo terribilis, vt etiam recti diuinorumq; mãdatorum obseruantes vix eidẽ respõdere ausuri sint, Dauid ideirco Dominum orauit dicens, *Nõ intres in iudiciũ cum seruo tuo*: perinde ac si dixisset, In tantu Domine Iudex iudicia tua perhorresco, vt me ab iis liberatum velim: neue vitam meã, rogo, disquiras accuratius, ne quæ forte infecto mihi macula adhæreseat. Eheu, si serui Dei iudiciũ metuunt, quid carnis mancipia, mundi passionumq; suarũ serui facturi sunt? quomodo iudicio huic se sistat diaboli seruus, si magistri seruus hoc ipsum in tãtũ perhorrescit: Monuit olim Isaias suos, vt ab homine cauerent, cuius spiritus in naribus. Loquebatur hic haud dubie de iudice nostro, qui instar hominis iudicio huic præsidebit. Et quoniam iræ signum putatur, spirare naribus: denotare voluit, iudicem hunc iram ac choleram tunc assumpturum, quam in iudicandos exercebit quamobrem caueant diligenter homines, nemo eum dum viuunt offendant, ac proinde iratum experiantur.

Psal. 89. Nemo se hoc in iudicio poterit abscondere.

Matth. 24.

Psal. 74.

Psal. 142

Isa. 2.

Iob propheta inter cætera quæ deprecari solebat, petebat ne se visus hominis aspiceret: De quo eum homine locutũ putatis? nõ nisi de illo qui in forma nos hominis iudicaturus est, sed hominis indignãtis & ira æstuantis, cuius se vultũ Propheta sustinere posse diffidebat; vt in inferno delitescere se mallet, quam furorem eius perferre dicat. *Quis mihi hoc tribuat, vt in inferno protegas me, & abscondas me, donec pertranseat furor tuus?*

Docent Pierius & Euseb. de præparatione Euangelica, vario Ægyptios schemate Iudicem expressisse. Pingebant hominẽ grandæuum, varias capite plumas præferentẽ, veste hyacinthina indutum, manu dextera sceptrum, sinistra circulum è stellis contextũ; ore autem gladium ancipitem ostentantem. Picturam hanc dum intueor, iudicem nostrũ videre videor. Ætatẽ namq; habet, qui nimirum ab omni æternitate fuit, ideo a Daniele *Antiquus dierum* nuncupatur. Sceptrum hoc maiestatem vestis cærulea diuinitatem, circulus æternitatẽ denotat, plumę autem consiliorum eius sublimitatem, vtpote quæ a nobis cõprehendi nequeant. Exclamat hinc Apostolus. *O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius. & inuestigabiles viæ eius!* gladius autẽ anceps, verborũ, sententiarumq; illius fulmina, q̃ tunc ore illius egredientur, designat.

Quod autem gentiles fortuito atq; ex ingenio expressere, idipsum Propheta a Deo inspiratus graphice depinxit. Vidisse namq; se ait antiquum dierum, vestitum lino, cuius facies instar fulguris, oculi instar lãpadis ardentes rutilabant. Mirabilis ꝑfecto visio, at quæ suis Iudicẽ nostrum colorib. ad viuum depingat. Linea veste indutus producitur, vt enormem hunc vestium luxum & exoticas vestiendi formas coarguat: oculi quoq; flãmantes ac scintillantes dicuntur, vt insinuetur nihil eum posse fugere, omniaq; penitissime penetraturum: facies autẽ fulguris furorẽ seueritatemq; q̃ tunc assumet designat. Dauid autem, vir licet sanctissimus, hanc ptimescens Dominũ rogat. *Auerte faciẽ tuã a peccatis meis*. Id est, A meo obsecto Domine, oculos auerte, tãipsius cõtẽplare essẽtiã, aut Angelorũ naturã: nõ vero peccatorũ malitiam:

Iob. 7.

Iob. 14.

Dan. 7.

Rom. 11.

Dan. 10.

Psal. 50.

tiam: intuere quidquid volueris, modo iniquitates scelera que non consideres.

Vultus porro Iudicis huius adeo terribilis erit, vt Prophetæ eum è quoquam infracto & irretorto oculo conspici posse negent, imò ne cogitare quidem de eo aliquem sine metu posse. Audiamus quid de his Malachias dicat. *Quis poterit cogitare diē aduentus eius? quis stabit ad videndum eum?* Adeò vt & ipsi angeli corā iudice hoc stātes trepidaturi sint, eiusq; iustitiam formidaturi. Quin & Bernardus verba illa Abacuc 3. exponens, *Contriti sunt mōtes sæculi, incuruati sunt colles mūdi, ab itinerib. æternitatis eius:* ait p colles hos mundi Angelos designari, q iudicem æstuantē flamantēq;, longāq; post hęc sæcula æternitatē imminere vidētes, trepidabūt & plāgent. — Mal. 3. — in Psal. 90.

Graue igitur erit ac durum coram iudice hoc comparere: durius, eius cholerarn ac furorem sustinere: at omnium durissimum, ad illius interrogata respōdere, seuerumq; eius examen subire. Si enim fratres Ioseph perculsi & pauidi fuēre, cum dicentē eum in Ægypto audiuēre; *Ego sum frater vester Ioseph,* delictorū quæ in eum admiserant memores: quid peccatores, obsecro, tot scelerib. cooperti, cum non Ægypti Dominū, sed totius orbis Monarcham cōspecturi sunt, in quem toties deliquēre & quem debita pœnitentia nō placauere? Quid hic auari facient, cum illum præsidere iudicio cernent, qui toto vitæ tempore adeo inops fuit, vt non haberet vbi lassum caput reclinaret? Superbi quid hic audituri, quando iudicem hunc cruce onustum fuisse, & ad imum terræ centrum sese demisisse conspicient? Ambitiosi an non hic trement, cum eum qui eos iudicaturus est, regnum ad quod natus erat, declinasse considerabunt? At luteones & vētris mancipia quonā se loco abscondent, videntes ab eo se iudicandos, q felle & aceto potatus fuit? O tribulatio incōparabilis, & afflictio intolerabilis! — Nemo poterit iudici respondere. — Gen. 45.

Vere, inquam, tribulatio incomparabilis, pœnaque nequaquam ferenda, quando à iudice coarguentur, ingratitudinisque singularis accusabantur, quando inquam ipse delicta omnia exprobabit, dicens, *Esuriui, & non dedistis mihi manducare.* O dolor, ô cruciatus, ob frustum panis, calicem aquę frigidæ pauperi denegatum, regno cœlorum, & æterna beatitudine excidisse! Eliseus Propheta grauiter ægrotans lecto decumbebat, hūc Rex Ioas eum inuisisset, Propheta beneficii à rege accepti memor, victoriam q de Syris, aduersus quos tunc bellum gerebat, relaturus erat, prædixit, & ait, Affer arcum & sagittas. quo facto, ait, Pone manum tuam super arcum, cui & Propheta dein suam imposuit: & ita aduersus Syriam telum dirrexete. Rex, insolitum hunc agendi modum demiratus, iaculatus quidem est, sed nescio qua torpedine in iaculando non perrexit, at bis terve eiaculatus supersedit. quamobrem vir Dei iratus ei, *si percussisses Syriam quinquies aut sexies, siue septies, percussisses vsque ad consummationem.* Cogitate hic vobiscum, Auditores, quam hoc illi auditu graue fuerit: an non putamus eum negligentiam & inertiam suam culpasse, q cum tantillo labore vniuersam Syriam subiicere sibi potuisset, vecordiā tamen suā id facere neglexerit? At maior, mihi credite, futura est impiorum querimonia lamentatioq;, quādo nimirum Deus, negligentiā illorū corripiens, magna iis indignatione exprobrabit, quam exigua regnum cœlorum voluptatula amiserint, q tamen vel frusto panis, vel haustu aquæ frigidæ sibi parare potuissent. O casum amarum, ac tribulationem intolerabilem! — Peccatoribus graue erit a iudice coargui. — Matth. 25. — 4. Reg. 13.

Vere tribulationem magnā, quæ nec verbis exprimi, nec ingenio potest comprehendi. In cuius rei signum Ioannes in Apocal. audiuisse se ait septem tonitrua, quib. totum sedibus conuellendū orbem putabat: quę cum scribere & chartæ mādare decreuisset, subito vocem audiuit; qua scribere vetabatur, *Noli scribere:* fieri enim non potest, vt hos aliquis fragores exprimat, imo temerarium est, eosdem velle mente cōprehendere. Fragores hi, tonitruaq;, figura sunt & imago eorum, quæ diem iudicii præcessurā sunt, quæ describere nemo nec ingenio poterit comprehendere. Atq; ideo etiam manum ab iisdem describēdis auoco, vos tantum exhortans vt auditis tonitruis à fulmine saltē immunes vos præstetis, ideoq; verba Moysis, quibus Israelitas allocutus est, producam: — Apoc. 10. — Peroratio.

Vos vidistis vniuersa quæ fecit Dominus coram — Deut. 29.

vobis in terra Aegypti. Tentationes magnas, quas viderunt oculi tui. signa illa portentaque, & non dedit vobis Dominus cor intelligens, & oculos videntes, & aures quæ possint audire vsq; in præsentem diem, &c. Vos igitur iisdem hodierna die vobis cõpello: Vidistis oculis atq; auribus audiuistis, quidquid summus ille iudex in die iudicii facturus est, audiuistis inquam signa illa mirabilia, prodigia illa terribilia, tentationes illas insolitas, deliquia solis, pallorem lunæ, stellarũ turbationẽ, aeris tempestatem, terræmotus, ac totius vniuersi concussionem & excidium: fierine igitur poterit, vt animo hæc voluatis, non videntes non videatis, & audientes non audiatis?

Omnes tribus filiorum Istael cum in Sichem cõuenissent, ac Iosuam admonentem audiuissent, qui eosdem ad fidelitatem Deo exhibendam, cultusq; diuini obseruationẽ adhortatus erat, hunc in modum responderunt, *Absit à nobis vt relinquamus Dominũ, & seruiamus diis alienis: Dominus Deus noster ipse eduxit nos & patres nostros de terra Aegypti, &c. fecitq; videntibus nobis signa ingentia.* Sola ecce signorũ quæ populus hic in exitu Istael de Ægypto viderat, memoria, plus apud eũ ponderis quam longa ducis oratio habebat. Si tantum hæc apud Hebræos rebellioni assuetos rerumq; nouarum cupidos potuere, vt eos in diuino seruitio confirmarent: apud Christianos an non maius momentum habeat horrendorum signorum, quorum quotidie mentionem fieri audiunt, quæq; extremi iudicii tempore, quando vniuersus orbis mundo velut Ægypto egredietur, accident, memoria? An non illa plus virium auctoritatisq;, quam omnes Concionatorum demõstrationes & argumenta, ad animas in timore Dei continendas, inque diuino obsequio confirmandas obtineat?

Dauid Rex cum arcam fœderis in tabernaculo collocasset, ministrosq; sacrorum & 1. Para. 16.
cãtores qui diuinas laudes concinerent, cõstituisset, his populum verbis allocutus est; *Recordamini mirabilia eius quæ fecit, signorũ illius, & iudiciorum oris eius.* Iisdem vos hodie verbis, Christiani, alloquor: Recordamini, obsecro mirabilium quæ Deus extremo iudicio editurus est: memẽtote signorum quæ in sole, luna, & stellis apparebunt, & imprimis seueræ illius sententiæ, ac fulminis iudiciorum, quæ sacro illius ore prodibunt: & si quæ in mũdo habẽtur, quę à peccando auocent, hoc vnũ inter cætera præcipuũ censeo.

Nihil ad peccati iter impediendum validius quam iudicii extremi memoria.

Propheta regius cũ Psalmo sexto, quem totum de iudicio August. interpretatur, superborum tumidorumq; fastum cõprimere, impiorumque malitiam inhibere satageret, postquam iliadem calamitatum iis euenturarum enarrasset, ita tandem sermonem cõclusit, *Exurge Domine, & exaltetur manus tua, &c. Iudicare pupillo & humili, vt nõ opponat vltra magnificare se homo super terrã.* Insinuare vult, & ipse ego cum illo, nihil in hoc mundo ad peccatoris cornua deiicienda, eiusq; audaciam cohibendam efficacius aut maioris ponderis reperiri, quã vt cogitet cõpariturum aliquando iudicem, qui omnes, etiã orphanos ac pupillos, diiudicaturus sit.

Psal. 6
Psal. 7.
Psal. 9

Mirabilia profectò fuere arma illa, quib⁹ Madianitas Gedeon superauit, quando suis tubas lagenasq; vacuas, ac lampadas lagenis inclusas in manus dedit. Arma scilicet timoris Dei, quib⁹ dæmonum vitiorumq;, quorum figura Madianitæ erant, agmina in fugam vertuntur, ac tandem etiam ꝓsternuntur. Ecquæ enim ad timorẽ Domini ingerendum arma sunt tuba, quæ in die iudicii clanget omnesq; ad rationem reddendam cõpellet, si sæpius auribus nostris insonet: & lagenæ illæ collisæ, si sæpius ante oculos misera illa cadauera, lutea vasa, corporum nostrorum lagenas, quę aliquando cõminui & collidi, sepulchris, ossibus hinc inde sparsis, includi debent, ponamus: item ignis ille tartareus qui perpetuo ardebit, aut ille qui tempore iudicii totum mundum incendet? Non sunt igitur ad spirituales hostes superandos arma aut meliora aut efficaciora. Iud. 7.

Hæc igitur in manus sumite, Auditores, iisque inimicorum impetum propulsate, in hoc timore perpetuo viuite; huius semper recordemini, atque imprimis signorum quæ hunc præcessura sunt, tenebrarum scilicet, quæ Phœbi lumen offuscabunt, defectum qui tunc in Phœbe apparebunt, ac ruinæ, quam tunc sidera incursura perhibentur. Ponite inquam vobis ob oculos perturbationem

nem illam generalem, quæ per vniuersum terrarum orbē inualescet, quando nimirum intelligentiæ cœlestes palpitabunt, homines in desperationis abyssū ruent, cœli trepidabunt, elementa inter se conspirabunt, montes concutientur, turres & arces ad terram concident, bestiæ morientur, terra tremet, Oceanus intumescet, natura ipsa ob stupescet, infernus patens hiabit, totusque terrarum orbis ditissimo incendio deflagrabit: quando nimirum tribulatio erit, qualis non fuit ex quo homines in terra viuere cœpêre.

Tu vero summe & metuende Iudex, ante cuius maiestatem omnes nos comparere oportet, Præses æternæ cœli terræq; rex, nobis ꝓpitius esto, furorem tuum mitiga iram compesce, tuarumq; te creaturarum tangat miseratio. Quis vero peccatis indulgeat, quis te ad iracundiam prouocet, si tam rigide singula delicta examines? quid peccator agat, si ex rigore cum illo egeris? Vix iustus saluabitur, quid igit' impio fiet? Angeli trement, quid igitur acturi sunt homines? tot orbis planget & eiulabit, quis securus esse poterit? Recordare obsecro Domine creatos nos esse vt saluemur, non vero vt animæ perniciem incurramus: ideoq; ostende nobis misericordiam tuam, iustitiam illam nimiam moderare, delictorum nostrorum memoriam exue, & quidquid nobis ad meritum deest, tua benignitate elementer supplere dignare. Placidam illam pro nobis sententiam, *Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi*, pronuntia: sententiam scilicet beatitudinis æternæ cuius nos compotes reddat Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. Amen. *Matth. 25*

DOMINICA SECVNDA ADVENTVS.

Partes Concionis.

1. *De necessitate tribulationum in iustis.*
2. *Herodiadis malitia: & aliarum mulierum.*
3. *De luxuria malitia.*
4. *De captiuitate Ioannis documenta.*
5. *Ioannis captiui percunctatio.*
6. *Christi responsio.*
7. *Nota prædicatoris.*
8. *Ioannis præconium.*

Cum audisset Ioannes in vinculis opera Christi, Matth. 11.

FIGVRA.

Elias Propheta cum igneo curru in aera mirabiliter subuectus esset: Prophetarum filii repentino illo discessu aut potius raptu non parum perculsi fuere, atq; in primis discipulus illius Elisæus, qui eosdem per montes & conualles, eius quærendi ergo, destinauit, quem cum triduo quæsiuissent, nulla ratione inuenire, aut vbi nam locorū ageret, intelligere potuerunt. Sciebat quidem Elisæus à Deo illum in cœlos raptum, sed vt omnem ex animis eorum sinistram opinionem dubitationemq; auelleret, illucque eos emisit, vt illo minime reperto, vere in æthera subuectum crederent. Simile quid hodierno in Euangelio videre licet. Cum enim Messias in mundū iam venisset, & hunc Ioan. discipuli mirarentur sed Messiam esse in animum ne inducere quidem possent: ad Christum magister eos, quo certiores redderentur, destinat: non quod ipse de rei veritate vlla ratione dubitaret, sed vt omnē dubitandi occasionem aliis præcideret. vt nimirum, visis quæ passim per Iudæam edebat miraculis, firmiter crederēt eum ipsum esse, & non alium, qui in mundo à longo iam tēpore exspectatus erat. Ipsum huius Dominicæ Euangelio declaratur, quod præsenti vobis concione exponere iam contendam: quod vt in maiorem Messiæ gloriam, & viuacius præcursoris eius Ioannis encomium cedat, Deiparę patrocinio Spiritus paracliti opem postulemus, dicamusque omnes in genua prouoluti, *Aue Maria*. *4. Reg. 2.*

Sapientissimus mortalium Salomon, cū iustorum sortem beatitudinemque describeret, tribulationibus eos, non secus ac flāmā aurum, à Deo probari solere perhibet hisce verbis, *Tanquam aurum in fornace probauit electos Dominus.* adeo vt quod ignis & caminus auro, hoc iustis sint afflictiones & tribulationes. Sapienti suffragatus est Iob, qui hoc ipsum sese expertum tradit: *Quasi aurum* inquit, *quod per ignem transit probauit me Dominus.* Testatur idē oēs veteres sancti quorū omnium nomine Dauid loqui, velut *Tribulatione probantur iusti.* *Sap. 3.* *Iob. 6.*

interpres, coactus, in genere cecinit. *Quoniam probasti nos Deus, igne nos examinasti sicut examinatur argentum.*

Psal. 65.

In excidio & direptione Ierichuntina omnia in cineres & fauillas redacta sunt, præter aurum, argentum, & vasa ænea & ferrea, quæ in vsum suũ reseruari voluit Dominus, quo in tabernaculo cõsecrarentur. Mirum profecto rebus incendio cõsumptis, solum metallum iustum reseruari, quo Domino offertetur. At mystice hic significatur, quod quemadmodum aurum, argentum, æs, & ferrum flammis resistit: ita iusti ferro & ære duriores, igni tribulationum nequaquam cedant, sed omnibus in vniuersali orbis ruina deperditis & deletis, reseruentur, ac velut vasa in honorem Altissimi consecrata, eiusq; seruitio dedicata, in diuinæ maiestatis thesauris seponantur ac secludantur.

Et quoniam Thesaurorum mentio incidit: Dauit vates cum quæcumque in domo Domini, diuinæq; maiestatis thesauris reperiuntur recenseret, inprimis ventos & turbines enumerat: dicens, *Qui producit ventos de thesauris suis.* Quotquot locũ hunc attigêre Patres literã sepositã, mysticum cõsectantes sensum, per ventos hos, tribulationes, quas Deus interea dum hîc viuimus, terra marique emittere consueuit, vt iisdem Iustos locupletet ac ditet, intelligunt. Habet Deus diuitias, habet & thesauros: gloria inter diuitias reperitur, *Gloria & diuitiæ in domo eius.* sed venti in thesauris illius reconduntur: *Qui producit ventos de thesauris suis.* diuitiæ quidem omnibus communes sunt, sed in solos amicos thesauri hi tribulationum effunduntur; quibus eos hoc in mundo ditat.

Psal. 134. Venti tribulationũ in thesauro diuino.

Psal. 111. Psal. 134.

Cum anxia illa sponsa, dilecto maxime in omnibus gratificari cupiens, quo eum in sui amorem excitaret, atque omni voluptate afficeret, hortulũ exornasset, eumq; muro altissimo cõmuniisset, arbores in eo varias plantasset, fontibus vberrimis atq; limpidissimis riuulos illius irrigasset, ac variis eum floribus repleuisset: ventos inuitauit, vt hortum circum vndiq; perflarent, sed ventos turbulentissimos, quales sunt, Auster & Notus, Boreas & Aquilo, quorum hi frigidi & vehementes, illi pluuii & nubili: *Surge Aquilo, & veni auster, perfla hortum meum, & fluent aromata illius.* Electorum animæ, veræ summi Dei sponsæ velut horti quidam voluptatis ac pomaria sunt, in quibus virtutum arbores, gratiarum fontes ac fluenta, bonorum & sanctorum desideriorum flosculi, meritorum fructus consiti reperiuntur: quæ omnia excrescere & exsurgere in altum nequeunt, nisi Austri Aquilonesque tribulationum insurgant, & eosdem perflent: qui quo turbulentiores & austeriores, quo & fauentiores & meliores.

Cant. 4.

Angeli illi, de quibus in Apocalypsi, quos Deus ad terræ, maris, arborumq; excidium emiserat; priusquam rabiem suam exererent, ventorum alas continuêre, ne terram & mare afflarent, & arbores, spiritu destitutæ animali, exarescerent. Diaboli quoque, angeli illi exterminatores, quos Deus in mundi hominumque ruinam constituit, priusquam damnum aliquod inferant, tribulationum ventos sistunt, atque omni ratione impedire conantur, ne illi continentem & firmam Religiosorum terram, & inconstans mundanorum mare, atq; proceras electionis arbores id est iustos, afflueut. Sciunt enim, omne ab iis nostrum ac totius orbis bonum & salutem animarum dependere: quibus flabris si careant, perniciem, infortunium, & ruinam sempiternam incurrant necesse est. Mare namque, si venti in ipsum vires non exererent, ad quid foret vtile? terra quid sine Zephyri afflatu produceret? quos fructus progignerent arbores, si ventis non perierentur? Quænam vero in hominib. si tribulationum expertes viuant, virtutes reperientur? qui enim ventos hos excludit, omnes virtutes excludat necesse est. Dicẽdũ est igitur, mundanos, quod ventos aduersos nõ sentiant, quod perpetuo prosperitatis tenore recreentur: & quiete assidua gaudeant; virtutum fructibus non abundare. Quam quietem æmulatus quodamodo Propheta, ait, *Zelaui super iniquos pacem peccatorum videns.* perinde ac si dicere voluisset, fateor Domine, ac veniam deposco, me cum iudiciorum tuorum abyssum penetrare nõ valerem reproborum paci inuidisse, eorumq; sortẽ & beatitudinem quæ illis perpetua erat, nullisq; tribulationũ turbi-

Apoc. 7.

Impii nullis tribulationibus impetuntur.

Psal. 72.

turbinibus permista, exoptasse. Sed ne quid nimis, ô vates. Nescis enim, nescis quantū turbines hi procellæque vtilitatis afferant. (4. Reg. 1.)

Cum in Scriptura Eliæ raptus describitur, curru flammeo in cœlum subuectus, & turbine quodam procelloso velificante sublatus dicitur. Per turbinem autem, & nō per placidum aliquem ventum vel auram, raptus traditur, vt legentibus constaret, per tribulationum turbines, & afflictionum procellas, quas in hac vita patiuntur, non vero per placidos prosperitatis & lætitiæ Fauonios, instar Eliæ in cælum se subuehendos. Nam vt venti festucas in altū & cœlo tenus librant, ita tribulationes animas fideliū in altū sustollūt. (Tribulationes turbinibus conferuntur.)

Hinc Psalmo XXIV. quo in loco Vulgata præfert, *Tribulationes cordis mei multiplicatæ sunt*: Hieron. ad fontes Hebraicos interpretatus, legit, *Tribulationes cor meū sursum ferre fecerunt*. Id est, summa mundi prosperitas voluptatesq; animū meum ad terram deiecere, & quodammodo afflixere: sed tribulationes & aduersitas eundem ad sustulerūt, & ad Deum cōtemplandum sustulerunt, vt nundo etiam bellum indixerit. Atq; vt tonitrua stertentes excitant, tremorem incutiunt, hominumq; oculos adaperiunt: nō secus & tribulationes, quæ animas peccatorum somno sepultas excitant, oculos homini aperiunt, formidineq; inijciūt, ac paucis vt cōplectar, à terra cui adhærescimus, violenter diuellūt. (Psal. 24.)

Quanto magis arca Noe fluctib. & procellis agitabatur, tanto & cœlo fiebat vicinior. Vita hæc, Auditores, merū diluuiū est ipsi iusti. arca sunt & nauis: tribulationes, vndæ & fluctus: quæ quo magis ingruunt & frequentiores sunt, quo nauis euehatur sublimis, cœlo propior, à terra fiat remotior. Ecquod obsecro diluuium fuit Martyrium & lapidatio Stephani; ecqui fluctus & procellæ, vehemens ille lapidum imber? qui tamen quo densius in humeros illius ingruit, quo & magis eleuatur, vt terræ tandem conspectu amissio cœlorum ianuas conspiciat, clamerque voluptate perfusus: *Video cœlos apertos. & Iesum stantem. &c.* (Gen. 7. Tribulationes cum diluuii fluctibus comparatæ. — Act. 7.)

Sæpius mecum demiratus sum, cur sponsa in canticis, dilecti sui pulchritudinem ac perfectiones describens, staturā eius palmæ comparet: *statura tua assimilata est palmæ*: & cur alibi de seipsa dixerit, *Quasi palma exaltata sum*, atq; hæc tandem occurrit ratio, quod palma quo grauetur magis, quo & exurgat altius contraq; pondus obnitatur: quæ & ingentis cuiusdam virtutis, nullaq; aduersitate domabilis emblema est. Mystice autem hic innuitur, animas, quæ vere Christi spōsæ sunt, quas fides in baptismate ei coniunxit; vt apud Prophetam legimus, *Sponsabo te mihi in fide*, palmæ persimiles esse: quo enim magis hic tribulationibus & afflictionibus premuntur, quo & caput erigunt altius, cœloque viciniores fiunt, infractæ & inuictæ nullisque casibus succumbentes. (Cant. 7. — Eccl. 7. — Osee. 2.)

Instrumenta musica prius manib. percuti debent, quam sonitum edāt, & quo feriūtur viuaci⁹ eo & sonant iucundius. Hoc quidā emblemate virtutem expressit: varia namq; instrumenta musica, vt testudines, tibias, citharas, cymbala, psalteria, & sistra, simul cōgessit, & hanc epigraphem addidit. *Non percussa silent*. Cuius hic erat sensus: virtutem nisi percuteretur & moueretur, nullum edere sonitum & iustos probæq; vitæ homines, qui vere instrumenta musica sunt, laudes diuinas quotidie decantantia, nisi ad viuum feriantur, & tribulationum plectro aut digitis hoc in mundo tangantur, nullam famam acquirere, inglorioſq; abire. at mox vt ab illis tangi cœpere, incundissimum sonum & harmoniam suauissimam edere. Tunc demum virtus per nubila splendet, animus indies excrescit, ac robur eorum exserere se per aduersitates incipit. (Simile. — Iusti instrumento musico collati.)

Exemplum nobis hodierni Euangelii lectio suppeditat, veram inquam virtutis imaginem Ioannem Baptistam, deserti incolam, Eremitarum decus pœnitentiæ speculum, Messiæ prodromum, regum terrorem & flagellum, angelum deniq; cœlestem humano inclusum corpori, hodie scilicet ille carceri includitur, ferro grauatur, manus pedesq; vincitur, & supplicio destinatur, hic ab incestuosa Herodiade, illinc ab bipedum crudelissimo Herode Tetracha ad necem quæsit⁹. Ingens profecto tribulatio, ingentes turbines & procellæ: verum egregia etiam virtus, ingens animus, ac robur heroicum! quo enim (Ioannis Baptistæ laudes.)

enim plus affligitur, quo & maius meritum ostendit, & Dei gloriam & animarum salutem magis cordi habet. Audite quid de eo dicat Euangelium: *Cum audisset Ioannes in vinculis opera Christi*. De Ioanne primum sermonem instituam, de vinculis scilicet eius, captiuitate, carcere, deq; discipulorum illius missiōe: deinde Christum in scenam producam, miracula patrantem, encomiaq; in Ioannem plurima coram vniuersa multitudine effundentem depromam. Auribus porro me benignis ac solita beneuolentia audite.

Matth. 11.

Crudelis tragœdia Ioannis decollatio.

Principio igitur, ipso Euangelii in limine, tristis ac luctuosa occurrit Tragœdia, qualē vix vnquam mundus exhibuit aut spectauit. Argumentum est, innocentissimi viri decollatio, idq; ob diuini honoris zelum, & quod veritatem coram rege truculentissimo non erubuerit confiteri: Actores sunt, Herodes, Herodias, & Zachariæ filius Ioannes; theatrum & scena, ipsa regis Iudæorum aula: prologum ipse agam. Vt igitur quam gero, personam repræsentem, eremicolam vobis sanctissimum, viginti quinq; ipsis annis desertum incolentem, ac per solitudinem, singulari pœnitentiæ vitæq; austerioris exemplo vagatus est, exhibeo, cameli exuuias indutum, locustis & melle siluestri victitantem, & hunc diuini honoris zelo actum salutisq; animarum siti æstuantem, dum abominationes quæ in regia perpetrabantur minime ferret, hodie solitudine egredientem, Ierosolymam petentem & aulam Herodis ingressum his eum verbis corripientem; Fama est, Domine rex, fratris te thalamum incæstuoso cōcubitu violare; qua permotus solitudine excitus vrbem adii, quo te peccati illius enormitatem turpitudinemq; edocerem, & officiū te tui cōmonefacerem: incœstus namque te reum constitnis, Deum ad iracundiam prouocas, omnibusque subditis es offendiculo. Quamobrem rebus tuis prospice, & saluti consule; nam *non licet tibi habere vxorem fratris tui* Philippi.

Oratio Ioannis ad Herodem.

Matt. 14.
Marc. 6.

Fuere nōnulli, qui hanc Ioannis castigationem accuratius inquirentes, dixere Herodem ab eo reprehensum, quod in legem Mosis peccaret, fratris vxorem ducendo, ex qua iam liberos suscepisset. Scriptum siquidem est in Lege: *Quādo habitauerint fratres simul, & vnus ex eis absq; liberis mortuus fuerit, vxor defuncti non nubet alteri: sed accipiet eam frater eius, & suscitabit semen fratris sui: & primogenitum ex ea filium nomine illius appellabit, vt non deleatur nomen eius ex Israel.* Si vero ex defuncto liberi superessent, matrimonia hæc illicita & incœstuosa censebantur. Vtrum vero Philippus hic defunctus an superstes fuerit, Herode vxorem illius sibi sacrilego connubio copulante, nemo iuxta Augustinum, tuto dixerit, cum sit incertum; constat tamen filiam ex eo superstitem fuisse, quam Euangeliū nobis describit. Quidquid sit, certum est, Herodem in legem diuinam, fratris vxorem sibi copulando: peccasse, & merito a Ioanne idcirco reprehensum fuisse.

Deut. 25.

Lib. de fide & operib. cap. 19.

Alii vero, vt Tertullianus & Montanistæ, qui monogamiam asserentes a secundis nuptiis abhorebant, aiunt ideo Herodem castigatum fuisse, ꝙ Herodiadem ducendo secundas nuptias adiisset; verum Iosephus, & illustriss. Cardinalis Baronius, cæterique Patres, alterius opinionis sunt: aiunt quippe Herodem ob solū incæstum, & scandalum, quod ex eo subditi patiebantur, a Ioanne reprehensum, atq; hoc verba illius indicant, *non licet tibi habere vxorem fratris tui*. Perinde ac si dixisset, multa quidem scio licita sunt Regibus, quæ aliis negantur; at quæ ad legem diuinam spectant, multo tibi minus, quam aliis inferioribus, violare licet. Scias igitur velim, fratris tibi vxorem copulando, diuinis te legibus aduersari, iustitiæ statum euertere, honorem tuum prostituere, famam offuscare, homines simul & angelos offendere, & ea quæ tibi penitus illicita sunt, agere.

Li. 18. ant. Iud. cap. 7.
Baron. to. 1. anno Christi 31.
Matt. 14.
Marc. 6.

Sed, ô ingratitudinem singularem! sancta hæc reprehensio & amica correctio infelici, prô dolor! mercede compensatur, opus sanctum sanguineo donatur præmio, ipse præco carceri includitur, in iudicium vocatur, regē aduersarium patitur, aulicis & purpuratis exosus est, & omnes eū ciues morte dignū censent. Et quāobrē? dicat Marcus; *Ipse Herodes misit ac tenuit Ioannem, & vinxit eum in carcerē propter Herodiadē vxorem Philippi fratris sui.* Dux femina facti; sanctum virum in carcerē cōiici impia iubet mulier, mulier scelesta; mulier,

Ingratitudo in S. Ioannem.

Marc. 6.

II. Feminæ ira extrema est.

mulier, cuius incestum reprehendebat. Ecquenam, Deus bone, rabies est, in amicum correctorem conspirare, medico mortem & necem moliri, omnes aduersus innocentem concitare; non vereri eum quem omnes vt Messiam suspiciunt, honoris & decori limites transilire, virtutem calumniari, viros sanctos carceri tradere, vinculis denique mancipare eum, quem omnes velut Deum colunt & adorant? At nemo miretur, femina est, in qua nimirum furor & ira extrema sunt, & omnium aliorum iram superāt. Vnde Ecclesiast.

Eccl. 25. *Breuis omnis malitia super malitiam mulieris.* Hinc Dominus, cum innuere vellet, Israelis se amplius misereri nolle, sed indignantis instar, summa in eum seueritate animaduersurum filiā in scenam produxit; Prophetæ quippe Oseæ præcepit, vt confestim vxorem duceret primamque quam ex ea susciperet filiam,

Ose. 1. *Absque misericordia*, nuncuparet, quod nullam amplius Israeli misericordiam esset ostensurus; *Voca nomen eius Absque misericordia, quia non addam vltra misereri domui Israel.* Adeo vt nullum ad exprimendam malitiam crudelitatemque aptius reperire emblema aut symbolum potuerit Deus, quam mulierem. Ignoscēt hic mihi, spero, honestæ ac piæ matres, nam nonnisi impias & scelestas mea iam ferit oratio.

Zach. 6. Zacharias Propheta inter ceteras, quas habuit visiones, vidisse se ait mulierem in medio amphoræ constitutam, massam plumbeam

Impietatis figura.

ore gestantem. Cumq; anxius hæreret & dubitans, quid portentum hoc disignaret, dicentem audiuit Angelum: *Hæc est impietas.* & profecto quam apposite ad propositū nostrū! ad depingendā namq; impietatē & improbitatē nulla conueniētior haberi figura potuit, quā fœmina. Vt & interea hic de plūbo, quod ori eius insertum erat, taceam, existimo per amphorām & infundibulū, cui incidet, quod vtrimque patet, nihilque continere potest, tacitè femineam garrulitatem designari, quæ hac & illac perfluat, nihilq; celare possit; atq; ideo forsitan aliam illam plumbum ore præferre, vt mulieri silentium custodiendum esse demonstretur. Sed ad malitiam eius, cuius occasione in hanc digressionem descendit, reuertatur oratio.

Apoc. 9. Ioann. in Apoc. mira se quædam prodigia vidisse ait, & imprimis nouum quoddam locustarū genus, quas equis ad bella profecturis, similes fuisse scribit, caudas scorpionum, dentes leonum, & capillos mulierum habentes, & nocendi hominibus potestatem adeptas. Mirum profecto, Spiritum S. vt locustarum harum pestē exaggeret, omnem quæ in mundo haberi potest crudelitatem coaceruantem, vti rabiem equorū bellis assuetorum, virus scorpionum, dentes leonum, capiti earum, velut malitiæ omnis & crudelitatis summum, feminæ capillos imponere voluisse: vt scilicet nihil in mundo virulentius ac deterius ea haberi posse demonstraret, ac malitia mulieris, non secus atque aspidis veneno, virum occumbere & labefactari.

Malitia mulieris omnem crudelitatem superat.

Idem alio in loco vidisse se scribit feminam virulentam ac pestiferam, quæ bestiæ septem capitibus instructæ, & decem minitanti cornibus insideret, & varia blasphemiarum nomina contineret, purpura, & coccino indutam, auro fulgentem, ac crudelem quam quæ maxime, vtpote quæ sanctorum ac martyrum Iesu Christi sanguine ebria esset, & cui nomē, *Mater fornicationum & abominationum terræ.* *Apoc.* 17. Morali ænigmatis huius significatione seposita, ac literali maxime inhærendo, atque allegoricam hinc inde permiscendo, veram hic malitiæ mulieris imaginem proponi sentio. Nam quod bestiæ septicipiti, & decem armatæ cornibus insidere dicatur, eius hic garrulitatem denotari existimo, vtpote quæ plus quam alii septem loquatur, cum septem capita & linguas habeat: milleq; artibus & technis instructa sit, quarum figura decem illa cornua esse perhibentur: at hęc nonnisi peruersitatem illius explicant, quia nomina eius blasphemiis, & maledicentia plena sunt. Purpura porro & auri fulgor, superbiam & fastum denotant; sanguis autem quo ebria fingitur, crudelitatem.

Verū quin etiam hic Herodiadis nostræ imago repræsentatur, & in hac meretrice, velut in tabula mores eius & agendi ratio ad viuum depicta leguntur. Videte enim, vt hodie instar belluæ truculentissimæ desæuiat, spumet, efferascat, mille hodie cornua assumat, mille technas machinetur, quo de innocuo

Herodias per meretricem Babylonicā denotatur.

cuo sanctoque viro vindictam sumat. Videte quin etiam, vt turgeat & superbiat, quæ & reginæ luxum ac ornatum præferat, regiaq; pellex sit. Videte quam vere fornicationum, abominationum, & incestuum omnium in Iudæa mater appelletur. Videte inquam, vt sanguine Ioannis Baptistæ ebria sit, quem in carcerem coniici, vinculis constringi, & ad necem conquiri iubet. O malitiam intolerabilem & extremam! ô rabiem barbarã nimis & intollerabilem, ô affectus nimium crudeles! Ita porro exclamare me cogit Origines, qui in peruersas inuectus mulieres, hac eas fuligine inficit: *Mulier caput est peccati, arca diaboli, expulsio paradisi, corruptio legis antiquæ.*

Homil. 7. in diuersos.

Nunquam Elias Propheta impii Achab crudelitatem timuit: tametsi, in regno eius quadringẽtos pseudoprophetas interfecisset: verum dum se ab impia Iesabele ad necem conquiri cerneret, ac compertum haberet, quanta illius malitia & furor esset, vrbe deserta, solitudinem petiit & cauernas ferarum incoluit, atque in tantum eius potentiam veritus est, vt priusquam in manus illius incideret, mortem à Deo velut laborum suorum præmium enixissime pereret, vt scilicet ipsa ærumnarum & calamitatum filum præcideret. Audite, vt imis cauernis exclamet, *Obsecro Domine, tolle animam meam*; &c. Vnde manifestum est, nihil esse furore muliebri formidabilius, nec simile quid id reperiri posse, præsertim cum mulier princeps furorem induit, & lasciuos ac furtiuos amores consectatur.

3 Reg. 18. 19.

Elias magis Iesabelem quam AchabRegẽ timuit.

Historiæ monumentis proditum est, Megalopolitanos simulacrum quoddam Veneris erexisse, eiq; inscripsisse: *Dea machinatrix & artifex.* Docere scilicet volebant, nihil difficultatis esse, quod hodie non Venus & amores impudici, quos hodie tamen mundus adorat, non adeant, & quiduis eadem, quo voluptatis compotes fiant machinari. Cui enim defficto ignoscunt? quam vero crudelitatem non exercent? quam impietatem illicitis amoribus satisfacturi non ostendunt mortales? vnde Poeta,

Imago Veneris in vrbe Megalopolitana.

Et nil est, quod non effræno captus amore
Ausit.

Ouid. 6. Metam.

Hæc porro Venus ipsa Herodias est, quam in magna illa & sancta Ierusalem Herodes adorat & supplex colit: ipsa pessimi consilii & damnosi artificii machinatrix, qua instigatrice Phœnix ille mundi Ioannes, gemma sanctorum, & Iudææ Propheta in carcerem detruditur.

Rex quidem fieri iubet, ast amor suggessit & consilium dedit, sceleratus ille cupido animum illius eo perpulit: ille, ille tantæ impietatis auctor est, ille eum excæcat & fascinat, vt propter Herodiadem, delicias illas crudeles & amaras, virum sanctissimum in carcerẽ compingat, compedibus grauet, vinculis cõstringat. Cæcus igitur reuera amor est, tum quod inter impares aliquando coalescat, tum vero quod mentem hominis penitus obnubilet & excæcet. Vnde Propheta, *Fornicatio & vinum, & ebrietas auferuntur cor:* quibus in verbis duo notanda occurrunt. Primum, quod amor & voluptas homines vsu rationis priuet, & in bestias quodammodo transmutet. Dauid siquidem hoc scelere inquinatus, cor se & mentem amisisse confitetur, & aliud & nouum quidem à Deo postulat: *Cor mundum crea in me Deus.* Alterum, quod fornicationem vino comparet: nam vt ebrius iudicio & ratione destitutus est, & à bruto nihil omnino differt: ita & fornicator, illicitisque amoribus irretitus. Oculos in Herodem hunc coniicite, & videbis eum mente orbatum instar ebrii in peccato cespitare, nec posse consistere.

III. Amore cæcus Herodes Ioannem in vincula coniicit.

Psalm. 4.

Psalm. 50.

Infelix profecto peccatum & detestandũ, quod Dauid non alio, quam generali iniustitiæ nomine nuncupauit: *Non dominetur*, inquit, *mei omnis iniustitia.* & alio in loco infernale barathrum appellauit; *Confitebor tibi Domine Deus meus in toto corde meo, & glorificabo nomen tuum in æternum, quia misericordia tua, magna est super me, & eruisti animam meam ex inferno inferiori.* Perinde ac si dixisset. Quãtam mihi gratiam, benignissime Domine, è peccato me carnis educendo contulisti si enim certissimum est, peccata infernum quendam esse; hoc profecto omnium infimus est & profundissimus, è quo non nisi difficulter quis egrediatur. In quem sensum interpretatur psalmum hunc Euthymius, & per infernũ inferiorem adulterii peccatum intelligit.

Adulterii malitia.

Psal. 118.

Psal. 85.

Grauis-

III. Grauissime porro Deus in fornicatores & adulteros animaduertere solet, adeo vt cum omnes propemodum homines hoc irretitos peccato videret, gemens dixerit: *Delebo hominem quem creaui, à facie terræ, ab homine vsque ad animantia, à reptili vsq; ad volucres cœli, &c.* Et quænam illa, Deus bone ira tua? nulla omnino animali parcere vis, nisi solis piscibus, qui quod non cæterorum animalium instar, per copulam carnalem, sed alia quadam ratione honestiori, generent, castitatis & puritatis symbolum sunt. Hinc Dominus, eos solos excipiens, in cætera animalia animaduertere proponit. Vnde manifestum redditur, magno Deum peccatum hoc eiusque sectatores odio prosequi. Et est reuera detestandum ac fugiendum, propter varia quæ id ipsum comitari solent mala, atque ob hoc Eremitarum princeps in carcerem coniectus est.

Deus grauiter fornicatores corripit. *Gen. 6.*

In quo magna omni ex parte elucet iniustitia. Quoad Ioannem imprimis, qui nihil vnquam deliquerat, virtutum omnium speculum erat, cœlo gratus, angelorum socius, mundi fax, Messiæ præcursor, pœnitentiumque dux & coriphæus. Quid enim offenderet is, qui desertum incolebat, omnium rerum sæcularium inopia laborabat, nemini grauis aut iniurius, sed omnes ad pœnitentiam inuitans? Deinde quantum ad Herodem, vtpote quo nullus in orbe nequior aut scelestior viuebat, qui templum profanauerat, sacerdotia inuaserat & indignis contulerat, imperium pessundederat, leges omnes & cultum diuinũ, ac sancta ipsa conculcauerat: qui ciuiũ depeculator, nobilium prædo, bonorum flagellũ, populi tyrannus, filiorum suorũ tortor & carnifex, externorum vastator, patriæ pestis, regni labes & ruina erat. Et præsertim quoad Herodiadem, Aristobuli filiam, mulierẽ perditissimam, scortum ilud publicum Herodis pellicẽ Iudææ propudium, lasciuiæ fomitẽ, animarum sirenem, Veneris mancipium, illicium libidinis, scelerum artificem, vinculorũque Ioannis Baptistæ machinatricem. Huic nempe vni carcerem & cõpedes innocuus Domini præcursor acceptos referat necesse est.

Magna elucet iniustitia in eo quod Herodes Ioannem in vincula coniecerit; Herodis scelera.

Item Herodiadis.

Nulla autem carceris captiuitatisq; illius alia dari potest ratio, quam quod veritatem libere fuerit confessus, regisque Herodis scelera magna libertate & confidẽtia corripuit. In tantũ quippe tyrannus verbis viri exacerbatus est, vt ira furoreque tumens mortem illius iurauerit, qui animæ regiæ vitam daturus aduenerat. Proh scelus, sed principibus & magnatibus perfamiliare! qui nulla ratione veritatem patiuntur, vitiaque sua coargui ægerrime ferunt. Hinc bene quidam magnæ auctoritatis vir mihi visus est dixisse, dũ veritatem non magis Principum aures, quam thesauros eorum, lucrum è proprio censu pecuniaque, fœnore duodeno redactum, subire assereret: è duodecim namque verbis vix vnũ iis verum aliquis audet dicere. adulatio siquidem in palatiis perpetuo dominatur, veritas autem exulat, & repulsam patitur. adeo vt ille vere audax dicendus sit, qui regibus & purpuræ veritatem loqui præsumat. hoc cum Psalmographus fecisset, magnum quid se fecisse gloriabatur, dicebatque: *Loquebar de testimoniis tuis in conspectu regum, & non confundebar.*

Causa captiuitatis Ioannis.

Principes veritatem exosi.

Psal. 118.

Amos Propheta cum Regi Ieroboam veritatem olim diceret, atque illius idolatriã non ferret, summus eum Pontifex acriter velut loquacem & importunum, reprehendens, regia eiecit dicens: Quænam illa tua temeritas est & audacia Amos? ecquæ dicendi libertas? quomodo ausus es regi veritatem in terra Bethel annuntiare? an non illius & principum omniũ maiestatẽ veritus es? Quamobrem confestim hinc te proripe, fuge in terram Iuda, in qua quo minus libere loquaris, per nos non stabit: at hic, inter alienos, obmutesce, præsertim cum in aula verseris, & nemo regibus veritatem ad aperire soleat. Vnde efficere volo, principibus & optimatibus omnem veritatem grauem & exosam esse, ac nonnisi summo cum vitæ discrimine eandem in aula annuntiari.

Amos 7. Amos quod veritatem dixerit, arguitur.

Deus cum Balthasaro Babyloniorum regi veritatem annuntiatam cuperet, illiusq; impietatem coarguere, prophetæ alicuius adminiculo non est vsus, sed manum quandam cœlitus demisit, quæ è regione candelabri in parietis superficie, rege in spectante, veritatem describer, ac linguæ vice quodammodo fungeretur. *Et apparuerunt digiti, quasi*

manus hominis scribentis contra candelabrum in superficie parietis aulæ regiæ. Nulla siquidem in palatio manus inueniebatur, cuius tanta audacia ac robur foret, vt veritatem describeret; cœlitus aliquam in hanc rem descendere, ac parietes linguam, omnibus elinguibus, assumere necessum fuit. Nullus igitur veritatem eloqui, ac præsertim coram optimatibus ac regibus, audet.

Nathan Propheta, cœlitus ad Dauidi veritatem annuntiandam, vitiaque illius castiganda destinatus, priusquam ad rem descenderet, longo & altius petito exordio vsus est; nec id, cuius gratia venerat, libere, sine ambagibus, ausus fuit aperire; sed parabolam instituto patum, vt quidem exterius apparebat, conducentem, narrare cœpit; fuisse nimirũ eadem in ciuitate duos, quorum vnus opulẽtus, alter inops & pauper foret, priori multa armenta & greges; alteri nisi vnicam ouiculam fuisse, quam à teneris domi aluerat suæ, atque instar filiæ dilexerat. Superuenisse deinde diuiti hospites, quos conuiuio excipere pararet, pauperis illius ouiculam, suis parcendo, iugulasse. Qua rex iniuria ad iracundiam prouocatus, morte illam castigandam censuit omnemque se daturum operam spopondit, quo in peculatum illum animaduerteretur. Tum Nathan captata opportunitate, & veritatis absynthium, quod parabolæ hactenus melle texerat, detegens, subintulit: *Tu es ille vir qui fecisti hanc rem.* Vniuersa rei huius series, Prophetæ exordium, inuentionesque & artes quibus regem aggressus est, euidenter demonstrant, quanta cum difficultate, ac discrimine principibus veritas declaratur. Exemplo sit, ne diutius euagari cogat, Ioannes Baptista, qui quod Herodi verum dixisset, in carcerem coniectus est, vitæque discrimen adiit.

2. Reg. 12.

Carcer Ioannis & eius captiuitas exaggeratur.

Hæret igitur constrictus in carcere, & instar malefici alicuius aut homicidæ compedibus grauatus iacet. O Paradoxa inaudita hactenus & inuisa! Hominem sanctissimum, Deo perfamiliarem, Pontificis Zachariæ filiũ in carcere gemere? manum illam, quæ filium Dei demonstrauit, dum ait, *Ecce agnus Dei*, vinculis constringi? Referre igitur huc Dauidicum illud licet, *Et nobiles eorum in manicis ferreis.* Quid? linguam illam obmutescere, quæ tam præclarum de Messiæ diuinitate testimonium protulit? Libertatem illam in custodia constrictam teneri, qua tam sancte in vasta vixit solitudine? illum denique, qui Iordanis prius aquis Saluatorem mundi abluerat, proprio tandem sanguine tortoris manu abluendum? O spectaculum tragicum ac nusquam visum! Interea *Ioannes in vinculis* suspirat.

Ioan. 1.

Psal. 149.

IV. Varii de vinculis Ioannis conceptus.

Et profecto cum vincula hæc considero, mille mihi conceptus animo obuersantur. Occurrũt in primis profunda illa & inscrutabilia Dei iudicia: vt nimirum iustos & innocuos, hic in mundo affligi & cruciari sinat, & hanc Ioanni Baptistæ infamiam, iniuriam, iniustitiamque irrogari permittat. Quod alias expendens Chrysostom. demiratus exclamat: *Ioannes magisterium vitæ, sanctitatis norma, schola virtutis est in vinculis.* Atque huc alludens Psalmographus, & quam proxime sancti huius Episcopi verbis accedens, dicebat: *Nunquid cognoscentur in tenebris mirabilia tua, & iustitia tua in terra obliuionis?* Mundum hunc, ecce terram obliuionis vocat, eo quod Deus bonos & malos, illos affligendo, hos ex merito non castigando, oblitus videatur; & alio in loco non satis diuinam bonitatem demirari potest, quod impios diuturna gaudere vita permittat, ac rerum temporalium affluẽtia locupletet, vt eorum & sui quodammodo videatur oblitus; ait enim, *vsquequo peccatores Domine, vsquequo peccatores gloriabuntur.*

1. In hoc Euang.

Psal. 87.

Mundus terra obliuionis.

Psal 93.

2. Deus suos nunquam deserit.

Secundo, aduerto hinc, Deo solenne esse vna cum afflictionibus & ærumnis gratiam quoque elargiri, tristiaque lætis temperare & prospera aduersis, adeo vt quamuis corpus exterius grauari & excruciari sinat, animam tamen nunquam deserat, sed perpetuo eam custodiat ac tueatur. Hinc in libro Sapientiæ legitur: *Iustorum animæ in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentũ mortis*, vel vt alia versio habet, *tormentum malitiæ*, id est, peccatum. Vnde duo colligere licet: primum ingentem honorem & decus iustis accedere, quod in manu Dei versentur, quo ab eadem defendantur, quod etiam Angelus ille, qui Apocalyps. primo stellas manu præferebat, significat. Alterum, Deum animas quidẽ electorum, quo eas

Sap. 3.

tas tueatur, manu tenere, non autem corpora; & hæc quidem affligere & torquere, illas autem ab omni discrimine præstare immunes. Quod exemplo Iob Prophetæ satis probare licebit: in cuius quidem bona & corpus Satanæ potestatem dedit, animam vero ab omni impetu & casu tutatus est. acriter quippe veruerat, ne quod in illam cruciatus genus exerceret, *Animam illius serua*. Ipse quoque vnigenitus Dei filius, tristi passionis die, Patris æterni naturam perspectam habens, quamuis corpus suum deseretet, idque tormentis exponeret & quodammodo prodigeret, de sola anima fuit sollicitus, quam in manus Patris commendauit: *In manus tuas commendo spiritum meum*. Cuius rei figura erat lectulus Salomonis, quē ambiebant, vt plurimum sexaginta fortissimi Israel. Thalamus hic animā iusti, in quā Deus requiescere & dormiscere consueuit; armati illi custodes, gratiarum diuinarum præsidium, quæ die noctequé circum illam excubant, eamq; circumcingunt, designant.

Iob. 2.

Luc. 23.

Cant. 3.

3. Mundi fauor inanis est & futilis.

Tertio hinc disco quam fragilis & inanis sit mundi huius gloria fauor, quamque leui & caduco nitatur fundamēto; cum nimirum ille quem omnes paulo ante, vt Prophetam suspexerant, Messiam esse crediderant, ad quē legati à Rege Herode destinati erant, hodie in carceribus gemat, compedibus constrictus iaceat, ac breui carnificis mucrone vitam amissurus sit. Hic renouatum videris casum illum tragicum, quo Daniel, quem hodie super omnes regni Satrapas, & principes euectū, summis honoribus cumulatum vidistis, cras ad mortem condemnatus in lacum leonum coniicietur. O rerum vices! ô honores nimiū fugaces & fragiles! Paulus cum Lystris miraculose claudum ab vtero matris persanasset, pedumque vsum tribuisset, ciues nouo hoc miraculo perculsi, dixere ad inuicem: *Dei similes facti nobis descenderunt ad nos*: atque idcirco Paulum Mercurii, Barnabam Iouis nomine donarunt; quin & ipsi sacrificuli nectentes coronas & serta, victimasque domum illorum adducentes, iisdem illas immolare velut diis voluere; sed audite, quid mox contigisse Scriptura dicat: *Superuenerunt quidam Iudæi, & persuasis turbis lapidantes Paulum, traxerunt extra ciuitatem*. Ecce qui paulo ante Mercurius habebatur, cui litare victimam sacerdotes volebant, mox vt maleficus & scelestus quidā vrbe, velut ciuium consortio indignus, eiicitur. Hæ scilicet sunt metamorphoses & mundi inconstantia.

Dan. 5. 12.

Psal. 14.

Concionator veritatem celare non debet.

Quarto notandum hic occurrit, ideo Ioannem in vincula coniectum, quod veritatē aperuisset: vnde manifestum redditur, concionatorem libere loqui, nemini parcere, veritatemque sine vllo metu proloqui oportere. Ideoq; vox illius turbæ comparatur clangentis: in Isaia quippe legitur: *Quasi turba exalta vocem tuam*. Vt, quemadmodum turba in castris omnes compellat, omniumque auribus instrepit, tam ducis quam militis, iam principis quam gregarii aut lixæ; ita vocem concionatoris in Ecclesia aduersus omnes exclamare, magnos & paruos compellare, principes & plebeculam ad pœnitentiam vocare, vitiisque omnium sine vllo discrimine bellum indicere debere, manifestum fiat.

Isa 58.

Concionatores tuba appellantur.

Idem Isaias vidisse se refert olim homines, qui leuitate nubes superarent: quod mysterium dum percipere nequiret, petiit à Domino, *Qui sunt isti; qui vt nubes volant*? Sancti Ecclesiæ Doctores, per hos nonnisi concionatores intelligunt: quos ideo nubibus comparatos aiunt, quod, quemadmodum nubes in aere suspensæ, spongiæ inquam illæ nutātales, dum aquā è terra & mari exsugunt, eandem, dum plenæ fuerint, hinc & illinc, sine vllo discrimine, effundunt, nequaquam anxię vtrum in principis alicuius aut agricolæ agrum ea decidat; ita nubes illæ supernaturales Ecclesiæ, verbo Dei turgidæ, dum sanctū & benedictum Euangelii liquorem effundunt, promiscue illum sine vllo respectu aut exceptione, tam in pauperis quam diuitis animam emittere, & Dei indignationem eiusque iudicia, tam coram Rege aut Principe, quam coram populo & indoctioribus, referre debeant.

Isa 60.

Comparantur nubibus.

Cum Ieremiæ Deus rerum futurarum euentus aperiret, ait: *Mittam eis multos venatores, & venabuntur eos de omni monte, & de omni colle*. Locutus est haud dubie hic de concionatoribus, qui è cœlo in hunc mundum missi sunt, vt animas venentur, & in Dei casses illiciant.

Ierem. 16

Item venatoribus.

ciant. At in omni monte & colle venentur necesse est, imo in summis montium iugis, id est, in aulis ac palatiis Principum. Et vt venatores animosi nullum laborem subterfugiunt, per rupes & saxa r[illegible]tūt, in præruptos scopulos ascendunt, vepreta & dumos perrumpunt, spinas perfringunt, modo vt lepusculum, modo vulpem, alias ceruum, & alias aprum aut lupum, vel aliam feram comprehendant & constringant, nulliq; parcunt animali: ita concionatorem honoris diuini zelo accensum, & animarum salutis siti laborantem agere etiam par est, nullam difficultatem metuat, nulli labori parcat, quo sanctam hanc venationem instituat, per omnes agros & siluas volitet, per omnia discurrat loca, tam per pauperum tabernas, quam magnatum palatia, vt ipsa etiam regum non obliuiscatur limina: modo agricolam simplicem, & instar leporis meticulosum; modo causidicum, instar vulpis astutum; modo ceruos, reges inquam; modo lupos & apros, depeculatores illos prouinciarum, in casses trahat; atque ita in omni monte & colle venetur, omniaque ferarum genera consectetur. Hac porro ratione venationem instituebat Ioannes noster, qui cum deserta, siluas, rupes, agros, Palæstinæ montes, omnemque Iordanis ripam percurrisset; vrbes tandam intrat, palatia regum petit, vt in iisdem Herodem in casses pertrahat suos. sed, eheu! fera elapsa venatorin vincula incidit. *Cum audisset Ioannes in vinculis.* Matt. 11.

5. Quinto, vt allegorice aliquid proferam, cum Ioannem in Herodis Antipæ, filii Herodis Magni, Ascalonitæ, infanticidæ, carceri iacentem intueor, malum quid animo auguror, ac triste menti omen occurrit; Ioannes namq; gratiam sonat, qui cum hodie in vinculis esse scribatur, signum est, virtutes & gratias diuinas hodie captiuas detineri, vitia autem libere per omnia dominari. Et sane ita se res habet, fides in primis compedibus constricta est, & hæresis impune grassatur. *Cum venerit filius hominis putas ne inueniet fidem?* Spes quoque captiua detinetur, omnesq; mendacium consectantur; *Posuimus mendacium spem nostram.* Charitas quoq; non amplius apparet, sed bellum inualescit: *Surget gens contra gentem, & regnum aduersus regnum.* Liberalitas seruitutem seruit, & auaritia regnat: *à maiore vsq; ad minor. m omnes auaritiæ student.* Castitas comprehensa est, & libido libera vagatur. *Corrupti sunt & abominabiles facti sunt.* Ioannes denique qui virtutis symbolum est, vinculis constrictus tenetur: & Herodes qui scelerum sceptrum tenet & late dominatur.

Virtutes hodie cōstrictæ tenentur, & vitia dominantur.

Luc. 18.

Psal. 28.

Luc. 21.

Iere. 6.

Psal. 13.

Sexto, zelum hinc & audaciam, & infractū animi robur in sancto hoc Anachoreta notare est: cum enim nullus omnino in Iudæa reperiretur, qui Herodem peccatum arguere incestumque illius castigare auderet, solus Ioannes eremicola, solitudinem egressus, inuicti profecto animi, id aggressus est. Ægyptii cum Pharaonis peruicaciam animiq; induratiionem cernerent, nullus enim arguere ausus fuit: sed tandem serui, visis tot prodigiis dixere, *Vsquequo patiemur hoc scandalum?* Non erant Principes, aut sacerdotes, non optimates, aut summates, sed vilia mancipia quæ regem reprehenderunt: non erat hic in vniuersa synagoga Scriba, aut Rabbi, nec in aula nobilis, nullus in concilio Senator, nec vllus in vrbe ciuis, qui eum taxare aut corripere audeat: sed Ioannem deserto, eius coarguēdi ergo, egredi necesse erat. Quam bene igitur de eodem prædixit Psalmista, *Loquebar de testimonijs tuis in conspectu regum, & non confundebar*, & eodem in loco aliis verbis. *Defectio tenuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam.*

Nullus Herodē, præter Ioannē nostrum, ausus est reprehendere.

Exod. 10.

Psal. 118.

Septimo, è verbis Euangelistæ, quibus ad Ioannem in carcerem Christi miracula audita relata scribit, duo colligimus: primo, Ioannem non mediocre solatium malorumque leuamen in carcere, cum miracula Christi quæ discipuli hinc inde facta narrabant, audiret, sensisse: *Cum audisset Ioannes in vinculis opera Christi.* Vt hinc disceremus, maximum nobis in mœrore & tribulatione constitutis solamen esse, sacras conciones adire, in iisque miracula quæ de Christo narratur, audire. Secundo, Ioannem postquam Saluatorē baptizasset, rarissime deinde cum ipso egisse, nō quod illius familiaritatē subterfugeret, quippe quod ardentissime cū illo agere, conuersari, & loqui desideraret: & non mediocre gaudium sensisset, si miraculis illius interesse, cōciones audire, coram eum videre, adorare,

Ioannes auditis Christi miraculis spem concipit.

Matt. 11.

Matt. 13.

quem

quem Deum nouerat, auxiliari, adesse, omneque illi obsequium deferre potuisset: sed cum summum perfectionis gradum esse sciret, Dei voci obedire, quo nimirum nihil eidem esse potest gratius: præcursoris officio fungi, pœnitentiam prænuntiare, quam cum illo agendo sibi vni prodisse & voluptatem propriam sectari, maluit. Quo nos ille edocuit, non parum falli eos, qui indiscreto quodã zelo acti, ea ad quæ ex voto obligati sunt deserunt, vt alia quæ maiorem pietatem includere videantur, consectentur, propriæq; studeant consolationi. Verum ad quæ ex obligatione & voto tenemur, primo adimplẽda sunt: Mose enim cum Deo agente, & ineffabili consolatione in monte Sinai perfruente, contingit populũ per campos diffusum idololatriam exercere vituloq; diuinos honores impertiri: quo viso, ait Dominus, *descende cito, quia peccauit populus tuus*: quasi dixisset, Meditationẽ hanc cœlestem desere, contemplationis solamina derelinq;, operi potius incumbe, & populo vt à peccato desistat, suggere. Docemur hinc ea quæ voti & officii sunt, operibus voluntariis præferẽda esse. Ipse quoq; Dominus ac Redemptor noster pridie quam pateretur, in maxima licet angustia constitutus, & angelico colloquio perfruens, sæpius orationem interrupit, vt videret quid rerum Apostoli agerent, eorumque inertiam & somnolentiam reprehenderet, & ad orandum ac vigilandum eos excitaret. Docere nos ex proposito voluit, ea quæ ex obligatione facienda incumbũt, ante orationem sensualem & contemplationis dulcedinẽ esse præmittenda. Quod egregio è veteri Testamẽto conceptu cõfirmabo.

Leuit. 12. Scriptum in Leuitico legitur, non prius pacifica, id est hostiam voluntariam, vel ad beneficium aliquod à Deo obtinendum destinatam offerri potuisse, quam legalia quæ in lege præcepta erant, oblata essent: adeo vt pacifica sacrificiis legis quodammodo inhærerent. Quo disceremus, prius ea ad quæ nos lex, vota & officiũ obligant, faciẽda, ac deinde opera supererogationis, ad quę propria voluntate impellimur. Ionathas cũ feruore pugnandi teneretur, & viribus & animo fidens inimicos adortus esset, ac paulum mellis è summitate virgæ præter Saulis voluntatem gustasset: quod in maiorem potius gloriam, & merito quidem, cedere debuisset, quod oculi eius illuminati essent, quod inimicos Domini profligasset, victoriamque amplissimam retulisset à patre tamen Saule ad mortem condemnatus est, eo quod voluntate regia contempta voluntati propriæ & affectui priuato obsecutus esset, quamuis multo maior inde vtilitas secuta esset. *1. Reg. 14.* Profecto quãuis intentio nostra interdum, vt & Ionathæ, optima sit, & maiorem Dei gloriã animarum q; salutẽ respiciat, zelo proprio ducta: regulæq; nostræ ac tutorum obliti mirabilia sæpe operemur, austeritates & pœnitentias exerceamus, & victorias maximas de inimicis referamus: Deo tamen displicent hæc omnia, qui sæpenumero nos victoriis onustos ad inferos detrudit: Sed ad carcerem nostrum redeamus, videamusque quid ibidem captiuus Ioannes agat. Euangelista illum ait duos ex discipulis suis ad Christum misisse, vt ex ore illius sciret, num ipse verus Messias esset.

V. *Variæ opiniones de hac discipulorum ad Christum missione.*

Torquent hic se mirum in modum S. Patres, vt Ioannis mittentis honorem tueantur. Hinc enim manifesta sequidem colligere putant, Ioanni certo nondum constitisse, verum Christus verus Messias esset, nec ne: alii vero, dubitasset eũ tradunt, nõ an Messias esset, sed, an pro mundi salute mortem subiturus. Sed optime omnium mihi dixisse visus est Gregorius, dum ait, legationem hanc non alio respexisse, quam vt Ioannes certior fieret, num Christus ad limbum, Patres inde educturus, in propria persona descenderet: vel, vt quidem sentit Chrysost. hanc legationem adornauit, non quod sciret quod scire se velle demonstrabat, sed vt alii id scirent, discipulosque suos idipsum edoceret. *Hom. 6 in Euangel.* Equidem sanctorum patrum expositioni, quo ad sensum quidem literalem, inhærendo, quoad mysticum, multas ob rationes, easque egregias discipulos eum suos ad Christum destinasse dico, quarum hæc prima est.

I. *S. Ioannes de mortuis sollicitus erat.*

Declarare se voluit, defunctorum sese rationem habere, & tam de mortuorum quam viuentium salute sollicitum & anxium esse: dũ ad Messiam legationem mittit, qua scire laborabat, num ad limbũ descensurus esset, vt inde patres educeret, & studium etiam suum erga

erga mortuos demonstrat. Simul nos edocere, non solum viuorum, sed & mortuorum curam & rationem habendam. Hoc siquidem Christiani hominis officium exigit: atq; ideo Noemi coram nuru sua aliquando Booz laudans ait, *Benedictus sit à Domino, quoniam eandem gratiam quam praebuerat viuis, seruauit & mortuis, &c.*

Ostendit se discipulorum curam habere quo proficeret.

Deinde ideo discipulos ad Christum legat, vt ab eo discerent, quod verus Messias esset: simulque vt hinc disceremus, quantam seruorum & domesticorum curam habere nos oporteat: ipsa quippe natura ratio, conscientiaque, aeque omnia iura ciuilia & diuina à nobis exigunt, vt de iis, non secus ac de nobis ipsis solliciti simus. Audiamus igitur, quid in hanc rem Apostolus monuerit, *Si quis autem suorum & maxime domesticorum, curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior.* Atque idcirco Iacob Patriarcha, cum in Bethel secederet Deo victimas oblaturus, illud ante omnia curauit, vt serui & domestici Dei cultum, abiectis idolis, ediscerent, ideoque hac eos oratione compellauit. *Abiicite Deos alienos qui in medio vestri sunt & mundamini, ac mutate vestimenta vestra, &c.* Vt scilicet ad locum demonstraret, quantum paterfamilias de domesticis & famulis esse debeat solicitus, monendo illos nimirum, vt peccati idolum comminuant, vestimentaque prauarum consuetudinum exuant.

1.Tim.5.

Gen.15.

3. Zelus Ioannis erga salutem animarum.

Vt etiam zelum quem habebat erga salutem animarum, & curam eorum quae gloriam Dei spectarent, significaret, simulq; nobis pudorem incuteret: cum ipse, quamuis carcere conclusus teneretur, vinculis cōstrictus esset, & aerumnas varias perferret, de honore tamen diuino, sollicitus sit, deque animarum salute laboret: Nos vero ad minimam aduersitatem qua premimur, minimum quo affligimur casum, ad primum conflictum statim credamus, animum despondeamus, virtuti terga obuertamus, & à benefaciendi studio auocemur. Imitantes videlicet inertes ac meticulosos illos Hebraeos, qui dum de gigantibus, ac colossaeae staturae viris, quos exploratores in terra Chanaan vidisse asserebant, inaudissent, animo conciderunt, omnemque eius acquirendae spem abiicere, & in Aegyptum ad ollas carneas reuerti voluere.

Num,12.

Generosior ac cordatior erat ille qui dicebat: *Anima mea in manibus meis semper, & legem tuam non sum oblitus:* quo enim amplius deprimebatur, quo & animum altius ad Deum sustollebat, inque eius cultu reddebatur constantior. Anima autem in manibus esse alicui apud Hebraeos dicitur, quando in extremo discrimine & vitae periculo versatur. Atque hunc in modum locutus est patri suo Ionathas, cum Dauidis causam ageret: *Posuit animam suam in manu sua*, id est, tui seruandi ergo extremo se discrimini ac mortis periculo exposuit, quo fidelitatem & obsequium erga te suum testaretur. Atque ideo sensus Prophetae verborum hic est: Quamuis quotidie in vitae verser discrimine, inimicis me circumquaque circumuenientibus, capitique minitantibus; legem tamen tuam non obliuiscor, & in mandatis tuis viuit anima mea. Ita quoque captiuus noster, quo maiori in periculo versatur, eo se erga Dei obsequium feruentiorem demonstrat, ideoque legationem discipulorum ad Messiam instituit. Legati interea eloquuntur, audiamus quid sibi velint: *Tu es qui venturus es, an alium expectamus?*

Psal.118.

Matth. 11.

Quis sublimiorem & profundiorem quaestionem audiuit vnquam? quaestio est de diuinitate filii Dei, de veritate Messiae, de redemptione orbis, ac prophetiarum omnium consummatione. *Tu es qui venturus, &c.* Perinde ac si dixissent: Tune ille quem Prophetae praesignificarunt & designarunt, quem Sibyllae annuntiarunt, quem omnes maiores nostri desiderarunt ὁ ἐρχόμενος; ait textus Graecus, *Tune ille qui venturus es*, ad iratum Deum placandum, homines redimendos, peccatores saluandos, debita nostra dissoluēda, coeli ianuas aperiendas, angelorum ruinas supplendas, daemones compescendos, inferos constringendos, pacemque mundo inferendam?

Tu es qui venturus es, an alium expectamus? Tune ille Melchisedech, sacerdos Altissimi, sine patre quoad humanam naturam, & sine matre quoad diuinam, & sine omni generatione quo ad generationem qua ab aeterno esse coepisti? *Generationem eius quis enarrabit?* Ille inquam Melchisedech, qui post regum

Messiae aduentus figuris declaratur.

Isa 53.

Gen.14.

poten-

potentissimorum excidium, post carnis mūdi & diaboli destructionem, magno illi Abrahæ Patri inquam cœlesti, sacrificium panis & vini, in sacramenti Eucharistici institutione, offeres?

Tune ille Isaac, domus tuæ decus & fulcrum, sed non sine miraculo editus, qui ad mortem, patri tuo obediendo, destinatus, montem Caluariæ ascendere, humerisq; tuis ligna, quibus cremeris, gestare debes? *Gen. 22.*

Tune ille Noe, qui arcam humanitatis tuę ingressus, omnesque nos diluuio damnationis eripiens, tandem aliquando amore & tolerantia ebrius, nuditatem & paupertatem, simulque miserias nostras in cruce ostensurus es, & à filiis tuis, id est, Iudęis, explodendus? *Gen. 7. 8.*

Gen. 27. 32. Tune ille Iacob, qui vestimentis Esau, id est, peccatoris circumdatus, passionis tuæ nocte, cum angelo illo mortis luctaturus, victoriamque in humanitatis tuæ tamen femore sauciatus, relaturus es? *Gen. 37. 40. 41.*

Tunc ille Ioseph, cuius à fratribus scilicet Iudæis venditi, & in alienigenarum, Pilati nimirum & Herodis manus traditi, tunicam effuso sanguine cruentabunt maligni, id est, cuius humanitatem cruci affigent & occident? Tune ille idem Ioseph, qui deinde à perfida synagoga inique accusatus, & in carcerē præter fas coniectus, gloriosus tandem egredi, & regiis indumentis circumdatus coram regum rege sisti, cœlique & terræ vicarius generalis constitui, & egregio Saluatoris mundi nomine insigniri debes? *Exod. 2. 3. &c.*

Tune ille Moses, qui iam inde ab incunabulis ab Herode, qui Pharaonem crudelitate superabat, ad necem quæsitus, populum Dei conducere, legem ei dare, miracula ac prodigia patrare, Ægyptiaca cum mundi huius captiuitate, per rubrum passionis tuæ pelagus, ad regnum cœlorum quæ vere terra promissionis est, traducere debebis?

Tune ille sacerdos summus, de quo in Numeris habetur mentio, post cuius mortem, omnes extorres & exules patria eiecti, qui peccatores denotant, præteritorum criminum veniam consecuti, in natale solum reuerti, & in patriam, cælestem intelligo, quæ vere patria, postliminio redire poterunt? *Num. 35.*

Tune ille generosus & strenuus Samson, *Iudic. 14. 15. 16.*

Philistęorum terror, qui naturę humanæ, pellicis illius fascinantis amore captus, & cum ea in sepulcro congressus, vndiq; obsessus & circumuallatus custodias eindes, saxa & moles effringes, sigillaq; illius perrumpes? tunc ille, qui deinde hostium ludibrio & improperio expositus, moriēs, eosque simul morti inuoluens tuæ magnæ mundi huius aulæ bases & cardines concuties, & ad inuicem collides?

Tune ille pastor Dauid, qui sola humanitatis nostræ funda, & ærumnarum nostrarum lapidibus instructus, furentem illum Goliadam, Satanam dico qui à tot annorum millibus omni nobilitati & generositati mundi huius exprobrauit, prosternes, crucis baculo ad terram deiicies, superbiam illius & fastum retundes, deniq; vitā illi eripies? *Tu es qui venturus es, an alium expectamus?* Ambrosius hæc accuratius disquirens ait, interrogationem hanc non dubitantis, sed admirantis fuisse. Perinde ac si dixisset, fieri ne potest, summe Deus, te, qui summa cum maiestate in cœlis habitas, in terram descendere voluisse, vt humanam naturam assumeres, miseriisq; & ærumnis, quibus eadem obnoxia est te subiiceres? Huic quam proxime accedens Rupertus, ait, Ioannē non potuisse dubitare quin Christus verus Messias esset. variis enim miraculis editis iam id confirmatū erat: sciebat quippe in Cana Galilęę aquam in vinum conuersam, audierat Patris cœlitus loquentis testimoniū & Spiritum sanctum in columbæ specie descendentem viderat, dum eum in Iordane ablueret. Verum id ipsum manifestare non audebat, ne forte Iudæi inuidiæ stimulis concitati in eum impetum facerent ac neci traderent. Verum cum hodie venisse tempus sciret, quo omnia abscondita reuelanda essent, discipulos idipsum diligentius inquisituros ad Christum mittit: inquisituros inquam, num ipse esset salutare Dei, de quo Gen. 49. num magnus ille Propheta, de quo Deut. 18. nam ille qui Israelem esset redempturus, vt Psa. 117. promittitur? *Tu es qui venturus es, an alium expectamus?*

Matth. 11. Ambrosii opinio quantum ad interrogationē Ioannis.

Item Ruperti.

Matth. 11. Missio hæc discipulorum moraliter exponitur.

Quid? Ioannes legationem adornat, nostrum quoq; est aliam adornare, de fide scilicet; bonis operibus, de regione, ne fortasse decipiamur, & erroribus inuoluamur: legemus

mus ad Deum sensus, voluntates, & intentationes nostras, niquiramusq; num viæ nostræ illi gratæ sint. Discipulos adhęc nostros, ô didascali: seruos, ô heri: subditos nostros, ô patresfamilias, mittamus ad templa, conciones, sacrasque lectiones, vt cœlestem aliquam doctrinam percipiant, & ad virtutum studium excitentur. Dirigamus ad Christum omnes, vt inquirant, num ipse sit qui in Ven. Eucharistiæ Sacramento latet vel alius exspectandus sit, impanatus, figuratus, & signatus? Num alium cum Iudæis Messiam exspectare oporteat, alium Christum, alium in ærumnis consolatorem, alium Saluatorem, aliud Euangelium, aliam denique Ecclesiam. O inanias ac nugas meracissimas! sed his relictis cœpta prosequamur.

VI.
Matt. 11.
Christus opere, nō verbo, respondet.
Ioan. 5.

Legationem igitur suam discipuli cum Christo aperuissent, hoc eis modo respondit, *Ite renuntiate Ioanni quæ audistis & vidistis, cæci vident, surdi audiunt, claudi ambulant, pauperes euangelizantur.* Rebus ipsis, non verbis, Dominus certe respondet: & sane prudenter admodum: si enim verbo dixisset, Messiam se exspectatum esse: Iudęi eum sine dubio reprehendissent, vti alias illos fecisse manifestum est cum hæc illi obiicerent, *Tu de te ipso testimonium perhibes.* Ideoque alio in loco iisdem dixit, *Opera quæ ego facio, testimonium perhibent de me.* Perinde ac si dixisset: Quisnam sim, verbis indicare nolo, & tametsi dicerem, mentiri me ac fucum obtrudere velle putaretis: satius idcirco est, opera mea loqui de que me testimonium perhibere. Missionem siquidem meam mediis quibusdam præter ordinem, & miraculis ac prodigiis probo: quæ cum quotidie oculis vestris videatis, certissime credere deberis, verum me Messiam esse in Lege & Prophetis promissum. Ideoque *ite, renuntiate &c.*

Matt. 11.
Miracula Christi de eo testabantur.

Et profecto, miracula hæc operaque prodigiosa, quæ Redemptor indies edebat, abunde testabantur, Iudæosque conuincebant, illum esse, qui Patribus eorum promissus erat Messiam. Nam tametsi prophetæ veteres miracula patrarint, summa tamen difficultate, & magno cum sudore eadem facta sunt: Christus autem plurima, idq; facillime, sine vllo labore ac difficultate, edidit. Vnde manifesto apparet, omnibus eum prioribus dignitate & meritis eminentiorem fuisse: quod Iudæi ipsi in Euangelio testantur dicentes, *Nunquam apparuit sic in Israel.* Matt. 9. Ipse quoque Dominus de seipso testimonium ferens, ait, *Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.* Ioan. 15.

2.
Secundo, Elias quidem mortuum ad vitam reuocauit. Elisæus Naamam à lepra mūdauit, sed vterq; Domini prius auxilium implorauit. Christus vero hæc aliaq; longe maiora, sua auctoritate, absolute, ex sola voluntate propria nullisque precibus vsus, præstitit.

Tertio, prædicta eadem miracula in Sacris Psal. 145.
3.
litteris erant: nam nonne in Psalmis legimus: *Dominus soluit compeditos, Dominus illuminat cæcos. Dominus erigit elisos:* quæ cum reipsa ederet, reipsa etiam se Deū esse declarauit. Quarto, ipsa prophetarum oracula Messiam hæc 4.
& similia editurum prædixerant, vt in primis Isaias: *Deus ipse veniet & saluabit nos, tunc aperientur oculi cæcorum.* Isa. 35. Dominus igitur innuere volens se ipsum esse quem Prophetæ præsignarant, opera sua & miracula in scenam producit, legatisque ad se missis respondet, *Cæci vident, claudi ambulant, surdi audiunt.* Matt. 11.

Cur Dominus cæcorum illuminationem cæteris miraculis anteposuerit.

Cæcorum autem illuminationem Dominus ante cætera miracula quasi trophæorum illius primum ac summum, & è qua infinita illius potentia in primis elucet, produxit: primo, vt veteris testamenti verbis quibus Messię miracula præsignātur, vsquequaque responderet: nam in Isaiæ Prophetiis cæcorū illuminatio prima omnium recensetur. Secundo, quod discipuli hi suis eum hæc edentem miracula oculis conspexissent: non vero alia quę sequuntur, & de quibus fortasse ne fando quidem inaudierant. Isa. 35. Tertio quod plures cæcos Christus illuminasset, quā alios persanasset, vt è verbis Lucæ manifeste colligi potest, dicentis: *In ipsa autem hora multos curauit à languoribus & plagis, & spiritibus malis, & cæcis multis donauit visum, &c. Ite igitur,* inquit, *& renuntiate, cæci vident.* Luc. 7.

Operum piorum multitud Deo grata.

Varia hic recenset miracula, operaq; bona plura in vnum coaceruat, vt hinc euidens fiat, Deo hanc pluralitatem gratissimam existere: Sunt enim nonnulli, qui dum vnum virtutis actum exercuerint, sufficere ad salutem putant.

putant, vlteriusque progredi detrectant. sed errant: Deus enim varios actus requirit, multiplicationeque imptimis delectatur. Nam statim vt terram creauerat, ait, *Germinet terra herbam virentem, & facientem semen & lignum pomiferum faciens fructū iuxta genus suum*, quibus verbis allegorice innuere eum voluisse puto, scilicet dum terrā quodammodo intumescere & vterū ferre vult, quæ deinde omne herbarum, arborum, fructuum, bestiarumque genus effunderet ac velut pareret: multo magis desiderare, vt anima varios virtutum bonorumq; operum fructus ac manipulos proferat. In horto sponsæ omnigenos fructus, tā nouos quam veteres reperire erat, *In hortis nostris omnia poma noua & vetera*. Poma autem tantundem hic valet ac fructus, ita namque Hebraice pro omni fructus genere accipitur. Porro animæ nostræ, horti sunt & pomaria imo paradisi, in quibus Christus earum sponsus obambulare cupit: quo autem maiorem voluptatem inde percipiat, fructus in iis bonorum operum, noui & veteres sint oportet, si enim olim, heri, & nudius tertius, imo & hodie aliquod opus bonum fecimus, hęc iam vetus est & exoleuit quodammodo: sed cras, & perendie, & in posterum semper noua alia producenda sunt. Audite longam illam Messiæ operum seriem, ac varia illius miracula: *Cæci vidēt, surdi audiunt, claudi ambulant, mortui resurgunt, pauperes euangelizantur*.

Gen. 1.

Gen. 7.

Luc. 7.

Humilitas & modestia Saluatoris.

Hic, obsecro, anima mea, Saluatoris tui humilitatem ac modestiam considera: non ait quasi de se operibusque præsumens, Ego cæcis visum, surdis auditum reddo, claudis pedum vsum restituo, leprosos mundo, mortuos ad vitam reuoco: sed magna cum animi demissione & humilitate, & seipsum non nominando, *Cæci vident, surdi audiunt, mortui resurgunt*. Docemur hic, eum qui vere humilis est, omnibus in rebus humilem esse debere, tam interius quam exterius, tam animo quā verbis. Ægypti rex Pharao cum Iacob Patriarcham grandæuum iam & senio vidisset, ab eo mox petiit, *Quot sunt dies annorum vitæ tuæ?* cui sanctus ille senecio placide respōdit, *Dies peregrinationis vitæ meæ centum triginta annorum sunt, parui & mali*. Notate quæso Patriarchæ humilitatem, vt tempus omne, quod iam inde ab adolescētia Deo impenderat, nō enumeret, imo vt hoc ipsum nihil propemodum aut exigui esse meriti censeat. Tu tamen interea mundane, si bis in hebdomade ieiunes, in tantum te effers: si triennio aut quadriennio Deo in pœnitentię Monasterii, seruias, credis, eum infinitis tibi nominibus deuinctum debita exsoluere non posse.

Luc. 7.

Gen. 47.

Porro mundum similem esse censeo superbo illi Pharisæo, cuius in Euangelio fit mentio, qui cum bis in sabbatho ieiunaret, tātum sese extulit, vt in medio templi constitutus, tumore & fastu plenus, deque hoc ipso superbiēs dixerit, *Ieiuno bis in sabbatho*. Vel filii prodigi fratri, qui ægerrime ferens tantum fratri suo asoto honorem exhiberi, obsequiaque parenti exhibita recensens, magna cum superbia ait, *Ecce tot annis seruio tibi*: quasi annorum numerum non posset subducere. Vel Iacob Patriachæ, qui cum viginti ipsis annis socero suo Laban seruisset, tandem officia exhibita ipsi exprobrauit, dicens, *Per viginti annos seruiui tibi*. Non est, mihi credite, Christiani, dies, menses, aut annos, quos diuino obsequio impēdit, enumerare, aut accurratius subducere: nam quamuis omnia vitæ momēta in solius Dei cultū expendisset, aliud profecto dicere non posset, quā quod in Euangelio dicitur: *Dicite, Serui inutiles sumus, quod debuimus facere fecimus*. Præsumptio siquidē & superbia magnū animę periculū creare solēt; ē contra vero humilitas nō mediocre emolumentū: humilitas inquā, quā ē verbis his redēptoris eruimus, *Cæci vident, surdi audiūt, &c.*

Mundus similis est Pharisæo Euangelico.

Luc. 18.

Luc. 15.

Gen. 31.

Matt. 11.

Quidquid hic boni operamur, Deo, & non nobis ipsis adscribēdum.

Hic etiā notes velim, ô anima, quemadmodū Ioannes in vinculis pusillanimitate nō deiicitur, aut aduersus Deum commouetur indignando: ita nec Christum ob miracula edita insolescere. Non enim ait, edo opera admirabilia, naturæ vires eludo, cæcis visum restituo, paralyticis membrorum vsum reddo, mortuos ad vitā reuoco, sed, insolita loquēdi ratione vsus, *Cæci vident, claudi ambulant, mortui ad vitā resurgunt*. Vt discamus bona quidē quę edimus opera, nō nobis ipsis, sed soli Deo mala autē non Deo, at nobis esse ascribenda. Hanc lectionē cum didicisset Ioseph Patriarcha, & fratribus felicitatem suam referret, nō sibi sed Deo, eamdem velut auctori attribuit:

Matt. 11.

Luc. 7.

mus ad Deum sensus, voluntates, & intentationes nostras, niquiramusq; num vix nostræ illi gratæ sint. Discipulos adhuc nostros, ô didascali: seruos, ô heri: subditos nostros, ô patresfamilias, mittamus ad templa, conciones, sacrasque lectiones, vt cœlestem aliquam doctrinam percipiant, & ad virtutum studium excitentur. Dirigamus ad Christum omnes, vt inquirant, num ipse sit qui in Ven. Eucharistiæ Sacramento lateat vel alius exspectandus sit, impanatus, figuratus, & signatus? Num alium cum Iudæis Messiam exspectare oporteat, alium Christum, alium in ærumnis consolatorem, alium Saluatorem, aliud Euangelium, aliam denique Ecclesiam. O manias ac nugas meracissimas! sed his relictis cœpta prosequamur.

VI. *Matt.11.* Christus opere, nō verbo, respondet. *Ioan.58.*

Legationem igitur suam discipuli cum Christo aperuissent, hoc eis modo respondit, *Ite renuntiate Ioanni quæ audistis & vidistis, cæci vident, surdi audiunt, claudi ambulant, pauperes euangelizantur.* Rebus ipsis, non verbis, Dominus ecce respondet: & sane prudenter admodum; si enim verbo dixisset, Messiam se exspectatum esse: Iudæi eum sine dubio reprehendissent, vti alias illos fecisse manifestum est cum hæc illi obiicerent, *Tu de teipso testimonium perhibes.* Ideoque alio in loco iisdem dixit, *Opera quæ ego facio, testimonium perhibent de me.* Perinde ac si dixisset: Quisnam sim, verbis indicare nolo, & tametsi dicerem, mentiri me ac fucum obtrudere velle putaretis: satius idcirco est, opera mea loqui deque me testimonium perhibere. Missionem siquidem meam mediis quibusdam præter ordinem, & miraculis ac prodigiis probo: quæ cum quotidie oculis vestris videatis, certissime credere debetis, verum me Messiam esse in Lege & Prophetis promissum. Ideoque *ite, renuntiate &c.*

Matt.11. Miracula Christi de eo restabantur.

Et profecto, miracula hæc operaque prodigiosa, quæ Redemptor indies edebat, abunde testabantur, Iudæosque conuincebant, illum esse, qui Patribus eorum promissus erat Messiam. Nam tametsi prophetæ veteres miracula patrarint, summa tamen difficultate, & magno cum sudore eadem facta sunt: Christus autem plurima, idq; facillime, sine vllo labore ac difficultate, edidit. Vnde manifesto apparet, omnibus eum prioribus dignitate & meritis eminentiorem fuisse: quod Iudæi ipsi in Euangelio testantur dicentes, *Nunquam apparuit sic in Israel.* Ipse quoque Dominus de seipso testimonium ferens, ait, *Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.* *Matt.9.* *Ioan.15.*

2. Secundo, Elias quidem mortuum ad vitam reuocauit, Elisæus Naamam à lepra mundauit, sed vterq; Domini prius auxilium implorauit. Christus vero hæc aliaq; longe maiora, sua auctoritate, absolute, ex sola voluntate propria nullisque precibus vsus, præstitit.

3. Tertio, prædicta eadem miracula in Sacris litteris erant: nam nonne in Psalmis legimus: *Dominus soluit compeditos, Dominus illuminat cæcos. Dominus erigit elisos:* quæ cum reipsa ederet, reipsa etiam se Deū esse declarauit. *Psal.145.*

4. Quarto, ipsa prophetarum oracula Messiam hæc & similia editurum prædixerant, vt in primis Isaias: *Deus ipse veniet & saluabit nos, tunc aperientur oculi cæcorum.* Dominus igitur innuere volens se ipsum esse quem Prophetæ præsignarant, opera sua & miracula in scenam producit, legatisque ad se missis respondet, *Cæci vident, claudi ambulant, surdi audiunt.* *Isa.35.* *Matt.11.*

Cur Dominus cæcorum illuminationem cæteris miraculis antepofuerit.

Cæcorum autem illuminationem Dominus ante cætera miracula quasi trophæorum illius primum ac summum, & è qua infinita illius potentia in primis elucet, producit: primo, vt veteris testamenti verbis quibus Messię miracula præsignātur, vsquequaque respondeat: nam in Isaiæ Prophetiis cæcorū illuminatio prima omnium recensetur. Secundo, quod discipuli hi suis eum hæc edentem miracula oculis conspexissent: non vero alia quę sequuntur, & de quibus fortasse ne fando quidem inaudierant. Tertio quod plures cæcos Christus illuminasset, quā alios persanasset, vt è verbis Lucæ manifeste colligi potest, dicentis: *In ipsa autem hora multos curauit à languoribus & plagis, & spiritibus malis, & cæcis multis donauit visum, &c. Ite igitur,* inquit, & *renuntiate, cæci vident,* *Isa.35.* *Luc.7.*

Operum piorum multitud. Deo grata.

Varia hic recenset miracula, operaq; bona plura in vnum coaceruat, vt hinc euidens fiat, Deo hanc pluralitatem gratissimam existere: Sunt enim nonnulli, qui dum vnum virtutis actum exercuerint, sufficere ad salutem putant,

putant, vlteriusque progredi detrectant. sed errant: Deus enim varios actus requirit, multiplicationeque imprimis delectatur. Nam statim vt terram creauerat, ait, *Germinet terra herbam virentem, & facientem semen & lignum pomiferum faciens fructũ iuxta genus suum.* quibus verbis allegorice innuere eum voluisse puto, scilicet dum terrã quodammodo intumescere & vterũ ferre vult, quæ deinde omne herbarum, arborum, fructuum, bestiarumque genus effunderet ac velut pareret: multo magis desiderare, vt anima varios virtutum bonorumq; operum fructus ac manipulos proferat. In horto sponsæ omnigenos fructus, tã nouos quam veteres reperire erat, *In hortis nostris omnia poma noua & vetera.* Poma autem tantundem hic valet ac fructus, ita namque Hebraice pro omni fructus genere accipitur. Porro animæ nostræ, horti sunt & pomaria imo paradisi, in quibus Christus earum sponsus obambulare cupit: quo autem maiorem voluptatem inde percipiat, fructus in iis bonorum operum, noui & veteres sint oportet, si enim olim, heri, & nudius tertius, imo & hodie aliquod opus bonum fecimus, hæc iam vetus est & exolevit quodammodo: sed cras, & perendie, & in posterum semper noua alia producenda sunt. Audite longam illam Messiæ operum seriem, ac varia illius miracula: *Cæci vident, surdi audiunt, claudi ambulant, mortui resurgunt, pauperes euangelizantur.*

Gen. 1.
Gen. 7.
Luc. 7.

Hic, obsecro, anima mea, Saluatoris tui humilitatem ac modestiam considera: non ait quasi de se operibusque præsumens, Ego cæcis visum, surdis auditum reddo, claudis pedum vsum restituo, leprosos mundo, mortuos ad vitam reuoco: sed magna cum animi demissione & humilitate, & seipsum non nominando, *Cæci vident, surdi audiunt, mortui resurgunt.* Docemur hic, eum qui vere humilis est, omnibus in rebus humilem esse debere, tam interius quam exterius, tam animo quã verbis. Ægypti rex Pharao cum Iacob Patriarcham grandæuum iam & senio vidisset, ab eo mox petiit, *Quot sunt dies annorum vitæ tuæ?* cui sanctus ille senecio placide respõdit, *Dies peregrinationis vitæ meæ, centum triginta annorum sunt, parui & mali.* Notate quæso Patriarchæ humilitatem, vt tempus omne, quod iam inde ab adolescẽtia Deo impenderat, nõ enumeret, imo vt hoc ipsum nihil propemodum aut exigui esse meriti censeat. Tu tamen interea mundane, si bis terue ieiunes, in tantum te effers, si triennio aut quadriennio Deo in pœnitentię Monasteriis seruias, credis, eum infinitis tibi nominibus deuinctum debita exsoluere non posse.

Humilitas & modestia Saluatoris.
Luc. 7.
Gen. 47.

Porro mundum similem esse censeo superbo illi Pharisæo, cuius in Euangelio fit mentio, qui cum bis in sabbatho ieiunaret, tãtum sese extulit, vt in medio templi constitutus, tumore & fastu plenus, deque hoc ipso superbiẽs dixerit, *Ieiuno bis in sabbatho.* Vel filii prodigi fratri, qui ægerrime ferens tantum fratri suo asoto honorem exhiberi, obsequiaque parenti exhibita recensens, magna cum superbia ait, *Ecce tot annis seruio tibi:* quasi annorum numerum non posset subducere. Vel Iacob Patriachæ, qui cum viginti ipsis annis socero suo Laban seruisset, tandem officia exhibita ipsi exprobrauit, dicens, *Per viginti annos seruiui tibi.* Non est, mihi credite, Christiani, dies, menses, aut annos, quos diuino obsequio impẽdit, enumerare, aut accuratius subducere: nam quamuis omnia vitæ momẽta in solius Dei cultũ expendisset, aliud profecto dicere non posset, quã quod in Euangelio dicitur: *Dicite, Serui inutiles sumus, quod debuimus facere fecimus.* Præsumptio siquidẽ & superbia magnũ animę periculũ creare solẽt; ẽ contra vero humilitas nõ mediocre emolumentũ: humilitas inquã, quã ẽ verbis his redẽptoris eruimus, *Cæci vident, surdi audiũt, &c.*

Mundus similis est Pharisæo Euangelico.
Luc. 18.
Luc. 15.
Gen. 31.
Matt. 11.
Quidquid hic boni operamur, Deo, & non nobis ipsis adscribẽdum.

Hic etiã notes velim, ô anima, quemadmodũ Ioannes in vinculis pusillanimitate nõ deiicitur, aut aduersus Deum commouetur indignando, ita nec Christum ob miracula edita insolescere. Non enim ait, edo opera admirabilia, naturæ vires eludo, cæcis visum restituo, paralyticis membrorum vsum reddo, mortuos ad vitã reuoco, sed, insolita loquẽdi ratione vsus, *Cæci vident, claudi ambulant, mortui ad vitã resurgunt.* Vt discamus bona quidẽ quę edimus opera, nõ nobis ipsis, sed soli Deo mala autẽ non Deo, at nobis esse ascribenda. Hanc lectionẽ cum didicisset Ioseph Patriarcha, & fratribus felicitatem suam referret, nõ sibi sed Deo, eamdem velut auctori attribuit:

Matt. 11.
Luc. 7.

mus ad Deum sensus, voluntates, & intentationes nostras, niquiramusq; num viæ nostræ illi gratæ sint. Discipulos adhęc nostros, ô didascali: seruos, ô heri: subditos nostros, ô patresfamilias, mittamus ad templa, conciones, sacrasque lectiones, vt cœlestem aliquam doctrinam percipiant, & ad virtutum studium excitentur. Dirigamus ad Christum omnes, vt inquirant, num ipse sit qui in Ven. Eucharistiæ Sacramento latet vel alius exspectandus sit, impanatus, figuratus, & signatus? Num alium cum Iudæis Messiam exspectare oporteat, alium Christum, alium in ærumnis consolatorem, alium Saluatorem, aliud Euangelium, aliam denique Ecclesiam. O inanias ac nugas meracissimas! sed his relictis cœpta prosequamur.

VI. Matt. 11. Christus opere, nō verbo, respondet. Ioan. 58.

Legationem igitur suam discipuli cum Christo aperuissent, hoc eis modo respondit, *Ite renuntiate Ioanni quæ audistis & vidistis, cæci vident, surdi audiunt, claudi ambulant, pauperes euangelizantur.* Rebus ipsis, non verbis, Dominus ecce respondet: & sane prudenter admodum: si enim verbo dixisset, Messiam se exspectatum esse: Iudęi eum sine dubio reprehendissent, vti alias illos fecisse manifestum est eum hæc illi obiicerent, *Tu de te ipso testimonium perhibes.* Ideoque alio in loco iisdem dixit, *Opera quæ ego facio, testimonium perhibent de me.* Perinde ac si dixisset: Quisnam sim, verbis indicare nolo, & tametsi dicerem, mentiri me ac fucum obtrudere velle putaretis: satius idcirco est, opera mea loqui de que me testimonium perhibere. Missionem siquidem meam mediis quibusdam præter ordinem, & miraculis ac prodigiis probo: quæ cum quotidie oculis vestris videatis, certissime credere debetis, verum me Messiam esse in Lege & Prophetis promissum. Ideoque *ite, renuntiate &c.*

Matt. 11. Miracula Christi de eo testabantur.

Et profecto, miracula hæc operaque prodigiosa, quæ Redemptor indies edebat, abunde testabantur, Iudæosque conuincebant, illum esse, qui Patribus eorum promissus erat Messiam. Nam tametsi prophetæ veteres miracula patrarint, summa tamen difficultate, & magno cum sudore eadem facta sunt: Christus autem plurima, idq; facillime, sine vllo labore ac difficultate, edidit. Vnde manifesto apparet, omnibus eum prioribus dignitate & meritis eminentiorem fuisse: quod Iudæi ipsi in Euangelio testantur dicentes; *Nunquam apparuit sic in Israel.* Ipse quoque Dominus de seipso testimonium ferens, ait, *Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.* Matt. 9. Ioan. 15.

2. Secundo, Elias quidem mortuum ad vitam reuocauit, Elisæus Naamam à lepra mūdauit, sed vterq; Domini prius auxilium implorauit. Christus vero hæc aliaq; longe maiora, sua auctoritate, absolute, ex sola voluntate propria nullisque precibus vsus, præstitit.

3. Tertio, prædicta eadem miracula in Sacris litteris erant: nam nonne in Psalmis legimus: *Dominus soluit compeditos, Dominus illuminat cæcos. Dominus erigit elisos:* quæ cum reipsa ederet, reipsa etiam se Deū esse declarauit. Psal. 145.

4. Quarto, ipsa prophetarum oracula Messiam hæc & similia editurum prædixerant, vt in primis Isaias: *Deus ipse veniet, & salutabit nos, tunc aperientur oculi cæcorum.* Dominus igitur innuere volens se ipsum esse quem Prophetæ præsignarant, opera sua & miracula in scenam producit, legatisque ad se missis respondet, *Cæci vident, claudi ambulant, surdi audiunt.* Isa. 35. Matt. 11.

Cur Dominus cæcorum illuminationem cæteris miraculis antepofuerit. Isa. 35.

Cæcorum autem illuminationem Dominus ante cætera miracula quasi trophæorum illius primum ac summum, & è qua infinita illius potentia in primis elucet, produxit: primo, vt veteris testamenti verbis quibus Messię miracula præsignātur, vsquequaque respondeat: nam in Isaiæ Prophetiis cæcorū illuminatio prima omnium recensetur. Secundo, quod discipuli hi suis eum hæc edentem miracula oculis conspexissent: non vero alia quę sequuntur, & de quibus fortasse ne fando quidem inaudierant. Tertio quod plures cæcos Christus illuminasset, quā alios persanasset, vt è verbis Lucæ manifeste colligi potest, dicentis: *In ipsa autem hora multos curauit à languoribus & plagis, & spiritibus malis, & cæcis multis donauit visum, &c. Ite igitur*, inquit, *& renuntiate, cæci vident.* Luc. 7.

Operum piorum multitudo Deo grata.

Varia hic recenset miracula, operaq; bona plura in vnum coaceruat, vt hinc euidens fiat, Deo hanc pluralitatem gratissimam existere: Sunt enim nonnulli, qui dum vnum virtutis actum exercuerint, sufficere ad salutem putant.

putant, vlteriusque progredi detrectant. sed errant: Deus enim varios actus requirit, multiplicationeque imprimis delectatur. Nam statim vt terram creauerat, ait, *Germinet terra herbam virentem, & facientem semen & lignum pomiferum faciens fructũ iuxta genus suum*, quibus verbis allegoricè innuere eum voluisse puto, scilicet dum terrã quodammodo intumescere & vterũ ferre vult, quæ deinde omne herbarum, arborum, fructuum, bestiarumque genus effunderet ac velut pareret: multo magis desiderare, vt anima varios virtutum bonorumq; operum fructus ac manipulos proferat. In horto sponsæ omnigenos fructus, tã nouos quam veteres reperire erat, *In hortis nostris omnia poma noua & vetera*. Poma autem tantundem hic valet ac fructus, ita namque Hebraice pro omni fructus genere accipitur. Porro animæ nostræ, horti sunt & pomaria imo paradisi, in quibus Christus earum sponsus obambulare cupit: quo autem maiorem voluptatem inde percipiat, fructus in iis bonorum operum, noui & veteres sint oportet, si enim olim, heri, & nudiustertius, imo & hodie aliquod opus bonum fecimus, hoc iam vetus est & exoleuit quodammodo: sed cras, & perendie, & in posterum semper noua alia producenda sunt. Audite longam illam Messiæ operum seriem, ac varia illius miracula: *Cæci vident, surdi audiunt, claudi ambulant, mortui resurgunt, pauperes euangelizantur*.

Gen.1.

Gen.7.

Luc.7.

Humilitas & modestia Saluatoris.

Hic, obsecro, anima mea, Saluatoris tui humilitatem ac modestiam considera: non ait quasi de se operibusque præsumens, Ego cæcis visum, surdis auditum reddo, claudis pedum vsum restituo, leprosos mundo, mortuos ad vitam reuoco: sed magna cum animi demissione & humilitate, & seipsum non nominando, *Cæci vident, surdi audiunt, mortui resurgunt*. Docemur hic, eum qui vere humilis est, omnibus in rebus humilem esse debere, tam interius quam exterius, tam animo quã verbis. Ægypti rex Pharao cum Iacob Patriarcham grandæuum iam & senio vidisset, ab eo mox petiit, *Quot sunt dies annorum vitæ tuæ?* cui sanctus ille senecio placide respõdit, *Dies peregrinationis vitæ meæ centum triginta annorum sunt, parui & mali*. Notate quæso Patriarchæ humilitatem, vt tempus omne, quod iam inde ab adolescẽtia Deo impenderat, nõ enumeret, imo vt hoc ipsum nihil propemodum aut exigui esse meriti censeat. Tu tamen interea mundane, si bis terue ieiunes, in tantum te efferes, si triennio aut quadriennio Deo in pœnitentię Monasteriis seruias, credis, eum infinitis tibi nominibus deuinctum debita exsoluere non posse.

Luc. 7.

Gen.47.

Porro mundum similem esse censeo superbo illi Pharisæo, cuius in Euangelio fit mentio, qui cum bis in sabbatho ieiunaret, tãtum sese extulit, vt in medio templi constitutus, tumore & fastu plenus, deque hoc ipso superbiẽs dixerit, *Ieiuno bis in sabbatho*. Vel filii prodigi fratri, qui ægerrime ferens tantum fratri suo asoto honorem exhiberi, obsequiaque parenti exhibita recensens, magna cum superbia ait, *Ecce tot annis seruio tibi*: quasi annorum numerum non posset subducere. Vel Iacob Patriachæ, qui cum viginti ipsis annis socero suo Laban seruisset, tandem officia exhibita ipsi exprobrauit, dicens, *Per viginti annos seruiui tibi*. Non est, mihi credite, Christiani, dies, menses, aut annos, quos diuino obsequio impẽdit, enumerare, aut accuratius subducere: nam quamuis omnia vitæ momẽta in solius Dei cultũ expendisset, aliud profecto dicere non posset, quã quod in Euangelio dicitur: *Dicite, Serui inutiles sumus, quod debuimus facere fecimus*. Præsumptio siquidẽ & superbia magnũ animę periculũ creare solẽt; è contra vero humilitas nõ mediocre emolumentũ: humilitas inquã, quã è verbis his redẽptoris eruimus, *Cæci vident, surdi audiũt, &c.*

Mundus similis est Pharisæo Euangelico.

Luc.18.

Luc.15.

Gen.31.

Matt.11.

Quidquid hic boni operamur, Deo, & non nobis ipsis adscribẽdum.

Hic etiã notes velim, ô anima, quemadmodũ Ioannes in vinculis pusillanimitate nõ deiicitur, aut aduersus Deum commouetur indignando: ita nec Christum ob miracula edita insolescere. Non enim ait, edo opera admirabilia, naturæ vires eludo, cæcis visum restituo, paralyticis membrorum vsum reddo, mortuos ad vitã reuoco, sed, insolita loquẽdi ratione vsus, *Cæci vident, claudi ambulant, mortui ad vitã resurgunt*. Vt discamus bona quidẽ quę edimus opera, nõ nobis ipsis, sed soli Deo mala autẽ non Deo, at nobis esse ascribenda. Hanc lectionẽ cum didicisset Ioseph Patriarcha, & fratribus felicitatem suam referret, nõ sibi sed Deo, eamdem velut auctori attribuit:

Matt.11.

Luc.7.

Gen. 45. *Non vestro consilio sed Dei voluntate huc missus sum: qui fecit me quasi patrem Pharaonis, & Dominum vniuersa domus eius, ac principē in omni terra Aegypti.* Tantum vero abest, vt mundanus Deo omnia adscripsisset, vt è contra potius fortunam omnium datricem agnitutus dixisset: Ad hos honores læto fortuna blandiens vultu me subuexit: industria & opera mea ad tantam dignitatem ascendi: sors adfuit, & clientē suum respicere dignata est. At Ioseph, qui diuino in ludo eruditus erat, datori omnium Deo singula & vniuersa adscribit, ac solum eum negotiorum suorum directorē promotoremq; agnoscit. Quem imitantur, doctrinam Christi quam proxime insistendo, qui quidquid in anima virtutum possident, Æterno attribuunt, & de seipsis ne hilum præsumunt. Considerate igitur hæc verba, eorumque sensum dispicite, *Cæci vident, surdi audiunt.*

VII. Matt. 11. Veri concionatoris indicia. Verę enim ac legitimæ Messiæ notæ & signa sunt, cœcis oculorum, surdis aurium vsum reddere mortuosque ad vitam reuocare. vti & veri concionatoris, qui nimirum Christi loco docet & prædicat, indicia characteresque dici queunt, si qui antea cæcutiebant, visum recuperant, si surdis ad Dei verbum auditus redditur, si gratiæ mortui, & in peccatis sepulti, ad vitam gratiæ redeunt: denique si pauperitas & Christi crux euangelizatur. Ad concionatorem namque Euangelicum spectat, huiusmodi edere miracula, omni genus peccatores persanare, mortuos resuscitare, leprosos mundare surdis auditum reddere, maculas & næuos auferre, Messiæ que operā quā proxime imitari: quæ allegorice iam exponam.

Cæci designant sceleratos. Soph. 1. *Cæci vident:* Per hos non nisi peccatores intelligendi sunt: quando enim quis cespitando modo ad terrā prolabitur, modo in parietem impingit, modo in præceps ruit, an non eum cæcutire dicemus; ita quicumque modo in auaritiam, modo in libidinem, modo in ambitionem impingit, an non talpa cæcior est, de quo Sophonias loquitur dicens, *Ambulabunt & cæci, quia Domino peccauerūt.* Solus ante Christus eisdē oculos restituere potest, & omnem cæcitatem auferre. idq; in Pœnitentię Sacramento atq; hæc prima, Christi opera sunt, qui solus huiusmodi morbos persanare potest.

Peccatorū surditas. *Surdi audiunt.* Atque hoc secundum, quo peccatores dignosci queunt, indicium est: finge mihi aliquem qui nec maximarum campanarum sonitum, nec bellicorum tormentorum boatum, nec tubarum clangorem audire queat, an non ille littore surdior dicendus est: Hoc ipsum de peccatore quoq; sentiendum, cuius tanta surditas & aurium stupor est, vt nec terribiles extremi iudicii tubas, nec maximarum cœli campanarum strepitum, misericordiæ inquam & iustitiæ, omnibus horis auribus nostris insonantium, imò ne diuinarum quidem comminationum tonitrua audire queat: adeo vt peccator ad Dominum iam conuersus illud Prophetæ merito vsurpare queat, *Ego tanquam surdus non audiebam.* Psal. 37. Ad solum autem Christum, Dei, filium spectat, huiusmodi opera edere, leprosos quin etiam mundare.

Peccati nota, lepra est. *Leprosi mundantur.* Omnes in genere peccatores sub lepræ nomine intelligamus. Nam vt lepra corpus inflat, ita peccatorem superbia: vt sitim & ariditatem extremam causatur, ita & auaritia: vt contagio suo inficit, ita & luxuria: vt humorem radicalem vitiat, ita quoq; animum inuidia: & halitum pestilentem ac tetrum reddidit, ita & gula & ingluuies: raucedinem causatur, ita & ira quæ sæpe etiam loquelam eripit: denique vt illa membra omnia debilitat & inuadit, ita corpus animumque, acedia & inertia. Bene igitur Naamano Syro leproso ait Helisæus Prophetes, *Vade & lauare septies in Iordane*, vt hinc 4. Reg. 5. peccatores septemplicem peccatorum mortalium lepram confiteri discant. Si quis in mundo tantæ virtutis efficaciæq; fons haberetur, qui omnes omnino infirmitates persanaret: quantus ad eum quotidie ex omnibus mūdi partibus concursus fieret? quot ad eum ægri sanitatis recuperandæ ergo confluerent? At huiusmodi virtute præditum est confessionis Sacramentum. Quid igitur eam negligitis peccatores, quin ad eam acceditis? cur illius lauacre maculas & lepram animæ non eluitis, aut saltem abluitis, sed ad allegorias meas iam reuertor:

Mortui resurgent. Ipsi peccatores an non vera-

Peccatores vera mortis imago sunt.

vera mortis imago sunt, cadauera examimata, motu, sensu vitaq; carentia? Qui virus aut cicutam hausit, an non mortem ipsis præcordiis continet? idipsum de odio laborantibus; inuidia & liuore tabentibus; ita æstuantibus, quæ omnia quædam animæ venena & contagia sunt, esto iudicium. Cui conceptui adstipulatus Ioannes Apostolus dicens: *Qui non diligit proximum, manet in morte.* At, eheu! cicuta sola necat corpora, peccatum vero ipsas interimit animas. Quam præsens venenum sit oportet, quod iis quæ mori nesciunt, mori infert: *contrariorum* enim, iuxta Philosophos, *contraria sunt consequentia*: nam quemadmodum gratia perpetuam vitam tribuit iis, quæ ex seipsis mortalia sunt & caduca; ita peccatum mortem adfert iis quæ essentia & natura sua immortalia sunt, sed in miraculis nostris progrediamur vlterius.

1. Ioan. 1.

Error eorum qui pauperib. prædicare detrectãt.

Pauperes euangelizantur. Inter cætera aduentus sui signa hoc imprimis ponendum cẽsuit Redemptor, quod pauperes euangelizẽtur. Et profectò non mediocre miraculum est ac prodigii loco habendum, si concionator aliquis pauperibus verbum salutis annũtiet, si incarceratis concionetur, si inclusis Religiosis & Monialibus, & rusticis prædicet sed omnes iam, proh dolor! vrbes consectantur primarias, omnes primas metropolitanas cathedras affectãt, omnes in mercedem oculos coniiciunt, & solis diuitibus concionari gestiunt, sed considerent obsecro, arborem illã vmbrosam quam Nabuchodonosor vidit, cuius è fructibus omnia animalium genera gustabant: considerent inquam, & huic se assimilare conentur; cum enim spiritualibus scientiæ, virtutũ, diuinorumq; charismatum fructibus grauati sint, eos idiotis, pauperibus, & simplicibus, qui mundi huius quodammodo animalia sunt, proponat oportet.

Dan. 4.

Concionatores peruersi comparantur diuiti epuloni.

Diues ille epulo graue supplicium apud inferos subit, quod cum opulentus esset, & quotidie varios parasitos & asseclas aleret, pauperes tamen à mensa excluderet sua; quod ditiores & magnates quotidie ad mensam adhiberet, Lazarum autem nec aspectu nec alloquio dignaretur, *Et nemo illi dabat.* Huic similes dixerõ concionatores nonnullos, qui, cum omni scientiæ doctrinæq; genere abundent, & concionatores dici velint, solis principibus & aulæ clientibus sese offerunt & vendunt, populo & plebeis à mẽsa illorum exclusis, dum omnes eorum epulæ, id est conciones, nonnisi Rhetoricam, veneres Tullianas, & flosculos scholasticos, vt adulationem & ineptias affectatas prætercam, spirant, & idiotis, pauperioribus, & rudioribus, ne minimus bolus offertur, & nihil quod gloriam Dei & salutem animarum spectat, in iis elucescit. Videant igitur & caueant, ne cum diuite hoc apud inferos puniantur. Verum vt hanc aliquorum deprauatam cõsuetudinem damnaret, ipse Dei filius pauperum doctorem se confiteri non erubuit. At hodie plurimos regum & principum cõcionatores reperire est, sed pauperum nullos, aut certe paucos admodum: adeo vt non amplius mihi mirum videatur, si hoc inter miracula sua recenseat Redemptor.

Luc. 16.

Pauci pauperum doctores

Miraculũ est pauperes euangelizare.

Equidem non tam inter miracula numerãdum puto, pauperes euangelizari, quam eosdẽ euangelizare. Est enim mirabile, omniaq; miracula excedens; Christum, aduentum, diuinitatem, omniaq; Euangelii mysteria à simplicibus & indoctis piscatorib. prædicati voluisse: nõ selegisse sibi duodecim Platones aut Aristoteles, non duodecim Demosthenes aut Cicerones, aut selectissimos quosq; ex omnibus orbis academiis viros, at duodecim piscatores, retibus & scaphæ assuetos, indoctos & rudiores. Hinc, vt illorum scientiam eloquentiamq; audiuere in Actis Pontifices, Sacerdotes & Scribæ; & scirent eos ante imperitos, & ne à limine quidem literas attigisse; non parũ obstupuere: quorum admirationi inhærens August. atq; hoc miraculum exaggerans, ait, Dominum non per Oratores & Philosophos conuertisse peccatores, sed per piscatores Philosophos & Oratores. Quod historia quædam è libris Regum deprompta manifestũ reddet. Dauid cũ Amalecitas bello fusos profugosq; persequeretur, reperit in via miserũ quendam militem iacentem semianimem, fame & laboribus exhaustum, morbo afflictũ, & ab omnibus derelictum: à quo cum petiisset: *Cuius es tu? vel quis tu; & vnde?* mox subintulit, *puer Aegyptius ego sum, seruus viri Amalecitæ. Dereliquit autem me dominus meus, quia ægrotare cœpi, &c.*

Act 4.

Lib de verbis Domini [illegible]

1. Reg. 30.

&c. dixique ei Dauid, vt se ad castra inimicorum deduceret; quo cũ peruenisset, reperit eos genio indulgentes & festũ diẽ agentes: quos incautos ac nihil minus quam de hoste cogitantes inuasit, & ad internecionẽ deleuit, paucis, dum camelos conscendunt, fuga sibi cõsulentibus. Allegorice hæc omnia exponẽs in Euangelio cõtineri hoc mysterium existimo. Christus enim cũ mundanos persecuturus in mundũ venisset, incidit in aliquos, qui velut defatigati & exhausti, diuitias & põpas mundi huius, idq; propter inopiam & egestatem assequi nequibant; in illos nimirũ, quos mundus derelinquit & deserit. At Christus hos ab omnibus derelictos, velut duces expeditionũ, & consiliorum suorum conductores euangeliique præcones assumpsit, eorumq; opera in mundi conuersione vsus est: quem cum vitiis indulgentẽ & voluptatibus immersum quodãmodo cerneret, ita eundẽ aggressus est, vt victoria penes se steterit. Dicite igitur, num miraculũ sit, pauperes euangelizari & euãgelizare, mũdoq; Euangelii præcones existere?

Insignis allegoria.

VIII. Laudes quas Ioanni Christus dedit.

Audiuistis iam miracula Redemptoris; & quomodo discipulis à Ioanne missis responderit: videmus jam, quibus Ioannẽ encomiis ornarit, & quæ in eum acroamata & elogia effuderit. Ait enim Euangelista, Dominũ, dimissis legatis, in præcursoris sui laudes & encomia hisce verbis protupisse: *Quid existis in desertum videre; arundinem vento agitatam, hominem mollibus vestitum?* Quam fidus in amicitia fouenda est Deus! quam tenere, quos semel complexus est, diligit! non enim in aduersitatibus deserit suos, vt facere consueuit mundus, qui ad minimum qui ingruit casum eos nudos destituit. Quam multos Aman Persarum ille purpuratus, amicos habuit, quamdiu læto fortuna arridebat vultu, & inter Assueri intimos numerabatur? Sed mox vt eius indignationem incurrit, eumque offendit, omnes aduersus eum insurrexere; dicebantq; publice, *En lignũ quod parauerat Mardochæo stat in domo Aman.* Perinde ac si dixissent, in crucem agatur; quam domi alteri parauit. Videte quæso mundi ingratitudinem & perfidiam, qui dum felices sumus, & secundis ventis vtimur, amicitiam simulat; at, dum fortuna auersa nos deserit, nos etiam mutato affectu deserit. At non ita cœlum, non ita Deus, sed quo maioribus homo premitur afflictionibus, quo & maiora elargiatur solatia, maioremque affectum demonstret. Quod aperte in Ioanne nostro Redemptor Christus ostendit, quem cum in carcerem coniectum, ad mortem quæsitum, omniumq; odia incurrisse cerneret; singulari amore prosecutus est, amplissimis laudibus exornauit, ac coram omnibus luculentum de illius sanctitate testimonium dedit.

Deus fidus amicus est.

Mundus suos in aduersitatib. deserit.

Esth. 7.

Atque hoc imprimis, quod vitam duceret angelicam, virtutemq; coleret quam qui maxime. Vt discamus nonnisi probos & honestos præconiis afficiendos, ac virtutem solã, non vero vitia, amplissimas laudes promereri. Sanctos enim & iustos dum laudamus, laudamus simul & Deum; ideoque Regius Propheta, dum omnes ad laudandum Creatorem creaturas excitasset, vt in sanctis potissimum laudetur elaborat; *Laudate*, inquiens, *Dominum in sanctis eius.* Secundo, ne magna illa sanctitatis opinio, quæ in plurimorum animis de illo insederat, periret, aut saltem periclitaretur, cum viderent eum, quem ad Messiam habebant, instar malefici & impii in carcerem coniectum. Docemur hic, vt quando proximi famam discrimen subire, nomenq; eius infamiæ maculis aspergi videmus, tunc eius virtutes publice manifestemus, eiusque merita tantum, quantum maledici & detractores vitia, extollamus.

Rationes cur Christus Ioannem laudet.

Psal. 150.

Ita Dominus Mosem laudauit, dum Maria & Aron frater ei detraherent, & apud populum nomen illius traducerent. Hoc scilicet filiorum Dei proprium est, innocentium tutelam suscipere, & maledicæ linguæ virulentiam compescere. Detrahentibus autem aures præbentes similes esse dixerim opilionibus & rusticis, qui dum transeuntes à canibus suis allatrari, morderi, ac tantum non interfici vident; tantũ ab est, vt eos vel clamore aut ictu lapidum compescant, vt eosdem etiam magis exstimulent, & manuũ complosione & poppysmis ad mordendum incitent. Egregios autem è laudibus his concepimus celicio, quorum hic primus est.

Num. 12.

Redemptor laudauit Ioannem in discipulorũ absentia. *Illis autem abeuntibus*, vt ita euidenter

Laudes ab amore, nō aūt assentatione originem trahunt.
Iudic. 14.

denter demonstraret, encomia hæc non ab assentatione aut palpo, sed sincero minimeq; fucato affectu proficisci, ac simul fas esse, veras amico laudes tribuere, non autem eidem impudenter adulari: vera namq; laus à Deo, assentatio autē à diabolo proficiscitur. Hoc nempe consilio vsi sunt Philisthæi, vt Samsonem perderent; suggesserunt siquidem Dalilæ, vt marito adularetur, quo ab eo ænigmatis solutionem, à quo omnis eius ruina pernicieśq; dependebat, disceret. Vnde mihi Diogenes ille Canis non aberrasse à scopo visus est, dū adulatores coruis esse dixit deteriores pestiferioresq;, cū hi non nisi mortuos lędāt, illi vero in viuos etiā grassentur. Ecce alterū.

Proximus absens laudandus est
Psal. 10.
Exod. 2.

Ioannem absentem Dominus celebrat, vt doceat nos semper de proximo bene loqui, at præsertim dum abest. Obseruabat hoc præceptum Psalmographus, cum diceret, detractores secretos se canē peius & angue odisse. *detrahentem secreto*, id est in absentia, *proximo suo persequebar.* Inter alias Ægyptiorum plagas fuere & ranæ: quæ cum non nisi in cæno & luto viuant, de die taceant, noctu vero coaxent, detractorum symbolum sunt: qui vere immundi & sordidi, & non nisi in alienorum cæno victitant, proximo interea dum abest, semper detrahunt, eiusque vitam viuendique rationem reprehēdunt: malum profecto quo nullum hodie deterius aut calamitosius in mundo haberi potest. En tertium.

Fides amicis vbique præstanda

Mandat Ioannem, interea dum carcere conclusus gemit: quo doceret nos, fidem & amicitiam semel initam, semper conseruandā, ac nunquam, quacunque etiam calamitate ingruente, deponendam. Sunt enim plurimi, qui in prosperis amico assentantur, in aduersis & tristibus terga obuertunt, hirundinibus persimiles, quæ dum æstatis vernæ gratia, & tempus ridet, nunquam nos deserunt, circūq; laquearia assiduo cantillant, instante vero hyeme abeunt, & mitius cœlum sequuntur.

Matt. 26.

Similes his fuere Apostoli, Dominū non deseruere, quādiu ab omnibus eum coli, miracula facientem, & pro Messia habitū, viderūt: at mox vt à Iudæis & militibus comprehensum, ad mortem condemnatum, à Pontificibus in crucem actum conspexerunt; omnes relicto eo fugerūt, adeo vt & ipsum negarint, imo se ne nosse quidem confessi sint. O perfidos, & periuros, & in amicitia colenda nimiū instabiles! At non ita Christus, ille in amore fidelis est, diligit vsq; ad extremum, imo nec in aduersis suos deserit. Videte igitur amorē, quo miserum hunc captiuum prosequitur, dum omni eum laudum genere cumulat.

Laudatur Ioannes à constantia

In primis deprædicat illius constantiam, dum à Iudæis petit, *Quid existis in desertum videre, arundinem ventis agitatam?* Arundo quippe inconstantiæ ac leuitatis symbolum est. Innuere scilic. volebat nullum Ioanne in cultu diuino esse vel constantiorē vel infractiorem. Adeo vt de ipso illud Ieremiæ vsurpare liceat, *Ego dedi te hodie in columnam ferream:* nam sicut columna constantiæ symbolum est, ita Ioannes columnæ instar vsq; ad mortem fortis & infractus perstitit, columnæ inquam ferreæ, quę lapideas duritie superat. Si enim ceteri sanctorum lapideæ columnæ fuere, Ioannes profecto ferrea, ærea, & adamantina fuit, in omnibus mundi tribulationibus immobilis & infractus.

Ierem 1.

Constantiæ emblēma.

Virtutem quidam olim ita expressit, facem quandam vniuersam depinxerat, quæ maiores sese consumendo flammas eiiciebat, maioremque lucem inuersa circumquaque eiaculabatur. hac addita epigraphe, *Vires inclinata resumo.* Quod de omni illa virtute, nō singillatim de vna constantia, ac præsertim de Ioannis Baptistæ vsurpare quid vetat? de quo nempe in Euangelio legitur: *Erat lucerna ardens & lucens.* Hanc cum impius Herodes totis viribus extinguere niteretur, & terram versus flecteret, in tetrum illum coniiciendo carcerem, lucere cœpit magis, luculentioresque flammas eiaculari, maiores animos manifestare, viresq; duplices exercere, è quibus omnibus de illius constantia coniicere licet; coniicere inquam, eum arundinis leuitatem non imitari.

Ioan. 5.

Ioannis constantia.

Quid? annearundinis est, iam à quinto ætatis anno mundo derelicto in desertis & solitudine commoratum esse, speluncas incoluisse? viginti quinque annorum spatio pœnitentia durissima corpus emacerasse, virtutis stadium tam constanter decurrisse, inedia & austeritate membra afflixisse, vota tam sancte religioseq; obseruasse, solis herbarum radicibus

cibus & melle siluestri, tanto tempore victitasse? anne arundinei est, in desertis semper rupibus exclamasse, in solitudine populum docuisse, in antris, mūdi delicta acerbissimis lacrimis eluisse, omnesq; ad pœnitentiam vocasse, reges coarguisse; Herodis incestum reprehendisse, pellices taxasse? denique anne arundinē imitari est, carcerē sustinere, compedes, vincula perferre, iudicibus sese sistere, coram carnifice non expallescere, demum supplicia non formidare. Hæc aliaque agentem patientemque arundinem vento agitatam appellandum censebitis?

Ioannes non erat arundo. Arundo impiorum nota.

Non erat, mihi credite, Ioannes arundo sterilis & infœcunda; sed arbor fructum copiosissimum proferens. Arundo multas ob rationes, impiorum symbolum est: primo quod inconstantiam denotet: secundo quod non in terra solida, sed vliginosa, palustri, cœnosaq; semper excrescat; quā peccator, animum rebus terrenis & caducis affigendo, imitatur. Tertio quod exterius quidem aliquam pulchritudinis habere speciē videatur, eo quod teres, oblonga, glabra sit & viridis; sed emedullata sit. Peccator ad hunc modum extrinsecus aliquam quidem elegantiam morum, corporisque cultum præfert; sed anima virtutum medulla caret, meritaque nulla cōtinet. At huiusmodi non erat Ioannes: anima enim illius redundabat virtutibus, gratiisque locuples erat, & corpus vitæ austeritate, gratum Deo sacrificium offerre satagebat. Hinc Christus, in laudibus eius pergens, ait: *Hominem mollibus vestitum.* Vidistisne, inquit, Ioannem in deserto videndo, purpuratum aliquem auro & gemmis coopertum, bysso & cocco rutilantem? nequaquam. nam in palatiis & laquearibus aureis hæ merces reperiuntur, desertum huiusmodi ineptias inanîasque non educat; & schemata hæc non eremicolas, sed aulæ mancipia decent.

Laudatur Ioannes ob vestiū duritiem.

Non est conueniens luctibus ille color.

Dum vero Ioannem à vestium asperitate & habitus vilitate prædicat, aliorum, eadem opera, luxum superbiamque castigat. Dedit olim vestes Adamo Deus, non ad ornatum, splendorem, aut luxum sed necessitatem, vt nuditatem suam velaret. Stultum igitur est in eo superbire, quod pudorem potius verecundiamque ob protoplastæ, præuaricationem incutere deberet. An non enim ille stolidus ac fatuus dicendus foret, qui ad mortē iam condemnatus, in aureo suspendi vellet patibulo, & byssino gemmatoque laqueo constringi, & non nisi laute & pretiose mori? Maior etiam mundanorum dementia est, qui ob peccata sua morti ineuitabili adiudicati, omnes hasce inanias consectantur, vestem scilicet auream & coccineam, quæ patibuli fortasse vices supplebit, & in qua emorientur, collare quoque aureum, torques & monilia, quæ laquei forsitan futura sunt, quibus strangulabuntur.

Mundanorum vesania.

Sapiens mortalium luxum coarguens, eosdem officii sui commonefacit dicens: *In vestitu ne glorieris vnquam, nec in die honoris tui extollaris.* Nam vt stultum est, domum putridam & fatiscentem, iam iamque ruiturā auro depingere; ita non minus stolidus ille dicendus, qui corpus hoc, quod post triduum aut quatriduum in terram descendet, atque in cineres redigetur, superbis & pretiosis vestibus exornat. Hinc apud Dominum in corde gloriatur formosa illa Esther. *Tu scis Domine, quod abominer signū superbiæ & gloriæ meæ, quod est super caput meum in diebus ostentationis meæ, & detester illud quasi pannum menstruatæ.* Nos vero inde gloriam quærimus, vnde potius cōfundi deberemus; vestes enim peccatum inuenit: quamobrem qui ob easdem vult insolescere, maleficos imitari videtur, è stigmate & cauterio, quod maleficiis sibi suis acquisierunt, laudem & adoream quærentes. fanatici sunt igitur, & à mente alieni, qui è vestibus gloriam venantur, éque schemate confusionis laudum sibi manipulos colligunt.

Eccl. 11.

Esth. 14.

Non erat hoc Ioannes Baptista, non erat, inquam, quarum vestium luxus damnum animæ accerseret; idcirco è cameli pilis contextam zonam induit, vestes pœnitentiæ notas & symbola, assumpsit, atq; ideo à Christo laudari meruit. Propheta etiam, imo plusquam propheta, ab eodem nominatus fuit, quia & verbis & rebus prophetauit, quia ab Angelo prænuntiatus est, quia ab vtero matris prophetare cœpit, quia prophetis origine ducebat, quia Prophetarū regem ac Dominū in Iordane baptizauerat; tum denique, quod

Ioannes plusquam Propheta.

quod suis ipse oculis vidisset, quę alii nō nisi in spiritu præuiderant. Atq; in hoc laudum præconiorumq; eius finem faciemus, & simul hanc æquo prolixiorem concionem terminabimus.

Peroratio. Soluimus igitur iam difficilem hanc ac sublimem quæstionem, Auditores, ostendimus, Christum verum Messiam esse, Dei filium, ac mundi redemptorem; curnam igitur hæreticarum opinionum turbine quatimur; cur instar arundinis agitamur, deniq; cur in fide vacillamus? Cur SS. Trinitati, Iesu Christo Ioanni Baptistæ ac cæteris Prophetis non credimus? aut si credimus, cur quæ facienda præceperunt non facimus? quid ita torpescimus, desides & inertes sumus? quid tepescimus? quid ita in horas mutamur? Verum si Deum vestrum hoc Natali proximo recipere cupiatis, constantes estote, nolite instar arundinis ad omnem ventum moueri; pretiosis vestibus nolite insolescere; delicias & voluptates spernite. Vobis ipsis prophetæ estote, animæque vestræ aduentum Domini ad iudicium denuntiatæ.

Mittite, inquam, si peccati vinculis grauari estis, ad Christum duos discipulos, intellectum & voluntatem, & orate, vt surditatem, cæcitatem, aliosq; defectus, quos peccatum inuexit, auferat, & omnes mortales euangelizentur. Sensus inquam vestros, cogitationes, voluntates, & opera, è mundo hoc ex inuia hac solitudine, ad Regem gloriæ, regem inuisibilem & immortalem destinate; & è mundi huius cauernis, & vitæ carceribus ad cœlum, vbi Christus est in gloria Dei Patris, in quo omnis spes nostra terminatur, desideria legate.

Quamobrem miserere nostri mundi Redemptor Christe, Messia ab omnibus expectate, misericordiæ fons & origo, afflictorum solamen, reorum asylum, miserorum refugium, nosque in gremium benignitatis tuæ excipe. Mundus hic, eheu! tyrannorum more in nos sæuit, & Herodes est nobis; caro autem, noua quædam Herodias: ambo nos persequuntur, captiuos detinent, instar mancipiorum nos habent, salutis nos nostræ amittendæ periculum adire cogunt. Tu autem defende nos Domine rerum nostrarum patrocinium suscipe; tu inquam qui tot edis miracula, cæcis visum, surdis auditum, paralyticis membrorum vsum, mortuis vitam restituis. Dona, inquam, vitam tot miseris peccatoribus, lumen mentis tot rudibus & in ignorantiæ tenebris versantibus, auditum tot peruicacibus & surdis, qui nullum consultorem admonitoremque cupiunt admittere, tot etiam per errorū deuia vagantes in rectam semitam reducito, eque siluescente hæreseon via, ad veritatis tramitem compelle. Hæc scilicet Messiæ venturi signa sunt & characteres, ac certissima vitę æternæ obtinendę media, ad quam perducere nos dignetur mirabilium horum opifex Deus Amen.

DOMINICA TERTIA ADVENTVS.

Partes.

1. *Cognitionem sui esse quam maxime necessariam.*
2. *De legatorum & mittentium ignorantia affectata.*
3. *De ignorantia Magistratus noxia Reipubl. ac de vitiis mundi.*
4. *De voce clamantis.*
5. *De modestia Baptistæ.*
6. *De amore solitudinis, & carnis mortificatione.*

Miserunt Iudæi ab Ierosolymis sacerdotes & Leuitas ad Ioannem, vt interrogarent eum, Tu quis es? &c. Ioan. 1.

FIGVRA.

DEVS, cum, immorigero Saule reiecto, nouum Israeli regem dare constituisset, Dauidemque pastorem ad id selegisset, Samuelem in Bethleem ad Isai legauit, vt ex filiis eius vnum in regem vngeret. Propheta igitur cum in Bethleem venisset, & Eliab filiorum natu maximum, proceræ staturæ virum, generosum, cordatum, regnoq; digna præditum forma vidisset, hunc a Domino sce- 1. Reg. 16.

no sceptro destinatum putabat, ac parum absuit quin eum in regem Israel vngeret. Sed diuinitus mox inspiratus, longe alium a Domino prædestinatum cognouit, Dauidem scilicet, qui patris sui gregem in agris custodiebat. Simile quid in hodierno Euangelio aduertere videor: idem enim Deus, regno Israel iam extincto, cum nouum in Iudæam regem mittere, in Messiæ habitu, decreuisset, quod ab omni æternitate in Iesum Christum filium destinarat, synagogæ, prophetarum matri illius denominationem commisit; quæ hodie Zachariæ domum vel Iudaici populi, si vultis ingressa, è qua Messiam hunc & regem nasciturum sciebat, in Ioannem Baptistam oculos coniecit, omnium sanctorum natu primum, prophetarum maximum, virum etiam angelicæ puritatis, cœlitus eruditum, zelo verbi Dei accensum, virtutibus decoratũ, vitaq; admirabili; quin & legatos eius cognoscendi ergo destinauit. Putat enim hunc, & non alium, Messiam in lege promissum esse, & hoc eum nomine suspicit & veneratur: sed Deus errare eam demonstrauit, cum nõ Ioanni sed Christo, Dei filio, qualitates has attribui debere, atq; hũc, & nõ Ioannem, vt regem colendum & Messiam adorandum esse ostendit. Præsenti hoc latius concione deducendũ est, dum Spiritũ nobis paraclitum auxilio, Deiparam sua apud filium intercessione ad futuram confido: quam ideirco omnes angelica salutatione affabimur. *Aue Maria.*

I. Lacedæmoniarum rex Pausanias, cum Simonidem philosophum rogasset, vt sibi dignum aliquod dogma, quod semper præ oculis haberet, traderet: ait vir sapiens: Hominẽ te esse memẽto, Domine rex. Innuere volebat nullum esse dogma subtilius, nullumque sublimius, aut homini ad salutem magis necessarium, q̃ exactam sui ipsius cognitionẽ.

Plut. in apophtheg.

Hoc cum probe perspectum haberet Philippus Macedo, sciretq; quantum assidua huius rei recordatio vtilitatis, ac præsertim Principibus & regibus afferret, quotidie sibi ab aliquo mortis memoriã refricari volebat, & miseræ conditionis suæ admoneri. Mane siquidem thalamum puer ingressus dicebat, Mortem ob oculos habet, rex amplissime, fragilitatis & originalis vilitatis tuæ noli obliuisci, & imprimis memento hominem & mortalem te esse. Eliphaz quoque Themanites, vnus ex amicis Iob, cum aliquod aduersus grauissimum hominum morbum, id est peccatum, antidotum quæreret, tandem ait: *Visitans speciem tuam non peccabis.* Significare volens, suipsius cognitionem, & diligentem naturæ propriæ discussionem, præsentissimũ aduersus omnia peccatorum genera antipharmacum esse, nihilq; homini vtilius, quam si interdum esse suum examinet, naturam & originem ad trutinam vocet, dari posse. Quod ethnici ipsi etiam non ignorarunt, cum tanti semper Chilonis hanc gnomam fecerint, quam & oraculi loco duxere, *Nosce te ipsum*, & Poeta quidam paraphrastice exposuit dicens:

Iob 5. Suipsius cognitio peccata tollit.

Noscere se Chilõ Spartanus quęque iubebat.

Apud ipsos etiam barbaros, imo & Turcas, suipsius cognitio magni fieri consueuit. Solenne quippe est Torlacis, qui instar Religiosorum apud eos habentur, quotiescunq; per plateas incedunt, ingentia specula manibus gestare, & obuios quosq; hortari, se vt in iis intueantur, vt visa in speculo, fragili corporis imagine, fragilis & vilis conditionis suæ recordentur. Plurimi quoq; eam fecit Religiosus Bern. vt diceret. *Præstat scire teipsum, quam si te neglecto, siderũ cursus, vim herbarum, & omnium cœlestium & terrenorum naturas teneres.* Estq; profecto non exiguum stultitię humanæ argumentum, cœleste, influxus, & terræ naturam intelligere, seipsum vero ignorare.

Turcæ seipsos student noscere.

In meditationib.

Ante Bernardum Clemens Alexand. suiipsius cognitionem scientiarum omnium magistram, omniumq; disciplinarum esse pulcherrimam ac præcipuã dicere non erubuit. Et bene quidem: nam si iuxta Aristotelem, scientiæ dignitas petatur ab obiecto; adeo vt si ipsum nobile vel ignobile sit, ipsa quoq; sublimis vel mechanica sit: homo profecto cum omnium subiectorum primum ac pcipuum sit, imo totus regius, ipsa q̃ sui habet cognitionẽ, omnium cognitionũ prima est, & principem inter omnes locũ obtinet.

Lib. 3. pædag.

Hinc non errasse mihi visi sunt veteres, cũ exprimere volentes quantũ suiipsius cognitio

Suipsius ignoran-

tio emolumenti, & ignorantia è contra detrimenti afferret, sphyngis eam specie depinxêre; qua nullum tetrius ac monstrosius monstrum natura produxit; quippe quod iuxta Ausonium

tia noxia est.

Volucris pennis pedibus fera, fronte puella.

quam picturam Alciatus egregio emblemate complexus est;

Embl. 187.

Quod monstrum id? sphynx est, cur candida Virginis ora,
Et volucrum pennas, crura leonis habet?
Sunt quos ingenium leue, sunt quos blanda voluptas,
Sunt & quos faciunt corda superba rudes.

quod ipsum hoc tandem concludit epiphonemate,

Primaq; prudentis laurea, nosse virum:

Cordati scilicet atq; generosi viri esse seipsum cognoscere.

Cant. 1.

Suggessit hoc ipsum sponsæ suæ dilectus ille in Canticis, vtque se agnosceret auctor fuit, *Si ignoras te ô pulcherrima inter mulieres; egredere, & abi*, quod duplici modo intelligi potest primo in bonam partem, perinde ac si dixisset; Pulchra es amica mea, atque omnium mulierum decus & ornamentum verum ad perfectionum & decoris tui complementum, voluptatisque meæ absolutionem; velim te, visis auditisq; dotibus tuis, non efferri, aut fastum aliquem induere, sed humili tui ipsius cognitione profundam humilitatem præ te ferre; quam si nondum consecuta es, mundo pauliper egredere, hominum consortia euita, ac procul à te, imo iuxta te, sublimem hanc Philosophiam inquire. Secundo, in partem deteriorem, quasi contemnentis reiicientisq; sit oratio; perinde ac si dixisset: Etiamsi Helenā ac nymphas pulchritudine antecederes, te ipsam tamen nequeas agnoscere amare te, aut singulari affectu prosequi haud possum; quamobrem proripe te procul hinc & abi, indigna quæ à me ameris. Atque hinc vobiscum dispicite quam animæ noxia sit suæ ipsius ignorātia.

Isai. 3.

Inter cætera quæ in Ierosolymorum excidio ablaturum se comminatur apud prophetam Dominus, erant & specula, *In die illa*, inquit, *auferet Dominus ornamētum calceamentorum, & lunulas, & torques, & monilia, & armillas, & annulos, & gemmas in frōte pendentes, & specula, & sindones, &c.* speculū porro cognitionis sui insignē est: quod dum se Dominus ablaturum comminatur, quid intēdit aliud, quam grauissima se in peccatores castigatione animaduersurū, ablaturum scil. media quibus seipsos agnoscant, atque ita feratum ritu eosdem victuros?

Exod. 3.

Econtra inter cætera Tabernaculi ornamenta, voluit Deus labrum & anteriorē altaris partem è speculis mulierū concinnari. Quod profecto mysterio non vacat, vt scilicet sacerdotes cum ad immolandum accederēt, in speculis seipsos intuentes, intrinsecum quoque animæ statum considerarent, itaq; sui ipsorum notitiæ assuescerent.

Et quoniam speculorum mentionē fecimus, cur putatis Sapientiam æternā, speculo potissimum comparari voluisse: *Candor est enim lucis æternæ, & speculum sine macula Dei maiestatis, & imago bonitatis illius.* Vt nos nimirum edoceret, vnam & veram sapientiam esse sui ipsius cognitionem, & ex Euangelio hodierno asseri potest, in quo legim⁹ a synagoga ad Ioannem legatos missos, q interrogarent eum, *Tu quis es?* Quod hodie expositurus, primo legationem describam, ac deinde quid Ioannes responderit, aperiam. Ioan. 1.

II. Legatio hæc excutitur.

Principio igitur cum oculos in hac legationem cōiicio, firmiter mecum statuo, nullam me vnq̄ vidisse vel audiuisse, quæ cum hac, quacumq; ex parte eam intueamur, vel dignitate vel auctoritate comparari queat. Primo enim, qui legati sunt, sacerdotes sunt & Leuitæ, cultui diuino mancipati quos omnis Iudæa reuerebatur & colebat. Locus è quo legantur, ipsa Ierosolyma est, totius Iudææ caput & princeps, in qua & sūmi Pontifices sedem, & Reges solium fixerant, in qua templum & locus sacrificii, in qua denique Conciliū septuaginta Iudicum, q Sanedrin appellabant, stabilitum erat: Legantes ipsi Iudæi sunt, à tribu Iuda originem & nomen ducentes: quin & Iudæorum principes, ad quos pcipue huiusce rei disquisitio spectabat, eo q ex stirpe Iuda Messias nasciturus esset. Legationis causa & caput hoc est, scire volebant, num Ioannes Messias esset, filius Dei, denique mundi redemptor.

Cur sacerdotes missi sint, & non scribæ, & legis Doctores.

Miserunt itaq; Sacerdotes & Leuitas, non autem Scribas & Rabinos, eo quod Ioannes è stirpe sacerdotali, & progenie Aaron descenderet, filius scilicet summi sacerdotis Zachariæ. Ideo sacerdotes mittunt, veluti sanguine & cognatione coniunctos: Religiosos & sacrificos, quia legatio hæc religionem & sacrificia respiciebat, vt quę de promissorum diuinorum adimpletione, de oraculorū veritate, ac de summi illius sacerdotis in mundum aduentu ageret. Ierosolymis quoq; venerunt, quod in illa ciuitate & lex & religionis cultus potissimum vigeret, Messias quoque exspectaretur, & tempus aduentus eius iam instare certum esset: defecerat siquidem iam sceptrum de Iuda, vt Genesi prædicitur,
Gen. 49. & dux de femore eius: hebdomades quoque
Dan. 9. Danielis iam completæ erant, omnia denique oracula, mysterium hoc innuentia, iam finem acceperant. Audiamus quid dicant:
Ioan. 1. *Tu quis es? Elias es? Propheta es tu?*

Cur Iudæi crederent Ioannem Christum esse & Messiam.

Non deerant autem rationes, eaque prægnantes, quibus Iudæi impulsi, crederent Ioannem Messiam esse. Ipsius imprimis natiuitas, quæ variis insignita fuerat miraculis: vtpote, qui è matre sterili & decrepita, & patre
1. sene nullosq; liberos exspectante natus esset; cuius in cōceptione pater mutus effectus, in circumcisione loquelam recuperauit: quæ omnia præter communem nascendi consue-
2. tudinem acciderunt. Deinde nomen quod gerebat, nouum penitus, & quale nemo in cognatione eius hactenus gesserat. Denique omnia in eo ita eminebāt & singularia erant, vt omnes, visis tot prodigiis admirantes, ac velut horoscopum illius inquiri dicerent;
Luc. 1. *Quis putas puer iste erit?*

3. Tertio vitæ illius ratio: nam ab ipsis cunabulis, & iam inde a quinto ætatis anno vitam plane duxerat admirabilem, tanta in deserto austeritate viuens, quanta ante eum nemo, ac nouo habitus genere vestitus. Esca eius erant locustæ & mel siluestre; vestis exuuiæ ac pellis camelinæ tectus, antra & cauernæ eius que deliciæ, singultus & lachrymæ; vt de
Matth. 11. ipso scriptum sit, *neque manducans, neque bi-*
4. *bens.* Quarto, ipsius baptizādi ratio: ad ripas enim Iordanis obuios baptizabat, quod nullus ante eum Prophetarum, ac ne Moses quidem facere ausus fuerat. Quin & è sacra Scriptura, Prophetarumque oraculis discere poterant, Messiæ tempore Baptismum aquę in vsu futurum: dixerat siquidem Ezechiel,
Ezech. 36. *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris.*

Cur Iudæi Christum negarint Messiam esse.

Quin & a parte Christi multa reperire erat, quibus Iudæi induci possent, quo minus eum vt Messiam susciperent, & Ioanni potius tantam dignitatem attribuerent. Primo,
1. putabant eum Galilæum, & in Nazareth natum: nam nesciebant eum in Bethleem Iudæ natum esse, quin & dum ad mortem conde-
Matth. 27. mnarent, Nazarenum putauerunt: in titulo namque cruci superposito scriptum erat, *Ie-*
Ioan. 1. *sus Nazarenus.* Ipse quoque doctor legis Nathanael, cum eum Messiam esse cognouisset, statim subintulit admirabundus, *A Nazareth aliquid boni esse potest?* quin & Ioannis
Ioan. 7. septimo dixisse scribuntur Iudæi: *Scrutare scripturas, & vide, quia à Galilea Propheta nō*
2. *surgit.* Secundo, omnes eum vt indoctum, rudem, mechanicum, abiectumq; habebant,
Matth. 13. ideoque ad inuicem dixere, *Nonne hic est fa-*
3. *bri filius?* Ioannem vero Baptistam honesto loco natum, sacerdo tali stirpe progenitum sciebant. Tertio, Christi agendi ratio à ceterorum hominum ratione non differebat, qui nimium cum peccatoribus & biberet & manducaret, & familiarem sese omnib. exhiberet, quippe qui nullum adhuc apud homines nomen acquisierat, neve vlla miracula ediderat. Quarto, ipsius conceptio & natiuitas à ceterorum natiuitate & ortu nihil omnino differre videbantur, nullaq; continere singularia, nec Messiæ dignitati respondere. Videte igitur, quantum in iudicando mundus fallatur, quantum in iudiciis excæcatur, aut potius quanta illius peruersitas sit: sed ad
Ioan. 1. lineam: *Tu quis es?*

Ingens Iudæorum stupiditas.

O stupor & crassa ignorantia! quis legit vsquam aut vnquam, Messiam Ioannis nomine appellandum, an non in Isaia legimus,
Isaia. 7. *Nomen eius Emanuel.* Vbi nam didicistis, ma-
Ibid. trem eius fore vetulam ac decrepitam? nonne apud eundem Prophetam legere est, *Ecce virgo concipiet & pariet filium.* Vnde nam colligunt, Ierosolymis eum nasci debere? an
Mich. 5. non in Michæa proditum est, *Et tu Bethlehem*

bem nos es minima in principibus Iuda. Quis docuit eos, è sacerdotali eum stemmate descēdere debere? nusquam hoc credo reperient: at potius pluribus è locis, & præsertim quadragesimo nono Geneseos capite, manifestum fieri potest, è tribu Iuda eum nasciturum, Ioannes deniq; nulla edidit miracula, Messiam vero plurima patraturū Scripturæ loquuntur: *Tunc aperientur oculi cacorū, &c.* Magnus igitur horū stupor fuit & hebetudo.

Isa. 35.

III. Ignorantia noxia reip in administratorib.

Sap. 6.

Hic colligere vos velim, qui ad Reipublicæ gubernacula sedetis, & penes quos est regimen prouinciarum, quam noxia sit & dānosa ignorantia, dum in vobis reperitur, qui aliorum debetis saluti inuigilare, qualis in doctoribus & legisperitis ciuitatis Ierosolymitanæ apparuit, dum populo persuadere conantur, Ioannem Messiam esse, quod tamen impium est, & multos secum trahens errores: hinc in Sacris literis Spiritus sanctus loquitur, *Diligite lumen sapientia omnes qui præestis populis.* Innuere volens, eum, qui alis præest, & Reipub. curā habet, scientia & doctrina excellere præ ceteris oportere.

Plato lib. de rep.

Idcirco Princeps ingenii ac doctrinæ Plato tum demum beatas fore resp. aiebat, dum qui eas regerent Philosophiæ incumberent, aut qui eidem incumbunt, earum gubernaculo admouerentur. Et pfectò vt summa rerum publicarum felicitas ac beatitudo est, dum a viris sapientibus & rerum cognitione pollentibus reguntur: ita summa earum pernicies & exitium, dum imperiti, stupidi & bardi ad earum sedent gubernacula: Rectorum quippe ignorantia vniuersi regni statum euertere & penitus perturbare potest: quod Psalmographus innuit, dicens, *Nescierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulāt: mouebuntur omnia fundamenta terræ.* Hyperbolica hęc, fateor, locutio est, sed quæ aperte significet ignorantiam & stupore rerumpublicarum gubernacula tenentium, omnia commouere, ipsa quin etiam terræ fundamenta concutere.

Psal. 81.

Venit mihi hic in mentem præclari respōsi Diogenis Cynici hunc cum, Laertio teste, in mortis articulo versaretur, & ad vitæ extrema peruenisset, amicus quidam solaturus, obsequiaq; sua oblaturus, inuisit. Perspecta animi beneuolentia Diogenes, rogauit, vt eo quo viuum dilexerat, & mortuum affectu prosequeretur, cadauer scil. terræ mandaret, suiq; vita functi curam gereret, & imprimis, vt contra communem sepeliendi ritum, pronum sepeliret. Quod cum amicus ille admiraretur, Diogenemque insanire putaret, rationem cur secus ac cæteri mortales sepeliri vellet petiit: cum alii supini facie ad cœlos cōuersa sepeliantur, oculis nimirum eo post mortem directis, quo viuentes spem animumq; direxerant. Diogenes constare sibi sensus & ingenium demonstrans, ait insanire putas solennia mē ertas: nam maturo adhuc iudicio & sensib. sibi constantib. tecum ago. Hoc autē modo sepeliri cupio, q sciam miseriam Atheniensium remp. atq; adeo vniuersam Græciam, à bardis & stupidis, suoq; indignis officio, administrari: vnde futurum auguror omnia propediem pessum itura, rerumq; public. statum sursum, deorsum euertendum. Atq; vt nauis dum naufragium patitur, inuertitur, fundusq; & carina sursum cœlum respiciunt, malo & velis mari immersis: ita quoq;, dum misera hæc patriæ nostræ euersio cōtinget, miserum hocce corpusculum tumulo inclusum, sursum deorsum vertetur, ac tunc oculi, quos pnos modo sepeliri volo, supini erunt, & facie superos versus conuersa, euidenter apparebit, cæterorum me hominum more sepultum fuisse. Dignum Diogene factum, ac Scripturæ sacræ vsquequaq; respondens: *Mouebuntur fundamenta terra:* quin & egregium documentum, quo manifestum fiat, quantum ignorantia mali soleat afferre. *Psal. 81.*

Populum suum castigare volens Deus, cæcos se Prophetas & Principes missurum ait: *Quoniā miscuit vobis Dominus spiritū soporis, claudet oculos vestros, prophetas, principes vestros, qui vident visiones, operiet.* Cæcutire autem, oculisq; destitutum esse, an non euidens ignorātiæ symbolum est? cum vero Dominus Prophetis se & Principib. oculos clausurum cōminatur, insinuat ciuitatib. & regnis, se rectores, qui eorum oculi & lumina sunt, ignorantes, quiq; nulla rerum cognitione præditi sunt daturum, quo nihil orbi euenire potest funestius ac calamitosius. *Isa. 29.*

Exod. 10. Vna è præcipuis Ægypti plagis fuit caligo, & tenebrarum illa densitas, quæ fiebat, vt vnus alterum cognoscere non posset. Tenebræ autē, ignorantiæ hieroglyphicū sunt; nulla autem maior aut deterior regno calamitas potest accidere, quam cæcutientes, inque tenebris, quoad rerum cognitionem palpantes reges & præfectos nancisci: præsertim cum tantus illorum stupor est, vt nec seipsos nec alios ad reip. statum regendum, regnumq; administrandum queunt cognoscere. In hac ignorantia versati sunt Iudæorum principes & magistratus, dum populo suadere conantur, creaturam, creatoris; præcursorem, Messiæ functionem & nomen accepisse: atque ideo Sacerdotes ad eum hodie delegant qui petant, *Tu quis es?*

Ioan. 1. Omnes cupiūt alios non vero seipsos cognoscere.

Graphice hic impiorum ac sceleftorum ingenium descriptum video, qui seipsos conditionemque suam obliti, nunquam dicunt, *Quis sum ego?* sed aliorum vitam curiosius indagantes, interrogant, quotidie, *Tu quis es?* Deplorandum profecto, tantam hominum animis cæcitatem insidere, vt, dum aliorum vitia tam acute peruideat, in ꝓpriis defectibus perspiciendis talpa cæciores sint: vt in vicini vitam curiosius inquirant, ꝓpriā vero penitus negligant. Et vt oculus, naturæ ille explorator, omnem in partem circumspiciens, omniaque explorans, seipsum intueri & explorare non potest: ita impii omnia speculantes timantesque omnia quidem proximorum acta inquirunt & discutiunt, quid vero in domo propria agatur, cernere nequeunt aut nolunt.

Impiorū comparatio. Et vt qui amplam ac bene instructā, optimóq; sitam loco domum habet, raro in publicum aut foras prodit, quod quidquid alibi videret, domi habeat suæ: qui vero deformes aut angustas ædes incolit, sæpius in forum & compita egreditur, alienasq; ædes adit, quod domi suæ nihil ad gustum sit, omniaq; tædium ac nauseam pariant. Ad eundem modum quicunque conscientiam, domus instar bene ornatam & varia virtutum suppellectile instructam habet, in eadem requiem inuenier, raro egreditur, aliorum vitam discussurus: at impius & peccator, cui conscientia loco carceris & eculei est, angustias has pertæsus, foras prorumpit, proximorumque per habitacula officiaque obambulare gestit.

Lamia mirabiles. Esse tradit Plutarch. Lamias, quæ domi suæ nihil omnino videre queant, & sua habitacula ingredientes oculos seponant, resumentes dum in publicum prodeunt. Hoc quidem fabulosum est: hinc tamen moralē huc elicere sensum possumus: reperiri nimirum homines, qui seipsos inspecturi, oculos quodammodo exuant, inq; anima propria nihil omnino cernant: sed foras prodeuntes, eosdem resumant, inque aliorum vitiis conspicandis acutius videant, quam aut aquila aut serpens Epidaurius. Exemplo sint Iudæi, qui in propriis rebus cæcutientes, mores, agendi rationem, vitamq; alterius inquirere gestiunt, dicentes, *Tu quis es?*

Ioan. 1. *Mundus, in titulos potius q̄ merita inquirit.* Superba profecto & peregrina interrogandi ratio: sed mundo tamen familiaris: qui nimirum in nomina potius, titulos & qualitates, quam virtutes meritaque inquirat: potius, maiorum imagines & stemmata, auorumque facinora heroica, quam virtutum bonorumque operum testimonia examinet. Peruersam hanc consuetudinem perspectam habebat Moses, cum à Deo ad populi liberationem missus, statim ait: *Si dixerint mihi, quod est nomen eius? quid dicam eis?* *Exod. 3.* Nomen solum interrogat Moses, virtutes potentiæque opera ne nominat quidem: sciebat enim Israelitas nominum, quam virtutum studiosiores esse.

Hinc etiam optimates Saul, vanitati huic assueti, cum Dauidis adolescentis animositatem ac robur vidissent, dixere, *De qua stirpe est hic adolescens?* *1. Reg. 12.* anne nobili natus familia? An non nisi inuidiæ stimulis concitati hoc petebant: omnibus quippe iam notus erat Dauid, vt pote qui in Saulis palatio multo iam tempore egerat: at magis eum virtus ac fortitudo: præsertim Goliatæ cædes, leonis & vrsi prostratio, quam domestica nobilitas, imaginesq; maiorum commendabat. Pluris tamen hæc quam illa aulici faciebant.

Hinc etiam factum est, vt Pharao nō mediocriter, viso Patre & fratribus Iosephi, gauisus fuerit. Aegyptii enim teste Lirano, non æquo

æquo animo Iosephum ferebant, quippe quem è seruitute & carceribus ad regiam propemodum dignitatem euectum cernerent: ideoq; imperio illius parere, iussisq; obsequi detrectabant, hominis nimirum noui, peregrini & obscuro loco nati. At mox vt patrem illius ac fratres in Aegypto videre, vnde eum è magnis Patriarchis, Principibus terræ Chanaan originē ducere coniiciebant, libentissime ei obsecuti sunt. ipse quoq; Pharao ingentem animo lætitiam concepit. Eadem hodie inuidia flagrant Iudæi: Christi enim paupertatem humilitatemq; perspicientes, Messiæ eum nomine indignum putāt, Ioanni prodromo id ipsum potius attribuentes, quem illustri familia prognatum, nobilibusque ortum parentib. notant: ideoque petunt, *Tu quis es?*

Ioan. 1. Iudæi Ioannis sanctitatem admirantur.

Perinde ac si dicere voluissent, Quis es tu, qui à tanto iam tempore pœnitentiam in deserto agis? qui super nuda, fessa & exhausta membra reclinas? qui nonnisi suspirando loqueris? qui nonnisi cum bestiis agis, & herbis siluestribus victitas? supra communem rerum ordinem oportet, nec vox solum hominem sonat: quamobrem necesse est, te vel Christum, vel Eliam, aut vnum è veteribus Prophetis esse. Israelitæ cum manna cælos emisisse cernerent, admirantes dixere, *Manhu? quid hoc est?* quis simile vidit vmquam? Idem omnino Iudæi, viso Ioanne in deserto Palæstinæ, dicere satagunt, *Tu quis es?* Monstrum ac portentum es sanctitatis, Iudææ nostræ gloria, hominum stupor, ac totius mundi miraculum, adeo vt Messiæ nomine dignus censearis: *Tu quis es?*

Exod. 16.

Interrogatus olim Diogenes? quænam inter omnes belluas viderentur esse crudelissimæ? respondit, adulatores & detractores: hos ipsos autem hodie ad Prophetam nostrum video accedere, eumque inuadere, adulatio quippe messiæ dignitatem illi offert, cum omnibus qui eandem sequebantur titulis: quam cum ille totis à se viribus repulisset, alia longe ferocior & crudelior eundem aggreditur, Pharisæorum scilicet murmuratio & maledicentia, dicentium: *Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neq; Propheta?* Nouus profecto Daniel Ioānes est in mediū ferarū & animalium cōiectus, audite vt rugiāt, & fremāt, *Tu quis es?*

Ioan. 1. Adulatio & detractio malæ belluæ.

Ioan. 1. Dan. 14. Ioan. 1.

Notate hic imposturam & fucum Rabinorum ac synagogæ Principum, qui Dei filii ac Messiæ honorem fingunt, in Zachariæ filium congerunt. Admirationem scil. mundi huius, qui multa quidem promittit (quamuis à parte rei nihil subsit,) nihil autem largiri potest, quod non aliis prius eripiat, ac vi quodammodo per nefas extorqueat: in quo Samsonem imitatur, qui triginta sociis vestes pollicitus, easq; exsoluere non valens, hoc artificio & technis vsus est, triginta nimirum Philisthæos obtruncans, eos vestibus spoliauit, quas deinde sociis ænigmæ soluentibus, tradidit: ita & mundus: hos enim denudat, vt illos vestiat, diuites exspolians, pauperes sublimat & locupletat, honoremq; aliis eripiens, aliis plena manu offert. In hunc modum Pharisæi honorem Christo debitum Ioanni deferunt, & aiunt, *Tu quis es?*

Mundus fallax est.

Iud. 14.

Ioan. 1.

Ampla mysteriorum his in verbis seges delitescit. Apparet namq; in primis pontificum & sacerdotum inuidia, dum ægre ferunt Ioanni Christum prælatum, maioreq; honore affici. Secundo ipsa ambitio & honorum sitis, qua Iudæi grauiter laborantes, indignum existimant, Christum, exterius vilem & abiectum, Messiæ bonore & dignitate ab omnibus coli, & vt Deum suspici. Tertio, populi huius insania, qui non nisi nouitates consectetur, omnemque varietatem ac mutationem diligat: nolunt Christum vt Messiam agnoscere, quod in verbis blandus & benignus esset, inq; vitæ ratione temperatus: at Ioannem vt talē agnoscunt, qui in desertis clamabat, vitamque rigidam ducebat. Vulgus igitur inconstans ac mobile est, omniq; vento circumagitatur.

Infinita hic mysteria latent.

1.

2.

3.

Tu quis es? Hic cursum sistite qui rebus spiritualibus incumbitis: hæc quæso, contem plando accuratius disquirite: dispicite, inq̄, quanti Ioannem Christus fecerit, cum tā validis eum tentationum ictib⁹ exponat, dum vt Messias à Iudæis habetur, quē etiam Deum esse oportebat. Notate quin etiam versutiam Satanæ & astum, vt nimirum personas digniores semper aggrediatur & oppugnet.

Ioan. 1.

pugnet. An non Adamum quoad diuinitatem tentauit, dicens, *Eritis sicut dij*? Christo omnia mundi regna in deserto monstrauit? & hodie Ioannes Mesiæ dignitate, vt superbiat, efficere conatur? *Tu quis es*?

Gen. 3
Matth. 4.
Ioan. 5.

Cum Israelitæ à Propheta Samuele regem postulassent, qui eos in pace regeret, ac belli tumultibus tueretur, & qui pugnantes duceret ac præcederet: tandem voluntati eorum morem gerens, Saulem capite & ceruicibus altis inter omnes prominentē, eis in regem vnxit. qui licet forma digna imperio esset & cōspicuus, fuere tamen filii Belial, detractores & maledici qui conspiratione initia inter se dixere, *Nū saluare nos poterit iste?* & despexere eum velut vnum de triuio, ac regia dignitate indignum, atq; alium, si quidem potuissent, in regem adoptassent. Idipsum hodie in Euangelio nostro contingere video. Is ipse namq; populus sæpius à Deo, (cuius Samuel figura erat) regē postulauit, & per Prophetas enixissime regem illum desideratum cunctis gētibus, Christum, inquam, ac Messiam exoptauit: quem temporaliter regnum adire, ac populo præesse, eumq; ab omnibus gentibus defendere debere sperabant, quod tamen spiritualiter abunde præstitit. Plures siquidem Prophetæ hunc à Deo regem contenderunt, vt in primis Moses, *Domine mitte, quem missurus es*: & post illum Isaias, *Mitte agnum Domine Dominatorem terræ*: & Dauid quoq; non minus, *Domine inclina cœlos & descende*: aliiq; innumeri auctoritate & sanctitate conspicui. Quorum omnium precibus ac votis Deus annuens, regem quem tantopere desiderabant, illis destinauit Iesum Christum, qui in mundi huius medio constitutus, non secus ac Saul, eminebat, caput super omnes omnino homines efferens, atq; vniuersos dignitate transcendens. Nam etsi in quantum homo, à cæteris mortalium non differret (hæc à peccato penitus liber foret & immunis) tamen in quantum Deus, omnes superabat, & cæteris eminebat sublimior. Quo alludens in epistola Apost. ait, *caput autem Christi Deus*. Quod autem Sauli in regem electo accidit, idipsum & Christo contingere hodie videmus: filij enim Belial, impii ac maleuoli eum despiciunt ac vilipendunt, fabri filium nuncupantes, qui in principe dæmoniorum eiiciat dæmonia, quiq; eos regere ac defendere à periculis nequeat. Ideo eum vt caput & principem agnoscere nolentes, Ioannem Baptistam adeunt, eumq; vtrum regnum capesse-re velit interrogant, illiusque sententiam emungere conari aiunt, *Tu quis es*? Hæc scilicet summa ac medulla legationis huius est: iam vero videndum restat, quid legatis Ioannis responderit.

1. Reg. 10.

Exod. 10.
Isai. 1.
Psal. 143.

1. Cor. 11.

IV. Cum sacerdotes hi ac Leuitæ, à sinagogæ principibus destinati, legationem ac cætera quæ in mandatis habebant exposuissent: his Ioannes verbis respondit: Quisnam ipse sim neminem vestrum latere existimo: qua domo natus, qua stirpe progenitus omnes nouistis: Zacharias mihi pater est, mater autem Elisabeth, qui in medio vestrum in mōtanis Iudææ commorantur, & inter cognationis meæ primos numerantur. Scitis adhæc, quo tempore vrbe egressus sim, mundo valedicens, quo in desertum hoc quietis & contemplationis ergo secederem, corpusq; hoc affligerem. atque si hanc me vitæ rationem hactenus seruasse vidistis, in rupibus concionando, viam cœlum versus demonstrando, ac populi delicta corripiendo, Neminem etiam fugit, de tribu Leui me esse & de progenie Aaron, ad quam summum Pontificium diuino iure spectat. Cur autem hodie me adieritis petitum, quisnam sim, penitus ignoro: tamen vt libere respōdeam, vosque suspensos ab omni dubitatiōne liberem, dico me nec Messiam, nec Mosem, nec Eliam, nec aliquem è Prophetis esse, *at ego vox clamantis in deserto*. Perinde ac si diceret voluisset: Scire à me vultis, vtrum ille Elias sim, de quo in antiquis Regum annalibus: aut magnus ille Propheta, cuius meminit liber Deuter. sæpius quippe in sacris literis, vtrumq; hunc ante finem sæculorum in mundum venturum legistis, at non cogitatis, alium adhuc in iisdem literis promitti, idque circa tempora aduentus Messiæ: de hoc locutus est Isaias cum ait, *Vox clamantis in deserto, parate viam Domini*: de me autem ibi Propheta, & non de alio, locutus est.

Ioan. 1.

Ioannis responsum.

Ioan. 1.
3. Reg. 17.
18. 19.
Deut. 18.

Isai. 40.

Est forsitan vox illa, cuius Psaltes meminit,

Psal. 28. nit, *Vox Domini super aquas multas*: eo quod Ioannes non procul à Iordanis ripa concionaretur, magnaq; flumina eius prædicationibus assuescerent. Vox illa *in virtute & magnificentia*, quæ per desertum roborat, milites sono suo percellit, & Herodi metum incutit: *Vox preparantis ceruos*, peccatores ad vitæ melioris semitam reuocat: *& reuelabit condensa*; qui nimirum filium Dei, sub humanitatis nostræ tegmine latitantem, digito monstrauit suo dicens, *Ecce agnus Dei*. *Ioan. 1.*

Arist. li. de interpret. Ad hanc vocem sistite cursum Philosophi, vestraq; huc proferte axiomata, & videte, num iuxta scitum vestrum, *Voces sunt signa conceptuum*; Christus cum verbum sit, ac Patris æterni imago & conceptus, Ioannes vere se vocem appellare queat, cùm signum sit, missus, vt Christum mundo annunciaret ac designaret. At signum est quod nonnisi vox est, & vox quæ nonnisi signum: significans namq; loquitur, & loquens significat, vtque significet & loquatur, exclamat: atq; vt vox conceptuum interpres est, voluntatis index, intentionisq; nostræ designatrix, ita Ioannes omnium diuinorum conceptuum voluntatumq; interpres erat, atq; hoc vt demonstret aperte testatur, *Ego vox clamantis in deserto*. Vox mentis interpres. *Ioan. 1.* *Matth. 16.*

Matt. 26. Vox penitus admirabilis, & cui similis nulla vnquam exstitit: nam si illa Petri vox diuina & instar oraculi habita fuit, dum ait, *Tu es Christus filius Dei viui*: præ raucedine tamen defecit, quando Dominum suum in amara passionis nocte ter negauit. *Non noui hominem*. At Ioannes semper vox est, nec vnquam clamare desiit, aut raucedinem passus est: quam & Herodes, licet gladio resectam, audire sibi tamen visus est, dum ait, *Quem ego decollaui Ioannem, ipse surrexit à mortuis, & virtutes operantur in eo*. Vox, inquam, quæ vitæ per omnia respondebat, si enim vox in deserto clamitabat, vita quoq; in deserto erat, in que deserto pœnitentiam agebat: & vtrumq; verbis illis continetur, *Vox clamantis in deserto*. Ioannis vox nunquam passa raucedinem. *Marc. 6.* *Isai. 40.*

Vox quæ præ metu non conticescit, quæ minas non metuit, suppliciis non tenetur: inquam, de qua nūquam dici poterit, quod de peruersis rectoribus ait Isaias, *Canes muti, non valentes latrare*. Væ autem vobis canes perfidi, imo canum nomine indigni: qui ob frustum panis, furi aditum datis, omniaque diripi sinitis. Væ tibi infelix Concionator, qui sub specie boni, & spe lucelli alicuius temporalis, obmutescis, peccantibusq; conniues, quos castigare è contra deberes & corripere. At horum de numero non est Ioannes, semper vox est, & nūquam clamare desinit, Messiæ dignitas cum ei offertur, vox est, & clamat, *Non sum ego Christus*. Quādo in solitudine commoratur, audiamus vt exclamet, *facite fructus dignos pœnitentiæ*. Cum in carcerem conficitur, coram regib⁹ clamat, *Non licet tibi habere vxorem fratris tui*. O vocem admirabilem & constantem! *Isai. 56.* *Ioan. 1.* *Matth. 3.* *Marc. 6.*

Ægyptii, vt sapientem aliquem & cordatum virum exprimerent, hominem manus ori admouentem pingebant: veræ sapientiæ signum esse docentes, ore proloqui, & manibus operari. verum hoc si quis nostro vnquam Ioanne sapientior exstitit, cuius manus nunquam cessarunt, semper aliquid ad Dei laudē & gloriam operatę sunt, vox quoque nunquam clamare desiit, *Parate viam Domini, pœnitentiam agite, rectas facite semitas Dei nostri*; hodię quoq; in solitudine vociferantē audio, *Ego vox clamantis in deserto*. Sapientis hieroglyphicum. *Matth. 3.* *Ioan. 1.*

In Canticis legi, *Collum tuum sicut turris eburnea*, q Ioanni nostro optime quadrat. Colli autem proprium est, verba transmittere, vt vox eadem efficitur, capitiq; membra inferiora coniungere. Ioannes autem vere fuit, qui Verbum æternum & collum mundo reuelauit, quiq; homines, qui membra sunt Ecclesiæ, Christo qui caput est coniungere studuit. Et quoniam tentationes dæmoniacæ collum hoc impetere hodie debebant, permisit Deus, vt ipsum instar turris aduersus omnes inferorum machinas inexpugnabile & inuincibile foret: & quoniam cum Messiæ honorem ferire in primis oportebat, sponsiq; Ecclesiæ gloriam promouere, turri eburneæ comparatur, idq; non sine mysterio. Ebur enim elephantis dens est, q inter omnia animalia maxim⁹ honoris vindex habetur, adeo vt nulla patiatur adulteria, an non hoc est figuras adaptare? ecce vero & alias. *Cant. 7.* V. Ioannes turri eburneæ collatus.

Ose. 4. Tria olim per Prophetam mundo deesse conquestus est Deus; veritatem scil. misericordiam, ac cognitionem Dei, verba autem hæc sunt, *Non est veritas, non est misericordia,* *Ioan. 1.* *non est scientia Dei in terra.* Tria autem hæc vox illa sancta in desertis exclamans edocet, idque ratione quadam admirabili, & propemodum diuina. Veritatem quidem, dum dicitur, *confessus est & non negauit, quia non sum ego Christus.* Cognitionem vero Dei, dum Messiam demonstrat, & Verbum Dei apud nos habitans, dicendo, *Medius vestrum stetit,* *Ioan. 1.* *quem vos nescitis.* Denique misericordiam, quando benignitatem spirans & cópassione motus, de animarum perdendarum salute sollicitus, pœnitentiam prædicat, atque in hanc rem aperte profitetur, *Ego vox clamantis in deserto.* Id est, Christi Iesu, qui etiã concionando docendoq; exclamauit, vt ait Lu- *Luc. 8.* cas, *Hæc dicens clamabat,* significare autẽ voluisse Ioannes videtur, Christus & ego idem docemus, vox eius & mea vnum sunt. Vnde boni doctoris prædicatorisq; officium esse apparet eundem quem Christus finem respicere, eadem loqui voce, & eandem vitam *Cyrill. in Græca.* ducere. Ideo Cyrillus, vt è Græcorum Patrum catena manifestum redditur, quæstio- *Ezech. 1.* nẽ instituit, cur Deus, eum septuaginta seniores Mosis successores institueret, dixerit, *Auferam de spiritu tuo, & trãdam illis?* & respondet, non nisi summa id prudentia factũ, & Deum consulto spiritum Mosis septuaginta illis seniorib. distribuisse, vt hinc populo euidens fieret, idem omnino cũ Mose eosdem proloqui, & ab eodem omnes spiritu impelli ac dirigi: simulq; vnumquemq; nostrum admoneret, à spiritu singulari ne se duci fineret, quo nihil Ecclesiæ nostræ accidere potest calamitosius.

Omnia illa animalia, de quib. initio Ezechielis legitur, leo, vitulus, aquila, & homo, variæq; rotæ inter se cõnexæ ab eodem *Ezech. 1.* spiritu mouebantur. *Quocunq; ibat spiritus, illuc eunte spiritu & rotæ pariter eleuabantur sequentes eum, &c.* Vt hinc scilicet manifestum fieret, in Ecclesiæ corpore, sub quo tot tamq; varia nominum genera continentur, quorum alii instar auium subtiles, alii instar vitulorum & iumentorum stupidi ac bardi, alii instar leonum feroces & truculenti, alii deniq; instar hominum benigni & affabiles sunt: adhæc vbi tot rotæ & orbitæ, tot repugnantes voluntates, tam variæ intentiones; tam discrepantes humores; omnia tamen hæc ad spiritus vnius motum, iuxta vnius fidei directionẽ vniusq; religionis præscriptum impelli & dirigi. Ad hoc Philippens. hortabatur Paulus ad vnionem sc. spiritus, ad voluntatum conspirationem: *si qua societas spiritus, si qua viscera miserationis; implete* *Philipp. 2.* *gaudium meum, vt idem sapiatis, eandẽ fidem habẽtes, vnanimes idipsum sapientes, &c.* Hoc autem spiritu impellebatur Ioannes noster, cum nullam in animo imaginationem, cogitationem, voluntatemque; nullum in ore verbum haberet, quam quod Deus & cogitatet, & vellet, & loqueretur. Vnde de se locutus ait, *Ego vox clamantis.*

Charitatis Vnio fidelibus necessaria.

Hebraicam hic phrasim notate, ac modũ loquendi Rabinis vsitatũ, *Ego vox clamantis,* *Ioan. 1.* id est, *ego vox clamans,* qualis est, *terra promissionis,* pro, *promissa.* Locutionis autẽ sensus hic est: Quid agitis Iudæi? quid hac me oratione cõpellaris; cur hæc mihi encomia defertis? Videtis me in deserto, in solitudine, in loco horrido & inamœno prædicantem, & ecce ad delitias me reuocare, atq; ad vitã molliorem traducere me satagitis: purpura, coccinũ, trabea, ipsos honores comitari solent, & iis velut indiuiduus comes adhærescere; me tamẽ dura cameli pelle, velut siluestrem & eremicolã amictum aut potius coopertũ cernitis. Solent principes & reges longo seruorum & domesticorũ agmine stipari; equidẽ instar anachoretæ, solitudinis amans, nullos præter cautes, petras, & feras socios habeo. Palatia regum musica & symphonia perstrepunt, pretiosis ferculis mensæ eorum instructæ sunt; ipse vero antra & speluneas ferarũ incolens, noctes & dies in oratione transigens, & assidue lugens ac gemens, locustis & radicib. herbarum victito, ac frigida mihi potus est. Quid igitur hanc mihi dignitatẽ offertis, cur regẽ me declaratis, q omnes honores odi & detestor; quiq; iã inde ab adolescẽtia inedia corpus macerare, eãq; deliciarũ loco habere didici. Quãobrem hinc vos pripite, domũ reuertimini, nihil

Hebræorum loquendi modus.

Ioan. 1. nihil n. sum aliud q̃ *vox clamantis in deserto.*

Veri concionatoris munus. Duobus verbis duos quoq; includit sensus; primo ait sese vocem esse, sed vocem clamantem: deinde non in suggestu aliquo aut cathedra, sed in deserto, vt veri concionatoris in magna aliqua ciuitate concionantis munus & partes designaret. Hoc porro ei consilium suggerit Isaias; *Super montem*, in- Isa. 40. quit, *excelsum ascende, tu qui Euangelizas Sion, & exalta in fortitudine vocem tuam qui euangelizas Ierusalem.* Dicere Propheta voluit: Tu qui Ierosolymis euangelizas, noli cogitare in Bethania, vel Emaus aut aliis opidulis te versari, sed in vasta te quadam ciuitate, vitiis & abominationibus refertissima agere. Ideoque locum capacem & spatiosum tibi deligendum, & loco cathedræ petram aliquam aut montem conscendendum, & inde magna voce clamandum, vt omnes te peccatores scelerum lethargo oppressi exaudire queant. Ait, *clama*, id est, vociferare, insurge, peccata audacter coargue, delinquentes libere castiga; noli blandiri: noli auribus eorum benedicendo, & eloquentia pomposa fucataque inseruire.

Fab. Paulus in Heb. lib. 1. c. 3. Isocrati viro disertissimo monumentum veteres posuere, cui sirenem arieti insidentem, & lyram manu tenẽtem imposuere. Innuere volebant, aut potius tacite eam sugillare, eloquentiam illius, quæ per arietem designatur, eneruatam ac fœmineam fuisse nihilq; vtile aut masculum cõtinuisse. Et quoniam arietis ipsum signum Oratorum & Poetarum voci salutare dicebatur & propitiũ, hinc Mercurio eloquentiæ præsidi sacer erat: sirenes autem, monstra illa marina, quę forma & venustate conspicuæ erant, & lyras manu gestabãt, homines in animalia transmutabant, & pellacei suo cantu eosdem in breuia & vada, in quibus naufragium patiebant, impellebant. Cum autem hoc ei post obitum monimentum ponerent, designabant, dicendi illũ arte & numerosa eloquentia, in bruta homines conuertisse; cum boni è contra oratoris sit, ferinos hominum mores in humanos & ciuiles traducere: & miseros in syrtes & voragines abripuisse, quũ alias scopulis illisos, & mari vitiorũ immersos educere oportuisset. Caueat igitur sibi Christianus Ecclesiastes, ne fœmineũ hunc oratorem imitetur, sed stentorea voce exclamet, animalia, peccatores inquã, in veros homines conuertat, vt ad rationis præscriptum vitam instituant, ne musicos modu- Cõcionator Christian⁹ pœnitentiam suadeat. letur numeros, auditores compta, venustaq; oratione, verbis fucatis & pigmentatis, coloribusq; ascititiis delectando, sed in sacratissimo Aduentus tempore nõ nisi de lachrymis, ieiuniis, eleemosynis, precibus loquatur, pœnitentiamque singulis periodis commendet, ad imitationem scilicet Ioannis in deserto clamantis.

Clamate vos etiã Ecclesiastæ, & ab omni Adulari non debet. assentatione abstinete: quam in Demosthene, oratorum sui temporis principe, reprehendit olim momus ille Cynicus, hic cum in caupona cœnaret, Demosthenem forte prætereuntem vidit; quem cum ad cœnulam inuitasset, & ille excusare cœpisset, ait Diogenes! Putasne hoc tibi dedecori fore, si Ælian. lib. 9. Var. cap. 19. cauponam mecum subeas, cum nulla prætereat dies, quin dominus tuus eandem non ingrediatur? per dominum autem Athenienses denotabat, quorum auribus inseruire, quorum voluntati morem gerere Demosthenes, cum ad eos verba faceret, adulando, assentando, & non secus ac seruus domino, ad illius nutum directionemq; verba factaq; componendo soleret. Hoc perpendant oratores Euangelici, & cogitent se dũ veritatem non sincere denuntiant, aduersus peccatores non inclamant, auditorib. placere gestiunt, omnibusq; satisfacere conniuendo adulandoq; conantur, populi se seruos & mancipia efficere, ac veros poplicolas posse nominari. At non erat horum de numero Ioannes noster, qui aduersus peccatores clamare non cessabat: *Ego vox clamantis.* Ioan. 1.

Ad annunciandam pœnitentiam elamandum est. Bene, *clamantis*: clamãdum siquidem est, dũ pœnitentia annunciatur; atq; instar buccinæ & tubæ vox exaltanda; hinc in Isaia legimus; *Quasi tuba exalta vocem tuam.* Nam Isa. 58. vt tuba militũ animos in prælium accendere, & sanguinis fundendi orexin excitare consueuit; ita & cõcionator aduersus delinquẽtes & impios debet insurgere, eosdẽ adhortari, vt aduersus mundũ arma induant sanguinis etiã sitim in eorũ animis excitare, vt

carnem expugnent, iugulent; diabolos deniqueſuperent & eneruent. ita autem faciebant Apoſtoli, qui in prædicationibus in tantum vocem ſuſtollebant, vt omnes eos, vt ebrios & muſto madentes intuerentur, ita quippe in Actis eorum ſcriptum legitur.

Act. 2.

Quin & Chriſtum omnium concionatorum principem Euangeliſta in tantum clamaſſe ait, vt ſui eum inſanum & mente captum putarent: *Et cum audiſſent ſui, exierunt tenere eum, dicebant enim: Quoniam in furorem verſus eſt.* Et profecto mundus eos concionatores fatuos & amentes putat, qui aduerſus peccata inſurgunt: conniuentes autem & palpones ſuſpicit & demiratur.

Marc. 3.

Cum Angelus ille à Deo miſſus in monte Sinai cum Moſe ageret, fulminaq; & fragores circumſecus ſtreperent, populus palpitans & tremens audire vocem eius noluit, ſed ait: *Loquere tu nobis Moyſes, non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur.* Hodierna die idipſum perfamiliare eſt; nemo enim concionatores honoris diuini zelo accenſos, angelos illos Dei altiſſimi, ſi fulminent & tonent in delinquentes, & peccantes coarguant, audire ſuſtinet; adulatores vero, blandientes, in vitia conniuentes, ſeipſos venditantes iactanteſq; ſuſpiciunt omnes & admirantur. atq; hæc ſunt tempora, de quibus Apoſtolus agit ad Timotheum, ſcribẽs:

Exod 20.

Erit enim tempus cum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt, ſed ad ſua deſideria, coaceruabunt ſibi magiſtros, prurientes auribus, & à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur. O mundum inſenſatum ac ſtolidum: ô nugiuendulos & agyrtas, ſuique venditores! quin Ioannem imitamini, vocem illam clamantem in deſerto?

2. *Tim.* 4.

Noui iterum hîc conceptus exſeruntur. nõ niſi vocem ſe eſſe Ioannes dicit, quæ nihil præter merum eſt accidens, incorporea, vt quæ prolata ſtatim euaneſcat, ac nonniſi negando reſpondet; vt hinc diſcamus, & gloriam mundi huius contemnere; & omnes dignitates etiam oblatas repudiare, ne hilum facere. Atque hoc viri perfecti eſt, & hominis vere Chriſtiani; quod qui fecerit, mirabilis ac propemodum diuinus dicendus eſt. Quamuis hoc nec angeli facere, nec Adam intelligere potuerit. In quem ſenſum ſcribit Auguſtinus, multos quidem Philoſophos veteres, virtutis amore incenſos fuiſſe, eamque ſectatos, ſed auram popularem ſectando hoc vnum ſpectaſſe, vt ab aliis velut diuini & abſoluti ſuſpicerentur. Atque ideo pictor quidam optime mores eorum viſus eſt expreſſiſſe, quando honorem virgineo ſchemate depinxit, ad cuius pedes virtutes omnes velut captiuæ iacebant honori velut Dominæ obſequentes, vanæque gloriæ mancipia. Innuere ſcilicet voluit, ſtolidos illos philoſophos virtutem quidem dilexiſſe, ſed honoris & gloriæ ſtudio inductos. Hinc etiam Alciatus virtutem lachrymabundam ac paſſis capillis deformem Aiacis ſepulchro inhærentem depinxit, quod Vlyſſes clypeũ & arma Achillis, Aiaci ob virtutem debita, dolo ſepulchro abſtuliſſet; & ita lugubrem næniam orditur:

Ioan. nõ niſi negando reſpondet.

Tom. 5. *ad Marcellinum.*

Virtutis emblema.

Aiacis tumulum lacrymis ego proluo virtus.

Vt lacrimas haſce & expoſtulationem virtutis propoſito adaptem meo, ait virtutes clypeos & arma Dei eſſe, quibus ſtruetur, iuſtos efficit, & conſeruat; qui non parum commouetur, ſi tu, ô ſuperbe, velut alter Vlyſſes debitum illi honorem & gloriam eripias, tibiq; velut ꝑpria aſcribas, & ita armis te Aiacis velut tuis oſtentes; atq; hoc eſt, quod virtꝰ deplorat, hoc eſt quod deflet, ob hoc Deus iraſcitur: quod cum Ioannes exploratum haberet, ſe demittit & humiliat, & honorem exoſus mũdiq; vanitatẽ pertæſus, de ſeipſo teſtatur, *Ego vox clamãtis in deſerto.*

Alciatus in emblẽ.

Ioan. 1.

O humilitas admirabilis & maxime ſuſpicienda! Quem cœli & terra ſtupent, quem orbis vniuerſi machina demiratur, nihili ſeſe facit, ſuaq; merita deſpicit, aut tanti quanti fortaſſe deberet, non facit. Quem Auguſtinus omnium hominum ſanctiſſimum, Angelorum ſocium, tubam cœleſtem, Ieſu Chriſti prodromum, ſaluatoris ſigniferum, filii Dei nuntium, peccatorum remiſſionem, Iudæorum flagellum, parentum gaudium, ſtirpis ſuæ decus, mundi ſpeculum, mortis aculeum, vitæ ianuam, amicum ſponſi, omnipotentis affinem nuncupat; ſeſe demittit ac deiicit, nudamque ſe vocem eſſe denuntiat, *Ego vox clamantis in deſerto.*

Ioannis humilitas.

Ioan. 1.

O para-

O paradoxa! ô miracula! quem Andreas Ierosolymitanus deserti ciuem, vniuersi generis humani actorem, sponsi paranymphum, matrimonii cœlestis pararium, magni regis præconem, veritatis præcursorem, primum cœli administratorem, legis silentium, gratiæ interpretem, prophetiarum colophonem, oraculorum finem, pœnitentiæ ianuam, virginitatis auctorem dicit; seipsum humiliat; honoresque suos imminuens alind se esse negat quam vocem clamantis in deserto.

Quem Petrus Chrysologus magnis laudib. effert, quem scholam virtutis, magistrū vitæ, sanctitatis normam, iustitiæ regulam, virginitatis speculum, disciplinam fidei, castitatis exemplum, viam pœnitentiæ, atque hominum Phœnicem appellat, imo quem Eusebius Emissenus, Iobo, Eliæ, Moysi parem facit, ille humilitatis iter consectans, omnes honores subterfugit, ac non nisi vocem se esse profitetur.

Duo in veteri testamento de Ioanne Baptista oracula data erant; Malachias siquidem Angelum illum appellauerat, *Ecce ego mitto Angelum meum, & preparabit viam ante faciem meam, &c.* Isaias autem vocem, *Ego vox clamantis.* Vox igitur & Angelus cum esset, & vtrumq; iure titulum assumere posset; tanta illius humilitas atque animi demissio fuit, vt interrogatus quisnam esset, præstantiori titulo relicto, viliorem assumpserit; quique merito dicere de se potuisset; ego sum angelus Domini, legatus cœlestis, filii Dei nuntius, Verbi æterni interpres, Messiæ præcursor, ait: *Ego vox clamantis in deserto.*

Matth. 3. Isai. 40. Ioan. 1.

Gen. 46. Ioseph quoque Patriarcha, totius Ægypti Dominus & Seruator, fratres Ægyptum ingressos præmonuit, quomodo regi interroganti responderent; sublimes scilicet titulos & antiquum stemma voluit eos reticere, & humilitatem potius prodere conditionis, vt nimirum se ouium pastores dicerent. O rem miram! Ecce qui libere dicere poterant, sumus de progenie Abraham, Patriarcharum posteri, de domo Israel, hæredes Iacob, fratres vindicis & vicarii totius Ægypti, ac magni Loth nepotes, qui solus ab excidio Sodomitico immunis extitit; a fratre præmonentur, vt præteritis honorum titulis, ouium se pastores dicerent. Discamus hinc honores contemnere, titulis non insolescere, & humilitatem omnibus in rebus ostendere, ad summam licet dignitatem euecti, ac nūquā sortis nostræ limites excedere.

Gen. 33. Fortunæ suæ & sortis limites egredi nō oportet.

Iacob cum in Esau fratrem, quadringentis equitibus stipatum incidisset, & ille diceret, *Gradiamur simul;* respondit Iacob, *Nosti domine mi, quod paruulos habeam teneros, & oues & boues fœtas mecum, præcedat dominus meus ante seruum suum, & ego sequar paulatim vestigia eius:* pastor scilicet militis vestigia sequi non volebat. Denotat autem mysterium, eum qui mediocris sortis & tenuis cōditionis est, magnis se nequaquam conferre. at intra sortis se limites continere debere. Apertum in Ioanne Baptista exemplum habemus, qui Messiæ collatus, & eidem, cui ille, bilanci impositus, intra humilitatis sese stadium continet, stemmatum auitorum ambages non ingreditur, sed sorte contentus sua nonnisi vocem se esse in deserto clamantem profitetur.

Angeli humilitatē cōsectantur, & homines superbiam. Apoc. 19.

Hic erubesce superbe & gloriose, hic humilitatem disce, qui te ipsum iactas & ostentas, quiq; ab omnibus adorari vis & coli. Angelus ille, qui Ioanni in Apocal. apparebat, humilitatem docuit, quando Ioanne ad pedes eius procidente ait: *vide ne feceris conseruus tuus sum,* Deo non secus ac tu subditus & obediens. Angeli ecce, spiritus illi ætherei, substantiæ illæ corporis expertes, intelligentiæ cœlestes, creaturæ à peccato immunes, honores subterfugiunt, seruos se profitetur, hominibus sese conferunt, humilitatem cōsectantur, & homo qui merū nihil est, mortis præda, miseriarum theatrum, putredinis saccus, fortunæ ludibrium, calamitatum scopus, vitiorum congeries, vermium exspectatio, ac totius vniuersi propudium & reiectio insolescit, typho superbiæ inflatur, & turget, &, quia opulentus & potens est, adorari vult, & ab omnibus coli.

S. Petrus non vult adorari. Act. 10.

Apostolorum princeps Petrus, ac totius Ecclesiæ caput, cum Cornelium centurionem in genua coram se prouolutū cerneret, cultum sibi diuinum exhibere volentem, ait: *Surge, & ego ipse homo sum,* soli autem Deo is

honor & adoratio debetur. Insigne profecto humilitatis exemplum, ac principe Apostolorum dignissimum; quo dicemur, debere nos cum honoribus afficimur, & mundus vanitates suas offert, cum Apostolo dicere: Apage munde, soli Deo honor & gloria, equidem nonnisi homo sum, similis aliis.

Cum Paulus & Barnabas Lystris in Lycaonia, Timothei Episcopi patria, plurima edidissent miracula, quæ magnam illis apud omnes gloriam pepererant, ciues Lystrenses gentiles & barbari, diuinis eos honoribus afficere voluerût, ac velut semideos adorare: Quo viso, Apostoli mox se in confertam multitudinem dedere, tam piam impietatem impedire conati, clamantes: Act.14. *Viri, quid hæc facitis? & nos mortales sumus, similes vobis homines.* Imitentur hoc Christiani, seseque à mundo proripiant, quando honores sibi offert, & clamet: Quid agis munde, adorare nos gestis vt Deos, qui nonnisi homines sumus, fragiles, fugaces, vmbraque & fumo inaniores? At non ita Ioannes noster, qui se nonnisi vocem clamantis esse ait, dum Messiæ dignitate eum Iudæi honorare conantur. Hæc igitur præ oculis habetote inani typho tumentes, ac nunquam animo deponite.

Psalmographus, cum fluxum & refluxum maris olim attentius consideraret, admirans exclamat, Psal. 92. *Mirabiles elationes maris!* perinde ac si dixisset, Mirandum profecto est, aquam elementum adeo graue tantillo turbine in altum librari, & centrum deserere suum: at multo mirabilius est, hominem, qui nonnisi è terra compositus, quæ infinitis partibus est grauior, exiguo honoris & gloriæ ventulo ad nubes vsque sustolli.

Saul, interea dum Deo gratus adhuc existeret, & inter omnes Israelitas esset optimus & seruantissimus æqui, dum à Samuele ad regnum assumeretur, humillime de se sentiens respondit: 1.Reg.9. *Nunquid non filius Iemini ego sum, de minima tribu Israel, & cognatio mea nouissima inter omnes familias de tribu Beniamin? quare ergo locutus es mihi sermonẽ istum?* Videte obsecro animi demissionem, videte vt se indignum existimet; quoq; Deus eum eleuare conatur altius, quo seipsum deprimere gestit profundius. Regium siquidem est honores oblatos respuere, & gloriã vltro aduenientem repudiare: ambitio autem & honorum sitis, qua laborant hodie plerique, omnia perturbat, pessundat, Ecclesiæque damnum & scandalum infert.

Rebecca dum vterum ferret, magnis exagitabatur molestiis, ac tormenta grauissima Gen. 25. perferebat, quando nimirum gemini vtero conclusi inter se decertarent, vter eorum primus egrederetur, & in lucem prodiret; præualuit tandem Esau, & Iacobum in nascendo præuertit. Allegoriam hanc proposito adaptans dico, Christianorum contentionibus & ambitione, Ecclesiam magnopere perturbari, exagitariq;, ac sæpenumero sceleratos, aut saltem minus dignos, viris optimis & innocentissimis præferri, & meritos immerentibus postponi. Quodq; modo in vsu est, tempore quoq; Salomonis inualuit, qui scribit alibi: *Est malum quod vidi sub sole,* Eccles. 10. *vidi seruos in equis, & principes ambulantes super terram quasi seruos.* Quorum verborum moralis sensus hic est, Peccatores, scelerum, inquam, illa mancipia, ad honores sublimari, iustos autem, suiipsorum Dominos, instar pedissequorum humiles & obscuros viuere, fortunæq; iniuriam expertos inglorios mori. Sed ad propositum redeamus, & Ioannis nostri demissionem dispiciamus, qui se vocem in deserto clamantem vocat.

Ægyptii, teste Pierio Valeriano, humilitatem designare cum vellent, fol. 208. hominem pingebant in genua prouolutum, brachia extendentem, oculosq; cœlum versus attollentẽ, singuli porro gestus mysterium in se continent; genuflexio inprimis denotat, eum qui vere humilis audire & dici vult, seipsum deiicere, superbum vero & iactabundum cornua & cristas erigere, suaque opera efferre: brachiorum extensio omne suum è cœlo bonum & felicitatem expectare: oculi vero in cœlum elati, testes sunt, infinitã in cœlo virturem potentiãmq; contineri, ad quam brachia extendat, oculos sustollat, cuiusq; auxilium & opem genibus in terram prostratis efflagiter. Hieroglyphicum hoc reuera expressum videre qui voluerit, desertum mecum adeat, & in eo Ioannem verãm humili-

humilitatis imaginem contempletur: videbit namq; eum inter rupes in genua prouolutum brachiis extensis, oculis in cœlum sublatis, magnaque omnes voce ad lachrymas, suspiria, ieiunia, pœnitentiamq; adhortantem. *Ego*, inquit, *vox clamantis in deserto*.

Ioan. 1.

VI. Vbinam porro vox hæc detonat? in deserto & inuio. Eliam igitur nouum hic videbimus, q vrbes deserendo, hominumq; consortia deuitando in deserto Carmeli, solis animalibus sociatus, commorabatur. Videbimus ducem eorum, qui, teste Apostolo, *in solitudinibus errabant, in montibus & speluncis, & in cauernis terræ*. Videbimus virum, qualem videre desiderabat Apostolus, dum scribit, *Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus*. An non strenuus ille milesse oportet, qui reges potentissimos expugnare, pellices pellacissimas, aulæque pestes exagitare debebat? ideo aulam deserit, vrbes & negotia relinquit, inq; deserto ab hominum strepitu segregatus pœnitentiam agit.

3.Reg.17. 18. 19. Hec.11. 1.Tim.2.

Nemo inter impios viuere pie potest.

Noua sese hic iterum miracula ostendunt. Primum, Zachariæ summi apud Iudæos sacerdotis filium principem iuuentutis Hierosolymitanæ, sanctissimum vitæq; purissimæ, temporibus exulceratissimis & contaminatissimis, inter tot sceleratos & improbos, Herodem nempe tyrannum, Annam & Caipham auro ad pontificiam dignitatem euectos, Sacerdotes & Leuitas officium deserentes suum, in summa sanctitate vitam in deserto ducere. Docemur hic improborum consortio, si modo velint, nihilo probos deteriores reddi posse, aut callem improrum nulla nobis ratione officere, quominus in diuinæ iustitiæ semita alacriter pergamus? vnde beno Petrus Apostolus scribit: *Quis est qui vobis noceat, si boni æmulatores fueritis?* Adeo vt quamuis omniũ vita corrupta foret, & non esset qui bonum faceret vsq; ad vnum, quem imitari posses, cum Propheta tamen dicere queas, *Introibo in potentias Domini, Domine memorabor iustitiæ tuæ solius*. Potentiæ autẽ Domini vocantur hic Angeli, eo q potentiæ eius administri sunt; dicere vero Propheta voluit, si nullũ in mundo reperire queam, à quo virtutẽ discã, cuiusq; vitã sequar, ad angelos me conuertã, in qb. sancti-

1.Pet.3.

Psal.70.

tatẽ & iustitiã tuã velut in speculo intuebor.

Secundum, Hominem sanctissimum, in gratia stabilitum, qui mortifero nequaquam poterat animam delicto commaculare, tanta pœnitentia membra atterere, in deserto cõmorari, & corpus extremo rigore affligere. Docere vos voluit, mundani, corpus vestrum castigare, eius audaciam, tyrannidẽ & furorẽ coercere, & cupiditatibus resistere. Quonam enim modo peccata is deuitet, qui voluptates consectatur? ipsæ namque omnium malorum fontes & origines sunt, & ab iis omnis in mundũ calamitas inuehitur. Hinc, vt Bernard. refert, tria persecutionum genera Antichristi aduentum sunt præcessura, ynum tyranni, alterum hæretici, tertium voluptates inferent; quarum vltimam omnium putat grauissimam & deterrimam esse, omniumq; maxime ab Ecclesia deplorari, & cui etiam hanc prophetæ querelam applicant? *Ecce in pace amaritudo mea amarissima*. grauissima namq; quam Ecclesia sustinet persecutio à voluptatibus originem sumit: nam vt bene ait Chrysost. *Tormenta Martyres, blandimenta vero faciunt Epicureos*. Cui malo vt Ioannes occurreret, in desertum secedit. Isai. 38.

Incutiat pudorẽ nobis, Auditores, viuendi illius ratio; erubescamus dum virũ nobili loco natum, & ab vtero materno sanctificatum, in tanta austeritate viuentem, corpus tam rigide castigantem, pœnitentiaq; sese emacerantẽ cernimus; nobis plebeiis & gregariis eandem remis velisq; fugientibus corporisq; delicias omnibus in rebus cõsectantibus. In Numeris lego Hebræos, cũ ad torrentes Arnon in confiniis Moabitarum, speluncis & cauernis infames, in quibus armati insidiatores delitescebant, peruenissent, perterritos, ducum suorum verbis animatos vlterius perrexisse; clamabant quippe: *Sicut fecit in mari rubro, sic faciet in torrentibus Arnõ*; quod & reuera accidit. diuino nãmq; permissu omnibus, quotquot in speluncis habitabant, subita ruina oppressis, Hebræi facile sine vllo negotio cœptum iter perfecere. Eia agite effœminati & inertes, agite segnes & meticulosi, qui austeritatẽ in tantũ perhorrescitis, sumite animos, ac cogitate eã vobis non secus atq; aliis dulcem tandem & iucũdam

Deliciarũ damna.

Num. 21.

dam fore. Nam *sicut fecit in mari Rubro, sic faciet in torrentibus Arnon.* Vt Ioannes Baptista, Apostoli, omnes sancti Anachoretæ, pœnitentiam dilexere, & deliciarum instar amplexi sunt; ita vobis eadem iucunda & suauis tandem videbitur. Eia igitur timorem exuite, leporinam deponite & leoninam induite.

Deut. 30. Huc optime quadrare videtur lex illa quã in Deuteronomio de prælijs ineundis Dominus tulit: *Duces per singulas turmas audiente exercitu proclamabunt: Quis est homo qui ædificauit domum nouam, & non dedicauit eam? vadat, & reuertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello, & alius dedicet eam. Quis est homo qui plantauit vineam, & needũ fecit eam esse communem, de qua vesci omnibus liceat? vadat, & reuertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello & alius homo eius fungatur officio. Quis est homo qui despondit vxorem, & non accepit eam, vadat, & reuertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello, & alius homo accipiat eam. Quis est homo formidolosus & corde pauido? vadat, & reuertatur in domum suam &c.* Quatuor hæc hominum genera ad bellum inepta, ad pœnitentiam quoq; inepta sunt; per ædificantes hos, superbos & gloriabundos denotari puto, qui amplam domum & instructam familiam quærunt: per viticolas, auaros, qui terram semper effodiunt, & in terra omnem spem collocant: per tertios, carnis voluptatibus indulgentes meticulosos, segnes & inertes. Sed ingens horum omnium stoliditas & fatuitas est. Cui enim rei vitam potius velitis impendere, cui potius consecrare, quam vultui & obsequio eius qui eam elargitus est? Febribus illam, morbis, ægritudinibusque potius quam pœnitentiã atteri patiemini? Quamobrem timorem & metum hunc abijcite, difficultates superate, austeritatem diligite, in desertum secedite, Ioannem Baptistam imitamini, qui hodie solus gemens & suspirans in deserto clamat.

Quatuor hominum genera ad pœnitentiam inepta.

O beata solitudo, sanctorum virorum palatium, dulce spiritualium refugium & quies, deliciæ & paradisus piorum! Noluit olim Dominus Arcam testamenti in templo Dagon commorari: nec virum pium ac sapientem in mundo, qui idolorum omnium fanum est, commorari patitur, sed in solitudine eum & in eremo vult viuere: hic nempe cœlestes ei reuelationes, locutiones internas, secretaque diuina communicat. Vnde per Prophetam suum locutus est, *Ducam eũ in solitudinem, & loquar ad cor eius.* In ea Ioannem orantem videmus, gementem, clamantemque audimus, & hac ipsa equidem iam egrediar, vt dicendi finem faciam, vosq; ad sancti huiusviri vitã imitandam adhorter.

Deserti & solitudinis encomia.
1. Reg. 5.

Quamobrem, Auditores, legationis huius a Iudæis adornatæ recordamini, simul etiam interrogationis, qua Ioannem aggressi sunt, *Tu quis es?* vos ipsos cognoscite, nihilum vestrum è quo compositi estis dispicite, paupertatem primam & naturalem, ac fragilitatem humanam considerate, cogitate vos mortales, fragiles, & caducos esse, & iam inde à cunabulis ad cineres & putredinem cõdemnatos. Nolite etiam obliuisci responsi, quod Ioannes legatis dedit: eius in omnib. humilitatem sequimini: videte etiam vt à natiuitate inter natos mulierum sanctimonia eminebat, summus æterni Patris sacerdos erat, Messiam lympha tingere metuit, quem tota Iudæa stupebat, quem omnes adorare volebant: adeo se demittat, vt non nisi vocem in deserto clamantem sese nuncupet. Videte, inquam, vt mundum fugiat, vt honores declinet, vt malit in deserto pauper, q̃ in mundo opulentus viuere: has virtutes imitemini, vitæ eius vestigiis insistite, atque ad eius imitationem omnes terrenas voluptates & mundi ineptias fugite.

Peroratio & conclusio.
Ioan. 1.

Tu autem Ioannes gloriosissime, totius vniuersi miraculum, Eremicolarum primas, deserti decus & columen Religiosorum coriphæe, pœnitentiæ speculum, cum nonnisi vox sis, pro nobis coram tribunali diuino clamare & intercedere ne cesses, ora pro iis qui tuo se nomini deuouerunt, tuoq; se cultui manciparunt, humilitatem, vanitatum mundanarum contemptum, omniumq; rerum temporalium odium & fugam impetra, vt nos ipsos cognoscentes, humiliter tibi etiam subijciamus, & quã profundissime submittamus, deniq; nõnisi gloriam Altissimi, à quo summã nostram felicitatẽ expectamus,

spire-

ſpiremus: cuius nos participes efficiat, qui eandem dare poteſt, Pater & Filius & Spiritus Sanctus. Amen.

DOMINICA QVARTA ADVENTVS.

Partes.

1. *Quod prædicanda pœnitentia.*
2. *De regnorum diuiſione.*
3. *De mundi inconſtantia.*
4. *Diuiſionem regni eſſe præſagium excidij.*
5. *De Ioannis ſolitudine.*
6. *De eius ad homines egreſſu.*
7. *De voce eius ad parandam viam Deo.*

Anno quintodecimo Imperii Tiberii Cæſaris. Luc. 3.

FIGVRA.

Num. 10. IVSSIT olim Dominus tubas duas argenteas cõflari quarum vna quidem populus ad epulum, altera vero ad prælium inuitaretur. Denotare voluit, ſe in lege Euangelica, poſt cæremonias Moſaicas ſepultas, duas alias tubas præparaturum, Ieſum Chriſtum ſcilicet, qui vniuerſum orbẽ ad præliandum accenderet, quippe qui poſtea in mundum ſe, non vt pacem, ſed arma & gladiũ afferret, veniſſe teſtatus ſit: aliam vero quæ omnes ad cœleſte æternæ beatitudinis epulum inuitaret, Ioannem videlicet Baptiſtã, tubam illam regiam, quæ hodie in deſerto clangit, omnesq; ad vias Meſſiæ præparandas & digna pœnitentiæ opera facienda adhortatur. hanc in hodierno Euangelio ſtrepentem audire videor, & auribus meis inſonantem: cuius clangorem vt & vos intelligatis, Spiritus ſancti opem, glorioſiſſimæ Virginis Mariæ, pauperum patronæ ſuffragio concitatam imploremus: ideoq; omnes in genua prouoluti *Aue Maria* recitemus.

Ezech. 2. Summus ille Deus cum vnum è Prophetis ſuis, vt præconem, ad Iſraelitas mitteret, qui vias ſuas & præcepta denuntiaret: manum illi monſtrauit quæ librum teneret, interius & etiam exterius exaratum, lamentationibus, & carminibus, ac tribulationibus plenũ. Attentius ænigma hoc conſideranti in mentem venit, volumen hoc ſacræ Scripturæ imaginem & ſymbolum eſſe, quæ & lamenta & pæanas, id eſt, maledictiones & benedictiones, minas & munera, flagella & præmia contineat: & hanc omnem præconem Euangelicum euoluere, auditoribusq; explanare debere, Myſterium porro denotat, ei qui a Deo ſe miſſum exiſtimat, in primis curæ eſſe debere, lamentationes, lacrymas, & pœnitentiam prædicare. Scriptura liber eſt lamentis & carminib. lætis refertus.

Id iam olim prædixerat Pſalmiſta cum diceret, *Euntes ibant & flebant, mittentes ſemina ſua.* Id eſt, prædicatores Eccleſiæ ſementem ſuam, Euangelium, inquam, Dei, nonniſi flendo tradebant: hoc eſt, nihil niſi pœnitentiam & lacrymas docebant. Cui adiungatur egregia illa Hieronymi in hunc locum ſcribentis ſententia: *Ille doctor Eccleſiaſticus eſt, qui lacrymas non riſum mouet.* & illa ad Nepotianum, *Docente te in Eccleſia non clamor populi ſed gemitus ſuſcitentur. Lacrymæ auditorum, laudes tuæ ſint.* Pſal. 125. Lacrymas doctor Eccleſiaſtic⁹ prædicat.

Egregium huius rei in Apocal. emblema legis. Vidit Ioannes ſeptem olim Angelos, niueis veſtibus, & lineis ſtolis ſubtiliſſimis indutos, auroq; cinctos, qui phialas aureas irã Dei plenas manibus geſtabant, quas in terrã effunderent. Rupertus, Beda, Haymo aliiq; doctrina & ſanctitate illuſtres, myſticam hanc viſionem exponentes, ꝑ Angelos hos, prædicatores & doctores Eccleſiaſticos intelligunt, quos Angelorum nuntiorumq; cœleſtium inſtar, iræ diuinæ phialas in manus ſumere oportet, minasq; intentando, & ſuppliciis peccantibus deſtinatis terrendo, delinquentes in viam iuſtitiæ reducere, & ad lachrymas ſalutares pœnitentiamq; à ſemine vitiorũ traducere. Phialas autem aureas hic adhibeant neceſſe eſt, quia non niſi caritate, amore, & honoris diuini zelo accenſos ad docendum par eſt accedere. Apoc. 15. Cõcionatores Angelis com parantur.

Mare quoddam æneum in ſacra Scriptura detego, ꝙ duodecim bobus innitebatur. Maris huius abyſſum fundumq; rimatus & perſcrutatus: reperio per boues hos, Patres omnes & Interpretes, Concionatores Eccleſiæ intellexiſſe, qui ſuis vniuerſam Eccleſiæ molem, & malorum, amaritudinumq; iudicii Exod. 30. 3. Reg 7. Cõparati bobus mare æneum ſuſtinentibus.

dicii inquam extremi, suppliciorum, minarum, pœnitentiæq; Oceanum, humeris debent sustinere. Conceptum hunc hoc modo intellexit Apostolus ad Corinthios scribens, *Non alligabis os boui trituranti*, id est, prædicatori: quod & calculo suo confirmat Gregorius Pontifex.

1. Cor. 9. Lib. 2. cur. past. c. 3.

Hinc quoque est quod Ecclesiastæ & Doctores in sacris literis, tubis clangentib⁹ cõparentur, vt Isaiæ ca. 58. *Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocẽ tuã & annuntia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum.* Vt autem tuba belli signum est, magnumq; audientibus terrorem & horrorem incutit, milites quoque ad præliandum accendit; ita concionatorem, velut buccinam agminum Dei, nihil quam terrorem, iudicia diuina, pœnas tartareas, mortis horrorem, dæmonum furorem & tyrannidem docere oportet, omnes denique mortales ad bellum dæmonibus inferendum animare.

Hom. 7. in Iosue.

Iussit olim Dominus, teste Origene, duas tubas argenteas fieri, sed malleo adaptatas & concinnatas, ductiles scil. non fusiles, eo quod concionatores è sacris Scripturis diuersos sensus & argumenta depromere debent, quib⁹ bellum peccatorib. denuntient: ita scilicet id exponit in Moralibus Gregorius. Sed tubę hæ argenteę sint oportet, malleo concinnatæ, & in incude contusæ, quod nihil in Ecclesia producere & denuntiare eos oporteat, quod non pœnitentiam & veritatem spiret. Horum de numero Ecclesiastarum erat Dauid vates cum diceret, *Ecce labia mea non prohibebo, Domine tu scisti*: perinde ac si diceret, nosti Domine, numquam veritatem me reticuisse, imo vero nullæ me minæ, nullusq; pœnarum metus a pœnitentia peccatoribus denuntianda deterrebunt.

Li. 30. c. 7.

Psal. 39.

Inter hos quoque censeri debet Ioannes Chrysostomus, qui, eo ipso quo in cathedram Cõstantinopolitanam sublimatus est die, coram Imp. Arcadio atq; vniuersa nobilitate, magnaq; Episcoporum multitudine ita concionem exorsus est: *Nos qui ineffabilibus Dei rationibus ideo ad vos venimus, vt volũtatem eius iustificaremur, hoc primum verbum à Christo & diuino eius præcursore accipientes vobis annũtiamus, Pœnitẽtiã agite, appropinquat enim regnũ cœlorum. Hæc autẽ vobis assidue in memoriam reuocare non grauabor, nulla difficultate impediar, quin eandem vobis perpetuo inculcem.* Hi scilicet erant Ecclesiastæ, quales scriptura sacra exigit, non vero palpones & adulatores.

Prima cõcio S. Io. Chrysost. cum ad Episc. promotus esset.

Prohibuit olim Deus, ne quis mel aut fermentum in sacrificium offerret, sed saltem quantum vellet. Verba legis hæc sunt, *Nec quicquã fermẽti ac mellis adolebitur in sacrificio Domini.* Quoddam sacrificii genus est prædicatio, sed nihil in eam fermenti passionum aut prauorum affectuum, nihil mellis adulationis aut assentationis inferẽdum, sed tantum minarum, pœnitentiæ terrorisque quantum quisq; voluerit. Hęc fortasse est ratio, cur tam exiguus aut vix vllus conciones nostras sequatur fructus, eo quod ad pœnitentiam auditores non adhortemur: peccatores non corripiamus, vt veteres illi à Deo missi Prophetæ, Isaias, Ieremias, Ezechiel, Osee, Amos, Ioel, Ionas, atq; alii innumeri fecere, quorum singulæ periodi pœnitentiam suadent, & peccatoribus minas intentant.

Quinto regni Roboam anno, Sesac Ægypti rex in Iudæam ascendens, Ierusalem ingressus, templum augustissimum despoliauit, omniaque vasa domus Domini, thesaurum & suppellectilem sacram, diuitias etiam regis, & scuta aurea, quæ Salomon rex parauerat, diripuit. Horum deinde loco Roboã ærea cõstituit, tradiditq; eadem in manus scutariorum. Allegoriam hanc proposito adaptando, dico primitiuæ & nascentis Ecclesiæ prædicatores scutorum aureorum instar exstitisse, inimicis se obiicere & opponere nõ verentes, zelo & caritate accensos: at modo lucidum illud & rutilãs aurũ in æs cõmutatũ, esse cõcionatores sc. iam æneos factos. Auditorum gratiam captantes, eorumq; aurib. inseruientes, ac nudum iis sonum, amisso valore tinnientib. superesse, cum vitia coarguere nõ audeãt, veritatem dicere subterfugiãt, imo, quod deterius & deplorandũ maxime cũ ipsam pœnitentiã vitæq; emendationem suadere præ pudore detrectent. Ipsa vero Canticorũ sponsa vocẽ concionatoris querulæ & gemebũdæ turturis voci visa est cõparasse, *Vox turturis audita est in terra nostra.*

3. Reg. 14. Concionatores comparati clypeis & scutis regis Roboam.

Cant. 2.

Matth.3.

stra. Theodoretus verba hæc exponens sensum nostrum quam proxime secutus ait: *Turturem nominat aduentus sui Prophetam & præcursorem, cuius vox est pœnitentia prædicatio, &c.* Bene quidem Theodorete; nam videte, vt hodie in deserto instar turturis gemat, ac nonnisi pœnitentia suos edoceat, *Parate viam Domini, rectas facite semitas eius.* & tempore quidem peropportuno: cum videlicet p vniuersam terræ superficiem peccata dominarentur, impiique per omnia innalescerent, Tiberius Romanum imperium regeret, Iudæam Pilatus, Synagogam Annas & Caiphas moderarentur. Ita quippe in Euangelio legimus, *Anno quintodecimo imperij Tiberij Cæsaris procurante Pontio Pilato Iudæam.* Hæc expositurus, Primo Principes & rectores hos, ac tempus quo Ioannes docere cœpit exponam, deinde concionem admonitionemq; ipsius latius deducam.

Luc.3.

II. Regnum Iudææ in quatuor tetrarchias diuisum.

Principio refert Euangelista, Ioanne redemptionem humani generis annuntiante, Messiæque aduentum prædicante, Iudææ regnum in quatuor præfecturas seu tetrarchias fuisse distinctum, quib. pagani & idololatræ præerant, à Romanis Imperatorib. stabiliti. Horum autem Principum præfectorumq; mentionem Spiritus S. facere voluit, vt hinc manifestũ fieret, prophetarum oracula, quæ hæc omnia, cum Dei filius cœlo descendens humanam carnem indueret, euentura prædixerant, esse adimpleta. ac præsertim illud Iacobi morituri: *Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium.* Hebraice autem loco verborum, *qui mittendus est*, legitur *Schilo*: q nusquam alibi in vniuerso Scripturæ campo inuenitur, ac diuersimode exponi potest: nam interpres Chaldæus pro *Messias* accepit. Genuinè autem denotat eum, qui omnibus in rebus diues & felix est, cuiq; omnia ad votum fluunt: omnia igitur quæ verbo huic quadrant, nulli nisi Christi Iesu, qui verus Messias est, & à Patre æterno vnctus, conuenire queunt. Ita namque in Psalmis prædictum erat: *Propterea vnxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ præ consortibus tuis.*

Gen.49.

Psal.44.

Cæterum hoc Iacobi vaticinium difficultate non caret: promittit siquidem Messiæ aduentum, quamprimum vt sceptrum & imperium à Iudæis defecissent, *Donec auferatur sceptrum de Iuda.* At Christo nato Herodes Idumæus, qui primus externorum regnum adiit, è regnu tamen Iuda sanguine non oriundus, XXXII. Iudææ iam annis principatum obtinuerat: is inquam Herodes, qui ad Magorum aduentum turbatus est, & omnis Ierosolyma cum illo. Cur igitur in tricesimum secundum eius regni annum aduentum suum distulit Christus?

Gen.49
Matth.2.

Difficultatẽ hanc dissoluit Hieronymus, obiectioniq; respondens ait, vltimũ de stirpe & tribu Iuda regem fuisse Hyrcanũ, cuius filiã Mariam nomine duxerat Herodes. Hyrcano autem à Parthis quibuscum bellũ gerebat, in captiuitatẽ ducto Herodem generum quamprimum Romam regni adeundi causa se contulisse, & ab Augusto & senatu, regni Iudaici administrationem adeptũ esse: q triginta & vno annis obtinuit, quamuis propter sæuitiam crudelitatemq; apud suos exosus: quippe qui eius imperium graue ducerent, ægre ferentes alienigenam, nec de domo Israel ad regnum euectum. Sed primum & trigesimum demũ post annum vt regẽ eum agnouerunt, receperunt ac debitum fidelitatis, obedientiæq; sacramentũ ei præstiterunt. ac tũ Christus cœlo descendit, & humana carne induta in hunc mundum natus est, tunc namq; primum sceptrum de domo Iuda penitus defecit: eo quod Herodes pacifice nec dum regnum obtinuerat, & idcirco nõdum corona Iudaica conciderat. Sed Herode mortuo, regnum mox in tetrarchiã aut quatuor dominia distinctum fuit, atque huc tendunt verba Euangelii, *Anno quintodecimo imperij Tiberij Cæsaris, &c.* *Luc.3.*

At quoniam Euangelista regnorum hodie & præsertim Imperii Romanorum meminit, Historicum hic agere volui, Imperiorumq; quæ in mundo vnquã exstiterunt catalogum texere. Sciendum est igitur quatuor monarchias in mundo extitisse, & quatuor eius angulos occupasse, easq; in sacris voluminibus exstare descriptas. Prima fuit Chaldæorũ & Babyloniorũ, cuius Genesis meminit. huius auctor & fundator crudelis

Quatuor Monarch.

Gen.10.

ille Nemrot exstitit, pater Assur, qui vastam illam Niniuem construxit. Secunda Persarum & Medorum, quam Daniel propheta descripsit: quæ sub Cyro & Dario, post mortem Baltazaris regis Babyloniorum, cuius regnum & potentia in Persas & Medos trāslata fuit cœpit. Terria Græcorum, cuius princeps & caput Alexander Magnus, Philippi Macedonis filius post Darij ad Arbellas cladē, exstitit: hanc auctor libri Machabæorum obiter descripsit. Quarta & postrema, Romanorum, quam Romulus, Numa, Regulus, aliique fundarunt, & Imperatores post subiecti mirum in modum auxere: de qua Euangelium hodiernum loquitur, *Anno decimo quinto &c.* Porro quatuor harum Monarchiarum variæ in sacra Scriptura reperiuntur figuræ.

Dan. 5.

Luc. 3.

Zach. 6.

Vidit olim Zacharias in obscura noctis caligine quadrigas quatuor egredientes è medio duorum montium æreorum, sed quadrigas inter se distinctas primarum equi erant rufi, secundarum ferruginei & nigri: tertiarum albicantes, quartarum diuersicolores. Dixere nonnulli per hoc equorum discrimen quatuor Euangelistarum triumphū denotari: Rupertus autem per ipsum quatuor sanctorum in Ecclesia honoratorum ordines demonstrari, putat, per equos nempe rubros, Apostolos & Martyres: nam rubedo sanguinis effusionem denotat: per nigros, Confessores: qui se vitæ austeritate & pœnitentia emacerarunt: per candorem illum, Virgines: per colores illos mistos, Doctores & pastores, idque propter virtutum doctrinæque varietatem. Sed Lyranus literæ quam proxime insistens, veritatisq; scopum feriens, quatuor Monarchias mundi ad oculum hic ostendi censet: quarum prima sit Chaldæorum, per equos rubros designata, eo quod sæuiit, & hominum sanguine profundendo crudeliter grassata est. altera Persarum & Medorum, & quidem furua & nigricans, quod in tetra ignorantiæ caligine & tenebris obscurissimis viuerent. tertia Græcorum, candida & niuea, quod sub Alexandro primo monarcha elucere cœperit clementia: postrema Romanorum, cuius figura colorum illa varietas: Romani enim aliarum gentium mores didicerant, ac proinde inter Impp. eorum interdum sæuities, interdum clementia viuebat vigebatque. Ecce & aliam figuram.

Quam Danielis prophetia nobis suggerit. Vidisse se propheta scribit quatuor monstra & bestias terterrimas, quæ mari egressæ inter se digladiabantur. prima similis erat leænæ, & alas habebat aquilinas: altera vrsum referebat, tres dentium ordines exserētem: tertia pardo parerat, volans tamen, & quatuor capita gestans: postrema, bestia vere admirabilis & incognita, ferreos dentes habens, & magnos quidem. Lyranus mysterium hoc enucleans per quatuor has belluas, de principatu ac dominio maris inter se concertantes, denotari vult quatuor Monarchias, quæ Christi aduentum præcesserunt. Tertiam hanc habetote. Dan. 7.

Statua illa, quam idem Daniel vidit è varia conflatam materia. Monarchiarum nostrarum typus etiam statui potest. Aureum quippe caput, Babyloniorū denotat Imperium: pectus & brachia argentea, Persarū ac Medorum: venter æneus, Græcorum: femur ferreum & pedes lutei, Romanorum: idque propter varios motus, inquit Rupertus, & continuas seditiones commotionesq; quas eadem resp. passa est, modo enim bellum Ciuile inter Cæsarem & Pompeium, modo occultæ coniurationes Marii ac Syllæ, deinde triumuirales Octauii, Lepidi & Antonii cōtentiones, & aliæ innumeræ eā lanciarunt ac pessum dederūt. His itaq; téporib⁹ cū statuę pedes dominaretur, Ioā. Baptista prædicare cœpit pœnitentiam, *Anno 15. &c.* Dan. 2. Lib. 6. de victoria, cap. 10. Luc. 3.

III. Mundi inconstantia.

Hic obsecro notate, mundani, idoli vestri mundi inquam, incōstantiam, nā vt alia gentium regna prætereamus, considerate regnum Iudæorū, quod in Saul Beniamin ita sumpsit exordium, & tot præclaros totq; generosos reges habuit, considerate inquam, vt ipsum iam conciderit, in quator membra diuisum alienigenisque & idololatris in prædam datū sit: Herodes hic, illic dominetur Lysanias, Iudææ præsit Pontius Pilatus, à Romanis Præses constitutus. Quam bene & apposite igitur scripsit Apostolus, *Præterit figura huius mūdi.* Omnia namq; regna, imperia, 1. Cor. 7.

peria, sceptra, coronæ, honoresque aliud profecto non sunt, quam spectacula quædam & personæ scenicæ in mundi huius theatro exhibitæ, figuræ mathematicæ, imaginariæ, vmbraticæ & futiles, quæ in momento transeunt, & in eodem non permanent statu. Psaltes quoq; in hanc rem ait, *Vniuersa vanitas, omnis homo viuens veruntamen in imagine pertransiit homo.* Duo imaginum genera sunt, aliæ perpetuæ, quales eæ quæ in tabula depictæ sunt, aliæ autem apparentes, quales eæ quas speculum repræsentat: per imagines autem apparentes breuiq; transeuntes denotari vult honores, dignitates, mundiq; huius regna quæ in specie quidem aliquid videntur esse, re autem vera nihil, adeo vt magnates, reges, omnes quoque homines in momento pertranseant. in mundo quippe nihil solidum, constans, aut firmum haberi potest.

Psal. 38.

Ægyptij porro eum qui rebus vitæ huius confideret, spemque in re fragili collocaret, anguillam manu tenere fingebant. Denotabant scilicet, inferiora hæc & mundana, instar anguillarum manibus elabi. nam vt anguillam nemo stringere & arcte comprehendere potest, ita nemo res has mundanas fragiles & fugaces omnia nempe inconstantiæ arenæ inædificata sunt. Quā inconstantiam rerumq; vicissitudinem cognitam & perspectam habens Cicero exclamat, *O fallacem hominum spem, fragilemq; fortunam, & inanes nostras contentiones, quæ in medio spacio sæpe franguntur, & ante in ipso portu obruuntur, portum conspicere potuerint.*

Pierius in Hierogl. fol. 21.

lib. 3 *de Oratore.*

Post Oratorem hunc prodeat in scenam magnus ille Doctor Augustinus, qui desperationis quoddam genus esse ait, spem ponere in creaturis, & Deo eum diffidere qui in hominem confidit. Hinc sapienter meo quidem iudicio Dauid propheta suasit hominibus mundi vanitatib⁹ immersis, *Nolite cōfidere in principibus, in filijs hominum, in quibus non est salus.* alibi quoq; satius esse ait, *sperare in Domino, quam sperare in principibus.*

Qui creaturis confidit, Deo diffidit.

Psal. 145.

Psal. 17.

Et quoniam spei mentio incidit historiæ monumentis proditum est, Romanos ei vt Diuæ cuidam diuinos honores tribuisse tēplum & statuam posuisse, atq; hunc in modum illam expressisse: Virginem pingebant viridi indutam toga, vna manu flagellū, altera corniculam gestantem: itaq; illius mutationem, inconstantiam, varietatemq; demonstrabant: modo namq; cantu, quem cornix signabat, suo nobis blanditur: modo flagris nos cædit, ditissimeq; corripit. Stolidus igitur ac demens, qui in rebus his inferiorib⁹ spem figit: constantiamq; in iisdem sperat.

Spei simulacrum.

Moses ductor & doctor Hebræorum, vt hanc rerum inconstantiam varietatemq; significaret, populumq; ad pœnitentiam, idolatria cōmissa, traduceret, vitulum aureū, quem conflauerant, cōminuit, in cineres redegit, quos aqua mistos populo bibendos dedit, quo facto stoliditatem ac vesaniam illorū coarguere voluit, qui rei tam vili, quāuis ex auro cōflatæ diuinos honores tribuerent: simul etiam mundi vanitatem edocere, dum eum, quem pauloante vt Deum adorauerant, in cineres iam redactum imo ab hominibus deuoratum & cōsumptū cernerent.

Exod. 32.

Eamdem etiam instituit viam Deus, vt Nabuchodonosoris insolentiam cōpesceret, eiusq; fastuosos conceptus retunderet. Vidit namq; statuam admirabilem, è variis metallis conflatam ad scelerati laterculi cōtactum deiici & in puluerem resolui. An non hic demonstrauit, honores omnes, dignitatesq;, quas homines tātopere ambiunt, ipsa quin etiam Imperia & Monarchias, quas colossus hic denotabat, nonnisi puluerem, cinerem, ac fumum esse? Hanc ob causam Euangelista nobis regnū Iudaicum collapsum repræsentat, ac sceptrum Iuda, externis regum inuadentibus, diuidentibus, ac dissipantibus collisum & fractum: *Anno quinto decimo*, &c.

Dan. 2.

Luc. 3.

O tempora deploranda! regna misera & infelicia, dum à tyrannis & sacerdotibus simoniā intrusis diriguntur & administrantur! sexcenta nobis hic impiorum principatus mysteria depromit. Euidens namq; in primis diuinæ indignationis argumentum est, quādo impii multis annis ad rerum publicarum sedent gubernacula, & felicitate temporali gaudent, quali Tiberius, qui in summa nequitia crudelitateq; quindecim iam annos regnauerat. Secundo flagellum

Euangelium hoc pluta cōtinet mysteria.

1.

2.

Dei est & iræ cœlestis indicium, dum morati & pii viri à reipubl. clauo repelluntur, impiiq; & scelesti eidem admouentur, omnemq; potestatem, reiectis bene merentibus occupant. Hinc Plato tum demum beatas fore resp. dicebat cum à sapientibus & philosophis eædē regerentur: & ipse, vice versa, tum demum infelices eas, regnaq; euertenda existimo, cum ab impiis, scelestis, vitæq; cōtaminatissimæ viris administrantur.

Regnorū calamitas si impios reges naneiscantur. *Iud. 9.*

Arbores cum olim in comitiis generalibus regem sibi quærerent, à quo defenderētur, & rhamnum delegissent, exitii sibi causa fuere, suoq; se gladio iugularunt. Nam cum omnes vmbram illius sectarentur, ac sub eadem velut sub tutela delitescerent, igne spineto egrediēte, rex & omnes quotquot ei adhæserant deflagrarunt: Hæc quidem quāuis parabola sit, aut potius apologus, significare tamen voluit, impiis, quorum figura rhānus in præfectos rerum publicarum & reges selectis, subditos magno discrimini exponi, regnaque breui pessum itura, atque ita Sichimitis, eo quod crudelem Abimelech in regem elegissent, euenisse certum est.

Dei punitio est, externos ad regnum cōuolare.

Tertio externorum & alienigenarū hæc principum successio denotat, principū & regum peccata iñ causa vt plurimum esse, cur nobiles prosapiæ deficiant & pessum eant, regnorū priuilegia statutaq; cōculcentur & euertantur, alienigenæq; in regnū & solium, reiectis legitimis, admittantur è quo singularem Dei indignationem, colligere licet: Quam perspectā habens Dauid, & calamitatem ex ipsa promanantem aduertens, cum lacrymis dicebat, ***Relinquēt alienis diuitias suas***, id est: Diuites & reges excæcati, & à prauis affectib⁹, velut tyranno quodam, oppressi, magno sudore laboreq; opes cōgerūt, ac nonnisi summa cum difficultate, fortunæ stabilem statum effingere satagūt sed iustus scelerum vindex Deus tandem in peccatorum pœnam, legitimo hærede qui in regnū & opes succedat, excluso, in alienos & extraneos coaceruatas opes egeret & trāsferet.

Psal. 48.

Gen. 15.

Atque hoc est quod tantopere Abraham Patriarcha, à Deo in peregrinum se solum coactus conferre, metuebat dicebatq; gemens; *Domine Deus ego vadā absq; liberis & filius procuratoris domus meæ iste Damascus Eliezer. Mihi autem non dedisti semen, & ecce vernaculus meus hæres meus erit?* Patriarchæ huius gemit⁹ lamentaq; satis innuunt, quam graue ac molestum parentibus sit, nullas, postquam diu sudauere, post se proles relinquere, quibus partas opes relinquant, sed alios & extraneos in hæreditatem admittere.

Ezechias rex, audito sibi propediem moriendum, atq; ea de causa res familiæ & regni negotia in tuto collocanda, adeo perculsus est, & tantopere consternatus, vt ad templi parietem conuersus amare fleuerit. Quicumq; locum hunc interpretati sunt, aiunt, non aliam lacrymarum regiarum causam fuisse, quam quod illiberis moreretᷣ, regnumq; amplissimum ad extraneos deuoluendum & quod suis destinauerat, in aliorum manus deuenturum esset. Ecquænam igitur calamitas, imo quam grauis Dei indignatio censenda est, regnum hoc pulcherrimum, manibus Iudæorum iam eripi, & alienigenis in prædam dari?

4. Reg. 2.

4. Reg. 20.

Considerare hic vos velim, Principes, vt omnes qui malis artibus regnum inuadunt, & per fas & nefas solium conscēdunt, instabiles in dignitate sint breuiq; dominio excidant, aut propediem moriendo, aut regnum amittēdo, & ad statum pristinum redeundo. Herodes Ascalonita per tyrannidem ad regnum Iudæorum deuenerat, violenterq; solium conscenderat: & ecce, antequam diem extremum clauderet monarchiam suam in tetrarchiam subdistinctam vidit, ipsam quin etiam Iudæam à Præside Romano, externo & gentili, teneri. Abimelech Gedeonis filius ad regnum aspirans, septuaginta fratres, quo pacifice regnaret, interemit: sed eheu, fallaci ridens fortuna vultu eum delusit, adeo vt breui, etiam manu mulieris fuerit interfectus. Idipsum & Ieroboamo euenisse constat, hic enim regnandi desiderio flagrans, & aduersus Roboamum dominum suum conspirans, vitulos etiam aureos populo adorandos posuit, quo regnum firmaret, omniumq; animos sibi deuinciret: sed breui felicitate delusus fuit: nam nihil minus cogitans, impietatis reus, & regno & vita spoliatur. Achab quoque regis eadem

Quicunq; iniquis artibus ad regnum deueniunt breui eodem excidunt.

Iud. 9.

3. Reg. 16. & 20.

dem fuit fors. Hæc igitur animo vestro insculpta circumferte ô Principes.

IV. Regni Iudaici diuisio eius excidium denotat. Vos vero qui ad reipubl. clauum sedetis, resque publicas administratis, hîc obiter considerate, quam bene è diuisione hac regni Hebraici, eius excidium colligi queat; & quam verum sit axioma illud Euangelicum: *Omne regnum in se diuisum desolabitur.* Luc. 11. Si enim linguarum confusio turrim Babel, de qua in Genesi, destruxit, & ad nihilum redegit, ipsa voluntatum dissensio & varietas, affectuumq; discrepantia, an nō multo magis regnis interitum & exitium perpetuum afferent: Videte hoc in Euangelio nostro ad oculum: *Anno quinto decimo Imperij, &c.* Luc. 3.

Sup. Euangel. Notat autem Gregor. Papa, nōn sine singulari S. Spiritus instinctu, duorum hic populorum, Iudæorum & Gentilium, mentionem fieri, præsertim cum de aduentu Messiæ in mundum omnes iam passim Ierosolymis agerent; vt appareret, hunc vtriusque populi redemptorem aduenisse, & è duobus vnam colligere Ecclesiam voluisse. Cui^9 rei plures figuræ fuerant & præambula: vt inprimis duo illa animalia, in quorum medio nasci voluit; duo illi asini, quibus in die ouationis insedit; duo latrones, in quorum medio mortuus; aliaque plura, quæ ante & post acciderunt: è quib. omnibus colligi poterat, Messiam vtrumq; populum saluatum venisse, & è duplici maceria nonnisi vnum parietem facturum.

Iudæorū scelera inualuerant Christo in mundum veniente. At nondum hîc quiescimus. Euangelista meminit adhuc sceleratorum Pontificum Annæ & Caiphæ, vt, quam corrupti tunc mores essent, non modo sæcularium, sed etiam sacerdotum, euidenter ostenderet. Eadem quoq; opera Dei hîc bonitatē & agendi consuetudinem notari velim, tunc nimirum mundo singulare hoc beneficium conferre cupientis, cum omnium minime promereretur, vitiis scateret, & scelera ad summum iā deuenissent. Huc respexit Apostolus, Galatis scribens; *Quando venit plenitudo temporis, misit Deus filiū suū, factū ex muliere:* Gal. 4. Quam hîc plenitudinem intelligit? plenitudinē inopiæ, plenitudinem miseriarum, plenitudinem scelerum omnium. O bonitas inaudita & incomprehensibilis! Hoc autem nobis semper insculptum voluit Deus, vt hac ratione amor illius in pectore nostro iugiter dominetur & ardeat. Vnde per Prophetam significauit: *Ego sum, ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas propter me. Reduc me in memoriam, & iudicemur simul: narra si quid habes vt iustificeris, pater tuus primus peccauit, & interpretes tui prauaricati sunt in me.* Isa. 3. Perinde ac si dixisset, Non tui amore, non maiorum tuorum meritis inductus, (omnes quippe peccatis, ineq; variis sceleribus ad iracundiam prouocatis) sed ex mera gratia, hocce in te beneficiū contuli popule meus.

Discite hoc exemplo, Auditores, benefacere his q vos odêre hoc quippe re factisq; Dominus edocturus in hunc mundum venit. Vnde filio æterno apud Prophetam ait Pater: *Dedi te in fœdus populi, vt suscitares terrā, & possideres hæreditates dissipatas.* Isa. 49. quia nō modo Patri nos suo reconciliaturus venit, sed nos nobis adunaturus. Quin etiam, diu ante quam descenderet, lectionem hanc edocturus, Hebræis præceperat, ne Idumæos detestarentur, eo quod fratres eorum essent. Deut. 23. nam quamuis Idumęi è prophana progenie Esau descenderent, & Hebræos summopere detestarentur, nihilominus tamen Israëlitis præcepit, ne eosdem exosos haberent, sed vt fratres complecterentur. Vbi docemur, qua potissimum de causa inimicos nostros diligere debeamus; quia nimitum fratres nostri sunt, caro nostra & sanguis, & ad eiusdem Dei similitudinem efformati, quin & ad eandem gloriam aliquando possidendam destinati. Verum ad Principes nostros iam reuertamur.

Oracula Danielis prophetę colossum nobis ingentem & vastum describunt, cuius caput aureū, pectus argenteum, pedes vero lutei: & ecce tantā hanc molē lapillus monte deuolutus, & pedibus illius aduolutus deiecit, & in frusta comminuit. Dan. 2. Designare hoc volebat, postquā genus humanum, à capite illo aureo, id est, ab ętate aurea Patriarcharum, & à pectore argenteo, id est, à sancta & laudabili Prophetarū conuersatione delapsum, ad luteos pedes temporis illius, quo & Hebræorū & Gentiū vita, quæ erat corruptissima deuenisset, tunc lapidē qui Christus est, &

est, è monte, id est, deipara Virgine, descensurum, pedesq; & totū statuæ huius corpus, quæ è Gentilibus; & Iudæis composita erat, confracturum, & nouam Ecclesiam exstructurum. Sed audite, proferam & alia.

Concionator Euangelic[*] de reb. prophanis aliquando concionē instituere potest.

Cum in Euangelio hodierno nomen Romanorum Imperat. Tiberium, titulos Cæsareos, Pontium Pilatum, Herodem, Philippum, Lysaniam, Annam & Caipham, illos ethnicos & infideles, hos sceleratos & Simonica labe infectos audio; quàprimum animo occurrit, quandoquidē Euangelium à recensendis ethnicis & scelestis hominibus haud quaquam abhorret, Euangelico concionatori magnopere etiā prodesse, non sacras modo scripturas accurtate callere, sed historias etiā profanas monumentaq; gentilium lectitasse: è quibus dum tēpus & argumentum postulabit in rem suam arma poterit depromere, aut saltem è sacro armamentario educta his ipsis exacuere, quibus inimicos, & religionis vtræque melioris aduersarios & oppugnabit, & expugnabit. Quam in rem egregiam figuram proferam.

1. Reg. 13.

Philisthæi cum Israelitis præualerēt, quo eos in potestate retinerent, eorumq; rebellantium impetum compescerent, vniuersos Israelis fabros, cusores, cōflatores in terram Philistiim abduxerunt, vt è primo Regum manifestum redditur; adeo vt si Hebræi vomere aut sarculo ad colendam terram, vel gladio ad pugnandum indigerent, ad Philisthæos se conferre opus haberent. Hinc discamus Catholici intellectum cum omni sua armatura & supellectile nōnunquam posse in terram infidelium descendere, vt ipsi arma exacuat, & ex historiis eorum argumēta elicere fas esse, quibus eos deinde oppugnet & destruat. Vtile igitur fuerit plurimam rerum historicarum, veterumq; monumentorum cognitionem habere, quæ tempore & loco vsu veniant.

Mundi fraus.
Matt. 10.

Ea namq; mundi fraus & versutia est, vt qui in eo quiete & secure viuere desiderat serpentis prudētiam, vt Christus olim suasit, habeat necesse sit, modo virus & malitiæ venenū absit. Quis enim credidisset, sub Adoniæ verbis, Bethsabeā Salomonis matrē alloquētis, astum latere? Petebat ille in matrimonium Abisag Sunamitidem Dauidis cōcubinam, quam deperire se aiebat; sed aliud in verbis illis venenum delitescebat. Nam simul ac Bethsabee filius postulata ad Salomonem filium retulisset, ille qua erat sapientia, tametsi iuuenis, fraudem intelligens. matri ait: *Quare postulas Abisag Sunamitidē Adoniæ, postula ei & regnum*, &c. perinde ac si dixisset: An ignoras mater, Abisag, quam fratri postulas, patris mei Dauid coniugem fuisse, ac reginæ nomen adeptam, multis ab eodem locupletatam fuisse diuitiis? adeo vt si Adoniam hanc ducere contingat, in me, qua est ambitione & regnandi siti, cōspiraturus sit, meq; regno priuaturus. Salomon igitur fraude & astu cognito fratrem interfici iubet, vt res suas in tuto collocaret. Docemini hic prudentiam & cautelam, imo astū & versutiam, si occasiones id exigant: & præsertim superiores, patresq; familias, ne forte fortasse filii aut serui eos circumueniant. Habenda igitur prudentia est, quæ è profanis auctorib. sæpe erui potest, ideoq; interdum in manus sumendi, quoq; ex Euangelio hodierno manifeste ostenditur, in quo Gentilium nomina in rem sacram proferuntur. *Anno quinto decimo*, &c. Sed æquo hic nulli diutius hæsisse videor: Ioannis iam prædicatio inchoanda, atq; hoc alterum concionis membrum futurum est.

3. Reg. 2.

Serpentis prudentia in mundo volēti viuere necessaria.

Luc. 3.

Regno igitur Israel in tetrarchiam diuiso, & Gentibus quodammodo in prædam dato, inq; alienigenas frustillatim dilaceratо, *factum est verbum Domini super Ioannem in deserto*. Hebraicam hic notate phrasim, qua innuitur, Deum Ioanni præcepisse, vt verbum suum populo annunciaret: atq; hæc loquendi ratio in sacris literis satis frequens & obuia est; vt & apud Isaiam: *Et factum est verbum Domini ad Isaiam*. Adeo vt Ioannes triginta annorum esset priusquam concionari inciperet: hic discimus, prędicandi munus & officium ætatem maturam, magnamque prudentiā exigere. Deinde prędicator hic expectabat, donec à cœlo ad docendum vocaretur; & deserto egredi, cauernis prius exire, ad populum docendum noluit, quam Deus vocasset, & iussisset.

Hebraica Phrasis.

Isai. 32.

Spiritus illi cœlestes quos olim Isaias ante Dei

Isai. 6.

Concionator. Dei thronum volantes vidit, quamuis duab. alis volarent, quatuor alias tamen vinctas & colligatas habebant. Mysterium denotat, in iis ad quæ ex voto necessitateq; obligamur, qualis est integra legis obseruatio, & maxime obedientia semper nobis volandum esse, nunquamq; quiescendum; at in iis quæ præter ordinem suscipienda sunt cœlestem vocem à qua vocemur, vt Ioãnes hic expectandam. Obedientia siquidẽ præstat sacrificiis.

Oza, cum currum, quo arca Domini vehebatur regeret, dum sacerdotale munus, arcam vacillantem & lapsum minitantem profanis manibus attingere præsumendo, *2. Reg. 6.* temere sibi arrogat, vindicem Dei manum sentiens, extemplo exanimis in terram concidit, & ad aliorum cautelam temeritatis pœnas dedit. Docemur hic, eos q vltro se, à Deo nec missi nec vocati, in aliquod munus ingerunt, & intrudunt, & maxime in prædicationis quod sacerdotum proprium est, temeritatis pœnam promereri, & importunæ ingestionis reos esse. Intellexit hoc Apostolus, dum Hebræis scribendo ait: *Nemo assumit sibi honorẽ, sed qui vocatur à Deo tãquam Aaron.* Innuere voluit magnæ temeritatis indicium esse, prædicationis munus velle assumere, & à Deo non esse prius ad ipsum destinatum. Vnde Ioannes triginta annis in deserto vocem Domini præstolatur; & ecce tricesimo anno completo, factum est verbum Domini ad eum.

Hebr. 5. Nemo cõcionatoris munus nisi mittatur, assumat.

V. Nihil damnosius hominum cõsortio.

Quanta mysteriorum seges in horum verborum agro sese manifestat! Primo, Ioannes quantumuis iam ab vtero matris sanctificatus fuerit, adeo vt mortali se peccato coinquinare non posset, hominum tamen familiaritatem consortiaq; deuitans, in deserto & inuia solitudine apud feras habitare voluit. Nam homo homini pestis & interitus, nullumq; quam ab hominibus grauius damnum patimur. Hinc cum Deus Hebræos in *Num. 33.* terram Chananæorum induceret, omnes habitatores & incolas interfici, aut sedibus pelli voluit: innuere volens nihil scelestorum deprauatorumq; cõsortio deterius aut perniciosius esse. Atq; hoc voluit Dauid rex, *1. Reg. 26.* cum Sauli gemens diceret: *Maledicti serui in conspectu Domini, qui eiecerunt me hodie, vt non habitẽ in hæreditate Domini, dicẽtes, vade, serui diis alienis.*

Secundo, mundi negotia deserit, hominumq; commercium fugit, vt eo melius cõtemplationi cœlesti vacet. Hoc namq; hominib. piis & contemplatiuis imprimis necessarium est; vnde per Propheram ait Deus: *Vacate & videte, quoniã ego sum Deus*: Quicũq; Deum videre & intueri desiderat, ab omnib. mũdi negotiis liber sit oportet. Hinc in Genesi; Deum in rerum omnium creatione soli diei Sabbati, quo ab opere cessarat, finemq; creationi imposuerat, legimus benedixisse. Vnde manifeste colligitur, illo nos tempore cœlestẽ benedictionẽ promereri, quo ab humanis occupationibus vacamus, & ab omni negotio sæculari feriamur.

Ioan. mundum deserit, vt rebus diuinis vacet. *Psal. 54.* *Gen 2.*

Hinc quietem eum spõsa in Canticis caperet, exultans spõsus filias Ierosolymitanas coniurat, hanc ne interrumpere præsumant, sed dormienti adstent congratulantes; *Adiuro vos filia Ierusalẽ, per capreas ceruosq; cãporũ, ne suscitetis, neq; euigilare faciatis dilectam, quoad vsque ipsa velit.* Hic discite, Auditores, nunquam excitare, id est, impedire animas, sponsas illas cœlestes, quiete perfruentes, & tranquille in monasteriis degentes. In illis enim molliter dormitant, procul ab omni strepitu & à turbis mundanis sequestratæ. Felices autem ter & amplius, quib. hac quiete perfrui concessum; at miseri & infelices qui eadẽ carẽt, mundi negotiis nimiũ implicati, eorum quæ Dei sunt, & ad amorẽ spiritualium rerum spectant, obliuiscuntur. Cuius rei figura hæc est.

Cant. 2. Non sunt impediẽdi q quietè in monasteriis viuunt.

Erat apud Hebręos ignis in altari semper accensus; præceperat namque Deus: *Ignis in altari semper ardebit.* Hinc porro ignẽ sacerdotes tempore captiuitatis Babyloniceæ in cauerna quadam occultarunt; quem cum postliminio libertati pristinæ restituti, & in patriam reuersi quæsiissent, aquã quandam crassam & spissam, vt in Machabæorum libris refertur, inuenêre, quá ligna & victima deinde conspersa, sole in axe nitente, & radios euibrante, ignẽ mox cõcepêre. Hebræi igitur quãdiu Hierosolymis agerent, accensum semper in altari holocaustorum ignem habuère; sed ipsis in Babylonem abductis, idem

Leuit. 6. *2. Mach. 1.*

idem in aquam lutosam & spissam conuersus est. significare hic etiam Deus voluisse visus est, eos qui in spirit⁹ quiete & tranquillitate procul a rerum mundanarum strepitu viuunt, diuini amoris ignem in cordis ara conseruatum fouere, ignem inquam, opera illorum desideriaq; Deo incendentem & adolentem: qui dum negotiis variis implicati, in mundi Babylonem secedunt, eundem in cœnum & lutum, id est, in tetra & impura desideria conuerti. Hinc Ioannes a primis annis negotia sæcularia deserit, in desertum secedit, vocem Domini, qua ad prædicandum inuitetur, interea præstolans.

Ioannis perseuerantia. Notate hic etiam Ioannis perseuerātiam, & infractam constantiam, idq; in tanta austeritate vitæq; continentia: ac nostram eheu inertiam & imbecillitatem, qui cum vix annum integrum Dei seruitio impendimus, virtutumque exercitio ad tempus incubuimus, defatigati & dormiscentes à sancto pposito resilimus, & arma deponimus. Dauidem regem sapiens & cordata quædam matrona his elogiis decorauit: *Sic est Dominus meus rex, sicut angelus Domini, qui neq; benedictione, neque maledictione mutatur.* Quo constantiam illius & immobile robur exaggeret, angelo eum cōparat, qui ꝙ semel animo concepit, nunquam deserit, decreta eius immobilia sunt, & voluntatem nunquam mutat. Fœlix igitur ille & vere beatus, qui quam virtutum viam semel insistere cœpit, non deserit, nullaq; prosperitate aut aduersitate à cœpto reuocatur. Fœlix ille qui semper idem est, ac velut rupes, omnes pelagi minas & rabiem exsibilans, immobilis & infractus persistet. 2. *Reg.* 14.

Perseuerantibus vita æterna promissa est. *Luc.* 22. Tam nobilis porro perseuerantiæ virtus est, vt, postquam Dominus in Euangelio discipulorum constantiam deprædicans dixisset: *Vos estis qui permansistis mecum in tentationibus meis:* mox subiunxerit, *Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater regnum.* Eo quod tentationes superassent, & in certamine infracti destitissent, cœleste iis regnum pollicetur; vnde colligere est, eos coronā & diadema prometeri, qui in virtutis studio perseuerant. Hinc virum iustum soli nunquā lumē amittenti, stolidum vero lunæ, in menstruas mutationes distinctæ, comparat. Sapiens: *Iustus sicut sol permanet, stultus autem sicut luna mutatur* Atque vt chamæleon loci in quo versatur colorem attrahit; ita inconstantes & mobiles, in horas & quauis opportunitate oblata mutantur. *Eccles.* 27.

Simile. Viginti quinque iam annis Ioannes eremum, instar anachoretæ, incoluerat, inque vasta solitudine habitationem fixerat: è quo de sanctitate illius ominari licet. nam vt nobilissimæ ac generosissimæ aues semper in lustris & desertis locis volitāt, rupesq; inaccessas inhabitant, hominum familiaritatem exosæ, ne fortasse eorū insidias experiantur: ita sanctissimi quique & diuina contemplatione nobiles, mūdanorum familiaritatem, & commercia deuitant, ne forsitan inescati ad prauorum imitationem transuersum abripiantur, ideoq; in solitudinem & eremum secedunt, atq; hunc in modum seipsum alloquebatur Bernard⁹ dicens: *O anima mea sola es, vt illi soli te solā serues quē ex omnib⁹ elegisti.*

Iulii Cæsaris apophtheg. Iulius Cæsar dicere solebat, nunquam se minus solum esse, quam dum solus esset, qui hoc fieri posset, interrogatus, prudentissime respōdit; huiusmodi debere nos seligere socios, qui meliores nos efficere consuetudine sua possent; prauorum vero & sceleratorum consortia fugienda, quorum vita damnum & detrimentum afferre soleat. Si enim viuentium, inquit, cōsuetudinem cōsector, omnes in vitia pronos cōperio. At dum solus sum, mortuorum commercio societateq; gaudeo, eorum heroica facinora virtutesque litteris cōsignatas lectito, ac totidem tunc stimulos & calcaria sentire videor quib. ad imitationē incitet. iisq; similis esse quodammodo compellat. Huc accedat præclara illa D. Antonij sentētia, q initio cōuersionis dicere solebat, *Si saluari velis, honores & homines fuge.* Hoc pfecto magnus Zachariæ filius fecerat, qui iam inde à quinto ætatis anno, mundo valedicēs in desertū secesserat, & trigesimū hodie annū agēs, eodē egreditur, vt mundū ad pœnitētiā vocet: Deiq; Euangeliū deprædicet? *Luc.* 3.

Contemplatio VI. interdum deserenda operaque *Et venit in omnem regionem Iordanis.* Hinc discere possumus, perutile sæpenumero esse, ne dicam necessarium, cōtemplationē relinquere, & misericordiæ operibus vacare: præ-

settim

misericordiæ exercenda. sertim cum ille Anachoretarum Primas Ioannes, qui tanto tempore contemplationi studuerat, deserto egrediatur, inque mundi turbas se coniiciat. Actio porro & contemplatio sorores sunt, quarum figura & exemplar Martha & Maria fuêre, ambæ Christo caræ. Quod egregio è Cant. carmine conceptu notius reddam. Ita namque sponsam suam alloquitur spõsus: *Quæ habitas in hortis, amici auscultãt te fac me audire vocẽ tuam.* Quasi dicere voluisset; ô anima, quæ vt plurimum per florigera & amœna diuinæ contemplationis prata obãbulas, egredere paulisper, & veni in nosocomia & xenodochia, veni in prochotrophia, in domos pauperum ac viduarum: illic audire vocem, operaque misericordiæ qui exerces, videre velim: illic pauperes, amicos s. tuos, operire, qui te videre vocemq; tuam audire gestiunt.

Ezech. 1. Contemplatio actioni iungenda. Animalia illa prodigiosa, quæ Propheta olim vidit, volabant, & manus etiã hominis sub pennis habebant. Mystico hoc emblemate designare voluit Deus, desiderare se in nobis & alas cõtemplationis, & manus quibus operemur, proximoq; in necessitate cõstituto succurramus. Notandum quoq; hîc, singula hæc animalia manus hominum habuisse. Sunt enim plurima aquilæ quidem alas habentes, sed vnguib. leoninis deformes, & ferinas manus præferentes, qui quãuis in meditationibus suis mirifice illuminentur, & interdũ in sublime efferantur; operibus tamen barbariem quantam & inhumanitatem præferant. Horum de numero Ioannes non erat, sed ad horum animaliũ imitationem, habebat & actionem & contemplationem, cum enim tanto tempore in deserto meditationi rerum diuinarum studuisset, hodie vitam actiuã inchoat, mundũ docet, peccatores coarguit; ad pœnitẽtiam deuios reuocat. An nõ auditis, vt per arboreta & opacam solitudinem vox illa strepat:

Marc. 1. *Parate viã Domini, rectas facite semitas eius?*

Ecquis ille, Deus bone, Doctor? Ecquis Ecclesiastes! in deserto sc. à pueritia educatus erat, triginta annis in solitudine, velut in vmbra, sese exercuerat, ab omni sæculari strepitu & rerum mundanarũ impedimẽtis immunis, & ab hominũ cõmercio familiaritateque penitus remotus. Diues ille Euangelicus, inferni suppliciis excruciatus patrem Abraham rogauit, vt angelum, vel aliquem è mortuis, ad fratres destinaret, qui eos ad pœnitentiã hortaret. credebat siquidem huiusmodi prædicatorem plus apud illos, quam alium quempiam, eo quod ab altero venisset orbe, auctoritatis & ponderis habiturum, sibiq; persuadebat, prædicatorem vitam huiusmodi instituere debere, vt nõde hoc mundo, sed de altero, venisse iudicaretur: qui vero mundum & mundana redoleret, huic muneri penitus ineptum esse. Luc. 16

Hinc Ezech. Deus ad annuntiandũ verbũ suum emittens, hoc ei modo locutus est: *In conspectu eorum portaberis, in caligine efferetis faciẽ tuam velabis, & non videbis terrã.* Innuere voluit, concionatoris esse, raro prodire in publicum, & nõnisi clam & occulte, raroq; se in populi conspectum dare: oculos quoq; ei velãdos, ne terram aspiciat, i. e. turbis & negotiis sæcularibus se immisceat. Ezech. 12.

VII. Ioannes in Pathmos insulã relegatus, angelum vidit, qui Babylonem præteruolaret, manuq; æternum Euangelium gestaret; qui cum alta voce inclamasset: *Timete Dominũ, & date illi honorem,* vrbs concussa ad terram concidit. rem miram, tamen verissimam! innuit autem, veri prædicatoris nomine eum dignum esse, qui Angelicam viuendi rationem exprimat, Euangelium manu præferat, id est, cuius opera verbis quam proxime respondeant, qui in vrbibus non commoretur aut tergiuersetur, sed quodammodo volando pertranseat. Felix autem ille & vere felix qui egregiam hanc symphoniam edere potest, qui cor ad linguã, mores ad verba temperare nouit. Vnde bene, mea quidem sententia, Salomon: *Legem meam quasi pupillam oculi tui liga, in digitis tuis scribe illam.* legem autem digitis tunc concionator inscribit, quando quæ dicit opere complet, vitamq; verbis adaptat. Vtrumq; Ioannes quam perfectissime expleuit: vita siquidem eius prædicationi, & prædicatio vitæ, respondebat. In desertis enim viuebat locis, ac nonnisi pœnitentiam docebat. Hoc autem concionum illius thema: *Parate viam Domini.* Apoc. 14. Prou. 7.

Cùm Ioseph Patriarcha Ægypti Dominus Marc. 1.

Gen. 41. nus constitueretur, & triumphum quodammodo ageret, præco eum præcedens clamabat, vt omnes genu coram eo flecterent, & vniuersi regni præpositum eum agnoscerent. Ad eundem etiam modum Ioannes hodie, Messiæ aduentum veluti præco ante eum præcedit, clamans & omnes excitãs, vt vias illi parent, impedimenta remoueant, honorem debitum exhibeant, atque vt mundi redemptorem eum agnoscant. Ita namq; de eo vaticinatus erat Zacharias pater, *Et tu puer Propheta Altissimi vocaberis; præibis enim ante faciem Domini parare vias eius.* Viæ igitur Domini præparandæ sunt. Luc. 1. Leuit. 5.

Quicunq; in lege veteri par turturum pro peccato offerret, aut duos pullos columbarũm, vnum in holocaustum, alterũ pro peccato immolabat, at qui pro expiatione peccati offerendus erat, iugulari prius, omnemque sanguinem profundere debebat. nolebat enim Deus sacrificium hoc sanguine fœdari. *Et asperget de sanguine eius parietem altarĩs, quidquid autem reliquum fuerit, faciet distillare ad fundamentũ eius, quia pro peccato est.* Sanguis hic primo effundendus, ac deinde victima immolanda & cõbutenda denotant, prius desideria carnis nostræ mortificanda, quã Deo cor in holocaustum & sacrificium offeratur. Atque hoc est, iuxta Euangelij sensum, viaš Domino præparare. Allegoria.

Cur Hebræi in deserto non fuerint circuncisi. Præceperat olim Deus, Hebræorum masculos octauo die circumcidi; quadraginta tamen annorum spatio, quo in deserto Sinai hæsere, nemo legitur circumcisus, donec terrã promissionis ingressi essent; sed quotquot Ægypto exierant, in deserto mortui sunt. Mystica autem rei huius ratio hæc est: quod Deus veram fore eorum circumcisionem non crederet, qui quotidie ad ollas Ægyptias adspirarent, ac præter Ægyptum nihil somniarent. Et profecto illi circumcisione, quæ in corde peragitur penitus indigni censendi sunt, qui Ægyptum semper in animo & cogitatione gerunt, vitulos aureos in deserto adorant, mundique captiuitatem æquo animo ferunt, adeo vt libertatem iam eandem denuo expetiri velint. Quamobtem omnia hæc velut impedientes salebræ, detruncanda sunt, vt ita Domino via paretur, & Ioanni fides habeatur, dicenti: *Parate viam Domini.* Id est, Animas vestras adornate, cõscientias præparate, virtutibus si quibus potestis, easdem insignite, domicilium animæ vestræ, quam poteritis optime instruite, & pretiosissima supellectili replete; si quid autẽ ad ornatum deerit, Deus, quæ illius benignitas & liberalitas est, de suo conferet, & abunde supplebit. Ad imitationem scilicet regum mundi huius, qui quocunq; diuertant, etiam in palatio lectissimo ornatissimoq; supellectilem tamẽ omnigenã & pretiosam secum trahunt, ac præsertim ea quæ ad regium splendorem facere videntur. Formosa quidem fuit Iudith à Deo condita, pretiosæ & splendidæ fuere vestes quas induerat, quo gratiam in oculis Holofernis inueniret, attamen, quoniam natiua illa pulchritudo, & decor ascititius non sufficiebat, Deus singulari quadam ratione pulchritudinem eius auxit, adeo vt quæ prius cum nymphis, postea cum duabus forma contendere potuisset. Hinc discimus, Deum, quando animam illustrare & adornare, conscentiasque virtutibus insignire contendimus; perfectiones alias, & copiosam gratiam de suo vltro profundere nostrique ornatus & pulchritudinis esse studiosissimum. Marc. 1. Iud. 10.

Nam vt formæ substantiales, dum materiæ formam tribuunt, eandem quoque perficiunt: quæ quamprimum vt locum habere cœperint, mox subiecto esse, mouere, sentire, vitam, & actionem conferunt: Ita benignissimus Deus gratia sua animam nostram polit & informat: qui quamprimum vt eam subierit, quidquid ad ornatum eius deesse videtur, largissime suppeditat. Atque huc respexisse visus est Salomon, cum de Sapientia diceret: *Venient omnia bona pariter cum illa.* Philosop axioma. Sap. 7.

Virgines illæ, quæ coram rege Assuero comparere statis diebus debebant, præter ornamenta, monilia, cimelia, quæ secum deferebant; quidquid sibi ad ornatum deesse putabant, à rege ornatus & pulchritudinis studiosissimo accipiebant, quo elegãtiores & formosiores viderentur: ita quidquid nobis ad animarum perfectionem & ornamentum Esth. 2.

mentum putabimus deesse, è spiritualibus Dei regis nostri thesauris petere poterimus. qui nihil huc spectans denegabit. Cum vero coram maiestate eius nos sistere voluerimus, persuadeamus nobis quæso, Deum, præter pulchritudinem, virtutumq; decus quod acquisiuimus, plura alia gratiarum ornamenta è thesauris suis, vt Esther reginæ eunuchi, suppeditaturum, charismatibusque variis nos adornaturum.

2. Par. 5. Credideiat quidem rex Iudæ Salomon, splendidissimam se Deo domum construxisse: at quoniam nihil esse, imo tantæ maiestatis intuitu sordere eadem videbatur; nebula illam & gloria Dominus repleuit, atq; ita tandem dignum se palatium & habitaculum effecit. An non hic discimus, omni etiam ornamento adhibito, quo animas ad Deum recipiendum præparamus, nihil nos effecisse, imo omnia ipso indigna esse; ipsum vero, cum in easdem descendere voluerit, noua quadam ratione illas adornare, gloriaq; & maiestate cõplere? Tamen quantum possumus, easdem ornemus, ac pro viribus venustati ac splendori earum studeamus, & merito.

Deus animam gloria aduentu suo replet.

Exod. 19. Si enim, dum Angelus, Dei personam repræsentans, cœlo descenderet; omnem populum, ipsos etiam sacerdotes, sanctificari & mundari voluerit Deus, quanta obsecro sanctitate & munditie opus est, vbi ipse Deus in animas nostras descendere voluerit? Hinc bene, Iudæos alloquens exclamat

Isa. 1. Isai. *Lauamini, mundi estote, auferte malum*

Marc. 1. *cogitationum vestrarum*, id est, paucis vt dicam,

Num. 11. *Parate viam Domini.*

Pridie quam Dominus, Hebræorum œconomus, coturnices & volucres in castra Israel, velut commeatum, plueret; clangere buccinas voluit, & p omnes castrorum angulos edici, *Sanctificamini cras, & comedetis carnes.* Cogitate obsecro vobiscum, si Deus ita Israelitas ad coturnices & cibum corporalem sumendum paratos voluit: an non præparationem ad epulum illud regium, diuinum, ac vere cœleste, quod in Incarnatione filii Dei, eiusq; aduẽtu adornatur, in quo animæ nostræ incredibili gaudio, deliciis incõprehensibilibus, gloriaq; inæstimabili reficiantur, merito à nobis omnibus exigat.

Nemo pannosus aut sacco indutus atrium interius Assueri regis ingrediebatur, nisi certissimum capitis periculum adire vellet; nullus enim nisi splendens & rutilãs admittebatur. Si terreni regis maiestas & amplitudo hunc fastum & ornatum requisiuit, an non maiorem rex ille cœlestis promeretur? profecto indecorum & ineptum esse censeo, pannosum & laceium corã maiestate illius apparere, laciniis inquam peccati deformem, & sordibus scelerum putescentem: quamobrem omni ratione cauendum, ne, cum aduenerit, res nostræ pessimo sint loco, vitiisq; sordeamus, aut laceri simus: ideo date operam, vt Domini vias præparetis. Esth. 4.

Ipsa porro via Domini nihil aliud est quã voluntas nostra, per hanc enim ad gratiam & iustificationem peruenitur, & sine hac ad nos Deus accedere non potest, aut suam erga nos misericordiam ostendere: ideo siquidem exigit, vt viam paremus p quam ad nos descendat. Omnia autem peccata viæ nostræ sunt, sola virtus via Domini: quæ à se mutuo nimium quantum distant, *Non sunt*, inquit Propheta, *viæ meæ sicut viæ vestræ, & cogitationes meæ sicut cogitationes vestræ.* Peccatorum quippe via ampla est & lata: semita autem Domini angustissima. Ipsa quoque vita nostra via ad gloriam æternam est, ideoque viatores & peregrini, interea dum hic viuimus, nuncupamur: hæc porro, dum nascimur, incipit: dum morimur & hinc abimus, desinit & exspirat. Isa. 58.

Voluntas nostra via Domini est.

Ita scilicet philosophatur Apostolus Paulus, *Dum sumus in hoc corpore, peregrinamur à Domino.* 2. Cor. 5.

Ipse etiam Dominus vias habet & semitas. Vnde Psalmographus easdem sibi demonstrari postulans ait, *Vias tuas domine demõstra mihi, & semitas tuas edoce me.* Vias solum sibi demonstrari postular, de se confidens facile se easdẽ sequi posse: ad semitas edoceri vult, & in iis à Domino dirigi: viarum autem nomine præcepta decalogi hic intelliguntur: per semitas autem consilia Euangelica: ad decalogi mandata omnes omnino mortales obligantur ad cõsilia vero nulli nisi qui vltro iis se subdunt. Præceptum siquidẽ est & Domini Psal. 24.

Deus habet vias & semitas.

mini via, eleemosynam extrema necessitate oppressis elargiri: at consilium & nõnisi trames & semita, diuendiris suis & pretio in pauperes distributo, monasticam profiteri. Hinc est, q̃ qui consilia sequi contendunt, maiora certamina patiantur, maioriq; discrimini expositi sint quam qui vias ingrediuntur communes & tritas. Solent enim à prædonib. mercatores dispoliari, non in via regia aut planitie: sed in angustiis viarum, & inuiis saltibus: Ita quotquot in mundi huius saltu, angustas consiliorum diuinorum semitas ingrediuntur, maius discrimen adeunt, quam qui regiam viam insistunt, & publica præceptorum decalogi itinera calcant.

Gen. 49. Emblematice & allegorice insinuauit hoc patriarcha Iacob, cum filiis benedicens diceret: *Coluber in via, & cerastes in semita, vt mordeat vngulas equi, & cadat ascensor eius retrorsum.* Emblema hoc denotare voluit, diuinorum mandatorum vias nõ tantæ molis esse insistere: sed vt consiliorum semitas quis secure & illæse ptranseat, hoc opus hic labor est: Hoc saltem in primis tenendum, Domini viam omnibus parandam esse.

Quatuor solent in via difficultates occurrere. Quatuor solent, vt plurimum, in via aliqua difficultates occurrere: prima si aspera, salebrosa, & confragosa sit: q̃ difficultatem vt euitemus, Ioannes ait, *Erunt aspera in vias planas.* Secunda, si anfractus & implicitos labyrinthos habeat: hanc vt tollamus, dicitur: *Erunt praua in directa.* Tertia, si valles

Luc. 3. habeat pfundas, ob quas descendere oporteat: hæc vt auferatur, additur, *Omnis vallis implebitur.* Quarta & postrema, si scopulosus & difficilis in medio viarum mons occurrat, quem transcendere sit necesse: cuius impedimenti tollendi ratio est q̃ Euangelista subnectit: *Omnis mons & collis humiliabitur.*

Montes honorum symbolũ sunt. Porro p montes hos viarum facilitatẽ impediẽtes, superbia, ambitio, honores, dignitatesque mundi huius intelligi queunt: atq; in horum iugis & culminib. Deus non reperitur, quippe qui in iisdem sedem nõ figat, nec commoretur. Notauit hoc in Can-

Cant. 2. ticis sponsa, dum ait: *Ecce ipse venit saliens in montibus, transiliens colles.* Sed inculte superbiæ mons, quo ampliores & maiores nactus es à Deo gratias & charismata, eo teipsum deiicere deberes profundius. Admonuit hoc ipsum Salomon. *Quanto maior* Eccles. 3. *es*, inquit, *humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam.* Per has autem loquendi rationes, omnes nos in moribus auferre vult sordes, vitæque maculas & imperfectiones penitus eluere.

Conclusio. Atq. hoc est, cuius hodie vos Auditores, admonitos velim. Præparate igitur vias Domini, itinera mundate, conscientias vestras purgate & complanate, animasq; vestras ad magnum illum dominum recipiendum disponite. Annuntio vobis eum in foribus esse, aduentum illius iam instare, imo adesse iam iam in limine: vias igitur peristromatis cõuestite, palatium ei dignum instruite, cõfessiones accurate scopis, sordes omnes & congeriem scelerum euertite, pœnitentiæ vndâ omnia abluite, nullumque vel minimum peccatum, aut labeculam in eo relinquite, superbiæ & magna promittentis sibi cenodoxiæ montes complanate: auaritiæ & libidinis valles, ne dicam abyssos, complete: negotiorum secularium labyrinthos & anfractus rescindite: dumeta denique & vepreta, & prauorum desideriorum senticeta succidite. Atque hæc optima, eaque præstantissima, viæ Domino parandæ ratio.

In hoc obsecro, sanctissime animarum nostrarum Zelator, æterne & omnipotens Deus gratia nobis tua succurre: & quandoquidem nos adire, & corda nostra in habitaculum tibi seligere voluisti, benedictionum tuarum aulæis eadem adornate digneris. Hic enim, si nos ipsos intuemur, vires nostræ deficiunt, hic fatiscimus, hic nostra paupertas in tanto scilicet Principe recipiendo & iuxta merita illius palatium instruendo, apparet. nam quidquid huc conferri vndiq; conquisitum potest, tibiq, offerri nihil est, angustum est, exiguum, finitum & circumscriptum, præsertim cu infinitus cum sis & immensus, quiq; mundi ambitu comprehẽdi nequeas: Tuum igitur est, clementissime Deus, misellas & nudas animas nostras, vt digne Creatorem suum recipiant, præparare, gratiã elargiri, peccatis earum ignoscere, ad viam virtutis illas deducere, & ad-

& aduersus vitiorum insultus & impetus armare: simulq; certissimam æternæ beatitudinis obtinendæ spem impertiri: quam concedere nobis omnibus dignetur, venturus propediem in mundum vnigenitus DEI filius. Amen.

DOMINICA INFRA OCTAVAM NATIVITATIS DOMINI.

Partes.

1. *Quæ vtilitas meditationis.*
2. *De admiratione Mariæ & Ioseph.*
3. *De ruina & signo.*
4. *De Anna in templo assiduitate.*

Erant Ioseph, & Maria mater Iesu, mirantes super his quæ dicebantur de illo. Luc. 2.

FIGVRA.

Exod. 25. SACROS Moysis libros voluntanti, sacramque templi supellectile intuenti, accurrunt in tabernacula fœderis duo Cherubim, qui extensas alas habentes auersis Propitiatorium vultib. contemplantur; quod singularis admirationis signũ est. Ipsum quoq; in Euangelio hodierno legere videor: in quo duo noui Cherubim, Maria scil. Deipara, & Ioseph, sanctarum meditationum alas extendentes, nouum illud Propitiatorium, Iesum Christum in templo intuentur & obstupescunt. Nihil hic præter admirationes, prophetias & vaticinia occurrit; quæ vt digne exprimamus paracliti Spiritus auxiliũ implorandũ, & in ipsum gloriosissimæ Deiparę preces & intercessio adhibenda. Hinc salutabimus eam verbis quibus olim paranymphus Gabriel eam allocutus est, *Aue Maria.*

I. *Lib.* 4. Oratorum princeps Tullius cum in quæstionibus Academicis de actione & operatione intellectus ageret, prudenter & docte admodum scripsit: *Est animorum ingeniorumq; nostrorum naturale quasi quoddam pabulum, consideratio contemplatioq; naturæ, doctoq; homini & erudito cogitatio est viuere.* Quod ille de rerum naturalium intuitu cõtemplationeque, equidẽ hodie de spiritualium & diuinarũ meditatione dicere audebo: solam nimirum rerum cœlestium, omniumque operum quæ Deus operatus est & indies operatur contemplationem, animorum nostrorum pabulum & delitias esse, hominiq; Christiano solam hanc consideratinem, vitæ & spiritus loco existere. Atq; hoc modo viuere solebat Psalmographus cum diceret: *Et Meditabor in omnibus operib. tuis*: id est, quidquid agam aut cogitabo, opera semper tua meditabor, & omne exercitium meum erit, admirabilia tua contemplari. *Via hominis Christiani meditatio est.* *Psal.* 76.

Ieremias cum hominis iusti perfectiones describeret, ait: *Sedebit solitarius, & tacebit, quia leuauit se super se.* Omne studium scilicet hominis pii & collecti erit, solitudinem & quietem sectari, tacere, linguæ frena cõpescere, quo animam sanctis exercitiis distineat & pascat: idque quia sancta quadam meditatione se super se eleuabit. Tria hic essentialia cõtemplationis membra notanda sunt: solitudo in primis, silentium, & spiritus quædam elatio, id est vitæ perfectio & virtutum studium. *Thren.* 3. *Tres partes meditationis essentiales.*

Prodigiosa illa animalia, quæ tot mysteriorum matres sunt, *ibant & reuertebantur instar fulguris coruscantis*: id est magna celeritate. Docemur hoc emblemate, magna diligentia & festinatione, ab externo operum sanctorum exercitio, ad contemplationis studium, ab actione ad meditationem, a turbis ad requiem, a strepitu ad solitudinem, a præliis ad vmbram & gymnasium redeundum esse: atque in hoc animarum sanctarum perfectionem consistere. *Ezech.* 1.

Hic sponsa illa in Canticis, sponsi & dilecti perfectiones enumerans, pulchritudinem, labiorum & dentium decorem potissimum celebrat, *Guttur tuum sicut vinum optimum dignum dilecto meo ad potandum, labiisq; et dentibus illius ad ruminandum.* Per dentes hos & labia ad ruminandum apta, sanctæ exercitium meditationis intelligere vult sponsa, simulq; innuere, eos qui os ad ruminandum habent, id est res diuinas contemplandas, omni laude dignissimos esse, diuinæq; maiestati gratissimos. *Cant.* 7. *Spõsa dilectum à meditatione rerũ diuinarum laudat.*

Et quoniã ruminationis mentio incidit, reperio in Leuitico, omnia animalia, q̃ bifidam *Leuit.* 11.

dam vngulam non habent, nec cibum sumptum ruminant, immunda, Deoque inuisa quodammodo censeri, Bifida hæc vngula, caritatis signum est: ruminatio autem, denotat eos qui caritate carent, & superfluorum vngues, in pauperes sua effundendo, non diuidunt, item eos qui non ruminant, id est, diuina opera nunquam ob oculos habent, ab omnipotente reiici, ac velut immundos & abortiuos reprobari.

Mundus inferior cum superiore connectitur.

Docet in meteorologicis Aristoteles, inferiorem hunc mundum necessario cum superiori connecti & copulari debere, vt nimirum siderum potentiæ, & influxus cœlestes, occultæq; qualitates astrorum reb⁹ inferiorib. communicentur. Idipsum de animarum nostrarum statu iudico: nimirum animam & mentem nostram diuinæ semper coniunctam & annexam esse debere, idque per assiduum amorem & contemplationem perpetuam: vt nempe influxus cœlestes, & luminis illius supernaturalis radii in eam descendant, quibus illustrata vitæ æternæ fructus producat: & ad hoc nos adhortatur Propheta, *Accedite ad eum & illuminamini.*

Psal. 33.

Conseruantur omnia, iūcta suis principiis.

Omnia quoq; in esse suo conseruantur, cum causis & principiis suis, è quib. ortum habent, annexa manent, in iisq; continentur. Hinc pisces in aqua, plantæ & germina in terra, bestiæ in siluis & agris viuunt & degunt. Mens igitur hominum, quæ è cœlo & Deo immediate ortum sumpsit, vt ipsi q̄ pxime vniatur, & in ipso habitet necesse est, vt nimirum in esse suo permaneat per eum, à quo originem duxit & descendit. Hoc autem per solam rerum diuinarum meditationem fieri potest.

Eccles. 6.

Ad hanc, quam dixi, meditationē nos adhortatur Sapiens dum ait: *Cogitatum tuum habe in præceptis Altissimi, & in mandatis eius assiduus esto, & ipse dabit cor.* Dare autem cor, nihil est aliud quā rerum diuinarum intelligentiam tribuere, & affectum erga cœlestia animo imprimere, q in sceleratis & impiis hominib. inueniri nequaq̄ potest. de quibus & Psalmista: *Nescierunt* (impii) *neq; intellexerunt, in tenebris ambulant.* adeo vt sancta meditatio cœlestiumq; ac supernarū rerum contemplatio hominem prudentem & cautum reddat intellectumque eius illuminet. Testatur hoc August. in Meditationum lib. meditationis effecta enumerās, *Ipsa*, inquit, *pariet scientiam, scientia compunctionem, compunctio deuotionē, deuotio incendit orationem*: respexit scilicet ad verba illa Psalmographi: *In meditatione mea exardescet ignis.*

Psal. 81.

Psal. 38.

Meditatio animas incendit.

Nam quemadmodum calor qui in aqua est, ab igne subiecto, aut sole superimminēte, non autem ab aqua, pcedit adeo vt ipsa, igne aut sole remoto ad suam redeat naturā & frigescat: ita deuotionis feruor (teste D. Thoma) à rerum cœlestiū meditatione pficiscitur, qua ablata, ignis succēsus paulatim deficit, ac pietatis ille ardor sensim extinguitur, itaq; anima ad pristinum statum, ad nugas sc. solitas & voluptates quibus olim assueuit, reuertitꝰ. Quamob. em qui ignem hunc in pectore suo perpetuum esse cupit, & hoc calore semper æstuare desiderat: nunq̄ à Deo debet recedere (ille enim ignis consumens est) verū maiestati eius indies quam proxime accedere. Huius autem accessus & familiarioris commercii causa ipsa est meditatio: quæ præterquam quod animam succendat, recreat etiam, & veras eidem delicias adfert. Quod testimonio è sacra pharetra deprompto notum faciam.

Psal. 118.

Pius ille rex David, cum delicias quas ex Dei operum contemplatione interdum in animo sentiebat, attentius secum perpenderet, præ gaudio & exultatione exclamat. *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua! super mel & fauum ori meo*, merito quidem, inquit Hierony. nam postq̄ mel aut alius cibus in stomachum demissus est, mensæq; ablatæ, nullus in ore ferculorum sapor remanet: at verbum Dei incredibili suauitate reficit eos qui idipsum assidue ruminant & meditantꝰ.

Meditatio animo veras adfert delicias.

Ibid.

In cuius rei testimonium, loco verborum. *In iustificationibus tuis meditabor*, ex Hebræo quidam ibidē legerunt, *In mandatis tuis deliciabor*: quasi meditari, & deliciari eadē significatione diceretꝰ; & doctus ille Felix ad hūc sensum admodū idonee, Vulgata illa verba, *Nā & testimonia tua meditatio mea est, & cōsiliū meū iustificationes tuæ*, hoc modo transtulit: *Etenim mādata tua solatia mea, & iustificationes tuæ veri cōsilij mei*: pinde ac si dixisset: nullæ

nullæ animo occurrere maiores deliciæ queunt, nulla lætiora solamina obuenire, quam decreta tua, & misericordias tuas infinitas incomprehensibilesq; meditari.

Ceterum ipsa meditatio animo robur & vires suppeditat. Hinc cum Deus Sampsonē omnium mortalium fortissimum efficere vellet, in crinibus robur situm esse voluit: ecquæ tamen crinibus cum robore similitudo aut sympathia? diuinam hic notate prouidentiā, auditores per crines: namq; vt ait Hieronym. in verba illa Isaiæ, 3. *Erit pro crispanti crine calcantium*, cogitationes designātur. Deus igitur, vt demonstraret animæ vires in meditatione cogitationeque consistere, Samsonis robur in cæsarie constitit. Quamobrem, Christiani, si dęmonibus ipsis velitis esse superiores, si eorum impetus infringere: opera Dei assidua meditatione recolligite: cogitationesq; vestras ed cœlestia sustollite at si animā caluerit, si crinibus his destituta fuerit, diabolus eo quo Sampsoni Philisthæi modo, vobis prçualebit, & Dominium in vos obtinebit. Quos quia Israelitæ non habebāt, deplorat sortem eorū Hieremias. *Desolatione desolata est omnis terra, quia non est qui recogitet corde.*

Animæ robur in meditationibus situm.

Hier. 12.

Exod. 30.

Ita Dominus Moysem olim allocutus est, *Sume tibi aromata à equalis ponderis, & cū universa tenuissimum pulverem contuderis, pone ex eo in tabernaculo fœderis.* Per aromata hæc & suffimēta Origenes opera supernaturalia quę Christus nostri redimendi ergo edidit, qualia sunt lachrymæ quas effudit, suspiria quæ corde imo deduxit, sanguis quem in nostri Redemptionem obtulit, item amor aliaq; designari putat. Omnia hæc minutim in sanctæ & piæ meditationis mortario si terantur & tundantur suauissimum odorem edent. Nam vt aromata, nullum, nisi terantur, odorem emittūt, ita etiam diuina mysteria resq; cœlestes & ad Deum spectantes, nisi assidua contemplatione minutim subtiliterq; contundantur, nullum odorem dabunt.

Sublimem hanc Philosophiam Hebræos edocturus Moses, populo dicebat, *Recordaberis, cuncti itineris, per quod adduxit te Dominus Deus tuus, quadraginta annis.* Ad eundem modum & tu, ô homo, beneficiorum tibi à Deo in vitæ tuæ peregrinatione collatorum semper recordari decet: quod per assiduæ meditationis auxilium obtinere poteris.

Deut. 7.

Difficilia aliquot in libris Esdræ reperio ænigmata, quæ nemo facile soluat aut intelligat: quid est enim *Reuoca diem præteritum, metire ventum, & ignem pondera*: solutionem horum habere vultis: Ipsa meditatio omnia hęc facili negotio dissoluet: illa namque reuocat nobis in memoriam beneficia quæ à longo iam tempore in genus humanum, & priuatim in nos ipsos collata sunt: vitæ quoq; breuitatem dimetitur, quæ non nisi vapor est ad modicum parens & aura inanior: ignem quoque illum horribilem, tartareum inquam, secreta & tacita cogitatione ponderat, & intellectus stateræ imponit.

Esdr. 4.

De animalibus illis ab Ezechiele Propheta visis scriptum est, *Facies eorum & pēnæ eorum extenta desuper.* Facies intentionem, alæ vero eleuationem mentis denotant, quod omnis iustorum cogitatio & solicitudo nonnisi circa cœlestia versetur, & in omnibus suis actionibus non alium finem nisi Deum sibi proponant, in eumq; velut in scopū collimént. Atqui hæc vni meditationi accepta referri debent, in cuius gratiam prolixum hoc exordium deduxi, quod in Euāgelio hodierno gloriosam Virginem Mariam & Iosephū in templo contemplantes intuear, & extra se quodāmodo raptos, cum Simeonis senis & Annæ viduæ vaticinia, & præconia de puero Iesu audiunt. Textus Euangelii hic est, *Erant Ioseph & Maria mater Iesu mirantes super his quæ dicebantur de illo.* De hoc themate dicturus, & vtriusque admirationem vt admiremini, effecturus, duas in partes ipsum distinguam Prima Iosephi & Virginis stuporem proponam: secunda oracula & vaticinia Simeonis & Annæ Phanuelitidis recensebo: atq; ita mihi Euangelii medullam exsuxisse videbor.

Ezech. 1.

II.

Auspicando igitur, non possum quin hanc admirationem demirer, quam & plurimi mecum Patres olim demirati sunt, vt Origenes, Fulgentius, Ambros. Bernard. S. Thomas, aliiq; Si enim admiratio, vt quidem Philosophi docent, ignorantiæ filia: dicemusne Deiparam & Iosephum ignaros fuisse eorum quæ euentura erant? nequaquam absit, vt eorum famam hac obscuremus fuligine, & in ipsos

Admiratio ignorantiæ filia.

ipsos iniurii simus. At satius fuerit dicere, hanc Virginis admirationem similem fuisse ei, qua Christus centurionis postea fidem admiratus est: *Audiens autem Iesus miratus est.* Quæ verba D. Thom. exponens, duo admirationis genera esse ait, vnum ab ignorantia proficiscentem, atq; hanc nec in Christo, nec in Deipara locum habuisse: alterum quæ ex obiecti magnitudine & maiestate ortum habet, atq; ita mundi capacitatem, terræ amplitudinem, cœlestium orbium altitudinem maris profunditatē, astrorumq; pulchritudinem demiramur, quamuis omnia certissimo nobis constent. atque hoc admirationis genere credendum est, Virginem in mysterii huius magnitudine obstupuisse.

Matt. 11. Duo admirationis genera.

Virginis admiratio ab ignorantia nō descendebat.

Certum est igitur, stuporem hunc ex ignorantia non venisse: neque enim ambæ illæ mentes, sanctitate nobiles, ignorare poterat, puerum hunc, Dei filium & mundi redemptorem esse. Hoc nempe, ex reuelatione Spiritus sancti, ex Angelica salutatione, ex Magorum aduentu, pastorū adoratione, stellæ nouæ exortu, Prophetarum oraculis, demum ex vniuersa natiuitatis Iesu Christi serie quæ omnia huius rei certissima & manifestissima fuere indicia, cognouerant. Sed mirabantur non sine stupore; cum attente considerarent ea, quæ Simeon & Anna de puero referebant: beneficia enim Dei quo magis agnoscuntur, quo maiorem in animis stuporem excitent: atque ideo melius eadem cognoscimus, cum attente contemplamur. Habet hoc nempe omnis meditatio vt maiorem rerum notitiam pariat; notitia vero admirationē & stuporē. Testatur hoc Psalmographus dum ait, *Mirabilia testimonia tua, ideo scrutata est anima mea.* Perinde ac si dixisset, eo quod anima mea testimonia tua perscrutata est, ideo mihi magis mirabilia visa sunt vel, eo quod mysteria tua mirabilia, idcirco anima mea diligentius & enucleatius eadem indagauit.

Psal. 118. Christianorum ignorantia ex eo ortum habet, quod opera Dei non meditentur.

His ita præsuppositis dicendum est, ignorantiam, ingratitudinem, & tepiditatē Christianorum inde hodie potissimum ortum habere, quod Deiparæ & Iosephi exemplo, opera Dei, & præsertim mysterium incarnationis Dominicæ pro dignitate meditando non admirentur. Certissimum siquidem est, nihil esse, quod animas mortalium edoceat magis, magisque in iis amorem diuinum exciet, simulq; ad gratitudinem inuitet, quam assidua mysteriorum sacrorum recordatio meditatioq; Expertus id erat Dauid rex cum diceret, *Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet ignis.*

Psal. 38.

Hinc ipsa diuinorum beneficiorum contemplatio non incommode, fornax accensa nominari poterit. ipsa namq; vt ignis ollam, animam nostram succendit & calefacit: & vt in olla flammarum vi & vehementia omnes in fundo latentes sordes sursum ascendunt, adeo vt & videri & despumari queant: ita cum quis meditationi rerū diuinarū intendit, iam aperte se diuina maiestas, sapientia, bonitasq; illius ob feruorem inclusum exserūt, oculisq; se nostris offerunt, vt imperfectionū nostrarum sordes quamprimum appareant, quo vi se despumentur, & vita in melius commutetur. Vtilitatem hanc è meditatione promanantem perspectum habens Psaltes ait, *In matutinis meditabor in te quia fuisti adiutor meus.* Ipsa denique cordis nostri scopæ dici potest quibus vsi etiam sunt Magnates & Principes ad animæ sordes euerrēdas: testis sit Israel rex Dauid dicens, *Meditatus sum nocte, cum corde meo & exercitabar & scopebam spiritum meum.*

Meditatio fornaci comparatur.

Psal. 62.

Aromata, pigmenta, suffitus, & odoramenta exotica, quamdiu conclusa sunt, nullum odorem spirant: sed mox, vt in apertum proferuntur, & aëra intuetur, omnia nidore cōplent, adeo vt etiam à longe diffusus percipiatur. Tapetes auro & bysso intertexti, pulcherrimasq; imagines exhibentes, quamdiu complicati sunt, ne videri quidē merentur, neque etiā ab aliis rebus vilioribus differunt: sed ad parietē extensi & expositi inclusam pulchritudinem ostendunt. Ad eundem prorsus modum in Christianæ fidei mysteriis agitur: quæ nullum includere decorē imo ne cōcipi quidem digna videntur, donec sancta meditatione latius explicata, & in apertum quodammodo prolata, seseq; ostentātia, amplitudinem, maiestatem, excellentiamq; suā manifestant. Proxime huc accessit Aggeus Propheta cum metaphorice diceret, *Qui merces congregabit, misit eas in sacculū pertusum.* Denotare voluit, eum qui beneficiorum, quæ velut merces

Christiana mysteria aromatis & tapetibus comparantur.

Agg. 1.

quæ-

quædam cœlestes sunt, à Deo acceptorũ memoriam non conseruat; sed quamprimum obliuiscitur, in saccũ ea pertusum cõiicere, & in terra obliuionis cõmorari videri, de qua locutus Psaltes ait, *Nunquid cognoscētur in tenebris mirabilia tua, aut iustitia tua in terra obliuionis.*

Psal. 87.

Incarnationis mysterii dignitas.

At non fecit gloriosa Deipara, aut Ioseph coniux eius: sed vterq; incarnationẽ, natiuitatemq; Iesu Christi, & quidquid in ea mirabile accidit, admiratus est. Vt hinc discamus, cogitationes in eadẽ coniicere, id est, diuina mysteria, ac præsertim ipsum incarnationis meditari: quod adeo sublime & nobile est, vt homines simul & angelos in admirationẽ rapiat, Prophetas sanctissimos percellat, oracula vaticiniaq; omnia perturbet, naturam horrescere & vniuersos mortales admirari cogat. Abacuc Propheta, dum mentionem eius fieri audiret, tremit & pauescit, dicens, *Domine audiui auditionem tuã, & timui:* quo loco lxx. legunt, *expaui.* De eo quid dicturus sit, Isaias ignorat, remq; credit esse incredibilem, *Domine quis credidit auditui nostro aut brachium Domini cui reuelatũ est.* Ipsa quoq; Deipara, quæ sola plus quã omnes ad vnũ Prophetę de eodẽ nouerat, & Ioseph, cum Simeonem & viduam eiusdem mentionẽ facientes audiunt, stupore defixi admirantur, *Erant Ioseph & Maria mater Iesu mirãtes super his quæ dicebãtur de illo.* Horum igitur exemplo, anima mea, mysterii huius amplitudinẽ excellentiamq; demirare: quod tã nobile & excellẽtes est, nihil vt Deus nobis conferre dignius, aut maius, aut modo aliquo nobiliori perfectioriq; nobis cõmunicare potuerit, quã dum per vnionem hypostaticã seipsum vidẽdũ, tangendũ, & affabilẽ hominibus dedit, quæ vnio illam quæ in cœlesti domicilio per beatitudinẽ habetur, longe antecellit. Atq; hæc opinio est Ioãnis Damasceni, cui⁹ hoc axioma est, *Nil maius, quam quod Deus homo factus sit.* Fuit hoc scopus soli⁹ omnipotentis, & actus ab Altissimi descendens dextera: quo nihil nec sublimius nec altius fieri aut ne mente quidem comprehendi potest. Ipse siquidẽ Deus humanam naturam induens, eandẽ adeo nobilem reddidit, itaq; sublimauit, vt altius ascẽdere non posset. Idẽ nimirum illi subiectum, hypostasim, sedem & domicilium dedit, quod sibi soli diuina naturæ selegerat, & in quo hactenus sederat & habitauerat. Adeo vt is ipse homo, quem in rerum creatione Deus Angelis subiecerat, iisque inferiorem fecerat, in incarnationis mysterio super Angelorum naturam euectus sit & quasi nobiliore electus sit.

Abac 3. *Isa. 53.* *Luc. 2.*

Nihil Deus maius facere potuit, quã humanam naturam assumere.

Lib 3. orth. fid. cap. 3.

Atque hinc forsitan, mea quidem sentẽtia, angeli in Sacris litteris nonnisi serui & ministri Dei appellantur: vt in loco illo Psalmorum, *Qui facis Angelos tuos spiritus, & ministros tuos ignem vrentem.* & melius adhuc Paulus, *Omnes sunt administratorii spiritus.* Homines vero digniori nobiliorіq; nomine fratres nũcupantur. ô nomen vel auro redimendum! Hoc Paulus aperte testatus est, dum ait, *Propter quam causam non confunditur fratres eos vocare dicens, Narrabo nomen tuum fratribus meis,* atq; hac affinitate gloriatus Bernar. ita in Cantica scribit. *Puto spernere me Christus non potest, quia os ex ossibus meis & caro de carne mea est,* quemque vt fratrem habeo.

Psal. 103. *Hebr. 1.* *Hebr. 2.* *Serm. 2. in Cantic.*

Atque ob hanc causam Ioannes, cum Angelum vidisset, eumq; adorare pronus voluisset, ab eodem mox audiuit. *Vide ne feceris; ego conseruus tuus sum & fratrum tuorum.* Notare hic Angeli huius prudentiam sapientiamque qui postquam filius Dei carnem induit, ac similis nobis effectus est, cum videret homines fratres Dei factos, & huius affinitatis præstãtiam cõsideraret, ab hominibus prius adorari solitus, homines ipsos iam adorare vult, eorumque se seruum nuncupat & ministrum.

Angeli hominum se seruos declarant.

Sanctissimus Leo Pontifex cum diuinam hanc affinitatem & copulã efferret, attenteq; consideraret, hanc ad homines apostroph. dirigit, *Agnosce ô homo dignitatem tuam, & diuinæ consors factus naturæ noli in veterem vtilitatẽ degeneri conuersatione redire.* At paucissimos hodie reperire est sanctissime pontifex qui illius nobilitatem pro dignitate considerent, & honorẽ cuius participes facti sunt, & felicitatem quam adierunt perpendant: adeo vt de vnoquoq; singulatim dici queat, quod da omnibus in genere olim dixit Psalmographus, *Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus.* Atq; hæc est ratio cur Deipara & Ioseph hodie mirentur.

Serm. 1. de natiuitat. Christi.

David rex cum animo quandoque repeteret, quomodo Deus olim Angelum miserit,

2. Reg. 7.

qui Israelitas è captiuitate Ægypti educeret, & Dei vices suppleret; tanti beneficium hoc fecit, populumque Israel adeo beatum existimauit, vt nullā in orbe nationem esse crederet, quæ cum illo de felicitate auderet contendere. *Quæ est autē, inquit, vt populus tuus Israel, gens in terra, propter quam iuit Deus, vt redimeret eam sibi in populum, & poneret sibi nomen?* Quid quæso de Christianis ille dixisset, si vidisset, non iam Angelum, sed Angelorum regem & dominum, imo potius vniuersi Deum, è cœlo in terram descendere, & eorum redimendorum causa non dico hominem, sed seruum fieri, vt eos in libertatem vindicaret? Hoc vero qui attente perpendit, & accurate considerat, facile respiciet, nullum in orbe populum Christianis fœliciorem beatiorem que viuere.

Christianorum dignitas.

Deut. 4.

Attentius secum perpendens Moses, Deū in montem Sinai dignatum fuisse descendere, & cum populo suo coram agere, ad omnē posteritatem beneficii huius memoriam voluit propagari, quo post venturi immortales ob hoc Deo gratias agerent: *Interroga, inquit, de diebus antiquis, qui fuerunt ante te, ex die qua creauit Dominus hominem super terram, si facta est aliquando huiusmodi res, vt audiret populus vocem Dei loquentis, de medio ignis, sicut tu audisti & vidisti:* verba tua ipse assumam Moses, potioriq; iure quam in tuos, Christianorum cœtum compellabo: Interroga de diebus antiquis, & præteriti temporis memoriam repete vltimam, inquire annos & dies iam inde à mundi primordio, ac dispice, si simile quid vnquam acciderit, Deum scilicet cœlo descēdisse, humanam carnem induisse, in stabulo natum, in præsepio inter animalia reclinatum, circumcisioni subactum, morte turpissima ignominiosissimaque affectum. quis audiuit vnquam eum loquentē, vt nos eum loquentem audiuimus? quis eum vidit, vt in hac natiuitatis die cū nos in incarnationis & præsentationis mysterio adhuc videmus, in quo Ioseph & Maria, auditis de filio Simeonis vaticiniis, obstupescunt?

Ierem. 31.

Mysteriū incarnationis no-

Mysterii scilicet huius excellentiam maiestatemq; admirantur; de quo Ieremias agens, quasi de re quadam noua & insolita locutus est; *Creauit Dominus nouum super terram, fœmina circundabit virum*, quam nouitatem hoc modo explicat Augustinus: *Portans omnia verbo virtutis suæ ab infirmitate portatur; qui terra, mari, cœloq; non capitur, intra vnius corpusculi membra suscipitur, de creatura sua creator omniū procreatur.*

uum quid dici potest.

Gen. 32.

Magni mihi mysterii hęc Prophetę loquēdi ratio refricat memoriam. Iacob cum tota nocte cum Angelo luctatus esset, eundem dimittere, nisi percepta benedictione, noluit: resistebat porro Angelus, & omni ratione elabi conabatur, donec sub auroram victum se confessus, eidem benedictionem impertiuit, dicens: *Dimitte me, iam enim ascendit aurora.* Omnes, eheu! prophetæ tota legis Mosaicæ nocte cum Angelo illo testamenti luctati erant, eiusq; benedictionem efflagitarant, *Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus:* at ipse, quo erat robore & constantia, semper restiterat, donec gratiæ aurora illucescente, vel potius Maria, quæ vera aurora consurgēs dicitur, exoriente, in sacro eius vtero ita coarctatus est, vt se velut victum tradere, hominiq; benedictionem suam elargiri coactus fuerit. Atq; huc allusit propheta cum diceret, *fœmina circundabit virum.*

Allegoria insignis.

Psal. 66.

Ier. 31.

Gen. 27.

Iacob paternam benedictionē extorquere satagens, habitum mutauit, & sub ementita veste coram patre comparuit: quam fraudem cum senex Isaac excutiens intellexisset, *expauit stupore vehementi, & vltra quam credi par est, admiratus est:* cumq; hanc benedictionem reuocare, & irritam declarare voluisset, Glossa quædam dicit, cœlitus ei hanc fraudē reuelatam fuisse, indeque simul didicisse, vestium hanc commutationē figuram esse eius, quam Dei filius aliquādo facturus esset, cum lacinias humani generis indueret, seq; ipsum incarnationis mysterio quodammodo exuens, alium habitum, & vilem quidem, assumeret, atque hinc senecionis huius admiratio cœpit exordium.

Ruperti opinio.

Rupertus autem hæc exponens, ipsam hic Verbi diuini incarnationem intelligit; quod vt paternam nobis benedictionem obtineret, in Incarnatione, humanitatis nostræ vestes assumpsit: quod cum cœlum terraq; inaudissent, actumq; intellexissent, adeo expauerunt, vt nec verbis exprimi, nec cogitatione com-

comprehendi eorum admiratio queat. Hoc ipsum Ioseph & Maria hodie quoque admirantur & stupent.

Quid autem admirantur? mysterii sc. nouitatem; ita namque de eodem locutus est Ieremias: *Nouum fecit Dominus super terram.* (Ierem. 31.) Vere, inquam, nouum. (Tres natiuitates admirabiles.) Nam si quis vnquam præter communem naturæ ordinem natus est, ipse Dei filius profecto omnem ordinem inuertit. Adam quidem è terra compositus, & è limo natus est, Eua è costa viri formata; Christus autem è virgine matre habet exordium: quod omnium maxime mirandum, ac proinde vere nouum appellandum est. (Serm. 11. de temp.) Hæc quidem Augustini sunt, qui magnam hic & dignam quam omnes demirentur, nouitatem factam existimat.

Mirantes. Potentiam scilicet huius operis, ad cuius perfectionem tanto robore ac virtute opus fuit, vt cœlos etiam, æneos illos axes, diffringi oportuerit, quo desideratus gentibus per eosdem ad nos descenderet. Ita siquidem loquitur Isa. (Isa. 64.) *Vtinam dirumperes cœlos, & descenderes!* vniuersi quoque ordinem inuerti, ac fœdera rerum quodammodo turbaris terram nimirum in sublime sustolli, cœlos vero subsidere. (Psal. 143.) *Inclina cœlos tuos & descende.* Mirabilia hæc & portenta considerans Dauid, toto vitæ tempore eadem se demiraturum profitetur, dicens: (Psal. 70.) *Deus docuisti me à iuuentute mea; & vsque nunc pronuntiabo mirabilia tua, & vsq; in senectam & senium. Deus ne derelinquas me, donec annuntiem brachium tuum generationi omni, quæ ventura est: potentiam tuā & iustitiam Deus, vsque in altissima quæ fecisti magnalia Deus quis similis tibi?* (Dauid incarnationis mysterium demiratur.) Per brachium illud Domini, Verbum humana carne indutum intelligit; per potentiam & iustitiā magnalia inquam illa, denotat Deum humanam naturam assumpturum, in stabulo nasciturum, laciniis inuoluendum, virgineis vberibus lactandum, & aliorum instar frigus & calores, aliasque quibus homines obnoxii nascuntur, miserias toleraturum. Atque hæ sunt admirationes, quas in Euangelio præsenti legimus.

(Luc. 2.) *Erant Ioseph & Maria mater Iesu mirantes.* (Humilitas admirabilis elucet in mysterio Incarnationis filii Dei.) Humilitatem scilicet filii Dei, qui adeo se demisit, tamque profunde se deiecit, vt ab vno extremo ad aliud delapsus sit, è Creatore creatura, è Domino seruus factus, immortalis mortalitatem induerit, & Deus hominem assumpserit. (Philip. 2.) *Exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens.* Magna & singularia in Deo notare, eundemq; eadem patrare, admirandū non est: hoc enim potentiæ eius est commune, magnitudiniq; per omnia respondens; at videre eum in humilitate positum, sese demittentē, omnibusque subiicientem, singularem admirationem meretur. Et vt mirum non est, flammam sursum exsurgentem, graue incendium causari, omniaque longe lateque depopulari, eo quod hoc naturale sit, sed eandem præter naturam descendere, nemineque impellente terram adurere, vere mirandum est, & non sine miraculo fieri potest. Ita docet Gregor. Nyssen. Episcopus: (In dialog. cathe. 24.) *Magnum & excelsum quid operari in Deo non miraculum, sed natura eius consentaneum est; at in humilem & abiectum statum descendere, qui omnium supremus est; hoc omnium admirationem superat.* Augustinus porro in sermonibus de tempore, (Serm. 22.) Deum, hoc faciendo seipsum vicisse testatur: atque hoc est quod Ioseph & Maria tantopere demirantur.

Sed nec hoc solum mirantur, quinetiam (S. Thom. 3. p. q. 7. art. 11.) merita, qualitates & perfectiones pueri. Qui quantumuis paruus & tener, perfectissimus est; quamuis ploret sapientissimus: quippe qui propter nobilitatem, vnionem cum Verbo & habitudinem, quam habet in quātum mediator hominum, gratiam quandam habitualem in anima habeat: virtutes autem & dona, quæ velut quædam perfectiones potentiarum animæ sunt, in quantū ipse à directione Spiritus S. dependent. Certum est autem, animam Iesu Christi ab hoc gubernatore in omnibus perfectissime directā fuisse. Testatur idipsum Euangelista Lucas: (Luc. 4.) *Iesus autem plenus Spiritu S. regressus est à Iordane, & agebatur à spiritu in desertum.* Ipsa quoque Prophetarum oracula idem prædixerant; nam quod apud Isaiam legitur: *Apprehendent septem mulieres virum vnum.* (Isa. 4.) Glossa ita exponit, *septē Spiritus sancti dona Christum.*

Mirantur, quod omnes gratiæ gratis datæ in puerulo hoc reperiantur, nam *vt in capite,* vti bene scripsit Augustinus: (Epist. ad Dardan.) *omnes sunt sensus, ita & in Christo fuerunt omnes gratiæ.* Ipsum quoq;

Deut. 18. quoq; domum Prophetiæ; prophetam enim fuisse è lib. Deut. probare poterimus: *Prophetam suscitabit vobis Deus de fratribus vestris.* Ipsa quidem gratia, quæ in eo reperiebatur, infinita non fuit, quod anima Christi creatura esset, ac proinde capacitatis finitæ; & quoniam gratia subiectum excedere non potest, 3. p. q. 7. art. 12. ideo infinita esse nō posset, vt docet D. Thomas; vel, si eam impropriè infinitam appellare velimus, id fieri dicendum est; quod nullis sit limitibus circumscripta, fine careat & terminis, nullumque obstaculum patiatur.

Mirantur quod puer hic infinitæ sit sapientiæ, D. Tho. 3. p. q. 9. art. 2. quod præter diuinam, scientia omnigena donatus sit, scientia quæ ipsam Angelorum longe transcendat, scientia qualem beati in cœlo nanciscuntur, qua Deum etiam in quantum homo, perfectissime nouit. Vnde de eo scripsit Ioannes, *scio eum, & sermonem* Ioan. 8. *eius seruo.* sciētia adhæc cœlitus data & infusa cū ipse sapiētiæ æternæ sit receptaculū, *in quo omnes thesauri sapientiæ & scientiæ abscōditi*, vt Coloss. 2. Apostolus ait, scientia etiā acquisita, & in rerum experientia fundata, adeo vt omnia in Verbo, teste D. Thoma, etiam infinita, cognoscat. Anima namque eius potentiam suā cognitam habet, & quidquid potest: atqui hæc in expiationem infinitorum scelerum, 1. Ioan. 2. vt Ioannes ait, extenditur; *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non autem pro nostris tantum, sed etiam pro totius mundi.* Ergo ipsum etiam quod infinitum est, cognitum & perspectum habet.

Denique admirantur quidquid de puero hoc credi, cogitari, & dici potest: quomodo scilicet Ioachim & Anna natura steriles genuerint illam, quæ filium hunc, sine minimo virginitatis detrimentō, pareret: quomodo Zacharias incredulus mutus factus sit, ac deinde in filii circumcisione loquelā receperit: quomodo Ioānes Baptista materno in vtero exultauerit, & Domini sui præsentiam senserit: quomodo Verbum æternum Patris in Bethlehem nasci voluerit, idque in stabulo, & non in splendido palatio: quomodo mater eum sine vllo dolore pepererit: quomodo illo nato Angeli cœlo descenderint, & iucundissime cecinerint: denique quomodo totus orbis miratus fuerit & obstupuerit. Quam bene igitur de puero hoc prædixit Propheta, *Vocabitur nomē eius admirabilis.* Isa. 9. quidquid enim in ipso futurum est, admirationem mereb itur, Incarnatio scilicet eius; natiuitas vita acta, miracula, mors, resurrectio, ascēsio, ceteraque mysteria. Dic igitur num Ioseph & Maria merito mirari potuerint?

Nam vt Regina Saba, Salomonis regis sapientiam, magnificentiamque, è longinquis 1. Reg. 10. profecta regionibus, mirabatur; ita gloriosa cœli terræq; regina mirabatur; quidquid de filii sui sapientia Angeli, Pastores, Magi, Simeon, Anna vidua testabantur, & quidquid Prophetæ hactenus prædixerant.

At mirum, nullos opera, miracula & quidquid de Iesu dicitur, mirari præter Ioseph & Mariam parentes eius: vt hinc manifestum fiat, solos iustos opera Dei, eaque quæ de maiestate illius referuntur, mirari & suspicere, Soli iusti opera Dei admirantur. mundanos autē nonnisi mundana, honores, dignitates, diuitias & inanias, iisq; similia demirari. In quo præsidiarios Holofernis imitari videntur, qui visa Iudith viduę pulchritudine *stupentes mirati sunt.* Iudith. 10. Quos in Epistola Catholica Apostolus Iudas suis coloribus depinxit, *secundum desideria sua, ambulantes, & os eorum* Iud. 1. *loquitur superbiam, mirantes personas quæstus gratia.* Iusti & timentes Deum auditis operibus Iesu, mirantur & stupent, mundani vero turbantur & pauent. hinc Herodes & omnes ciues Ierosolymitani, audiētes dicentes magos: *Vbi est qui natus est rex Iudæorum? Vidimus enim stellam eius in oriente,* Matt. 2. turbati sunt, & metu non paruo perculsi; sed audite & alios conceptus super hac admiratione Iosephi Mariæ: *Erant Ioseph & Maria mater Iesu.* Luc. 2.

Euangelista prius Iosephi quam Mariæ, Vxorum est maritos colere. prius fabri quā matris Christi & reginæ Angelorum, meminit; vt hinc nimirum iuniores coniuges, matrimonio aliquādo copulandæ discant, quo cultu & honore maritos prosequi debeant. Demōstrauit hunc exemplo suo gloriosa Deipara, cum inuento Iesu inter doctores in templo ait: *Ecce pater tuus & ego do-* Luc. 2. *lētes quærebāmus te.* O admirabile humilitatis exemplum! Hic discat matrona quantumuis nobilis & lauta sit, coniugem suum, tametsi plebeium aut humilioris conditionis, non despicere. Ad hoc ipsum adhortatur eas

Pau-

Ephes. 5.

Paulus Ephesiis scribens: *Mulieres viris suis subditæ sint, sicut Domino*, cuius rei rationem reddens subnectit, *quoniam vir caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesiæ*. Hoc in ludo edocta prudens illa matrona Sara, tanto maritum Abraham honore prosecuta est, vt nũquam nisi Domini eum nomine appellandum duxerit, quod sexcentis relictis, vno testimonio confirmabo. *Postquam consenui, & Dominus meus vetulus est, voluptati operam dabo*. Hoc imitamini matres; interea ipse templum petam, despiciamque quid Simeon & Anna vidua puero dicant; & est hæc secunda concionis pars.

Gen. 18.

III. Prophetia de Christo Simeon. Luc. 2.

Pius ille senex, cum puerum longo desideratum tempore brachiis stringeret, & vlnis amplecteretur, incredibili gaudio perfusus, & lacrymas præ exultatione effundens, Matrem his tandem verbis compellauit: *Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum in Israel, & in signum cui contradicetur, & tuam ipsius animam pertransibit gladius*. Notat hoc loco Theophylactus, Simeonem, relicto Iosepho ad Mariam virginem, velut veram pueri matrem, orationem conuertisse, eique quicquid puero euenturum erat, prædixisse. Alii vero existimant, eum spiritu prophetico repletum, primo matri locutũ, quod quæ de Messiæ passione prædiceret, ad Iosephum nulla ratione pertinerent; quippe qui ante exspiraturus esset; sed ad matrem, quæ passionem filii & coram intuitura, & in monte Caluariæ morienti adfutura esset.

Equidem alterius sum opinionis, scilicet senem hunc lacrymas gaudio, afflictionem prosperitati, & tristia lætis permiscere voluisse; cum enim Christum salutare Dei, lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis Israel dixisset, matrem etiam benedixisset, fœlicemque ob huiusmodi partũ prædicasset, vtriusque mortẽ & passionem prædixit, quãuis multum inter se discrepantem. Deinde vt hinc fœlicitatis terrenæ inconstantiam, ac prosperitatis temporalis variationem discere mus, nihil siquidem stabile aut firmum hic habetur, ipsaque gaudia & prosperitates, à tristitia molestiaque quã proxime occupantur: quod maxime in patribus locũ habet. si enim hodie ob filios beati prædicẽtur & gau-

Mundi gaudia in momento transeunt.

deant; cras conuersa rerum sorte mille dolores in animo ob eosdem & angores experiuntur. Exemplo sit Deipara, quæ hodie ob natum Iesum beata prædicatur; & ecce eodem etiam momento ob filium cruciatus & doloris gladium censura denuntiatur: *Ecce hic positus est in ruinam, &c.*

Luc. 2.

Hocce porro Simeonis vaticinium mille difficultates includit, & nodos implicatissimos, quos vt dissoluam, ad interpretes loci huius appellabo, & ipsorum sentẽtias petam. Beda & Theophil. primo occurrentes, aiunt Simeonem hic prædicere voluisse, eos qui in Christum non essent credituri, casuros & animæ ruinam incursuros, qui vero in ipsum credituri essent, eumque secuturi resuscitandos, saluandos, & vitæ æternæ consortes futuros: ac proinde illis in ruinam, his contra resurrectionem Christum fore.

Bedæ expositio.

Aliter autem Origenes; putat enim Christum in ruinam & resurrectionem multorum positum ita intelligendum, ipsum quidem ad mortem, alios vero plurimos ad resurrectionẽ destinatos esse. perinde ac si Simeon dicere voluisset, Christum suipsius interitu ruinaq; mundo salutem & diuitias allaturum: mortemque quę omnium rerum ruina est, consumptum, alios ad vitam reducturum. Itaq; ruinam, passionem, & mortẽ eius, aliis resurrectionem & vniuerso salutem orbi allaturam.

Origenes.

Gregorius Nazianzen. aliam viam ingreditur, aitq; quamuis Christus omnes homines saluos cupiat, nonnullis tamen opera & miracula eius in ruinã, nonnullis vero in salutem & resurrectionem futura; illos excæcatura, alios vero illustratura. non aliter ac lumen diuersos, secundum oculorum diuersitatem, effectus videmus producere; quod nimirum hos illuminet, illorum vero oculis officiat; aquilam perspicacem reddat, vespertiliones vero excæcet. Huc allusisse visus est Dominus cũ de se diceret: *Ego occidã, & viuificabo: percutiã, & ego sanabo*: at nõ idẽ est dicere *Hic positus est in ruinã & resurrectionẽ multorum*.

Greg. Naz.

Deut. 32.

Glossa Ordinaria alium verbis his sensum adaptat, dicitque Christum Dominum in ruinam vitiorum multorum, & resurrectionem multarum virtutum missum esse; siquidem ante aduentũ illius omnia peccata do-

Glossa ordinaria.

mina-

minabantur, & ipse non ob aliam causam in mundum venit, quam vt peccati Imperium vitesque euerteret. Hinc bene additur, *Multorum*, eo quod peccata, non secus ac virtutes, nunquam sola sint, sed vnum aliud sequatur. Ruinam quoque ante resurrectionem posuit, quod prius euerti iniquitatem vitiaque eradicari oporteat, quam virtutum germen inseratur, & bonum semen fructificet. Atque hoc loquendi modo vsus est, & Sapiens, *Tempus destruendi & tempus ædificandi.* Ieremiæ quoque hunc in modum præcepcrat Deus: *Euellas & destruas, disperdas & dissipes ædifices & plantes.*

Eccles. 3.
Ierem. 1.

Equidem vt meam hic quoque symbolam proferam semper in ea opinione fui, Simonem aliud nihil insinuare voluisse, quam Deũ multis ruinam fore occasionaliter & per accidens, & resurrectionem, causaliter, effectiue & directè: ruinam superbis, & resurrectionem mitibus & humilibus. Atque hunc in modum intelligenda sunt verba illa Oseæ Prophetæ: *Perditio tua ex te Israel, tantummodo auxilium tuum ex me.* Ad hæc Simeon per vocem illam *resurrectionem*, non corporum, sed animarum è statu peccati resurrectionem & salutem earum intellexit; cuius oppositum ipsa ruina & damnatio est. Certum est autem, per gratiam Christi Iesu illiusque Ecclesię Sacramenta vere nos resurgere. vnde Paulus, *si consurrexistis cum Christo*, & ipse de se Dominus: *Ego sum resurrectio & vita*: peccantium scilicet resurrectio, & animarum mortuarum vita; nulla autem ibi esse potest resurrectio, vbi ruina prius non fuit. Hinc Christus positus dicitur in ruinam & resurrectionem.

Ose. 13.
Coloss. 3.
Ioan. 11.

Deus non est peccati auctor.

Non ait, Christum omnia destructurum, plurimorum ruinam & exitium fore, sed eum tantum in ruinam positum esse plurimorum. Discamus hinc, quemadmodum Christus nullius mali aut peccati auctor est. Ita nec vllum admittere peccatum posse; est enim natura ἀναμάρτητος, & peccati incapax: plurimis autem in ruinam & peccatum est, qui quoniã peruersi & improbi sunt, ex operibus & verbis Christi scandalizantur; cuius scandali, non ipse, sed hominum peruersorum malitia causa est.

Quid obstat autem, quo minus verba hæc Simeonis in superiores & Prælatos Ecclesiæ detorqueantur, qui vitæ turpitudine, & alio quouis prauo exemplo Ecclesiæ Christi in ruinam sunt & interitum? Refert Aluarus, mulierẽ Æthiopem enixam, concubitusque idcirco cum Æthiope vel Mauro accusatã, non aliter innocentiam suam testari potuisse, quam quod cõceptus tempore oculos in Æthiopis imaginem parieti affixam morosè coniecisset; & proinde prolis nigredinem in imaginationis vehementiam potius, quam in veritum concubitum referendam. Ad eundem modum monstrosi hodie partus, id est peccata, inter fideles reperiuntur, qui excusare se facile poterunt, quod horum exempla in Prælatis, scelerum fuligine nigricantibus, plurima conspiciant. Atque huc trahi possunt verba illa Oseæ: *audite hoc sacerdotes, quia vobis iudicium est, quoniam laqueus facti estis speculationi, rete expansum super Thabor.*

Aluarus Minor de planctu Eccles. lib. 2. art. 63.

Osee. 5.

Oues Laban illius coloris fœtum edebant, cuius erant virgæ, quas Iacob fontibus & canalibus imposuerat; adeo vt quæ candidas in concipiendo virgas viderant, candidas etiam ouiculas parerent, quæ nigras, etiam nigrum fœtum eiicerent. Ita cum fidelibus hodierna die agi certum est: ipsi quippe Ecclesiæ oues dici queunt, canales porro & fontes, ipsa sunt Sacramenta; pastores, curiones & Episcopi virgæ exempla quæ edunt, & vitæ illorum ratio, quem porro colorem Prælatorum & superiorum vita prætulerit, eum etiam mores & opera subditorum præferent; Pastorum namque ad exemplum vitam suam componit grex: qui si vitam ducant pudendam & fuliginosam, fuliginosa etiam erit vita ouium, contra vero si candidam & honestam, honesta quoq; subditorum futura est. Adeò vt Ecclesiæ vertices & capita, aliis in ruinam sint, in resurrectionem aliis; vt merito de ipsis Simeonis verba vsurpari queant: *Hic positus est in ruinam & resurrectionem multorum.*

Gen. 30.

Luc. 2.

Et quoniam ruinæ hic mentio habetur, obseruaui nunquam eius Scripturam meminisse, quin semper ingens aliquod excidium, vastationem, calamitatemque denotet. Vt in illo loco Exodi, cum Deus ingens aliquod malum innuere vellet, populo ait, *Caue ne vnquam cum habitatoribus terræ illius iungas amicitiam*

Ruina nomen semper in sacra Scriptura, magnam vastationem denotat. Exod. 34.

titiam, quæ sunt tibi in ruinam. Psalmographus Angelorum casum & damnationem referens, ipsum etiam vsurpauit. *Iudicabit in nationibus, implebit ruinas.* Lucas vero excidium aliquod & generalem vastitatem repræsentans: *Et facta est ruina domus illius magna.* Damnationem horribilem & intollerabilem per hãc intellexit Moises: *Deuorabis*, inquit, *omnes populos quos Dominus Deus tuus daturus est tibi, non parcet eis oculus tuus, nec seruies diis eorum, ne sint in ruinam tuam.* Omnia autem hæc exprimere conatus est Simeon, cum ait Dominum Iesum positum esse in ruinam multorum, & in signum cui contradicetur.

Psal. 109.

Num. 6.

Diuersæ notiones verbi signum.

In Græco autem textu legitur, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον, & quoniam verbũ *signum* pluribus modis accipi in sacra scriptura consueuit, hinc verba illa Simeonis plurimas easque discrepantes significationes admittunt. Interdum capitur pro eo quod aliquid significat; atque ita Christum signum dici, cui plurimi contradicant, nihil aliud est, quam Iudæos & Gentiles cruci eius, quæ salutis nostræ signum est, contradicturos & aduersaturos. vnde Apostolus: *Iudæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam* esse ait: crucifixum Christum, atque ita exponũt Beda & Theophylactus.

1. Cor. 1.

Signum interdum miraculum denotat, vt in illo Actorum: *Fiebant signa & prodigia multa in populo:* & illo Psalmi; *Signa nostra non vidimus, iam non est Propheta.* atque hoc intellectu Christus vere signum exstitit, imo prodigium & miraculum: quod eius conceptio, natiuitas, vita & mors miraculis scaturierint, iisque adeo eximiis & singularibus, vt plurimi iisdem contradixerint, fidemque iis adhibere noluerint. Dum enim diabolos ab energumenis pelleret, alii quidem admirabantur, & ob eadem in ipsum credebant, alii vero blasphemo ore ipsis detrahebant, dicentes in Principe dæmoniorum Beelzebub dæmones fugari, ac virtute diaboli diabolum pelli. Atque hæc est plurium neotericorum, magni tamen nominis auctoritatisque opinio.

Act. 5.
Psal. 73.

Luc. 11.

Capitur etiam *signum*, pro fœdere interdũ & pacto, vt in verbis illis Geneseos: *Arcum meum ponam in nubibus, & erit signum fœderis inter me & inter terram.* Verum hoc modo signum fuit Christus, signum inquam fœderis inter Deum & mortales; qui terram cœlo, creaturas creatori, ima summis, inferiora superioribus reconciliatum venit: atque in hanc sententiam manibus pedibusque concedit Lyranus.

Gen. 9.

Equidem cum doctissimo Maldonato *signum* hic pro scopo capi existimo, in quem omnia tela dirigantur: atque ita capi dicendum est in loco illo Threnorum; *Tetendit arcum suum, & posuit me quasi signũ ad sagittam.* Iob etiam, vt omnia in se elementa cõiurasse ostenderet, ait: *Posuit me quasi in signum.* Adeo vt loci huius Euangelici sensus sit, Christum velut scopum fore, in quem omnia persecutionum, iniuriarũ, opprobriorumque tela Iudæi dirigerent; qui non contenti conuitiorum in eum plaustra congessisse, cruci eum denique affecere, mortemque ignominiosissimam subire coëgerunt.

Thren. 3.

Iob. 16.

Et in signum cui contradicetur. ô signum admirabile! cuius signum exstitit signum illud, quod sanguine agni Paschalis notatis domuum superliminaribus Hebræos ab Angelo exterminatore tutatum est: *Erit autem sanguis vobis in signum in ædibus in quibus eritis.* signum, cuius figura exstitit serpens ille æneus, qui à viperis percussos sanitati pristinæ restituebat: *Fac serpentem æneum, & pone eum pro signo, qui percussus aspexerit eum, viuet.* signum, quod regi Ezechiæ in certitudinem recuperandæ sanitatis à Propheta datum fuit: *Hoc erit in signum à Domino, quod facturus sit Dominus sermonem quem locutus est, vis vt ascendat vmbra decem lineis, aut vt reuertatur tandem lineis.* Denique signum quod omnes mundi gentes velut vexillum sequentur, & in quod obtutum defigent: de quo signo locutus est Isaias: *Leuabit signum in nationibus.* Atque hoc innuere volebat sanctus ille senex Simeon de futuro Iesu Christi statu agens: quo etiam trahi possunt oracula Annæ viduæ: *Et erat Anna Prophetissa.*

Luc. 2.

Exod. 12.

Num. 21.

4. Reg. 20.

IV.

Luc. 2.

Anna laudatur ab assiduitate orandi.

Laudatur sancta hæc vidua, centesimum propemodum annum agens, ab assiduo precandi studio indefessoque orandi & ieiunandi exercitio, vt quæ de templo nec nocte quidem decederet. *Quæ non decedebat de templo, ieiuniis & obsecrationibus seruiẽs Deo nocte ac die.*

Hinc apparet quam gratum Deo sit in orando assiduum esse, & nunquam in precibus defatigari: cuius rei præclarum nobis exemplum dedit Saluator noster, cum integras noctes in oratione traduceret. Vnde de eo Euangelista scribit, *Pernoctans in oratione Dei.* quodq; exemplo demonstrauit, verbis etiam docere voluit; apud eundem enim Euangelistam legimus: *Oportet semper orare, & non deficere.* Paulus quoque sui temporis Ecclesias idipsum hisce verbis edocuit: *sine intermissione orate.* eius autem emolumenta referens Iacobus Apostolus ait: *Multum,* inquit, *valet deprecatio iusti assidua.*

Luc. 6.

Luc. 18.

1. Thess. 5.

Iac. 5.

Aureum eloquentiæ flumen Chrysostomus dicere solebat, ex orationis neglectu, animæ alicuius imbecillitatem inopiamque colligi posse: verba illius, quod credam maius illa pondus habitura, depromam: *Cum videro quempiam non amantem orandi studium, nec huius rei feruida vehementique cura teneri continuo mihi palam est, eum nihil egregia dotis in animo habere.*

lib. 2. de orando Deũ. Quicunque orationem non diligit, animæ suæ paupertatem manifestat.

Scriptor quidam nostri æui, doctus iuxta ac pius, & hanc similitudinem proferre solebat: quemadmodum auis nunquam oua excludere poterit, quæ foueri cœpta deserit, & rarissime iis incubat: ita quicunque statim ab oratione surgit, preces interrumpit, nec in iis assiduus est: nullum ex iis fructum percipiet. ipsa namq; obesse interruptio, prodesse autem assiduitas & perseuerantia solet.

Granat. tõ 1. serm. de temp. Sur. tom. 7. Oratio cursori comparatur.

Hinc S. Ægid. è primis D. Francisci sociis dicebat eum qui propter distractiones ab orationis perseuerantia desistit, similem esse fugienti è prælio non adepta victoria. In ipsa n. cum inimicis, mundo, carne & diabolo præliamur, qui orationi vacantes vt plurimũ turbare & impedire consueuere.

Scite autem oratio cursori aut tabellario comparari poterit, vt quæ Deo desideriorum & affectuum nostrorum tabellas deferat. cursorem enim, præterquam quod sedulus & solers, omni alieno negotio vacans, & ad commissa negotia quantocius exequenda esse celer debeat; importunum quoq; esse oportet, adeo vt quamuis interdum repulsam patiatur, omni tamen ratione conetur suscepta negotia feliciter ad exitum deducere. Ita orationem, vt omittam quod celer, diligens, & ab omni sæculari strepitu libera esse debeat: non prius finiri par est quam petita obtinuerit.

Sacerdotes & seniores Bethulienses increpabat Iudith, quod ab oratione desistentes, & de impetratione diffidentes, inimicis vi bene, nisi intra quinq; dies suppetiæ adessent, tradere decreuissent: *Qui,* inquit, *estis vos, qui tentatis Dominum? posuistis vos tempus miserationis Domini, & in arbitrium vestrum diem constituistis ei?* Ita porro faciunt qui dum à Domino non exaudiuntur, & auxiliũ quod sperabãt differtur, ab oratione defatigati, imo quasi tædio affecti surgũt, magnopere vituperandi sũt.

Iudith. 8.

Iacob Patriarcha tota nocte cum Angelo luctatus prius eum dimittere noluit, quam benedictionem impetrasset: qua importunitate victus Angelus antagonista, *benedixit ei eodem in loco.* Porro lucta hæc aliud non erat quam feruida quædam & importuna oratio, qua Angelũ enixe orabat, vt se à perfidi Esau persecutione liberaret. Mysterium autem denotat, hoc nobis modo cum Angelorum rege luctandum esse, & non prius illum deserendum, quam gratias eius & benedictiones perseuerantia & importunitate precum impetrauerimus. Idque exemplo sanctę huius viduæ Annæ, quæ octogesimum iam in templo annum, orando consumpserat, & nunquam ab eodem discedebat.

Gen. 32.

Sponsus in Canticis dilectæ dicebat, *Murenulas aureas faciemus tibi.* vbi alia lectio legit. *Turtures aureas faciemus tibi:* Id est, Carissima mea, amorem tibi meum vt testatum faciam, murenulas tibi dabo: tanto te namque amore prosequor, vt à capite ad pedes vsque monilibus onustam te velim: non alia porro tibi concinnabo, quam turtures aureas vermiculatas argento. Cur putatis eum turtures, non vero aquilas aut cornices, sponsę dedisse? quod turtur cum multas ob causas, tum præsertim ob lugubrem illum & tristem cantum, quo amisso compare gemit, & perpetuo gemit, perseuerantiæ symbolum sit. Ita Deus animam gemebundam & suspirantem diligit, quæ noctes diesq; in oratione traducat, eiusque misericordiam incessanter & assiduæ efflagitet.

Cant. 1.

Turtur perseuerantiæ symbolũ.

Hæc autem perseuerantia & constantia plu-

Perseuerantia hæc plurimis grauis est.

plurimis, eidem minime assuetis, grauis est & permolesta. Hinc Dauid rex cum Philisthæo in singulare certamen descensurus, Saulis armis indutus incedere non potuit, sed iisdem grauatus potius quã munitus, ait, *Non possum sic incedere, non enim vsum habeo.* Itaq; depositis armis inermis ad duellum properat. Notate rem miram: arma quibus Saul indutus strenue & animose pugnabat, Dauidem grauabant, adeo vt se mouere non posset, nedum incedere: cuius rei hæc ratio est: quod Saul iisdem, non vero Dauid, assueuerat. Vt allegoricum hinc sensum proliciam, dico arma quibus dæmon, metuendus ille Goliadas expugnetur, esse orationem, pœnitentiam, ieiunium, eleemosynam & integram Christianæ legis obseruationem, quibus qui assueuere, nullo negotio prælia conserunt: at quibus insolita ea sunt & inuisa, sub pondere fatiscentes deficiunt, & de victoria desperant. Vnde Paulus Hebræis scribens ait, *Omnis autem disciplina in præsenti quidem videtur non esse gaudii sed mœroris: postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddit iustitia*, quo loco, *in præsenti*, capiendum est quasi diceretur, *In principio*: quod in orationis perseuerantia constantiaque locum potissimũ habet.

1. Reg. 17.

Heb. 12.

Psal 96.

Conclusio.

Quamobrem, Christiani, sanctis exercitiis incumbamus, virtutem colamus, precandi studio assuescamus in oratione instar Annæ viduæ assidui simus & frequentes, & ad exemplum iusti Simeonis in lege Dei noctes & dies meditemur, eiusq; mysteria suspiciamus, admiremur, & enarremus: de puero Iesu agamus, eius incarnationem, natiuitatem, & cetera quæ in vita patrauit miracula recolamus: at in primis incarnationis eius admirabilis dignitatem ac maiestatem, adeo sublimẽ & eminentem, vt omnia potentiam splendoremque illius demirentur. Ita quippe cantat Psalmista, *Montes* admirantes Deum humanã naturam induisse, & in terram descendere voluisse, *sicut cera fluxerunt à facie Domini omnis terra.* Et vere ita se res habet, æterne & omnipotens Deus: omnia namque adeo sublimia & à mentibus nostris remota sunt, vt nonnisi per raptus, admirationesque eodem, & presertim ad diuinum gloriosæ natiuitatis tuæ mysterium, pertingere valeamus. Quænam

Psal 96.

enim nouitas & quod paradoxum, te qui in cœlesti habitaculo ab Angelis adorari, à Cherubin coli, à stellis illustrari solebas, adeo humiliatum cernere, & demissum, vt in stabulo nasci, cœli iniuriis exponi, in præsepio reclinari, inter animalia collocari volueris? Quis enim repentinam hanc metamorphosim, subitam hanc mutationem non obstupescat, regem nimirum serui conditionem assumpsisse, & æternum in temporalem, impassibilem commutatum esse, hunc denique ad cuius nutum omnia elementa, & mundi etiam cardines tremunt, in præsepio inter animalia præ frigore palpitare. Gratiam igitur nobis concede, vt mirabilia omnia demirantes, maiori tui hic sincere amãdi colendiq; assidue studio teneamur: donec in alteram nos vitam vocare digneris: quam nobis concedere dignetur, qui viuit & regnat in sæculorum sæcula Deus, Amen.

DOMINICA PRIMA POST EPIPHANIAM.

Partes.

1 *De aduersis humana vita.*
2 *De matris filiiq; exemplo.*
3 *De cura vxorum ac prolium.*
4 *De festo nefasto seu infelici, ac amisso Christo.*
5 *De ingressu religionis insciis parentibus.*
6 *De inuentione pueri in templo.*

Cum factus esset Iesus annorum duodecim, ascendentibus illis Ierosolymam. Luc. 2.

FIGVRA.

Magnus quidem dolor magnaque animi angustia erat, quam Tobias senior, eiusq; coniux Anna in absentia iunioris Tobiæ, quem in Mediam miserant, sentiebant. Ipsa namque mater doloris & moræ impatiens, quotidie montium iuga conscendebat, vt, si eum eminus forte venientem cerneret, marito nuntiaret: quem cum elusa frustrataque non videret, lacrymans & queribunda dicebat, *Heu, heu me, fili mi, vt quid te misimus peregrinari, lumen oculorum nostrorum, baculum senectutis nostræ, solatiũ vitæ nostræ, spem posteritatis nostræ!* At maior, mihi credite, amaritudo angustiaq; animi fuit, quam gloriosa Deipara, & Tob. 10.

ra, & Iosephus hodierna die, amisso puero Iesu, senserunt. Et vt parentes Tobiæ incredibili gaudio perfusi sunt, cum filium, Angelo Raphaele ducente, sospitem & incolumem recepere, ita Mariam & Iosephum immensum sensisse gaudium dicendum est, quando dilectissimum filium hodie in medio Doctorum reperierunt disputantem & interrogantem. Tota historiæ huius series in Euangelio hodierno describitur: cuius vt vobis varietatem, lacrymas inquam & gaudia; dolorem & exultationem: hinc gemitus & suspiria, illinc lætitiam & iubilum depromam, cœleste auxilium necessario nobis implorandum venit, idque interueniente gloriosissima Deipara, quæ omnes hos affectus hodie experta scribitur, cui angelicam proinde salutationem impertimur: *Aue Maria.*

I. Vita hominum malis permista variis.

Quatuor hactenus vitæ mortalium statum describere, inque eius proprietates voluerunt inquirere, nihil eam esse censuerunt aliud, quam omnium miseriarum & malorum congeriem, in qua nimirum nihil stabile aut firmum reperiatur, aut omnia fragilia & mutationi vicissitudinique obnoxia. Opinionis huius & sententiæ auctor & princeps fuit Iob Propheta, qui vitam hanc nostram militiæ quandam & bellorum speciem habere hisce verbis ait, *Vita hominis militia est super terram.* (Iob. 7.) Nam sicuti belli tempore miles nunquam certi sibi aliquid spondere potest, nec in eodem versatur statu: at modo victoriam refert, modo stragem suorum videt, modo fugat, modo in fugam compellitur: hodie cædit, cras ab hoste cæditur, adeo vt semper arma gestare eum necesse sit. Ad eundem etiam modum nihil in hac vita habetur stabile, sed omnia fortunæ mutationi inconstantiæque subiecta sunt: nam si victor fueris, vesperi clades timenda vel excidium: adeo vt nunquam certi aliquid tibi promittere valeas.

Vita mari comparata.

Vitam igitur nostram non inferiore quis mari comparauerit: nam vt ipsum inconstantiæ theatrum est, aquilonum stadium & arena, tempestatum armamentarium, continuo fluxu & refluxu, procellisque variis subiectum: Ita quoque vita hæc semper exagitatur, omnibus fortunæ casibus, ridentis simul & indignantis, exposita: ipsa omnium malorum scopus est, infortuniorum stadium & arena, afflictionum theatrum, tribulationum schola, mutationis & varietatis abyssus, omniumque aduersitatum, calamitatumque fons & origo. Hinc multi eam Philosophi Euripo septies in die reciprocanti, compararunt, a qua comparatione non procul recessit Salomon, dum ait, omnia hæc mundana vicissitudinem pati, & voluptates doloribus, delicias malis, gaudiaque lacrymis velut vino amariore misceri, *Risus dolore miscebitur, & extrema gaudii luctus occupat.* (Prou. 14.)

Vita nostra media inter cœlum & infernum sita.

Porro viuimus hic medii inter cœlum & infernum constituti: &, vt medium extremorum participat, sic vita nostra partem a cœlo, in quo non nisi merum gaudium, nulla tristitiæ aqua dilutum habetur: & partem ab inferno, in quo non nisi luctus & amaritudo, nacta est: atque huc allusit Propheta Iob cum diceret, *Post tenebras spero lucem, &c.* (Iob. 17.) quorum verborum sensus hic est, post dolores superuenturas delicias; & voluptates a malis & calamitatibus quam proxime premi: post lacrymas secutura gaudia, & post gaudia instare lacrymas & luctum.

Vnde bene Ioannes Chrysostomus, *Misericors Deus mœstis rebus quædam iucunda permiscet, quod in omnium sanctorum vita reperies, quæ mirabili varietate contexta est.* (Hom. 8. in Matth.) Id est, quemadmodum omnium rerum creator Deus varietate quadam & iucunda permixtione vniuersam hanc rerum molem sustentat & souet, post æstiuos scilicet calores frigus hibernum, post Zephyri delicias borealem rabiem superinducendo: ad eundem modum vitæ nostræ dies assidua quadam mutatione dirigit, inconstantiæque rotis insidentem eandem semper ad terminum protrudit.

Quam bene & luculenter hoc exposuit Sapiens, & verbis quidem mysticis: *Præcordia stulti quasi rota carri, & quasi axis versatilis cogitatus illius.* (Eccle. 33.) Id est, stultus nunquam idem est, nunquam eodem in statu permanet, verum ab vno conceptu delabitur in alium, & vna cogitatio producit aliam a priore longe etiam deteriorem. Nomine autem stulti, omnium morionum & fatuorum principem mundum intelligere poterimus, qui adeo inconstans & varius, vt in eo quo prius fuit statu, permanere nequeat: Huc respiciens Psalmograph. ait, non qui-

Mundus omnium dici potest stultissimus.

Psal. 82. quidē imprecando, sed futura vaticiniis prænuntiando, *Deus meus pone illos vt rotam, & sicut stipulam ante faciem venti*, quo in loco non de aliis quā de mundanis locutus est, ac vitæ huius miserias vicissitudineq; descripsit: vt quæ nunquā in eodē statu permaneat, sed varietati mutationiq; semper obnoxia sit: hodie quidē delitiis affluens, & gaudiis innatans, cras vero malis calamitatibusq; circumuallata.

Ezech. 2. Ostendit olim Deus Ezechieli Prophetæ librum, & eum in manu filii hominis, intus & foris characteres continentem, *& scripta erant in eo lamentationes & carmen, & væ.* O librum vere admirabilem qui scripturam adeo variā in se contineat; & mea quidem sententia hoc libro vitæ nostræ status a viuum exprimitur. An non enim ipsa liber quidam est, quem Christus filius hominis semper in manu habeat, quique viginti, triginta, quadraginta, quinquaginta, sexaginta, interdum etiam octoginta folia, id est, annos contineat? Varia autem in eodem sunt argumenta: carmina scilicet, lamentationes, tristia lætis permista: quod vita nostra hæc miserabilis gaudia & tristitias, dolores & exultationes, prospera & aduersa contineat.

Cant. 4. Hortum quidem sponsæ varii decorabant flores & fructus suauissimi: sed pestilentes eum venti & impetuosi perflabant, Aquilones, Noti, & Austri: *Surge aqu lo, & veni Auster.* Id ipsum de vitæ nostræ horto dicendum est, qui varios quidem eosq; iucundissimos flores edit, delitias scil. voluptates, diuitias, honores, dignitates & illicia: sed graues eum venti & turbulenti, vt sunt tentationes, afflictiones, aduersitates, mala, angores, molestię, ærumnæ, lacrymæ & lamenta infestant.

Vita nostra similis est horto sponsæ in Canticis

Item agro Euangelico bonam sementem & zizania complectenti. Contemplor in Euāgelio agrum, in quem bonum semen paterfamilias seminauit, sed cui deinde inimicus homo æmulationis rabie actus zizania superseminauit. Agrū porro hunc aliud nihil esse censeo, quā vitā hanc nostram, in qua & bonum semen, & simul zizania, reperire est: modo quidem voluptates, iucunditates, gaudia, commoda, prosperitates, modo autem angustias, tribulationes, infortunia, calamitates, aduersa, fortunæq; ludibria, læta scilicet tristibus, & prospera aduersis permista: nihil vt parum & merum dari

Matt. 13.

in ipso queat. Quod in Euangelio hodierno, ne multum euagemur, aperte videre datur: hic namq; cernere erit Deiparam & Ioseph̄ū, qui nato Domino, a Magis adorato, Simeone de puero prophetāte, & Anna deinde postħæc de eodem vaticinante, incredibili olim gaudio perfusi erant: dolentes, & lacrymantes, & tristitia ob amissionem eius dum in patriam reuerterentur, confectos. Textus verba hæc: *Cum factus esset Iesus annorum duodecim, ascendentibus illis Ierosolymam secundum consuetudinem diei festi, consummatisque diebus, cum redirent, remansit puer Iesus in Ierusalem.* Vt omnia hæc methodice deducam, primo inter hoc Deiparæ Ierosolymam versus regulam; deinde Christi amissionem, ac simul eiusdem inuentionem prosequar. in quo & tristia lætis & iucunda amaris permista videbis. *Luc. 2.*

II. *Euangelica narratio.* Principio igitur refert Euangelista, Iosephum & Mariā è Nazareth profectos, iuxta consuetudinem ad solemnitatem festi peragendam, Ierosolymam venisse: cumque iam sacrificiis peractis & voto completo domum redirent, Christum annum iam duodecimum agentem, in via se subduxisse & in templo parētibus insciis permansisse quē illi amissum putantes tantam in animo sensere tristitiam, quanta nullis exprimi verbis queat. Quæ omnia vt melius intelligantur, sciendum, Iudæos omnes, ex legis Mosaicæ præscripto, ter singulis annis Ierosolymam sacrificii offerendi, votiq; soluendi ergo venire debuisse, in festo scilicet Paschæ, Pentecostes, & Tabernaculorum. Verba legis in Exodo legere poteritis, *Ter in anno apparebit omne masculinum tuum coram Deo tuo.* Et in Deuteron. *Tribus vicibus per annum apparebit omne masculinum tuum in conspectu Domini.* *Exod. 23.*

Huic igitur legi obsecuturi Ioseph & Deipara, quamuis ipsa eximeretur, (lege nimirū ad solos viros se extendente) è Nazareth Galilææ Ierosolymam proficiscuntur, festum Scenopegiæ celebraturi. Docemur hic festos dies obseruare, iis ipsis templa adire, sanctisque exercitiis vacare. Addit autem Euangelista, *Secundum consuetudinem diei festi.* Vt ostendant, non debere nos dum dies festi sunt, chartis lusoriis aut aleæ asuescere, *Luc. 2.*

lasciua & impudica theatra adire, vino nos ingurgitare, genio & ventri indulgere, & recta ad inferos per viam latam propetare; sed consuetudinem nostram esse debere, cœlestem Ierusalem cogitatione ascendere, templa frequentare, concionibus & sacris interesse, precibus vacare, peccatorum confessionem instituere, communionem corporis Dominici percipere, & eleemosynas in pauperes erogare.

O tempora, ô mores, ô sæculū contaminatissimum, ô triste sanctarum consuetudinum exilium! solebant olim Iudæi, dum festus apud eos dies ageretur, templum petere, Deo victimas immolare, sacrificia & holocausta offerre: & eheu! tāta hodierna die inter Christianos est dissolutio, vt iis ipsis diebus ad tabernas conuolent, per prostibula oberrent, per popinas & gurgustia discurrant, impune Deum variis sceleribus offendant, lasciuiant, insaniant. Instituit porro festos dies Ecclesia, vt saltem iis ipsis Christiani pœnitentiam agerent, ac delicta aliis diebus commissa tum deplorarent: at hodie quę morum corruptela est, nonnisi ad risum, tripudia, lasciuias, ineptiasque instituti videntur. De expiationis olim diebus agens in Leuitico Deus, ita locutus est: *Decimo die mensis septimi dies expiationis erit celeberrimus, & vocabitur sanctus affligetisq; animas vestras in illo.* Hodie vero festa non sunt dies afflictionis sed dissolutionis, adeo vt omnibus tunc petulantiis habenæ laxari debere videantur.

Leuit. 23.

Voluit adhæc Iudæos in magna solennitate Paschali nonnisi panem afflictionis & doloris gustare, *Septem diebus comedes absque fermento afflictionis panem.* Hac vero tempestate in maximis solemnitatibus maxima & splendidissima instruuntur conuiuia, mensæ sternuntur, coquina fumat, ventri indulgetur, adeo vt bacchanalia agi videantur. Eodem ipso Paschatis festo lactucas agrestes cōedere solenne Iudæis erat, quas LXX. herbas amaras interpretantur. Et hodie pro pudor & Christianorum dedecus! in festis solemnioribus nonnisi de voluptatibus, deliciis & gulę irritamentis est sermo. Porro vetera illa de festis decreta, innuere volebant, in festis maioribus radices nobis amaras in cibum esse debere, id est mystico sensu, pœnitentiam agendam.

Deut. 16.

Exod. 12. Viuebant olim Iudæi festis paschalibus non nisi lactucis siluestribus.

Solebant iisdem in festis offerre Deo etiam boues & oues, ac victimas immolare. Colligimus hinc, brutales affectus, passiones indomitas, iram, odia, inuidiam, auaritiam, luxuriam, aliaq; vitia, festis potissimum diebus iugulanda, eaq; in holocaustū adolenda esse. Origenes huc respiciens in homilia quadam scripsit, *In spiritu diem festum agamus, & spiritualia sacrificia iugulemus.*

Victimas quoq; immolabant.

Iudæi in festorum obseruatione religiosi, ne dicam superstitiosi, Iesum hostem suum iratissimum in die festo comprehendere præ religione ausi non fuerunt: dicebantq; hypocritæ, *Non in die festo.* Hoc imitemur & nos, & quamuis diebus profestis Deum offenderimus, diebus tamē festis & solemnibus à peccatis abstineamus: peccata quippe die festo commissa grauiora proculdubio cæteris; & quod aliis commissum diebus simplex peccatum est, die festo duplicem continere offensam censetur. Illis igitur diebus Deum colere oportet, imitatione scilicet Iesu Christi, & Deiparæ Iosephi exemplo. *Cum factus esset Iesus annorum duodecim.*

Marc. 14.

Luc. 2. Christus duodecimo ętatis anno patri suo offertur.

Videte hic obsecro, auditores, vt Iesus summus ille Deus, & humilimus homo, Ierosolymam Patri, se oblaturus ascēdat, & duodecimo ętatis anno templū Deo se deuoturus ingrediatur: illo quippe tempore rationis surculi in animo nostro pullulascunt. Vt hinc discamus, à tenera nos ipsos offerre Deo ætate, eiq; quidquid habemus, vltro in obsequiū dedicare, à quo nimirum esse, viuere, omniaque accepimus. Quod ipsum è naturæ nobis officio necessario incumbit; adeo vt D. Tho. putet puerum, eodem quo rationis vsum habere incipit tēpore, in conscientia teneri, seipsum Deo offerre, seseq; totum eius cultui dedicare: atq; hoc faciendo nihil quam quod ex debito & officio incumbit facere: negligēdo autē, mortale peccatum admittere, & infernalium se suppliciorum reum, si hoc in statu hinc emigrare contingeret, constituere.

Quamobrem optime visus mihi est consuluisse mortalium sapientissimus Salomon, *Memento Creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis tuæ & appropin-*

Eccles. 12.

propinquent anni de quibus dicas, non mihi placet, per tempus hoc afflictionis mortem haud dubio intelligit: & per annos illos displicentes, senectam, quæ grauis & fastidiosa est. Beatus igitur ac felix adolescens, qui consulenti sapientissimo regi credit, & iam inde ab ætatis flore & vere Dei recordatur, studia illi sua operaq; & quidquid acturus est, libens merito das consecratq;.

Thren. 3. Ieremias Propheta hinc in Threnis expostulās, ait, *Bonum est viro, cum portauerit iugum Domini ab adolescentia sua.* Quid autem est iugum Domini ferre, nisi legi eius obedire, præceptis Dei obsequi? quæ qui à iuuentute & prima ætate seruare inceperit, næ ille sapientem se & cordatum demonstrat: contra vero stolidum & fatuum se ille, qui à iuuentute lasciuire incipit, certoq; salutem suam discrimini exponit.

Leuit. 11. Qui Deo à iuuentute non seruiunt cygno comparati. Inter ceteras quas Deus olim vt immundas & spurias aues ab altari suo reiiciebat, erat & cygnus, cuius rei nullā al rā esse rationē puto, quam quod nonnisi moriens cantet, & fata symphonia iucundissima præuertat, reliquo tempore ne hiscat quidem, sed stertere quasi videatur, & in otio viuere. Mystice autem hic designatur, illos à Deo cygnorum instar reprobandos, qui iuuentutem & ætatis florem Deo non consecrant, studiaq; sua & seipsos totos, id est animam & corpus illi nō offerunt omnemq; cantū, vitæ inquam emēdationem, pietatem, pœnitentiamq; otiosi & stertentes in senium, ac mortis tempus differunt. At Iesu Christi exemplo, qui iam inde à duodecimo ætatis anno Patri se offerre, operaq; sua dedicare incipit, resipiscant.

Non alia porro tam maturæ sui manifestationis dari potest ratio, quam vt ita desiderium, quo erga gloriam Dei salutemq; animarum incensus erat, manifestaret, adeo vt tempus ab æterno ad id designatum præuerterit, omnesq; moras præscindendo vltro se ipsum manifestare voluerit. Ita etiam tempore passionis, vehemens illud desideriū quo ad mundum redimendum flagrabat, in causa fuit, vt omnis moræ pertæsus, sanguinem, qui nonnisi flagris, clauis, & spinea corona eliciendus erat, in horto orans exsudarit, atq; hoc *Luc.* 12. antea prædixerat, *Baptismo, sanguinis sc. habeo baptizari, & quomodo coarctor donec perficiatur.* *Luc.* 2. Et ecce hodie ætatis anno duodecimo cum Iosepho patre putatiuo, gloriosa Deipara matre templum ascendit.

III. Coniugatæ semper cum maritis versentur & exeant. *Ascendentibus illis Ierosolymam.* Maria scilicet, & Iosepho coniuge illius. Non sine ratione Spiritus sanctus ambos hos simul proficiscentes depinxit, vt doceat nimirum, dedecere coniugatas sine maritis foras prodire, aut solas deambulare, atque huc facere videntur illa Dei verba, Gen. 1. *Faciamus ei adiutorium simile sibi*, quæ alius interpres ita transtulit. *Gen.* 1. *Faciamus ei adiutorium, quod sit cum eo:* perinde ac si iam inde ab illo tempore docuisset, ambos semper simul versari & incedere debere. Obseruatione profecto dignissimum est; iam inde à mundi exordio, hæc Deum verba vsurpare voluisse, vt scilicet ostenderet, honestæ matronæ esse, mariti semper ob oculos versari, ne honori suo & famæ, sine inspectore per viuos & agros incedendo, maculam aspergat.

Cant 7. Hoc indicare sponsa in Canticis voluit dicens, *Ego dilecto meo, & ad me conuersio eius:* quasi dixisset: Tanto sponsum meum amore prosequor, & ille me vicissim, vt semper me actionesque meas intueatur: ego quoq; nunquam me ab illius latere seiungam, sed assidua ei comes & indiuisa futura sum. Hoc in speculum matronæ oculos coniiciant, in hoc speculentur, inter quas illa sapiens & cordata dici poterit, quæ à mariti latere nunquam recedit, aliorumque consortio velut pestem honorisq; fuliginem detestatur.

Psal. 127. Sapientis vxoris descriptio. Psalmographus huiusmodi mulierem describens, inter familiæ beatitudines recenset, *Vxor tua sicut vitis abundans* in sobolis procreatione & fœcundo partu, *in lateribus domus tuæ,* nunquam sine te egrediendo, sed affectum in te suum testando, familiam non deseret, curam domus geret, ab eaq; nunquam recedet. Et profecto talis maritum diligere & sapiens censenda est, inq; mariti benedictiones enumeranda, quæ quietis & solitudinis amans à domo non recedit, sed familiam gubernans suam, publicum fugit.

Exod. 4. Moses in Ægyptum, filiorum Israel causam coram Pharaone acturus, missus, vxorē secum duxit: nam quamuis negotia ad eam non

Nunquã vxor ſola relinquenda.

non ſpectarent, ipſaq; ijs non ſufficeret, ſolã tamen eam relinquere noluit. Hinc diſcant mariti vxores ſuas nunquã ſolas relinquere: ſed eas, quocumq; etiam ſecedendum ſit, ſemper ſecum ducere. Exemplo etiam ſit beatum illud par coniugum, Ioſephus & Maria, qui ſimul Ieroſolymam hodie proficiſcuntur.

Iudæi peregrinaturi vxorem quidem ſecum ducebant, ſed alia via incedebant.

Animaduertendum tamen, Iudæos, vt bene Venerab. Beda obſeruauit, peregrinationem inſtituentes, aut ad diem feſtum aſcendentes, ab vxoribus ſe ſegregari ſolitos, & maritos quidẽ hac, vxores vero illa via iuiſſe, vt maiori pietate iter ſuum conficerent, omnemq. libidinis exercendæ, prauorumq; occaſionem ita præſcinderent. Quis enim ſe à peccato immunẽ præſtet, qui occaſiones peccandi nõ declinat? Hinc bene ſerpenti incauta tamen Eua reſpondit, *Præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne forte moriamur.* Non ſolum vſum, ſed & tactum, vetuiſſe Deum ait: ex tactu quippe facile ad guſtum deſcendere potuiſſet.

Gen. 3.

In tantum Propheta Iob, homo innocentiſſimus & ſanctiſſimus, peccandi occaſiones ſubterfugiebat, vt hac ex parte in ſimento ſedens, innocentiam ſuam teſtatus, gemens & lacrymans verbis vel ſaxeum pectus emolliturus, diceret: *Si vidi ſolem cum fulgeret, & lunam incedentem clare, & oſculatus ſum manum meam ori meo.*

Iob. 31.

Id eſt, Exere vindicem in me manum Domine, ſi ipſe, cum opibus & honoribus affluerem, oculos ad cœlum tollere præſumpſi, ſolem mane in ortu rutilantem contemplaturus, & ſi manum deinde ori meo, eandem exoſculaturus, admoui. Horum quidquam ſi feci, merito hæc omnia mihi euenisse exiſtimabo. Lyranus locum hunc in Gloſſa exponens, Chaldæos, inter quos Iob Propheta commorabatur, ſolem & lunam adorare ſolitos refert, manum ſcilicet cœlum verſus ſuſtollendo, eamque ad os reducendo, & oſculando. Iob vero ab hoc ſe idololatriæ genere purgare volens, ait, non modo ſe hac ratione non adoraſſe, ſed ne oculos quidem ad cœlos, hoc facturum, ſuſtuliſſe: cum ſciret illicia hæc & intuitus occaſiones peccandi eſſe & laqueos.

Magnus ille Eccleſiæ Doctor Ambroſius ſerm. 4 in Pſalm. *Beati immaculati,* verba hæc exponens, *Et viam iniquitatis amoue à me,* ait Dauidem orare Deum vt ſe liberet non modo ab iniquitate & peccatis, verum etiam a peccati viis; at nulla certior ad peccatum via eſt quam eius perpetrandi occaſio. Beatus autem ille ter & amplius qui vias eius deſerit, omneſq; peccandi occaſiones euitat, vt fecere olim Iudæi, & modo Ioſeph & Maria, dum diuerſum vterque iter ad diem feſtum aſcendentes ingrediuntur.

Pſal. 118.
Occaſiones ad peccatũ viæ.

Viri igitur aliud iter inſiſtebant, & aliud mulieres quod & poſt mortem apud eoſdem locum habebat: viri quippe & mulieres diuerſis in locis ſepeliebantur. Hinc Abrahã vxorẽ Saram *ſepeliuit in ſpelunca agri duplici,* agro quẽ ab Ephron Chananæo emerat. Porro duplex hoc ſepulcrum diuerſimode ab interpretibus intelligitur. Nam Rabbi Abeneſra ait, ideo duplex dici, quod aliud ſepulcrũ includeret. Lyranus vero, quod vnum ſepulcrum eſſet in ſummitate cauernæ, aliud vero in fundo. Gloſſa autem & alii quod duo diuerſa ſepulcra eſſent: in quorum vno viri, in altero mulieres ſepeliebantur. Notate hic obſecro, admirabilem Abrahæ prudentiã: deſignare voluit, nõ eſſe decorũ aut conſentaneũ, viros cũ mulieribus, etiam poſt mortem commorari.

Viri à mulieribus diſcreti ſepeliebantur:
Gen. 23.

Aſcendentibus illis. Aduertite quæſo hic, vt Deipara & Ioſephus Chriſtum paruulum ad templum deducant, cumq; dum peregrinationem inſtituũt, itineris ſocium habere velint. Vt hoc exemplo parentes cæteri incitati, paruulos ad templa, & ſacras conciones ſecum trahant, ne quid forte, interea dum abſunt, detrimenti illis accidat, aut domi eorum tenera & cerea ætas exemplo aliquo inhoneſto deprauetur. Recordemini, obſecro, patres, vt populus Iſrael, Moyſe in montis Sinai vertice cum Deo agente, & legem decalogi accipiente, idololatriam exercuerit, & vitulos aureos adorauerit, eoſq; vt liberatores ſoſpitatoreſque agnouerit.

Luc. 2.
Parentes liberos ſuos ſecum ad templũ ducant.

Exod. 32.

Notate hic, quam opportunum ad tã peruerſam telam ordiendam tempus dæmon expectarit; ſcilicet cum ductor populi cum Deo familiarius ageret. Eheu! quoties, obſecro, Satanas expectat, donec templum adeatis cũ Deo acturi, vt interea filios veſtros deprauet,

Iob.1.

net, & filiarum honori insidias tendat. An non Iob propheta sacrificiũ offerente, Deo, quo supplicante, filii eius epulabãtur, & diabolo auctore, ruina repentina obruti fuere, ac sub habitaculi rudetib. sepulti? Idipsum sæpenumero vobis accidit, patres; nam vobis templum adeuntibus, votaque facientibus, inimicus homo liberos vestros corrumpit, & malignis suggestionibus deprauatos in interitum & exitium deturbat. At, quo huic malo occurratis, nunquam illi à latere vestro decedant, ac præsertim tamen cum templum aditis.

Diabolus filiorum saluti insidiatur absentibus parentib.

Incredibile porro est, quot gratias & dona iis largiri Deus parentibus soleat, qui filiorũ saluti sollicite inuigilant. Idcirco Dominus cũ in Pentapolim furoris sui tela iam detorquere decreuisset, ait; *Num celare potero Abraham quæ gesturus sum?* Et quamobrem Domine? *Scio enim,* inquit, *quod præcepturus sit filiis suis, & domui suæ post se, vt custodiant viam Domini.* Ostendit nimirum euidenter, quanti eos faceret parentes, qui timorem Domini & mandatorum eius obseruationem liberos edocerent. Salomon idcirco parentibus omnibus consuluit, *Filii tibi sunt? erudi eos, & curua eos à pueritia eorum:* quo consilio vsus est Tobias senior in educatione filii, & Helias in Susannæ, quam in lege Mosis edocuit.

Gen.18.
Deus parentes fouet, qui liberos ad pietatem informat.
Eccles.7.
Tob.4.
Dan.13.
Plutarch. de li. educ.

Porro parentes, qui solis diuitiis parandis incumbunt, & de hæreditate opima filiis relinquenda tantum laborant, de eorum moribus, educatione, formatione nehilum soliciti, similes esse perhibent iis, qui concinnos quidem & sicyonios calceos quærunt, de pedum concinnitate, neminimum soliciti. Quo referri potest scitum & prudens Aristippi Philosophi responsum; hic enim à patre quodam rogatus, vt filium erudiret, & quã mercede idipsum pstaret, ait, Mille drachmis. Pretii magnitudine perculsus Pater, intulit; Valentissimum hoc mihi pretio seruum comparem, quo audito, acute admodum Philosophus respondit; Hoc fac, & duos domi seruos habebis, filius quippe indoctus & impolitus, aut perperam edoctus, parum à seruo & mancipio differt. Discamus hinc, primam & maximam parentum curam & studium esse debere, liberorum educationi diligenter incumbere, præceptores & pædagogos bonæ famæ ac nominis illis assignare, quorum & institutione proficiant, & parentibus tandem gloriæ & laudi sint. In quo primam concionis partem finio, alteram, quæ Iesu amissi inuentionem continebit, aggressurus.

Sacratissima igitur Deipara, & Iosephus cum Hierosolymis domum redirent, puer Iesus Ierosolymis mansit, *& non cognouerunt parentes eius, Existimantes autem illum esse in comitatu, venerunt iter diei, & requirebant eum inter cognatos & notos, & non inuenientes regressi sunt in Ierusalem, requirentes eum.* Reuocate hic in memoriam, quod paulo ante dixisse memini, Iudæos peregrinationem instituentes, à fœminis abstinuisse; & ipsos ideo vna, mulieres vero altera via incedere consueuisse; pueros autem promiscue & indifferenter modo cum matrib. modo cũ patrib. ire solitos. Quod & in hoc itinere vsu venit. Cum n. beatissima Virgo existimaret, dilectũ suũ Iesum, vnicas suas delicias, cum Iosepho patre in virorum comitatu esse; Iosephus vero, cum matre in ordine mulierum, factum est, vt in neutro ordine reperiretur. Hæc quidem sententia Venerabilis Bedæ: ac doctissimus Maldonatus credit, Iudæos gregatim, & vicatim, imo & opidatim ad solemnitatem paschalem ire & redire solitos: adeo vt, Maria & Ioseph inter ciues Nazarenos, & quidem inter cognatos & vicinos, eum quærerent. *Et requirebant eum inter cognatos & notos.*

Mos Iudæorum ad diem festum euntium.
Luc.2.
Luc.2.

Origenes putat Christum se hic inuisibilem reddidisse, & ita, insciis parentibus, Ierosolymis in ciuitate sancta remansisse; vt & deinde Ioannis octauo, inuisibilem se reddidit, Iudæis eum lapidare volentibus, quando per medium eorum incedens oculis se adstantium subduxit. At noua hic difficultas oritur, vbinam scilicet toto illo triduo latuerit, vel apud quos diuertit, quidve egerit. Bernard. ait eum, eleemosynam & stipem, in paupertatis signum, petiisse: in quam sententiam & Basil. Magnus

Orig. ho. 19. in Matth.

Nunquã vxor sola relinquenda.

non spectarent, ipsaq; iis non sufficeret, solã tamen eam relinquere noluit. Hinc discant mariti vxores suas nunquã solas relinquere, sed eas, quocumq; etiam secedendum sit, semper secum ducere. Exemplo etiam sit beatum illud par coniugum, Iosephus & Maria, qui simul Ierosolymam hodie proficiscuntur.

Iudæi peregrinaturi vxorem quidem secum ducebant, sed alia via incedebant.

Animaduertendum tamen, Iudæos, vt bene Venerab. Beda obseruauit, peregrinationem instituentes, aut ad diem festum ascendentes, ab vxoribus se segregari solitos; & maritos quidē hac, vxores vero illa via iuisse, vt maiori pietate iter suum conficerent, omnemq. libidinis exercendæ, prauorumq; occasionem ita præscinderent. Quis enim se à peccato immunē præstet, qui occasiones peccandi nō declinat? Hinc bene serpenti incauta tamen Eua respondit, *Precepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne forte moriamur.* Non solum vsum, sed & tactum, vetuisse Deum ait: ex tactu quippe facile ad gustum descendere potuisset.

Gen 3.

In tantum Propheta Iob, homo innocentissimus & sanctissimus, peccandi occasiones subterfugiebat, vt hac ex parte in fimento sedens, innocentiam suam testatus, gemens & lacrymans verbis vel saxeum pectus emollituris, diceret: *Si vidi solem cum fulgeret, & lunam incedentem clare, & osculatus sum manum meam ori meo.*

Iob. 31.

Id est, Exere vindicem in me manum Domine, si ipse, cum opibus & honoribus affluerem, oculos ad cœlum tollere præsumpsi, solem mane in ortu rutilantem contemplaturus, & si manum deinde ori meo, eandem exosculaturus, admoui. Horum quidquam si feci, merito hæc omnia mihi euenisse existimabo. Lyranus locum hunc in Glossa exponens, Chaldæos, inter quos Iob Propheta commorabatur, solem & lunam adorare solitos refert, manum scilicet cœlum versus sustollendo, eamque ad os reducendo, & osculando. Iob vero ab hoc se idololatriæ genere purgare volens, ait, non modo se hac ratione non adorasse, sed ne oculos quidem ad cœlos, hoc facturum, sustulisse: cum sciret illicia hæc & intuitus occasiones peccandi esse & laqueos.

Magnus ille Ecclesiæ Doctor Ambrosius serm. 4 in Psalm. *Beati immaculati*, verba hæc exponens, *Et viam iniquitatis amoue à me*, ait Dauidem orare Deum vt se liberet non modo ab iniquitate & peccatis, verum etiam a peccati viis: at nulla certior ad peccatum via est quam eius perpetrandi occasio. Beatus autem ille ter & amplius qui vias eius deserit, omnesq; peccandi occasiones euitat, vt fecere olim Iudæi, & modo Ioseph & Maria, dum diuersum vterque iter ad diem festum ascendentes ingrediuntur.

Psal. 118. Occasiones ad peccatū viæ.

Viri igitur aliud iter insistebant, & aliud mulieres quod & post mortem apud eosdem locum habebat: viri quippe & mulieres diuersis in locis sepeliebantur. Hinc Abrahã vxorē Saram, *sepeliuit in spelunca agri duplici*, agro quē ab Ephron Chananæo emerat. Porro duplex hoc sepulcrum diuersimode ab interpretibus intelligitur. Nam Rabbi Abenesra ait, ideo duplex dici, quod aliud sepulcrū includeret. Lyranus vero, quod vnum sepulcrum esset in summitate cauernæ, aliud vero in fundo. Glossa autem & alii quod duo diuersa sepulcra essent: in quorum vno viri, in altero mulieres sepeliebantur. Notate hic obsecro, admirabilem Abrahæ prudentiã: designare voluit, nō esse decorū aut consentaneū, viros cū mulieribus, etiam post mortem commorari.

Viri à mulieribus discreti sepeliebantur. Gen. 23.

Ascendentibus illis. Aduertite quæso hic, vt Deipara & Iosephus Christum paruulum ad templum deducant, eumq; dum peregrinationem instituunt, itineris socium habere velint. Vt hoc exemplo parentes ceteri incitati, paruulos ad templa, & sacras conciones secum trahant, ne quid forte, interea dum absunt, detrimenti illis accidat, aut domi eorum tenera & cerea ætas exemplo aliquo inhonesto deprauetur. Recordemini, obsecro, patres, vt populus Israel, Moyse in montis Sinai vertice cum Deo agente, & legem decalogi accipiente, idololatriam exercuerit, & vitulos aureos adorauerit, eosq; vt liberatores sospitatoresque agnouerit.

Luc. 2. Parentes liberos suos secum ad templū ducant.

Exod. 32.

Notate hic, quam opportunum ad tã peruersam telam ordiendam tempus dæmon expectarit: scilicet cum ductor populi cum Deo familiarius ageret. Eheu! quoties, obsecro, Satanas expectat, donec templum adeatis cū Deo acturi, vt interea filios vestros deprauet,

Iob. 1.

net, & filiarum honori insidias tendat. An non Iob propheta sacrificiũ offerente, Deo, que supplicante, filii eius epulabātur, & diabolo auctore, ruina repentina obruti fuere, ac sub habitaculi rudeřib. sepulti? Idipsum sæpenumero vobis accidit, patres; nam vobis templum adeuntibus, vota que facientibus, inimicus homo liberos vestros corrumpit, & malignis suggestionibus deprauatos in interitum & exitium deturbat. At, quo huic malo occurratis, nunquam illi à latere vestro decedant, ac præsertim tamen cum templum aditis.

Diabolus filiorum saluti insidiatur absentibus parentib.

Incredibile porro est, quot gratias & dona iis largiri Deus parentibus soleat, qui filiorũ saluti sollicite inuigilant. Idcirca Dominus cũ in Pentapolim furoris sui tela iam detorquere decreuisset, ait: *Nam celare potero Abraham quæ gesturus sum?* Et quamobrem Domine? *Scio enim*, inquit, *quod præcepturus sit filiis suis, & domui suæ, post se, vt custodiant viam Domini.* Ostendit nimirum euidenter, quanti eos faceret parentes, qui timorem Domini & mandatorum eius obseruationem liberos edocerent. Salomon idcirco parentibus omnibus consuluit, *Filii tibi sunt? erudi eos, & curua eos à pueritia eorum:* quo consilio vsus est Tobias senior in educatione filii, & Helias in Susannæ, quam in lege Mosis edocuit.

Gen. 18. Deus parentes fouet, qui liberos ad pietatem informat. *Eccles. 7. Tob. 4. Dan. 13. Plutarch. de li. educ.*

Porro parentes, qui solis diuitiis parandis incumbunt, & de hæreditate opima filiis relinquenda tantum laborant, de eorum moribus, educatione, formatione nehilum solicitos, similes esse perhibent iis, qui concinnos quidem & sicyonios calceos quærunt, de pedum concinnitate, ne minimum soliciti. Quo referri potest scitum & prudens Aristippi Philosophi responsum: hic enim à patre quodam rogatus, vt filium erudiret, & qua mercede idipsum pstaret, ait, Mille drachmis. Pretii magnitudine perculsus Pater, intulit; Valentissimum hoc mihi pretio seruum comparem. quo audito, acute admodum Philosophus respondit; Hoc fac, & duos domi seruos habebis, filius quippe indoctus & impolitus, aut perperam edoctus, parum à seruo & mancipio differt. Discamus hinc, primam & maximam parentum curam & studium esse debere, liberorum educationi diligenter incumbere, præceptores & pædagogos bonæ famæ ac nominis illis assignare, quorum & institutione proficiant, & parentibus tandem gloriæ & laudi sint. In quo primam concionis partem finio, alteram, quæ Iesu amissi inuentionem continebit, aggressurus.

Sacratissima igitur Deipara, & Iosephus cum Hierosolymis domum redirent, puer Iesus Ierosolymis mansit, *& non cognouerunt parentes eius, Existimantes autem illum esse in comitatu, venerunt iter diei, & requirebant eum inter cognatos & notos, & non inuenientes regressi sunt in Ierusalem, requirentes eum.* Reuocare hic in memoriam, quod paulo ante dixisse memini, Iudæos peregrinationem instituentes, à fœminis abstinuisse, & ipsos ideo vna, mulieres vero altera via incedere consueuisse; pueros autem promiscue & indifferenter modo cum matrib. modo cũ patrib. ire solitos. Quod & in hoc itinere vsu venit. Cum n. beatissima Virgo existimaret, delectũ suũ Iesum, vnicas suas delicias, cum Iosepho patre in virorum comitatu esse; Iosephus vero, cum matre in ordine mulierum, factum est, vt in neutro ordine reperiretur. Hæc quidem sententia Venerabilis Bedæ: ac doctissimus Maldonatus credit, Iudæos gregatim, & vicatim, imo & opidatim ad solemnitatem paschalem ire & redire solitos: adeo vt, Maria & Ioseph inter ciues Nazarenos, & quidem inter cognatos & vicinos, cum quærerent. *Et requirebant eum inter cognatos & notos.*

Mos Iudæorum ad diem festum euntium. *Luc. 2.*

Luc. 2.

Origenes putat Christum se hic inuisibilem reddidisse, & ita, insciis parentibus, Ierosolymis in ciuitate sancta remansisse; vt & deinde Ioannis octauo, inuisibilem se reddidit, Iudæis eum lapidare volentibus, quando per medium eorum incedens oculis se adstantium subduxit. At noua hic difficultas oritur, vbinam scilicet toto illo triduo latuerit, vel apud quos diuertit, quidve egerit. Bernard. ait eum, eleemosynam & stipem, in paupertatis signum, petiisse: in quam sententiam & Basil. Magnus

Orig. ho. 19. in Matth.

2.Cor.8. concedit, quod & loco illo Paulino confirmatur, nam vbi Latini legunt: *Propter nos egenus factus est.* Interpretatio Græca habet, *propter nos mendicus factus est*; & ita Basilius legit. Verisimilius tamen est Angelos interea temporis illi seruiuisse, illiusque curam habuisse, vt deinde in deserto Palæstinæ fecere.

IV. Luc.2. Iesus in die festo perditur.

Remansit puer Iesus in Ierusalem. Eheu! quid hoc audio? Christus in die festo amittitur; vt hinc manifestum fiat, plurimos tam nequiter templum adire, vt Deum amittant. O rem deplorandam! quo enim in loco charissimum & gratiarum cœlestium manipulos colligere deberent, illo habitam gratiam prodigunt & profundunt, sibique interitum afferunt; quodque illis in benedictionem & salutem cedere deberet templum, in exitium calamitatem vertitur. (1.Reg.13.) Quod mille testimoniis è sacris litteris confirmare potero. Saul imprimis sacrificia offerens regno exutus est, (4.Reg.15.) Deum grauiter offendit; & Ozias rex thuribulum & acerram in manus sumens, incensum Deo oblaturus, lepra percutitur. Quoties eheu! Christiani, templum mundi & niuei ingredimini, sordidi tamen & picei eodem egredimini? Pharao rex cum natalia sua epulo publico celebraret, œconomo ceruicem præcidi iussit. (Gen.41.) In solenni Assueri conuiuio, Vasthi Regina diadema perdidit. (Esth.1.) Philisthæi arcam Dei Israel in fanum Dagon inferentes, Deum amisere. (1.Reg.5.) Plura ne desideratis, queis demonstrem, in festis solemnioribus & rebus sanctissimis, capiti nos nostro & animæ periculum arcessere, Deumque ad iracundiam prouocare.

Ingens calamitas Deum in via amittere.

At quænam calamitas & malum, Deum in via, in templo, in opere pio amittere! Quid enim profuerit bona te tua conseruasse, si Deum tuum seruare nō potueris? Salomō quidem q̄ à Domino petiit sapientiam, obtinuit; at fatuus ex diui Ambrosij sententia fuisset, si ita orasset: (3.Reg.3.) *Da vt sic te possideam, vt nunquam amittam.* Et quoniam cor velut arx & domicilium est, in quo Deus commorari dignatur, & quod sibi velut habitaculum deligit, ipsum omni cura est custodiendum. Consulit hoc siquidē Sapiens; dum ait: *Omni custodia custodi cor tuum.* (Prou.4.) bene ait: *omni custodia*, eo quod omnes excubiæ, custodiæ, diligentia, stratagemata, artes, technæ, quæ in re aliqua preciosa conseruanda adhibentur, in cordis nostri custodia potissimum adhibenda sunt: quod nimirum facile amittatur & quod eo amisso omnia simul amittantur.

Samson, vir quidem validus, generosus & strenuus fuit totumque eius robur in crinibus situm erat. (Iudic.10.) Vt allegorice hoc exponam, omnem in partem circumspice, ô homo, ne, quamuis fortasse validus & strenuus videare, prauam aliquam cogitationem, cuius crines symbolum sunt & figura, in animum admittas; in hoc enim omne tuum robur consistit. (Cor conseruandū diligēter.) nam mox vt aliquam admiseris, Satan callide te inuadet & eneruabit, & Deum ita tuum amittes.

(3.Reg.10.) Salomon, quo thronū suum regium conseruaret, duodecim leones velut excubitores assiduos adhibuit, sed vtinam totidem circa cor adhibuisset, ne ipsum Deum amitteret! quod quia neglexit, imprudentiam suam demonstrauit. Similes porro huic esse putem eos, qui diligentem rerum suarum curam habent, domos excubiis circumcingunt, resque suas in tuto collocant, de corde custodiendo, ne minimum solliciti, à cuius tamen custodia & Dei conseruatio, & omnis eorum felicitas dependet.

Templum Salomonis duos habebat ianitores & custodes, quorum munus erat, & templi fores claudere ac reserare, circumspicere quando arca Domini in agros prodiret. (1.Par.9.) Quid? anne necessarii videbantur ianitores in viis regiis? anne in agris portæ & ianuæ? Nequaquam. sed quia maius illic discrimen & pericula euidentiora habebantur, ideo maior quoque adhibenda erat custodia, & ianitores necessarij. Hinc eliciemus, cordis nostri excubias diligenter obeundas, custodes semper ei adhibendos, & præsertim in locis, in quibus & discrimina apertiora, & bella magis sanguinolenta.

Dauid castra Saulis ingressus, videns duces omnes stertere, abstulit hastam à tento-

1. Reg. 26. tentorio regio, dicens ad Abner: *Filij mortis estis vos, qui non custodistis Dominum vestrum Christum Domini.* An non ille mortis filius vere dicendus, qui Iesum Christum, regem suum, Principem suum, & Deum in corde non custodit? quem vt bene quis seruet, imitetur sapientissimum regem Salomonem, qui ad templi defensionem plurima scuta aurea, & hastas parari iussit, eaque in templo, ad subitas aliquas excursiones defensionesque, suspendi. Denotare hoc voluit, ad Deum in cordis nostri templo conseruandum, aureis armis opus esse, sincera scil. erga Deum dilectione, & irrefragabili erga proximum amore. Si vero hocce nobis aurum defuerit, imitemur regem Roboam, qui eadem scuta & ancilia cum æneis commutauit; vt, si fortasse caritatis ardor ad Deum custodiendum nobis defuerit, timorem saltem & mortificationem ad eius custodiam comparemus; auro namque deficiente æs adhibendum. Sed ad propositum postliminio reuertamur.

Optima Deum in corde seruandi ratio.

1. Reg. 10.

Duodecimo ætatis an Christus amittitur tunc nimirum maximum iuuentus adire discrimen solet, & ruinam capiti suo arcessere. Hæc quippe ætas fuit, qua pueri illi Bethel in Elizæum Prophetam dictis conuitii iniuriis, ab vrsis deuorati misere interiere. Et profecto Sapiens inter tria quæ comprehendere nequibat, viam viri in adolescentia enumerauit: *Tria sunt mihi difficilia, & quartum penitus ignoro, viam nauis in medio mari,* &c. *& viam viri in adolescentia.* Credunt plerique paralyticum illum de quo in Euangelio, qui triginta & octo annis paralysi laborarat, à duodecimo ætatis anno laborare cœpisse. Dæmoniacus idem ille, quem Dominus è monte Thabor descendens sanauit, ab infantia & puerita quæ in hanc ætatem desinit, à dæmonio vexatus traditur. Cum enim Dominus à parentibus petisset: *Quantum temporis est ex quo ei hoc accidit?* quam primum illi responderunt, *ab infantia,* & ecce, puer Iesus eadem hac ætate in templo perditur.

Duodecimo ætatis anno liberi adire periculum solent.

2. Reg. 6.
Prou. 30.

Ioan. 5.
Marc. 9.

Quid per daturdum O damnum irreparabile! ô perditionem inæstimabilem, qua Christus amittitur! Scire vis, peccator, quid quantum amittas, dum Christum amittis? aures arrige: perdis imprimis Dei tui gratiam, reum te coram maiestate illius constituis, æternam tibi mortem arcessis, infernalium te suppliciorum participem reddis, diuinorum te charismatum dulcedine spolias, perennem nunquamque intermoriturum conscientiæ vermem nanciseeris, virtutes olim multo labore partas destruis & dissipas, cœlo excidis, omni iuri in hæreditatem cœlestem renuncias, denique Iliadem in te malorum trahis. Quam graue obsecro, tibi videretur, vna eademque vice sensus, & motum, vitam, amicos, diuitias, solem, stellas, terram simul & cœlum amittere, nihil tamen hæc omnia sunt, si cum perditione, qua Deus amittitur, comparentur.

Christus perditur.

Huc respiciens Isaias Propheta dicebat: *Cum cantico non bibant vinum amara erit potio bibentibus illam.* Sanctus quidem Hieronymus hæc de vniuersali mundi ruina interpretatur, quando nimirum vinum, quod gaudii & lætitiæ signum est, peccatorib. deficiet; nihil quippe tunc bibent aliud quam amarorem & absynthium. Verum Angelicus Doctor Thomas ex his verbis, lamenta, amaritudinem, pœnitentiamque elicit animæ, quæ Deum suum amiserit, & peccata velut vinum bibet, & æterna supplicia perferet. ad hunc sensum & locum Hieronymus, meam allegoriam confirmans, retulit etiam verba illa Psalmographi: *In salicibus in medio eius suspendimus organa nostra.* Cui enim vsui fuissent instrumenta musica extra vrbem Ierosolymitanam, & quidem in terra aliena, captiuitatis, & in qua ne minima quidem Dei mentio, qualis reuera Babylon erat? Præscindenda nimirum illic omnis gaudii deliciarumque occasio & materia erat: non secus etiam animæ quæ Deo suo caret, & qua Deus caret. Hinc Ioseph & Maria Iesu perdito solliciti sunt, eumque anxie & sedulo vbicunque locorum requirunt. Sed non sine ratione, imo certis de causis, se Christus à parentibus subduxit, & in Ierusalem mansit.

Isa. 24.

Animæ quæ Deo careat miseria.

Psal. 136.

Impleturus siquidem quicquid à Patre cœlesti

V.

M 2

Cum mũdus deserendus parentum non est voluntas aut consilium inquirendum.

cœlesti in mandatis acceperat, eiusq; voluntati obtemperaturus, noluit parentes dilectissimos, quidnam ageret, aut vbinam moraretur, conscios esse. Discamus hinc, cum mundum deserere, religionem ingredi, in qua maior colendi Dei, quietisq; potiundæ sese offert occasio, soliq; animæ incumbere volumus parentum nobis consilium non esse inquirendum, neue quid mundus sentiat, curiose indagandum; patris scil. & matris hîc non est voluntas spectanda, sed quid Spiritus sanctus intrinsecus suggerat, internique eius motus directionesque quam diligentissime obseruandæ. Ita siquidem discipulo suo Heliodoro & deinde Nepotiano

Deut. 33.

scripsit Hieronymus: *si super limina domus pater & mater iaceant, vt ingressum prohibeant, per calcatum perge patrem, per calcatum perge matrem, & nudus ad crucis vexillum euola; summum enim pietatis genus est in his fuisse crudelem.*

Gen. 31.

Moses singulas Israelis tribus benedicẽs, Leui progeniem hoc encomio exornauit: *Qui dixit patri suo, & matri sua: Nescio vos, & fratribus suis: Ignoro illos, & nescierunt filios suos; hi custodierunt eloquium tuum.* Dicere vult eos, qui quo melius Deo seruirent, animarumque salutem facilius consequerentur, propriorum parentum obliuiscuntur; & eosdem agnoscere se negant, Dei eloquia legemque quam perfectissime obseruare, laudemque non mediocrem, inde promereri.

Iacob cum è domo Laban idololatræ furtim emigraret, ab eodem in via cõprehensus, his verbis inprimis correptus fuit, *Cur ignorante me fugere voluisti, neque indicasti mihi vt persequerer te cum gaudio & canticis, & tympanis, & citharis.* Deinde: *Non es passus vt oscularer filios meos & filias:* tertio; *Cur furatus es Deos meos?* Mundus celebris ille

Insignis allegoria

Tria conqueritur mundus in eis qui religionẽ ingrediuntur.

idololatra, dum eum fugimus, & longius ab eodem secedimus; simili modo nobiscum expostulat. Vellet enim in primis, ne quis occulte, nec clam sed valedicendo, ab eo se proriperet. postquam eum de fuga & abitu certiorem fecisset; omni ratione iter remoraretur, impedimenta obiiceret, tum difficultates; austeritatesque quæ subeundæ sunt, recensendo, cum proprii corporis imbecillitatem in mentem reuocando. Secundo, singulis in discessu osculum præbere desideraret, quo nimirum voluptatibus eos inescaret, deliciisque delinitos & impeditos vlterius ne progrederentur prohiberet. Tertio conqueritur, Religionem ingredi volentes, idola sua clam & latenter auferre, illius autem idola sunt honores, diuitiæ, dignitates, & vindictæ desideria; quæ ille furari & diripere conatur, qui eadem conculcat, & pedibus proterit.

Secreta nemo sua mundo aperiat.

Is autem sapiens & cordatus censendus, qui quæ mente concepit, quæ decreuit exequi, nec mundo nec carni manifestat, obesse enim potius quam prodesse illa bene sibi consulentibus solent. Egregium quid, & huc optime faciens, suggerit mihi primus Regum commentarius initio. Deus cum puerum Samuelem in templi adytis dormitantem è somno excitaret, & ille ad Heli sacerdotem excurrentem, quid vellet quæsiturus, se contulisset; ait Heli: *Reuertere fili, & dormi.* Quod hîc mystice contigisse auditis, quotidie reuera fieri videmus: excitat

1. Reg. 4.

Parentum in rebus liberorum cæcitas.

quippe plurimos adolescentes Deus, in Ecclesia dormitantes, id est, qui quamuis Christiani sunt, in diuino tamen seruitio & cultu stertunt & dormitant, qui mox vt parentibus voluntatem & inspiraculum cæleste aperuere, ab iis proprio affectu excutientibus, & oculos prauo erga liberos amore caligantes lippientesque habentibus audiunt; *Reuertere fili, & dormi:* voluntatem hanc muta, deliciis indulge, ætate fruere, voluptates consectare, diuitiis quas parau & collegi, vtere. at non ita filius Dei, qui Patri æterno obsecuturus, nihil eorum quæ animo conclusa gerebat, parentibus aperuit, sed clam ipsis, remansit in Ierusalem.

Tria circa hoc Euangelium dubia.

Tres circa Euangelium hoc institui quæstiones possunt, cur nimirum Christus Ierosolymis manere voluerit, cur in ætate illa qua dixim, & non prius aut posterius, denique cur insciis parentibus. Quod ad primã respondeo, Christum iam inde a prima ætate & adolescentia aliquod diuinitatis suæ testimonium dare voluisse, ne forte, cum

iam

iam trigesimo ætatis anno, omnibus ignotus, non edito prius aliquo sapientiæ & doctrinæ signo, prædicaret, omnes eum potius admirarentur, quam in docentem crederent. Nam quamuis adhuc iam inde à iuuentute hoc sapientiæ doctrinæque specimen in templo edidisset, ipsi tamen Iudæi, quæ eorum inuidia & stupor erat, deinde dixere; *Vnde huic sapientia hæc & virtutes?* & alibi; *Quomodo hic litteras scit, cum non didicerit?*

Matth. 13. *Ioan.* 7.

Cur duodecimo anno ætatis miracula edere coeperit.

Quod ad alteram spectat, Christum dico hac ætate hocce facere voluisse; quod in illa vniuscuiusque indoles apparere soleat, ac quid quisque spectet, manifestum fieri. Atque hunc in modum Venerabilis hoc exponit Beda: quamuis aliam rei huiusce rationem reddat Ambrosius, qui sub duodenario hoc numero mysterium latere credit; respexisse scilicet eum ad duodecim Apostolos suos, quos deinde, fidem per orbem, disseminaturos, quoquo versum emissurus esset.

Tertiam ita soluit Euthymius, ideo nempe Christum parentes huius rei certiores noluisse reddere, quod vereretur, ne, si eos conscios fecisset, eum à proposito diuertissent, aut impedimentum aliquod obiecissent: simul etiam, ne quis si forte iis hac in re minime obsecutus esset, eum deinde minus obedientem, eorumque consiliis obnitentem putaret. Aliam autem solutionem adfert Beda, quæque mihi plenissime satisfaciat, nempe diuino nutu & Patris æterni consilio id factum esse, vt nimirum alium se in cœlis habere Patrem ostenderet, cuius voluntatem implere, etiam non consultis hominibus, necque parentib. in consilium adhibitis, deberet; quibus si alias obsecutus sit, & morem quam obsequentissime gesserit, sponte id se & vltro, nemine cogente vel impellente, fecisse sponte igitur, & propria voluntate motus etiam amitti voluit: quare non mediocrem parentibus dolorem attulit.

Christi obedientia.

Dolor Deiparæ & Iosephi amisso Christo.

Qui quantus fuerit, quantamque animi angustiam Ioseph & carissima illius genitrix exinde senserint, vobiscum dispicite, Auditores. Ruben cum Ioseph fratrem in cisterna veteri, in quam fratres eum dimiserant, non inuenisset, ait: *Puer non comparet, & ego quo ibo?* quid autem dixisse credendum est mœstos hos parentes, anxie eum per iter emensum quæritantes. Audire quippe Virginem dicentem videor, & lamentabili voce ingemiscentem: *Ostende faciem tuam, & salui erimus.* vel illud sponsæ aliquoties iterantem: *Sonet vox tua in auribus meis.* item illud, *Indica mihi vbi pascas, vbi cubes.*

Gen. 37.

Psal. 60. *Cant.* 2. *Cant.* 1.

Si mater Sisaræ, præfecti militiæ Iabin Regis Asor, filii absentiam ægerrime ferens, eumque quam maxime videre desiderans, per fenestram singulis propemodum momentis gemens & lacrymans respiceret, cuius animum nurus lenire, & afflictam consolari debebat: quid Iesu matrem fecisse existimandum, quo quonam filius se subduxisset, ignoraret; quomodo ingemiscere, lamentari, queri, ecquæ suspiria imo pectore trahere, quas lacrymas fundere, quas querelas ingeminare eam iam credimus? Si Tobiæ mater montes quotidie conscendens, aeraque gemitibus complens diceret: *Heu fili mi! vt quid misimus te peregrinari?* quid matrem Iesu fecisse credemus? an non per iter iam emensum, Ierosolymam redeundo, assiduò clamasse, Eheu, fili mi, Deus meus, & omnia, cur pater tuus & ipsa, hoc te nobiscum iter suscipere permisimus?

Iud. 5.

Tob. 10.

Amans illa dilecta, amore æstuans, cum sponsum amisisset, eiusque tamen absentiam ferre non posset lymphatæ similis, atq; eum quærere vbiuis locorum parata, hunc in modum seipsam ad iter adhortatur: *Surgam & circuibo ciuitatem; per vicos & plateas, quæram quem diligit anima mea.* Eadem & dixisse Deiparam verisimile est; nam cum dilectum sibi filium amissum iam cerneret, surgit quantocyus, properat, Ierosolymam redit, vicos & plateas obambulat, quærens quem super omnia anima illius diligeret: quem deinde post triduum in medio doctorum considentem reperit.

Cant. 3.

VI. Gaudium ob Christum inuentum.

Si tristis filii amissio tristitiam, inuentio profecto & inopinatus eiusdem conspectus incredibilem ei afferre lætitiam debuit. Quantum hic Iosephum sensisse gaudium

dium verisimile est? an non cum Iacob Patriarcha, viso filium inter Principes Ægypti connumeratum, dicere poterat: *Iam latus moriar, quia vidi faciem tuam?* quantum vero ipsam Deiparam? quam filium osculando tenerrimeque amplectendo, his ad eum verbis vsam fingere poterimus: *Conuertisti planctum meum in gaudium*: aut illis Tobiæ: *Non delectaris in perditionibus nostris, sed post tempestatem tranquillum facis, & post lacrymas & fletum, exultationem infundis.* aut Dauidicis illis: *secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, filii mi, consolationes tua latificauerunt animam meam.*

Gen. 46.
Psal. 29.
Tob. 3.
Psal. 93.

At vbinam reperitur? non quidem inter parentes & consanguineos, cum ipse suis consuleret, vt patria & parentibus relictis, in regionem peregrinam se conferrent: dixit enim olim Abrahæ: *Exi de terra tua & de cognatione tua*: quique olim per Psalmistam edixerat: *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui.* & qui deinde in Euangelio ait: *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum & matrem, & vxorem & filios, & fratres & sorores, &c. non potest meus esse discipulus.*

Gen. 12.
Psal. 84.
Luc. 14.

Reperitur autem inter Doctores. Præcepit olim Dominus, vt septem lampades in candelabro aureo in templo collucerent. Hodie porro hoc ipsum completum cernimus. Videmus enim, vt Euangelii illud candelabrum IESVS CHRISTVS, septem lucernis, id est, septem donis Spiritus sancti instructum, inter Doctores, in templi medio colluceat, ardeat, lumenque copiosissimum emittat, quod & omnium oculos præstinguat, & synagogæ scribarumque visum offuscet.

Exod. 25.
Christus candelabro aureo collatus.

Æquissimum namque erat, doctorem illum cœlestem, scribam illum eruditissimum, semel in doctorum terrenorum medio inueniri: quin etiam longe vtilissimum, vt omnes sapientiæ doctrinæque thesauri, qui in sancta illa & sacra humanitate mirabili quodam modo delitescebant, hodie in apertum prodirent, mundoq; se proderent. Erat quippe Christus, de quo postea Apostolus scripsit: *In quo omnes sapientiæ & scientiæ Dei thesauri absconditi sunt.* Ideoque sanctus Bonauentura verba hæc Euangelii nostri exponens: *Proficiebat sapientia, & ætate, & gratia, coram Deo & hominibus*; ait: Profectum hunc in sapientia & gratia, non fuisse aliud, quam certum quoddam horum duorum specimen & indicium, & manifestationem quandam amplissimorum thesaurorum sapientiæ & gratiæ, quæ in ipso elucebant. Adeo vt ipse vere potens ille & locuples Ezechias nuncupari possit, qui Doctoribus, id est, synagogæ legatis, thesauros & diuitias aperiat & referet.

Coloss. 2.
Luc. 2.
4. Reg. 20.

In medio Doctorum. In templo cum iisdem disputans & disceptans. non tradit autem Euangelista, qua de re disputarit, aut quam iis quæstionem soluendam proposuerit. Sanctus Vincentius tamen dubitando credit eos de Messiæ aduentu locutos esse; disceptasseque, vtrum hebdomades Danielis iam completæ essent, nec ne, num sceptrum de femore Iuda, vt Iacob olim promiserat, iam defecisset, vtrum Messias in lege promissus iam in mundum venisset, vel aduentus eius iam instaret; quas eum conditiones & qualitates habere oporteret; an futurus esset Deus, vel nonnisi homo, quæque miracula patraturus, vt ab hominibus agnosceretur.

Luc. 2.
Christus cum Doctorib. de qua re disceptarit.

In medio Doctorum. O varias vices & rerum humanarũ incõstantiam! Is qui modo in medio Doctorum reperitur, ab hinc aliquot annis inter animalia, ac post aliquot annorum lustra in medio latronum in cruce actus exspirabit. At interea notate mysterium; animalia siquidem in stabulo, doctores in templo, & latrones in cruce reperiuntur. Esset namque prodigii simile CHRISTVM in medio asinorum aut bestiarum in templo reperiri; templa quippe & cathedræ, doctorum sunt; stabula & præsepia, bestiarum; cruces vero & patibula, latronum. Adeo vt quicunque CHRISTVM in medio Doctorum conspicatur, sibi persuadeat, videre se solem in medio Planetarum, propitiatorium inter Cherubinos, Arcam fœderis inter tribus populi Is-

Luc. 2.
Christus in stabulo animalia, in templo doctores, in cruce latrones velut socios habuit.

li Israel. De puero igitur hoc vsurpare licet verba illa Psalmistæ: *In medio Ecclesiæ laudabo te.*

Christi scientia.

Dum puerum hunc duodenum in medio Doctorum in templo conspicio, ipse mihi persuadeo, vtinam & vobis, omnem in eo cognitionem, sapientiam, scientiam, præscientiam, prouidentiam, prædestinationem & reprobationem hominum, librum quoque vitæ, omnia denique quæ in Patris æterni intellectu reperiuntur, contineri. Nam in quantum DEVS ex primo obiecto nouit se ipsum; ex secundo omnia intelligibilia, & realia ex tertio: vt beatus & comprehensor, intelligit verbum, & quidquid in verbo continetur; vt viator autem, nouit omnia in suo genere per species infusas, & cum ipso creatas.

Christi eloquētia in disputando.

Vtinam tam fœlix aliquis nostrum fuisset, qui eundem cum Doctoribus disserentem audire potuisset; quanta namque eum eloquentia de Scripturis & Prophetarum oraculis disceptasse verisimile est. Aliquoties mecum demiratus sum, cur sponsa illa in Canticis eum *Lilium conuallium* appellet; sed omnem mihi dubitationem Theophrastus & Plinius, dum in eosdem incidi, abstulerunt: est namque aliquod liliorum genus, coloris purpurei, virgatum, & tribus aureis lineis insignitum, quod veteres *Irides* nuncuparunt, & eloquentiæ symbolum esse crediderunt. Ipse quinetiam Poetarum deus Homerus, Troianorum legatorum eloquentiam doctrinamque deprædicans, lilia eos ait comedisse. Hinc sponsa, dilecti sui eloquentiam & sapientiam celebrans, liliis cum conuallium comparat.

Cant, 2.

Lilia Eloquentiæ symbolū.

Sordent igitur iam, si Christi eloquētiam in hac ætate cōsideremus, sapiens ille puer, Papirius Prætextatus Roman. senatoris filius, qui matrem curiosius inquirentem scito responso repressit: Ioseph quoq; Iacobi Patriarchæ filius, qui adhuc iuuenis super omnes Ægypti principes euectus, Pharaonis somnia interpretatus est, & Salomon qui duodecimo vt multi quidem existimant, ætatis anno, sapientiam à Deo postulauit, Daniel quoq; qui in ætate iuuenili, magno prudētiæ sapientiæq; iudicio, lasciuos senes condemnauit, & innoxium sanguinem probro & neci eripuit. De solo autem puero IESV, inter Doctores & Legistas constituto iam fit sermo.

Agell. l. 13. & Macro. lib. 1. Sat. c. 6. Gen. 40. 41. 3 Reg. 3. 5. Dan. 13.

Rupertus in templo est, cum Doctoribus de scripturæ intellectu disceptans, deque Messiæ aduentu diligētius inquirens. Multi quidem templa adeunt, inq; iisdem conspiciuntur, verum non disputant, sed vendunt & emunt, negotiaque forensia pertractant: quos Dominus deinde illic reperiens, facto è funiculis flagello, eiecit: sunt etiam nonnulli, qui in loco illo sacro sacrilegia committunt, diuinamque maiestatem in eius domo ad iracundiam prouocant. Multos namq; reperire est, qui templa frequentant, maiori cum libertate Deum offensuri, loca sacra sanctaq; vt minus suspecta seligentes, quæ deinde suis abominationibus & sacrilegiis profanant, & falso quodam pietatis prætextu & colore, ne ab aliis conspiciantur constuprant & violant, fraudulento Absalomo persimiles, qui pietatem ementitus, sacrificiaque oblaturum se fingens, aduersus fratrem conspiraturus, eiusque regnum occulte inuasurus, in locum sacrificii venit.

Multi in templo sunt, sed nō disputantes, at vendentes & emētes.

2. Reg. 15.

Væ autem vobis sacerdotes, & in sacris ordinibus constituti, qui vitâ vestrâ contaminatissimâ & irreuerentia sacra loca polluitis ac prophanatis. Scriptum est, sacrificulos Dagon idoli, cum ipsum collapsum in locum suum restituissent, limen fani nunquam deinde pedibus calcare voluisse, eo quod Dagon in templi limine truncus iacuisset: indignū arbitrari humanis pedib. eum terere locum, quem Deus aliquando occupasset. Vos vero scelesti & impudentes sacra hæc templa violare non erubescitis, in quibus Deus vere cum omni maiestate cœlesti præsens est, in quibus sanctas illas sanctorum omnium, & præsertim sanctissimæ crucis imagines, quam Dei caput, pedes, manus & vniuersum denique corpus tetigit, videre est.

1. Reg. 15.

Matt. 24.

Magna illa profecto abominatio fuit, quādo Caius Caligula statuā suam in templum Ierosolymitanum intulit, cui & victimas immolari iussit, quas soli Deo cœli offer-

offerre par est. de hac enim locutus est Christus, cum in Euangelio diceret, *cum videritis abominationem, dictam à Daniele Propheta, stantem in loco sancto*. Similis, meo quidē iudicio abominatio, ac par scelus, quando in summi Dei templum, & coram eius maiestate, mundi statuas infertis, statuas inquam ambitionis & auaritiæ, iisq; cor vestrum & affectus, qui soli Deo debentur, in sacrificium & holocaustum immolatis.

De pueris Heli sacerdotis, etiam sacerdotibus scriptum est, *Erat ergo peccatū puerorum grande nimis coram Domino, quia detrahebant homines sacrificio Dei*. Vt lapidem

1. Reg. 2.

hunc in sacerdotum nostrorum agrum cōiiciam, dico scelera eorum & peccata, corā Deo enormia esse, quando sacro Ecclesiæ statu abutuntur & auaritiæ, rapacitati, ac mundi honoribus tantummodo incūbunt.

Rerum sæcularium studium pium virū valde perturbat.

Nihil quippe est, quod sacerdotū, Ecclesiasticorumque animum inquietiorem reddat, & perturbet magis quam negotiorum sæcularium pertractatio, & nimia de reb. temporalibus sollicitudo. Rachel cum Laban patris idola secum abstulisset, Laban citatis equis eam insecutus est, idolaque repetiit. Quicunque etiam cum mundi idolis Religionem vel ordinem sactum ingressus fuerit, qualia sunt haud dubio ambitio, superbia, auaritia, honorum sitis, multas procul dubio curas & inquietudines in caput suum arcesset. Hæc nimirum sunt, quæ animæ libertatem magnopere perturbant, animum possidentis exagitant, cruciant, diuexant, ac tantum non exanimant conscientiamque affligunt. Quod aperte in Martha, Euangelica illa Virgine, expressum legimus, quæ quod sollicita, turbata circa plurima describitur.

Gen. 13.

Luc. 10.

Cōclusio & peroratio.

Eia igitur, Auditores, negotia nihil ad nos spectantia seponamus, aut potius penitus deseramus, & cum puero Iesu, dū tempus opportunum est, Deo nos offeramus, dicemus illi annorū primitias, primas pueritiæ & iuuentutis fruges: ad templa confugiamus, Ecclesias adeamus, in Ierusalē quæ locum pacis denotat, maneamus, Doctorū à latere non decedamus, legem Dei discamus, familiaritatē probatorū consectemur. Cum vero Deum iam sequi eiusque inspirationib. obsequi voluerimus, parentes obliuiscamur, carnē & sanguinem negligamus, nec secretas nostras inspirationes mundo communicemus. Si autem Deum nos amittere contingat (p peccata enim & negligentiam facillime amittitur) quamprimum eum inquiramus, deploremus eius absentiam lamentemur, dolorem inde conceptum demonstremus, ob amissum conteramur, sanctaque pœnitentia eum nobis denuo conciliemus. Noli autem, Deus bone, dulcissime animarum sponse, spes nostra & firmamentum, vnum in malis præsidium & solamen, permittere, hæcce vt nobis calamitas obueniat: at præsta ne te vnq̃ perdamus, Te enim qui perdit, perdit omnia, omnibusque exuitur, & omnia amittit, qui tu surriperis. O triste naufragium! ô infortunium incredibile! ô raptum irreparabilem. Hoc saltem præsta Domine, vt quamuis negligentia te nostra aliquando amiserimus, ita nos ipsos in tui amissione affligamus, tot lacrymas effundamus, ita pœnitentia nos emaceremus, vt te in militanti Ecclesia, in hoc mundo iterum reperire valeamus, expectantes interim tempus, donec te in triumphanti, in gloria nimirum cœlesti, inuenire possimus, cuius nos participes reddat Pater & Filius & Spiritus sanctus.

†

DOMI-

DOMINICA SECVNDA POST EPIPHAN.

Partes.

1. *Triplicem esse statum Christianorum.*
2. *Quis sponsus, & an bonum matrimonium.*
3. *De amore coniugali.*
4. *Quomodo vxor ducenda, Christusq́; imitandus.*
5. *De vxorum dotibus, & conuiuiis spiritualibus.*
6. *In mundo deficere vinum bonum, abundare malum.*
7. *De Christi voce, Mulier.*
8. *De Christi vino ex aqua facto.*

Nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ. Ioan. 2.

FIGVRA.

1. Reg. 10. ISRAELITIS regem à Samuele postulantibus, qui eos domi regeret, & in bellis ab hoste defenderet, ne à cæteris gentib. opprimerentur & contemnerentur, Saul electus est, & à Deo ad populi regimen constitutus: qui quamuis formã imperio dignam præferret, & capite & ceruicib. altis ceteris viris eminentior esset: a pluribus tamen spretus & neglectui habitus fuit, dicentibus, Quomodo à Philisthim nos liberare poterit ille? qui hostium à ceruicibus nostris iugum depellat & auferat? Adeo vt plurimi ab eo desciscerent, & pauci eius imperio parerent. Contigit a. interea, Ammonitarum regem, qui Hebræos variis prælijs exercuerant bellum populo indicere, & vrbem Iabes obsidione premere: quam ob causam à vicinis auxiliares copias petere coacti fuêre. Quo audito, Saul collecta suorum manu mox accurrit, & conserto prælio Ammonitas internecione deleuit, victoriamque amplissimam reportauit; Milites autem & quotquot eum in prælio secuti fuerant, sacramentum ei fidelitatis præstitere, fortitudinemque eius demirati, effecêre, vt omnis eum Israel in regem, velut regno & sceptro dignissimum, reciperit. Hoc ipsum in Euangelio hodierno redintegratum video: Saul namque Christi Iesu figura fuit. Cum enim iidem Israelitæ tam enixe eum à Deo postulassent, credentes illum Israeli honori & gloriæ fore, adeo vt reliquę eum nationes metuerent (persuadebant siquidem sibi, cum magno Messiam apparatu, & maiestate quadam regia venturum) & quamuis Saulis instar capite cæteris eleuaret sublimius, quod præter humanam naturam haberet & diuinam: non eo tamen quo par fuit honore & cultu eum sunt prosecuti, neue illius parere imperio voluerunt, donec hodie vocatus, non ad bellum quippe qui pacem allaturus venerat: sed ad epulum connubiale & nuptias, luculentum edidit miraculum, aquas in vinum præstantissimum conuertendo. Apostoli autem & aliquot è suis hoc viso, admiratione & stupore perculsi, vt verum eum Messiam agnoscunt, in eum credunt, & omnes, vt idem præstent, inducere conantur. Hodierno illud Euangelio continetur, quod vobis expositurus Spiritum S. inuoco, sua vt mihi gratia adesse dignetur, & gloriosam Deiparam, cuius precibus hodie aqua in vinum transiit, aduocatam & mediatricem adhibeo, dicens cum omnibus vobis, *Aue Maria.*

Tres præcipuos in Ecclesia status reperire est, Auditores, ad quos vniuersa hæc mundi inferioris administratio spectat: statum nimirum virginalem, vidualem, & coniugalem, quos omnes Christ. Domino gratissimos extitisse ex Euangelio discere poterimus. Virginalem quidem, dum nonnisi matrem habere voluit Virginem: continentium etiã & viduarum, dum Annæ viduæ in templo se manifestare dignatus est: coniugalem deniq; quando hodie in Cana Galilææ nuptiis interesse dignatur, quas & miraculo suo primo condecorauit. I. Tres præcipui in Ecclesia status.

Fuere nonnulli ... Patribus, qui triplicem hunc statum arbori procerissimæ comparatur: cuius quidem radix sit matrimonium & coniugium, sine quo duo reliqui nequeant consistere: ipsum enim optime cum radice in terra delitescente comparatur, idque propter solicitudines, anxietates, molestias, & curas erga res terrenas & fragiles: de quo loquens ad Corinth. Apost. ait: *Tribulationem tamen carnis habebunt huiusmodi*, id est, vt quidem D. Thomas exponit, *Occupationes* Et hi arbori comparantur. 1. Cor. 7

tiones & afflictiones terrenas. Rami vero prominentes, & hinc inde luxuriantes sese que diffundentes, ipsa virginitas & continentia. Et quemadmodum hortulanus in radicem arboris sese benignum & amicum ostendit, eandem irrigando, circumcirca effodiendo, nunc terram aggerendo, interdum etiam stercorando: in ramos vero sæuit & grassatur, eosdē amputando, resecando & præcidendo: Ita voluptas & deliciæ mundanæ coniugatis conceduntur & permittuntur, ac virginib. & continentib. mortificatio membrorum & pœnitentia reseruatæ sunt quibus scil. via calcanda angusta, & leges seueriores impositæ, atque omnis voluptas superflua præscindenda.

Dixit olim in Prouerb. Salomon, *Pulchra sunt via Domini.* Dicere vult non vnam solum viam dedisse Deum per quam homines ad cœlum perueniant, sed plures, easque pulchras & complanatas. Idem dicitur etiam aliis verbis, *Ex vna radice multi prodeunt rami.* Perinde ac si dixisset: Ramus qui ad cœlum se extendat, status virginalis est, item, vidualis & continentium: alius quoque coniugalis & maritalis. Omnes hæ, viæ pulchræ & iucundæ sunt, Deoq; quam gratissimæ, & rami luxuriantes eadem è radice pullulantes.

Gen. 6. In Noe arca, quæ mari supernatauit, & *Lib. 15. de ciu. ca. 26.* mundum deinde nouis generationibus auxit, nonnisi tria cubicula reperire erat: quam *In. 1 Tim. 4.* structuram mystice exponens August. ait, triplicem Ecclesiæ statum per tristegam hanc fabricam designari, virginum, viduarum, & coniugatorum. Theophylact. autem in Epistolas Paulinas commentatus dicit, matrimonium plumbo, viduitatem argento, virginitatem autem auro præstantissimo similem esse. Primum quidem plumbo, quia onus graue est, & iugum durissimum, matrimonium: continentes autem argento, eo quod, vt argentum plumbo præstat, hi prioribus digniores sunt, & liberiores virginitatem denique auro, quia quemadmodum aurum cæteris metallis dominatur, ita virginalis status nobilissimus fit & præstantissimus, ac velut omnium Ecclesiæ statuum princeps.

Matrimonii plumbo, viduitas argento, virginitas auro collata.

Oeconomus Pharaonis somnia sua Iosepho, eisdem detento carceribus, enarrans refert, *Videbam coram me vitem, in qua erant tres propagines.* Ecclesia autem in Euangelio vineæ comparatur, cuius tres propagines esse dixerim tres illos status, virginitatem scilicet, viduitatem, & coniugium, quæ sese per omnia diffundentes, mirum in modum excrescunt, cœlumque & terram multiplici fœtu complent. *Gen. 40.* Somnium œconomi regis Pharaonis.

Seminis Euangelici quarta pars cecidit in terram bonam, & ortum fecit fructum centesimum, sexagesimum, & tricesimum. Multiplex hic fructus, & in tres gradus distinctos, tres status hominum denotat, coniugatorum, viduorum, & cœlibum, vt quidem exponit Hieronym. & in Epistolis suis Athanasius. porro inter tres hos vitæ Christianæ status, matrimonium eminet, & honorem promeretur, velut opus Dei, quod ipse nimirum in paradiso terrestri inter protoplastos instituit, quodq; post quinq; annorum millia Ecclesiæ velut sacramentum, & quidem *magnum*, vt Paulus appellat, tradidit: & quod hodie præsentia sua, dum nuptiis interest miraculorumque suorum primitiis, cohonestare voluit. Euangelium apud Ioannem legitur, *Nuptia facta sunt in Cana Galilaa, & erat mater Iesu ibi.* quas nuptias vt ipse digne dicendo velut epithalamio celebrem, primo de earum serie, & dignitate matrimonii: deinde de miraculo agam, quo dominus aquam in vinum mutauit: & duobus hisce totam Euangelii seriem ac velut nucleum contineri putem.

Luc. 8. *Matth. 13.* *Lib. 1. contra Iouin. & in cap. Matth. & in Apol. ad Pamyn.* *Ephes. 5.* *Ioan. 2.* II.

Principio igitur non modica circa has nuptias difficultas oritur: nam plurimi disputantes curiosius inquirunt, quinam noui hi sint coniuges, & in primis quisnam sponsus: & quamuis certi nihil hic statui posset, putarunt tamen multi, Ioannem Euangelistam fuisse: nam quandoquidem Deipara, speculum castitatis honestatisque quæ omnem turbam exosa erat, & quietis amantissima, his nuptiis interfuit: inducimur vt credamus, contrahentes hos è cognatione illius fuisse. Eius opinionis est S. Hieron. præfatione in Ioannem, Beda initio Euangelii huius, & Rupertus temporis sui scriptor

Putatur à nonnullis S. Ioannes Euangelista sponsus hic fuisse.

Lib. 1. in Ioan. 2. 2. q. 186. art. 4. ptor doctissimus, traditque communem hanc pene omnium scriptorum sententiam esse: hos sequuntur Thomas, Caietan. Sotus, Ioannes Maior, Ludolphus, Eckius, Dion. Carthus. S. Bonauentura, Antonius, Lyran. & alii innumeri.

Hæc opinio refellitur. At nullam hæc opinio veri speciem habet, nec vllis potest rationib. stabiliri. Primo, quod, vt bene Maldonatus firmissimis hanc opinionem rationib. conuincens, ait: Ioannes non esset Cananæus: qui cum nuptiæ hæ celebrarentur, à Christo iam ad apostolatum cum fratre vocatus erat, & his non vt sponsus, sed Christi discipulus intererat. Nam Christus vna cum discipulis ad has vocatus fuit. Atqui Ioannes cum fratre Iacobo inter primos Apostolos, vt ex Euangelio manifestum redditur, vocatus est. *Matt. 4. & Mar. 1.*
2. Secundo, omnes veteris Ecclesiæ Patres Ioannem semper vt virginem habuerunt & firmiter semper ac constanter asseruêre, nunquam eum connubium iniisse, quod testatur Augustin.
3. Tertio, nuptiis his interfuit Christus, vt matrimonium ratum haberet, eiusque statum auctoritate sua confirmaret; at, si matrimonium ratum hic dissoluisset, Ioannem à matrimonio ad sui sequelam vocando, matrimonium potius reprobasse quam approbasse & stabilisse visus esset.
4. Quarto, si Ioannes à connubii contractu & matrimonio iam inito liber & solutus fuisset, dicendum esset, eum, fœminæ & omnibus valedicendo, statim à nuptiis secutum esse Christum: at scriptum est, eum non in domo nuptiali, sed ad mare Tiberiadis cum fratre Iacobo retia reficientem vocatum esse, vt è duobus mox citatis Euangelistis manifestum est. Postremo, si Ioannes hic sponsum egisset, dignum profecto fuisset, ipsum ab Euangelistis litteris mandati, at nemo ne gry quidem vel apicem hac super re scripsit. Certum est igitur, nulla id dici ratione posse multoque minus ab aliquo magni nominis scriptore asseri aut credi.

Li. 8. c. 30. 3 part. sum. tit. 2. §. 5. Nicephorus autem, longius adhuc à veritate recedens, ait, harum nuptiarum sponsum Simonem genere Cananæum, fuisse: Antoninus vero sponsam, ex aliorum sententia; Mariam Magdalenen, quæ quod sponso & matrimonii vsu priuata esset, illicitis se deinde & vagis amatoribus dedit, vitamque lubricam vixit. Sed omnia hæc apocrypha sunt. Credibile tametsi sit, aliquam è Virginis cognatione, quæ hactenus cum illa virginitatem coluerat, exstitisse, eo quod Deipara ad nuptias vocata fuerit & Nazareth nonnisi quinque milliaribus à Cana, qui Galilææ vicus erat, abesset.

Nuptiæ factæ sunt in Cana, &c. Non est autem necesse antiquitatem huc epularum connubialium & nuptiarum ab vltima memoria & prima origine adducere. Legimus namque Laban in Liæ & Rachelis nuptiis epulum instituisse, multosque amicorum, ad id conuocasse. Samsone quoque vxorem ducente, instituit pater eius conuiuium, quod in septimum diem extendit, & in quo varia proposita fuêre ænigmata. Quis ignorat magnificentiam & lautitias, quas Raguel in matrimonio filiæ parauit, quam Tobias iunior ducebat? *Raguel vxori suæ Annæ dixit, vt institueret conuiuium, & prapararet omnia, quæ in cibos erant iter agentibus necessaria.* Quas vero epulas instruxit Assuerus Medorum Rex cum Estherem in coniugem adoptaret? *Iussit conuiuium praparari rex magnificum, cunctis principibus & seruis suis pro coniunctione & nuptijs Esther.* Christus quoque inter cæteras parabolas, vnam singillatim de nuptiis, habet, dicens, regnum cœlorum simile esse homini regi nuptias filio suo instruenti. In Apocalypsi quoque illi beati prædicantur, qui ad cœnam nuptiarum Agni sunt vocati. Hodie quoque nouum conuiuium in Euangelio paratum contueor, in Cana Galilææ, ad quod Christus cum suis vocatus venit.

Ioan. 2.

Epulum nuptial[e] in Sacri[s] litteris notum.

Gen. 29

Iud. 14.

Tob. 9.

Esth. 2.

Matth.

Apoc.

At quoniam de nuptiis & matrimonio mentio incidit, quinque hæresiarchas matrimonium oppugnasse comperio, & in ipsum iniurios fuisse. Primus fuit Saturninus, vt tradit Irenæus lib. primo capite vicesimo secundo, quem secutus est Marcion, referente Hieronym. lib. prim. contra Iouinianû; illius vestigia sectatus est Tatia-

Quinq[ue] hærese[s] circa m[a]trimon[ium]. 1. Hære[sis]

nus, teste Epiphanio hæresi 46. Priscilianistæ, & Adamitæ, vt refert August. lib. de hæresibus cap. vicesimo quinto. Qui vnanimiter asserebant nuptias esse malas, & matrimonium ob Adæ peccatum inuectum esse: eo quod in statu innocentiæ nullus matrimonii vsus esset, hominumque creatio & propagatio diuino auxilio non vero per corporum coniunctionem fieret. At Christus hanc hodie ipsa hæresim iugulat & refellit, cum nuptiis interesse, easque miraculorum primitiis condecorare voluit.

2. Secunda, fuit Montanistarum, qui secundas nuptias vetitas esse credidere: tolerabant quidem eos qui semel matrimonium contraherent; ad secundum vero conuolantes, penitus à communione sua reiiciebant, quos specioso quodam titulo adulterium velare dicebant, imo ab adulteris ne minimum differre: sed non capiebant illi

1. Cor. 7. Scripturæ sensum, cum dicit, *Si dormierit*

1. Tim. 5. *vir eius, cui vult nubat, tantum in Domino* Et alibi multo manifestius, *Volo iuniores viduas nubere, filios procreare, matres familias esse.*

3. Tertia. Armenorum, & Lutheri, qui negant matrimonium sacramentum esse, ac proinde vllam per ipsius contractionem sponsis gratiam conferri. Quos refellit Apostolus Paulus, qui ipsum Sacramentum, & quidem è magnis & primis esse ait, *Sacramentum hoc magnum est, dico autem, in Christo, & in Ecclesia*: Et in epistol. ad Hebræos.

Ephes. 5. Hebr. 13. *Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus.*

4. Quarta, fuit eorum, qui credebant matrimonium & coniugium iam initum, volentibus & consentientibus coniugatis, vti sponte & voluntarie coaluerant & conuenerant: ita & dissolui posse: idque præter vo-

Matt. 19. luntatem Christi, qui apud Matthæum ait, *Quod Deus coniunxit, homo non separet* & Apostoli sententia, dum ad Corinth. scribit,

1. Cor. 7. *Mulier alligata est legi, quanto tempore vir eius viuit.*

5. Quinta hæresis, est Iouiniani, qui matrimonium virginitati anteponit, virginumq; meritis, coniugatorum merita, æquiparat; quem S. Hieronym. doctissime iuxta ac validissime confutans iugulauit, & clarius & paucioribus verbis Apostolus, loco superius citato, *Qui matrimonio iungit virginem suã, bene facit, & qui non iungit, melius facit.* 1. Cor. 7. Quidquid demum sit, nuptiæ ex se honorabiles sunt, quas & Dominus ac Redemptor noster Christus hodie præsentia & miraculis ornare dignatus est.

Porro contra priores illos hæreticos dicendum, Deum solum sanctissimæ matrimonii copulæ auctorem & institutorem esse, & ipsum primos nostros parentes in paradiso iunxisse, Adamoque occultos quosdam erga comparem igniculos indidisse, dum diceret, *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea.* Vnde coniugati facile perspicere poterunt, quantus inter illos vigere debeat amor & concordia; honesta tamen, licet extrema. Nam quamuis liberi parentes suos diligere Dei iussu teneantur, & quidem amore quodam singulari, maiorem tamen dilectionem erga vxorem vir demonstret necesse est, quam ex toto corde diligere, & vt alterum se amare fouereque tenetur. Vnde in Genesi legitur, *Propter hanc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ.* Eodem illam amore prosequatur oportet, quo Christus dilectam sibi Ecclesiam prosecutus est, in cuius gratiam mortem amarissimam oppetiit. Vnde Apostolus, *Viri diligite vxores vestras*, non quidem amore quodam ficto & mentito, vt Sichimitarum princeps Dinam; non fucato & assentatorio, vt Sampson Dalilam; non ob cupiditatem, quæstum, dotes opimas, honoresque, quos per easdem obtinere contenditis, vt Adonias Abisai Sunamitidem; non amore illicito, & lasciuo, & carnali, vt septem mariti priores Saram: sed ex toto corde & anima, *sicut Christus dilexit Ecclesiam.*

Deus matrimonii auctor.

Gen. 2.

Ibid.

Ephes. 5.

III. Nota in hoc propositum Magister sententiarum, feminam a Deo non è capite, ne forte fortasse superbiens & insolentior facta, aduersus maritum insurgeret, eique dominare-tur; nec etiam è pedibus, ne maritus eam pedibus proteteret, & mancipii loco haberet sed è costa sinistra, quæ haud procul a corde abest.

Lib. 2.

Cur mulier è viri costa formata.

abest, formatam esse; quo maritus eam vt comparem, suis eductam membris, ac velut alterum se & sui partem diligeret. Vtque amor hic manifestior foret, Deus, cum diuersa Adamum & Euam è materia componere potuisset, & vnum hac aliam illa & quidem mixta, amborumque corpora inter se diuersa ac diuersimode formare; nihil fecit huiusmodi: sed ne qua inter vtrumque diuisionis & dissensionis occasio nasceretur nonnisi vnum condere voluit, è quo partem traxit, & quidem cordi proximam, è qua fœminam composuit, vt iuxta Scripturam nonnisi vnum corpus & vna caro, & duo in carne vna forent.

Egregia veterum opinio.

Hinc putarunt veteres, vt bene Plato in Sympos. ait, Deos iam inde à mundi primordio, homini duplicia membra attribuisse, non vero singula, vt modo habere eum videmus, sed bicipitem, quadrimanum & quadrupedem. at quoniam superbia elatus insolentius se gerebat, hinc Deos hominem diuisisse, & ex vno fecisse duos. Atque hanc esse rationem putant cur sit aliquod semper in amore discrimen, & hunc plus, illum vero minus diligamus quasi diligendo illam partem quæ nobis olim ablata fuit quæramus, & inuentam vti nos ipsos amemus. Et quamuis hoc fabulosum sit, quam proxime tamen alludit ad id quod dicere cœperamus, Deum scilicet hominem quodammodo geminum formasse, & corpore ex vno duo constituisse subiecta. Atq; ideo quandoquidē, coniugati, duo in carne vna sint, & fœmina nonnisi viri membrum sit & caro; proculdubio se mutuo fouere, & singulari quodam amore prosequi debent.

Dæmon cum Iob Prophetæ substantiam demoliretur & destrueret, nihil omnino inconcussum & intactum, præter coniugem eius, reliquit: honorem & gloriam ei abstulit, insaniem penitus reddens; bona possessionesq; succendit & euertit, inopiam extremam causatus, in corpus quoq; illius sæuiit, vlcere eum pessimo percutiens: vxori tamen illius pepercit. Dici quidem posset, intactam illam relictam, vt viro deinde exprobraret, & afflicto insultaret: sed longe alia subest ratio, voluisse scilicet Deum, hic amoris coniugalis exemplum dare: ita namque cum Satana Iob cribare expetente Deus conuenerat, *Veruntamen animam illius serua.* Quamobrem cum vxor animæ viri dimidium sit, eam, vt vitam suam, diligere & amare tenetur. Ideo nimirum vxorem immunem reliquit, quod Iob eadem exstinctam, superuiuere minime potuisset, sed vno animæ dimidio ablato, facili alterum concidisset.

Insignis conceptus ex afflictionibus. *Iob.* 2.

Ecclesiasticus tria sibi placere, Deoque & hominibus probari ait, concordiam nimirum fratrum, amorem proximorum, & maxime coniugum consensum: ***In tribus placitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo & hominibus, concordia fratrum & amor proximorum, & vir & mulier bene sibi consentientes.*** Quando enim vir & vxor inter se dissentiunt, rixantur, & litigant; eandem nunquam poterunt viam insistere: sed non secus ac duo inimici sibi inuicem connexi, aut duo malefici eadem catena colligati, diuersum spirabunt.

Eccle. 25. Deo gratum maritum cum vxore consentire.

Tanta Mezentii tyranni immanitas & sæuities erat, vt, quo miseros affligeret & cruciaret magis, mortuorum corporibus, vt tradit in Emblematis Alciatus, viuos superalligaret, vt ita sensim teterrimo odore & memphyti enecarentur, longoque cruciatu exanimarentur. Audite quid de eodem scripserit Maro.

Mezentii crudelitas.

Corpora corporibus iungebat mortua viuis.

At non minus coniugatorum inter se dissentientium, assidueque rixantium est supplicium. Quis enim non existimet amarum & triste, duos eodem attellatos iugo, eodem cubantes lecto, eadem gaudentes mensa, iisdem commorantes ædibus, sese mutuo odio plusquam Vatiniano prosequi, & alterum alterius necem optare? an non hoc est, corpora viuorum attexere mortuis, & crudelissimæ tyrannidis imago?

Econtra, mutuo coniugum amore & concordia nihil iucundius aut suauius, quemadmodum, vti dicere cœperamus, nihil dissensione & discordia eorumdem odiosius. Leo Byzantius Philosophus, & orator celeberrimus, obesus alioquin & æquali cul͠u prominentē gestans, cum ad Athenien-

Leonis Byzantii dictum.

ses legatus missus esset, seditionem quandam popularem & turbas ciuiles eloquentia sua cohibiturus, mox vt legationis suæ capita enarraret, omnibus risum ob enormem abdomen mouit; sed ipse à ludicris seriorum occasionem captans, dicere cœpit: Quænam vobis risus causa, ô Athenienses? an quod me pinguem & distento rideatis ventre? sed audite, est mihi domi vxor, qua cum quoad pinguedinem ipse nō sum conferendus, vtpote quæ me triplo sit pinguior; ambos tamen vnus facillime lectus capit, cum eadem volumus & sentimus; sed dum alter ab altero dissentit, ipsa hanc, & ego illam viam insisto, integra nos vix capiat domus. Quo dicto Atheniensibus persuasit, vt pacem inirent, turbas & seditiones cohiberent, populusque cum magistratu in gratiam rediret. Atque hæc omnia occasione nuptiarum in Cana Galilææ celebratarum.

Matrimonium durū onus.

Ac, veluti nihil matrimonio iucundius aut suauius, ita eodem nihil grauius, aut durius; quippe cum quo nullum onus aut iugum comparandum videatur, si spiritualia & pietatem quam impedire plerumque solet, consideremus. Recordemini hic obsecro parabolæ Euangelicæ, in qua varii ad nuptias vocati describuntur; at cum multi se excusarent, nullus tamen ait, se ire nolle, sed solus ille qui vxorem duxerat, *Vxorem duxi, & ideo non possum ire.* Deinde iam ab ipso mundi exordio de vxore dictum quidem est: *Quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem suam, & adhærebit vxori suæ.* At hodie prō pudor! multi vt vxoribus placeant & adhæreant, non solum parentes, sed DEVM, optimum maximum parentem relinquunt. Idcirco prudenter admodum fecisse censeo sponsos hosce Canenses, dum CHRISTVM eiusque Matrem vna cū Apostolis, ad nuptias vocarūt.

Luc. 14.

Gen. 2.

Notandum autem, Iosephi nutritii Christi nullam hic mentionem fieri, quem Epiphanius iam dudum obiisse censet, eo quod nec hoc in loco, nec in aliis vlla eius amplius habeatur mentio; qui si vixisset, sine illo Deipara ad nuptias sola non concessisset: creditque hic cum auctor statim post duodecimum Christi annum, aut non multo post defunctum, quæ & communis aliorum sententia est. Christus nihilominus & gloriosa eius mater ad nuptias vocati sunt.

Tom 2. lib. 3. hæres. 78. Ioseph nō interest his nuptiis.

IV. Christ' ad nuptias & sponsalia inuitandus.

Discant hic qui matrimonium contrahere volunt, vxoremque honestam, moratam, & prudentem ducere; cœlestes omnes & IESVM ipsum ad nuptias vocandos. Hanc ob rem notat Rupert. in cap. secundum Genes. Deum, quo Euam crearet, Adamo somnum quendam placidum, omnia membra illius irrigantem, immisisse; id est, extra mentis statum & extra se rapuisse: quo designat, illum qui vxorem sibi seligere & ducere conatur, oculos & sensus exteriores occludere debere, & solum Deum intueri; Deum deinde Adamo eandem dedisse: bona enim vxor donum Dei est; vtque matrimonium auspicato & bonis, vt aiunt, auibus contrahatur, à Dei manu & directione vxor sumenda. Vnde Salomon in Prouerbiis: *Domus & diuitiæ dantur à parentibus, à Domino autem proprie vxor prudens.*

Prou. 19.

Antequam igitur vxor ducatur, non forma illa exterior & venustas spectanda, vt filii Seth fecēre, qui filiarum Cain pulchritudine inescati & transuersum acti, gigantes procrearunt, ob quorum nequitiam diluuio orbis vniuersus obrutus periit. Non sunt etiam ducendæ quæ pigmentis & odoramentis exoticis formam adulterāt & purpurissant, luxum vestium consectantur, Orientis diuitias fronte & capillitio turrito præferunt; vt magno suo damno fecit Esau, qui duxit quas parentes eius ob fastum & superbiam ferre non poterant. Non deniq; externæ & alienigenæ, aut alterius religionis, vt infelix Samson, qui Dalilæ amoribus impeditus expedire se non valuit, sed interitum & suum & populi Israel duxit. Quæ omnia damna, vt quis euitet, Christum & Deiparam ad nuptias ac sponsalia inuitet.

Gen. 6.

Gen. 28.

Quo enim matrimonium bene feliciterque succedat, Christus præ cæteris & ante omnes ad nuptias vocandus: tunc vero inuitatus ad nuptias dicitur, cum ipse velut præcipuus matrimonii finis & scopus præfigitur. Id est, quando quis vxorem ducit,

Christus præ cæteris ad nuptias vocandus.

quo

quo melius Deo seruiat eiusque legem obseruet, eâdem, quo naturæ satisfaciat, & fornicationem ac libidinem omnem excludat, vtendo. At si auaritiam & plutum ante omnes inuitemus, si pulchritudinem, voluptates carnales, & delicias spectemus, easque ambimus præ reliquis, nihil ab his matrimoniis nuptiisque boni sperandum est. Testis sit Sara, quæ septem quidem maritos habuit, sed his a dæmonio interfectis, virgo & illibata tandem Tobiæ coniuncta est, quod velut equus & mulus ad eam accessissent, soliusque pulchritudinis & diuitiarum intuitu illam duxissent. *Tob. 6. 7. 8.*

Felix copula, quã Christus copulat. Felix profecto fortunatũq; illud vere dici matrimonium potest, quod à Deo principium habet; at infelix & detestandum, ad quod dæmon ante alios inuitatur; quale illud censendum, quod barbarorum ritu, ob solam delectationem sensualem, corporeasque voluptates contrahitur. Talia Christianos detestari & abhorrere par est, vtpote Christiano nomine indigna, Deoq; inuisa: quod sponsæ suæ Tobias iunior hisce verbis repræsentabat: *Filij quippe Sanctorum sumus*, patres nostri & maiores sanctitate vitæ fuêre celebres; ideo, *non possumus ita coniungi sicut gentes, quæ ignorant Deum*, nihilque præter voluptatem deliciasq; corporis brutorum instar spectant. Deum quoque deinde, vt cœpta secundaret precatus, ait: *Et tu Domine scis, quia non luxuriæ causa accipio sororem meam coniugem, sed sola posteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in secula seculorum.* Hoc scil. erat Christum ad nuptias vocare. *Tob. 8.* *Ibid.*

Sola virt° in connubiis spectanda. *Gen. 24.* Tunc autem Christus ad nuptias vocari dicitur, & felix illud matrimonium & auspicatum censetur, cum sola virtus tam in viro quam feminâ, non vero dos, forma, nec diuitiæ spectantur. Eleezer œconomus domus Abraham, cum parentib. Rebeccæ, de connubio inter Isaac & illâ ineundo tractans, hunc in modum locutus est: *Dominus benedixit Domino meo valde, & magnificatus est, dedit ei oues, & boues, argentũ & aurũ, &c.* Primo ecce eum Deo gratum & ab eo benedictum ait, antequã de diuitiis, & opib. sermonem instituat. Heu quænam vestra cæcitas est, patres! si vel animalia copulanda sunt ad fœtum procreandum, soleris & pulcherrima & valentissima seligere; filias vero vestras elocaturi, matrimonioque copulaturi, de genero probo, moratoque ne minimum laboratis, nec filiis vestris nurus honestas morigerasque quæritis. Hinc illæ lacrymæ, hinc illa familiæ dedecora & exitia, hinc earum ruina & pestis.

Impiæ vxores maritis ruinæ caussa. *4. Reg. 8.* Non aliam idololatriæ Ioram regis, filii Iosaphat, qui patri interfectis fratrib. in regnum successit, scriptura rationem reddit, quam sceleratæ vxoris consilium suggestionemque, *Filia quippe Achab erat vxor eius, & fecit malum in conspectu Domini.* Adeo vt mirandum non sit, Ioram in idololatriam prolapsum, vxore ad scelus exstimulante, quod a patre hauserat, & in maritum transfundere satagebat. Achab quoque rex, mouente & animante impiâ coniuge Iezabel, idolis immolauit, ea ductrice Prophetas occidit, & veri Dei cultum regno Israel propulsare & exterminare conatus est, *Concitauit enim eum Iezabel vxor sua, & abominabilis factus est, in tantum vt sequeretur idola quæ fecerant Amorrhæi.* *3. Reg. 12.*

V. Quicunq; in pestilẽtẽ vxorem incidit, ppetuum infernum habet. *Eccles. 25.* Christus igitur ad nuptias inuitandus, Deusque orandus, antequam matrimonii copula ineatur, quo bona eius auspicio ductuque reperiri vxor queat: qui enim improbam & peruersam nactus est, næ ille ppetuo inferni tormẽta etiã viuens experitur. Vnde Sapiens. *Commorari leoni & draconi placebit, quam habitare cum muliere nequam.* Quanta igitur cura, & quanta anxietate bona quærenda est vxor, quot in ea dotes requiruntur, quam multa examina facienda, antequam ducatur. In quam rem notetis velim verba illa Nathanis Prophetæ, quib. Dauidem compellauit, & quib. allegoriee vnam vxoris probæ dotem descripsit, cum illum adulterii coargueret: *Pauper nihil habebat omnino præter vnam ouem paruulam, quam emerat & nutrierat, & quæ creuerat apud eum cum filijs eius, simul de pane illius comedens, & de calice illius bibens, & in sinu eius dormiens, eratq; illi sicut filia.* Vocat ecce Vriæ vxorem, ouem: quis enim sit oportet, quæcumque bona dici vxor velit, id est, dulcis, mãsueta, omnem *2. Reg. 12.*

omnem exosa rixam & clamorem, marito, velut ouis pastori, obsequens: hanc vicissim, maritus velut ouiculam suam habeat, seruet, nutriat, custodiat, & vt filiam diligat, necesse est.

Eccles. 26. Bene idcirco mihi dixisse visus est Sapiens, dum ait, *Gratia super gratiam mulier sancta & pudorata*: Perinde ac si dixisset: Nulla maior viro obtingere hac in vita felicitas potest, quam si honestam, castam, probamque vxorem nanciscatur; insignis quidem vxoris dos est sanctitas & probitas, at omnium præstantissima, cum castitatem colit, pudorem amat, omnemque perperam quid de se cogitandi occasionem præscindit. Quam dotem veteres exprimere conati, dupliciter, teste Eustathio, castitatem depinxere: quas pudicitiæ imagines si honestæ matronæ diligenter intuerentur, nunquam eandem læderent, sed inuiolatam illibatamque conseruarent. *Eustath. lib. 2. de Ismeniu.*

Mulierũ honestas & castitas depicta dupliciter. Pingebant primo mulierem serto omnigenis è florib. præter rosam contexto redimitam, toti velut veste amictam, quod & faciem simul & pectus cum pedibus velaret, quo emblemate honestatem pudicitiamque matronalem exprimere volebant; quam quidem omnes gratiæ charismataque omnes quæ cogitari possunt perfectiones decent, præter illas quæ Venerem, cui rosa sacra, spirant, & honori maculam adspergunt.

Aliud schema erat huiusmodi. Mulier scilicet gemmis & pretiosis lapidib. ornata, cuius in fronte pyropus quidem instar solis radiabat, sed quæ veste vilissima ad imos vsque pedes dimissa cooperiebatur. Docet hoc, diuitias quas habere matronam conuenit, non in vestium luxu, sed in animo menteque exornanda consistere: adeo vt, quamuis modesta vilique veste vtatur, caput tamen ipsum aliquod ornamentum præferat. Pedes quoque tegat oportet, id est, raro in publicum, præter necessitatem prodeat, domi autem assidua sit & frequens; atque hinc fida viro coniux agnosci potest. Et hæc quidem hactenus occasione nuptiarum, ad quas hic Christus vocatus scribitur.

Cur Christ. cum discipulis ad nuptias ierit. Mirum profecto, Christum, qui omnes delicias contemnendas docebat, lacrymas, fletus vnice diligebat, pœnitentiam nullo non tempore prædicabat, eum discipulis ad nuptias concedere. Castigare scil. & reprehendere voluit eos, qui, dum deliciarum & conuiuij loca viros sanctissimos adire vident, quamprimum offenduntur, & scandalizantur; cum tamen conuiuia & nuptiæ velut trutina & lapis Lydius sint, ad quæ eorum vitæ sanctimonia modestiaque examinetur; & in quib. qui vere spirituales sunt & temperantiam vere consectantur, dignosci queunt. In Missæ enim sacrificio, aut Cathedra aliquem in lacrymas resolui, mirandum non est; sed in nuptiis sobrietatem & modestiam ostendere, Christianamque grauitatem in locis publicis, apud externos & ignotos, præ se ferre hoc vero, magni & diuini cuiusdam hominis esse, communi omnium iudicio censetur.

Quod Sapientia de se apud Salomonem ait, *In plateis sicut cinnamomum & balsamum aromatizans odorem dedi*, ad literam de eo quod sapientia in sapiente operari consueuit, capiendum est. Legitimus autem & genuinus horum verborum sensus est, iustos & spirituales, quos sapientia cœlestis in omnibus actionibus dirigit, in locis maxime suspectis, & in quibus maior peccandi occasio, maiorem virtutum, deuotionis, modestiæ, continentiæque suæ odorem diffundere, qui omnium nares feriat, eosque gratos & spectabiles efficiat. *Eccles. 24.* In locis publicis spirituales sese virtutesque suas patefaciunt.

Christus quoque ad nuptias inuitatus venit, vt nos edoceret, eos potissimum ad nuptias epulumque connubiale inuitare, qui modestiam amant, & virtutes consectantur; idque in honorem sacramenti Matrimonii. Quod figurate expressit in Deuteronomio DEVS. *Comedes coram Domino Deo tuo, & epulaberis tu & domus tua, & Leuita qui intra portas tuas est, caue ne derelinquas eum.* Lex nimirum volebat, vt sæculares aliquem semper Leuitam aut sacerdotem mensæ adhiberent suæ, qui eos erudiret, Dei cultum edoceret vel fortasse vt intemperantibus & dissolutis modestiæ temperantiæque exem- Honestæ & probæ vitæ viros ad nuptias vocare oportet. *Deut. 14.*

exemplum foret, ac ne ebrietas locum haberet & crapula, prospiceret. Quod vt nos edoceat filius Dei, hodie cum discipulis ad nuptias vadit.

Multi Christum ad lacrymas, pauci ad nuptias inuitant.

Notandum hic interea, plurimos Christum ad lacrymas, luctum, exequiasque inuitare, id est, ad eum confugere dum morbo affliguntur, vel in mortis periculo versantur; at paucos eum ad nuptias, id est, dum pspere omnia succedunt, omnia ad votum fluunt, vocare. Atque hoc notat in Israelitis Psalmographus, *Cum occideret eos quærebant eum, & reuertebantur, & diluculo veniebãt ad eum*: at cum lætior fortuna arrideret, cum successu prospero lætarentur, *Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit, incrassatus, impinguatus dereliquit Deum factorẽ suum, & recessit à Deo salutari suo.* verum quicunq; salutis suæ studiosus, omnibus in occasionibus & vbiq; Deum inuitet, tam ad nuptias, q̃ ad funera; tam in prosperitate quam aduersitate, vt faciebat Propheta regius, q de se testatur, *Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo*: ait *in omni tempore*, insinuans Deum tam in lætis quã tristib. inuocandum & benedicendum. At nimis his nuptiis immorati sumus, iam de miraculo quo eædem insignitæ fuere loquendum, de conuersione inquam aquarum in vinum, quæ & altera concionis huius pars est. *Deficiente vino, dicit mater Iesu ad eum, vinum non habent.*

Psal. 77.

Psal. 33.

Ioan. 3.

In mundi huius nuptiis nemo saciari potest.

Cum igitur Christus vna cum matre sua & discipulis his nuptiis interesset, vinum deficere cœpit; quamobrẽ Maria, mater misericordiæ, coniugatorum sortem miserata, eorumq; honoris studiosissima, cognitã filii potentia ab eodem petiit, vt præsenti eorum inopiæ & pudori succurreret. Defecit igitur vinum. Allegorice defectum hunc expositurus, dico vinum voluptatum ac deliciarum symbolum esse, & per has nuptias mundi huius conuiuia & epulas designari. Mundus hic, Auditores, multas quidem nuptias instruit, & conuiuia parat sumptuosissima, at semp in iisdem vinum deficit, nec in iisdem esse nequit facietas, nullaque perfecta lætitia aut voluptas; quæ si aliqua sit, nonnisi exigua admodum, quæque breui & in momento intercidat. *Ducunt in bonis dies suos*, ait Iob, *& in puncto ad inferna descendunt.* O miseriam! o vitam inuitam, vitæque nemini indignam: in gaudio nimirum biduo aut triduo agere; & in momento ad supplicia æterna, è quibus nunquam liberari dabitur, deuolui.

Iob. 21.

Splendidũ quidem mundus epulum Baltassari regi Babylonio instruit, sed quam primum cœpit vinum deficere; mortem siquidem & regni ruinam intentat, vitæque amissionem denuntiat. Laute quoq; excipit gulonem illum Euangelicum, *qui epulabatur quotidie splendide*: sed vinum tandem etiam defecit, cum *mortuus est, & sepultus in inferno.* Denique omnes filios Iob in domo primogeniti voluptate perfundit, mille iis gaudia creat, epulantur iucundantur, risus & lætitia locum habent; sed heu! mox vinũ defecit mutante nempe aere, tẽpestatibusq; validis quatuor domus angulos concutientibus, illa ad terram corruit, omnes repentina ruina opprimens, itaq; omnis Iob posteritatis spes, quam in filiis habebat, misere exstincta est. Quin & in nuptiis his Euangelicis deficere vinum cœpit.

Dan. 5.

Luc. 16.

Iob. 1

VI

Ioan. 2.

Omnia mundo desunt.

Deficiente vino. O inopem, & mendicum mundum! omnia ipsi desunt, & tamen omnia habere se iactitat. Deest imprimis panis, quem deesse sibi conquestus Saul, ait puero, *Panis defecit in cistertiis nostris.* Vix interdum ipsi aqua frigida suppetit, vt in libro Iosuæ legitur, *Defecerunt aquæ Iordanis*, & in obsidio Bethuliæ, *defecerũt cisternæ.* dies quoq; sæpenumero deficiũt, quod conqueritur Dauid rex, *Defecerunt in vanitate dies eorum.* deficit interdum cor & anima, iuxta querelam Psalmographi, *defecit caro mea & cor meum.* Peccatores aliquando etiam deficere incipient, *Deficient peccatores à terra ita vt non sint.* vita quoque deficit & quæritur, quæ nimirum breuis & angusta, *Defecit*, ait Propheta, *in dolore vitã mea*: sola auaritia & dolus nunquam illi deficiunt, sed quotidie augentur & inualescunt, *Non defecit de plateis eius vsura & dolus*, cœlo autem nihil omnino deest, sed abundant & largissime ei cuncta suppetunt, quod his verbis in Euangelio testatur Dominus, *Thesaurizate*

1. Reg 9.

Ios. 4.

Iud. 7.

Psal. 77.

Psal. 72.

Psal. 103.

Psalm. 30.

Psal. 54.

Luc. 12.

zate vobis thesaurum non deficientem in cælo.

Mundi vinum turbidum & insipidū. Præterquam vero quod mundus adeo mendicus sit, vt in nuptiis eius vinum semper deficiat, ipsum quoque quod aliquatenus dat, vinum turbidum est, vappa, insipidum, & fæculentum. Vnde Psal. *Verumtamen fax eius non est exinanita, bibent omnes peccatores terræ.* Vinum quoque acerbum & acidum, & felli draconum haud absimile, *fel draconum vinum eorum*: at vinum interea noxium & fumosum, ipsum nimirum quod Noachos inebriat, eorumque pudenda reuelat. Vinum Sodomiticum, quo inebriatus Loth incestum committit. Vinum quod sacerdotibus olim ne gustarent ni mori vellent vetuerat Deus, *Vinum & omne quod inebriare potest non bibetis, tu & filij tui, quando intrabitis in tabernaculum testimonij, ne moriamini.* Quin & Nazaræis, cum votum Domino fecissent, vinum & omne quod inebriat interdixerat. *Vir siue mulier cum fecerint votum, vt sanctificentur, & se voluerint Domino consecrare, à vino & omni quod inebriare potest abstinebunt.*

Psalm. 74. Deut. 32. Gen. 9. Gen. 19. Leuit. 10. Num. 6.

Vinum est, quod pellax & lenocinans mundus fœminis & filiabus propinat, quo eas inebriatas prostituat & in interitū trahat; quale scelestus ille paratius & leno Holofernis Vagao, Iudith matronæ castissimæ sapientissimæq; propinauit: *Non vereatur bona puella intrare ad Dominum meum, vt bibat vinum cum iucunditate.* Vinum, quo scelesti & impii oppleti & quodammodo immersi inutilis detrahunt, eorumq; vitam & agendi rationem explodunt: expertus ipsum testabitur Psalmographus; *Aduersum me loquebantur qui sedebant in porta, & in me psallebant, qui bibebant vinum.* Vinum denique quod in Canticis sponsa reiiciens dicebat, *Meliora sunt vbera tua vino*, id est, consolationum tuarum ambrosia & lac, Domine, meliora sunt magisq; reficiunt, quā omnes omnino mundi voluptates vnum in locum coaceruatæ.

Iudith. Psalm. 68. Cant. 1.

Virgo Deipara filium rogat, vt vini defectui prospiciat.

Sed relictis allegoriis his, ad miraculum nostrum descendamus; Deipara viso vinum deficere, sponsorum, sortem miserata, filium adiit, quem maximæq; virtutis & omnipotentem esse nouerat, vti huic inopiæ honeste consuleret, videretq; ne qua coniugatis hinc oriretur infamia; quare placidis & benignis ad eum verbis vsa ait, *Vinum non habent*, Perinde ac si dicere voluisset, Ecce qui nos ex amicitia & in grati animi signum ad nuptias vocarunt, vinum non habent; si modo velis potes namq; eorū inopiæ tuā omnipotentia succurrere, vtrumq; tibi magnopere deuinxeris: si vero auxilium detrectes, infamiam non modicam adibunt, & confundentur coram omnibus conuiuis. Materna postulatione audita Christus subiratus, & quasi indignabundus respondit, *Quid mihi, & tibi mulier*, si iis vinum defecerit nihil hoc ad nos.

VII. Ioan. 2.

Bis Deipara mulieris nominē Scriptura nominatur.

Notandum hic, Deiparam nonnisi secundo, in vniuerso Euangelii campo, mulieris nomine appellatam: primo Lucæ 2. deinde Ioannis 19. nempe in his nuptiis; & sub cruce Christi: sed post partum illum gloriosum, decies & amplius *mater Iesu* audiit. Filius autem hic eam mulierem nominauit, non quod matris eam nomine indignā censeret, aut materno eam amore non prosequeretur; sed antonomastice, respiciendo nimirum ad verba illa Salomonis, *Mulierē fortem quis inueniet?* & ipse communiter se *filium hominis* dixit. Fuēre tamen hæretici, qui ex hoc loco astruere conati sunt, Christum non habuisse verum corpus, quale hoc nostrum est; inter quos fuēre Montanistæ, Valentiniani, Manichæi, & alii, sed eum hoc responso Deiparā, vt matrem non agnouisse; quasi dixisset. Nihil mihi tecum commune est ô mulier, nec te vt matrem meam agnosco. Testatur hoc Origenes & Augustin.

Matt. 8. 9.

Montanistarum & Manichæorum error.

At communis veterum & nuperorum interpretum sententia est, Christum hac loquendi ratione verum se Deū esse declarare voluisse; & non humana, sed diuina potentia miracula edere: simulque matrem leuiter reprehendendo ostendisse, se non vt purum hominem, id est in quantum mulieris filius, sed in quantum Deus, opera supernaturalia patrare; atq; ita nihil se cum Maria habere commune. Ita siquidem hæc exponunt Origenes, Augustin. Gregor. Beda Euthymius aliique sexcenti.

Genuinus horum verborum sensus.

Aliam

Serm. 1. in hanc Euäg. verba.

Aliam porro viam insistit mellifluus Bernard. putatque hic Christum, etiam vt hominem, locutum esse, & ita respondendo designare voluisse, se hactenus, antequam Patris missionem exequeretur, hominumq; prædicationi & redemptioni incumberet, ob quæ in mundum venerat, matri obtemperasse, & ab illius nutu ac directione pependisse; *erat enim subditus illis*; vt Euangelista ait: sed hodie aliam se viam ingredi cœpisse, & officium, ad quod à Patre cœlesti hunc in mundum, missus erat, aggredi; ac proinde nihil se amplius parentibus carnalibus obsequii debere, sed aliam vocem sequi, (vti & deinde Apostolos docuit) imo eosdem vix nosse, dicendo, *Quid tibi & mihi mulier?*

Luc. 2.

Ioan. 2.

Rationes cur Christus dure matri responderit.

Porro rationes, cur Christus dure & non ita benigne aut placide matri responderit, variæ à SS. Patribus allegantur; sed vna è præcipuis fuit demonstrare eum voluisse, nihil se in operum sanctorum exercitio, miraculorum patratione, & Euangelii ad quam venerat prædicatione, cum matre habere commune. Hanc refert Augustin. dum ait, *Miraculum exigebat mater; at ille, tanq̃ non agnoscat viscera humana operatur* facta diuina.* Doceat porro radius hoc Christi responsum etiam in matrem carissimam, vicarios Iesu Christi in terra, Episcopos inquam, præsules, & sacerdotes, ne in conferendis dignitatibus & officiis, functionibusque quæ Ecclesiam concernunt, tam temporalibus quam spiritualibus, sanguinis & carnis intuitu affines & amicos, eosque quos mundus præferret dignioribus, & ob virtutem eruditionemque promeritis præponant. Ita sentit hoc Euangelium exponens Bernardus *Docet vt ad Dominum conuersi semel, de carnali propinquitate minus simus solliciti.*

Tract. 9. in Ioannē.

Serm. 2. in hanc Domin.

Lib. 4. c. 3.

Huc optime facere videtur quod in Clemente Quarto laudibus celebrat Fulgosius. Habuerat hic ante Pontificiam dignitatem & sacerdotium vxorem, eum Bononiæ ius Canonicum profiteretur, ex eaque duas susceperat filias, quas nondum elocauerat. quæ audito patrem ad summum Ecclesiæ apicem euectum, dotem patre dignam petituræ ad eum venere; sed repulsam passæ sunt, dicente patre, Pontifici nullas filias esse, & proinde patrimonio quod nactæ erant, contentas esse oportere: quare mœstæ demum reuersæ. Rarum profecto exemplum; at quo rarius, eo & admirabilius, & laudari dignius.

Dan. 2. Post Pentecost.

Tria cæcorum genera.

Referam hic etiam quod in concionibus suis doctis iuxta ac zelosis retulit Philippus Diez: tria nimirum cæcorum genera esse; sunt enim quos scipio sustineat, sunt quos catellus, sunt & alii quos proles aut nepotes manu deducant: vnde moralem sensum eliciens ait totidem cæcorum, quoad oculos internos genera reperiri. Primi sunt, qui ad honores & dignitates mundanas euecti conspiciuntur, qui vt dignitatum pedum gestent, rationis limites perfringunt, & in illicita nefandaque impingunt. Qui à catello deducuntur; sunt causidici & leguleii illi forenses qui prauo & illicito lucello excæcati, de lana caprina & asini vmbra vitiligium instituunt, & in tribunalibus instar canum latrando assidui sunt, nefandum esurienti manu lucrum velut corui captantes. Vltimi & omnium cæcissimi, sunt præsules & sacerdotes, qui quo nepotes, ne dicam liberos suos ditent, cæco quodam amore & affectu transuersum acti beneficia Ecclesiastica in eosdem congerunt, eosque magno Ecclesiæ dispendio, rationis limites excedendo, dignitatibus & opimis sacerdotiis onerant: ita porro ducti in præcipitum & voraginem profundam ruent, in qua cæcitatis suæ pœnas dabunt.

Themistoclis Apophthegma moraliter expositum.

Infamiam Themistocles Atheniensium dux non paruam sibi peperit cum pro concione diceret, *Meam vxorem puer regit, vxor me, Athenas ego; ergo Athenas puer meus dirigit.* At longe maiorem infamiam sibi arcessit sacerdos & Præsul, maiusq; sacrilegium cōmittit, dum à nepotibus se duci patitur, affiniumq; cōmodis promotioniq; eū sui infamia inuigilat, adeo vt nō ipsi, sed parentes & agnati, Ecclesiam regere videatur.

Lib. de vita contemplatiua.

Ioannes Gerson regiæ vniuersitatis Parisiensis Cancellarius dicere solebat; reū quādiu in loco sacro hæreret, à iudicibus & lictoribus comprehendi non posse sed mox

zate vobis thesaurum non deficientem in cœlo.

Mundi vinum turbidum & insipidũ. Præterquam vero quod mundus adeo mendicus sit, vt in nuptiis eius vinum semper deficiat, ipsum quoque quod aliquatenus dat, vinum turbidum est, vappa, insipidum, & fæculentum. Vnde Psal. *Veruntamen fax eius non est exinanita, bibent omnes peccatores terræ.* Vinum quoque acerbum & acidum, & felli draconum haud absimile, *fel draconum vinum eorum*: at vinum interea noxium & fumosum; ipsum nimirum quod Noachon inebriat, eorumque pudenda reuelat. Vinum Sodomiticum, quo inebriatus Loth incestum committit. Vinum quod sacerdotibus olim ne gustarent ni mori vellent vetuerat Deus, *Vinum & omne quod inebriare potest non biberis, tu & filij tui, quando intrabitis in tabernaculum testimonij, ne moriamini.* Quin & Nazaræis, cum votum Domino fecissent, vinum & omne quod inebriat interdixerat. *Vir siue mulier cum fecerint votum, vt sanctificentur, & se voluerint Domino consecrare, à vino & omni quod inebriare potest abstinebunt.*

Psalm.74. *Deut.32.* *Gen.9.* *Gen.19.* *Leuit.10.* *Num.6.*

Vinum est, quod pellax & lenocinans mundus fœminis & filiabus propinat, quo eas inebriatas prostituat & in interitũ trahat: quale scelestus ille parasitus & leno Holofernis Vagao. Iudith matronæ castissimæ sapientissimæq; propinauit: *Non vereatur bona puella intrare ad Dominum meum, vt bibat vinum cum iucunditate.* Vinum, quo scelesti & impii oppleti & quodammodo immersi sunt, detrahunt, eorumq; vitam & agendi rationem explodunt: expertus ipsum testabitur Psalmographus: *Aduersum me loquebantur qui sedebant in porta, & in me psallebant, qui bibebant vinum.* Vinum denique quod in Canticis sponsa reiiciens dicebat, *Meliora sunt vbera tua vino*, id est, consolationum tuarum ambrosia & lac, Domine, meliora sunt magisq; reficiunt, quã omnes omnino mundi voluptates vnum in locum coacer uatæ.

Iudith. *Psalm.68.* *Cant.1.*

Virgo Deipara filium rogat, vt vini defectui prospiciat. Sed relictis allegoriis his, ad miraculum nostrum descendamus; Deipara viso vinum deficere, sponsorum, sortem miserata, filium adiit, quem maximæq; virtutis & omnipotentem esse nouerat, vti huic inopiæ honeste consuleret, videretq; ne qua coniugatis hinc oriretur infamia; quare placidis & benignis ad eum verbis vsa ait, *Vinum non habent.* Perinde ac si dicere voluisset, Ecce qui nos ex amicitia & in grati animi signum ad nuptias vocarunt, vinum non habent; si modo velis potes namq; eorũ inopiæ tuã omnipotentia succurrere, vtrumq; tibi magnopere deuinxeris: si vero auxilium detrectes, infamiam non modicam adibunt, & confundentur coram omnibus conuiuis. Materna postulatione audita Christus subiratus, & quasi indignabundus respondit. *Quid mihi, & tibi mulier, si iis vinum deficeentiat*(?) *nihil hoc ad nos.*

VII. *Ioan. 2.*

Bis Deipara mulieris nominẽ Scriptura nominatur. Notandum hic, Deiparam nonnisi secundo, in vniuerso Euangelii campo, mulieris nomine appellatam: primo Lucæ 2. deinde Ioannis 19. nempe in his nuptiis; & sub cruce Christi: sed post partum illum gloriosum, decies & amplius *mater Iesu* audiit. Filius autem hic eam mulierem nominauit, non quod matris eam nomine indignã censeret, aut materno eam amore non prosequeretur; sed antonomastice, respiciendo nimirum ad verba illa Salomonis, *Mulierẽ fortem quis inueniet?* & ipse communiter se *filium hominis* dixit. fuere tamen hæretici, qui ex hoc loco astruere conati sunt, Christum non habuisse verum corpus, quale hoc nostrum est; inter quos fuere Montanistæ, Valentiniani, Manichæi, & alii, sed eum hoc responso Deiparã, vt matrem non agnouisse; quasi dixisset. Nihil mihi tecum commune est ô mulier, nec te vt matrem meam agnosco. Testatur hoc Origenes & Augustin.

Matt.8.9. Montanistarum & Manichæorum error.

Genuinus horum verborum sensus. At communis veterum & nuperorum interpretum sententia est, Christum hac loquendi ratione verum se Deũ esse declarare voluisse; & non humana, sed diuina potentia miracula edere: simulque matrem leuiter reprehendendo ostendisse, se non vt purum hominem, id est in quantum mulieris filius, sed in quantum Deus, opera supernaturalia patrare; atq; ita nihil se eum Maria habere commune. Ita siquidem hæc exponunt Origenes, Augustin. Gregor. Beda Euthymius aliique sexcenti.

Aliam

Serm. 1. in hac Euãg. verba. Aliam porro viam insistit mellifluus Bernard. putatque hic Christum, etiam vt hominem, locutum esse, & ita respondendo designare voluisse, se hactenus, antequam Patris missionem exequeretur, hominumq; prædicationi & redemptioni incumberet, ob quæ in mundum venerat, matri obtemperasse, & ab illius nutu ac directione pependisse; *erat* enim *subditus illi*; *Luc. 2.* vt Euangelista ait: sed hodie aliam se viam ingredi cœpisse, & officium, ad quod à Patre cœlesti hunc in mundum, missus erat, aggredi; ac proinde nihil se amplius parentibus carnalibus obsequii debere, sed aliam vocem sequi, (vti & deinde Apostolos docuit) imo eosdem vix nosse, dicendo, *Quid tibi & mihi mulier?* *Ioan. 2.*

Rationes cur Christus dure matri responderit. Porro rationes, cur Christus dure & non ita benigne aut placide matri responderit, variæ à SS. Patribus allegantur; sed vna è præcipuis fuit demonstrare eum voluisse, nihil se in operum sanctorum exercitio, miraculorum patratione, & Euangelii ad quam venerat prædicatione, cum matre habere commune. Hanc refert Augustin. dum ait, *Tract. 9. in Ioanne.* ***Miraculum exigebat mater; at ille, tanquam non agnoscat viscera humana operatur facta diuina.*** Doceat porro radius hoc Christi responsum etiam in matrem carissimam, vicarios Iesu Christi in terra, Episcopos inquam, præsules, & sacerdotes, ne in conferendis dignitatibus & officiis, functionibusque quæ Ecclesiam concernunt, tam temporalibus quam spiritualibus, sanguinis & carnis intuitu affines & amicos, eosque quos mundus præferret dignioribus, & ob virtutem eruditionemque promeritis præponant. Ita sentit hoc Euangelium exponens Bernardus *Docet vt ad Dominum conuersi semel, de carnali propinquitate minus simus solliciti.* *Serm. 2. in hanc Domin.*

Lib. 4. c. 3. Huc optime facere videtur quod in Clemente Quarto laudibus celebrat Fulgosius. Habuerat hic ante Pontificiam dignitatem & sacerdotium vxorem, cum Bononiæ ius Canonicum profiteretur, ex eaque duas susceperat filias, quas nondum elocauerat. quæ audito patrem ad summum Ecclesiæ apicem euectum, dotem patre dignam petituræ ad eum venere; sed repulsam passæ sunt, dicente patre, Pontifici nullas filias esse, & proinde patrimonio quod nactæ erant, contentas esse oportere: quare mœstæ domum reuersæ. Rarum profecto exemplum; at quo rarius, eo & admirabilius, & laudari dignius.

Dan. 2. Post Pentecost. Referam hic etiam quod in concionibus suis doctis iuxta ac zelosis retulit Philippus Diez: tria nimirum cæcorum genera esse; *Tria cæcorum genera.* sunt enim quos scipio sustineat, sunt quos catellus, sunt & alii quos proles aut nepotes manu deducant: vnde moralem sensum eliciens ait totidem cæcorum, quoad oculos internos genera reperiri. Primi sunt, qui ad honores & dignitates mundanas euecti conspiciuntur, qui vt dignitatum pedum gestent, rationis limites perfringunt, & in illicita nefandaque impingunt. Qui à catello deducuntur; sunt causidici & leguleii illi forenses qui prauo & illicito lucello excæcati, de lana caprina & asini vmbra litigium instituunt, & in tribunalibus instar canum latrando assidui sunt, nefandum esurienti manu lucrum veluti eorui captantes. Vltimi & omnium cæcissimi, sunt præsules & sacerdotes, qui quo nepotes, ne dicam liberos suos ditent, cæco quodam amore & affectu transuersum acti beneficia Ecclesiastica in eosdem congerunt, eosque magno Ecclesiæ dispendio, rationis limites excedendo, dignitatibus & opimis sacerdotiis onerant: ita porro ducti in præcipitum & voraginem profundam ruent, in qua cæcitatis suæ pœnas dabunt.

Themistoclis Apophthegma moraliter expositum. Infamiam Themistocles Atheniensium dux non paruam sibi peperit cum pro concione diceret, ***Meam vxorem puer regit, vxor me, Athenas ego; ergo Athenas puer meus dirigit.*** At longe maiorem infamiam sibi arcessit sacerdos & Præsul, maiusq; sacrilegium cõmittit, dum à nepotibus se duci patitur, affiniumq; cõmodis promotioniq; cũ sui infamia inuigilat, adeo vt nõ ipsi, sed parentes & agnati, Ecclesiam regere videatur.

Lib. de vita contemplatiua. Ioannes Gerson regiæ vniuersitatis Parisiensis Cancellarius dicere solebat; reũ quãdiu in loco sacro hæreret, à iudicibus & lictoribus comprehendi non posse sed mox

O 2 vt tem-

Deus abusus rerum & bonorũ Ecclesiasticorum punitur.

vt templo aut loco sacro egressus est, sæculari brachio eius in carcerem abducendi potestatem dari. Ad eundem etiam modum dico, beneficia & reditus Ecclesiasticos, bona maleficorum & peccatorum esse, Deo ab iis in remissionem expiationemque scelerum oblata; quæ cum in pios vsus & opera sancta expẽduntur. in Ecclesia velut in asylo manere censentur; at vbi in profanos vsus expenduntur; dum affinibus & consanguineis perperam conferuntur, dominos & satrapas sæculares Deus excitat; qui vel necessitate adacti, vel auaritia æstuantes, vel ministrorũ diuinæ iustitiæ vice fungentes, dum eadem à loco sacro abducta vident, inuadunt, pessundant, inq; proprium dominium conuertunt. Beatus igitur ter & amplius. Præsul ille dicendus, qui saluatorem Christum imitando, dum Ecclesiæ res agitur, matrem non agnoscit, etiam dum miracula patranda sunt; qualia hodie Christus edidit, aquam in vinum præstantissimum conuertendo, & sex hydrias eodem implendo.

Hoc die Christus & vinum in aquam conuertit, & à Magis adoratus est & a Ioanne baptizatus.

Cæterum luculentum hoc miraculum eodem contigit die, diuersis licet temporibus, quo & reges, Oriente profecti Bethlehem venere, Christum adoraturi; & Iesus à Ioanne in Iordane baptizatus est. quod etiam omnium eius miraculorum primum fuit vt hac ratione potentiam & gloriam demonstraret, seseque verum Dei filium ostenderet. Vnde Ioannes, *Hoc fecit initium signorum Iesus, & manifestauit gloriam suam*, non potuit signo aliquo euidentiori gloriam declarare suamque diuinitatem testatam facere. quam hoc ipso quod hîc edidit. neque enim minor requiritur potentia ad aquam in vinum mutandam, quam ad vinum è nihilo producendum. Si enim sartori præciperes, vt tibi vestem conficeret, nullam vero materiã è qua pararet afferres; an non quamprimum diceret, se è nihilo nihil efficere posse? Deinde si allato saxo diceres, vt è dura illa materia aptam tibi vestem concinnaret, an non eo quo prius modo responderet, se è lapide durissimo, non secus atq; è nihilo, nihil omnino formare posse? Ad eundem modum dicendum, non minorem, ad aquam in vinum conuertendam, quam ad vinum è nihilo producendum, potentiam requiri.

Ioan. 2.

Simile.

VIII.

Primum Christus miraculũ matris precibus inductus edidit.

Primitias autem miraculorum suorum Virginis matris precibus & postulatione inductus edidit; in quo eam Satan præuertere studuit, dum in deserto efficere conatus est, vt Redemptor saxa durissima in panes potentiâ suâ conuerteret. Mirandum deinde, & simul notandum est, Christi miracula in transsubstantiatione cœpisse & in eadem, sanctissimam Eucharistiam instituendo, desiisse; hîc aqua in vinum, illic vino in sanguinem illius transeunte. Vinum porro quod hic ex aqua conuerterat, optimum & præstantissimum erat & sapidius eo quod è torculari descenderat. quidquid enim Deus præbet & operatur, perfectissimum est. innuere hoc Architriclinus volebat cum sponso diceret, *Tu vero seruasti bonum vinum vsque adhuc*: cæci quo quoque quibus oculorum postea vsum reddidit, multo videbant perspicacius, quam qui nullum in oculis detrimentum experti; claudi denique quos ambulare fecit, celerius & ocyus incedebant, quam quibus nullum in pedibus vitium fuerat. vnde bene Propheta. *Saliet sicut ceruus claudus.*

Vinum hoc erat exquisitissimum.

Ioan. 2.

Isai. 35

Eandem hic etiam opera considerate non prius Christum vinum meracum bibendum præbuisse, quam vinum nuptiarum deficeret; vt ostenderet tum demum Dei prouidẽtiam auxilium adferre; cum mundus ferre nequit: nec enim prius manna Israelitis cœlitus præstitum, quam farinæ & alia Ægypti defecissent. Deinde, tum Deum gaudia & solamina spiritus immittere solere quando mundanæ deliciæ voluptatesque sæculi exhaustæ sunt, & deficiunt. Hinc *meliora sunt vbera tua vino*, dicebat Amans illa sponsa, dilecti deliciis ebria, id est, consolationum tuarum dulcedo omnẽ mundanarum deliciarum saporem superat & excedit: & vt infans, qui solidiori vesci cibo nequit, lacte nutritur; ita quicunque deliciis cœlestibus iam assueuit, & cui eædem sapiunt, omnem mundanam voluptatem repudiat ac spernit.

Exod. 16.

Cant. 1.

Atque vt Israelitis tunc manna deficere cœpit, cum terræ promissionis fructus gustarant; ita mox vt consolationes terrenas consectamur, cœleste nobis mãna deficit, &

alio

alio refectis cibo diuina subtrahuntur solamina. suggessit hocce mihi Bernar. dũ quodam in loco ait, *Praeoccupatum saecularibus desideriis animum delectatio sancta declinat, neq; misceri potuerunt vera vanis, aeterna caducis, spiritualia corporalibus, summa imis vt pariter sapias; & qua sursum sunt & qua super terram.*

Serm. 6. de ascensione.

Christus panem & vinũ multiplicauit.

Denique is ipse, qui diuina sua potentia hodie vinum multiplicat, suo etiam tempore Ioannis sexto, panem eiusque fragmenta multiplicabit, quo se patrem illum familias ostendat qui vniuersis mundi incolis velut domesticis, vinum & panem subministrat. In cuius rei signum, Sapientia aeterna domum & splendidum sibi epulum parasse dicitur, vinumque miscuisse; *Sapientia aedificauit sibi domum, posuit mensam, & miscuit vinum.* Sponsa quoq; illa coelestis, q hortos habebat fructibus refertissimos, habebat & vineas, quas vulpes suffodere & demoliri conabantur, *Capite vobis vulpeculas qua demoliuntur vineas.* Quibus omnibus innuitur, Christum, aeterni Patris sapientiam pane simul & vino omnes mundi incolas reficere, & pascere. Quoad vinum, euidens hodie dat testimonium, dum sex hydrias capientes singulas metretas binas vel ternas aqua impletas, in vinum commutat, quae nostra metiendi ratione centum nonaginta vini pocula conficerent; tum vt extremae spõsorum inopiae succurreret, tum vero vt largitatem potentiamque suam testatum faceret, vti & postea praestitit, cum quinque hominum millia quinque panibus hordeaceis in deserto pauit, ita vt è reliquiis decem sportae complerentur.

Prou. 9.

Cant. 2.

Ioan. 6.

Augustinus sex hasce hydrias mistice exponens, p easdem sex mundi aetates designari credit, & eas omnes aqua plenas, id est, oraculis de Iesu Christo, verum quae è nemine cõprehenderentur: tum vero aquam illã in vinum transiisse, cũ deficientibus iam figuris veritas affulsit, & oracula quae de Christo agebant, completa sunt & reuelata; vnde Lucas de Christo ipso loquens ait, *Aperuit illis sensum vt intelligerent scripturas.* Luculentum hoc igitur miraculum est; & nuptiae iucundissimae, quibus & vos recreatos, & abundo refectos existimo; igitur tempus iam est è mensa surgendi, tempus quo vnusquisque domum secedat.

Comment. in Ioann.

Luc. vlt.

Quamobrem obsecro vos, conuiuae, qui huic epulo interfuistis, singula vt eiusdem fercula menti insculpatis: discite inquam hoc ex Euangelio, Matrimonii Sacramentum inter praecipua Ecclesiae Sacramenta recenseri, illius Christum auctorem esse, cumque nuptiis & conuiuio coniugali interesse voluisse. Discite adhaec, quo bene & auspicato matrimonium succedat, Christum imprimis ac deinde Deiparam & Apostolos ad nuptias inuitandos. Nolite autem peruersam illam mundanorũ consuetudinem imitari, q tibicines potius & cornicines q̃ coeli ciues & amicos Dei inuitant. Recordamini ad haec diuini illius miraculi, quod in coniugatorum gratiam hodie Christus patrare dignatur, dum aquam in vinum transmutat. Mutauerat quidem olim Deus Pater, in peruicaciae & obdurationis Pharaonicae correptionem, aquas Aegypti in sanguinẽ; at filius eius vt eadem se pollere potestate declaret, aquas Canenses in vinum gratiam & beneficium collaturus, conuertit. Considerate igitur, vt necessitatibus nostris prospiciat, vt inopiae nostrae succurrat, vt, quamprimum ac mundus nos prae inopia deserit, sua nobis prouidentia & auxilio subueniat.

Conclusio.

Mundi in Nuptiis celebrandis abusus

Tu autem mundi Redemptor, mirabiliũ opifex, admirabilis sacramentorum auctor & institutor verè connubiorum auspex & protector Christe, gratia illis tua hodie benedicere digneris, fauorem matrimonium contrahentib. ostende, nuptias nostras adi, tuo auspicio sponsalia peragantur, te auspice conuenta partes ineant, omnia nutu tuo dirige, coniugatos tuo benigno auxilio prosequere. quid namque sine tuo numine haberi auspicatum & foelix potest? nisi enim tu coepta secundes, nulla affulgere potest prosperitas, sed perpetua dissensio & discordia coniuges excruciabit, & ingens calamitas & perpetuum supplicium eos manet. At tu, ô clementissime mitissimeque Deus, in necessitatib. nostris auxiliator & sospitator, reb. in arctis spes & praesidium, sanctã tuam

O 3 proui-

prouidentiam erga matrimonia coniugatosque demonstra, non patiaris quidquam iis deesse, at vinum honesti solaminis, lætitiæq; Christianæ multiplica, ac delicias cõiugi adauge. Præsta, inquam, Domine, vt in iugo illo amoris, in mutua illa copula corporumq; coniunctione nonnisi amor, pax, amicitia, dilectio, & sincerus affectus reperiantur, vt benedictionib. tuis hoc in mundo locupletati, & donati coniuges, tandem aliquando in cœlesti regione, in qua nullus de connubiis matrimoniisq; est sermo, vbi neque nubent, neq; nubentur, honorem & gloriam tibi sempiternam dare queant, ad quam qui aquam hodie mutare in vinum dignatus est, & cum Patre & Spiritu S. viuit & regnat in sæculorum sæcula deducere nos dignetur. Amen.

DOMINICA TERTIA POST EPIPHAN.

Partes.

1. *Vanam gloriam esse noxiam.*
2. *Lepram inficere.*
3. *Breuem orationem esse efficacem.*
4. *Humilem situm orantis multum prodesse.*
5. *Iesum citò sanare.*
6. *Ad sacerdotes remittere.*
7. *Ingratitudinem Deo odibilem esse.*

Domine, si vis, potes me mundare, Matth. 8.

FIGVRA.

4. *Reg.* 5. ELISÆVS Propheta Dei mundauit olim in veteri lege Naaman Syrum Purpuratum, quem lepra infecerat: hodie vero omnium Prophetarũ rex ac Dominus Christus pauperẽ leprosum pristino nitori restituit. Vtrinque mundatio, sed cum aliquo tamen discrimine coniuncta: Elisæus alienigenam illũ virtute Dei sanauit, Christus vero mendicum hunc propria auctoritate & potentia; ille ad Iordanem, hic ad sacerdotes mittitur. Atque hic Euangelii hodierni nucleus & princeps pars est, quam vt ad maiorem Dei gloriam, animarumque vestrarum salutem explicem, sanctissimi Spiritus auxiliũ precibus gloriosæ Deiparæ, & illius mediante suffragio enixè contendamus, ideoque omnes in genua prouoluti salutatione Angelica eam salutemus. *Aue Maria.*

I. Vanæ gloriæ pestis. Inter cunctos virtutis hostes, bonorumq; operum antagonistas nullus deterior, magisq; formidandus excogitari potest, quam inanis gloria, & vana quædam de habita vel exercita virtute præsumptio. Hanc nimirũ Basil. opum spiritualium prædatricem, thesauri animæ depeculatricem appellat, multisq; aliis eam nominibus describit, quæ & horrorem & admirationem audientibus afferant; vt tamen eadem sciatis, eius huc verba adducam: *Inanis gloria spiritualium opum est latro, blandus animarum hostis, sub mellis illitu fraudis suæ venena propinat, & poculum mortiferum porrigit.*

Vana gloria meretrici Apocalypseos comparatur. *Apoc.* 17. Equidem dum sanctissimi Præsulis hæc verba audio, genuinam mihi meretricis, de qua in Apocalypsi, audire descriptionem videor, quæ ostro & coccino circumdata, & auro circumquaq; rutilans, aureum manu poculum, sed abominatione & immunditia plenum, gestans omnibus tartareum & nefandum liquorem propinat. Quid enim inanis gloria aliud quam meretrix, pretiosis induta vestibus, ex honore & laude aliena contextis, aurea manu vasa, id est, merita ac virtutes præferens, quæ deinde vnicuiq; demonstrat; at omnia sordent, & horrendis abominationibus referta sunt.

Ezechias quod thesauros legatis ostẽderit, regno excidit. 4. *Reg.* 20. Ezechias rex quod arcas reseràsset, & thesauros Assyriorum legatis ostentasset, grauiter à Propheta correptus pœnas dedit, & post eum filius, qui vna cum suis & congesto thesauro in Babylonem captiuus abductus est. Dixit itaq; Isaias, mala interminando, Ezechiæ: *Audi sermonem Domini, Ecce dies venient, & auferentur omnia quæ sunt in domo tua, & quæ condiderunt patres tui vsq; in diem hanc, in Babylonem, &c.* Assyrii hi repræsentant proximum nostrum, cui animæ nostræ thesaurum, opera, inquam, pia virtutesque ostentamus, cum laudari ob eadem & magni fieri volumus, quæ vera sanctorum hominum pestis est & exitium.

Exod. 16. Manna Manna, quo olim in deserto reficiebatur Israelitæ, dum p diem sabbati custodiretur, inte-

die sabbati non putrescebat, sed aliis diebus. integrum permanebat & recens; sed dum aliis dieb. collectum in sequentem diem reseruaretur, verminabat postridie & putrescebat. Ita opera bona dum reseruantur in diem sabbati cœlestis, vt ibidem laudem, & gloriam sempiternam obtineant, integra perseuerant, nulliq; corruptioni obnoxia; sed aliis diebus in vitæ huius hebdomade laudata, quamprimum putriscunt, quin peccatorum vermes progignunt.

Manus bonorum operum symbolũ. Manus Mosis quamdiu sinu cõtinebatur, sana & viuax apparebat; sed in apertũ plata, & sinu exerta lepram præferebat. Et quia manus Sacris in literis opera designat, mystice hîc innuitur, opera nostra, quamdiu animę sinu cõtinentur, & intra pectoris latebras delitescunt, sana Deoq; gratissima existere; sed in apertum prolata, mundoq; demonstrata, quo laudem & gloriolam aliquã adipiscamur, leprosa & maculosa esse, quis & Moses ipse ead. fecisset. Inanis igit. gloriæ lux opera nostra lepra sordidissima inficit.

Vana gloria basilisco collata. Basiliscus serpens ille venenatus & iuratissimus hominũ hostis, si quem visu præuerterit, venenoso afflatũ necat; at contra si ab homine prius visus fuerit, q̃primum emoritur. Non sec⁹ & vana gloria, Auditores, ipsa virulentus basiliscus, eiusq; conspectus noxius admodũ & perniciosus: q̃ si priores nos videre possumus, fugit & delitescit; si vero nos illa præuerterit, & improuidos aspexerit, enecat, & animæ nostræ perniciem affert.

Surius. Arsenius Anachoreta dicere solebat, eum qui virtutem exercebat, vt ab hominib. laudaretur, similem esse aquam quidem semper haurienti, sed in perfusum dolium infundenti. Ille enim qui bonis operibus incumbendo, & virtutem exercendo, vanam inde gloriolam aucupatur, auramq; & flabrum popularem captat; nugas agit, tempus perdit, reb. sanctis abutitur ideoq; si ob ead. mercedem à Christo expectat, fallitur, & audiet quod in Euangelio habetur: *Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam.* Consultum est igitur, quidquid boni sanctive actũ est, quidquid virtutem lucratus fueris, abscondere, & thesauro clanculum potiri. *Matth. 6.*

Matth. 13. Lego in Euangelio, *Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro, quem qui inuenit homo abscondit, &c.* Virtus bonaque opera thesaurus etiam sunt, in animæ nostræ agro absconditus; ac proinde ne quis conscius eundem surripiat aut effodiat, omni diligentia occultandus.

Vanã gloriam captantes amygdalo comparantur. Amygdali, quod ante debitum tempus floreant; gelu & brumali iniuriæ obnoxiæ sunt, & fructum maturum vix ferunt: è contra mori, quod nonnisi sero gemmascunt & floreant; ventos noxios, gelu & frigus non metuunt. Docere hîc nos rerum parens natura voluit, eos qui hoc in mundo florere gestiunt, meritaque sua late ad ostentationem diffundunt, amygdalo præcipiti persimiles esse: quorum nimirum fructus, id est, bona opera nunquam maturescunt, sed inanis gloriæ pruina & aquilone aduruntur & destruuntur, atqui nonnisi serius & circa alterius vitæ vesperam florescunt, næ illi arbores feraces, fructibusq; onustæ, moris similes, quarum fructus nec ventos, flabra, brumam; nec vllas prorsus mundi huius iniurias perhorrescunt.

Nõ est in mulieris potestate parere, quoties & quando lubuerit. Eadem natura, sagax & prouida, inq; omnibus actionibus cata, noluit mulieres prægnantes parere, quando iis visum foret; ac sibi hoc reseruauit, vt nimirum, dum opportunum foret, dolores præuii pariendi tempus instare innuerent. Quot enim mõstrosi passim partus ederentur; quam informes in cunis fœtus vagirent, si in prægnantium potestate esset, dum luberet, partum effundere. Idipsum de virtutibus dicendum est, quæ, si ante tempus debitum parerent, gloriamque hoc in mundo consectarentur, informes & prodigiosos sæpenumero fœtus ederent. Hinc omnia in alteram vitam reseruata sunt.

Ezech. 1. Animalia illa portentosa quæ Ezechiel vidit, quatuor alarũ remigia habuisse scribuntur, duabus nimirum volabant, & duab. velabant corpus. Quo mysticum hunc sensum intelligamus, credamus velim, alis quibus volabant, opera nostra ac virtutes designari, quæ semper sursum tendant; alas autem quibus corpora teguntur timorem spiritus & humilitatem significare, quibus virtutes earumq; nucleus & substantia aduersus inanem gloriam, tegenda sunt.

Solent,

Viatorum industria. Solent, qui longo se itineri accingunt, duas erumenas habere, vnam, qua aurei coronati, scutatiq; nummi conduntur, quam diligenter, ne a furibus auferatur, abscondunt, & aliam, qua minores nummuli, quorum in diuersoriis & hospitiis ad soluendum vsus est, continentur, quam etiam & hanc ostendere non verentur. Imitemur idipsum & nos; quamdiu enim in tristi & periculoso vitæ huius itinere versamur, duo marsupia gestemus; vnum ad virtutum nostrarum aurum recondendum, id est, cor; alterum vero ad minutos nummulos & obolos, & quidquid vilioris pretii est, asseruandos, ipsum inquam os. Illud semper tegi debet, ne a latronibus surripiatur; hoc vero sine discrimine interdum aperiri poterit, operaque bona aliis interdum enarrari, & virtutes obiter demonstrari, quo in mundi huius diuersorio, viuere detur.

Hactenus, & pluribus quidem, in vanam gloriam inuectus fui, quod hodie egregium, contemptus illius exemplum in Euangelio cernam. Christus enim leprosum cum mundasset, vt opus hoc eximium lateret, omnemque vanæ gloriæ aditum occluderet, ne cui ipsum diceret præcepit. Rei seriem Matthæus descripsit, audiamus quomodo se habeat: *Domine si vis, potes me mundare.* Equidem miraculi huius hac hora interpretem acturus, eiusq; magnitudinem declaraturus, primo de leprosi ad Christum accessu eiusq; oratione loquar, ac deinde, quomodo ab eo mundatus fuerit, miraculumq; diuulgatum sit, aperiam. (*Matth. 8.*)

Euangelii historia. CHRISTVS, cum prædicatione finita monte descenderet, & magna cum hominũ multitudo sequeretur, verba opere ipso confirmaturus, miraculose leprosum sanauit, qui ei in via occurrebat, & eminus clamabat. Scio Domine, auditis tot quæ edidisti miraculis, & fide quam de te concepi inductus, quod, *si vis, potes me mundare*; hinc obsecro, misericordiæ tuæ oculos in me miserum conice, meamq; lepram, quæ hominum me consortio excludit, dextræ tuæ potentia tolle.

11. *Ecce leprosus veniens.* Mille hîc considerationes, mille conceptus occurrunt. Hinc namque colligo, leprosos ab aliis hominibus separatos vixisse, ita nempe apud Iudæos moris erat, vt nimirum qui lepra infecti essent, vrbibus exules in agris locisque desertis commorarentur: hinc est quod leprosus hic Christum in agro reperiat. Ita namq; præceperat lex, ne eorum contagio & alios inficeret, vrbesque integræ inquinarentur. Vtinam & sancta illa consuetudo hodierna die in Christianorum vrbibus quoad lepram spiritualem, id est, peccata locum habeat, ne eorum ad alios serpat cōtagium; lepra corporali longe deterius ac perniciosius. Sed eheu! vrbes hodie leprosis scatent, nemo ab iisdem se cauet aut proripit, memphytim illam tetram nemo ob sensuum stuporem percipit. Hoc ipsum est quod Isaias Propheta deplorat: *Facta sunt*, inquit, *morticina eorum, quasi stercus in medio platearum.* Scio ad litteram cædem hîc & stragem quam Babylonij Ierusalem vastantes, per vicos & compita, in omnium conspectu edidere, designari, quid obstat tamen mystice mortuos spiritualiter hîc intelligere, qui mortis & stragis exercitæ causa fuere? (Leprosi separatim olim viuebant ab aliis.) (*Isai. 5.*)

In Leuitico etiam hoc Deum modo Hebræis comminatum legimus: *Si non volueritis recipere disciplinam, sed ambulaueritis ex aduerso mihi, ego contra vos incedam, & mittam pestilentiam in medio vestri, &c.* Vt a rebus temporalib. ad spirituales assurgamus; credendum est, sæpenumero Deum in scelerum pœnam, pesté & contagionem quandam lue corporum longe deteriorem immittere, quæ per vrbes & regna serpat, & obuios quosq; inficiat; publicam nimirum morum corruptelam sceleratamq; viuendi consuetudinem, & ipsam inueteratam, nulla quę arte medicamentoq; pelli queat: qualis est, peruersum peruersorum exemplum, & impiorum inualescentię & numerus, quibus nihil ad morum corruptionem & rerum publicarum ruinam haberi potest perniciosius. (*Leuit. 26.*)

Cum duæ illæ populi Israel tribus, & alterius pars, iuxta Iordanem considere & habitare vellent; (nolebant enim flumen transcundo

eundo in terram promissionis ingredi eamque incolere) increpauit eas Moses, verbisq; asperioribus castigauit, dicens; *Nunquid fratres vestri ibunt ad pugnam, & vos hic sedebitis? Cur subuertitis mentes filiorum Israel, ne transire audeant in locum quem eis daturus est Dominus? Nonne ita egerunt patres vestri, quando misi eos ad explorandam terram,* &c. Et paulo post: *Vos surrexistis pro patribus vestris, incrementa, & alumni hominum peccatorum, vt augeritis furorem Domini contra Israel. Quod si nolueritis eum sequi, in solitudine populum derelinquet, & vos causa eritis necis omnium.* Quam viuacia hinc elici argumenta possunt, ad demõstrandum, quantum malorum exempla detrimenti afferant, quantamque perniciem prauorum consuetudo causari soleat? Quamobrem vitandi sunt impii, & aliorum consortio, non secus ac lepra infecti, excludendi, exemplo sit leprosus hic, qui eminus ad Dominum clamat, & confertæ hominum multitudini se ingerere non audet.

Num. 32.

Matt. 8.

Interiectio ecce semper admirandũ quid in S. Scripturis indicat.

Ecce leprosus veniens, &c. Quotiescunque autem in sacra Scriptura interiectio *ecce* occurrit singulare aliquid designari innuit. At quoniam ægrotis & male habentibus solenne est, ad medicum confugere, sanitatemq; postulare; non videtur hic *ecce* tantam admirationem mereri, aut innuere: sed erro Auditores, erro, non enim sine ratione hanc Spiritus sanctus hic particulam vsurpauit: nam cum inter ceteros, quibus hominum natura obnoxia est, morbos, nullus melius peccatum designat quam lepra, vtpote quæ corpus à capite ad plantam vsque inficiat; non sine miraculo contingere dicendum est, leprosum & toto quidem corpore leprosum, ad medicum properare, & maius adhuc miraculum esse, sanitatem consequi.

Peccati & lepræ similitudo.

Peccatum intellectũ excæcat.

Sap. 2.

Vere autem peccatum lepra dici potest; nã vt illa omnes corporis sensus inficit, & corrumpit; ita peccatum omnem animæ fortitudinem & vires eneruat & destruit. Intellectui imprimis tenebras offundit, & mentem excæcat; ita namque in Sap. libro legimus, *Excæcauit illos malitia eorum.* Et si, de rebus spiritualibus loquendo, fides animæ oculus sit, certum est etiam eandem à peccato offuscari. In cuius rei signum, Ammonitarum rex Naas, crudelitate & immanitate nobilis, cum habitatores Galaad obsidione premeret, non prius illos in gratiam se recepturum ait, quam dextrum singulis oculum eruisset. Cuius rei hæc est ratio. Erant Galaaditæ viri ad debellandum strenui, & corporis mole celebres, qui in præliis & ense ictus infligerent, & inflictos clypeo repellerent; & quoniam hac ratione pugnantibus oculus dexter imprimis necessarius est, ideo, quo eos bello ineptos redderet, dextrum illis oculũ eruere moliebatur. Animæ oculi sunt fides & bona opera, & ad victoriam in certamine, quod cũ dæmone quotidie inimus, obtinendam apprime necessarii; at dexter, id est fides, imprimis: opera enim fide destituta nihil sunt; hinc diabolus omni ratione eam ipsam nobis eripere conatur. Ipse quin etiam Gentium Doctor Paulus amice nos monet, vt in omnibus quæ cum dæmone suscipimus certaminibus, fidei scutum assumamus: *Sumentes scutum fidei.*

1. Reg. 11.

Fides dexter animæ oculus est.

Ephes. 6.

Peccatum surdos nos reddit.

Peccatum adhæc animam surdam efficit, ita namque aures obtundit, nullum vt monitorem ferat, adeo vt qui eam ad meliorem frugem conuertere studet, oleum & operam perdat, mortuoq; verba facere videatur. Passiones enim internæ tantum strepitum intrinsecus excitant, vt verbo Dei nullus accessus pateat. Infantes cum idolo Moloch immolarentur, tympanis & sambucis sacrificuli perstrepebant, ne victimarum clamores & eiulatus parentes ad commiserationem animiq; teneritudinem impellerent.

3. Reg. 11.

Manus eneruat.

Prou. 6.

Manus quoque animæ debilitat & eneruat, opera inquam & actiones, quarum symbola sunt manus: peccatum siquidem easdem pigritat & graues efficit. Huc respicit Salomõ dum pigrum describens inquit, *Abscondit piger manus sub ascella sua, & laborat si ad os suum eas conuerterit;* cum tamen eas ad bene operãdum extendere deberet. Per pigrum hunc, an non peccatorem intelligit, semper brachia complicata, & manus sub axilla habentem, dum virtuti incumbere, bonaq; opera exercere negligit: Adeo vt lepra ad viuum peccatũ repræsentet, quod & ex Euangelio hodierno confirmari potest, in quo legitur, *Ecce leprosus veniens.*

Matt. 8. Lepra peccato assimilata. *Leuit. 13.*

Non solum autem lepra peccati imago est, & leprosi peccantium, propter effecta, quæ iam iam enumeraui; verum etiam propter legem circa leprosos eorumque curationem præscriptam. In Leuitico namque habetur leprosus vestem circa latera dissutam gerere, non solum quo eandem facile nulloque negotio indueret & exueret; sed etiam, vt morbo perspecto nullum aliis detrimentum afferret: capite quoque nudato & aperto incedebat, leprosum sese esse denuntians, altaque inclamans voce: Declinate & à me recedite, quia lepra infectus sum. Grauiter porro puniebantur, si qui leprosi ab aliis distinctam vestem non gestarent, vocemque sani & bene valentis imitarentur. Ad eundem modum nulli maius reip. ciuibusque afferre detrimentũ solent, quã qui exterius quidem moribus sanctitatem præferunt, ac luporum sub agnina pelle truculentiam fouent; quique in Angelum lucis, dæmone deteriores cum sint, se transfigurant. Hinc hypocritæ publice quidem vitam honesto dignam viro instituere solent, vt clam iniquitatem operentur, & flagitiis se plusquam diabolicis contaminent. Tales fuere tempore Christi Scribæ & Pharisæi, & nostro noui Euangelii deprauatores, qui exteriori pietatis velo ambitionem & auaritiam suam, quam corde fouent, tegere conantur. Atque vt Iudæi, Christum comprehensum, tristissima Passionis nocte, hinc quidem flexo genu adorabant, datoq; in manus sceptro Regem salutabant, dicendo, *Aue Rex Iudæorum*; illinc vero fœtidissima sputa in sacratissimum illius vultum egerebant, cõuitia in eum exonerabant, & in faciem colaphos impingebant: ita quoque hypocritæ agere consueuere; hinc quidem magno humilitatis indicio Deum colentes & adorantes, illinc vero ipsum peccando offendentes, irridentes, & faciem illius conspuentes.

Hypocritarum affectus.

Matt. 26.

Secundo iubebatur os semper tectum habere, ne forsitan grauior anhelitus accedentes inficeret, lepramque in alios diffunderet. Quam scite lex hæc in publice peccantes aptetur, dici vix potest: illi namq; graui suo anhelitu, verbisq; contaminatis omnes vicinos & proximos inficiunt, quos descripsit Psalmista dum cecinit, *sepulcrum patens est guttur eorum:* quicunque enim loquentes audierit peccatores, fœtentesq; eorum fauces & blasphemas senserit, dicet, os illorum à bustuario, sepulchroq; cadaueribus pleno, tetrumq; odorem spirante, nihil differre.

Leprosus os tectum habebat.

Psal. 5.

Mart. 5.

Cum Christus dæmonia hominum corporibus eiecisset, & illa virtutem eius quamuis inuita circumquaque prædicando diffunderent, increpans, silentium iis indicebat, *nec sinebat ea loqui.* Quid enim adferre commodi emolumentique diaboli verba, præconiaque diuina ore eius decantata poterant? quamobrem bene Psalmographus, ait, *Muta fiant labia dolosa.* Huiusmodi autem sunt labia peccatorum qui animam flagitiis variis contaminatam habentes, virtutem tamen ore præferunt, proximumque fucata quadam pietatis specie eius animis illabendo, fallunt & inficiunt. Merito igitur peccatorem, iustitias Dei annuntiantem, quamuis seipsum hoc etiam modo coargueret ac damnaret, corripuit per Prophetam Dominus, *Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum?* Eius namque verba, quamuis iustitiam redoleant ac spirent, Deo tamen magnopere displicent: quamobrem os ei obturandum ac silentii frænum iniiciendum.

Psal. 30.

Psal. 49.

Tertio, extra castra, procul ab vrbibus, & ab omni hominum consortio separatus viuere debebat, ne ad vicinos cõtagio & maculosus ille morbus serperet, *Omni tempore quo leprosus & immundus, solus habitabit extra castra.* Docere lex voluit, sanctiorem nullam legem, decretumq; salutarius nullum reperiri posse, quam castris Ecclesiæ & ciuitatum muris arcere eos, quos spiritualis lepra infecit, ne & alios lepra & lue albicante inficiant.

Viuebat extra castra.

Leuit. 13.

Ozias rex Israel lepra, occulto Dei decreto, in fronte percussus, templo quidem à sacerdotibus eiectus fuit, non tamẽ vrbe; hinc, vt bene notauit Origenes, Hieronymus, & Chrysostom. quinquaginta duorum annorum spatio, quibus regnum ipse occupauit, nullum in omnibus regni finibus reperire Prophetam fuit. Quantum vero vnius publice peccantis vita flagitiaque detrimenti afferre queant, dici non potest. An non peccatum

2. Paral. 26. *Hom. 6. in Isai.* *Epist. ad Damasum.* *In Comment. in Isaiam.*

tum Achan, qui Dei ducisque iniussu clam
Iosu. 7. ex spoliis Iericho[n]tinis aurum surripuerat, in
causa fuit, cur populus Israel prælio supera-
3. Reg. 17. tus, in obsidio Hai, hostibus dare terga coa-
ctus fuerit? an non ob Achab regis flagitia
impietatemque, Iudæa cum triennio & am-
4. Reg. 19. plius nulla cœlo pluuia descenderet, extre-
mam rerum penuriam passa est? quid? ob blas-
phemias Sennacherib, Angelus vindice ma-
4. Reg. 24. nu, nocte vna, centum octoginta quinque
hominũ millia, in castris Assyriorum inter-
emit. Denique ob vnum Dauidis delictum
septuaginta millia virorum, sine paruulis &
vxoribus peste contagioque interiere. Huius-
modi ergo leprosos procul à vobis pellite,
Auditores, hos à consortio vestro excludite,
vti hic vrbe exclusus fuit, qui viso eminus Ser-
uatore, alte inclamauit, *Domine si vis, potes me*
III. *mundare.*

Matt. 8. Dicere forsan voluit; Scio, & firmissima fi-
4. Reg. 20. de inductus firme teneo, te esse illum ipsum,
Isai. 38. qui Ezechiæ diebus quindecim annos addi-
disti, dum lecto affixus & facie ad parietem
conuersa, tibi supplex factus est: illum ipsum,
4. Reg. 4. qui Elisæo, Sunamitidis filium ad vitã reuo-
4. Reg. 5. candi potentiam elargitus es: qui Naaman
Syriæ regis purpuratum à lepra mundasti, vir-
tute tua in Iordanis fluẽta deriuata; eandem,
si modo volueris exercere mecum virtutem
potes. Ambrosius, Hieronym. & Chrysostom.
dum hanc leprosi orationem, verbis quidem
breuem, sed affectu magnam considerant, fi-
dem eius miris laudibus efferunt & prædi-
cant, qui nimirum omnipotentiam Christi
agnouerit & confessus fuerit. Equidem eadẽ
Esth. 3. ipsum paucis orasse censeo, quæ olim Mar-
dochæus coram Domino prostratus, *Domine
mi rex omnipotens, in ditione tua cuncta sunt po-
sita, & non est qui tuæ possit resistere voluntati; si
decreueris saluare nos, continuo liberabimur, sub-
est enim tibi cum volueris posse.* Leprosus noster
vix aliter, terminis quam proxime inhæren-
Matt. 8. do, *Domine si vis potes me mundare.*

Modestia in leprosi Oratione elucet. Singularem in hac leprosi supplicatione
modestiam notare est: hinc namq; lepram &
inualetudinem suam, illinc potentiam & mi-
sericordiam Dei deprompsit, & tametsi in-
genti sanitatis consequendæ desiderio tene-
retur, non dicit tamen, Domine sana me; sed
si sanitatem mihi restituere velis, potes. Effi-
cax autem hæc precandi ratio esse consueuit,
quando supplicans totum se in Dei volunta-
tem resignat. Atque hoc orandi modo vsæ
sunt nobiles illæ Lazari sorores, cum solum
aiunt, *Ecce, quem amas infirmatur;* non autem, Ioan. 11.
Veni, propera Domine, afflictis nobis succur-
re: sed necessitate fratris moribundi ob ocu-
los breuiter posita, reliquum potestati eius
commisere.

Assyriorum ductor Sennacherib, copiosa 2. Par. 32.
Hierosolymam manu obsidens, superbiæ &
insolentiæ plenam, & in regem Deumq; in-
iuriam epistolam in vrbem misit, qua lecta
Ezechias rex templum Domini mox adiit, & 4. Reg. 19.
paucis verbis eius maiestatem deprecatus est
dicens; *Aperi Domine oculos tuos, & vide & au-
di omnia verba Sennacherib, qui misit vt expro-
braret nobis Deum viuentem, &c.* Diuina pro-
fecto & modesta oratio, quæ nos edoceat,
Deo solum necessitates aperiendas, ac deinde
auxilium ab eo exspectandum.

Mardochæus cum populi liberationis
quam propriæ salutis & vitæ esset studiosior,
sciretque Amani se inuidia cum omnibus
Iudæis in regno Assueri latissime imperantis
constitutis, post menses aliquot neci traden-
dum, genibus in terram prostratis, suppli-
ci voce, oculisque lacrymis madentibus,
breuissime Dominum obsecrauit, dicens;
Domine in ditione tua cuncta sunt posita. Pauca Esth. 13.
auditis verba, sed tamen efficaciæ plenissima,
& in sancti Spiritus officina procusa: quæ do-
cent, orationes breuiores & astrictiores, præ-
gnantiores esse & validiores longis & late dif-
fusis. Sola namque necessitas nostra Deo
aperienda, idque quam fieri potest succinctis-
sime.

Cum turbulentus & nouarum rerum stu-
diosus Absalon, ambitione transuersum a-
ctus aduersus patrem insurgeret, & maxi-
mam regni partem ad arma coëgisset; Dauid
regni amittendi periculum veritus, corde &
vultu in cœlum conuerso, solum ait, *Faciat* 2. Reg. 15.
Deus quod bonum est coràm se. Samuel cum
Heli sacerdoti multa sibi cœlitus reuelata
quæ futuram eius calamitatem prænuntia-
rẽt enarrasset, ait senex, *Dominus est, quod bonũ* 1. Reg. 3.
est in oculis suis faciat. Discamus hinc semper

nos diuinæ voluntati subiicere, & maxime dum oramus; & hanc suos ipse Redemptor olim precandi formam edocuit; cum diceret: *Fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra.* Hoc etiam in ludo edoctus erat leprosus noster, quando summa animi modestia diceret, *Domine si vis potes me mundare.*

Matt. 6.
Matt. 8.

Orationes breuissimæ optimæ.

Breuis & succincta oratio, sed pondere singularis: eę autem orationes epistolæque petitoriæ optimæ & prudentissimæ censentur quæ paucis quidem verbis, sed iis grauibus postulata proponunt, & quemadmodum optime ille soluere perhibetur, qui auro solutionem; & non ære peragit: adeo, vt quamuis pauciores det nummos, maius tamen & eminentius det pretium; aurum quippe licet strepitum & tinnitum non excitet, pretio tamen & pondere præualet; ad eum modum optimas esse putant orationes, pondere, non numero, valentes.

Plut. in apophth.

Agesilaus rex cum declamantem olim disertum oratorem audiret, qui ex musca facere elephantem remque nihili verbis amplificando in longum protraheret, indignabundus concione se subduxit dicens, egregium cerdonem, qui tantillo pedi tam amplum adaptat calceum! Et merito quidem; nihil enim turpius aut indecentius, quam rem friuolam & nullius momenti nimium amplificando deducere. Hinc laudari solent litteræ Laconicæ, quæ breuitate sua multum rei includerent; quarum aliquas posteritati reseruauit scriptorum diligentia: inter quas sunt illæ Lysandri ducis, quibus Ephoros victoriæ de Atheniensibus partæ certiores reddidit, in qua & Athenas inuadi contigit & diripi. Litterarum series hæc; *Captæ sunt Athenæ.* cui Lacedæmones respondendo rescripsere, *Sat est capi.* Gratus igitur omnium auribus Laconismus, rhetoricæ vero amplificationes, verbosæque deductiones insipidæ.

Lysandri ducis epistola.

Et alia Lacedæmoniorum ad regem Philipp.

Breuitate item commendantur illæ Lacedæmoniorum, quibus Philippo de multis sciscitanti respondere, his verbis conscripta, *Ad id quod scripsisti, non.* Fidem etiam Philippo ab eisdem per epistolam petenti, vtro ad illos vt veniret modo, vellent, hostili, an amico; Laconica breuitate rescripsere, *Neutro modo.*

Lib. 2. c. 19.

Omnia hæc Alexander ab Alexandro; nos vero huc adduximus, ad demonstrandum sermones breuissimos, & præsertim preces orationesque, esse efficacissimos. Ita nimirum docuit Christus, dum Iudæos de multiloquio & verbositate corripuit: *Orantes nolite multum loqui sicut ethnici: putant enim, quod in multiloquio suo exaudiantur.* Hoc imitatus leprosus; tribus orationem postulationemque suam verbis absoluit. *Domine si vis, potes me mundare.*

Matt. 6.
Matt. 8.

Nec hic in vna corporis parte, sed à capite ad plantam vsque leprosus erat; *plenus lepra.* ait Lucas: qui ad Redemptorem magna animi demissione, vultusque reuerentia, quin & *genu flexo*, vt Marcus quidem ait, & *procidens in faciem*, addit Lucas, accedens, *adorauit eum*, teste Mattheo. Notate hic qua corporis compositione, quantaque vultus reuerentia ad Deum per orationem accedendum sit; ad quę referri poterit genuflexio, in terram prostratio, & vera animi demissio, humilisque sui accusatio. Hoc autem modo Paulus se orasse ad Ephes. testatur, *flecto genua mea ad patrem Domini nostri Iesu Christi.* Ipse etiam Saluator noster Iesus, cum Patrem in Oliueto supplex pro nostra omnium salute deprecaretur, genibus in terram & prostratus positis supplicauit. Quod diligenter obseruans quidam è Patribus ait, *Prostratus in terra orat medicus, & non inclinatur ægrotus.* Hæc autem corporis animique demissio, diuinæ maiestatis oculis gratissima est. Nam veluti animalium fortissimus leo neminem in terram prostratum lædit, sed deiectis parcit; ita Deus iis adesse & parcere, eorumque preces exaudire solet, qui in animo contrito humili vultu coram eius maiestate prosternunt; resistere autem præ fastu insolescentibus & magnum quid de se præsumentibus. In cuius rei testimonium videte, vt erga leprosum hunc, suis pedibus prouolutum & magna humilitate clamantem, *Domine si vis, potes me mundare,* se gerat.

Luc. 5.
Mar. 1.
Luc. 5.
Matt. 8.
IV.
Ephes. 3.
Cæsarius Arelatens. Hom. 29.
Leo prostratus non nocet.
Matt. 8.

Domine, inquit, sanare me si volueris, potes; quidquid enim vis, & te posse certissimũ est; nullus autem in hoc mundo rex est, cuius potentia & voluntas æquis procedant passibus, vt illa huic per omnia respondeat. Reges multa

multa quidem volunt, ad quæ tamen potentia eorum non extendatur, quæq; ad exitum deducere nequeant, multoq; se longius voluntas quam potentia exserit: Monarchatum siquidem singuli ambiunt, & ceteros regno excludere cuperent, sed ob limitatam potentiam nequeunt: immortalitatem exoptant, sed eodem pertingere non valent: quidquid hactenus in orbe gestum est, aut modo etiam geritur scire desiderant, sed fieri nequit. Solus autem Deus est, qui quod vult, reipsa potest; quique nihil vult, quin possit. Ita quippe philosophatur præclarus ille Physicus Iob, *Ipse solus est*, inquit, *& nemo auertere potest cogitationes eius, & anima eius quodcumq; voluit, hoc fecit.* Et sapientissimus mortalium Salomon, *subest tibi, cum volueris, posse.*

Deus quod vult potest.
Iob. 23.
Sap. 12.

Rex Syriæ Benadad cum vnum ex optimatibus suis, Naaman nomine, lepra coopertū, cum litteris commendatiis ad regem Israel mitteret, rogans vt salutem eius, quam posset citissime, procuraret, Rex Israel lectis litteris, subiratus & stomachatus vestes lacerauit, dicens, *Nunquid Deus ego sum?* id est: Ecquænam hæc audacia, quænam præsumptio, ecquæ blasphemia? Egone homo, non secus ac Deus, possim quidquid velim? ad solum Deum hoc scil. spectat, & illi quarto modo proprium est.

4. Reg. 5.

Cum quidam Sisanni Persarum regi adulantes dicerent, mirari se cur omnia quæ tantus Monarcha animo concepisset & vellet non quamprimum implerentur; magna prudentia & singulari quadam modestia, quāuis barbarus alioquin esset, ait: *Ego Dominus verborum tantum, & non rerum.* perinde ac si dixisset. Multa quidem volo animoque voluo, at solius Dei est eadem in opus cogere & exequi, adeo vt quamuis Poëta dicat:

Apophthegma regis Persarum.

Quis nescit longas regibus esse manus?

ipsi tamen linguę longitudine non sint pares; multa siquidem dicunt; quæ re ipsa exequi non valerent. Hoc autem in solo Deo reperitur, non vero in hominibus: quod hoc emblemate à veteribus designatum est.

Bicipitem efformabant Deum, sed manibus & pedibus truncum; cuius picturæ hic erat sensus: Biceps erat, quod Deus omnia norit, visibilia simul & inuisibilia, præterita & futura. Pedibus vero carebat, quod nulli mutationi sit obnoxius, & in eodem semper esse perseueret. Vnde de se apud Prophetam ait, *Ego Deus, & non mutor.* Manibus deniq; truncus erat, quod mea quidem opinione, vniuersa vltro, à nemine impulsus, at propria inductus voluntate, condidisset, nullisque eo in opere manibus, nec instrumentis opus habuisset. Ideo etiam leprosus noster voluntatem illius imprimis fecit, ait, *Domine si vis, potes me mundare.*

Vibrian. lib. 35.
Mala. 3.
Matt. 8.

Ceterum pauculis hisce verbis omnia perfecta: oratione requisita complexus est, fidem inquam, & obedientiam illam quidem, dum potentiam agnoscit; hæc namque de essentia orationis est, vt Iacobus Apostolus testatur, *Postulet in fide nihil hæsitans*, id est, de potentia & voluntate Dei datoris nihil omnino dubitans. Talem se habere fidem confessus est Dauid, cum in Psalmis canit, *Si exurgat aduersum me prælium, in hoc ego sperabo.* Hanc vero, cum diuinæ se voluntati penitus submittit dicendo, *Si vis.* Huius humilitatis vim Scriptura celebrat, dum ait, *Oratio humiliantis se penetrat cælos*; tunc autem orans se humiliare perhibetur, quando quod petit, à misericordia Dei manu dandum sibi sperat.

Oratio leprosi huius vera vere orandi formula est.
Iacob. 1.
Psal. 26.

Hanc in orando humilitatem adhibuit Psalmographus, toto corpore leprosus (qui nimirum de se ait, *Non est sanitas in carne mea*) dum de admisso peccato veniam postulans orauit, *Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam.* Non ait, Miserere Dauid Deus, vti, dum in statu gratiæ esset, asseuerat, *Memento Domine Dauid*: at ita sui se pudet, proprium vt nomen præ confusione & rubore subticescat: nec dicat, vt aliquoties dixerat, *Deus, Deus meus, ad te de luce vigilo.* Imo ne dicere quidem audeat, Miserere mei Deus, eo quod miser & mortalis sim, variis ærumnis subditus; sed, *secundum magnam misericordiam tuam.* atque ita etiam orauit leprosus noster, *Domine si vis*, id est, si infinitæ misericordiæ tuæ ita visum fuerit *mundare me potes.*

Psal. 50.
Psal. 131.
Psal. 26.
Matt. 8.

Alexander Macedo cum inopi cuidam magnam vim auri elargiretur, ait, Ne existimes ob merita in me tua hoc me tibi munus conferre, sed scias, Alexandro dignum quid dare

Alexandri scitum dictum.

me voluisse. Idipsum proposito adaptans, dico Deum suam interdum peccatoribus misericordiam demonstrare, non quod eorum id exigant merita, sed quod ipse infinitæ benignitatis & clementiæ sit, & sua bonitate dignum opus credat, peccatores ad gratiam admittere. Hinc leprosus hic orando, ait: *Domine si vis.*

Deus multa potest, quæ tamẽ nolit.

Voluntatem ecce præuenit, eamque prius quam potentiam & f[illegible]m requirit; multa namque potest Deus, quæ reuera nolit, Millenos & iterum millenos vno in momento creare de nouo mundos potest, sed non vult: omnia quoque rursus vno momento destruere, & in nihilum redigere, sed huius faciendi voluntas deest; reserare inferni voraginem potest, quæ peccatores vos deglutiat, sed nihil minus vult; omnia denique morborum genera in i[illegible] oculi persanare, ægrotosq; pristinæ valetudini restituere, at semper dicendum, ipsum nolle. Quod leprosus hic perspectum habens, vnicam voluntatem inflectere satagit dicens, *Domine si vis*; in quo vere eum Deum esse agnoscit, neque enim ait, Domine si Patrem tuum rogaueris, confestim mundabor: sed pure & simpliciter, *si vis*, eiusdem illum cum Patre potentiæ esse confitendo, vt bene notauit cum Chrysostomo, Theophylactus, & Euthymius.

Ibidem.

Homil. 26.

Hom. 21. operis imper.

Addo autem cum eodem Chrysostomo, de voluntate illum diuina nequidquam dubitasse, quæ quidquid bonum, congruum & rationi consentaneum, semper vult: sed, num sanitatem ei reddere vellet: nam non fuisset forsitan saluti eius expediens, sanitatem consequi. Verba autem illius adducam, *Non de voluntate Christi ad omnia bona parata dubitat, sed de iudicio voluntatis. Christus enim cum sit bonus, nociua non vult præstare, etiamsi rogetur.* Sed nimis hac in parte prolixi fuimus, aliam iam auspicemur, & ipsam lepræ depulsionem examinemus.

Leprosus igitur cum Dominum hunc in modum orasset, mox ab eodem vicissim audiuit, *Volo mundare.* Quid ais Domine? vide quid dixeris, verba tua examina, an ignoras hocce dicẽdo vitã te tuã & sanguinẽ in discrimẽ adducere, quẽ in lepræ mũdatione effundi opus erat? Lex quippe leprosum hyssopo

Matt. 8.

sanguine tincta lustrari & aspergi iubebat. *Et in purificatione eius sumet duos passeres, lignumque cedrinum, & vermiculum, & hyssopum*: quæ ceremoniæ denotabant per crucem tuo tinctam sanguine, animarum nostrarum lepras tollendas, atque ideo huc alludens regius Propheta dicebat. *Asperges me Domine*, aliquando *hyssopo* crucis, sanguine tuo cruentata, & ab omnibus animæ sordibus *mundabor.*

Leuit. 14.

Psal. 50.

Accedit adhæc, Domine, quod, vt leprosos sanes, leprosus ipse prius sis oporteat. Præuidit hoc Isaias, & dixit: *Et vidimus eum quasi leprosum.* Huius rei figura fuit mirabilis illa Mosis manus, quæ intra sinum illius delitescens, sanitatem præferebat, extensa vero & in apertum prolata, lepra scatebat: qua declaratur, te qui Dei Patris dextra, quamdiu in æternitatis illo sinu manebas, sanum, vegetũ, integrum & pulchrum permansisse; sed in publicum prodeuntem, teq; ipsum ad mundandos leprosos extendentem instar leprosi habitum iri, sed non obstat hoc, inquis, & mea nihil interest, *Volo, mundare.*

Christus leprosus habitus.

Isa. 53.

Exod. 4.

Propitiatorium illud toties in sacris litteris decantatum, alas Cherubim extensas habebat, prout Dominus Mosi mandauerat, *vtrũq; latus propitiatorii tegant expandentes alas.* Hic mystice desiderium declaratur, quo Dei filius ad nos volare dignatus est, & facere nobiscum misericordiam suam, quamuis cum summo id vitæ periculo coniunctum foret. Notate æstuantem affectum & vehemens illius adiuuandorum hominum desiderium, ait, *Volo, mundare.*

Matt. 8.

Exod. 25.

Ex hoc autem loco Patres Christi Domini diuinitatem astruere & testari consueuere, quod nimirum sanitatem morbidis collaturus, propriç innixus virtuti, ab alterius nutu & potentia non dependeret: dum enim vellet & iuberet, morbos & infirmitates curabat: quod ipsum puræ & verç diuinitatis indicium & genuinus character est. Testatur hoc ipsum in expositione fidei Iustinus, Tertullianus lib. 4. contra Marcionem, Athanasius libro de communi tribus essentia, Patri, Filio, & Spiritui sancto; Ambrosius libro. 5. in Luc. Chrysostomus homilia 26. Alii profundius adhuc verba hæc penetrantes, & accuratius singu-

Designatur his verbis Christi diuinitas.

singula examinantes docent, non diuinitatis veritatẽ modo sed & humanitatis hinc colligi posse, vt Tertullian. Cyrill. Ambros. cuius mihi verba vt hic referam selegi, quod ad rem qua de agimus optime facere videantur, *Volo ergo dicis propter Photinum imperat propter Arium, tangit propter Manichæum*: Arius namque eum negabat Deum, nonnulli hominem esse asserebat; Manes vero eum corpore carere credebat.

Matt. 8.

Historia è Francorũ annalibus depromta.

Volo mundare. ô liberalitatem singularem reipsa scilicet compleuit, quod cõmuni prouerbio dici cosueuit, *Qui citò dat, bis dat*: quo faciet etiam quod in Annalibus Francorum proditum est. Ludouicus XI. Gallorum rex, cum quidam magistratum aliquem regium in pago suo vacantem ab illo postulasset, nihil moratus, quamprimum denegauit, omnẽ eius obtinendi spem vno ictu præcidens. Egit humiles mox regi alter gratias, & abiit. Quẽ abeuntem rex, sagacem & astutum eum esse ratus, reuocari iussit; credebat namque quid respondisset, eum non intellexisse. Anne qui responderim, intellexisti bone vir? ait rex. Maxime, inquit. Vt dixi igitur, subinfert rex; Operam & oleum, inquit alter, mẽ perdere & firmiter tecum animo statuisse, alteri munus hocce conferre. Rex viri candorem demiratus ait, cur igitur tantas mihi grates egisti? Quod, aiebat ambiens, tam cito petitionem penitus denegaris. Vocant me namque domum alia grauiora negotia, & quæ relinquere me non sine detrimento oportuisset, si aulam frequentare, postulationemque meam, inani lactatus spe, prosequi necesse fuisset: Adeo vt non exiguo me à maiestate tua beneficio affectum censeam, dum in petitione mea repulsam passus sum; firmiterque mihi persuadeo, me, quidquid vana exspectatione inescatus perdere potuissem, in repentina hac & non dissimulata repulsa lucratum esse. Candidati huius iudicio perspecto rex, animi sententia mutata, quamprimum ait, *Habebis quod postulas, quo bis mihi gratias agas.* hominemque dignitate hac auctum ad aulæ & parlamenti ministros ablegauit præcipiens illis, vt quod ille fieri voluisset, quamprimum exequerentur, ne, si forte diutius in aula morari contingeret, negotia illius & res domesticæ detrimentum aliquod paterentur. Hinc igitur manifestum fit, gratiam & munus cito collatum gratissimum esse; quod vero in longius tempus protrahitur, non esse vsque adeo, quamuis tandem conferatur, gratum.

Laudauit hanc in Augusto Cæsare virtutem Ouidius, quod nimirum in suppliciis irrogandis lentus, beneficiis conferendis præceps audiret:

Tardus es ad pœnas, princeps; ad præmia velox: In Trist. lib.

Quod ille in exilium relegatus, ideoque reditum in patriam Cæsari adulando exoptans ait, vere ipse sine vllo adulationis fuco, de Saluatore meo vsurpem; ille siquidem princeps, rex, & Deus est, qui à suppliciis interdantis abhorreat, & in meritis digna mercede compensandis, beneficiisque amplissimis conferendis nimius sit & effusus, quod vt reipsa videatis, intuemini miserum hunc leprosum, qui quamprimum vt mundari petiit, mundari meruit: alterumque vnico eius verbo inductus Christus, *Volo, mundare*: & à verbis ad opus descẽdẽs, manum, quo illum mundet, extendit. Matt. 8.

Et extendens Iesus manum. Mirum profecto est, & accurata consideratione dignum, Christum Dei filium, benedictam, quo leprosum tangeret, manũ, hic extendere; quippe quem lex ob hunc contactum inter immundos recenseret. Varias apud varios reperire est rationes. Primam apud Cyrillum Alexandrinum, qui ait, Christum ægros quosdam carnis suæ attactu sanitati restituere voluisse, quo nimirum ostenderet, carnem ipsam & corpus, ob indiuiduam illam cum Deitate vnionem, salutari quadam virtute, vitamque & sanitatem conferente, donata fuisse. Alteram refert in Lucam commentatus Ambrosius, dum tradit, Christum hac ratione humanitatis suæ, quam veverus homo assumpserat, veritatem probasse. Tertiam nonnulli hanc ponunt, ostendere videlicet Christũ voluisse, se ad legis Mosaicæ obseruationem nulla ratione teneri, neue ei subiectum esse, sed, vt legislatorem, legi omni superiorem existere. Hæc opinio Chrysost. est, & Auctoris operis imperfecti, item Ambrosii loco supra citato, Euthymii ac Theophyl. Quarta, vt demonstraret, a

Cur Christus leprosum manu tetigerit. Prima ratio.

Secunda. Ambros. li. 5. in Luca.

Tertia. Homil. 26. in Matt. & homil. 7. ex variis locis Matt. homil. 21.

Quarta.

rer, à se & non ab alio leprosum hunc mundatum, cum ab illo & non ab alio tactus fuerit: hanc D. Tho. ex Chrysostomo citat.

Quinta. Quinta vero & postrema, vt doceret, legem quæ leprosos tangi prohiberet, ne tangens forsitan lepram contraheret, in se nullum habere locum; quippe qui nullam contrahere contagionem posset: deinde quo euidens fieret, leprosum hunc ab illo tactum nō vt inficeret, sed sanaretur. Hæc Tertullianus lib. 4. aduersus Marcionem. Atque hoc etiam modo lex illa Euangelica capienda est, quæ cum hæreticis agere & conuersari nos vetat, vt Paulum legenti manifestum redditur. (2. Tim. 3.) non enim vetitum est cum hæreticis agere, quo tandem ad Catholicæ gremiū Ecclesiæ redeant, sed ne eorum commercio familiaritateque deprauemur: serpit enim hæresis instar cancri. Quicunq; igitur Christus est, id est, quicunque non peruertit, sed alios poterit conuertere (quales doctores Ecclesiæ sunt, qui Christi personam in terris repræsentant) leprosos tangat, cum hæreticis agat: cæteri vero eosdem velut pestē ac luem maxime contagiosam declinent & fugiant. Sed ecce quid aliud, postquam Redemptor in leprosum hunc manum extendisset, eumque à lepra mundasset, prohibuit ne cui miraculum hoc ipsi patratum aperiret aut narraret. *Nemini dixeris.* (Matt. 8.)

Cur Christus miraculi diuulgationem vetuerit. Consideratione profecto dignum est, cur Christus tam singulare beneficium à diuina bonitate collatum diuulgari prohibuerit, & leprosum ingratum quodammodo esse coëgerit: cum tamen alias, dæmoniacum, è quo legione malignorum spirituum eiecerat, misericordiam Domini vbique locorum diuulgate iusserit. (Luc. 8.) *Narra, quanta fecerit tibi Deus.* Respondebit pro me magnus Hilarius; *Vt salus hac* inquit, *non offerretur, sed quæreretur.* Id est, ne Dei iussu miraculum hoc diuulgatum videretur, ne reliqui qui in Iudæa erant ægroti ad medicum sospitatoremq; festinantes, fidei meritum amitterent, si non sponte & interius exercitati, sed miraculorum fama per regionem sparsa exciti, venissent. Hæc etiam Ambrosius. Hieroym. autem aliam viam insistens, ait ideo Dominum miraculi huius euulgationem vetuisse, quod verbis diuulgati id opus non esset, re ipsa euidens mundationis testimonium perhibente. Verbis enim & oratione opus non est, loquentibus abunde miraculis. Alii id per humilitatem factum credunt, ne gloriam aliquam, quæ non exigua è tanto miraculo oriri poterat, ambiisse videretur; huius opinionis est Ambros. Chrysostom. Beda, Euthy. & Theop.

Probabilior porro cæteris mihi videtur sentētia Auctoris operis imperfecti, in quam manibus pedibusque concedo, & in quam doctissimus Maldonatus propendet. Nimirum, non vetuisse Christum miraculi diuulgationem, sed tantum, ne prius de eo alicui verbum faceret, quam coram sacerdote apparuisset: ne forte fama miraculi ad sacerdotum aures perlata, de mundationis veritate ipsi dubitassent, eamq; imminutum iuissent, præsertim cūm suo eum calculo nondum mundatum censuissent. Bene igitur ait, *Ostende te sacerdoti.* (Matt. 8.)

VI. Cur leprosum Christus ad sacerdotes miserit. Hic iterum variant Patres, inquirentes cur Christus leprosum hunc ad sacerdotes miserit. Nonnulli, inter quos Tertullian. Chrysost. Hieronym. censent Christum se legis obseruatorem declarare voluisse; alii vero aiunt, ideo eum ad sacerdotes destinatum, ne, si se sacerdotibus non ostendisset, iuxta legis præscriptum, vrbe adhuc, quasi immundus, exclusus viuere cogeretur, atque ita beneficium nullius momenti aut vanum fuisset. (Lib. 4. contra Marc. homil. 16.) Vetabantur enim qui à lepra mundati erant, vrbem ingredi, nisi prius sacerdos eos à lepra vere mundatos esse iudicasset. Atq; hæc Theophylacti sententia est.

Duas alias rationes adfert Hieronymus. Prima est, Humilitatem hic suam Christum declarare voluisse; altera, quam sequitur & Beda, quæque mihi & optima & probabilis maxime videtur, est, Vt sacerdotes, si in illum deinde nollent credere, cuius prius miracula sententia sua & calculo approbassent, inexcusabiles forent, quod e verbis mox sequentibus, *In testimonium illis*, redditur manifestum, perinde ac si dicere voluisset, Nihil horum cuiquā dixeris, sed sacerdoti te solummodo ostende, & munus quod in lege præcepit Moses, in gratiarum actionem offerto: vt (Matt. 8.) ii ipsi,

ii ipsi, qui mihi maxime iam aduersantur, inque necem meam conspirant, primi miraculorum meorum præcones sint & testes, eorumq; incredulitas suo ipsorum testimonio coarguatur. Ideo *Ostende te sacerdoti.*

Matt. 8. Christus docet quis honor sacerdotibus habendus. *Lib.* 3. *de sacerdotio.*

Equidem, relictis egregiis his sanctorum Patrum rationibus, Christum nos omnes hic docere voluisse credo, quis honor, quæue reuerentia sacerdotibus sit exhibenda. Incredibile enim est, quantum in omni æuo & lege, sacerdotibus honorem impendi voluerit Deus: ex honore porro, quem in veteri lege iisdem exhibitum voluit, facile colligi potest, quanta nouæ legis sacerdotes reuerentia & veneratione digni sint. Si enim, vt diuinę Chrysostomus, sacerdotes veteris legis adorati sint, quod lepram à lepra discernerent, non dico mundarent & sanarent; quo honore nouæ legis presbyteros afficere par est, qui non corporum modo, sed animarum etiam lepram auferunt?

Sacerdotũ potentia & dignitas.

Tanta porro horum dignitas, honor, potestas, eorumque officii splendor & amplitudo tanta est, vt eos solos, Iudices iniquorum, malorum vindices, delictorumq; inquisitores & actores Deus constituerit, tantamq; iurisdictionem illis tribuerit, vt claue non errãte, quidquid de reis visum fuerit, licite facere queãt. Cuius auctoritatis diploma, ac decretum in Matthæi commentarium relatum est,

Matt. 16.

Quodcunque solueris super terram, erit solutũ & in cœlis. Atque vt suos Magistratus & prouinciarum præfecti habent gladios, cruces, patibula, rotas, eculeos, carceres, lictores & carnifices: ita & sacerdotes, viri Ecclesiæ Iudices & Præsides: carcer quippe eorum, infernus est; gladii, cruces, eculei ipsæ pœnæ & pœnitentiæ; satellites & lictores, diaboli. Vnde Paulus, auctoritate sua vsus, blasphemos aliquos *Satanæ tradidit.*

1. *Tim.* 1.

Hanc autem dignitatem idem Apostolus exaggerans, & regale sacerdotium mirificis laudibus in cœlos efferens, ait, *Sic nos existimet homo sicut ministros Christi*; & alibi, *Pro Christo legatione fungimur.* Id est, Scire vos velim, nos sacerdotes, Christi legatos, nuntios, Ecclesiæq; illius vicarios generales esse.

1. *Cor.* 4. 2. *Cor.* 5.

Et sane ipsi sacerdotes Iudices sunt, & iudices summi, à quorum tribunalibus ad vllum superius appellari nequit: quorum potestas adeo ampla & magna est, vt ipsos etiam dæmones sub se complectatur; & iurisdictio adeo late patens, vt ad inferos vsque sese extendat. Testem habeo Apostolum, qui iudiciariam quam à Deo accepit potestatem extollens, ait; *Nescitis, quoniam angelos iudicabimus?* id est dæmones, angelos illos iniquitatis. Nam quemadmodum rerum Præfectus capitalium, & Auditor castrensis ducibus & militibus etiam validissimis actionem intentat, & capitis condemnat: ita sacerdos curiæ cœlestis quodammodo præfectus, dæmonibus dicam scribendi, damnatorumque duces & tenebrarum principes condemnandi potestatem accepit.

Diaboli sub iurisdictione sacerdotum sunt.

1. *Cor.* 6

Tanti porro idem Apostolus sacerdotale ministerium facit, vt illi sacerdoti illatas iniurias blasphemiarum nomine appellet: quo de ad Corinthios scribens conqueritur, *Blasphemamur, & obsecramus.* Merito autem hoc eas nomine vocat; nam cum in solum Deum blasphemia egeratur, & sacerdos eum hoc in mundo repræsentet, proculdubio quæ huic fit iniuria, Deo fieri censetur, & blasphemiarum loco habenda est. Vnde discipulis suis bene olim ait Dominus, *Qui vos spernit, me spernit*: & ipse exemplo suo sacerdotes honorandos hodie asserens, leproso præcipit, vt se sacerdoti ostendat.

Iniuriæ sacerdoti factæ, blasphemiæ sunt apud Deum. 1. *Cor.* 4.

Leuit. 10.

Hinc, obsecro, fideles discant, discant inquam, filii Dei exemplo, omnes sacerdotibus cultum & reuerentiam deferre, eorum defectus, quantum commode possunt tegere, imperfectionesque omni ratione velare. quod ipsum allegorice ex Euangelio probabimus: Christus Apostolos reprehensurus, eorumq; incredulitatem pusillanimitatemque taxaturus, naui conscensa eam in altum deuehi iussit, quo docere voluit, sacerdotum peccata, ne plebi offendiculo sint, omnimodo nobis tegenda & reticenda esse. Eamdem materiam ingressus Nicolaus Papa in litteris ad Ludouicum Imp. datis, egregiam & diuinam Constantini Magni sententiam in exemplum adfert; qui, dum ad eum Episcoporũ nonnullorũ peccata & vitia deferrẽtur, dicere solebat, se, si peccantem sacerdotem aut monachum cerneret, pallio eum suo, ne ab aliis cerni

Sacerdotum vitia & defectus tegẽdi.

Matt. 8.

cerni posset, confestim coopertum. quod in peccatis occultis & vulgo ignotis, non vero publicis & cuiuis notis locū habet: dū enim iam publica sunt & notoria, grauiter & seuere castigari debent.

Debitum igitur sacerdotibus honorem & reuerentiam deferte, Auditores, & Spiritu Sancto sancte per Salomonem monenti auscultate, *In tota anima tua time Dominum, & sacerdotes illius sanctifica; in omni virtute dilige eum qui te fecit, & ministros eius ne derelinquas.* *Honora Deum ex tota anima tua, & honorifica sacerdotes*; & cetera hue optime facienda. Ad duo autem capita reuocari longior hæc oratio potest; vt nimirum Deus ex toto corde diligatur, sacerdotibus vero præ reliquis mortalium, honor impendatur, & debita reuerentia deferatur.

Eccles. 7.

Sp. sanctus sacerdotes honorari vult.

Idipsum & Psaltes, sed obscure admodum & implicite, habet; *Et erit firmamentum in terra in summis montium, superextolletur super Libanum fructus eius.* Ad litteram de Ven. Eucharistiæ Sacramento Vates hic locutus est, vt è varia loci huius lectione vnum tamen & eundem sensum efficiente, cuiuis potest. Est enim qui legit, *Et erit in terra panis substantialis*; alius vero, *Erit sacrificium panis*; tertius denique, *Erit in terra vna torta panis.* Porro per celsos illos montes, sacerdotes intelligit, qui vere montes Dei dici possunt, quod nullus iis in Ecclesia sit altior aut sublimior: adeo vt vnus nouæ legis sacerdos omnes veteris Testamenti Leuitas, Sacerdotes, Patriarchas, Ioannem etiam Baptistam, ipsos quinimo Angelos, dignitate & meritis longe antecellat.

Psal. 71.

Sacerdotes montibus cōparati.

Sacerdotes sublimiores Angelis & S. Ioanne Baptista.

Atque ideo maiorem etiam, quā Princeps aliquis sæcularis aut mundi huius rex honorem & venerationem merentur, vt propemodum adorandi & colendi esse videantur. Censuit hoc etiam Regum omnium sapientissimus & amplissimus Salomon, dum ait, *Sacerdoti humilia animam tuam, & Principi caput tuum.* Vnde manifeste colligitur, sacerdotes potius quam Reges, venerandos & honorandos; vtpote quibus anima, cum regi caput tantum detegi velit, aperienda sit.

Maiorem honorem merentur regibus.

Eccles. 4.

Magna quidem, fateor sacerdotum dignitas & excellentia, sed vitæ quoque sanctitas morumque honestas eidem per omnia respondeat necesse est. Quod veteres egregio quodam emblemate expresse, dum senē quēda dextra solem, sinistra horologium tenentem finxere. Solare iubar, ita presbyteros vitæ sanctimonia & honestate elucere in terra debere ostendebat, vt sol in cœlis omnia radiis illustrat, & lumen effundit copiosissimum; quo in iis locum habeat diuinum illud Pythagoræ symbolum, *Aduersus solem ne loquaris*: id est, noli repugnare aut aduersari, noli reprehendere eū qui inculpate viuit, noli vitam illius carpere quæ instar Solis, vt quidem Paulus Scaliger exponit, collucet. Adeo vt sacerdotum vitam de quibus Christus ait, *Vos estis lux mundi*, instar solis nihil reprehensibile continere oporteat; omnes enim ad eorum vitam vitæ suæ iter dirigant & componant necesse est. Et quemadmodum Persarum reges solis imaginem vitro inclusam, eum ad bellum proficiscebantur, semper præferebant, eamque dum prælium conserendum esset, in tentoriis omnium oculis exponebant; ita sacerdotes soles esse debent & ductores, qui Ecclesiæ agmen tam domi quā belli dirigant & præcedant. Horologium porro, quod horas & tempora distinguendo indicat, & directione sua vniuersam vrbem gubernat, denotat; ad proborum sacerdotum exemplum vniuersam remp. se componere, & ab iis dependere debere. Atque hæc est ratio, cur leprosum hunc seruator ad sacerdotes destinet, eique debitum pro adepta mundatione munus & in lege præscriptum offerre præcipiat.

Sacerdotum sanctimonia eximia sit oportet.

Valder. feria 2. post dom. 4.

Li. 4. Epist. Matt.

Celius Rhodig. lib. 5. cap. 2.

Mandauit leprosis Deus olim, vt quando à lepra mundati essent, ingrati animi signum, actionemq; gratiarum, duos passeres offerrent. quo facto memores nos beneficii esse debere insinuauit, ne ingratitudinis arguamur, & ad maiora ampliora que suo tempore recipienda indigni reddamur: displicet enim Deo mirum in modum ingratitudo eius qui è peccati tenebris ad lumen gratiæ rediit, & à lepra animæ præ qualibet corporis maxime pertimescenda, mundatus est. Detestabatur hos ipsos Dauid omnemque ingratitudinem oderat, nam in beneficii accepti agnitionem dicebat, *Benedic anima mea Domino, & noli*

VII. Peccator admissus in gratiā, si ingratus sit, Deo exosus est.

Psal. 102.

& noli obliuisci omnes retributiones eius, qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas.

Ezech. 46. Voluit olim Dominus eos, qui templum ingrederentur, per aliam ianuam eodem egredi, ne egredientes Propitiatorio tergum obuerterent, adeo vt qui per australem portam intrassent per septentrionalem eggrederentur. Verba decreti sunt hæc. *Porro qui ingreditur per viam portæ meridianæ, egredietur per viam portæ aquilonis: non reuertetur per viam portæ per quam ingressus est, sed è regione illius egredietur.* Denotare mysticè hæc cæremonia voluit, insignem ingratitudinis notam esse, post acceptum aliquod à diuina misericordia beneficium, tergum eidem obuertere, & datoris amantissimi obliuisci.

Cant. 1. & 9. Sponsus cum dilectæ suæ pulchritudinem demirans, singula illius membra describeret, & catalogum quodammodo congestarum in eam donorum texeret; ab oculis initium sumpsit, quos columbinis similes esse ait, *Oculi tui sicut columbarum.* In quo insignem illius gratitudinem indicare voluit: solet namque columba, ad singula quæ deuorat grana, oculos cœlum versus extollere, quam fideles omnes imitentur oportet, vt ad singula quæ cælitus recipiunt à largitore omnium Deo beneficia, cor & oculos in altum sustollant, quo Deo immensas gratias agant, seseq; gratos exhibeant.

Ingratitudinem detestandam, & Christianis fugiendam! quam Dauid Propheta morte & inferno castigari exoptat: ait quippe, *Prou. 9.* *Conuertantur in infernum omnes qui obliuiscuntur Deum*, id est, morte omnes amarissima exstinguantur, & ad inferos præcipitentur quasi vita indignissimi, qui post gratias ac beneficia plurima cælitus accepta, Dei datoris obliuiscuntur, & ingratos se erga munificentissimum largitorem ostendunt. Hanc porro Bernardus suis depingens coloribus, ac magnopere detestatus, his nominibus appellauit, *Ingratitudo est quasi ventus exsiccans, & ardens fontem pietatis rorem misericordiæ, fluenta gratiæ.*

Ingratitudo describitur.

Nulla legibus humanis, vt bene notauit Seneca, ingratitudini pœna statuta erat: sed, quia ingens eius malitia est, idcirco soli Deo eius castigatio est relicta, quo iuste & rigide in eam tandem aliquando animaduertat. Hinc rogatus olim Diogenes, vt refert Ælianus, quid omnium citissime senesceret & emoreretur? beneficium, respondit: irrogatas siquidē iniurias marmori & æri inscribimus; beneficia vero ab aliis accepta pulueri, eorumq; memoriam quamprimum intermori patimur.

Ingratitudinem solius Dei est castigare.

lib. 4. Var.

Conclusio.

Eia igitur Christiani, agnoscamus quæ nobis Deus contulit beneficia, ingratudinem detestemur, sacrificia donaque nostra illi offeramus, sacerdoti nos sistamus, coram confessariis appareamus, leprosos & male habentes, id est impios & sceleratos procul à nobis pellamus, eorum familiaritatem & commercium fugiamus, bonis & honestis assuescamus: nam, vt impiorum societas noxia & damnosa, ita sanctorum vtilis, & magna secum commoda trahens. Mortui cadauer casu in Elisæi sepulcrum deiectum, quamprimum vt ossa Prophetæ attigit, redanimatum subito in pedes constitit. Docet hæc nos allegoria, ad solum bonorum, iustorumq; contactum, familiaritatem consuetudinem, fœtida illa & putescentia cadauera, peccatores inquam, in quibus gratia iam mortua est, reuiuiscere & recreari posse. Carbones exstincti iam & mortui, prunis admoti candentibus ignem concipiunt, & ignescentes ardorem emittūt, cum peccatoribus eodem agi modo certissimum est: sola quippe conuersatione familiaritateque iustorum, ad virtutis studium pietatemque velut igni admoti, accenduntur, sopitaque pietas ab eorū ardore vires sumit & inualescit. Hos igitur in socios admittamus, horum à latere non recedamus, leprosos vero & peccatorum maculis deformes declinemus, Deumque eadem opera rogitemus, vt lepras tam eorum, quam nostras benignitate sua emundet.

Proborū societas vtilis est. *4. Reg. 13.*

Hoc igitur in genua prouoluti, humili à te prece contendimus, omnipotens rerum Pater. Omnes, fateor, peccatores sumus, ac proinde leprosi; peccatum siquidem vera animæ lepra est. At si velis, sanare & mundare nos potes, clementissime Deus; non minus enim tua hic voluntas, quam potentia, requiritur. Vtrumque igitur nobis pro tua beni-

benignitate concede, concede inquam, vt quod tua in rem nostram potest potentia, simul etiam velit voluntas. Tu quippe, ô cœlestis Æsculapi, cœlo ad morbos persanandos, & præsertim ad lepram emundandam, delapsus es: Tu nos igitur, summe Elisæe, velut Naamanes, passionis tuæ Iordane ablue, tu nos ô summe sacerdos, crucis tuæ hyssopo, pretioso sanguine tuo cruenta asperge, vt potenti manu tua sanitati restituti, postquam coram sacerdote, ex legis Euangelicæ præscripto, apparuerimus, tibi vota nostra & laudum sacrificia in hoc mundo offeramus, expectantes interim, donec in altero te laudare, in quo omnis beatitudo nostra sita est, mereamur. Huc porro nos deducere summi Patris & Filii & Spiritus sancti Maiestas dignetur, Amen.

DOMINICA QVARTA POST EPIPHANIAM.

Partes.

1 *Quod Dei omnipotentia in mari declarare se soleat.*
2 *Quod mare sit mundus.*
3 *Ecclesia nauis.*
4 *Quod in aduersis nos praeat Christus exemplum discipulorum inuitet.*
5 *Motus magnus est factus.*
6 *De iactatione Apostolorum.*
7 *De dormitione Christi.*

Ascendens Iesus in nauiculam, secuti sunt eum discipuli eius, Matth. 8.

FIGVRA.

IOnas Propheta cum in altum à facie Domini fugiens, naui deuectus esset, tanta subito tempestas exorta est, & naue fluctibus ventorumque turbinibus agitata, omnes qui eadem vehebantur certissimum vitæ periculum adierint. Vota hic singuli diis facere, penatibus supplicare, nauem exonerare, merces in mare deiicere, & hæc, vt mortem instantem effugere; & optatum ingredi portum valeant. Et ecce: ad omnem hunc strepitum, ad procellarum ventorumque furias Ionas non expergiscitur, sed vtramque in aurem securus dormiens, in carina delitescit: quem vbi stertentem nauarchus excitasset, his eum verbis aggressus est: Quid hic rerum agis amice? an non vides, extremo nos discrimine versari? quin expergisceris, Deumque tuum etiam inuocas, vt nostri misertus nos naufragii periculo eripiat, & sospites in portum sistat? Cui respondens Ionas, ait: Noli turbari aut percelli vir bone, vnica tempestatis sedandæ marisque peccandi ratio est, si me in profundum deturbaueris. Quod quamuis nautæ, rei horrore perterriti, facere initio detrectarent, tandem tamen sui saluandi ergo, eum in profundum præcipitem dederunt, quo facto pacatum mare, & omnis tempesta redit. Ad viuum casus hic historiam Euangelio hodierno comprehensam repræsentat, in qua Christo cum discipulis nauiculam ingresso orta tempestas dicitur, & tam sæua quidem, vt omnes submersionem vererentur, & magistrum in nauis fundo instar Ionæ dormitantem, excitarent dicentes. Heu *Domine, salua nos, perimus.* Et quamuis excitatus Dominus tunc in mare se deiici non præceperit; venient tamen dies, in quibus, Ionæ exemplo, maiorique cum ærumna (quod Ionas sospes adhuc in littus electus sit) in passionis Oceanum deiicitur, in quo & exspirauit, & moriens fluctus, quibus homines in hoc mundo concutiebantur, compescuit: quamuis & ad imitationem Ionæ quem tertia die cetus in littus exspuit, post triduum à morte resurrexit. Quid præterea Dominus in hac tempestate fecisse scribitur: imperauit ventis, & eorum rabiem refrænauit, dictoque citius tumida æquora per Neptunia arua resederunt: adeò vt omnes admirantes nimis stupore perculsi dixerint. *Quis est hic, quia mare & venti obediunt ei*; Hanc Euangelii nostri agerr segetem profert, quam & in aurium vestrarum horreum inferre contendam, si æterni Patris Sapientia, maternis precibus inuocata, auxilium mihi & opem ferre non dignetur, atque ideò communi suffragio eam compellemus dicentes. *Aue Maria.* *Matt. 8.* *Ibid.*

Ea omnium semper opinio fuit, Auditores terram & mare & omnia quæ in iis sunt, præ-

Terra & mare mirabilium Dei theatrum.

præ omnibus locis, velut in theatrum & arena delecta esse, in quibus totius vniuersi monarcha & opifex mirabilia sua & prodigia, quæ creaturarum oculis patere cupit, exercere & ostēdere cōsueuit. Nā quāuis plurima in igne & aëris regione miracula producat; tamen quoniam homo omnium operum illius scopus & causa est; vtpote de quo locutus est Psalmista *In me sunt Deus, vota tua*, qui nec in flammis nec in aëre, sed in mari & terra victitet; idcirco in duobus hisce elementis mirabilia sua & miracula maxime admiranda, ac potissimum in mari & aquis, Neptunioque regno, solet producere. adeo vt quotquot hactenus potentiam miraculorumque patrandorum virtutem in summo numine celebrare conati sunt, è mari potissimum eadem elicuerint, indeque laudum præclarissima argumenta deprompserint. Testis sit Dauid, qui mirabilium Dei operum catalogum texens ait, *Magnalia in Aegypto, terribilia in mari rubro*.

Psal. 55.

Psal. 105.

Idem iter insistens Propheta Iob, prodigiorumque diuinorum quodammodo numerum recensens, postquam ea quæ in cœlo & terra operatus est, enumerasset, *Qui commouet terram de loco suo, & columnæ eius concutiuntur, qui præcipit soli & non oritur, & claudit stellas quasi sub signaculo, &c.* mox subiungit velut quid mirabilius, *Qui graditur super fluctus maris, qui facit Arcturum & Oriona*: quasi dixisset, Tanta illius potentia est, vt fluctibus velut pauimento inambulet, & vndas non secus ac terram calcet. Quem locum moraliter Greg. Mag. exponens, credit per mare hoc mundi huius afflictiones intelligi, super illius autē fluctus Deus ambulare dicitur, eo quod, dū persecutionū fluctus & tempestates exsurgunt & furunt, eę ipsæ quamprimum ad stuporem mirabilium eius collidantur & frangantur. Porro per Arcturum illum septem stellis coruscantem, Ecclesiam intelligit, septem; vt in Apocal. declaratur, candelabris, id est, septem Spiritus S. donis & aliis ismatibus insignitam; quæ eam non secus ac sidera quædam & faces illustrant. Et quemadmodum Arcturus, vt idem subnectit semper voluitur, & mari mergitur, & rursum inde emergit, non secus etiam Ecclesia persecutionibus infidelium semper agitatur, hęresumque tempestatibus voluitur, nullum tamen naufragium patitur, nec mari immersa vnquam extinguitur. Atque hoc est, in quo se Deus admirabilem reddit & stupendum, id est, in aquis & maris imperio.

Iob. 9.

Apoc. 1.

Et est reuera quidam Altissimi & omnipotentis Dei potentiæ radius, ac specimen non vulgare solius quippe Dei est, huiusmodi operari, ac talem potentiam exerere. Hinc Moses, magnus ille mysteriorum diuinorum interpres & scriba, cum Omnipotentis virtutem & potentiam describeret, ait, velut singulare diuinitatis indicium, spiritum Domini super aquas leni volatu volitasse & post eum Dauid, Deum eiusque potentiam efferre laudibus gestiens, *In mari*, inquit, *via tua, & semita tua in aquis multis*, perinde ac si dixisset, fluminibus inambulas Domine, mare non secus ac terram percutris, in quo potentiam & infinitam virtutem tuam declaras.

Potentia Dei in aquis se declarat.

Gen. 1.

Psal. 76.

Veteres quidem vt aliquid impossibile, omneque hominum robur excedens exprimerent, pedes efformabant fluctibus maris superimpositos: è contra vero sacra Scriptura, vt Deum omnipotentem nihilque ei impossibile esse declarat, sub imagine imperantis terræ marique eum depingit; vtpote qui modo aquis, modo ventis, modo tempestatibus dominetur. Cuius rei egregium in Apoc. emblema legimus: vidit Ioannes Angelum iride coronatum, cuius facies solis instar radiaret, femora vero instar columnarum ignearum solida essent; cuius pes vnus mare, alter terrā premeret. Angelus hic Deum repræsentabat, & vtriusque pedis situs super bina illa elementa, dominium & imperium quod in terram & mare habebat. Multum autem ænigma hoc interpretes torsit; inquirentes, cur dextro pede mare, sinistro autem terram calcaret.

Rei impossibilis Hierogl.

Apoc. 10.

Deus terræ & mari dominatur.

Fuere siquidem nōnulli qui dixere, Deum consulto & data opera pedem dextrum super mare velut valentius, nobilius, & fortius elementum, quod ipsum natura procellosum, varium, instabile, tempestatibus obnoxium sit, & ventorum turbinibus vt plurimum exagitetur habere; sinistrum vero super terram,

quod ipsa natura quieta sit, & nunquàm loco moueatur. Alii vero allegoricum sensum secuti, existimarunt, in hoc pedis vtriusque situ populum Iudæorum & Gentiles designari, hos quidem mari, illos vero terræ comparando, quod Iudæis ob malitiam reiectis ad Gentes se Dominus conuerterit: & quemadmodũ Iacob filios Ioseph benedicendo, dextram iuniori, sinistram vero maiori natu imposuit; ita Christus, in Iudæorum reprobatione, pedem dextrum super Gentes, sinistrum autem super Iudæos posuerit. Ne vero me existimetis nugas agere, & in incertum collimare, certum est illos terræ, hos vero mari in Sacris litteris comparari: Gentes sc. mari, quod errorum fluctibus exagitarentur, nullumque sanctitatis fructum ferrent: Iudæos autem terræ, sed quam Dei dextra elaborarat, quæq; amplissimos fidei, virtutis, zeli denique fructus proferret. de qua locutus est Psalmographus, *Posuit flumina in desertum, & exitus aquarum in sitim, terram fructiferam in salsuginem à malitia habitantium in ea &c.* quem locum Aug. etiam de Iudæorum reprobatione intellexit.

Gentiles mari, Iudæi terræ comparari.

Psal. 106.

Ipse quinetiam Propheta Abacuc Gentiles mari confert, dicens, *Viam fecisti in mari equis tuis in luto aquarum multarum*; vel, vt lxx. interpretantur, *Superinduxisti in mare equos tuos, conturbantes aquas multas*, quod Hieron. fidissimum hic interpretem agens, de gentilibus exponit. Vere enim Christus equis in mari viam fecit, id est præconibus suis iter cõmodum reddidit, quando eos gentibus euangelium annuntiaturos emisit. Hinc Dei Verbum in Apoc. equo candido inuectum scribitur, quod varii eiusdem coloris equites sequuntur. Hunc quoque sensum è superioribus Prophetæ verbis elicit Gregor. dum ait. *Viam fecisti in mari equis tuis, esse apparuisti iter prædicatoribus tuis inter doctrinas huius sæculi, sordida & terrena sapientes.* Quibus in verbis notandum, Prophetam secundum sensum litteralem, insigne aliquod miraculum exprimere voluisse, dum Deum equos, non in terram nec fluuios, sed in mare profundissimum ait emisisse, quod Diuina potestas in mari potissimum sese exerat.

Abac. 3.

Apoc. 19.

Lib. 34. Moral. 48.

Hinc veteres, vt Amorem scite depingerent, eiusq; qua pollet potentiam & virtutem exprimerent, varios ei flores, & frumenti aliquot spicas, quin & pisces in manus dedere. Innuere scilicet volebant, non terræ modo eum, è qua flores & frumentum producitur sed & mari dominari, quod nimirum in agnitæ potentiæ & dominii signum pisces ei, velut tributum persolueret. Vt autem paganorum hisce nugis & inaniis veritatem mysteriorum nostrorum insigniam, crediderim mystice hinc demonstrari posse, Deum, qui vt Ioannes quidem ait nonnisi amor & charitas est, in terram & mare imperium suum exercere (dicitur quippe in prophetis, *Et non est alius Deus in cœlo, & in terra, in mari & in omnibus abyssis*) at in mari præsertim potẽtiam suam declarare, virtutemq; ostendere.

Amorem vt expresserint veteres.

1. Ioan. 4.

Notauit hoc ipsum hisce verbis Ecclesiasticus, *In sermone eius siluit ventus, & cogitatione placauit abyssum.* Quod hodie vniuersa etiam Iudæa, videns Christum mare conscendere, ventis imperare, tempestates compescere, demirans, ait, *Quis est hic, quia mare & venti obediunt ei?* cuius rei rationem reddens Origines ait, *Cum enim multa magna & miranda ostendisset in terra, transiit ad mare, vt & ibidem adhuc excellentia opera demonstraret, quatenus terra marisq; Dominum se esse omnibus ostenderet.* Atque hoc Euangelio hodierno continetur, in quo legitur, *Ascendens Iesus in nauiculam, secuti sunt eum discipuli eius.* quod ipsum vt methodice & certo quodam ordine deducam, prima concionis parte Christum eiusq; discipulos mare ascendentes repræsentabo, deinde tempestatem excitatam & mox compositam ob oculos ponam.

Eccl. 43.

Matt. 8.

Principio igitur, cum in Euangelii limine Christum nauem ingredientem, tempestatibus imperantem & procellas compescentem video, præclaræ mihi & egregiæ cuiusdã imaginis in mentẽ venit, qua diuinã veteres prouidentiã expressere. Pingebãt scilicet nauim, cuius clauum Deus dirigeret ac moderaretur, & cuius etiam remos impelleret: quo edocere conabantur, vitã hanc nostrã, rerumq; harũ mundanarum statum, naui in mediis mundi huius vndis fluctuanti persimilem esse, ad Deum clauo illius assidentem, omnia dirigere, mouere, nutuque suo moderari.

Diuinæ prouidentiæ symbolum.

Hinc

II. *Mundus mari persimilis.* Hinc efficere volo, mare hoc, quod fluctibus hic intumescere, tempestatibus agitari, & ventis in altum librari dicitur, veram mundi imaginem esse, idque varias ob rationes.
1. Mare enim instabile est; & stratum iam & quietum quam primum turget & inflatur: mundus quoque iam prosperis affluens, crastina de tristitia ciebit, & aduersitatum procellas superinducit, quin & in momento faciem mutat, risumque lacrymis, & veneno mel permiscet.
2. Fluctus maris & vnde momento insurgunt & intumescunt, & momento subsidunt & placantur: in mũdo etiam potentes in momento ad honorum culmen & fastigiũ euehuntur & momento ad imum paupertatis deturbantur; hodie montibus excelsiores & cras humiles in terra serpentes, & sortem suam deplorantes. Testatur idipsum experientia edoctus Dauid. *Psal. 36.* *Vidi impium superexaltatum & eleuatum sicut cedros Libani, transiui, & ecce non erat.*

3. *Mare non includit mortuos.* Mare tertio, nulla patitur cadauera, sed eadem fundo educta ad littus eiicit: mundus etiam non fert eos qui mundo mortui sunt, & animam sensusque mortificatos habent, nullaque erga res terrenas affectione afficiuntur. Ita porro intelligenda sunt verba illa Sapientis, *Sap. 2.* *Grauis est nobis ad videndum.*
4. *Potentes in mundo infirmos deuorant.* In mari quoque pisciculi minores à maioribus deuorantur; in barbaro mundi statu potentes & opulenti tenuiores deglutiunt & depascunt, in eorumq; perniciem & excitium totis viribus conniτuntur. Conqueritur hoc ipsum in sui sæculi moribus Paulus, Corinthiosq;, ut hic tolerantes sint & magnanimi, adhortatur, *2. Cor. 11.* *Sustinentes si quis vos in seruitutem redigit, si quis deuorat.*

5. *Ierem. 5.* Quinto, nihil in maris fundo præter arenam videtur, quæ & sterilis & grauis est. Vnde Ierem. *Qui posuit arenam terminum maris.* Mundus ad eundem modum, præter puluerem, cinerem & vanitatem nihil continet, est quoque sterilis & infecundus, peccatis adhæc grauis & sub scelerum pondere fatiscens. Testatur idipsum Romanis scribens Paulus, *Rom. 6.* *Quem fructum habuistis in illis, in quibus nunc erubescitis?*
6. *Mundus mari periculosior.* Mille discriminum etiam mare officina est, & innumerabilum periculorum parens; plura tamen in mundo discrimina & subeunda & pertimescenda sunt; hic namque maiorem animarum perniciem causatur, quam corporum Oceanus. Nam vix è quatuor mare conscendentibus nauibus vna naufragium facit, at è quatuor hoc in mundo viuentibus animabus vix vna salutis portum ingreditur. Scripsit hoc expertus Augustinus, vtq; alii sibi caueτent, ait, *Amat sæculum, absorbebit te amatores suos vorare nouit, non portare.*

Septimo, portenta & monstrosos abortus plurimos procreat; at non minora nec pauciora portenta habet mundus, qualia in primis sunt illi quibus gladius in labiis, quibus duplex cor, item qui duas vno ore exerunt linguas, *Os bilingue detestatur Deus.* 7. *Mundus scatet monstris.* *Eccles. 2.* *Prou. 8.*

8. Mare habitationi & sedi stabiliendæ ineptum est; ita mundus: confirmabat hoc Hebræis scribens Paulus. *Heb. 13.* *Non habemus hic ciuitatem permanentem, sed futuram inquirimus:* neq; enim est aliud quam diuersorium, è quo postridie emigrandum sit.

9. Mare nono amarum est, salsum, & insipidum, hanc quamuis salsuginem pisces, qui in eodem viuunt nec sentiant nec gustent: Idem de mundo hoc inferiori iudicium esto; Auditores, qui amaritudine & miseriarum salsugine plenus est, licet qui in eodem assidui sunt, & immersi, eamdem non percipiant: Tangit obiter Propheta, dum de mandatis oratione instituens ait, *Esse sub sentibus delicias reputant.* *Mundus amaritudine plenus.* *Iob. 30.* Mare denique numquam satiatur, sed hydropici instar quo magis bibit eo amplius sitit. nam quamuis torrentes, amnes, fluuiosque absorbeat, qui in ipsum quotidie se exonerant numquam tamen limitibus suis, quasi saturum egreditur, sed alios haurire fluuios paratum est: adhunc modum etiam mundus saturari nequit, sed semper habendi siti laborat: qui enim ad honores euectus est, ampliores & maiores ambit: concupiscentiam cernis & delicias corporis consectatus & consecutus, alias cupit & nouas excogitat, cupidus, auro distentas arcas habens, cupiditate non extincta sed prouocata, ad nouas diuitias aspirat. In mari quoq; hoc semper turbines, ac procellæ, & tempestates assiduæ, vnde textus Euangelii, *Motus magnus factus est in mari.*

Cym-

III. *Matt.* 8. Ecclesia naui comparata.

Cymba porro hæc, quæ ventorum furiis & procellis agitari hic dicitur communi omnium sanctorum Patrum sententia, verus Ecclesiæ typus & imago est: ipsa enim Ecclesia scite admodum & conuenienter naui cōparatur. Nam quemadmodum diluuii tempore, nullus ab aquis immunis fuit, nisi qui Noë arcam ingressus, ceteris omnibus diluuio absorptis, & oceano circumquaque stagnanti immersis: ita nulla prorsus extra Ecclesiæ arcam constitutis salus, nullisq; salutis portum ingredi datur, quam quos Christi nauis excipit, reliqui autem non diluuii modo, sed damnationis æternæ fluctibus submersi intereunt. *Gen.* 7.

Nauis adhæc nullas patitur rimas aut foramina per quæ subingrediente sensim aqua, mergeretur, ac triste naufragium faceret: Idem de Ecclesia dictum volo, quæ nullum schisma, diuisionem nullam, nullam denique dissensionem ferre potest Hanc ob rem sponsam suam laudauit in Canticis sponsus dicēs, *Vnica est columba mea, vna perfecta mea.* Vna scilicet Ecclesia sit oportet, & ita vna, vt quicumque eamdem diuisam velit, næ ille fatuus & demens censendus, ac regem Antiochum imitari dicendus sit. Hic enim cum piratam quemdam, qui mare myoparonibus infestum reddebat, ac non nisi rapto viuebat, magna nauium copia obsedisset, adeo vt nullus ei effugii locus pateret; ita tandem cum eodem transegit, vt cum dimidia nauium parte sospitem eum dimitteret, quod & sacramento cōfirmauit. Pirata igitur cum in regis se manus tradidisset, singulas quamprimum naues Antiochus in duas dissecari partes iussit, piratęque vtram sibi partem vellet, electionem dedit, atque ita naues omnes inutiles nauigationique ineptas reddens, eius potentiam fregit. Idipsum, mihi credite, Ecclesiæ eueniret, si in plures diuidi partes posset. *Porro vnum est necessarium.*

Cant. 6. *Valer. li.* 7. *cap.* 3. *Luc.* 10.

Inter cetera, quæ ingenio se Salomon suo comprehendere posse diffidebat, erat *via nauis in medio mari*, at dum hæc illius verba mēte voluo dato studio Spiritum sanctum de naui Ecclesiæ locutum censeo, quæ in medio mundi huius pelago varie impellitur, & fluctuat. Et est profecto difficile admodum ingenio humano, intelligere, aut perfecte comprehendere, quomodo sacra illa Iesu Christi nauis tot annis ventorum turbine concussa, & tempestatibus agitata in persecutionum oceano incolumis, nec minima tabula amissa, insultantibus & frendentibus nequidquam inimicis, fluctuet, imo nullum naufragii periculum pertimescat.

Prou. 30. Ecclesia nauis est in medio mari fluctuans.

Ecclesiæ igitur imago nauis hæc est, de qua trina asseri veritas poterit. Imprimis infracta quædam & pertinax firmitas, ac sempiterna duratio; idque propter assiduum sancti Spiritus auxilium, quod nullo vmquam tempore intercidet aut deficiet. Promisit siquidem Christus perpetuum se sospitatorem Ecclesię futurum, ac nullo eam æuo à se deserendam: quod autem promisit, irritum non reddet. Vnde in Matthæo legitur, *Et portæ inferi non prævalebunt aduersus eam*: quin & Paulus ideo, Timotheo suo scribens, firmamentum eam & columnam veritatis nuncupat. apud Ieremiam autem Dominus instar ciuitatis munitæ & colūnæ ferreæ eam se redditurum promisit, *Ne timeas ecce dedi te in ciuitatem munitam, & in columnam ferream.*

Ecclesia perpetua & perennis est. *Matt.* 16. 2. *Tim.* 3. *Ierem.* 1.

Deinde vehemens & assidua persecutio: tam graues quippe & turbulentas procellas patitur tamq; vehementibus turbinibus concutitur, vt absorbenda & peritura penitus videatur, & tamen incolumis semper caput affert, & frendentibus persecutionibus magnanima & heroica quadam constantia insultat, naufragiumque quid sit, ignorat. Et profecto tres iam Ecclesia graues persecutiones perpessa est: primam à tyrannis; Nerones, Domitianos, Troianos, Diocletianos, Maximinos aliosque intelligo: secundam ab hæreticis, de qua vaticinatus olim Petrus Apostolus ait, *Et in vobis erunt magistri mendaces.* tertiam à peruersis Christianis: quarta & postrema, omniumque crudelissima futura est persecutio illa Antichristi. At his nequidquam insultantibus Ecclesia victrix semper & superior euadet. Eiusce rei si figuras desideretis, arcam Noë considerate quæ fluctibus quidem agitata & rupibus marinis illisa est, nunquam tamen quassata fundum petiit. Graues etiam luctus Rebeccæ vterus experieba-

Ecclesia quadruplici persecutioni subiecta. 1. *Pet* 2. *Gen.* 7. *Gen.* 25.

riebatur cum gemini inter se collatis viribus decertarent, & ciuili & intestino bello concuterentur; nullus hinc tum abortus secutus est.

Matt. 7.

Domus illa Euangelica rupi inædificata, à ventis quidem impulsa & petita fuit; aquilonibus ludibrium; ideo tamen ad terram non concidit. Mulierem illam prægnantem;

Apoc. 12.

cuius meminit Apocalypsis, bestia quidem deuorare conata est, sed infracta permansit & immobilis. Idem omnino de Ecclesia cogitetis velim, ipsa quippe Noe arca est omnia animalia ratione prædita, munda & immunda continens; vterus Rebeccæ est, Iacobos & Esau in se complectens, iustos inquam & peccatores, est domus illa rupi confessionis Petri, quam de Christi diuinitate protulit, inædificata; est mulier illa Apocalypseos, quæ insultibus, persecutionibusque exposita constans permanet, omniumque vires eludit.

Ecclesia de persecutionib. triũphat.

Postremo, quod periculis omnibus superior euadet, inimicos debellatura, deque ipsis triumphum reportatura, & testes victoriæ, infamiæque hostilis notas trophæa erectura sit; idcirco rubo, quem Moses in Exodo vidit

Exod. 3.

inter flammas non flammantem, eam haud absimilem licet confiteri. Quamuis enim Ecclesia in mediis persecutionum ignibus constituta sit, nullum tamen sentit incendium aut ambustionem; at inuiolabilis semper permanet. Hinc inter cetera sponsus in Canticis

Cant 7.

eam comparat palmæ; quæ quo violentius deprimitur, eo amplius exurgit & cristas obtinendo erigit. Ecclesia igitur nauis est, sed nauis quam Christus hodie ingressus scribitur.

Matt. 8.

Ascendente Iesu in nauiculam.

Christus semper in laboribus præcedit.

Quot nauis hæc conscensio mysteria, quot mirabilia & dignas considerationes includit! Primo docet Christum in tempestatibus & laboribus ducem semper & primum esse, ipse nimirum magnanimus ac generosus ille ductor est, qui in ærumnis, laboribus, periculis subeundis primus est; primus in periculis maris, in pœnis terræ primus, viam aperiens ac vadum tentans: vt quicumque sequi desiderent, tentatum iam & complanatum iter ingrediantur: ipse vitæ huius angustias & amaritudines sua constantia perstringit, ac quodammodo melle superiecto dulcorat, ne earum difficultate ceteri deterriti pedem detrahant, at potius, facile illecti, vlterius progrediantur. Magnus ille & validus Abimelech cum pinum mediam dissecuisset, eiusque ramos in milites distribuisset, orationem ad eos conuertens ait, *Quod me vidistis facere, cito facite*, hodie namque de inimicis vindictam sumamus necesse est. *Iud. 9.* Idem omnino ductor ductorum Christus suis ait. *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam & sequatur me.* *Luc. 9.*

Exod. 14

Moyses Hebræorum ductor & tutela, cum virgam manu gestans populo in transitu maris rubri ducatum præstaret, alta voce inclamauit: Sumite animos popule meus, audacter me ducem sequimini: neque enim vos in syrtes aut cæca vada deducam, eadem vtriusque sors & discrimen erit; nolite timere hi, quos cernitis, aquarum congesti & conglobati montes, non subsident aut in caput vestrum descendent. Idem hodie & Christus facere videtur, nam quo nobis omnibus per tribulationum oceanum ingredientibus animum adderet, primus nauem ascendit, primus mari se committit, primus denique tempestatibus & procellis sese exponit.

Christus semper in nauclerũ assumendus.

Secundo quoniam maris, & cymbæ mentio incidit, notandum hic occurrit, eos, qui nauigationem instituunt, mare iam conscendere parant, de necessariis sibi rebus semper prouidere, nequid sc. dum in medio itinere constituti periculum aliquod adire coguntur, desit; malũ quippe, anchoras, vela, remos, funesq; comparant, denique de vigilanti ac sedulo sibi nauarcho prospiciunt. Via, qua ad cœlum tenditur, difficilis est, & quidem per mare instituenda: magna hic discrimina, & euidentia pericula adeũda, multaq; ad hoc necessaria sunt. At inprimis det operã vnusquisque, ne vnquam sine diuino numine iter aggrediatur, eius semper auspiciis imploratis nauem conscendat, ipse Deus in nauarchum & directorem assumatur, ipse inquam primus in naues nostras admittatur; vt hic factũ videmus; vix enim nauem conscendit, quin omnes eum Apostoli comitentur, & præcedentẽ sequantur. *Et secuti sunt eum discipuli eius.* *Matt. 8.*

Sanctorum exempla afflictis consolationi sunt. Nihil autem est quod animos roboret ac confirmet magis, nihil quod eos ad labores & difficultates æquanimiter perferendas amplius exstimulet, quam sanctorum hominum exempla, eorumque vita ob oculos posita. Hinc zelosus ille patriarum legum Mathathias filios alloquens ait, *Mementote qualiter salui facti sunt patres nostri, cum persequeretur eos Pharao in mari rubro.* 1 Mach. 8. Quin & Iosue, cum filii Israel Iordanis fluenta sicco vestigio pertransissent, præcepit, duodecim vt lapides vastos fundo eductos in ripa, in rei tantæ memoriã, erigerent; quibus posteri visis, Deo confidere, inque ipsum spem suam conijcere discerent, qui nimirum patres tantis angustiis calamitatibusque eripuisset. Iosue 4. Hodie quoque Apostoli, dum Christum Dominum mare conscendere vident, ipsum quantocius secuti sunt & nauem cum ipso conscenderunt, ad vsq; pericula à latere illius non decedendo. Sed quid hic noto? quænam sese hic paradoxa aperiunt?

Multi Christum in prosperitatis terra, pauci in aduersitatũ mari sequũtur. Video, plurimos Christo, dum in terris ambulat, adhærere, adeo vt sæpenumero præ copia sese mouere non potuerit; at mox, vt mare ingressus est, in quo maiora pericula, tempestates assiduæ, & procellæ frequentiores, solos Apostolos & discipulos eum sequi. Quod & hoc in mundo iam locum habet: multi namq; in terram prosperitatis Christũ sequuntur; at paucissimi in mari tribulationũ aut in afflictionum tempestatibus: in quo hirundines imitari videntur, quæ interea dum æstas ridet, & calores vehementiores sunt, nobis & laquearibus nostris adhærẽt; at quãprimum frigus & bruma ingruit, recedũt frigoris impatientes.

Actor. 26. Apostolus cum coram Agrippa Rege & Præside Festo, de Christo eiusque oraculis ac lege loqueretur, tanta eloquentia & verborum efficacia vsus est, vt commotus rex & tactus intrinsecus dixerit. *In modico fieri me suades Christianum.* cui subintulit Paulus, *Opto apud Deum, & in modico & in magno: non tantum te, sed etiam omnes qui audiunt hodie, fieri tales, qualis & ego sum, exceptis vinculis his.* Id est, Vellem omnes Christianam religionem amplecti, & in eo me imitari; non autem vsq; ad vincula & compedes quibus constrictus sum. Perinde ac si dixisset, Scio paucos admodum esse, qui Christum ad vincula & carceres vsque sequi, & coram præsidibus & iudicibus ob Christum sisti velint. Nam quamuis paradisi gaudia & cœlestes deliciæ omnibus paratæ sint, crux tamen & calamitates, tormentaque nonnisi discipulos eius manent; qui hic in mari, in tempestate constituti trepidant, quorum aliqui in amara passionis procella Dei filium vendunt, quidam vero eũ deierando pernegant, ceteri fuga dilabuntur, quid igitur tenelli & molles mundi amatores agerent? *Et secuti sunt eum discipuli eius.* Matt. 8.

Amor sui homini proprius. Solos hic discipulos Christum secutos tradit Euangelista, quod ipsi magistrum tam in viis asperis ac scruposis quam lętis & planis, tam terra quã mari, sequerentur. Sunt n. nonnulli, qui Dominum nõnisi in campestribus, viis latis, terraq; sequuntur, & ab eodem vocati, nonnisi in iis quæ ad gustum sunt voluntati illius obsequuntur atq; hoc ex inordinato erga seipsos affectu, nimioq; amore proprio, ortum habet, qua nulla deterior aut exitiosior à peccato pestis nos deuoluta remansit. Adeo vt vnusquisq; in omnibus erga quæ afficitur, aut quæ aggreditur, in seipsum primo oculos conijciat, vtilitatiq; & emolumẽto priuato præ cæteris studeat, inque ipsum ante omnia collimet.

Gen 25. Isaac geminorum pater, quamuis alias vir vitæ sanctissimæ, Iacob iusto posthabito, erga Esau agrestem & profanum potissimum afficiebatur, quod de huius venationibus interdum vesceretur. Non proprie diligebat Esau, sed seipsum; quod venator hic ferina sæpius paternam mensam instrueret, epulisque delicatioribus patris palatum subinde reficeret. Ad eundem modum & homo, sui ipsius commodo & lucro studens, Deum propterea diligit, quod plura ab eodem beneficia recipiat, non vero quo amari dignus sit, & coli ab omnibus debeat.

Deum pro commodo proprio studens commodo diligit. Horum de numero erat & Psalmographus, dum de seipso canit, *Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas, propter retributionem.* Psal. 118. Id est affectus quidem meus, Domine, in mundanarum rerum amorem propendebat; sed ab iis retraxit, & mandatorum tuorum viam, quod larga mihi donaturum te beneficia promittebas, ingressus

sum

sum. Iacob quoque in mercedem & præmium oculos coniiciens, votum vouet Domino, *Si fuerit Dominus mecum, custodierit me in via per quam ambulo, & dederit mihi panem ad vescendum & vestimentum ad induendum, reuersusque fuero prospere in domum patris mei, erit mihi Dominus in Deum*. Videte obsecro, vt proprii emolumenti respectu, priuatique commodi intuitu, Dei se seruum confiteatur.

Gen. 28.

Et proprius hic atq; inordinatus affectus in causa est, vt nullus laborem aliquem aut tribulationem, etiam minimam, in Dei seruitio occurrentem, vltro subire velit, sed eam remis velisque fugiat. Quod tædium & nauseabundam pigritiam in Prouerbiis exaggerans Salomon, ait, *Dicit piger, Leo est foris in medio platearum occidendus sum*, perinde ac si dixisset, Credit piger ea quæ factu facilia & percommoda sunt, magnam difficultatem includere, ac detrimentum sibi aliquod allatura: diei quippe vnius ieiuniũ, leonem existimat, à quo se enecandum opinatur: horam orationi traducendam, feram credit, quæ iugulo suo insiliat, & incautum præfocet.

Prou. 22.

O inanes ac pueriles affectus! ô amicitiam fallacẽ & inimicam! an ignoras, ô homo, perfidi & fidifragi esse, amicum in necessitate & periculis constitutum desetere, opemque & subsidium efflagitanti denegare? de quo Spiritus sanctus apud Salomonem locutus, *Est amicus secundum tempus, non permanebit tempore tribulationis*. At, *omni tempore diligit qui amicus est, & frater in angustiis comprobatur*. Adeo, vt quicunque perfecto Deum amore diligere se dicit, tam in aduersis & tristibus, quam lætis & prosperis; tam in maris procellis & tempestatibus, quam terræ amœnis, & suaue ridentium hortorum deliciis eum amare & sequi debeat. Ast hodie, pro dolor! in tranquillitate quidem plurimi, paucissimi vero in tempestate & aduersitatum procellis Christum sequuntur.

Eccles. 6.

Verus amicus vbique & semper adest amico.

Hebræi cum Ægyptios vndarum vorticibus absorptos, marique rubro immersos cernerent, se vero diuitiis, spoliis ac thesauris Ægypti, Angelo ductore, locupletatos, & sospites per æquora traductos, lætum Domino pæana depromebant, *Cantemus Domino, gloriose enim magnificatus est*. At, non multo post cum rerum penuria laborarent, & rebus ad vitam necessariis indigerent, omnes aduersus Mosem & Aaronem in deserto murmurarunt, & querelarum plaustra in eosdem desperabundi exonerarunt. *Vtinam mortui essemus per manum Domini in terra Aegypti, quando sedebamus super ollas carnium*. Seruiebant nimirum Deo, quamdiu ad votum fluerent omnia; at vbi aduersa ingruerent, à Deo recedebant. Quotnam hodie, Deus bone, Israelitis his partes reperiemus, qui nonnisi in terra Deum sequuntur, cumque quam de voluptatibus delitiisq; carnalibus aliquid remittere, malunt.

Exod. 15.

Exod. 16.

Genezarenis etiam similes esse dicere quid vetat? namque audito Christum dæmonibus porcos inuadendi eosq, in aquarũ fluenta præcipites agendi potestatem dedisse, enixe ab eo petierunt, obuiam procedentes, finibus vt eorum egrederetur? His longe deteriores sunt Christiani, qui Dei sui iacturam facere, cumque amittere malunt, quam corpora in seruitutem redigere, spiritùique subiicere, sensuumque inordinatos appetitus refrenare. Adeo vt nemo Christum, si vel minimum quid aduersitatis ferendum occurrit, aut aliqua rerum iactura facienda sit, sequi velit; at si qua lucri spes voluptasque exterior affulget; nemo non eum sequitur.

Qui Deũ nonnisi in prosperitate sequuntur similes sunt Genezarenis. Matt. 5.

Historia Iob refert, filios Dei quadam die in conspectum Dei venisse, & inter illos & satanam adfuisse, cui Dominus ait, *Nunquid considerasti seruum meum Iob, quod non sit ei similis in terra, homo simplex & rectus ac timens Deum & recedens à malo?* Satan respondens mox dixit, *Nunquid Iob frustra timet Deum? Nonne tu vallasti domum eius, vniuersamq; substantiam per circuitum: operibus manuũ eius benedixisti, & possessio eius creuit in terra? Sed extende paulu lum manum tuam, & tange cuncta quæ possidet, nisi in facie benedixerit tibi*. Nouerat scilicet Satan, homines Deo tunc potissimum seruire, eiq; se subiicere, dum rebus eorum benedicit, cum omnia ad votum fluunt, cum fortunarum nauem prospero & læto vento propellit, imo per terrã solidam & non sub-

Credebat diabolus Iob Deo seruire rerum temporalium quas ab eo recipiebat gratia.

subsidentem eos dirigit; at vbi mare tribulationum, aduersitatum, tempestatumq; conscendendum, vbi contraria aura superuenit, quamprimum eum deserere, & aliud iter ingredi. Sed iam satis superque de priori couctionis membro; tempestates iam & ventorū procellæ aures meas feriunt, meq; ad se vocāt. Deerat nimirū nauigationi huic altera quam auspicamur, pars.

V. *Matt.* 8. Tempestas hæc supernaturalis fuit. *Et ecce motus magnus factus est in mari.* Quamuis natura tempestatem hanc ciere potuerit, credibile est tamen supernaturalem eam potius, atque Deo permittente factam fuisse. Quod innuere videtur Lucas dicens, *Luc.* 8. *Et descendit procella venti in stagnū*: cum tamē vndarum tumor & fluctus à ventis sub aquis latentibus sese que exerere volentibus gigni *Psal.* 134. soleant, qui eum efferre se & erumpere gestiunt, fluctus voluunt & mare a sedibus imis excitant. Philosophatus hunc in modum est *Psal.* 148. Propheta Dauid: *Educens nubes ab extremo terræ, qui producit ventos de thesauris suis.* Hi porrò venti hac ratione procreati, ad Dei nutum diriguntur, illiusque imperio parent, de quo *Exod* 14. Psaltes, *Spiritus procellarum qui faciunt verbum* *Exod.* 10. *eius.* Illius scilicet voluntate & nutu venti mare rubrum in duas partes disseeuere, fluctusque in altum velut mole concretos sua suspenderunt: ipso volente venti dispulere ex Ægypto cinyphes & locustas: ipsius imperio iidem coturnices & aues à transmarinis locis in castra Israelitarum pepulere; hodie quoq; Æolo suo & creatori obsecundantes tempestatem causantur.

Tempestas hæc ingens fuit. Hæc porro tempestas, quantum augurari è circumstantiis possumus, vehemens admodum & periculosa fuit: eamque varias ob causas oriri Dominus permisit. Primo, vt ita Apostoli Christum in carina dormitantem excitare compellerentur; quod haud dubie, si exiguum periculum fuisset, non fecissent. Plerique enim eorum nauigio assueti erant & naucleri, sæpiusque dum in mari piscaretur, tempestatem & iratum mare experti fuerant. Deinde, vt hinc euidentius miraculi ipsius magnitudo appareret, dum Christus ventos & turbines compescuit, serenitatemq; superinduxit. Tertio, vti quidē Origenes ait, ingens fuit, vt ingens etiam opus appareret, quale nullus vmquam prophetarum edidisset. Quarto, vt tanto maius Apostolorum gaudium foret, cum tanto se ereptos discrimine cernerent: quo enim fluctus magis magisq; intumescebant, quo & metu & formidine maiori exanimabantur. atq; vt timor periculi ingens fuit, ita quoq; liberationis gaudium magnum fuerit oportet. Ideoq; *motus magnus factus est in mari.*

Porro, nullum hic mare aliud intelligendum, quam stagnum Genezareth; ita namq; ipsum Lucas cap. 8 appellat: maris autem nomine Matthæus vocandum ipsum censuit, quod late pateret, & multa passuum millia complecteretur. Nemo autem, dum tam horrenda tempestate nauem hanc cum maximo naufragii periculo audit iactari, tantam vētorum vndarumque audaciam fuisse sibi persuadeat, vt nauim qua Dominus, ventorum fluctuumq; moderator, veheretur, concutere præsumpserint, nisi diuina huc voluntate cōcurrente, tantamq; maris rabiem permittente: vt ita potentiam suam, quemadmodum olim tempore Ionæ Prophetæ, declararet. *Matt.* 8. Per mare hoc Genezareth stagnum intelligendum.

Notandum hic etiam, semper insolitum quid & rarum accidere, vbi Deus adest. nam quamprimum vt Ierosolymam intrauit, *commota est vniuersa ciuitas.* Arca Domini cum in castra Hebræorum descendisset, Philisthæi ob insolitum hostium gaudium obstupescentes dixere, *Quæ exultatio est hæc? qualis non fuit heri & nudiustertius?* quo insinuatur, Deum peruicaces & obstinatos animos, quos semel subierit, conuertere, & cera molliores reddere. Vbi Deus adest, semper rarum quid accidit. *Matt.* 21 1. *Reg.* 4. 1. *Reg.* 5. *Colos.* 3.

Cum eandem Arcam in fanum Dagon intulissent, miser Dagon quamprimum comminutus ad terram concidit. Docemur hic, Deo animam subeunte, idola eius confestim concidere & perire; ruere inquam idolum auaritiæ, quam hoc nomine Apostolus nuncupauit; idolum quoq; gulæ, luxuriæq; omnia deniq; animæ nostræ idola trunca & mutila ad terram delabi. Deus siquidem animarum nostrarum territorium ingressus, easdem mirabili quadam ratione conuertit, mutat, inq; nouos nos homines transformat.

Spiritus Domini cum in Saulem descendisset, in alium prorsus virum eumdem mutauit. 1. *Reg.* 10.

uit, adeo, vt qui agrestis & minax fuisset, iam mansuetissimus & benignissimus mortalium videretur. Quod olim Regi huic, quotidie iis accidere consueuit, quos Deus visitare & inhabitare quodammodo dignatur: omnia nimirum mutat, quadrata rotundis, ita summis naturam veterem transformat in nouã, longeque meliorem, petram conuertit in torrentem, vitia in virtutes, tenebras in lumen iucundissimum, procellas in serenitatem, turbas in requiem & pacem, inscitiam in scientiam, mortem denique in vitam. Docuit hoc me Psalmographus dicens, *A facie Domini mota est terra, à facie Dei Iacob: qui conuertit petram in stagna aquarum, & rupem in fontes aquarum.* Hæc autem mutatio rarum quid est & insolens, à dextera Ecclesię profectum, & virtutem Altissimi patefaciens, eius inquam qui ventos hodie & fluctus compescit, iisque arma extorquet.

Deus animam intrans, eandem immutat.

Psal. 113

Motus magnus factus est in mari. Credit Ambrosius, Beda, Thomas, & Glossa ordinaria ob scelestum & proditione infamem Iudam Iscariotem hanc tempestatem excitatam, ex quo colligere poterimus, quot mala & calamitates illi domui impendeant, in qua sceleratus & impius commoratur. Si ob vnius Ionæ inobedientiam quamuis meru innectam, mare concitatum nauem qua alii plurimi vehebantur in extremum naufragii discrimen coniecit; si ob vnius Achan furtum Israel ad internecionem propemodum deletus est; si ob trium virorum illorum ambitiosorum Core, Dathan & Abiron superbiam, omnes eorum domestici & commilitones viui ad inferos, per dehiscentem terræ voraginem descenderunt; magnum profecto afferre exitiũ perniciemq; vnius pręua sceleratiq; commercium credendum est. Semper namq; vbi impiorum congregatio est, tempestates excitantur, pericula frequentia sunt, & discrimina obuia. Date igitur operam, ne quem impium aut vitiis infamem in familiam vestram adoptetis, nisi extremam capiti vestro ruinam accersere velitis.

Matt. 8.

Iudas huius motus causa.

Iona 1.

Ios. 7.

Num. 16.

Hanc porro in familia instituenda regniq; ministris seligendis cautionem adhibuit rex Dauid: *Oculi mei ad fideles terra, vt sedeant mecum, ambulans in via immaculata hic mihi ministrabat: non habitabit in medio domus meæ qui facit superbiam, qui loquitur iniqua, non direxit in conspectu oculorum meorum.* Id est, nullos vmquam nisi probos in hoc mundo dilexi, & si quem in regno meo iustum Deique timentem reperire erat, hunc in familiam meam adoptaui; quin & ita improbos, vitæque contaminatæ, superbos, turgidos, vitiisque deditos abominor & detestor, vt nullus vmquam impius domum meam sit ingressurus. Et merito; cum peccatores tempestatum & malorum familiis in quibus habitant superuenientium causa sint.

Psal. 100.

Dauidis in seruorum delectu cautela.

Motus magnus factus est. Ipse forsitan Christus motus huius causa fuit; antequam enim nauim conscenderet, mare pacatum & quietum erat, insolescere vero & tumere cœpit, dum in altum prouectus esset. Docemur hic, eos qui sine Deo viuũt, eiusque societate non gaudent, ementita quadam & ficta pace, bellisque deteriore gaudere. Testatur hoc ipsum Christus in Euangelio dicens, *Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quæ possidet.* Tunc scilicet Dæmon gaudens ait, quod Holofernes olim de se iactabat, *Ego numquam nocui viro qui voluit seruire regi Nabuchodonosor.* Sed dici non potest, quã pax hæc noxia sit & periculosa, quã tristes sub risu hoc lacrymæ delitescant: de hac siquidem Isaias locutus videtur, *Ecce in pace hæc amaritudo mea amarissima.* Idcirco quamprimum animarum nostrarum Deus cymbam ingreditur, tempestates & turbines exspectemus necesse est. Huc alludens Christus, dicebat se bellum & non pacem mundo attulisse: *Non veni pacem mittere, sed gladium.* Cum enim quis firmiter secum statuit peccatis egredi, & virtutum semitam ingredi; tunc bella interna desæuiunt, tribulationes & tentationes ingruunt, tempestatesque validæ concitantur.

Matt. 8.

Luc. 11.

Iud. 11.

Isai. 38.

Matt. 10.

Appositam huic proposito similitudinem attulit Chrysostom. Fur, inquit, domui non insidiatur, quam fœno, ferutis, rebusque aliis nullius momenti scit plenam esse, sed palatiis, ædibusque amplioribus, quibus lautam supellectilem & magnam opum vim nouit inclusam. Dæmon, latro ille sacrilegiis & rapina infamis, nullos etiã infestabit aut tentabit,

Diabolus nullos tẽtat, nisi qui in statu gratiæ sunt.

tabit, nisi quos meritis, virtutibus, gratiarum donis & charismatibus, inque perfectione prouectos nouerit; inopes vero & in via perfectionis non vsque adeo progressos deserit aut contemnit. Quod & Gregorius calculo suo confirmat. *Dæmon eos tentare negligit quos quieti iure se possidere sentit*, virtutibus inopes, & vitiis opulentos. Exemplum euidens, quod modo præ oculis habemus, rem testatam faciet, in quo mare nauem Apostolorum exagitat, quod Christus eam ingressus sit.

VI. *Matt. 8.* Nihil in mundo stabile. *Motus magnus factus est in mari.* Cum cymbam qua Christus mundi Redemptor vehitur, tempestatibus quassari video, & Apostolos pelago iactari ipse mihi persuadeo, nihil in hoc mundo stabile aut solidum reperiri. Notauit hoc Glossa. Et sane quantumuis Christum socium haberemus, quantumuis ille nobis semper adesset, semper temen metuere oportet, imo nusquam non timere: *Prou. 28.* *Beatus* enim, inquit Sapiens, *qui semper est pauidus*: quin & Bernardus exclamat, *Nusquam est securitas, nec in paradiso, multo minus in terra.* Angeli quippe cœlo excidere, primi mortalium satores paradiso eiecti sunt, & Iudas sancto Apostolorum contubernio, indignum se reddens, expulsus: hodie ecce nauim, qua Apostoli nauigant, tempestas exagitat, adeo vt omnes præ metu exalbescant.

Qui Christum sequuntur, tempestates experiuntur. Antequam Christus nauim ingrederetur, mare stratum videbatur, vndæ quiescebant, fluctus peccati subsidebant, nec venti prælia inter se miscebant: at mox vt Christus mare conscendit, ecce tibi subdito tempestates insurgere, mari intumescere, vndę sursum librari, venti deseuire, decumani fluctus volui, aër turbari, piceoque tegi cœlum velamine, tonitrua exaudiri, fulgura coruscare, omniaque sursum deorsum moueri, & discrimen certissimum minari ac naufragium; malus ecce comminuitur, vela lacerantur, funes & rudentes vt festuca diffringuntur; nauis quoque iam iam aquis absorbenda & fluctibus videtur haurienda, adeo vt cœlum, terra, atque omnia elementa in Christum eiusq; discipulos conspirasse visa sint. Cur autem qui Christum sequuntur, tempestatibus exagitentur, inque periculo versentur, variæ dari rationes possunt. primo quod quicumq; Christum in aqua & alto religionis mari sequi desiderant, tacite carpant & coarguant eos qui in terra desides & meticulosi permanent. Hinc de Christo dixere impii, *Contrarius est operibus nostris*, qui nimirum paupertate sua diuitias nostras, humilitate superbiam, sobrietate ingluuiem castigat ac reprehendit. *Sap. 2.* Scilicet, omnes sancta vitæ illius nauigatio exagitabat, quia tacite omnium mores corripiebat.

Simia specula odit, quod eadem deformitate eius exhibeant. Atque vt simia, superbiæ & malitiæ symbolum speculum horret, & vbicumque potuerit, frangit, ne in eodem corporis sui turpitudinem videat; & vt camelus, monstrum illud dorsiferorum animalium, aquā limpidā semper turbat, ne gibbum, quem se gestare tergo nouit, videre cogatur: ita mundus, ne vitia sua videat, proborum vitam semper carpit & aduersus eosdem bellum mouet, exemplum quæritis? Quamprimum ecce, vt Ioannes Zachariæ, anachoretarum caput & Primas, Herodis aulam ingressus est, omnia concitantur, tantaque aduersus eum tempestas insurgit, vt ceruicem simul & vitam amittat: austeritate namque sua regias delicias, suaque continentia adulterium & incestum regis castigabat.

Iusti semper tempestatem patiuntur in mundi huius pelago. Altera tempestatis huius ratio est; vt hinc manifestum foret, iustos & probos, quamdiu mundi huius mare nauigant, tempestatibus & procellis concuti: mundus enim fideles Christi Iesu seruos hospitum & peregrinorum instar habet. Quod ne insolitum aut nouum Apostolis videretur, Christus eos præmonendos censuit, dicens, *Si essetis de mundo, diligeret vos mundus; quia vero de mundo non estis, odit vos mundus.* *Ioan. 15.* Mundus iustos & probos vt peregrinos habet. Ciuis ciuem vt ciuē tractat, sed alienigenam & externum, nonnisi vt ignotum & hospitem: non secus etiam mundus iustos persequitur, piis bellū mouet, sanctam instituere vitā volentes grauissima q; tyrānide premit; & quoties aliquis nostrum aliam vitæ rationem inire conatur, tempestates excitat: contra vero si per omnia vitiorum genera euagetur, ad omnia scelera habenas laxet, vitamq; latā ingrediatur; pace perpetuā gaudebit, deq; nullo hoste sollicitus, quiete aget: Quamdiu enim maleficus carceribus conclusus tenetur, nemo ei grauis est, aut negotium.

rium facessit: si clam fugam instituere, aut carcerum repagula violenter velit effringere, omnes in eum manus inicient, quotque obuios habuerit, tot hostes experietur. Quod egregia etiam figura è libris Regum deprompta manifestum reddam. Dauid priusquam molem illam carneam, colossaeum illum gigantem funda ad terram deiecisset, & ense ei proprio ceruicem praescidisset, omnibus gratus acceptusque erat, omnes illius societatem ambiebant, ipse quin etiam rex Saul eo yecytharædo vtebatur, eumque in deliciis habebat: at heroico hoc facinore edito, gigante prostrato, & Israel in libertatem asserto, omnes in eum collatis votis conspirabant, necemque ipsi machinabantur. Quid hoc aliud nihil quam Christianos, mundo bellum inferre & pessimdare eumdem volentes, tempestatibus obnoxios reddi, & animarum eorum cymbam, vt hodie Apostolorum, iratum oblocutorum & dæmonum mare experiri. *Motus magnus factus est.*

1. Reg. 17.

Christianus mundum oppugnaturus tempestatem sentiet. Matt. 8.

Pirataæ eas potissimum inuadere naues solent, quas auro, gemmis, rebusque pretiosis onustas norunt: non secus etiam infernalis ille prædo Satan, viso hodie, nauem illam opulentam & diuitem, in qua omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei reconditi erant, Christus inquam & discipuli, mare conscendisse, omni ope eamdem inuadere, deprædari, & exspoliare nititur, ventos armat, tempestates ciet, fluctus coaceruat, & vniuersum mare turbat & concitat. Hoc igitur modo Satan, pirata ille barbarus, & credo ille immitis cum animabus agere consueuit. Cum magnus ille doctor Paulus, velut vas & nauis electionis, gratiis & donis spiritualibus onusta, in mundi huius mari nauigatura, tertio cœlo delapsus esset; ecce subito spiritum illum improbitatis, angelum Satanæ, tanto impetu in eum insilientem, vt necessitate vrgente genua in terram sæpenumero prosternere coactus sit, diuinum auxilium implorans, quo ab hoc tyranno liberaretur: *Datus est mihi*, inquit, *stimulus carnis meæ angelus Satanæ qui me colaphizet, propter quod ter Dominum rogaui, vt discederet à me.* Ecquænam bella, ecquæ tempestas! inde discimus eos quos meditatio interdum in altum tollit, quique vitam hoc

Dæmon piratæ persimilis.

2. Cor. 12.

in mundo viuunt angelorum, importunis nihilominus mundi insultibus obnoxios esse, & Satanæ ac principum tenebrarum motibus subiectos, imo nunquam sine tempestatibus viuere.

Hos insultus dum Christus metueret; suisque in libertatem vindicandi ergo in desertum secessisset, atque instar mercatoris pretiosis cimeliis onusti latebras quæreret; tartareus ille prædo hæc subodoratus, tempestates ciet, tentationes in aciē producit, mundum quin etiam vniuersum ad eum circumueniendum offert, *Hæc omnia tibi dabo.* Ita quotquot Deo seruire decreuere, eumque sequi, tempestates experiatur necesse est. quod perspectum habens Propheta regius dicebat, *Custodi animam, quoniam sanctus sum:* non hic de sanctitate parta, non de propriis meritis loquitur, sed diuino se seruitio mancipatum confitetur; quasi dixisset: Toto vitæ tempore me clientem tuum confiteor, & nunquam à seruitio tuo declinabo, atque ideo maiori auxilio indigeo.

Matt. 4.

Psal. 85.

Refert in hanc rem visum quoddam Cassianus, quod Religioso cuidam apparuisse scribit. Hic cum orationi in spelunca, quam sibi in habitationem delegerat, intentus in genua procumberet, integram dæmonū progredientium legionem vidit, quam princeps Lucifer ceteris elatior & deformior duceret. Cum omnes ordine tandem processissent, princeps throno insidēs, ab omnibus rationē diei transactæ exegit; qui negligentiores in hominibus peruertendis fuisse comperiebantur, acriter corripiebantur, imo & flagris subiiciebantur; contra vero qui diligentius peruersioni huic inuigilauerant encomiis digni censebantur. Inter ceteros quidem sceleratus dæmunculus, viginti-quinque ipsos annos in religioso quodam tentando se insumsisse referebat, & hactenus operam & oleum perdidisse; sed hodie tandem aliquando triumphum & victoriam reportasse, ad sacrilegum cum virgine sacra concubitum non modo eum pelliciendo, sed ad nuptias cum eadem contrahendas etiam exstimulando. Hic omnes susurrare, & magnis sceleratum hunc laudibus efferre; imo tanquam re bene gesta congratulari. Hinc igitur manife-

Religioso cuidam visio.

nifestum est, iustos & probatæ vitæ viros tempestatibus subditos esse, & à dæmonibus oppugnare, solumque Christum eosdem posse compescere, qui *Surgens imperauit mari & ventis.*

VII. *Matt.8.* Præsulib. Ecclesiæ dormitantibus tempestates excitatur. *Cant.7.*

Ausimne dicere hanc diuino nutu tempestatem accidisse, vt nimirum Christo dormitante surrexerit, eoque experrecto resederit? & demonstrare voluisse, Episcopis & Ecclesiæ Pastoribus negligentiæ lethargo oppressis, tempestates sæpenumero in Ecclesia & persecutionum procellas oriri; & easdem, cum strato surgunt, & vigilias super gregem agunt, sopiri & detumescere? Huc scriptor quidam verba illa Canticorum traxit; *Mane surgamus ad vineas, videamus si vinea nostra floruit.* & sane quicunque vineæ præpositus est, quodammodo insomnes noctes ducat summo mane strato membra corripiat, præsentiaque eam sua sæpius visitet ac recreet necesse est.

Prælatus in loco cui præest residens, lunæ assimilatur.

Quamuis luna noctis preses omnium planetarum minima sit, maiores tamen ceteris in res terenas influxus includit; cuius rei hæc esse potest ratio, quod terræ proxima sit & à rebus inferioribus non admodum remota. Vt proposito hoc adaptem, dico Episcopū & Præsulem, quamuis fortasse minus doctum, in diœcesi tamen versantem sua eamque sæpius circumambulando visitantem, ouibus suis vtiliorem esse quam subtiles doctores in aulis versantes, procul ab ouibus & diœcesi constitutos.

Act.5.

In Apostolorum Actis legitur, Petro per regionem obambulante, mortuos vmbra illius inumbratos ad vitam redisse. Crediderim hoc factum, vt hinc manifestum foret, quantum etiam sola pastoris vmbra Ecclesię, vel diœcesi emolumenti adferat, quamque vtilis sit ouibus pastoris præsentia, præsertim morbidis, aut intrinsecus Deo mortuis. Episcoporum absentiam aliquoties deplorans Bernardus, pastorumque & custodum oscitantiam & somnolentiam reprehendens. Si cui, inquit, phiala pretioso Iesu Christi sanguine plena in custodiam mandaretur; quanta eam cura, quantaque diligentia custodiret? Cum vero vel vnica anima sanguini hinc æquipolleat, nam pro eadem effusus est; cur cui eadem commissa est, eiusque pretium & valorem perspectum habet, non eadem etiam diligentia sedulitateque ipsam seruabit? Ipsa igitur pastorum absentia ouibus tempestatem procreat, præsentia vero serenitatem tranquillitatemque superinducit. *Surgens imperauit ventis & mari.*

Pastoris præsentia gregi prodest.

Matt.8.

Præsagus futurorum Dauid hoc olim miraculū à longe præuidit, dum diuinorum encomiorum catalogum texens inter cætera cecinit: *Tu Dominaris potestati maris, motum autem fluctuum eius tu mitigas*; vel, vt hunc locum interpretatus est Hieronym. allegoricum sensum secutus, Tu dominaris mundi potestati, Domine, & tempestates in electos tuos excitatas tu mitigas. Idem propemodum & alio loco, *In aquis multis ipsi viderunt opera Domini, & mirabilia eius in suo fundo.* & Psalmo septuagesimo sexto, *Viderunt te aquæ Deus, & turbatæ sunt abyssi*, & sonitum verborum tuorum, & imperium.

Psal.88.

Psal.107.

Psal.76.

His addo, quoties in Sacris litteris fluctus sedati & excitati, mare tranquillatum & turbatum, vndæ subsidentes & tumescentes leguntur; semper virtutem quandam cœlestem & à diuina profectam dextra designari. Vnde apud Isaiam, *Ego Dominus Deus tuus, qui conturbo mare.* Dauid quoque vates, Dei mirabilia exaggerans, mare conturbatum, & eleuatos fluctus imprimis stupet, *Qui conturbas profundū maris.* Discamus hinc, quod sanguineis deplorandum est lacrymis, creaturas omnes, licet sensus & mentis & rationis expertes, ipsum quin etiam mare, Deo quam promptissime in omnibus obsequi, & solum hominem, ratione præditum & cœlo originem ducentem, eidem resistere, eiusque præceptis aduersarii. Quod apud Ieremiam olim deplorauit, Iudæos ingratitudinis coargens, *Audi popule stulte qui non habes cor, qui habentes oculos non videtis; aures, & non auditis. me ergo non timebitis, ait Dominus, & à facie mea non dolebitis, qui posui arenam terminum mari, præceptum sempiternum quod non præteribit, & commouebuntur & non poterunt, & intumescent fluctus eius, & non transibunt illud; populo autem huic factum est cor incredulum exasperās.* Id est nihil est ô ingrata creatura, quod rebellionem, peruicaciam, duritiamq; tuam refra-

Pacare fluctus & ciere solius Dei est. *Isa.51.*

Psal.64.

Ierem.5.

refractariam magis cōdemnet, quam prompta illa insensibilium rerū obedientia, præsertim cum furentes illi maris fluctus, tumentes vndæ, & insolens oceanus intra arenæ terminos inclusus vlterius progredi non audeat, nec transgredi præfixos ab æterno numine limites præsumat; & tu sola, mente & ratione prædita, libero arbitrio dotata, obedientiæ limites transgrederis, & inordinatos affectuum impetus sequeris, quoque illi impellunt moueris. O ingratitudinem singularem! mare Creatori obsequitur, & solus, prô dolor! homo illius imperium negligit, & refractarius inuenitur,

Matth. 8. *Surgens imperauit mari & ventis.*

Exod. 14. *Imperauit ventis* vt ostendat, cum non extendisse virgam, vt olim Mosem, dum mare rubrum transiret, fecisse scriptura narrat; nec pallio aquas tetigisse, vt in Iordāne olim Elias præstitit; sed absoluta quadam

4. Reg. 2. potentia & auctoritate, velut seruo Dominus, Creaturis creator, mari imperasse. Ra-

Tob. 3. guelis filia Sara præuiderat hoc ipsum cum diceret, *Post tempestatē tranquillum facis, &*

Psal. 106. *post lacrymationem & fletum exultationem infundis*, & melius Psalmograph⁹, *Dixit & ste-*

Psal. 48. *tit spiritus procellæ.* & alio loco, *Nix, glacies,*

Psal. 118. *spiritus procellarum quæ faciunt verbum eius*, & alibi; *Omnia seruiunt tibi*, teque Dominum suum agnoscunt.

Conclusio. At iam satis superq; in mari hoc euagati sumus tempestate iactati, ventis huc illucq; pulsi, & immensum spatiis confecimus æquor; iam littori cymbam applicemus, portumq; ingrediamur. Quamobrem, Auditores, miraculum hoc animis vestris insculpite cogitate mundum hunc nōnisi mare esse, in quo iusti & probi tempestatibus concutiantur. Mementote, vos Christū tam in terra, quam in mari sequi, & cum illo procellas experiri debere; deinde nihil in hoc mundo firmum aut stabile reperiri, cum ipsa qua Apostoli vehuntur nauis, ventis huc illucque pellatur. Perpendite etiam quam noxia improborum sit societas, quantamq; perniciē afferre soleat, cum vnicus Iudas in causa sit, cur reliqui Apostoli tēpestate agitentur. Hinc in Deuteronomio vetuit Domin⁹

Deut. 20. ne quis bouem asino ad aratrum, velut im-

pari iugo, copularet. Designare mysterium voluit, non debere iustos cum sceleratis societatem inire. bos enim figura est eius qui collum legi diuinæ subiicit, asinus vero eius, de quo in Psalmis est mentio, *Homo cum esset in honore, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus.* Psal. 48.

Tu autem, summe Deus, qui tuam in mari potentiam ventos compescendo, tempestatem sedando, tranquillitatemque aduocando ostendisti; cum nauis hæc tempestatibus iactata Ecclesiam tuam repræsentet, ratem illam, quę tot iam annis in mundi huius pelago fluctuauit, tot tempestates perpessa est, & hactenus ventis etiamum concutitur, illæsam conserua, à naufragio immunē præsta, tempestates seda, ventos fræna, persecutiones aufer, tumida æquora placa, auramq; serenantem aduoca. Deinde cum miser hic mundus, oceanus quidā turbulentus & tempestatibus obnoxius sit, quas nos pati cogimur; gratia nobis tua succurre, nauem ipse nostram ingredere, adesto, opitulare à tentationibus & insultibus nos defende, vt, dum omnia hîc tranquilla & quieta fuerint, salutis, id est æternæ felicitatis portum, te dirigente, feliciter ingredi valeamus, cuius nos compotes reddat qui viuit & regnat in sæculorum sæcula Deus, Amen.

DOMINICA QVINTA POST EPIPHAN.

Partes.

1. *De patientia Dei peccatores tolerantis.*
2. *Quis, qualisq; seminator, & quod semen.*
3. *Quæ causa Deo, peccatores toleranti.*
4. *Hæreticos esse eradicandos.*
5. *De Christiani salutis indormientibus.*
6. *De vtriusq; Magistratus dormitantia.*
7. *Quis inimicus sator sit lolij.*

Simile est regnum cælorum homini qui seminauit bonum semen in agro suo. Matth. 13.

FIGVRA.

INTER cætera quæ fidelis ille & amans Canticorum sponsus, dilectæ suæ blan-

 diendo

diendo promittit, muraenulas & inaures se daturum illi pollicitus est, sed similitudines aurium loco verborū Vulgatae, *Muraenulas aureas faciemus tibi*, septuaginta transtulerunt, *Similitudines aureas faciemus tibi*. Denotabāt hac iam inde parabolas & similitudines, quas sacer ille sponsus Christus, Ecclesiae suae aurib. esset inditurus, qui sine parabolis non loquebatur ei: neque enim par erat, vt profunda illa, sublimia, atque ab hominum mentibus & oculis semota mysteria, quae Christi ab ore nectaris instar vt plurimum profluebant, nuda exponerentur; sed aequissimum, vt similitudini velut auro quodammodo insererentur, itaque proponerentur. Inter quas principem locum occupare mihi videtur illa, quae hodierno inclusa Euangelio praelegitur quam vt ipse debite exponere, & vos fructum ex expositione haurire possitis, communi coelestem opem suffragio imploremus: in quo sanctissima nobis Deipara patronae & mediatricis vice fungatur, quam idcirco angelica salutatione compellabimus. *Cant. 1.*

AVE MARIA.

I. Mirum est impios à Deo aequanimiter tolerari in hoc mundo.

Nihil est quod tantopere iusti demirantur & obstupescunt, quam impiorum prosperitatem, diuinamque clementiam, quae eos tam aequanimiter toleret, eorumque nequitiam ita patienter ferat, quasi eorum scelera vel non videret, vel visa castigare negligeret. Dauid rex curā attentius hoc animo volueret, nec diuinorum iudiciorum abyssum comprehenderet; apertè confitetur, non mediocriter angi se & turbari, imo quodammodo indignari, dum sceleratorum pacem quietudinemq; qua in hoc mundo gaudent, cerneret: adeo vt dubius haereret & anxius, virtutisne semitam prosequeretur quā ingredi coeperat, an vero latum perditionis damnationisque iter insisteret, de diuina propemodum prouidentia diffidendo. Audiamus quid dicat, *Mei autem pene moti sunt pedes pene effusi sunt gressus mei pacem peccatorum videns.* Quin idem & alio loco demiratus, ait, *Vsquequo peccatores Domine, vsquequo peccatores gloriabuntur, effabuntur, & loquentur iniquitatem, loquentur omnes qui operantur iniustitiam? populum tuum Domine humiliauerunt: & hereditatem tuam vexauerunt*. Id est, vnum hoc non possum quin demirer, quod impios aequanimiter sustineas, iisdem parcas, conniueas, indulgeas longanimis eos ad poenitentiā expectes, eorumq; peccata infernalibus suppliciis non expies. *Psal. 72.* *Psal. 17.*

Magnus ille Propheta Abacuc, is inquam quem Angelus è Iudaea comis apprehensum in Babylonem sublimem per aera transuexit, eandem quaestionem ppon t dicens, *Quare non respicis super iniqua agentes, & taces deuorante impio iustiorem se, & facis homines quasi pisces maris, quasi reptile non habens Principem*: Id est, paucis vt comprehendam, Cur sustines eos qui sceleratam vitam ducunt, teque peccando ad iracundiam prouocant? *Abac. 1.*

Tam singularis porro haec Dei erga improbos patientia indulgentiaq; est, vt hinc multi occasionem dicendi acceperint, rerum harum inferiorum Deum nullam curam habere, deque iis haudquaquam solicitum esse: quin vlterius progressi sunt, eo vt certam huius rei rationem Spiritus sanctus in sacros libros referre debuerit: quam chordam in Epistola sua Petrus tangens ait, *Non tardat Dominus promissionem suam, sicut quidam existimant: sed patienter agit propter vos nolens aliquos perire, sed omnes ad poenitentiam reuerti.* Atque hoc est, quod omnes hactenus demirati sunt & modo etiam demirantur. *2. Pet. 3*

Vetulae cuiusdam acerbius dictum in Stratonicum.

Citharaedus, Stratonicus nomine, Corinthum ingressus cum vetulam quamdam curiosius in se oculos conicientem vidisset, stomachatus & indignans cur fixis se oculis intueretur, rogauit, quae nihil morata, mox subintulit, *Demiror*, inquit, *si mater te nouem ferre menses potuit, cum ciuitas vno te vix ferre die queat*: Quam scite hoc de improbis dici queat! est enim summa admiratione dignum, qui Deus tanto illos tempore in patientiae suae vtero ferre queat, cum mundo graue sit, eosdem vno solum die, imo ad horam in vitae huius theatro sustinere.

Timon ille bipedum nequissimus, naturae inimicus hominumque osor acerrimus, & inde à Graecis μισάνθρωπος appellatus,

tus, interrogatus olim quid tantopere homines odisset, *Improbos, inquit, odi quia improbi sunt: probos vero, quia improbos nō oderẽt.* at non fouet huiusmodi sub pectore pestem Deus. Videtur quippe sceleſtos diligere potius & patienter ferre, contra vero deteſtari eos qui impiis supplicia irrogata volunt: *Nolo mortem peccatoris, sed vt magis conuertatur & viuat.*

Maxim. ser. 6. — *Ezech. 33.*

Stob. ser. 41. Solon interrogatus olim, referente Stobæo, qua ratione fieri posset, nullum in repub. aliqua scelus committeretur, respondit, *Si tam indignarentur illi quibus non est facta iniuria, quam quibus facta est.* Non ita Deus. nam tametsi iuxta Psalmiſtam sceleratos omnes odio prosequatur, (*odisti omnes qui operantur iniquitatem*) in iis castigandis tamen vsq; adeo præceps nō esset, sed admiranda quadam longanimitate eos, donec resipiscant, & pœnitentia delicta eluant exspectat. Atq; hæc Dei noſtri bonitas admiratione digna eſt. (*Psal. 5.*)

Act. 10. Hoc cum olim principi Apoſtolorum Deus teſtatum vellet, linteum magnum cœlo demisit, hinc auibus & volatilibus, illic serpentibus, animantibusque venenatis refertum. Denotare linteũ iam inde hoc voluit, serpentes & crocodilos, peccatores inquam, vna cum electis & iuſtis, per diuinam patientiam tolerantiamq;, caſto Ecclesiæ sinu contentos, cōseruandos, & saluos fore.

Matth. 13. Ipse quoque Redemptor Christus cum in parabolis populum olim doceret, ait, Regnum cœlorum simile esse sagenæ missæ in mare, & ex omni genere piscium congreganti. Vt vulgatem hic sagenæ huius cum Ecclesia, bonos & improbos complectente, comparationem omittam, aio Christum hic oſtendere voluisse, diuinæ prouidentiæ sagena iuſtos simul & peccatores, qui inſtar piscium in mundi huius pelago natitant, comprehendi.

Gen. 25. Eodem in vtero nutriebantur gemini, Iacob & Esau, hic reproborum, ille electorum symbolũ: qui quamuis inter se nonnunquā decertarent & colliderentur calcibus se mutuo impetēdo: abortũ tamen mater ideirco non eſt paſſa, sed luctatores hos patienter, donec pariendi tempus aduenisset, tulit.

Dei noſtri patientia vere Rebeccæ vterus dici poterit. in hac enim electi & reprobi comprehenduntur & educātur: qui tametsi sæpius inter se digladientur & contendant: nullum tamen inde damnum sequitur, sed Deus bonitate quadam admirabili & misericordia, eosdem, ad mortem vsque vel sæculorum finem, quando omnia in apertum proferentur, tolerat. *Dei patientia vtero Rebeccæ comparatur.*

Vt igitur de longanimitate hac diuina loquendi finem faciamus, exemplum euidens hodiernum Euangelium suppeditabit. In eo videbitis patremfamilias bonum semen agro suo committentem, & inimicum hominem, deinde zizania superseminantem: videbitis, inquam, agrum bonam sementē & simul zizanias proferentem, quas tamen prudens ille paterfamilias colligi noluit, sed vsq; ad tempus messis crescere, ne forte eradicando zizaniam eradicaretur simul & triticum. Myſterium describit Matthæus: verba textus hæc sunt, *Simile est regnum cælorum homini, qui seminauit bonum semen in agro suo.* Vt egregiam hanc parabolam dignè exponam, bifariam eam diuidam: primo bonitatem Dei bonum semen seminantis, zizaniamque eradicari nolentis, ac deinde Satanæ zizania superseminantis, malitiam peruersitatemque aperiam. II. *Matth. 13.*

Principio igitur, iam ab ipso mundi primordio, Deo seminantis, & agricolæ nomen inditum eſt: an non enim dextera manu cœlum, sinistra vero terram conseuit, cum illi angelorum semen, huic vero hominum concrederet? Huc quam proxime accedens Ieremias, coloni eum nomine nuncupatum censuit, *Quasi colonus futurus es in terra, & quasi viator.* quin & ipse Christus agricolę se filium confiteri non erubuit. *Pater meus agricola est, &c.* & apud Zachariam, *homo agricola ego sum.* *Seminatoris nomen Deo proprium.* *Ierem. 14. Zach. 13. Ioan. 15.*

Fuit nimirũ diuinus ille & eximius agricola, cui soli datum eſt, in boue & asino simul terram proscindere: tulerat quippe Deus olim legem, nequis colonorum boui asinum in arando, velut impari iugo, copularet, *Non arabis in boue simul & asino.* Hoc nimirum magno illi colono reseruatum erat, qui idcirco, quam primum in hunc

mundum natus est, in stabulo Bethlehemitico reclinari voluit, bouem inter & asinum medius, vt eos iam inde copulans & annectens iugo, arationem suam inciperet. atque hoc est quod Propheta olim ait. *In medio annoru m notum facies*, vel *In medio duorum animalium cognosceris*, vt Septuaginta. Id est, Quando medius inter duo hæc animalia videberis, an non hinc manifestum fiet, verum te agricolam esse & colonum?

Deut.22. Abac.3.

Prudentis autem & periti agricolæ est, vbi agrum spinis, vepribus, sentibus, saxis, lolio, carduis & rubigine sterilescentem viderit, prius quam bonam ei sementem concredat, eundem incendere, omnemq; illam pestem flamma expiatrice auferre. Colono quem format olim hoc consuluit Maro in Georgicis dicens:

Luc.12.

Sæpe etiam steriles incendere profuit agros.

Iusti semen Ecclesiæ sunt. Isai.1.

Vnigenitus Dei filius cum sub coloni & agricolæ specie in mundum venisset, videretque sterilem mundi huius agrum nonnisi tribulos, lappas, melachium & infœlix loliũ cum vrticis pferre, radicibusq; noxiis scatere: prius quàm bono Euangelii semine cum consereret, flammam ingentem excitauit: ideoque etiam Spiritus sanctus in forma ignis in die Pentecostes apparuit: indeque factum est, vt mox, luxuriante segete, eximia quædam & insolita fertilitas per vniuersum mundum apparuerit, omnemque priorem sterilitatem exterminauerit. Atque huc trahemus, quòd Dominus deinde de se in Euangelio testatus est, *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi vt accendatur?*

Luc.12.

Idem hic agricola, Ecclesiæ deinde auro bonos & electos, velut semen bonum, concredidit. ita namque iusti in Scripturæ volumine sæpius nominantur. *Nisi Dominus nobis reliquisset semen*, iustorum & piorum, *quasi Sodoma fuissemus*. Porro Hesychius Cõmentario in Leuiticum per semen hoc Apostolos designari existimat, quos post Iudæorum ruinam & destructionem, velut reliquias, superfuisse credit. Cyrillus quoque Alexandrinus & Procopius de iis ipsis locũ illum Isaiæ de vocatione gentium ad fidem agentis accipiunt. *Omnes qui viderint eos cognoscent illos, quia isti sunt semen cui benedixit Dominus.* Hoc modo etiam intellexit Galatis scribens Apostolus, *Si vos estis Iesu Christi, ergo semen Abrahæ estis secũdum promissionem hæredes.* Sicut autem electos per bonum semen, ita sceleratos & impios per semen nequam & zizaniam scriptura designare consueuit. *Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis, dereliquerunt Dominum, &c.*

Isai.61. Gal.3.

Isai.1.

Prudens profectò ac sedulus agricola est, sed in labore eheu infelix: nam postq̃ semen bonum in agro seminasset, dormientibus aliis, venit inimicus, & superseminauit zizaniam. nuntiantibus autem id seruis, eamque agro euellere volentibus, ait: *Sinite vtraque crescere vsque ad messem, & in tempore messis dicam messoribus*, vt zizaniam à tritico discriminent: iam autem eam colligi nolo, ne forte colligentes zizaniam eradicetis simul & triticum. Diuinam hic bonitatem demiratur Hieronym. inimicos æquanimiter tolerantem, nolentemque eos tam subito ac repente è mundi huius agro euelli: sed quæ illius benignitas & clementia est, ad pœnitentiam eos diutissime expectantem, tempusque resipiscendi indulgentem. Si enim Deus peccatores statim ab admisso peccato castigaret, næ illi infælices ac miseri forent, quin & sæpenumero bonum semen vna cum zizaniis euelleretur. nam qui hodie reprobus & peccator est, cras fortasse, per pœnitentiam & lacrymas ad Deum conuersus, iustus fiet: quiq; hodie diabolis associatur, in Angelorum fortasse tandem aliquãdo choros assumetur. Eius verba sunt hæc, *Datur locus pœnitentiæ & monemur ne cito amputemus fratrem: quia fieri potest, vt ille qui hodie noxio deprauatus est dogmate, cras resipiscat, & defendere incipiat veritatem.*

Agricolæ huius bonitas. III.

Matt.13. Dei bonitas peccatores tolerando.

Hieron. in Matthæũ.

Idem propemodum habet Augustinus, & Petrus Chrysologus dicens, *Si zizaniis Dei patientia non subueniret, ne Matthæum de publicano Euangelistam, nec Paulum de persecutore Apostolum, nec Magdalenam de peccatrice pœnitentiam Ecclesia possideret.* O misericordiam incredibilẽ! exclamat hic Chrysostomus, sex diebus, inquit, mundum Deus vniuersum, & omnia quæ eodem continentur condidit: sex quoq; diebus Iericontem idolo-

Li.3. quæst. Euang. ser. 97 Hom.5. de pœnit.

Matth. 13. *Rom.* 9. 1.*Tim.* 1.

idololatriæ cultu dedita an euerteret, cõsuluit. Atq; hoc insinuare volunt verba illa Euangelii, *Sinite vtraq; crescere vsq; ad messem.*

S. Paulus diuinam in se clementiam celebrat.

Deprædicat hanc Dei bonitatem Paulus, mirisque laudibus effert in Epistola ad Romanos, *Sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitũ vt ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ quæ præparauit in gloriã.* Eamdem quoque in se expertus ita ad Timotheum scribit, *Fidelis sermo & omni exceptione dignus, quod Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere quorum primus ego sum, Sed ideo misericordiã consecutus sum, vt in me primo ostenderet Christus Iesus omnem patientiam, ad informationem eorũ qui credituri sunt illi in vitam æternam.* Ecce in seipsum, velut in exemplum, in quo diuina bonitas clementiaq; mirabiliter eluxit, Timotheum iubet intueri: & eadem bonitate inductus hodie zizaniam eradicari prohibet, quo peccatoribus spem abiicientib⁹, nouos animos redderet, simulq;, vt similem nobis ipsis patientiam admiraremur.

Matth. 13.
Deus iustos magnifacit.

Sinite vtraq; crescere vsq; ad messem. Aliud hic notandum occurrit: magni scilicet à Deo iustos fieri: quippe qui ob vnum virum probum, qui cum reprobis forsitan eradicari posset, infinitis scelestis, pœnam infernalẽ promeritis, parcat. quod ipsum mille è Scriptura locis probare poterimus. Vniuersæ Sodomæ se parcere velle ait, si vel decem iustos in illa reperiat. Ob vnicum Mosem, Israelitis in deserto peccantibus ad vnum omnibus pepercit. Quot hic vrticæ, quot spinæ, quot zizania pullulabant! Quodq; maiori etiam admiratione dignũ est, indignari sese testatur, quando ad impiorum castigationẽ accingitur, nullum in vniuersa republica reperiri iustum, qui se furori vt murum opponat, minacem Dei dextrã exarmet, suaq; innocentia ac vitę sinceritate impetũ indignãtis flagelli retundat & auertat. Vnde apud Ezechielẽ expostulans, ait, *Quæsiui de ijs virũ qui interponeret se vt sepẽ, & staret oppositus contra me pro terra, ne disperderẽ, & nõ inueni.*

Gen. 18. *Exod.* 32. *Ezech.* 22.

Matth. 13.
Deus probos improbis permistos tolerat varias ob causas.

Sinite vtraq; crescere vsq; ad messem. Multas easq; singulares ob causas, scelestos piis permixtos Deus viuere sinit: quarum hæc prima est, vt nimirum illorum hac ratione virtus emineat, ac velut in palæstra exerceatur: vt dum à reprobis fatigantur, premuntur, exagitãtur: meritorum ita seges excrescat: eorumq; corona splendidior & gratior reddatur. Vnde Augustin. *Omnis malus ideo viuit, vt corrigatur, aut vt per eum bonus exerceatur.* Nam vt quidquid in mundo & rerum natura videmus per contrarietatem habituum & qualitatum varietatem oppositionemque conseruatur vt in elementis animalibusque cuiuis indagare volenti manifestum est: ita & in rebus spiritualibus animamque concernentibus, fieri certissimum.

Veterum Philosophorum opinio.

Hinc non vsq; adeo absurda mihi veterũ Philosophorum fuisse videtur opinio, dicentium, discordiam contrarietatemque omnium rerum originem & causam: concordiam autem & pacem, interitũ destructionemque exstitisse: bellum s. & duellum, omnia produxisse: amicitiam autem & vnionem, corrupisse. Quod & confirmat Aristoteles docens, principia naturæ inter se contraria esse. Atque ideo naturæ ipsius auctor, perpetuum certamen & luctam inter iustos & mundum, carnem ac diabolum esse, tritico quoq; zizaniam permisceri, & vtraque vsque ad tempus messis crescere voluit. Secundo, scelestos hic viuere Diuina bonitas permittit, vt piis vitæq; inculpatæ hominibus in reb. temporalibus auxilio sint, & in necessitatibus succurrant: suos enim ad altiora sustollere, & è terrenarum rerũ sordib⁹ educere satagens: peccatores & improbos, quo fragilium & temporalium curam rerũ gerant, & ita iustos alant, hic agere permittit. Quod figura è libris regum deprompta manifestum faciet. Salomon Ethæos, gentesque conterminas subiugatas, vectigales reddidit: nullum autem è filiis Israel in seruũ vẽnundari voluit, sed illos sibi duces & bellatores, principesque armorum & præfectos rei bellicæ delegit. Vt autem Salomon Israelitas rebus vilibus & indignis immisceri & applicari noluit: ita Deus suos, iustos inquã & sinceros, à rerum temporalium cura exemit peccatores autem velut gregarios & triuiales, seruorum mancipiorumq; vice fungi voluit. Quo alludens Psalmographus ait, *Labores populorum possederunt, vt custodiant*

Li. 1. *Physic.*

Deus impios tolerat, vt probis in reb. temporalib. auxilio sint.

3. *Reg.* 9.

Psal. 104.

iustificationes eius, & legē eius requirant. Similem prorsus figuram in lib. Iosue reperio, vbi Gabaonitis pepercit dux, quo populo Dei & ligna cædant, & aquam hauriant: *Vt viuant, & in vsum vniuersa multitudinis ligna cadant, aquas comportent.* Mundanos & peccatores sæculi huius similes Gabaonitis puto, & ideo potissimū in hoc mundo à Deo tolerari, vt Ecclesiæ necessitatibus succurrant, electisque in vitæ huius curriculo necessaria suppeditent.

Iof. 9. Peccatores collati Gabaonitis.

Gentium Doctor Paulus egregiā in hanc rem similitudinem adducit: *In domo magna,* inquit, *non solum sunt aurea vasa & argentea, sed lignea & fictilia.* Idem de Ecclesia, quæ Dei domus, esto iudicium: in illa quippe iustos & probos, (quorum imago sunt vasa aurea & argentea) impios quoque & sceleratos (quos figulina & lignea denotant) reperire est. Atque vt aulæ regum non Principes & Magnates modo, sed & lixas, calones, & agasones habent; ita Ecclesia, toties domus Dei in sacris literis appellata, peccatores, viles & infames simul & iustos, illustres inquam & nobiles complectitur. Quod egregia figura manifestum reddet.

2. Tim. 2. Vasa aurea iustos, fictilia sceleratos designāt.

Babylonis rex nullos è Iudæis in captiuitatem abduxit, quam principes, nobiles, magnique nominis viros; ignobiles vero, quales sunt vinitores & agricolæ, in Iudæa reliquit. Idipsum omnino agere censeo Deum: iustos n. & electos, florem, inquam, nucleum, & totius mundi nobilitatem, ad æternam gloriam destinans, & ad rerum cœlestium meditationem trahens; pauperes & inopes, peccatores, inquam, hic in terra relinquit, quo eandem colant, laborent, rebusque terrenis incumbant. Quam allegoriam exponens Paulus ait, eos terrena sapere piorum autē cōuersationem in cœlis esse.

4. Reg. 25.

Philip. 3.

Tertio zizaniam hîc crescere, & impios viuere Deus permittit, vt bona quæ in statu damnationis fecerunt opera, rerum temporalium affluentia & felicitate compensent. Nam vt nemo ita sanctus est, vitæque adeo inculpatæ, quin delinquat interdum; ita nullus tam peruersus, aut improbus, quin aliquod interdum meritorium opus edat. Ideo iustos hic interdum torqueri, aduersitatibus premi, affligi ærumnis, credendum, vt quæ commiserunt, hac ratione, velut in fornace, excoquātur, & omnis peccati contagio hoc pacto deficiatur: peccatores autē & sceleratos prospere agere, & blandum fortunæ vultum experiri, quod aliqua interdū ederint opera bona, quæ suam hac ratione mercedem recipiant. Abraham Patriarcha hoc reddet manifestius: hic enim cum testamentum conderet, deque rebus suis disponeret, Isaac filium legitimum hæredem ex asse scripsit; concubinarum vero filiis, velut spuriis & nothis, minora quædam munera, ne contempsisse eos videretur, legauit. Certissimum est autem quidquid hic in terra possidetur, mobile esse, & talia à Deo bona peccatoribus dari, filiis vero legitimis & dilectis æterna. Quin etiam vnanimis Doctorum omnium & Patrum sententia est, opera pia etiam in peccati & damnationis statu edita, à Deo mercedem accipere: quibus accedens Augustinus, ideo Romanis Deum tam propitium se & benignum ostendisse, imperiumque eorum dilatasse credit, quod optimis rempubl. suam legib. temperarent, & vitam moraliter bonam instituerent. Et quamuis, vt bene D. Thomas docet, huiusmodi opera gratia Dei destituta, beatitudinem æternam non promereantur, de congruo tamen mercede digna sunt, & felicitate quadam temporali eadem remunerari solent. Atq; hæ sint rationes, cur paterfamilias in tempus vsque messis zizaniam sinat crescere. *Sinite vtraq; crescere.*

Deus rerum temporalium copia beat h improbos.

Gen. 25.

Deus opera bona in peccati statu edita digna mercede cōpensat.

Sententia D. Thomæ de bonis operibus.

Matth. 13.

IV.

Fuêre nonnulli, qui hoc è loco docere conati sint, hæreticos veræ fidei tabula amissa naufragos, & Ecclesiæ desertores, puniendos non esse, imo nec ad fidem cogendos. Sed errāt, prauamq; stabilire opinionē conantur: non enim sub parabolæ huius inuolucris docuit Christus, improbos nō esse castigandos pœnisq; afficiendos: at ita eorū correptionem castigationemque instituendam, ne quod boni & electi pariter detrimentum patiantur. Et quoniam sæpe euelli zizania & lolium, etiam cum tritici emolumento Ecclesiæq; augmento, possunt, ideo hæreticos quamprimū euelli oporteret, in quo Christi præceptum nulla ratione violabitur.

bitur. Et namque omnium opinio est, tunc tolerandas esse zizanias; quando sine tritici detrimento eradicari nequeunt; at quando nullum hinc tritico damnum imminet, tunc radicitus euellendas & exstirpandas. Vix enim pedem Sodoma Loth extulerat, quin angeli, quibus Pentapolitanum excidium concreditum erat, in eam furorem egesserint, flammamque sulphuream iniecerint. Discamus hinc, dum nullum e sceleratorum suppliciis, electis damnum, aut ob vicinitatem periculum imminet, scelestos esse castigandos, dignaq; in eos virga animaduertendum.

Gen. 19.

Alterius quidē aliquando opinionis fuit Augustinus, dum crederet neminem ad religionē suscipiendā cogi oportere, sed mutata sententia palinodia cecinit, aliosq; melius sentientes secutus est; *Mea primitus*, inquit, *sententia erat, neminē ad vnitatem Christi esse cogendum, ratione vincendum: ne fictos Catholicos haberemus, quos apertos hæreticos noueramus; sed hæc opinio mea non contradicentium verbis, sed demonstrantium superabatur exemplis.* Atq; in exemplum adducit ciuitatem suam, quæ cum Donatistis referta esset, paucis diebus ad Catholicam fidem, cum Impp. decreta ad supplicium hæreticū raperent, & morte afficiendū censerent redit. Ac deinde sententiam suam libere proponens ait, merito hæreticos suppliciis addici; si enim Principes in homicidia, furta, rapinam, cædem capitali supplicio animaduertant, sacrilegis & hæreticis cur parcant?

Epist. 48. ad Vincen.

Idem tom. 7. l. 3. cont. ep. Parme.

Et quoniam de castigandis hæreticis sermo incidit, merito illos ad supplicium rapi, & non sine æquitate, capitis in eos sententiam pronuntiari censeo. Primo, quod ipsimet hæretici & hæresiarchæ ita in eos, quos vt hæreticos habebant, animaduerterint, morteq; tales dignos iudicauerint. Quod Caluini exemplo cōfirmabo; refert enim in Apologetico Gorscius, Valentinum Gentilem, Caluino suadente, & censente a Senatu populoq; Geneuensi ad mortem esse condemnatum, quod de SS. Trinitate perperam sentiret, ac Domini nostri Iesu Christi diuinitatē in controuersiam vocaret: ita vt igne & viuos quidem, comburi debere eos, qui tam sacrilegam impiamq; sententiam docerent, iudicaret. Testatur quoq; Surius rerū toto orbe gestarum commentario pag. 359. sceleratissimū mortalium ac diris deuouendum Seruetum ex Hispania oriundum, impia etiā de SS. Trinitate dogmata spargentem, eodem Caluino instigatore, & quodāmodo incendiario, in foro Geneuensi flammis adiudicatum impietatis pœnas dedisse. Nicolaus quoq; Sanderus tradit Swinglianis olim auctorib. plurimos in Anglia, Arii hæresim ppagantes, & in filii Dei personam & substantiam iniurios igni traditos, cum Svvinglianis aduersarentur. Beza hæresiarcha & ipse, Caluinistarumque coryphæus, anno M. D. LIV. librum edendum curauit, quē inscripsit, *De hæreticis à ciuili magistratu puniendis*: in quo probare conatur, legitimam respublicas à Deo in hæreticos animaduertendi potestatem accepisse.

Hæretici merito puniuntur.

Iac. Gorscius.

Gentilis & Seruet. flammis adiudicati à Caluino.

lib. de schismat. Angl. p. 169.

Secundo, quod apud veteres, etiam gentiles, ita fieri consueuerit. Erat quippe Athenis tribunal, in quo impii & Athei, & perperam de diis sentiētes ad mortem condemnabantur, & ἀϑεότητος pœnas dabant, in quo & tres Philosophos celeberrimos, impietatis accusatos, condemnatos historiarum referunt monumenta, Socratem scilicet, Theodorum cognomento Atheum, & Protagoram Abderitam. Socratem quidem, quod nullos esse Deos docuisset, accusatū, ducentorum octoginta & amplius iudicum, præter eos qui parti illius fauerent, sententia condemnatum, paucis post dieb. cicutam bibisse. Theodorum vero impietatis conuictum, publice damnatū veneno hausto impietatis pœnas dedisse. Protagoram deniq; Cicero li. 1. de natura Deorum, cum librū edidisset hoc titulo, *De diis neq; vt sint, neq; vt non sint, habeo dicere*, ab Atheniensibus in exilium pulsum, eiusque deinde libros, publico magistratus decreto, in foro igni traditos refert: quod & Firmianus Lactantius suffragio suo confirmat.

Athei Athenis ad mortem condemnati.

Laert. lib. 2. de vita Phil.

Idem in vita Theodori.

Lact. lib. de ira Dei ca. 9. in dictione Diagoras.

Præter duos illos priores auctores, tradit Suidas, Diagoram Melium Philosophum, & Poetam Lyricum Pindari æqualem, cognomento Atheum, quod de diuinitate secus ac debe-

deberet, sentiret, Deosque omnes è mundo proscriberet, patria Melo ab hostibus direpta, Athenas concessisse, qui cum multos impietatem & atheismum docuisset, populumque à festorum mysteriorumq; diuinorum celebratione auocasset, in exilium actus est, & talentum iudicum sententia decretum ei, qui caput eius resectum attulisset, duo vero ei, qui viuum adduxisset.

Act. 17. S. Paul. impietatis accusatus est.

An non & Paulus Apostolus, vt profanis historiis finem imponamus, impietatis Athenienſibus coram Areopagitis accusatus est, quasi nouos Deos induceret, & noua incognitaq; numina procuderet, quod Christum eiusque gloriosam resurrectionem annuntiaret. Non possum igitur quin demirer eos, qui in Christiana hodie republica, Religionis violatæ, & disciplinæ Ecclesiasticæ conculcatæ reos, minori dignos supplicio volunt, quam olim apud Ethnicos, superstitiosæ idololatriæ profanatores.

Leges ciuiles hæreticos puniri volunt.

Tertio, quod ius ciuile, regiaq; & imperatoria decreta vnanimiter pœnam capitalem in hæreticos sanciant: & quamuis hæc nihil ad Helenam meam spectent, legum tamen scrinia compilans, meliores & huc quam apposite facientes iurisconsultos adducam. *L. Arrian. C. de hæreticis & Manichæis,* Impp. decreto, vt Manichæi, & omnis hæreticorum fæx vrbibus eiiciantur, & vltimo supplicio addicantur, sancitur, quin &

Igni addicit lex libros hæreticorum.

L. Quicunque eod. eodem titulo. multo manifestius. Verba legis hæc sunt, *vltimo etiam supplicio coerceantur, qui illicita docere tentauerint; omnes vero chartæ, quæ funestum hæreticorum dogma complexæ fuerint, incendio concrementur.* Lege etiam 3. *eod. de summa Trinit. & fide catholica,* omnes hæreticorum libri igni adiudicantur; item *L. Damnato, C. de hæret. & Manich.* Item, *L. 16. C. eodem* dicitur. *Qui hæreticorum libros habet, neque in propatulum profert, vt concrementur, punitur.*

Ex his omnibus manifestum redditur, æquissimum & rationi consentaneum esse, hæreticos, & quotquot in fide fecere naufragium, supplicio & igne digniores esse quam scripta & libros. At nemini mirum videatur, libros funestos, pestiferoque veneno infectos, errorum seminaria & reconditoria flammis addici, cum in primitiua Ecclesia, & libri qui de curiosis rebus agebant, quales qui Magiam edocerent, publice & coram omnibus flammis traditi legantur. Testatur hoc in Apostolorum Actis Lucas: *Multi credentiū veniebant confitentes, annuntiantes actus suos; multi autem ex his qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, & combusserunt coram omnibus.*

Libri Magici in primitiua Ecclesia cōcremati. *Act. 19.*

Niceph. hist. Eccl. li. 8. ca. 18.

Historiarum monumentis proditum est Imper. Constantinum, primum illum, sub quo vniuersali Ecclesia pace refloruit, ac quodāmodo reuixit, Catholicæ religionis studiosissimum, & omnis hæreseos inimicissimum, publico edicto sanxisse, vt per vniuersum imperium, omnes Arii hæresiarchæ libri igni traderentur, & quicunque ipsum facere distulisset, ad mortē deposceretur. Hoc ipsum & apud Ethnicos in vsu fuit. Testatur quippe Vale. Maximus, Agricolas, dum L. Petilii agrum proscinderent, in arculas duas incidisse lapideas, in quarū vna, quantum ex inscriptione circumsecus appposita colligi poterat, Numæ Pompilii corpus conditum erat; altera libros septem, de iure & munere Pontificis Maximi agentes continebat, eosque lingua scriptos Romana; septem item Græca conscriptos, de sapientiæ studio tractantes. Latinos quidem summa diligentia asseruari Patres decreuerunt, Græcos vero, quod Religioni aduersarentur, eamque euerterent, ipse Petilius Prætor Vrbanus, senatusconsulto facto, coram populo cremari iussit. *Noluerunt enim,* inquit Valerius, *prisci viri quidquam in hac asseruari ciuitate, quo animi hominum à Deorum cultu auocarentur.* Quod & Ethnici tam religiose libros qui contrariam superstitionem, aliumq; Deorum cultum edocerent, comburendos decreuerint; quantā Christiani diligentiā, in verā religionē destruentibus, animarū salutē euertētibus, hæresimq; continentib. libris, procul ab vrbibus & domibus, eliminandis, adhibeant necesse est?

Valer. Max. lib. 1. cap. 1.

Puniendos hæreticos è sacra scriptura asseritur.

Quarto, quod S. Spirit. id in veteri testamēto sanxerit. Exodi nāq; 22. cap. occidi iubetur is, qui diis alienis, & nō Deo soli, immolat. Legis verba sunt hæc: *Qui immolat diis alienis, præter quā Deo soli occidatur.* Atqui hæreti-

hæreticus Deos alienos colit, Deumque solum deserit, imo & ignorat, vt pote qui eius Ecclesiam non agnoscat, Sacramenta non recipiat, cæremonias exsibilet, vicario illius non obtemperet, verbis illius fidem non adhibeat, nouam religionem, inauditam fidem, inuisibilia, & recenter procusam hæresim inuehere & propagare studeat: igitur morte luat oportet.

Deut. 13. In Deuteronomio simile continetur decretum, *Si surrexerit in medio tui Prophetes, aut qui somnium vidisse se dicat, interficietur, quia locutus est, vt vos auerteret à Domino Deo vestro.* Hæreticos autem pseudoprophetas esse, & somniorum, errorum, superstitionũ, blasphemiarum cusores, interpretes, propagatoresque; certissimum est; quamobrem morte dignissimi, & vltimo afficiendi supplicio censentur. Nihil enim verba doctrinaq; eorum aliud spectat, quam vt hac plebem Christianã peruertãt, & à veri Dei cultu, mãdatorũq; illius obseruatione auocent.

In Leuitico quoq; in sanctũ Dei nomen blasphemus lapidib⁹ obrui iubetur, tam de populo Israel, quam alienigena: *Leuit. 24.* *Qui blasphemauerit nomen Domini, morte moriatur, lapidibus opprimat eum omnis multitudo populi, siue ille ciuis, siue peregrinus fuerit.* Quis autem magis blasphemare dicendus est quam hæreticus; qui tum in Christi Iesu corpus, crucem, imagines, tum etiam Sanctos, matrem, sacramenta, & deniq; Ecclesiam illius ingentia blasphemiarum & contumeliarum plaustra euomit? an non igitur supplicio & castigatione dignus?

Hæretici blasphemi.

Et quoniam exempla ad permouendum peridonea sunt, & magnam in vtramq; partem vim præferunt, sexcenta producam. *Exod. 32.* Moses vna cum Leuitis, Deo postulante, triginta tria hominum millia, gladio vindice, ob honores vitulo aureo exhibitos, in- *4. Reg. 10.* terfecit. Iehu à Deo electus, zeloq; honoris diuini actus, vniuersam posteritatem Achab *4. Reg. 23.* ob impietatem deleuit, omnesq; sacerdotes Baal funditus excidit. Iosias rex idolorum sacrificulos occidit, fana deorũ euertit, lucos succidit, ossa quin etiam mortuorum in *3. Reg. 18.* cineres redegit. Elias Propheta cũ iudices, ad quos delicta castigare ex officio incũbebat, torpere & stertere cerneret, potestate quadam extraordinaria sibi arrogata, omnes sacerdotes Baal, haud procul è torrente Cisson, interficiendos curauit. Mathathias, *1. Mach. 2.* Machabæorum pater & animator, honoris diuini studiosus, Iudæum quendam, à patriis legibus desciscentem, & idolis immolantem, in ciuitate media ad aram obtruncauit, eiusque cruore altare conspersit. Præ- *Dan. 3.* *1. Esdr. 7.* tereo hic quæ Nabuchodonosor Rex sancinit, quæ item Artaxerxes, & Darius.

Quinto & vltimo, quod ipsa id doceat *1. Esdr. 6.* ratio, eaque varia & multiplex; prima, quia iura Cæsarea eum (*L. 9. qui ædes. ff. de incendio*) qui ignem domui alterius, aut horreo iniicit, igni tradendum decernant. Hæretici porro vere incendiarii dici possunt, vtpote qui domum Dei, id est Ecclesiam, penitus adurunt. & tritico verbi Dei & sanctarum Scripturarum flammam iniiciunt; vere igitur puniendi & flammis acribus addicendi. Ipsi sunt nimirum scelerati illi Herostrati, *Iud. 14* qui Diani templo ignem iniiciunt, sunt sceleratæ illæ Sampsonis vulpes, quæ ignescentibus caudis Catholicorum semen adurunt.

Secunda, Lex ipsa sacrilegos comburi iubet: nullus autẽ magis sacrilegus haberi, quam hæreticus potest, qui nimirum sancta profanat, doctrinam peruertit & adulterat, religionem deprauat, altaria deiicit, campanilia deiicit, imagines comminuit, peregrinationem instituentes exsibilat, in Deum conspirat, Sanctis bellum indicit: nemini igitur dubium esse potest, quin qui talis castigandus sit. Tertia, eadem lex monetam adulterantes deprauantesque extremo ignis supplicio addicit, (*L. 2. si quis nummos, C. de falsa moneta.*) Hæretici autem scelesti illi mangones, monetam sacram adulterare dicendi sunt, qui nimirũ loco argenteæ plumbeam, loco aureæ æneam obtrudunt, mendacium loco veritatis, errorem, vt Propheticum oraculum, superstitionem, vt veram religionem vendentes, legẽ quoq; diuinam violantes, sacramq; Scripturam sacrilegis interpolationibus velut nasum cereum formantes & reformantes. Postremo, si schismatici Datan, Core & Abiron,

Hæretici sacrilegi.

Num. 16. Mosi duci suo aduersantes, tã funesta morte extincti sunt, vt è libro Numerorum legenti manifestum redditur: quas pœnas, ecquod supplicium eos manere credimus, qui superioribus Ecclesiæ, eiusq; principibus, quos Deus summa cum auctoritate Ecclesiæ & fidelibus omnib. præesse voluit, quotidie aduersantur; quales haud dubie esse crediderim hæreticos? Nunc igitur & dic zizania non esse eradicanda.

Auctor non arrogat sibi ius aliq. in principes. Vnicuiq; tamen vestrum notum esse cupio, me plura hac disceptatione, q & rationibus & sacræ Scripturæ auctoritate firmaui, cordatorum Principum prudentiæ nihil derogatum voluisse, qui propter temporis exulcerati calamitatem, ciuitatum statum conseruationem, subditorum vnionem, Ecclesiæ pacem; aliasq; ob rationes, quas diuina maiestas animabus illis regiis instillat, in regni sui agro zizania & lolium hæreticorum tolerant. Theologum siquidem hic ago, non politicum aut rei pub. præsidentem ipsaque obedientia, cultus & obsequium, quod iure naturæ Regi meo debeo, laudare & probare cogit, quidquid illius maiestas & auctoritas hac in re factum voluit; præsertim cum probe teneam, quidquid & exterius agit, & quidquid regia mente volut & concipit, a Deo, cuius in manibus cor illius, & cuius hoc in mundo locum tenet & imaginem præfert, haud dubie dirigi & conduci. Hæc quoad primam concionis partem dicta sufficiant, iam secundam aggrediamur, deq; lolii & zizaniæ seminatoris nequitia agamus.

V. Mysticus parabolæ huius sensus. Pater igitur familias postquam bonum semen agro iniecisset, & agri custodes altum dormirent, *venit inimicus homo, & superseminauit zizania.* Sensu literali iam seposito, mystice hic designari putem, hominibus dormitantibus, id est, salutem suam negligentibus, vel otio in iis quæ animam concernunt diffluentibus, diabolum, communem illum generis humani hostem zizania seminare, scelestas animo cogitationes suggerere, linguam ad verba nequitiæ efformare, peccataq; in corde procudere.

Simile. Auis, quamdiu alarum remigio dissecat aera; & pennis in sublime se librat, nulla capi ratione potest, & ab omni periculo immunis est: at mox vt ad terram delapsa super arbore sidit, & quiescit, periculo se exponit, ne vel reti inuoluatur, vel sclopeto peratur: ita nullas diabolus, versutus ille & subdolus animarum venator & insidiator, deprehendere aut in casses trahere solet, quam quæ otio diffluunt, stertunt inertia, & in deliciis molliter ac iucunde viuunt. Quod exponens in Prouerbiis Salomon dicit: *Frustra iacitur rete ante oculos pennatorum*, id est vigilantium, deq; animarum salute sollicitorum. Prou. 1.

Otiosi comparantur aquæ stagnanti. Aqua semper fluens, sapida est & gustui suauis; at stagnans & nunquam defluens, putrescit, insipida, & ad potandum inepta, nonnisi ranas, rubetas, vermes & lacertas, atque id generis plura procreans. Idem de animabus nostris censete aquæ enim semper occupantur, saluti inuigilant, virtutibus incumbunt, sanctis exercitiis sese distinent; Deo acceptæ sunt & gratæ, & coram maiestate illius nitent: atq; stertunt, & in otii inertiæque, luto ac cæno semper volutant. Deus detestari & abhorrere solet, quod nonnisi venenosas scelerum pestes propaginesque generent.

Item domui incultæ. Atque vt in domo deserta mures & glires multiplicantur, vermes excrescunt, araneique dominantur: ita in anima inerti & segni. Quid enim ipsa aliud quam domus deserta & derelicta, in qua Deus amplius non commoratur, in qua virtutes emoriuntur, è qua gratia exulat? à qua quid exspectes præter innumerabilem, non dico immundorum animalium, sed peccatorum, criminum, & vitiorum copiam: de qua dici merito queat, quod de Ierosolymis olim prædixit Redemptor, *relinquetur vobis domus vestra deserta.* Matt. 20.

Regula iuris est, non vtentes priuilegio habito vel abutentes illud ipsum perdere. Hoc proposito adaptans meo, dico animas, cum gratia & charismatibus largissime à Deo collatis non vtuntur, vel ad fastum tumoremque abutuntur; quamprimum iidem excidere, easq; dormitantes, vel inertia soporatas, tritico destitui, lolioque intrinsecus & zizaniis oppleri. Labore enim & dilgen-

diligentia res paruę crescunt, otio ac dissidia maxime dilabuntur & pereunt.

Iud.18. Cæterum sopor hic & circa salutem propriam negligentia magnum animæ afferre detrimentum solet. Filii Dan (è quorum stirpe Antichristum nasciturum Doctores & Patres perhibent) vrbem Lais siue vlla effusione sanguinis, aut ictu ferri inuasere quã & penitus demoliti sunt; quod quamuis rebus omnibus ad defensionem necessariis affluerent, otio diffluerent incolæ, stertérent, sibique non prospicerent. Quo mystice declaratur, animas illas opulentas, & charismatibus cœlestibus ditatas, tunc a diabolo potissimum inuadi, exagitari, & dispoliari cum securæ; & omnis metus expertes dormiunt, suamque salutem negligunt.

1. Reg.24. David, castra Saulis clanculum ingressus, quin & ad tentorium illius penetrans, regia arma furtim abstulit; quem somno distentum, vel alias in spelunca naturæ necessitate seruientem obtruncare potuisset, si voluntas occasioni adfuisset. Ad eundem modum Christiano in Ecclesia, quæ Christi Iesu exercitus est, dormitanti, quamuis inter iustos & probos versetur, sæpenumero dæmon spiritualis militiæ arma eripit, imo nisi per Dei clementiam staret, vitam etiam inscienti auferret. Exclamem igitur, ô somnum detestabilem, inertiam, magnum animis periculum accersentem! Atheniensium *Laert. li.2. cap.2.* legislator Solon præclarã in desides & inertes legem tulit, qua omnibus actionis iis intentandæ potestatem dabat. Eandem tulisse legem videtur & Deus, ac permisisse, vt negligentes, inertes, deque iis quæ ad salutem spectant parum soliciti, tentationibus variis exagitarentur, à dæmonibus accusarentur, omniumque vitiorum occasionibus expositi viuerent. Cum Apostolo *1. Thess.5.* igitur finem faciam, ita Thessalonicenses admonente: *Vos fratres, non estis in tenebris, vt vos dies ille tanquam fur comprehendat; omnes enim vos filij lucis estis & filij diei, non sumus noctis neq; tenebrarũ igitur non dormiam⁹, sicut & cæteri, sed vigilemus & sobrij sim⁹, &c.* Vere igitur somn⁹ periculosus est, & magna detrimenta afferre solius: cum dormientibus colonis diabolus zizania superseminarit.

Cum dormirent homines, venit inimicus homo. Somnum hunc exponens Chrysostomus, in Prælatos, Ecclesiæ custodes & capita, eundem detorquet; quibus stertentibus, parumque de grege sollicitis, diabolus hæreses, errores, vitiaq; Ecclesiæ inserere consueuit: simulque hinc inferre conatur, quanta pastorum esse debeat vigilantia & cura, cum nimirum ad illos spectet, sementem Dei custodire, & omnẽ in partem circumspicere, ne quid Ecclesiæ Dei detrimentum afferat diabolus, in quod totis viribus incumbit. Hoc namque custodum & vigilum nomine appellari in sacris litteris Prælati solent; imo nullum hoc nomine illis frequentius. Audiamus Dominum per os Prophetæ loquentem: *Super muros tuos Ierusalem constitui custodes, tota die, ac nocte non tacebunt.* VI. *Matt.13. Hom.45. in Matt.* Ecclesiæ pastores custodes & vigiles appellantur in sacris litteris. *Isa.62*

Iere.1. Prima quam Ieremias Propheta visionẽ vidit, huic de qua agimus materiæ suæ optime quadrat: cum enim Deus illum in custodem populi constituisset, interrogauit, *Quid vides Propheta?* qui mox subintulit, *Virgam vigilantem ego video.* Quo loco textus Hebræus habet propriæ, vt bene Lyranus notauit, *Virgam amygdalinam ego video:* vel, vt alius interpres, *virgam nuceam.* Norat autem Procopius, virgam amygdalinam, aut nuceam ceruicali dormientis suppositam, quamprimum somnum abrumpere & dormientem excitare. Quamobrem cum Deus Præsulis symbolum virgam somni inimicitiam ostendit, denotare voluit, somnum Ecclesiæ capitibus & pastoribus summopere esse fugiendum.

Audite quid aliud: magnus ille Theologus Robertus Holcot obseruauit, Christum in tristi passionis nocte, cum Petrum, quem in Ecclesiæ caput & principem constituerat, in horto stertentem cerneret, & ad eum excitandum accederet, honorabile illud Petri nomen, cunctisque venerandum gentibus, quod illi, dum Ecclesiæ caput eum constitueret, imposuerat, subticuisse, ac genuino eum nomine compellasse, *Simon dormis.* Perinde ac si dixisset: Ille Pontificis & custodis nomine indignus est, qui hunc in modum somno indulget. *In sapient. lect. 82.* *Marc.14.*

Laer. lib. 5. in Aristot. Referunt historici, magnum illum Auxterrorem Alexandrū, argenteum dormiendo globum manib. tenere solitum, cui ænea Ammian. lib. 16. peluis subiecta foret, vt, dum altum dormiret, somnoq; liberius indulgeret, globo in peluim manibus excidente, & tinnitum edēte, à somno expergisceretur. In quo grues Pier. li. 17. ille dici potest imitatus, quas Pierius aliique tradunt, dum excubias agunt, & ab hostibus obrui metuunt, hac vti industria cōsueuisse. Cuius partes sunt excubare totiusque agminis custodem agere, lapillum pedibus tenet; quo, vbi hunc cadere contigerit, expergefacta, societas excitet, nullum vt discrimen adeant. Quemadmodum igitur vigilia salubris est, animæque perutilis; ita somnus noxius & damnosus: somno quippe indulgentibus hominibus inimicus superseminauit zizania.

Somnus plurima homini afferre consueuit mala. Cum enim stertimus, dæmones inualescunt & insurgunt, id est, cum salutem negligimus, tunc inimicus per agros volitat, grassatur in triticum, & lolium bono semini permiscet. Dalila Samsonem irretire & perdere gestiens, an non soporare eum studuit, Iudic. 14. itaque cæsariem, omnis roboris armamentarium, detondere? Eadem techna vtitur & pellax nostra caro, Philistæa illa longe deterior; nos siquidem perdere, omnemq; fortitudinem & animum eripere gestiens, omni ratione conatur deliciarum nos somno opprimere, ac noxio & detestabili voluptatum sopore inescare.

Quot, eheu, principes ac reges, quot duces & milites, somno oppressi, triste ac funestum rerum varietatis exemplum fuere, quot inquam, magnates ac purpuratos Iud. 13. somnus in summa & extrema pericula coniecit, vt & vitam amiserint, ac lugubri catastropha diem extremum clauserint? An non Holofernes princeps militiæ regis Assyriorum in obsidio Bethuliæ, stertens & vino obrutus, gladio & dextera muliebri, ceruicem & vitam perdidit? an non Sisara, præfectus Iud. 4. Iabini regis Azor, clauo per tempora adacto dormiens per manus Iahel periit? Isboseth Saulis filius percussus in inguine, an nō 2. Reg. 4. meridians in lectulo, occubuit? Adeo vt & fortissimi iuxta & generosissimi, & fœminea quidem dextra, quod somno indulgerent, ceciderint, ludibriumq; suis fuerint. Quod lacrymis potius quā verbis deplorans Isaias Isa. 51. ait, *Filij tui proiecti sunt, & dormierunt in capite omnium viarum.*

Duo viarum genera hoc in mundo. Quem locum vt commode intelligatis, diuersa viatum genera esse sciatis oportet: aliæ sunt enim viæ Domini, quarum toties in sacris libris est mentio. *Dominus possedit me ab initio viarum suarum.* Et, *Quis poterit* Prou. 8. *scrutari vias eius;* Item, *Vias tuas Domine de-* Iob. 36. *monstra mihi.* Per has autē vias recta ad salu- Psal. 24. tem tenditur: vnde non immerito à Psalmo- Psal. 15. grapho viæ vitæ appellantur, *Notas mihi fe-* Psal. 13. *cisti vias vitæ.* Et aliæ viæ Dæmonis, viæ dif- Psal. 34. ficiles ad calcandum molestæ, & magnorū Psal. 145. discriminum causæ: *Contritio & infœlicitas* Zach. 1. *in viis eorum*, item alibi, *fiant viæ eorum tenebræ, &c. viam peccatorum disperdet.* deinde a- Psal. 118. pud Zachariam, *Conuertimini de viis vestris.* hæ autem viæ recta ad interitum & damnationem perducunt, atque huiusmodi viæ sunt peccata. Vnde Psalmographus, *viam* 1. Ioan. 2. *iniquitatis amoue à me, & omnem viam iniquitatis odio habui.* Capita porro & initia harum viarum, & accessoriæ semitæ, ipsa est superbia, auaritia, luxuria, *Omne quod est in* Matth. 26 *mundo, aut est concupiscentia carnis, &c.* aut etiam statui possunt, ipsa peccatorum principia, inter quæ recenseri queunt tentationes, suggestiones, occasiones, cogitationesque occultæ.

Ac veluti nemo non sine discrimine in introitu cuiusdam viæ difficilis ac latronibus infestæ dormitat: ita periculo non caret, si quis tentationi prauæ morosius inhæret, aut indormit. Quamobrem confestim cum Redemptore Christo excitemur, & animæ potentis præ negligentiæ veterno stertentibus dicamus, *Surgite eamus, ecce qui me traditurus est appropinquat,* peccatum in animę perniciem conspirans præ foribus est, atque huiusmodi cum tempestas insurgit, tantæ procellæ dum ingruunt, compellemus Christum, clamemus naufragii metu exalbescentes, *Salua nos Domine, perimus.* Matth. 8.

Luxurioso libidinibusque suis vacanti, Sapiens imminentem calamitatem præsagiens has minas intentat: *Et eris quasi dormiens* Prou. 23. *in medio*

in medio mari & quasi sopitus gubernator amisso clauo. Non ait in terra dormienti similem eum fore, sed in mari, vt ita ostendat in quanto periculo versetur, quod vt sit etiam euidentius, ait, *in medio mari.* Non minus peccatoris peccato indormientis, nullaque ratione è flagitiorum voragine emergere cupientis, esse solet periculum. Atq; ita cum dormiunt homines, venit inimicus, & superseminat zizania: opportuna scilicet malorum infligendorum Satanæ occasio est somnus.

Peccator dormiens in peccato similis in mari dormienti.

VII.

1. *Pet.* 5.

Quis autem hic inimicus dici potest? nullus profecto alius quam dæmon, qui tū Christi, tum omnium fideliū inimicus est: quo nomine eum Apostolus Petrus in Epistola nuncupat. Ipse est inquā, qui seminat zizania non in Iudæorum, Turcarum, Arabum, Saracenorum agro, sed in Ecclesia Dei, atque inter Christianorum sulcos. In quo illius notate astutiam: de die non veniet, at de nocte dum spissę terrā occupant tenebrę; non dum vigilant & excubant homines; at dum dormiunt. Id est, dū Prælati pastores, Episcopi, cæterique Christiani animarum saluti non inuigilant, dum auaritiæ student, voluptates consectantur, honores ambiunt, rerumq; terrenarū studio tenent, tum versutus ille animarū aduersarius lolium spargit, noua perniciosaq; dogmata serit, doctrinas degeneres, & fucu olentes dissseminat, inaudita opinionum commenta ferruminat, fidem perturbat, religionem in diuersa trahit, charitatem exstinguit, Sacramenta conculcat, Ecclesiam denique perdit & destruit.

Satan inimicus est & zizaniorum sator.

Satan zizania spargit quando superiores dormiunt.

Hæc igitur bellua tunc zizania seminare solet, cum Prælati stertunt, & officium negligunt suum: ita fecere olim in agro Iudæorum Pseudoprophetæ Baal, Molochitæ, Pharisæi, Sadducæi, in Christianorum, Arriani, Manichæi, Valentiniani, Pelagiani, Donatistę: & iam nuper à patrum memoria, Lutherani, Caluinistæ, Zuingliani, Anabaptistæ, aliiq; & scelere & audacia pares. Quare si Prælati Germaniæ omnem in partem circumspexissent; si gregis curam gessissent: nunquam Lutherus aut Zuinglius zizania disseminassent: si canes latrassent, nunquam lupi in ouile irrupentes damnum gregi intulissent. Videant igitur Principes sæculares, ipsique pastores Ecclesiæ, num coram summo Iudice in nouissimo die exactam animarum sibi creditarum rationem dare poterunt: sibique persuadeant, non impune se tunc habituros. Conspirare siquidem inter se mutuo, illi armis sibi diuinitus traditis, hi vero auctoritate quam ipsa sacra infula includit, in vulpium Ecclesiam Dei vineam suffodere nitentium, euersionem debent. Sunt enim vtriq; custodes vineæ Christi cōstituti, & vigiles circa ciuitatem Ecclesiæ excubantes, sunt fortissimi illi ductores thalamum Salomonis ambientes, qui quamprimum vt dormitant & stertunt inimicus homo venenum diffundit.

Principes sæculares & pastores Ecclesiæ Religionis custodes sunt.

Notate hic obsecro, vt paterfamilias diaboli nequitiam & peruersitatem, quæ ei naturaliter adhærescit, exaggeraturus, *inimicum hominem* eum appellarit. Nouum profecto & animaduersione dignum, quo spiritus huius perversi artes, nequitia, crudelitas odium exprimantur, vt hominem eum describit: nulla siquidem maior fingi aut excogitari crudelitas, nullum odium deterius inueniri, quam hominis. Inter animalia nullum leone crudelius & immanius, hominis tamen feritas barbariesque maior.

Nō est vlla crudelitas maior q̄ hominis. Homo leone crudelior.

Daniel Propheta, cum ad petitionem Satraparum Babyloniorum in lacum leonum coniectus esset, leones quam suos mitiores credens, ingenti lacum saxo muniuit, regioque sigillo, nequis Danielem interfecturus effringeret obsignauit. Quid agis rex? quid hoc video? Virum sanctum leonibus obiicis, & ab hominibus eum tutatum cupis. Prudenter profecto & sapienter. Sciebat namque rex, nullum homine animal inhumanius aut ferocius haberi posse, qui nimirum nemini parcat, vt odio, affectuiq; prauo satisfaciat.

Dan. 6.

Baltassar nihil vnquam horribilius, aut quod maiorem ei formidinē incuteret conspexit, quam manum illam hominis in pariete scribētem, adeo vt exanimis in terram ceciderit. Non exseruit hic Deus vngulam animalis, sed manum hominis: quasi nihil eadem haberi posset terribilius magisque metuendum. Ecce, qui nec in prælio-

Dan. 5.

rum æstu, non inter belli clangores, non in vrsorum aprorumque venatione, non inter fera animalia & monstra palluerat: ad solum manus hominis conspectum, expallescens & exsanguis in terram concidit.

2 Reg. 2.4 Quod egregia è libris Regum historia manifestum reddam. Cum Deus trium plagarum Dauidi regi ob delictum promeritarum optionem dedisset, pestem scilicet, famem & bellum: pestem delegit, dicens: *Coarctor nimis: sed melius est mihi quod incidam in manus Domini, quoniam multæ sunt misericordiæ eius.* Expedire & satius esse sciebat pius hic rex, in Dei quam in hominum manus incidere: quum ille miris sit, hi vero inhumani & ab omni pietate alieni, & quib. nihil crudelius aut ferocius. Hinc diabolus, quo eius malitia & crudelitas designetur, *inimicus homo* appellatur.

Matth. 13. O nomen satana dignissimum! ô peruersitatem singularem! ô crudelitatem barbarie omni barbariorem! Ecce post quam pater familias triticum in agro seminasset, crudelis ille hominum aduersarius eundem zizaniis oppleuit, *& abijt.* Notate, vt scelerata illa bellua, postquam venenum sparsit, sese subducat: vt ictu inflicto, canat receptui. At quid mirum, in terra seditiones, motus, & prælia reperiri, ac zizania seminari, cum nec cœlum, locus ille ab omni perturbatione alienissimus, iisdem caruerit. Porro hæc seminum mixtura repræsentare mihi ipsum videtur, quod quotidie in Ecclesia contingere videmus, in qua, vt Augst. olim obseruauit, scelerati probis permisti sunt & prauorum lolium iustorum tritico: quod & in Concilio Constantiensi asseruere; toto orbe exciti Patres. Ecclesia quippe est arca Noe, quæ animalia immunda, non secus ac munda, includit. Est area illa, de qua Matthæus, in qua & palea, & luxurians lætaque messis. Est conuiuiū illud nuptiale, ad quod virgines fatuę iuxta ac prudentes vocantur. Est aula illa regia, ad quam & admittuntur illi, qui veste nuptiali carent. est deniq; ager hic, in quo triticum vna cū zizaniis excrescere videmus: quod tantopere serui & domestici demirantes patri familias dixere,

Lib. de hæres. ca. 69.
Sess. 5.
Gen. 6.
Matth. 3.
Matth. 25.
Matt. 22.

Nonne bonum semen seminasti in agro tuo: vnde ergo habet zizania? Matth. 13.

Et est reuera admiratione dignum, quanam ratione in anima hominis tam triste excrescere zizanium, tam infœlix pullulascere lolium queat: est namque quodammodo incredibile, quomodo potentiæ & facultates animæ peccatorum instrumenta esse possint. Vetuit olim dominus, balistas, machinas, hastas, missilia, pila, aliaque instrumenta bellica, quib. mors afferri hominib. potest, ex arbore frugifera concionari, sed sterilib. & siluestribus eadem parari voluit. Qui fieri igitur potest, ô homo, vt è corporis tui membris, animæque facultatibus, & sensibus, qui instar arborum feracium sunt mortis instrumenta constituas, & arma pares quib. & Creatorem oppugnes, & animæ mortem afferas? Deut. 20.

Quomodo ergo habet zizania. Si peccatum monstrum aliquod spirituale est, tenebrarū abortiuum, mors æterna, diluuium cōmune animarum, naufragium vniuersale, merum latrocinium, extrema calamitas, damnum irreparabile, omnium rerū exitium & pestis: quomodo igitur in anima excrescat? si peccatum rationi aduersetur, Deo contrarium sit, gratia animam priuet, cœlo deturbet, inferni heredem constituat, in carcerem dæmonum coniiciat, animæ mortem adferat, Ecclesiæ sit lolium: quomodo igitur ingredi animam potest? *Vnde ergo habet zizania:* Deniq; si Angelos cælo exegerit, innocentiæ statum peruerterit, diluuii causa exstiterit, filium Dei vnigenitum ad mortem, & quidem acerbissimam pertraxerit, si omnia pessūdederit, si æternis sit expiandū flāmis, et quænam hominum esse potest audacia, vt ipsum committat: vt tam infœlix in animæ agrū lolium admittant? sed rationē addidit paterfamilias dicēs, *Inimicus homo hoc fecit.*

Matth. 13.
Peccati epitheta varia.
Matth. 13.

Manifeste hinc colligere possumus, nulla posse ratione Deum peccati auctorē constitui, at inimicum, q hasce superseminauit zizanias. Deus igitur peccati non est auctor, vt Psalmographus aperte, ꝓfitetur: *Non Deus volens iniquitatē tu es.* Diaboli vero peccato aditū patefecisse, & ipsum in orbē inuexisse Sapiens testatur, dicens: *Inuidia diaboli*

Matth. 13.
Deus peccati non est auctor.
Psalm. 5
Sap. 2.

mors

mors intrauit in orbem terrarum. Hoc retundere clypeo venenosa Lutheri iacula polliceamus, hoc vallo blasphemiarum haereticorum illius tela infringere; damnant Deum peccata per impios patrare: Melanchthonis item sententiam cõfutare docentis, tam Iudae proditionem, quam Pauli Apostoli vocationem Deo ascribendam: Buceri item, Deum absolute efficientem peccati causam constituentis, adeo vt quicunq; illud negarit, Deo diuinitatem hunc adimere censeat, quod eum causam eorum quae facta vult, esse neget: Caluini deniq; acriter ꝓpugnantis, Deum simpliciter & pure peccati auctorem esse. Quod aperte demonstrauit Cl. De sainctis Episcopus Ebroicensis, qui lib. 5. de Caluini atheismis, Caluinum Bernae impietatis accusatum & damnatum tradit, quod Deo & peccatũ & damnationem damnandorum asscriberet. Sceleratam porro hanc opinionem diris deuouens Concilium Tridentinum, anathemate percussit omnes, qui eandem docent & credunt: *Si quis dixerit, mala opera, & bona Deum operari non permissiue solum, sed etiam proprie & per se, adeo vt eius sit proprium opus, non minus proditio Iudae, quam vocatio Pauli, anathema sit.*

Conc. Trident. sess. 6. can. 6.

Eundem erroré acriter olim oppugnauit Magnus Basil. qui in homilia, q̃ super hac re conscripsit, inter caetera ait, fatuũ eum quidem & stolidum, qui nullũ esse Deum credit: at stolidioré & stultiorem censendum, q Deum peccati causam statuit: q ille Deum penitus negarum, hic vero clementiã & bonitatem ei detractũ eat. Eiusdem sententiae est & Irenaeus, & tradidit in ecclesiastica historia Euseb. q egregia ad Florinum epistola multis ostendit, Deum malorum causam aut architectum esse non posse. His accedat & Philo Iudaeus, qui omnes peccati causam Deum non vero seipsos cõstituentes, puniri & suppliciis addici vult. Theodoret. deniq; vt finẽ faciamus, omni ratione opinionem hanc profligare conatus, ꝓbare contendit, Deũ natura bonũ, malorũ aut peccati causam nõ posse constitui: sed illum triticũ seminare, diabolũ vero supseminare zizania.

Li. 5. c. 19.
Li. de profugis.
Lib. 5. de cur. Graec. affect.

Cóclusio.

Omni igitur studio & contentione Auditores scelestum hunc zizaniorum satorem fugiamus, omni cura eum ab animarũ agro excludamus, impediamus, inquam, ne peccati seli sinatis, haereseos, errorum, calumniarum, blasphemiarum lolium tritico supseminet, somnum quoq; ab oculis propulsemus. Dormientib. enim nobis grassatur, vagatur, & circuit: Vos itaq; Praesules, Antistites, Episcopi, Dominici gregis pastores, Ecclesiae excubitores, Christianorum duces, vineae sponsi custodes, animarum nostrarum tutelae super gregem vestrum excubias agite, atq; omni ratione impedire satagite, ne vestra illectus negligentiã Satan, ꝑ dioeceseon vestrarum agros lolium & paleam serat. Vos etiam Catholici Principes, Reges potentissimi & inuictissimi, Monarchae fidelissimi, coelo originem ducentes, Altissimi vice hic in terris fungentes, patres patriae, populi tutores, religionis fulcra & bases, fidei columnae, Ecclesiae antes & fornices, non minus excubate, ac nolite pati, vt vestrã culpâ, haereseon zizania regnorum vestrorum nonalia ingrediantur.

Et ecce, ô regum rex, animarum nostrarum conditor, Ecclesiae princeps Christe, tu, qui bonum fidei charitatis, sacrae scripturae & Euangelii semen seminasti: omnia modo zizaniis scatẽt, familiae vniuscuiusq; nostrũ non vsque adeo laudabiliter diriguntur, vrbes inter se dissident, prouinciae integrae à se mutuo diuisae sunt, per regna peccata inualescunt, haeresi Ecclesia repleta est, denique zizaniis mundus oppletus gemit: impedies ne igitur Domine, quo minus noxiae illae ꝓpagines eradicentur? per te stabit, quo minus motus hi & seditiones sedentur, peccatis debita infligantur supplicia, errores tollantur, blasphemi, & haeretici exscindantur? Anne patieris, eadem inualescere? diutiusne eadẽ feres? anne in messem reseruari cupis? O iudiciorum abyssum! ô consilia impenetrabilia! ô secretorũ fundũ nemini vrinandum! ô mare nullius ingenii bolide explorandum! At, quoniã ita maiestati visum est tuae gratiam saltẽ elargire, vt tam sanctè media inter mundi huius zizania, vitã instituamus, vt emensa vitae huius nauigatione, feliciter aeternae felicitatis portum ingredi mereamur: ad quem nos pellere & dirigere digne-

dignetur, qui cum Filio & Spiritu paraclete, potest omnia Deus Pater. Amen.

DOMINICA SEXTA POST EPIPHAN.

Partes.

1. *De magnis arte factis minimis, minimoq; regno.*
2. *Quid grani paruitas, ad diuina, totamq; Ecclesiam collata.*
3. *Quid eadem ad Ecclesiæ adiuncta & contenta.*
4. *De grano fidei & doctrinæ.*
5. *De auibus.*
6. *De fermento.*

Simile est regnum cœlorum grano sinapis. Matth. 13.

FIGVRA.

Dan. 4. POTENS ille Babyloniorum Monarcha Nabuchodonosor terribili olim somnium vidit multaque includens prodigia: vidit, inquam, arborem in meditullio terræ consitam, cuius caput luxuriantibus comis ad nubes pertingeret, radices ad terræ vsq; centrum descenderent: ramorum adhæc brachia per quatuor mundi latera extenderent, & de fructibus illius omnes pascerentur, in ramis volucres cœli nidificarent; sub vmbra vero varia animalium genera luderent & delitescerent. Et ecce tibi vox subito cœlo delapsa, quæ arborem succidi, & radice tenus amputari iubeat. Sensu literali iam sepofito, eo, inquam, quem Daniel regi visionem exponendo patefecit: scilicet regem arborem esse: quæ exscindenda esset, quod regnum amitteret, sed radix nihilominus permaneret, quando se ad regnum postliminio reuertereretur: existimo visionem hanc Euangelii hodierni figuram esse, in quo Christus regnum cœlorum grano sinapis simile esse perhibet, quod quamuis omnium seminum sit minimum germinans, cæteris plantis excrescit sublimius, & aera quodammodo ferit. Huic autem grano quid obstat, quo minus Christum similem esse dicamus: qui in hoc mundo exiguus quidem fuit, humilis, plebis abiectio, & vermiculus terræ: sed in terram deinde iactus, post gloriosam, inquam, resurrectionem, ita excreuit, vt volucres cœli in ramis eius nidos construxerint, id est, Sanctorum animæ sub vmbra illius delituerint, & omnem ab ipso suam beatitudinem traxerint. In medio item terræ plantatus est, dum in Palæstina, quæ vmbilicus & meditullium, vt Cosmographi tradunt, orbis, natus apparet. Cœlos quoque vertice tetigit, & radice ad terræ centrum pertigit, quod verus esset Deus in cœlestibus agens, verus item homo in terra cum hominibus conuersatus. Ramos per orbem diffudit, quod potentia illius ab arctico polo, vsque ad antarcticum se extenderit. In ipsius ramis nidificarunt aues, & ad truncum resederunt animalia: quod tam Angeli quam homines omnem à IESV CHRISTO gloriam & beatitudem duxerint. Excisa porro fuit, Christo moriente. Hac de re hodie acturi sumus, discussuri inquam, cur Christus grano se sinapis comparare voluerit. Eius huc maiestatem auxiliariam aduocemus, matrisque illius gloriosæ patrocinium supplices inubcemus, quam verbis angelicis ante omnia salutabimus. *Aue Maria.*

Qui naturæ miracula, mundiq; huius inferioris prodigia descripsere, quæ Ethnici olim tantopere demirati sunt: referunt inter cætera, mirabilia quædam opera, quæ vel ars vel industria hominum produxit, & in naturæ theatro spectanda proposuit. Celebrant in primis opus illud eximium: licet in tenui elaboratum, quo Myrmecides sculptor egregius currum quadriiugum, & aurigam eidem insidentem, tam industriè & scitè, tamq; exiguo in subiecto formauit, vt alis eum suis musca tegeret atq; obumbraret: illud item alterius sculptoris, qui in cerasi nucleo nauem omnibus necessarijs instructam efformauit: sed adeo tenuem, vt apicula in antenna constituta suis eam cooperiret alis. An non hæc ad naturæ ludibrium? an non hoc artificium eius quam proxime imitari, ne dicam superare? I.

Mirabilia & artificiosa quædam opera. Textor in thesauro tom. 2.

Aliud

Aliud non minus stupendum refert Plinius, dum scriptoris manum adeo subtilem & argutam celebrat, vt vniuersam Homeri Iliadem, tot bella, tot conflictus, tot côcertationes ducum, militum congressus, vexillorum expâsiones, adhæc myriades aliquot versuum continentem, descriptam, nuci incluserit. Fuit deinde nostra tempestate sculptor adeo dexter & artificiosus, vt in gemma vndecim Virginū millia exprimere non dubitarit, tanto quidem artificio, vt nulla numero defuerit. Exclamem igitur merito hic, ô paradoxa, & prodigia naturam superantia! Vt etiam è sacro thesauro exempla aliquot proferā, non possum quin Ezechielis hic etiam Prophetæ artificium deprædicem, qui laterem à Deo iussus sumere, instar Apellis, ciuitatem Hierosolymitanam cum omnibus castellis, propugnaculis, munitionib. & obsidentium corona in eod. descripsit: vrbem tamē adeo spatiosam & amplam, vt, teste Iosepho, ducenta hominum millia in se comprehenderit. Ezech. 4. *Et tu fili hominis, sume tibi laterem, & pones eum coram te, & describes in eo ciuitatem Hierusalem, & adificabis aduersus eam obsidionē, & ædificabis munitiones.* An non enim miraculo videatur simile, vrbem tam frequentem & populosam, muros adhæc eius & propugnacula obsidionemq; circumsecus positam, lateris spatio comprehendi?

Dan. 2. Nabuchodonosor rex somnians vidit, rē miram & Dei nutu peractam! lapillū è sublimi monte, nullo impellente, delapsum, & statuæ è varia conflatæ materia pedibus allapsum, eandē in cinerem redigere: eumq; mox ita intumescere prægnante, vt in montem Olympo & Atlante maiorem excreuerit, & vniuersam terræ superficiem compleerit. Inauditum vero & ab hominum memoria inuisum, montes in lapillos excrescere, oceanum in guttam redigi, & elephantum in muscam angustari.

Patris æterni artificium. Pater æternus, omnipotens illud numē, simile quid in orbe producturus, imo omnem omnium artificum industriam superaturus, opus edidit, quod omnis stupeat antiquitas, & superior ætas admirabunda decantet. Omnia namq; in angustū redigendo, è Deo hominem, è Creatore creaturam, è Domino seruum, ex æterno temporalem, ex infinito finitum, ex impassibili & immortali passibilem & mortalem, humanisq; ærumnis obnoxium constituit: quod describens Isaias exclamat: *Consummationem & abbreuiationē Dominus Deus exercituum faciet in medio terræ.* Isai. 10. In quo de mysterio incarnationis, opere illo admirabili, quo maius nullum in orbe visum est, vaticinatur. Quod & Apostolus admirans ait: *Verbum abbreuiatum fecit Dominus super terram.* Rom. 9.

Mirabilia profecto hæc: sed aliud longe mirabilius quod nulli quidem priorū cedat, hodierno Euangelio legitur descriptū, vbi Christus Redemptor in grano sinapis, omnium rerum in hoc orbe creatarū minimo, cœlestis gloriæ amplitudinē & vniuersam ecclesiæ monarchiam spectandam pponit. Describit idipsum S. Matt. *Simile est regnum cœlorum grano sinapis.* Matth. 13. Duæ hoc Euangelio côtinentur parabolæ, vna de grano sinapis, de fermento altera: ambas has expositurus, in duas concionē partes distinguam, priori primam, posteriori alteram complexurus.

II. Ecclesia p regnum cœlorum exponitur. Principio igitur quotquot parabolæ huius sensum perscrutati sunt, in diuersas & inter se discrepantes sententias abiêre. Fuêre enim qui per hoc regnum doctrinam Euangelicam intellexerunt, de qua Matth. 21. Iudæis comminatus dominus ait: *Auferetur à vobis regnum Dei:* huius opinionis S. Hieronym. est. Alii hic fidem designari putant, vt Ambros. ser. 1. & Augustin. ser. 31. de sanctis. Alii Christum hic exprimi arbitrantur, alii Ecclesiam denotare, quibus vltimis & meum calculum addo. Ipsa enim vere regnum cœlorum est: vtpote quæ legib. plane cœlestibus dirigatur, quæ nihil nisi cœlestia deposcat, cœlo originē ducat, in cœlestibus conuersetur, finis denique eius & scopus, sit ad cœlestem clientes suos beatitudinem deducere, & à terrenis auocare.

Et sane Ecclesia regnum est, & regnum Iesu Christi, de quo locutum credo Archangelum cum Deiparæ diceret: *Et regni eius non erit finis:* Luc. 1. & Danielem Prophetam, *Regnum quod in æternum non dissipabitur,* regnū quod ipse rex intellexit, dum coram Pilato Dan. 6. dice-

Ioan. 18. diceret, *Regnũ meum non est de hoc mundo*: id est, non regnum meum instar regnorum mundi huius, quæ rerum varietat. exposita in momento pertranseũt, quæ exterius quidem splendorem quendam & maiestatem præferunt, interius vero sordent & exigua sunt.

Porro regnum hoc grano sinapis persimile est: in principio enim exiguum est: primo propter principem eius & caput, qui *exinanivit seipsum* & abiecit quique vltimus & *nouissimus & despectus* habitus fuit. Secundo propter doctrinam Euangelicam, quę parua est & exteriori specie vilis, vt Apostolus ad Corinth. ait, *Nos prædicamus Iesum Christum crucifixum Iudæis scandalum, gentibus stultitiam.* Id est nõ annuntiamus deorum maiestatem, vt olim Plato: non ferimus leges, nec rerumpubl. statum constituimus vt Lycurgus: de principiis rerum non agimus, vt Arist. refluum aut defluum mare nõ docemus, non influxus cœlestes, elementorum qualitates & vires, terræ dimensionem, aliaque communem hominum captum excedentia, qualia veteres olim Philosophi, nominis alicuius comparandi ergo, docuere sed Iesum Christum prædicamus & hunc crucifixũ: doctrinã profitemur, quæ & Iudæos offendat, & gẽtib⁹ videatur stultitia. Adeo vt Arnobius testetur, Gentiles olim Christianis insultasse ac vitio vertisse, quod hominem aliorũ instar è muliere natum, & vili crucis supplicio interemptum, Deum esse contenderent, vt Deũ agnoscerent & venerarentur. Præterea, quod eadem nonnisi humilia & abiecta doceat, mundi nempe splendorem & vanitatem cõtemnere; honores & fastum pedibus protetere, gloriam aspernari, paupertatem amplecti, & humilitatem animi omnibus in rebus sectari. Vnde Matthæus, *Nisi efficiamini sicuti paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum.*

Ecclesia grano sinapis cõfertur. Philip. 2. Isai. 53. 1. Cor. 1.

Ethnici Christianis olim insultabãt quod crucifixũ Deum colerent.

Matth. 18. Tertio, regnum hoc exiguum & augustum dici potest, propter principium & ortum: quod qui eiusdem fundatores fuere, prima fundamenta iecere, inimicos insultantes fregere, leges & statuta in eodem obseruari necessaria promulgauere, piscatores fuerint, indocti, multarum rerum ignari, & omnium quodammodo mortalium abiectissimi. Testatur idipsum vnus è fundatoribus Paulus, *Quæ stulta sunt mũdi elegit Deus, vt confundat sapientes: quæ infirma sunt, vt confundat fortia.* Perinde ac si dixisset, Altissimus ille Deus, cuius iudicia sunt impenetrabilia, ea quæ mundus vt fatua & insipida reiiciebat, selegit in sapientium confusionem: & quæ vt imbecilla, fragiliaque vilipendebat, assumpsit, vt potentia elumbaret, & valida eneruaret. 1. Cor. 1.

Quarto, propter exiguũ credentium numerum: pauci enim initio legem euangelicam amplectebantur, vt quam difficilem crederent & grauem. Vnde ipse suos Christus alloqutus ait, *Nolite timere pusillus grex.* Regnum igitur cœlorum merito grano sinapis persimile esse perhibetur. Luc. 12.

Quod quo melius intelligatur, duplex regnum statui posse notandum est, terrenum vnum alterum cœleste: inter quæ ingens profecto discrimen est & alterum ab altero multum distat. Terreni quippe splendor & maiestas in rebus exterioribus sita sunt vt pote quod exterius magnum & amplum videatur, nihil autem in se includat & emedullatum sit. Hinc interdum cedris Libani cõparatur, *Vidi impium superexaltatum sicut cedros libani*: interdum arbori qua cœlum capite feriat, qualis erat illa, quæ regnum Nabuchodonosor designabat, cæleste porro omnisque eius maiestas, interiora respicit, *Omnis gloria eius filiæ*, Ecclesiæ inquam, *ab intus.* Ideoque grano sinapis comparatur, quod magna quidem virtute præditum, exterius vero nullam speciem præfert.

Duo regnorum genera. Psal. 36. Dan. 4. Psal. 44.

Deinde regnum mũdi huius, initio, ingens & vastum est, magnæque potentiæ sed vbi conciderit, & ad finem deuenerit, nonnisi vmbra & cinis. Cuius figura fuit statua illa Nabuchodonosoris, cui⁹ quidem caput aureum, pedes & articulorum extrema fictilia & lutea. Considerent hæc obsecro, qui rebus terrenis hodie in tantum adhærentes, voluptates mũdi consectantur, iisque immersi gemunt. Quod in veteri Testamento ita designauit Deus: inter cætera namq; quæ in tabernaculi vsum parari iussit, vasa, lebetes duos conflari ad suscipiendos cineres vo-

Regnum mundi initio magnum, sed postea in cinerẽ euanescit.

res voluit: vt hinc colligeremus, primam nobis curam esse debere, colligere cineres mundi scilicet, in cineres & puluerem redigendi, finem intueri. *Exod.27.*

Mundus à maioribus, contra vulgarem naturæ à minimis incipientis ordinem, originem sumit, & in parua desinit. Gigantes turrim Babel ædificaturi alta concepere, sed in linguarum confusionem desiêre, somnia Nabuchodonosor ab arboribus sumpsere exordiū, & in radicib. finierunt: regius Christi in Ierosolymam introitus ab oratione & regno incepit, ***Benedictus qui venit in nomine Domini: Aue rex Iudæorum***: & in cruce finiuit, ***Tolle, crucifige.*** Mundus deniq; à voluptatibus & delicijs incipit, in tormento, & ærumnis exspirat. In Apocal. namq; scriptum est, ***Quantum fuit in delicijs, tantum date illi & tormentum.*** Testis sit diues ille epulo qui epulatus quotidie splendide, tandem sepultus fuit in inferno. O triste & infelix regnū! (Mundus à magnis incipit, & in paruis desinit. *Gen.11. Dan.4. Matt.21. & 27. Apoc.18.*)

Huc respexit in Euāgelio Dominus, cum in nuptiis Canensibus diceret, ***Omnis homo primum bonum vinum ponit, postea id quod deterius est.*** At non hæc Dei agendi est ratio, qui à minoribus solet incipere & paulatim ad maiora progressum facit, ab ærumnis s. ad gaudia, à paupertate ad opulentiam: a cruce ad regnum delabitur. A carcere Ægyptio Iosephum ad honores & regiam dignitatem euocat: Danielem a leonibus ad palatium & purpuram sublimat: Mardochæum à cilicio, & cinere ad trabeam, & honores regios euehit; denique à cruce & monte Caluariæ Christum ad regnum sempiternum promouet. Vnde Apostolus: ***Factus obediens vsque ad mortem mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen quod est super omne nomen.*** (*Ioan.2. Gen.39. Dan.4. Esth. 6.7. Philip.2.*)

Ita magnus ille Deus à grano incipit sinapis, & in arbores proceras desinit. In magnō creationis opere ab imperfecto & indigesto chaos auspicatur, & in mundum perfectum, numerisque omnibus absolutum desinit, à piscibus & auibus initium duxit, & homo microcosmus operis exstitit finis. Idque iuxta communem naturæ ordinem, quæ à minoribus sensim & paulatim ad maiora ascendit. Prius enim, ait Aristoteles, vita plantæ, postea animalis, tum demum hominis viuimus. Ita Ecclesia, ipso sui initio parua, & tandem excrescens in immensum, grano sinapis persimilis est. (Devs à paruis incipit, & in maiores desinit.)

Hine ipsa in sacris literis lunæ nomine dici solet, Psal.88. & Cant.6. nam vt noctiuagus ille planetes initio exiguus est, & nō nisi tenuia cornua ostentat, quotidieq; donec in orbem coalescat: ita Ecclesia ipso sui exordio tenuis & perobscura fuit; sed excreuit deinde, & ad finem vsq; sæculi excrescet, atq; immensum augebitur, donec totum orbem impleuerit. De solo igitur Iesu Christo dici potest: ***Dominabitur à mari vsq; ad mare, & à flumine vsq; ad terminos orbis terrarū.*** Nec aliud aduersus Donatistas, qui Ecclesiam vniuersalem exiguo Africæ angulo cōcludebant, vti & hodie Caluinistæ eandem Geneuæ terminis circumscribunt, Augustinus telum dirigit, quam hac deprōmptū pharetra: ostendendo nimirum Ecclesiam, tanto tempore elapso, tam exiguis non posse finib. cōtineri. Verba eius hæc sunt, ***Ecclesia luna similis est; si quis nouam lunam primo & secundo die non videt, dignus est venia qui autem iam plenam non videt, cæcus est.*** Valentius & maiores editurū plagas crediderim telum hoc aduersus Caluinistas nostros torqueri posse. Si enim Donatistas cæcutire dixit Augustinus, q̄ Ecclesiam, quæ quadringentis iam annis post Christi ascensionem durauerat, non viderent: quid de Caluinistis, nostræq; tempestatis hæreticis dicendum, qui post mille quingentos annos, non modo Ecclesiam non vident, sed ne videri quidem posse contendunt, eamq; penitus inuisibilem asserunt? sed plura hic non recensebo, vt ad propositum thema reuertar: ***simile est regnum cœlorum grano sinapis.*** (Ecclesia lunæ cōparatur. *Psal.71.* Caluinistarū cœcitas Ecclesiā non videntiū. *Matth.13.*)

Ceterum opera Dei ab exiguis & paruis principiis initium ducunt, at finis & exitus nōnisi magnum quid & heroicum includit. Primi Euangelii præcones disseminatoresq; fuere piscatores indocti & ignari; & ecce, celeberrimi mox Philosophi, reges potentissimi, tyranni crudelissimi, cultuiq; idolorum dediti ipsum amplexi sunt, & tumentia colla eidem submisere. perspectum hoc habebat magnus ille legis doctor Gamaliel, cum diceret: (Opera Dei à paucis inchoantur.)

eeret: *Si ex hominibus est, consilium hoc stat im dissoluetur, si autem ex Deo, dissolui non poterit, sed praualebit.* Act. 5.

Hinc euidenter colligi discrimen poterit, inter Dei & hominum opera: diuina siquidem ab humili auspicantur, & ingloriosum & spectabile desiuunt; humana vero a fastu ducunt exordium, quotidieq; decrescentia in nihilum tandem & meram infamiam desinunt. Egregium hanc in rem apologum refert Crinitus, Cucurbitā scilicet pino consitam, in altum excrescendo ramis eius implexam, insolescere cœpisse, auctamq; viribus viroreque, his arborem verbis allocutam: *En, vides, vt te supero, vt amplis folijs, vt virore præsto.* Pinum vero, insolentiam deridendo subintulisse, equidē aliquot iam brumas & æstates pertuli, varias cœli iniurias exsibilans, gelu, hyemes, calorem, æstū superaui; & integra, vt vides perseuero, fortunæ inuidiā fractura: te vero ad primam cœli iniuriam & rigorem borealem superbas hasce comas deponentem videbo, & insolentiam compescet aeris inclementia, ac tūc cornua depones & cristas: mox enim vt frondifluus deseuire inceperit Aquilo, folia tua defluent, flores emorientur, fructus putrescent, omnisque decor & splendor, ob quem tantopere te modo effers, emarcescet. Quod Alciatus, mundanam felicitatem in momento euanescentem exsibilans, egregio designauit emblemate. Verba dabo:

Lib. 2. de bon. discip. cap. 14.

Embl. 124. *Aeriam propter (id est prope) creuisse cucurbita pinum*

Dicitur, & grandi luxuriasse coma.

Cum ramos complexa, ipsumq; aggressa cacumen

Se præstare alijs credidit arboribus:

Cui pinus: nimiū breuis est hæc gloria: nam te

Protinus adueniens, quæ male perdit, hiems.

Iterum igitur repeto, quod dixi inter cœli terræq; opera discrimen posse constitui. An non enim veteres illæ monarchiæ & Imperia, fastu turgida & potestate celeberrima, à splendore & superbia; Regnum autē Christi ab humilitate & abiectione exordium sumpsit? illo videlicet & Cyro, Dario, Cæsare, Alexandro; hoc vero a Crucifixo, qui se vermem & plebis opprobrium appellauit. Vnde de se apud Prophetā ait: *Non sunt viæ meæ sicut viæ vestræ, dicit Dominus: quia sicut exaltantur cœli à terra, sic exaltantur viæ meæ à vijs vestris.* Isai. 55.

Tentationes initio exiguæ, sed in fine magnæ.

Noui hic mihi conceptus in mentē veniunt; & dico, Ecclesiam grano sinapis similē dici posse ob tentationes & persecutiones, q̄ initio quidem exiguæ, sed, anteq̄ deseuiant & sopiantur, excrescunt, & immensum augentur. Sic Satan perfidus & versipellis ille tentator, à lapidib. cœpit: *Dic vt lapides isti panes fiant*, & in regna amplissima desiit: *Ostendit illi omnia regna mundi, dicens: Hæc omnia tibi dabo.* Diluuium a guttis incepit, q̄ nonnisi vepreta & dumeta cooperirent, at in tantum postea illæ excreuēre, tantamq; per terræ superficiem stragem edidēre, vt cœlū laxatis fontib. & cataractis, in terram videretur effusum, ipsaque aqua decem cubitis summis montium fastigiis staret altior. Ad eundem etiam modum tentationes tenue habent exordium, sed catastrophen luctuosam, & damna adferunt grauissima. Matth. 4. Gen. 7.

Infamis ille & mortalium scelestissimus Iudas ab osculo cœpit, & in crucem finiuit: vt verum esse Philosophorum hoc axioma censeatur. *Paruus error in principio, maximus est in fine.* Ægypti namq; plagæ muscis, & a ranis cœptæ in cruentatos amnes & primogenitorum stragem desiēre. Sic tentationes initio instar muscarum sunt, sed in fine, elephantos magnitudine, crudelitate homicidas & sicarios superant. Matt. 26. 22. Exod. 8. 9. 10.

Innuere hæc [illegible] Scriptura dum conatur, metaphoricè locuta est. Isaias enim ait: *De radice colubri egredietur regul⁹*, i. e. quantum ipse quidem possum capere. Tentatio exigua & breuis, aliam longe grauiorem & maiorem parit. vel. Tentatio; quæ instar colubri mordet & pungit, peccatum progignit; quod, non secus ac regulus è sporа, animas disperdat & interficiat: vel iuxta Euangelium, Granum sinapis in arborem excrescit. Ipsa quippe tentatio in ingressu nōnisi vulpecula est: q̄ haud dubie in Canticis intellexit sponsa, dum ait: *Capite vulpeculas quæ demoliuntur vineas.* at in fine leoninam rabiem perfert, omniaq; deuorat & absorbet, *Tanq̄ leo rugiens circuit quærens quē deuoret.* Isai. 14. Cant. 2. 1. Pet. 5.

Idem

Ezech. 47. Idem autem homini in tentationib. constituto credendum est accidere, quod Ezechieli fluuium transuadanti. Nam dum ingrederetur, nonnisi ad talos aqua perueniebat, deinde genuum tenus; mox pectus transcendens ad collum vsq; ascendit; tandem vero intumuit, vt submersionis periculum adiret. Non absimiles crediderim esse tentationes, quæ initio nihil quidem esse videntur, vt ne ad suras quidem aqua pertingat: at si quis morosius inhæreat, vlteriusq; progrediatur, adeo intumescunt & insurgunt, vt perfectissimi quiq; naufragio facto submersi sæpe intereant; ita vt mox initio nonnisi grana, mox arbores procerissimæ & validissimæ appareant. *Simile est regnum cœlorum grano sinapis.* *Matth. 13.*

III. Quidquid Ecclesia obseruat exiguum est.

Vere itaq; Ecclesia grano sinapis comparatur, quod quæcunq; in Ecclesia obseruantur, & quidquid in Christianorum vita seruandũ occurrit, nonnisi tenuia sunt & difficilia, humilitas inquam crux, paupertas, tribulationes, pœnitentia, lacrymæ; vera sinapis grana, quæ accipiens homo seminauit in agro suo. Nulla autem Deus præter hæc grana, in Ecclesiæ suæ agro seminare solet, olim quidem in paradiso arbores vitæ seminauit, at in Ecclesiæ agro nonnisi grana sinapis: neq; enim aliud par est granum huic agro committere, cum omnia præter granum sinapis, nonnisi lolium sint & zizania. *Gen. 2.*

Leuit. 19. Prohibuit in veteri lege Deus, ne quis diuerso agrum semine consereret, quod allegorico sensu ita exponendum censeo; tunc vere Ecclesiæ agrum diuerso semine seri, diuinumq; præceptum violari, cum voluptates & pœnitentiam simul quis studet amplecti, ac gentili & simul Christiano ritu vitam instituere. Hinc etiam olim vetuit vsum vestium è lino lanaq; pariter contextarum. Ille porro duplicem vestem & diuersi filamenti gestare dicitur, qui Gentilitio & Christiano more simul viuere contendit, paupertatem vna cum diuitiis consectatur, contemni vult & magni ab omnibus fieri, victus & vestium asperitatem amplectitur, nec non delicias colit. At Christus nonnisi vnicum sinapis granum agro suo committit, cui regnum cœlorum simile esse ait. *Deut. 22.*

Ecclesia profecto grano sinapis, tametsi vniuersum eius statum & amplitudinem, quã si singula illius mẽbra & partes spectemus, comparatur. Si enim oculos in illius caput coniiciamus, quid Christo in passione quidem constituto vilius, & quid eodem tumulo gloriosè exsurgente maius? Quid virgine, fabro manib. victum quæritanti nupta, humilius & abiectius, quid eadẽ dũ Deum parit gloriosius? Quis vnq̃ minus quid vidit q̃ Ioannem in deserto Palæstinæ inedia membra macerantem? quis etiam quid illo maius, cum Iudæi Messiæ instar eum coluerint & habuerint, & de ipso à Christo dictum sit: *Inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista.* Idipsum de reliquis Sanctorum, Martyribus videlicet, Virginibusque censendum est: quib. nihil dum viuerẽt vilius & abiectius, vtpote quos mundani, vt fæcem & peripsema habebant, & omnium mortalium contemptissimos. Et ecce, post mortẽ, certatim omnes amplissimos eis honores impendunt, colunt, venerantur, reliquias osculantur, quin, & beatas se respub. existimant, si modo illorum tutela & patrocinio gaudere queant. Ipsi quoque Reges eorum reliquias humeris gestare non erubescunt, plurisq; cineres sepultos & viles, quam sceptra & diademata facere comperiuntur, quod Psalmographus admirans exclamat: *Nimis honorati sunt amici tui Deus.* Dic igitur, an non vere regnum cœlorum grano sinapis sit simile?

Ecclesia grano sinapis similis est per omnia.

Sancti, dũ viuerent exigui fuere post mortem magnis honorib. affecti.

Psal. 138.

Videtur autem parabola docere, eorum quæ agimus, finẽ & nunquam initium spectandum. In quo Deus & mundus multum inter se distant: mundus quippe grandia & ampla initio pollicetur, at finem si spectes, præter meras inanias nihil reperies: magno hic & agyrta diuitias spondet, sed ditissimis quibusq; nonnisi vile linteum & quinq; pedum spatium terræ post mortem concedit? spondet honores, sed eheu in fine infamiam donat & ignominiam: spondet delicias & voluptates carnales, & nonnisi morbi, cancri, fici, purulentiæ & ægritudines variæ sequuntur: vitam deniq; diuturnam, & in omne æuum duraturam, &, dum minus exspectatur, mortẽ arcessit. Quam bene igitur Salo-

Deus & mundus plurimũ inter se dissident.

Eccles. 1. mon, *Omnia flumina intrant in mare.* Quidquid enim mundus suggerit aut offert, initio quidem mel & ambrosia est, at finis amaritudinem & absynthium præfert: Deus autem è contra amara & difficilia in principio propinat, & dulciaria & mellita in fine.
Exod. 16. Israelitas in Ægypto lactucis siluestribus pauit, quos deinde manna omnem in se suauitatem continenti in deserto refecit. Et vt
Exod. 7. eadem Mosis virga, quæ in regno Pharaonis aquas in sanguinem cõmutarat fontẽ aquæ
Iud. 15. salientis petra elicuit; Samson è mandibula, qua Philisthæos plurimos Orco dimiserat, fontẽ aquæ dulcis eduxit: ita etiam sæpius accidit, vt è reb. initio quidẽ amaris, insipidis & permolestis, incredibilis dulcedo, iucunditas delitiæ, voluptasque oriatur; & quod initio sinapi erat, postea in arborem fructuum suauissimorum feracem excresceat.
Matth. 13. *Simile est regnum cælorum grano sinapis.*

IV. Fides grano sinapis comparatur.

Absoluisse me partem hãc credebam, sed aliud q̃ de sinapi dicendum occurrit, Dominum scilicet Iesum sinapis grano fidem aliquando similem esse dixisse: *si habueritis fidẽ sicut granum sinapis*, id est ardentẽ & flagrantem. In quam rem egregiam & scitam referã
Matt. 17. historiam, quæ huc optime facere videbitur.
Spec. exẽpl. dist. 979. §. 145. Calipha Tartarorum rex eũ anno salutis humanæ M.C.XXV. Christianos omnes imperii sui finibus excludere & exterminare vellet, quidam ex aulicis consultius esse putauit eos à cœpta opinione deducere, quos verbis Euangelij ad fidem mutandam facile persuaderi posse aiebat; docuisse nimirũ dicebat in Euangelio Iesum Christianorum

Historia admirabilis.

Deum, *si habueritis fidem sicut granum sinapis & dixeritis monti huic: Transi hinc illuc, & transibit, & nihil impossibile erit vobis.* nihil a.
Matth. 17. huiusmodi, illos effecturos putabat. Hoc ille consilium probans, omnes mox conuocari Christianos imperat, petitque num Christus in sermonibus verax sit, & Euangelium certissimum? quib. ita se rẽ habere dicentibus Christianis, hunc mox locum produxit, quem nisi reipsa ante decem dies comprobarent, omnes se neci traditurum cõminatus est. Episcopi & sacerdotes, Christianus per omnes regni limites diffusis triduanum mox ieiunium, orationib. subnixum indixere, quo Deum sibi propitium redderent. Cum iam constitutum tempus aduenisset, & omnes vna cum rege vnum in locum conuenissent, in nomine omnipotentis monti cuidam altissimo vnus eorũ imperauit, alium vt in locum transmigraret; & ecce, rem mirabilem! mox loco cessit, veritatemque dicti Euangelij patefecit.

Li. 1. de regionib. Orient. c. 8. Idem propemodum refert Paulus Venetus, dum rerum Orientalium historiam texit; recenset enim Saracenis Euangelio Christi insultantibus, eiusque auctoritatem & veritatem eleuantibus, huncque in primis locum, in quo de mõtib⁹ per fidẽ transferendis agitur, obiicientibus; Christianos id reipsa declarasse, cum montem excelsum, haud procul ab vrbe Tauro, precibus suis alio transtulere, quod & ad thematis nostri expositionem videtur facere, quo dicitur: *Simile est regnum cælorum grano sinapis.*

Matth. 13. Verbum quidẽ Dei oculis mũdanis vile apparet.

Cæterum inter omnia semina & grana, sinapis videtur esse vilissimum: nihil etiam verbo Dei & prædicatione Euangelica, quã Christus Ecclesiæ suæ agro cõcredidit, esse videtur oculis mundanorum abiectius; at coram Deo & Angelis nihil eadem haberi aut fingi potest excellentius. Omnes quippe flosculi Rhetorici, omnis Theoria physica, omnia argumenta philosophica, nonnisi fabula quædã sunt, si cum doctrina Euangelica comparentur. Testem rei huiusce
Psal. 118. habeo Dauidem dum canit: *Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, sed non vt lex tua.* Ipse, quoque gentium Apost. Paulus de verbi Dei contemptoribus agens post futuris temporibus venturos ait, qui pseudoprophetas & doctores prurientes aurib. sequendo, *à veritate quidem auditum auertent, ad*
1. Tim. 4. *fabulas autem conuertentur.*

Deus voluit verbũ suum humile esse.

Hinc Christus summus ille doctor verbũ suum esse voluit humile & abiectum, qui & prædicationem suam humilibus verbis, nullo ascititio adhibito fuco, exposuit parabolas, similitudines, aliaque vulgaria argumenta, obuiis è rebus producta adhibendo; meram & nudam simplicitatem demonstrãdo, vtpote qui nulla schemata, colorem nullum, nullumque artificium quæsierit. Et consulto quidem, quod veritatem resque verissi-

veriſſimas doceret, quæ nullo fuco aut colore adulterino opus habent, vt mendacium & dolus. Hinc veteres illi Philoſophi, vt ea quæ docerent quamuis è mendaciis conflata, vera eſſe comprobarent, verbis plurimis iisque ad fucum compoſitis & coloratis vtebantur. Ita ſcilicet mendacium colorari & palliari oportebat.

Simile. Solent mulieres deformes & corpus diſtortum habentes, fuco ſibi & pigmentis venuſtatem conciliare, arteque alia formam patariam facere; pulchræ vero & formoſæ huiuſmodi fucos & purpuriſſam abhorrent. Mendacium, vt hoc propoſito adaptem, deforme eſt, vt quod maxime, turpe, ſordidū: quod vt deformitatem, turpitudinem imperfectiones reliquas tegat; eloquentiæ fuco opus habet: at prædicatio Euangelica, verbum Dei, ipſa inquam veritas, quæ & pulcherrima & nitidiſſima eſt, nullo indiget artificio aut ementito habitu. Adeo vt non modicam Euangelio iniuriam irroget is, qui verbis ad artem compoſitis, floſculis ſcholaſticis, & Rhetoricis coloribus ipſum colorare & exornare contendit. Heu igitur ſeculi noſtri peſtem ac labem! in quo plurimos reperire eſt concionatores qui eloquentiam magis ſuam oſtentant, quàm ad virtutem auditores extimulant.

O calamitatem ſingularem! Hac de re conqueſtus olim eſt Dominus, cum de diſertis & ſui iactatoribus concionatoribus Ieremiæ ait: *Nunquid nō verba mea ſunt quaſi ignis, & quaſi malleus conterens petras?* Nihil autem aliud verbis illis deſignatum voluit, quam Euangelii, quod eſt verbum Dei, concionatores, non ad inſtar adulantium oratorum philoſophorumq; , ſermonē debere componere, ſed inſtar ferrariorum zelo ſuccendi, inſtar laromorū adamantina, & pertinacia corda perfringere oportere; idq; ſimpliciter & natiue ſine vllo fuco aut ſchematū colore. E quo ſingularē ſæculi noſtri cōcionatorū vanitatē colligere datur. Quid ſi hoſtis vrbi huic immineret eādē euerſurus, & excubitores & præſidiarii, loco pilorum, miſſilium bolidum & haſtiliū flores eiacularentur, roſas & lilia ſpargerent, non gladios ſed ſerta vibrarent; annc hoc modo hoſtem

Ierem. 23.

Simile.

propellerent? nequaquā. Eodem prorſus vos modo agere corutiſſimum eſt concionatores; remp. Chriſtianam & animas vniuſcuiuſq; præſentiſſimo periculo exponentes. Quando enim inimici noſtri; peccatum, hæreſis, dæmon Eccleſiam oppugnant; tantū abeſt, vt eoſdem verbo Dei propulſetis, fortiſſima validiſſimaq; ſacræ Scripturæ arma adaptetis; vt etiam ad aniles fabulas recurratis, conceptus ſeculares & gentiliſmum redolētes adhibeatis, & hiſtoriis profanis, nonniſi floſculos, elegantias, nouitates, delicias que rhetoricas ſeligatis, itaq; hoſtes in Eccleſiæ arcem admittatis: cum potius verbis grauibus, minacibus, caſtigantibus opus foret, quibus & peccatores expugnaretis, vitiaque iugularetis. Sed eheu! nonniſi verba aurea, mellita, fucata, elegantia, ementitæ pulchritudinis, ſed tamen cumbia, hodie in cathedris regnant.

Noreut, obſecro, hi comminationē illam quam Ieremiæ Prophetia ſcriptam legimus; qua maledictus declaratur is qui facit opus Domini fraudulenter, & gladium ſuum ſanguine veretur tingere: *Maledictus qui facit opus Domini fraudulenter, & maledictus qui prohibet gladium ſuum à ſanguine.* Per antonomaſiam autem & excellentiam opus Domini vocatur, ſalus animarum: quod ille fraudulenter agere perhibetur, qui in concionibus placere auditoribus eorumq; auribus ſeruire contendit. Hoc ſcilicet eſt, Euangelium fallere, hoc eſt, in verbis Dei fucum facere, hoc eſt, veritatem ſtultitiæ ergo deſerere. Nam Doctrina hæc ſimpliciter & candide, nulloq; adhibito pigmento tradi debet.

Ierem.

Dauid rex non prius cum Goliada manus conſerere potuit, quam Saulis arma exuiſſet: quod diuinitus factum eſt, vt nimirum ſingularis hæc victoria non armis regiis, ſed diuinæ protectioni aſſcriberetur. Ad eundem modum, non vult mundum aut peccatū, gigantes illos coloſſæos, regiis Philoſophorum vel Oratorum armis ſuperari Deus, ſed ſolo pedo & lapidibus ad terram deiici, quibus tamen nihil ad pugnandum haberi poteſt vilius. Hinc in primos ſui præcones, nō Philoſophos, ſed idiotas, piſcatores, omnium

1. Reg. 1

1.Cor.1. nium scientiarum ignaros selegit. quod Apostolus Gentium innuit dum ait: *Videte vocationem vestram fratres; quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles, sed quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, vt confundat sapientes, vt non glorietur omnis caro in conspectu eius.* Hæc omnia occasione grani sinapis dicta sunto quod tametsi omnium granorum minimum, paulatim excrescens, patulisque luxurians comis fit arbor, ita vt volucres cœli veniant, & habitent in ramis eius.

V.

Quid aues hæ designent.

Arbor porro hæc, quæ ab exiguo hoc sinapis grano pullulat, vt paulo ante iam dixi, vniuersum Ecclesiæ corpus est, rami vero, diuersi eiusdem status, Religiosi inquam, Laici continentes, coniugati. S. Hilarius per aues Apostolos designari putat, qui instar lusciniæ in ramis Ecclesiæ considentes, iucundissimam prædicationis Euãgelicæ harmoniam & concentum edunt: ad quem allusit Psalmographus dicens: *Præuenerunt principes coniuncti psallentibus.* S. Gregorius autem iis iustorum animas denotari credit. Psal. 67. quæ leuibus in sublime, ad diuinorum vsque mysteriorum contemplationem alis eleuãtur, ad quam magni illi Philosophi nunquam pertingere potuere. Alii vero per aues has arboris ramis insidentes, Confessores, Doctores, Martyres, Virgines, ceterosque iustos, qui in sacro Ecclesiæ statu viuunt, denotari volunt.

Homines auibus comparantur.

Equidem per easdem homines intelligo, quippe quos ad cœlestia Deus condidit: in quo me nemo iure reprehẽdet, nam vt multa auium genera sunt, ita & hominum. Est imprimis auium regina aquila, quam hoc nomine dictam credo, quod vnguibus & aculeis ceteras aues decerpat & lauiet: inter homines ita & plurimos reperire est, qui instar aquilarum, cæteris præesse & dominari contendunt, aliorum exitium & interitum moliuntur, sanguinem proximi exsugunt, & vicinos penitus depascunt: in quo rhamno Sichimitarum similes illos esse crediderim, qui regnandi flagrans desiderio, se & socias arbores in exitium traxit dum conflagratione simul omnes periere. Iud. 9.

Secundum locum teneat pelicanus, qui pectus rostro perfodiens, sanguinemq; eliciens, eodem pullos fouet & pascit. Inter homines quoq; plurimos reperies, qui, quo filios locuplerent, amplamq; illis hæreditatẽ relinquant, non pectus & viscera sed sanctam Dei legem perfringunt, atque ita sexcenta animæ peccando vulnera infligunt.

Homines nonnulli pelicano similes.

Tertium struthio, quæ natura grauis, nũquam in sublime euolare potest, at terræ quodammodo adhærescens, cursitando, calcibusq; terram percutiendo, volitat. Hunc nonnulli etiam homines imitantur, quorum omne studium contentioq;, quasi perpetuo hic victuri, & immortales a Deo conditi essent, erga terrena hæc fragiliaq; versatur, quibus affixi nunquã animum ad superna sustollunt. nec meditatione in cœlestibus versantur, corporeis periturisq; nimiũ immersi. Quos item similes esse censeo pisci illi, quem Apostolus Petrus olim dragmam ore præferentẽ, reti cõclusit: nihil enim cogitant aut loquũtur aliud, quam pecuniam, aurum, talenta, lucrum, fœnus, vsuram.

Alii Struthioni.

Quartum pauo, qui exterius quidem auium pulcherrimus est, & patulo pennarum examine superbit; at ingratissimam vocem eius vel cantum nemo ferre potest. sunt & inter homines, qui vestibus suis & schemate exteriori, purpureo aut byssino, superbiunt, turgent & insolescunt; at mox, vt os in loquelam resoluunt, nonnisi ineptias, lasciuiam, sordesq; meras, mundum & carnem sapientes, loquuntur, bonis omnibus merito graues & ingratas: De quibus agens Psalmista ait: *Sepulchrum patens est guttur eorum.* Psal. 5.

Alii pauo.

Quintum & postremum luscinia, aedon, philomela, acanthis, aues Canariæ, aliæque plures, quæ exiguæ quidẽ corpore, harmoniam tamen edunt iucundissimam, & cantu suo vnumquemq; recreant. Hi sunt religiosi, mundo quidẽ viles & contempti, cunctos tamen ad virtutem exstimulantes, ad probitatis semitã deducentes, de Deo & rebus cœlestibus perpetuo agentes. Sunt scilicet columbi illi felle & nequitia carẽtes, simplices, in conuictu faciles, nemini graues aut noxij: sunt turtures perpetuo gementes & aridis semper ramis insidentes, dum sua aliorumq; peccata

Alii lusciniæ & philomelæ, &c.

peccata assidue deplorant, & afflictiones Ecclesiæ lamentantur. Atque omnia hæc auium genera in arboris huius ramis nidificant, tam iusti quam peccatores, tam scelesti quam innocentes & integri: alii quidem in ramis vitæ monasticæ, alii in statu Ecclesiastici, alii denique in statu coniugalis.

Duo auium genera.

Sed audite & alium conceptum: quotquot aer aues educat, ad duo reuocari capita possunt; aliæ quippe sunt rapaces & prædæ assuetæ, aliæ vero cicures & mansuetæ. omnes quidem hæ, si notastis, in arborib. nidificant, ea tamen inter vtrasq; est differentia, quod rapaces nonnisi noctu nidum visitent, per diē prædæ inhiantes, & circumquaq; escæ conquirendæ gratia volitantes: aliæ vero noctu diuque nidis insideant, pullos excludentes, alarum sordes expurgantes, plumas mundātes, rostrum tergentes, & suauissime per aera cantillantes. Sunt quoq; duo hominum genera, mali inquā, & boni: illi sunt aues prædatrices, hi cicures; ambæ tamen super arbore Christi Iesu sedentes, eo tamen discrimine; quod probi & iusti nullo non tempore eandem frequentent: siue enim optima valetudine gaudent, templa adeunt, sacramenta percipiunt, concionibus intersunt, siue cum aduersa luctentur, a cœptis tamen pietatis operibus inquantum per morbum licet, non resiliunt. At improbi, non prius ad hanc Ecclesiæ arborem volant, quam tenebræ ingruant; non prius de Deo cogitant; quam densa grauioris afflictionis nox superuenerit: eum enim lecto affixi decumbunt, tunc vitæ emendationem spondent, in pauperes eleemosynas effundunt, sacra celebranda indicunt, orationes aliorum exorationesque sanctorum exposcunt, Sed mox, vt pristinæ sanitati restituti sunt, at ardorem hanc redire amplius nolunt; nam qui aleæ & lusui dediti prius erant, dediti manent; si antea furabantur, tunc nondum furari desinent. Circa vitæ igitur vesperam & occiduos ætatis canos ad Deum sese conuertunt templa frequentare incipiunt, conscientiam in tuto collocant; reliquo tempore, velut in meridie, discurrunt, vitia consectantur, voluptates diripiunt, mundum ambiunt, ac nonnisi rapto viuunt. O aues infaustas ac

Duo hominum genera.

nefandas! sed iam primæ parabolæ finem imponamus, & de alia iam aliquid dicamus, cum hoc initio proposuerimus.

VI. Ecclesia fermento comparatur.

Altera quam Euangelium hodiernum continet parabola, de fermento est, quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus, donec fermentatum est totum, cui regnum cœlorum simile esse dicitur. Chrysostom. inter præcipuos parabolæ huius interpretes; ait Ecclesiam fermento huic assimilari Nam vt fermentum exiguum licet & vile, massæ pistæ insertum, eandem subleuat & in alium saporem commutat: ita Apostoli, numero pauci, & ignobiles, nulla rerum scientia donati, prædicationibus suis totum mundum condiuere, cumque velut panem sapidissimum, Deique mensa dignissimum, reddidēre.

Chrysost. interpretatio.

Antequam manum profundius fermentariæ huic massæ indamus, diuinam hic sapientiam prudentiamq; p rerum proprietate singula exponentem, notemus. In prima parabola regnum cœlorum simile esse ait grano sinapis, quod accipiens homo seminat in agro suo, iam vero fermento assimilat, quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus: vt differentiam esse denotet inter viri & fœminæ opera. Neque enim pro rei decoro foret seminare mulierem, & virum pinsere. Adeo vt Christus hic insinuarit, virum in familia rite ordinata, consentanea viris, & fœminam fœminis conuenientia opera agere oportere, & regulam illam grammaticorum quam maxime hic locum habere.

Deus pro rerum proprietate loquitur.

Vir & fœmina sua quisq; opera habeat.

Omne viro soli quod conuenit esto virile. Deut. 22.

Vetuit in veteri Testamento Deus, ne quis vestem e diuersis contextam materiis gestaret, scilicet & lineam & laneam, quo designatur, indecens esse, munia & officia, quæ simul constare nequeunt, assumere, id est, viriles simul & muliebres partes agere: neq; enim vllam hæ cum illis habent similitudinem, quid namq; est aliud, viros fœmininis officiis se ingerere, & fœminam virilibus, quam rerum a Deo constitutum ordinem peruertere, & merū chaos inducere.

Mirum profecto est, animalia quędam in rerum natura reperiri, quæ in duobus ele- Animalia amphibia.

mentis sibi inuicem admodum contrariis viuant: qualia sunt anæ, mergi, crocodili, glires marini, aliaq; huiusmodi, quæ Græci ἀμφίβια, Cicero libro de natura Deorum *ancipites bestias* vocat. At multo magis mirum reperiri viros qui modo muliebres partes, & viriles modo assumat, mulieres item, quæ modo matrem, modo patremfamilias agant.

Prou. 31. Mulieris est solius familiæ curam gerere.

De frugi & cordata muliere ita locutus est in Prouerbiis Salomon, *Considerauit semitas domus suæ & panem otiosa non comedit*. Id est, prudentis & œconomæ matris est, semper agere, familiæ suæ pspicere, ac de sola re familiari cogitare: viri quippe partes sunt, externa negotia pertractare, rebusque grauioris momēti vacare. Quod & Apostolus Paulus, Titum in Episcopatus munere instituens admonere non erubuit, *Iuuenculas adhortare vt sint curam domus habentes*.

Tit. 2.

Gen. 1.

In rerum creatione Deus ait, *Germinet terra lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus suum*: pomi videlicet poma, pruni pruna, ita cætera ceteros fructus proferat; quod & in operib. hominum locum habere voluit, vt scilicet vnusquisq; agat, quod è natura ei facere incumbit, viri virilia & mulieres tractent muliebria. Quam operum diuisionem adhibet & Dauid dicens, *Sicut oculi seruorum in manibus Dominorum suorum: sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ, &c.* quibus è verbis manifesto colligere licet, in familiā morata, optimisque legib. instituta diuersitatem aliquam functionum inducēdam, vt paterfamilias seruorum, domina ancillarum curam habeat. Huc me fermentum abripuit, hancque verborum mixtio hæc caussata est: sed iam ad lineam, *simile est regnum cœlorum fermento*.

Psal. 122.

Matt. 13. Sunt quædam in S. scriptura quæ in bonam, tum in malam partē capiantur. Apoc. 4.

Obiter autem hic notandum, *fermentum*, aliquando in bonam, in malam aliquando partem capi: sunt enim quædā in sacra Scripturæ scriptis verba, quæ vtramq; in notionem distorqueantur. Verbi gratia, Leo interdum Christū denotat, vt in verbis illis Apocalypseos, *Vicit Leo de tribu Iuda*: interdum dæmonem, sicut in Epistola Petri Apostoli, *Aduersarius vester diabolus tanquā leo rugiēs*. Serpens interdum Satanæ symbolum est, *Serpens decepit me* interdum Messiæ, *Sicut exultauit Moyses serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis*. Aues quoq; Luc. 8. dæmones denotant, qui sementem verbi Dei è cordibus auditorum velliccant, hodierno vero in Euangelio pro iustis capiuntur. Ita & fermenti vocabulum in nequiorem partem interdum accipitur, vt Luc. 12. *Cauete à fermento Pharisæorum quod est hypocrisis*: Et in Epistolis Paulinis, *Modicum fermentum totam massam corrumpit*. Hoc autem loco in meliorem cum regnum cœleste huic simile esse dicatur.

1. Pet. 5. Gen. 3. Num. 21. Ioan. 3. Luc. 14. 1. Cor. 5.

Variæ verbi fermētum, significationes.

His ita constitutis, vocem fermentum diuersa in sacra Scriptura significare comperio: Primo namque doctrinam aliquam hominum denotat, vt quando Dominus suis, vt a fermento Pharisæorum sibi cauerent, auctor fuit, *Cauete à fermēto Pharisæorum & Sadducæorum*, eo quod traditiones hominumq; institutiones edocerēt atq; hanc esse putat caussam Origenes, cur in lege Mosaica fermentum a sacrificiis excluderetur. Verba cautionis hæc sunt, *Dum autem obtuleris sacrificium coctum in clibano, de simila, panes scilicet absq; fermento conspersos oleo, &c. Omnis oblatio, quæ offertur Domino, absq; fermento fiet nec quidquam fermēti ac mellis adolebitur in sacrificio Domini*. Secundo pro malitia accipitur: vnde Apostolus, *Expurgate vetus fermentum, vt sitis azymi*. Atque hæc forsitan fuit ratio, cur in Exodo, dum agnus Paschalis comederetur, nemo fermentum domi asseruare sine piaculo potuerit. *In die primo non erit fermentum ex domibus vestris: quicunque comederit fermentum, peribit anima illa de Israel*. Tertio prædicationem Euangelicam designat, vt hoc loco, *simile est regnum cœlorum fermento*.

Hom. 5. in Leuit.

Leuit. 2.

1. Cor. 5.

Exod. 12.

Matth. 13. Iud. 11. Prou. 31. Apoc. 12.

Hæc igitur mulier quæ farinam hic subigit, Ecclesia est, in qua Euangelica prædicatio exercetur: mulier inquam de qua verba illa assentatorum Holofernis vsurpare liceat, *non est talis mulier super terram, in aspectu, in pulchritudine & in sensu verborum*: mulier illa fortis, de qua in Prouerbiis Salomō, *Mulierē fortē quis inueniet*, mulier illa Apocalypseos, amicta sole, lunam pedibus premens, duode-

duodecim redimita stellis, quamque draco persequebatur. Tria autem farinæ sata, quibus fermentum inseritur, triplex dici lex potest, naturæ, Mosaica & Euangelica: hæc enim tres in Ecclesia tractantur: sunt etiam fides, spes, charitas: de his enim tribus in concionibus Euangelicis agitur: sunt oratio eleemosyna & ieiunium, hæc enim tria fideles edocentur: sunt paupertas, obedientia, castitas: nam tria hæc Euangelica doctrina ad perfectionem consulit: sunt denique contritio, confessio & satisfactio, in his enim tribus pœnitentia vera ac genuina sita est, quam toties Euangelici præcones annuntiant. O farinæ dulces ac caræ! sed earum in primis fermentum, quod omnia hæc sublevat, producit ac fermentat! De quo iam plura non dicam, vt finem duabus hisce parabolis imponam.

Tria farinæ sata exponuntur.

Coclusio.

Vos vero auditores, horum omnium memoriam conseruate, parabolas has nolite obliuisci: reminiscamini Christum ideo regnum cœlorum grano sinapis contulisse, vt edoceret, non prius regni cœlestis compotes nos fieri posse, quam humiliter de nobis ipsis sentiamus, & in oculis propriis parui simus. Humiles siquidem Deus & demisse de se sentientes amat & amplectitur: superbos & turgidos execratur. Imitamini adhæc auiculas, quas in arbore hac videtis nidificantes, exuite naturam animalium terram semper intuentium, & ventri obsequentium, at auium assumite, in altum euolate, diuina contemplamini, oculos mentemque in altum sustollite, & sacra mysteria meditamini; fermentum autem malitiæ relinquite, cauete à fermento hypocrisis, fermento prauorum dogmatum, fermento illo nefando quod bonos mores destruit, & animarum nostrarum farinam corrumpit & acidam reddit.

Hanc porro tu nobis gratiam concede, omnipotens Deus, exuberantissime bonorum fons, animarum redemptor, seruator orbis: tu, inquam, qui vere granum sinapis exstitisti, paruum in ortu, paruum in stabulo, paruum in deserto, paruum in passione, & in cruce paruum, sed qui deinde post resurrectionem, post gloriosum ab inferis reditum, post triumphalem ad cœlos ascensioné adeo magnus effectus es, vt in arborē procerissimam, cæterasq; arbores magnitudine superantem excreueris, cuius sub vmbra & ramis, tot aues nidum struxerint, tot animæ sanctæ & piæ delituerint, mundum tibi vt adhærerent deserentes. O arbor vitæ, & omnium quos ad vitam destinasti refugium, nostrū esto asylum, sedes & quies; nos vero aues tuæ sumus, vt à mundo secreti, & ab omnibus terrenis cupiditatibus & negotiis expediti, laudes tuas cantare & mirabilia celebrare possimus: expectantes, donec plena & canora voce cantantes audire mereamur angelos, in quorum consortio omnis beatitudo nostra & felicitas vera, ad quam nos deducere dignetur Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. Amen.

DOMINICA SEPTVAGESIMÆ.

Partes.

1. *Quod labore opus sit ad salutem.*
2. *De Dei nos vocantis amore præueniente, eiusq; pacto.*
3. *De vocantis & vocatorum debito, & horum tardatione.*
4. *Qui sint otiosi in hora vndecima.*
5. *Quid à vespera & procuratore expectandū.*
6. *Quales operarij.*
7. *Quæ merces operariorum.*
8. *Quis quantusq; denarius.*

Simile est regnum cœlorum homini patrifamilias, qui exijt primo mane conducere operarios in vineam suam. Matth. 20.

FIGVRA.

DEVS optimus maximus, cum Hebræorum peccatis ad iracundiam prouocatus, nullam cœlo pluuiam dimitteret, adeo vt omnes fame se enecandos metuerent: Dauid rex summis precibus ab eo contendit, & oraculum consuluit, vt indignationis suæ & flagelli intentati causam reuelaret. *3. Reg. 21.*

Cum autem vnius ob noxam Saulis primi regum Iuda tantam terræ siccitatem euenisse didicisset, vtpote qui nonnullos Gabaonitarum iniuste neci dedisset: legatos quamprimum in Gabaon destinauit, qui peterent, quamnam pro iniuriis suorum satisfactionem desiderarent, aut quo manes interfectorum piaculo placari vellent. Qui dixere, *Virum qui attriuit nos & oppressit inique, ita delere debemus, vt ne vnus quidem residuus sit de stirpe eius in cunctis finibus Israel. Dentur nobis septem viri de filiis eius vt crucifigamus eos Domino* David igitur iratum Dominum placaturus, Gabaonitisq; satisfacturus, septem è sanguine regio, de stirpe Saul, electos dedit, quos in montis vertice, in conspectu ciuitatis cruci affixere. Respha autem aliquorum hic suspensorū mater, casum eorū grauiter ferens, & dolore propemodum exanimata, cineres conspersa lacrymis suffusa, a cruce, nec nocte, nec die decedebat, sortem filiorū deplorans, qui nempe non ob suū, sed patris delictum, morte occubuerant. Hodie porro figuram hanc completā video. Adam quippe primus generis humani parens, cum Deum inobedientia ad iracundiam prouocasset: factum est, vt aquæ penuria mundus laborarit, nullusque amoris, misericordiæ, gratiarumque imber cælo caderet. Seniores porro & magistratus populi Israel, quorum Rex Dauid, cum furorem hunc diuinum auertere, iratumque numen placare vellent: Christū, secundū humanam generationem è posteritate Adæ descendentem, & in quo septem Spiritus S. dona, & quidem copiosissime, reperire erat, morti, & morti quidē crucis adiudicarunt. Quod triste spectaculum cum Respha, id est, Ecclesia, intueretur, luctu & amaritudine confecta calidis mortem eius lacrymis deplorat: Ecclesia inquam musicam & omnem iubilum deponit, tristitiam induit, & carmen lugubre & elegos decantat, deplorat inquam Christi sui sortem, morti, non ob sua sed Adæ parentis sui delicta commissaque, adiudicati. Nec satis esse purans, cineribus seipsam deuenustare, & ob mortem Christi luctum induere: omni etiam ratione satagit, vt fideles omnes laborib. insistant & ad beatitudinem æternam secum perueniāt: exemplum idcirco iis ob oculos ponit, ad quod velut ad normam, vitam componant, & omnia verba & facta dirigant, quo tandem ad æternam fœlicitatem pertingant. Parabolam, inquam proponit, vt in hac, qui in Ecclesia militante adhuc agunt, videant sibi quid agendum sit, vt nimirum in vinea Domini laborent, quo opere exacto & labore absoluto in triumphante Ecclesia, cœlesti inquam gaudio, mercedem recipiant. Hoc Euangelium hodiernum continet, quod vt aliquā vobis ratione prosit, summi numinis gratiam postulemus, & Spiritus S. opem imploremus, idq; suffragio & intercessione gloriosissimæ Deiparæ, quam Gabrielis Archangeli verbis salutemus. *Aue Maria*.

Ea semper omnium Catholicorum Theologorum opinio fuit, opera sancta atque ad salutem necessaria esse, laborem meritorum omnium patrem, nullamq; sine labore mercedem expectari posse. Hinc dicere solebant veteres, gentiles licet ac pagani, Deos omnia laboribus vendere: apud Christianos autem iam certo certius est, Deum optimum maximum nonnisi sudoribus & sanctis operibus res minimas, nedum gloriam cœlestem, æternamque beatitudinem, vendere: & quidquid in cœlo habetur gaudii laboribus & sudoribus parari. I. Opera ad salutem necessaria

Atq; hæc fuit ratio, cur Ægyptii laborem exprimentes, bouis caput depingerent, animalis scil. laborib. assueti: quod & imitantes Romani, boues in diis mactaturi, coronis & sertis caput illius redimiebant: innuentes soli labori & ærumnoso sudori coronam & mercedem deberi. Salomon quoque dum in basib. columnarum, & in coronulis peristyliorum boues & Cherubim efformari voluit: mystice declarauit, instar boum nobis in Ecclesia, interea dum viuimus, laborandum esse, si Cherubim & sanctorum sortis participes esse velimus. Caput bouinum laboris Hieroglyphicum.

In Exodo quoq; mandauit Deus Mosi, vt vela & cortinas tabernaculi, lineas, & hyacinthinas, & purpureas faceret. Purpura hæc, quæ rubicūda & sāguinea est, denotat, in Ecclesia ad sanguinis vsq; effusionem nobis laborandum esse: linū vero quoties manus

nus subit, toties tunditur & laboratur, antequã ad perfectionem & formam legitimam veniat, mortificationem designat: hyacinthus autem, qui cæruleus color est, & cœli conuexa imitatur, æternæ beatitudinis præmium. Hinc laudatur in Canticis sponsa, digitos hiacinthis refertos habeat. Quicunque enim laborat, membraque sua mortificat, gloriæ hyacinthum promerebitur. *Cant. 5.*

Quod & testimoniis è sacra pharetra depromptis confirmari potest. In Matthæo quippe scriptum legitur, *Regnum cœlorũ vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Perinde ac si Euangelista dixisset: Regnum illud cœleste, cuius monarcha Deus est: purpurati, Angeli incolæ, sanctorum animæ, terminus æternitas: nonnisi armis paratur, & soli violenti, id est, seduli, laborantes, non vero inertes & desides, eius participes & compotes sunt. Quam deinde sententiam Apostolus cõfirmans, ait, *Vnusquisq; propriam mercedem recipiet secundum laborem suum.* & quam ipse sexcentis allegoriis eo stabilitum. *Matth. 11.* Cœlum nonnisi laborantibus paratum. *1. Cor. 3.*

Dauid priusquam Saulis filiam in matrimonium acciperet, & regis gener fieret, Goliadam prosternere, conflictum inire, vitamque periculo exponere debuit. Mysterium denotat, neminem cœlestem illam filiam, beatitudinem inquam accipere, & non dico generum, sed filium Dei fieri posse (*dedit illis potestatem filios Dei fieri*) nisi arma sumat & Gigantem illum, mundũ inquam, expugnet ac prosternat. Quo alludens Iob dicere solebat, vitam hominis militiam esse super terram. Expertus id etiam erat Paulus, dum diceret, *Bonum certamen certaui cursum consummaui*: vt hinc euidens fieret non nisi laboribus mercedem & præmium parari. *1. Reg. 17.* *Ioan. 1.* *Iob. 7.* *2. Tim. 4.*

Exploratores Iosue cum è terra promissionis reuersi, fructus terræ coram vniuersa multitudine protulissent, mox dixere, *Terra quam lustrauimus deuorat habitatores suos, ibi vidimus monstra quædam filiorum Enac de genere giganteo.* Profecto Sancti omnes exploratores illi regni cœlestis, & eminus è cœlis fructum modo ostendentes, idipsum nobis hodie inclamant, vnaque voce asserunt, per multas nos tentationes in regnum cœlorum intrare oportere. *Num. 13.*

Ipse quoq; Dei Vnigenitus aperte id demonstrauit: cum enim filii Zebedæi, ambitione excæcati, & honorum sitientes, matrẽ honores petitum ad redemptorẽ misissent, vt s. vnus ad dextram, alter ad sinistram in regno illius, nullo præcedente labore, sine sudore & puluere, considerent: molli eorum superbiam responsione compescuit dicens, *Nescitis quid petatis.* Insinuare voluit, omnes qui honores ambiunt, & laborem fugiunt, nescire, quid petant eorumque se postulatis annuere non posse. *Actor. 14.* *Matt. 20.*

Cum hoc Domini responsum refero, alterius mihi prorsus similis in mentem venit. Adolescens quidam cum regem Antigonum adiisset, præmiumq; virtutis paternæ bello declaratæ petiisset, ipse autem ignauus & imbellis esset, hoc à rege modo reprehensus fuit. *Ego virtuti propriæ, non alienæ, mercedem dare soleo.* Et profecto ea Dei nostri consuetudo est; vt vnicuique nonnisi iuxta laborem & merita, mercedem retribuat. E quo manifestum reddi potest, bona ad salutem opera pernecessario requiri, & fere fatuum eum ac stolidum dici posse qui nullo exantlato labore, beatitudinem adepturum se sperat. Apophthegma regis Antigoni.

Inter prima quæ Isaac Rebeccæ dedit, in pignus amoris monilia, fuere armillæ & inaures. Inaures quidẽ fidei, armillæ vero bonorum operum sunt symbolum. Primum autem & pretiosissimũ monile, quo nos Deus, verus ille animarum sponsus donat, ipsa est fides, quæ *sine* bonis *operibus mortua est*, quibus omnibus si careamus, non est quod Deo placere, aut aliquod ab eo præmium adipisci posse confidamus. *Gen. 24.* *Iac. 2.*

Canticorum ille sponsus, quo amorem, quo se à sponsa diligi sperabat, exterius etiã intueretur, vt signaculum se super cor & brachium ab ea poni voluit, *pone me vt signaculum super cor tuum; vt signaculũ super brachiũ tuum.* Sponsum vero in corde & brachio signatũ gestare nihil est aliud, quã ex toto animo, Deum verum animarum sponsum diligere: illumque amorem operib. bonis exterius testatum facere atque hoc est quod tantopere Deus desiderat. *Cant. 5.*

Inter cæteros, quos ab ingressu tabernacu- *Leuit. 21.*

li, locique sancti introitu, Deus per Mosem arceri voluit, erant claudi, & fractā manum præferentes. An non hic allegorice designat, eos q laborare detractant (quod fractā manus denotat) cœlo excludendos, nec auditum, nedum vllam in æterna beatitudine partem exspectare posse? etiam Psalmographus declarauit dicens, *Omnis gloria filia regis ab intus, in fimbriis aureis circumamicta varietatibus.* Id est omnis decor & pulchritudo Ecclesiæ, quæ est filia illa regia, in intentione, quæ latet intrinsecus, & bonis operibus, quæ externus eduntur, consistit.

Psal. 44.

Cur Deus cœlum laboribus parari voluerit.

Opera igitur bona & labores assidui ad cœlum consequendum necessaria sunt, idq; varias ob causas. Primo, quod cœlum sit: adeo vt nimirū non sit, si magnos exantlem labores, sudemus, difficultates varias subeamus. Si enim vt minima quæq; in mundo adipiscamur, sudemus, & nullam non molestiam toleremus, cur gloriam cœlestem gratis nobis dari velimus? Patriarcha Iacob, quo ad Rachelis nuptias pertingeret, viginti ipsis annis seruire graue non duxit, noctes & dies in gregis commoda inuigilans, ac varias cœli iniurias sustinens, & tamen *videbātur dies pauci præ amoris magnitudine*, quid Rachelis est pulchritudo, si cū cœlestis glogiæ dignitate excellentiaq; compararetur? Tu mihi dic Paule, quid de illa tibi videatur? *Non sunt* inquit, *condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis.* Nam quamuis ad aliquot myriadas annorum vitam extenderemus, eosq; diuino seruitio obsequioq; impenderemus, nihil omnino hoc esset, ac ne minima quidem tātæ gloriæ particula dignum. Cicero vir prudēs & in rebus ciuilibus versatissimus, audito, fratrem Consulatum ambire, mox ad eum literas misit, quarum hæc erāt summa: *Peregrinus es, mi frater, Roma est, consulatū petis.* Id est, Quid cogitas, quo aspiras? quid prætendis? anne tu externus Consulatum ambis, &, quidem in vrbe Roma orbis domina, dignitatem etiā omnium dignitatum primā. Perinde ac si dixisset, Quicunq; ad Consulatum adspirat, labore prius necesse est, eundemque promereatur: is enim est honor, ad quem nonnisi summis laboribus quis ascendit. Iisdem sed Christianus verbis compellet, cū cœlestem sibi beatitudinem promittit, necesse est: *Peregrinus es, cœlum est, beatitudinem petis.* Nam peregrinamur omnes a Domino, & beatitudinē cœlestem petimus, qua nulla maior aut amplior, quanti igitur subeundi labores, quantum oneris sustinendum?

Gen. 29.

Rom. 8.

Epist. ad Atticum

Secundo, quod ita homini ad salutem expediat: nam si gratis Deus cœlestem gloriam hominibus elargiretur, non tanti eam Sancti, quanti modo faciunt, cum pugnando certandoque eius se compotes factos esse perspiciunt, ex. stimarent. Videmus enim fieri quotidie: vt ea quæ magnis laboribus, & nonnisi præuiis difficultatibus, parata sunt, gratiora & iucundiora existant iis, quarum dormiendo & nihil minus cogitando compotes reddimur. Testis sit Saul, qui quod gratis, sola diuina electus gratia, ad regnum Israel euectus esset, beneficium tanti, quanti reuera debuit, non fecit, ita vt etiam se fuga subduceret, quo minus in regem assumeretur. At posteaquam Ammonitis profligaris, victoriaque amplissima obtenta, idipsum promeruisse visus est, plurimi fecit: ac sæpenumero apud suos gloriatus est gladio se & armis regnum sibi Israel vendicasse.

Quæ magnis parantur laboribus, cata sunt.

1. *Reg.* 11.

Patriarcha Iacob testamentum condens, & hæreditatem inter filios distribuens, singularem præ reliquis Iosepho portionem legauit, dicens. *Do tibi partem vnam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio & arcu meo.* Quæ verba Septuaginta hoc modo interpretati sunt: *Do tibi Sichimam præcipuam super fratres tuos, quam recepi de manibus Amorrhæorum in gladio meo & sagitta.* quamquā & Chaldaica Paraphrasis aliter adhuc transferat, *Ego autem dedi tibi partem vnā præcipuam super fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi, oratione mea, & obsecratione.* Videte quot in sensus verba hæc torqueātur: equidem viam regiam insistendo, cōmunemq; Patrum expositionem sequendo, per partem hanc singularē Sichimam, Samariæ opidum denotari credo, quā Iacob per filios suos, Dinæ raptū vindicātes, omnesq; Sichimitas profligātes, acquisitā, Iosepho donauit: qui

Hieron. in tradit. Hebr.

qui, quo magis Iosepho gratificaretur, tuumque amorem in eum testatum faceret, apertius partem & hæreditatem se tradere asserit, quam multo sudore & summo vitæ discrimine sibi pepererat. Docere nos quin etiam voluit, ea quæ magna difficulate parantur, cariora & gratiora esse iis, quæ stertendo ac sine labore nobis obueniunt. Hinc voluit Dominus violenter nos cœlum rapere, & sudore molestiaque gloriam immortalem acquirere: vt uimirum eo sit acceptior, plurisq; eandem faciamus, quam si gratis ad ipsam deuenissemus.

Hodierno id Euangelio, sub egregiæ cuiusdam parabolæ inuolucris, expositum video, in quo regnum cœlorū patrifamilias, summo mane ad operarios in vineam suam conducendos eunti simile esse traditur: quibuscum dum ille ex denario diurnō conuenisset, in vineam suam singulos destinauit, qui deinde sæpius diuersis temporibus egressus & alios vinitores reperiens, ad eamdem omnes misit. Cum vero iam sero factum esset, vocato procuratore domus, singulis denarium, prout cum vnoquoque stipulatus erat, persoluit. Historię seriem Matthæus descripsit: è qua vt aliquid in rem vestram adducam primo de vinea vinitoribusq; deinde de mercede & denario loquar.

II. Vix parabolæ huius limē ingresso quamprimum etiā minus cogitanti occurrit, patrē hunc familias esse Deum: vinitores, nos omnes: vineam, Ecclesiam, & denarium, ipsam, beatitudinē. Vinea igitur Ecclesia est, tam triumphans quā militans, quod in hac vinitores conducantur, in illa vero præmiū accipiant. Paterfamilias siquidem haud dubie ipse Christus est: redemptor noster, aut secundum nonnullorum interpretationem ipse Deus Pater. Ipse enim communis omnium nostrum pater est, & paterfamilias, qui diligentissimam creaturarū suarum curam gerit, quique mundi rebus hactenus semper solertissime prospexit ac prospicit. Sed ita, vt primo mane semper exeat mature directurus & dispositurus.

Matt. 20. Amor huius Patris *Exijt primo mane.* Tantus Patris nostri in filios amor & affectus est, vt eum è somno dormientē excitet, quo ad nos quærēdos, conducendos, meritaque nobis ad augenda exsurgat. Non etiam sine emphasi dictum est: *Exijt primo mane.* Notat enim doctissimi quique sacræ Scripturæ interpretes, & præsertim Hebrææ linguæ periti, matutinam illam è somnis excitationem, magnum aliquod desiderium & amorem vehementem innuere: Exempli gratia, vbi in Prouerbiis in Vulgata legitur, *Qui diligit filium, instanter erudit:* in Hebræo legitur, *Mane diluculo erudit.* Quasi diceret, In eo maxime patris erga filium amor elucet, quod eumdem magna contentione diligentiaq; summo mane erudiat. Quin & eodē libro cum de pellaci meretricis alloquio, quo adolescentem in illicitum concubitū pellicere conabatur, agitur, dixisse fingitur, *Egressa sum in occursum tuum desiderans te videre.* quæ verba ad fontes Hebraicos reuocata sic leguntur. *Egressa sum, vt mane consurgerem ante faciem tuam.* Quasi dixisset, Ita me tristis absentia tua affecit, itaq; tui videndi desiderio flagraui, vt summo mane surrexerim, quo vultum mihi carissimum intuerer. At maior longe Dei in nos amor est patrisq; huius cura & affectus vehementior.

familias erga nos. Prou. 13. Prou. 7.

Quæ duo vt sacra Scriptura exprimeret, metaphoricum loquendi modum adhibuit. Describitur quippe pater hic in Psalmis super Cherubin ascendisse, & ventorum adminiculo per cœlos terramque volitasse, *Et ascendit super Cherubin, & volauit super pennas ventorum.* Figurata vero hac loquendi ratione designatur, quando Deus amore diligentiaq; suis in necessitate constitutis subueniat & auxilietur: quippe, qui non incedere: sed instar venti pernicibus pennis per aera ferri videatur. Psal. 20.

Matt. 20. Deus in benignitatem facilis, in iustitiam tardus. *Exijt primo mane.* Hic notes velim, ô anima patris huius bonitatē & clemētiam qui nimirū primo mane surgat, misericordiam declaraturus, vindictam autem exerciturus, & flagella intentaturus, sero domo exeat. Cū enim Adamū grauissimi criminis reum castigare decreuisset, non mane, sed post meridiem exiit, *Deambulans ad auram post meridiem.* At misericordiam & bonitatem facturus currit, festinat, & vētorum instar volans properat. Atque hoc est, quod sub Chetubinnitus Gen. 3.

illius figura, pedes simul & alas habentis declarare voluit Ezechiel: Deus namq; sanctus ille Cherubinorum rex vere pedes habet, quibus ad corripiendos peccatores lente incedat: alas item quibus volet, dum benigne eos in gratiã admittere satagit. Adeo vt de ipso assentatorius ille Poeta versus vsurpari merito queat:

Ezech. 10.

Tardus es ad pœnas princeps, ad præmia velox.

Colligi hinc profecto patris huius prouidentia, cura, sedulitasq; anxietas, & infracta diligentia potest: qui nimirum sub crepusculũ surgat, ante solis ortum, tenebris nondum dissipatis, sed stellis adhuc in axe rutilantibus. De ipso namque locutus videri queat Iob Propheta dicens: *Vbi eras, cum me laudarent simul astra matutina, & iubilarent omnes filij Dei?* Nondum etiam surrexerat sponsa illa Canticorum cum sponsus ad ostium pulsans, diceret, *Aperi mihi soror mea sponsa, quia caput meum plenum est rore.* Sole nimirum nondum exorto, qui rorem exsiccet. Eamdem sponsa diligentiam in dilecto obseruat; cum alibi ait: *Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles.* Quid autem tantopere properare, quid ita festinare cogit? itineris procul dubio longinquitas, & hominum conuersio, quos e peccatoribus & improbis iustos, a tartari titionibus lampades cœlo aliquando rutilaturas, & astris inuidiam facturas, efficere contendit.

Deus in iis quæ ad salutẽ nostram spectant prouidus est.

Iob 38.

Cant. 5.

Cant. 2.

Exijt primo mane. Quam matutinus est Deus, quam tempestiue exsurgit, vt nos vineæ suæ cultores conducat, & gloriæ æternæ nobis denarium concedat! ab ipsis incunabulis, ne dicam matris vtero, misericordia sua magna nos præuenit. Quam manè Samuelem, Ieremiam, Ioannem Baptistam, aliosq; innumeros sibi elegit & vocauit! ab ipsa videlicet matrice vocati sunt, & summo mane ad vineam colendam à patrefamilias conducti. Audite quid de se testetur Isaias, *Dominus ab vtero vocauit me.* quid sentiat Ieremias, *Priusquam te formarem in vtero, noui te.* quid Psalmographus scripserit? *In te proiectus sum ex vtero.* & alibi, *suscepisti me ex vtero matris meæ.* quid Lucas Euangelista de magno Zachariæ filio referat? *Et Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ.*

Matt. 20.

Dei misericordia ab incunabulis nos vocat.

1. Reg. 3.

Isai. 49.

Ierem. 1.

Psal. 21. & 118.

Luc. 1.

quid deniq; de se profiteatur Apostol. *cum autem placuit ei, qui me segregauit ex vtero matris meæ & vocauit per gratiam suam.* An non summo mane ille vocari censendus est, qui ante natiuitatis auroram vocatur?

Gal. 1.

Neq; hic illius diligentia & sedulitas stetit: nam a primo quo surrexit momento, vsque ad horam vndecimam, operas in vineam destinare non intermisit: omni enim hora, quos in Ecclesiæ vineam mittat, idoneos operarios quærit. Nam summo mane, id est, iam ab ipso mundi exordio, Patriarchas vocauit, qui fuere omnium primi, qui vineam illius excoluere: deinde Prophetas, mox Apostolos, postea Martyres, post omnes hos doctores, aliosq; innumeros: itaque summo mane egressus est conducere operarios, quibuscum de stipendio conuenit.

Operarii quos De⁹ diuersis temporibus in vineam suã misit.

Conuentio hæc ex denario, pactũ quoddam inter Deum & hominem initum denotat, quo alter alteri indissolubili quodam vinculo & nexu se obligat. hinc quidem homo, omni se ratione effecturum spondet, vt vinea fructus proferat, id est, Christiana se opera editurum: illinc vero Deus, si fructum viderit, in compensationem, vitæ se æternæ præmium præbiturum. Præterea, non satis est Deo, gloriam homini suam promisisse; sed vltro se quin etiam ad dandum obligat, quod & scripto, ne qua fraudis detur occasio, vult stabiliri. Et merito quidem. vult enim imprimis suis firmiter nos promissis confidere, nullaque de iis ratione dubitare; vtpote qui fidelissimus sit, & verax in omnibus neminem in promittendo fallat, aut quod pollicitus sit, implere negligat. Quod aperte testatus Dauid canit? *Fidelis Dominus in omnibus verbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis.* Idem significabat qui in verbis se Domini, nunquam mentientis, confidere dicebat: *Scio cui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum seruare in illum diem.*

Conuenta & pacta Deum inter & homines.

Psal. 144.

2. Tim. 1.

Hinc quoties in veteri Testamento Deus quoddam cum hominibus pactum aut fœdus iniret, vsitata id aliqua cæremonia stabilire, ad maiorem auctoritatem, solebat. Vt in primis, dum pactum cum Abraham Patriar-

Promissa olim sua Deus cæremoniis publicis

Patriarcha contraheret, quo certum eum & securum redderet, ita vt de verborum suorum robore non dubitaret (qui nimirum Deus veracissimus, omnisq; mēdacii expers esset) signum aliquod vsitatum demōstrauit, cærimoniaque pacta conuenta communi confirmauit; flamma nimirum ante eum per medium auium, iuuencarumq; duas in partes resectarum pertranseunte. Ignis autem hîc morte eum & lumbifragio dignum designabat, qui quod inter eos statutum erat, irritum redderet, fœdusque initum violaret.

Exod. 24. In Exodo item cum Deus eum populo suo in legis promulgatione pacisceretur. Moses legatus & mediator vtriusque partis, sanguine victimæ & populum, & altare Domini pariter conspersit. Quæ conspersio nihil signabat aliud, quam vtrumque ad fœderis obseruationem deuinciri, nullaq; ratione initum pactum, vt ad Hebræos Apostolus scribit, posse rescindi. Deus igitur cum hominib. paciscitur, atque ideo summo mane exit conducere operarios, & cum iis stipulari.

III.

Dei clementia, quod se ad certas conditiones astringi patiatur.

O misericordiam singularem! ô benignitatem incredibilem! ô Deum elementissimum! qui quamuis adeo potens & sublimis sit, summus videlicet monarcha, ac perinde nullis legibus subiectus, è nemine prorsus pendens, gloriæ sibi tamen & honori ducit, hominis instar ad certas quasdam leges & conditiones adstringi. In quo pfecto summa illius misericordia & clementia elucet. An non enim infinitæ bonitatis indicium est, homini vili & abiectæ creaturæ ius tribuere, quo Deo altissimo & infinito actionē intentet, eiusq; maiestatem coram proprio tribunali in ius quodammodo vocet? Hac benignitate bonitateq; perculsus Iob dicebat: *Contra folium quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam; & dignum ducis super huiusmodi aperire oculos tuos, & adducere eum tecum in iudicium?* *Iob.* 13. 14.

Quam admirabilē Deus modum excogitarit,

At summā admirationē meretur, Deum cum vineæ suæ cultoribus conuenire, & stipulari non secus ac si dominus quispiam omni ratione contenderet, quo seruis suis & vasallis obligatus esse posset, eorumque se potestati subiiceret. quamuis, si ex congruo & rerum momenta accuratius librando, loqui velimus, nulla ratione dici possit, Deum creaturis, quo pmium illis persoluat, debitorem existere, aut subiici: vt qui sola misericordia inductus pactum ineat, quo se promissa seruaturum obligat, seque pollicitationis factæ fatetur debitorem. Vti hîc fieri videmus, vbi magna verborum solennitate nobiscum paciscitur; opera nostra, quæ nullius ex se valoris sunt, ex vi pacti & conuentionis huius, infiniti meriti fore, sine qua tamen omni merito & mercede destituta sunt. Atque hunc in modum intelligenda sunt verba illa Lucæ: *Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, Serui inutiles sumus.* & illa Pauli: *Non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis:* Ex vi autem pacti huius dicere magna confidentia audet Apostolus: *Reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die, iustus iudex; non solum autem mihi, sed & iis qui diligunt aduentum eius.*

vt se hominis debitorem redderet.

Luc. 17.

Rom. 8.

2. *Tim.* 4.

1. Reg. 12.

Cuius rei egregiam in libris Regum figuram legimus. Inter cetera Dauidis etiamnum adolescentis stratagemata, fortitudinisque indicia, refertur, quod vrsos percuteret, leones dilaceraret, lupos iugularet, aliasq; belluas & mole vastas, & feritate immanes, non sine præsenti corporis periculo, conficeret. Quæ quamuis profecto singularia, & heroicæ virtutis argumenta forent; nullā tamen ex iis laudem, nullam gloriam, imo ne obolum quidem adeptus est. At mox vt hominem interfecit, quem ictu lapidis eminus ad terrā prostrauit, sine ferro & hastili superauit; omnium præconiis celebratus, gratiam filiæ regiæ consecutus, & Saulis gener factus est. Quid ergo in causa esse putamus, vt Goliadæ pluris, quam vrsorum & leonum demembratio, fieret; cur illa maiorem, quam hac laudem promeritus sit? Vnica rei huiusce ratio fuit, quod Saul Goliadæ percussori filiam se suam in matrimonium daturum spopondisset, nuptiasque & affinitatem regiam monstri huius necem parandam sancte iurasset: ni hoc fuisset, nunquam tantam gigantis cædes laudem,

Quomodo opera nostra meritoria.

illius figura, pedes simul & alas habentis declarare voluit Ezechiel: Deus namq; sanctus ille Cherubinorum rex vere pedes habet, quibus ad corripiendos peccatores lente incedat: alas item quibus volet, dum benigne eos in gratiā admittere satagit. Adeo vt de ipso assentatorius ille Poetæ versus vsurpari merito queat:

Ezech. 10.

Tardus es ad pœnas princeps, ad præmia velox.

Deus in iis quæ ad salutē nostram spectant prouidus est.

Colligi hinc profecto patris huius prouidentia, cura, sedulaq; anxietas, & infracta diligentia potest: qui nimirum sub crepusculū surgat, ante solis ortum, tenebris nondum dissipatis, sed stellis adhuc in axe rutilantibus. De ipso namque locutus videri queat Iob Propheta dicens: *Vbi eras, cum me laudarent simul astra matutina, & iubilarent omnes filij Dei?* Nondum etiam surrexerat sponsa illa Canticorum cum sponsus ad ostium pulsans, diceret, *Aperi mihi soror mea sponsa, quia caput meum plenum est rore.* Sole nimirum nondum exorto, qui rorem exsiccet. Eamdem sponsa diligentiam in dilecto obseruat; cum alibi ait: *Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles.* Quid autem tantopere pperare, quid ita festinare cogit? itineris procul dubio longinquitas, & hominum conuersio, quos e peccatoribus & improbis iustos, à tartari titionibus lampades cœlo aliquando rutilaturas, & astris inuidiam facturas, efficere contendit.

Iob 38.
Cant. 5.
Cant. 2.

Matt. 20.
Dei misericordia ab incunabulis nos vocat.

Exijt primo mane. Quam matutinus est Deus, quam tempestiue exsurgit, vt nos vineæ suæ cultores conducat, & gloriæ æternæ nobis denarium concedat! ab ipsis incunabulis, ne dicam matris vtero, misericordia sua magna nos præuenit. Quam manè Samuelem, Ieremiam, Ioannem Baptistam, aliosq; innumeros sibi elegit & vocauit! ab ipsa videlicet matrice vocati sunt, & summo mane ad vineam colendam a patrefamilias conducti. Audite quid de se testetur Isaias, *Dominus ab vtero vocauit me.* quid sentiat Ieremias, *Priusquam te formarem in vtero, noui te.* quid Psalmographus scripserit? *In te proiectus sum ex vtero.* & alibi, *suscepisti me ex vtero matris meæ.* quid Lucas Euangelista de magno Zachariæ filio referat? *Et Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ.*

1. Reg. 3.
Isai. 49.
Ierem. 1.
Psal. 21. & 118.
Luc. 1.

quid deniq; de se profiteatur Apostol. *cum autem placuit ei, qui me segregauit ex vtero matris meæ & vocauit per gratiam suam.* An non summo mane ille vocari censendus est, qui ante natiuitatis auroram vocatur?

Gal. 1.

Neq; hic illius diligentia & sedulitas stetit: nam à primo quo surrexit momento, vsque ad horam vndecimam, operas in vineam destinare non intermisit: omni enim hora, quos in Ecclesiæ vineam mittat, idoneos operarios quærit. Nam summo mane, id est, iam ab ipso mundi exordio, Patriarchas vocauit, qui fuere omnium primi, qui vineam illius excoluere: deinde Prophetas, mox Apostolos, postea Martyres, post omnes hos doctores, aliosq; innumeros: itaque summo mane egressus est conducere operarios, quibuscum de stipendio conuenit.

Operarii quos Deus diuersis temporibus in vineam suā misit.

Conuentio hæc ex denario, pactū quoddam inter Deum & hominem initum denotat, quo alter alteri indissolubili quodam vinculo & nexu se obligat. hinc quidem homo, omni se ratione effecturum spondet, vt vinea fructus proferat, id est, Christiana se opera editurum: illinc vero Deus, si fructum viderit, in compensationem, vitæ se æternæ præmium præbiturum. Præterea, non satis est Deo, gloriam homini suam promisisse, sed vltro se quin etiam ad dandum obligat, quod & scripto, ne qua fraudis detur occasio, vult stabiliri. Et merito quidem. vult enim imprimis suis firmiter nos promissis confidere, nullaque de iis ratione dubitare; vtpote qui fidelissimus sit, & verax in omnibus neminem in promittendo fallat, aut quod pollicitus sit, implere negligat. Quod aperte testatus Dauid canit: *Fidelis Dominus in omnibus verbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis.* Idem sentiebat qui in verbis se Domini, nunquam mentientis, confidere dicebat: *Scio cui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum seruare in illum diem.*

Conuenta & pacta Deum inter & homines.

Psal. 114.
2. Tim. 1.

Hinc quoties in veteri Testamento Deus quoddam cum hominibus pactum aut fœdus iniret, visitata id aliqua cæremonia stabilire, ad maiorem auctoritatem, solebat. Vt in primis, dum pactum cum Abraham Patriar-

Promissa olim sua Deus cæremoniis publicis

Patriarcha contraheret, quo certum eum & securum redderet, ita vt de verborum suorum robore non dubitaret (qui nimirum Deus veracissimus, omnisq; mẽdacii expers esset) signum aliquod vsitatum demõstrauit, cærimoniaque pacta conuenta communi confirmauit; flamma nimirum ante eum per medium auium, iuuencarumq; duas in partes resectarum pertransseunte. Ignis autem hîc morte eum & luminis fragio dignum designabat, qui quod inter eos statutum erat, irritum redderet, fœdusque initum violaret.

Exod. 24. In Exodo item cum Deus cum populo suo in legis promulgatione pacisceretur. Moses legatus & mediator vtriusque partis, sanguine victimæ & populum, & altare Domini pariter conspersit. Quæ conspersio nihil signabat aliud, quam vtrumque ad fœderis obseruationem deuinciri, nullaq; ratione initum pactum, vt ad Hebræos Apostolus scribit, posse rescindi. Deus igitur cum hominib. paciscitur, atque ideo summo mane exit conducere operarios, & cum iis stipulari.

III. Dei clementia, quod se ad certas conditiones astringi patiatur.

O misericordiam singularem! ô benignitatem incredibilem! ô Deum clementissimum! qui quamuis adeo potens & sublimis sit, summus videlicet monarcha, ac perinde nullis legibus subiectus, è nemine prorsus pendens, gloriæ sibi tamen & honori ducit, hominis instar ad certas quasdam leges & conditiones adstringi. In quo ꝓfectò summa illius misericordia & clementia elucet. An non enim infinitæ bonitatis indicium est, homini vili & abiectæ creaturæ ius tribuere, quo Deo altissimo & infinito actionẽ intentet, eiusq; maiestatem coram proprio tribunali in ius quodammodo vocet? Hac benignitate bonitateq; perculsus Iob dicebat: *Contra folium quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam; & dignum ducis super huiusmodi aperire oculos tuos, & adducere eum tecum in iudicium?* Iob. 13. 14.

Quam admirabilẽ Deus modum excogitarit, At summã admirationẽ meretur, Deum cum vineæ suæ cultoribus conuenire, & stipulari non secus ac si dominus quispiam omni ratione contenderet, quo seruis suis & vasallis obligatus esse posset, eorumque se potestati subiiceret. quamuis, si ex congruo & rerum momenta accuratius librando, loqui velimus, nulla ratione dici possit, Deum creaturis, quo pmium illis persoluat, debitorem existere, aut subiici: vt qui sola misericordia inductus pactum ineat, quo se promissa seruaturum obligat, seque pollicitationis factæ fatetur debitorem. Vti hîc fieri videmus, vbi magna verborum solennitate nobiscum paciscitur; opera nostra, quæ nullius ex se valoris sunt, ex vi pacti & conuentionis huius, infiniti meriti fore, sine qua tamen omni merito & mercede destituta sunt. Atque hunc in modum intelligenda sunt verba illa Lucæ: *Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, Serui inutiles sumus.* & illa Pauli: *Non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis:* Ex vi autem pacti huius dicere magna confidentia audet Apostolus: *Reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die, iustus index; non solum autem mihi, sed & iis qui diligunt aduentum eius.*

vt se hominis debitorem redderet.

Luc. 17.

Rom. 8.

2. Tim. 4.

1. Reg. 17. Cuius rei egregiam in libris Regum figuram legimus. Inter cetera Dauidis etiamnum adolescentis stratagemata, fortitudinisque indicia, refertur, quod vrsos percuteret, leones dilaceraret, lupos iugularet, aliasq; belluas & mole vastas, & feritate immanes, non sine præsenti corporis periculo, conficeret. Quæ quamuis profectò singularia, & heroicæ virtutis argumenta forent; nullã tamen ex iis laudem, nullam gloriam, imo ne obolum quidem adeptus est. At mox vt hominem interfecit, quem ictu lapidis eminus ad terrã prostrauit, sine ferro & hastili superauit; omnium præconiis celebratus, gratiam filiæ regiæ consecutus, & Saulis gener factus est. Quid ergo in causa esse putamus, vt Goliadæ pluris, quam vrsorum & leonum demembratio, fieret; cur illa maiorem, quam hæc laudem promeritus sit? Vnica rei huiusce ratio fuit, quod Saul Goliadæ percussori filiam se suam in matrimonium daturum spopondisset, nuptiasque & affinitatem regiam monstri huius nece patandam sanctè iurasset: ni hoc fuisset, nunquam tantam gigantis cædes lau-

Quomodo opera nostra meritoria.

nium scientiarum ignaros selegit. quod Apostolus Gentium innuit dum ait: *Videte vocationem vestram fratres; quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles, sed quæ stulta sunt mundi, elegit, Deus, vt confundat sapientes, vt non glorietur omnis caro in conspectu eius.* Hæc omnia occasione grani sinapis dicta sunto ꝙ tametsi omnium granorum minimum, paulatim excrescens, patulisque luxurians comis fit arbor, ita vt volucres cœli veniant, & habitent in ramis eius.

1. Cor. 1.

V.

Arbor porro hæc, quæ ab exiguo hoc sinapis grano pullulat, vt paulo ante iam dixi, vniuersum Ecclesiæ corpus est, rami vero, diuersi eiusdem status, Religiosi inquam, Laici continentes, coniugati. S. Hilarius per aues Apostolos designari putat, qui instar luscinia in ramis Ecclesiæ considentes, iucundissimam prædicationis Euãgelicæ harmoniam & concentum edunt: ad quem allusit Psalmographus dicens: *Prauenerunt principes coniuncti psallentibus.* S. Gregorius autem iis iustorum animas denotari credit. quæ leuibus in sublime, ad diuinorum vsque mysteriorum contemplationem alis eleuãtur, ad quam magni illi Philosophi nunquam pertingere potuere. Alii vero per aues has arboris ramis insidentes, Confessores, Doctores, Martyres, Virgines, ceterosque iustos, qui in sacro Ecclesiæ statu viuunt, denotari volunt.

Quid aues hæ designent.

Psal. 67.

Equidem per easdem homines intelligo, quippe quos ad cœlestia Deus condidit: in quo me nemo iure reprehẽdet, nam vt multa auium genera sunt, ita & hominum. Est imprimis auium regina aquila, quam hoc nomine dictam credo, quod vnguibus & aculeis ceteras aues decerpat & laniet: inter homines ita & plurimos reperire est, qui instar aquilarum, cæteris præesse & dominari contendunt, aliorum exitium & interitum moliuntur, sanguinem proximi exsugunt, & vicinos penitus depascunt: in quo rhamno Sichimitarum similes illos esse crediderim, qui regnandi flagrans desiderio, se & socias arbores in exitium traxit dum conflagratione simul omnes periẽre.

Homines auibus comparantur.

Iud. 9.

Secundum locum teneat pelicanus, qui pectus rostro perfodiens, sanguinemq; eliciens, eodem pullos fouet & pascit. Inter homines quoq; plurimos reperies, qui, quo filios locupletent, amplamq; illis hæreditatẽ relinquant, non pectus & viscera sed sanctam Dei legem perfringunt, atque ita sexcenta animæ peccando vulnera infligunt.

Homines nonnulli pelicano similes.

Tertium struthio, quæ natura grauis, nũquam in sublime euolare potest, at terræ quodammodo adhærescens, cursitando, calcibusq; terram percutiendo, volitat. Hunc nonnulli etiam homines imitantur, quorum omne studium contentioq;, quasi perpetuo hic victuri, & immortales a Deo conditi essent, erga terrena hæc fragiliaq; versatur, quibus affixi nunquã animum ad superna sustollunt. nec meditatione in cœlestibus versantur, corporeis periturisq; nimiũ immersi. Quos item similes esse censeo pisci illi, quem Apostolus Petrus olim dragmam ore præferentẽ, reti cõclusit: nihil enim cogitant aut loquũtur aliud, quam pecuniam, aurum, talenta, lucrum, fœnus, vsuram.

Alii Struthioni.

Quartum pauo, qui exterius quidem auium pulcherrimus est, & patulo pennarum examine superbit; at ingratissimam vocem eius vel cantum nemo ferre potest. sunt & inter homines, qui vestibus suis & schemate exteriori, purpureo aut byssino, superbiunt, turgent & insolescunt; at mox, vt os in loquelam resoluunt, nonnisi ineptias, lasciuiam, sordesq; meras, mundum & carnem sapientes, loquuntur, bonis omnibus merito graues & ingratas. De quibus agens Psalmista ait: *Sepulchrum patens est guttur eorum.*

Alii pauo.

Psal. 5.

Quintum & postremum luscinia, aedon, philomela, acanthis, aues Canariæ, aliæque plures, quæ exiguæ quidẽ corpore, harmoniam tamen edunt iucundissimam, & cantu suo vnumquemq; recreant. Hi sunt religiosi, mundo quidẽ viles & contempti, cunctos tamen ad virtutem exstimulantes, ad probitatis semitã deducentes, de Deo & rebus cœlestibus perpetuo agentes. Sunt scilicet columbi illi felle & nequitia carẽtes, simplices, in conuictu faciles, nemini graues aut noxij: sunt turtures perpetuo gementes & aridis semper ramis insidentes, dum sua aliorumq; peccata

Alii lusciniæ & philomelæ, &c.

peccata assidue deplorant, & afflictiones Ecclesiæ lamentantur. Atque omnia hæc auium genera in arboris huius ramis nidificat, tam iusti quam peccatores, tam scelesti quam innocentes & integri: alii quidem in ramis vitæ monasticæ, alii in statu Ecclesiastici, alii denique in statu coniugalis.

Duo auiũ genera. Sed audire & alium cõceptum: quotquot aer aues educat, ad duo reuocari capita possunt; aliæ quippe sunt rapaces & prædæ assuetæ, aliæ vero cicures & mansuetæ. omnes quidem hæ, si notastis, in arborib⁹ nidificat, ea tamen inter vtrasq; est differentia, quod rapaces nõnisi noctu nidum visitent, per diẽ prædæ inhiantes, & circumquaq; escæ conquirendæ gratia volitantes: aliæ vero noctu diuque nidis insideant, pullos excludentes, alarum sordes expurgantes, plumas mundãtes, rostrum tergentes, & suauissime per aera cantillantes.

Duo hominum genera. Sunt quoq; duo hominum genera, mali inquã, & boni: illi sunt aues prædatrices, hi cicures; ambæ tamen super arbore Christi Iesu sedentes, eo tamen discrimine; quod probi & iusti nullo non tempore eandem frequentent: siue enim optima valerudine gaudent, templa adeunt, sacramenta percipiunt, concionibus intersunt, siue cum aduersa luctentur, à cœptis tamen pietatis operibus inquantum per morbum licet, non resiliunt. At improbi, non prius ad hanc Ecclesiæ arborem volant, quam tenebræ ingruant; non prius de Deo cogitant; quam densa grauioris afflictionis nox superuenerit: cum enim lecto affixi decumbunt, tunc vitæ emendationem spondent, in pauperes eleemosynas effundunt, sacra celebranda indicunt, orationes aliorum exorationesque sanctorum exposcunt, Sed mox, vt pristinæ sanitati restituti sunt, at arborem hanc redire amplius nolunt: nam qui aleæ & lusui dediti prius erant, dediti manent; si antea furabantur, nunc nondum furari desinent. Circa vitæ igitur vesperam & occiduos ætatis canos ad Deum sese conuertunt templa frequentare incipiunt, conscientiam in tuto collocant; reliquo tempore, velut in meridie, discurrunt, vitia consectantur, voluptates diripiunt, mundum ambiunt, ac nonnisi rapto viuunt. O aues infaustas ac nefandas! sed iam primæ parabolæ finem imponamus, & de alia iam aliquid dicamus, cum hoc initio proposuerimus.

VI. **Ecclesia fermento comparatur.** Altera quam Euangelium hodiernum continet parabola, de fermento est, quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus, donec fermentatum est totum, cui regnum cœlorum simile esse dicitur. Chrysostom. inter præcipuos parabolæ huius interpretes; ait Ecclesiam fermento huic assimilari. Nam vt fermentum exiguum licet & vile, massæ pistæ insertum, eandem subleuat & in alium saporem commutat: ita Apostoli, numero pauci, & ignobiles, nulla rerum scientia donati, prædicationibus suis totum mundum conducere, eumque velut panem sapidissimum, Deique mensa dignissimum, reddidere. *Chrysost. interpretatio.*

Deus pro rerum proprietate loquitur. Antequam manum profundius fermentariæ huic massæ indamus, diuinam hic sapientiam prudentiamq; pro rerum proprietate singula exponentem, notemus. Inprima parabola regnum cœlorum simile esse ait grano sinapis, quod accipiens homo seminat in agro suo, iam vero fermento assimilat, quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus: vt differentiam esse denotet inter viri & fœminæ opera. Neque enim pro rei decoro foret seminare mulierem, & virum pinsere. Adeo vt Christus hic insinuarit, virum in familia rite ordinata, consentanea viris, & fœmininam fœminis conuenientia opera agere oportere, & regulam illam grammaticorum quam maxime hic locum habere. **Vir & fœmina sua quisq; opera habeat.**

Omne viro so.i quod conuenit esto virile. *Deut. 22.*

Vetuit in veteri Testamento Deus, ne quis vestem è diuersis contextam materiis gestaret, scilicet & lineam & laneam, quo designatur, indecens esse, munia & officia, quæ simul constare nequeunt, assumere, id est, viriles simul & muliebres partes agere: neq; enim vllam hæ cum illis habent similitudinem, quid namq; est aliud, viros fœmininis officiis se ingerere, & fœminam virilibus, quam rerum a Deo constitutum ordinem peruertere, & merũ chaos inducere.

Animalia amphibia. Mirum profecto est, animalia quędam in rerum natura reperiri, quæ in duobus elementis

mentis sibi inuicem admodum contrariis viuant: qualia sunt ranæ, mergi, crocodili, glires marini, aliaq; huiusmodi, quæ Græci ἀμφίβια, Cicero libro de natura Deorum *ancipites bestias* vocat. At multo magis mirum reperiri viros qui modo muliebres partes, & viriles modo assumăt, mulieres item, quæ modo matrem, modo patremfamilias agant.

Prou. 31. Mulieris est solius familiæ curam gerere. De frugi & cordata muliere ita locutus est in Prouerbiis Salomon, *Considerauit semitas domus suæ & panem otiosa non comedit*. Id est, prudentis & œconomæ matris est, semper agere, familiæ suæ pspicere, ac de sola re familiari cogitare: viri quippe partes sunt, externa negotia pertractare, rebusque grauioris momēti vacare. Quod & Apostolus Paulus, Titum in Episcopatus munere instituens admonere non erubuit, *Iuuenculas adhortare vt sint curam domus habentes*. Tit. 2.

Gen. 1. Interum creatione Deus ait, *Germinet terra lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus suum*: pomi videlicet poma, pruni pruna, ita cætera ceteros fructus proferat; quod & in operib. hominum locum habere voluit, vt scilicet vnusquisq; agat, quod è natura ei facere incumbit, viri virilia & mulieres tractent muliebria. Quam operum diuisionem adhibet & Dauid dicens, *Sicut oculi seruorum in manibus Dominorum suorum: sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ, &c.* quibus è verbis manifesto colligere licet, in familiā morata, optimisque legib. instituta diuersitatem aliquam funct. onum inducendam, vt paterfamilias seruorum, domina ancillarum curam habeat. Huc me fermentum abripuit, hancque verborum mixtio hæc causata est: sed iam ad lineam, *simile est regnum cælorum fermento*. Psal. 122.

Matt. 13. Sunt quædam in S. scriptura quæ in bonam, in malam partē capiuntur. Obiter autem hic notandum, *fermentum*, aliquando in bonam, in malam aliquando partem capi: sunt enim quædā in sacræ Scripturæ scriptis verba, quæ vtramq; in notionem distorqueantur. Verbi gratia, Leo interdum Christū denotat, vt in verbis illis Apocalypseos, *Vicit Leo de tribu Iuda*: interdum dæmonem, sicut in Epistola Petri Apostoli *Aduersarius vester diabolus tanquā leo rugiēs*. Apoc. 5.

Serpens interdum Satanæ symbolum est, *Serpens decepit me* interdum Messiæ, *Sicut exaltauit Moyses serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis*. Aues quoq; Luc. 8. dæmones denotant, qui sementem verbi Dei è cordibus auditorum velliant, hodierno vero in Euangelio pro iustis capiuntur. Ita & fermenti vocabulum in nequiorem partem interdum accipitur, vt Luc. 12. *Cauete à fermento Pharisæorum quod est hypocrisis*: Et in Epistolis Paulinis, *Modicum fermentum totam massam corrumpit*. Hoc autem loco in meliorem cum regnum cœleste huic simile esse dicatur. 1. Pet. 5. Gen. 3. Num. 21. Ioan. 3. Luc. 14. 1. Cor. 5.

His ita constitutis, vocem fermentum diuersa in sacra Scriptura significare comperio: Primo namque doctrinam aliquam hominum denotat, vt quando Dominus suis, vt a fermento Pharisæorum sibi cauerent, auctor fuit, *Cauete à fermēto Pharisæorum & Sadducæorum*, eo quod traditiones hominumq; institutiones edocerēt atq; hanc esse putat causam Origenes, cur in lege Mosaica fermentum à sacrificiis excluderetur. Verba cautionis hæc sunt, *Dum autem obtuleris sacrificium coctum in clibano, de simila, panes scilicet absq; fermento conspersos oleo, &c. Omnis oblatio, quæ offertur Domino, absq; fermento fiet nec quidquam fermēti ac mellis adolebitur in sacrificio Domini*. Secundo pro malitia accipitur: vnde Apostolus, *Expurgate vetus fermentum, vt sitis azymi*. Atque hæc forsitan fuit ratio, cur in Exodo, dum agnus Paschalis comederetur, nemo fermentum domi asseruare sine piaculo potuerit. *In die primo non erit fermentum ex domibus vestris: quicunque comederis fermentum; peribit anima illa de Israel*. Tertio prædicationem Euangelicam designat, vt hoc loco, *simile est regnum cælorum fermento*. Variæ verbi fermētum, significationes. Hom. 5. in Leuit. Leuit. 2. 1. Cor. 5. Exod. 12. Matth. 13. Iud. 11. Prou. 31. Apoc. 12.

Hæc igitur mulier quæ farinam hic subigit, Ecclesia est, in qua Euangelica prædicatio exercetur: mulier inquam de qua verba illa assentatorum Holofernis vsurpare liceat, *non est talis mulier super terram, in aspectu, in pulchritudine & in sensu verborum*. mulier illa fortis, de qua in Prouerbiis Salomō, *Mulierē fortē quis inueniet*, mulier illa Apocalypseos, amicta sole, lunam ped. bus premens, duode-

Tria farinæ fata exponuntur.

duodecim redimita stellis, quamque draco persequebatur. Tria autem farinæ fata, quibus fermentum inseritur, triplex dici lex potest, naturæ, Mosaica & Euangelica: hæc enim tres in Ecclesia tractantur: sunt etiam fides, spes, charitas: de his enim tribus in concionibus Euangelicis agitur: sunt oratio eleemosyna & ieiunium, hæc enim tria fideles edocentur: sunt paupertas, obedientia, castitas: nam tria hæc Euangelica doctrina ad perfectionem consulit: sunt denique contritio, confessio & satisfactio, in his enim tribus pœnitentia vera ac genuina sita est, quam toties Euangelici præcones annuntiant. O farinæ dulces ac caræ! sed earum in primis fermentum, quod omnia hæc subleuat, producit ac fermentat! De quo iam plura non dicam, vt finem duabus hisce parabolis imponam.

Cóclusio.

Vos vero auditores, horum omnium memoriam conseruate, parabolas has nolite obliuisci: reminiscamini Christum ideo regnum cœlorum grano sinapis contulisse, vt edoceret, non prius regni cœlestis compotes nos fieri posse, quam humiliter de nobis ipsis sentiamus, & in oculis propriis parui simus. Humiles siquidem Deus & demisse de se sentientes amat & amplectitur: superbos & turgidos execratur. Imitamini adhæc auiculas, quas in arbore hac videtis nidificantes, exuite naturam animalium terram semper intuentium, & ventri obsequentium, at auium assumite, in altum euolate, diuina contemplamini, oculos mentemque in altum sustollite, & sacra mysteria meditamini; fermentum autem malitiæ relinquite, cauete a fermento hypocrisis, fermento prauorum dogmatum, fermento illo nefando quod bonos mores destruit, & animarum nostrarum farinam corrumpit & acidam reddit.

Hanc porro tu nobis gratiam concede, omnipotens Deus, exuberantissime bonorum fons, animarum redemptor, seruator orbis: tu, inquam, qui vere granum sinapis exstitisti, paruum in ortu, paruum in stabulo, paruum in deserto, paruum in passione, & in cruce paruum, sed qui deinde post resurrectionem, post gloriosum ab inferis reditum, post triumphalem ad cœlos ascensionē adeo magnus effectus es, vt in arborē procerissimam, cæterasq; arbores magnitudine superantem excreueris, cuius sub vmbra & ramis, tot aues nidum struxerint, tot animæ sanctæ & piæ delituerint, mundum tibi vt adhærerent deserentes. O arbor vitæ, & omnium quos ad vitam destinasti refugium, nostrū esto asylum, sedes & quies; nos vero aues tuæ sumus, vt à mundo secreti, & ab omnibus terrenis cupiditatibus & negotiis expediti, laudes tuas cantare & mirabilia celebrare possimus: expectantes, donec plena & canora voce cantantes audire mereamur angelos, in quorum consortio omnis beatitudo nostra & felicitas vera, ad quam nos deducere dignetur Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. Amen.

DOMINICA SEPTVAGESIMÆ.

Partes.

1. *Quod labore opus sit ad salutem.*
2. *De Dei nos vocantis amore præuenientes, eiusq; pacto.*
3. *De vocantis & vocatorum debito, & horum tardatione.*
4. *Qui sint otiosi in hora vndecima.*
5. *Quid à vespera & procuratore expectandũ.*
6. *Quales operarij.*
7. *Quæ merces operariorum.*
8. *Quis quantusq; denarius.*

Simile est regnum cœlorum homini patrifamilias, qui exijt primo mane conducere operarios in vineam suam. Matth. 20.

FIGVRA.

DEVS optimus maximus, cum Hebræorum peccatis ad iracundiam prouocatus, nullam cœlo pluuiam dimitteret, adeo vt omnes fame se enecandos metuerent: Dauid rex summis precibus ab eo contendit, & oraculum consuluit, vt indignationis suæ & flagelli intentati causam reuelaret. 3. Reg. 21.

X 2 Cum

Cum autem vnius ob noxam Saulis primi regum Iuda tantam terræ sterilitatem euenisse didicisset, vtpote qui nonnullos Gabaonitarum iniuste neci dedisset: legatos quamprimum in Gabaon destinauit, qui peterent, quamnam pro iniustitia suorum satisfactionem desiderarent, aut quo manes interfectorum piaculo placari vellent. Qui dixere, *Virum qui attriuit nos & oppressit inique, ita delere debemus, vt ne vnus quidem residuus sit de stirpe eius in cunctis finibus Israel. Dentur nobis septem viri de filiis eius vt crucifigamus eos Domino.* Dauid igitur iratum Dominum placaturus, Gabaonitisq; satisfacturus, septem è sanguine regio, de stirpe Saul, electos dedit, quos in montis vertice, in conspectu ciuitatis cruci affixere. Respha autem aliquorum hic suspensorũ mater, casum eorũ grauiter ferens, & dolore propemodum exanimata, cineres conspersa lacrymis suffusa, a cruce, nec nocte, nec die decedebat, sortem filiorũ deplorans, qui nempe non ob suũ, sed patris delictum, morte occubuerant. Hodie porro figuram hanc completã video. Adam quippe primus generis humani parens, cum Deum inobedientia ad iracundiam prouocasset: factum est, vt atque penuria mundus laborarit, nullusque amoris, misericordiæ, gratiarumque imber cælo caderet. Seniores porro & magistratus populi Israel, quorum Rex Dauid, cum furorem hunc diuinum auertere, iratumque numen placare vellent: Christũ, secundũ humanam generationem è posteritate Adæ descendentem, & in quo septem Spiritus S. dona, & quidem copiosissime, reperire erat, morti, & morti quidē crucis adiudicarunt. Quod triste spectaculum cum Respha, id est, Ecclesia, intueretur, luctu & amaritudine confecta calidis mortem eius lacrymis deplorat: Ecclesia inquam musicam & omnem iubilum deponit, tristitiam induit, & carmen lugubre & elegos decantat, deplorat inquam Christi sui sortem, morti, non ob sua sed Adæ parentis sui delicta commissaque, adiudicati. Nec satis esse putans, cineribus seipsam deuenustare, & ob mortem Christi luctum induere: omni etiam ratione satagit, vt fideles omnes laborib. insistant & ad beatitudinem æternam secum perueniãt: exemplum idcirco iis ob oculos ponit, ad quod velut ad normam, vitam componant, & omnia verba & facta dirigant, quo tandem ad æternam fœlicitatem pertingant. Parabolam, inquam proponit, vt in hac, qui in Ecclesia militante adhuc agunt, videant sibi quid agendum sit, vt nimirum in vinea Domini laborent, quo opere exacto & labore absoluto in triumphante Ecclesia, cœlesti inquam gaudio, mercedem recipiant. Hoc Euangelium hodiernum continet, quod vt aliquã vobis ratione prosit, summi numinis gratiam postulemus, & Spiritus S. opem imploremus, idq; suffragio & intercessione gloriosissimæ Deiparæ, quam Gabrielis Archangeli verbis salutemus. *Aue Maria.*

Ea semper omniu Catholicorum Theologorum opinio fuit, opera sancta piaque ad salutem necessaria esse, laborem meritorum omnium patrem, nullamq; sine labore mercedem expectari posse. Hinc dicere solebant veteres, gentiles licet ac pagani, Deos omnia laboribus vendere: apud Christianos autem iam certo certius est, Deum optimum maximum nonnisi sudoribus & sanctis operibus res minimas, nedum gloriam cœlestem, æternamque beatitudinem, vendere: & quidquid in cœlo habetur gaudii laboribus & sudoribus parari. I. Opera ad salutem necessaria

Atq; hæc fuit ratio, cur Ægyptii laborem exprimentes, bouis caput depingerent, animalis scil. laborib. assueti: quod & imitantes Romani, boues diis mactaturi, coronis & sertis caput illius redimiebant: innuentes soli labori & ærumnoso sudori coronam & mercedem deberi. Salomon quoque dum in basib. columnarum, & in coronulis peristyliorum boues & Cherubim efformari voluit: mystice declarauit, instar boum nobis in Ecclesia, interea dum viuimus, laborandum esse, si Cherubim & sanctorum sortis participes esse velimus. Caput bouinum laboris Hieroglyphicum.

In Exodo quoq; mandauit Deus Mosi, vt vela & cortinas tabernaculi, lineas, & hyacinthinas, & purpureas faceret. Purpura hæc, quæ rubicũda & sãguinea est, denotat, in Ecclesia ad sanguinis vsq; effusionem nobis laborandum esse: linũ vero q̃ toties manus

nus fu'it, toties tunditur & laboratur, antequã ad perfectionem & formam legitimam veniat, mortificationem designat: hyacinthus autem, qui cæruleus color est, & cœli conuexa imitatur, æternæ beatitudinis præmium. Hinc laudatur in Canticis sponsa quod digitos hiacinthis refertos habeat. Qui cunque enim laborat, membraque sua mortificat, gloriæ hyacinthum promerebitur.

Cant. 5.

Quod & testimoniis è sacra pharetra depromptis confirmari poterit. In Matthæo quippe scriptum legitur, *Regnum cœlorũ vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Perinde ac si Euangelista dixisset: Regnum illud cœleste, cuius monarcha Deus est: purpurati, Angeli incolæ, sanctorum animæ, terminus æternitas: nonnisi armis paratur, & soli violenti, id est, seduli, laborantes, non vero inertes & desides, eius participes & compotes sunt. Quam deinde sententiam Apostolus cõfirmans, ait, *Vnusquisq; propriam mercedem recipiet secundum laborem suum.* & quam ipse sexcentis allegoriis eo stabilitum.

Matth. 11.

Cœlum nonnisi laborantibus paratum.

1.Cor.3.

1 Reg. 17. Dauid priusquam Saulis filiam in matrimonium acciperet, & regis gener fieret, Goliadam prosternere, conflictum inire, vitamque periculo exponere debuit. Mysterium denotat, neminem cœlestem illam filiam, beatitudinem inquam accipere, & non dico generum, sed filium Dei fieri posse (*dedit illis potestatem filios Dei fieri*) nisi arma sumat & Gigantem illum, mundũ inquam, expugnet ac prosternat. Quo alludens Iob dicere solebat, vitam hominis militiam esse super terram. Expertus id etiam erat Paulus, dum diceret, *Bonum certamen certaui cursum consummaui*: vt hinc euidens fieret non nisi laboribus mercedem & præmium parari.

Ioan.1.

Iob.7.

2.Tim. 4.

Exploratores Iosue cum è terra promissionis reuersi, fructus terræ coram vniuersa multitudine protulissent, mox dixere, *Terra quam lustrauimus deuorat habitatores suos, ibi vidimus monstra quadam filiorum Enac de genere giganteo.* Profecto Sancti omnes exploratores illi regni cœlestis, & eminus è cœlis fructum modo ostendentes, idipsum nobis hodie inclamant, vnaque voce asserunt, per multas nos tentationes in regnum cœlorum intrare oportere.

Num. 13.

Ipse quoq; Dei Vnigenitus aperte id demonstrauit: cum enim filii Zebedæi, ambitione excæcati, & honorum sitientes, matrẽ honores petitum ad redemptorẽ misissent, vt si vnus ad dextram, alter ad sinistram in regno illius, nullo præcedente labore, sine sudore & puluere, considerent: molli eorum superbiam responsione compescuit dicens, *Nescitis quid petatis.* Insinuare voluit, omnes qui honores ambiunt, & laborem fugiunt, nescire, quid petant eorumque se postulatis annuere non posse.

Matt. 20.

Cum hoc Domini responsum refero, alterius mihi prorsus similis in mentem venit. Adolescens quidam cum regem Antigonum adiisset, præmiumq; virtutis paternæ bello declaratæ petiisset, ipse autem ignauus & imbellis esset, hoc à rege modo reprehensus fuit. *Ego virtuti propriæ, non alienæ, mercedem dare soleo.* Et profecto ea Dei nostri consuetudo est; vt vnicuique nonnisi iuxta laborem & merita, mercedem retribuat. E quo manifestum reddi potest, bona ad salutem opera pernecessario requiri, & fere fatuum eum ac stolidum dici posse qui nullo exantlato labore, beatitudinem adepturum se speret.

Apophthegma regis Antigoni.

Inter prima quæ Isaac Rebeccæ dedit, in pignus amoris monilia, fuere armillæ & inaures. Inaures quidẽ fidei, armillæ vero bonorum operum sunt symbolum. Primum autem & pretiosissimũ monile, quo nos Deus, verus ille animarum sponsus donat, ipsa est fides, quæ *sine bonis operibus mortua est*, quibus omnibus si careamus, non est quod Deo placere, aut aliquod ab eo præmium adipisci posse confidamus.

Gen. 24.

Iac. 2.

Canticorum ille sponsus, quo amorem, quo se à sponsa diligi spectabat, exterius etiã incueretur, vt signaculum se super cor & brachium ab ea poni voluit, *pone me vt signaculum super cor tuum; vt signaculũ super brachiũ tuum.* Sponsum vero in corde & brachio signatũ gestare nihil est aliud, quã ex toto animo, Deum verum animarum sponsum diligere: illumque amorem operib. bonis exterius testarum facere atque hoc est quod tantopere Deus desiderat.

Cant. 8.

Inter cæteros, quos ab ingressu tabernacu- Leuit. 21.

 li, loci-

li, locique sancti introitu, Deus per Mosem arceri voluit, etiam claudi, & fractã manum præferentes. An non hic allegorice designat, eos q laborare detractant (quod fractã manus denotat) cœlo excludendos, nec auditum, nedum vllam in æterna beatitudine partem exspectare posse? etiam Psalmographus declarauit dicens, *Omnis gloria filia regis ab intus, in fimbriis aureis circumamicta varietatibus.* Id est omnis decor & pulchritudo Ecclesiæ, quæ est filia illa regia, in intentione, quæ latet intrinsecus, & bonis operibus, quæ externus eduntur, consistit.

Psal. 44.

Cur Deus cœlum laboribus parari voluerit.

Opera igitur bona & labores assidui ad cœlum consequendum necessaria sunt, idq; varias ob causas. Primo, quod cœlum sit: adeo vt nimirũ non sit, si magnos exantlemus labores, sudemus, difficultates varias subeamus. Si enim vt minima quæq; in mundo adipiscamur, sudemus, & nullam non molestiam toleremus, cur gloriam cœlestem gratis nobis dari velimus? Patriarcha Iacob, quo ad Rachelis nuptias pertingeret, viginti ipsis annis seruire graue non duxit, noctes & dies in gregis commoda inuigilans, ac varias cœli iniurias sustinens, & tamen *videbãtur dies paucipora amoris magnitudine*, quid Rachelis est pulchritudo, si cũ cœlestis gloriæ dignitate excellentiaq; comparetur? Tu mihi dic Paule, quid de illa tibi videatur? *Non sunt* inquit, *condigna passiones huius temporis a futuram gloriam qua reuelabitur in nobis.* Nam quamuis ad aliquot myriadas annorum vitam extenderemus, eosq; diuino seruitio obsequioq; impenderemus, nihil omnino hoc esset, ac ne minima quidem tãtæ gloriæ particula dignum. Cicero vir prudẽs & in rebus ciuilibus versatissimus, audito, fratrem Consulatum ambire, mox ad eum literas misit, quarum hæc erat summa: *Peregrinus es, mi frater, Roma est, consulatũ petis.* Id est, Quid cogitas, quo aspiras? quid prætendis? anne tu externus Consulatum ambis, &, quidem in vrbe Roma orbis domina, dignitatem etiã omnium dignitatum primã. Perinde ac si dixisset, Quicunq; ad Consulatum adspirat, labores prius necesse est, eundemque promereatur: is enim est honor, ad quem nonnisi summis laboribus quis ascendit. Iisdem sed Christianus verbis compeller, cũ cœlestem sibi beatitudinem promittit, necesse est: *Peregrinus es, cœlum est, beatitudinem petis.* Nam peregrinamur omnes a Domino, & beatitudinẽ cœlestem petimus, qua nulla maior aut amplior, quanti gitur subeundi labores, quantum oneris sustinendum?

Gen. 29.

Rom. 8.

Epist. ad Atticum

Quæ magnis parantur laboribus, cara sunt.

1. Reg. 11.

Secundo, quod ita homini ad salutem expediat: nam si gratis Deus cœlestem gloriam hominibus elargiretur, non tanti eam Sancti, quanti modo faciunt, eum pugnando certandoque eius se compotes factos esse perspiciunt, existimarent. Videmus enim fieri quotidie: vt ea quæ magnis laboribus, & nonnisi præuiis difficultatibus, parata sunt, gratiora & iucundiora existant iis, quarum dormiendo & nihil minus cogitando compotes reddimur. Testis sit Saul, qui quod gratis, sola diuina electus gratia, ad regnum Israel euectus esset, beneficium tanti, quanti reuera debuit, non fecit, ita vt etiam se fuga subduceret, quo minus in regem assumeretur. At posteaquam Ammonitis profligatis, victoriaque amplissima obtenta, idipsum promeruisse visus est, plurimi fecit: ac sæpenumero apud suos gloriatus est gladio se & armis regnum sibi Israel vendicasse.

Hieron. in tradit. Hebr.

Patriarcha Iacob testamentum condens, & hæreditatem inter filios distribuens, singularem præ reliquis Iosepho portionem legauit, dicens. *Do tibi partem vnam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio & arcu meo.* Quæ verba Septuaginta hoc modo interpretati sunt: *Do tibi Sichimam præcipuam super fratres tuos, quam recepi de manibus Amorrhæorum in gladio meo & sagitta.* quamquã & Chaldaica Paraphrasis aliter adhuc transferat, *Ego autem dedi tibi partem vnã præcipuam super fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi, oratione mea, & obsecratione.* Videte quot in sensus verba hæc torqueãtur: equidem viam regiam insistendo, cõmunemq; Patrum expositionem sequendo, per partem hanc singularẽ Sichimam, Samariæ opidum denotari credo, quã Iacob per filios suos, Dinæ raptũ vindicãtes, omnesq; Sichimitas profligãtes, acquisitã, Iosepho donauit: qui

qui, quo magis Iosepho gratificaretur, ſuumque amorem in eum teſtatum faceret, apertius patrem & hæreditatem ſe tradere aſſerit, quam multo ſudore & ſummo vitæ diſcrimine ſibi pepererat. Docere nos quin etiam voluit, ea quæ magna difficultate parantur, cariora & gratiora eſſe iis, quæ ſtertendo ac ſine labore nobis obueniunt. Hinc voluit Dominus violenter nos cœlum rapere, & ſudore moleſtiaque gloriam immortalem acquirere: vt nimirum eo ſit acceptior, pluriſq; eandem faciamus, quam ſi gratis ad ipſam deueniſſemus.

Hodierno id Euangelio, ſub egregiæ cuiuſdam parabolæ inuolucris, expoſitum video, in quo regnum cœlorũ patrifamilias, ſummo mane ad operarios in vineam ſuam conducendos eunti ſimile eſſe traditur: quibuſcum dum ille ex denario diurnó conueniſſet, in vineam ſuam ſingulos deſtinauit, qui deinde ſæpius diuerſis temporibus egreſſus & alios vinitores reperiens, ad eamdem omnes miſit. Cùm vero iam ſero factum eſſet, vocato procuratore domus, ſingulis denarium, prout cum vnoquoque ſtipulatus erat, perſoluit. Hiſtoriç ſeriem Matthæus deſcripſit: è qua vt aliquid in rem veſtram adducam primo de vinea vinitoribuſq;, deinde de mercede & denario loquar.

II. Vix parabolæ huius limẽ ingreſſo quamprimum etiã minus cogitanti occurrit, patrẽ hunc familias eſſe Deum: vinitores, nos omnes: vineam, Eccleſiam, & denarium, ipſam, beatitudinẽ. Vinea igitur Eccleſia eſt, tam triumphans quã militans, quod in hac vinitores conducantur, in illa vero præmiũ accipiant. Paterfamilias ſiquidem haud dubie ipſe Chriſtus eſt: redemptor noſter, aut ſecundum nonnullorum interpretationem ipſe Deus Pater. Ipſe enim communis omnium noſtrum pater eſt, & paterfamilias, qui diligentiſſimam creaturarũ ſuarum curam gerit, quique mundi rebus hactenus ſemper ſolertiſſime proſpexit ac proſpicit. Sed ita, vt primo mane ſemper exeat mature directurus & diſpoſiturus.

Matt. 20. Amor huius Patris

Exijt primo mane. Tantus Patris noſtri in filios amor & affectus eſt, vt eum è ſomno dormientẽ excitet, quo ad nos quærẽdos, conducendos, meritaque nobis ad augenda exſurgat. Non etiam ſine emphaſi dictum eſt: *Exijt primo mane.* Notat enim doctiſſimi quique ſacræ Scripturæ interpretes, & præſertim Hebrææ linguæ periti, matutinam illam è ſomnis excitationem, magnum aliquod deſiderium & amorem vehementem innuere: Exempli gratia, vbi in Prouerbiis in Vulgata legitur, *Qui diligit filium, inſtanter erudit:* in Hebræo legitur, *Mane diluculo erudit.* Quaſi diceret, In eo maxime patris erga filium amor elucet, quod eumdem magna contentione diligentiaq; ſummo mane erudiat. Quin & eodẽ libro cum de pellaci meretricis alloquio, quo adoleſcentem in illicitum concubitũ pellicere conabatur, agitur, dixiſſe fingitur, *Egreſſa ſum in occurſum tuum deſiderans te videre.* quæ verba ad fontes Hebraicos reuocata ſic leguntur. *Egreſſa ſum, vt mane conſurgerem ante faciem tuam.* Quaſi dixiſſet, Ita me triſtis abſentia tua affecit, itaq; tui videndi deſiderio flagraui, vt ſummo mane ſurrexerim, quo vultum mihi cariſſimum intuerer. At maior longe Dei in nos amor eſt patriſq; huius cura & affectus vehementior.

familias erga nos.

Prou. 13.

Prou. 7.

Quæ duo vt ſacra Scriptura exprimeret, metaphoricum loquendi modum adhibuit. Deſcribitur quippe pater hic in Pſalmis ſuper Cherubin aſcendiſſe, & ventorum adminiculo per cœlos terramque volitaſſe, *Et aſcendit ſuper Cherubin, & volauit ſuper pennas ventorum.* Figurata vero hac loquendi ratione deſignatur, quando Deus amore diligentiaq; ſuis in neceſſitate conſtitutis ſubueniat & auxilietur: quippe, qui non incedere: ſed inſtar venti pernicibus pennis per aera ferri videatur.

Pſal. 20.

Exijt primo mane. Hic notes velim, ô anima patris huius bonitatẽ & clemẽtiam qui nimirũ primo mane ſurgat, miſericordiam declaraturus, vindictam autem exerciturus, & flagella intentaturus, ſero domo exeat. Cũ enim Adamũ grauiſſimi criminis reum caſtigare decreuiſſet, non mane, ſed poſt meridiem exiit, *Deambulans ad auram poſt meridiem.* At miſericordiam & bonitatem facturus currit, feſtinat, & vẽtorum inſtar volans properat. Atque hoc eſt, quod ſub Cherubin illius

Matt. 20. Deus in benignitatem facilis, in iuſtitiam tardus.

Gen. 3.

illius figura, pedes simul & alas habentis declarare voluit Ezechiel: Deus namq; sanctus ille Cherubinorum rex vere pedes habet, quibus ad corripiendos peccatores lente incedat: alas item quibus volet, dum benigne eos in gratiā admittere satagit. Adeo vt de ipso assentatorius ille Poetæ versus vsurpari merito queat: *Ezech. 10.*

Tardus es ad pœnas princeps, ad præmia velox.

Colligi hinc profecto patris huius prouidentia, cura, seduloq; anxietas, & infracta diligentia potest: qui nimirum sub crepusculū surgat, ante solis ortum, tenebris nondum dissipatis, sed stellis adhuc in axe rutilantibus. De ipso namque locutus videri queat Iob Propheta dicens: *Vbi eras, cum me laudarent simul astra matutina, & iubilarent omnes filij Dei?* Nondum etiam surrexerat sponsa illa Canticorum cum sponsus ad ostium pulsans, diceret, *Aperi mihi soror mea sponsa, quia caput meum plenum est rore.* Sole nimirum nondum exorto, qui rorem exsiccet. Eamdem sponsa diligentiam in dilecto obseruat; cum alibi ait: *Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles.* Quid autem tantopere properare, quid ita festinare cogit? itineris procul dubio longinquitas, & hominum conuersio, quos e peccatoribus & improbis iustos, a tartari titionibus lampades cœlo aliquando rutilaturas, & astris inuidiam facturas, efficere contendit.

Deus in iis quæ ad salutē nostram spectant prouidus est.

Iob 38.

Cant. 5.

Cant. 2.

Exijt primo mane. Quam matutinus est Deus, quam tempestiue exsurgit, vt nos vineæ suæ cultores conducat, & gloriæ æternæ nobis denarium concedat! ab ipsis incunabulis, ne dicam matris vtero, misericordia sua magna nos præuenit. Qui in manè Samuelem, Ieremiam, Ioannem Baptistam, aliosq; innumeros sibi elegit & vocauit! ab ipsa videlicet matrice vocati sunt, & summo mane ad vineam colendam a patrefamilias conducti. Audite quid de se testetur Isaias, *Dominus ab vtero vocauit me.* quid sentiat Ieremias; *Priusquam te formarem in vtero, noui te.* quid Psalmographus scripserit? *In te proiectus sum ex vtero.* & alibi, *suscepisti me ex vtero matris meæ.* quid Lucas Euangelista de magno Zachariæ filio referat? *Et Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ.*

Matt. 20.

Dei misericordia ab incunabulis nos vocat.

1. Reg. 3.

Isai. 49.

Ierem. 1.

Psal. 21. & 118.

Luc. 1.

quid deniq; de se profiteatur Apostol. *cum autem placuit ei, qui me segregauit ex vtero matris meæ & vocauit per gratiam suam.* An non summo mane ille vocari censendus est, qui ante natiuitatis auroram vocatur? *Gal. 1.*

Neq; hic illius diligentia & sedulitas stetit: nam a primo quo surrexit momento, vsque ad horam vndecimam, operas in vineam destinare non intermisit: omni enim hora, quos in Ecclesiæ vineam mittat, idoneos operarios quærit. Nam summo mane, id est, iam ab ipso mundi exordio, Patriarchas vocauit, qui fuere omnium primi, qui vineam illius excoluere: deinde Prophetas, mox Apostolos, postea Martyres, post omnes hos doctores, aliosq; innumeros: itaque summo mane egressus est conducere operarios, quibuscum de stipendio conuenit.

Operarii quos De' diuersis temporibus in vineam suā misit.

Conuentio hæc ex denario, pactū quoddam inter Deum & hominem initum denotat, quo alter alteri indissolubili quodam vinculo & nexu se obligat. hinc quidem homo, omni se ratione effecturum spondet, vt vinea fructus proferat, id est, Christiana se opera editurum: illinc vero Deus, si fructum viderit, in compensationem, vitæ se æternæ præmium præbiturum. Præterea, non satis est Deo, gloriam homini suam promisisse, sed vltro se quin etiam ad dandum obligat, quod & scripto, ne qua fraudis detur occasio, vult stabiliri. Et merito quidem. vult enim imperitis suis firmiter nos promissis confidere, nullaque de iis ratione dubitare; vtpote qui fidelissimus sit, & verax in omnibus neminem in promittendo fallat, aut quod pollicitus sit, implere negligat. Quid apperte testatus Dauid canit? *Fidelis Dominus in omnibus verbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis.* Idem sentiebat qui in verbis se Domini, nunquam mentientis, confidere dicebat: *Scio cui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum seruare in illum diem.*

Conuenta & pacta Deum inter & homines.

Psal. 144.

2. Tim. 1.

Hinc quoties in veteri Testamento Deus quoddam cum hominibus pactum aut fœdus iniret, vtcaţa id aliqua cæremonia stabilire, ad maiorem auctoritatem, solebat. Vt in primis, dum pactum cum Abraham

Promissa olim sua Deus cæremoniis publicis

Patriarcha contraheret, quo certum eum & securum redderet, ita vt de verborum suorum robore non dubitaret (qui nimirum Deus veracissimus, omnisq; mēdacii expers esset) signum aliquod vsitatum demōstrauit, cærimoniaque pacta conuenta communi confirmauit; flamma nimirum ante eum per medium auium, iuuencarumq; duas in partes resectarum pertranseunte. Ignis autem hîc morte eum & lumbifragio dignum designabat, qui quod inter eos statutum erat, irritum redderet, fœdusque initum violaret.

Exod. 24. In Exodo item cum Deus cum populo suo in legis promulgatione pacisceretur. Moses legatus & mediator vtriusque partis, sanguine victimæ & populum, & altare Domini pariter conspersit. Quæ conspersio nihil signabat aliud, quam vtrumque ad fœderis obseruationem deuinciri, nullaq; ratione initum pactum, vt ad Hebræos Apostolus scribit, posse rescindi. Deus igitur cum hominib. paciscitur, atque ideo summo mane exit conducere operarios, & cum iis stipulari.

III.

Dei clementia, quod se ad certas conditiones astringi patiatur.

O misericordiam singularem! ô benignitatem incredibilem! ô Deum clementissimum! qui quamuis adeo potens & sublimis sit, summus videlicet monarcha, ac perinde nullis legibus subiectus, è nemine prorsus pendens, gloriæ sibi tamen & honori ducit, hominis instar ad certas quasdam leges & conditiones adstringi. In quo pfecto summa illius misericordia & clementia elucet. An non enim infinitæ bonitatis indicium est, homini vili & abiectæ creaturæ ius tribuere, quo Deo altissimo & infinito actionē intentet, eiusq; maiestatem coram proprio tribunali in ius quodammodo vocet? Hac benignitate bonitateq; perculsus Iob dicebat: *Contra folium quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam; & dignum ducis super huiusmodi aperire oculos tuos, & adducere eum tecum in iudicium?*

Iob. 13. 14.

Quam admirabilē Deus modum excogitarit.

At summā admirationē meretur, Deum cum vineæ suæ cultoribus conuenire, & stipulari non secus ac si dominus quispiam omni ratione contenderet, quo seruis suis & vasallis obligatus esse posset, eorumque se potestati subiiceret. quamuis, si ex congruo & rerum momenta accuratius librando, loqui velimus, nulla ratione dici possit, Deum creaturis, quo pmium illis persoluat, debitorem existere, aut subiici: vt qui sola misericordia inductus pactum ineat, quo se promissa seruaturum obligat, seque pollicitationis factæ fatetur debitorem. Vti hîc fieri videmus, vbi magna verborum solennitate nobiscum paciscitur; opera nostra, quæ nullius ex se valoris sunt, ex vi pacti & conuentionis huius, infiniti meriti fore, sine qua tamen omni merito & mercede destituta sunt. Atque hunc in modum intelligenda sunt verba illa Lucæ: *Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, Serui inutiles sumus.* & illa Pauli: *Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis:* Ex vi autem pacti huius dicere magna confidentia audet Apostolus: *Reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die, iustus iudex; non solum autem mihi, sed & iis qui diligunt aduentum eius.*

vt se hominis debitorem redderet.

Luc. 17.

Rom. 8.

2. *Tim.* 4.

1. *Reg.* 12.

Cuius rei egregiam in libris Regum figuram legimus. Inter cetera Dauidis etiamnum adolescentis stratagemata, fortitudinisque indicia, refertur, quod vrsos percuteret, leones dilaceraret, lupos iugularet, aliasq; belluas & mole vastas, & feritate immanes, non sine præsenti corporis periculo, conficeret. Quæ quamuis profecto singularia, & heroicæ virtutis argumenta forent; nullā tamen ex iis laudem, nullam gloriam, imo ne obolum quidem adeptus est. At mox vt hominem interfecit, quem ictu lapidis eminus ad terrā prostrauit, sine ferro & hastili superauit; omnium præconiis celebratus, gratiam filiæ regiæ consecutus, & Saulis gener factus est. Quid ergo in causa esse putamus, vt Goliadæ pluris, quam vrsorum & leonum demembratio, fieret; cur illa maiorem, quam hac laudem promeritus sit? Vnica rei huiusce ratio fuit, quod Saul Goliadæ percussori filiam se suam in matrimonium daturum spopondisset, nuptiasque & affinitatem regiam monstri huius necce parandam sancte iurasset: ni hoc fuisset, nunquam tantam gigantis cædes laudem,

Quomodo opera nostra meritoria.

dem, tantaq; præconia nec tantam mercedem obtinuisset. Hinc igitur manifesto colligere poterimus, Christianorum opera infiniti meriti ac valoris esse, qui ex vi pacti quod nobiscum iniit Deus, ortum habet, cum igitur cœlestem nobis gloriam spondeat, æquissimum ac rationi maxime consentaneum videtur, vt summo mane in vineam illius exeamus, cum ipse vltro conuenire nobiscum, nosque in vineam suam nec opinantes conducere non grauetur.

Mirum hominem Deo sine mercede seruire nolle.

O rem admirabilem & paradoxam! Creatura priusquam aliquod Creatori obsequium præstet, de mercede certior esse vult, nihilque, nisi præmio proposito, in honorem Domini exsequi. In quo degenere profecto, ac plebeiam suam sortem demōstrat: vt quæ Creatori optimo, benignissimoque, sine mercedis & præmii amplissimi spe, obsequi nolit. O ingratitudinem, ne dicam peruicaciam singularem! Vasalli vt regi; mancipia vt domino; filii, patri, Creatori, creaturæ obtemperent, eiusque mandata exequantur; præmia promittantur, & remuneratio præcurrat necesse est. Parère hinc ad oculum potest, plebeios nos & ignobiles mercenarios esse, ex denario diurno operantes, imo sine prompta pecunia, aut saltem opere peracto persoluenda, ne pedem mouere volentes: quorum conditionem exponens Iob ait: *Sicut dies mercenarij, dies eius.* En enim conditionis nostræ vilitas est, ea sordes animi, vt, non nobilium & generosorum athletarum, sed plebeiorum ac triuialium instar, nonnisi spe præmii proposita, seruiamus. Inter quos se numerare etiam Dauid rex non erubescit dicens: *Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum, propter retributionem.* Deus itaque mercedem amplissimam pollicetur, antequam serui obsequium præstent, & operarios certa mercede proposita in vineam conducit.

Iob.7.

Hominis animi vilitas. *Psal.118.*

In vinea Domini & nō dæmonis laborādum.

In vinea igitur Dei, non autem dæmonis, laborandum est; non in prauatum scilicet cupiditatum, honorum, deliciarum, auaritiæque vinea. Quam enim deplorandum ac dolendum est, in vineis hisce Gomorrhæis operam & laborē omnē nos perdere! Deplorauit hoc olim Deus ipse, & quodammodo succenset, cum tam multos in vinea mundi huius, in sua vero paucissimos laborātes aduertat: *Non me inuocasti Iacob, nec laborasti in me Israel.* Id est, Interea dum idololatræ diis suis supplicabant, tu Iacob silebas, nullaq; me prece placabas: interea dum proprio idolis suis sanguine litarent, tu nullum mihi amoris obsequiiq; signum ostendebas: si quem vero laborem perferebas, non in mea hunc vinea, sed cupidinis auaritiæque exantlabis. Hic autem paterfamilias non conducit operas, nisi in vineam suam, & non in alienam, tantaque sedulitate & sollicitudine, vt omnibus diei horis, tertia, sexta, nona & vndecima, in compita egressus sit, operarios conducturus. *Psal. 43.*

Circa vndecimā vero exijt. Non est autem, vt amplius nos ipsos excusemus, Auditores; omni quippe nos hora Dominus ad se vocat. Iam inde ab vtero matris, testatur hoc Ierem. dicens: *Dominus ab vtero vocauit me.* vix ipsi quoque in hunc mundum ingressi sumus, quin ipsa nobis fides, gratia, aliaq; charismata cōferantur. Ab ipsa etiam adolescentia; quoties enim auribus nostris insonat dicens: *Adolescens tibi dico surge!* Sed quæ nostra socordia est, sæpe quidem vocantem Dominum audimus, at semper friuolā aliquam excusationem præteximus, imo longius, ne vocantem audire compellamur, recedimus. In quo adolescentem illum Euangelicum, à Domino ad Apostolici culminis honorem euocatum, sed patris grandæui prius sepeliendi sibi licentiam dari postulantem: *Permitte me primum ire, & sepelire patrem meum,* imitamur. *Mat.20.* *Ierem.1.* *Luc.7.* *Matth.8.* *3.Reg.19.*

Elias Propheres cum Elizæum vocasset; venturum se quidem mox ille ait: sed in paternam prius domū secedens, boues & pinguia iugulauit, ciuesq; suos epulo sanctissimo refecit: *Tulit par boum, & mactauit illud; & in aratro boū coxit carnes, & dedit populo, & comederunt.* Ita & nos, quoties a Deo vocamur, conuersionem in aliud tempus differimus, & procrastinamus de die in diem, tota die in foro otiosi stātes, & socordia diffluētes, excusationesq; aliquas semper excogitantes, & dum ad cœlestia vocamur, statim in ter-

Homo semper se excusat, dū à Deo vocatur.

in terra quædam nobis expedienda adhuc negotia obiicimus: in quo magnum sæpenumero nobis ipsis detrimentum afferimus, excusandoque non parum damni capiti nostro accersimus.

Cum inter pastores Abrahæ & Lot, quotidie iurgia orirentur, ait Abraham *Ecce vniuersa terra coram te est: recede à me obsecro. Si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo: si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam.* Lot igitur, optione data, locis scopulosis & montosis relictis, in amœnissimam & iucundissimam regionem, sed decliuem secessit, in qua tanta tamen regnabant scelera, vt igne cælitus delapso expiari debuerint. Sed malo in eligendo, inquit Ambrosius, consilio vsus est; cum è regione, quam vt optimam & fertilissimam selegerat, captiuus abductus sit, & omni substantia denudatus. Huic peccator, mihi credite, persimilis est, qui à Deo toties vocatus, & quasi impulsus, vt certum sibi vitæ genus deligeret; alta virtutum cacumina, vitæque religiosæ scopulos declinat, quo valles humiliores ingrediatur, voluptatibus indulgeat, deliciis vacet. Diaboli non vero Dei consilia sequatur; vnde suiipsius sæpe exitii causa existit. Deo igitur vocanti auscultandum, nullaque non hora inuitanti parendum. Gen. 13.

Deus omni tempore operarios conducit.

Et sane omni hora egreditur operarios conducturus: prima enim diei hora cum Adamo stipulatur; tertia cum Noacho conuenit; sexta Abrahamum conducit; nona Moysem, & vndecima Apostolos in vineam destinat. Cumq; vltima hora egressus multos in foro otiosos vidisset, stomachatus & succensus ait: *Quid facitis hic tota die otiosi?* Matt. 20.

Devs salutem in Euangelica lege negligentib. irascitur.

Non adeo mirandum est, si in lege naturæ & Mosaica multi salutis propriæ negligentes aut parum de eadem solliciti, reperti sint: at nunc in tempore accepto, in lege gratiæ, vltima mundi hora, postquam tantum nobis Christus amorem declarauit, & tot eum nostri causa labores subiisse, & innumera ab eodem beneficia accepimus, tantis tamq; efficacib. Sacramentis potimur, cœlum cuilibet patet; desides aliquos esse, dormire securos, otiari, stertere, indignũ est, iniquum est, & grauissimo supplicio puniendum. His igitur dictum credamus: *Quid statis hic tota die otiosi?* Matt. 20.

IV.

Notent hic curiosi rerum indagatores, solos taxari eos & socordiæ accusari, qui circa horam vndecimam otiosi fuisse compeziuntur: nam tametsi omnes desides & pigri merito reprehendendi sunt, ii tamen in primis redarguendi, qui totos dies in otio transigunt, vitamq; inertissimam ac maxime desidiosam ducunt. Quàuis enim adolescentes & iuuenes, qui nondum ad vndecimam vitæ horam peruenere, si delitiis diffluant, otio torpeant, & nihil agant, reprehendi castigariq; mereantur: senes tamen, qui vndecimam vitæ horam iam attigerunt, qui ad ætatis vesperam vergunt, mortisque in limine versantur, maiori sane castigatione, si stertant, digni sunt. Quas enim vocanti Domino excusationes prætendent? quid in suæ negligentiæ purgationem adferent? quomodo se defendere poterunt? quid aduersus hanc taxationem: *Quid hic statis tota die otiosi?* dicent?

Senes salutis suæ negligentes magis reprehendendi quam iuniores.

Matt. 20.

Hinc est, quod B. Martyr Cyprianus inter duodecim mundi abusus hunc inter primos retulerit: *Secundus*, inquiens, *gradus abusionis est, senex absq; religione & sanctimonia.* Inter abominationes etiam, quas olim Ezechiel in templi medio vidit, fuere senes, cani capillis, sed lasciuiis viridantes, niuei mento, sed non mente, dorsum altari obuertentes, & flosculorum odores consectantes. Tergum autem altari obuertere, nihil esse potest aliud quam omnis pietatis expertem viuere, quod cum omnem ætatem maximopere dedeceat, tum in sene & cano abominandum est, & maximopere detestandum. Lib. de 12 abusibus. Ezech. 8.

Nam vt arboris illa nomine indigna est, exscindique meretur, quæ, postquam Vere frondes & flores protulit, nullum tamen Autumni tempore fructum edit: ita illi hominis nomine prorsus indigni, & excisionem merentur, qui iuuentutis & vernantis ætatis flore elapso, nullos virtutis, prudentiæ, modestiæq;, in vitæ autumno, fructus proferunt. Simile.

At mortalium sapientissimus Salomon,

Tria Salomon perosus. *Eccle. 25.*

non inter abusus modo hoc referendum censet, sed monstri etiam simile esse credit, quod merito omnes detestentur & fugiant: *Tres species odiuit anima mea, & aggrauor valde anima illorum. Pauperem superbum, diuitem mendacem, & senem fatuum & insensatum.* Vt cætera taceam aio, sene insolente, & fatuo nihil reperiri posse, aut odiosius aut detestabilius.

Emblema quo senū stultorum ineptia designatur.

Ridet in Emblematibus senum canorumq; verticum stultitiam & ineptam stoliditatem Alciatus. Fingit Amorem & Mortem die quodam ad idem diuersorium declinasse, & casu mane, dum discessum pararent, alterum alterius arma sumpsisse. Amorem falce mortis, eiusq; feralibus telis instructum abiisse; Mortem vero pharetram & sagittas cupidineas humeris adaptasse. Amor igitur cum solita in iuuenes tela eiaculari disponeret, & ad amandum incitaret, inopinato omnes, doli ignarus, leto dedit. Mors quoq; cum in canitiem illam, decrepitaq; silicernia, alterum iam pedem in Charontis cymba habentia manus iniicere vellet, cupidinis telis eadem transfixit: adeo vt non occūberent letali arundine percussa, sed iuuenescerent, ineptirent, lasciueq; insolescerent. Verba proferam & versus:

Hinc iuuenes occidit Amor fallente pharetra,
Hinc Mors ipsa suos cogit amare senes.

Matt. 20.

Dicite igitur, num merito aduersus illos verba illa Euangelii detorqueri queant: *Quid facitis hic tota die otiosi?*

Senes iam factos nihil totō vitę tempore boni egisse deplorandū. *2. Reg. 19.*

An non enim deplorandum est, tot hodie seneciones & sola canicie, venerandos reperiri, qui annis quidem graues, nullum tamē adhuc in vinea Domini laborem subierint: toto vitæ tempore in mundi huius foro otiosi, & vanitatibus suis impliciti steterint. Sapientior hac in parte exstitit prudens ille Berzellai, cui cum iam seni amplissimos Dauid rex honores offerret, omnem voluptatem & delicias perosus, solo senectutis intuitu eosdem repudiauit indignum scilicet ratus, se iam grandæuum & annis grauem, quem mortem semper & tumulum præ oculis habere par esset, frequētare regiam, & aulæ deliciis interesse. Quid igitur cogitatis decrepiti, totone vitæ tempore otio diffluetis? *Quid hic statis tota die otiosi?*

Matt. 20.

Quid? solos illos reprehendis Domine, quos in foro, & per compita otiosos reperis? illine igitur impune habebunt, qui hodie in templis otiosi vagunt, qui Ecclesiastica beneficia possident, nulloq; bono opere eisdem se dignos exhibent, non incumbentes studiis, concionibus non vacantes, nullum probitatis exemplum dantes, animasque proximorum non ædificantes, delicias consectantes, conuiuia frequentantes, alea & chartis lusoriis tempus transigentes, proximum vitæ dissolutione offendentes, nullam castigationem comminationemve audient? Si in foro otiosos reprehenderis; qui tamen conductorem exspectabant; quid faceres, obsecro, si tot Canonicos in Capitulis otiosos & segnes cerneres, os ad cantandum vix semel laxantes, Psalmos non recitantes, orationi non incumbentes, Missæ sacrificium non celebrantes, nullas in pauperes eleemosynas erogantes? Quid, inquam, te facturum putamus, Domine, si tot in monasteriis & cœnobiis religiosos videres, otio pereuntes, somno indulgentes, virtutum exercitio non incumbentes, bonis operibus non vacantes, raro orantes, rariusmeditantes, pœnitentiam exosos, fruges denique natos consumere, & de cute curanda plus æquo sollicitos, nihil autem agere curantes, imo nihil vnquam operatos? an non aduersus hos inclamares: *Quid hic statis tota die otiosi?*

Canonici & Religiosi inertes taxantur.

Matt. 20. Otium reip. noxium & infame.

Solum hic otium & inertiam Paterfamilias coarguit, non autem adulteria, homicidia, pecuniæq; cupiditatem; sed mysterio hoc non vacat. Primo, quod otiū ipsum infame sit; omnes.n. offenduntur, cum in rep. bene instituta tot nebulones, vagabundos, errones, otio diffluentes, gladiatoria tamen quadam firmitate præditos, & laboribus ferendis idoneos vident. Secundo quod ipsum omnium malorum radix sit & principium, quod euellere omni ratione conatur. In quo peritum medicum imitatur, qui cum tibiam distentam & intumescentem videt, venam mox aperiendam consuluit, sanguinemque minuendum. Hieronymus quoque

Otium omnium malorum radix.

quoq; non aliud aduersus ingruentes tentationes rustico suo remedium præscripsit, quam otii fugam, & honestam semper occupationem: *Amico Rustice, semper aliquod opus facito, vt te semper inimicus inueniat occupatum; & sic quantumcunque tenteris nunquam tamen vinceris.*

Otii damna.

Ipsum proculdubio otium tam graue est, & noxium, vt Philosophi minus absurdum esse putarint, credere mundum ab æterno fuisse, quam Deo inertiam & torporem aliquem affingere, aut eum vnquam præ otio ab eo dirigendo quieuisse. Hinc constās omniū semper opinio fuit, quam diu Deus fuit, tamdiu & mundum extitisse: si enim nullus fuisset mundus, Deus ab operando cessasset. quod nulla tamen ratione fieri posse dicendum: cum Ens illud infinitum, & agens omnipotens otiosos maximopere detestetur. Ipsa quoque nos fides doceat, otium nunquam in Deo locum habuisse, non quod ideo mundum ab æterno fuisse credendum sit: alia namque in se diuina maiestas & maioris momenti, in quibus operaretur, quam mundi creationem, & totius vniuersi directionem, habebat; diuinæ scilicet essentiæ suæ contemplationem, diuinarumque personarum amorem & mutuam communicationem. At solum hinc efficere volo, otium noxiū esse magnorumq; detrimentorum causam: cum Deus ipsum detestetur otiososque adeo tam acriter corripiat: *Quid hic statu tota die otiosi?*

Matt. 20.

Deus non esset Deˢ, si ab operādo cessaret.

Inter omnes hosce operarios, nullos reprehendit Dominus, quam qui tota die nihil fecère: nihil enim diuinæ naturæ repugnat magis q̄ otium, adeo vt si Deus otium ageret, Deus non esset. Est enim agens semper operās, & spiritus semper agens, & nunquam quiescens. Testatur hoc ipse Dominus de se loquutus: *Pater meus vsq; modo operatur & ego operor.* Hinc Græci Patres; inter cetera admiranda nomina, quæ illi imposuère, nomen ei dedère, quod denotat aliquē qui semper in opere versetur, vt ita assiduam illam nunquamq; delassatam diuinitatis circa creaturas occupationem operationemq; patefacerent. Hinc Elias Pseudodeitatem Baal exsibilans, illius sacrificulis aiebat: *Clamate voce maiore; forsitan enim Deus in diuersorio est, aut certe dormit, vt excitetur.*

Ioan. 5.

3. Reg. 13.

Viuacioribus te adhuc coloribus & natiua fuligine depingam otium, mala bellua: atque in primis de te reperio, Catonem hominem illum prudentissimum dicere solitum, homines nihil agendo, discere male agere. Solonem quoque lege vetuisse, filii ne parentes alerent senio grauatos, aut ad inopiam redactos, à quibus nullam qua victum compararent, artem didicissent. Apud Ægyptios adhæc, ne quis otiosus viueret, legem fuisse, qua omnes nomen suum & artem, quæ ad victum parandum sufficeret, ad magistratum deferre cogebantur. Pisistratum etiam, teste Æliano, Atheniensium tyrannum, quadam die otiosos omnes & vagabundos ad se vocari iussisse, iisque vnum in locum congregatis dixisse: *Si nec boues, nec semina habetis, de meo accipite, vt terram colatis*: metuebat scilicet tyrannus, ne otio suasore coniurationem in caput suum machinarentur, regnaque eiicerent. Merito igitur sanctus Augustinus, quem post tot profanos scriptores iam producimus, dicere potuit, Otium hominis in vita adhuc constituti sepulturam esse: & pater ille familias, cum otiosos in foro stantes conspiceret, iure illos acriter corripere ac taxare: *Quid hic statu tota die otiosi?* Equidem non amplius eos pati queo, nec diutius in eosdem inuehor: quocirca illis in foro relictis, operarios iam conuenturus sum, deq; eorū mercede locuturus: hoc enim initio facturū me receperā.

Brisson. lib. 4.

Diogen. Laert. li. 9.

Diod. Siculus.

Ælian. lib. 9. *var.*

Matt. 20.

V.

Circa vitæ aut mū di vesperā Deuš operariis mercedem retribuit.

Refert igitur Euangelista, patremfamilias, cum omnibus diei horis egressus esset, atq; omnis generis operas in vineam misisset, cum aduesperasceret, familiæ suæ procuratorem ad se vocasse, dicendo: *Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à nouissimis vsque ad primos.*

Matt. 20.

Cum sero factum, &c. per vocabulum *sero*, quod obstat quo minus mortis, aut extremi iudicii vesperam intelligamus; tunc enim, vitæ die exacto, operarios vocabit Dominus, dignāq; illis mercedē retribuet dicens: *Esuriui enim, & dedistis mihi mãducare; sitiui & dedistis mihi bibere. Nudus fui &c.* Hæc

Matt. 25.

quidem opera. Sed mercedem mox subiungit: *Accipite regnum quod paratum est vobis.*

Deus mercedē suorum non differt.

Hic gradum sistas velim, anima mea, tecumq; cōsideres, Deum operariorum suorū mercedem diutius, aut in alium diem non differre, sed eodem quo opus absoluêre die, laborem compensare solitum. At non ita mundani: nam postquam variis operarios oneribus oppresserint, sanguinem eorum emulxerint, ad ossa vsque emacerarint; non confestim pactum iis præmium assignant, sed de die in diem differunt, procrastinant, quin & mercedem sæpenumero, penitus negant, adeo vt miseros defraudent, & præter fas & æquum decipiant: In quo grauissimum sacrilegium committunt, quod coram Deo vindictam exclamet. At non ita fecisse legitur sanctissimus Propheta Iob, qui suam hac in parte innocentiam declarans, nunquam se operarum aut seruorum suorum mercedem distulisse ait, aut laborem aliorum non soluendo comedisse: *Si contempsi subire iudicium cum seruo meo, & ancilla mea, cum disceptarent aduersum me.* Hodie vero Homines adeo crudeles & sceleratos reperire est, vt magnæ sibi gloriæ ducant, si seruorum mercedem defraudent: imo vel à domesticis in ius ob eandem defraudationem vocari pulchrum putent, cum tamen nonnisi quod æquum est, postulent.

Iob. 31.

Homicidio hocce peccatum non concedere credit Salomon: *Qui effundit sanguinem & qui fraudem facit mercenario fratres sunt.* Est autem peccatum in Spiritum sanctum, vindictam à Deo etiam in hac vita exposcens. Mundus vero hic, Auditores, crudelis eheu tyrannus est, qui suos misere decipiat ac circumueniat: in quo Labanum imitatur. Hic enim Iacob seruū suum solertissimum & maxime sedulum, qui varias eius nomine molestias subierat, cœlique iniurias passus erat, non semel atque iterum, sed decies in matrimonio filiæ decepit: quod & Iacob vxoribus suis interdum conquestus est cum lacrymis, dicens: *Sed & pater vester circumuenit me, & mutauit mercedem meam decem vicibus.* Est etiam crudelis ille Pharao, qui Israelitas, cum dies integros lateres, & saxa humeris gestando laborassent, & sub oneribus grauissimis gemuissent, circa vesperam tamen, loco præmii ac mercedis, loris ac flagellis arabat, virgisque illorum terga conscribillabat. Vnde ipsi laboris & ingratitudinis tantæ impatientes, Pharaoni dixere: *En famuli tui flagellis cædimur, & iniuste agitur contra populum tuum.* At non hæc est boni huius patrisfamilias agendi ratio; nam ingruente vespera, vocatos operarios mercede donatos dimittit.

Eccle. 34.

Mundus seruos suos & clientes decipit.

Gen. 31.

Exod. 5.

Cum sero autem factum esset. Vesperam hanc aut noctem plerique extremi iudicii tēpus intelligunt: nam per diem illum cuius in exordio & crepusculo pater hic familias exiit, & sub cuius vesperam mercedem debitam soluit, multi tempus quod inter mundi initium & finem interiectum est, designari credunt. Est hæc opinio Irenæi, Origenis, Hilarii, Optati Mileuitani, Gregorii Magni, & venerabilis Bedæ. Alii non tam late extendunt, sed tempore quod à primo Christi aduentu vsque ad secundum interiectum erit, hunc diem circumscribunt, vt Athanasius. Sunt & nonnulli qui in arctiores adhuc limites contrahunt, dum vniuscuiusque nostrum vitam hic denotari putant: quod CHRISTI Domini verbis stabilire conantur dicentis: *Ambulate dum lucem habetis*; &: *Me oportet operari opera eius qui misit me, donec dies est. Veniet enim nox, quando nemo poterit operari.* Quomodocunque demum intelligatur, hinc tamen colligetur, vesperi patremfamilias procuratori præcipere; vt operariis mercedem meritam tribuat.

Mat. 20.

lib. 4. c. 70. in Mat. can. 20. in Mat. li. 5. cōt. Parm. Hom. 15. in Euang. in hoc loco. qu. 52. Ioan. 12. Ibid. 9.

Obseruandum hic venit, quamuis vineæ huius dominus procuratorem habuerit, cui totius vineæ curam commiserit; per se tamen operis mercedem & stipendium, & non per alios, solui solutionique & rationibus præesse voluisse. Discant hinc qui in functione aliqua tum sæculari, tum Ecclesiastica constituti sunt, quomodo in dignitatibus se suis gerere debeant, nam quamuis vicarios & præfectos, legatariosque substituant, quorum humeris vniuersam negotii molem imponant; non ideo tamen penitus

Toparchæ & magnates qui officium administrare debeant.

nitus

nitus ab omni cura liberantur; ad ipsos siquidem spectat, interdum quid agant subdelegati, intueri, rationes examinare, & oculis in omnium manibus euagari, ne hinc forte subditi offendantur, deque dominorum negligentia, vel vicariorum crudelitate conquerantur.

Ita fecisse comperimus Hebræorum doctorem Mosem, qui cum non satis iis, quos vt socios ad populi regimen, iudiciaque disquirenda assumpserat, fideret, ipse præesse & summa cum auctoritate præsidere voluit: *Qui iudicarent plebem, omni tempore; quidquid autem grauius erat, referebant ad eum.* (Exod. 18.) Est enim onus & dignitas quæ non nisi humeris illius, qui eadem fungitur, gestari debet. Hinc Isaias Propheta de Messia, de eiusq; muniis agens, ait: *Principatus eius super humerum eius.* (Isa. 9.) Elias quoque Propheta *currus Israel & auriga eius* esse perhibetur: auriga, quod regeret, & curr⁹, quod omnia totius regni onera & negotia suis ipse humeris sustineret. (4. Reg. 8.) Beati igitur & felices rectores, qui Prophetam hunc imitantur, resq; subditis commissas, suis interdum oculis intuentur.

Si principes & domini temporales, imo & Ecclesiastici, idipsum hodie vsurparent, non tot in regnis mala, in vrbibus miseriæ, in plebe depeculationes, exhaustiones, insolentiæque apparerent: subditorum, credo, maior haberetur ratio, melius propelli se negotia haberent, quamuis etiã gubernatores, præfecti, & tribuni lapidib. duriores & belluis immitiores forent. Quod Saulem fecisse sacræ docent litteræ: audito enim, habitatores Iabes Galaad a b Ammonitis opprimi & diuexari, & visis eorum lacrymis, ait, *quid habet populus quod plorat;* (1. Reg. 11.) Cum igitur lacrymarũ causam didicisset, penitus permotus, auxilium iis se laturum & suppetias spopondit, *Et insiluit spiritus Domini in Saul, cum audisset verba hæc: & iratus est furor eius nimis.* (Ibidem.)

Domini sæpe seruos suos adorare videntur, (vt aiunt,) Verum aliud hinc erui etiam potest: reperiri scilicet sæpenumero procuratores, actores, vicarios, delegatos qui ad dominorum exemplum compositi sint, & eodem cum illis iure perfusi crudeles, immites, & inhumani: qui quamuis interdum viles sint & plebei, tanti tamen à dominis fiunt, vt ab iis adorari & coli, imo quo à subditis adorentur, commendari videantur. (Dan. 3.) In quo impium & fatuum Nabuchodonosor imitari videntur, qui & ipse statuas luteas, quas erexerat, diuinis honoribus afficiebat, & ab aliis adorari volebat.

Hinc est, quod ipsimet domini & superiores non dominentur, sed sub vicariorum delegatorumq; potestate è contra constituti esse videantur: nam soli vicarii & actores in familiis eorum & rebuspublicis imperant & dominantur, ita vt omnia ab eorum voluntate dependeant: tantoque interdum rigore & duritie agunt, ne dicam tam absoluta & plena potestate, vt, rametsi Angeli aulam eorum subirent, si modo ministris displiceant, nullum accessum inuenirent, sed velut indigni repellerentur. Accidit hoc Dauid regi quem Achis rex aula exegit, quem tamen Angeli Dei loco haberet, quod purpuratis illius displiceret. Audiamus quid dicat: *Scio quia bonus es tu in oculis meis, sicut angelus Dei sed principes Philisthinorum dixerunt, Non ascendat nobiscum in prælium, igitur consurge mane tu, & serui Domini tui, &c.* (1. Reg. 29.)

His vti technis & artificiis, hac grassari via dæmon solet, efficere nimirum vt Domini & Principes ipsi seruitutem seruiant, & seruorum genua adorent, id est, omnia ab eorum directione & nutu dependeant: è quo ipsa Principum pestis & ruina regnorum interius, & rerum publicarum calamitas, vt plurimum sequitur. (Indigna seruitus cum domini à seruis reguntur.) Insignis profecto versutia fuit, qua in decipiendo Achab vsus est Satan: *Egressus est autem spiritus, & stetit coram Domino, & ait, Ego decipiam illũ. Cui locutus est Dominus, In quo & ille ait: Egrediar, & ero spiritus mendax in ore omnium Prophetarum.* (3. Reg. 22.) Id est, consiliariorum. Sciebat nimirum omnia Regis huius à ministris cõsultoribusque dependere, ideo eosdem in fraudem inducere conatur, quo ita vniuersi regni statum conculcaret & euerteret. At hac ratione non agit Pater hic familias, qui non ita procuratori suo fidit, vt non aliquam etiam ipse curam negotiorum in se suscipiat, solutionique mercedis intersit.

Ecce

li, locique sancti introitu, Deus per Mosem arceri voluit, etiam claudi, & fractâ manum præferentes. An non hic allegorice designat, eos q laborare detractant (quod fracta manus denotat) cœlo excludendos, nec auditum, nedum vllam in æterna beatitudine partem exspectare posse? etiam Psalmographus declarauit dicens, *Omnis gloria filiæ regis ab intus, in fimbriis aureis circumamicta varietatibus.* Id est omnis decor & pulchritudo Ecclesiæ, quæ est filia illa regia, in intentione, quæ latet intrinsecus, & bonis operibus, quæ externus eduntur, consistit.

Psal. 44.

Cur Deus cœlum laboribus parari voluerit.

Opera igitur bona & labores assidui ad cœlum consequendum necessaria sunt, idq; varias ob causas. Primo, quod cœlum sit: adeo vt nimirũ non sit, si magnos exantlemus labores, sudemus, difficultates varias subeamus. Si enim vt minima quæq; in mundo adipiscamur, sudemus, & nullam non molestiam toleremus, cur gloriam cœlestem gratis nobis dari velimus? Patriarcha Iacob, quo ad Rachelis nuptias pertingeret, viginti ipsis annis seruire graue non duxit, noctes & dies in gregis commoda inuigilans, ac varias cœli iniurias sustinens, & tamen *videbãtur dies pauci præ amoris magnitudine*, quid Rachelis est pulchritudo, si cũ cœlestis gloriæ dignitate excellentiaq; comparetur? Tu mihi dic Paule, quid de illa tibi videatur? *Non sunt* inquit, *condigne passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis.* Nam quamuis ad aliquot myriadas annorum vitam extenderemus, eosq; diuino seruitio obsequioq; impenderemus, nihil omnino hoc esset, ac ne minima quidem tãtæ gloriæ particula dignum. Cicero vir prudẽs & in rebus ciuilibus versatissimus, audito, fratrem Consulatum ambire, mox ad eum literas misit, quarum hæc erat summa: *Peregrinus es, mi frater, Roma est, consulatũ petis.* Id est, Quid cogitas, quo aspiras? quid prætendis? anne tu externus Consulatum ambis, &, quidem in vrbe Roma orbis domina, dignitatem etiã omnium dignitatum primã. Perinde ac si dixisset, Quicunq; ad Consulatum adspirat, laboret prius necesse est, eundemque promereatur: is enim est honor, ad quem nonnisi summis laboribus quis ascendit. Iisdem sed Christianus verbis compeller, cũ cœlestem sibi beatitudinem promittit, necesse est: *Peregrinus es, cœlum est, beatitudinem petis.* Nam peregrinamur omnes a Domino, & beatitudinẽ cœlestem petimus, qua nulla maior aut amplior; quanti igitur subeundi labores, quantum oneris sustinendum?

Gen. 29.

Rom. 8.

Epist. ad Atticum

Quæ magnis parantur laboribus, cara sunt.

1. Reg. 11.

Secundo, quod ita homini ad salutem expediat: nam si gratis Deus cœlestem gloriam hominibus elargiretur, non tanti eam Sancti, quanti modo faciunt, cum pugnando certandoque eius se compotes factos esse perspiciunt, existimarent. Videmus enim fieri quotidie: vt ea quæ magnis laboribus, & nonnisi præuiis difficultatibus, parata sunt, gratiora & iucundiora existant iis, quarum dormiendo & nihil minus cogitando compotes reddimur. Testis sit Saul, qui quod gratis, sola diuina electus gratia, ad regnum Israel euectus esset, beneficium tanti, quanti reuera debuit, non fecit, ita vt etiam se fuga subduceret, quo minus in regem assumeretur. At posteaquam Ammonitis profligatis, victoriaque amplissima obtenta, idipsum promeruisse visus est, plurimi fecit: ac sæpenumero apud suos gloriatus est gladio se & armis regnum sibi Israel vendicasse.

Hieron. in tradit. Hebr.

Patriarcha Iacob testamentum condens, & hæreditatem inter filios distribuens, singularem præ reliquis Iosepho portionem legauit, dicens. *Do tibi partem vnam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio & arcu meo.* Quæ verba Septuaginta hoc modo interpretati sunt: *Do tibi Sichimam præcipuam super fratres tuos, quam recepi de manibus Amorrhæorum in gladio meo & sagitta.* quamquã & Chaldaica Paraphrasis aliter adhuc transferat, *Ego autem dedi tibi partem vnã præcipuam super fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi, oratione mea, & obsecratione.* Videte quot in sensus verba hæc torqueãtur: equidem viam regiam insistendo, cõmunemq; Patrum expositionem sequendo, per partem hanc singularẽ Sichimam, Samariæ opidum denotari credo, quã Iacob per filios suos, Dinæ raptũ vindicãtes, omnesq; Sichimitas profligãtes, acquisitã, Iosepho donauit: qui

qui quo magis Iosepho gratificaretur, suumque amorem in eum testatum faceret, apertius patrem & hæreditatem se tradere asserit, quam multo sudore & summo vitæ discrimine sibi pepererat. Docere nos quin etiam voluit, ea quæ magna difficultate parantur, cariora & gratiora esse iis, quæ stertendo ac sine labore nobis obueniunt. Hinc voluit Dominus violenter nos cœlum rapere, & sudore molestiaque gloriam immortalem acquirere: vt nimirum eo sit acceptior, plurisq; eandem faciamus, quam si gratis ad ipsam deuenissemus.

Hodierno id Euangelio, sub egregiæ cuiusdam parabolæ inuolucris, expositum video, in quo regnum cœlorũ patrifamilias, summo mane ad operarios in vineam suam conducendos eunti simile esse traditur: quibuscum dum ille ex denario diurno conuenisset, in vineam suam singulos destinauit, qui deinde sæpius diuersis temporibus egressus & alios vinitores reperiens, ad eandem omnes misit. Cum vero iam sero factum esset, vocato procuratore domus, singulis denarium, prout cum vnoquoque stipulatus erat, persoluit. Historię seriem Matthæus descripsit: è qua vt aliquid in rem vestram adducam primo de vinea vinitoribusq; deinde de mercede & denario loquar.

II. Vix parabolæ huius limẽ ingresso quamprimum etiã minus cogitanti occurrit, patrẽ hunc familias esse Deum: vinitores, nos omnes: vineam, Ecclesiam, & denarium, ipsam, beatitudinẽ. Vinea igitur Ecclesia est, tam triumphans quã militans, quod in hac vinitores conducantur, in illa vero præmiũ accipiant. Paterfamilias siquidem haud dubie ipse Christus est: redemptor noster, aut secundum nonnullorum interpretationem ipse Deus Pater. Ipse enim communis omnium nostrum pater est, & paterfamilias, qui diligentissimam creaturarũ suarum curam gerit, quique mundi rebus hactenus semper solertissime prospexit ac prospicit. Sed ita, vt primo mane semper exeat mature directurus & dispositurus.

Matt. 20. Amor huius Patris

Exijt primo mane. Tantus Patris nostri in filios amor & affectus est, vt eum è somno dormientẽ excitet, quo ad nos quærẽdos, conducendos, meritaque nobis ad augenda exsurgat. Non etiam sine emphasi dictum est: *Exijt primo mane.* Notãt enim doctissimi quique sacræ Scripturæ interpretes, & præsertim Hebrææ linguæ periti, matutinam illam è somnis excitationem, magnum aliquod desiderium & amorem vehementem innuere: Exempli gratia, vbi in Prouerbiis in Vulgata legitur, *Qui diligit filium, instanter erudit:* in Hebræo legitur, *Mane diluculo erudit.* Quasi diceret, In eo maxime patris erga filium amor elucet, quod eumdem magna contentione diligentiaq; summo mane erudiat. Quin & eodẽ libro cum de pellaci meretricis alloquio, quo adolescentem in illicitum concubitũ pellicere conabatur, agitur, dixisse fingitur, *Egressa sum in occursum tuum desiderans te videre.* quæ verba ad fontes Hebraicos reuocata sic leguntur. *Egressa sum, vt mane consurgerem ante faciem tuam.* Quasi dixisset, Ita me tristis absentia tua affecit, itaq; tui videndi desiderio flagraui, vt summo mane surrexerim, quo vultum mihi carissimum intuerer. At maior longe Dei in nos amor est patrisq; huius cura & affectus vehementior.

familias erga nos.

Prou. 13.

Prou. 7.

Quæ duo vt sacra Scriptura exprimeret, metaphoricum loquendi modum adhibuit. Describitur quippe pater hic in Psalmis super Cherubin ascendisse, & ventorum adminiculo per cœlos terramque volitasse, *Et ascendit super Cherubin, & volauit super pennas ventorum.* Figurata vero hac loquendi ratione designatur, quando Deus amore diligentiaq; suis in necessitate constitutis subueniat & auxilietur: quippe, qui non incedere: sed instar venti pernicibus pennis per aera ferri videatur.

Psal. 20.

Matt. 20. Deus in benignitatem facilis, in iustitiam tardus.

Exijt primo mane. Hic notes velim, ô anima patris huius bonitatẽ & clemẽtiam qui nimirũ primo mane surgat, misericordiam declaraturus, vindictam autem exerciturus, & flagella intentaturus, sero domo exeat. Cũ enim Adamũ grauissimi criminis reum castigare decreuisset, non mane, sed post meridiem exiit, *Deambulans ad auram post meridiem.* At misericordiam & bonitatem facturus currit, festinat, & vẽtorum instar volans properat. Atque hoc est, quod sub Cherubinnimis

Gen. 3.

illius figura, pedes simul & alas habentis declarare voluit Ezechiel: Deus namq; sanctus ille Cherubinorum rex vere pedes habet, quibus ad corripiendos peccatores lente incedat: alas item quibus volet, dum benigne eos in gratiã admittere satagit. Adeo vt de ipso assentatorius ille Poetæ versus vsurpari merito queat:

Ezech. 10.

Tardus es ad pœnas princeps, ad præmia velox.

Deus in iis quæ ad salutẽ nostram spectant prouidus est.

Colligi hinc profecto patris huius prouidentia, cura, sedulitasq; anxietas, & infracta diligentia potest: qui nimirum sub crepusculũ surgat, ante solis ortum, tenebris nondum dissipatis, sed stellis adhuc in axe rutilantibus. De ipso namque locutus videri queat Iob Propheta dicens: *Vbi eras, cum me laudarent simul astra matutina, & iubilarent omnes filij Dei?* Nondum etiam surrexerat sponsa illa Canticorum cum sponsus ad ostium pulsans, diceret, *Aperi mihi soror mea sponsa, quia caput meum plenum est rore.* Sole nimirum nondum exorto, qui rorem exsiccet. Eamdem sponsa diligentiam in dilecto obseruat; cum alibi ait: *Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles.* Quid autem tantopere properare, quid ita festinare cogit? itineris procul dubio longinquitas, & hominum conuersio, quos e peccatoribus & improbis iustos, à tartari titionibus lampades cœlo aliquando rutilaturas, & astris inuidiam facturas, efficere contendit.

Iob 38.

Cant. 5.

Cant. 2.

Matt. 20.

Dei misericordia ab incunabulis nos vocat.

Exijt primo mane. Quam matutinus est Deus, quam tempestiue exsurgit, vt nos vineæ suæ cultores conducat, & gloriæ æternæ nobis denarium concedat! ab ipsis incunabulis, ne dicam matris vtero, misericordia sua magna nos præuenit. Qui in manè Samuelem, Ieremiam, Ioannem Baptistam, aliosq; innumeros sibi elegit & vocauit! ab ipsa videlicet matrice vocati sunt, & summo mane ad vineam colendam à patrefamilias conducti. Audite quid de se testetur Isaias, *Dominus ab vtero vocauit me.* quid sentiat Ieremias, *Priusquam te formarem in vtero, noui te.* quid Psalmographus scripserit? *In te proiectus sum ex vtero.* & alibi, *suscepisti me ex vtero matris meæ.* quid Lucas Euangelista de magno Zachariæ filio referat? *Et Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ.*

1. Reg. 3.

Isai. 49.

Ierem. 1.

Psal. 21. & 138.

Luc. 1.

quid deniq; de se profiteatur Apostol. *cum autem placuit ei, qui me segregauit ex vtero matris meæ & vocauit per gratiam suam.* An non summo mane ille vocari censendus est, qui ante natiuitatis auroram vocatur?

Gal. 1.

Operarii quos Deus diuersis temporibus in vineam suã misit.

Neq; hic illius diligentia & sedulitas stetit: nam à primo quo surrexit momento, vsque ad horam vndecimam, operas in vineam destinare non intermisit: omni enim hora, quos in Ecclesiæ vineam mittat, idoneos operarios quærit. Nam summo mane, id est, iam ab ipso mundi exordio, Patriarchas vocauit, qui fuere omnium primi, qui vineam illius excoluere: deinde Prophetas, mox Apostolos, postea Martyres, post omnes hos doctores, aliosq; innumeros: itaque summo mane egressus est conducere operarios, quibuscum de stipendio conuenit.

Conuenta & pacta Deum inter & homines.

Conuentio hæc ex denario, pactũ quoddam inter Deum & hominem initum denotat, quo alter alteri indissolubili quodam vinculo & nexu se obligat. hinc quidem homo, omni se ratione effecturum spondet, vt vinea fructus proferat, id est, Christiana se opera editurum: illinc vero Deus, si fructum viderit, in compensationem, vitæ se æternæ præmium præbiturum. Præterea, non satis est Deo, gloriam homini suam promisisse; sed vltro se quin etiam ad dandum obligat, quod & scripto, ne qua fraudis detur occasio, vult stabiliri. Et merito quidem. vult enim imprimis suis firmiter nos promissis confidere, nullaque de iis ratione dubitare; vtpote qui fidelissimus sit, & verax in omnibus neminem in promittendo fallat, aut quod pollicitus sit, implere negligat. Quod aperte testatus Dauid canit: *Fidelis Dominus in omnibus verbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis.* Idem sentiebat qui in verbis se Domini, nunquam mentientis, confidere dicebat: *Scio cui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum seruare in illum diem.*

Psal. 144.

2. Tim. 1.

Promissa olim sua Deus cæremoniis publicis

Hinc quoties in veteri Testamento Deus quoddam cum hominibus pactum aut fœdus iniret, vsitata id aliquã cæremonia stabilire, ad maiorem auctoritatem, solebat. Vt in primis, dum pactum cum Abraham Patriar-

Patriarcha contraheret, quo certum eum & securum redderet, ita vt de verborum suorum robore non dubitaret (qui nimirum Deus veracissimus, omnisq; mẽdacii expers esset) signum aliquod vsitatum demõstrauit, cærimoniaque pacta conuenta communi confirmauit; flamma nimirum ante eum per medium auium, iuuencarumq; duas in partes resectarum pertranseunte. Ignis autem hîc morte eum & lumbifragio dignum designabat, qui quod inter eos statutum erat, irritum redderet, fœdusque initum violaret.

Exod. 24. In Exodo item cum Deus cum populo suo in legis promulgatione paciseeretur. Moses legatus & mediator vtriusque partis, sanguine victimæ & populum, & altare Domini pariter conspersit. Quæ conspersio nihil signabat aliud, quam vtrumque ad fœderis obseruationem deuinciri, nullaq; ratione initum pactum, vt ad Hebræos Apostolus scribit, posse rescindi. Deus igitur cum hominib. paciscitur, atque ideo summo mane exit conducere operarios, & cum iis stipulari.

III.

Dei clementia, quod se ad certas conditiones astringi patiatur.

O misericordiam singularem! ô benignitatem incredibilem! ô Deum clementissimum! qui quamuis adeo potens & sublimis sit, summus videlicet monarcha, ac perinde nullis legibus subiectus, è nemine prorsus pendens, gloriæ sibi tamen & honori ducit, hominis instar ad certas quasdam leges & conditiones adstringi. In quo pfecto summa illius misericordia & clementia elucet. An non enim infinitæ bonitatis indicium est, homini vili & abiectæ creaturæ ius tribuere, quo Deo altissimo & infinito actionẽ intentet, eiusq; maiestatem coram proprio tribunali in ius quodammodo vocet? Hac benignitate bonitateq; perculsus Iob dicebat: *Contra folium quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam; & dignum ducis super huiusmodi aperire oculos tuos, & adducere eum tecum in iudicium?* Iob. 13. 14.

Quam admirabilẽ Deus modum excogitarit.

At summã admirationẽ meretur, Deum cum vineæ suæ cultoribus conuenire, & stipulari non secus ac si dominus quispiam omni ratione contenderet, quo seruis suis & vasallis obligatus esse posset, eorumque se potestati subiiceret. quamuis, si ex congruo & rerum momenta accuratius librando, loqui velimus, nulla ratione dici possit, Deum creaturis, quo pmium illis persoluat, debitorem existere, aut subiici: vt qui sola misericordia inductus pactum ineat, quo se promissa seruaturum obligat, seque pollicitationis factæ fatetur debitorem. Vti hîc fieri videmus, vbi magna verborum solennitate nobiscum paciscitur; opera nostra, quæ nullius ex se valoris sunt, ex vi pacti & conuentionis huius, infiniti meriti fore, sine qua tamen omni merito & mercede destituta sunt. Atque hunc in modum intelligenda sunt verba illa Lucæ: *Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, Serui inutiles sumus.* & illa Pauli: *Non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis:* Ex vi autem pacti huius dicere magna confidentia audet Apostolus: *Reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die, iustus iudex; non solum autem mihi, sed & iis qui diligunt aduentum eius.*

vt se hominis debitorem redderet.

Luc. 17.

Rom. 8.

2. Tim. 4.

Cuius rei egregiam in libris Regum figuram legimus. Inter cetera Dauidis etiamnum adolescentis stratagemata, fortitudinisque indicia, refertur, quod vrsos percuteret, leones dilaceraret, lupos iugularet, aliasq; belluas & mole vastas, & feritate immanes, non sine præsenti corporis periculo, conficeret. Quæ quamuis profecto singularia, & heroicæ virtutis argumenta forent; nullã tamen ex iis laudem, nullam gloriam, imo ne obolum quidem adeptus est. At mox vt hominem interfecit, quem ictu lapidis eminus ad terrã prostrauit, sine ferro & hastili superauit; omnium præconiis celebratus, gratiam filiæ regiæ consecutus, & Saulis gener factus est. Quid ergo in causa esse putamus, vt Goliadæ pluris, quam vrsorum & leonum demembratio, fieret; cur illa maiorem, quam hac laudem promeritus sit? Vnica rei huiusce ratio fuit, quod Saul Goliadæ percussori filiam se suam in matrimonium daturum spopondisset, nuptiasque & affinitatem regiam monstri huius nece parandam sancte iurasset: ni hoc fuisset, nunquam tantam gigantis cædes laudem, 1. Reg. 12

Quomodo oper; nostra meritoria.

dem, tantaq; præconia nec tantam mercedem obtinuisset. Hinc igitur manifesto colligere poterimus, Christianorum opera infiniti meriti ac valoris esse, qui ex vi pacti quod nobiscum iniit Deus, ortum habet, cum igitur cœlestem nobis gloriam spondeat, æquissimum ac rationi maxime consentaneum videtur, vt summo mane in vineam illius exeamus, cum ipse vltro conuenire nobiscum, nosque in vineam suam nec opinantes conducere non grauetur.

Mirum hominem Deo sine mercede seruire nolle.

O rem admirabilem & paradoxam! Creatura priusquam aliquod Creatori obsequium præstet, de mercede certior esse vult, nihilque, nisi præmio proposito, in honorem Domini exsequi. In quo degenerẽ profecto, ac plebeiam suam sortem demõstrat: vt quæ Creatori optimo, benignissimoque, sine mercedis & præmii amplissimi spe, obsequi nolit. O ingratitudinem, ne dicam peruicaciam singularem! Vasalli vt regi; mancipia vt domino; filii, patri, Creatori, creaturæ obtemperent, eiusque mandata exequantur; præmia promittantur, & remuneratio præcurrat necesse est. Patere hinc ad oculum potest, plebeios nos & ignobiles mercenarios esse, ex denario diurno operantes, imo sine prompta pecunia, aut saltem opere peracto persoluenda, ne pedem mouere volentes: quorum conditionem exponens Iob ait: *Sicut dies mercenarij, dies eius.* Ea enim conditionis nostræ vilitas est, eæ sordes animi, vt, non nobilium & generosorum athletarum, sed plebeiorum ac triuialium instar, nonnisi spe præmii propofita, seruiamus. Inter quos se numerare etiam Dauid rex non erubescit dicens: *Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum, propter retributionem.* Deus itaque mercedem amplissimam pollicetur, antequam serui obsequium præstent, & operarios certa mercede proposita in vineam conducit.

Iob. 7.

Hominis animi vilitas. Psal. 118.

In vinea Domini & nõ dæmonis laborãdum.

In vinea igitur Dei, non autem dæmonis, laborandum est; non in prauarum scilicet cupiditatum, honorum, deliciarum, auaritiæque vinea. Quam enim deplorandum ac dolendum est, in vineis hisce Gomorrhæis operam & laborẽ omnẽ nos perdere! Deplorauit hoc olim Deus ipse, & quodammodo succenset, cum tam multos in vinea mundi huius, in sua vero paucissimos laborãtes aduertat: *Non me inuocasti Iacob, nec laborasti in me Israel.* Id est, Interea dum idololatræ diis suis supplicabant, tu Iacob silebas, nullaq; me prece placabas: interea dum proprio idolis suis sanguine litarent, tu nullum mihi amoris obsequiiq; signum ostendebas: si quem vero laborem perferebas, non in mea hunc vinea, sed cupidinis auaritiæque exantlabis. Hic autem paterfamilias non conducit. operas, nisi in vineam suam, & non in alienam, tantaque sedulitate & sollicitudine, vt omnibus diei horis, tertia, sexta, nona & vndecima, in compita egressus sit, operarios conducturus.

Psal. 43.

Circa vndecimã vero exijt. Non est autem, vt amplius nos ipsos excusemus, Auditores; omni quippe nos hora Dominus ad se vocat. Iam inde ab vtero matris. testatur hoc Ierem. dicens: *Dominus ab vtero vocauit me.* vix ipsi quoque in hunc mundum ingressi sumus, quin ipsa nobis fides, gratia, aliaq; charismata cõferantur. Ab ipsa etiam adolescentia; quoties enim auribus nostris insonat dicens: *Adolescens tibi dico surge?* Sed quæ nostra socordia est, sæpe quidem vocantem Dominum audimus, at semper friuolã aliquam excusationem prætexímus, imo longius, ne vocantem audire compellamus, recedimus. In quo adolescentem illum Euangelicum, à Domino ad Apostolici culminis honorem euocatum, sed patris grandæui prius sepeliendi sibi licentiam dari postulantem: *Permitte me primum ire, & sepelire patrem meum*, imitamur.

Mat. 20.

Ierem. 1.

Luc. 7.

Matth. 8.

3. Reg. 19. Homo semper se excusat, dũ à Deo vocatur.

Elias Prophetes cum Elizæum vocasset; venturum se quidem mox ille ait: sed in paternam prius domũ secedens, boues & pinguia ingulauit, ciuesq; suos epulo sanctissimo refecit: *Tulit par boum, & mactauit illud; & in aratro boũ coxit carnes, & dedit populo, & comederunt.* Ita & nos, quoties a Deo vocamur, conuersionem in aliud tempus differimus, & procrastinamus de die in diem, tota die in foro otiosi stãtes, & socordia diffluẽtes, excusationesq; aliquas semper excogitantes; & dum ad cœlestia vocamur, statim in ter-

in terra quædam nobis expedienda adhuc negotia obiicimus: in quo magnum sæpenumero nobis ipsis detrimentum afferimus, excusandoque non parum damni capiti nostro accersimus.

Cum inter pastores Abrahæ & Lot, quotidie iurgia orirentur, ait Abraham *Ecce vniuersa terra coram te est: recede à me obsecro. Si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo: si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam.* Gen. 3. Lot igitur, optione data, locis scopulosis & montosis relictis, in amœnissimam & iucundissimam regionem, sed decliuem secessit, in qua tanta tamen; regnabant scelera, vt igne cælitus delapso expiari debuerint. Sed malo in eligendo, inquit Ambrosius, consilio vsus est; cum è regione, quam vt optimam & fertilissimam selegerat, captiuus abductus sit, & omni substantia denudatus. Huic peccator, mihi credite, persimilis est, qui à Deo toties vocatus, & quasi impulsus, vt certum sibi vitæ genus deligeret; alta virtutum cacumina, vitæque religiosæ scopulos declinat, quo valles humiliores ingrediatur, voluptatibus indulgeat, deliciis vacet. Diaboli non vero Dei consilia sequatur; vnde sui ipsius sæpe exitii causa existit. Deo igitur vocanti auscultandum, nullaque non hora inuitanti parendum.

Deus omni tempore operarios conducit. Et sane omni hora egreditur operarios conducturus: prima enim diei hora cum Adamo stipulatur; tertia cum Noacho conuenit; sexta Abrahamum conducit; nona Moysem, & vndecima Apostolos in vineam destinat. Cumq; vltima hora egressus multos in foro otiosos vidisset, stomachatus & succensus ait: *Quid facitis hic tota die otiosi?* Matt. 20.

Devs salutem in Euangelica lege negligentib. irascitur. Non adeo mirandum est, si in lege naturę & Mosaica multi salutis propriæ negligentes aut parum de eadem solliciti, reperti sint: at nunc in tempore accepto, in lege gratiæ, vltima mundi hora, postquam tantum nobis Christus amorem declarauit, & tot eum nostri causa labores subiisse, & innumera ab eodem beneficia accepimus, tãtis tamq; efficacib. Sacramentis potimur, cœlum cuilibet patet; desides aliquos esse, dormire securos, otiari, stertere, indignũ est, iniquum est, & grauissimo supplicio puniendum. His igitur dictum credamus: *Quid statis hic tota die otiosi?* Matt. 20.

IV.

Notent hic curiosi rerum indagatores, solos taxari eos & socordiæ accusari, qui circa horam vndecimam otiosi fuisse comperiuntur: nam tametsi omnes desides & pigri merito reprehendendi sunt, ii tamen in primis redarguendi, qui totos dies in otio transigunt, vitamq; inertissimam ac maxime desidiosam ducunt. Quãuis enim adolescentes & iuuenes, qui nondum ad vndecimam vitæ horam peruenere, si delitiis diffluant, otio torpeant, & nihil agant, reprehendi castigariq; mereantur: senes tamen, qui vndecimam vitæ horam iam attigerunt, qui ad ætatis vesperam vergunt, mortisque in limine versantur, maiori sane castigatione, si stertant, digni sunt. Quas enim vocanti Domino excusationes prætendent? quid in suæ negligentiæ purgationem adferent? quomodo se defendere poterunt? quid aduersus hanc taxationem: *Quid hic statis tota die otiosi?* dicent? Senes salutis suæ negligentes magis reprehendendi quã iuniores. Matt. 20.

Hinc est, quod B. Martyr Cyprianus inter duodecim mundi abusus hunc inter primos retulerit: *Secundus*, inquiens, *gradus abusionis est, senex absq; religione & sanctimonia.* Lib. de 12. abusibus. Inter abominationes etiam, quas olim Ezechiel in templi medio vidit, fuere senes, cani capillis, sed lasciuiis viridantes, niuei mento, sed non mente, dorsum altari obuertentes, & flosculorum odores consectantes. Ezech. 8. Tergum autem altari obuertere, nihil esse potest aliud quam omnis pietatis expertem viuere, quod cum omnem ætatem maximopere dedeceat, tum in sene & cano abominandum est, & maximopere detestandum.

Simile. Nam vt arboris illa nomine indigna est, exscindique meretur, quæ, postquam Vere frondes & flores protulit, nullum tamen Autumni tempore fructum edit: ita illi hominis nomine prorsus indigni, & excisionem merentur, qui iuuentutis & vernantis ætatis flore elapso, nullos virtutis, prudentiæ, modestiæq;, in vitæ autumno, fructus proferunt.

At mortalium sapientissimus Salomon, non

Tria Salomon perosus. *Eccle. 25.*

non inter abusus modo hoc referendum censet, sed monstri etiam simile esse credit, quod merito omnes detestentur & fugiant: *Tres species odiuit anima mea, & aggrauor valde anima illorum. Pauperem superbum, diuitem mendacem, & senem fatuum & insensatum.* Vt cætera taceam aio, sene insolente, & fatuo nihil reperiri posse, aut odiosius aut detestabilius.

Emblema quo senũ stultorum ineptia designatur.

Ridet in Emblematibus senum canorumq; verticum stultitiam & ineptam stoliditatem Alciatus. Fingit Amorem & Mortem die quodam ad idem diuersorium declinasse, & casu mane, dum discessum pararent, alterum alterius arma sumpsisse. Amorem falce mortis, eiusq; feralibus telis instructum abiisse; Mortem vero pharetram & sagittas cupidineas humeris adaptasse. Amor igitur cum solita in iuuenes tela eiaculari disponeret, & ad amandum incitaret, inopinato omnes, doli ignarus, leto dedit. Mors quoq; eum in canitiem illam, decrepitaq; silicernia, alterum iam pedem in Charontis cymba habentia manus iniicere vellet, cupidinis telis eadem transfixit: adeo vt non occũberent letali arundine percussa, sed iuuenescerent, ineptirent, lasciueq; insolescerent. Verba proferam & versus:

Hinc iuuenes occidit Amor fallente pharetra,
Hinc Mors ipsa suos cogit amare senes.

Matt. 20.

Dicite igitur, num merito aduersus illos verba illa Euangelii detorqueri queant: *Quid facitis hic tota die otiosi?*

Senes iam factos nihil totò vitę tempore boni egisse deplorandũ.

An non enim deplorandum est, tot hodie seneciones & sola canicie, venerandos reperiri, qui annis quidem graues, nullum tamẽ adhuc in vinea Domini laborem subierint: toto vitæ tempore in mundi huius foro otiosi, & vanitatibus suis impliciti steterint. Sapientior hac in parte exstitit prudens ille Berzellai, cui cum iam seni amplissimos Dauid rex honores offerret, omnem voluptatem & delicias perosus, solo senectutis intuitu eosdem repudiauit indignum scilicet ratus, se iam grandæuum & annis grauem, quem mortem semper & tumulum præ oculis habere par esset, frequẽtare regiam, & aulæ deliciis interesse. Quid igitur cogitatis decrepiti, totone vitæ tempore otio diffluetis? *Quid hic statis tota die otiosi?*

2. Reg. 19.

Matt. 20.

Quid? solos illos reprehendis Domine, quos in foro, & per compita otiosos reperis? illine igitur impune habebunt, qui hodie in templis otiosi agunt, qui Ecclesiastica beneficia possident, nulloq; bono opere eisdem se dignos exhibent, non incumbentes studiis, concionibus non vacantes, nullum probitatis exemplum dantes, animasque proximorum non ædificantes, delicias consectantes, conuiuia frequentantes, alea & chartis lusoriis tempus transigentes, proximum vitæ dissolutione offendentes, nullam castigationem comminationemve audient? Si in foro otiosos reprehenderis; qui tamen conductorem exspectabant; quid faceres, obsecro, si tot Canonicos in Capitulis otiosos & segnes cerneres, os ad cantandum vix semel laxantes, Psalmos non recitantes, orationi non incumbentes, Missæ sacrificium non celebrantes, nullas in pauperes eleemosynas erogantes? Quid, inquam, te facturum putamus, Domine, si tot in monasteriis & cœnobiis religiosos videres, otio pereuntes, somno indulgentes, virtutum exercitio non incumbentes, bonis operibus non vacantes, raro orantes, rarius meditantes, pœnitentiam exosos, fruges denique natos consumere, & de cute curanda plus æquo sollicitos, nihil autem agere curantes, imo nihil vnquam operatos? an non aduersus hos inclamates: *Quid hic statis tota die otiosi?*

Canonici & Religiosi inertes taxantur.

Matt. 20.

Ocium reip. noxium & infame.

Solum hic otium & inertiam Paterfamilias coarguit, non autem adulteria, homicidia, pecuniæq; cupiditatem; sed mysterio hoc non vacat. Primo, quod otiũ ipsum infame sit; omnes. n. offenduntur, cum in rep. bene instituta tot nebulones, vagabundos, etrones, otio diffluentes, gladiatoria tamen quadam firmitate prædiros, & laboribus ferendis idoneos vident. Secundo quod ipsum omnium malorum radix sit & principium, quod euellere omni ratione conatur. In quo peritum medicum imitatur, qui cum tibiam distentam & intumescentem videt, venam mox aperiendam consulit, sanguinemque minuendum. Hieronymus quoque

Ocium omnium malorum radix.

quoq; non aliud aduersus ingruentes tentationes rustico suo remedium præscripsit, quam otii fugam, & honestam semper occupationem: *Amico Rustice, semper aliquod opus facito, vt te semper inimicus inueniat occupatum; & sic quantumcunque tenteris nunquam tamen vinceris.*

Otii damna.

Ipsum procul dubio otium tam graue est, & noxium, vt Philosophi minus absurdum esse putarint, credere mundum ab æterno fuisse, quam Deo inertiam & torporem aliquem affingere, aut eum vnquam præ otio ab eo dirigendo quieuisse. Hinc constās omniū semper opinio fuit, quam diu Deus fuit, tamdiu & mundum extitisse: si enim nullus fuisset mundus, Deus ab operando cessasset. quod nulla tamen ratione fieri posse dicendum: cum Ens illud infinitum, & agens omnipotens otiosos maximopere detestetur. Ipsa quoque nos fides doceat, otium nunquam in Deo locum habuisse, non quod ideo mundum ab æterno fuisse credendum sit: alia namque in se diuina maiestas & maioris momenti, in quibus operaretur, quam mundi creationem, & totius vniuersi directionem, habebat; diuinæ scilicet essentiæ suæ contemplationem, diuinarumque personarum amorem & mutuam communicationem. At solum hinc efficere volo, otium noxiū esse magnorumq; detrimentorum causam: cum Deus ipsum detestetur otiososque adeo tam acriter corripiat: *Quid hic statis tota die otiosi?*

Matt. 20.

Deus non esset De⁹, si ab operādo cessaret.

Inter omnes hosce operarios, nullos reprehendit Dominus, quam qui tota die nihil fecêre: nihil enim diuinæ naturæ repugnat magis q̃ otium, adeo vt si Deus otium ageret, Deus non esset. Est enim agens semper operās, & spiritus semper agens, & nunquam quiescens. Testatur hoc ipse Dominus de se loquutus: *Pater meus vsq; modo operatur & ego operor.* Hinc Græci Patres; inter cetera admiranda nomina, quæ illi imposuêre, nomen ei dedêre, quod denotat aliquē qui semper in opere versetur, vt ita assiduam illam nunquamq; delassatam diuinitatis circa creaturas occupationem operationemq; patefacerent. Hinc Elias Pseudodeitatem Baal exsibilans, illius sacrificulis aiebat: *Clamate voce maiore: forsitan enim Deus in diuersorio est, aut certe dormit; vt excitetur.*

Ioan. 5.

3. Reg. 18.

Viuacioribus te adhuc coloribus & natiua fuligine depingam otium, mala bellua: atque in primis de re reperio, Catonem hominem illum prudentissimum dicere solitum, homines nihil agendo, discere male agere. Solonem quoque lege vetuisse, filii ne parentes alerent senio grauatos, aut ad inopiam redactos, à quibus nullam qua victum compararent, artem didicissent. Apud Ægyptios adhæc, ne quis otiosus viueret, legem fuisse, qua omnes nomen suum & artem, quæ ad victum parandum sufficeret, ad magistratum deferre cogebantur. Pisistratum etiam, teste Æliano, Atheniensium tyrannum, quadam die otiosos omnes & vagabundos ad se vocari iussisse, iisque vnum in locum congregatis dixisse: *Si nec boues, nec semina habetis, de meo accipite, vt terram colatis*: metuebat scilicet tyrannus, ne otio suasore coniurationem in caput suum machinarentur, regnaque eiicerent. Merito igitur sanctus Augustinus, quem post tot profanos scriptores iam producimus, dicere potuit, Otium hominis in vita adhuc constituti sepulturam esse: & pater ille familias, cum otiosos in foro stantes conspiceret, iure illos acriter corripere ac taxare: *Quid hic statis tota die otiosi?* Equidem non amplius eos pati queo, nec diutius in eosdem inuehor: quocirca illis in foro relictis, operarios iam conuenturus sum, deq; eorū mercede locuturus: hoc enim initio facturū me receperā.

Brisson. lib. 4.

Diogen. Laert. li. 9.

Diod. Siculus.

Ælian. lib. 9. var.

Matt. 20.

V.

Circa vitæ aut mū di vesperā Deus operariis mercedem retribuit.

Refert igitur Euangelista, patremfamilias, cum omnibus diei horis egressus esset, atq; omnis generis operas in vineam misisset, cum aduesperasceret, familię suæ procuratorem ad se vocasse, dicendo: *Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à nouissimis vsque ad primos.*

Matt. 20.

Cum sero factum, &c. per vocabulum *sero*, quod obstat quo minus mortis, aut extremi iudicii vesperam intelligamus; tunc enim, vitæ die exacto, operarios vocabit Dominus, dignāq; illis mercedē retribuet dicens: *Esuriui enim, & dedistis mihi mãducare; sitiui & dedistis mihi bibere. Nudus fui &c.* Hæc

Matt. 25.

Y 3 quidem

nitus ab omni cura liberantur; ad ipsos siquidem spectat, interdum quid agant subdelegati, intueri, rationes examinare, & oculis in omnium manibus euagari, ne hinc forte subditi offendantur, deque dominorum negligentia, vel vicariorum crudelitate conquerantur.

Ita fecisse comperimus Hebræorum doctorem Mosem, qui cum non satis iis, quos vt socios ad populi regimen, iudiciaque disquirenda assumpserat, fideret, ipse præesse & summa cum auctoritate præsidere voluit:
Exod. 18. *Qui iudicarent plebem, omni tempore; quidquid autem grauius erat, referebant ad eum.* Est enim onus & dignitas quæ non nisi humeris illius, qui eadem fungitur, gestari debet. Hinc Isaias Propheta de Messia, deque
Isa. 9. eiusq; muniis agens, ait: *Principatus eius super*
4. Reg. 8. *humerum eius.* Elias quoque Propheta *currus Israel & auriga eius* esse perhibetur: auriga, quod regeret, & curr⁹, quod omnia totius regni onera & negotia suis ipse humeris sustineret. Beati igitur & felices rectores, qui Propheram hunc imitantur, resq; subditis commissas, suis interdum oculis intuentur.

Si principes & domini temporales, imo & Ecclesiastici, idipsum hodie vsurparent, non tot in regnis mala, in vrbibus miseriæ, in plebe depeculationes, exhaustiones, insolentiæque apparerent: subditorum, credo, maior haberetur ratio, melius propelli se negotia haberent, quamuis etiã gubernatores, præfecti, & tribuni lapidib. duriores & belluis immitiores forent. Quod Saulem fecisse sacræ docent litteræ: audito enim, habitatores Iabes Galaad a b Ammonitis opprimi & diuexari, & visis eorum lacrymis, ait,
1. Reg. 15. *quid habet populus quod plorat;* Cum igitur lacrymarũ causam didicisset, penitus permotus, auxilium iis se laturum & suppetias
Ibidem. spopondit, *Et insiluit spiritus Domini in Saul, cum audisset verba hæc: & iratus est furor eius nimis.*

Domini sæpe seruos suos adorare videntur, (vt aiunt,)

Verum aliud hinc etui etiam potest: reperiri scilicet sæpenumero procuratores, actores; vicarios, delegatos qui ad dominorum exemplum compositi sint, & eodem cum illis iure perfusi crudeles, immites, & inhumani: qui quamuis interdum viles sint & plebei, tanti tamen à dominis fiunt, vt ab iis adorari & coli, imo quo à subditis adorentur, commendari videantur. In quo impium & fatuum Nabuchodonosor imitari videntur, qui & ipse statuas luteas, quas erexerat, diuinis honoribus afficiebat, & ab aliis adorari volebat. Dan. 3.

Hinc est, quod ipsimet domini & superiores non dominentur, sed sub vicariorum delegatorumq; potestate è contra constituti esse videantur: nam soli vicarii & actores in familiis eorum & rebuspublicis imperant & dominantur, ita vt omnia ab eorum voluntate dependeant: tantoque interdum rigore & duritie agunt, ne dicam tam absoluta & plena potestate, vt, tametsi Angeli aulam eorum subirent, si modo ministris displiceant, nullum accessum inuenirent, sed velut indigni repellerentur. Accidit hoc Dauid regi quem Achis rex aula exegit, quem tamen Angeli Dei loco haberet, quod purpuratis illius displiceret. Audiamus quid dicat: *Scio quia bonus es tu in oculis meis,* 1. Reg. 29.
sicut angelus Dei sed principes Philisthinorum dixerunt, Non ascendat nobiscum in prælium, igitur consurge mane tu, & serui Domini tui, &c.

His vti technis & artificiis, hac grassari via dæmon solet, efficere nimirum vt Domini & Principes ipsi seruitutem seruiant, cum dominorum genua adorent, id est, omnia ab eorum directione & nutu dependeant: è quo ipsa Principum pestis & ruina regnorum interius, & rerum publicarum calamitas, vt plurimum sequitur. Insignis profecto versutia fuit, qua in decipiendo Achab vsus est Satan: *Egressus est autem spiritus, &* 3. Reg. 22.
stetit coram Domino, & ait, Ego decipiam illũ. Cui locutus est Dominus, In quo & ille ait: Egrediar, & ero spiritus mendax in ore omnium Prophetarum. Id est, consiliariorum. Sciebat nimirum omnia Regis huius à ministris cõsultoribusque dependere, ideo eosdem in fraudem inducere conatur, quo ita vniuersi regni statum conculcaret & euerteret. At hac ratione non agit Pater hic familias, qui non ita procuratori suo fidit, vt non aliquam etiam ipse curam negotiorum in se suscipiat, solutionique mercedis intersit.

Indigna seruitus cum dominí à seruis reguntur.

Ecce

Paterfamilias suis manibus non soluit operariis.

Ecce & alium conceptum: Ipse pater familias denarium suis manibus non erogat, sed per procuratorem eundem distribuit: ponderant enim vicarii & magistratus inferiores, quotidiana rerum experientia edocti accuratius, plurisque facere laborem in vinea toleratum solent, quam ipsimet Principes otio & delitiis assueti. Hoece porro parabolæ membrum, eximium, continet mysterium; Nam quemadmodum ipse vineæ Dominus, est Deus, ita procurator eiusdem, Christus est: huic siquidem iniunxit, vt operariis satisfaceret, qui nimirum omnia viderat, & simul experimento didicerat, quam ob causam Paulus eum *tentatum per omnia* dicere non erubuit. Vnicum hoc magnum illum athletam Iob, multisque trophæis nobilem, mediis in calamitatibus & ærumnis solabatur, cum aduersis pressus diceret, *Scio quod Redemptor meus viuit*, qui hasce ærumnas meas æterna sit mercede, & vlcera hæc putiscentia amplissimo præmio compensaturus. Vnice quoque hoc à Domino contendit Psalmograph. cum ait, *Deus iudicium tuum regi da, & iustitiam tuam filio regis.* Id est, Mercedis præsoluendæ, præmiique pro laboribus referendi potestatem in filium tuum transfer: qui cum te Patrem agnoscat, vere potentissimi Monarchæ filius est. Deinde & in alio Psalmo, *Da Domine imperium tuum puero tuo*, quasi dixisset, Obsecro te Domine Deus meus, omnem quam habes iudicandi, operaque compensandi potestatem, Messiæ qui in quantum homo seruus tuus est, consigna. Atque hæc quidem occasione procuratoris, cui vineæ Dominus iniungit, *voca operarios.*

Heb. 4.

Iob. 19.

Psal. 71.

Psal. 85.

VI.

Matth. 20.

Ephes. 4.

Multi in Ecclesia operarij.

De his operariis in vinea Domini, id est Ecclesia strenue laborantib. agens Euangelicus ille præco Paulus, ait, *Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Euangelistas, alios autem pastores & doctores ad consummationem sanctorum opus ministerij, in ædificationem corporis Christi, &c.* At de præsenti Ecclesiæ statu merito eheu! exclamemus, *Messis quidē multa operary vero pauci*: mundus siquidem omnes sibi operas conduxit. Ecclesiæ ne vnum quidem reliquit; quod præclara è Regum annalibus historia notius faciet: Philistæi, barbari illi & incircumcisi, cum Israelitas ad certamen prouocassent, omnes quos apud illos reperire erat fabros & armorum artifices, in terram Philisthiim abduxerunt: adeo vt, eum iam in certamen descendendum, manusque conserendæ essent, nec gladius nec hasta in exercitu Saul reperiretur, & proinde ad secures, veruta, vomeres, pferrasq; sudes confugere fuerit necesse. *Porro faber ferrarius non inueniebatur in omni terra Israel. cauerant enim Philisthiim, ne forte facerēt Hebræi gladium aut lanceam.* Hoc imitatur & versutus hic mundus, qui omnia Christianæ plebi arma è manibus excutit, vt nulla propemodum ad necessariam defensionem hostesq; propulsandos inueniantur hastilia: imo & operæ ad colēdam Ecclesiæ vineam, Doctores inquam & Pastores strenui deesse videantur, & paucissimos reperire sit, qui gladios spirituales adaptent, quive arma cœlestia cudant. Non abducebant Philisthæi mercatores, negotiatores, vsurarios, aulicos, aut purpuratos: sed fabros ferrarios & polliones: mundus similiter nonnisi Doctores, Prædicatores, prælatos, Præsules aliosque magni nominis & calamo & lingua Ecclesiam defendere, armaque ad animæ hostes debellandos expugnandosque adaptare, irretire & illaqueare satagit.

Allegoria.

1. Reg. 13.

Et si quos operarios relinquit, eosdem ita imperfectos & ineptos habemus, vt officio vix suo fungi posse videantur: verorum autem operariorū proprietatem naturamq; ad viuum expressit Scriptura in Hiram Tyrio, artifice eximio, de quo hocce artis testimonium Rex Tyri tulit, *Misi tibi virum prudentem & scientissimum, qui nouerit operari in auro & argento, ære & ferro, & marmore, & lignis: in purpura quoque & hyacintho, & bysso, & coccino: & qui sciat cælare omnem sculpturam, & adinuenire prudenter quodcunque in opere necessarium est.* Veram hic operarii Ecclesiastici imaginem habetis: imprimis namque requiritur, vt sapiens sit & prudens deinde, vt suæ specimen haud spernendum artis in auro & ferro, industriam perinde declaret suam: id est, tam nobiles

3. Reg. 7.

2. Par. 2.

biles quam plebeias animas bene moderetur: bonos non secus ac prauos, tam suaues & moribus instar lanæ molles & placidos, quam cor ferro & adamante durius habentes ad virtutem exstimulet: purpuram quoque tractet necesse est, id est, Reges & purpuratos instruat, iisque bono exemplo præluceat, & verbis ad probitatem viam sternat. Denique vt in omni sculpturæ genere versatus sit, animis inquam nostris velut laminæ omnia virtutum genera insculpat. Hæc quidem operariorum occasione dicta sunt.

Matth. 20. *Voca operarios.* Non vocantur hic nobiles, non auro & purpura fulgentes, non sublimes Philosophi, sed soli operarii, de solis operibus hic sermo instituitur: quamuis hodie, durante mundi huius die nonnisi de sola scientia, dignitatibus, nobilitateque habeatur mentio; in tenebrosa tamen mortis nocte, & ad extremi iudicii vesperam nonnisi de operibus agetur. Tunc quippe magis profuerit iniurias propter DEVM remisisse, & cum inimico in gratiam rediisse, quam eximias illas Iulij Cæsaris victorias obtinuisse: tunc maiori dignus laude censebitur vnicuius humilitatis actus quam omnis illa olim decantata præconiis & à scriptoribus celebrata Alexandri Macedonis maiestas & amplitudo, quam totus terrarum orbis expauit. Vnica tunc in egenos erogata eleemosyna maioris ponderis efficatiæque futura est, quam amplissimæ Crœsi opes, Assueri diuitiæ, aut Crassi talenta.

In die Iudicii de solis operib. erit sermo.

Isa. 29. Tunc Libanus in Carmelum conuertetur, vti prædixit olim Isaias: & quæ prius fieri posse negabantur, fient. Nam quæ modo fertilia & pulchra in mundi huius oculis apparent, tunc sterilescent, & velut inquinamenta sordebunt: quidquid vero iam contemnitur, & quodammodo conculcatur, tunc exsurget sublimius caput attollet, nitebit, & fructum proferet amplissimum. Tunc quoque implebitur carmen illud Annæ, cum gratias de concepta prole Deo agens, in gaudio prorupit, *sterilis peperit plurimos, & qua multos habebat filios infirmata est.* Multi enim, qui modo hic steriles & in-

1. Reg. 2.

fœcundi videntur, tunc subito diuino vegetati spiritu fœcunditatem induent, & ad dignitates sublimabuntur: plurimi vero qui summis hic honoribus cumulantur, quique maximi à cunctis fiunt, in illa die contemnentur, omnium peripsema facti, æternum opprobrium & maledictionem sempiternam pro honoribus & gloria nanciscentur. Omnia denique illic conuertentur, & aliam faciem induent: sola namque bona opera æstimabuntur, & mercedem accipient, & de solis iis, qui eadem dum viuerent fecere, dicetur, *Voca operarios, & redde illis mercedem.*

VII. *Matth. 20.* Bonorum operum merces adstruitur.

Hic ad oculum Catholicæ fidei veritas, & è contra subdolæ hæreticorum artes & commentitia impostura detegitur: hic vniuersalis & communis totius Ecclesiæ opinio & fides asseritur: hic meritorum bonorumque operum merces adstruitur, quod & è sacræ Scripturæ locis confirmari potest, vt illo Geneseos, *Ego sum merces tua magna nimis.* item illo, *Non perdet mercedem suam.* & illo Matthæi. *Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis.* A nobis ipsis, fateor, nihil mereri possumus: quid enim aliud quam serui inutiles sumus? Verum Deo manum auxiliatricem admouente, nobis gratiæ tantum confertur, vt quidquid agamus meritorium sit & pretii infiniti. Opera enim nostra in se considerata & secundum naturam suam, nihil aut saltem exiguum quid promerentur, sed Christi Iesu meritis fulta, & cruce illius passioneque tincta, infinitum continere meritum solent, eque spretis quodammodo & vilibus sancta fiunt & pretiosa.

Gen. 15. *Marc. 9.* *Matth. 5.* Opera nostra ex se nihil merentur, sed gratiæ diuinæ innixa,

4. Reg. 2. Putrescentes aquas Iericunthas Propheta Elisæus iniecto sale dulces reddidit, insipidasque in suaues commutauit. Aquæ hæ operum nostrorum imago sunt & figura, quæ natura insipida amarulenta, ingrata & omnis meriti expertia, mox vt passione & cruce Domini nostri Iesu Christi consperguntur, nihil illis haberi potest dulcius, nihil gustui suauius, nihil palato diuino iucundius.

Exod. 4. Mirabilium illa opifex manus Mosis cum nuda in apertum proferretur, lepram præferebat:

ferebat: sed ad sinum deinde reducta, omnis expers erat maculæ, & mundissima. Idipsum de operibus nostris sentiendum est. quamdiu enim in se, & sola & secundum naturam considerantur, quamdiu nuda spectanda se offerunt, lepram, spurcitiem, & sordes intuentibus ostendunt: sed in sacratissima Dominicæ passionis sinu reposita, eique immersa, mirum vt splendeant quamque diuinis oculis grata sint & accepta

Deus primarius bonorum operum nostrorum auctor.

Quod quo melius intelligatur, notandū occurrit, non solum hominem in bonorum operum exercitio incumbere, aut laborare sed præcipuas Deum hic partes agere, ipsum collaborare, ipsum quidquid in operib. his difficile est, quidquid laboris exhauriendum in se suscipere: ipsum etiam omnes illis nitorem, pulchritudinemque & præcipuum meritum conciliare. Vnde per Prophetam olim dictum est, *Cum ipso sum in tribulatione*, id est, in operibus grauibus difficultatemque continentibus, atque ideo ipsum inuocabat, qui dicebat, *Veniat ad me sapientia Dei, vt mecum sit, & mecum laboret.* Tanta porro Dei nostri misericordia est, vt quāuis præcipuas ipse partes agendas suscipiat, & solus propemodum agat: hominem tamen velit in socium assumere, sibique collaborare: ea quoque conditione, vt sola ex operibus nostris promanans gloria in ipsum redundet: homini vero soli victoria assignetur, perinde & etiam corona ac merces eidem cedat.

Psal. 90.

Sap. 9.

Nonne perhumanus & perbenignus dux ille censendus esset, qui postquam vrbem aliquam fortissimam obsidione pressisset, & grauissimos indies labores in castris pertulisset, sudasset, vulnera excepisset, caput discrimini exposuisset: dū, parta iam victoria, triumphus agendus foret, & ideō ipse totus exercitus plausu iamiam esset excipiendus, omnem in præfectum, aut vicarium, aut vnum è commilitonib. suis gloriam & triumphum transferret? Ita fecisse Ioab cum rege Dauid legitur: cum enim fortissimus ille dux castra Rabbath perfregisset, & internecione deleuisset, vrbem quoque Aquarum magno labore & periculis oppugnasset: eamdem prius ingredi noluit & expugnare, quam regem certiorem reddidisset, num ipse eamdem intrare vellet, vt ita victoria Regi & non sibi ascriberetur. Eodem prorsus modo Deus cum vineæ suæ operariis & militib. suis agit: cum enim ipse omnem propemodum laborem perferat, omnem difficultatem absorbeat, ipse, quod durum, graue, & molestū est agendum, in se suscipiat; homini tamen meritum omne adscribit, in ipsum omnem laudem & gloriam traducit, victoriamq; ei acceptam referri vult, adeo vt quidquid bene, prudenter, fortiter, animoseq; gestum est hominem solum fecisse dici cupiat.

Vult Deus bonorum operum victoriam homini adscribi.

Ios. 6.

Expressum hoc aliqua ratione fuit in obsidio & expugnatione Ierichuntina. Præceperat namq; hic Deus, vt omnis populus armatus, & velut in acie constitutus consisteret, itaq; ciuitatem murosq; circuiret; cum tamē ipsa sua virtute muros ad terram deiicere decreuisset. Præcepit hoc, nō quod simplex hæc murorum circuitio aliquid in eorum ruinam deiectionemque adiumenti adferret; verum vt hac ratione Deo populus cooperari videretur, victoriæque ita particeps fieret.

Ioas rex Israel cum sagittas in incertum emitteret, superueniens Elisæus prophetes manus manibus regiis superimposuit, itaq; simul iaculati sunt. Allegoricè historiam hanc exponens, dico hominem, qui hoc in mundo a Deo rex est cōstitutus, dum bonorum operū tela caritatis eximiæ arcu emittit, a Deo adiuuari, Deum manus superponere, ictum dirigere, meritumque & robur addere; velle etiam vt bonis operibus merces sua & præmium reddatur. 4. Reg. 13.

Redde mercedem. Iterum dico, opera nostra, in propria radice considerata, & ita vt è proprii arbitrii nostri trunco pullulant, nullam virtutem supernaturalem, nihilque meritorium continere: omnes namque iustitiæ nostræ, vt Propheta præcinit, instar panni menstruatæ sunt. Tamen si, in quantum sanguine & meritis Christi Iesu sublimata sunt, considerentur; infiniti ipsa valoris sunt, mercedemq; promerentur amplissimam. Christus enim fons, principium, & fundamētum omnium nostrorū meritorum est. Huc alludens Matt. 20.

Isa. 64.

Cant. 5.

dens amans illa sponsa dicebat, *Species eius vt Libani*: in quo sponsi sui pulchritudinem Libano rosis & floribus variegato comparauit, idq; non sine mysterio. Libanus quippe mōs est prælatus & quasi cælo minans, è quo omnia ligna, tigna, trabes & colūnæ, quas templo suo rex Salomon indidit, petitę sunt; adeo vt in solo Libano omne templi magnificentissimi decus & ornamentū creuisse videatur. Sponsa igitur vt ostendat omnia merita nostra, à quibus ædificium illud cœleste construitur, à sponso prouenire, Libano eū similem esse dixit. quo etiam referri possunt verba illa Isaiæ, *Gloria Libani data est ei, decor Carmeli & Saron*: quod omnis sanctitas, gloria, & Ecclesiæ splendor ac pulchritudo, omnisque meritorum nostrorum fructus, vni Christo acceptus referri debeat.

Isai. 35.

Idipsum monuit & Paulus, cum in Epistola ad Roman. ait, *Tu autē cum oleaster esses, insertus es oliua, & socius radicis & pinguedinis factus es*. Oleaster, & quidquid siluestre, natura sua amarū est, nullumq; fructum palato gratum profert; mox tamen vt oliuæ inseritur, de fœcunditate & virtute illius participans, fructus gratissimos & suauissimos progignit. Idipsum de operibus nostris censendum est; ex se enim siluestria sunt, amara & insipida, eo quod peccatum includunt, & nullius, vel saltem exigui meriti sunt: at si per fidem & caritatē arbori vitæ, quæ Christus est, inserantur, gratiarum illius participes efficiuntur, operandoque gloriam æternam ex condigno, vt Theologi loquuntur; promerentur. Quod conuentio ex denario diurna inito, & merces operariis persoluta designat.

Rom. 11.

VIII. Matt. 20. Denarius vitæ æternæ symbolum. Triplex de denario hoc opinio.

Et acceperunt singuli denarios. Hi porro denarii, quibus ex condicto operariis persoluitur vitam æternam denotant, in quo doctores & interpretes omnes mirum in modum consentiunt. Sed hic disquirendum cur vnus idemque denarius omnibus persoluatur: cuius rei tres inter se pugnantes opiniones inueniuntur. prima hæreticorum est, dicentiū in vniuersa parabolæ huius serie non aliud Christum designare voluisse, quam gloriam beatorum aliquando æqualem fore, vtpote quæ ex mera detur gratia, non vero operibus acquiratur, quod hic omnes operarii post laborem exactum, vnum eumdemq; denarium receperint. Altera nonnullorum Catholicorū est, qui nouitatem omnem cōsectantes, dixere, Christum hic ostendere voluisse, Deum præter omnium opinionem, minorem nōnullis, & quibusdam etiam maiorem beatitudinem quam promeriti sint, daturum. Tertia & omnium communissima est, Deum hic designare æternæ vitæ mercedem non tempori quod laborando impensum est, sed operi facto respondere: accidit enim sępenumero, tantū operis ab vno horę spatio fieri, quantum ab alio vix solido die, qui proinde parem mercedem & eumdem denarium recipient.

Eo prorsus modo, quo Sapiens olim de iusto locutus est, *Cōsummatus in breui expleuit tempora multa*. id est, Iustus licet nō adeo diu vixerit, tantum tamen operatus est quātum qui multa vixerint sæcula. Ita qui vndecima hic hora venerant, & nonnisi vnius horæ spatio in vinea laborarāt; eumdem tamen, quoniam tantillo tēpore tantum præstiterant, quantum qui toto die operati fuerant, & pondus diei & æstus sustinuerant opere peracto à patrefamilias denarium recepere. Hinc discant Religiosi, non iactare se de professionis & vocationis diuturnitate, discant nō efferre se quod diutius in cœnobio vixerint; hic enim fortasse qui nonnisi ab hinc anno habitum monasticum assumpsit, plus apud Deum promeritus est, quam plures alii, qui aliquot lustra in Religione transegerunt.

Sap. 4.

Religiosi non debēt se iactare de professionis annis.

Cum igitur procurator denarium singulis daret nonnulli conqueri & eum iniustitiæ insimulare cœpere: illi enim qui portauerant pondus diei & æstus, & à mane vsq; ad vesperam laborarant; ægre ferebant, eos, qui nonnisi circa finem diei in vineam venerant, & vix horam laborando insumpserant, eadē mercede donari. quocirca procuratori dixere indignantes, *Hi vna hora laborauerūt, & pares nobis fecisti, qui portauimus pōdus diei & æstus*. Similes esse dixerim operas has militibus, quorū in libris Regum habetur mētio,

Operariorum murmuratio.

Matt. 20.

1. Reg. 30.

tio; hi enim vrbe Siceleg, quæ in tribu Simeon in finibus Iudææ sita erat, expugnata, nolebant socios, qui ad sarcinas relicti erant, impedimentaque custodierant, de spoliis prædaque participes facere.

Meriti magnitudo è tribus colligitur.

Notandum hic porro est, meriti magnitudinem & excellentiam è tribus potissimû rebus elici posse. Primo è temporis diuturnitate. Seruus enim, qui plurimos annos Domini sui obsequio impendit, maiora profecto promeretur eo qui nonnisi abhinc bimestri vel trimestri in familiam venit. Hoc potissimum nixus fundamento Iacob de soceri sui Laban inhumanitate & ingratitudine conquestus est. *Viginti annis seruiui tibi,* & tã indignis me modis habes? Eodem nitebatur & filij prodigi frater, cum patri querибundus diceret, *Ecce tot annis seruiui tibi.* Id est, Quid hoc video mi pater, tanto tibi tempore seruiui, & nunquam aliquo grati animi signo obsequiû meum cõpensasti? Rex item Ezechias cum Deo fidelitatẽ suã testatam vellet, dicebat, *Memento quæso quomodo ambulauerim coram te in veritate & in corde perfecto, &c.*

Gen. 31.

Luc. 15.

4. Reg. 20.

Secundo meriti magnitudinem augent difficultas, & labor, qui in opere insumptus est. Seruus enim qui vitam suam discrimini sui causa expos[uit], pluribusq; caput obiectauit periculis, maiora promeretur beneficia, quam qui nudo seruicii & obsequii nomine cõtẽtus, nihil tui ergo passus est. Hinc D. Thomas Aquinas credit quoad primum accidentale multis Martyrem parasangis Confessoribus, antistare; aliis item plurimis quoad essentiale, qui diutius se diuino obsequio manciparunt, quamuis ipse nonnisi breuissimo spatio Deo fuerit obsecutus. Atque hæc est causa, cur merita nostra exigua sunt: quod videlicet nonnisi in facilibus lætisque Deo obsequamur, in difficilibus vero ipsum deseramus. Quamobrem vnusquisque nostrum audacter dicat, quod olim Dauid profugus coram rege Achis tẽpore prælii dixit, *Nunc videbis quæ facturus est seruus tuus.* Cum enim difficultas aliqua resurgit, cum molestiarum procellæ ingruunt, dicamus Deo: iam videbis Creator & conditor meus, quid tuo sim nomine acturus, quid

de verit. q. 26. ar. 6. ad 8.

1. Reg. 28.

tui causa passurus: hodie fidelitatem tibi meam probare, hodie fidum obsequium meum tibi dedicare conabor.

Tertio ad meriti magnitudinem non parum facit, ipsa caritatis & gratiæ vis ac magnitudo: ita qui inter seruos amplius à domino diligitur, eius quoq; gratiora sunt opera, & oculis heri sui acceptiora. Ita Luc. 2. Viduæ illius duos denarios gazophylacio inferentis eleemosyna Deo gratior exstitit, quam eorum qui thesauros ingentes & talenta regia offerrẽt. Ad eundem plane modum, ii qui hodie hora vndecima in vineam venẽre, maiori mercede donati abeunt, quã qui ab auroræ principio in eodem desudarunt. Quamuis enim Deus iuxta meriti magnitudinem mercedẽ assignet; ex mero tamen beneplacito puraq; voluntate gratiam huic minorem, & illi maiorem erogat; eandem, put visum fuerit vnicuiq; distribuendo, adeo vt merito nemo conqueri, se cæteris quid minus accepisse, queat.

Luc. 2.

Nam vt in ipso rerum exordio, nulla de Dei iniquitate iniustitiaq; conqueri potuit creatura, quod maiori dotata perfectione non fuerit, & minus absoluta facta sit, cum enim omnia è nihilo condiderit, vnicuique quod visum fuit, donauit: ideo etiã vnamquamq; creaturam infinitas illi agere gratias par est, quod cum nihil esset, imo nõdum existeret, Deus tibi esse aliquod contulerit, ita in gratiæ statu idem conditor Deus, omnia è peccato, quod nonnisi merũ nihil est, condidit, ac proinde quod huic maiorem, illi minorẽ gratiam elargiatur, nemo merito conqueri potest; at vnicuiq; potius ex officio incumbit, infinitas ei & immensas gratias & agere & referre.

Creatura vna murmurare nõ potest licet alia à Deo perfectior sit condita.

Formosæ illæ Virgines, quæ in gynæceio & conclaui Assueri regis asseruabantur, ex omnium regnorum finibus congregatæ, Estheri inuidere non poterant, quod sibi illam à Rege prælatam, maioriq; honore affectam cernerent. Nam cum vnaquæq; secum cogitaret, se è plebeia & humili ancilla regio tandem thalamo destinandam, & ad regiam propemodum dignitatem euectam, gemmis & auro rutilare; statuere in animo poterant, nullam sibi iniuriam fieri, si Esther cæteris ab Assuero præponeretur.

Esth. 2.

Dicen-

Dicendum est igitur, eos qui nonnisi vndecima diei hora, id est, sub lege Euangelica in vinea Domini laboramus, maiori dotatos gratia, quam qui in lege naturę aut Mosaica vixere, maiori etiam donari mercede, maiusque præmium recipere: atque illos immerito patremfamilias de iniquitate & iniustitia traducere & conqueri. quod enim denarium iis daret, quem condixerat, quemque operando promeriti erant, aliis vero seris venientibus tantumdem daret, bonitati illius & benignitati ascribendum, in quo nullam culpandi aliis occasionem dedit. Relinquamus igitur iniurios hosce murmuratores & oblocutores, Deique potius benignitatem demiremur, atque ita parabolæ huic finem imponamus.

Cōclusio. Vos autem Christiani Auditores, animo repetite obsecro quidquid hactenus dictum est, reminiscamini, inquam, Ecclesiam vineæ, Christum Domini vineæ, nos ipsos vero operariorum imaginem gerere: Deum quoque omni diei, id est, vitæ huius, hora, sanctis inspirationibus permouendo, egredi, & nos conducere, vt in vinea hac laboremus: alios quidem in flore & aurora ætatis, alios vero in ætate virili & vitæ meridie, nonnullos etiam circa decrescentem senii diem. Hæc, inquam, animo vestro penitus insculpite, sanctis operibus incumbite, Dei vos obsequio consecrate, otium fugite & segnitiem; & cogitate, acriter illos a patrefamilias correptos, qui in foro steterant otiosi, exspectantes donec ab aliquo conducerentur: nolite stertere, otioque indulgere, sed toto vitæ vestræ tempore strenue laborate, vt cum vesper ingruerit, denarium in mercedem recipere possitis.

Deus omni vitæ hora nos ad se vocat.

Tu vero, ô æterne rerum conditor, magne familias pater, cuius vinea Ecclesia est, cuius operæ nos ipsi, & cuius labores cultusque opera nostra meritoria; nos iam inde a baptismo vocasti, vt in hac vinea laboremus & sudemus; conduxisti, & nobiscum conuenisti; vt, postquam toto die, aut aliquo saltem tempore in hac vita laborauerimus, beatitudinis nobis denarium persoluas. Verba porro tua veracissima sunt, promissa tua certissima; conuenta tua irreuocabilia, adeo vt ne minimum quidem dubitemus: scimus enim, quod, quamuis opera ex seipsis nihil omnino valeant, modo filii tui meritis innixa suffultaq; sint, pacto quod nobiscum iniisti præsupposito, in remunerationem tamen, tandem aliquando, id est, vltimo & nouissimo vitæ die, & circa ætatis vesperam, denarium accepturi simus, vitam, inquam, beatam ac sempiternam, ad quam nos Pater & Filius & Spiritus sanctus perducere dignentur. Amen.

DOMINICA SEXAGESIMÆ.

Partes.

1. *Parabola quadam de verbo Dei.*
2. *Cur parabolis vsus Dominus, & quis seminans.*
3. *Quales esse oporteat satores verbi Dei.*
4. *Quæ alia seminatoris adiuncta.*
5. *De clamore Domini, & auribus populi.*
6. *Quod semen cadat secus viam.*
7. *Quod semen cadat supra petram, & quod inter spinas.*
8. *Quæ terra bona, & quis eius fructus.*

Exiit qui seminat seminare semen suum. Luc. 8.

FIGVRA.

SECVNDÆ generationis auctor Noe cum arcam, qua se suosque à diluuio immunes seruaret, à Deo iussus esset fabricare, magno eam artificio & industria compegit, ita vt in eadem diuersas mansiunculas & habitacula diuersis vsibus accommoda construxerit. Quintuplicia eidem fuisse credunt Doctores & loci illius interpretes; vnum sordibus egerendis destinatum, & foricarum vice fungens; in secundo, quæ ad victum necessaria erant, asseruabantur; in tertio animalia fera & indomita continebantur; in quarto, mansueta & hominum commercio gaudentia; quintum denique Gen. 8.

Tria Salomon perosus. *Eccle. 25.*

non inter abusus modo hoc referédum censet, sed monstri etiam simile esse credit, quod merito omnes detestentur & fugiant: *Tres species odiuit anima mea, & aggrauor valde anima illorum. Pauperem superbum, diuitem mendacem, & senem fatuum & insensatum.* Vt cætera taceam aio, sene insolente, & fatuo nihil reperiri posse, aut odiosius aut detestabilius.

Emblema quo senũ stultorum ineptia designatur.

Ridet in Emblematibus senum, canorumq; verticum stultitiam & ineptam stoliditatem Alciatus. Fingit Amorem & Mortem die quodam ad idem diuersorium declinasse, & casu mane, dum discessum pararent, alterum alterius arma sumpsisse. Amorem falce mortis, eiusq; feralibus telis instructum abiisse; Mortem vero pharetram & sagittas cupidineas humeris adaptasse. Amor igitur cum solita in iuuenes tela eiacularí disponeret, & ad amandum incitaret, inopinato omnes, doli ignarus, leto dedit. Mors quoq; cum in canitiem illam, decrepitaq; silicernia, alterum iam pedem in Charontis cymba habentia manus iniicere vellet, cupidinis telis eadem transfixit: adeo vt non occũberent letali arundine percussa, sed iuuenescerent, ineptirent, lasciueq; insolescerent. Verba proferam & versus:

Hinc iuuenes occidit Amor fallente pharetra,
Hinc Mors ipsa suos cogit amare senes.

Matt. 20.

Dicite igitur, num merito aduersus illos verba illa Euangelii detorqueri queant: *Quid facitis hic tota die otiosi?*

Senes iam factos nihil toto vitæ tempore boni egisse deplorandũ. *2. Reg. 19.*

An non enim deplorandum est, tot hodie seneciones & sola canicie, venerandos reperiri, qui annis quidem graues, nullum tamẽ adhuc in vinea Domini laborem subierint: toto vitæ tempore in mundi huius foro otiosi, & vanitatibus suis impliciti steterint. Sapientior hac in parte exstitit prudens ille Berzellai, cui cum iam seni amplissimos Dauid rex honores offerret, omnem voluptatem & delicias perosus, solo senectutis intuitu eosdem repudiauit indignum scilicet ratus, se iam grandæuum & annis grauem, quem mortem semper & tumulum præ oculis habere par esset, frequẽtare regiam, & aulæ deliciis interesse. Quid igitur cogitatis decrepiti, totone vitæ tempore otio diffluetis? *Quid hic statis tota die otiosi?*

Matt. 20.

Quid? solos illos reprehendis Domine, quos in foro, & per compita otiosos reperis? illine igitur impune habebunt, qui hodie in templis otiosi agunt, qui Ecclesiastica beneficia possident, nulloq; bono opere eisdem se dignos exhibent, non incumbentes studiis, concionibus non vacantes, nullum probitatis exemplum dantes, animasque proximorum non ædificantes, delicias consectantes, conuiuia frequentantes, alea & chartis lusoriis tempus transigentes, proximum vitæ dissolutione offendentes, nullam castigationem comminationemve audient? Si in foro otiosos reprehenderis; qui tamen conductorem exspectabant; quid faceres, obsecro, si tot Canonicos in Capitulis otiosos & segnes cerneres, os ad cantandum vix semel laxantes, Psalmos non recitantes, orationi non incumbentes, Missæ sacrificium non celebrantes, nullas in pauperes eleemosynas erogantes? Quid, inquam, te facturum putamus, Domine, si tot in monasteriis & cœnobiis religiosos videres, otio pereuntes, somno indulgentes, virtutum exercitio non incumbentes, bonis operibus non vacantes, raro orantes, rarius meditantes, pœnitentiam exosos, fruges denique natos consumere, & de cute curanda plus æquo sollicitos, nihil autem agere curantes, imo nihil vnquam operatos? an non aduersus hos inclamares: *Quid hic statis tota die otiosi?*

Canonici & Religiosi inertes taxantur.

Matt. 20.

Solum hic otium & inertiam Paterfamilias coarguit, non autem adulteria, homicidia, pecuniæq; cupiditatem; sed mysterio hoc non vacat. Primo, quod otiũ ipsum infame sit; omnes. n. offenduntur, cum in rep. bene instituta tot nebulones, vagabundos, errones, otio diffluentes, gladiatoria tamen quadam firmitate præditos, & laboribus ferendis idoneos vident. Secundo quod ipsum omnium malorum radix sit & principium, quod euellere omni ratione conatur. In quo peritum medicum imitatur, qui cum tibiam distentam & intumescentem videt, venam mox aperiendam consulit, sanguinemque minuendum. Hieronymus quoque

Otium reip. noxium & infame.

Otium omnium malorum radix.

quoq; non aliud aduersus ingruentes tentationes rustico suo remedium præscripsit, quam otii fugam, & honestam semper occupationem: *Amice Rustice, semper aliquod opus facito, vt te semper inimicus inueniat occupatum; & sic quantumcunque tenteris nunquam tamen vinceris.*

Otii damna.

Ipsum proculdubio otium tam graue est, & noxium, vt Philosophi minus absurdum esse putarint, credere mundum ab æterno fuisse, quam Deo inertiam & torporem aliquem affingere, aut eum vnquam præ otio ab eo dirigendo quieuisse. Hinc constás omniũ semper opinio fuit, quam diu Deus fuit, tamdiu & mundum extitisse: si enim nullus fuisset mundus, Deus ab operando cessasset. quod nulla tamen ratione fieri posse dicendum: cum Ens illud infinitum, & agens omnipotens otiosos maximopere detestetur. Ipsa quoque nos fides doceat, otium nunquam in Deo locum habuisse, non quod ideo mundum ab æterno fuisse credendum sit: alia namque in se diuina maiestas & maioris momenti, in quibus operaretur, quam mundi creationem, & totius vniuersi directionem, habebat; diuinæ scilicet essentiæ suæ contemplationem, diuinarumque personarum amorem & mutuam communicationem. At solum hinc efficere volo, otium noxiũ esse magnorumq; detrimentorum causam: cum Deus ipsum detestetur otiososque adeo tam acriter corripiat: *Quid hic statis tota die otiosi?*

Matt. 20.

Deus non esset De^s, si ab operãdo cessaret.

Inter omnes hosce operarios, nullos reprehendit Dominus, quam qui tota die nihil fecere: nihil enim diuinæ naturæ repugnat magis q̃ otium, adeo vt si Deus otium ageret, Deus non esset. Est enim agens semper operãs, & spiritus semper agens, & nunquam quiescens. Testatur hoc ipse Dominus de se loquutus: *Pater meus vsq; modo operatur & ego operor.* Hinc Græci Patres; inter cetera admiranda nomina, quæ illi imposuêre, nomen ei dedêre, quod denotat aliquẽ qui semper in opere versetur, vt ita assiduam illam nunquamq; delassatam diuinitatis circa creaturas occupationem operationemq; patefacerent. Hinc Elias Pseudodeitatem Baal exsibilans, illius sacrificulis aiebat: *Clamate voce maiore; forsitan enim Deus in diuersorio est, aut certe dormit, vt excitetur.*

Ioan. 5.

3. Reg. 18.

Viuacioribus te adhuc coloribus & natiua fuligine depingam otium, mala bellua: atque in primis de te reperio, Catonem hominem illum prudentissimum dicere solitum, homines nihil agendo, discere male agere. Solonem quoque lege vetuisse, filii ne parentes alerent senio grauatos, aut ad inopiam redactos, à quibus nullam qua victum compararent, artem didicissent. Apud Ægyptios adhæc, ne quis otiosus viueret, legem fuisse, qua omnes nomen suum & artem, quæ ad victum parandum sufficeret, ad magistratum deferre cogebantur. Pisistratum etiam, teste Æliano, Athenienstum tyrannum, quadam die otiosos omnes & vagabundos ad se vocari iussisse, iisque vnum in locum congregatis dixisse: *Si nec boues, nec semina habetis, de meo accipite, vt terram colatis*: metuebat scilicet tyrannus, ne otio suasore coniurationem in caput suum machinarentur, regnaque eiicerent. Merito igitur sanctus Augustinus, quem post tot profanos scriptores iam producimus, dicere potuit, Otium hominis in vita adhuc constituti sepulturam esse: & pater ille familias, cum otiosos in foro stantes conspiceret, iure illos acriter corripere ac taxare: *Quid hic statis tota die otiosi?* Equidem non amplius eos pati queo, nec diutius in eosdem inuehor: quocirca illis in foro relictis, operarios iam conuenturus sum, deq; eorũ mercede locuturus: hoc enim initio facturũ me recẽperã.

Brisson. lib. 4.

Diogen. Laert. li. 9.

Diod. Siculus.

Ælian. lib. 9. var.

Matt. 20.

V.

Circa vitæ aut mũdi vesperã Deus operariis mercedem retribuit.

Refert igitur Euangelista, patremfamilias, cum omnibus diei horis egressus esset, æq; omnis generis operas in vineam misisset, cum aduesperasceret, familię suæ procuratorem ad se vocasse, dicendo: *Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à nouissimis vsque ad primos.*

Matt. 20.

Cum sero factum, &c. per vocabulum *sero*, quod obstat quo minus mortis, aut extremi iudicii vesperam intelligamus; tunc enim, vitæ die exacto, operarios vocabit Dominus, dignãq; illis mercedẽ retribuet dicens: *Esuriui enim, & dedistis mihi mãducare; sitiui & dedistis mihi bibere. Nudus fui &c.* Hæc quidem

Matt. 25.

quidem opera. Sed mercedem mox subiungit: *Accipite regnum quod paratum est vobis.*

Deus mercedē suorum non differt.

Hic gradum sistas velim, anima mea, tecumq; cōsideres, Deum operariorum suorū mercedem diutius, aut in alium diem non differre, sed eodem quo opus absoluēre die, laborem compensare solitum. At non ita mundani: nam postquam variis operarios oneribus oppresserint, sanguinem eorum emulxerint, ad ossa vsque emacerarint; non confestim pactum iis præmium assignant, sed de die in diem differunt, procrastinant, quin & mercedem sæpenumero, penitus negant, adeo vt miseros defraudent, & præter fas & æquum decipiant: In quo grauissimum sacrilegium committunt, quod coram Deo vindictam exclamet. At non ita fecisse legitur sanctissimus Propheta Iob, qui suam hac in parte innocentiam declarans, nunquam se operarum aut seruorum suorum mercedem distulisse ait, aut laborem aliorum non soluendo comedisse: *Si contempsi subire iudicium cum seruo meo, & ancilla mea, cum disceptarent aduersum me.* Hodie vero Homines adeo crudeles & sceleratos reperire est, vt magnæ sibi gloriæ ducant, si seruorum mercedem defraudent: imo vt à domesticis in ius ob eandem defraudationem vocari pulchrum putent, cum tamen nonnisi quod æquum est, postulent.

Iob. 31.

Homicidio hocce peccatum non concedere credit Salomon: *Qui effundit sanguinem & qui fraudem facit mercenario fratres sunt.* Est autem peccatum in Spiritum sanctum, vindictam à Deo etiam in hac vita exposcens. Mundus vero hic; Auditores, crudelis eheu tyrannus est, qui suos misere decipiat ac circumueniat; in quo Labanum imitatur. Hic enim Iacob seruū suum solertissimum & maxime sedulum, qui varias eius nomine molestias subierat, cœlique iniurias passus erat, non semel atque iterum, sed decies in matrimonio filiæ decepit: quod & Iacob vxoribus suis interdum conquestus est cum lacrymis, dicens: *Sed & pater vester circumuenit me, & mutauit mercedem meam decem vicibus.* Est etiam crudelis ille Pharao, qui Israelitas, cum dies integros lateres, & saxa humeris gestando laborassent, & sub oneribus grauissimis gemuissent, circa vesperam tamen, loco præmii ac mercedis, loris ac flagellis arabat, virgisque illorum terga conscribillabat. Vnde ipsi laboris & ingratitudinis tantæ impatientes, Pharaoni dixere: *En famuli tui flagellis cadimur, & iniuste agitur contra populum tuum.* At non hæc est boni huius patrisfamilias agendi ratio; nam ingruente vespera, vocatos operarios mercede donatos dimittit.

Eccle. 34.

Mundus seruos suos & clientes decipit.

Gen. 31.

Exod. 5.

Cum sero autem factum esset. Vesperam hanc aut noctem pleriq; extremi iudicii tēpus intelligunt: nam per diem illum cuius in exordio & crepusculo pater hic familias exiit, & sub cuius vesperam mercedem debitam soluit, multi tempus quod inter mundi initium & finem interiectum est, designari credunt. Est hæc opinio Irenæi, Origenis, Hilarii, Optati Mileuitani, Gregorii Magni, & venerabilis Bedæ. Alii non tam late extendunt, sed tempore quod à primo Christi aduentu vsque ad secundum interiectum erit, hunc diem circumscribunt, vt Athanasius. Sunt & nonnulli qui in arctiores adhuc limites contrahunt, dum vniuscuiusque nostrum vitam hic denotari putant: quod CHRISTI Domini verbis stabilire conantur dicentis: *Ambulate dum lucem habetis;* &: *Me oportet operari opera eius qui misit me, donec dies est. Veniet enim nox, quando nemo poterit operari.* Quomodocunque demum intelligatur, hinc tamen colligetur, vesperi patremfamilias procuratori præcipere; vt operariis mercedem meritam tribuat.

Matt. 20.

lib. 4. c. 70. in Mat. can. 20. in Mat. li. 5. cōt. Parm. Hom. 15. in Euang. in hoc loco. qu. 52. Ioan. 12. Ibid. 9.

Obseruandum hic venit, quamuis vineæ huius dominus procuratorem habuerit, cui totius vineæ curam commiserit; per se tamen operis mercedem & stipendium, & non per alios, solui solutionique & rationibus præesse voluisse. Discant hinc qui in functione aliqua tum sæculari, tum Ecclesiastica constituti sunt, quomodo in dignitatibus se suis gerere debeant, nam quamuis vicarios & præfectos, legatariosque substituant, quorum humeris vniuersam negotii molem imponant; non ideo tamen penitus

Toparchæ & magnates qui officium administrare debeant.

nitus ab omni cura liberantur; ad ipsos siquidem spectat, interdum quid agant subdelegati, intueri, rationes examinare, & oculis in omnium manibus euagari, ne hinc forte subditi offendantur, deque dominorum neglgentia, vel vicariorum crudelitate conquerantur.

Ita fecisse comperimus Hebræorum doctorem Mosem, qui cum non satis iis, quos vt socios ad populi regimen, iudiciaque disquirenda assumpserat, fideret, ipse præesse & summa cum auctoritate præsidere voluit:

Exod. 18.

Qui iudicarent plebem, omni tempore; quidquid autem grauius erat, referebant ad eum. Est enim onus & dignitas quæ non nisi humeris illius, qui eadem fungitur, gestari debet. Hinc Isaias Propheta de Messia, de eiusq; muniis agens, ait:

Isa. 9.
4. Reg. 8.

Principatus eius super humerum eius. Elias quoque Propheta *currus Israel & auriga eius* esse perhibetur: auriga, quod regeret, & curr⁹, quod omnia totius regni onera & negotia suis ipse humeris sustineret. Beati igitur & felices rectores, qui Prophetam hunc imitantur, resq; subditis commissas, suis interdum oculis intuentur.

Si principes & domini temporales, imo & Ecclesiastici, idipsum hodie vsurparent, non tot in regnis mala, in vrbibus miseriæ, in plebe depeculationes, exhaustiones, insolentiæque apparerent: subditorum, credo, maior haberetur ratio, melius propelli se negotia haberent, quamuis etiā gubernatores, præfecti, & tribuni lapidib. duriores & belluis immitiores forent. Quod Saulem fecisse sacræ docent litteræ: audito enim, habitatores Iabes Galaad ab Ammonitis opprimi & diuexati, & visis eorum lacrymis, ait,

1. Reg. 15.

quid habet populus quod plorat; Cum igitur lacrymarū causam didicisset, penitus permotus, auxilium iis se laturum & suppetias spopondit,

Ibidem.

Et insiluit spiritus Domini in Saul, cum audisset verba hæc: & iratus est furor eius nimis.

Domini sæpe seruos suos adorare videntur, (vt aiunt,)

Verum aliud hinc etui etiam potest: reperiri scilicet sæpenumero procuratores, actores; vicarios, delegatos qui ad dominorum exemplum compositi sint, & eodem cum illis iure perfusi crudeles, immites, & inhumani: qui quamuis interdum viles sint & plebei, tanti tamen à dominis fiunt, vt ab iis adorari & coli, imo quo à subditis adorentur, commendari videantur. In quo impium & fatuum Nabuchodonosor imitari videntur, qui & ipse statuas luteas, quas erexerat, diuinis honoribus afficiebat, & ab aliis adorari volebat.

Dan. 5.

Hinc est, quod ipsimet domini & superiores non dominentur, sed sub vicariorum delegatorumq; potestate è contra constituti esse videantur: nam soli vicarii & actores in familiis eorum & rebuspublicis imperant & dominantur, ita vt omnia ab eorum voluntate dependeant: tantoque interdum rigore & duritie agunt, ne dicam tam absoluta & plena potestate, vt, tametsi Angeli aulam eorum subirent, si modo ministris displiceant, nullum accessum inuenirent, sed velut indigni repellerentur. Accidit hoc Dauid regi quem Achis rex aula exegit, quem tamen Angeli Dei loco haberet, quod purpuratis illius displiceret. Audiamus quid dicat: *Scio quia bonus es tu in oculis meis, sicut angelus Dei sed principes Philisthinorum dixerunt, Non ascendat nobiscum in prælium, igitur consurge mane tu, & serui Domini tui, &c.*

1. Reg. 29.

Indigna seruitus cum domini à seruis regun-tur.

His vti technis & artificiis, hac grassari via dæmon solet, efficere nimirum vt Domini & Principes ipsi seruitutem seruiant, cum seruorum genua adorent, id est, omnia ab eorum directione & nutu dependeant: è quo ipsa Principum pestis & ruina regnorum interius, & rerum publicarum calamitas, vt plurimum sequitur. Insignis profecto versutia fuit, qua in decipiendo Achab vsus est Satan: *Egressus est autem spiritus, & stetit coram Domino, & ait, Ego decipiam illū. Cui locutus est Dominus, In quo & ille ait: Egrediar, & ero spiritus mendax in ore omnium Prophetarum.* Idest, consiliariorum. Sciebat nimirum omnia Regis huius a ministris cōsultoribusque dependere, ideo eosdem in fraudem inducere conatur, quo ita vniuersi regni statum conculcaret & euerteret. At hac ratione non agit Pater hic familias, qui non ita procuratori suo fidit, vt non aliquam etiam ipse curam negotiorum in se suscipiat, solutionique mercedis intersit.

3. Reg. 22.

Ecce

Paterfamilias suis manibus non soluit operariis. Ecce & alium conceptum: Ipse pater familias denarium suis manibus non erogat, sed per procuratorem eundem distribuit: ponderant enim vicarii & magistratus inferiores, quotidiana rerum experientia edocti accuratius, plurisque facere laborem in vinca toleratum solent, quam ipsimet Principes otio & delitiis assueti. Hocce porro parabolæ membrum, eximium, continet mysterium; Nam quemadmodum ipse vineæ Dominus, est Deus, ita procurator eiusdem, Christus est: huic siquidem iniunxit, vt operariis satisfaceret, qui nimirum omnia viderat, & simul experimento didicerat, quam ob causam Paulus eum *tentatum per omnia* dicere non erubuit. Vnicum hoc magnum illum athletam Iob, multisque trophæis nobilem, mediis in calamitatibus & ærumnis solabatur, cum aduersis pressus diceret, *Scio quod Redemptor meus viuit*, qui hasce ærumnas meas æterna sit mercede, & vlcera hæc putiscentia amplissimo præmio compensaturus. Vnice quoque hoc à Domino contendit Psalmograph. cum ait, *Deus iudicium tuum regi da, & iustitiam tuam filio regis*. Id est, Mercedis prasoluendæ, præmiique pro laboribus referendi potestatem in filium tuum transfer: qui cum te Patrem agnoscat, vere potentissimi Monarchæ filius est. Deinde & in alio Psalmo, *Da Domine imperium tuum puero tuo*, quasi dixisset, Obsecro te Domine Deus meus, omnem quam habes iudicandi, operaque compensandi potestatem, Messiæ qui in quantum homo seruus tuus est, consigna. Atque hæc quidem occasione procuratoris, cui vineæ Dominus iniungit, *voca operarios*.

Heb. 4.

Iob. 19.

Psal. 71.

Psal. 85.

VI.

Matth. 20.

Ephes. 4.

Multi in Ecclesia operarij. De his operariis in vinea Domini, id est Ecclesia strenue laborantib. agens Euangelicus ille præco Paulus, ait, *Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Euangelistas, alios autem pastores & doctores ad consummationem sanctorum opus ministerij, in ædificationem corporis Christi, &c.* At de præsenti Ecclesiæ statu merito eheu! exclamemus, *Messis quidẽ multa operary vero pauci*: mundus siquidem omnes sibi operas conduxit. Ecclesiæ ne vnum quidem reliquit; quod præclara è. Regum annalibus historia notius faciet: Philistæi, barbari illi & incircumcisi, cum Israelitas ad certamen prouocassent, omnes quos apud illos reperire erat fabros & armorum artifices, in terram Philistiim abduxerunt: adeo vt, cum iam in certamen descendendum, manusque conserendæ essent, nec gladius nec hasta in exercitu Saul reperiretur, & proinde ad secures, veruta, vomeres, p̃ferratasq; sudes confugere fuerit necesse. *Porro faber ferrarius non inueniebatur in omni terra Israel. cauerant enim Philistiim, ne forte facerẽt Hebræi gladium aut lanceam.* Hoc imitatur & versutus hic mundus, qui omnia Christianæ plebi arma è manibus excutit, vt nulla propemodum ad necessariam defensionem hostesq; propulsandos inueniantur hastilia: imo & operæ ad colẽdam Ecclesiæ vineam, Doctores inquam & Pastores strenui deesse videantur, & paucissimos reperire sit, qui gladios spirituales adaptent, quive arma cœlestia cudant. Non abducebant Philisthæi mercatores, negotiatores, vsurarios, aulicos, aut purpuratos: sed fabros ferrarios & polliones: mundus similiter nonnisi Doctores, Prædicatores, prælatos, Præsules aliosque magni nominis & calamo & lingua Ecclesiam defendere, armaque ad animæ hostes debellandos expugnandosque adaptare, irretire & illaqueare satagit.

Allegoria.

1. Reg. 13.

Et si quos operarios relinquit, eosdem ita imperfectos & ineptos habemus, vt officio vix suo fungi posse videantur: verorum autem operariorũ proprietatem naturamq; ad viuum expressit Scriptura in Hiram Tyrio, artifice eximio, de quo hocce artis testimonium Rex Tyri tulit, *Misi tibi virum prudentem & scientissimum, qui nouerit operari in auro & argento, are & ferro, & marmore, & lignis: in purpura quoque & hyacintho, & bysso, & coccino: & qui sciat cœlare omnem sculpturam, & adinuenire prudenter quodcunque in opere necessarium est.* Verum hic operarii Ecclesiastici imaginem habetis: imprimis namque requiritur, vt sapiens sit & prudens deinde, vt suæ specimen haud spernendum artis. in auro & ferro, industriam perinde declaret suam: id est, tam nobiles

3. Reg. 7.

2. Dan. 2.

biles quam plebeias animas bene moderetur: bonos non secus ac prauos, tam suaues & moribus instar lanæ molles & placidos, quam cor ferro & adamante durius habentes ad virtutem exstimulet: purpuram quoque tractet necesse est, id est, Reges & purpuratos instruat, iisque bono exemplo præluceat, & verbis ad probitatem viam sternat. Denique vt in omni sculpturæ genere versatus sit, animis inquam nostris velut laminæ omnia virtutum genera insculpat. Hæc quidem operariorum occasione dicta sunt.

Matth. 20. *Voca operarios.* Non vocantur hic nobiles, non auro & purpura fulgentes, non sublimes Philosophi, sed soli operarii, de solis operibus hic sermo instituitur: quamuis hodie, durante mundi huius die nonnisi de sola scientia, dignitatibus, nobilitateque habeatur mentio; in tenebrosa tamen mortis nocte, & ad extremi iudicii vesperam nonnisi de operibus agetur. Tunc quippe magis proficuum iniurias propter DEVM remisisse, & cum inimico in gratiam rediisse, quam eximias illas Iulij Cæsaris victorias obtinuisse: tunc maiori dignus laude censebitur vnicuius humilitatis actus quam omnis illa olim decantata præconiis & a scriptoribus celebrata Alexandri Macedonis maiestas & amplitudo, quam totus terrarum orbis expauit. Vnica tunc in egenos erogata eleemosyna maioris ponderis efficatiæque futura est, quam amplissimæ Crœsi opes, Assueri diuitiæ, aut Crassi talenta.

In die Iudicii de solis operib. erit sermo.

Isa. 29. Tunc Libanus in Carmelum conuertetur, vti prædixit olim Isaias: & quæ prius fieri posse negabantur, fient. Nam quæ modo fertilia & pulchra in mundi huius oculis apparent, tunc sterilescent, & velut inquinamenta sordebunt: quidquid vero iam contemnitur, & quodammodo conculcatur, tunc exsurget sublimius caput attollet, nitebit, & fructum proferet amplissimum. Tunc quoque implebitur carmen illud Annæ, cum gratias de concepta prole Deo agens, in gaudio prorupit, *sterilis peperit plurimos, & quæ multos habebat filios infirmata est.* Multi enim, qui modo hic steriles & in-

1. Reg. 2.

fœcundi videntur, tunc subito diuino vegetati spiritu fœcunditatem induent, & ad dignitates sublimabuntur: plurimi vero qui summis hic honoribus cumulantur, quique maximi a cunctis fiunt, in illa die contemnentur, omnium peripsema facti, æternum opprobrium & maledictionem sempiternam pro honoribus & gloria nanciscentur. Omnia denique illic conuertentur, & aliam faciem induent: sola namque bona opera æstimabuntur, & mercedem accipient, & de solis iis, qui eadem dum viuerent fecere, dicetur, *Voca operarios, & redde illis mercedem.*

VII. Matth. 20. Bonorum operum merces adstruitur.

Hic ad oculum Catholicæ fidei veritas, & e contra subdolæ hæreticorum artes & commentitia impostura detegitur: hic vniuersalis & communis totius Ecclesiæ opinio & fides asseritur: hic meritorum bonorumque operum merces adstruitur, quod & e sacræ Scripturæ locis confirmari potest, vt illo Geneseos, *Ego sum merces tua magna nimis.* item illo, *Non perdet mercedem suam.* & illo Matthæi. *Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis.* A nobis ipsis, fateor, nihil mereri possumus: quid enim aliud quam serui inutiles sumus? Verum Deo manum auxiliatricem admouente, nobis gratiæ tantum confertur, vt quidquid agamus meritorium sit & pretii infiniti. Opera enim nostra in se considerata & secundum naturam suam, nihil aut saltem exiguum quid promerentur, sed Christi Iesu meritis fulta, & cruce illius passioneque tincta, infinitum continere meritum solent, eque spretis quodammodo & vilibus sancta fiunt & pretiosa.

Gen. 15. Marc. 9. Matth. 5. Opera nostra ex se nihil merentur, sed gratiæ diuinæ innixa.

4. Reg. 2. Putiscentes aquas Iericunthas Propheta Elisæus iniecto sale dulces reddidit, insipidasque in suaues commutauit. Aquæ hæ operum nostrorum imago sunt & figura, quæ natura insipida amarulenta, ingrata & omnis meriti expertia, mox vt passione & cruce Domini nostri Iesu Christi consperguntur, nihil illis haberi potest dulcius, nihil gustui suauius, nihil palato diuino iucundius.

Exod. 4. Mirabilium illa opifex manus Mosis cum nuda in apertum proferretur, lepram præ-

ferebat: sed ad sinum deinde reducta, omnis expers erat maculæ, & mundissima. Idipsum de operibus nostris sentiendum est. quamdiu enim in se, & sola & secundum naturam considerantur, quamdiu nuda spectanda se offerunt, lepram, spurcitiem, & sordes intuentibus ostendunt: sed in sacratissima Dominicæ passionis sinu reposita, eique immersa, mirum vt splendeant quamque diuinis oculis gratia sint & accepta.

Deus primarius bonorum operum nostrorum auctor.

Quod quo melius intelligatur, notandū occurrit, non solum hominem in bonorum operum exercitio incumbere, aut laborare sed præcipuas Deum hic partes agere, ipsum collaborare, ipsum quidquid in operib. his difficile est, quidquid laboris exhauriendum in se suscipere: ipsum etiam omnes illis nitorem, pulchritudinemque & præcipuum meritum conciliare. Vnde per Prophetam olim dictum est, *Cum ipso sum in tribulatione*, id est, in operibus grauibus difficultatemque continentibus, atque ideo ipsum inuocabat, qui dicebat, *Veniat ad me sapientia Dei, vt mecum sit, & mecum laboret.* Tanta porro Dei nostri misericordia est, vt quāuis præcipuas ipse partes agendas suscipiat, & solus propemodum agat: hominem tamen velit in socium assumere, sibique collaborare: ea quoque conditione, vt sola ex operibus nostris promanans gloria in ipsum redundet: homini verò soli victoria assignetur, perinde & etiam corona ac merces eidem cedat.

Psal. 90.

Sap. 9.

Nonne perhumanus & perbenignus dux ille censendus esset, qui postquam vrbem aliquam fortissimam obsidione pressisset, & grauissimos indies labores in castris pertulisset, sudasset, vulnera excepisset, caput discrimini exposuisset: dū, parta iam victoria, triumphus agendus foret, & læto ipse totus exercitus plausu iamiam esset excipiendus, omnem in præfectum, aut vicarium, aut vnum è commilitonib. suis gloriam & triumphum transferret? Ita fecisse Ioab cum rege Dauid legitur: cum enim fortissimus ille dux castra Rabbath perfregisset, & internecione deleuisset, vrbem quoque Aquarum magno labore & periculis oppugnasset: eamdem prius ingredi noluit & expugnare, quam regem certiorem reddidisset, num ipse eamdem intrare vellet, vt ita victoria Regi, & non sibi asscriberetur. Eodem prorsus modo Deus cum vineæ suæ operariis & militib. suis agit: cum enim ipse omnem propemodum laborem perferat, omnem difficultatem absorbeat, ipse, quod durum, graue, & molestū est agendum, in se suscipiat; homini tamen meritum omne adscribit, in ipsum omnem laudem & gloriam traducit, victoriamq; ei acceptam referri vult, adeo vt quidquid bene, prudenter, fortiter, animoseq; gestum est hominem solum fecisse dici cupiat.

Vult Deus bonorum operum victoriam homini adscribi.

Ios. 6.

Expressum hoc aliqua ratione fuit in obsidio & expugnatione Ierichuntina. Præceperat namq; hic Deus, vt omnis populus armatus, & velut in acie constitutus consisteret, itaq; ciuitatem murosq; circuiret; cum tamē ipsa sua virtute muros ad terram deiicere decreuisset. Præcepit hoc, nō quod simplex hæc murorum circuitio aliquid in eorum ruinam deiectionemque adiumenti adferret; verum vt hac ratione Deo populus cooperari videretur, victoriæque ita particeps fieret.

Ioas rex Israel cum sagittas in incertum emitteret, superueniens Elisæus propheres manus manibus regis superimposuit, itaq; simul iaculati sunt. Allegoricè historiam hanc exponens, dico hominem, qui hoc in mundo a Deo rex est cōstitutus, dum bonorum operū tela caritatis eximiæ arcu emittit, a Deo adiuuari, Deum manus superponere, ictum dirigere, meritumque & robur addere; velle etiam vt bonis operibus merces sua & præmium reddatur. *4. Reg. 13.*

Redde mercedem. Iterum dico, opera nostra, in propria radice considerata, & ita vt è proprii arbitrii nostri trunco pullulant, nullam virtutem supernaturalem, nihilque meritorium continere: omnes namque iustitiæ nostræ, vt Propheta præcinit, instar panni menstruatæ sunt. Tamen si, in quantum sanguine & meritis Christi Iesu sublimata sunt, considerentur; infiniti ipsa valoris sunt, mercedemq; promereantur amplissimam. Christus enim fons, principium, & fundamētum omnium nostrorū meritorum est. Huc alludens *Matt. 20.* *Isa. 64.* *Cant. 5.*

dens amansilla sponsa dicebat, *Species eius vt Libani*: in quo sponsi sui pulchritudinem Libano rosis & floribus variegato comparauit, idq; non sine mysterio. Libanus quippe mōs est præaltus & quasi cælo minans, è quo omnia ligna, tigna, trabes & colūnæ, quas templo suo rex Salomon indidit, petitę sunt; adeo vt in solo Libano omne templi magnificentissimi decus & ornamentū creuisse videatur. Sponsa igitur vt ostendat omnia merita nostra, à quibus ædificium illud cœleste construitur, à sponso prouenire, Libano eū similem esse dixit. quo etiam referri possunt

Isai. 35. verba illa Isaiæ, *Gloria Libani data est ei, decor Carmeli & Saron*: quod omnis sanctitas, gloria, & Ecclesiæ splendor ac pulchritudo, omnisque meritorum nostrorum fructus, vni Christo acceptus referri debeat.

Idipsum monuit & Paulus, cum in Epistola ad Roman. ait, *Tu autē cum oleaster esses, insertus es in oliua, & socius radicis & pinguedinis factus es.*

Rom. 11. Oleaster, & quidquid siluestre, natura sua amarū est, nullumq; fructum palato gratum profert; mox tamen vt oliuæ inseritur, de fœcunditate & virtute illius participans, fructus gratissimos & suauissimos progignit. Idipsum de operibus nostris censendum est; ex se enim siluestria sunt, amara & insipida, eo quod peccatum includunt, & nullius, vel saltem exigui meriti sunt: at si per fidem & caritatē arbori vitæ, quæ Christus est, inserantur, gratiarum illius participes efficiuntur, operandoque gloriam æternam ex condigno, vt Theologi loquuntur, promerentur. Quod conuentio ex denario diurna inito, & merces operariis persoluta designat.

VIII. Matt. 20. Denarius vitæ æternæ symbolum. Triplex de denario hoc opinio.

Et acceperunt singuli denarios. Hi porro denarii, quibus ex condicto operariis persoluitur vitam æternam denotant, in quo doctores & interpretes omnes mirum in modum consentiunt. Sed hic disquirendum cur vnus idemque denarius omnibus persoluatur: cuius rei tres inter se pugnantes opiniones inueniuntur. prima hæreticorum est, dicentiū in vniuersa parabolæ huius serie non aliud Christum designare voluisse, quam gloriam beatorum aliquando æqualem fore, vtpote quæ ex mera detur gratia, non vero operibus acquiratur, quod hic omnes operarii post laborem exactum, vnum eumdemq; denarium receperint. Altera nonnullorum Catholicorū est, qui nouitatem omnem cōsectantes, dixere, Christum hic ostendere voluisse, Deum præter omnium opinionem, minorem nōnullis, & quibusdam etiam maiorem beatitudinem quam promeriti sint, daturum. Tertia & omnium communissima est, Deum hic designare æternæ vitæ mercedem non tempori quod laborando impensum est, sed operi facto respondere: accidit enim sępenumero, tantū operis ab vno horę spatio fieri, quantum ab alio vix solido diē, qui proinde parem mercedem & eumdem denarium recipient.

Eo prorsus modo, quo Sapiens olim de iusto locutus est, *Cōsummatus in breui expleuit tempora multa*. id est, Iustus licet nō adeo diu vixerit, tantum tamen operatus est quātum qui multa vixerint sæcula. Ita qui vndecima hic hora venerant, & nonnisi vnius horæ spatio in vinea laborarāt; eumdem tamen, quoniam tantillo tēpore tantum præstiterant, quantum qui toto die operati fuerant, & pondus diei & æstus sustinuerant opere peracto à patrefamilias denarium recepere. Hinc discant Religiosi, non iactare se de professionis & vocationis diuturnitate, discant nō efferre se quod diutius in cœnobio vixerint; hic enim fortasse qui nonnisi ab hinc anno habitum monasticum assumpsit, plus apud Deum promeritus est, quam plures alii, qui aliquot lustra in Religione transegerunt. Sap. 4. Religiosi non debēt se iactare de professionis annis.

Cum igitur procurator denarium singulis daret nonnulli conqueri & eum iniustitiæ insimulare cœpere: illi enim qui portauerant pondus diei & æstus, & à mane vsq; ad vesperam laborarant; ægre ferebant, eos, qui nonnisi circa finem diei in vineam venerant, & vix horam laborando insumpserant, eadē mercede donari. quocirca procuratori dixere indignantes, *Hi vna hora laborauerūt, & pares nobis fecisti, qui portauimus pōdus diei & æstus.* Similes esse dixerim operas has militibus, quorū in libris Regum habetur mētio, Operariorum murmuratio. Matt. 20. 1. Reg. 30.

li, locique sancti introitu, Deus per Mosem arceri voluit, erant claudi, & fractâ manum præferentes. An non hic allegorice designat, eos q laborare detractant (quod fracta manus denotat) cœlo excludendos, nec auditum, nedum vllam in æterna beatitudine partem exspectare posse? etiam Psalmographus declarauit dicens, *Omnis gloria filia regis ab intus, in fimbriis aureis circumamicta varietatibus.* Id est omnis decor & pulchritudo Ecclesiæ, quæ est filia illa regia, in intentione, quæ latet intrinsecus, & bonis operibus, quæ exterius eduntur, consistit.

Psal. 44.

Cur Deus cœlum laboribus parari voluerit.

Opera igitur bona & labores assidui ad cœlum consequendum necessaria sunt, idq; varias ob caussas. Primo, quod cœlum sit adeo vt nimirū non sit, si magnos exantlem labores, sudemus, difficultates varias subeamus. Si enim vt minima quæq; in mundo adipiscamur, sudemus, & nullam non molestiam toleremus, cur gloriam cœlestem gratis nobis dari velimus? Patriarcha Iacob, quo ad Rachelis nuptias pertingeret, viginti ipsis annis seruire graue non duxit, noctes & dies in gregis commoda inuigilans, ac varias cœli iniurias sustinens, & tamen *videbātur dies pauci præ amoris magnitudine*, quid Rachelis est pulchritudo, si cū cœlestis glogiæ dignitate excellentiaq; comparetur? Tu mihi dic Paule, quid de illa tibi videatur? *Non sunt* inquit, *condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis.* Nam quamuis ad aliquot myriadas annorum vitam extenderemus, eosq; diuino seruitio obsequioq; impenderemus, nihil omnino hoc esset, ac ne minima quidem tātæ gloriæ particula dignum. Cicero vir prudēs & in rebus ciuilibus versatissimus, audito, fratrem Consulatum ambire, mox ad eum literas misit, quarum hæc erāt summa: *Peregrinus es, mi frater, Romæ est, consulatū petis.* Id est, Quid cogitas, quo aspiras? quid prætendis? anne tu externus Consulatum ambis, &, quidem in vrbe Roma orbis domina, dignitatem etiā omnium dignitatum primā. Perinde ac si dixisset, Quicunq; ad Consulatum adspirat, labore prius necesse est, eundemque promereatur: is enim est honor, ad quem nonnisi summis laboribus quis ascendit. Iisdem sed Christianus verbis compeller, cū cœlestem sibi beatitudinem promittit, necesse est: *Peregrinus es, cœlum est, beatitudinem petis.* Nam peregrinamur omnes a Domino, & beatitudinē cœlestem petimus, qua nulla maior aut amplior, quanti igitur subeundi labores, quantum oneris substinendum?

Gen. 29.

Rom. 8.

Epist. ad Atticum

Quæ magnis parantur laboribus, cara sunt.

1. Reg. 11.

Secundo, quod ita homini ad salutem expediat: nam si gratis Deus cœlestem gloriam hominibus elargiretur, non tanti eam Sancti, quanti modo faciunt, cum pugnando certandoque eius se compotes factos esse perspiciunt, existimarent. Videmus enim fieri quotidie: vt ea quæ magnis laboribus, & nonnisi præuiis difficultatibus, parata sunt, gratiora & iucundiora existant iis, quarum dormiendo & nihil minus cogitando compotes reddimur. Testis sit Saul, qui quod gratis, sola diuina electus gratia, ad regnum Israel euectus esset, beneficium tanti, quanti reuera debuit, non fecit, ita vt etiam se fuga subduceret, quo minus in regem assumeretur. At posteaquam Ammonitis profligatis, victoriaque amplissima obtenta, idipsum promeruisse visus est, plurimi fecit: ac sæpenumero apud suos gloriatus est gladio se & armis regnum sibi Israel vendicasse.

Hieron. in tradit. Hebr.

Patriarcha Iacob testamentum condens, & hæreditatem inter filios distribuens, singularem præ reliquis Iosepho portionem legauit, dicens. *Do tibi partem vnam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio & arcu meo.* Quæ verba Septuaginta hoc modo interpretati sunt: *Do tibi Sichimam præcipuam super fratres tuos, quam recepi de manibus Amorrhæorum in gladio meo & sagitta.* quamquā & Chaldaica Paraphrasis aliter adhuc transferat, *Ego autem dedi tibi partem vnā præcipuam super fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi, oratione mea, & obsecratione.* Videte quot in sensus verba hæc torqueātur: equidem viam regiam insistendo, cōmunemq; Patrum expositionem sequendo, per partem hanc singularē Sichimam, Samariæ opidum denotari credo, quā Iacob per filios suos, Dinæ raptū vindicātes, omnesq; Sichimitas pfligātes, acquisitā, Iosepho donauit: qui

qui quo magis Iosepho gratificaretur, suumque amorem in eum testatum faceret, apertius partem & hæreditatem se tradere asserit, quam multo sudore & summo vitæ discrimine sibi pepererat. Docere nos quin etiam voluit, ea quæ magna difficultate parantur, cariora & gratiora esse iis, quæ stertendo ac sine labore nobis obueniunt. Hinc voluit Dominus violenter nos cœlum rapere, & sudore molestiaque gloriam immortalem acquirere: vt nimirum eo sit acceptior, plurisq; eandem faciamus, quam si gratis ad ipsam deuenissemus.

Hodierno id Euangelio, sub egregiæ cuiusdam parabolæ inuolucris, expositum video, in quo regnum cœlorũ patrifamilias, summo mane ad operarios in vineam suam conducendos eunti simile esse traditur: quibuscum dum ille ex denario diurno conuenisset, in vineam suam singulos destinauit, qui deinde sæpius diuersis temporibus egressus & alios vinitores repetiens, ad eamdem omnes misit. Cum vero iam sero factum esset, vocato procuratore domus, singulis denarium, prout cum vnoquoque stipulatus erat, persoluit. Historiæ seriem Matthæus descripsit: è qua vt aliquid in rem vestram adducam primo de vinea vinitoribusq;

II. deinde de mercede & denario loquar.

Vix parabolæ huius limẽ ingresso quamprimum etiã minus cogitanti occurrit, patrẽ hunc familias esse Deum: vinitores, nos omnes: vineam, Ecclesiam, & denarium, ipsam, beatitudinẽ. Vinea igitur Ecclesia est, tam triumphans quã militans, quod in hac vinitores conducantur, in illa vero præmiũ accipiant. Paterfamilias siquidem haud dubie ipse Christus est: redemptor noster, aut secundum nonnullorum interpretationem ipse Deus Pater. Ipse enim communis omnium nostrum pater est, & paterfamilias, qui diligentissimam creaturarũ suarum curam gerit, quique mundi rebus hactenus semper solertissime prospexit ac prospicit. Sed ita, vt primo mane semper exeat mature directurus & dispositurus.

Matt. 20.
Amor huius Patris familias erga nos.

Exijt primo mane. Tantus Patris nostri in filios amor & affectus est, vt eum è somno dormientẽ excitet, quo ad nos quærẽdos, conducendos, meritaque nobis ad augenda exsurgat. Non etiam sine emphasi dictum est: *Exijt primo mane.* Notat enim doctissimique sacræ Scripturæ interpretes, & præsertim Hebrææ linguæ periti, matutinam illam è somnis excitationem, magnum aliquod desiderium & amorem vehementem innuere: Exempli gratia, vbi in Prouerbiis in Vulgata legitur, *Qui diligit filium, instanter erudit*: in Hebræo legitur, *Mane diluculo erudit.* Quasi diceret, In eo maxime patris erga filium amor elucet, quod eumdem magna contentione diligentiaq; summo mane erudiat. Quin & eodẽ libro cum de pellaci meretricis alloquio, quo adolescentem in illicitum concubitũ pellicere conabatur, agitur, dixisse fingitur, *Egressa sum in occursum tuum desiderans te videre*: quæ verba ad fontes Hebraicos reuocata sic leguntur. *Egressa sum, vt mane consurgerem ante faciem tuam.* Quasi dixisset, Ita me tristis absentia tua affecit, itaq; tui videndi desiderio flagraui, vt summo mane surrexerim, quo vultum mihi carissimum intuerer. At maior longe Dei in nos amor est patrisq; huius cura & affectus vehementior.

Prou. 13.
Prou. 7.

Quæ duo vt sacra Scriptura exprimeret, metaphoricum loquendi modum adhibuit. Describitur quippe pater hic in Psalmis super Cherubin ascendisse, & ventorum adminiculo per cœlos terramque volitasse, *Et ascendit super Cherubin, & volauit super pennas ventorum.* Figurata vero hac loquendi ratione designatur, quando Deus amore diligentiaq; suis in necessitate constitutis subueniat & auxilietur: quippe, qui non incedere: sed instar venti pernicibus pennis per aera ferri videatur.

Psal. 20.
Matt. 20.
Deus in benignitatem facilis, in iustitiam tardus.

Exijt primo mane. Hic notes velim, ô anima patris huius bonitatẽ & clemẽtiam qui nimirũ primo mane surgat, misericordiam declaraturus, vindictam autem exerciturus, & flagella intentaturus, sero domo exeat. Cũ enim Adamũ grauissimi criminis reum castigare decreuisset, non mane, sed post meridiem exiit, *Deambulans ad auram post meridiem.* At misericordiam & bonitatem facturus currit, festinat, & vẽtorum instar volans properat. Atque hoc est, quod sub Cherubin

Gen. 3.

illius

illius figura, pedes simul & alas habentis declarare voluit Ezechiel: Deus namq; sanctus ille Cherubinorum rex vere pedes habet, quibus ad corripiendos peccatores lente incedat: alas item quibus volet, dum benigne eos in gratiã admittere satagit. Adeo vt de ipso assentatorius ille Poetæ versus vsurpari merito queat:

Ezech. 10.

Tardus es ad pœnas princeps, ad præmia velox.

Deus in iis quæ ad salutẽ nostram spectant prouidus est.

Colligi hinc profecto patris huius prouidentia, cura, sedulitasq; anxietas, & infracta diligentia potest: qui nimirum sub crepusculũ surgat, ante solis ortum, tenebris nondum dissipatis, sed stellis adhuc in axe rutilantibus. De ipso namque locutus videri queat Iob Propheta dicens: *Vbi eras, cum me laudarent simul astra matutina, & iubilarent omnes filij Dei?* Nondum etiam surrexerat sponsa illa Canticorum cum sponsus ad ostium pulsans, diceret, *Aperi mihi soror mea sponsa, quia caput meum plenum est rore.* Sole nimirum nondum exorto, qui rorem exsiccet. Eamdem sponsa diligentiam in dilecto obseruat; cum alibi ait: *Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles.* Quid autem tantopere ꝑperare, quid ita festinare cogit? itineris ꝑculdubio longinquitas, & hominum conuersio, quos e peccatoribus & improbis iustos, à tartari titionibus lampades cœlo aliquando rutilaturas, & astris inuidiam facturas, efficere contendit.

Iob 38.

Cant. 5.

Cant. 2.

Matt. 20.

Dei misericordia ab incunabulis nos vocat.

Exijt primo mane. Quam matutinus est Deus, quam tempestiue exsurgit, vt nos vineæ suæ cultores conducat, & gloriæ æternæ nobis denarium concedat! ab ipsis incunabulis, ne dicam matris vtero, misericordia sua magna nos præuenit. Quam manè Samuelem, Ieremiam, Ioannem Baptistam, aliosq; innumeros sibi elegit & vocauit! ab ipsa videlicet matrice vocati sunt, & summo mane ad vineam colendam à patrefamilias conducti. Audite quid de se testetur Isaias, *Dominus ab vtero vocauit me.* quid sentiat Ieremias, *Priusquam te formarem in vtero, noui te.* quid Psalmographus scripserit? *In te proiectus sum ex vtero.* & alibi, *suscepisti me ex vtero matris meæ.* quid Lucas Euangelista de magno Zachariæ filio referat? *Et Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ.*

1. Reg. 3.

Isai. 49.

Ierem. 1.

Psal. 21. & 118.

Luc. 1.

quid deniq; de se profiteatur Apostol. *cum autem placuit ei, qui me segregauit ex vtero matris meæ & vocauit per gratiam suam.* An non summo mane ille vocari censendus est, qui ante natiuitatis auroram vocatur?

Gal. 1.

Operarii quos Deus diuersis temporibus in vineam suã misit.

Neq; hic illius diligentia & sedulitas stetit: nam à primo quo surrexit momento, vsque ad horam vndecimam, operas in vineam destinare non intermisit: omni enim hora, quos in Ecclesiæ vineam mittat, idoneos operarios quærit. Nam summo mane, id est, iam ab ipso mundi exordio, Patriarchas vocauit, qui fuére omnium primi, qui vineam illius excoluere: deinde Prophetas, mox Apostolos, postea Martyres, post omnes hos doctores, aliosq; innumeros: itaque summo mane egressus est conducere operarios, quibuscum de stipendio conuenit.

Conuenta & pacta Deum inter & homines.

Conuentio hæc ex denario, pactũ quoddam inter Deum & hominem initum denotat, quo alter alteri indissolubili quodam vinculo & nexu se obligat. hinc quidem homo, omni se ratione effecturum spondet, vt vinea fructus proferat, id est, Christiana se opera editurum: illinc vero Deus, si fructum viderit, in compensationem, vitæ se æternæ præmium præbiturum. Præterea, non satis est Deo, gloriam homini suam ꝓmisisse; sed vltro se quin etiam ad dandum obligat, quod & scripto, ne qua fraudis detur occasio, vult stabiliri. Et merito quidem. Vult enim imprimis suis firmiter nos promissis confidere, nullaque de iis ratione dubitare; vtpote qui fidelissimus sit, & verax in omnibus neminem in promittendo fallat, aut quod pollicitus sit, implere negligat. Quod aperte testatus Dauid canit: *Fidelis Dominus in omnibus verbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis.* Idem significabat qui in verbis se Domini, nunquam mentientis, confidere dicebat: *Scio cui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum seruare in illum diem.*

Psal. 144.

2. Tim. 1.

Promissa olim sua Deus cæremoniis publicis

Hinc quoties in veteri Testamento Deus quoddam cum hominibus pactum aut fœdus iniret, vsitata id aliqua cæremonia stabilire, ad maiorem auctoritatem, solebat. Vt in primis, dum pactum cum Abraham Patriar-

Patriarcha contraheret, quo certum eum & securum redderet, ita vt de verborum suorum robore non dubitaret (qui nimirum Deus veracissimus, omnisq; mēdacii expers esset) signum aliquod vsitatum demōstrauit, cærimoniaque pacta conuenta communi confirmauit; flamma nimirum ante eum per medium auium, iuuencarumq; duas in partes resectarum pertranseunte. Ignis autem hîc morte eum & lumbifragio dignum designabat, qui quod inter eos statutum erat, irritum redderet, fœdusque initum violaret.

Exod. 24. In Exodo item cum Deus cum populo suo in legis promulgatione pacisceretur: Moses legatus & mediator vtriusque partis, sanguine victimæ & populum, & altare Domini pariter conspersit. Quæ conspersio nihil signabat aliud, quam vtrumque ad fœderis obseruationem deuinciri, nullaq; ratione initum pactum, vt ad Hebræos Apostolus scribit, posse rescindi. Deus igitur cum hominib. paciscitur, atque ideo summo mane exit conducere operarios, & cum iis stipulari.

III. Dei clementia, quod se ad certas conditiones astringi patiatur.

O misericordiam singularem! ô benignitatem incredibilem! ô Deum clementissimum! qui quamuis adeo potens & sublimis sit, summus videlicet monarcha, ac perinde nullis legibus subiectus, è nemine prorsus pendens, gloriæ sibi tamen & honori ducit, hominis instar ad certas quasdam leges & conditiones adstringi. In quo pfecto summa illius misericordia & clementia elucet. An non enim infinitæ bonitatis indicium est, homini vili & abiectæ creaturæ ius tribuere, quo Deo altissimo & infinito actionē intentet, eiusq; maiestatem coram proprio tribunali in ius quodammodo vocet? Hac benignitate bonitateq; perculsus Iob dicebat: *Contra folium quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam; & dignum ducis super huiusmodi aperire oculos tuos, & adducere eum tecum in iudicium?* Iob. 13. 14.

Quam admirabilē Deus modum excogitarit. At summā admirationē meretur, Deum cum vineæ suæ cultoribus conuenire, & stipulari non secus ac si dominus quispiam omni ratione contenderet, quo seruis suis & vasallis obligatus esse posset, eorumque se potestati subiiceret. quamuis, si ex congruo & rerum momenta accuratius librando, loqui velimus, nulla ratione dici possit, Deum creaturis, quo pmium illis persoluat, debitorem existere, aut subiici: vt qui sola misericordia inductus pactum ineat, quo se promissa seruaturum obligat, seque pollicitationis factæ fatetur debitorem. Vti hîc fieri videmus, vbi magna verborum solennitate nobiscum paciscitur; opera nostra, quæ nullius ex se valoris sunt, ex vi pacti & conuentionis huius, infiniti meriti fore, sine qua tamen omni merito & mercede destituta sunt. Atque hunc in modum intelligenda sunt verba illa Lucæ: *Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, Serui inutiles sumus.* & illa Pauli: *Non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis:* Ex vi autem pacti huius dicere magna confidentia audet Apostolus: *Reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die, iustus iudex; non solum autem mihi, sed & iis qui diligunt aduentum eius.* vt se hominis debitorem redderet. Luc. 17. Rom. 8. 2. Tim. 4.

1. Reg. 12. Cuius rei egregiam in libris Regum figuram legimus. Inter cetera Dauidis etiamnum adolescentis stratagemata, fortitudinisque indicia, refertur, quod vrsos percuteret, leones dilaceraret, lupos iugularet, aliasq; belluas & mole vastas, & feritate immanes, non sine præsenti corporis periculo, conficeret. Quæ quamuis profecto singularia, & heroicæ virtutis argumenta forent; nullā tamen ex iis laudem, nullam gloriam, imo ne obolum quidem adeptus est. At mox vt hominem interfecit, quem ictu lapidis eminus ad terrā prostrauit, sine ferro & hastili superauit; omnium præconiis celebratus, gratiam filiæ regiæ consecutus, & Saulis gener factus est. Quid ergo in causa esse putamus, vt Goliadæ pluris, quam vrsorum & leonum demembratio, fieret; cur illa maiorem, quam hac laudem promeritus sit? Vnica rei huiusce ratio fuit, quod Saul Goliadæ percussori filiam se suam in matrimonium daturum spopondisset, nuptiasque & affinitatem regiam monstri huius necē parandam sancte iurasset: ni hoc fuisset, nunquam tantam gigantis cædes laudem, Quomodo opera nostra meritoria.

dem, tantaq; præconia nec tantam mercedem obtinuisset. Hinc igitur manifesto colligere poterimus, Christianorum opera infiniti meriti ac valoris esse, qui ex vi pacti quod nobiscum iniit Deus, ortum habet, cum igitur cœlestem nobis gloriam spondeat, æquissimum ac rationi maxime consentaneum videtur, vt summo mane in vineam illius exeamus, cum ipse vltro conuenire nobiscum, nosque in vineam suam nec opinantes conducere non grauerit.

Mirum hominem Deo sine mercede seruire nolle.

O rem admirabilem & paradoxam! Creatura priusquam aliquod Creatori obsequium præstet, de mercede certior esse vult, nihilque, nisi præmio proposito, in honorem Domini exsequi. In quo degenerẽ profecto, ac plebeiam suam sortem demõstrat: vt quæ Creatori optimo, benignissimoque, sine mercedis & præmii amplissimi spe, obsequi nolit. O ingratitudinem, ne dicam pertinaciam singularem! Vasalli vt regi; mancipia vt domino; filii, patri, Creatori, creaturæ obtemperent; eiusque mandata exequantur; præmia promittantur, & remuneratio præcurrat necesse est. Patere hinc ad oculum potest, plebeios nos & ignobiles mercenarios esse, ex denario diurno operantes, imo sine prompta pecunia, aut saltem opere peracto persoluenda, ne pedem mouere volentes: quorum conditionem exponens Iob ait: *Sicut dies mercenarij, dies eius.* En enim conditionis nostræ vilitas est, eæ sordes animi, vt, non nobilium & generosorum athletarum, sed plebeiorum ac triuialium instar, nonnisi spe præmii proposita, seruiamus. Inter quos se numerare etiam Dauid rex non erubescit dicens: *Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum, propter retributionem.* Deus itaque mercedem amplissimam pollicetur, antequam serui obsequium præstent, & operarios certa mercede proposita in vineam conducit.

Iob. 7.

Hominis animi vilitas. Psal. 118.

In vinea Domini & nõ dæmonis laborãdum.

In vinea igitur Dei, non autem dæmonis, laborandum est; non in prauarum scilicet cupiditatum, honorum, deliciarum, auaritiæque vinea. Quam enim deplorandum ac dolendum est, in vineis hisce Gomorrhæis operam & laborẽ omnẽ nos perdere! Deplorauit hoc olim Deus ipse, & quodammodo succenset, cum tam multos in vinea mundi huius, in sua vero paucissimos laborãtes aduertat: *Non me inuocasti Iacob, nec laborasti in me Israel.* Id est, Interea dum idololatræ diis suis supplicabant, tu Iacob silebas, nullaq; me prece placabas: interea dum proprio idolis suis sanguine litarent, tu nullum mihi amoris obsequiiq; signum ostendebas: si quem vero laborem perferebas, non in mea hunc vinea, sed cupidinis auaritiæque exantlabis. Hic autem paterfamilias non conducit operas, nisi in vineam suam, & non in alienam, tantaque sedulitate & sollicitudine, vt omnibus diei horis, tertia, sexta, nona & vndecima, in compita egressus sit, operarios conducturus. Psal. 43.

Circa vndecimã vero exijt. Non est autem, vt amplius nos ipsos excusemus, Auditores; omni quippe nos hora Dominus ad se vocat. Iam inde ab vtero matris, testatur hoc Ierem. dicens: *Dominus ab vtero vocauit me.* vix ipsi quoque in hunc mundum ingressi sumus, quin ipsa nobis fides, gratia, aliaq; charismata cõferantur. Ab ipsa etiam adolescentia; quoties enim auribus nostris insonat dicens: *Adolescens tibi dico surge?* Sed quæ nostra socordia est, sæpe quidem vocantem Dominum audimus, at semper friuolã aliquam excusationem prætteximus, imo longius, ne vocantem audire compellamus, recedimus. In quo adolescentem illum Euangelicum, à Domino ad Apostolici culminis honorem euocatum, sed patris grandæui prius sepeliendi sibi licentiam dari postulantem: *Permitte me primum ire, & sepelire patrem meum*, imitamur.

Mat. 20.

Ierem. 1.

Luc. 7.

Matth. 8.

3. Reg. 19.

Homo semper se excusar, dũ à Deo vocatur.

Elias Prophetes cum Elizæum vocasset; venturum se quidem mox ille ait: sed in paternam prius domũ secedens, boues & pinguia iugulauit, ciuesq; suos epulo sanctissimo refecit: *Tulit par boum, & mactauit illud; & in aratro boũ coxit carnes, & dedit populo, & comederunt.* Ita & nos, quoties a Deo vocamur, conuersionem in aliud tempus differimus, & procrastinamus de die in diem, tota die in foro otiosi stãtes, & socordia diffluẽtes, excusationesq; aliquas semper excogitantes; & dum ad cœlestia vocamur, statim in ter-

in terra quædam nobis expedienda adhuc negotia obiicimus: in quo magnum sæpenumero nobis ipsis detrimentum afferimus, excusandoque non parum damni capiti nostro accersimus.

Cum inter pastores Abrahæ & Lot, quotidie iurgia orirentur, ait Abraham *Ecce vniuersa terra coram te est: recede à me obsecro. Si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo: si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam.* Lot igitur, optione data, locis scopulosis & montosis relictis, in amœnissimam & iucundissimam regionem, sed decliuem secessit, in qua tanta tamen regnabant scelera, vt igne cælitus delapso expiari debuerint. Sed malo in eligendo, inquit Ambrosius, consilio vsus est; eum è regione, quam vt optimam & fertilissimam selegerat, captiuus abductus sit, & omni substantia denudatus. Huic peccator, mihi credite, persimilis est, qui à Deo toties vocatus, & quasi impulsus, vt certum sibi vitæ genus deligeret; alta virtutum cacumina, vitæque religiosæ scopulos declinat, quo valles humiliores ingrediatur, voluptatibus indulgeat, deliciis vacet. Diaboli non vero Dei consilia sequatur; vnde suipsius sæpe exitii causa existit. Deo igitur vocanti auscultandum, nullaque non hora inuitanti parendum.

Gen. 3.

Et sane omni hora egreditur operarios conducturus: prima enim diei hora cum Adamo stipulatur; tertia cum Noacho conuenit; sexta Abrahamum conducit; nona Moysem, & vndecima Apostolos in vineam destinat. Cumq; vltima hora egressus multos in foro otiosos vidisset, stomachatus & succensus ait: *Quid facitis hic tota die otiosi?*

Deus omni tempore operarios conducit.

Matt. 20.

Non adeo mirandum est, si in lege naturę & Mosaica multi salutis propriæ negligentes aut parum de eadem solliciti, reperti sint: at nunc in tempore accepto, in lege gratiæ, vltima mundi hora, postquam tantum nobis Christus amorem declarauit, & tot eum nostri causa labores subiisse, & innumera ab eodem beneficia accepimus, tãtis tamq; efficacib. Sacramentis potimur, cœlum cuilibet patet; desides aliquos esse, dormire securos, otiari, stertere, indignũ est, iniquum est, & grauissimo supplicio puniendum. His igitur dictum credamus: *Quid statis hic tota die otiosi?*

Devs salutem in Euangelica lege negligentib. irascitur.

Matt. 20.

IV.

Notent hic curiosi rerum indagatores, solos taxari eos & socordiæ accusari, qui circa horam vndecimam otiosi fuisse competiuntur: nam tametsi omnes desides & pigri merito reprehendendi sunt, ii tamen in primis redarguendi, qui totos dies in otio transigunt, vitamq; inertissimam ac maxime desidiosam ducunt. Quãuis enim adolescentes & iuuenes, qui nondum ad vndecimam vitæ horam peruenere, si delitiis diffluant, otio torpeant, & nihil agant, reprehendi castigariq; mereantur: senes tamen, qui vndecimam vitæ horam iam attigerunt, qui ad ætatis vesperam vergunt, mortisque in limine versantur, maiori sane castigatione, si stertant, digni sunt. Quas enim vocanti Domino excusationes prætendent? quid in suæ negligentiæ purgationem adferent? quomodo se defendere poterunt? quid aduersus hanc taxationem: *Quid hic statis tota die otiosi?* dicent?

Senes salutis suæ negligentes magis reprehendendi quã iuniores.

Matt. 20.

Hinc est, quod B. Martyr Cyprianus inter duodecim mundi abusus hunc inter primos retulerit: *Secundus*, inquiens, *gradus abusionis est, senex absq; religione & sanctimonia.* Inter abominationes etiam, quas olim Ezechiel in templi medio vidit, fuere senes, cani capillis, sed lasciuiis viridantes, niuei mento, sed non mente, dorsum altari obuertentes, & flosculorum odores consectantes. Tergum autem altari obuertere, nihil esse potest aliud quam omnis pietatis expertem viuere, quod cum omnem ætatem maximopere dedeceat, tum in sene & cano abominandum est, & maximopere detestandum.

Lib. de 12. abusibus.

Ezech. 8.

Nam vt arboris illa nomine indigna est, exscindique meretur, quæ, postquam Vere frondes & flores protulit, nullum tamen Autumni tempore fructum edit: ita illi hominis nomine prorsus indigni, & excisionem merentur, qui iuuentutis & vernantis ætatis flore elapso, nullos virtutis, prudentiæ, modestiæq;, in vitæ autumno, fructus proferunt.

Simile.

At mortalium sapientissimus Salomon,

Tria Salomon perosus. Eccle. 25.

non inter abusus modo hoc referêdum censet, sed monstri etiam simile esse credit, ꝙ merito omnes detestentur & fugiant: *Tres species odiuit anima mea, & aggrauor valde anima illorum. Pauperem superbum, diuitem mendacem, & senem fatuum & insensatum.* Vt cætera taceam aio, sene insolente, & fatuo nihil reperiri posse, aut odiosius aut detestabilius.

Emblema quo senũ stultorum ineptia designatur.

Ridet in Emblematibus senum, canorumq; veteicum stultitiam & ineptam stoliditatem Alciatus. Fingit Amorem & Mortem die quodam ad idem diuersorium declinasse, & casu mane, dum discessum pararent, alterum alterius arma sumpsisse. Amorem falce mortis, eiusq; feralibus telis instructum abiisse; Mortem vero pharetram & sagittas cupidineas humeris adaptasse. Amor igitur cum solita in iuuenes tela eiaculari disponeret, & ad amandum incitaret, inopinato omnes, doli ignarus, leto dedit. Mors quoq; cum in canitiem illam, decrepitaq; silicernia, alterum iam pedem in Charontis cymba habentia manus iniicere vellet, cupidinis telis eadem transfixit: adeo vt non occũberent letali arundine percussa, sed iuuenescerent, ineptirent, lasciueq; insolescerent. Verba proferam & versus:

Hinc iuuenes occidit Amor fallente pharetra,
Hinc Mors ipsa suos cogit amare senes.

Matt. 20.

Dicite igitur, num merito aduersus illos verba illa Euangelii detorqueri queant: *Quid facitis hic tota die otiosi?*

Senes iam factos nihil toto vitę tempore boni egisse deplorandũ. 2. Reg. 19.

An non enim deplorandum est, tot hodie seneciones & sola canicie, venerandos reperiri, qui annis quidem graues, nullum tamẽ adhuc in vinea Domini laborem subierint: toto vitæ tempore in mundi huius foro otiosi, & vanitatibus suis impliciti steterint. Sapientior hac in parte exstitit prudens ille Berzellai, cui cum iam seni amplissimos Dauid rex honores offerret, omnem voluptatem & delicias perosus, solo senectutis intuitu eosdem repudiauit indignum scilicet ratus, se iam grandæuum & annis grauem, quem mortem semper & tumulum præ oculis habere par esset, frequẽtare regiam, & aulæ deliciis interesse. Quid igitur cogitatis decrepiti, totone vitæ tempore otio diffluetis? *Quid hic statis tota die otiosi?*

Matt. 20.

Quid? solos illos reprehendis Domine, quos in foro, & per compita otiosos reperis? illine igitur impune habebunt, qui hodie in templis otiosi agunt, qui Ecclesiastica beneficia possident, nulloq; bono opere eisdem se dignos exhibent, non incumbentes studiis, concionibus non vacantes, nullum probitatis exemplum dantes, animasque proximorum non ædificantes, delicias consectantes, conuiuia frequentantes, alea & chartis lusoriis tempus transigentes, proximum vitæ dissolutione offendentes, nullam castigationem comminationemve audient? Si in foro otiosos reprehenderis; qui tamen conductorem exspectabant; quid faceres, obsecro, si tot Canonicos in Capitulis otiosos & segnes cerneres, os ad cantandum vix semel laxantes, Psalmos non recitantes, orationi non incumbentes, Missæ sacrificium non celebrantes, nullas in pauperes eleemosynas erogantes? Quid, inquam, te facturum putamus, Domine, si tot in monasteriis & cœnobiis religiosos videres, otio pereuntes, somno indulgentes, virtutum exercitio non incumbentes, bonis operibus non vacantes, raro orantes, rarius meditantes, pœnitentiam exosos, fruges denique natos consumere, & de cute curanda plus æquo sollicitos, nihil autem agere curantes, imo nihil vnquam operatos? an non aduersus hos inclamares: *Quid hic statis tota die otiosi?*

Canonici & Religiosi inertes taxantur.

Matt. 20.

Otium reip. noxium & infame.

Solum hic otium & inertiam Paterfamilias coarguit, non autem adulteria, homicidia, pecuniæq; cupiditatem; sed mysterio hoc non vacat. Primo, quod otiũ ipsum infame sit; omnes.n. offenduntur, cum in rep. bene instituta tot nebulones, vagabundos, errones, otio diffluentes, gladiatoria tamen quadam firmitate præditos, & laboribus ferendis idoneos vident. Secundo quod ipsum omnium malorum radix sit & principium, ꝙ euellere omni ratione conatur. In quo peritum medicum imitatur, qui cum tibiam distentam & intumescentem videt, venam mox aperiendam consuluit, sanguinemque minuendum. Hieronymus quoque

Otium omnium malorum radix.

quoq; non aliud aduersus ingruentes tentationes rustico suo remedium præscripsit, quam otii fugam, & honestam semper occupationem: *Amice Rustice, semper aliquod opus facito, vt te semper inimicus inueniat occupatum; & sic quantumcunque tenteris nunquam tamen vinceris.*

Otii damna.

Ipsum proculdubio otium tam graue est, & noxium, vt Philosophi minus absurdum esse putarint, credere mundum ab æterno fuisse, quam Deo inertiam & torporem aliquem affingere, aut eum vnquam præ otio ab eo dirigendo quieuisse. Hinc constās omniū semper opinio fuit, quam diu Deus fuit, tamdiu & mundum extitisse: si enim nullus fuisset mundus, Deus ab operando cessasset. quod nulla tamen ratione fieri posse dicendum: cum Ens illud infinitum, & agens omnipotens otiosos maximopere detestetur. Ipsa quoque nos fides doceat, otium nunquam in Deo locum habuisse, non quod ideo mundum ab æterno fuisse credendum sit: alia namque in se diuina maiestas & maioris momenti, in quibus operaretur, quam mundi creationem, & totius vniuersi directionem, habebat; diuinæ scilicet essentiæ suæ contemplationem, diuinarumque personarum amorem & mutuam communicationem. At solum hinc efficere volo, otium noxiū esse magnorumq; detrimentorum causam: cum Deus ipsum detestetur otiososque adeo tam acriter corripiat: *Quid hic statis tota die otiosi?*

Matt. 20.

Deus non esset De⁹, si ab operādo cessaret.

Inter omnes hosce operarios, nullos reprehendit Dominus, quam qui tota die nihil fecere: nihil enim diuinæ naturæ repugnat magis q̄ otium, adeo vt si Deus otium ageret, Deus non esset. Est enim agens semper operās, & spiritus semper agens, & nunquam quiescens. Testatur hoc ipse Dominus de se loquutus: *Pater meus vsq; modo operatur & ego operor.* Hinc Græci Patres; inter cetera admiranda nomina, quæ illi imposuére, nomen ei dedére, quod denotat aliquē qui semper in opere versetur, vt ita assiduam illam nunquamq; delassatam diuinitatis circa creaturas occupationem operationemq; patefacerent. Hinc Elias Pseudodeitatem Baal exsibilans, illius sacrificulis aiebat: *Clamate voce maiore: forsitan enim Deus in diuersorio est, aut certe dormit, vt excitetur.*

Ioan. 5.

3. Reg. 13.

Viuacioribus te adhuc coloribus & natiua fuligine depingam otium, mala bellua: atque in primis de te reperio, Catonem hominem illum prudentissimum dicere solitum, homines nihil agendo, discere male agere. Solonem quoque lege vetuisse, filii ne parentes alerent senio grauatos, aut ad inopiam redactos, à quibus nullam qua victum compararent, artem didicissent. Apud Ægyptios adhæc, ne quis otiosus viueret, legem fuisse, qua omnes nomen suum & artem, quæ ad victum parandum sufficeret, ad magistratum deferre cogebantur. Pisistratum etiam, teste Æliano, Atheniensium tyrannum, quadam die otiosos omnes & vagabundos ad se vocari iussisse, iisque vnum in locum congregatis dixisse: *Si nec boues, nec semina habetis, de meo accipite, vt terram colatis:* metuebat scilicet tyrannus, ne otio suasore coniurationem in caput suum machinarentur, regnaque eiicerent. Merito igitur sanctus Augustinus, quem post tot profanos scriptores iam producimus, dicere potuit, Otium hominis in vita adhuc constituti sepulturam esse: & pater ille familias, cum otiosos in foro stantes conspiceret, iure illos acriter corripere ac taxare: *Quid hic statis tota die otiosi?* Equidem non amplius eos pati queo, nec diutius in eosdem inuehor: quocirca illis in foro relictis, operarios iam conuenturus sum, deq; eorū mercede locuturus: hoc enim initio facturū me receperā.

Brisson. lib. 4.

Diogen. Laert. li. 9.

Diod. Siculus.

Ælian. lib. 9. var.

Matt. 20.

V.

Circa vitæ aut mūdi vesperā Deus operariis mercedem retribuit.

Refert igitur Euangelista, patremfamilias, cum omnibus diei horis egressus esset, atq; omnis generis operas in vineam misisset, cum aduesperasceret, familię suæ procuratorem ad se vocasse, dicendo: *Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à nouissimis vsque ad primos.*

Matt. 20.

Cum sero factum, &c. per vocabulum *sero*, quod obstat quo minus mortis, aut extremi iudicii vesperam intelligamus; tunc enim, vitæ die exacto, operarios vocabit Dominus, dignīq; illis mercedē retribuet dicens: *Esuriui enim, & dedistis mihi mādūcare; sitiui & dedistis mihi bibere. Nudus fui &c.* Hæc

Matt. 25.

nitus ab omni cura liberantur; ad ipsos siquidem spectat, interdum quid agant subdelegati, intueri, rationes examinare, & oculis in omnium manibus euagari, ne hinc forte subditi offendantur, deque dominorum negligentia, vel vicariorum crudelitate conquerantur.

Ita fecisse comperimus Hebræorum doctorem Mosem, qui cum non satis iis, quos vt socios ad populi regimen, iudiciaque disquirenda assumpserat, fideret, ipse præesse & summa cum auctoritate præsidere voluit: *Qui iudicarent plebem, omni tempore; quidquid autem grauius erat, referebant ad eum.* Exod. 18. Est enim onus & dignitas quæ non nisi humeris illius, qui eadem fungitur, gestari debet. Hinc Isaias Propheta de Messia, de eiusq; muniis agens, ait: *Principatus eius super humerum eius.* Isa. 9. Elias quoque Propheta *currus Israel & auriga eius* esse perhibetur: auriga, quod regeret, & curr⁹, quod omnia totius regni onera & negotia suis ipse humeris sustineret. 4. Reg. 8. Beati igitur & felices rectores, qui Prophetam hunc imitantur, resq; subditis commissas, suis interdum oculis intuentur.

Si principes & domini temporales, imo & Ecclesiastici, idipsum hodie vsurparent, non tot in regnis mala, in vrbibus miseriæ, in plebe depeculationes, exhaustiones, insolentiæque apparerent: subditorum, credo, maior haberetur ratio, melius propelli se negotia haberent, quamuis etiã gubernatores, præfecti, & tribuni lapidib. duriores & belluis immitiores forent. Quod Saulem fecisse sacræ docent litteræ: audito enim, habitatores Iabes Galaad a b Ammonitis opprimi & diuexari, & visis eorum lacrymis, ait, *quid habet populus quod plorat;* 1. Reg. 11. Cum igitur lacrymarũ causam didicisset, penitus permotus, auxilium iis se laturum & suppetias spopondit. *Et insiluit spiritus Domini in Saul, cum audisset verba hæc: & iratus est furor eius nimis.* Ibidem.

Domini sæpe seruos suos adorare videntur, (vt aiunt,)

Verum aliud hinc erui etiam potest: reperiri scilicet sæpenumero procuratores, actores; vicarios, delegatos qui ad dominorum exemplum compositi sint, & eodem cum illis iure perfusi crudeles, immites, & inhumani: qui quamuis interdum viles sint & plebei, tanti tamen à dominis fiunt, vt ab iis adorari & coli, imo quo à subditis adorentur, commendari videantur. Dan. 3. In quo impium & fatuum Nabuchodonosor imitari videntur, qui & ipse statuas luteas, quas erexerat, diuinis honoribus afficiebat, & ab aliis adorari volebat.

Hinc est, quod ipsimet domini & superiores non dominentur, sed sub vicariorum delegatorumq; potestate è contra constituti esse videantur: nam soli vicarii & actores in familiis eorum & rebuspublicis imperant & dominantur, ita vt omnia ab eorum voluntate dependeant: tantoque interdum rigore & duritie agunt, ne dicam tam absoluta & plena potestate, vt, tametsi Angeli aulam eorum subirent, si modo ministris displiceant, nullum accessum inuenirent, sed velut indigni repellerentur. Accidit hoc Dauid regi quem Achis rex aula exegit, quem tamen Angeli Dei loco haberet, quod purpuratis illius displiceret. Audiamus quid dicat: *Scio quia bonus es tu in oculis meis, sicut angelus Dei sed principes Philisthinorum dixerunt, Non ascendat nobiscum in prælium, igitur consurge mane tu, & serui Domini tui, &c.* 1. Reg. 29.

Indigna seruitus dominiã seruis regunt.

His vti technis & artificiis, hac grassari via dæmon solet, efficere nimirum vt Domini & Principes ipsi seruitutem seruiant, cum seruorum genua adorent, id est, omnia ab eorum directione & nutu dependeant: quo ipsa Principum pestis & ruina regnorum interius, & rerum publicarum calamitas, vt plurimum sequitur. Insignis profecto versutia fuit, qua in decipiendo Achab vsus est Satan: *Egressus est autem spiritus, & stetit coram Domino, & ait, Ego decipiam illũ. Cui locutus est Dominus, In quo & ille ait: Egrediar, & ero spiritus mendax in ore omnium Prophetarum.* 3. Reg. 22. Id est, consiliariorum. Sciebat nimirum omnia Regis huius a ministris cõsultoribusque dependere, ideo eosdem in fraudem inducere conatur, quo ita vniuersi regni statum conculcaret & euerteret. At hac ratione non agit Pater hic familias, qui non ita procuratori suo fidit, vt non aliquam etiam ipse curam negotiorum in se suscipiat, solutionique mercedis intersit.

Ecce

Paterfamilias suis manibus non soluit operariis. Ecce & alium conceptum: Ipse pater familias denarium suis manibus non erogat, sed per procuratorem eundem distribuit: ponderant enim vicarii & magistratus inferiores, quotidiana rerum experientia edocti accuratius, plurisque facere laborem in vinea toleratum solent, quam ipsimet Principes otio & delitiis assueti. Hocce porro parabolæ membrum, eximium, continet mysterium; Nam quemadmodum ipse vineæ Dominus, est Deus, ita procurator eiusdem, Christus est: huic siquidem iniunxit, vt operariis satisfaceret, qui nimirum omnia viderat, & simul experimento didicerat, quam ob causam Paulus eum *tentatum per omnia* dicere non erubuit. Heb. 4. Vnicum hoc magnum illum athletam Iob, multisque trophæis nobilem, mediis in calamitatibus & ærumnis solabatur, cum aduersis pressus diceret, *Scio quod Redemptor meus viuit*, qui hasce ærumnas meas æterna sit mercede, & vlcera hæc putiscentia amplissimo præmio compensaturus. Iob. 19. Vnice quoque hoc à Domino contendit Psalmograph. cum ait, *Deus iudicium tuum regi da, & iustitiam tuam filio regis*. Psal. 71. Id est, Mercedis præsoluendæ, præmiique pro laboribus referendi potestatem in filium tuum transfer: qui cum te Patrem agnoscat, vere potentissimi Monarchæ filius est. Deinde & in alio Psalmo, *Da Domine imperium tuum puero tuo*, Psal. 85. quasi dixisset, Obsecro te Domine Deus meus, omnem quam habes iudicandi, operaque compensandi potestatem, Messiæ qui in quantum homo seruus tuus est, consigna. Atque hæc quidem occasione procuratoris, cui vineæ Dominus iniungit, VI. *voca operarios*. Matth. 20.

De his operariis in vinea Domini, id est Ecclesia strenue laborantib. agens Euangelicus ille præco Paulus, ait, Ephes. 4. Multi in Ecclesia operarij. *Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Euangelistas, alios autem pastores & doctores ad consummationem sanctorum opus ministerij, in ædificationem corporis Christi, &c.* At de præsenti Ecclesiæ statu merito eheu! exclamemus, *Messis quidē multa operarij vero pauci*: mundus siquidem omnes sibi operas conduxit. Ecclesiæ ne vnum quidem reliquit; quod præclara è Regum annalibus historia notius faciet: Philistæi, barbari illi & incircumcisi, cum Israelitas ad certamen prouocassent, omnes quos apud illos reperire erat fabros & armorum artifices, in terram Philisthiim abduxerunt: Allegoria. adeo vt, cum iam in certamen descendendum, manusque conserendæ essent, nec gladius nec hasta in exercitu Saul reperiretur, & proinde ad secures, veruta, vomeres, p̄ferratasq; sudes confugere fuerit necesse. *Porro faber ferrarius non inueniebatur in omni terra Israel. cauerant enim Philisthiim, ne forte facerēt Hebræi gladium aut lanceam.* 1. Reg. 13. Hoc imitatur & versutus hic mundus, qui omnia Christianæ plebi arma è manibus excutit, vt nulla propemodum ad necessariam defensionem hostesq; propulsandos inueniantur hastilia: imo & operæ ad colēdam Ecclesiæ vineam, Doctores inquam & Pastores strenui deesse videantur, & paucissimos reperire sit, qui gladios spirituales adaptent, quive arma cœlestia cudant. Non abducebant Philisthæi mercatores, negotiatores, vsurarios, aulicos, aut purpuratos: sed fabros ferrarios & polliones: mundus similiter nonnisi Doctores, Prædicatores, prælatos, Præsules aliosque magni nominis & calamo & lingua Ecclesiam defendere, armaque ad animæ hostes debellandos expugnandosque adaptare, irretire & illaqueare satagit.

Et si quos operarios relinquit, eosdem ita imperfectos & ineptos habemus, vt officio vix suo fungi posse videantur: verorum autem operariorū proprietatem naturamq; ad viuum expressit Scriptura in Hiram Tyrio, artifice eximio, de quo hocce artis testimonium Rex Tyri tulit, *Misi tibi virum prudentem & scientissimum, qui nouerit operari in auro & argento, ære & ferro, & marmore, & lignis: in purpura quoque & hyacintho, & bysso, & coccino: & qui sciat cœlare omnem sculpturam, & adinuenire prudenter quodcunque in opere necessarium est.* 3. Reg. 7. 2. Dan. 2. Verum hic operarii Ecclesiastici imaginem habetis: imprimis namque requiritur, vt sapiens sit & prudens deinde, vt suæ specimen haud spernendum artis in auro & ferro, industriam perinde declaret suam: id est, tam nobiles

biles

biles quam plebeias animas bene moderetur: bonos non secus ac prauos, tam suaues & moribus instar lanæ molles & placidos, quam cor ferro & adamante durius habentes ad virtutem exstimulet: purpuram quoque tractet necesse est, id est, Reges & purpuratos instruat, iisque bono exemplo præluceat, & verbis ad probitatem viam sternat. Denique vt in omni sculpturæ genere versatus sit, animis inquam nostris velut laminæ omnia virtutum genera insculpat. Hæc quidem operariorum occasione dicta sunt.

Matth. 20. *Voca operarios.* Non vocantur hic nobiles, non auro & purpura fulgentes, non sublimes Philosophi, sed soli operarii, de solis operibus hic sermo instituitur: quamuis hodie, durante mundi huius die nonnisi de sola scientia, dignitatibus, nobilitateque habeatur mentio; in tenebrosa tamen mortis nocte, & ad extremi iudicii vesperam nonnisi de operibus agetur.

In die Iudicii de solis operib. erit sermo.

Tunc quippe magis proficuerit iniurias propter DEVM remisisse, & cum inimico in gratiam rediisse, quam eximias illas Iulij Cæsaris victorias obtinuisse: tunc maiori dignus laude censebitur vnicuius humilitatis actus quam omnis illa olim decantata præconiis & a scriptoribus celebrata Alexandri Macedonis maiestas & amplitudo, quam totus terrarum orbis expauit. Vnica tunc in egenos erogata eleemosyna maioris ponderis efficatiæque futura est, quam amplissimæ Crœsi opes, Assueri diuitiæ, aut Crassi talenta.

Isa. 29. Tunc Libanus in Carmelum conuertetur, vti prædixit olim Isaias: & quæ prius fieri posse negabantur, fient. Nam quæ modo fertilia & pulchra in mundi huius oculis apparent, tunc sterilescent, & velut inquinamenta sordebunt: quidquid vero iam contemnitur, & quodammodo conculcatur, tunc exsurget sublimius caput attollet, nitebit, & fructum proferet amplissimum. Tunc quoque implebitur carmen illud Annæ, cum gratias de concepta prole Deo agens, in gaudio prorupit, *sterilis peperit plurimos, & qua multos habebat filios infirmata est.* Multi enim, qui modo hic steriles & in-

1. Reg. 2.

fœcundi videntur, tunc subito diuino vegetati spiritu fœcunditatem induent, & ad dignitates sublimabuntur: plurimi vero qui summis hic honoribus cumulantur, quique maximi a cunctis fiunt, in illa die contemnentur, omnium peripsema facti. æternum opprobrium & maledictionem sempiternam pro honoribus & gloria nanciscentur. Omnia denique illic conuertentur, & aliam faciem induent: sola namque bona opera æstimabuntur, & mercedem accipient, & de solis iis, qui eadem dum viuerent fecere, dicetur, *Voca operarios, & redde illis mercedem.*

VII. Matth. 20. Bonorum operum merces adstruitur.

Hic ad oculum Catholicæ fidei veritas, & e contra subdolæ hæreticorum artes & commentitia impostura deregitur: hic vniuersalis & communis totius Ecclesiæ opinio & fides asseritur: hic meritorum bonorumque operum merces adstruitur, quod & e sacræ Scripturæ locis confirmari potest, vt illo Geneseos, *Ego sum merces tua magna nimis.* item illo, *Non perdet mercedem suam.* & illo Matthæi. *Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis.* A nobis ipsis, fateor, nihil mereri possumus: quid enim aliud quam serui inutiles sumus? Verum Deo manum auxiliatricem admouente, nobis gratiæ tantum confertur, vt quidquid agamus meritorium sit & pretii infiniti. Opera enim nostra in se considerata & secundum naturam suam, nihil aut saltem exiguum quid promerentur, sed Christi Iesu meritis fulta, & cruce illius passioneque tincta, infinitum continere meritum solent, eque spretis quodammodo & vilibus sancta fiunt & pretiosa.

Gen. 15. Marc. 9. Matth. 5. Opera nostra ex se nihil merentur, sed gratiæ diuinæ innixa,

4. Reg. 2. Putrescentes aquas Iericunthas Propheta Elisæus iniecto sale dulces reddidit, insipidasque in suaues commutauit. Aquæ hæ operum nostrorum imago sunt & figura, quæ natura insipida amarulenta, ingrata & omnis meriti expertia, mox vt passione & cruce Domini nostri Iesu Christi consperguntur, nihil illis haberi potest dulcius, nihil gustui suauius, nihil palato diuino iucundius.

Exod. 4. Mirabilium illa opifex manus Mosis cum nuda in apertum proferretur, lepram præ-

ferebat: sed ad sinum deinde reducta, omnis expers erat maculæ, & mundissima. Idipsum de operibus nostris sentiendum est. quamdiu enim in se, & sola & secundum naturam considerantur, quamdiu nuda spectanda se offerunt, lepram, spurcitiem, & sordes intuentibus ostendunt: sed in sacratissima Dominicæ passionis sinu reposita, eique immersa, mirum vt splendeant quamque diuinis oculis gratia sint & accepta

Deus primarius bonorum operum nostrorum auctor.

Quod quo melius intelligatur, notandū occurrit, non solum hominem in bonorum operum exercitio incumbere, aut laborare sed præcipuas Deum hic partes agere, ipsum collaborare, ipsum quidquid in operib. his difficile est, quidquid laboris exhauriendum in se suscipere: ipsum etiam omnes illis nitorem, pulchritudinemque & præcipuum meritum conciliare. Vnde per Prophetam olim dictum est, *Cum ipso sum in tribulatione*, id est, in operibus grauibus difficultatemque continentibus, atque ideo ipsum inuocabat, qui dicebat, *Veniat ad me sapientia Dei, vt mecum sit, & mecum laboret*. Tanta porro Dei nostri misericordia est, vt quāuis præcipuas ipse partes agendas suscipiat, & solus propemodum agat: hominem tamen velit in socium assumere, sibique collaborare: ea quoque conditione, vt sola ex operibus nostris promanans gloria in ipsum redundet: homini vero soli victoria assignetur, perinde & etiam corona ac merces eidem cedat.

Psal. 90.

Sap. 9.

Nonne perhumanus & perbenignus dux ille censendus esset, qui postquam vrbem aliquam fortissimam obsidione pressisset, & grauissimos indies labores in castris pertulisset, sudasset, vulnera excepisset, caput discrimini exposuisset: dū, parta iam victoria, triumphus agendus foret, & læto ipse totus exercitus plausu iamiam esset excipiendus, omnem in præfectum, aut vicarium, aut vnum è commilitonib. suis gloriam & triumphum transferret? Ita fecisse Ioab cum rege Dauid legitur: cum enim fortissimus ille dux castra Rabbath perfregisset, & internecione deleuisset, vrbem quoque Aquarum magno labore & periculis oppugnasset: eamdem prius ingredi noluit & expugnare, quam regem certiorem reddidisset, num ipse eamdem intrare vellet, vt ita victoria Regi & non sibi adscriberetur. Eodem prorsus modo Deus cum vineæ suæ operariis & militib. suis agit: cum enim ipse omnem propemodum laborem perferat, omnem difficultatem absorbeat, ipse, quod durum, graue, & molestū est agendum, in se suscipiat; homini tamen meritum omne adscribit, in ipsum omnem laudem & gloriam traducit, victoriamq; ei acceptam referri vult, adeo vt quidquid bene, prudenter, fortiter, animoseq; gestum est hominem solum fecisse dici cupiat.

Vult Deus bonorum operum victoriam homini adscribi.

Iof. 6.

Expressum hoc aliqua ratione fuit in obsidio & expugnatione Ierichuntina. Præceperat namq; hic Deus, vt omnis populus armatus, & velut in acie constitutus consisteret, itaq; ciuitatem murosq; circuiret; cum tamē ipsa sua virtute muros ad terram deiicere decreuisset. Præcepit hoc, nō quod simplex hæc murorum circuitio aliquid in eorum ruinam deiectionemque adiumenti adferret; verum vt hac ratione Deo populus cooperari videretur, victoriæque ita particeps fieret.

Ioas rex Israel cum sagittas in incertum emitteret, superueniens Elisæus prophetes manus manibus regis superimposuit, itaq; simul iaculati sunt. Allegoricè historiam hanc exponens, dico hominem, qui hoc in mundo a Deo rex est cōstitutus, dum bonorum operū tela caritatis eximiæ arcu emittit, a Deo adiuuari, Deum manus superponere, ictum dirigere, meritumque & robur addere; velle etiam vt bonis operibus merces sua & præmium reddatur. *4. Reg. 13.*

Redde mercedem. Iterum dico, opera nostra, in propria radice considerata, & ita vt è proprii arbitrii nostri trunco pullulant, nullam virtutem supernaturalem, nihilque meritorium continere: omnes namque iustitiæ nostræ, vt Propheta præcinit, instar panni menstruatæ sunt. Tamen si, in quantum sanguine & meritis Christi Iesu sublimata sunt, considerentur; infiniti ipsa valoris sunt, mercedemq; promerentur amplissimam. Christus enim fons, principium, & fundamētum omnium nostrorū meritorum est. Huc alludens *Matt 20.*

Isa. 64.

Cant. 5.

dens amans illa sponsa dicebat, *Species eius vt Libani*: in quo sponsi sui pulchritudinem Libano rosis & floribus variegato comparauit, idq; non sine mysterio. Libanus quippe mōs est præaltus & quasi cælo minans, è quo omnia ligna, tigna, trabes & colūnæ, quas templo suo rex Salomon indidit, petitę sunt; adeo vt in solo Libano omne templi magnificentissimi decus & ornamentū creuisse videatur. Sponsa igitur vt ostendat omnia merita nostra, à quibus ædificium illud cœleste construitur, à sponso prouenire, Libano eū similem esse dixit. quo etiam referri possunt verba illa Isaiæ, *Gloria Libani data est ei, decor Carmeli & Saron*: quod omnis sanctitas, gloria, & Ecclesiæ splendor ac pulchritudo, omnisque meritorum nostrorum fructus, vni Christo acceptus referri debeat.

Isai. 35.

Idipsum monuit & Paulus, cum in Epistola ad Roman. ait, *Tu autē cum oleaster esses, insertus es oliua, & socius radicis & pinguedinis factus es*. Oleaster, & quidquid siluestre, natura sua amarū est, nullumq; fructum palato gratum profert; mox tamen vt oliuæ inseritur, de fœcunditate & virtute illius participans, fructus gratissimos & suauissimos progignit. Idipsum de operibus nostris censendum est; ex se enim siluestria sunt, amara & insipida, eo quod peccatum includunt, & nullius, vel saltem exigui meriti sunt: at si per fidem & caritatē arbori vitæ, quæ Christus est, inserantur, gratiarum illius participes efficiuntur, operandoque gloriam æternam ex condigno, vt Theologi loquuntur; promerentur. Quod conuentio ex denario diurna inito, & merces operariis persoluta designat.

Rom. 11.

VIII. *Matt.* 20. Denarius vitæ æternæ symbolum. Triplex de denario hoc opinio.

Et acceperunt singuli denarios. Hi porro denarii, quibus ex condicto operariis persoluitur vitam æternam denotant, in quo doctores & interpretes omnes mirum in modum consentiunt. Sed hic disquirendum cur vnus idemque denarius omnibus persoluatur: cuius rei tres inter se pugnantes opiniones inueniuntur. prima hæreticorum est, dicentiū in vniuersa parabolæ huius serie non aliud Christum designare voluisse, quam gloriam beatorum aliquando æqualem fore, vtpote quæ ex mera detur gratia, non vero operibus acquiratur, quod hic omnes operarii post laborem exactum, vnum eumdemq; denarium receperint. Altera nonnullorum Catholicorū est, qui nouitatem omnem cōsectantes, dixere, Christum hic ostendere voluisse, Deum præter omnium opinionem, minorem nōnullis, & quibusdam etiam maiorem beatitudinem quam promeriti sint, daturum. Tertia & omnium communissima est, Deum hîc designare æternæ vitæ mercedem non tempori quod laborando impensum est, sed operi facto respondere: accidit enim sępenumero, tantū operis ab vno horę spatio fieri, quantum ab alio vix solido die, qui proinde parem mercedem & eumdem denarium recipient.

Eo prorsus modo, quo Sapiens olim de iusto locutus est, *Cōsummatus in breui expleuit tempora multa*. id est, Iustus licet nō adeo diu vixerit, tantum tamen operatus est quātum qui multa vixerint sæcula. Ita qui vndecima hic hora venerant, & nonnisi vnius horæ spatio in vinea laborarāt; eumdem tamen, quoniam tantillo tēpore tantum præstiterant, quantum qui toto die operati fuerant, & pondus diei & æstus sustinuerant opere peracto à patrefamilias denarium receperc. Hinc discant Religiosi, non iactare se de professionis & vocationis diuturnitate, discant nō efferre se quod diutius in cœnobio vixerint; hic enim fortasse qui nonnisi ab hinc anno habitum monasticum assumpsit, plus apud Deum promeritus est, quam plures alii, qui aliquot lustra in Religione transegerunt.

Sap. 4.

Religiosi non debēt se iactare de professionis annis.

Cum igitur procurator denarium singulis daret nonnulli conqueri & eum iniustitiæ insimulare cœpere: illi enim qui portauerant pondus diei & æstus, & à mane vsq; ad vesperam laborarant; ægre ferebant, eos, qui nonnisi circa finem diei in vineam venerant, & vix horam laborando insumpserant, eadē mercede donari. quocirca procuratori dixere indignantes, *Hi vna hora laborauerūt, & pares nobis fecisti, qui portauimus pōdus diei & æstus.* Similes esse dixerim operas has militibus, quorū in libris Regum habetur mētio;

Operariorum murmuratio.

Matt. 20.

1. *Reg.* 30.

tio; hi enim vrbe Siceleg, quæ in tribu Simeon in finibus Iudææ sita erat, expugnata, nolebant socios, qui ad sarcinas relicti erant, impedimentaque custodierant, de spoliis prædaque participes facere.

Meriti magnitudo è tribus colligitur.

Notandum hic porro est, meriti magnitudinem & excellentiam è tribus potissimù rebus elici posse. Primo è temporis diuturnitate. Seruus enim, qui plurimos annos Domini sui obsequio impendit, maiora profecto promeretur eo qui nonnisi abhinc bimestri vel trimestri in familiam venit. Hoc potissimum nixus fundamento Iacob de soceri sui Laban inhumanitate & ingratitudine conquestus est. *Viginti annis seruiui tibi,* (Gen. 31.) & tã indignis me modis habes? Eodem nitebatur & filij prodigi frater, cum patri queribundus diceret, *Ecce tot annis seruiui tibi.* (Luc. 15.) Id est, Quid hoc video mi pater, tanto tibi tempore seruiui, & nunquam aliquo grati animi signo obsequiũ meum cõpensasti. Rex item Ezechias cum Deo fidelitatẽ suã testatam vellet, dicebat, *Memento quæso quomodo ambulauerim coram te in veritate & in corde perfecto, &c.* (4. Reg. 20.)

Secundo meriti magnitudinem augent difficultas, & labor, qui in opere insumptus est. Seruus enim qui vitam suam discrimini tui causa exposuit, pluribusq; caput obiectauit periculis, maiora promeretur beneficia, quam qui nudo seruitii & obsequii nomine cõtẽtus, nihil tui ergo passus est. Hinc D. Thomas Aquinas credit quoad præmium accidentale multis Martyrem parasangis Confessoribus, antistare; aliis item plurimis quoad essentiale, qui diutius sedi uino obsequio manciparunt, quamuis ipse nonnisi breuissimo spatio Deo fuerit obsecutus. (de verit. q. 26. ar. 6. ad 8.) Atque hæc est causa, cur merita nostra exigua sunt: quod videlicet nonnisi in facilibus lætisque Deo obsequamur, in difficilibus vero ipsum deseramus. Quamobrem vnusquisque nostrum audacter dicat, quod olim Dauid profugus coram rege Achis tẽpore prælii dixit, *Nunc videbis quæ facturus est seruus tuus.* (1. Reg. 28.) Cum enim difficultas aliqua resurgit, cum molestiarum procellæ ingruunt, dicamus Deo: iam videbis Creator & conditor meus, quid tuo sim nomine acturus, quid tui causa passurus; hodie fidelitatem tibi meam probare, hodie fidum obsequium meum tibi dedicare conabor.

Tertio ad meriti magnitudinem non parum facit, ipsa caritatis & gratiæ vis ac magnitudo: ita qui inter seruos amplius à domino diligitur, eius quoq; gratiora sunt opera, & oculis heri sui acceptiora. Ita Luc. 2. (Luc. 2.) Viduæ illius duos denarios gazophylacio inferentis eleemosyna Deo gratior exstitit, quam eorum qui thesauros ingentes & talenta regia offerrẽt. Ad eundem plane modum, ii qui hodie hora vndecima in vineam venêre, maiori mercede donati abeunt, quã qui ab auroræ principio in eodem desudarunt. Quamuis enim Deus iuxta meriti magnitudinem mercedẽ assignet; ex mero tamen beneplacito puraq; voluntate gratiam huic minorem, & illi maiorem erogat; eandem, put visum fuerit vnicuiq; distribuendo, adeo vt merito nemo conqueri, se cæteris quid minus accepisse, queat.

Creatura vna murmurare nõ potest licet alia à Deo perfectior sit condita.

Nam vt in ipso rerum exordio, nulla de Dei iniquitate iniustitiaq; conqueri potuit creatura, quod maiori dotata perfectione non fuerit, & minus absoluta facta sit. cum enim omnia è nihilo condiderit, vnicuique quod visum fuit, donauit: ideo etiã vnamquamq; creaturam infinitas illi agere gratias par est, quod eum nihil esset, imo nõdum existeret, Deus tibi esse aliquod contulerit, ita in gratiæ statu idem conditor Deus, omnia è peccato, quod nonnisi merũ nihil est, condidit, ac proinde quod huic maiorem, illi minorẽ gratiam elargiatur, nemo merito conqueri potest; at vnicuiq; potius ex officio incumbit, infinitas ei & immensas gratias & agere & referre.

Formosæ illæ Virgines, quæ in gynæceio & conclaui Assueri regis asseruabantur, ex omnium regnorum finibus congregatæ, Estheri inuidere non poterant, quod sibi illam à Rege prælatam, maioriq; honore affectam cernerent. (Esth. 2.) Nam eum vnaquæq; secum cogitaret, se è plebeia & humili ancilla regio tandem thalamo destinandam, & ad regiam propemodum dignitatem euectam, gemmis & auro rutilare; statuere in animo poterant, nullam sibi iniuriam fieri, si Esther cæteris ab Assuero præponeretur.

Dicen-

Dicendum est igitur, eos qui non nisi vndecima diei hora, id est, sub lege Euangelica in vinea Domini laborarunt, maiori dotatos gratia, quam qui in lege naturę aut Mosaica vixere, maiori etiam donari mercede, maiusque præmium recipere: atque illos immerito patremfamilias de iniquitate & iniustitia traducere & conqueri. quod enim denarium iis daret, quem condixerat, quemque operando promeriti erant, aliis vero serius venientibus tantundem daret, bonitati illius & benignitati adscribendum, in quo nullam culpandi aliis occasionem dedit. Relinquamus igitur iniuriosos hosce murmuratores & oblocutores, Deique potius benignitatem demiremur, atque ita parabolæ huic finem imponamus.

Cõclusio. Vos autem Christiani Auditores, animo repetite obsecro quidquid hactenus dictum est, reminiscamini, inquam, Ecclesiam vineæ, Christum Domini vineæ, nos ipsos vero operariorum imaginem gerere: Deum quoque omni diei, id est, vitæ huius, hora, sanctis inspirationibus permouendo, egredi, & nos conducere, vt in vinea hac laboremus: alios quidem in flore & aurora ætatis, alios vero in ætate virili & vitæ meridie, nonnullos etiam circa decrescentem senii diem. Hæc, inquam, animo vestro penitus insculpite, sanctis operibus incumbite, Dei vos obsequio consecrate, otium fugite & segnitiem; & cogitate, acriter illos a patrefamilias correptos, qui in foro steterant otiosi, exspectantes donec ab aliquo conducerentur: nolite stertere, otioque indulgere, sed toto vitæ vestræ tempore strenue laborate, vt cum vesper ingruerit, denarium in mercedem recipere possitis.

Deus omni vitæ hora nos ad se vocat.

Tu vero, ô æterne rerum conditor, magne familias pater, cuius vinea Ecclesia est, cuius operæ nos ipsi, & cuius labores cuiusque opera nostra meritoria; nos iam inde a baptismo vocasti, vt in hac vinea laboremus & sudemus; conduxisti, & nobiscum conuenisti; vt, postquam toto die, aut aliquo saltem tempore in hac vita laborauerimus, beatitudinis nobis denarium persoluas. Verba porro tua veracissima sunt, promissa tua certissima; conuenta tua irreuocabilia, adeo vt ne minimum quidem dubitemus: scimus enim, quod, quamuis opera ex seipsis nihil omnino valeant, modo filii tui meritis innixa suffultaque sint, pacto quod nobiscum iniisti præsupposito, in remunerationem tamen, tandem aliquando, id est, vltimo & nouissimo vitæ die, & circa ætatis vesperam denarium accepturi simus, vitam, inquam, beatam ac sempiternam, ad quam nos Pater & Filius & Spiritus sanctus perducere dignentur. Amen.

DOMINICA SEXAGESIMÆ.

Partes.

1. *Parabola quadam de verbo Dei.*
2. *Cur parabolis vsus Dominus, & quis seminans.*
3. *Quales esse oporteat satores verbi Dei.*
4. *Quæ alia seminatoris adiuncta.*
5. *De clamore Domini, & auribus populi.*
6. *Quod semen cadat secus viam.*
7. *Quod semen cadat supra petram, & quod inter spinas.*
8. *Quæ terra bona, & quis eius fructus.*

Exiit qui seminat seminare semen suum. Luc. 8.

FIGVRA.

SECVNDÆ generationis auctor Noe cum arcam, qua se suosque à diluuio immunes seruaret, à Deo iussus esset fabricare, magno eam artificio & industria compegit, ita vt in eadem diuersas mansiuncula & habitacula diuersis vsibus accommoda construxerit. Quintuplicia eidem fuisse credunt Doctores & loci illius interpretes; vnum sordibus egerendis destinatum, & foricarum vice fungens; in secundo, quæ ad victum necessaria erant, asseruabantur; in tertio animalia fera & indomita continebantur; in quarto, mansueta & hominum commercio gaudentia; quintum denique Gen. 8.

& postremum volueres simul & homines comprehendebat. fuere nonnulli, qui præsenti historiam hanc Euangelio accommodare conati sunt, in quo Redemptor noster parabolam de semine producit, cuius prima quidem pars secus viam cecidit, vbi & ab auibus sublata, & ab hominibus conculcata fuit; secunda in saxosa & confragosa loca, q ob humoris defectũ radices agere non potuit, ac proinde quamprimum exaruit; tertia vero in dumeta & spineta, à quib. suffocata, in herba & primo flore exstincta fuit; postrema autem in terrã bonam quæ fœlici segete herum beauit, fructumq; attulit tum sexagesimum, tum centesimum. Diuersitatem hanc terræ cui semen hoc creditur, prout Interpretes loci huius vnanimi consensu tradunt, varia illa arcæ habitacula designant: terra enim viæ pxima carnales & lasciuos denotare videtur, quorũ figura erat forica & sentina arcæ, q nonnisi immunda cogitent & impudica proferãt; saxa & lapides symbolum sunt superborũ, quos secundum arcæ cubiculũ repræsentat, in quo penus & horreum erat, & quidquid ad vitam sustentandam necessarium: in his enim sita potissimum est superbia & iactantia: spinæ & vrticæ, diuites & auaros significant; quorum imago fuit illa ferarum immaniumque bestiarum mansio: nam vt hæ dentib. & vnguibus cuncta dum rapiunt, dilaniant; ita & diuitiæ, q prout bene olim Redemptor, ait, vere spinæ sunt. Terra autem bona & ferax, fructumq; proferens amplissimũ, sunt animæ sanctæ, & virtutib. deditæ, per quartum & quintum arcæ habitaculũ, in quo animalia mansueta, aues simul & homines stabulabãt, designatæ. Horum autem triplex status ordo potest: alii quippe in statu coniugali sunt, quos domestica illa animalia demonstrant (animalia autem sunt, q generationi & proli procreandæ dent operam, q ipsum animali omni proprium est; mansueti sunt & mites, quod neuter alterum debeat offendere, aut aliquod proximo malum inferre) atque hi fructum ferunt tricesimum. Alii in continentiæ statu viuunt, quos homines in arca comprehensi designant: nam quamuis in arca aliquot coniugũ paria essent, generationi tamen, prout nonnullorũ interpretum opinio est, quam diu terra diluuio stagnaret, operam non dedêre continêterq; inter se vixere. hi porro fructũ sexagesimum, geminato fœnore proferunt. Alii denique virgines sunt, quos denotant aues quæ cœlos volando petunt, & intra nubes habitare interdum videntur. Hi enim quam proxime ad Angelorum naturam cognationemq; accedunt, puritateque vitæ quam in terra ducunt, Angelicam puritatem æmulantur, cœlitibus iniuriam facturi; hinc etiam fructum centesimum afferre dicuntur: Videte igitur, vt arcæ habitacula & cubilia cum terræ diuersitate, de qua hodiernum Euangelium loquitur, conueniant & coincidant. Hoc ipsum expositur, Sancti spiritus opem & auxilium, idque consueta Deiparæ intercessione, quam vt mediatricem adhibeamus, enixe imploremus, dicamusque cum Angelico paranympho.

AVE MARIA.

Tantus verbi Diuini splendor & dignitas est, Auditores, tamq; ipsum admirabile tum cœlestibus cũm hominibus apparet, vt sicuti non vnum, sed varia & millena propemodum effecta continet, ita idcirco non vnico, sed plurimis in sacris litteris nominib. appelletur, & infinitis propemodum rebus simile esse perhibeatur. Denotat enim cum primis effectus, potentiam essentiamq; illius, ipsa pluuia, quod nomen præ reliquis primo iã mihi occurrit: quo nomine ipsum Dauid rex appellauit: *Pluuiam voluntariam segregabis Deus hæreditati tuæ.* Quo in loco de genuina ac vera doctrinæ diuinæ pluuia, quæ hæreditati Iesu Christi, id est, Ecclesiæ, reseruata est, locutus est: in Ecclesia enim Deus nos docet, & verbo doctrinæ suæ, velut pluuia quadam cœlesti animos nostros irrigat.

Sacra scriptura verbum DEI variis rebus assimilat.

Psal. 67.

Didicerat hanc loquendi rationem Dauid à legislatore Moyse, qui Ecclesiasten & prædicatorem agens, verba sua pluuiæ esse similia exoptabat, doctrinamque rori. Hinc in cantico ait: *Concrescat in pluuiam doctrina mea, fluat vt ros eloquium meum*, vt his

Deut. 32.

his loquendi modis verbi diuini suauitatem dulcedinemque exprimeret.

Apoc. 1. Admirabilis ille vir, quem Ioannes in Apocalypsi vidit, quemq; Iesu Christi imaginem referre credit, cuius caput instar lanæ album, oculi instar flammarum scintillantes, facies solis instar rutilans, manus stellis erant plenæ; vocem tanquam vocem aquarum multarum habere describitur, *Et vox illius, tãquam vox aquarum multarum.* Quo mysterio designatur, quod quemadmodum aqua terram sterilem & infœcundam irrigat fœcundatq;, ita sacrum Dei eloquium animas Christianorum impinguet, & spirituales in eis fructus producat.

Propheris quoq; de encomiis vocationeque Messiæ, qui celebris in mundo cõcionator futurus esset, quemque Pater æternus deinde audiri præcepit, *(ipsum audite)* agentib᷑; inter ceteros Ecclesiasticus de eo hunc in modum locutus est, *Et ipse tanquam imbres mittet eloquia sapientiæ suæ.* Omnem hic Messiæ doctrinam sapientiæ nomine nuncupat; quod sancta hæc doctrina nonnisi quam sapientissime prudentissimeq; exponenda sit, omniaq; verba sinceri Concionatoris ore prodeuntia modestiam & sapientiam, non autem inanias & fucum eloquentiamq; puerilem, spirare oporteat. *Matth. 17.* *Eccl. 39.*

Verbum Dei securi comparatur. Secundo sacrum Dei eloquium securi cõparatur, vt è verbis Ioannis Baptistæ colligere est, qui primus hac comparatione vsus est, dum in Palæstinæ desertis clamaret, *Iam securis ad radicem arboris posita est*, quem locum Hieronymus exponens ait Euangelii prædicationem vere & merito securis nomine appellari, ꝙ concionator eam radici, id est voluntati, & non ramis, apponere debeat, altaque voce inclamare, *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur.* *Matth. 3.* *Luc. 3.* *Matth. 3.*

Dan. 4. Hinc apud Danielem male securim is posuisse censendus est, qui arborem illam proceram, Nabuchodonosorem inquam, radicitus non exscidit, nec funditus amputauit, quæ deinde repullulans, ad priorem proceritatem reuersa est: *succidite arborem & dissipate illam, attamen germen radicũ eius in terra* [illegible]

dimittite. Vt ita euidens fiat, genuini & veri Euangelistæ partes esse, non inanes inanium conceptuum ramos conuertere, nec arbores iniquitatum solummodo agitare; sed ad radicem securim figere, & funditus eas exscindere. Dauid Goliadam expugnaturus: ita primum lapidem iecit, vt frontem feriens vno eum ictu ad terram deiecerit, prostrato ceruices præciderit, vitaque priuauerit. Hunc imitetur sapiens concionator, qui cum mundi peccatique Goliath indies confligit, & ingentes illos colossos gestit prosternere; pedes inquam illorum non feriat, in brachia non collimet, sed caput & frontem petat, itaque victoriam consequetur. Concionator Dauidi comparatus. *1. Reg. 17.*

Hinc pater ille familias, cum ficum nullis onustam fructibus, sed frondibus repletam cerneret, quamprimum eandem succidi fecit, & radicitus exstirpari, *succidite ergo illam, &c.* Ipse quoque Dominus Israelitis olim præcepit, vt quamprimum ac terram Chanaan ingressi essent, arbores omnes infrugiferas stirpitus exscinderent, quin & in Exodo postq̃ omne cum gentib᷑ commercium, nationumque idolis seruientium familiaritatem & connubia vetuisset, etiam lucos radicitus succidi, & aras subvmbrosis nemoribus constitutas euerti voluit, *sed & aras eorum destrue, confringe statuas, lucosque succide.* Allegorice hæc omnia denotabant, concionatores & præcones Euangelii Christi, veros illos cœli legatos, mundi huius regionem verbi diuini securi accinctos intrando, omnes inutiles vitiorum propagines exscindere & stirpitus euellere, imo ne radicem quidem vllam aut germen relinquere debere. *Luc. 13.* *Deut. 20.* *Exod. 34.*

Tertia verbi Dei figura & imago est fermentum, cui ipse Redemptor similem doctrinam suam esse perhibuit: turbas enim docens aiebat. *Regnum cœlorum simile est fermento, quod acceptum mulier abscondit in farina satis tribus.* Scio, per fermentũ hoc Iesũ ipsum à S. Hieronym. & Ambrosio Apostolos a Chrysostomo, charitatem ab Augustino intelligi: verum, eodem Hieronymo teste, de scripturarum quoque sanctarum intelligentia verboq; diuino capi potest; atq; Verbum Dei fermento assimilatur *Luc. 13. in Matth. Lib. 1. q. Euang. qu. 12.*

per-

per tria illa farinæ sata, tres animæ nostræ potentiæ, irascibilis, concupiscibilis & rationalis commode exponi: cum enim verbum Dei attente auditur, partem rationalem erudit & instruit, irascibilem compescit, & concupiscibilem refrænat. Ipsum fermentum est, quod patientiam auget, quod virtutes in anima producit, omnemque animæ nostræ fortitudinem excitat & commouet: fermentum est, quod res spirituales animique pietatem sapidam reddit, & gustum illius conciliat. Quod ipsum cum rex Israel degustasset, mox exclamat, *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel & fauum ori meo.*

Psal. 118.

Verbum Dei gladio confertur. *Heb. 4.* *Hom. 3. in 12. Num.* *Epist. 58. & lib. 20. de ciuit. ca. 21. lib. 3. de virg.*

Quarto sacra Dei doctrina & eloquia cœlesti gladio comparantur. Vnde ad Hebræos Paulus doctor gentium: *Viuus est sermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti.* Quamuis autem locus hic de verbo increato, (vt quidem Chrysostomus, Ambrosius, Theophylactus, Theodoretus, Oecumenius, Thomas Aquinas, Caietanus, aliique exponunt) intelligatur; plurimi tamen interpretes de verbo creato intelligendum putant, vt Origenes, Augustinus, Ambrosius, & sexcenti alii.

Apoc. 1. *Lib. 20 de ciu. cap. 21.*

In rei huiusce veritatem, ex ore viri illius admirabilis; quem Apocalypseos initio Ioannes describit, gladius anceps egredi legitur, *Et de ore eius gladius vtraque parte acutus exibat.* quem Primasius, Aretas, Pannonius, Richardus à S. Victore, & communis doctorum expositio, verbi diuini figuram esse credit. Anceps autem dicitur tribus de causis, primo propter vtrumq; testamentum, quo hæcce doctrina comprehenditur, vt quidem Augustinus censet. Secundo, quod in veteri Testamento vitia & superfluitates carnales, in nouo autem animi & spiritus dedecora næuosq; præscindat, quæ opinio Richardi Victorini est. Tertio, quod qui ipsum despiciunt, tum in anima, tum in corpore castigabuntur. Atque hæc communis Patrum sententia & expositio est.

Cant. 4.

In Canticis Canticorum, lectulus regius à sexaginta de fortissimis Israel, & binos quidem gladios, vnum in manu, alterum in vagina habentibus, custodiri ambirique dicitur. *Lectulum Salomonis sexaginta ambiunt de fortissimis Israel, vniuscuiusque ensis super femur suum.* Theodoretus hoc de doctrina diuina interpretatur, notaque vnumquemq; à stipatoribus his duobus instructum gladiis fuisse, adeo vt qui tum animo tum manib. verba diuina complent, vere fortissimi & maxime strenui dici debeant.

Quid? an non omnes hæ comparationes egregiæ videntur? ita profecto, at quæ præsentis diei Euangelio sub parabolicis inuolucris continentur, omnes videtur excellere: in qua verbum Dei semini comparatur, quod ab agricola seminatum, partim secus viam, partim in loca saxosa, partim in spinetum, partim in terram bonam cecidit, quod ipsum fructum attulit centesimum. Euangelista Lucas eandem descripsit, *Exiit qui seminat seminare semen suum, &c.* Hanc vt melius intelligatis, primo satorem describam, ac deinde semen examinabo, ac duobus hisce membris vniuersam parabolæ huius medullam comprehendam. *Luc. 8.*

Seminans hic, Christus est.

Quod ad primū igitur spectat, sator hic, teste Hieronymo in Matthæum, Chrysostomo homil. quadragesima quarta, Sancto Irenæo lib. 4. contra hæreses, ipse Christus est, qui ab omni æternitate arcano Patris sinu egressus in hunc mundum descendit, verbi sui semētem disseminaturus. Dictum autem est, *Exiit seminare semen suum*, quod nullus vnquam exstiterit, suum qui semen seminauit, sed omnes quotquot hactenus seminarunt, nonnisi Christi Iesu semen disseminarunt. Hinc Prophetæ, cum quid olim prænuntiare ac interminationem aliquam intentare vellent, hoc semper vsi sunt exordio. *Hæc dicit Dominus:* Christus autem turbas docens, semper ait, *Ego autem dico vobis.* *Luc. 8.*

II.

Christus inter docendum parabolas miscebat. *Matth. 13*

Verum, antequam prouehamur longius, & sinus in ventum laxemus, notandum est, Christum docendo concionandoque parabolas vt plurimum adhibere solitum, Vnde Matthæus Euangelista dixit, *Et sine parabola non loquebatur ad eos.* ita quippe iidē assueuerat, vt nihil propemodum in rerum natura, vel in quotidiano hominum vsu reperire sit, è quo non comparationes similitudinesque, quibus mysteriorū suorum dignitatem ita no-

ita nobis commodius ob oculos poneret, eliceret. Dixit enim regnum cœlorum alias simile esse fermento, decem virginibus, grano sinapis, alias thesauro abscondito in agro, margaritæ pretiosæ, nuptiis regiis, interdum bono pastori, vineæ, Domino mercedem operariis persoluenti, sagenæ missæ in mare, agro triticum & zizaniam producenti; deniq; seminanti, vt in præsenti Euangelio, *Exiit qui seminat seminare.* *Luc. 8.*

Deus vult omnia nobis creata rerũ cœlestium memoriã refricare. Et reuera, si rem accuratius perspicere velimus, penitiusque intueri, inueniemus profecto, non alia Christum de causa tot parabolis similitudinibusque vsum, quam vt nos hac ratione cogeret quodammodo, rerum cœlestium perpetuo recordari, ac velut in tabula singula propemodum creata repræsentanti, earum nobis imaginem subijceret. Vult nimirum, pastorem ouium tuarum, semen agri tui, vuas vineæ, nuptias quas celebras, thesauros quos asseruas, annulorum tuorum gemmas & margaritas, retia quibus piscaris, termutationes, omnia denique quæ hic agis & moliris, cœli tibi memoriam refricare, mysteriaque diuina edocere.

Industria ad alphabeti litteras edocendas. Simile. In quo imitari videtur cordatum illum & sapientem regem, cuius historiæ veteres meminere; hic cum filium prima elementorum nomina & alphabetum docere conaretur, & ille obtusioris ingenii ipsum memoria tenere non posset, hac industria vsus est. Alphabetum ei tradidit, non in charta exaratum, nullisq; characteribus expressum, sed tot ei pueros pedissequos addidit, quot alphabetum litteras contineret; quibus ipsa elementorum nomina imposuit, primo § A, secundo § B, & sic ceteris cetera. Atque ita factum est, vt puer hic cum aliis agens colludensque, & nomine vnumquemque suo quod pater indiderat, cōpellans elementorum nomina quamprimum perceperit. Eodem prorsus modo Deus cum hominibus egisse censendus: atq; hoc ipsum erat, quod iam ab initio filio Pater æternus faciendum præceperat, vt nimirum cœlos super terram conderet; ait enim per Isaiam, *Fili mi, ego posui verba mea, vt cum illis plantes cœlos in terra.* Cœlos autem in terra plantare nihil est aliud, quam omnibus è rebus comparationes & similitudines elicere, quo nobis, qui *Isai. 51.* hic in terra viuimus, perfecta rerum cœlestiũ notitia inferatur. Ipsum est dulcedo illa, mel & lac, illud quod Messiæ temporibus colles destillaturos prædixerant Prophetæ: *Stillabunt montes dulcedinem, & colles lac & mel.* ipsum deniq; denotabunt parabolę illę, quas toties Dominus produxit, & præsertim ipsa Euangelii hodierni. *Ioel. 3. Amos. 9.*

Luc. 8. Sator verus Christus est. *Exiit qui seminat.* Dixi, & iterum dico, Auditores, satorem hunc Christum Redemptorem esse, illum ipsum qui cœlis semel exiit, quo in terram delaberetur, humanamque naturam indueret; qui deinde sacratissimo Virginis vtero exiit, doctrinam Euangelicam disseminaturus. Qui verus seminans & agricola est, cum per Prophetam ipse de se locutus sit, *Ego sum colonus*, & seminator. Et sane omnes seminantis proprietates requisitaque peroptime in ipsum quadrant. Seminator enim, cum agros conserit, quamuis opulentus sit, multumq; agri possideat; humilem & abiectam vestem assumit, nullumq; fastum præfert: ita & Iesus Christus in hoc mundo euangelizaturus, doctrinãq; disseminaturus, quāuis omnia, vtpote creator, possideret, omniumque rex esset; vili humanitatis nostræ sacco, qui deinde ipsi passionis die conscissus & dilaceratus fuit, sese induit. Colonus adhæc, boues quibus arua proscindat adhibet: Christus Apostolos, qui instar valentium & torosorum boum, præfractorum & obstinatorum glebas effringerent, & sementem Euangelii mundi noualibus concrederent, sibi delegit. Ideo etiam *exiit qui seminat seminare semen suum &c.* *Zach. 13. Seminantis proprietates Christo optime conueniunt.* *Luc. 8.*

Mysteria sua Deus simplici & communi modo exponit. Aduertite hic etiam, Deum mysteria non sublimi & difficili quadam ratione proponere; nec comparationibus & similitudinibus à motu cœlorum, planetarum influxu, maris reciproco meatu, origine fontium, ventorum causationibus, solis defectu, neu ab mutationibus elementorum petitis, quæ ipsis etiam Philosophis ad disquirendum difficilia sunt, sed a rebus obuiis, domesticis, vulgaribus, & captui nostro accommodatis, vti solitum, quo ita ab omni hominum genere intelligantur. Atque hinc inprimis singularis quædam Dei bonitas & benignitas erui potest, quæ nullam vnquam maiorem erga

homines exhibuit, quod diuinam maiestatē hic exuerit, & cœlestem illam, angelicam, sublimem, & philosophicam, vt ita dicam, loquendi rationem; quo nostro captui sese accommodaret, & nostrum dicendi characterem stilumque effingeret, sepofuerit. Quod ipsum veterum quidam Prophetarum demiratus ait, *In terra visus est* magnus ille Deus, qui cum angelis agere & versari consuerat, *& cum hominibus conuersatus est*, eorum lingua locutus, eorum phrasim imitatus, ad eorum se stilum conformans.

Baruch. 3.

Atque hæc vnica est ratio, cur amans illa sponsa sponsum suum in domum maternam abducere tantopere desideraret, quo nimirum sermone vulgari, & communi loquendi ratione & lingua, vt dicitur, materna vti eum cogeret; *Tenui eum*, inquit, *nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ, & in cubiculum genetricis meæ.* Non putabat scilicet amans illa maiorem sibi accidere felicitatem posse, quam si sponsus inter cognatos & notos constitutus, illorum se vocibus & sermonibus accommodaret.

Cant. 3.

Simile.

An non enim magnum humanitatis beneuolentiæq; argumentum foret, si rex cum arcana sua consilia rustico cuidam communicare vellet, regium loquendi morē seponens, vulgatē & plebeium assumeret, aulæq; phrases cum rustica loquendi ratione, quo ille melius & commodius, eadem intelligeret, commutaret? Idem omnino, Deus Opt. Maxim. interdū egit. Moses enim, dum Israelitis, quæ à Domino in deserto & alibi receperant beneficia, vti mannæ imbrem, vestiū conseruationem, idque quadraginta annorum spatio, coturnicum epulū, viperarum morsus depulsos; in memoriam reduceret; tandem velut omnium maximum, & ob quod maximas ei agere deberent gratias, subnectit, *Vt recogites in corde tuo, qui sicut erudit filium suum homo, sic Dominus Deus tuus erudiuit te*, sermone tibi vsitato loquendo, teque suū idioma edocēdo.

Deut. 8.

III. Concionatores nimium sublimia docere nō debēt.

Hinc efficitur, concionatores Euāgelicos, exemplo Domini sui, non nimium sublimia, aut a communi hominum captu remota tractare, vel pro concione proponere debere, quæ nullus auditorum intelligat. In quo hodie tamen plerique delinquunt; quod profecto intolerabile est, dum honoris proprii quam salutis animarum studiosiores sunt, & seipsos potius iactant, quam auditores ad bonam frugem inuitant: similes sicut illi Euangelicæ, quæ laras quidem & patulas proferebat, quibus seipsam ostentabat, frondes; nullū tamē, quo domino satisfaceret, fructū.

Minorum Patriarcha Franciscus Assisias, cum fratribus concionandi normam præscriberet, edoceretq; qua alios ratione edocerēt, ait, verba vestra pudica sint & honesta, modestiam spirantia & zelum, auditorum saluti incumbentia, vitiorum regnum destruentia, ad virtutem excitantia; illis tartarea supplicia interminando, his autem sempiternam gloriam, idq; quam compendiosissime, promittendo. Imitando nimirū illū, de quo in Apocal. cuius ex ore gladius anceps egrediebatur; & manus stellas præferebant. Gladius enim verbi Dei vtrimq; scindat oportet, vitia quidem eliminando, virtutes autem inserendo; concionator Christianus arma in ore gerat, quo impios verbi sui & doctrinæ acie percutiat, stellas vero manu, quo iustis beatitudinem & gloriam cœlestem promittat.

Apoc. 1.

Dominus hic allusit, cum Isaiam Prophetam; qui sublime incarnationis diuinæ mysterium describeret, ad se vocans ait, *Sumes librum quemdam, & scribes in eo stilo hominis*. Hominis autem stylo, & calamo scribere aliud non est, quam alta & diuina fidei nostræ mysteria modo quodam vulgari, noto, hominūque captui accommodato pertractare, ita vt omnes quam facillime singula intelligant.

Isa. 8.

Idem Dominus, cum in impium Balthassarum Regē Babylonis digno flagello animaduertere constituisset, & furorem suum denuntiare, & tū iniquitates quas commiserat, tum supplicia quæ ob easdem promeritus esset, declarare, nonnisi hominis manum, quæ eadem parieti inscriberet; adhibere voluit: *In eadem hora apparuerūt digiti, &c.* Cur humanā hic dexteram adhibere Deum voluisse existimatis? equidem, aliis rationibus relictis, non aliam fuisse causam credo, quam vt melius barbarus ille Scripturam intelligeret; & quoniam propter solum hominem scriptura hæc exarata erat, ideo etiam hominis dextra, calamo, & stylo eandem descibi voluit.

Dan. 5.

In ha-

Exod. 38. In huius rei signum Mosi, vt bene sanctus obseruauit Gregorius, præcepit, vt præter tot fontes, tubos, syphones & canales aureos, etiam æneæ aliquot vasa, diuersæ magnitudinis & formæ, in sacrificiorum vsum concinnaret. Vult enim prædicatores suos, non sublimia modo & alta populo mysteria, curiosasque disquisitiones, verum etiam minora, & tenuiora, quæ animarum salutem, & spiritus emolumentum potissimum concernunt, pro concione proponere.

Curiositates honestas & profectus proponere interdum licet. Non quod penitus hic notabiles damnare curiositates magnamq; tum doctrinam, cum vtilitatem continentes, velim: si enim concionator non adiui Ipsius, sed gloriam animarumque salutem eas depromit, dubitandum non est, quin omnis concionum illius ornatus, & decoramentum Deo sit futurum quam gratissimum. Iudith enim dum se gemmis & margaritis ornauit, dum crinem calamistro discriminauit, dum vestes cocco & bysso diuites induit, quo Holoferni gratior appareret, nulla ratione peccauit: præsertim cum id non vanitatis causa, sed Spiritus sancti instinctu, fecisse eam sacra Scriptura dicat. Ad hunc etiam modum Christus magnus ille concionator cœlo delapsus, doctrinam hanc diuinam edocens, instar satoris eandem disseminat, & vulgaribus parabolis exponit, quid enim seminante & semine tritius aut magis obuium haberi potest? Iudith. 10.

Concionatorem igitur, Christi exemplo familiarius cum auditoribus agere oportet, eorumque captui conceptus suos adaptare; si enim prouecti sint, & multa rerum cognitione polleat, sublimia proponat; sin minus, serpat & vulgaria consectetur. Atque hoc modo verba illa Lucæ intelligenda sunt: *Quis putas, est fidelis dispensator & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam, vt det illis in tempore tritici mensuram?* Fidelis ille, & œconomus seruus, quem familiæ suæ Dominus præfecit, vt tempore messis mensuram det, concionator Euangelicus est, per mensuram autem hanc tritici verus verbi diuini annunciandi modus designatur: ipsum enim dum promulgatur, mensura & mediocritas adhibenda, sublimibus scilicet & doctis, alta & erudita; plebeiis autē & imperitioribus obuia & communia præferenda sunt. Modus enim & mensura tam hic quam omnibus in rebus, sunt necessaria.

Luc. 12. Mensura & modus in concionibus adhibendus.

Modum hunc seruare didicerat Paulus cum ad Corinthios scriberet, *Non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus, tanquam paruulis in Christo lac vobis potum dedi, nō escam.* Prudentis concionatoris est idipsum imitari, indoctioribus simplicia, doctioribus autem magisque versatis altiora & solidiora elargiri. Hinc etiam Moses, cum facie instar solis resplendente monte descenderet, legis tabulas populo prælecturus, vultum velauit, ac velamine emicantem splendorē cohibuit, ne forte populus perterrefactus ab eo fugeret. Vt vero populariter & simpliciter cum iis agat; eorum se moribus agendique rationi accommodat. Audiamus quid hanc in rem dicat Papa Gregorius, *Coruscantem coram populo faciem velat, qui intima claritatis arcana non reuelat.* 1. Cor. 3 Exod. 34.

Ioanni quoq; in Apocal. Dominus præcepit, vt templum, altare, & quotquot in ipso adorarent, metiretur: quod mandatum Richardus à S. Victore ita exposuit, *Hoc templum cum altare metiri, præcipitur, quisquis actiuis, siue contemplatiuis verbum eruditionis ministrare secundum vtrorumq; capacitatē admonetur.* Concionator itaque hoc exsecutus priusquam ad dicendum sese accingat, templum & altare & adorantes circa ipsum, diligenter dimetiatur necesse est, id est auditorum conditionem, qualitatem, ingenium, mores, virtutes deniq; & vitia perspecta ad vnguem habeat. Extrem. part. past. lib. 5. Apoc. 11.

Totum igitur hunc tractatum concludentem audiamus Gregorium, dum ait, *Pro qualitate igitur audientium, formari debet sermo doctorum.* Nam vt citharædus, inquit, non eodem cordas omnes pulsat modo, ita & cōcionatores non vna eademq; cum omni hominum genere agere ratione par est, sed cordatum illum agricolam, qui exiit seminare semen suum, imitari. Prolog. 3. part. pastoral.

Christus scilicet cœlesti habitaculo & ipso Patris sinu egressus est, quo semen suum hic seminaret; vt præco Christianus videat & discat simul, vnde eum exire necesse sit, cum ad concionandum se accingit: à Deo nimirū à pretiosis filii eius vulneribus, seruore Spi-

ritus sancti egrediatur, inquam, oratione, animarum zelo, rerumque diuinarum contemplatione. Paulus Gentium Doctor, & electionis vas, tertio zelo, in quo arcana verba & recondita mysteria, quę non licet homini proloqui, audierat, egressus est, Isaiæ Prophetæ os Seraphin calculo, quem de altari acceperat mundauit, priusquam vaticinaretur: Apostoli quoque nonnisi post acceptum Spiritum paracletum docere Euangelium incepere.

2. Cor.12.

Isai.6.

IV. Luc.8. Allegoria.

Exiit qui seminat. Vt allegoricè hoc exponã, videtur hic ipse Deus Pater, iustitiæ domo, cui ob peccatum Adæ inclusus tenebatur, egredi & in patentem misericordiæ campum prodire, semen suum, id est, Christum Dominum, in sacratissimo Deiparæ Virginis vtero seminaturus. Porro diuinum hocce semen primo secus viam cecidit, ipsa videlicet natiuitatis Dominicæ die, neque enim in palatio, non in domo aliqua, sed in stabulo communi, haud procul à via regia sito, natus est. Deinde cum hominibus conuersatus, & turbas docens, in saxa visus est cecidisse, cum sæpius eũ Iudæi lapidibus obruere conati sint: haud multo post in spinas & rhamnos incidit, amarissimę nimirũ passionis tempore, quando spineo serto redimitus, omnium ludibriũ factus est. Deniq; in terrã bonam cecidit, quando in sepulchro positus, rediuiuus & gloriosus resurrexit, *& ortum fructum fecit centuplum:* resuscitatus enim patres limbo detentos eduxit, portas paradisi reserauit, inferos vectibus ferreis occlusit, peccatorum remissionem obtinuit, mundumque vniuersum redemit, reipsa declarans quod in Euangelio olim ipse docuerat, dicens: *Nisi granum frumenti,* quod ipse Christus est, *cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet:* nisi enim ipse mortem oppetiisset nullus præter ipsum salutem fuisset consecutus. *Si autem mortuum fuerit, multum fructum affert, &c.* quod è mundi totius redemptione satis euidenter colligi potest. Iam vero litteralem sensum disquiramus, *Exiit qui seminat seminare semen suum, &c.*

Christus semini comparatur.

Ioan.12.

Luc.8.

Qui seminat nonnisi manu seminat: ita verbi Dei prædicator manu potissimum facere debet, id est, operibus sanctis & piis. Hinc in Leuitico Dominus diuerso semine agros conseri vetuit. Is porro diuersum semen seminare dicendus est, qui aliud verbis, aliud operibus seminat, operibus quidem semen prauum, verbis vero & cõcionibus bonum. Qua de re Basil. Magnus agens, dicere solebat, cõcionatoris vestem è duplici contextam esse debere materia, operibus videlicet ac verbis.

Leuit.19.

in Psal.44.

Deinde sator hic exit, seminaturus, & in apertum se prodit: *Exiit qui seminat,* de die inquam & publice, qui enim clanculum & in abscondito concionatur, merito suspicionis notam incurrit; adeo vt metuendum sit, ne hæreses doceat, prauaque dogmata disseminet. Hinc de sapientia sapiens locutus ait. *Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem suam.* Atque idcirco Christus, dum pseudoprophetiæ & mendacii à Iudæis, impostricisque doctrinæ insimularetur, hanc a se calumniam dimouens, non aliud in sui purgationem, & ad innocentiam testandam, argumentum protulit, quam se palam omnibus semper docuisse, in synagogis, viis publicis, & compitis, nulla verò vnquam conciliabula occulta coëgisse, aut tenebras doctrinæ spargendæ ergo quæsisse. *Ego semper palam locutus sum, & in occulto locutus sum nihil.* Quicunque igitur hoc modo Dei verbum non disseminat, bonus dici sator nequit, sed *inimicus homo:* & sane inimicus ille homo de quo in Euangelio, nõnisi nocte, tenebris densissimis cuncta occupantibus, zizania sparsisse legitur, *cum dormirent homines, venit inimicus homo, &c.*

Concionator publice semper concionetur.

Prou.1.

Ioan.18.

Matt.13.

Sator autẽ hic exire videtur, vt multos agri Ecclesiastici cultores confundat eorũq; inertiam & vecordiam coarguat, qui sæpe quidem exeunt, non seminandi, sed metendi, & in horreum colligendi gratia; quibus merito obiici illud Matthæi queat, *Metis vbi non seminasti.* Et est profecto deplorãdum, Pastores & Præsules Ecclesiæ, tot opes in Ecclesiæ agro colligere, id est, tot villas & domos coemere, quem tamen nunquam aliqua prædicationis semente excoluere. Nemo autẽ colligere carnalia potuerit, qui spiritualia prius non seminarit. Vnde Apostolus, *Si nos vobis spiritualia seminamus, magnum est, si carnalia vestra metamus:* Erubescant igitur & pudore cõfundantur magni illi doctores, multa rerum cognitione & scientia pollentes, qui ex aliorum quidẽ opibus quales sunt Ecclesiasticæ, viuere

Inuectiua in doctores, qui non concionantur.

Matt.25.

1.Cor.9.

viuere volunt [...] Deo accipere, communicare [...] nunquam ad prædicandum, scribendum [...] putandum, aut alia scientiæ documenta in Ecclesia edenda egredientes. At hic *exiit seminare semen suum*.

Luc. 8. Seminatoris circumlocutior quam creatoris.

Quamuis autem plurima Deus nactus sit nomina, quæ ex actionibus et variis indita sint; hoc tamen satoris, velut pulcherrimum & maxime eximium, sibi præ cæteris delegit. Quod qui penitius examinare, & accuratius inquirere voluerit; inueniet profecto, nomen & opus seminantis longe dignius esse, & eminentius quam creantis; quod ipsa gratia nobilior sit, magisque emineat quam natura. Deus siquidem, in quantum creator ipsa elementa & totius vniuersi machinam condidit; in quantum vero sator, verbum suum, gratias, Sacramenta, salutem nostram, delictorumque nostrorum expiationem, seminauit. *Exiit qui seminat*.

Luc. 8.

Et qui ipse solus seminandi onus opusque suscepisset, ceterosque omnes ab eodem excluderet; dicitur, *qui seminat*; quamuis enim mundus, caro & diabolus interdum seminent, veritamen seminatores non sunt, sed seminis deprauatores. Solus porro Christus Iesus seminat, qui sementem proprii etiam voluit sanguinis imbribus irrigare, æquum quippe erat, vt semen cœleste & diuinum cœlesti etiam pluuia irrigaretur, itaque fructum ferret.

Ibidem. Multi prædicatores, mundi semen seminant, & non Dei. Leuit. 19. Sap. 4. Matt. 12.

Exiit qui seminat seminare semen suum. Apposite Spiritus S. hic *semen suum* ait. Sunt enim plurimi qui non suum, id est, Christi, sed alienum, id est, diaboli, carnis mundi & hæreseos semen seminant. Atque ideo etiam olim vetuit, ne diuersum vni agro semen concrederetur. Neque enim aliud semen, quam Dei seminandum est, nam, vt bene monuit Sapiens, *Adulterina plantationes non dabunt radices altas*, nec spuriæ stirpes propagines proferent longius.

Christus in Euangelio legitur clamasse. Ioan. 7.

At nondum hic sator quiescit, sed semen iaciens clamat alta voce, *qui habet aures audiendi audiat*. Cæterum, tertio Christus clamasse in vniuersa Euangelii serie legitur: Primo hoc loco, secundo, dum ait, *qui sitit, veniat ad me & bibat*, tertio cum in crucis ara expirans animam [...] Patri reddidit. Moriendo quidem clamans diabolum perterruit & deui[...]cit; cum dixit, *qui sitit, &c.* de Spiritu S. locutus est, quem credentes recepturi erant; iam vero omnes ad verbi diuini auditum attentionemque inuitat, Ioannem Baptistam pœnitentiam in desertis Palæstinæ prædicando clamasse Euangelista perhibet, *Ego vox clamantis in deserto*, & ecce hodie vocis illius auctor & magister, ipse inquam Dei filius alta voce inclamat, *Qui habet aures audiendi audiat*.

Ioan. 1. Matt. 13.

V. Verbum Dei auditu dignũ est, & auditũ plurimum prodest.

Cæterum in docendo hic exclamat, vt nos omnes edoceat, quam sit aures verbo Dei adhibere, concionatoresque diligenter auscultare, necessarium; suasit hoc olim ipse Pater æternus, cum de filio diceret, *ipsum audite*, filium meum, quem vobis in doctorem misi, cuius verba spiritus & vita sunt. Bene autem Dei verbum vitæ nomine appellatur, quod vitam afferat, animasque sceletum sepulchris conditas egredi cogat, ac mortuas penitus resuscitet. Quod & in Ezechiele aperte patet, cum ad vocem Dei sparsa per agrum cadauera, & ossa arida, putrida, fœtida, resurgũt; & redanimantur. Quin & Apostolorum princeps Petrus cum Christi magistri sui potentiã, verborum efficaciam, spiritu[...] feruorem efferet, ait: *Verba vitæ habes*, id est, mortuos spiritu ad vitam loquendo reuocas. Ideoque *qui habet aures audiendi, audiat*.

Matt. 17. Ezech. 37. Matt. 16. Ioan. 6.

Vidi, quotquot aures habent, diligenter auscultare, multi enim aures habẽt, non quidem verbo Dei, sed mundi tumultib. & turbis patentes, quo nihil tamen Deo displicere magis potest. In cuius rei signum olim sibi victimam voto promissam, offerri noluit cauda & auribus truncam. Glossa autem linearis hunc cauda carentem esse putat, qui nouissimorum vix vnquam recordatur. Nam vt cauda animali extremum est, ita mors, iudicium, tartarus & cælestis gloria vltimi vitæ nostræ alphabeti characteres sunt, Is autem qui nouissima vix vnquam ob oculos habet, auribus carere merito dici potest, vtpote cui omnis de morte iudicioque extremo sermo grauis fit ac molestus. Huiusmodi autem sibi in victimam immolari aut offerri vetat Deus.

Nolebat olim sibi Deus victimas aurib. & cauda truncas immolari. Leuit. 22.

Deplorandum est autem, peccatores, auribus quidem a Deo donatos, verbum Dei audire nolle, imo ne clamanti quidem credere velle. An non enim miserrimũ est, surdos illos,

Peccatores verbũ Dei non audire deplorandũ est.

 & ta-

& tamen auritos, quæ Deus, Sancti, Prophetæ omnes docent & inculcant, audire nolle. Loth de Sodomæ excidio euersioneq; à Deo certior factus generos suos monuit, vrbe vt egrederentur, *Surgite & egredimini de loco isto, quia delebit Dominus ciuitatem istam*: at illi ludere eum putabant, cum imminentem ruinā prænuntiaret, & iocari, cum de sulphureo imbre ageret interitumq; vrbis, & ciuiū præmoneret. Ad eundem modum & plerique hodie faciunt; cū enim concionatores de morte illis aut iudicio, & æterna damnatione verba faciunt, fabulas aniles narrari sibi credunt, hic surdastri sunt, cum in omnibus mūdi ineptiis auritissimi existant: aures quidem fabulis, vanitatibus, nugisq; patent; cœlestibus autem mysteriis & verbis Dei occlusæ sunt.

Gen. 19.

Demosth. factum laudabile.

Huc optime quadrat quod de Oratorum Principe Demosthene referunt historici. hic enim cum quadam die in tribunali de rebus grauibus magnique momenti dissereret, videretq; causam populi auribus non vsq; adeo gratam accidere, sed plerosque alio mentem intendere; abrupto orationis filo, non illepidā narrare occœpit, atq; ita omnes aures mox arrigere cœpere. Conduxerat quidam asinum æstiuo tempore, Athenis Megaras profectus, at dum circa meridiem æstus inualesceret, sub vmbra asini solem declinauit: quo viso indignatus agaso elocasse se asinum dicebat, nō autem vmbram, alter vero è contra se asinum conducendo, vmbram quoque illius conduxisse asserebat. Vnde non modica inter vtrūq; contentio & lis nata. Hoc dicto Demosthen. apologum abrumpens; nec ad finem prosequens, è iudicum se conspectu subtraxit, Populus vero finem euentus scire auidus, orauit, vt controuersiam illam vmbratilem absolueret. Quo audito ineptiam eorum coarguens ait, *De vmbra asini audire cupitis, de salute Gratia disserentem audire detrectatis.* An non hoc ipsum hodie iure de plerisque Christianorum dici poterit, qui rebus & ineptiis mundanis audiendis maximopere delectantur: concionatorem vero de animæ salute agentem, & ad virtutis studium quam doctissime adhortantem, audire detrectent?

David rex cum Deo ob accepta beneficia gratias ageret, inter cetera summi beneficii loco habet, quod aures eloquiis diuinis patentes ac aperit, *Aures autem perfecisti mihi*, id est, vt quidem Hieronymus è fontibus Hebraicis interpretatur, *fodisti* quod perinde est, ac si dixisset. In perpetuum me tibi seruum elegisti: moris quippe apud Hebræos erat, vt in Exodo patet, aures seruo perpetuo perforare. Vt autem Euāgelio veterem legem adaptem, apertissimum & euidentissimum veri serui Dei altissimi symbolum esse censeo, aures ad diuina eloquia doctrinamque Euangelicam patentes habere: occlusas vero & obseratas, mancipium diaboli arguere & mundi. Sed filum hoc abrumpamus, & aliam telam ordiamur: satis de seminante actum est, de semine iam dicendum restat.

Psal. 39.

Exod. 21.

Serui Dei signū est, habere aures verbo diuino patentes.

Postquam igitur sedulus ille sator semen seminasset, aliud, eheu! secus viam cecidit, quod & a transeūtibus protritum est, & à volucribus direptum: aliud in rupes & lapides, quod natum ob humoris defectum quamprimum exaruit: aliud etiam in vepreta & senticeta, à quibus suffocatū euanuit. aliud deniq; in terram bonam, & fructum protulit amplissimū. Quatuor igitur locis semen hoc dispersum est, & nonnisi vno fructum protulit. Vt autem allegorice quatuor hæc exponam, dico, primo Philosophos veteres commode intelligi; qui in magna illa & regia naturæ via aliquam Dei cognitionem habuere: per rupes autē & saxa, quidem obstinatos illos & duræ ceruis Iudæos intelligi vetat, quib. lex in duabus lapideis tabulis tradita legitur, quique in circumcisione cultello lapideo circūcidebātur? Per spinas & vepres, Saracenos, Turcas, Mahumetanos, per terram bonam vero Christianos designari volo. Qui secus viam, sunt pigri & vecordes; saxosi & scopulosi, obstinati sunt, & inconuertibiles: spinosi, diuites: & electi, fertiles.

Explicatur quadruplex hæc seminis terra.

Antequam verò progrediamur vlterius, nō possum quin imprudentiam aut potius profusionem satoris huius demirer, quod semen suum tum in viam, tum in saxa & silices, tum deniq; in spineta, & dumeta iecerit: quodque nōnisi quarta pars in terrā feracem ceciderit. Quod tamen consulto & varias ob rationes factum crediderim. Primo ad nostram instructionem: vt, ad illius nimirum imitationem, omnium

Cur sator hic in spinas & secus viam semen suū iecerit.

Rom. 1. omnium hominum generi doctrinæ illius sementem communicemus. Vnde Paulus, *Græcis ac barbaris, sapientibus & insipientibus debitor sum.* Secunda ad concionatorum consolationẽ, ne animo deiiciantur, aut secius ac par est ferant, si semen iactum in plurimorũ agro nõ germinet, sed in nihilum euanescat: cum id ipsum Christo Redemptori nostro, quã feruentissime docenti in plurimis euenisse certũ sit: nam, vt bene scribit Augustinus, *Magna consolatio membris ex capite.* Tertio, quod is, cuius semen est, infrugiferam terram in fertilem commutare facili negotio queat, quod Iob Iob. 14. Propheta testatur: *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine, nisi tu qui solus es?*

His ita constitutis, dico per terram hanc viæ vicinam, in qua semen à viatoribus conculcatur, & ab auibus absumitur, publicos peccatores designari, qui verbum Dei vilipẽdunt, ipsumq; pessumdari sinunt. Hæ sunt viç recta ad infernalem voraginem deducentes, per quas ferales & nefandæ aues semper volitant, id est harpyiæ illæ ferales & tartareæ quç omnia deuorant & absumunt. Quamquam per terram hanc intelligi etiam queant illi, Gen. 34. qui varias peccandi occasiones habent hæ nãque certissimæ ad peccatum viæ: at viæ declinandæ: variisq; periculis obnoxiæ. Cum Dina filia Iacob, & duodecim patriarcharũ soror, domo paterna, vrbis Sichem vidẽdæ, animiq; relaxandi ergo egressa esset, deflorata est, solasque se reperturam fœminas rata, viros etiam reperit, à quibus rapta imminuto pudore rediit, excidiique Sichimitarum caussa exstitit. Multum igitur ad peccandum occasiones valent, periculique sunt strattices. Exod. 19.

Deus cum legis tabulas Mosi daret, & mõs circumquaque tonitru & fulgure coruscaret, populo præcepit ne monti propius accederet, ni graui perire morte vellet, repenteq; temeritatis pœnas dare: *Qui tetigerit montẽ, morte morietur.* Montem vel solum tãgi præcipit, & primo pede calcari: sciebat siquidem eos, cum semel montem tetigissent, eumdem & ascensuros. Peccandi igitur occasiones fugiendæ sunt semen enim secus viam prolapsum quamprimum exaruit. VI.

Luc. 8. *Cecidit secus viam* Chrysostomus de negligentibus hoc & desidiosis exponit, *Qui via significantur, hi negligentes sunt atq; ociosi*: qui Hom. 45. in Matth. nimirum verbum Dei pedibus proterunt, vilipendunt, contemnunt, aut saltem negligenter admodũ audiunt. Quos Vriæ duci censeo esse persimiles: hic enim cum litteras à Rege 2. Reg. 11. ad Ioab deferendas accepisset, putabat se per easdem ad præfecturam castrensem aut tribunatum promouendum: sed eheu! sui ipsius interitus exitiiq; nuntius venit. Qui enim multas audiuere conciones: sed negligenter, nec ad earum præscriptum, vitam instituunt, ceteris quæ fecisse se putabunt bona opera, easdem annumerabunt, magnaque in die iudicii mercede se donandos idcirco credent: at, cum Deus æquissimus ipse Iudex litteras explicuerit, legeritq; & viderit, nihil illos ad concionum auditarum præscriptum fecisse: morti illos ac suppliciis sempiternis adiudicabit. quod iuxta viam commorantes semen acceptum, à volucribus absumi sinant.

Secus viam. Sunt qui hic vitia carnis lasciuamq; voluptatẽ intelligant. Nam vti quod Luc. 8. viæ adhæret, in omnium oculos occurrit, ita qui illicitis voluptatibus dant operam & delicíis se carnalibus inquinant, omnibus noti sunt, occultis quidem & furtiuis se amoribus teneri putant, sed tandem etiam pueris noti fiunt. Amor quidem cæcus effingitur, sed nudus est: vt alios quidem videre nequeat, sed ab aliis econtra videatur ipse. Nam furtiuam Venerem consectans, & adulterio thorum temerans, latere se putat: & tamen verba ipsa gestus, motus, vitæque ratio impudicitiam lasciuiamque illius coarguunt. Vitia hæc viæ proxima dicũtur quod publica sint & occultari difficulter queant. *Beati igitur quorum tecta sunt peccata.* Luxuria & vitia carnis per terrã hanc viæ proximam denotantur. Psal. 31. Gen. 38.

Thamar, quæ incestuoso soceri sui Iudæ concubitu se prostituit, in biuiis viarumque capitibus viatores illicio dementare & ad cõcubitum pellicere gestiens sedisse legitur, adeo vt Iudas cum meretrice triobolari se, non vero cum nuru, rem habuisse crederet. Proposito hoc peroptime quadrat: vera enim hic luxuriæ imago proponitur, peccati inquam, quod semper secus viam hæret, quod viatores in exitium trahit, quod omnibus notissimum est, multaque alia in populo scãdala & offendicula creat. Quin & alia quadam ratione pec-

peccatum hoc viæ proximum dicitur, quod incestuosus, adulter & fornicator multis aliis vitiis pateant. Quod Isaias Propheta cuidam lasciuo exprobrauit dicens, *Posuisti corpus tuū & cor tuum & desiderium sicut viam, vnde trāseunt omnes.* Superbus quidem cor suum vanitati soli reserat, ceteris vitiis penitus occludit; auarus cupiditati animum patere vult, non vero aliis peccatis: at luxuriosus & adulter omnibus se vitiis prostituit, cunctorumque se scelerum propudium constituit. Instar Luciferi enim superbit & turget: in vanitatibus prodigus & effusus est, nulla in verbis illius subest veritas, in actionibus subdolus & vafer, in promissis fallax & vulpinus est; sibi ipsi inuidet, in homicidiis deniq; audax & præceps

Isai 51.

Adulteri cor omnib. vitiis patescit.

Ecclesiasticus vero magis ad viuum adhuc fornicarium depingit: *Omnis mulier quæ est fornicaria, quasi stercus in via, ab omnibus prætereuntibus conculcabitur.* Cum igitur vitium hoc, per terram hanc viæ regiæ vicinam designetur, certum est, si in animam carnalem semen verbi Dei iaciatur, si concionibus variis ad bonam frugem excitetur; ipsum conculcandum, correptiones amicas vilipendendas, prædicationes illudendas, verba admonitoria exsibilanda, sannis excipiēda, statimque obiiciendum illud. Iuuenis sum, indulgendum est ætati, cum ad senium peruenero, vitam in melius commutabo, fragilis sum: sed & tandem, huiusmodi vitiis deditos, in hæresim prolabi, dicendo, non esse tantum, quantum scriptura quidem describit, peccatum; sed nōnnisi facinus quoddam heroicum & aulam sapiens.

Eccles. 9.

De quibus Osee Propheta loquens ait, *Extranei comederunt fortitudinem eius, ille ignorauerunt.* fortitudo hæc doctrina Euangelica est, quæ rite intellecta vires animę, quo in virtutibus crescat, suppeditat. tunc porro eam extranei comedere censentur, quando tota vi dæmones impedire conantur, ne in anima radices agat, & fructus quibus nutriatur proferat. Atque hoc dicere voluit Euangelista, dum ait semen ab auibus deuoratum fuisse, dæmones quippe sunt funestæ & ferales illæ harpyiæ, quod certissimum interitus damnationisq; perpetuæ argumentum est.

Osee 7.

Pistor Pharaonis carcere conclusus secundum quietem somnium cum vidisse se diceret, videlicet, tria se farinæ canistra, & in summo omnes cibos qui pistoria arte parati queant, quos aues comederent, gestasse: Ioseph somnii interpres ait, post triduū eum in ligno suspendēdū, & à volucribus cœli comedendum. Vt allegorice hoc in meum propositum detorqueam, certissimum est, te fornicator, si egregiam illam verbi Dei farinam, &, quidquid ad ipsum spectat, in capite solummodo gestes, eaq; dentibus non molas aut rumines, id est cogitatione non excoquas, sed auibus illa in prędam des, in inferorum te carceribus suspendio periturum, morteque perpetua afficiendum. Nam cum miser ille panes suos ab auibus comedi somniasset, Ioseph augur hinc ruinam illius & interitum auguratus est: ad eundem modū, certissimum æternæ damnationis argumentum esse censeo, si quando verbum Dei, animarum inquam alimētum, dæmones è corde velut prædam diripiunt.

Gen. 40.

Israelitæ cum terram promissionis coluissent, seminaque eidem concredidissent; ecce, subito Madianitæ, Amalecitæ, aliique in orientę populi per circuitum messem adhuc in herba perdidere, pessumdedere, & magnam circumquaq; stragem edidere. Ita dum Ecclesiæ sementis est, id est, dum conciones publice fiunt, tunc grassari dæmones incipiunt, tunc funestæ illæ aues circumuolitare, tunc Madianitæ, Amalechitæ, & impii ad perdendum, destruendum, seminaque è cordibus & Ecclesiæ agris euellenda, egredi. Itaq; fit, vt lasciui & voluptuarii, verbi Dei iacturam faciant, ipsumq; contemnant.

Iudic. 6.

Sæpissime quin etiam fit, vt ipsos concionatores explodant, eorumq; auctoritatem eleuent. Sit enim Ecclesiastes aliquis, qui diuino zelo motus, & vitii huius turpitudinem detestatus, in ipsam summa animi contentione debacchetur, inuehatur, brutale, & inferni pabulum appellet; sanctorum Patrum de eodem opinionem censuramque depromat, quomodo ad vnum omnes suis ipsum coloribus depinxerint, quomodo S. Gregorius in Moralibus fieri non posse crediderit, libidinibus deditum ad sanctas cogitationes assurgere: quomodo S. Hieronymus eo mentem turbari, iudicium inflecti, spiritum eneruari, ani-

Voluptatibus seruientes concionatores exsibilant.

Comm. in Matth.

animam excæcari, hominem in brutum cõmutari, ratione priuari, & in bestialitatẽ sensim declinare dixerit: quo modo Isidorus eodem animam enecari & exstingui senserit; nam vt cadauer, inquit, nonnisi tetrum odorem spirat, ita voluptatibus carnalibus deditus intrinsecus pessime olet: qui eadem opera, Bernardi sententiam exponat, vt nimirum exclamet, Quantos lasciuus labores subit, quoties cum vitæ periculo ad dominæ fores excubat, quoties frigus & æstum patitur, quo breui & momentanea voluptatula perfruatur! annos sæpe integros ambit, quærit, instat, sudat, discurrit, varios labores & difficultates tolerat, quos si ad Dei honorem animæque salutem insumeret, quantam sibi meritorum in cœlesti horreo segetem coaceruaret! & ipsum quod his omnibus venatur, quam exiguum, quam momentaneum, quam breue & fallax est? & tamen æternum his omnibus sibi exitium accersit. qui etiam plura & maioris momenti & efficaciæ dicat; ipsi tamen carnales dicentem explodent, illius verba exsibilabunt, & nihili facient. Videte igitur, vt semen, secus viam si ceciderit, pereat & exstinguatur. iam alia loca discutiamus.

Lib. de sum. bono.

VII. *Luc.* 8. Auari per petram designa-ti.

Et aliud cecidit super petram, & natum exaruit: nam quoniam humor defecerat, defecit & germinatio. Thomas, doctor ille Angelicus, loci huius interpretẽ agens, de auaris hæc exponit; hi enim cum petra duriores sint & obstinati, verbi Dei semen præ humoris gratiarumq; cœlestium inopia, in animis eorũ germinare nequit. In cuius rei signum, Satan, omnium auarorum caput & princeps, Dei filium in Palestinæ desertis ambitione & auaritia tentaturus, in summa petrarum iuga eum subuexit, è quibus omnia illi totius orbis regna ostendit. Vt enim latentes in pelago rupes & scopuli naues appellentes euertunt & collidunt, (vnde Poeta *fuge littus auarum:*) Ita in mundi huius mari auaritiæ rupes, & ambitionis scopuli animas sæpenumero in interitum trahunt, naufragiumque amissis tabulis & armis, subire cogunt.

Matth. 4.

In Apocalysi Ioannes vidisse se in cœli regione volitantem aquilam scribit, quæ *habitantibus in terra væ, væ, væ,* inclamaret. Aquila hæc piorum spiritualiumq; imago est, quorum, vt Apostolus testatur, *conuersatio in cœlis est*: qui nimirum sublime euolent, procul ab hominum in terra habitantium, id est diuitum, aliorumq; qui prauo quodam affectu transuersum acti animum rebus terrenis affixere, oculis remoti. Triplicem porro auis hæc his infœlicitatem denuntiat ac spondet, scilicet, vt quidem glossa exponit, laborem & sudorem in opibus parandis, anxietatem & solicitudinem in conseruandis, dolorem cruciatumq; in amittendis: vel, væ libidinosis, væ auaris, væ diuitibus. Atq; hoc innuere Propheta volebat dicens, *Terra, terra, terra, audi verbum Dei*: libidinosorũ inquam, auarorum, & opulentorum terra. Terra igitur eaq; scruposa & petrosa auaros denotat, quorum scilicet animi saxosi sunt, in quibus verbi diuini semen germinare nequeat, sed natum quamprimum arescat: audito n. Dei verbo, vitę quidem aliquam emendationem initio profeśũt, sed mox ad vomitum reuertuntur, eo quod animum despondeant, conceptumq; feruorem exstingui sinant.

Apoc. 8. *Philip.* 3 *Ierem.* 22

Ioas rex Elisæum grauiter decumbentem cum inuiseret, aliquot per fenestram Orientem versus sagittas emittere iussus est, sed, cum nõnisi ties emisisset, grauiter à Propheta reprehensus est, quod plures non esset eiaculatus. Quadrat proposito meo figura hæc: sunt n. plurimi qui Deo seruire quidẽ incipiunt, sed defatigati quamprimum à cœpto resiliunt. Peccator scilicet ad Deũ accedit, vitæ emendationẽ spondet, Deus, quantum in se, auxilium spõdet, manũ præbet auxiliariam, sanctas inspirationes immittit, robur suppeditat; tunc sagittam primam emittit, vitæ inquam melioris propositum, quæ validissima aduersus dæmones sagitta est, iacit deinde & alias; sed vltra tertiam nõ progreditur; biduo scilicet aut triduo ieiunabit, bis aut tertio peccatorum exomologesim faciet, bis terue flagris in corpus sæuiet; sed quamprimum defatigatus supersedebit; occurrunt quippe scrupolæ & anxiæ difficultates, rupes molestiarum impedimento sunt, ne pergat vlterius, & verbum Dei germinet ac fructum faciat. Ac forsitan in spineta vbi deciderit maiores editurum radices speratis? sed fru-

4. *Reg.* 13.

stra nequaquam, nam à spinis suffocabitur.
Luc. 8. *Et alind cecidit super spinas, & simul exorta spinæ suffocauerunt illud.*

Spinis diuitię cōparantur. *Iud. 9.*

Per terram hanc spinis, tribulis, & sentibus oppletam, omnis omnino Sanctorum Patrum chorus diuites & locupletes intelligunt: sunt enim diuitiæ vere spinæ. Solent quippe spinæ ouium lanam decerpere & auellere: ita locupletes pauperum substantiam depascere. Et vti ramnus ille spinosus, in arborum regē cum electus esset, incendio suo aliarum ruina & interitus fuit: ita & opulenti, cum ad summas dignitates euecti sunt, magnāq; aūctoritatem opibus sibi peperere, ruinam capitibus suis inducendo, alios sæpenumero in interitum pertrahunt. Atq; vt inter præcipua Passionis domini eç cruciamenta, fertū illud, spineum imprimis eminuit ita augurari hinc licet, coronas illas aureas, quæ a diuitiis quæ vere spinæ sunt, donantur, præcipua sępissime instrumēta, & præsentissimas occasiones existere, vt noua filio Dei crux & passio paretur, eiusq; maiestas ad iracundiam prouocetur.

Exod. 3. Magnam se Moses vidisse visionem, imo prodigium credebat, cum Deum in rubo ardenti cerneret, *Ibo & videbo*, inquit, *visionem hanc magnam.* Et sane prodigii ac miraculi loco habendum: Deum in diuitiarum rubo apparere. Nam spinæ & dumeta serpentū, colubrorum, lacertarumq; receptacula esse solent, ita diuitiæ, vitiorum fomenta & cunabula. Vnde ad Corinthios Apostolus, *Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & laqueos diaboli, & desideria multa inutilia & nociua quæ mergunt homines in interitum & perditionem.* Videtis autem, quomodo hoc loco verbi Dei sementem suffocent, & in herba extinguāt. *Et simul exortæ spinæ suffocauerūt illud.*

1. Tim. 6.

Luc. 8. Hom. 15 in Euang.

Late hic excurrit magnus Gregorius magnoque sententiarum & verborum pondere suffocationem hanc exponit, dicens, *Sollicitudines & diuitiæ & voluptates suffocant verbum, quia importunis cogitationibus suis guttur mentis strangulant.* Atq: hæc ratio est cur olim Deus arbores & rubos circa altare suum plantari vetuerit: verba legis sunt hæc, *Non plantabis lucum & omnem arborem iuxta altare Domini Dei tui.* Dei autem altare cor nostrum est, spinæ vere & arbores diuitiæ sunt, mala desi-

Deut. 16.

deria, voluptates & deliciæ: quas circa cordis aram plantare nefas, ne sua illi vmbra noceant, vt quę noxia est & pestilens. Quam igitur spinæ damnosæ sunt, vtpote quæ verbi diuini semen extinguant & suffocent: sed iam ad quartam seminis portionem se conuertat oratio, quod cadens, in terram bonam ortum fecit fructum centuplum. *Philip. 3.*

Porro per terram bonam, cor fide instructum, in charitate fundatum, & ab omni libero vitio intelligere oportet. Atque vt triplex eorum esse genus diximus, qui nullum è suscepto semine fructum proferunt, ita & triplices statui queunt, in quibus semen concreditum fructum amplissimum producit. Per fructus autem hos bona intelligenda sunt opera, quæ fructus fidei & verbi diuini esse solent, vt patet è Matthæi Euangelio, *Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructum eius.* vel, quod mihi esse videtur verosimilius, ipsa vita ęterna; vt ex epistola ad Corinthios manifestū est, *Qui parce seminat, parce & metet, & qui seminat de benedictionibus, de benedictionibus & metet.*

VIII. Terra hæc bona cor fide plenum est.

2. Cor. 9.

Ex hoc autem loco, velut ex instructissimo armamentario, tela, quibus duos grauissimos & perniciosissimos Caluinistarum Lutheranorumque errores refellamus petere poterimus. Primum, quod operibus bonis vitam æternam promereri negent; cum tamen fructus non tam terræ bonitati vitioque, quam laborantis diligentiæ respondeat. Secundum quod eandem omnium Beatorum gloriam putent, nullumque inter eos discrimen constituant; cum tamē tantam hic fructuum discrepantiam videre sit, aliis tricesimum, sexagesimum aliis, aliis denique centesimum proferentibus; atq; hoc iuxta laborem diligentiamque quam agro colendo impenderunt. Variæ autem sanctorū Patrum, quoad hanc fructuum diuersitatem dari possunt expositiones: Centesimum namq; alii ad virgines, sexagesimum ad viduas, tricesimum ad coniugatos, teste Diuo Hieronymo, & D. Athanasio in epistolis, referunt. Alii centesimum Martyribus, sexagesimū Virginibus, & viduis tricesimum ascribunt, inter quos Hieronymus: sunt qui centesimum Martyribus, sexagesimum virginibus, & tricesimum coniuga-

Duo Caluinistarū errores, qui hoc loco refelluntur.

In hunc locum & lib. 1. cont. Iouin.

Lib. 1. qq. Euangelic. Homil. 31.

iugatis attribuant, vt Augustinus. Nonnulli centesimum Martyribus, sexagesimum religiosis, qui omnia propter Christum vendendo, pretium in egenos distribuerunt, & tricesimum nuda & sola mandatorum diuinorum obseruatione contentis assignant, inter quos auctor operis imperfecti. Alii denique centesimum Anachoretis & eremitis, sexcentesimum Monachis & cœnobitis, & tricesimum coniugatis donant; quorum de numero Theophilactus est. Omnia hæc exsibilat Caluinus nullosque in Ecclesia sua ordinum gradus constituit, ac differentiam nullam status admittit; at omnes æquales, omnes sanctos, omnes ad imitationem Iouiniani hæresiarchæ perfectos credit.

Plura his non addam Auditores, vt vos ipsos ad perfectam eorum quæ his parabolis continentur obseruationem inuitem. Cogitate igitur eorum omnium, qui Christum docentem audiuere, quartam tantum partem fructum protulisse, & hinc discite, quam exiguus saluandorum sit numerus. Caueamus igitur atq; operam demus, ne, postquam tot conciones audierimus, vitæque emendationi non studuerimus, eadem nobis calamitas accidat, & sterilitatem proferamus. *Nolo vos ignorare, fratres*, scribebat Corinthiis Apostolus, *quoniam patres nostri omnes sub nube fuerũt, & omnes mare transierunt, sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo. nam prostrati sunt in deserto.* Hanc illis figuram ob oculos ponit, vt ostendat, paucissimos eorum qui sanctas prædicationes audiunt fructum ex iis referre, animæq; saluti ideo magis incumbere. 1. Cor. 9.

Verbum Dei tubæ confertur. Magna igitur animi attentione verbum diuinum audiendum; adeo vt surdior littore ille meritò dicendus sit, qui ipsum audire nequit, cum tubæ ipsum Dominus in Isaiæ vaticiniis comparet, *Quasi tuba exalta vocem tuã*; vt belli esse signum & notam indicet; quo, qui ipsum audiunt, ad bellum dæmoni, vitiis & mundo inferendum accendantur. Hinc veteris testamenti sacerdotibus præcepit olim Dominus, vt tubis clangerent. *filii autem Aaron sacerdotes clangent tubis*. In tabernaculo quoq; suo duas perpetuò tubas asseruari voluit, vnam quæ vitiis bellum indiceret, alterã quæ ad virtutem accenderet. Angelus etiam ille Apocalypseos, Euangelii magni præco, instar tubæ vocem exaltasse scribitur. Ipsa etiam Ierichuntis mœnia ad tubarum sacerdotalium clangorem repente ad terram conciderunt. Quo designatur, ad sonum & vocem prædicationis doctorum, qui vere Ecclesiæ buccinæ sunt, vitiorum nostrorum mœnia & propugnacula cœlo minantia, collapsura & & in ruinam itura. Gedeon deniq; magnus ille dux, & Israelitarum clypeus, tubas militibus in manus tradens, Madianitarum cuneos profligauit, & in fugam actos internecione deleuit: Deo ad eundem modum concionatoribus, qui milites eius dici queunt, tubas, id est, verbi sui annuntiandi potestatem & auctoritatem, tradente; omnis vitiorum hæresumque colluuies, atq; adeo omnes Ecclesiæ hostes, in fugã compelluntur & profligãtur. Isai. 18. Num. 10. Ibid. Apoc. 1. Ios. 6. Iud. 7.

Verbum Dei malleo confertur. Vere igitur verbum Dei, in honore habendum, & quam diligentissime & auidissime audiendum: est enim malleus cœlestis, qui durissima cordium peruicacium saxa, marmora, petras, comminuit, frangit, conterit, & emollit. Hinc per Ieremiam Prophetam expostulans Dominus ait, *Nunquid non verba mea sunt quasi ignis, & quasi malleus conterens petras?* verbum suum ecce ignis nomine vocat, quod bonos accendat; mallei vero, quod impios conterat & contundat. Nam vt malleus ad dura emollienda necessarius est, ita verbum Dei ad peccatores obstinatos flectẽdos domandosq; peraccommodum. Atq; vt Iahel, generosa illa mulier, Sisaræ viro fortissimo clauum malleo per tempora adegit: ita Ecclesia, quæ in Apocalypsi & aliis Scripturæ locis mulieri comparatur, verbi Dei malleo Satanam principem illũ tenebrarum enecat & occidit. Est deniq; malleus ille, cuius meminit Scriptura, *vox mallei innouat aurẽ eius*: nam dulcis illa & harmonica, verbi diuini mallei vox, incredibili iucunditate aures piorum & animas iustorum perfundit & afficit. Ierem. 23. Iud. 4. Eccl. 38.

Cum iucunditate igitur verbum Dei audiendum est, auditumq; retinendum; non vero imitandi illi qui nundinas quidem adeũt, nihil autem emunt aut vendunt; ne de vobis, quod de nõnullis sui tẽporis cõqueritur Psalmographus, dicatur, *firmauerũt sibi sermonem nequam*. Nolite itaq; cribro similes esse, quod Psal. 3.

aquæ iniectum quamprimum quidem complerur, at eductum, ne guttam continet. Dolendum tamē, plurimos eribo per similes existere, prædicationem quidē audientes, plenis buccis pietatem concrepantes, nihil nisi pietatem somniantes, ita vt eadem & saturi & oppleti esse videantur; sed templo egressos, & in publicum eductos, vacuos esse, & auditorum omnium oblitos Ad quam similitudinem alludens Scriptura, quodam in loco
Eccl. 21. ait, *Cor fatui quasi vas confractum, omnem sapientiam non retinet.* Quid enim profuerit, cibo ventrem ingurgitasse si per vomitum mox eiiciatur? quid conceptum fuisse prosit, si mors quam proxime immineat? quid iuuerit, semen sacco pertuso inserere, litteras in aqua effingere, aues illaqueare, easq; quamprimum dimittere? Ita, quodnam emolumentum fuerit, verbum Dei audiuisse, & auditum mox obliuisci?

Cōclusio. Quod iam anni elapsi sunt, Auditores, ex quo primum verbum Dei audire cœpistis? viginti scilicet triginta, quadraginta, quinquaginta, plus minusue, audiuistis tot disertos & celebres concionatores, nomine & doctrina per vniuersam Galliam notissimos: eosdem estis admirati, eorum dicta concionesq; laudastis, at quid tandem ex iis omnibus retinuistis? quis inde secutus est fructus? hinccine aliqua in vitæ ratione subsecuta est emendatio? ideone firmius & tenacius oratio vobis Dominica, salutatio Angelica, fidei symbolum, aut decem decalogi præcepta inhærent? Pluuia vernes & bufones è terra elicit; eadem herbarum germina producit, plantasque & arbores facit turgescere. Quid autem in animabus vestris ille cœlestis verbi diuini ros præstitit? quos effectus produxit? an peccatum aliquod fugauit? anne virtutes, bona opera, sanctas cogitationes in cordibus vestris coegit excrescere? Non sanatur, mihi credite æger medicum consulentem audiendo, at quæ præscripserit diligenter exequendo; ita *estote factores verbi non auditores.*

Iacob 1. Si rex aliquis nuntiū vobis cum litteris dirigeret, amicitiā, beneuolentiamq; testantib.; vos vero quæ uestra inhumanitas foret, eum non modo domo excluderetis, sed ne intra limen quidē admitteretis? an nō indignationē illius incursuros vos putatis. Nuntium vobis, mihi credite, Deus delegauit, id est, sanctum illud verbum & doctrinā cœlestem. (In pro-
uerbiis siquidem scriptum est, *Sicut aqua frigida animæ sitienti, ita nuntius bonus de terra longinqua*) hunc proinde non in aurem solum, quæ animæ ianua est, sed & in cordis pal... debetis admittere: qui enim secus faxit, infinitam illius maiestatem grauiter offenderit. Prou. 15.

Idcirco æterne & omnipotens Deus, qui humile agricolæ nomē minime est dedignatus, (de quo filius ait, *Pater meus agricola est*) tu Ioan. 15.
inquam, qui hodie semē illud diuinū, & secus viam, & in loca petrosa saxosaq;, tum etiā in spinetum, tum in terrā bonā seminas: gratiā nobis præsta, ne viis illis publicis similes inueniamur, in quibus bonum illud semē pedibus transeuntiū conculcatur: nec petræ, in qua radice agere nequit: nec dumeto senticetoue, in quo suffocatur, at bonæ terræ assimilemur, quo ita omnigenos fructus, attamen cū varietate aliqua & emolumenti discrimine, tricesimū. nimirum in adolescentia, sexagesimū in ætate virili, centesimū autē in decrepita & exsucca senectute, proferamus: vt hac ratione de virtute in virtutem, de perfectione vna in aliam, quasi per gradus quosdam descendentes, tandem aliquando ad æternam illam beatitudinem, & fœlicitatem perpetuam pertingere mereamur: ad quam deducere nos dignetur qui cum Patre & Spiritu S. viuit & regnat Deus Redemptor noster Christus. Amen.

DOMINICA QVINQVAGESIMÆ.

Partes.

1 *Deum & hominem passum esse, difficile captu.*
2 *Christi de sua passione iugis memoria.*
3 *Christianorum de passione Christi ingrata obliuio.*
4 *Quod Bacchanalia multis magis cordi quam passio Christi.*
5 *De traditione & illusione Domini.*
6 *Quorum nos tactus admoneat.*
7 *Praeuntes comminabundi quibus similes.*

Ecce ascendimus Ierosolymam, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de filio hominis. Luc. 8.

FIGV-

FIGVRA.

IVnior Tobias, paternæ voluntati morẽ gerendo, longam ac diuturnã peregrinationẽ cum institueret: Angelum Raphaelẽ itineris & ducẽ & sociũ habuit: qui cum ambo proficiscerẽtur, & Tobias quadã die in fluuio Tigri pedes lauaret: ecce tibi subito aquis immanẽ caput exerentem cetum, qui toruo eum aspectu intuens deuorare incautũ nitebatur. Visa autẽ bellua perterritus iuuenis, socii auxilium implorauit: qui robur mox addens & animũ, ait, *Apprehende branchiã eius, & trahe eum ad te.* & simul vt exenteraret, cor & fel illius asseruaret, quæ variis morbis, & maxime oculorũ caligini medicandæ vsui forent, præcepit. Piscis hic, Auditores, figura est Iesu Christi Redẽptoris nostri: in tristitia passionis fluenta vo agitemq; mortis profundissimam coniecti: hunc porro exenterari vult Deus. & amoris illius, quo flumen hoc ingressus est, & mortẽ hãc amarã subiit, extra penitius inspici. Nam profecto si cor, cuius nobis aditum militis lancea reserauit, videre possemus, quo nimirũ ardore incensum sit, quo dilectionis erga nos igne flagret: cum Thoma Apostolo haud dubie exclamaremus, *Deus meus, & Dominus meus:* & ipsum exiguæ fidei, quæ in nobis latet, conduceret, & singulare amoris erga amantẽ nostri incentiuũ foret, fel quoq; illius diligenter vult asseruari, vt scilicet passionis amaritudinẽ consideremus, eoq; animarũ oculos illinamus, id est, quidquid ille in passione amaritudinis subiit, diligenter ruminemus, illius causa ingemiscamus, & illi intrinsecus condoleamus. Hoc ipsum videlicet Ecclesia Catholica hodierno nobis Euangelio innuere contendit, in quo cum Christus Dominus labores, ærumnas, passionẽ, & mortẽ deniq; suam Apostolis enarrasset, & in exemplum proposuisset: tandẽ ad finem sermonis, egregiũ & admirabile, cęcũ nõ procul ab vrbe Ierícho illuminando, miraculũ edidit. vnde colligere possumus, certissimũ oculorũ cęcutientiũ lippientiumq; collyriũ esse, si animarum Dominicæ passionis fel iisdẽ applicetur, id est, omnis eiusdẽ amaritudo diligenti meditatione ruminetur. Hoc Euangelio dominicæ huius continetur, & hoc ipso pro virili mea vobis exponere conabor: auxilietur modo gratia sua Deus, & precibus nobis succurrat gloriosa Dei mater Maria, quamobrem vt inniti mereer omnes in genua prouoluti, salutatione eam angelica compellemus.

Iob. 6.

Ioan. 20.

AVE MARIA.

I. Nullũ est, in vniuersa Christiana Religione mysteriũ, Auditores, quod humanũ ingeniũ magis exerceat aut fatiget, nullũ quod ad credendũ sit difficilius, nullũ deniq; quod veteres illos Philosophos, quos Græcia iactat, torsit magis & suspẽctos reddidit, quã ipsa Redẽptoris Christi humilitas, mors, crux & cruenta passio. Testatur & hoc Gentium doctor Paulus dum ad Corinthios scribẽdo ait, *Iesum prædicamus crucifixũ; Iudæis quidẽ scandalũ, gentibus autem stultitiã.* Tanta scilicet est in credendo, Christũ mortẽ pro hominũ redẽptione subiisse difficultas, vt Iudæi hac audita offendãtur, Gentes vero talia docentẽ exsibilẽt.

Difficulter quis in animum admittere potest, Christum mortem subiisse

1 Cor. 1.

Moses cũ in Sinai desertis Dominũ in rubo ardẽti & non cõburenti cõspiceret, perculsus ait, *Vadã & videbo visionẽ hanc magnam.* Non minor, mihi credite, est visio, aut minus prodigiosa (vt alligorice hãc Mosis exponã) eundem Deum in deserto Caluariæ, cruci affixũ spineo redimitũ serto, manus illius clauis perforatas, faciem liuore & sanguine oppletam corpus vulneribus lacerũ, lanceaq; latus apertũ habentẽ cernere: at profecto mecũ statuo, maiorem magisq; portentosam visionem, & quę maiores ad credendum difficultates contineat, à nemine vmquam visam esse.

Exod. 3.

Hinc Prophetę omnes, cũ de Christo eiusque operib. quæ in mũdo editurus, quin & de passione quam subiturus esset, vaticinarẽtur: semper admirando de iisdem locuti sunt. Alii quippe exclamando orationem exorsi sunt, dicendo, *Domine quis credidit auditui nostro?* quando scilicet audiuimus: in præsepio te nasciturũ, in Ægyptũ præ metu secessurũ, fame in deserto Palęstinę cruciandum, Pseudoprophetæ instar habendũ, ad mortẽ instar sicarii condẽnandũ, colũnę alligandũ, flagellis subdẽdum, cruci affigendũ, sepulcro deniq; coarctandũ? Alii vero, *Domine audiui auditionẽ tuã, & timui:* te nimirum humana carne induendũ, stabulũ loco palatii electurũ, in cruce exspiraturum, miseriis & opprobriis saturandum, Atq; hæc esse ratio potest, cur alii eum *petram* scan-

Isai. 53.

Habac. 3.

Rom. 9. ibidem

scandali & lapidem offensionis vocarint, in quem increduli & in fide errantes impingerent.

Fides Christiana duo de Deo tradit.

Quod quo melius intelligatur, notandum est cum Christiana fides duo de Deo doceat, penitus tamē inter se contraria, & à se mutuo nimium quantum discrepantia; vnū sublime & eximium, alterum vero vile & abiectum: hinc quidem Deum, omnipotentē esse, cœli terræq; conditorem, viuorum ac mortuorum iudicem, totius vniuersi conseruatorem, hominum patrem tutoremq;, & summum Angelorum regem: illinc vero, eundem ipsum humanam naturam assumpsisse, inter bestias nasci, à Iudæis ad mortē condemnari, à Scribis & Pharisæis accusari, in cruce deniq; mori voluisse: notandum inquam est, ambo hæc, tam ob illorum amplitudinem magnitudinemq;, quam ob horum vilitatē & contemptum, ad intelligendum ac comprehendendum esse difficillima. Atq; hoc innuebat Psalmographus dicens, *Ascendit vsque ad cœlos, & descendit vsq; ad abyssos:* eo quod maxima Dei opera ad cœlos vsq; ascendant, humilia vero ad imas terræ abyssos pertingāt, vtraq; porro lōgis interuallis ingenii nostri captū excedāt.

Psal. 106.

Isai. 6.

Dei humilitas non minus admirabilis quam maiestas.

In cuius rei signū Seraphini illius admirabilis alæ non modo Dei faciē, sed pedes quoque velasse describuntur: *Duabus velabāt faciē eius, & duabus velabant pedes.* Vnde colligitur, non sublimia solū quę in Deo dicūtur, nobis occulta esse, ingeniiq; aciē excedere, quæ per faciē illius designantur: sed ima etiam & profunda, quorū figura sunt pedes. Proxime autē ad figuram hanc allusisse videtur Psalmographus canens, *Ascendit super Cherubin, & volauit super pennas ventorum, & caligo sub pedibus eius.* Cum super Cherubin Deum ascendisse, superque ventorum pennas volasse dicit, innuit eum opera fecisse, quæ omnem humanā sapientiam excedant: cum vero caliginem sub pedibus illius commorari ait, & nubes ostendit opera eum quoq; edidisse, quæ humilitate sua omnem hominum captum superēt. Adeo autem hæc abscondita sunt, vt ab vllo mortalium nec videri nec intelligi queant.

Psal. 17.

Veteres Philosophi Christi humilitatē non

Hinc factum est, vt Philosophi veteres, atque adeo omnes sapientes, hæc ingenii sui aciε penetrare non valentes, rationem in consiliū adhibuerint, naturales causas inquisierint, sensusq; exteriores consuluerint: ideoq; variis eadem argumentis impetere, & velut impossibilia condemnare, conati sunt. Exemplo sit impius Celsus, quem Origenes huiusmodi passionem Christi argumēto impetiisse scribit: Humilitas & passio Iesu Christi, vel absolute necessaria fuit, vel voluntaria tantū: si necessaria: ergo potentia illius non absoluta, sed limitata fuit, cum nō mori non posset: si volūtate propria inductus mori voluit, magnæ profecto dementiæ argumentum fuit, ob hominem ingratissimū, tanta & talia perpeti. Vnde efficitur, inquiebat, Christum vel fatuū, vel exiguæ potestatis fuisse, ac proinde verum Deum non existere: Deus enim & sapientiæ infinitæ, & immensę potentię est. Quā inania ac fragilia tela tua sunt Celse, quā futilia argumenta tua ô humana Philosophia? respicis siquidem mortem, non vero amorem illius: quem si penitus perspectum haberes, nunquā profecto diceres, fieri non posse Deū hominū causa mortē subire: Ignoras siquidē aliquē è Prophetis nostris vaticinādo dixisse, *Dedit* diuini amoris *abyssus* erga homines, *vocem suam*, id est patefecit se: & mox humanæ sapientiæ *altitudo* admirando *manus suas leuauit* & sustulit, vt quidem Gregorius exponit.

potuerunt comprehendere.

Lib. 2. cont. Celsum.

Habac. 3

Mors Christi spontanea ac voluntaria fuit.

Dicendum est igitur, vestrū omniū, ô Philosophi sęculum spirantes, sapientiā confundendo, opiniones exsibilando, Christū sponte, vltro, voluntate sua inductum, non vero ab aliquo coactum, aut necessario, mortē oppetiisse: atq; in sententiæ nostræ stabilimentum varia Prophetarum veterū vaticinia depromimus. Dicit enim Isaias, *Oblatus est, quia ipse voluit.* Et Psalmista. *Sacrificium & oblationē noluisti, corp⁹ autē adaptasti mihi. De⁹ me⁹ volui, &c.* quod de Christo Iesu Apostolus ad Hebręos exposuit, quin & ipse de se in Euangelio testatus est, *Ego animā meā pono pro ouib. meis.*

Isa. 53.
Psal. 39.
Hebr. 10.
Ioan. 1.

Hoc autem cum Christo stulta hæc mundi sapientia, humana ratio, & Philosophia hæc exterior & nuda penitus, agere censenda est, quod Michol Saulis filia cum coniuge suo Dauid. hæc enim cum eminus è fenestra ma[...]um, regiis exuuiis exutum, ac plebeia indutū lacerna, coram Arca Domini subsilientem exultantemq; cerneret, in animo eum stultescere censuit, eiusq; agendi rationem irrisit.

2. Reg. 6

Chri-

Christus, animas nostras cœlo inserturus, Dauidem regem arcam Testamēti in palatiū suum inducere gestientem, quam proxime imitatus est: splendidum quippe diuinitatis paludamentum exuit, & seruilem sibi tunicam circumcinxit, *Formam serui accipiens, & habitu inuentus vt homo*: at mundus hoc explodit, hincq; Seruatoris irridendi, & operum illius exsibilandorum occasionem captat.

Philip. 2.

At inanis hæc mundi philosophia nonnisi mera hic est ignorantia, ratio humana merus stupor, sensus exterior insensatus, sophisticus & caligans, omniaq; argumenta è rerum natura petita inania sunt & caduca. Vnde Apostolus magnus in Christi schola hoc de ipsa testimonium depromit: *Videte ne quis vos decipiat per Philosophiam & inanem fallaciam, secundum traditiones hominum, secundum elementa mundi huius, & non secundū spiritū.* Quamobrem dicite Philosophi, Theologi, & mūdi sapientes cū Psalmista, *Non est similis tui in diis Domine*, bonitate & natura, *& non est secundum opera tua.*

Coloss. 2.

Psal. 85.

Longior hoc in exordio cōsulto fui, quod Christo olim de morte sua & passione, omnibusque Ierosolymæ sibi euenturis apud Apostolos agente, dicendo, *Ecce ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de filio hominis*: Euangelista mysterii huius enarrator mox subiicit, *& ipsi nihil horum intellexerunt*. Omnia hæc Euangelio præsenti continentur: quod vt commodo vestro exponam, prima orationis parte sacram Christi passionē complectar: secūda eximium illud quod ibidem refertur, prodigium, de cœci oculis restitutis, recensebo.

Luc. 18.

II. Christus passionis tempus præsciuit. Luc. 18.

Quod ad primum igitur spectat, refert Euangelista, Christum, quadam die duodecim Apostolis secreto assumptis, rerum fortunæque suæ statum expositurum, his eos verbis compellasse: *Ecce ascendimus Ierosolymam, & consumabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de filio hominis*, id est, Hora iam in proximo imminet: qua in manus hostiū tradetur, deridebitur, flagellabitur, conspuetur & morti adiudicabitur. Vnde euidenter apparet, mortis eum horā & tempus præsciuisse, cum omnem passionis seriem tam enucleate, omniaq; pœnarum genera tam exacte recenseat: deinde, vere Deum fuisse, futura & ferenda pro hominum salute, quę longo ante tempore nouerat, præsignando.

Sponsa in Canticis hoc de sponso elogium habet, *Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles, similis est dilectus meus capreæ hinnuloq; ceruorum*; per laborum & difficultatum montes subsultanti. Poterat sane Deus aliam & tritiorem in homine redimendo viam insistere: si nimirum immortalem, impassibilemque naturam, licet humanam, assumpsisset, & in illa suos à dæmonis potestate vindicasset: quod profecto, si modo voluisset, sine vlla difficultate subeunda, nullos labores pœnasque tolerando, facere potuisset, sed regia hac relicta via, angustam illam passionis semitam insistere voluit, & viam mortis, per crucis cruciatus, per opprobria & flagella, veluti per scopulosos & præfractos quosdam anfractus, collesque præcipites, incedens, vt ita euidens amoris sui testimonium daret.

Cant. 2.

Christus capreę cōparatur.

Ceterum capreæ comparatur, primo ob mortem quam subiit: quod animal hoc ex legis præscripto sacrificiis vsui esset: secundo, quod mortē suam præuiderit. Nam vt caprea acutissimi visus est; ita Christus retū omniū præscientia, qua à Patrē donatus erat, omnia præuidit, ac dudum ante suis enarrauit, quos in passione cruciatus & tormenta subiturus esset. Ad quam referenda haud dubie sunt verba illa Prophetæ, *Ante faciem eius ibit mors, egredietur diabolus ante pedes eius.* Tunc autem ante faciem Christi mors iuisse censenda est, quando eam pręcepit, & à longe venturā vidit. Porro oculis eius mors obiecta dicitur, quo manifestum fiat, eam ab ipso præcognitam & præuisam: & diabolus pedibus illius prostratus, quod superandus ille, domandus & debellandus per crucem illius esset, è quibus omnibus ardentem illius amorem & dilectionem singularem colligere est.

Abac. 3.

Abraham Patriarcha vnicum filium Isaac in montis culmine immolaturus, alterum silentio inuoluit, quin & filium, qui famē pręcipuus tragœdiæ huius auctor futurus esset, conscium rei tantæ esse noluit: adeo vt, cum: dum simul iter carperēt, filius, vbinā victima esset holocausto destinata, quæsisset, aliud non responderit, quā, *Deus prouidebit sibi victimam*

Gen. 22.

meum fili mi. Sciebat siquidem, ipsam mortis imaginem apprehensionemq; maiorem filio horrorem & pallorem, quam immolationem ipsam, incussuram. At Pater cælestis, ab hac humana commiseratione nimium quantum alienus, filium iam inde à primo cōceptionis momento mortis & genus & tempus præcognoscere voluit. Audiamus, vt hodie eadē coram Apostolis loquatur, *Ecce ascendimus Ierosolymam, & consummabuntur, &c.*

Non enim eum filio suo fecit, vti Dauid rex olim cum suo, qui benignum admodum se erga Amnon filium, sororis Thamar violatorem & constupratorem gessit: ait enim

2.Reg.13. Scriptura, *Cum audisset rex Dauid verba hæc, contristatus est valde, & noluit contristare spiritum Amnon filii sui.* At Pater æternus longe diuersum iter insistens, quo filii sui ærumnas tristitiamque aggrauaret, & dolores vehementiores redderet, crucis amaritudinem ac Caluariæ supplicia prægustanda ac prælibanda quodammodo, illum dudum ante in mente habere voluit.

Non imitatur etiam prauam illam mundanorum consuetudinem, quæ hodie plerisq; in locis inoleuit: dum nimirum parentes, nimium indulgentes, in filios, licet aliorum vitia flagitiaque eos viderint assumere, non animaduertunt. Cuiusce rei præclarum in libris Regum legere est exemplum, quo Abigail, iratum Dauidē ob Nabalæ mariti inhumanitatem stoliditatemq; placās, inducitur,

1.Reg.25. dicens, *in me sit, Domine mi, hæc iniquitas: ne ponat, oro, Dominus meus rex cor suum super virum istum iniquum Nabal, quoniam secundum nomē suum stultus est:* quibus verbis omnem iram regis placauit, adeo vt conceptam vindictam seposuerit, & eum eo in gratiā redierit. Pater autem æternus aliter omnino videtur egisse: videns enim dilectum sibi filium omnium in se delicta commissaque suscepisse, tantum abest, vt iram deponat, ātmaq; exuat, vt etiam in ipsum eadem dirigat, ad mortem illum condemnet, crucem quoque & passionem nullo non tempore illi ob oculos ponat, adeo vt etiam iter faciēs earumdem meminerit, dum

Luc.18. Apostolis suis eadem patefacit dicens, *Ecce ascendimus Ierosolymam, & consummabuntur omnia &c.*

Sponsus ille Canticorum varia in sponsam encomia congerens, his eam inter cetera compellat, *Coma capitis tui sicut purpura regis iuncta canalibus.* Verba quidem hæc obscura sunt & mystice intelligenda, sed tamē genuinum eorum sensum eliciamus: sponsæ caput ipse est Christus, cuius comæ continuæ sunt cogitationes: sed purpuræ regiæ canalibus & torrentibus proximæ, persimiles: a primo enim sanctissimæ conceptionis instanti, in vtero etiam Deiparæ, sanguinem quem effundere, virgas quas perpeti, mortem quam oppetere debebat, semper præ oculis habebat: quin & assidue ac nullo non loco de ijsdē loquebatur. Purpura igitur sanguinis illius symbolum est: & canales, sanguineorum tormentium in passione profundendorum. Vere inquam, de iisdem semper apud suos loquebatur, vt & è loco illo Ioannis manifestum redditur, *Mandatum accepi à Patre meo, & coarctor donec adimpleam illud:* nihil autem aliud mandatum hoc est, quam Patris voluntas, qua illum in cruce pro hominum salute mortem occumbere volebat. Deinde & alio loco figuras veras fuisse ostendens dixit, *Sicut Moses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis.* Quin & gloriosę Transfigurationis tempore, cum in monte Thabor facies eius solis instar gloriose rutilaret, non alios illum habuisse sermones Euangelista tradit, quam de excessu suo è vita, morte, tormentis, passione, suppliciisque crucis, *Loquebatur de excessu.* Paulo quoque teste, dum baptismum suscepit a Ioanne, in mortis id suæ signum & memoriam suscepit. S. Eucharistiæ quoque Sacramentum instituens, in mortis suæ commemorationem quotiescunque eadem sumenda esset, sumi eam præcepit, vt idem ad Corinthios testatur Apostolus, *Quotiescunque manducabitis panem hunc, & calicem bibitis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat.* Merito igitur sponsus, tuas ô dilecte mi, comas purpuræ regiæ simillimas esse ait: semper enim de morte tua meditaris, sēper de sanguine tuo loqueris, omnesq; cogitationes tuę nōnisi de cruce & passione sunt; quin & hodie dum Ierosolymam tendis, in via de eadem coram Apostolis agis, *Ecce ascendimus Ierosolymam.*

[Right margin: Cant.7. — Christus de passione sua semper cogitabat. — Ioan.14 — Ioan.3. — Ibid. — Rom.6. — 1.Cor.11. — Luc.18.]

Tocum

Tecum igitur cogita, anima mea, quomodo dilectus tuus in toto illo itinere Ierosolymam versus, nonnisi de morte cogitet, nõnisi de amara passione quæ in foribus iam erat & proxima, sermonem instituat. Vnde colligere potes, Christũ quãuis, teste Apostolo, nonnisi semel mortuus sit, ac nonnisi semel cũ morte in crucis arbore luctatus: intrinsecus tamẽ semper & in animo ab eadem fuisse cruciatũ, atq; assiduo lancinatum, & toto vitę tempore mortem semper expertum esse. feralis hæc & lugubris cogitatio eum vbiq; comitata est, inimicitias perẽnes & implacabiles cum ipso gessit, nullam requiem indulsit, semper ac nullo non tempore eum prosequendo, viuentemq; etiamnum feralibus iaculis impetendo. Adeo vt tui causa mortem semper in vlnis gestarit, ita tamẽ vt mors & vita in ipso pares semper exstiterint, eodemq; natę tẽpore. Importuna namque hæc cogitatio, iam inde à primo incarnationis eius exordio incipiens, nunquam eum deseruit: sed vt fida comes lateri illius semper adhæsit, non prius ab illo recedens quam in cruce tandem exspiraret.

Rom. 6.

Hoc nempe olim de Messia vaticinans canit Isaias, *Paruulus natus est nobis, cuius principatus super humerum eius.* Non de alio autem principatu hic & imperio Propheta locutus intelligitur, quã de crucis: de qua alio in loco scriptum est, *Regnabit à ligno Deus.* ipsa etenim regni illius principium & origo fuit, ipsa omnium triumphorum & trophæorum causa: ab illa ortum sumpsit corona illa imperialis & diadema gloriæ, nomen illud quod est super omne nomen, item humilis illa omniũ creaturarum subiectio, qua eum vt Dominum agnoscunt, cœlestibus, terrestribus & inferis eius se maiestati suppliciter, in submissionis signum, prouoluentibus, de qua ibidem Apostolus ait, *In nomine Iesu omne genu flectatur cœlestium, terrestriũ & infernorum.* Deniq; à cruce initiũ habuit nouum illud regnum & numerosa illa Chistianorum colonia ac generatio, quę in infinitũ breuissimo tempore excreuit, vt Propheta de illa exclamans dicat, *Generationem eius quis enarrabit?* Vt igitur ad propositam deuoluatur materiã oratio: puer hic iam inde ab incunabulis sceptrum regium & principatum suum super humerum gestabat, quod

Isai. 9. Christi principatus crux est.

Philip. 2.

Isai. 55.

Christus à primo conceptionis momento, crucem, mortem ac passionem cogitationum suarum humeris sustineret.

Augustinus, Africæ decus & ornamentum, verba illa Psalmographi, *Sol cognouit occasum suum*, exponens, ad Christum Iesum solem iustitiæ eadem transtulit: quod sol ille cœlestis, lampas illa empyrea, oculus mundi, fax orbis, nulla rerum cognitione sit præditus. Vt autem figurate & tropologice hęc intelligantur, verus ille terræ cœlique sol Christus tunc occasum suum cognouisse dicendus est, dum mortẽ & amaram passionis tragœdiã longo ante pręsciuit tempore. at ita cognouisse, vt semper ob oculos & in memoriæ archiuo eadem haberet, ac nullo non loco & tempore de iisdem loqueretur: etiã in itinere, vt hodie apud Apostolos suos, cum Hierosolymam ascenderet. *Ecce ascendimus Hierosolymam*, &c.

Psal. 103.

Luc. 18.

III.

Quo properas Iesu dulcissime? quo tendis mitissime mundi redemptor? crucẽ illam instantem non metuis? mortẽ imminentẽ non reformidas? tot pręparata supplicia & tormẽta non te exanimãt? Hic nimirum cum Salomone exclamandum, *Aquæ multæ*, tribulationum *non potuerunt caritatem* tuam *extinguere.* Magnus ille Scipio, cum in carcerem coniectus esset, quod exercitus pop. Romani illius negligẽtia deleti & cæsi essent, à Lucio, amici sui casum miserante, carceribus clam, non tamen sine præsenti tum suo tum alterius periculo reductus est. Cuius amoris magnitudinẽ & robur Valerius demiratus exclamat, *Proh! magnum & inexsuperabile numen amicitiæ!* & profecto non sine iniuria. nam, licet omnes Scipionem Romani ad mortem, inuidia ducti, deposcerent: vnius Lucii amor & dilectio tamen præualebit, & carceribus, nequidquã frendente omniũ odio & vindictæ desiderio, eum exemit plusque, mihi credite, sincerus amici affectus & animus, quã omniũ Romanorum odia & inuidia potuit. Hæc quidem Romæ: at maiori sane cum ratione de te, ô mundi Redemptor Christe, hic exclamandũ. Tu enim es sincerus ille Lucius, fidus ille amicus, qui summo cũ vitæ periculo hominẽ, quem tantopere diligebas, æternis carcerib. eduxisti: tui vnius amor maiores profecto vires habuit, quã vt omnes dæmonũ minæ, inimici-

Cant. 8. Val. Max. Lib. 4.

micitiæ mundi, odiaq; tartari irreconciliabilia impedire potuerint. Hic scilicet amor est, quo hodie impulsus sine vllo tormentorum metu, ais, *Ecce ascendimus Ierosolymam.*

Luc. 18. Christi passio præ oculis semper habenda.

Hinc discamus oportet, Christiani, mortis Iesu Christi ducis nostri, quamdiu in vitæ huius itinere versamur, semper meminisse, & nunquam eius memoriā deponere, discamus inquam, semper de eadem loqui, eiusq; miseratione, dum suppliciorum grauitatē & pœnarum acerbitatem attendimus, tangi. An non enim graue & molestū homini sincero foret, aliū iniuste rei alicuius, quā tamē ipse patrasset, accusatū, ad necem rapi videre? an non conscientia stimulante exclamaret, Parcite innocuo ciues, parcite, in me conuertite ferrum? quēadmodum olim locutū constat regem Dauid, cum Angelum ferro accinctū per omnes regni Israelitici fines sæuientē, & in innocuos grassantē vidit; sciret tamen sua vnius culpa tantā innoxiorum vbiq; stragem edi, hinc lachrymans exclamat, *Ego sum qui peccaui, ego qui inique egi: isti qui oues sunt, quid fecerunt?* perinde ac si dixisset: Eheu quā tristem tragœdiā contemplor, quam graue animo meo accidit, subditos vbiq; locorum sparsos tam grauiter castigari, flagellis cædi quæ ipse promerui, pœnas lasciuiæ meæ debitas exsoluere. Tu vero ô Angele à Deo ad hāc castigationē delegate, diuinę iustitię vindex, in me furorē cōuerte, me pete, irę tuę tela in corpus hoc meū detorque. ipse peccaui, deliqui ipse, culpa mea est, ac proinde ipse pœna & supplicio dignus, non autem subditorum, qui instar ouium innocui sunt & immunes in culpa.

2. Reg. 14.

Et est profecto triste ac funestū, innocentem videre morti adiudicatum, ac pœnam luentem quam non admisit. hine Salomō ne hoc iniustitiæ nomine male apud suos audiret, inter cætera quæ à Deo in solemni tēpli sui dedicatione postulabat, enixissime & summis votis contendit, vt in iudicādo suum cuiq; ius tribuere posset, & hunc secundū innocentiā absoluere, & illū pro delicti grauitate castigare. Verba orationis hęc sunt: *Iudicabis seruos tuos, condemnans impium, & reddens viam suam super caput eius; iustificansque iustum, & retribuens ei secundū iustitiam suam.*

3 Reg. 8.

Et bene, mea quidem sententia; ne quē forte rei natura & veritate non perspecta, perperam condemnaret, & innocentes ad supplicium traherentur. Cum igitur Christus Dei filius, sine vlla criminis suspicione, mortuus sit, nos tamen crimen ipsum admiserimus, & supplicium proinde promeruerimus; an non ingemiscendum est, & illo exspirante suspirandum?

Christi mors in animo deploranda.

O miserum! & quam maxime deplorandum, tam paucos nimirū hodie reperiri, qui nullo doloris sensu intrinsecus ob Domini sui mortem & casum moueantur! cuius rei indignitatē deplorans Isaias ait: *Perit iustus, & non est qui recogitet in corde suo.* Non de omnibus in genere iustis Propheta hic loqui censendus, aut de iis qui vt plurimum hodie iusti nuncupantur; at de Christo, qui & solus natura sua iustus est, & iustitia animas nostras exornat; de quo scriptum est, *Deus iudicium tuum Regi da*; & alibi, *Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum.* Sanguineis igitur deplorandum est lachrymis, neminē, iusto hoc in cruce moriente, nulloq; admisso crimine pœnas luente, ad lachrymas aut commiserationē commoueri, neminem in funere illius tristissimo lugubres & pullas vestes induere.

Isai. 57.

Psal. 71.

Isai. 45.

Israelitides omnes, audita tristi Saulis in montibus Gelboe in conflictu Philistinorū nece, luctum induerunt, & mortem illius lachrymis sunt prosecutæ, Saul quippe eas coccino, teste scriptura, vera, vestiebat in deliciis, & ornamenta aurea ad cultum earum præbebat. Maiori profecto cum ratione in filii Dei morte plorandum audito tristi cum passione in monte Caluariæ exspiraturum, eum inquam, qui animas nostras exornat, & gratiæ ornamentis condecorat & vestit.

2. Reg. 1.

Asael, cursor ille velocissimus, qui pernici pedū velocitate cum ceruis certaret, cum ab Abner in inguine hasta percussus in terram mortuus cōcidisset, omnes quę in comitatu illius erant & præcurrentem sequebātur, viso ducem tantum, tamq; strenuū exanimem in terra, instar gregarii alicuius iacere, sanguine fœdatum, & è vulnere exspirantē, attoniti substitēre; *Omnesq; qui transibant per locum illum, in quo ceciderat Asael, & mortuus erat, subsistebant.* Si ducis vnius qui aliquod sibi bello,

2. Reg. 4.

bello nomē pepererat, fuisq; carus erat mors cōmilitiones in tantū percellere & lāciare potuit: quomodo nos afficiat ac cōmoueat necesse est mors & passio Christi, Regis regū, insignis illi' Asaelis, cursoris in stadio virtutum velocissimi; de quo agēs Psalmograph' canit, *Exultauit vt gigās ad currendam viam, à summo coelo egressio eius!* Quis enim non ingemiscat, quis non doleat, & admiretur, videns regū regē tanta in paupertate mori, in cruce extensum, eidē instar latronis affixum? an nō verè res lacrymis suspiriisq; dignissima est? an non beneficium, cuius memoriam animo semper insculptam nos gerere necesse sit?

Psal. 18.

Interrogatus olim Philosophus, quid quā citissime in homine senesceret, Beneficium, inquit. vt scitum hoc Philosophi responsum proposito adaptem, dicendum est, insignem ingratitudinis in homine, notam esse, si diuinorum beneficiorum, ac prę̄sertim eius quod in passione in mōte Caluarię à Domino cōsecutus est, statim obliuiscatur; adeo vt de illo illud Psalmographi vsurpari merito queat: *Obliti sunt beneficiorum eius, mirabilium quæ ostendit eis:* quo loco de Hebræorum ob percepta beneficia ingratitudine agitur.

Plutarch.

Psal. 77.

Ioseph Patriarcha ad summos honores euectus cum esset: sciretq; hominum, beneficia recepta vt plurimum obliuiscentium ingratitudinem; posteros gratitudinē edocere volēs, noua & inusitata ratione vsus est, duobus enim filiis maioribus natu, nomina hoc denotantia imposuit: Maiori namq; nomen fuit Ephraim, id est, abundantia, alteri vero Manasses, id est, obliuio. Prudenter profecto & apposite: insinuare volens in rerum abundantia & beneficiorum affluentia homines Dei plerumq; obliuisci, donorumque acceptorum memoriam perdere.

Gen. 41.

Inter ceteros Dauidis regis domesticos & seruos fuit, quidam Iosaphat nomine, à cōmentariis & memoria, vt qui regi, grauiorib. occupato negotiis, rerum agendarum cauēdarumque memoriam refricaret: habebant quippe reges veteres seruum, cui ex officio incumbebat regi in memoriam fidelia subditorum singulorum obsequia reuocare. Vt hinc mysterium aliquod eruā, inter omnes animę nostrę, quę vere regina appellari queat, pedissequas ac famulas, id est, potentias & facultates, memoriæ partes esse dico, beneficiorum à Deo acceptorum semper recordari, vt ita ingentes ei gratiæ referantur.

2. Reg. 8.

Nauis quando in portum appulit, ne forteà ventorum subito exorientium turbinibus dissipetur, & in portu naufragium patiatur, quatuor grandioribus allegari anchoris consueuit. Anima quoq; nostra, quo Deo suo semper obsequatur, & obtemperet, quatuor anchoris, ne vagetur, retinenda est; prima sit stabile non amplius peccandi, vitæq; emendandæ propositum. Secunda, assidua oratio. Tertia, frequens Sacramentorū vsus. Quarta, perpetua diuinorum beneficiorum & prę̄sertim redemptionis nostræ consideratio. Animę suæ familiā hoc modo moderabatur Dauid rex cū diceret: *Nisi quod lex tua meditatio mea est, tūc forte periisse in humilitate mea.* Simile. Psal. 118.

Perpetuum in altari ignem olim esse voluit Deus, quem & à sacerdotibus tabernaculo deseruientibus foueri voluit, nōua ligna semper prima luce subministrando. Si figura hæc in veritatem vertatur, dico Deum etiānum hodie velle, vt in cordis nostri ara vehemētis amoris flamma semper colluceat: quæ quo perpes sit ac nunquam intermoriatur, Ecclesiam admonet, vt filiis suis diuina beneficia, ac prę̄sertim redemptionis humanæ & mortis Iesu Christi, in mentem reuocet. hæc enim velut ligna sunt & fomes materiaque, quę spiritualē hunc ignem, & diuini amoris flammas fouent & nutriunt. Hinc toties de ipso redēptor noster agit, & Apostolis ipsum in mentem vocat: *Ecce ascendimus Ierosolymam & consummabuntur omnia.* Leuit. 6. Luc. 18.

Sed, ô rem deplorandam & lamentis expiandā omnia sancta hæc instituta infracta sunt, pię illę consuetudines violatę, diuinorū beneficiorum memoria ex animis hominum euanuit: & licet vnigenitus Dei filius Ierosolymā hodie ascēdat, mysteria crucis, mortis & passionis suę auspicaturus; homo tamē vice versa, sine vllo sensu, mundi se voluptatibus immergit, dissolutiones consectatur, lasciuire, ineptire incipit, prauisque affectibus & genio indulgēdo, in sui ipsius interitu vltro ruit, Atq; vt Absalomo aduersus patrem cornua erigente, & in regni statū coniurante

IV. Cum Deus ad passionem se præparat tunc homines lasciuiæ incumbunt.

2.Reg.15. tante, ac bello rem cōmittere audente. omnis propemodum populus a Dauide desciscens, coniuratorū partes secutus est: ita hodie in hac nostra Gallia, hac ipsa die, omnes propemodū, relicto Deo & templis eius, die inquā lasciuiæ ac voluptatum, scelerata & Circea mundi agmina sequitur, qui aduersus Deum arma mouit, & ab eo turpi se schismate & diuisione sequestrauit. pauci autē Christi vexilla prodeuntia comitantur, pauci crucem eius stipant, de passione cogitant, in morte illius lugent, sacraq; mysteria meditantur.

Apoc.17. Abominandam olim Ioannes meretricem vidit, aquis multis insidentē (id est, variis nationibus dominantē) poculum aureū, immūditiæ & abominatione plenū manu præferentem, cuius incestuoso côcubitu se omnes terræ reges polluebant, & cuius poculo omnes mundi incolæ inebriati, vinū prostitutionis & iniquitatis execrādæ eructabant. Cuiusnā vero, vestro iudicio, meretricia hæc imago est, nisi voluptatis & dissolutionis, quā hisce diebus omnes propemodū homines amplectuntur, parui nō secus ac magni, & cuius deliciarū vino mulieres nō minus quā viri ebriæ, Mænadum instar bacchantur & furunt?

Ierem.9. Hisce igitur diebus cum Ieremia, dum populum Israel voluptatibus immersum, & lasciuiæ olim indulgentem cerneret, exclamare possumus: *Quis dabit me in solitudine diuersoriū viatorum, & relinquam populum meum, & recedam ab eis quia omnes adulteri sunt & cœtus præuaricatorum.* Loquitur hic, vt loqui prudēs & frugi seruus familias solet, dum vidēs bona domini dilapidari, familiam perperam administrari: reliq; domesticas inutiliter consumi, secum ait: Ad vltimas vtinam mundi plagas delatus sim, aut in deserta aliqua solitudine obscurus delitescam, ne tantam rerum domini dilapidationem, & profusionem oculis hisce videre cogar. Ecquis, obsecro, est hodie, humanæ salutis studiosus & sitiens, qui, cum tanta scandala, dissolutiones, lubricitates, quæ hisce diebus per omnes vrbis angulos committuntur, videat, templa inquā deserta, plateas laruatis oppletas, mēsas aleis & chartis coopertas, aulas & atria tripudiis & lasciuo cantu reboantia, omnia deniq; vitia laxatis habenis prouentia: non procul à mundo secretus, extra anni solisq; vias, viuere, aut in ignota aliqua solitudine sequestratus velit delitescere.

Idem autem Redemptori nostro hodie videtur accidere: quod olim Dauidi regi: hic enim cum persequentem Absalomum fugeret, & nudipes & capite aperto in montem Oliueti secederet, omnisque eum populus lacrymis abeuntem, in magni affectus testimonium, prosequeretur *egrediebatur inde vir de cognatione domus Saul, nomine Semei filius Gera, procedebatq; egredens, & maledicebat, mittebatq; lapides contra Dauid.* Hoc ipsum hisce diebus Christo Iesu à mundanis irrogatur: montem enim Caluariæ ascensurus, tristis & afflictus atque morti adeo proximus, quem vniuersa Ecclesia lamentis & lugubri cantico hodie prosequitur, à tot nefariis Semei, a tot sceleratis peccatorib. variis iniuriis & opprobriis afficitur, & flagitiorum lapidibus impetitur, nemo autē vlla eius cōmiseratione tangitur, aut patienti ex intimo animi affectu cōdolet. 2.Reg.16.

Tobiæ senioris pietas & religio in eo potissimum commendatur, quod contribulibus ad vitulos aureos quos Ieroboam erexerat, properantibus, & idololatriam exercentib. horum ipse consortia deuitaret, & in Ierusalem, Deū cœli adoraturus occulte secederet. Sanctum hunc virum imitando, in eo potissimum verum se quis Christianum demonstrat, quod, ceteris lusum & delicias sectantibus, vanitates quærētibus, dissolutis, & ineptientibus, Christum sequatur ad mortem vsque vitia deserat, Ecclesias frequentet, & Deum quærat. Tob.1. Veri Christiani notæ.

Hoc scilicet modo nunc vita instituenda est, nunc sacra Domini passio mente reuoluēda, nunc aliquis compassionis sensus induendus, & afflictionis pars assumenda. Ideo factum existimo, quod Dei filius tristem passionis calicem non euacuarit, sed nobis quam biberemus partem reliquerit. nam *Calix in manu Domini, vini meri, plenus mixto: veruntamen fex eius non est exinanita, bibent ex eo omnes peccatores terræ.* Amara profecto potio, quā tamen meracissimam, nulla consolationis aqua dilutam, Saluator ebibit: quod, crucis tormenta puta, nemine opitulante, pœnamque leuante, perpessus sit. Vnde per Psalmistam dictum Psal.74.

Psal.41. dictũ est: *Abyssus abyssum inuocat in voce cataractarum suarum. Omnia excelsa tua & fluctus tui super me transierũt.* Id est, tam graues dolores & cruciatus passionis meæ fuere, vt vere abyssus vocari queant, quam vt perferam, abysso quadam è contra patientiæ opus est: nam decumani iratum tuarum fluctus tanto in me impetu deuoluti sunt, vt vires meas naturales obruturi fuissent, ni diuinitatis vis & anchora naufragiũ impediuisset. *Omnia excelsa tua, &c.* Id est: nullum graue tormentum in orbe fuit, nullus enormis cruciatus, quin in me vnicum vires exeruerit, & grauissimas in animo meo tempestates exciuerit. At nobis vinum hoc mixtum, & dilutum præbibitur: si enim ærumnis pressi gemimus & angustiis circumundiq; vallamur, consolationes sint in proximo, & prior angustia molestiaque ab iisdẽ mox excipitur. Vnde Psal-

Psal.93. mographus: *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificauerunt animam meam.* Quisquis demum sit sapor, mixtus an merus, aliqua tamen nobis portio bibenda venit.

Nu.1.4.7. Israelitis cum vniuersa multitudine castrẽsi, de loco in locum proficiscentibus, sacramque suppellectilem deferentibus, Leuitis tabernaculi vtensiliumque eius gestatio demandata erat, vnoquoque partem aliquam deferente. De Passione Domini idem penitus sentiendum est, & vnusquisq; partem eius aliquam pro virium modulo in humeros assumat: quod fecisse Apostolus apud suos se gloriatur, dicens, *Adimpleo quæ supersunt passionum eius*: id est, Christus calicem passionis

Coloss.1. habendum suscipiens, solus bibere noluit: at nos dolorum cruciatuumq; participes voluit esse partemq; aliquam assumere: equidem, ait Apostolus, ipse subibo humeris, & quantum, humanæ quidem vires permittent, tormentorum illius reliquias perficiam, & quæ complendæ restant passionis, libenter adimplebo.

1.Reg.14. Saul cum Philisthæis quotidie prælio decertante, egregium facinus Ionathas filius eius & hæres, ausus est: nam cum hostes, in montis cliuo & Israel in planitie castrametati essent: armigerum suum compellauit dicẽs, *Veni & transeamus ad stationem Philistinorũ quæ est trans locum illum.* Quo annuente, & animos domino etiam addente, magno cum labore præcepta montis ambo transcendunt, & Philistiim castra ingressi, magnam circumquaque stragem edunt, multis excubitorum obtruncatis. Arrigite aures Allegoricorum sensuum indagatores, Ionathas hic regni Israelitici hæres, imago fuit Iesu Christi Redemptoris nostri: quem armiger, id est vniuersus Christianorum cœtus, consequitur; ipse enim infernalem aciem & principes tenebrarum expugnaturus, vt homo pone subeat, desiderat, simulque in castra hostilia, collatis cum duce viribus grassetur, & in partem aliquam laboris veniat.

Audite & plura Christus omnem passionis suæ seriem enarrans, omnemque tragœdiam illam ab exordio texens Gentibus se tradendum asserit. Fuit enim non modicus Redemptori cruciatus, quod Iudæi filii illius carissimi cum barbaris, & gentilibus in necem suam conspirarent, & ad mortem quærerent. Vti non exigua Sauli regi olim afflictio & crux fuit, quod dilectus filius Ionathas cum hoste suo iratissimo Dauide fœdus iniisset, illum vt alterum se, patris nequidquam frendente inuidia, complecteretur: ideoque indignans ait: *Coniurastis omnes aduersum me, & non est qui mihi renuntiet; maxime cum & filius meus fœdus inierit cum filio Isai.* 1. Reg.22.

Nulla igitur acerbior aut maior patari Christo crux potuit, quam vbi à suis se tradi gentibus, vbi dilectum sibi populum ciues Ierosolymitanos, imo & fratres cum Romanis in ruinam & necem suam conspirasse, vidit. Dudum id antea per Prophetam suum prædixerat. *Extraneus factus sum fratrib. meis, & peregrinus filiis matris meæ.* Graue Christo fuit in Gẽtium manus incidisse. Psal.68. 2.Reg.12.

Nathan Propheta cum Dauidi Regi duorum grauissimorum criminum adulterii, & homicidii, enormitatem ob oculos poneret, potissimum in illis exaggerauit quod Vriam virum integerrimum gladio barbarorum & alienigenarum interficiendum curasset. *Et occidisti eum gladio filiorum Ammon.* Non enim tam graue fuisset aut ignominiosum si contribulium suorum aut amicorum armis concidisset. Ita Christus ærumnarum suarum catalogum texens: recensensque minutatim quidquid in passione sibi esset euenturum, in

primis quod in Gentium manus delapsurus esset, conqueritur.

Gen.37. Moyses peccatum & ingratitudinem Iosephi fratrum exaggerans, qui odio & inuidia acti, in innocétis necem coniurauerant, ait eos fratrem Ismaelitis alienigenis, infidelibus & incircumcisis, forte illac transeuntibus, in seruum vendidisse. Christus etiam inimicorum suorum crudelitatem passionisque acerbitatem exaggerans, ait se, Iosephi instar, in manus Gentium & infidelium tradendum. *Tradetur gentibus.*

1.Reg.20. Dauid à Saule ad necem quæsitus, & nullo non loco pressus, quadam die apud amicorum integerimum Ionatham de tãta crudelitate conquestus est, *Si est iniquitas aliqua in me, tu me interfice, & ad patrem tuum ne introducas me.* Grauius ac crudelius, scilicet iudicans, inimici manibus quam amici occũbere Eiusdem opinionis videtur, & fuisse Redemptor noster, nec tantum mors illi allatura tormentum, si Iudæi illam, & non Gentes, intulissent. Ideoque sortem suam deplorans, ait Gentibus se tradendum, & in earum manus consignandum.

Luc.18. Psal.21. *Et illudetur.* Præsagierat hoc longo ante tempore Psalmographus, & dixit, *ego autem sum* (præsens loco futuri positum est) *vermis & non homo, opprobrium hominum & abiectio plebis: omnes videntes me deriserunt me* Huc etiam referri commode videtur posse, vaticinium illud Isaiæ, *Vt faceret opus suum, alienum est opus eius ab eo: vt faceret opus suum, peregrinum est opus eius ab eo.* Fecit enim Deus opus redemptionis nostræ patraturus, multa exotica & peregrina, & à terribili maiestate sua nimium quantum aliena: an non enim opus peregrinum & numquam hactenus visum & à diuina maiestate alienissimũ fuerit, Deum latronis instar comprehendi, instar malefici ad mortem condemnari, instar sicarii patibulo suffigi, & ab omnibus hominibus illudi?

Isa.28.

Luc.18. Deut.25. *Et illudetur.* Præclaram huiusce figuram in Deuteronomino legimus: eo namq; loco præcepit Dominus, vt fratre sine liberis moriente, alter viduam fratris ad suscitandũ semen propagandamque familiam duceret: quam si ille ducere detrectaret, coram iudicibus & senioribus populi ab illa citabatur: qui si in sententia peruicax perstatet, & nuptias repudiaret, à muliere in vultu conspuebatur, quæ calceamentum illius de pede in ludibrium tollebat, *Accedet mulier ad eum coram senioribus, & tollet calceamentum de pede eius, spuetq; in faciem illius.* Moses Synagogam veterem sibi in vxorem copulauerat, è qua nullos susceperat liberos, qui in hęreditatem cœlestem possent succedere, aut ad quos huius matrimonii iure, paterna & sempiterna illa possessio cœlorum deuolueretur; de quibus Ioannes Euangelista hunc in modum locutus est, *Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neq; ex volũtate viri, sed ex Deo nati sunt.* Ioan 1. Christus igitur, ad quem spirituale semen (quod non potuerat Moses) suscitare spectabat, Synagogã ob superbiam, ingratitudinem, auaritiam, aliaq; innumera peccata deformatam, ducere detrectat, Ecclesiæ suæ dilectissimæ & charissimæ amore incensus. Hinc synagoga varias in eum congerit iniurias, & opprobria, curam iudicibus, senioribus, magistratibusque insigni eum afficit ignominia, in sacrum illius vultum, Angelis tremendum, propudiosissima sputa eructat, illudit velato, colaphis in ignominiam cædit, nec solum calceamenta pedibus abstulit, sed vesti bus etiam denudauit, nudum & inopem in crucis patibulo, in Caluariæ monte erecto, mori cogens. Hæc fuere; Auditores, quæ circa primum concionis huius membrum mihi dicenda in mentem venerant, alterum iam aggrediar, de singulari hoc Domini miraculo acturus.

VI Luc.18. Ingens cæcitatis malum. Tob.5.

Christo igitur Ierosolymam, in qua passurum & moriturum se sciebat, concedente, & in itinere de funesta mortis suæ tragœdia agente; cũ haud procul ab vrbe Ierichuntina abesset, cœcus prope viam sedens, & stipem à transeuntibus exigens, audito pedum strepitu, alta inclamare voce cœpit, *Iesu fili David, miserere mei.* Quam graue autem sit, oculis & lumine orbatum esse, pius ille senex Tobias testabitur, qui quod oculos amisisset, omnia se amisisse existimabat: hinc lacrymans & suspirans dicebat, *Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, & lumen cœli non video?* Duo autem cęcitatis genera sunt, corporis

poris vnum, alterum animæ: quorū hoc illo deterius ac periculosius: si enim potentiarū & facultatum excellentia per obiecta ostenditur, & oculorum corporaliū obiectum sint res corporeę & sensibiles, animæ vero Deus ipse; necessario hinc sequitur, tanto cæcitatē animæ maiorem ac deteriorem esse, quanto Deus solus omnia temporalia antecedit.

S. Antonius Eremita, referente Palladio, cum quodā tempore Didymum, eremi item incolam, sed oculis orbatum visitaret, cumque magno animi sensu & feruore de rebus cœlestibus loquentem audiuisset; rogauit numnam hæc ei cæcitas, molestiam afferret, Imo mox ille pectore grauiter trax i suspiriū, ingemiscendoq; sine vlla voce respondit: ingentem animi dolorem, quem cęcitas causaretur, testatus. Tum Antonius, fierine potest pater venerande, molestiam tibi aliquam cęcitatem adferre, & graue esse, oculis orbatū viuere qui tibi, cum formicis cōmunes sunt: è contra vero, te non læta i ob o. ulos, quos cum Angelis communes habes.

Cæcitas malum.

Cæcitas siquidem adeo grauis & infelix est, vt nonnisi in grauissimorum scelerum flagellum correptionemque eandem immittere Deus consueuerit. Hinc, cum Isaias Propheta Dominum exercituum sublimi insidentem throno, & alto subnixum solio cerneret: populum vero rebellem murmurantemque tam illustri indignum visione iudicaret, Dominum orauit, illius vt cor excęcaret, oculos densa caligine obnubilaret, ne vidēs videret, & audiēs cognosceret, *Excæca cor populi huius, & aures eius aggraua, & oculos eius claude, ne forte videat oculis suis.* Atq; hæc quidem occasione cæci huius, *Cæcus quidam sedebat secus viam.*

Isa. 6.
Luc. 18.

Imperfectiones naturales nemini ad peccatum imputantur.

His nihil obstantibus dico, cæcitatem, surditatem, & similes imperfectiones naturales vitia nō esse: sed tantū admirabilia quędam effecta, quibus Deus eos, quib. hæc accidunt, à mundi periculis & discriminib. immunes præstat. Constat enim pulchritudinē venustatemq; corporis exteriorem, ipsas etiam dotes naturæ possidentibus præsentissima nonnūquam adferre pericula, ac damna grauissima: exempli gratia pedum velocitas & pernicitas Asaeli cursori in perniciem fuit & interitum, cæsaries flaua & rutilans Absalomo in laqueum & restim. Dinæ puchritudo causa constuprationis & raptus, Samsoni vires captiuitatem cæteraq; infortunia attulere. Econtra vero sæpe Deus, idq; non sine singulari clementiæ & amoris argumento, cæcos, claudos, mancos, debiles, tortuosos, aliosq; deformes nasci permittit, quo nativa hæc illis deformitas ad maiorem meritorum segetem cedat, elatos animos compescat, iterq; ad cœlestem beatitudinem pandat.

2. Reg. 2.

Defectus naturales hominem in primis humiliāt

Hæc igitur, hisque similia immittere & permittere consueuit Deus, vt quibus obuenere, salutem eo melius suam consequantur: solent quippe defectus & imperfectiones naturales humilitatem & animi demissionem vt plurimum causari, & insolentes animos altaq; spirantes compescere, atq; intra rationis & moderationis limites continere Quod euidenter in Isboseth videre licet: hic enim claudus quod esset, & pedibus iam inde ab incunabulis debilis, quamuis Ionathæ filius esset, & Saul auum iactaret, sanguine deniq; regum Israel oriundus, nihili se faciebat, & canis loco habendum censebat, *Quis ego sum, seruus tuus, quoniam respexisti super canem mortuum similem mei?*

2. Reg. 9.

Deus imperfectiones has ad maius animæ bonū permittit.

Addo insuper, Deum consulto, idque ad maius animarum emolumentum, salutisque progressum, imperfectiones has immittere solere: & non omnibus promiscue, at cui visum fuerit: vni quidem oculos eripit, ne mūdana & mundū amplius intueatur, qui interitus damnationisq; forsitan causa exstitisset: alterum pedibus debilem efficit, ne Deū fugiat, atque ita animæ damnationē incurrat: alterius manus debilitat, quibus Deo resistendo ingens animæ periculum creasset. Atq; huc respiciebat Dominus, eum in Euāgelio suis diceret, *Quod si oculus tuus scandalizat te eiice eum: bonum est tibi luscum introire in regnum Dei, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis. Et si scandalizauerit te manus tua, abscinde eam: bonum est tibi debilem introire in vitam, quam duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibilem.*

Matth. 5.
Mar. 9.

Nemini naturales defectus

Nemini autē huiusmodi defectus aut vitio verti aut ignominiose exprobrari debēt. Hoc nempe inprimis in sacra scriptura Spiritus

Iob.17. ritus S prohibet: ait enim Ecclesiasticus, *Non irrideas hominem in amaritudine animæ, est enim qui humiliat & exaltat circumspector Deus.* Scio, Auditores, scio prauam hodie apud plerosque consuetudinem inualuisse, qua debili, manco & distorto naturæ defectus, & vitia corporis quamprimum magno cum pudore & infamia exprobrantur. Vti fecisse olim cõstat, Phenennam, de qua in Libris Regũ, quæ Annæ piissimæ matronæ sterilitatem naturalem exprobrasse legitur: *Affligebat quoq; eam æmula eius & vehementer angebat, in tantum vt exprobraret quod Dominus conclusisset vuluam eius.* At non ita fecisse comperiuntur, qui hic Dominum Ierosolymam proficiscentem comitati sunt, dum cæcum hunc in via sedentẽ conspiciunt, quamuis vt taceat compescunt, defectum tamen oculorum ei vitio non vertunt.

1 Reg.1.

Luc.8. Cæci huius animositas.

Cæcus quidam sedebat secus viam. Cæcus hic quantum ex historiæ serie manifestum redditur: mendicus fuit ac stipẽ postulans à trãseuntibus: animosus tamen & audax fuisse dignoscitur: quod velut viarũ custos & excubitor hodie constitutus, Christũ illac transeuntem, meridie, coram vniuersa quæ eum sequebatur multitudine, obnixe obtestetur, sui vt misereatur, benignitatisq; loculos exerat, &, nequidquam frendentibus Iudæis, qui odio in Saluatorem plusquã Vatiniano ardebant, oculorum restitutionẽ postulet, postulatorumq; cõpos fiat. Et sane fatale quid inesse cæcitati videtur: plures enim tã in sacris quã in prophanis occurrent historiis cæci aut coclites, & rebus gerendis strenui, & parta bello gloria nobiles: vt inprimis Philippus Macedonum Rex, Annibal Carthaginiensiũ, Romanorum Sertorius, Lacedæmoniorum dux Antigonus: aliique & numero infiniti & gloria celebres, qui omnes oculo vno amisso deformes exstitere & coclites. Patriarcha autem Isaac, Ahias Propheta, Samson Hebræorum fortissimus, & senum ornamentum & gloria Tobias, oculis penitus orbati fuere: quatuor inquam viri sanctissimi, & totidem duces fortissimi. Quintus hic viarum sedet custos, & summa voce Iesu transeunte clamat, *Domine vt videam.*

Cæci aliquot & coclites strenui recensentur.

Luc.18. Hic, obsecro, notate, vt pauper hic cæcus, stipem ab omnibus quotidie poscere solitus, oculorũ vsum à Iesu Christo postulet, qua nulla maior erogari eleemosyna queat. Tam exigua enim hominum potentia est, tamq; angustis limitibus circumscripta, & eorum loculi adeo tenues, vt nonnisi mediæ necessitatum nostrarum parti queant succurrere: multa quidem pollicentur, at parum admodum, imo sæpe nihil, præstant; linguam habent, at non manus. Deus autem linguã habet & manus ambas; illam quidem, qua misericordiam promittat ac spondeat; has vero, quibus eandem mundo elargiatur. Vnde bene, meo quidem iudicio, Salomonem dixisse Deum orando apparet. *Qui præstitisti seruo tuo Dauid patri meo quæcumq; locutus fueras ei, & quæ ore promiseras, opere cõpleuisti.* Solus igitur Deus loculos locupletissimos & refertissimos habet, quibus omniũ inopiæ & necessitati quam abundantissime potest satisfacere.

Hominũ potestas exigua.

2. Paral.6.

Sapienter igitur Ioram rex mulieri fame propemodum enectæ respondisse censendus est: dum n. illa importune regi occlamaret, *Salua me, Domine mi rex*; mox ille subintulit, *Non: saluet te Dominus. Vnde te possum saluare de area vel de torculari?* quasi dixisset, Dei hoc est, & in sola illius potestate, non aurẽ regia situm. Qua enim me tibi putas posse ratione opitulari? Credisne me imperare posse nubibus vt pluuiã tibi exoptatã distillẽt; aut elementis cœliq; influxibus, quò anni tempora conuertãt, communẽ naturæ cursum inuertant? Licet enim rex sim; anne naturam in manu mea sitam putas? egone tempora immutem? soli imperem? calores accelerẽ? frigus dispellam? omnia enim hæc in Dei manu sita sunt, ipse potest omnia; hominum enim potestas limitata, Dei solius infinita. Hinc efficaciter admodum cæcus hic à Iesu Domino postulat, quod à nemine mortalium impetrare se posse sciret.

4. Reg.6. Hominũ potestas circumscripta.

Domine vt videam, per aureum illud cãdelabrũ, quod Zacharias Propheta vidisse se narrat, in quo septẽ accensæ lucernæ fuisse perhibentur, omnes propemodum Christum Iesum intelligi credunt; qui septemplici obtusos impiorum oculos, septẽ etiam mortalium scelerũ sordibus excæcatos, ratione illustrat & illuminat. Humilitate siquid[em] superborum;

Luc.18. Zach.4.

mundi

mundi contemtu, auarorum, impudicorum, castitate & continentia; iraeundorum, blanditiis; gulonum, temperantia, inuidorum, amorem, & acediosorum oculos, diligentia illuminat & aperit. Vnde bene de eodem Ioannes Euangelista dixisse visus est, *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.*

Ioan.1.

Homil.3. in 2. Cant.

Origenes secundum Canticorum caput exponens, non ob aliam ait causam sponsam dilectum suũ capreæ similem esse dixisse, q̃ quod in corde animalis huius, salutaris humor quidem & liquor delitescet, oculis & visui admodum illustrando vtilis, & obtusam eorundem aciem exacuens. Quo illa exemplo è natura petito edocere voluit nihil citius corde diuino, quam promptam quandam hominum illuminandorum, & tenebrarum ab animarum oculis dispellendarum voluntatem emanare. Quod probe cæcus hic noster perspectum habens, alta inclamat voce Domine oculorum mihi visum restitue: *fac vt videam* alta inquam voce, adeo vt omnes obtundat, molestiamque audientibus generet, qui silentium indixere; *Turba autem prætereuntium impediebat eum ne clamaret.*

VII.

Luc.18.

Sæpe fit, vt qui ad Deũ nos deducere deberent; ab eo nos auocent.

Marcus autem addit, turbas ei silentium minitando imperasse. quod quoniam hodie frequens admodum, quam maxime deplorandum est. Sæpe enim fieri videmus, vt ij, qui nobis in infirmitatibus nostris succurrere, cum ad Deum accedere contendimus & illuminati poscimus, deberent, impedimento sint, accedentique occasiones præscindant. cuius rei præclaram in libris Regum historiam legimus. Dauid rex cum honoris diuini zelo succensus Ierosolymam, Goliadam; nomen Dei viuentis blasphemantem debellaturus, tenderet: Eliab frater eius, natu maximus, eum à cœpto retrahere conabatur, adeo vt etiam caluminaretur & temeritatis eum puerilis coargueret, *Quare venisti, & quare dereliquisti paunculas illas oues tuas in deserto? ego noui superbiam tuam, & nequitiam cordis tui.*

1.Reg.17.

Amos.4.1.

Peccatum graue est,

Secundo Amos capite scriptum hunc graphum, aut potius intricatum vaticinium legere est: *Super tribus sceleribus filiorum Ammon, & super quartum non conuertam eum, eo quod dissecuerit prægnantes Galaad*, Galaaditides prægnantes verè appellari queunt animæ, quæ sancta proponunt, vitæq; emendationem & sancta desideria intrinsecus concipiunt; quas qui dissecare aut opprimere gestiunt, næ illi grauissimi se coram Deo criminis reos constituunt. Id est qui comminando, affligendo, persequendo, adulandoq;, aut alia quapiam arte aut techna pios impediunt ne pergant vlterius, & sancta eorum proposita infringunt, eosque a vita salutis, diabolico quodam conatu, auertere machinantur; difficillime à Deo delicti veniam consequuntur. quos similes esse censeo Euangelij huius hominibus, cæcum hunc, oculorum visum postulantem, obtundere, clamantique obstrepere conantibus.

Sãcta p'orum desideria impedire.

Turba prætereuntium impediebat eum ne clamaret.

Luc.18.

Pessimum profecto consilium, dum impedire conantur ne salutem postulet, sibique medicamen petendo consulat: prauorum consiliariorum hi imago sunt, qui tum in oculis regum, tum vnicuiq; nostrum quotidie adhærent. Quicumque enim aliis consulere præsumit, bene consulat necesse est, sincereque incedat & genuinum animi candorem omnibus in rebus præferat. Princeps ille Apocalypseos regio insidere throno visus viginti quatuor seniores, velut consiliarios & consultores: in circuitu habebat, vestimentis albis circumamictos. Duo autem eorum schema notanda includit. Primum quod seniores essent & ætate prouecti; senectus enim sapientiæ schola. Secundo q̃ candidas induti vestes, quas Ambrosius puritatis symbolum putat esse. Consiliarius n. candide & puro corde vtilia, rebusq; publicis salutaria consulat oportet. Hic itidem candor pacis signum est, & concordiæ argumentum, quam prudens semper consulere debet consiliarius, non autem bella discordiam, sanguinisque profusionem.

Abac. 4.

Hoc ipsum veteres olim etiam indicarũt, cum templum Consilii subterraneum, vt quidam prodidere, esse voluerunt. necesse est enim consilia terra velut obrui & sepeliri, ac celari, donec effectum sortiantur. Erat eodem

Hen. Farn. lib.1. de simp. reip.

Consiliarii regibus pacē suadeant.

eodem in fano candida quædam aquila, cristam gallinaceam diuersicolorem habens; denotabat hæc, consiliarios regibus & principibus, (quorum aquilæ imago sunt,) quãuis gallis omnium auium pugnacissimis pugnaciores forent, pacem potius & concordiam; quam bellum aut seditiones, suadere debere.

Victoria pacis tempore gloriosior, quam belli.

Erat etiam apud eosdem gentiles victoria, pacis tempore relata, aut pacifice non fuso sanguine, parta, gloriosior, maiorique triumpho digna, quam quæ multo parata sanguine, armorumq; viribus erat. Hinc Lacedæmonii, stratagemate aliquo, aut arte, aut industria victoriam adepti, nullo effuso cruore, hostiq; parcendo, bouem Marti in gratiarum actionem immolarunt; cruentam vero consecuti, & cum aliqua sanguinis effusione, solum ei gallum gallinaceum offerebant.

Quicumque passioni expositus bene consulere nequit.
Ierem. 29.
In var.

Qui enim fiat, vt, qui nonnisi sanguinem spirat, armis delectatur & conflictibus, cædibus hominum saginatur, atq; humanum cruorem sitit; pacem Principibus suadeat, concordiam adhortetur? At quicunq; Consiliarii dignitate præditus, inq; regium consessum adlectus est, ipsius Dei cogitationes, desideriaque habere debet, de quibus namq; Deus apud Prophetam ait: *Ego cogito cogitationes pacis, & non afflictionis*, aut belli.

Historia.

Apud Persas, vt quidem Aelianus prodidit, mos erat quotiescunque in rebus perplexis ac dubiis consulendum esset, laminam auream in terra poni, cui consilium daturus insistebat; quod si salutare & vtile reip. esset, laminam hanc in premium accipiebat; si vero noxium ac perniciosum, magna cum infamia plateatim virgarum suppliciũ luebat.

Ezech. 1.

Animalia illa mystica, de quibus Ezechiel vaticinatur, quæq; magnum illum currum ducebant, plantam pedum habebant similem vitulinæ; *Planta pedis eorum, quasi planta pedis vituli.* Hieroglyphicωs his denotatur, Consiliarios qui regni currum & habenas moderantur, præcipites Principum animos, & efferuescentes eorum motus, consiliorum suorum pondere prudentique lentitudine & tergiuersatione sistere ac retinere oportere. Quod Imperatores nonnulli, & imprimis Augustus, egregio hoc emblemate designarunt, cum Delphinum naratorem illum celerrimum, graui ancoræ assistere inscribendo, *Festina lente.*

Heliopolitæ bouē adorabāt.
Lib. de animal. natura.

Atq; ideo forsitan Heliopolitæ bouem vt Deum Adorarunt; quod bos consilii imago & symbolum esset. Huc etiam facere videtur, quod de boue refert Aristoteles: tradit enim, bouem, si cornua oleo vngantur, numquam defatigandum, quamuis grauissimos labores subeat. Quod vt proposito nostro adaptemus, dicendum, si consilia, quæ in vertice, & capite aliquo reip. habitant, pauxillo oleo vngantur, id est, si odio, passione praua, omni inordinato affectu vacent, si priuatum non intueantur commodum, si crudelitatem non spirent, sed solam pacē & misericordiam, (cuius oliua symbolum est,) respiciant; subditos, qui reip. pedes quodammodo sunt, numquam opprimendos, vel defatigandos, quamuis fortunæ aduersitate exagitentur. Hæc de consilio consiliariisque ideo potissimum dicta sunt; quod videam turbas has pessime cæco illic consulere, & omni studio impedire ne Christum inclamet, oculorumque vsum postulet; & quod longe deterius, increpare vt taceat.

Qui garrulitate sua impediunt, ne alii concionatorē audiant, reprehendēdi sunt.

Vt cætera quæ huc referri queant, omittamus, non sine iniuria videmur turbæ cæcum hunc increpasse vt taceret, cum eos & clamando obtunderet, & impediret quo minus Dominum per viam docentem verbaque vitæ proponentem, audirent. Merito igitur reprehendendi sunt illi, qui grauissima cæcitate percussi, inq; salutis viã cæcutientes, hodie p plateas, & in templis clamãtes, impediunt, quo minus pii verbum Dei audiant. Hinc sponsus in Canticis filias Ierusalem coniurat, ne dilectam somno detentam euigilent, *Adiuro vos filia Ierusalem per capreas ceruosque camporum, ne suscitetis, neque euigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit.* Per animalia bruta & rationis vsu priuata easdem coniurat, vt bestiis illos deteriores esse innuat, qui vociferando aliis impedimento sunt: a quo animalia ipsa nimium quantum abhorrent; ipsa enim si clament,

Cant. 9.

ment, nonnisi per desertum & in montibus clamare & boatum edere solent, vbi nemini clamando aures obtundunt. Cæcus tamen hic excusandus, quod in via sanitatem & oculorum vsum, quæ inprimis ei necessaria sunt, rogans, vociferetur: quin & illo nomine commendandus, quod recuperato lumine, & sanitate recepta, medicatorem suum quamprimum sequatur, eiusque potentiam & artem magnificiat, oculos recuperatos ad demirandum, & linguam ad præconia illius decantanda impendens. *Et confestim vidit & sequebatur illum magnificans DEVM.*

Luc. 18.

Quod nō nisi gratuitò & miraculosè nobis dat, Deo debetur.

Insignis & vere laudabilis cæce, qui ab oculis tibi restitutis occasionem sumis, in diuinas laudes excurrendi! notat quippe Lucas, non elementa, non camporum pulchritudinem, non vrbes & castella eum curiosè intuitum esse, sed Christum attentius considerasse, illumq; per omnem viam esse secutum. Et profectò vitam hanc quam viuimus, sanitatem qua fruimur, soli Deo impendere, eiusq; vsibus, & obsequio dedicare par est: atq; illam imprimis, & iure meritissimo, quæ gratuito nobis & miraculo aliquo donata est, ob hanc quippe nihil naturæ, sed Deo plurimum debemus; nec terræ, sed cœlo, ea ipsa accepta ferenda est.

4. Reg. 5.

Naaman Syrus cum se diuinitus & miraculo a lepra mundatum cerneret, sanctissime in Elisæi manus iurauit, nulli alii quam Deo Israel & vero, quem omnia elementa venerantur, holocausta se oblaturum: Verba voti sunt hæc, *Non enim faciet vltra seruus tuus holocaustum, aut victimam dijs alienis nisi Domino.* Et merito, cum enim sanitatem & lepræ mundationem cœlitus obtinuisset, & per Elisæi consilium miraculosè pristinæ valetudini restitutus esset; ingratus profectò audisset, si alterius quam solius datoris restitutorisque obsequio, corporis membra impendisset.

1. Reg. 20.

Quanta religione, quamque pie, credendum est, Ezechiam regem quindecim vitæ annos, a Domino in prolongationem, obstupescente natura & rerum ordine demirante, datos, impendisse? cum tamen hodie plerosque contrarium facere videamus: qui mox ac sanitati restituti sunt, & à graui periculo præseruati, quæ eorum ingratitudo & peruersitas est, in benefactorem ingrati longè grauius quam prius eum ad iracundiam prouocant. In quo se Sauli Regi persimiles demonstrant, qui Philisthæorum manibus ereptus, & ab hostili incursu immunis, Dauidem innocuum bello lacessiuit & prosecutus est. Sed ingens hæc & infamis ingratitudinis nota declinanda, & cæci huius gratitudo potius imitanda.

Ad quam vos omnes hodie, Auditores, adhortor, simulque amice moneo, passionis Dominicæ vt assidue recordemini, eam animo iugiter voluatis, omni loco & tempore de eadem loquamini, & præsertim interea dum vitæ huius iter decurritis: plorate, hic hoc tempore & hisce diebus cum Domino de morte eius & cruce agite; nolite sequi filios mundi huius, nolite per vicos & plateas discurrere lymphantes & bacchantes, nolite ineptire & lasciuire, fugite ineptas delicias voluptatesque sæculi. Quis enim rideat, cum filium Dei lachrymantem & suspirantem videat, quis voluptatibus indulgeat, cum Christum Iesum de morte subeunda & quidem atrocissima, loquentem audiat? Absit, absit, inquam, huiusmodi in vobis ineptiam reperiri. At vos cœci peccatores, qui hoc in mundo stipem quodammodo poscitis, cum hodie Christum transeuntem auditis, cum eius mortem, crucem & passionem annuntiari, cum illum ob peccata vestra cruci affixum intelligitis; oculorum vsum ab eodem petite, clamate, per agros & vrbes vociferemini, orate visum vt restituat, gratiamque elargiatur, quo peccatorum turpitudinem ac sordes aspicere & intueri valeatis. Cōclusio.

Hoc nimirum hodie, omnipotens & misericors Pater, enixe à te postulamus, hoc vnice deposcimus: hæc sunt vota nostra & preces. Gratiam igitur præsta, tuæ vt passionis semper recordemur, crux tua & amara mors perpetuo nobis ob oculos versentur: sumus enim omnes hîc mendici, & gratiæ tuæ stipem secus viam tentationum, tribulationum, miseriarum, flagitiorumq;, quæ confragosæ & lapidosæ mundi huius viæ

sunt, postulamus; omnes oculis captisumus & excæcati, hic quidem a prauo suo affectu, ille a voluntatibus & deliciis carnalibus, alter deniq; a prauo rerum terrenarum amore. Hem Iesu fili Dauid, miserere nostri, sana nos & misericordiam ostende. Mundus quidem interea dum ad te clamamus, dum opem tuam postulamus, dum auxilium deposcimus, ne clamemus, impedit, indignatur, & increpat: sed, quæ nostra importunitas est, ideo clamare non desinemus, aut à postulando desistemus, at si oculos restituas, si caliginem & tenebras, in quibus versamur, dispellas, in æternum te prædicabimus, tuaq; præconia nullo non tempore decantabimus, exspectantes interim, donec in altero te mundo, vbi vera beatitudo est, ad quam nos S. Trinitas deducere dignetur, laudare & benedicere valeamus. Amen.

†

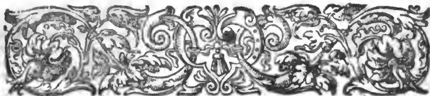
CONCE-

CONCEPTVS
QVADRAGESIMALES
PETRI BESSÆI.

Dd 5

LECTORI.

Commode viſum fuit hic inſerere Quadrageſimales Conciones integrè, ſicuti tomo ſeparato antehac editæ fuêre, quò eas coniunctim ſuo loco reperias, tum etiam illam in Dominicam Quaſimodo aut primam poſt Paſcha duplicatam.

IN DIE CINERVM.

PARTITIO.

I. De vi & efficacia Pœnitentiæ.
II. De cinere ac puluere.
III. De hominis fragilitate, ac mortis memoria
IV. De ieiunio & carnis maceratione.

Memento homo quod cinis es, & in cinerem reuerteris.

FIGVRA.

Herodot. 2. Plut. in conuiuio sept. sapient.

OLEBANT Ægyptii, licet alioquin immanitate barbari, vt modestiam sobrietatemq; conuiuis commendarent, ac gulæ pariter occurrerent, cranium & caluariam carne nudatam, medias inter epulas mensæ inferre, vt eâ conspectâ cõuiuæ mortem in memoriam reducerent, vitæque fragilitatis admonerentur, hisce additis verbis: Aspicite tristem hanc & lugubrẽ mortis imaginem, ac memores estote, huic vos aliquando similes futuros. Et sane, longo ante tempore, ab ipso scilicet mundi exordio, summus ille Deus, primos mundi incolas pellibus mortuorum animalium conuestiuit, exuuiisq; & mortis insignibus circumdedit, vt ita sese busto & tumulo destinatos viuere meminissent. Eandem hodie, Auditores, Ecclesia seruat consuetudinem, quæ vt post tot conuiuia, post tot epulas, post ipsa Bacchanalia, mortis nobis memoriam refricaret, vitæque fragilis & caducæ commoneret, animarum nostrarum mensis mortis inferr insignia, coloribus nos cineritiis & pullis induit, dicens: ***Memento homo quia cinis es:*** Desine iã ineptire ô homo, iam satis per plateas petulanter & lasciue discurristi, iam satis ac plusquã satis vitiis indormisti, aperi nunc tandem oculos, reclude palpebras, & vide qui sis, & vnde veneris; iam satis superq; teipsum iactasti, memineris obsecro, iam te cinerem esse, & in cinerem conuertendum. Hæc vox est pœnitentiæ, hisce verbis animo nostro cinis ipsius memoria ingeritur, verum vt ipse, qui nisi cinis sum, digne de cineribus loqui valeam; ad te confugio sancta Dei genitrix, ac tibi cum paranympho Gabriele pronuntio.

AVE MARIA.

I. Quemadmodum rerum omnium creatrix atq; educatrix natura, septem in firmamento Planetas constituit, qui in res hasce inferiores tantum roboris ac virium habẽt, vt, quidquid hic in terra fit, ab eorum fluxu penitus dependeat: ad eundem plane modum, ipsius naturæ auctor gratiæ Deus, septem in Ecclesia sua Sacramenta instituit, quæ tantum in hominũ animis roboris obtinent, vt omnis nostra salus in eorum potentia virtuteq; sita esse videatur. De vnica Pœnitentia hodierna die locuturus, de reliquis

quis taceboꝫ neque enim aut Mars aut Mercurius, aut venus, aut vllus denique Planetarum, adeo rebus hisce inferioribus, ac Sacramentum hoc hominum saluti necessarium est.

Plutarch. in Romulo. Romulus olim, in ipsis vrbis suæ primordiis asylum instituit, ad quod quicunque facinoris alicuius reus confugisset, omnium statim criminum indemnitatem consequebatur: ita Iesus Christus, verus noster Romulus, in ipso Ecclesiæ suæ principio, Sacramentum Pœnitentiæ, velut asylum & locum immunitatis instituit, ad quod quicunq; peccatores confugissent, ab omnibus inquinamentis vitiisque liberarentur; hîc quippe incæstus purgatur, sacrilegia eluuntur, auaritia deletur, adeo vt nullum peccatum sit, quod hac pœnitentia non emundetur. Cuius insignis figura fuit diluuium illud vniuersale, quod, vt in Genesi legitur, *Gen....* totam terræ superficiem aquis cooperuit. quo edocemur, ipsam pœnitentiam diluuiū gratiarum fore, quod omnia animæ nostræ *Exod.14.* vitia sub vndis lacrymarum demergat. Eluit siquidem omnia & emundat pœnitentia, omniaq; in integrum restituit. Annè meministis cladis illius, quam in mari rubro Ægyptii perpessūt? Refert enim historia, quod *ne vnus quidem superfuerit ex eis*, aut, vt ait *Psal.150.* Dauid *vnus ex eis non remanserit*, qui cladis nuntium in Ægyptum deferret. Mare hoc rubrum, Auditores, ipsa est pœnitentia, sanguine, inquam, & meritis Iesu Christi rubicundum, quod vndis contritionis, omnia peccata nostra, quæ sunt veluti idololatræ Ægyptii, immergit. Ipsa est funda illa *1.Reg.17.* Dauidica, tribus saxis, Contritione, scilicet, Confessione & Satisfactione, armata, ad Goliath Philistæum, id est, peccatum ipsum, qui animæ nostræ insultat, prosternendum. Ipsa est scala Iacob, per quam fideles animæ, instar Angelorum, tendunt ad cœlestia. Ipsa est Iordanis, qui Naamanem à lepra emundat. Ipsa est piscina illa probatica, *4.Reg.5.* *Ioan.5.* quæ omni morborum generi medetur. Ipsa est vastus ille cetus in mari lacrymarum natitans, qui miseros Ionas naufragio eripit, & *Ion.2.* in littus integros & sospites eiicit, solemq; gratiæ iterum concedit intueri. Ipsa quoq; est virga illa Mosis, quæ Ægyptiorum serpentes, deuorabat. Quid porrò denotas ô virga nisi pœnitentiam? quæ peccata nostra, quæ nihil nisi serpentes, dracones & viperæ sunt, deuoras & digeris. Ipsa pœnitentia, est, quam vobis, auxiliante Omnipotentis gratia, toto hoc Quadragesimæ tempore annuntiabo, quæ nisi pullis & tristibus induitur, & nonnisi ieiuniis pascitur. Ipsa est cœli filia, virtutum tutela, humilitatis mater, vanitatis hostis, ac meritorum conseruatrix. Ipsa est filia honoraria, & domicella, noua quadam ratione induta, quæ cineres loco auri, cilicia loco deliciarum, & flagra loco insignium gestat. Loquamur prius de ei⁹ insignib⁹, ac deinde de epulis loquemur.

Figuræ qbus pœnitentia denotatur.

Quamobrem quod ad primum attinet, **II.** fuere cineres semper notæ, & veræ pœnitentiæ insignia; ipsi sunt portus, in quem sese animæ ad declinanda fulgura cœlestia & tempestates huius mundi, velut in tutum *Ion.3.* recipiunt. Niniuitæ ad prædicationem Ionæ in cineribus salutem inuenerunt. Abra- *Gen.18.* ham prius cinerum meminit, quam Deum alloqui auderet, dicens: *Ego pulius & cinis loquar ad Dominum?* Achab rex Israel, Dei nu- *3.Reg.21.* men reueritus, in cineribus sese occultauit. Verum patientiæ exemplar Iob nullum nisi *Iob. 10.* in cineribus solatium quærit dicens: *Memento, quod sicut lutum feceris me, & in puluerem reduces me.* q.d. Anne in cineres Domine iustitiam tuam exercebis? & aduersus puluerem ostendes potentiam tuam? An non meministi Domine, è puluere me à te compactum, & in puluerem ac cinerem aliquando à te conuertendum?

Merito igitur exclamem, O sacros & verè sanctos cineres! ô cineres verè diuinos! vos, vos, inquam, sopitos deuotionis ignes conseruatis, vos pios affectus excitatis, vos prauos motus refrenatis, vos deniq; omnes animæ sordes eluitis: atq; vt de cineribus lixiuium colatur, ita vos verè spiritale lixiuium è lacrymis colatū facitis, quod omnia mundat, quodq; animas nostras super niuem dealbat, vt verè in Psalmis vates regius cecinerit: *Lauabis me, & super niuem dealbabor.* *Psal.50.*

Sed audite rem magis adhuc mirandam: Daniel sparsis cineribus fraudes & technas sacer-

Dan. 14. sacerdotum Babylonicorum, qui regi & populo imponebant, detexit, quo quid aliud significatur, ô homo, quam memoriam te tuam mortis cineribus aspergente, impostu-ras carnis, fraudes diaboli, & fallaces mundi insidias confestim detectum iri: quæ omnia, non secus ac falsi illi prophetæ, & sacrificuli idoli Babylonici, animæ tuæ imponunt. Liceat ergo mihi iterum exclamare ô vere regios cineres! hoc enim vos titulo decorabo, quod tres vobis reges & monarchæ eximiū decorem addiderint. Primus in scenam prodeat Rex ille Niniuitarū, qui ad Ionæ præ-

Ion. 3. dicationem, publica præconis voce, pœnitentiam omnibus suis indixit, sacco indutus

3. Reg. 21. est, atque in cinere consedit. Alter sit Achab rex Israel, qui manum Dei sibi imminentem, & vestigia eius iam prementem declinans, in cineribus salutem quæsiuit. Tertius vero ipse Dauid, qui nonnisi cinericio se perfundebat odoramento, nonnisi in cineribus somnum capiebat, nullaque re præterquam cineribus pascebatur, ait enim, *& cinerem*

Psal. 101. *tanquam panem manducabam*. O Reges vere reges, ô diuinos, sapientes, & vere prudentes Principes! *& nunc, ô Reges intelligite*; cur non præ pudore erubescitis? Vos non nisi ludicra, delicias, & tripudia somniantes, & ecce hi antecessores vestri nil nisi pœnitentiam decantabant. Vos gemmis & pretiosis monilibus incedītis rutilantes, & hi cineribus consperguntur. Vos vero Dominæ & Principes, quosnam colores, quænam hodie gestatis insignia? an non vos omnes hodie cineribus conspersas intueor? Non est autem, quod hocce vobis, vobis ulli pudori sit, fecerunt id olim matronæ, heroinæ, reginæque, vobis specie & venustate similes, dignitate haud inferiores, nobilitate sanè superiores.

Esth. 14. An nō Esther, quæ propter venustatē suam, à Rege Assuero in coniugem adoptata fuit (quippe inter omnes Hebraicas puellas pulchritudine eminens:) cineribus sese, veluti

Iudith 9. aromatibus, perfudit? An non Iudith vidua, inter omnes viduas speciosissima, propter egregiam venustatē, Oculus Israel appellata, loco stibii, & cerussæ, cineres adhibuit, & cilicio lumbos strinxit? An non Israelitides &

Thren. 3. filiæ Ierusalē, transmigrationis Babylonicæ tempore, pompis & fuco repudiatis, capita in terram abiecerunt, cinereo sese nimbo perfundentes? vos vero virgines & mulieres cur non eisdem insigniri vultis insignibus? cum tempus ipsum id a vobis iam postulet, & ipsa ad faciendum inuitet Ecclesia; omnia enim iam vndique cineribus conspersa sunt, nihil præter pœnitentiam omnes cathedræ suggestusque iam reboant. Audite quæso, quonam modo vobis inclament, *Memento homo quia cinis es*.

O cinerem, ô mortem! tu porro homo cineres, & mortem in memoriam reuocans qui sis, vide, vnde venias, & quo tendas. III. Recordare originis tuæ, & noli obliuisci dissolutionis tuæ, terra es, de terra ortus, & in terram dissolueris. Verum itaque iam esse fateor vestrum axioma & enuntiatum, ô Physici, *Ex quibus vnumquodq; componitur, in eadem & resoluitur*. Conditus es è terra, ô homo, ideo quoque in terram resolueris. memento ergo quod puluis sis, ecce *terminus* tuus *à quo* & quod in puluerem reuerteris, ecce *terminus ad quem*.

Mathematici quoque hic me non parum iuuare videntur: hoc enim vnum è præclaris eorum principiis est, *Omnes lineas à centro ad circumferentiam ductas, æquales esse*. Euclides. Audite, audite paradoxon hoc Reges, Principes, & orbis Monarchæ, audite. Similes igitur vos estis nobis *Memento homo quia cinis es*, ab eodem quippe centro venientes, *& in cinerem reuerteris*, etiam ad eandem circumferentiam tendimus. Eidem igitur fato subiecti estis [illegible] nos; nonnisi exteriora quædam accidentia sunt, quibus nobis superiores esse videmini. Vos quidem nobis honoribus, gloria & diuitiis antecellitis; at vt, nobis morientibus, vos hic superstites remaneatis, fieri omnino non potest.

Memento igitur *homo, quia cinis es*, memineris te domum illam esse, de qua in Euangelio, super arenas ædificatam, quæ minimo Aquilonis turbine ad terram prosternitur. Matth. 7 Certum est, & certo certius omne nostrum Esse, non nisi arenam, cinerem ac terram esse, & ad minimum fortunæ flabrum ad terram deiici & prosterni. Quemadmodū enim domus Iob ad primam ven- Iob. 1.

ti procellam coruit, & omnes eius liberos oppressit; ita quoque & tu mundi amator, domum tuam, id est, corpus ac vitam, eidem scias fato esse subiecta. prima quæ te inuadit fortunæ procella, eadem te perdit, & omnes conceptus voluntatesque in momento euertit. Ac veluti Philistinorum domus, statim ac Sampson columnas infernè complexus est, in terram concidit, omnesque principes eadem ruina inuoluit; ita quoque vita tua, res tuæ, diuitiæ tuæ ô homo, eandem fortunæ varietatem vicissitudinemque patiuntur. Omnia namque hæc pereunt, & omnes tuæ cogitationes, sublimesque conceptus ad nihilum deducuntur. Quare, paucis vt concludam, omnia super arenam & cinerem ædificata sunt.

Iudic. 16.

Depingit nobis Daniel statuam grandem nimis, cuius caput ex auro optimo, pectus autem & brachia argentea, venter & femora, ærea, pedes vero lutei ac fictiles: ait quoque, lapillum quendam de monte descendisse, qui statuam in pedibus percussit, & minutim confractam in cinerem redegit. Contemplare hic, homo, veram vitæ tuæ imaginem: caput hoc aureum, pectus hoc argenteum, ærea illa femora, quid quæso aliud sunt, quam imago honoris, diuitiarum, ac roboris tui? at sita sunt, hæc in basi terrea, habes pedes luteos, ita, vt, minimo de fortunæ montibus lapillo ingruente, & cogitationum tuarum pedibus aduoluente, in cinerem & puluerem euanescas. An non tibi carere iudicio ac ratione penitus destitutus videretur, qui sublime aliquod palatium super arenam ædificaret? maior sane, mihi crede, tua, ô homo, est dementia, si domum fortunarum tuarum in arenario vitæ huius stabilire moliaris, minimus enim exurgat turbo, leuis aliquis ingruat morbus, aut alia quædam aliunde incidat calamitas; omnia ecce concident, inque puluerem redigentur. *Memento* igitur *quia cinis es*, &c.

Dan. 2.

Humanæ naturæ encomia ex veteribus Philosophis.

Erratis, ac multum erratis, Philosophi, frustraque in hominis natura indaganda, eaque extollenda, tempus laboremque insumitis; tam præclaris enim verbotum præconiis de re nihili locuti estis, de musca Elephantem fecistis, tu porro Hermes Termaxime, cur hominem *miraculum magnum* ausus es appellare, eoque nihil in mundo dixisti esse præstantius? anne ignorabas præter cinerem nihil esse? Cur tu Pythagora *Deum eum et mortalem* esse dixisti? at si melius & penitius naturam eius indagasses, vidisses forsitan fundamentum eius esse puluerem, medium cinerem; & finem, vermem corruptionemque. Et tu Philosophorum princeps Plato nō recte de homine philosophatus es, *diuinum* eum *genus* appellando, itane stirpem & genus condis deorum? Maior adhuc tua est Plotine audacia, cum eum *quoddam vniuersum*, epitomen, ac veluti omniū rerū repositorium appellare non erubescis.

Trismeg. in Pimandro.

Pythag. in sententiis.

Plato in Timæo.

Plotinus.

Ante omnia vero te miror beate Pontifex Gregori, summe Ecclesiæ vertex, te maiori adhuc hominem encomio, Gentilium vestigiis insistendo, condecorasse, cum eum à nobilitate & eminentia, singulari nomine *creaturam* nominari voluisti: explicans enim illud Euangelii; *Prædicate Euangelium omni creaturæ*, per hæc verba, *omni creaturæ*, ipsum hominem intelligis, eum in ipso vno omnes omnium creaturarum nobilitates & eminentiæ contineantur. Esse namque ipsum commune habet cum lapidibus, vitam cum plantis & arboribus, sensus cum bestiis, intelligentiam cum ipsis Angelis; adeo vt, paucis omnia comprehendendo *omnis creatura* merito homo queat appellari.

Greg. hom. 26. in Euangel.

At solus Dauid bene & pro rei dignitate de homine locutus est, cum ait: *Tanquam puluis quem proijcit ventus à facie terræ.* Non es aliud ô homo, quam venti ludibrium: *memento* igitur *quod cinis es*: memento te nihil esse, & originem tuam vilem esse & abiectam. Agathocles, figuli filius, Siciliæ tam rex creatus, veritus fortasse, ne regia dignitate insolesceret; vt prioris sui generis semper meminisset, figulina sibi vasa, vna cum aureis & argenteis ad mensam quotidie voluit inferri. Tu vero, ô homo, etiam figuli filius es; suggerit hoc tibi Iob Propheta dicens: *Manus tuæ fecerunt me, & plasmauerunt me*: quare licet deinde te Deus ad sceptra prouexerit, diadema capiti imposuerit, ne forsitan in tantis dignitatibus constitutus,

Psal. 1.

Plutarch. apophth. Rom.

Iob. 10.

super-

superbia insolescas, vtque vilis tuæ originis semper memor viuas, pone tibi ante oculos vas hocce luteum, & inter aurum & gemmas, nobilitatem & diuitias, viles hosce cineres intersera.

Memento quid fueris, quid modo sis, & quid mox futurus sis; memento quod è cinere factus sis, nil nisi cinis sis, & in cinerem aliquando conuertendus sis, vel vt Ieremias loquitur; *terra ante partum, terra in partu, & terra post partum*, siue vt melius adhuc philosophemur, *Terra in esse, terra in fieri, & terra in conseruari*. Hunc in modum philosophatus est Salomon, & superbos sui temporis alloquens, his eos verbis aggressus est: *Quid superbis terra & cinis?* q. d. Nolite adeo efferri aut insolescere vos tumidi, nolite altum sapere: quænam quæso ratio est, vos vt tantopere efferatis, cum præter cinerem, præter purum nihil, vanitatemque ipsam, nihil sitis.

Pauo dimittit plumas visa pedum deformitate. Non est vlla auis auditores, quæ pulchritudine & superbia cum pauone comparetur; vidistis, credo, aliquando, vt plumas explicet & caudæ pulchritudinem expandens examinet: in qua eximiam pulchritudinem contemplata, sibi ipsi applaudens, & superbo incedens passu, gloriatur: verum vbi oculos ad terram deiicit, & pedes, quos turpiculos ei natura dedit, respicit, totus confunditur, & confestim plumeos illos fastus exuit. Hic tua sit lectio, ô homo, hic discas oportet. Dum enim in vanitatū tuarum officina plumas honorū venales exponis & ostentas, quando magnitudinē tuam contemplaris; quando longa seruorum caterua te stipatum vides; inflaris, & in te ipso factus elatior, pauonem imitaris; adeo vt cor angustis pectoris tui spatiis concludi, & aer spiritum pulmonibus tuis nequeat subministrare: At si oculis in terram deiectis pedes contempleris, (*sordes enim in pedibus eius*) Ierem. ita sordidos, turpes & deformes inuenies, vt quamprimū plumas sis collecturus, deque propria vilitate factus certior, teipsum humiliaturus.

Xerxis Regis factū præclarū. An non meministis quod de Xerxe Rege tradunt historici? licet enim hic honorum gloriæque studiosus fuerit, vt qui maxime; tamen cum quadam tempestate innumerabiles militum copias collegisset, & eas in acie constitutas videre magnopere desideraret, summum montis verticem conscendit: Plutarch. in Xer. è quo cum totū Hellespontum stratum nauibus & terram quaqua pateret, militibus coopertam videret, vberrim illacrymatus est. Mirabantur ad tam insolitum spectaculum duces, tamque inusitati casus causam petentes, dixere; vnde hæ lacrymæ, ô Rex? vnde hic eiulatus? anne iam animum contrahis, & ante tubam pauor occupat artus? tantam hactenus virtutem, tantum animi virilisque pectoris ostendisti & ita modo in lacrymas, veluti parui animi resolueris? An fortasse Græcorum robur & audacia tibi metum incutiunt? Quibus importune lacrymarum causam postulantibus tandem ait: Non ita viri, non ita, nunquam me animus defecit, nec vlla me vnquam formido inuasit; aliud quid mente voluo, quod mihi lacrymas excutiat. Video hic tot hominum myriades, tot militum millia, quæ hic in aciem produxi, & eheu, post centum annos nullus omnino superstes erit, omnes in cineres conuertentur; atque hæc est causa fletus & lacrymarum mearum, &

quis talia fando
Temperet à lacrymis! 1. Æneid.

In tantum, ô cinerum memoria, superbos animos & altum spirantes, deiicis & prosternis.

Factum Saladini instante iā morte. Nec minus admiratione dignū est, quod olim Saladinus, Ægyptiorum regum maximus, fecit: qui cum totum Orientem subiugasset, Occidentem terruisset, Asiam domuisset, totum denique orbem concussisset, vt morti se iam vicinum vidit, in hos ipsos cineres oculos coniecit. Quid cum fecisse arbitramini? audite, rem narrabo; Indusium Platina in Cælestino III. Breuiario magn. Chronic. Anno. 1193. suum à præcone per omnes ciuitatis vicos in hasta voluit circumferri, & alta voce inclamari: Magnus ille Saladinus, Orientis flagellum, Asiæ domitor, omnium populorum terror, vnicum hoc indusium ex omnibus suis trophæis victoriisque secum post mortem defert. o rem admirandam, & stupore dignam in Rege barbaro! ô vere cineres deprædicandos!

Hoc notes oportet, Christiane, & ad eius imitationem mores tibi vitaque componenda est. An non ad exemplum barbari huius tyranni conspectis cineribus tuis, & propria vilitate, humilitatem indues? Itaque memento te non ex igne conditum esse, vt stellæ; neue ex aere, vt venti sed tantum è terra omnium elementorum, infimo & vilissimo; adeo, vt totus vilis sis & ignobilis *Memento* igitur *quia cinis es*, nõ sufficit: *& in cinerem reuerteris.* Montes quidem cõplanabis, valles complebis, in fine tamen moriere. Ostenta te quantum volueris, iacta te quãtum potueris, fortitudine sis Hercules, deliciis Lucullus, Babylonias turres ædifices; memento tamen te nihil esse præter cineres & in cineres aliquãdo reuersurũ.

Vos quoque mulieres, quæ instar nympharum inceditis ornatæ, instar reginarum luxu diffluitis, instar dearum nectarea verba eloquimini, exiguæ huius tesseræ, quæ hodie vestris auribus ingeritur, nolim obliuisci, *Cinis es, & in cinerem reuerteris.* Cadent aliquando turrita illa, & mitellata crinium fastigia, peribit ementitus hic & fucatus color, putrescent delicata illa membra, & comptulum hoc corpusculum in vilissimos cineres cõuertetur. Memento te igitur quia cinis estis. Non est autem cur ab hoc faciendo deterreamini, ipsi nobis Ethnici hac in re prælucent, qui cinerum semper memores fuêre.

Aelian. li. 8. Var. c. 15 Refert Ælianus memorabilem sane de Philippo Macedoniæ rege historiam, quem ait, vt mortis & cinerum perpetuo recordaretur, puerum habuisse, qui hac eum quotidie mane salutatione exciperet, & cinerum mentione facta mortis eius memoriam refricaret: Memento mori Rex, vel vt alii, Memento te hominem esse, ô rex, ac si diceret: Expergiscere Philippe, noli sceptris illis indormiscere, mortem cogita: memento te cinerem esse, & in cineres reuersurum. Vos, ô Principes Christiani, symphonia & in omni instrumentorum genere è somno excitamini, at gentilem illum regem mortis memoria excitabat.

Marul. l. 5. cap 9. S. Ioannes Eleemosynarius, Patriarcha Alexandrinus, vt semper horum cinerum reminisceretur, sepulchrum suum fieri mandauit, ac nunquam id perfici passus est; voluitque, vt quotidie cum aliquis interrogaturus accederet, quando sepuchrum tuũ Domine perfici iubebis? *Surium tom 1. Leon. episc. Neapol. in vita S. Ioan. Eleemos.* Quin & ad veterum Imperatorum coronationem, inter tot põpas, tot festiuitates, tot faustas vulgi acclamationes, multi marmorarii & latomi accedere solebant multa marmorũ genera portantes, qui alta voce inclamarent; E quo marmorum genere sua sibi Maiestas tumulum parari vult, vt hac ratione conditionis suæ coronandus admoneretur. Quid amplius? Inter ceteras leges suas hanc quoque vnam esse voluit Laconum ille legislator Lycurgus vt mortuorum bustuaria & cœmiteria in ciuitatis meditullio constituerentur; Vt hoc modo iuuentus lasciuiens, & omnes omnino mortales, mortis memoriam semper in animo haberent. *Plutarch. in Lycurg.* Cõfundunt me, ô Christiani, ethnicæ illæ nationes; & cum hos cineres maiore ab iis honore affici, & amore foueri video, quam explicare ipse dicendo queam, erubesco. Iam igitur valete ô benedicti cineres, hac tamen lege, vt vos ego semper ante oculos habeam, & infixos in animo geram, semper in corde semper in mente.

Explicauimus hactenus pœnitentiæ indumentum, expandimus vestes illas pullas & cinericias, & colores depinximus, quibus pœnitentes animę effulgere solent: iam ad epulas eius accingamur. O sacra ieiunia! ô diuinam abstinentiam, ô sanctam Quadragesimam: Vos estis pœnitentiæ nostræ deliciæ: imo vero ipsa ieiunia sunt epulæ dignæ Regibus dignæ Angelis, dignæ Christo Iesu: pretiosiores longe epulis Cleopatræ splendidiores Lucullianis, magnificẽtiores conuiuio Assueri. Epulę in quibus ipsa mensæ ablatio loco mẽsæ est; rupes, mãparum; radices, missuum; conchæ, vasorum; montana, sedilũ vicem occupant; & torrentes potum subministrãt. Epulæ, quas Moses in planitie Sinai inchoauit, Elias in monte Horeb prosecutus est, & ambo quadraginta diebus; epulæ quas in dissuetudine abeuntes, Iesus Christ' in deserto Palæstinæ iterum in cõsuetudinẽ reuocauit. Vides hic vbique

IV. Ieiunia sunt pœnitentiæ epulæ.

Plutarch, in Lucullo. Esth. 1.

Exod. 19. 3. Reg. 19.

vbique quadraginta dies hæretice tam in desertis, quam in montibus, tam in nouo, quam veteri Testamento? quibus nos nostram Quadragesimā temere sentari putamus.

Ion. 3. SICVT olim Deus Niniuitis quadraginta dierum spatium concessit, intra quos pœnitentiam agerent, ita & nobis eadem sua benignitate quadraginta hosce dies ad peccata nostra deploranda elargitus est. Expergiscere igitur Lutetia, *adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur*, nisi hisce quadraginta diebus *pœnitentiam egeritis omnes simul peribitis.* *Num. 14.* Errauit olim populus Israeliticus quadraginta annis per vastam solitudinem, antequam ad terram promissionis perueniret, modo siti exhaustus, modo fame enecatus, semper in ærumnis, semper in angustiis degens. Quo quid aliud edocemur, quā prius in beatitudinem, quæ vere terra promissionis est, nos peruenire non posse, quam quadraginta dies, in deserto mundi huius, in siti, in fame, in ieiuniis, & asperitatibus, & veræ sanctæque pœnitentiæ actibus traduxerimus. *Gen. 8.* Pertulit Noe quadraginta diebus in arca, iniurias cœli, procellas maris & rabiem diluuii; deinde vero post emensos labores, atque ærūmnas magno cum gaudio in montibus Armeniæ conquieuit. Ita quoque, ô anima mea, si in æternis illis cælorum montibus gloriosa, & exultans aliquando cupis conquiescere; in arca pœnitentiæ reclusa, quadraginta his diebus, diluuium quoddam pœnarum, ærumnarum, flagrorum, asperitatum, austeritatumque prius perferas necesse est.

Anne igitur nobis figuræ desunt, ad sacrum hoc quadragesimæ ieiunium confirmandum & stabiliendum? Tune igitur hæretice, inimice ieiunii, amice ingluuiei, Epicuri de grege porce, nouum hoc & cōfictum existimas? anne tibi recenter videtur ingestum & intrusum? perperamne factum arbitraris? anne abusum putas? anne superstitiosum ducis, hac ratione pœnitentiam agere? anne nos tuo erramus iudicio? anne fallimur? peccamusne facientes, quod ante nos Moses & Elias vsurparunt, Christus stabiliuit, Apostoli deniq; Apostoliciq; viri perpetua & pia obseruatione custodierunt.

Inualuit iā à tot sæculis sancta hæc Quadragesima, iam ab annis mille sexcentis eius vsus in Ecclesia viguit. Testatur id omnis antiquitas, confirmat id sanctorum Patrum veterumq; omnium consensus. Inter ceteros loquētem hic audiamus Hieronymum: *Nos vnam Quadragesimam secundum traditionem Apostolicam, anni tempore nobis congruo obseruamus.* *Tom. 1. epist. contr. Montan.* Eadem omnino scribit ad Philippenses Ignatius, Apostolorum æqualis: eundem secuti sunt magnus Mediolanensium antistes *a* Ambrosius, doctus ille Afer *b* Augustinus, *c* Basilius, *d* Theophilactus, Græcæ lumina, præ cæteris vero *e* Origenes. *& in Orat. 18. a Homil. 2. ad pop. b epist. 86 & 113. c Orat. de ieiunio. d In Canon. Apost. e Homil. 10. in Leuit.* Quam ampla & quam præclara de Quadragesima nostra testimonia!

O castam & sanctam Quadragesimam! nullum esse saui iudicii reor, qui te non amplectatur: quippe quæ nos in paradisum restituis, è quo gula & ingluuies nos extulerat; quæ vitia cōprimis, mentem eleuas, virtuté largiris & præmia. *Effectus ieiunii admirabiles.* ô bellicum & martium ieiunium! quā carnem edomas, mundum expugnas, & dæmones, teste in Euangeliis Domino, fugas, *hoc genus dæmoniorū non eijcitur nisi in oratione & ieiunio.* *Mat. 19.* O felix & triumphans ieiuniū! maior adhuc tua vis est & potentia: vtpote quæ ciuitates & oppida vna cum ciuibus periculis eripis, q̄ obsessos liberas, & pacem concilias. *Ion. 3.* Video nāque vastam illam Niniuem te amplexari, ac publica præconis voce indicere, vt & bestiæ ieiunarent; video diuinæ vindictæ iacula in muros illius vrbis vibranda per te auerti. *Esth. 4.* Per te quoque populos conseruatos considero, vt præ cæteris Hebræos, qui monitu Estheris triduo ieiunantes Amanum, qui sanguinem eorum ardentissime sitiebat, ad laqueū coegerunt, & cruentū decreti sententiam, quod in perniciem omnium, qui in regis Assueri regno versabantur, conditum erat, reuocarunt. O potens ieiunium; Tanta porro in cælis est potentia, tantaque tua in supernis authoritas, vt si quando antiqui illi Patriarchæ & prophetæ aliquid à Deo obtinere cupiebant, vt S. August. testatur, ad te vnum veluti ad singulare remedium confugerent, & vnicam abstinentiam mediatricis loco adhiberent.

Quare instituta Quadragesima.

Si vero causam instituti ieiunii, & Quadragesimalis abstinentiæ, scire desideres, scias eam ad corpus castigandum, edomandum, & macerandum potissimum esse institutam. Corpus hoc, Auditores; tyrannus est, qui perpetuum cum ratione atq; intellectu bellum gerit: vorax Esau est, qui propter rem nullius momenti, propter minimum gulæ irritamentum, ius omne quod ad gloriam sempiternam cõsequendam habebat, sacrilege vendit, misere prodigit, ac nequiter disperdit atque ideo furore percitum intellectum & rationem, velut germanum suum Iacob, semper prosequitur.

Gen. 3.

Caro hæc nostra altera Eua est, quæ rationem non secus atque illa Adamum, pomo illi voluptatis proposito, tentat & diuexat. Ipsa est subdola illa atque versuta Dalila, quæ mentem, vti illa Sampsonem, in voluptatum sinu reclinatam, in soporem inducit, soporatam hostibus prodit, ac vendit, & peccatis, id est, Philisthæis, vinctum tradit. Ipsa est pellax illa & scelerata vxor Putipharis, quæ rationem, sicut illa castum Iosephi adolescentis animum, tentat, & ad peccandum pellicit: quæ cum voti compos fieri nequit, amore in odium & rabiem conuerso, carceri eam, hoc est; molestiis & inquieti mancipat. Edomanda est igitur, & subiuganda ieiuniis, verberibus ac flagris coercenda, & vt Paulus ait, *in laboribus, in vigiliis, in ieiuniis*, exercitanda.

Iudic. 16.

Gen. 39.

2. Cor. 6.

Tob. 6.

Allegoria.

Piscis ille immanis, in mari natitans Tobiam deuorare conabatur, sed Angeli monitu in siccum extractus palpitare cœpit, & exspirauit. Piscis hic ingens, nostra est caro, quæ per mare voluptatum euagata, animam in magnum discrimen adducit: verũ vbi in littus & siccitatem pœnitentiæ proiecta est; quamprimum comprehensa superatur, nam *Luxuriat raro non bene pasta caro.*

Ad ieiunia, ad lacrymas, ad suspiria, ad pœnitentiam igitur recurrendum est, Auditores, armaque aduersus hoc nostrum corpus, hostem hunc domesticum sumenda sunt. Audiamus animantem Paulum: *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo.* Imitemur veterum Anachoretarum exempla; Audiamus Hilarionem (teste Hieronymo) aduersus corporis petulantiã & proteruiam, insurgentem, & his eid verbis alloquentem: *Ego a, elle faciam, vt non calcitres, nec te hordeo alam, sed paleis; fame te conficiam & siti, grauis onerabo te pondere, vt cibum potius cogites quam lasciuiam.* Consideremus quid egerit sanctus ille Euagrius, qui multos annos in summa asperitate, in deserto Thebaidis vitam traduxit: hic cum quodã tempore ita in corpus suum sæuiret, vt ad sonitum verberum & flagrorum rupes atq; vasta solitudo resonaret, & à quopiam admoneretur, ne ita in seipsum efferasceret, ac tergo dilaniato parceret; magna animi constantia respondit, *Quiescat ille, & quiescam ego*: desinat me bellua hæc oppugnare, equidem desinam expugnare.

Tom. 1. ep. in vita Hilarionis.

Euagrii vitæ austeritas.

O fortes & generosos athletas! ô pugnaces animas! Sumite & vos iam animos, ô mundani, in membra vestra sæuite, corpus hoc vestrum p ieiunia & pœnitentias castigate, refractarium est, fateor, & petulans; at refrenandum est. Imitemini illos solitudinis incolas, aut potius reges clamantes, *Humiliabam in ieiunio animã meam.* Obedite voci Dei, *Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu, & planctu.* Reuertere igitur peccator, reuertere, cõuertere ad me ex toto corde tuo, ieiuniis, suspiriis, gemitibus, singultib⁹, & planctu gratiã meam impetrato.

Psal. 34.

Ioel. 2.

Paratum cor nostrum Domine, paratum est, decreuimus te iam per deserta vsque ad Caluariæ montem sequi; cruces & clauos tolerare, parati sumus sanctificare ieiunia, celebrare Quadragesimam, corpora castigare, atque omni pœnitentiarum genere te nobis placabilem & propitium reddere. Sed eheu! quid iuuat proposuisse & decreuisse, si ipse non disponas, & benedictionem superaddas; tu igitur qui gratiam dedisti, qua sancta hæc Quadragesimæ ieiunia inchoauimus, tandem nobis conserua, vt ad finem vsq; fideliter perseueremus. Concede igitur Domine vt te per ieiunia, per sudores & ærumnas, per labores & discrimina, vsque ad passionem, imo ad morte vsq; in hoc mundo sequentes, ad te in altera vita sequendum resurgere mereamur.

Amen.

FERIA

FERIA V. POST CINERES.

Partitio.

I. De iustificatione militaris animi.
II. Quis Centurio appellandus?
III. Quis miles Centurionis?
IV. Quis paralyticus seruus Centurionis?

Cum intrasset Iesus Capharnaum, accessit ad eum Centurio. Matth. 8.

FIGVRA.

MAGNVS ille bellator, summus item Rex, ac non minor Propheta, Dauid, cum quodam tempore seruum viri Amalecitæ, in agro semianimem, & extremos præ ægritudine vix trahentem spiritus, ab omnibus destitutum reperisset; commiseratio ne intetius commotus, necessaria ei suppeditari, ac diligentem eius valetudinis rationem haberi præcepit. At videas hodie non regem, sed Centurionem in scenam prodeuntem, qui cum seruum paralysi diuexatum videret, misericordia motus, magnum amoris erga eum sui signum declarat; Iesu Christo pro sanitate eiusdem supplicat, & magno animi affectu pro salute eius pium Dominum deprecatur. Ac quemadmodum Dauid rex, Amalecita sanitati restituto, egregiam de hostibus victoriam consecutus est; ita quoque Centurio hic, propter insignem quem in serui inualetudine declarauit charitatis affectum, Dominum tecto suo meruit accipere, præclarumque de vitiis suis triumphum referre. Hæc sunt, quæ hodiernum nobis Euangelium denunciat, quæ vobis, salutata prius simpliciter gloriosa Virgine, ac Deipara Maria, enarrare decreuimus.

AVE MARIA.

Inter omnia, quæ digna sunt quibus in admirationem rapiamur, quæque præter communem rerum ordinem videntur accidere, principē merito sibi locū vindicat ipsa peccatorū destructio, atq; animarum à viis iniquitatis ad Deum conuersio: id enim maximum est, & omnium, quæ è cœlo proficiscuntur operum longe præstātissimum, quo nihil aut maius aut admirabilius infinita illa virtus, atque infinite potens, in hoc mundo potis est producere. Ita nempe id asserit Doctorū omnium Princeps, ac Principū Doctor D. Thomas, dicens: *Maximum opus Dei est iustificatio & peccatorum remissio.* 1. 2. q. 112. docuerat quippe cum Propheta regius, *miserationes eius super omnia opera eius.* Ipsa Psalm. 144. quoque mater Ecclesia, vt egregii huiusce documenti nobis memoriam refricaret, in Officio suo quotidiano his Dominum verbis deprecatur, *Deus qui parcendo & miserendo potentiam tuam maxime manifestas.* Ita profecto res agitur, ô numen æternum miserendo, scilicet infinitam tuam potentiam demonstras. Notate paradoxon, attendite prophetias, at, quis credet auditui nostro? ita tamen sese res habet. Ipsa quidem mundi creatio vere mirabilis extitit, peccatorū iustificatio, mihi credite, longe est admirabilior. Vnico momento Deus, mundum condidisti, vnico momento ex nihilo omnes omnino creaturas velut in aciem produxisti; at vt vnum originalis peccati turpitudinem aboleres, quinque ipsis annorum millibus distulisti, ac triginta tres annos, vt ad effectum opus perduceres, desudasti. Illic vnicum tantum verbum dixisse oportuit; *Dixit, & facta sunt;* hic pati & mori necesse fuit, nam *oportebat Christum pati, & ita intrare in gloriam suam.* Hic opus, hic labor est. Psal. 148. Luc. 24.

Sit itaque fixum & indubitatum, Auditores, nihil esse in mundo, peccatorum conuersione admirabilius at conuersionem militum ante omnia esse admirandam. Deus bone, quanti hoc laboris opus, quātæ difficultatis quam inaudita metamorphosis est, ex truculento ac feroci leone humilem & mansuetum agnum, ex diabolo Angelum, ex barbaro & idololatra Christianum, ex mundi milite, athletam & pugilem facere Iesu Christi? Attendite quid in hunc sensum propheta Daniel de magno illo & superbo Nabuchodonosore scripserit, quod scilicet in bestiā prius cōmutatus sit, quam ad præ- Militum conuersio difficilis. Dan. 4.

ad prædicationem Prophetæ conuerreretur. Mandauerat quoque Dominus Mosi, petræ tantum præcipere, vt aquam effunderet; ipse vero adiunxit ictus, atque virga eam percussit, & vix adhuc credebat, aquã ex ea posse scaturire. Ad eundem plane modũ, vt militaris & bellatrix anima, quæ petræ instar in peccatis obduruit, cõuertatur, nõ verba, nec demulcens aut blandus concionantis sermo sufficiunt; at baculo opus est, addendæ minæ, & omnes Euangelicæ machinæ in vnum violenter conglobandæ, & vixdum ad pœnitentiam permouebitur. Quantæ, Deus, molis est, piratam in mari libertatis plenis velis euagantem, ad pœnitẽtiæ littora deducere, vbi quietus dormiat & quiescat. Hic desudandum est, hîc, non secus ac Mathematici in quadratura circuli inuestiganda, totis virib. elaborandum est.

Ingens profecto miraculum fuit aquam è petra Sinai profluxisse, at vero multo maius, admirabiliusque est, aquas deuotionis lacrymarumq; e rupibus martiis, id est, animis militum profluentes intueri. Iuuabunt nos hac in parte non parum Philosophi naturales: docent illi namq; Elementa in sibi similem qualitatem facile posse transmutari; verum indissimilia, nihilque inter se cõmune habentia difficulter admodum transmigrationem contingere. Ignis enim & aer, cum simul in aliqua qualitate reperiuntur, facile inter se consentiunt, at aqua & ignis, qui omnium dominium rerum inter se partita sunt, & perpetuum inter se bellum gerunt, se mutuo enecant potius & perimunt, quam consentiant. Hinc non adeo mirum est, inflammari aerem, & igneas fauillas eiaculari; verum vndam exæstuantem videre, & ignem instar aquæ molliter diffluentem, omne miraculum excedit. Ad eundem quoq; modum, non tanta admiratione dignũ est, vulgarem quempiã peccatorem, qui pietate aliquatenus adhuc afficitur, quique remorsum semper aliquem intrinsecus sentit, conuerti, & tandem vitam in melius commutare, flagitiaque sua lacrymis eluere; quam hæc omnia in milite contemplari, quem Poeta suis coloribus depingit, dicens:

Nulla fides, pietasq; viris qui castra sequuntur.

Vos autẽ milites, qui pro Principum vestrorum salute arma geritis, qui prouincias furtis & latrociniis nõ exhauritis, quiq; Ecclesiam vestris armis ac sanguine tuemini, non hic sugillo, sed potius deprædico: at prædones illos modo alloquor, peruersos illos raptores iam tango, hos mea solũ ferit reprohensio, tales namq; difficulter admodum ad bonam frugem reuertuntur. An non Petrus inter milites Dominum negauit? an nõ Iudas cum militibus familiarius agens magistrum suum prodere didicit? an non omnia Passionis Dominicæ tormenta milites excogitarunt, & eorum pars prima extiterunt? Ipsi tibi mi Iesu, bone Iesu, vincula iniecere, te flagellauerunt milites, milites faciem tuam conspuerunt, iidem ipsi milites super vestem tuam miserunt sortem, alapas tibi impegerunt, cruci te confixerunt, lancea latus tuum perforarunt, ad crucem te compulerunt, ipsi denique milites blasphemiis & contumeliis te impetiuerunt, & sepulchrum tuum valido præsidio custodierunt. Horresco referens. Ab his igitur hominum monstris, impiis & sacrilegis quid speres boni, quid honesti exspectes?

Audite me milites. Video crudelissilo & plusquam tragico passionis tempore monumenta aperiri, elementa plangere, rupes findi, solem deliquium pati, cælum horrendum in modum detonare, totam mundi machinam obstupescere, terram tremere, & denique quidquid in rerum natura est, lugubrem & funebrem habitum induere; & vos solos sine vlla formidine aut metu, in summitate montis Caluariæ, sub cruce, aleis video tempus fallere. An non igitur merito in conuersione militis obstupescimus? an non etiam vos Auditores stupebitis, cum vnum vobis hodierna die vere ad Dominum cõuersum in scenam produxero? Centurionem inquam, tanta ad Deum humilitate animique dimissione accedentem, vt nihil vnquam vidisse simile Dominus ipse testatus sit. Rem gestam describit Matth. & mirabilem eius conuersionem ob oculos ponit, dicens: *Cum intrasset Iesus Capharnaum accessit ad eum Centurio.*

Peto

Peto igitur à vobis Auditores, vt me conuersionem eius, seruique ægritudinem in tabella Euangelica verbis depingentem benigne pro vestra consuetudine audiatis.

§ I. Centurio hic, quantum ex historiæ serie intelligere fas est, Gentilis fuit, ac centum militum caput, qui audita miraculorũ quæ Messias per Iudæam factitabat, fama, & simul cognito, seruum suum paralysi grauiter distineri, in Israel descendit, remedium morbo eius quæsiturus; & accedens ad Iesum, oculos lacrymis suffusus, interius miseratione cõmotus, ac genu in terram prostratus, hac eum oratione aggressus: Dignitates miraculorum tuorum Domine, oraculorum tuorum fama, & fides quam in animo cõcepi, te verum Messiam esse; meam me prouinciam relinquere, & ad te supplicem venire coegerunt. Cerne, obsecro, Domine, miserrimum & infortunatissimum omnium, qui vnquam vixere, mortalium. Vnicus mihi seruus erat, fidelis, quemque vt fratrem cõplectebar, & qui fidum hactenus mihi ministerium exhibuit; & hunc, nescio quonam meo fato, domi meæ paralysis lecto affixit, ac miserum in modum discruciat. Eius ego causa langueo, & eum morientem doloribusq; exhaustum videns, ipse emorior. Itaq; Domine laboranti nec non & mihi eius domino, propter eum supplicanti, benigne succurre.

Oratio Centurionis ad Christũ.

O charitatem humilitatemq; prædicandam! ô admirabilem, ac plenum fide, cõmiseratione, & virtutibus militem! Potes iam hic sapiens, intueri, q̃ tantopere in heris erga seruos suos videre desiderabas: *Si est tibi*, inquit, *seruus fidelis, sit tibi quasi anima tua, quasi fratrem tuum tracta*. Audite quæso domini, documentum hoc sapientis: si vobis sint serui, nolite in eos excandescere, aut cum iis insolentius agere; vt fratres illos habetote, imitemini egregium hunc & benignissimum Centurionem, Centurionem, inquam, vere admirandum.

Eccles. 33.

Magnus ille naturæ indagator Plinius in India, non procul à promontorio, cui nomen Nymphæum, petrã esse rait, quæ semper exæstuet, ac flammas continuo eiaculetur: quod singulari quodam naturæ miraculo contingere arbitramur. At contemplemini hic miraculum longe admirabilius, videbitis vtiq; ad Iesu Christi pedes, in terra Israel, petram Martiam prostratam, animam, vt sic dicam, loricatam, flammas pietatis eiaculantem, & charitate penitus exæstuantem. Moses stupet ad visionem rubi in solitudine Sinai ardentis, & eam visionem magnam appellauit. At nos potius ô Moses, iam descende, & ad maius spectaculum conspiciendũ è cælo ad nos aduola; videbis hic militẽ, aspicies centurionẽ, cõtemplaberis rubũ, in medio deserti & solitudine gentilitia, ardentissima charitate flagrantem.

Petra in India sem per ardẽs.

Exod. 3.

Hic adeo benignus & commiseratione plenus actus alium mihi haud multum dissimilem, quem S. Lucas in quadam Parabola depingit, reuocat in memoriam. Illic nãque misericordem Samaritanum, in hominem grauiter sauciatum incidentem, atque ex equo descendentem, vulneraq; eius obligantem intueor, hic vero non Samaritanum, sed Paganũ, sed Centurionem ethnicum, qui cognoscens seruum grauiter a paralysi torqueri, ad Christum cõfugit, vt humili deprecatione sanitatem eius obtineat.

Luc. 10.

Adsis huc, ô pie Centurio, eleua paulisper cassidem, exue loricam, arma sepone, & edissere nobis, quamnam personam sub titulo & nomine Centurionis geras. An non, depositis militaribus insignibus, animam nostram exprimes; quæ quia centum & amplius donis locupletata est, & gratiis dotata, Centurionis nomine merito poterit appellari? Hic igitur sensus est allegoricus. Humilis hic Centurio animam nostram denotat, quę centũ potentiis imperans, pręter innumeras alias facultates, quæ seruorum in ea locum obtinent, cum vel minimum affectum inordinatum paralysi spirituali viderit torqueri, ad Christum refugium habet, fide armata eum aggreditur, & simul scuto fidei, gladioque orationis munita impetrat, quod postulat.

Anima nostra Cẽturio est.

Gen. 12.

An non iucundissimum oculis spectaculum fuit, Iacob in ripa Iordanis totã nocte cum Deo luctantẽ videre, & penes hominẽ victoriam stare? at multo iucundius nobis hodierna die spectaculũ proponit Euangelium,

lium, Centurionem videlicet nostrum, qui animæ nostræ typum gerit, cum eodē Deo verum carne circumdato luctantem, & victorem summa cum gloria recedentem, & a victo hocce virtutis testimonium audientem, *Non vidi tantam fidem in Israel*, videre gloriam: *fiat tibi sicut vis*, ecce victoriam.

1. Reg. 17. Miratus sum non raro vbi à paruo illo & abiecto opilione Dauid, monstrosum illum Goliath vnicæ fundæ iactu vidi prosterni, prostratumque armis & exuuiis expoliari. Ignoscas, porro mihi Domine Iesu, si demissius, quam tuæ dignitatis ratio postulat, de tua maiestate sentiēs, cum Goliate audeam conferre; quippe qui te ab humili hoc milite, vnico orationis & obsecrationis ictu, magis mirer, quam à Dauide gigantem, prosterni & expugnari, ô vere generosum Centurionem, ô vires & efficaciam orationis!

Et sane Centurio hic nostra est anima, ipsa est hic miles, quam iā inde ab incunabulis, iam inde à primo ortus sui tempore, bellantem & luctantem videris; cum teste Iob, *vita hominis militia sit super terram*. Quis ille loquendi modus est? nō enim ait hominem, militem esse, sed vt euidentius miseriā nostrā detegeret, calamitatesq; vitæ huius exaggeraret, totam hominis vitā in hoc mūdo, non nisi militiam esse testatur. Sanctus autem Apostolus Paulus inter arma & bella educatus, certaminibus & pugnis assuetus, quam aperte, nobis præliandū esse, demonstrat? *Non est*, inquit, *nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem*. ac si diceret; Excuba & vigila ô anima, omnē in partē circumspice: non est tibi cum solo corpore digladiandū, sed aduersus principes & potestates, aduersus rectores mundi, tenebrarum harum, dæmones scilicet infernales. Itaque noli pauore consternari, aut metu exalbescere; neque enim de numero gregario es, sed Centurio & *puer tuus*, id est, affectus tuus, *iacet in domo paralyticus*.

Iob. 7.

Ephes. 6.

Solent Arithmetici & Mathematici numerum centesimum ceteris anteferre, ac magnas in numero rotundo vires cōstituere: scatet namque prodigiis, vt ait Hieronymus: hic numerus diuinitatem redolet, vt Beda & Origenes: anima quoq; nostra centū dotibus & facultatibus decorata est. Ipsa enim totius naturæ veluti repositorium est, quod in summi apud Iudæos sacerdotis veste exprimi videmus. nam quemadmodum in illa diuersæ rerum imagines efformatæ erant; ita & in anima summi illius hominis, omnis eius essentia, omnes dotes, & omnes omnium creaturarum perfectiones comprehensæ sunt. Quemadmodum etiam in arca Noe omnia animantium genera continebantur; ita & in anima, tanquam in grandi quadam arca, omnes perfectiones, donaque gratiarum conclusa sunt.

Hieron. in parab. Luc. 16.

Beda & Origen. in parab. de 100. ouibus. Exod. 28. Genes. 7.

III. Ipse quoque Aristoteles, dicet, Plato asseret, atq; adeo omnis Philosophorum chorus vna voce affirmabit, animam nostram Centurionem, & centuplicem esse, mille scilicet aut amplius facultatibus insignitam: dicent, eam Monarcham esse quæ regnum quoddam perfectionū moderetur, quæ tres vicarios habeat generales, Memoriam, Intellectum & Voluntatem: quin etiam tres his subiectos, Potentiam nempe Vegetatiuam, Sensitiuā, & Intelligibilem; quæ instar trium sunt Chiliarcharum, mille legiones, mille cēturias, mille cohortes sub se habentium. Et quamuis earum prima in plantis altera in animalibus, tertia vero in solo homine reperiatur; non tamen tres diuersas in homine animas constituunt; at vnam in essentia & tres facultatibus ac potentiis. Ipsa iterum Vegetatiua, tres nouos actus ex se producit. Gignit enim ad perpetuam cōseruationē sui, Adauget ad cōmodū indiuidui, & Nutrit ad perfectionē subiecti. Quot vero sub earum singulis pedites, quot milites & gregarii numerantur! Nutritiua potentia quatuor duces habet; vnum scilicet ad cibū ingerendum, alterum ad digerendum, tertium ad retinendum, quartum ad egerendū. Nondum autem hic finis. Sensitiua quoq; decem potentiis veluti decē militum tribunis cincta est, qui ordines dirigāt qui imperent, & summo cū imperio in castris versentur: quinq; sunt intra regni limites cōstituti, & quinque extra prouinciam: foris quidem sensus quinque exteriores visus, auditus, odoratus, gustus, tactus; interius vero quinque sensus interiores, sensus communis,

Animæ acies metaphorice.

vis.

vis imaginatiua, æstimatiua, phantastica, & memoria. An non hi centesimum numerum excedunt? an non vere cum Iob dicere poterimus, *Non est numerus militum eius?*

Iob. 3.

Anima dominatur infinitis locis.

Verum alia quadam ratione rem inuestigemus: an non anima plusquam centum locis regnat & iis dominatur? nunquid tota est in toto, & tota in qualibet corporis parte constituta? Sensus regit in capite, neruos in cerebro, medullam in ossibus & sanguinem in venis. Dentes facit masticare, linguā loqui, stomachum digerere; arteriis pulsum, pulmonibus spiritum, hepati calorem, cordi vitam, atque omnibus denique membris motum elargitur. Omnia ossa innumera, cunctas compages, venas, arterias, musculos, cartilagines, examina, & centena milleaque inuenies, in quæ Centurio hic dominatur *Homo sum*, inquit Centurio, *sub potestate constitutus, habens sub me milites: & dico huic. Vade, & vadit: & alij, veni, & venit; & seruo meo, Fac hoc, & facit.* Hæc in te quadrant, anima mea: centum virtutum genera in te contines & totidem pœne peccata eis aduersantia; tu primum ad te vocas, & aliud à te dimittis, atque ita semper tibi obtemperatur: tu quippe es turris illa Dauidica, de qua in Canticis scribitur, quod *mille clypei pendent ex ea, & omnis armatura fortium.* Tu es pastor ille Euangelicus, centum oues, centum scilicet dotes & gratias, in pratis corporeæ huius massæ pascēs? de quo in Euangelio dicitur, *Quis ex vobis homo qui centum habet oues, & si perdiderit vnam ex eis, &c.* Tu quoque villicus es, centum olei cados domino tuo debens: centum quippe à Deo, domino & magistro tuo, gratiarum dona in villicationem accepisti, quarum tibi apud illum reddenda est ratio. Tu denique seruus ille es centum debitor denariorum. Sed notis hisce & vulgaribus relictis noua, & non audita afferamus. Moses indicto concilio, communi populi suffragio, Centuriones & tribunos constituit, qui eundem & regerent, & suum vnicuique ius, vt par erat, redderent. An non hinc edocemur, anima, in te primo quod Deus in mundo habuit concilio, ab eodem Centurionem esse constitutam, vt tantas copias quas in hoc tuo corpore collocauit, regeres, & omnes gratias potentiasque diiudicares.

Cant. 4.

Luc. 15.

Matth. 18.

Spiritualis acies animæ virtutibus constans.

Dubitabitne igitur aliquis, animā Centurionis dignitate effulgere? non quidem existimo. Videat porro ille eā hic spirituales suas copias, quibus instar Centurionis imperat, præter eas etiā, quas in terra propriæ originis conscripsit, recensentem: egregium ille proculdubio agmen videbit, & validum vndecunque contractum exercitum. Paulus producit in aciem tres fortissimos Principes, qui virtutes Theologicæ appellantur; Fidem scilicet, Spem & Charitatem, eosque in Corinthiorum finibus ostentat. Salomō è terra Sapientiæ quatuor insignes magnates profert, qui virtutum Cardinalium, nomine decorantur, Iustitiam, Prudentiam, Fortitudinem & Temperantiam. Isaias armat & instruit Spiritus sancti dona, milites scilicet selectissimos & bellatores fortissimos. Ecclesia quoq; octo beatitudines velut primipilos emittit. S. Paulus adhuc duodecim legiones, velut auxiliares copias, duodecim nempe Spiritus sancti fructus, idque Galatarum nomine conscribit: quinque etiam sensus spirituales sub titulo Philippensium. Video insuper duas alas & turmas aduentare, vnam scilicet duodecim fidei articulos, quam Apostoli simul omnes conducunt; alteram vero, decem Decalogi præcepta, quam Moses è longinquis adducere regionibus videtur. An non hic ingens militum numerus, & copiosum agmen bellantium? an non anima igitur verus Centurio est, verus miles, verus dux, cum tot legiones, & agmina suo vnius regi videt imperio? Ipsa est, hic Centurio, qui tanta fiducia, tanta humilitate, tantaque charitate, totque dotibus ornatus ad Christum accedit, quem ipsi Iudæi laudant, cuius causæ Apostoli patrocinantur, quem denique Saluator noster demiratur. Aiunt Iudæi. *Diligit gentem nostram, ipse nobis Synagogam ædificauit*, æquum igitur est Domine, vt supplicantē exaudias, addunt Apostoli, *Dignus est, vt hoc illi præstes:* non est sacrilegus, tēpli expilator, calicū direptor, cāpanilīū demolitor,

1. Cor. 13.

Sap. 8.

Isai. 11.

Matth. 5.

Gal. 5.

Philipp. 2.

litor, altarium profanator, sacerdotum iugulator. Non est, Domine, iconoclasta, peregrinationum exsibilator, aut Quadragesimæ, carnes illicite comedendo, cotemptor: licet namque gentilis sit, erga religionem afficitur, pietatē demonstrat, Synagogas ædificat. Ad quæ omnia tandem velut concludens ipse Dominus subiicit. *Non inueni tantam fidem in Israel.* Hem quæ laus quantaque gloria est, ô miles, a principe suo laudati, sed quanta ab eo qui simul & Deus sit, nam

Horat. *Principibus placuisse viris nō infima laus est.* Nunquid inanis gloriolæ vento extolleris Centurio? non equidem timeo. Satis namque humilitatem tuam video, cum te clamantē audio. *Domine nō sum dignus, vt intres sub tectum meum* Quo plus extolleris, eo te plus deprimis; quo magis laudaris, eo te ipsum viliorem ducis: ô vere igitur dignum militem, militem qualem me vix memini vidisse! militem omni virtutum genere armatum!

IV. Quid seruus Centurionis mysticè denotet.

Ignosce quæso Centurio, si diutius quam par sit, hîc te morer; iam tempus est, vt te dimittens ad seruum tuum orationem conuertam, qui in domo paralyticus iacet, & male torquetur: iam namque tempus foret, vt & tu eius sanitatis rationē haberes, & ego nomen eius indagarem. Quis vobis hic seruus paralyticus fuisse videtur, Auditores? Cum dixerim Centurionis nomine animam nostram quam scitissime designari, ratio ipsa & rei series postulare videtur, vt hunc ipsum seruum paralysi distentum, corruptam nostram esse dicam concupiscentiam: illa namque vere seruus est, vt diuinæ nobis litteræ insinuant; *sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius*: seruus inquam à primo ortus sui die ægrotans, toto vitæ tempore languescens, & nisi eum liberet, ad finem vsque vitæ, paralyticus futurus, hoc quippe illi malum, peccatum originale peperit. Hem miserum appetitum! quam fractus es, & languidus, quam elumbis ab ipsis ortus tui initiis; *iaces in domo paralyticus*, in animæ tuæ penetralibus; *& male torqueris*, ieiunare non vales, cilicio tetendo non sufficis, pœnitentia non afficeris. Quænam hæc ægritudo, quam grauis paralysis? Denique appetitus iste pessime habet, & dire excruciatur, sanarique haud quaquam potest, nisi dominus eius & magister, nisi Centurio, quem animam diximus Christum accedat, proq; eius sanitate deprecetur dicens, *Domine, puer meus iacet paralyticus.*

Gen. 4.

Attendite quæso mysticas significationes, & ponite vobis ob oculos hominem illum, de quo in Euangelio, ab Ierosolymis in Iericho descendentem, & incidentem in latrones, qui despoliantes eum, & plagis impositis, semiuiuo relicto, recessere. Videte quoq; Samaritanum misericordia commotum, accedentē, vulnera alligantem, & curam eius haberi mandantem. Hæc porro deprædatio & iugulatio in paradiso terrestri contigit; cum scilicet infelix eius incola Adam, ab Hierusalem in Iericho descēdens, è gratia scilicet in peccati exitium (proh infelicem & infaustum descensum!) in horrendas dæmonum, atrocium, inquā, latronum, manus incidit, qui omnibus eum gratiis denudarunt; atq; ita plagis nostram appetitricem vim cōfecerunt, vt moribundam & grauiter adusq; mortem sauciatam reliquerint: cuius si Christus, verus ille Samaritanus, non misereretur, nunquam ab ægritudine sua sanaretur, & perpetua paralysi cruciaretur. Luc. 10

Quid porro tu denotabas ô mulier, quæ sanguinis fluxum duodecim annis passa es, quæ in medicos omnem substantiam erogaueras, & à nemine nisi a Messia potuisti curari? aliud nihil, vt equidem credo, quam ægram nostram concupiscentiam, quæ à nemine, nisi Christi Iesu manibus, iuuari potest. Tuque ô paralytice ad piscinā aquæ motum exspectans, qui iam triginta octo ipsos annos infirmitate laborAueras, an non misera illa & corrupta concupiscentiā nostra es, quæ iam a quinque annorum millibus infecta est, quotidie exspectans donec Christus Iesus descendat, & benedicta gratiæ eius aqua commoueatur? Exclama igitur peccator, & audacter Christo medico vulnus derege, ac morbum tuum aperi, dicito confidenter; *Puer meus iacet in domo paralyticus & male torquetur.* Vere *male*, quia malum Matth. 9.

lum paralysis est; vere inquam mole, quia iam malum longa inualuit mora, & nisi superna-turali quadam ratione, ac nisi miracula adhibeantur, sanari nequit.

Vos vero ô animæ deuotæ, Centuriones inquam, animosi & masculi, an non in vobis ipsis paralysin hanc aliquando experimini? An non aliquando intestinum hoc bellum animum vestrum diuexat? cum nimirum Spiritus aduersus carnem armatur, & caro aduersus Spiritum concupiscit. Anne adeo in vobis ipse sensus obstupuit, vt nihil penitus persentiatis? Audite quomodo ipse Paulus his assuetus bellis exclamet. *Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ.* Erant olim in familia ac domo Abraham duæ mulieres, Sara videlicet hera, & Agar ancilla; numquam inter eas conuenit, numquam illæ pacem inter se habuêre, sed continuæ rixæ, ac perpetuum inter eas fuit dissidium. Vna quippe vxor erat materfamilias, altera solum concubina, atque ideo semper inter se rixabantur; dicebat enim Sara, *Eijce ancillam & filium eius.* Duæ illæ mulieres litigiosæ rationem & cõcupiscentiam denotant, quæ in domo & familia hominis semper inter se digladiãtur; *caro enim concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem.* Vna hera est, scilicet ratio; altera serua, nempe concupiscentia: vna casta est & legitima; altera pellex & concubina peccatis implicita: ac semper inter se belligerantes; & *Eijce ancillam* (id est, concupiscentiam) *ac filium eius* (id est, appetitum) exclamat Sara, quã Ratio designatur.

Rom. 7.

Gen. 21.

Rom. 7.

Pastores Abrahæ & Lothi qui fratres inter se erãt, de pascuis quotidie rixabantur, & perpetuo in agris litigabant: *Vnde & facta est rixa inter pastores gregum Abraham & Loth.* Quibus edocemur, facultates animi & appetitus sensitiui, qui veluti duo fratres vterini sunt, numquam in pace & quiete sed perpetuo in dissidio & iurgio versari.

Gen. 13.

Rara est fratrum cõcordia.

Iacob & Esau, itidẽ fratres, etiam in ventre matris Rebeccæ, inter se collidebantur: quo quid aliud quã certamina & prælia, quæ Spiritus, per Iacob designatus, & cõcupiscẽtia, per Esau denotata, inter se gerunt, significatur? Sunt enim instar fratrum, qui inter se semper digladiantur, & se mutuo in vẽtre hominis collidunt. Hem quæ certamina, quæ paralyses! Respice igitur anima seruum tuum, *qui iacet in domo paralyticus, & male torquetur.*

Gen. 25.

Relinquamus porro has figuras, & ab ipsa natura documentum requiramus. Ecquæ vero certamina, ecquæ dissidia sunt inter solem & terram? Videmus solẽ a terra, quæ tetros semper vapores exhalat, oppugnari, vt hac ratione eius lumen obfuscet: illinc vero solem fulgura aduersus eamdem eiaculari, ingentique fragore ac tonitru eamdẽ percellere. Eheu! idipsum quod in rerũ natura contingere videmus, & in anima nostra accidere certissimum est. Quot enim hinc passiones & tentationes aduersus spiritum terrena hæc & infima pars excitat; tot illinc ieiunia, tot pœnitentias, tot austeritates aduersus carnem cœlestis illa pars, ad eius motus retundendos ac reprimendos opponit.

Simile.

Audite rem, Auditores, notatu dignissimam. Vix ecce mundus creatus erat, & en tibi in ipso rerũ primordio statim inter Cain & Abel bellum crudelissimum, ecce tibi duellum, & iniusta oppressio. Quid porro aliud, vos ô fratres infelices, quam dẽram illam concupiscentiam denotatis, quæ instar Caini iam à sui ortus principio arma aduersus spiritum corripit, vt eum de medio tollat?

Insignis figura.

Gen. 41.

Finem porro iã allegoriarum faciamus? & vos mirari desinite, si pius hic Centurio magna animi demissione ac supplex Christum oraturus accedat, si oculis ploret, si corde gemat, si ore singultiat, denique si lingua ad sanitatem seruo suo petendam lamẽtetur. Docet ille, Auditores, omnibus nobis de paralyticæ concupiscentiæ sanitate esse quam maximè laborandum, vt ea persanata maiestati diuinæ libere obsequi possimus.

Quemadmodum enim socrus Petri lecto affixa, & ardenti febri exæstuans (*tenebatur enim magnis febrib.*) vix sanitati fuit restituta, quin Christo, qui eam sanauerat, sedulo mini-

Allegoria.

Luc. 4.

ministraret, *& surgens ministrabat ei.* Ita quoque in animo fieri videmus: quamprimum enim atque impia illa nouerca, appetitus scilicet, iam ab initio, protoplasti Adami peccati paralysi diuexata, & ardentibus febribus distenta, ad integram sanitatem rediit; statim lecto surgens, omne nobis obsequium deferr, ac nobiscum in Deo, qui ei medelam contulit, laudando collaborat. Ita namque Regius vates, qui id reipsa expertus erat, testatur, *Benedicam Dominum qui tribuit mihi intellectum: insuper & vsque ad mortem increbuerunt me renes mei,* quo loco per renes appetitum intelligit, qui vbi à ratione dirigitur, non parum ad odium aduersus peccata concipiendum iuuat; ac nobis veluti calcar subdit, memoriamque præteritarum vanitatum refricat. Quamobrem expergiscimini animæ piæ, ac Deo, pro sanitate miseri huius serui sine vlla intermissione supplicate. Agite Christiani, curam seruorum vestrorum, vbi morbo detineantur, suscipite, nolite eos deserere, aut ad nosocomium ablegare, sed misericordiam, seduli huius Centurionis exemplo illis demonstrate: si vero paralytici sint h. e. hæretici, obsequium eorum ne admittatis, at Deum pro salute eorum deprecemini. Psal. 15.

Vos porro milites, ad quos iam ab initio mea collimauit oratio, iterum iam ad finem alloquar necesse est. Discite, obsecro, ab hoc insigni Centurione ad Deum in necessitatibus confugere; discite huius exemplo feritatem exuere, & blasphemiis, quas in Deum & Sanctos euomitis, valedicere; discite ab hoc bellatore fidem, humilitatem, charitatem, atque omnium virtutum exercitia; discite ab hoc milite, proximi necessitatibus succurrere, compilationes, rapinas ac prædas relinquere & laudabilem sine vlla reprehensione vitam traducere.

Vos autem Christiani, hinc discatis oportet, quotiescunque ad sacram Communionem accedendum est, cum pio hoc Centurione præ animi demissione exclamare, *Domine, non sum dignus, vt intres sub tectum meum,* vt te scilicet anima mea hospicio recipiat: *Haud equidem tali me dignor honore.* Merito quidem patri filius ille prodigus dicere poterat, *Pater, iam non sum dignus vocari filius tuus*: me vero, quo magis prodigus in mundo nemo vnquam exstitit, maiori profecto iure; cum lacrymis ac suspiriis, gemitibusq; inenarrabilibus clamare par est: Quid te, ô Pater æterne, ad me dicis venite, me inquam, qui creaturæ nomine, nedum filii, prorsus indignus exsisto! Obstupuit non parum B. Virginis cognata Elizabeth vbi Messiæ matrem ad ædes suas venisse vidit & præ stupore & admiratione exclamauit? *Vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me?* Eheu, Domine, cum te in domum meam audio velle descendere, vltro quin etiam ad te inuitare, obstupesco, & præ admiratione non possum quin exclamem: *Vnde mihi hoc, vt veniat Dominus meus ad me,* qui penitus indignus sum? Luc. 15. Luc. 1.

Vere, inquam, hac tanta tua beneuolentia ac gratitudine indignus; hoc quippe Angelorum est: *Sed tantum de verbo,* effare modo, impera tantum, & animam hanc paralyticam persanabis. Sana igitur illam Domine, & hic artis tuæ specimen præbe; sana pariter omnes facultates eius. Omnia namque membra eius langent, omnia paralysi distenta iacent: memoria quippe tui penitus oblita est, voluntas ad te diligendum torpet, intellectus in beneficiorum tuorum recognitione penitus excæcatus est; sana igitur omnia, restaura vniuersa; confirma hunc paralyticum, & Centurionis huius precibus & suspiriis victus, postulatis annue; vt tibi herus iuxta ac seruus, anima inquam, simul & appetitus, fidum in hac vita obsequium exhibeant; exspectantes hic interim, donec ambo te medicum & veluti Æsculapium suum, in altera celebrent & glorificent.

Amen.

†

FERIA

FERIA VI. POST CINERES.

Partitio.

I. De peste odij.
II. De dilectione inimicorum.
III. De odio proximi.
IV. De Amnistia, & vindictæ cupiditate.
V. De duellis perduellium.

Audistis quia dictum est antiquis: Diliges proximum, & odio habebis inimicum: Ego autem dico vobis, Diligite inimicos vestros. Matth. 5.

FIGVRA.

2. Paral. 9. IN vestibulo ac primo porticu splendidi illius Salomonici templi, omnia sanguine stillasse, securium ictibus perstrepuisse, & sacrificiorum nidore redoluisse, Sacris litteris proditum est, Auditores: at introrsum omnia splendore ac maiestate plena extitisse, nihilque interius repertum quia animum simul & oculos mirum in modum recrearet; illic quippe manna, & mensa panibus propositionis semper instructa visebatur. Templum autem hoc Ecclesiæ nostræ typus fuit: cuius introitus & quodammodo vestibulum, Iudæorum fuit Synagoga, in qua præter secures iustitiæ, sanguinē vindictæ, & holocausta castigationis nihil audire aut videre fuit; interius autem, per quod Ecclesiam Euangelicam notari putamus, præter pulchritudinē, salutem, & misericordiam, nihil reperitur. Manna quippe gratiæ illic semper custoditur, & mensa charitatis ferculis semper instructa, panib. amoris, pacis, indulgentiæ, reconciliationis, misericordiæq; ditata. Docet hoc Euangelium hodiernum; *Audistis, quia dictum est antiquis: Diliges proximum, & odio habebis inimicum.* Ecce introitum & initium, ecce Synagogam; videte secures, videte sanguinem. *Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros.* Ecce interius atrium, & adyton, ecce pacem Euangelicam videte manna, videte panes charitatis. Verum vt pro dignitate rem tam præclaram & sublimem dicendo explicare possimus, ad Spiritum sanctum accedendum est, ac gloriosissimæ Virginis, quam verbis Angeli salutabimus, ei intercessio offerenda.

AVE MARIA.

I. Tradit in Apophthegmatis militaribus Plutarchus, fulmen illud Africæ Scipionem iam deuicta Numantia, a Rege Tiresia, quē captiuum in vinculis apud se habebat, petiisse, quanam fieri ratione potuisset, vt vrbs illa, quæ tanto tempore Romanorum viribus restitisset, tantillo tempore, & tam facili negotio modo fuerit expugnata: ac miserum illum regem cum lacrymis respondisse: Non est quod mireris, ô Scipio, nam *Concordia nobis victoriam, discordia exitium peperit.* Quod autem captiuus ille Rex olim de vrbibus dixit, maiori equidem ratione æquiorique iure de animabus id nostris dicere potero; Concordiam, scilicet, charitatem, dilectionemque fraternam iis victoriam conferre; discordiam vero, inimicitias, odium & vindictæ appetitum, exitium, quod etiam longe verissimum est: nihil est enim, quod illas aut citius perdat, aut truculentius opprimat, aut denique crudelius in eas sæuiat, quam odium & inimicitiæ inter fratres & proximos conceptæ. *Apophthegma.*

Hæc porro Sallust. Romanæ primæ historiæ sententia est: *Concordia res paruæ crescunt, discordia maximæ dilabuntur.* Pace tua Crispe liceat mihi Christiana phrasi, verba tua paululum conuertere, & meo loquendi modo dicere: *Dilectione animæ paruæ crescunt, odio maximæ dilabuntur, imo moriuntur.* Dilectionamque proximi pusillas animas promouet, perficit, atque immortales reddit; at inimicitiæ & odium easdem retrahit, conficit, iisq; exitium & mortem adfert. Odium nempe letale venenum est, quod res etiā mori nescias, morti subiicit. *Sallustius.*

Tradunt naturæ indagatores, veneni quoddam genus adeo letiferum & noxium esse, vt omnia prius quibus continetur vasa exedat, q̄ eum, in cuius perniciē paratur, offendat. huic nō absimilis rancor est, quin & multo

multo pestilentior: prius enim animam necat & occidit à qua concipitur, quam proximi, in quem concipitur.

Vipera nascens matrem interimit. Iidem ipsi naturalium rerum scriptores scripsêre, viperam matrem nascendo enecare, & crudeli parricidio natalem suum commaculare. Odium, serpens viperâ longe venenosior est, quod vbi erumpit & nascitur, animæ, quæ in infelici omine concepit, mortem adfert. Proferam vobis ex veteri Testamento figuras. Superbus ille Aman, Mardochæi hostis infensissimus, præ rabie spumans, rancore crepans, odio exardescens, cædis & minarum spirans, furcam erigi iubet, in qua inimicum infami laqueo suspendat; sed odium in auctorem redit fabamque necis q̃ alteri machinabatur, in caput suum cudit: *Suspensus est itaq; Aman in patibulo quod parauerat Mardochæo.* Esth. 1. Idem quippe penitus in anima mortalium pestis hæc facit, quod olim Samson in Philistinorum atrio; cupiens enim iniurias simili iniuria vlcisci, seipsum vnà cum cæteris ruina inuoluit. Iudic. 16. O infelix anima, putas te inimicis exitiũ parare, & (prô dolor!) teipsam enecas, ac tibi ipsi perniciem causaris.

Quando oculos, Auditores, in monstrũ illud, quod D. Ioannes in Apocalypsi graphice depingit, conijcio. *Ecce equus pallidus, & qui sedebat super eum, nomen illi mors, & infernus sequebatur eum*, Apoc. 6. videre mihi odium & rancorem videor; monstrum, inquam, illud horrendum, informe, ingens: verè enim equus pallidus est, lutidus, ac maciei confectus suprema; cuius sessor mors est; & quem infernus perpetuo stipat. Semper enim odium mortem secum trahit, animasque supplicijs sempiternis inuoluit. Videte, obsecro, truculentissimi & sanguinis sitientissimi, qui præter vindictam nihil spiratis, ac mortiferum interius odium occultatis, mala & exitia, quibus vos ipsos inuoluitis & immergitis. Idem planè vobis contingit quod apibus, quæ vbi incaute hominem aculeo fixerunt, aculeum simul & vitam amittunt; vnde hinc olim vates ille Regius cecinit, *Circumdederunt me sicut apes.* Idem quod olim tortoribus Chaldæis, qui cum iussu Regis Nabuchodonosor fornacem accenderent, in qua tres pueros incendio cõsumere cogitabant, flammâ ipsimet prius consumpti sunt: *Porro viros illos qui miserat Sidrach, Misach, & Abdenago, interfecit flamma ignis.* O infelices animæ, veri satanæ carnifices, ipsis illis ignibus & fornacibus, quibus inimicos vestros consumere satagitis, sæpe vos ipsos consumitis. Eadem vobis sors est quæ olim Ægyptiis, qui cum odio & rancore Hebræos prosequerẽtur, eos perdere parantes, seipsos prius vndis maris perdiderunt: *Reuersæq; sunt aquæ & operuerunt currus & equites cuncti exercitus Pharaonis, qui sequentes ingressi fuerant mare, nec vnus quidem superfuit ex eis.* Et vos odio inflatæ & præ iracundia tumetes, persequendo iniurias, cum inimicis vos vestris mortem afferre arbitramini vos ipsas sæpenumero fluctibus maris, iustitia ipsa rubentis, immergitis. O odium! ô nimis infelix odium, quomodo in miseras quas dementasti animas, sæuitiam exerces!

Apes aculeo vtẽtes emoriuntur.

Psal. 107.

Dan. 3.

Exod. 14.

Allegoria. Impia illa & infernalis pellex Herodias, aduersus vocem illam clamantis in deserto, aduersus Anachoretarum illum principem, Ioannem Baptistam, odio exæstuans, prætulit caput eiusdem dimidio regni Iudaici, quod Herodes saltanti puellæ obtulerat; *Rex ait puellæ: Pete à me quod vis, & dabo tibi, & iurauit illi, quia quidquid petieris dabo tibi, licet dimidium regni mei*: Marc. 6. illa vero odio rabida, statim postpositis omnibus, in disco caput Ioannis Baptistæ postulauit. At longe grauiora tua sunt opera in anima quam inuadis, infernale odium: cogis enim illam, vt appetitũ vindicandæ iniuriæ regno cœlesti præferat. Eadem tu, ô rancor abominande, cum animabus vindictæ cupidis agis, quæ olim crudelis ille Ammonitarum Rex Naas cum viris Iabes Galaad: prius enim ille pacem aut fœdus inire velle se negauit, quam omnium oculos eruisset: 1. Reg. 2. *In hoc feriam vobiscum fœdus, vt eruam omnium vestrum oculos dextros.* Ad eundem modum & tu, in hoc enim conniteris, vt prius animæ non reconcilientur, q̃ passionum suarũ crudelitatem exercuerint. Narrabo aliam huic rei peridoneam historiam. Crudelis ille & barbarus Ammonitarũ Rex Hanon missos a popu-

à populo Israel legatos in morte patris eum consolaturos, tanta ignominia excepit, vt dimidiam barbæ partem iis raserit, & vestes eorum ad medias vsque nates præsciderit, atque ita ludibrio habitos ac deformatos domum remiserit. O crudelitatem inauditam ô infamiam & ignominiam intolerabilem! Audite, hæc illa beneuolentia est quã odium, vel Satan auus eius, crudelis ille Hanon, quotidie legatis Iesu Christi, id est, animabus Catholicis demonstrat: vestimenta earum charitas est & amor, duabus cõstans partibus amore scilicet erga Deum, & amore erga proximum. Quando igitur Satan amorem proximi euellit, & semina odii eius loco inserit, dimidiam barbam abradit, præscindit vestem illam nuptialem, atque animas ita deformatas ad Deum remittit. Dauid porro noster, Christus inquam, ignominia hac exacerbatus, vt errorem hunc corrigeret & vindicaret, clamat in

II. Locus cõmunis de Charitate. Euangelio hodierno, *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.* q. d. Nolite amplius de iniuriæ vindicatione agere ô homines, ignoscite delinquentibus diligite inimicos vestros; ego enim præcipio vobis inimicos vestros diligere. Magna quidẽ tua pulchritudo est, ô charitas, at maior tamen tua necessitas: tu es enim gemma & sol ille mundi, sine quo viuere non possumus. Magnus ille orator Cicero, de amicitia, quam ciues ipsi inter se colere debent, sermonem instituens, adeo eam mundo necessariam dicebat, vt solis lumine potius quam ea carendum putaret; *Solem*, inquit, *è mundo tollunt,*

Cic. lib. de amicitia. *qui amicitiam ab hominibus tollunt.* Quid enim totus orbis esset, clara hac face orbatus: quid vero essent homines hac præclara virtute destituti? Philosophus etiam Empedocles dicere solebat, pacem & amicitiam principium esse naturæ, & fundamẽtum rerum omnium. Non inueniet hoc fortassis locum in rebus naturalib⁹, asseuerare tamen ausim amicitiam & charitatem Christianam principium & fundamentum omnis esse pietatis; adstipulatur mihi hic D.

Col. 3. Paulus, qui charitatem *vinculum perfectionis,* & omnium virtutum ligamen vocat.

Matt. 13. Reuocate in memoriam parabolam illam Euangelicam de fermento, *quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus donec fermentatum est totum* quod nihil est aliud quam ipsa charitas quæ amorem Dei, amorem proximi, & amorem sui facit exsurgere; an non hic tria farinarum sata? Charitas denique est regina virtutum, meritorum radix, fidei fundamentum, ac bonorum operum principium. Quærite igitur virtutem hanc, & inimicos vestros diligite.

Parua quidem hæc, quæ dicta sunt hactenus: audite maiora: nõ est iam amplius more viuendum Iudaico, non est nobis illa sanguinis auida Synagoga imitanda: obediendum est legi Euangelicæ, diligendi sunt inimici. Obstupuit olim Moyses videns rubũ ardentem, & tamen incombustum: sed designabat hoc prodigium, aliquando fore, vt ignis charitatis in corde inimici, quod verus inimicitiarum rubus est, & in quo sentes & spinæ vindictæ succrescunt, exæstuaret. Exod. 3.

Magnum profecto miraculum fuit ad preces Eliæ ignem descendisse, & omnem lignorum struem, tam humidorum quam aridorum subito incendisse: *Cecidit autem ignis Domini, & vorauit holocaustum, ligna & lapides, puluerem quoq; & aquam, quæ erat in aqua ductu, lambens.* Denotabat hoc ad nostri Eliæ, Domini scilicet Iesu Christi, aduentum, ignem charitatis è cœlestib. habitaculis descensurum, qui amicos simul & inimicos ambureret, vnum per humiditatem, alterum per siccitatem designatum. Hinc igitur apparet, quam verum sit illud, *Diligite inimicos vestros.* 3 Reg. 18.

Leuit. 6. Præceperat olim in Leuitico Deus, vt perpetuus in altari ignis colluceret. *Ignis autem in altari semper ardebit.* Denotatur hoc mysterio, sacrum amoris ignem perpetuo in altari cordis nostri ardere debere: verum adeo luculentum, vt nec ventus passionum, nec frigus inimicitiarum, nec aqua iniuriarum eum valeant extinguere. Talis erat ille ignis quo ardebat cor sponsæ in Canticis, *Aqua multa non potuerunt exstinguere charitatem: nec flumina obruent illam.* O vere igitur laudabilem charitatem, qua inimici diliguntur!

Nolite vero, ô vos odio obdurati, & vindictæ

dictæ cupidi, putate, hæc ipsa quæ dico, præter rem, aut prorsus absurda esse: cum ipsa ratio, & natura; omnes denique qui in mundo reperiuntur homines, mihi suffragaturi sint, attendite diligenter, & circumspicite rem accuratius. Videbitis quippe ab anima regi, gubernari, nutriri, conseruari, moueri, animari, non solum partes illas nobiles, quæque ipsi obsequium præstant, verum & eas quæ ipsi aduersantur, & in eam perpetuo coniurant. an non enim illa conseruat & nutrit humores qui in interitum eius cōspirant. Dicetis fortasse Philosophi, sanguinem haud animatum esse; concedo: a sua tamen inimica conseruatur. Tu vero ô anima, præceptum Domini adimplere gestis? *Diligite inimicos vestros*, Natura nutrix omnium, amat, fouet, & conseruat omnia; cuius amicitia, si qua in ea reperiatur, se etiam ad inimicos extendit; ad quatuor scilicet Elementa, quæ non secus ac quatuor latrones, totum orbem expilant, perdunt, & deprædantur, & perpetuo aduersus naturæ potentiam conspirant; eius tamen beneficio viuunt, sub eaq; stipendia merent, quia Domini illa præcepto & monitioni obsequi conatur, quod est; *Diligite inimicos vestros*.

Anima quatuor humores corporis humani cōseruat, licet eam oppugnēt.

Natura conseruat 4. Elementa, quæ ei aduersantur.

An non mundi oculus sol absque vllo discrimine radios & lumen in bonos simul & improbos emittit? Noe nonne custodiebat, nutriebat, & seruabat animalia tam munda quam immunda; coruos æq; ac columbas? Sagena quoque Euangelica concludit bonos pisces simul & malos. Dominus ille in Euangelio bonum frumentum crescere sinit in agro vna cum zizaniis. Anne igitur sacræ allegoriæ desunt, quibus efficiamus & probemus inimicos æque atq; amicos esse diligendos? nunne desunt præcepta, *Ego autē dico vobis, diligite inimicos vestros. Ego* inquit, perinde ac si dixisset: Non est modo Moses qui vos docet, non sunt iam Prophetæ qui futura aperiunt, non Scribæ qui Scripturas prælegunt, nō Angeli qui annūtiant, vobis, inimicos esse diligendos. At ego ipse, Deus scilicet vester, iudex vester, creator vester hoc vobis pceptū trado *Ego autē dico vobis*.

Matt. 13.

Fieri ne igitur poterit, ô Domine, neminem voci tuæ obedire, fieri ne inquam poterit, præcepta tua ab omnibus negligi? Ad clangorem buccinarum sacerdotalium corruerunt muri Iericho; & corda illa ferrea, animæ illæ obstinatæ & obduratæ non concidēt, nec ad sonum verborū tuorum emollientur? *Quasi tuba exalta vocem tuam*, Domine, iube verba tua a toto mundo percipi, auribus surdorum illorum vindictam sitientium intona: Quid tergiuersaris ô homo? omnes creaturæ *faciunt verbū eius*, & tu solus voluntatem eius implere negligis? Imitare potius promptam illam obedientiam Angelorum. Flagellare Assyrios constituerat Deus; & ecce tibi ad minimum eius nutum Angelum obsequentissimum; qui vna nocte centum octoginta quinq; hominum millia in medio castrorū gladio vindice percussit. Imperat leonib' vt feritate exutâ, Danielem in lacum Babylonicum coniecto parcāt; & ecce tibi septē leones, omnium quos mundus tulit ferocissimi, septem iam dies ieiuni, feritatē deponunt, & pedib' eius aduoluti instar catellorum mãsuescunt, & abblandiuntur. Iubet vt ignis deuorās Sodomā cōsumat, & ecce tibi ignē statim è loco suo prosilientē, atq; vnico momento quinq; ciuitates potentissimas incendio inuoluentē. Decreuerat iā Deus vniuersam terræ superficiem aquis supernatantibus cooperire, & ecce diluuium & cōtinua illa pluuia statim sese tibi offert, vt iussis tuis obsecundet; quæ quadraginta dierum spatio totam terræ faciem vndis cooperuit. Furit ecce in mari tēpestas, fluctus nubiū tenus eleuantur, vndæ intumescunt, venti ac procellæ omnia in diuersa rapiunt; & vnico iterum verbulo cuncta compescis, & malaciam inducis. *Quis est hic, quia mare & venti obediunt ei?* Tu hos Æoli cursores sistis, cumque visum fuerit, liberos dimittis; tu frenum omnibus æqualiter creaturis contrahis, & quotiescunque libuerit, laxas. Et interea hic alta voce inclamas, *Ego autem dico vobis, Diligite inimicos vestros*, & nemo voci tuæ aut iussis obtemperat.

4. Reg. 19

Dan. 4.

Gen. 19.

Gen. 7.

Marc. 4.

Nonne Deo subiecta eris anima mea? Annō tuo principi obedire teneris anima? eiusne voluntati refragari audebis? atq; etiamnum de inimicis tuis vindictam desideras? *Diligite inimi-*

Psal. 61.

inimicos tuos. Infelix homo, si peccatum, cuius te reum vindictæ cupiditate constituis, perspiceres; timore credo quodam ac metu perculsus à peccando abstineres. Docetis vos Theologi, & vere quidem, odium Dei, esse omnium, quæ cōmitti ab homine possunt, peccatorum grauissimū; ego vero vos secutus, odium proximi proximū occupare locum assero. Multis enim interuallis peccatum hoc incestum, latrocinia, adulteria, & homicidia superat. Atque hoc tibi imprimis persuasum velim, infelix peccator, omnia quæ in proximum peccata committuntur, in Deum ipsum etiam committi. Furoris tui rabies in pectore proximi non subsistit, sed pergit vlterius, & diuinā quoque essentiam ferit: & dum hominem solum lædere proponis, æternam Dei maiestatem inscius percutis, si modo his vulnerari posset. *Proximus enim non propter se, sed propter Deum diligendus est.* Denique odium, inimicitiæ & vindictæ, Deum, & non hominem respiciunt, telaque hominum in hominem vibrata, hominem transeunt, & ad diuinitatem vsque progrediuntur.

Odiū Dei omnium peccatorum maximum.

III. An non demens & insensatus dicendus foret, qui inimicum letaliter vulnerando, eodem simul ictu Regem suum interficeret; Maior adhuc tua est vesania vindictæ sitiens, cum enim in proximum sæuire paras, sæuis pariter in Regem tuum, Deum tuum, & Creatorem. Iudæi hominem solum se necare putabant, sed eodem ictu & i teritu Deum è medio auferebāt. Nondū hic finis; sed & odio proximi omnis lex pessundatur, omnisque religio violatur. Lex quippe duobus quodammodo fundamentis, amore scilicet Dei, & amore proximi innititur, *Ex his duobus preceptis vniuersa lex pendet & prophetæ*: adeo vt quicūq; vnū ex eis conuellit & destruit, totū legis ædificium labefactet.

Matt. 27.

Qui proximum odit, totam legē subuertit.

Matt. 22.

Nunquid constat, vniuersam hanc mundi machinam duobus polis inniti, quorum alterum si quis auferat, an non omnia quæ in mundo sunt inuertet? Cum igitur Religio & tota Euangelica Lex duobus hisce amoribus veluti duabus basibus & fundamentis innixa sit, vnum auferendo, totam ædificii molē destruas necesse est. Testis est Iacobus Apost. dicens *Quicumque totam legem seruauerit, offendat autem in vno, factus est omnium reus*: qui peccat in vnum charitatis præceptum, vt explicat D August. factus est omnium reus. *Diligite* igitur *inimicos vestros.* Iacob 6.

Videte iam, vindictæ cupidi, tertium quod vos vrget malum, si enim vobis inuicem non remittitis, omnē vobis veniæ viam præcluditis & omni vos misericordia penitus indignos redditis, *Si nō dimiseritis hominibus nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra.* iniit hoc pactum nobiscum Deus, qđ quotidie orationem Dominicam recitantes iteramus, *Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Audite porro huiusce rei exordium; magno olim naturæ humanæ cū Deo, in materia criminali, quoad peccatū originale, lis fuit & cōtētio, in qua de vniuerso eius hono e, de ipsa vita & omnibus denique, quas possidebat, facultatibus agebatur. Misericordia vltro citroque pro nostra parte cursitabat, Angeli nobis patrocinabatur, omnes Patriarchæ & Prophetæ causam humani generis susceperant: iustitia vero aduersaria nostra omnibus nos viribus oppugnabat iam quinis annorum millibus lis indecisa pependerat, donec ipse Dei filius, humana natura assumpta, in terram delapsus, vltro rem arbitrio committi volens, nimiam illam amarulentiam exuit, litem terminauit Patrique nos suo, mediator factus, recōciliauit; ea tamen lege, vt cum proximo pacem iniremus, amicitiam mutuā inter nos ipsos coleremus. Si igitur pactum hoc, quod cum Deo iniisti, firmum & integrum permanere desideras, promissis satisfacito, vt ameris, ama; vt tibi ignoscatur, ignosce. Quanto tuo commodo & vtilitate ille cōtractus, ô homo, peractus est! Promisit se Deus iniuriatum sibi toties à te factarum immemorem fore, modo tu earum, quas tibi factas arbitraris, memoriam deponas. Quid autem? Deus mille tibi peccata ignoscit, mille te mortis generibus & casibus eripit, ab infernalibus te suppliciis liberat; tu vero paruo delicto, quod tibi factum autumas, non ignosces? Matt. 6. Egregius cōceptus. Lis inter Deum & homines.

Narrat Matthæus parabolam sane horrendam, quæ non parum hic ad rē facere videa- Matth. 18. Parabola

Gg 2.

De seruo ingrato. deatur, Remiserat cuidam seruo dominus millo quæ ei debebat talenta; ille vero tanti beneficii immemor, obuium vnum de conseruis, ..is, qui ei nonnisi centum denarios deb.bat, habens, obtorto eum collo, sine vllo pietatis intuitu, in vincula coniecit. Dominus porro tanta eius seneritate audita, & tantam impietatem ingratitudinemque demiratus his eum verbis increpauit: *Serue nequam omne debitum dimisi tibi, quia rogasti me, nonne ergo oportuit & te misereri conserui tui sicut & ego tui misertus sum?* (Matt. 18.) Quin & in tantæ ingratitudinis derestatione in tenebras exteriores illum detrusit, donec vltimum quadrantem persoluisset. Audiant illi rabulæ & blaterones forēses audiant qui de nugis & lana caprina proximo diem dicunt, & litem intentant: meminerint obsecro quantis à Deo beneficiis affecti sint, quibus hic eos in terris vicissim respondere consentaneum est: timeant ne ad querelas tantæ crudelitatis & ingratitudinis summus ille Dominus irascatur eadē in eos castigatione animaduertat. Hinc bene D. August. cum homine vindictæ cupido agens, hac eum ratione aggressus est. (Serm. 2. ad Fratr. in eremo.) *Si pacem non diligis, si proximum odisti, quo iure, quo pacto, qua fronte tibi petis dimitti, qui in proximum rancorem non dimittis?*

O pectora ferrea, ô corda ad omnem crudelitatem obdurata; ieiuniis, per me quidem licet, membra macerate, oculos lachrymis & fletibus consumite, opes vestras in eleemosynas prodigite, Angeli omnes Deo pro vobis supplices fiant, ipsa denique Deipara Maria genibus flexis pro vestra salute apud filium continuis precibus intercedat; nunquam ... nisi prius proximo iniuriam ex animo remittatis, misericordiam consequemini. Miratur tantam hanc hominum impudentiam Salomon, & ait, *Homo homini reseruat iram, & à Deo petit medelam.* (Eccl. 28.) quasi diceret: Tantane tua est impudentia ô homo, vt veniam à Deo postules? vt ipsi tibi velis ignosci, qui interea de proximo vindictam sumere proponas? quænam illa agendi est ratio, quodnam ius, aut quænā æquitas, à Deo gratiam postulare, & aduersus fratrem rancorem & odium intrinsecus fouere.

Mirabantur olim filii Israel, post plurimas in solitudine Sinai exhaustas molestias, & mille in deserto exantlatos labores, post suspiria & preces se a Deo non respici, sed despici; negligi quoque & ærumnis confici? atque præ animi amaritudine hac cum eo ratione expostulabant: *Ieiunauimus & non aspexisti*, (Isa. 58.) quasi dicerent: Quonam nostro fato fieri putamus, Domine, vt ad preces & gemitus nostros adeo obsurdescas? effuderunt tam oculi nostri lacrymarum pelagus, suspirando cor nostrum exaruit, & lingua nostra precando clamandoque ad te, fatigata est. Toties, eheu, ieiunauimus, & nondum tamen idcirco nostri misertus es? Respondeat ad hæc pro me Propheta, & dicat: *Ecce in die ieiunij vestri debitores vestros repetitis, ecce ad lites & contentiones ieiunatis.* (Isa. 58.) Non mirum est, inquit Deus, vos de mea ad vestras preces surditate conqueri: putatisne ieiuniis me vestris ad misericordiam posse flecti, cum tantis ea sceleribus commaculetis? ieiunatis quippe litigantes, & litigatis ieiunantes, & debita vestra cum intolerabili seueritate ac rigore exposcitis. Quamobrem finem hisce rigoribus imponite, lites exscindite: qui non maiorem erga proximum commiserationem, quam erga brutum aliquod animal, ostenditis. O rupes! ô marmora! ô ferrea pectora! quæ vos lupa nutriuit, quis Caucasus aut scopulus genuit, quæ vos Hyrcana tygris educauit; *patientiam igitur habetote*, pacem diligite, lites & contentiones fugite, inimicis denique vestris beneuolentiæ & amoris signa demonstrate.

Ego autem dico vobis, Diligite inimicos vestros. Hic mihi velim, Domine, vocem confirmari, pulmones corroborati, ac latera distendi, vt de hodiernæ diei hominum seueritate & intolerabili duritie digna conquerar & expostulem, & creaturarum tuarum rebellionem, inobedientiam & contemptum erga te describam; vt rigorem, vindictam, & crudelitatem Christianorum erga se mutuo, auditoribus ob oculos proponam. Hic oculis lacrymæ oboriuntur, hîc pudor vultum inficit cum clementiam iniuria-

iniuriarum obliuionem ἀμνηστίαν, quam ipsi ethnici toties demonstrarunt, mecum reuoluo. O tempora! ô mores! Video namque eos sæpius iniurias remisisse, pacem cũ inimicis frequentius iniisse, crebrius rancorem exuisse, quam Christianos.

Apophthegma Æschinis.

Hinc in oratione sua olim ad Athenienses dixit Æschines: Τὸ κάλλιστον ῥῆμα μὴ μνησικακεῖν; *Nullum est in mundo verbum elegantius: aut homine ingenuo dignius, quam iniuriarum obliuisci.* Phocion, omniũ qui ad reipubl. gubernacula Athenis sederunt, facile princeps, iam ad cicutam condemnatus, cum filium in hoc tã acerbo patris casu illacrymantem videret, diligenter cauit ne iniuriæ huius, quam sibi ingrata illa ciuitas irrogabat, vllo vnquam tempore recordaretur, aut ob eam indignum quid in patriam committeret. Quis vobis hic pudor est Christiani? vestrum potius est, hoc præceptũ, *Diligite inimicos vestros*, adimplere.

Plutarch. in Phocione.

Aristides qui ꝓpter vitã præclare & sincere transactã, Iusti cognomentũ inuenit, cum inique in exilium pulsus, iam ingrata vrbe egrederetur, oculos & manus ad cælum extulit, Deos precatus, vt tam indignũ facinus ignoscerent, ac nihil propter acerbum, aut grauius in ciuitatem decernerent. An non hoc est præceptum seruare *Diligite inimicos vestros.*

Plutar. in vita Aristidis.

IV. Iustinus & Valerius Maximus præclari ambo scriptores huius occasione referunt. Trasibulũ post xxx. tyrannos republica exactos, & populũ in ciuitatẽ, eorũ causa ꝓfugum, reuocatum; plebiscitũ interposuisse, nequã præteritarũ rerũ mentio fieret: quod τὸ ψήφισμα τῆς ἀμνηστίας ἐπὶ τοῖς τριάκοντα vocabatur, quo cauebatur, vt omnium calamitatũ aut iniuriarum sub xxx. tyrannis illatarum memoria aboleretur, Catholicum vero statutum, & diuinum decretum; simile huic Christi, *Diligite inimicos vestros.*

Iustin. li. 5. Val. Max. li. 4. c. 3.

Reducite vobis in memoriam, litterati, præclaram illam sententiam Marci Tullij, qui in oratione pro Q. Ligario ad Iulium Cæsarem hoc eum elogio decorauit: *Obliuisci nihil soles nisi iniurias.* q. d. O inuicte & insuperabilis princeps, ipsa quidẽ armorũ virtus, & fortitudo incomparabilẽ tibi gloriæ segetem subministrarunt; at clementiæ tuæ fama, ac laudabilis illa consuetudo, qua obliuisci iniuriarum facile soles, maiorem tibi gloriæ materiam attulerunt; adeo vt omnes iam perspectum habeant, nil te nisi iniurias obliuisci solere.

Cic. pro Ligario.

Aliud priori non absimile alio loco agens de Themistocle habet, cui fortasse parem aut rerum gestarum gloria aut virtute Græcia vix tulit. Ad quem cum Simonides accessisset, eique artem memoriæ, quæ tum primum proferebatur, pollicitus esset se traditurum, vt scilicet omnium rerum meminisset. Respondit Themistocles, gratius sibi fore, si se obliuisci quæ vellet, quam meminisse docuisset.

Cic. lib. 4. Academ.

Tu vero Christiane, cum hos è sterili gẽtilitatis solo surculos germinantes vides, an non obstupescis, & pudore confunderis? nunquid rerum tuarum satagis? cum tanta ante oculos tuos humanitas versatur, an nõ crudelitatem exues? semperne diabolo locũ dabis? vlteriusne iam iniurias prosequeris? an nõ Deum timere incipies? O rem deplorandam! in Dei etiam ille iura inuolat, qui iniurias in proximo vlciscitur: sibi equidem hoc præ ceteris Deus reseruauit, *Mihi vindictam, & ego retribuam*: quin & semper punit, & quidem grauiter, quicunque locum eius inuadentes iniurias vlcisci præsumpserunt. Ecce vobis exempla.

Hebr. 10.

Desperationis vorticibus immersum video Cain, q in fratrem innoxium sæuiisset; propter vindictæ propositum, quod inique admodum in Ioseph filii Iacob fratrem statuerant, in eius postea manus inciderunt, vt fures comprehensi sunt, atq; ab eo in carcerem coniecti; imo ad mortem damnandi fuissent, ni benignior in eos ipse Ioseph extitisset.

Gen. 4. Gen. 44. Punitiones eorũ qui iniurias vlti sunt.

Achab & Iesabel iracundia inflati & vindictam crudeliter spirantes, innocente Naboth oppressos à canibus discerpti sunt, & inhumati sub dio relicti. Expertus es, credo, Aman, quid passiones effrenes pariant; quidnam inimicitiæ & rancor mali afferat,

1. Reg. 21. Esther 7.

quid vindicta prosit: erectum enim hosti tuo capitali Mardochæo patibulum, tibi ipsi vitam eripuit, & dignam vindictæ cupido mortem rependit.

Nondum hic finis, Auditores, ecce vobis flagella & pœnæ longe terribiliores, quibus Deus crudelitates hominū castigauit. Depingitur insignis quidam tyrannus in libris Iudicum, nomine Adonibezeth; qui postq̄ septuaginta reges sub imperium redegisset, & extremitatibus manuum ac pedum amputatis, eos sub mensa instar catellorū micis & ciborum reliquiis nutriuisset (ô factū verè barbarum) à filiis Israel deinde superatus ac regno exutus est, dignam factis suis mercedem recipiens; qui prioris sæuitiæ memor, ac casum miseratus iniquum, fortunam suam sæpius deinde deplorauit, dicens: *Septuaginta Reges amputatis manuum ac pedum summitatibus colligebant sub mensa mea ciborum reliquias: sicut feci, ita & retribuit mihi Dominus.* O infelicem, inquit, vindictam! ô tartareas inimicitias, cur vos vnquam in animam meam recepi? cur non pacem amaui, & offensas remisi?

Iudic. 3.

Iudic. 3.

Merces eorū qui inimicos suos dilexerunt, & iniurias remiserunt.

Hæc igitur mala, castigationes, & afflictiones sunt eorum, q aut inimicos diligere noluerunt, aut iniuriarū sibi factarū obliuisci. Iam vero beneficia, honores, & mercedes eorum, q iniuriarum obliti sunt, attendite. Humilis Ioseph iniuriā passus, si quis alius, præteritorum omnium immemor, & fratrum in se iniquitati ignoscens, adeo exaltatur, vt primus a Rege in terra Ægypti dominetur. Dauid Sauli ignoscens, nec vindictam desiderans, honorem, felicitatē, ac regnum Iuda consequitur. Gloriosus martyr Stephanus lapidibus vndique petitus, pro lapidantibus tamē orans, videt cælos apertos, in qu b. paratā sibi coronā contemplatur. An plura desideratis? Daniel post tot ærūnas tā atroces iniurias, tātas calūnias æquo animo in aula regis Babylonici toleratas, tandē sup omnes regni optimates euectus est. *Diligite* igitur *inimicos vestros*, & iniuriarū obliuiscimini.

Gen. 45.
2.*Reg.* 2.
Act. 6.

Iniuriatū obliuio signum prædestinationis.

Quamobrem omnium Sanctorū & Christi Domini exēplo, ignoscite, ignoscite inq̄, omnibus, qui in vos peccauerunt; signum est enim prædestinationis ignoscere, quemadmodū vindicare reprobationis. Narrabo huius occasione præclarā q̄ legere in Surio memini de duobus fratribus Antiochenis historiam, quorum vni nomē Sapricius, qui Sacerdotali dignitate erat insignitus, & alteri Nicephorus, & ille laicus. Cum quædam discordiæ & iurgia inter eos essent oborta, qualia inter fratres sæpenumero solēt (fratrum quippe gratia rara est) conabatur Nicephorus omni ratione cū fratre in gratiam redire, qui nihil præter vindictam cogitans, ab ea prorsus abhorrebat. Accidit, vt Sapricius in persecutionis, quam Valerianus excitarat, turbine, in vincula coniiceretur, qui eculeo deinde tortus, libere se pfitetur Christianum; ac pinde condemnatus, ad mortem alacri animo se accingebat. Cum iam è carcere exeundum foret ecce tibi aduolantem fratrem, orantemque, sibi vt priores iniurias ignoscat: rapitur interea ad supplicium, fratre sequente, & veniā ad singulos passus expostulante. Obsurdescit ad preces vindictę sitiens animus cumq; ille locum supplicii conscenderet; hic adhuc obnoxius & instantius illum rogat; Ignosce quæso, mi frater, omnia obliuiscere, in gratiam redi; fac mecum misericordiam, & noli in extrema hac lucta à tam obstinata peruicacia superari: memento, olim eodē, quo tu es loco, Christum crucifigentib. se ignouisse. Peruicax interea Sapricius nullis precibus flectitur, & in hac vindictę cupiditate hinc mauult excedere. Quis horum, putatis, finis erit & exitus? Ecce tibi eodem, quo carnifex ad caput eius præcidendum momento gladium strinxerat, exclamat amens ille: *Desiste, Imperatorū monitis obsecundabo.* Nicephorus vero his auditis, locum supplicij conscendit, fratri animum additurus, & sordidam mentis vecordiam castigaturus: Quid agis, mi frater, an hisce suppliciis perterritus animo cōcidis? aut mori formidas; illo bene monentē despiciente, atq; ab eius adhortatione aures continente, Nicephorus se Christianum profitetur, inq; eius locum, simul & Martyrij coronam, vnde alter tanto suo damno & exitio deciderat, successit. ita peruicax ille vltor factus est apostata; & insignis hic iniuriarum condonator martyr

Historia de duob. fratrib. ad inuicem inimicis.

martyr; vnus electus, alter vero reiectus. Discant igitur hinc crudeles & ferrei, iniurias remittere, & inimicos diligere.

Inuectio in duella. An vero vos aulici, feræ inquam belluæ, corda truculenta, pectora barbara, vestris duellis & monomachiis Deo, Regi, & iustitiæ rebelles semper eritis? vos anthropophagi, Scythæ, Geloni, homines, inquam, immites, Christiani sine fide, siue pietate, sine timore, sine vlla religione; an honorem & nobilitatem in cæde & sanguine, in crudelitate & strage sitam arbitramini? anne virtus & robur sanguine metiendum est, & inter peccata locus ei assignandus? Videte, quæso, & dispicite vobiscū, an illa vera demum gloria, fortitudo, aut nobilitas sit, occidere, iugulare, & humanum sanguinem extra bellum profundere. Consulite magnū illū Philosophum Aristotelē ipse testabitur. *Aristot. art. 1.* Moderari irā veræ demū esse generositatis indicium. Reuoluite quoq; quid dicat Horatius: *Latius regnes auidum domando*
Spiritum, quam si Libyam remotis
Gadibus iungas, & vterque Pœnus
Seruiat vni.

Si fortassis Ethnicis non creditis consulite antiquitatem, Patres veteres interroga, audites Salomonem dicentem; *Fortior est qui dominatur animæ suæ, expugnatore vrbium.* *Prou. 16. Chrysost. hom. de Dauid.* Pluris Dauidem faciunt Ambrosius & Chrysostomus; Græcus vnus, Latinus alter; eumque generosiorem putant, Sauli inimico suo parcentem, quam Goliam ad terram prosternentem. Quid ad hæc vos vindictam spirantes, vos inglorij sine virtute, sine honore, sine nobilitate nobiles duella consectantes. In hos vos ô Legislatores & Iudices, rigorem ostendite, in hos edicta vestra vibrate, in hos vitæ suæ prodigos, digna castigatione animaduertite; vos autem Ecclesiarum pastores, si modo Ecclesiæ vobis vestræ dignitas cordi est, hos a vestris cœmiteriis excludite, procul ab Ecclesiis vestris sanguinaria hæc cadauera, hos homicidas, hos excommunicatos, ac proinde æternis suppliciis condemnatos, repellite: *Sepelientur sepultura asini putrefacti, & proiecti extra portas Ierusalem: Viri sanguinum declinate à me.* *Ier. 22. Psal. 133.* Procul hinc ab Ecclesiis nostris vos prophani sicarij, & gladiatores, procul hinc abscedant manus illæ humano fœdatæ sanguine. Hoc tamen vobis adhuc dictum velim. Repetite, quæso, memoria, quid Dauidi Regi, vnico tantum patrato homicidio, cōtigerit; noluit ab eo sibi Deus, quod multum sanguinis effudisset, templum ædificari: *Non poteris ædificare domū nomini meo, tanto effuso sanguine coram me.* 2. Reg. 22. Tribus etiam annis cœlum non pluit, nec terra fructus effudit, Domino aduersus Israel, propter innoxium Gabaonitarum sanguinē, quem perfidus Saul effuderat, ad iracundiā concitato. 2. Reg. 2.

Ad eundem plane modum Deus hos atroces, hos inquam Sicarios castigat, & gratiarum suarum pluuiam denegat: quin & aduersus ipsas familias, non per triennium, *Leuit. 1.* sed ad tertiam vsq; generationem propter effusum sanguinem, propter duella & cædes, quas olim maiores patrarunt, vindictā exercet. Vnum adhuc addam, & finem faciam. Prohibuit olim in veteri lege Deus, ne accipitres & miluum, ac vulturem iuxta genus, populus Iudaicus velut immunda manducaret: quo quid aliud præsignatum est, quam in Lege noua omnes illos accipitres, ad prædam natos, sanguini & cædibus inhiantes, nihil præter duella, præter discordias, præter pugnas, & vindictas meditantes, Deum reiicere ac repudiare?

Igitur cum tu Domine penitus contraria præcipias, præsta, obsecro, fides præceptis tuis habeatur, superbiam hāc deprime, hos scopulos tuæ misericordiæ vndis concute: producant rupes aquas, aquas inquam pacis, aquas reconciliationis, aquas misericordiæ. Suffoca, quæso, qui verus es Samson, leones illos crudelitate & ira tumentes, effice vt ex iis mel suauitatis, patientiæ, charitatis; quod viuens hic docuisti, & fieri præcepisti, quin moriens exemplo & facto confirmasti, prodeat, cum te in crucem sublatum, clauis transfixum, lancea latus perforatum, spinis caput coronatum, & plagis omnia membra exhausta contemplor; pro inimicis tamen tuis deprecantem & patri pro illorum ignorantia supplicantem. *Pater ignosce illis.*

Quis nūc adeo barbarus & immitis futurus

rus

rus est, Iesu bone, qui perspecto amore & misericordia tua infinita, inimicis suis exemplo tuo nolit ignoscere; præsertim cum te videat tanta, sine vllo crimine aut delicto, mala, iniuriasque tolerasse, & à quibus ea acceperas inimicis ignouisse. Ignoscimus, Pater æterne, ignoscimus iam ex hac hora inimicis nostris, atq; eos ex animo complectimur, *Dimitte* igitur *nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*; dimitte, inquam, per merita filii tui, per sanguinem, mortem, ac passionem eius, ad eum plane modum, quo nos omnibus qui in mundo sunt ignoscimus. Atque vbi omnium semel delictorum nobis veniam concesseris, fidelius in hac vita tibi obsequium exhibebimus, exspectantes interim donec te in altera glorificemus.

POST CINERES SABBATO.

Partitio.

I. De iactata naui Ecclesiæ.
II. De mari mundi.
III. De Ecclesia naui.
IV. De ventis turbulentis eam impetentibus.

Cum sero esset factum, erat nauis in medio mari, & Iesus solus in terra. Marc. 6.

FIGVRA.

Gen. 7. MAGNA quidem illa fuit tempestas, qua quadraginta dierum spatio, Arca Noe in aquis diluuii hinc inde iactata, ac mille periculis, licet absq; vllo naufragii timore, exposita fuit: donec columba, oliuæ ramum virentibus vernantem foliis deferens, ad Arcam rediret: quo tandem signo cognouit Noe Deum iam reconciliatum, & aquas diluuii esse imminutas; tunc enim primo venti poni, vnde cessare, procellę quiescere, tẽpestates desinere cœperunt; vt deinde Arca in montibus Armeniæ fixa hæserit. At non minor hodierna die nobis tempestas in Euangelio proponitur videas hîc namque cymbam, quæ Apostolos, veluti Noachum cum filiis, vehebat, non quidẽ in aquis diluuii, sed in medio maris procellosi, tumentis, atq; vndiq; mortem & extremum periculum minitãtis fluctuantem: quæ licet iamiam fluctibus haurienda videatur, salua tamen & incolumis eluctatur: nam vix illam Christus, qui vera columba est, quæ egregium illum ramum, pacis inter nos & patrem suum initæ symbolum attulit, intrauit; cum statim omnis illa tempestas conticuit, venti quieuerunt, vndæ detumuerunt, & fluctus malaciam induerunt. De hoc mari, de naui hac, de hac denique tempestate nobis hodie sermo est; at salutata prius illa stella maris ad quam velut Cynosuram nostrum cursum dirigemus.

AVE MARIA.

Ab eo tempore, quo sanguis innoxius Abelis effusus est, in quo, secundum August. Ecclesia cœpit exordium, nunquam in ea fratricidæ Cain, profaui Esau, persecutores Pharaones, fornicatrices Iesabeles, proditores Iudæ, aut falsi & improbi ministri defuerunt. Repetamus licet ab ipsa mundi origine memoriam vltimam; repetamus omnia sæcula reuoluamus omnia antiquitatis monumenta, totis illis quiq; annorum millibus sæculum non inuenies, quo Ecclesia & ciuitas Dei persecutiones non sustinuerit. Video enim tot falsos Prophetas in Israel aduersus vnum Eliam cõspirantes: video tot vbique in Caldæa fornaces aduersus tres pueros Hebræos accensas: tot lacus, tot speluncas, tot cauernas leonibus refertas in vnum Danielem in Babylone præparatas: tot tormenta, tot crudelitates in Ægypto aduersus Hebræos conceptas: tot Philistæos, Amorrhæos, Iebuzæos, Chananęos, Madianitas, Amalecitas aduersus Israel cõspirantes: tantos denique vlulatus, tanta lamenta, tantos in Rama in infanticidio audio ploratus. Quæ omnia Dauid coaceruans, Ecclesiæ victorias iure merito decantat: *Sæpe expugnauerunt me à iuuentute mea dicat nunc Israel, sæpe expugnauerunt me à iuuentute mea. etenim non potuerunt mihi.* Ac si diceret, Audacter ô Israel, Catholica inquam Ecclesia, proloquere & confitere, sæpe à iuuentute inimici me mei opugnauerunt, ab incunabulis me meis obsederũt, sed semper in

I. *August. 1. de Ciuit. Dei.* 3. *Reg.* 18. *Dan.* 3. *Dan.* 14. *Exod.* 7. 8. & 12. *Matth.* 2. *Psal.* 128. Insignis figura Ecclesiæ.

vanum

vanum eorum conatus cecidit, semper victrix euasi. Profecto, Auditores, Ecclesia nostra Bethulia est, quæ quidem ab inimicis circumuallata fuit, nunquam tamen capta; toties quidem oppugnata & vndique impetita, at nunquam expugnata, nunquam expilata. Ipsa casta illa Susanna est, quæ falsos accusatores non perhorrescit. Pulchra illa Iudith, quæ Holofernem prosternit, iugulat, ac integros exercitus in fugam versos profligat. Lapis ille est in petra fundatus qui è cælestibus illis montib⁹ præcisus statuas sine manib. comminuit, ac in cinerem redigit. Arca illa fœderis est, tabulas Legis, & virgam prodigiorum operatricem in se continens, quæ idola euertit, hæreses subiugat, iudaismos profligat. Illa est Salamandra quę in mediis flammis viuit, & per flammas persecutionum incrementa sumit. Sacra illa laurus est, semper virens, fulmina nō formidans. Pulchra illa rosa est, quæ inter spinas non suffocatur. Denique illa palma dici potest, quæ quo magis deprimitur, eò magis in sublime sustollitur. Quid amplius? est mirabilis illa arca Noe, quæ, quo fluctus afflictionum vehemētius insurgunt, eo maius incrementum sumit, & amplius efflorescit, imo quemadmodum aquis diluuij omnia palatia, & quidquid in mundo excelsum fuit, obruebatur, sola Arca Noe in montibus Armeniæ conseruata: ita quoq; omnia Regna mundi & Monarchiæ fluctibus, & armorum procellis immersæ & inuolutæ perierunt; vnica autem Arca Noe, sancta scilicet Ecclesia, Monarchia, inquam, Christi Iesu, quæ in æternum non dissipabitur, & quæ si fractus illabatur orbis, infracta permanebit, incolumis superenatabit. Et quod de potente illo Ponti Rege Mithridate, qui quadraginta annorum spatio popul. Romanum bello terra mariq; fatigauit, traditum est nullo scilicet vnquam veneno, q̄ à prima ætate eidem assueuisset, necari potuisse: idem ipsum de Ecclesia nostra ausim asserere, quæ quod à primo ætatis suæ die veneno persecutionum assueuerit, nunquam persecutionibus potuit succumbere: vt præclare nescio quis dixerit:

Iudith 5. Dan. 13. Iudith 10. Dan. 2. 1. Reg. 5.

Mithridates veneno necari non potest. Plutar. in Lucull.

Bessai Quadrag.

Sanguine fundata est Ecclesia, sanguine creuit:
Sanguine nutritur, sanguine finiuerit.

Nam quemadmodum fraterno primū maduerunt sanguine Romæ muri, ita fundamenta Ecclesiæ Christianæ sanguine Christi Iesu. Sanguis Martyrum eidem incrementum dedit, vt Cyprian. rectè scripserit: *Sanguis martyrum est semen Christianorum.* Sanguine etiam & resurgentium afflictionum rabie fouetur: quin & in sanguine & cæde, quam Antichristus exercebit, definet & sepelietur. denique est illa nauis, quæ hactenus semper fluctibus maris agitata est, & etiamnum agitatur, vt hodiernum Euangelium declarat. *Cum sero esset, erat nauis in medio mari.* Verum, ne hæc nos tempestas è cursu orationis alio abripiat, primo de mari, deinde de cymba, & postremo de ventis orationem instituemus.

II. Mundus instar maris est.

Quod ad primum; nihil est omnino, q̄ aut melius, aut accommodatius Oceanum ventis agitatum, & tempestatibus æstuantem exprimat, quam hic mundus. Et profectò ita est, neq; enim tot in mari naues naufragio demerguntur, quot in mundo animæ ad tentationum scopulos illisæ ad infernalem voraginem & barathrum deuoluuntur: non Euripus tot agitationes, aut mare commotiones experitur, quot ipse mundus inquietudines: non tot Syrtes, & Charybdes in mari reperire est, quot discrimina & pericula in hoc orbe calamitosissimo. Sicut enim mare omnium ventorum officina est, ita mundus calamitatū theatrum, & veluti omnium malorum colluuies. Demum

Non mare tot guttas, quot mala mundus habet.

Mundus scilicet mare est, in quo infelix Adam eum omni posteritate, propter vnum peccatum originis, naufragium passus est. O naufragium deplorandum! in quo omnes illæ pretiosæ gratiarum merces in Paradiso terrestri possessæ, vno momento; atq; inter cæteras pretiosa illa gemma, iustitia inq̄ originalis, pessum iuere. Est mare illud vndosum, in quo à primo natiuitatis die submersi sumus, & quidem sine vlla emergendi spe, nisi sol nobis Baptismi radiis suis emicantib. affulgeret: Adeo vt quemadmodum nihil periculosius est, quam in mari nauiga-

re; ita nihil etiam cum maiori coniunctum discrimine, quam in hoc mundo & viuere & agere. Quanto namq; nauigantes sese exponant periculo optime Menander Poeta innuit, *Satius est pauperem in terra viuere, quam diuitem nauigare.* Quin & tria per omnem vitam sibi accidisse dixit Cato, quorum postcà pœnituisset; primum, si quid arcani fœminæ credidisset; secundum, si quopiam nauigio vectus esset, quo pedestri itinere peruenire licuisset; tertium, si quis dies ipsi per negligentiam absque fructus effluxisset. O vere dignam Romano sententiam! Magna quidem hæc, at quanto maiora in vasto hoc & ventoso mundi salo pericula occurrunt? omnibus quippe qui id pernauigarunt non secus male cessit, quà cymbæ huic Apostolorum, quæ in altum profecta naufragii periculum subiuit; *Nauicula autem in medio mari iactabatur fluctibus.* Hinc Ionas quoque in plenum mare prouectus, ingens vitæ discrimen adiit: *Et facta est tempestas magna in mari, & nauis peri- litabatur* Quare nihil aut tutius, aut securius est, quam in terra ambulare, hoc est, humilitatem consectari, de qua & verum illud est:

Apophth. Menandr.

Trium te rum Catonē pœnitebat.

Ioan. 2. *Matt. 14.*

Ion. 1.

Apophth. Isocratis. Ælian. lib. 12.

Qui iacet in terra non habet vnde cadat.

Summus ille oratorū Græciæ, Isocrates, de Atheniensi repub. quondā dicere solebat, Athenas quidē esse ad peregrinandum iucundissimas, verum ad inhabitandum non adeo securas. Verum cur tale patriæ tribuis elogium, Isocrates? Merito quidem: neque enim vlla fuit in toto orbe resp. quæ cuilibus ingratitudine sit comparanda. nam quos aliquando ad aliquod culmen honoris, aut dignitatis fastigium euexit, eos celeriter ad infimum infamiæ gradum deturbauit; hos magna cum ignominia in exilium pellens, illos aūt iniquis iudiciis ad mortē & cicutam condemnans: testes, mihi sunt Phociones, Pericles, testes Demosth. & Socrates. Idem ipsum mihi de mari huius mundi liceat dicere, q̄ ad peregrinandum & deambulādum qdem iucundissimum est, ad inhabitandum a. plenum periculis; vt nihil omnino in rerū natura sit, q̄ cum huius ingratitudine sit cōferēdum: oēs namq; quos ad honorum culmē sublimes euehit, mox ad imum infamiæ gradū deturbat. Exemplis rem confirmabo. Aman tam felici fortunæ aura afflatus, vt primus à Rege inter Satrapas fuerit, totius regni habenas moderaretur, & ad eius vocē omnes contremiscerent, sequendi die laqueo vitam finit. Holofernes princeps militiæ Regis Nabuchodonosor in obsessione Bethuliæ, cum Iudith frui amoribus, & vrbe potiri sese speraret, capite simul & vita priuatur: *Ecce caput Holofernis principis militiæ Assyriorū, & ecce conopæum illius in quo recumbebat in ebrietate sua, vbi per manum feminæ percussit illum Dominus Deus noster.*

Esther. 7. Exempla ingratitudinis mundus ostendit.

Iudith 13.

Descendam ad historias profanas, & demonstrabo quam multi fluctibus & vorticibus huiusce maris absorpti sint. Alexander ille Macedo, cui semper fortuna læto arrisit vultu, qui totum terræ orbem nominis sui terrore impleuit, imperiū per omnes mundi terminos extendit, cui vnus orbis non sufficit; eo superbiæ arrogantiæque deuenit, vt non amplius Philippi, sed Iouis filius appellari voluerit. Quas adhuc ipsi tragœdias munde excitabis? ecce tibi eundem post tot victorias, tot trophæa, tot imagines honorum titulos & deliramenta, in medio vitæ cursu violenta morte abreptum, & triginta dies inhumatum bestiis & volucribus in prędam relinquis; regnum quoq; eius diuisum est, fastus & superbia ad nihilum redacta, corpus ludibrio omnium expositum, & anima infernalibus mancipata tormentis. Anne hæc ingrate tuis cultoribus reddis præmia? An non est Iulius Cæsar, qui per nostras hasce Gallias toties Romanas aquilas victor circumtulit, cum quintū Dictator & triennio Imperator fuisset, quinquagies cum hoste congressus semper victor rediisset; Romam victoriis inflatus reuersus, in Senatu in conspectu populi Romani, viginti & amplius vulneribus cōfossus, ludibrium fortunæ demōstrauit. O tragicam immanitatem! nunc, & mundo securus confide, & in infido hoc mari fiduciæ anchoram fige. Mundus scilicet scæna fortunę est & theatrum, in quo lugubres ipsa tragœdias exhibet; atroces scil. Thyestes, Atreos, Agamemnonas, dramata Regia & imperatoria; vtpote q̄ in summis solum ludit, & solos magnates spectandos ponit.

Alexand. necatus triginta dies iacet insepultus.

Plutarch. in Iulio. Iulius Cęsar post 50. victorias 20. vulnerib. confossus est.

ponit. proh quãtos fluxus & refluxus in hoc mari glaciali cernere est, quot fortunarum mutationes, quot superborũ euersiones, & quantam, prô Deus! rerum vicissitudinem!

Cõparatur mundus mari.

Adsis igitur huc Aulice, qui securus in hoc Euripo nauigas, libero cursu, vndas, procellas, & naufragia non pertimescens, euagaris; adsis inquam huc mecum, & in littore maris confidentes paulisper philosophemur. quaqua æquor patet, circumferas oculos, & vide num in vasto Oceano, locum vnum, aut angulum, aut minimum recessum reperire sit qui à naufragio tutus sit. indica mihi, si potis es, & locum in mundo, qui periculum aut fortunæ iacula & ludibria, in tuto positus nõ perhorrescat. Penetra iterum, si lubet, intimos Oceani sinus, & si potes, vnicam quæ careat salsugine guttã exhibe; venias deinde ad mundum, & vel vnam voluptatem eius demonstra quæ amaritudine non sit permixta. Non reperies vllam; nam *extrema gaudij luctus occupat.* Premit voluptatem cito pede tristitia, gaudium luctus; mel felle permixtum est, & dulcedo myrrha. Deniq; ipsa viscera & intima penetralia maris pscrutare, ad imas abyssos descende; & superius præter incõstantiam, in medio pter salsuginem, inferius pter arenas, nil reperies: idem de mundo hoc esto iudicium, tenta eum & metire quotiescunq; volueris, fundum eius, nihil præter arenam, cineres, & meram vanitatem esse perspicies.

Prou. 14.

At satis iam in mundi hoc pelago fluctuauimus, ad littora nauiculam propellamus. Nauicula porro in qua Apostoli tempestate quatiuntur, Ecclesiam nobis repræsentat: atq; ita eam intelligit B. Clemens; *simile est*, inquit, *status Ecclesiæ magnæ naui, quæ ex diuersis regionibus viros portat per vndosum pelagus in securum portum & magnam ciuitatem.* Vere quidem: Ecclesia quippe est nauis bellica, pro fide Iesu Christi decertans, nauis vinci nescia, inexpugnabilis; nauis quæ oppugnari potest, at non expugnari; quæ quidem fluctibus & procellis impetitur, sed nunquam immergitur,

Clem. in ep. ad Iacobum.

Fluctuat, at nunquam mergitur illa ratis.

Lapis integer in aquam proiectus natat.

Tradunt Naturalium rerum scriptores, in Scyro insula lapidem reperiri, qui integer quidẽ in aquam proiectus natet, at comminutus mergatur. Super huiusmodi pętram ædificata est Ecclesia, quã petrã integrã & indiuisa permanẽte, illa in aquis mundi huius semper fluctuat; at hæresibus & schismatibus in diuersas diuisa partes, mergitur, & fundum, petit. Ecclesia denique est nauis regia, quo eam Salomon nomine nuncupauit, *terribilis vt castrorum acies ordinata*: nauis sane terribilis, dæmonibus extimescenda, ad præliandum peridonea, in qua Iesus Christus nauclerus est crux malus, virtutes vela, charitas funes, sacramenta bombardæ, gratiæ ppugnacula & munimenta, & S. Spiritus dulce Zephyri flabrum: teste Dauide: *Spiritus tuus bonus deducet me in terrã rectã.* In hac quoq; naui copię nauales sunt in tres turmas diuisæ: vna Ecclesiasticorũ & sacerdotum, altera Laicorũ, tertia Religiosorũ.

Plin. lib. 36 cap. 17.

Cant. 6.

Psal. 142.

Quamuis autem summa potestas penes Christum sit, qui summus Gubernator & Imp. huius exercitus est; tamen quoniam maiores adhuc & potentiores exercitus habet. s. Angelorum in cælis, Dæmonum apud inferos, & omnium creaturarum in hoc mundo: & quoniam necesse non est omnibus, præterquam animabus Beatorum in cælo visibilem se exhibere; ideo S. Petrum & omnes eius successores, veluti vicarios generales in hac militanti Ecclesia, summa in eos translata potestate, reliquit, vt quidquid in exercitu Reges deesse viderint, libere decernant ac statuant. *Constituit eum Dominum domus suæ, & Principem omnis possessionis suæ?* Imprimis autem vt veluti dux & chiliarcha foret cum plenaria potestate.

Psal. 104.

III. Delineatio exercitus Ecclesiastici.

Ecce tibi in hac prima turma, veluti in prima acie sub sũmo illo Pontifice, Iesu Christi vicario, Episcopos, veluti Tribunos militares, non qdem cum absoluta potestate constitutos; sed veluti in sortẽ solicitudinis vocatos, vt diœcesium suarũ veluti legionum quarũdam cõmodis salutiq; inuigilent. Pone eos sequũtur Pastores Ecclesiarũ, veluti Centuriones aut primipili. In secundam v. turmam nobilitas, populus atq; omnes laici coniecti sunt, mediam & confertam aciẽ ex hac naui decertãtium cõstituentes; omnes enim in Baptismo in hunc exercitum nomi-

na dederunt; omnes in Confirmatione lustrati sunt, & arma acceperunt; omnes demum stipenda meruerunt, & annonam acceperunt in Sacramēto Eucharistiæ. In tertia vero turma velut in vltima triariorum acie, Religiosos diuersis muniis & officiis destinatos occupatosque contemplor. Horum nonnulli in vallis vigilias agunt, & in propugnaculis locisq; eminentioribus veluti in specula excubant, vt videant, ne quid Resp. Christiana detrimenti capiat; vt sunt Conuentuales & Mendicantes in vita actiua vt plurimum occupati. alii ceu vitæ prodigi, & omnino voluntarii, extra castra se subiiciunt, hostem inuadunt, velitationes assiduas cōmittunt, magna inimico damna inferentes; Anachoretæ. f. & Sedentarii. Alii etiam, veluti in certum sese periculum coniicientes, in montibus quodammodo excubant, in desertis figunt tentoria, inimicum inuadunt, insidias & fraudes eius detegunt, & aperto eum Marte aggrediuntur, nempe eremicolæ.

An non illa vere excellens nauis est probe armata, egregie instructa, atq; ad omnem impetum propulsandum paratissima: quæ nihil sane est aliud, quam valida illa turris

Cant. 4. Dauid, mille armis & clypeis circumdata:
Pro. 31. *Mille clypei pendent ex ea, & omnis armatura fortium.* Est nempe nauis illa *institoris de longe portans panem.* Pater æternus diues ille institor est: Iesus Christus, sacer panis: Ecclesia, nauis quæ illum vehit, & quidem de longe, hoc est, à cœlestibus sedib. *à summo cælo* nempè *egressio eius.* Vere inquam panis
Psal. 28. de longe veniens, panis tanto tēpore exspectatus, panis quo totus terrarum orbis enutritus est. Notate rē Auditores: panis nautricus, qui in nautas distribuitur, solet esse bis coctus; qualis profecto Iesus Christus est, bis. f. genitus, semel quidē in sinu Patris æterni: iterū vero in sacro Virginis vtero. Vere igitur nauis Ecclesia dici ac nominari potest.

Proponite vobis ob oculos Auditores,
3. Reg. 10. nauem quam Salomon tertio quoque anno in Tharsis mittere solebat, *deferentem inde aurum & argentum, & dentes elephantorū, & simias, & pauos.* Quid putatis hisce designari, Auditores? Aliud nihil quā nauim Ecclesiæ, quæ nō in mari Tharsico, sed in mundi huius oceano nauigat, aurum fidei, ebur charitatis, & argentum spei semper deferēs: adhæc pauos & simias, id est bonos & malos. Ecclesia deniq; est nauis salutis extra q̄ nulla est salus; cuius figurā Arcā Noe fuisse Gen. 7.
arbitror: omnes namq; qui extra Arcam tēpore diluuii erant, naufragio cōsumpti sunt; ad eundē plane modum, omnes qui in agris sunt, & extra nauim Iesu Christi, periculo expositi sunt, & in extremo salutis discrimine versantur. Tu inquā vere nauis es, ô Ecclesia, & quæ sola, ingentes illos thesauros, Sacras nimirum litteras, Sacramentorum gratiā, & miracula cōtines. Tu sola es triremis illa Prætoria, quæ præclaro hoc Catholicæ nomine diceris: cæteræ quæ in mūndi huius mari feruntur, nihil sunt aliud quam myoparones & cymbæ piraticæ, mare hoc vndecumq; infestum reddentes; nauigiola prædonum, & falsariorum, pseudoprophetarum, & ministrorum Satanæ. Tu sola totum orbem circumlustrasti, & ab vno populo ad alterum vsq; ad alterum vela tua extendisti. Cymbæ Mahometicæ, Nestorianæ Eutychianæ pestiferis infectæ hærebus, qui Orientem tantum lustrarunt, nunquam ad Occidentem pertingere, aut nostros limites infestare potuerunt. Myoparones Lutherani aut Caluinistici nunquā mare Mediterraneum transiere, vt Africā, Asiā, Ægyptum deniq; perlustrent, ne ipsam quidem Græciam: nihil vmquā tale trans mare, cuiusmodi tu doces, auditum est Luthero. At tu, ô nauis prætoria omnia circumnauigasti, omnes terras, omnia regna clāgore & sonitu tubarum tuarum excitasti; nā Proph. Psal. 18.
teste, *in omnē terrā exiuit sonus eorū:* cursitasti à polo Arctico vsq; ad Antarcticum: quin & etiamnum hodie in Oriente vsq; ad Indias enauigas, in Occidente vsq; in Americam, in Septemtrione ad vsq; Iapones, in meridie ad vsq; Brasiliam: per omnia deniq; mundi climata ad ipsos vsq; Antipodes pertendis. At audire mihi frementes hic videor ventos, videamus quid postulent.

Ecclesia totum sola orbem pernauigauit.

Hæreses paruo aliquo mundi angulo continentur.

IV.

Venti qui nauem hanc imPorro venti, qui tanto impetu nauem hanc cōcutiunt & percellunt, persecutiones sunt & minæ tyrannorum. Quot porro venti, &

petunt persecutionem denotant. — ti, & quam validi è Iudaica cauea prodeuntes nauem hanc impetierint, & quæ qualesque tẽpestates hinc aduersus eam excitatæ sint, vix dici potest, Auditores. Ipse quippe gubernator & Palinurus noster in crucem actus est, S. Steph. lapidatus, S. Iacob. è pinnaculo præceps datus, omnes deniq; Apost. dispersi & in fugam acti sunt. Quantos crudelitatis immanitatisq; Aquilones excitauit Paganismus & gentilitas? quantas tempestates, pottentia illa Imperatorum, Nerones, Decii, Domitiani, Valeriani, Maximini, Traiani, Iuliani, Diocletiani, aliique innumeri? Quantis, proh Deum immortalem tempestatibus, quantis procellis, quantis denique turbinibus conquassata es ô Ecclesia! Decumani omnino fluctus te concusserunt, at non excusserunt.

Damasus in vita Marcelli. *Eusebius hist. Eccl. l. 8. c. 2.* — Damasus Papa multis cum lachrymis & suspiriis narrat mala, quibus Diocletianus Ecclesiam impetiuit, quibusq; septendecim Christianorum millia, diuersis tormentorũ generibus, è medio sustulit. Quin & Eusebius, qui ea tempestate viuebat, historiarum monumẽtis prodidit, omnes Romanos carceres & ergastula ita Christianis oppleta fuisse, vt locus nõ esset iis qui in eadem propter delicta capitalia essent conięcti. Addit insup, eundem ipsum tyrannum, verũ Christianorum flagellum, eo immanitatis processisse, vt omnes quotquot de Religione Christiana tractarent, libros, publico edicto cremandos iusserit: quo hac ratione omnem penitus Religionis Christianæ memoriam è mentibus hominum euelleret. O barbariem inauditam! Quis obsecro, inquit Eusebius, interius animo nõ commoueretur, cum quod hisce nos oculis, aspeximus, tot sacra volumina, tot diuinas scripturas in rogum medio foro cõiici videret? quis quæso hæc intuens sibi temperet à lacrymis. Vere enim tunc *factus est motus magnus in mari, ita vt nauis operiretur fluctibus.* Distraxit hæc tempestas triginta cõtinua serie Romanos Pontifices, omnes martyrio inclytos: exterminauit hæc eadem vno turbine ex Oriente & finibus Africæ ducentos viginti Episcopos, quos Symmachus Papa profugos, & in Sardiniam profectos liberaliter fouit, qui-

Immanis crudelitas Diocletiani aduersus Christianos.

30. Papæ martyrio affecti.

busq; vitæ necessaria subministrauit. Hem quæ tempestates, hem quinam turbines!

At nondum hic subsistimus, turbines & aquilones hæreseon hanc itidem nauim mirum in modum cõquassarunt, vt *facta sit tempestas magna*. Hem! quænam rabies ab Arrianis excitata est? ita vt totus pœne terrarũ orbis mergeretur, & præ angustia cordis clamaret, *Domine perimus*, & vt B. Hieronymus testatus, *ingemisceret, & se Arianum esse miraretur.* Totus pene mundi ambitus ab hac hæresi dementatus fuit: multi eam Reges & Principes fouerunt, plurimi eam Episcopi amplexati sunt, eamdem Cõstantius, Valens Imp. Reges Gothorum in regno Italiæ, Vandali in Africa; deinde Iconomachi, Leo Esauticus, Constantinus Copronymus, Philippus, Armenii, & plurimi alij, & lingua, & armis defendendã suscepêre. Quin & tradit in Chronicis suis Sigebertus, quod notatu dignum, impium illum & infandum Copronymum plures è medio Catholicos, quam vllum vnquam tyrannum, sustulisse.

Crudelitas Arianorum. *Dial. contra Lucif. ferian.*

Ventus hæreseos. — Quas deinde turbas, quæ prælia, quos turbines, quas tempestates, vnicum illud monstrum, in Saxoniæ cauernis natum Lutherus, anno Domini M.D.XVII. temporibus Leonis Papę & Imperatoris Maximiliani, in Germania excitauit? Indulgentias Põtificias oppugnat, Purgatorium penitus negat: aduersus Episcoporum potestatem debaccharur, deniq; cõtra vniuersam Ecclesiã arma mouet & prælia. Quos porro turbines persensisti ô Gallia? quibus tempestatibus cõquassata es propter nefandum nefandi illius Caluini furorem? tempestatibus, inquam quæ tua campanilia destruxerunt, altaria tua euerterunt; templa tua prostrauerunt: tempestatibus, quæ sacerdotes tuos excruciarunt, monasteria tua cõfregerunt, imagines tuas demolitæ sunt: tempestatib⁹, quæ sacros tuos calices eliquarunt, beneficia inuaserunt, & omnia tua sancta concularunt, profligarunt, profanarunt. *Horresco referens.* Vide etiamnum hodie euaporantes in fumos ô Galliã, & illa tua cruenta vulnera nõdum obducta sunt, *Nũc vinu est vbi Troia fuit.* Verum tandem aliquando clemens ille Pater, *imperauit mari & ventis.* Cohibuit

Rabies Lutheri.

Castigationes in eos qui Ecclesiam persecuti sunt.

hic Æolus emissos carcere ventos, turbines sedauit, & serenitatē superinduxit. Pharao, primus Ecclesiæ persecutor, in Rubro mari sepultus est. Terra dehiscens primos Schismaticos Core, Dathan, & Abiron viuos ad inferni barathrum transmisit: Iudæi mille calamitatib. vbiq; terrarum circumuallati, omnium ludibrio & sannis sunt expositi. omnes illos Imperatores Romanos, Christianorū carnifices: omnes quoq; illos Ecclesiæ inimicos, inaudita & calamitosa morte vltor Deus puniuit. Nero namq; sibi ipsi tortor fuit, Decius à Gothis superatus, & castris exutus, miserè in vndis suffocatus est: Traianum paralysis ad mortem vsq; excruciauit. Maximinus graui oculorum dolore oppressus, sibi ipsi sperans succurrere, mortē potius accersiuit: Valerianus à Rege Persarū in captiuitatem ductus ephippiarij munus exercuit, stapedem tenens barbaro Rege equum cōscendente. O vindictam diuinam! ô meritas punitiones! Iulianus quoq; vt D. Greg. Nazianz. tradit, miraculoso ictu lanceæ è medio sublatus, sepultura caruit. Valens Arianorū partes fouens, Arianus & ipse viuus, teste Rufin. cōflagrauit. Hæc sc. pœna fuit eorū, q hæreticos & hæreses fouerunt.

Exod. 14. Num. 17. Grat. 2. in Iulian. Lib. 11.

Videamus modo tragicum finem & lugubrem catastrophen Hæresiarcharum. Arius dysenteria vexat⁹, & internis cruciatus torminibus, in latrinis animam emisit, vt D. Athanasius & Rufinus testantur. Manichæo viuo Rex Persarum, vti Epiphanius hæresi LXVI. scribit, pellem detraxit. Nestorij impiam linguam vermes blasphemiæ vindices corrodentes, mori coegerunt. At suauius multò Lutherus vitā finiit benè namq; potus, & cibis distentus, absq; vllo externo pietatis signo, cubitum secedens, apud inferos pernoctauit. Zuing. Cochlæo teste, agmen aduers. Catholicos ducens, armatus in acie interfectus est. Carolstadius, Ministrorum Basileensium relatione à diabolo suffocatus interiit. At nō tu omnium scelestissime Caluine, infelici & pœnè tragico exitu vitam finiisti? à vermibus sextipedibus, velut Herodes, velut Antiochus, & velut Maximinus fuit consumptus: quin & inuocatis dæmonibus, furibundus & desperans miserabili catastropha animam emisit.

Athanas. orat. cont. Arian. Ruf. li. 10. hist. Cochlæus in vita Lutheri. Bolsecus in eius vita.

Discite igitur iustitiam moniti & non temnere diuos. Hac ratione turbines isti quieuerunt, hoc modo mare pacatum, *& facta est tranquillitas magna*, pax quidem reddita Ecclesiæ, quies fidelibus, & nauiculæ securitas. Virgil. 6. Æneid.

Tu vero Deus æterne, qui ventis & mari imperas, verus protector & defensor Ecclesiæ, animarum uostrarum zelator, qui post tempestatem, tranquillum: post imbres, serenitatem superinducis: quiq; non permittis continuo terram diluuio tegi, nec semp in cœlis tonas, aut tempestatem continuam cies: defende obsecro, Ecclesiam tuam concede pacē, hæreses omnes extingue, & turbines hos, qui tempestates procreare gestiunt, longe dispelle. Ante omnia autem ô Pater æterne, & omnipotens, miseras nostras animas, quæ in huius carnis passionib. non secus ac nauis in medio Oceano, fluctuant, conserua: tu eas dirige, tu earum gubernator sis, tu cynosura, tu eis omnia, quæ vbi ventus cessauerit, & tranquillitas magna facta fuerit, fidele tibi & nunquam deficiens hîc in terris obsequium, & sempiternum in cœlo præstabunt. Amen.

DOMINICA PRIMA IN QVADRAGESIMA.

Partitio.

I. *Quis tentator hostis?*
II. *Quodnam desertum tentatoris?*
III. *Quod desertum tentati?*
IV. *De Duellibus ipsis, trinoq; duello.*
V. *Cur trina fuerit tentatio?*

Ductus est Iesus à spiritu in desertum, vt tentaretur à diabolo. Matth. 4.

FIGVRA.

IVCVNDVM sanè spectaculum fuit, Auditores, pusillum illum adolescentem Dauid, in campis Iudææ, exigua armatum funda, aduersus magnū illum Goliadam Principem Philistiim, qui quadraginta diebus agminibus Israel exprobrauerat, procedentem videre: iucundū quoq; fuit, vnico fundæ ictu in fronte, illam molem carneam cōcidētem, honore simul & vita priuatam, intueri. 1. Reg. 17.

tueri. At longe iucundius spectaculum est, hodierna die in desertis Palæstinæ paruum & humilem Iesum, sola humanitatis nostræ funda armatum, aduersus magnum illum Satanam, Principem tenebrarum, qui toti mundo iam à quinq. annorum millibus & amplius exprobrauerat, procidentem videre, & vnico ictu lapidis ita illum prosternentem, vt in monte Caluariæ tandē sit emoriturus. Non potuit Dauid regalibus exuuiis, quas Saul offerebat, indutus, ad certamen procedere; verum in habitu pastoritio in arenam descendit: Christus quoq; noster regalibus diuinitatis suæ vestimētis indutus, in certamen descendere nequiuit: opus scilicet erat, vt in habitu viatoris veniret, & humanam naturam assumeret. Hac eum forma, & schemate hodie contemplemini, Auditores: hoc habitu indutus pugnat, hoc in habitu victoriam consequitur, quam vobis hodierna oratione describam: prius tamen gloriosam eius matrem & Virginem Mariam salutemus; & genu flexo dicamus.

AVE MARIA.

I. Meritò nonnulli mea quidem sententia, de natura conquesti sunt, quod cum sese vt matrem charissimam erga cætera animalia exhibeat, erga solos homines nouercam sese declaret. Si enim attentius considerenus, qua ratione in hunc mundum ingrediamur, quomodo in eo degamus, & hinc abeamus, mille nobis lacrymarum occasiones, ampliſſimaq; miseræ nostræ conditionis deplorandæ materia suppeditabitur. Plorantes nascimur, in laboribus viuimus, & cum dolore lamentisq; hinc emigramus. Mox enim in auras atque vitales nos natura producit, duplici carceri includit: animam quidem corpori, & mundo corpus: è quo nunquā nisi ipsa morte liberādi sumus. Huiusce rei egregiam nobis Exodus figuram ostendit. Vix enim Moyses natus erat, & ecce in fiscellā scirpea expositus, in profluentem deiicitur, vt quocūq; vnda detulerit, eodem appellat: quo quid aliud, ô homo, declaratur, nisi te vix natum, statim mundi huisce fluctibus expositū, ludibrio fortunę agitari.

Aiebat Plinius, naturam homini nouercā fuisse.

Exod. 2.

Hinc factum est, vt Democritus considerata mundi vanitate & insania, semper riserit, subsannans, & exsibilans eos qui mundi se voluptatibus oblectarent: Heraclitus vero miseriis calamitatibusq; humanis oboculos positis semp. plorauerit. Quin etiam Iob, hæc cōsiderans attentius, plenus dolore & gemens, lamentatur, exclamans: *Quare de vulua eduxisti me? qui vtinā consumptus essem, ne oculus me videret, fuissem quasi nō essem de vtero translatus ad tumulū.* Perinde ac si diceret, Cur ô Deus æterne me è ventre matris eduxisti? quare mihi vitam concessisti? quare me lumen solis fecisti intueri, vt tot malorum calamitatumq; hæres fierem? expirasse satius fuisset, & natali mortem coniunxisse. Ne quid nimis ô Iob, nolim tantū dolorib. indulgere, fidem habes, qua ethnici fuere destituti, q̄ magnam mercedē æquo animo aduersa sustinentibus pmittit.

Duo Philosophi, quorum alter perpetuo ridebat, alter plorabat.

Iob deplorat calamitates hui⁹ vitæ. Iob. 10.

Diuinus ille Plato de mortali hac vita agens, & post eum M. Tullius, dicere solebant: *Non solum nobis nati sumus, sed ortus nostri partem patria, partem parentes, partem sibi amici vendicant.* Egregiam & vere auream sententiam! at vestra liceat mihi venia verba hæc conuertere, & Christiano more dicere: *Nō solum nobis nati sumus, sed vitæ nostræ partem caro, partem mundus, partem sibi diabolus vendicat.* Mundus enim diuitiis nos suis fascinat & eludit, caro deliciis voluptatibusque illaqueat & inescat; diabolus technis & fraudibus decipit & irretit. Mundus se vult diligi, caro foueri, diabolus porro adorari.

Apophth. Platonis & Ciceronis. Cic. lib. 1. Offic.

Considerate naturam hanc rerum, Auditores. An non terra, in medio mundi, velut sphæra quædam pendula, à tribus elementis, veluti tribus inimicis circumuallatur, qui eam impetant, diuexent, & perpetuo oppugnent. Ignis suis eam ardorib. adurit, aer vaporibus corrumpit, aqua vero vndis submergere satagit. Imaginem hæc gerit vitæ nostræ, q̄ inter tres sc. inimicos fortissimos collocata est, carnem nimirum, mundum, & Satanā, q̄ perpetuo cum ea, inuadendo, oppugnando, diuexandoq; decertant: mundus quidem opib. & cōcupiscentia, caro deliciis, diabolus v. ambitione instruct⁹. Atq; in hūc sensum loquitur S. Hieron. *Inde me ꝯsequitur luxu-*

Insignis cōceptus. Terra in medio trium elemētorum q̄ eam semp impetūt, vitā hanc nostram designat. Epist. ad Heliod.

luxuria, inde auaritia conatur irrumpere, inde venter meus vult mihi pro Deo esse, prosequitur me inquam hostis, cui nomina mille, mille nocendi artes. Hæc sunt bella, hæc certamina, hæc prælia, hæc duella, quæ nobis in hodierni dieicampo repræsentantur: Ecce enim apud Matthæum, *Ductus est Iesus à spiritu in desertum, vt tentaretur à diabolo.* Primum autem vobis certaminis locum & arenam depingam, deinde pugiles qui in eo decertaturi sunt. Audite igitur & tuba belli signum auribus insonet:

II. Mundus instar deserti est. *Cant.8.* *Ductus est Iesus à spiritu in desertum.* Desertum hoc ad pugnam delectum, nobis mundum repræsentat: ita hunc namque Angeli in Canticis nuncuparunt, dicentes, *Quæ est ista, quæ ascēdit de deserto delicijs affluens*, Vere namq; desertum appellatur, in quo præter ventos tentationū, tempestates persecutionum, & procellas concupiscentiarum nihil auditur, desertum inquam, in quo nihil aliud quam montes, Athos, Tauros, & Caucasos est conspicere: desertum in quo exsurgunt rupes pertinaciæ, cedri ambitionis, monstraque omnium peccatorum gignuntur. Hoc est illud desertum, quod naturæ humanæ in punitionem peccati cōsignatum est, de quo dicitur, *Maledicta terra in opere tuo spinas & tribulos germinabit tibi.* (*Gen. 8.*) Dicere volebat Deus, Dic mihi, Adam, vnde in hoc peccatum prolapsus sis? tantane tua fuit audacia, vt aduersus me insurgeres, qui tantis te beneficiis cumulaueram, inque paradiso voluptatis collocaueram: sed eheu, felicitatem tuam infelix non agnouisti: vade igitur nunc in desertum sed maledictam illam terrā, quæ spinas & tribulos tibi germinabit, in ea vitæ tuæ tempus transigito, nec ipse modo, sed & omnis tua posteritas, & longa filiorum series. Mundus quoq; est desertum illud Gelboe, cui Dauid, accepto tristi illo nuntio de morte Saul, totiusq; roboris exercitus Israel, qui in montibus Gelboe ceciderant, maledixit, dicens: *Montes Gelboe, nec ros nec pluuia descendant super vos:* quod in vobis virorum fortium sanguis tam copiosè effusus sit: cœlum vobis pluuiam & rorem deneget: tempestatibus autē & fulminibus perpetuis obnoxii manete, in quibus tam cruentum prælium commissum est. An non potiori iure hæc in te maledictio quadrabit, ô munde? quam non tibi Dauid, sed Deus imprecatur, dicens: *Maledicta terra in opere tuo.* Tu itaq; es desertum illud Gelboe, in quo tot cædes, tot inuasiones, tot homicidia perpetrata sunt: noster Saul in eo cecidit, Adam in eo periit atq; adeo omnis in eo posteritatis eius exercitus periculum incurrit: duodecim Apostoli in eo sunt interfecti, XXXIII. Pontifices Romani interempti, atq; infinita hominum millia martyrio è medio sublata: quin & ipse Christus Iesus, filius Dei vnigenitus, mortis hic periculum incurrit. Maledicti igitur montes Gelboe, super quos occisi sunt fortissimi Israel: maledictus mundus, & in æternum maledictus: perpetuis dignum castigationibus desertum, quod theatrum fuit, in quo tam immanes tragœdiæ sunt exhibitæ.

(Mundus montibus Gelboe comparatur.)

Mundus est Caluariæ mons *Matt. 27* An non videtur, Auditores, mundus hic optime cū deserto illo Caluariæ mōte posse comparari? nam quemadmodum ille fœtidus fuit, suppliciis sceleratorum destinatus, sentina quodammodo putoris, mephitim circumquaq; exhalans, crucibus, patibulis, ossibusque mortuorum oppletus: ita plane & mundus. An non ipse, Caluariæ locus est, suppliciis Adami omniumque eius posterorū ab æterna iustitia destinatus. Quid enim aliud hic sentimus præter putorem intolerabilem, fœtorem abominabilem, & tetram exhalationem? quid aliud hic videre est quā mortuos, enecatos, tortos & suspensos. Hic igitur verè ille mōs Caluariæ est, in quo Iesus Christus crucifixus, in quo crux eius erecta fuit, & in quo tandem exspirauit? an non enim in mundo mortuus est?

Luc. 10. Mundus similis est deserto Ierichuntino. Meminit Lucas deserti cuiusdam, quod haud procul a Ie richo distabat, in quo *homo quidam descendens ab Ierusalem in Iericho incidit in latrones, qui despoliauerunt eum, & plagis impositis eo semiuiuo relicto abierūt.* Auditis historiæ seriem an non statim, etiam me tacente mundum hic designatū creditis? Eheu! Adam homo ille fuit qui ab Ierusalem in Iericho descendit, a gratia in peccatū: qui in deserto mundi huius omnibus gratiarum donis beneficiisq; quæ à Deo acceperat, fuit exutus:

exutus: ac misere à latronibus, peccatis &c. & diabolis sauciatus. Mundus hic, Auditores, hocce desertum est, in quo Philistæi, i.e. diaboli, plusq̃ quinq; annorum millib. grassati, omnes dispoliabant, misellas animas ad digladiandum inuitantes: donec tandē noster Dauid cum iis præliaturus descendit. O infelix desertum, in quo a prima natiuitatis exordio includimur, & in quo totū vitę cursum, non secus atq; eremicolæ, transigimus: desertum in quo nihil nisi pugnæ videntur, præter consuetam illam tentationem, *Mitto te deorsum* pro ambitiosis, & *Hæc omnia tibi dabo* p auaris, audire est. Desertum deniq; monomachiis & certaminib. nobile ac fuso rubens sanguine, vbi caro aduersus spiritū, peccatum contra gratiam, fides contra hæresim digladiatur. An nō auditis Caluinistā Catholico obiicientem verbis Satanæ, *Si filius Dei es*, O Catholice, si tua vera est Religio, si legitima penes te Ecclesia, *dic vt lapides isti panes fiant*, declara miraculis, demonstra ad oculū, quanā ratione panis in corp. Christi transsubstantietur. *Vade Satana*: tace hæretice, & audi quotidianum Hoc est. Idem ipse qui olim vxorem Loth in statuam salis, rupem in stagnum aquarum profluentem in sanguinem, virgam in serpentem commutauit, quotidie & panem in veram corporis sui substantiam conuertit.

Gen. 9.

III. Pœnitentia instar deserti est.

Est & aliud deserti genus, sancta nimirum pœnitentia, desertum verè amœnū, nec amplius desertū, sertum iucundū, & in quo sese Angeli oblectant. desertum, inq̃, in quo miro quodam modo animæ iustificantur, in quo manna cōsolationum cœlestium pluit, in quo lachrimarum torrētes fluunt. Desertum vere regium; vbi petræ, cubicula sunt: antra, atria, cauernæ, aulæ. Desertum, omnia mundi loca iucunditate amœnitateque superans: vbi saxa pauimentum sunt: terra stratum: montes ceruical: vmbræ, aulæa, spelæa, cimelia: feræ, socij, & spinæ, flores & aromata. Desertū plenū voluptatis, in quo orationes, cōfabulationes: ieiunia, cōuiuia: radices herbarum, bellaria: suspiria, musicā: & flagra virgæque, tripudia repræsentant.

Delineatio deserti pœnitentiæ.

Exod. 14.

Filij Israel iam à captiuitate Ægyptiaca liberati, vastam illā solitudinem intrarunt, atq; per eam ad terram promissionis peruenerunt. quo nihil denotatur aliud, quā filios Dei, iam semel ex Ægypto peccati eductos, desertum pœnitentiæ intrare oportere, vt p hoc ad terrā beatitudinis perueniant. Christus quoq; Seruator noster, statim post baptismum desertum petiit, vt nos edoceret, statim a baptismo desertum pœnitentię esse adeundum. O vere diuinum desertum! desertum amœnitate refertum virtutibus excellēs & meritis locupletatum, exhibere mihi montem illum Thabor videris, in quo animæ ex terrenis factæ cœlestes, ex diabolicis in angelicas transmutatæ, transfigurantur. In te, in te, inquam, audio clamantes animas pœnitentiam agentes, *Bonum est nos hic esse*, bonum est pœnitentiam agere.

Matt. 17.

Matt. 17.

Quemadmodum in deserto quoq; Sinai legem suam tulit Deus, in quo audita tonitrua, emicarunt fulgura, clangorq; buccinæ perstrepuit, ita vt omnis populus, qui in castris ad montis radicem erat, vehemēter expauesceret: ita quoq; in pœnitentiæ desertis eodē modo lex Dei in animis hominum figitur: hic namq; animæ pœnitentiam agentes Deum timere, eumque super omnia diligere discunt: ita vt vere te desertum desiderabile, & votis omnibus exoptandum mihi liceat appellare.

Similis est pœnitentia deserto Sinai.

Exod. 19

Tanto porro amore insignis ille sui castigator S. Hieron. hæc deserta complexus est, vt ergastula se videre diceret, si quando vrbes forent adeundæ, & omnem voluptatem & delicias in cauernis & petris solitudinis collocaret. Reliquit S. Ioann. Bapt. aulas, & splēdida Zachariæ patris sui atria, vt deserta incoleret: quin & Seruator noster Christus, in desertis hisce locis habitaturus, cœlos deseruit: *Ductus* quippe *est Iesus in desertum*.

Luc. 1.

Vnde porro bone Iesu, amantissime animarum redemptor, tanta tibi deserti & solitudinis dilectio? In duplici deserto nasceris, in præsepi scil. & in stabulo. Hodie ieiunas in deserto Palæstinæ & propediem in deserto Caluariæ morieris. Desinite igitur, ô Philosophi, Deum in cœlo empyreo indagare, nolite eū amplius in locis imaginariis quærere, nolite eum in omnib. & vbiq; perscrutari, nusq̃ nisi in desertis modo reperitur. Vos

vero piæ animæ ne quæratis amplius sponsum vestrum in mundo: non inuenitur amplius in cōpitis & vicis ciuitatum: nam, vt
Cant. 3. in Canticis dicitur, *non tacet in terra suauiter viuentium*: multo vero minus in deliciis & voluptatibus. at in posterum in solitudine gestit inueniri.

Leuit. 10. Figura hirci emissarii. Præcepit in Leuitico Deus, vt hircus peccatis totius populi grauatus in desertum emitteretur. Ecce tibi hanc hodie figuram adimpletam, videas enim hic Iesum Christum, non quidem hircum, sed agnum absq; macula, qui in desertū totius mudi peccatis grauatus emissus est. Audiuistis iam ab aliquot diebus vocē clamantis in deserto: audite iam hic vocem plorantis in deserto: audite vocem & lamenta nostri Heracliti, ecce tibi hic eum qui peccata totius orbis deplorat & lacrymis eluit. Plorauit olim Isaias peccata Babylonis, Ieremias iniquitatem filiæ Sion, Ezechiel scelera abominationesq; Ægypti & Tyri, Osee & Amos flagitia Samariæ. videas porro hic longe alium Heraclitum, Iesum scilicet, pro omnibus totius mundi peccatis illacrymantem. Non deplorat modo, ô Theologi, peccatum originis, verum & mortalia & venialia, culpam & pœnam, peccata præterita & futura. Audio solitudinem gemitibus resonantem, suspiriis vndique omnia perstrepentia, & ad vocem lacrymarum petras reboantes. Accede anima, & solitudinem hanc profundius ingredere, & audies illum die noctuq; exclamantem, *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo die ac*
Ierem. 8. *nocte?* Hic magnum illum ploratorem inuenies, ô anima, cuius figuram Dauid gerebat
Psal. 9. dicens, *Lauabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis stratum meum rigabo.* Ac si dicat, Si me semel contingat deserti compotem fieri, dies fletui lacrymisq; non sufficient, noctes integras flendo traducam, tupes stratum mihi suppeditantes, lacrymis assidue rigabo, daboque operam vt antra, campique patentes, habitacula mea, lacrymis pernatent.

O rem nouam & inauditam, vereq; admirandam! videre scilicet filium Dei lacrymis deserta humectantē atq; procul à cælo procul ab Angelorum hominum q; consortio, in solitudine sese recolligentem. Vti olim nouum fuit & admirabile, Deum tunc Isaiæ
Isaia 29. præcipere, vt in plateas nudus procedat, & pœnitentiam agat, cum populus Iudaicus bysso purpuraq; superbiens incederet. *Vade & solue saccum de lumbis & calceamenta tua tolle de pedibus tuis: & fecit sic vadens nudus & discalceatus.*

Prodigii quoque loco habitum fuit, Ieremiam, tum cum Iudæi in conuiuiis & epulis, festisq; publicis celebritatem agerent, Dei iussu prodeuntem & catenis grauatum per plateas ingredientē videre: *Hæc dicit Dominus ad me, fac tibi vincula & catenas & pones*
Ierem. 27. *eas in collo tuo.* Lugubre etiam fuit, Dcū, tum potissimum, cum iuuentus Ierosolymitana
Ezech. 8. nō nisi de festis ludicris tripudiisq; loqueretur, audite Ezechieli præcipientem vt in domū ingrederetur parietem foderet seseq; ab hominum turbis ad agendam pœnitentiam segregaret.

3. Reg. 8. Nihil porro admirandum magis reperiri queat, q̄ videre patrem illum æternū & quidem iam cū mundus in delicias dissoluitur, & voluptates ambit Filium suum in solitudinem Palæstinæ recludere, vt in eadē ieiunet, plangat, & pœnitentiam agat. Videmus igitur hic iam verum Eliā solitudinis incolam sub densis arborum reclinatum vmbris, peccataq; populi lacrymis eluente. Videmus hic miserū Ismaelem filium Agar Ægyptiæ;
Gen. 21. filium inquam hominis, non siti sed fame, in vasta illa solitudine morientem. Plus dicam: videmus hic filium prodigū illum, q̄ relicta, domo paterna in regionē longinqua mundi scilicet, profectus, dissipauit substantiam suam viuendo luxuriosè, & irretitus scilicet amorib. animarum perdite viuentium gratias suas iis elargitus est, merita prodegit, sanguinem effudit, vitam deniq; impendit, atque hodie præ fame in deserto Iudææ clamat. An non hæc præclara sunt? sequitur: *Ductus est Iesus in desertum.* Tu porro Spiritus S. Domini mei cōductor, an non & animam meam in desertum conduces? vos vero Christiani, an nō ducē vestrū sequemini Seruorum & Principū Dauid exemplo, qui eum exutum throno & diademate, nudis pedi-

pedibus & capite nudato, Ierosolymis profugum, per loca confragosa & abruptos scopulos serpentem secuti sunt eiusque doloris socij exstitere.

Vos autem magni illius Dei serui videte hic principem & ducem vestrum, qui relicto regno cœlesti gemens & plangens solitudinem incolit, & eum sequi tardabitis? ille, pœnitentiam agit, & vos eam facere negligetis? Ieiunat ille, pœnitentiam agit, & vos eam facere negligetis? Ieiunat ille Quadragesimam, & vos eum imitari detractabitis: oportet tamen quare agite vnanimi oẽs cõsensu desertum petite, omnes ad pœnitẽtiam accingamini: seruiant iam pugni non nisi tunsionibus pectoris, oculi lacrimis, vox & lingua solis lamentis & planctui.

Lucan. *Exod.14.* Bene & sapienter olim dixit poeta, *Exeat aula Qui vult esse pius*: at hoc non sufficit, equidem addo & dico *Exeat mundo qui vult esse tutus*, & ad desertum velut ad asylũ confugiat. Filii Israel tyrannidem Pharaonis euitantes in solitudinem velut ad securita- *3.Reg.18.* tis præsidium, confugerunt. Elias, Iezabelis *Apoc.12.* rabiem furoremq; declinans, in deserto delituit. Mulier illa Apocalypseos: quam septiceps draco prosequebatur, vt se in tuto collocaret desertum petiit. Non desunt profecto nobis exempla. Si igitur à Pharaone, id est mundo: à Iezabele, id est carne, & dracone, qui diabolus est, tueri animas nostras velimus, ad desertum confugiamus, ad desertum inquam pœnitentiæ. Merito ita- *Bernard.* que exclamat D. B. *Fugite de medio Babylo-* *10 Epist.* *nis fugite, saluate animas vestras.* Et quare subnectit, *Periclitatur. n. castitas in delicijs, humilitas in diuitijs, pietas in negotio, veritas in multiloquio charitas in hoc nequam seculo.* Egredimini igitur, & mundum hunc derelinquite nisi harum virtutum perdendarum periculum subire velitis.

IV. Duella quæ in hoc mundo acciderunt. *Apoc.12.* *Iob.3.*

At audire mihi iam videor ictus certaminis, video iam arma vibrari, gladios stringi, tubæ incipiunt perstrepere. Accedamus, & pugnam, ad secundam concionis partem ꝑgrediendo, spectemus, sedeamus arbitri, exspectantes in quem victoria inclinatura sit. Nunquã quidem huiusmodi me certamen vidisse vel audisse memini: licet non ignorem atrocia aliquando duella tam in *Gen.* mundo quam extra mundum extitisse. Vi- *Iudith.13.* deo in cœlis draconem cum Michaele Ar- *Esther.* changelo decertantem: Euam cum serpente in paradiso terrestri: Iob cum Satana in medio Chaldææ: Iudith cum Holoferne sub mœnibus Bethuliæ: Aman cum Mardochæo in Persidé. at similis cõflictus aut certamen nullo vnquam tempore, & nusquam gentiũ auditũ est: cernas hic duos veteranos, duos peritissimos duces in aciem des- *1.Reg.7* cendentes: quibus nulla insidiarum stratagematumq; pars est incognita, sed qui pro- *Gen. 7* pter diuturnum vsum, rerum omnium experientiã habent. Ecce namq; tibi hic magnum Satanam, omnis mali fontem, cum *Num.16* omnis boni auctore Deo deprælianteṁ: cuius quidem duelli vmbram in monomachia illa Dauidis & Goliæ expressam videmus. *Exod 14* Descendunt hic itaq; in certamen duo Principes, multis victoriis, trophæisque vtrimque nobiles: hinc verbum Dei, quod vniuersum orbem terrarum vniuersali cataclysmo perdidit & edomuit: quod toties ignem è cœlo eiaculatum est: quod vna die quatuordecim hominum millia igne incendioque absumpsit: quod omne robur exercitus Pharaonis, & principes eius in maris Ru- *Exod.12.* bri gurgite conclusit: quod vna nocte omnes Ægypti primogenitos vindice gladio *Gen.19.* interfecit: quod vno temporis momento Pentapolim, h. e. Sodomam, Gomorrham, & conterminas ciuitates, sulphure & flammis è cœlo erũpentibus euertit: quod terra dehiscente, Core, Dathan, & Abiron vi- *Num.16.* uos ad inferos, cum tabernaculis transmisit. ille denique descendit, de quo canitur: *Magnus Dominus & magna virtus eius & qui facit mirabilia magna solus.*

Illinc vero cernas prodeuntem Satanam, magnum illum bellatorem & veteranum, illum effrenatum & indomitum, angelum illum peruicacem, qui seditione olim in cœlis excitata, plusquã tertiam Angelorũ partem aduersus diuinam maiestaté cõmouit, & in partes suas traxit, illum inquam qui per draconem Apocalypseos, cauda tertiam *Apoc.12.* stellarum cœli partem secum trahentem, significatur: qui primos mundi incolas in Pa-

Gen. 3. radiso terrestri expugnauit, quibus expugnatis omnem eorum posteritatem eadem calamitate inuoluit: immanem illũ tortorem, qui tam immitis in Iob virum sanctissimum extitit; qui Dauidem adulterii & homicidii infandi reum cõstituit, atq; totum pœne regnũ Iuda in extremum ideo discrimen coniecit; crudelem illum animarum sicarium & inuasorem qui septem Saræ maritos interemit qui tot innoxios infantes suadente Herode interfecit; qui Iudam ad desperationem, & ex desperatione ad laqueum coegit: qui Cain ad parricidium stimulauit: deniq; immanem illum tyrannum, qui plusquam quinis annorũ millibus totius mundi imperium tenuit: quo nullus est in mundo aut extra mundum confidentior, *qui* (vt ait Iob) *factus est vt neminem timeret*, cum quo si Herculem comparemus, Thersites videbitur; si gigantem, pygmæus; si rudentem, funiculus.

Iob. 2. 2. Reg. 11. Tob 9. Matth. 2. Matt. 27. Gen. 4.

Audiuistis pugiles & bellatores, audite iam verbera, ictus, & stratagemata. Eone procedes audaciæ, improbe Satan, eone impudentiæ, aut insolentiæ, vt cum Deo tuo decertare præsumas? anne oblitus es prioris tuæ conspirationis, quam tibi illa infeliciter successerit? Percellor, & horrore sanguinem sentio congelascere, cum te in Deum meum arma video stringentẽ. Si tantum in Deum audeas, quid in nos miseras creaturas non audebis? Sed nihil ô sanguinoléta bestia intactum relinquis, vbiq; incendiũ excitas, omnia turbis & tumultibus misces: aduersus Angelos in cœlo, homines in paradiso, Dauidem in regno, Iudam in Apostolatu, & hodierna die aduersus Iesum Christum in deserto insurgis. Hæc quidem hactenus: videamus modo verbera.

Prima tẽtatio diaboli aduersus Christũ. Primus, quem sceleratus ille sicarius infligit ictus, procedit à gula, *Si filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant.* perinde ac si hoc eum argumento fuisset aggressus: Quid hic in deserto tẽpus perdis? Omnis de te Iudæa loquitur, vita tua supra humanam quid cõtinere videtur, omnes te filium Dei arbitrantur; & ipse, consideratis operibus quæ facis, non omnino ab hac opinione abhorreo: quam si penitus in me capias confirmari, signum aliquod exhibe, quod humanam potentiam transcendat; dic. f. vt lapides isti panes fiant. Si filius Dei es, similis, ei es potentia, & par illi essentia, ac proinde omnia operari potes; *dic ergo vt lapides isti panes fiant.* Meminerat hoc se olim gladio Adamũ iugulasse; atq; hac quoq; fraude Esau in casses suos attraxisse; adeo vt primogenita sua vendiderit; haud dissimili etiam ictu diuitem epulonem ad terram prostrauisse. Gen. 3. Gen. 25

Luc. 16. Secunda tentatio per ambitionem.

Sed hic operam & oleum perdis Satan, frustra hac via conaris irrumpere: non enim inuenisti hic gulosum illum Adamũ; ille quidem comedendo nos perdidit, hic vero ieiunando nos saluos faciet. Muta locum & arma; ad secundum ictum descende. admouet itaq; iam balistam ambitionis & cupiditatis: & sustollens eum in montem excelsum, omnia illi regna mundi & gloriam eorum ostentat, atque his eum verbis affatus est: Contemplare quatuor mundi plagas; ecce tibi hic Orientem, illic vide Occidentem, hinc Meridiem, illinc vero Septentrionem. An non vniuersam hanc mundi machinam in duobus polis vides circumferri, hic quidẽ Arcticum, apud Antipodes reperire est Antarcticum. Quatuor constat mundus partibus, Asia, Africa, Europa, & America: an non cernis etiam quatuor potentes Monarchias, Græcorum primam, in qua Philippi & Alexandri Macedones dominati sunt: secundam Persarum, quæ Reges habuit Cyros, Xerxes, Artaxerxes, Darios: tertiam Assyriorum, in qua imperarunt Nini, Nabuchodonosores, & Balthasari: vltimam vero Romanorum, suos iactantem Cæsares, Augustos & Tiberios? hæc omnia mea sunt, hæc ad meum imperium contremiscunt, ego vtrumq; hemisphærium nutu meo percello, & *Hac omnia tibi dabo*; si me Regem & superiorem tuum velis agnoscere: & totam hanc tibi mundi machinam daturum me polliceor, *si cadẽs adoraueris me.* Ecquænam illa tua est impudẽs audacia & nefanda arrogãtia? tene mundi tibi imperium assumere? *Domini est terra & plenitudo eius*: tua sunt tartara, tu ianitor aulæ Plutoniæ, tu custos infernalis nigredinis. *Hac omnia dabo tibi*, quasi vero. Cõsidera hic versutias & frau- Psal. 82.

& fraudes Satanæ, Christiane superbiens, quibus te conatur irretire: vide montes in quos te subleuat, & è quibus mundi tibi potentiam ostendit, vt quando ei visum fuerit deorsum te præcipitet ac deturbet. Quemadmodum enim Aquila, si quando testudinem rapuerit, vnguibus eam cōprehendens in aera librat, vt testam deiectam ad rupem collidat: ad eundē modum Satan, qui verus gryps est, & ad prædam natus, superbos & arrogantes in altum sustollit, vt tanto deinde grauiore casu ad fortunæ petram deiectos collidat, vt optime olim Poeta cecinerit: *tolluntur in altum,*

Aquila testudinē in aera subleuat, vt postea eā ad rupes collidat.

Vt lapsu grauiore ruant.

Claud. in Ruffino.

Non errauero si te, ô ambitio, saxum illud Tarpeiū esse dixero, è quo Romę sontes & rei præcipitabantur: tu s. es rupes in medio mundi sita, è cuius vertice diabolus superbientes animas deorsum iacit. Cum mecum ipse patibulum illud perpendo, in quo superbus Aman vitā infami laqueo finiuit, veram mihi videre videor ambitionis figuram: in qua ambitione, veluti in patibulo, superbi magna cum infamia exspirant. Refert Plutarchus historiam, quæ huic rei optime quadrabit: Theseus regno exut⁹, cum se ad Regem Lycomedem, ad impetrandum pro regni recuperatione auxilium contulisset; in excelsum à perfido Rege omnes regni sui prouincias ei ostentaturo ducitur montem, è quo deturbatus vitam miserrime finiuit. Idem penitus tecum agit diabolus, ô superbe, cum ad eum, tamquam ad amicum confugis; nam quando eum tibi propitium putas, & votis tuis, ad turres & montes ambitionis te eleuando, ex animo annuere, tum te deorsum deiicit, & extremā animæ perniciem adfert. O furia! ô Megæra! nihil inde efficies, incassum laboras, nec ideo aduersarium tuum expugnaueris.

Esther 7.

Refert Plutarch. in Thes.

Consideremus iam extremum insultum, & maximum impetum; cum enim iam videret se nec ambitione nec gula effringere aut aditum patefacere potuisse, validā illam & fortissimam superbiæ balistam in manus sumit, & aiunt: *Mitte te deorsū, si filius Dei es: quia Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis.* O quot perdidisti animas, superbia? Angelos cælo, homines paradiso voluptatis, Amanum aula Regis Assueri exegisti: & filium etiam Dei audes inuadere dicens, *Mitte te deorsum.* Quid est cruenta bestia? quænam, inquam, illa tua dementia est: an non satis tibi descendisse & humiliasse se Saluator videtur? Nunquid *à summo cælo egressio eius?* Insignis profecto descensus. è cælo namque descendit in terram è terra in præsepium, & inde in desertum, an non profunde satis est descendisse? videbis adhuc eum descendentem, & humiliantem se vsq; ad crucem, è cruce deinde ad mortem, è morte ad sepulchrum, è sepulchro descendentem ad inferos: hic centrum terræ est, vlterius non datur descendere.

Tertia diaboli tentatio.

Esth. 7.

Psal. 18.

Meministisne Auditores, quod olim in gratiam Ezechiæ Regis sol fecerit? recessit nimirum retrorsum decem gradibus, & reduxit vmbram per lineas quibus iam descēderat in horologio. Ecce idem hodie hic cōtingere videmus: cernas hic solem illum iustitiæ in humanæ naturæ, quæ ægra decumbit, gratiam, decem gradibus retrocedentem: nimirum infra ipsos Seraphinos, Cherubinos, & Thronos ecce tibi tres gradus: infra Virtutes, Principatus, & Potestates, ecce sex: infra Dominationes, Archangelos, deniq; infra ipsos Angelos: ecce tibi nouem *Et* deinde *homo factus est.* an non hic decem grad⁹ enumerātur? Hic cecinit olim Regius ille vates *Minuisti eū paulo minus ab Angelis.* An non igitur profunde satis descensum est? Audiuistis iam auditores cruentum & sanguinolentum hoc duellum, vidistis pugiles & bellatores, vidistis etiam cruentos illos ictus, quibus grauiores Tartarus non valet infligere. Dubitabat quippe vicarius ille de arcano incarnationis mysterio quod in trib. naturis in vna tamen persona subsistentibus perfectum erat: hinc etiā tribus tentaminib. eum euertere conatus est: per gulā impetiit corpus: per ambitionē, animam: per vanam gloriam, diuinitatem. Sunt hæc namq; tres fontes, vnde omne in hūc mundum malum deriuatur. Nam quemadmodū Physici tria esse rerum naturalium principia docent, vnde omnia efformantur, materiam, formam, & priuationē: ita quoq; dicendum est, à triplici

4. Reg. 20.

Psal. 8.

plici radice, ambitione. s. gula & superbia, omnia peccata pullulascere & germinare, atq; in hunc modum etiam Ioannes Apost. scripsit: *Omne quod est in mundo aut est concupiscentia carnis aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ.*

1. Ioan. 2.

Tres cœlorũ motus cum anima cõparati.

Contemplemini mihi cælos, orbiumque cælestium motum: triplici namq; illi motu agitantur, scilicet naturali, & violento, qui *motus raptus* appellatur; & tertio *Trepidationis* Ad eundem quoq; modum anima nostra mouetur & agitatur; primo ambitione, quæ est instar motus violenti, q̃ illam ab Oriente gratiæ ad Occidentem vsq; peccati subito pellit, trahit, & quodammodo inuitam rapit: mouetur deinde à superbia, quæ est quasi motus naturalis communis omnibus, per quam ab occasu humilitatis ad ortum vanæ gloriæ repellimur & retrahimur: tertius vero motus est Trepidationis & concussionis; gulosis & vinosis proprius.

Procedamus longius, & rem penitus enucleemus. Ferox ille Ioab tribus hastis cor Absalonis ex quercu pendentis traiecit: per quæ sanguinolentus ille sicarius, & homicida ab initio, Ioab scilicet ille tartareus, Satan significari videtur; qui nimirum peruicaces illos peccatores ex sterili huius mundi quercu pendentes contemplatus, tribus letalibus passionibus, nõ secus ac tribus hastis venenatis, cor & animam eorum transfigit.

Verũ enim vero validæ huic trium balistarum oppugnationi, longe validius & fortius trium virtutum propugnaculum Iesus Christus opponit. aduers. gulam ieiunium dirigit, humilitatẽ contra superbiã & paupertatem ex aduerso ambitionis collocat: & trib⁹ hisce lapillis Dauid noster Goliam ad terrã prosternit, exspectãs, donec eũ in mõte Caluariæ crucis suæ pedo, & quinq; vulnerũ saxis, penitus debellet & regno exuat.

Sumito igitur animos plebs Christiana; & vide Iesum, caput omnium nostrum, victoriam referentem, vide hic inimicum debellatum. Philisthæum ad terram prostratum, Holofernem capite truncatum, omnes in libertatem assertos, vincula captiuitatis cõtrita. Iam superbus ille Aman, qui aduersus miserum Mardochæum conspirauerat, suspensus est in patibulo, & magnus ille Rex Assuerus decretum quod de omnibus nobis morte dirissima afficiendis & penitus delendis, tulerat, iam aboleuit.

Quamobrem agite, animæ fideles, deponite iam omnẽ, si quam formidinem habuistis; & tanto maiori iam gaudio, tartareum illum draconem prostratum videntes exultate quanta prius formidine, illum aduersus Dei filium arma mouentem cernentes, estis cõcussi. Dispicite porro stratagemata & insidias belli huius: videte quomodo Satan ad nos oppugnandos templorum pinacula, montium cacumina, & omnia loca eminentiora semper sibi deligat, quo tanto nos inde cõmodius & maiori opportunitate oppugnet: Christus vero redemptor noster valles, deserta, antra & solitudinem ad sese defendendum quærat. Tantum. n. nobis hæc loca opportunitatis, quantum alia discriminis afferre solent. Cõmunite vos igitur in solitudine, abscondite vos in cauernis, locisq; desertis, deniq; pœnitentiam, si victoriã cõsequi velitis instanter agite. Renuntiate ambitioni, resistite gulæ, fugite vanam gloriam, sanctificate ieiunia & hisce armis pugnantes victoriam proculdubio consequemini.

Tu autem Iesu Christe victor, & redemptor noster filii Dei vnigenite, qui noster ergo hodierna die certamen subiisti; atq; inimicum nostrum deuictum longius ablegasti; suppedita nobis animos, elargire robur & fortitudinem, vt ad tui exẽplum nos in hoc prælio geramus, te scilicet in deserto sequamur; & sanctum Quadragesimæ ieiunium, te præeunte, frendente scilicet Satana, & conatib. nostris aduersante, obseruemus; nequaquam enim intactos ille nos relinquet. Si enim tibi bellũ mouere nõ timuerit, nos procul dubio non præteribit, aut immunes quiete frui permittet. Parat ille quidem arma, tot tela in nos exacuit, tantis nos ille viribus aggredi conatur: at tu gratiam & robur subministra, vt nostris illum ieiuniis, nostræ carnis emacerationibus nostraque pœnitentia, ad tui exemplum, prosternere & debellare valeamus, atque tibi omnem victoriæ laudem & gloriam adscribentes, fideli-

fidelius in hoc mundo nomini tuo obsequium præstemus, exspectantes hic interim, donec in altera te vita laudare contingat. Amen.

FERIA II. POST DOMIN. I. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

I. De triduo Dei ac nostro.
II. De horrore & furore iudicij extremi, manuumq; Dei.
III. De ipso iudicio.
IV. De Iudice.
V. De his, qui erunt iudicandi.

Cum venerit Filius hominis in maiestate sua, & omnes Angeli eius cum eo. Matth. 25.

FIGVRA.

Esth. 3. MAGNA quidē omnium Iudæorum fuit consternatio, & tremor, quando Amanum primum Regis Assueri purpuratum licentiam à Rege impetrasse inaudiuere, qua omnes, quotquot per vniuersas regni prouincias dispersi erant. Iudæos à puero vsq; ad senem, paruulos simul & mulieres, animo vsque ad maximum, occideret & deleret. At maior sane vniuersalis Ecclesiæ est cōsternatio, cum hodierna die Iesum Christum, omnium principum maximū, & primum cœlorum Satrapam, à Patre æterno totius mundi iudicandi potestatem videt accepisse. *Cum venerit filius hominis in maiestate sua*, ecce magnum principem: *tunc congregabuntur ante illum omnes gentes*: ecce potestatem actionis intentandæ. O tristem & lugubrem nuntium! ô dies vere formidabiles! Vt autem furorem iudicis huius, & iudicij illius terrorem digne queam explicare, procidamus in genua coram gloriosa Virgine Maria, & eam salutatione qua Angeli eandem salutare consueuerunt, salutemus.

AVE MARIA.

I. FERUNT magnum illum Tambetlanem, omnium quos Scythæ & Turcæ vnquam habuere, regum crudelissimum & immanissimum, in obsidione vrbium primo die alba tentoria explicare consueuisse: quo obsessi clementiæ sibi ianuam, si eadem die victoris potestati sese dedissent, patere intelligeret. Postera autem die animum vna cum tentoriis commutare solitum, & pro albis nigra extendisse: vt hinc inclusi cognoscerent, nisi se suaque omnia traderent, mortem certissimam imminere: at tertia omnia rubicunda in castris & sanguinei coloris fuisse, vt hoc signum esset obsessis, nullum misericordiæ aut clementiæ locum relictum, at omnia ferro & igni euertenda.

Crinit. l. 1. de honest. disc. ca. 1.

Immanitas Tambetlanis in obsidēdis vrbibus

Verum relicta hac Barbari crudelitate, quis scit, an tyrannico hoc stratagemate indicare voluerit Deus, diuina illa & admirabilia stratagemata, quibus ipse nobiscum vtetur? His enim modis & stratagematis ad animas nostras rebelles & effrenes expugnandas vteris, ô Princeps æterne. Tres namque dies concedis: quarum prima, qua animas nostra obsides, id est, ipso natiuitatis initio, alba omnia demonstras, clementiam reseras, & Sacramentorum omnium thesauros & gratiarum archiua recludis. Secunda vero, id est, ipsa mortis die, signa doloris explicantur, terrores congeruntur, & certamina constipantur: semper tamen misericordiæ locus patet. Verum tertia, id est, ipsa iudicii die: omnia cruenta, omnia rubicunda sunt sanguine: rigor vndique, furor vbiq; & iustitia; misericordia autem & clementia penitus exulant.

Refert Ludouicus Granatensis pium & sanctæ vitæ monachum, toto vitæ suæ tempore nullum alium librum legisse, quam quendam trium foliorum, quem ipse sibi confecerat; quorum primum totum erat candidum, secundum nigrum, & tertium rubrum. Primum repræsentabat ei pulchritudinem beatitudinis æternæ; alterum, terrorem & horrorem mortis; tertium, rigorem & seueritatem iudicii. & cum totum vitæ suæ tempus huic vni studio impendisset, vix tamen hæc potuit comprehendere. Hic liber est, Auditores, qui nobis hodie euoluēdus est, hæc sunt folia quæ hodierna lectione percurrenda sunt, ac præsertim folium extremi iudicii: h. e. Alphabetum, quod Dauid Propheta toties se legisse

Religiosus quidā toto vitæ tēpore nulli alii libro legendo se dederat, q̄ libro trium follorum.

gisse exclamet, dicens: *Satiabor cum apparuerit gloria tua*: & deinde, *Concupiscit & deficit anima mea in atria Domini.* & alibi: *Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus*, hæc ad primum folium. *Praeoccupauerunt me dolores mortis, & pericula inferni inuenerunt me*; hæc ad secundum; *Memor fui dierum antiquorũ*, & deinde; *A iudicijs enim tuis timui*, hæc ad tertium spectant folium. Dicere vult Propheta, gaudium quidem felicitatis æternæ me semper in admirationem sui & amorem traxit: sed quando mortis horroré memoria repeto, terrore percellor; in primis vero horrendus ipse iudiciorum tuorum dies me consternat & concutit, quem super omnia semper timui. O diem vere terribilem & omnibus pertimescendum! Triste quidem & lugubre est, fateor, audire mala & damna, quib. mundus tempore cataclysmi fuit inuolutus, audire, vt cœlum terris iratum quadraginta dierũ & noctium spatio, abyssis & cataractis aquarum reseratis, vniuersã terræ superficiem vndis contexerit! quisnã, obsecro, hæc audiendo téperet à lacrymis? At ludicra sunt hæc, si cum iis, quæ extremi iudicii tempore euentura sunt, cõferantur; quando scil. elementum ignis, quod infinitis partibus est aquã truculentius, totum terrarum orbem in cineres & fauillas redacturum est; *montium* quippe *fundamenta comburet*. An nõ hoc longe erit horribilius?

Psal. 16. Psal. 83. Psal. 41. Psal. 114. Psal. 142. Psal. 118. Gen. 7.

Triste quidem incendium, & communis illa conflagratio Pentapoleos fuit, qua Sodoma & Gomorrha ciuitatesque circumiacentes perierunt: at multo tristior & miserabilior conflagratio illa totius mundi erit; in quam si oculos coniiciamus, maiorem haud dubie ingemiscendi materiam reperiemus. Conclamabitur ad incendium in Oriente, conclamabitur in Occidente, ignis erit sub polo Arctico, erit & sub Antarctico: Africa fumabit, America in cineres redigetur, omnia flagrabunt in Asia, omnia incendio peribunt in Europa, quin, & ipsi Antipodes igne inuoluentur; & in cineres redigentur. Vere igitur mihi dicere liceat, ô dies iræ, dies calamitatis & miseriæ!

Gen. 19.

Vere, inquam, miseriæ: quando cœlum horribili boatu tonitrua emittet, aer vndique fumabit, terra concussa tremet, & mare præ ardore exæstuabit. Hic est tertius ille dies Tamberlanis, ô homo, hoc est tertium libelli folium: dies sine clementia, dies sine vlla indulgentia & misericordia, dies cuius memoria nunquam ex hominum mentibus debeat excidere. Ad hoc nempe nos omnes Salomon hortatur, dicens; *Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis.* Si enim vel semel, toto vitæ tempore viuam huius terribilis diei memoriam haberemus, nunq̃ animum ad peccãdum applicaremus. Quin & Dauid pater eius, totum mundum, quod rarò iudicii extremi meminisset, in interitum ruere, & pessum ire arbitrabatur: Heu Domine, mundus quotidie in peius ruit, mores eius peruersi, & vita dissoluta; &, quia *non est Deus in conspectu eius*, hinc *inquinatæ sunt viæ illius in omni tempore.* & vnde quæso hoc, ô Propheta? quia *Auferuntur iudicia tua à facie eius.* Causa videlicet omnis mali calamitatisque, & peruersæ eius vitæ ratio est, quia iudicia tua irreuocabilia, iudicia tua horrenda & formidanda præ oculis non habet, aut reformidat. Psal. 9.

Merito itaque Moyses lacrymans & gemens exclamat: *Gens absque consilio est, & sine prudentia, vtinam saperent, & intelligerent, ac nouissima prouiderent.* Apostolus etiam Paulus terribilis huiusce diei terrore perculsus, scribens Hebræis, ait: *Horrendum est incidere in manus Dei viuentis.* q. d. Rerum tuarum satage, ô homo, recordare iudicij, & cogita horribile esse, in manus Dei, tempore iudicii incidere. Quare autem, ô beate Apostole, dicis, *In manus*, numero plurali? Deut. 32. Heb. 10.

Hem quodnã hîc ostium reseratur egregiis conceptibus! Solet hoc in mundo Deus percutere & castigare, sed tantum vna manu; verum in die iudicii vtraque peccatores ipsos castigabit. In hac vita vna tantum vtitur manu, altera quodãmodo colligata est; verum in altera vtraque erit soluta ac libera. Castigatio illa per diluuium, per incendia, per primogenitorum stragem, per exercitus demersionem, castigatio fuit vna tantum manu inflicta; verum in die iudicii vtraque manu

Deus in hoc mundo non percutit nisi vna manu, verum in die iudicii vtraque. Gen. 7.

Gen. 7. Exod. 12. Exod. 14. manu castigabit. Quantus erit tunc terror! quid igitur erit, in vtranque Dei manum incidere, duabus eius manibus castigari, percuti, & condemnari?

IOB harum manuum vnam in seipso sentiens, omnes tam homines, quam Angelos, & totum denique mundum ad auxilium sibi ferendum inuitauit, dicens: *Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei.* Quid ita omnes ad tibi succurrendum inuitas? quænam est illa tua calamitas? quod malum pateris, ô Propheta? *Quia manus Domini tetigit me*: illa vindex diuinæ iustitiæ manus, illa mihi mortem interminatur. Si tantum vna manu tactus ita plangit, quid tu peccator facies, cum vtramque dissolutam & in te vibratam senties? *Horrendum ergo est incidere in manus Dei viuentis.* (Iob. 19.)

ALIVM adhuc è verbis tuis conceptum excludo, ô Paule, cum mihi magni illius iudicis manus tum liberas & dissolutas fore ait, ac tum vel maxime sæuituras: quam erit igitur terribile in earum iudicium incidere? iam enim quodammodo cruci confixæ sunt, & vinculis eidem alligatæ, ita vt iis ad homines castigandos vti non queat. Audite & aliam figuram. Tam graues Moysis in monte Sinai orantis manus erant, vt à duobus necesse habuerint sustentari, Aarone nimirum & Hur. Hinc ait Scriptura, *Manus Moysi erant graues: Aaron autẽ & Hur sustentabant eas ex vtraq; parte: cumq; leuaret Moyses manus, vincebat Israel, sin autem paululum remisisset, superabat Amalec.* (Exod. 19. Exod. 17.)

In die iudicii manus Dei erunt, dissolutæ & liberæ.

O mysteria admiranda! Quam diu Deus noster velut alter Moyses, iustitiæ suæ manus grauatas habens, in summo montis illius cœlestis manet vertice: grauitas manuum eius à duobus sustentatur, patientia scilicet & misericordia: quæ quamdiu ita coram Patre cælesti eleuatæ sunt, & Moyses noster pro nobis intercedit: nos miseri, qui hic in Ecclesia militante pugnamus, vincimus & hostem sternimus, verum in terribili illo iudicii die, cum vtraque eius manus dissoluta erit, angustiæ erunt vndique & turbatio: totus mundus in ruina erit & confusione. Ecquæ igitur tua temeritas est & negligentia, peccator, illius diei nunquam recordari? cum multa peccatorem flagella maneant.

S. Hieron. semper sibi videbatur tubam iudicii exaudire.

Ita porro diuus Hieronymus horribilem hunc diem reformidabat, vt omni vitæ suæ tempore terribilem illum tubarum angelicarum sonitum per omnes terræ angulos tonantium, *Surgite mortui, venite ad iudicium*, sibi audire visus sit, tubarum inquam, quæ totum mundum à mortuis excitabunt: nam,

Tuba mirum spargens sonum,
Per sepulchra regionum,
Coget omnes ante thronum.

Tuba scilicet, quæ hos ad gloriam & felicitatem æternam, illos vero ad supplicia & tormenta sempiterna euocabit. Tuba quæ tanto horrore personabit, vt omnes, vsque ad imum terræ centrum, sono eius excitandi sint: & tanta vehementia & furore, vt pisces è mari, serpentes è canetnis, mortuos è sepulchris, dæmones ex infernali sit barathro excitura.

Iof. 6. & 7.

Legimus in Sacris literis, ad sonitum tubarum sacerdotalium, muros Ierichuntinos corruisse, quam vero erit terribile ad sonitum tubarum Angelicarum, videre turres, pinnacula, tentoria, arces, vrbes, atq; omnia sublimia deorsum ferri, & in cinerem redigi? An non hodie tubam illam in auribus vestris, per Euangelii nostri campum reboantem & clangentem auditis? *Cum venerit filius hominis in maiestate sua, & omnes Angeli eius cum eo: tunc sedebit super sedem maiestatis suæ, & congregabuntur ante eum omnes gentes*, &c. Circa quæ primum quidem de die iudicii, deinde de iudice, & demum de iis qui erunt iudicandi, agemus.

III. Demonstratur rationibus, iudicium generale esse oportere.

Principio igitur haud necessarium puto, rationibus, quod verissimum, & luce meridiana clarius existimo, confirmare: iudicium aliquod generale futurum, nam præterquam quod ipsa fides id adferat, Euangelium testetur, Iesus Christus doceat: ipsa sane ratio nos ad ipsum credendum cogeret, & plane conuinceret. Cum enim corpus & anima, in vnam societatem compacta, & simul habitantia, tum in bono tum in malo perpetrando, veluti simul elaborauerint: præter priuatum illud iudicium, in quo anima hinc discedens sola mercedem aut supplicium recipit, necesse est & aliud iudicium generale sequi, in quo omnes animæ simul & corpora-

damnanda sint, aut mercede donanda. Denide necesse est & iudicium creationi respondere: sicut igitur creationem quamdam generalem, præter omnes singulares, fuisse certum est, ita quoq; constat & iudiciũ aliquod generale, præter illa particularia, futurum. Tum vero, præter rationes iam dictas, certo certius est, quandoquidem multi vita licet cum virtute transacta, absq; aliqua bonorum operũ mercede: & multi è contra flagitiosi, non accepta iusta delictorũ castigatione, ex hoc mũdo egrediuntur: diuinæ prouidentiæ esse, magnum quendã iuris dicundi diem constituere, & generale aliquod diudicium exercere, tum ad hos puniendos, tum vero ad illos, in totius mundi conspectu, secundum opera sua, remunerandos.

Solus De' nouit tẽpus & diẽ iudicii. *Apoc.* 5.

Tempus vero, quo hoc iudiciũ exercendũ est, eiusque certitudo, vnus ex articulis magni illius libri est, cuius Ioannes in Apocalypsi meminit septem signaculis signati, quem nemo neque in cælo, neque in terra, neque subtus terram aperire poterat, ne dicam legere ea, quæ in eo descripta essent: solus namq; nouit Deus. Vos igitur tacete Apostoli, cesset indagare humana curiositas, *non est vestrum nosse tempora neque momenta.* Verum tamen

Matt. 25.

vtrum noctu an interdiu iudicium futurum sit, inter Theologos controuersum est: dicũt alii noctu fore, verbis parabolæ illius de spõso noctu veniente inducti, *Media nocte clamor factus est,* & verbis illis Euangelicis, de tempore tempestatis, quæ circa vesperum, & crepusculum noctis contingit: *Cum sero factum esset, erat nauis in medio mari.* denique verbis illis Pauli, vbi scribit iudicem venturum tanquam furem in nocte, vt homines incautos, stertentes, nec operantes dispoliet & trucidet. Verum repugnent alii quantum velint, equidem in eam potius cum Doctoribus sanctis Patribus sententiam concedam, vt de die futurum existimem.

Marc. 4.

1. Thess. 5.

Iudicium interdiu cõtinget.

Vallis Iosaphat ad iudicem montis Oliueti sita, erit locus iudicii. *Ioel* 3.

Quod ad locum spectat, consignarunt eũ olim ante multa annorum millia Prophetæ in valle Iosaphat, teste Ioele: *Congregabo omnes gentes, & deducam eas in vallem Iosaphat, & disceptabo ibi cum eis.* Optime porro quadrat locus iste, tum quia in meditullio orbis est, tum vero, vt eo loci Christus homines iudicaturus veniret, in quo olim ab hominibus ipse inique fuit iudicatus & condemnatus. Examen ipsum & scrutinium fiet intrinsecus in animo, & sententia verbis exprimetur, vt ab omnibus exaudiri queat.

Sed missas faciam curiosas has & parui momenti scrutationes: vt terrorem & horrorem magni illius diei eo melius ob oculos ponam. Ipsa quidem sacra Scriptura, quo eũ nomine appellet, ignorat: & Prophetæ, quomodo eum nuncupant, nesciunt. Hui! quibus eũ nominibus, quib. cognominibus, quibus titulis, quibus argumentis, quibus epithetis eum indigitant? Iob nominat diem futoris: Dauid diem iræ, in quo & ipsos Reges iudicandos ait: *Confregit in die iræ suæ Reges.* Salomon, diem vindictę & vltionis: Ezechiel, diem plenum horroris: Sophonias, diem calamitatis & miseriæ. O nomina admiranda! ô proprietates non vsitatas! ô titulos & caracteres incognitos.

Nomina magni diei iudicii.

Iob. 14. 20.

Psal. 109.

Prou. 6.

Ezech. 6.

Sophon. 1.

Quid in die iudicii euenturum sit.

Non est porro quod nouitatem horum epithetorũ miremini, Auditores: cum sit illa dies, in qua sol deliquium passurus, & stellæ de cælo casurę sint, cum terra tremet, montes fumigabunt, bestiæ vlulabunt, & omnia elementa in se mutuo insurgent: cum sit illa dies, in qua præter tonitrua nihil exaudietur, præter ignem nihil videbitur, præter fumosam caliginem nihil palpabitur: cum sit illa dies, in qua tygrides & leones, qui hactenus vastas solitudines & reconditos recessus incoluerunt, in vrbes sese recipient, & è contra homines qui vrbes inhabitarunt, deserta petẽt & cauernas: cum sit illa dies in qua dæmones in perpetuum carcerem recludendi sunt, peccatores æternis suppliciis addicendi, & corpora nouis tormentis adiudicanda: cum sit illa dies, in qua torrentes exsiccabuntur, flores marcescent, herbæ congelascent, & viror campi emorietur. Cum sit denique illa dies, in qua petræ scindentur, arbores denudabuntur, aues conticescent, piscẽs extinguẽtur: & in qua demum, vt coaceruationem hanc missam faciam, mundus pessum ibit, & in nihilum redigetur.

Cæli post iudicium non amplius mouebuntur.

Vos vero cęlestes orbes, qui iam à quinque annorum millibus tam tecto, tamque æquabili motu veluti ad numerum saltitantes circum-

cumuoluimini, post horribilem illum diem moueri desinetis, & veluti pondere quodam librati, loco fixi quiescetis: non amplius videbimus vos ab Oriente in Occidentem, nec ab Occasu ad Ortum citato cursu ferri. Tu autem Sol, ocule mundi, & lucida orbis fax, cursum tuum toties repetitũ intermittes: nec vllas ex tunc, ô Luna, eclipses perhorresces.

Post diem illum non erit amplius memoria influxuum, quorum vos Philosophi toties meministis: Meteora tunc è scholis exulabũt, tonitrua cessabunt, venti quiescent, pluuiæ dissipabuntur, nec amplius fulgura montium ferient cacumina. Nullus erit sermo de fluxu & refluxu maris. Tu quoque terra non amplius generabis aut corrumpes. Tu vero mare ab enutriendis tot clientibus & parasitis rutum eris: non habebis amplius pisces, aut Tritones aut cetos: nec amplius coarctatum eris ergastulis abyssorum: efflues libere, & omnem terram inundabis.

Mare omnem terrã cooperiet, post iudicium ad locum suũ rediturũ.

Tunc quoque fiet generalis omnium peccatorum, quæ vnquam in mundo facta sunt confessio: ibi penetralia conscientiarum reserabuntur, ibi libri aperti erunt: *Tunc illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium*. Tunc, tunc inquam, quasi plena die, ac meridiana luce clarius nefanda opera videbuntur, verba inhonesta & spurca intelligentur, & intimæ animorum cogitationes reuelabuntur: nihil quippe tunc occultum remanebit. Illic de sacrilegiis erit sermo, illic adulteria arcana & secreta detegentur, illic incestus aperientur, illic ad oculum furta occultissima videbuntur, illic hypocrises reuelabuntur, illic simoniaci & auari condemnabuntur, atque omnia, etiam tenebris & nocte obsita, in lucem prodibunt. I nunc, & pecca quantum libet occultissime, abde te in abstrusos angulos, & in quælibet penetralia descende, fac quidquid libuerit: hic tamen omnia opera palam patebunt.

1. Cor. 4. Confessio generalis in extremo iudicio.

Hine olim ita ad Dauidem Nathan Propheta: *Tu fecisti in abscondito, ego autem faciam hoc in conspectu solis*. Tu, ait Nathan, domine Rex adulterium in abscondito commisisti, ac vulgari id noluisti: at frustratus es. Deus enim hæc omnia reuelabit, & quod ipse in abscondito & clam commisisti, Deus toti mundo deteget & manifestabit: quod priuatim commissum est, publice videbitur. Pecces igitur quoties quantumque volueris, fuge lucem & euita testes, vita tandem tua reuelabitur. Audi & aliam comminationem: *Reuelabo pudenda tua in faciem tuam, & ostendam gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuã*. Hodie quidem, ô peccator vafre agis & versute, iam quidem peccata occultas & abscondis: at veniet aliquando dies, qua toti ego mundo ignominiam tuam reuelem: tuas spurcitias, sordes, abominationes, non quidem vrbi alicui, aut vni prouinciæ, verum regnis integris, atque adeo vniuerso orbi patefaciam. Quibusnam regnis Domine? Regnis scilicet Angelorum & dæmonũ, damnatorum, & omnium, adeo hominum. Hem quænam regna! omnia tamen illa, peccata tua ad oculum videbunt.

2. Reg. 12. Quidquid hic in abscondito fit, illic publice apparebit.

Nahum. 3.

Verum & alia in verbis Propheticis, *Ostendam gentibus nuditatem tuam* latent acumina, quæ aperiam. Mirum sane est, quomodo sæculi nostri mulieres constrictæ iam & quodammodo loricatæ incedant: quam ementitos colores & fallacia pigmenta faciei & oculis illinant, quam exoticis sese pulueribus conspergant, & oculos intuentium fallant: adeo vt vix quæ gibbo deformes sunt, quarũ frontem rugæ arant, & Æthiope sunt furuiores, dignosci queant. Verum si omnia illa instrumenta & loricæ auferrentur, ac quales reuera sunt, videre liceret, tuñc facile, quæcunque gibbo, aut rugis, aut fuligine deformes essent, appareret.

Quin & aliud Propheta declarat: Vos, ô peccatrices animæ, iam quidem dissimulatis, & scenicos mimos imitamini, tanta quoque iam vestra est hypocrisis, vt gibbi vestri, aut cicatrices, aut nęui vix appareant: at in extrema illa die vos omnes penitus denudabo, & auferam vestimenta illa quibus vestram deformitatem cooperitis, ita vt nudas vos & apertas totus orbis sit conspecturus. quare apposite dictum, *Ostendam gentibus nuditatem tuam*.

Erit, erit illa dies, quando magnus ille Iudex expergiscetur, qui hactenus sopore quodã grauatus, in iniquitatibus vestris dissimulando, ac veluti veterno quodã sepultus fuisse

 visus

Cōparatur Noacho a Chāilluso. Gen. 6.

visus est. Sed reuocate in memoriam impium illum Chām, cum quo vos meritissimo comparem. detexerat ille veretenda patris sui Noe, ac deriserat vino inebriatum: cui Noe euigilans maledixit, atq; iratus scelestum â familia sua proscripsit: *Euigilans autem Noe ex vino, cum didicisset, quæ fecerat filius suus minor, ait: Maledictus puer Chanaan, seruus seruorum erit fratribus suis.* O filios ingratos, vos inquam peccatores, hodie quidem Christus in cælis amore vestri & longanimitate inebriatus dormit: & vos interea nuditatem eius detegitis, crucem eius subsannatis, eius ieiuniis illuditis, & humilitatem eius explodit s. Sed illa, illa inquam die exerabitur, *tanquam potens crapulatus à vino*, ac maledictionem suam in vos euibrans, in æternum à suo contubernio & societate excludet.

Psal. 77.

Cōceptus insignis à medicis petitus.

An non igitur, obfirmate & peruicax peccator, horrorem, terrorem, & calamitatem illius diei perhorrescis? præuiis tonitruis auditis, fulmina non times? Habent medici dies quosdam criticos, quos accurate & diligenter solent attendere: quibus, si in ægris vis morbi sese non remittat aut ingrauescat, male ominari consueuerunt, ac quodammodo de recuperanda valetudine desperare. O vos animæ peccatrices, quæ ad mortem vsq; ægrę decumbitis, videte quæso hic diem vestrum criticum, videte horrendum illum iudicii diem: sane nisi euidens quædam in moribus vestris veniat emendatio, aut saltem in melius commutatio, male de vestra salute ominandum est, concurrentia illa mali ominis est, ac verum perditionis argumentum.

Quidnam ne fieri posse putamus, vt furor diei huius vos non percellat? palloré animus non inficiat: aut eomę præ horrore non stent: Sane, quamuis aut ferrei, lapidei, marmorei, aut denique ænei essetis: sola diei huius memoria ad vos emolliendos, percellendos, adque pœnitentiam conuertendos, sufficeret. Solent bombyces, cum adhuc teneri sunt, ad sonitum tonitrui ita percelli, vt confestim emoriantur: & tu vilissimus terræ vermiculus, de quo in Psal. scribitur, *Ego sum vermis, & non homo*, hisce minis, fragoribus, & procellis diuini iudicii auditis non commoueberis, aut percelleris? fieri ne posse credimus, totam terræ machinam contremiscere, & pulnerem eius immotum permanere? *vidit & commota est terra.* Ipsi montes contremiscent & paucbunt, & saccus cineriteus intrepidus perstabit? *montes sicut cera fluxerunt.*

Psal. 21.

Psal. 96.

Ibid.

Apertis igitur oculis, ô anima, considera attentius, quid tibi in seuero illo tribunali, coram iudice adeo rigido, futurum sit, tibi inquam peccatis, sceleribusque grauatæ. *Vix iustus*, ait S. Petrus, *salvabitur*, & ego miser vbi apparebo? *Quid in Babylone tutum, si in Ierusalem manet scrutinium?* dicebat olim Bernardus. Quid confidere poterit peccator, per Babylonem designatus, cum anima iusti, sub Ierusalem nomine expressa, adeo rigide examinabitur? *Quid facient tabulæ, quando tremunt columnæ.* Id est, quid animæ nullis virtutum meritis insignitæ facient, si ipsæ columnæ grandiores, quibus Sanctorum animæ denotantur, coram iudice tremant, & concutiantur? *Quid facient virgulta deserti, cum cedrus percutitur?* ait D. Gregor. At nondum hic finis admirandi est, Auditores, noua admiratione modo opus est: subiiciam enim ea, quibus nihil magis inauditum, incredibilius, insolentius nihil diei aut fingi possit. Si enim ipsa dies terribilis & pertimescenda est: ipse Iudex, qui præsidebit, & cuncta disquiret, multo est terribilior: Contemplor hic ignem: qui viam ei parabit: eumq; antecedit: *Ignis ante ipsum præcedit & inflammabit in circuitu inimicos eius.* Video Angelorum millia eum stipantia, & circum vndique adstātia, *& omnes Angeli eius cum eo.* Video eum sublimem in tribunali cum maiestate magna, in aeris medio considentem, in sede maiestatis suæ. Video eum sententiam illam fixam, quæque reuocari non possit: aduersus omnes omnino homines proferentem, *Congregabuntur ante eum omnes gentes.* Et paucis vt comprehendam, ipse Christus Iesus iudex erit: video namq; crucem, quæ in monte Caluariæ stetit: ante eum gestari, video adhuc illum sanguine madentem & vulneribus quinq;, quæ velut iudicia suæ in nos sunt charitatis, insignitum.

Bern. serm. 55. in Cant.

Bern. ibid.

Gregor. lib. Moral. 17. cap. 19.

Psal. 96.

O subitam rerum permutationem! hem nouam metamorphosin! Vidistis Danielem paucis ante diebus in medio leonum, ab iniquis constitutū: at videte eundē modo omnibus.

Figuræ, quibus Iesus Christus in tri-

bunali sedens denotatur. bus Babyloniis imperitantem. Vidistis non ita pridem adolescentem Ioseph à fratribus diuenditũ, ab iniqua pellice accusatum, carceribus a Pharaone iniquissime mãcipatum: at conspicite modo quantũ mutatus ab illo. Dan. 6. Gen. 37. 38. & 41. Iesum Christum intelligo, a Iudæis, qui fratres eius secundum carnem erant, diuenditũ, ab adultera synagoga iniq. accusatum, & infeliciter in sepulchri angustias cõiectum: qui modo dominatur in tota terra Ægypti, cuiq; totius mundi iudicium Pater demandauit. Matt. 28 *Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra.* Eum ipsum, quem paulo ante despectum & humiliatum vidistis, contemplemini modo in summa maiestate constitutum. Respice iam ipsum ô Satan quem in deserto ausus es impetere: & vos Iudæi eum, quem cruci affixistis, intuere iam hic Iuda, quem nefarie triginta argenteis vendidisti: vide iam eum Pilate, quem iniq; condemnasti: tu vero peccator eum, quem toties adeo nequiter & scelerate offendisti, & ad iram prouocasti. Quid dices ad hæc omnia miser, quid dices? quonam modo te geres? quid ad te purgandum afferes? aut quomodo saluaberis?

Fratres Iosephi, videntes eum, quem antea vendiderant, dominari in tota terra Ægypti, simulq; peccati in eum commissi recordantes, Gen. 45. cum illis dixisset, *Ego sum Ioseph frater vester quem vendidistis in Ægyptum:* adeo consternati & terrore perterriti fuere, vt ne verbum quidem loqui possent. Vos porro peccatores quid hic dicetis? quid agetis, cùm eum ipsum quem toties tantisque peccatis offendistis, ad iudicium venire conspicietis? cum eum, ira & furore aduersus peccatores concitatum, inque eosdem detonantem audietis, dicentemq; Ego sum Deus quem vos offendistis in Ægypto, quem in mundo toties ad iram concitastis, quem indigne toties habuistis, in quem toties blasphemiæ virus euomuistis: Quid ad hæc respondere poteritis? imo vero anne vel hiscere audebitis!

Figura. Quib. anima ad iudicii timorem excitatur. Ah misera anima mea, mille & amplius peccatorum grauaminibus depressa, vbinam te tum abscondes? quænam antra, quænam deserta, quasnam speluncas adibis? quos mõtes petes, in quibus tuto posses delitescere? Si reginam Saba coram Salomone vox & spiritus defecit. si Esther Regina regis Assueri maiestatem veritæ ad eum accedere non est ausa: 3. Reg. 10. Esth 4. si Daniel conspecto Angelo emarcuit, & omni sentiendi vi amissa in terram concidit: Dan. 10. quid tibi euenturum putas sceleribus inquinate, cum ante mũdi arbitrum, Deum ipsum: iudicemq; omnium omnino hominum apparebis? si Dominici sepulchri custodes in resurrectione eius præ timore exterriti, & consternati sunt, ita vt mortui esse viderentur: Matt. 28. si cohortes & milites Iudæorum, qui ad Iesum comprehendendum venerant, ad verbum, Ioan. 18. *Ego sum,* supini in terram ceciderunt: quid tu facies, ô anima, vbi summum hunc iudicem, omnium iudicum primum, super pennas ventorum ambulantem, à Cherubin subuectum, magna potestate, in sede maiestatis, videris considere? Hinc in stuporem raptus elamat Isaias: *Ingredere in petram, & abscondere in fossa homo à facie timoris Domini, & à gloria maiestatis eius.* Isai. 3.

Legimus in Exodo, Deo tabulas legis in monte Sinai Mosi tradente, audita tonitrua, emicuisse fulgura, fumos & flammas apparuisse, magnoq; ventorum impetu, & clangore buccinarum totum circumquaque montem reboasse: vnde tãta Israelitas, qui vltra sexcẽta hominum millia erant, formido inuasit, vt Centuriones ipsi ducesq; populi Moysi dicerent: *non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur.* Insignes figuræ. Exod. 19. Quare si tantillum tantam hominum multitudinẽ potuit percellere & terrere: quonam modo peccatorẽ consternatũ iri existimamus, cum cælos sursum audiet fulgurãtes, inferne barathrũ auernale viderit exæstuans: hinc & illinc Elementa minantia, ante se iudicem iratũ, à tergo diabolos prædę inhiãtes, atque vndiquaq; mille se periculis expositum perspexerit? Sanctus ille Propheta Iob hæc omnia spiritu Prophetico præuidẽs, exclamat: *Quis mihi hoc tribuat, vt in inferno protegas me, donec pertranseat furor tuus.* Iob. 14. Idipsum quoque sanctissimus vates Dauid exoptat dicens *Quo à facie tua fugiam? si ascendero in cœlum, tu illic es: si descendero in infernum ades.* Psal. 138.

Primus mundi inquilinus, ac primus prævaricator Adam, vnius tantum peccati reus, à Deo in iudicium citatus, nunquam iudici sese sistere ausus fuit: at sub arboribus latitãs, Gen. 3. offensi

Gen. 3. radiso terrestri expugnauit, quibus expugnatis omnem eorum posteritatem eadem calamitate inuoluit: immanem illũ tortorem, qui tam immitis in Iob virum sanctissimum extitit; qui Dauidem adulterii & homicidij infandi reum cõstituit, atq; totum pœne regnũ Iuda in extremum ideo discrimen coniecit; crudelem illum animarum sicarium & inuasorem qui septem Saræ maritos interemit qui tot innoxios infantes suadente Herode interfecit; qui Iudam ad desperationem, & ex desperatione ad laqueum coegit: qui Cain ad parricidium stimulauit: deniq; immanem illum tyrannum, qui plusquam quinis annorũ millibus totius mundi imperium tenuit: quo nullus est in mundo aut extra mundum confidentior, *qui* (vt ait Iob) *factus est vt neminem timeret*, cum quo si Herculem comparemus, Thersites videbitur; si gigantem, pygmæus; si rudentem, funiculus.

Iob. 2.

2. Reg. 11.

Tob. 9.

Matth. 2.

Matt. 27.

Gen. 4.

Audiuistis pugiles & bellatores, audite iam verbera, ictus, & stratagemata. Eone procedes audaciæ, improbe Satan, eone impudentiæ, aut insolentiæ, vt cum Deo tuo decertare præsumas? anne oblitus es prioris tuæ conspirationis, quam tibi illa infeliciter successerit? Percellor, & horrore sanguinem sentio congelascere, cum te in Deum meum arma video stringentẽ. Si tantum in Deum audeas, quid in nos miseras creaturas non audebis? Sed nihil ô sanguinolẽta bestia intactum relinquis, vbiq; incendiũ excitas, omnia turbis & tumultibus misces: aduersus Angelos in cœlo, homines in paradiso, Dauidem in regno, Iudam in Apostolatu, & hodierna die aduersus Iesum Christum in deserto insurgis. Hæc quidem hactenus: videamus modo verbera.

Prima tẽtatio diaboli aduersus Christũ.

Primus, quem sceleratus ille sicarius infligit ictus, procedit à gula, *Si filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant*. perinde ac si hoc eum argumento fuisset aggressus: Quid hic in deserto tẽpus perdis? Omnis de te Iudæa loquitur, vita tua supra humanam quid cõtinere videtur, omnes te filium Dei arbitrantur; & ipse, consideratis operibus quæ facis, non omnino ab hac opinione abhorreo: quam si penitus in me capias confirmari, signum aliquod exhibe, quod humanam potentiam transcendat; dic.s. vt lapides isti panes fiant. Si filius Dei es; similis, ei es potentia, & par illi essẽntia, ac proinde omnia operari potes; *dic ergo vt lapides isti panes fiant*. Meminerat hoc se olim gladio Adamũ iugulasse; atq; hac quoq; fraude Esau in casses suos attraxisse; adeo vt primogenita sua vendiderit; haud dissimili etiam ictu diuitem epulonem ad terram prostrauisse.

Gen. 3.

Gen. 25

Luc. 16.

Secunda tentatio per ambitionem.

Sed hic operam & oleum perdis Satan, frustra hac via conaris irrumpere: non enim inuenisti hic gulosum illum Adam; ille quidem comedendo nos perdidit, hic vero ieiunando nos saluos faciet. Muta locum & arma; ad secundum ictum descende. admouet itaq; iam balistam ambitionis & cupiditatis: & sustollens eum in montem excelsum, omnia illi regna mundi & gloriam eorum ostentat, atque his eum verbis affatus est: Contemplare quatuor mundi plagas; ecce tibi hic Orientem, illic vide Occidentem, hinc Meridiem, illinc vero Septentrionem. An non vniuersam hanc mundi machinam in duobus polis vides circumferri, hic quidẽ Arcticum, apud Antipodes reperire est Antarcticum. Quatuor constat mundus partibus, Asia, Africa, Europa, & America: an non cernis etiam quatuor potentes Monarchias, Græcorum primam, in qua Philippi & Alexandri Macedones dominati sunt: secundam Persarum, quæ Reges habuit Cyros, Xerxes, Artaxerxes, Darios: tertiam Assyriorum, in qua imperarunt Nini, Nabuchodonosores, & Balthasari: vltimam vero Romanorum, suos iactantem Cæsares, Augustos & Tiberios: hæc omnia mea sunt, hæc ad meum imperium contremiscunt, ego vtrumq; hemisphærium nutu meo percello, & *Hæc omnia tibi dabo*; si me Regem & superiorem tuum velis agnoscere: & totam hanc tibi mundi machinam daturum me polliceor, *si cadẽs adoraueris me*. Ecquænam illa tua est impudẽs audacia & nefanda arrogãtia? teue mundi tibi imperium assumere? *Domini est terra & plenitudo eius*: tua sunt tartara, tu ianitor aulæ Plutoniæ, tu custos infernalis nigredinis. *Hæc omnia dabo tibi*, quasi vero. Cõsidera hic versutias & frau-

Psal. 82.

& fraudes Satanæ, Christiane superbiens, quibus te conatur irretire: vide montes in quos te subleuat, & è quibus mundi tibi potentiam ostendit, vt quando ei visum fuerit deorsum te præcipitet ac deturbet. Quemmodum enim Aquila, si quando testitudinem rapuerit, vnguibus eam cóprehendens in aera librat, vt testam deiectam ad rupem collidat: ad eumdē modum Satan, qui verus gryps est, & ad prædam natus, superbos & arrogantes in altum sustollit, vt tanto deinde grauiore casu ad fortunæ petram deiectos collidat, vt optime olim Poeta cecinerit: *tolluntur in altum,*

Aquila testudiné in aera subleuat, vt postea eā ad rupes collidat.

Vt lapsu grauiore ruant.

Claud. in Ruffino.

Non errauero si te, ô ambitio, saxum illud Tarpeiū esse dixero, è quo Romę sontes & rei præcipitabantur: tu s. es rupes in medio mundi sita, è cuius vertice diabolus superbientes animas deorsum iacit. Cum mecum ipse patibulum illud perpendo, in quo superbus Aman vitā infami laqueo finiuit, veram mihi videre videor ambitionis figuram; in qua ambitione, veluti in patibulo, superbi magna cum infamia expirant. Refert Plutarchus historiam, quæ huic rei optime quadrabit: Theseus regno exut⁹, cum se ad Regem Lycomedem, ad impetrandum pro regni recuperatione auxilium contulisset; in excelsum à perfido Rege omnes regni sui prouincias ei ostentaturo ducitur montem, è quo deturbatus vitam miserrime finiuit. Idem penitus tecum agit diabolus, ô superbe, cum ad eum tamquam ad amicum confugis; nam quando eum tibi propitium putas, & votis tuis, ad turres & montes ambitionis te eleuando, ex animo annuere, tum te seorsum deiicit, & extremā animæ perniciem adfert. O furia! ô Megæra! nihil inde efficies, incassum laboras, nec ideo aduersarium tuum expugnaueris.

Esther 7.

Refert Plutarch. in Thes.

Consideremus iam extremum insultum, & maximum impetum; cum enim iam videret se nec ambitione nec gula effingere aut aditum patefacere potuisse, validā illam & fortissimam superbiæ balistam in manus sumit, & aiunt: *Mitte te deorsū, si filius Dei es: nā Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis.* O quot perdidisti animas, superbia? Angelos cælo, homines paradiso voluptatis, Amanum aula Regis Assueri exegisti: & filium etiam Dei audes inuadere dicens, *Mitte te deorsum.* Quid est cruenta bestia? quænam, inquam, illa tua dementia, est? an non satis tibi descendisse & humiliasse se Saluator videtur? Nunquid *à summo cælo egressio eius?* Insignis profecto descensus. è cælo namque descendit in terram è terra in præsepium, & inde in desertum, an non profunde satis est descendisse? videbis adhuc eum descendentem, & humiliantem se vsq; ad crucem, è cruce deinde ad mortem, è morte ad sepulchrum, è sepulchro descendentem ad inferos: hic centrum terræ est, vlterius non datur descendere.

Tertia diaboli tentatio.

Esth. 7.

Psal. 18.

Meministisne Auditores, quod olim in gratiam Ezechiæ Regis sol fecerit? recessit nimirum retrorsum decem gradibus, & reduxit vmbram per lineas quibus iam descēderat in horologio. Ecce idem hodie hic cōtingere videmus: cernas hic solem illum iustitiæ in humanæ naturæ, quæ ægra decumbit, gratiam, decem gradibus retrocedentem: nimirum infra ipsos Seraphinos, Cherubinos, & Thronos ecce tibi tres gradus: infra Virtutes, Principatus, & Potestates, ecce sex: infra Dominationes, Archangelos, deniq; infra ipsos Angelos: ecce tibi nouem *Et* deinde *homo factus est.* an non hic decem grad⁹ enumerātur? Hic cecinit olim Regius ille vates *Minuisti eū paulo minus ab Angelis.* An non igitur profunde satis descensum est? Audiuistis iam auditores cruentum & sanguinolentum hoc duellum, vidistis pugiles & bellatores, vidistis etiam cruentos illos ictus, quibus grauiores Tartarus non valet infligere. Dubitabat quippe vicarius ille de arcano incarnationis mysterio quod in trib. naturis in vna tamen persona subsistentibus perfectum erat: hinc etiā tribus tentaminib, eum euertere conatus est: per gulā impetiit corpus: per ambitionē, animam: per vanam gloriam, diuinitatem. Sunt hæc namq; tres fontes, vnde omne in hūc mundum malum deriuatur. Nam quemadmodū Physici tria esse rerum naturalium principia docent, vnde omnia efformantur, materiam, formam, & priuationē; ita quoq; dicendum est, à tri-

4. Reg. 20.

Psal. 8.

plici radice, ambitione. s. gula & superbia, omnia peccata pullulascere & germinare, atq; in hunc modum etiam Ioannes Apost. scripsit: *Omne quod est in mundo aut est concupiscentia carnis aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ.*

1. Ioan. 2.

Tres cœlorũ motus cum anima cõparati.

Contemplemini mihi cœlos, orbiumque cœlestium motum: triplici namq; illi motu agitantur, scilicet naturali, & violento, qui *motus raptus* appellatur; & tertio *Trepidationis* Ad eundem quoq; modum anima nostra mouetur & agitatur; primo ambitione, quæ est instar motus violenti, q̃ illam ab Oriente gratiæ ad Occidentem vsq; peccati subito pellit, trahit, & quodammodo inuitam rapit: mouetur deinde à superbia, quæ est quasi motus naturalis communis omnibus, per quam ab occasu humilitatis ad ortum vanæ gloriæ repellimur & retrahimur: tertius vero motus est Trepidationis & concussionis; gulosis & vinosis proprius.

Procedamus longius, & rem penitus enucleemus. Ferox ille Ioab tribus hastis cor Absalonis ex quercu pendentis traiecit: per quæ sanguinolentus ille sicarius, & homicida ab initio, Ioab scilicet ille tartateus, Satan significari videtur; qui nimirum peruicaces illos peccatores ex sterili huius mundi quercu pendentes contemplatus, tribus letalibus passionibus, nõ secus ac tribus hastis venenatis, cor & animam eorum transfigit.

Verũ enim vero validæ huic trium balistarum oppugnationi, longe validius & fortius trium virtutum propugnaculum Iesus Christus opponit. aduers. gulam ieiunium dirigit, humilitatẽ contra superbiã & paupertatem ex aduerso ambitionis collocat: & trib⁹ hisce lapillis Dauid noster Goliam ad terrã prosternit, exspectãs, donec eũ in mõte Caluariæ crucis suæ pedo, & quinq; vulnerũ saxis, penitus debellet & regno exuat.

Sumito igitur animos plebs Christiana; & vide Iesum, caput omnium nostrum, victoriam referentem, vide hic inimicum debellatum. Philisthæum ad terram prostratum, Holofernem capite truncatum, omnes in libertatem assertos, vincula captiuitatis cõtrita. Iam superbus ille Aman, qui aduersus miserum Mardochæum conspirauerat, suspensus est in patibulo, & magnus ille Rex Assuerus decretum quod de omnibus nobis morte dirissima afficiendis & penitus delendis, tulerat, iam aboleuit.

Quamobrem agite, animæ fideles, deponite iam omnẽ, si quam formidinem habuistis; & tanto maiori iam gaudio, tartareum illum draconem prostratum videntes exultate quanta prius formidine, illum aduersus Dei filium arma mouentem cernentes, estis cõcussi. Dispicite porro stratagemata & insidias belli huius: videte quomodo Satan ad nos oppugnandos templorum pinacula, montium cacumina, & omnia loca eminentiora semper sibi deligat, quo tanto nos inde cõmodius & maiori opportunitate oppugnet: Christus vero redemptor noster valles, deserta, antra & solitudinem ad sese defendendum quærat. Tantum. n. nobis hæc loca opportunitatis, quantum alia discriminis afferre solent. Cõmunite vos igitur in solitudine, abscondite vos in cauernis, locisq; desertis, deniq; pœnitentiam, si victoriã cõsequi velitis instanter agite. Renuntiate ambitioni, resistite gulæ, fugite vanam gloriam, sanctificate ieiunia & hisce armis pugnantes victoriam proculdubio consequemini.

Tu autem Iesu Christe victor, & redemptor noster filii Dei vnigenite, qui noster ergo hodierna die certamen subiisti; atq; inimicum nostrum deuictum longius ablegasti; suppedita nobis animos, elargire robur & fortitudinem, vt ad tui exẽplum nos in hoc prælio geramus, te scilicet in deserto sequamur; & sanctum Quadragesimæ ieiunium, te præeunte, frendente scilicet Satana, & conatib. nostris aduersante, obseruemus; nequaquam enim intactos ille nos relinquet. Si enim tibi bellũ mouere nõ timuerit, nos procul dubio non præteribit, aut immunes quiete frui permittet. Parat ille quidem arma, tot tela in nos exacuit, tantis nos ille viribus aggredi conatur: at tu gratiam & robur subministra, vt nostris illum ieiuniis, nostræ carnis emacerationibus nostraque pœnitentia, ad tui exemplum, prosternere & debellare valeamus, atque tibi omnem victoriæ laudem & gloriam adscribentes, fideli-

fideliùs in hoc mundo nomini tuo obsequium præstemus, exspectantes hic interim, donec in altera te vita laudare contingat. Amen.

FERIA II. POST DOMIN. I. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

I. *De triduo Dei ac nostro.*
II. *De horrore & furore iudicij extremi, manuumq; Dei.*
III. *De ipso iudicio.*
IV. *De Iudice.*
V. *De his, qui erunt iudicandi.*

Cum venerit Filius hominis in maiestate sua, & omnes Angeli eius cum eo. Matth. 25.

FIGVRA.

Esth. MAGNA quidē omnium Iudæorum fuit consternatio, & tremor, quando Amanum primum Regis Assueri purpuratum licentiam à Rege impetrasse inaudiuere, qua omnes, quotquot per vniuersas regni prouincias dispersi erant, Iudæos à puero vsq; ad senem, paruulos simul & mulieres, à minimo vsque ad maximum, occideret & deleret. At maior sane vniuersalis Ecclesiæ est cōsternatio, cum hodierna die Iesum Christum, omnium principum maximū, & primum cœlorum Satrapam, à Patre æterno totius mundi iudicandi potestatem videt accepisse. *Cum venerit filius hominis in maiestate sua*, ecce magnum principem: *tunc congregabuntur ante illum omnes gentes*: ecce potestatem actionis intentandæ. O tristem & lugubrem nuntium! ô dies vere formidabiles! Vt autem furorem iudicis huius, & iudicij illius terrorem digne queam explicare, procidamus in genua coram gloriosa Virgine Maria, & eam salutatione qua Angeli eandem salutare consueuerunt, salutemus.

AVE MARIA.

I. Ferunt magnum illum Tamberlanem, omnium quos Scythæ & Turcæ vnquam habuére, regum crudelissimum & immanissimum, in obsidione vrbium primo die alba tentoria explicare consueuisse: quo obsessi clementiæ sibi ianuam; si eadem die victoris potestati sese dedissent, patere intelligerēt. Postera autem die animum vnà cum tentoriis commutare solitum, & pro albis nigra extendisse: vt hinc inclusi cognoscerent, nisi se suaque omnia traderent, mortem certissimam imminere: at tertia omnia rubicunda in castris & sanguinei coloris fuisse, vt hoc signum esset obsessis, nullum misericordiæ aut clementiæ locum relictum, at omnia ferro & igni euertenda.

Crinit. l. 1. de honest. disc. ca. 1.

Immanitas Tamberlanis in obsidēdis vrbibus.

Verum relicta hac Barbari crudelitate, quis scit, an tyrannico hoc strategemate indicare voluerit Deus, diuina illa & admirabilia strategemata, quibus ipse nobiscum vtetur? His enim modis & strategematis ad animas nostras rebelles & effrenes expugnandas vteris, ô Princeps æterne. Tres namque dies concedis: quarum prima, qua animas nostra obsides, id est, ipso natiuitatis initio, alba omnia demonstras, clementiam reseras, & Sacramentorum omnium thesauros & gratiarum archiua recludis. Secunda vero, id est, ipsa mortis die, signa doloris explicantur, terrores congeruntur, & certamina constipantur: semper tamen misericordiæ locus patet. Verum tertia, id est, ipsa iudicii die: omnia cruenta, omnia rubicunda sunt sanguine: rigor vndique, furor vbiq; & iustitia; misericordia autem & clementia penitus exulant.

Refert Ludouicus Granatensis pium & sanctæ vitæ monachum, toto vitæ suæ tempore nullum alium librum legisse, quam quendam trium foliorum, quem ipse sibi confecerat; quorum primum totum erat candidum, secundum nigrum, & tertium rubrum. Primum repræsentabat ei pulchritudinem beatitudinis æternæ; alterum, terrorem & horrorem mortis; tertium, rigorem & seueritatem iudicii. & cum totum vitæ suæ tempus huic vni studio impendisset, vix tamen hæc potuit comprehendere. Hic liber est, Auditores, qui nobis hodie euoluēdus est, hæc sunt folia quæ hodierna lectione percurrenda sunt, ac præsertim folium extremi iudicii: h. e. Alphabetum, quod Dauid Propheta toties se legisse

Religiosꝰ quidā toto vitæ tēpore nulli alii libro legendo se dederat, q̄ libro trium foliorum.

Psal. 16. gisse exclamet, dicens: *Satiabor cum apparuerit gloria tua* & deinde, *Concupiscit & deficit anima mea in atria Domini.* & alibi: *Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus,* hæc ad primum folium. *Præoccupauerunt me dolores mortis, & pericula inferni inuenerunt me;* hæc ad secundum; *Memor ero dierum antiquorũ,* & deinde; *A iudiciis enim tuis timui,* hæc ad tertium spectant folium. Dicere vult Propheta, gaudium quidem felicitatis æternæ me semper in admirationem sui & amorem traxit: sed quando mortis horrorẽ memoria repeto, terrore percellor; in primis vero horrendus ipse iudiciorum tuorum dies me consternat & concutit, quem super omnia semper timui. O diem vere terribilem & omnibus pertimescendum! Triste quidem & lugubre est, fateor, audire mala & damna, quib. mundus tempore cataclysmi fuit inuolutus, audire, vt cœlum terris iratum quadraginta dierũ & noctium spatio, abyssis & cataractis aquarum reseratis, vniuersã terræ superficiem vndis contexerit! quisnã, obsecro, hæc audiendo réperet à lacrymis? At ludicra sunt hæc, si cum iis, quæ extremi iudicii tempore euentura sunt, cõferantur; quando scil. elementum ignis, quod infinitis partibus est aquâ truculentius, totum terrarum orbem in cineres & fauillas redacturum est; *montium* quippe *fundamenta comburet.* An nõ hoc longe erit horribilius?

Psal. 83. Psal. 41. Psal. 114. Psal. 142. Psal. 118. Gen. 7.

Gen. 19. Triste quidem incendium, & communis illa conflagratio Pentapoleos fuit, qua Sodoma & Gomorrha ciuitatesque circumiacentes perierunt: at multo tristior & miserabilior conflagratio illa totius mundi erit; in quam si oculos coniiciamus, maiorem haud dubie ingemiscendi materiam reperiemus. Conclamabitur ad incendium in Oriente, conclamabitur in Occidente, ignis erit sub polo Arctico, erit & sub Antarctico: Africa fumabit, America in cineres redigetur, omnia flagrabunt in Asia, omnia incendio peribunt in Europa, quin, & ipsi Antipodes igne inuoluentur; & in cineres redigentur. Vere igitur mihi dicere liceat, ô dies iræ, dies calamitatis & miseriæ!

Vere, inquam, miseriæ: quando cœlum horribili boatu tonitrua emittet, aer vndique fumabit, terra concussa tremet, & mare præ ardore exæstuabit. Hic est tertius ille dies Tamberlanis, ô homo, hoc est tertium libelli folium: dies sine clementia, dies sine vlla indulgentia & misericordia, dies cuius memoria nunquam ex hominum mentibus debeat excidere. Ad hoc nempe nos omnes Salomon hortatur, dicens; *Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis.* Si enim vel semel, toto vitæ tempore viuam huius terribilis diei memoriam haberemus, nunq̃ animum ad peccãdum applicaremus. Quin & Dauid pater eius, totum mundum, quod rarò iudicii extremi meminisset, in interitum ruere, & pessum ire arbitrabatur: Heu Domine, mundus quotidie in peius ruit, mores eius peruersi, & vita dissoluta; &, quia *non est Deus in conspectu eius*, hinc *inquinatæ sunt viæ illius in omni tempore.* & vnde quæso hoc, ô Propheta? quia *Auferuntur iudicia tua à facie eius.* Causa videlicet omnis mali calamitatisque, & peruersæ eius vitæ ratio est, quia iudicia tua irreuocabilia, iudicia tua horrenda & formidanda præ oculis non habet, aut reformidat. Psal. 9.

Merito itaque Moyses lacrymans & gemens exclamat: *Gens absque consilio est, & sine prudentia, vtinam saperent, & intelligerent, ac nouissima prouiderent.* Apostolus etiam Paulus terribilis huiusce diei terrore perculsus, scribens Hebræis, ait: *Horrendum est incidere in manus Dei viuentis.* q. d. Rerum tuarum satage, ô homo, recordare iudicij, & cogita horribile esse, in manus Dei, tempore iudicii incidere. Quare autem, ô beate Apostole, dicis, *In manus,* numero plurali? Deut. 32. Heb. 10.

Hem quodnã hîc ostium reseratur egregiis conceptibus? Solet hoc in mundo Deus percutere & castigare, sed tãtum vna manu; verum in die iudicii vtraque peccatores ipsos castigabit. In hac vita vna tantum vitur manu, altera quodãmodo colligata est; verum in altera vtraque erit soluta ac libera. Castigatio illa per diluuium, per incendia, per primogenitorum stragem, per exercitus demersionem, castigatio fuit vna tantum manu inflicta; verum in die iudicii vtraque manu

Deus in hoc mundo non percutit nisi vna manu, verum in die iudicii vtraque. Gen. 7.

Gen. 7. *Exod. 12.* *Exod. 14.*

manu caſtigabit. Quantus erit tunc terror! quid igitur erit, in vtranque Dei manum incidere, duabus eius manibus caſtigari, percuti, & condemnari?

Iob 19.

IOB harum manuum vnam in ſeipſo ſentiens, omnes tam homines quam Angelos, & totum denique mundum ad auxilium ſibi ferendum inuitauit, dicens: *Miſeremini mei, miſeremini mei, ſaltem vos amici mei.* Quid ita omnes ad tibi ſuccurrendum inuitas? quænam eſt illa tua calamitas? quod malum pateris. ô Propheta? *Quia manus Domini tetigit me*: illa vindex diuinæ iuſtitiæ manus, illa mihi mortem interminatur. Si tantum vna manu tactus ita plangit, quid tu peccator facies, cum vtramque diſſolutam & in te vibratam ſenties? *Horrendum* ergo *eſt incidere in manus Dei viuentis.*

ALIVM adhuc è verbis tuis conceptum excludo, ô Paule, cum mihi magni illius iudicis manus tum liberas & diſſolutas fore ait, ac tum vel maxime ſæuituras: quam erit igitur terribile in earum iudicium incidere? iam enim quodammodo cruci confixæ ſunt, & vinculis eidem alligatæ, ita vt vis ad homines caſtigandos vti non queat. Audite & aliam

Exod. 19.

figuram. Tam graues Moyſis in monte Sinai orantis manus erant, vt à duobus neceſſe habuerint ſuſtentari, Aarone nimirum & Hur.

Exod. 17.

Hinc ait Scriptura, *Manus Moyſi erant graues; Aaron autē & Hur ſuſtentabāt eas ex vtraq; parte: cumq; leuaret Moyſes manus, vincebat Iſrael, ſin autem paululum remiſiſſet, ſuperabat Amalec.*

In die iudicii manus Dei erunt, diſſolutæ & liberæ.

O myſteria admiranda! Quam diu Deus noſter velut alter Moyſes, iuſtitiæ ſuæ manus grauatas habens, in ſummo montis illius cœleſtis manet vertice; grauitas manuum eius à duobus ſuſtentatur, patientia ſcilicet & miſericordia: quæ quamdiu ita coram Patre cæleſti eleuatæ ſunt, & Moyſes noſter pro nobis intercedit; nos miſeri, qui hic in Eccleſia militante pugnamus, vincimus & hoſtem ſternimus. verum in terribili illo iudicii die, cum vtraque eius manus diſſoluta erit, anguſtiæ erunt vndique & turbatio: totus mundus in ruina erit & confuſione. Ecquæ igitur tua temeritas eſt & negligentia, peccator, illius diei nunquam recordari? cum multa peccatorem flagella maneant.

Ita porro diuus Hieronymus horribilem hunc diem reformidabat, vt omni vitæ ſuæ tempore terribilem illum tubarum angelicarum ſonitum per omnes terræ angulos reboantium, *Surgite mortui, venite ad iudicium*, ſibi audire viſus ſit, tubarum inquam, quæ totum mundum a mortuis excitabunt: nam, *S. Hieron. ſemper ſibi videbatur tubam iudicii exaudire*

Tuba mirum ſpargens ſonum,
Per ſepulchra regionum,
Coget omnes ante thronum.

Tuba ſcilicet, quæ hos ad gloriam & felicitatem æternam, illos vero ad ſupplicia & tormenta ſempiterna euocabit. Tuba quæ tanto horrore perſonabit, vt omnes, vſque ad imum terræ centrum, ſono eius excitandi ſint: & tanta vehementia & furore, vt piſces è mari, ſerpentes è cauernis, mortuos è ſepulchris, dæmones ex infernali ſit barathro excitura.

Legimus in Sacris literis, ad ſonitum tubarum ſacerdotalium, muros Ierichuntinos corruiſſe, quam vero erit terribile ad ſonitum tubarum Angelicarum, videre turres, pinnacula, tentoria, arces, vrbes, atq; omnia ſublimia deorſum ferri, & in cinerem redigi? An non hodie tubam illam in auribus veſtris, per Euangelii noſtri campum reboantem & clangentem auditis? *Cum venerit filius hominis in maieſtate ſua, & omnes Angeli eius cum eo: tunc ſedebit ſuper ſedem maieſtatis ſuæ, & congregabuntur ante eum omnes gentes*, &c. Circa quæ primum quidem de die iudicii, deinde de iudice, & demum de iis qui erunt iudicandi, agemus. *Ioſ. 6. & 7.*

III. *Demonſtratur rationibus, iudicium generale eſſe oportere.*

Principio igitur haud neceſſarium puto, rationibus, quod veriſſimum, & luce meridiana clarius exiſtimo, confirmare iudicium aliquod generale futurum, nam præterquam quod ipſa fides id adſerat, Euangelium teſtetur, Ieſus Chriſtus doceat: ipſa ſane ratio nos ad ipſum credendum cogeret, & plane conuinceret. Cum enim corpus & anima, in vnam ſocietatem compacta, & ſimul habitantia, tum in bono tum in malo perpetrando, veluti ſimul elaborauerint: præter priuatum illud iudicium, in quo anima hinc diſcedens ſola mercedem aut ſupplicium recipit, neceſſe eſt & aliud iudicium generale ſequi, in quo omnes animæ ſimul & corpora

damnanda sint, aut mercede donanda. Denide necesse est & iudicium creationi respondere: sicut igitur creationem quamdam generalem, præter omnes singulares, fuisse certum est, ita quoq; constat & iudiciũ aliquod generale, præter illa particularia, futurum. Tum vero, præter rationes iam dictas, certo certius est, quandoquidem multi vita licet cum virtute transacta, absq; aliqua bonorum operũ mercede: & multi è contra flagitiosi, non accepta iusta delictorũ castigatione, ex hoc mũdo egrediuntur: diuinæ prouidentiæ esse, magnum quendã iuris dicundi diem constituere, & generale aliquod diudicium exercere, tum ad hos puniendos, tum vero ad illos, in totius mundi conspectu, secundum opera sua, remunerandos.

Solus De⁹ nouit tẽpus & diẽ iudicii. *Apoc.* 5.

Tempus vero, quo hoc iudiciũ exercendũ est, eiusque certitudo, vnus ex articulis magni illius libri est, cuius Ioannes in Apocalypsi meminit septem signaculis signati, quem nemo neque in cælo, neque in terra, neque subtus terram aperire poterat, ne dicam legere ea, quæ in eo descripta essent: solus namq; nouit Deus. Vos igitur tacete Apostoli, cesset indagare humana curiositas, *non est vestrum nosse tempora neque momenta.* Verum tamen vtrum noctu an interdiu iudicium futurum sit, inter Theologos controuersum est: dicũt alii noctu fore, verbis parabolæ illius de spõso noctu veniente inducti, *Media nocte clamor factus est*, & verbis illis Euangelicis, de tempore tempestatis, quæ circa vesperum, & crepusculum noctis contingit: *Cum sero factum esset, erat nauis in medio mari.* denique verbis illis Pauli, ubi scribit iudicem venturum tanquam furem in nocte, vt homines incautos, stertentes, nec operantes dispoliet & trucidet. Verum repugnent alii quantum velint, equidem in eam potius cum Doctoribus sanctis Patribus sententiam concedam, vt de die futurum existimem.

Matt. 25.

Marc. 4.

1. *Thess.* 5.

Iudicium interdiu cõtinget.

Vallis Iosaphat ad radicem montis Olimeti sita, erit locus iudicii. *Ioel.* 3.

Quod ad locum spectat, consignarunt eũ olim ante multa annorum millia Prophetæ in valle Iosaphat, teste Ioele: *Congregabo omnes gentes, & deducam eas in vallem Iosaphat, & disceptabo ibi cum eis.* Optime porro quadrat locus iste, tum quia in meditullio orbis est, tum vero, vt eo loci Christus homines iudicaturus veniret, in quo olim ab hominibus ipse inique fuit iudicatus & condemnatus. Examen ipsum & scrutinium fiet intrinsecus in animo, & sententia verbis exprimetur, vt ab omnibus exaudiri queat.

Sed missas faciam curiosas has & parui momenti scrutationes: vt terrorem & horrorem magni illius diei eo melius ob oculos ponam. Ipsa quidem sacra Scriptura, quo eũ nomine appellet, ignorat: & Prophetæ, quomodo eum nuncupant, nesciunt. Hui! quibus eũ nominibus, quib. cognominibus, quibus titulis, quibus argumentis, quibus epithetis eum indigitant? Iob nominat diem furoris: Dauid diem iræ, in quo & ipsos Reges iudicandos ait: *Confregit in die iræ suæ Reges.* Salomon, diem vindictę & vltionis: Ezechiel, diem plenum horroris: Sophonias, diem calamitatis & miseriæ. O nomina admiranda! ô proprietates non vsitatas! ô titulos & caracteres incognitos.

Nomina magni diei iudicii.

Iob. 14 20.

Psal. 109.

Prou. 6.

Ezech. 6.

Sophon. 1.

Non est porro quod nouitatem horum epithetorũ miremini, Auditores: cum sit illa dies, in qua sol deliquium passurus, & stellæ de cælo casurę sint, cum terra tremet, montes fumigabunt, bestiæ vlulabunt, & omnia elementa in se mutuo insurgent: cum sit illa dies, in qua præter tonitrua nihil exaudietur, præter ignem nihil videbitur, præter fumosam caliginem nihil palpabitur: cum sit illa dies, in qua tygrides & leones, qui hactenus vastas solitudines & reconditos recessus incoluerunt, in vrbes sese recipient, & è contra homines qui vrbes inhabitarunt, deserta petẽt & cauernas: cum sit illa dies in qua dæmones in perpetuum carcerem recludendi sunt, peccatores æternis suppliciis addicendi, & corpora nouis tormentis adiudicanda: cum sit illa dies, in qua torrentes exsiccabuntur, flores marcescent, herbæ congelascent, & viror campi emorietur. Cum sit denique illa dies, in qua petræ scindentur, arbores denudabuntur, aues conticescent, pisces extinguẽtur: & in qua demum, vt coaceruationem hanc missam faciam, mundus pessum ibit, & in nihilum redigetur.

Quid in die iudicii euenturum sit.

Vos vero cęlestes orbes, qui iam à quinque annorum millibus tam recto, tamque æquabili motu veluti ad numerum saltitantes circum-

Cæli post iudicium non amplius mouebuntur.

cumuoluimini, post horribilem illum diem moueri desinetis, & veluti pondere quodam librati, loco fixi quiescetis: non amplius videbimus vos ab Oriente in Occidentem, nec ab Occasu ad Ortum citato cursu ferri. Tu autem Sol, ocule mundi, & lucida orbis fax, cursum tuum toties repetitũ intermittes: nec vllas ex tunc, ô Luna, eclipses perhorresces.

Post diem illum non erit amplius memoria influxuum, quorum vos Philosophi toties meministis: Meteora tunc è scholis exulabũt, tonitrua cessabunt, venti quiescent, pluuiæ dissipabuntur, nec amplius fulgura montium ferient cacumina. Nullus erit sermo de fluxu & refluxu maris. Tu quoque terra non amplius generabis aut corrumpes. Tu vero mare ab enutriendis tot clientibus & parasitis tutum eris: non habebis amplius pisces, aut Tritones aut cetos: nec amplius coarctatum eris ergastulis abyssorum: efflues libere, & omnem terram inundabis.

Mare omnem terrã cooperiet, post iudicium ad locum sũũ rediturũ.

Tunc quoque fiet generalis omnium peccatorum, quæ vnquam in mundo facta sunt confessio: ibi penetralia conscientiarum reserabuntur, ibi libri aperti erunt: *Tunc illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.* Tunc, tunc inquam, quasi plena die, ac meridiana luce clarius nefanda opera videbuntur, verba inhonesta & spurca intelligentur, & intimæ animorum cogitationes reuelabuntur: nihil quippe tunc occultum remanebit. Illic de sacrilegiis erit sermo, illic adulteria arcana & secreta detegentur, illic incestus aperientur, illic ad oculum furta occultissima videbuntur, illic hypocrises reuelabuntur, illic simoniaci & auari condemnabuntur, atque omnia, etiam tenebris & nocte obsita, in lucem prodibunt. I nunc, & pecca quantum libet occultissime, abde te in abstrusos angulos, & in quælibet penetralia descende, fac quidquid libuerit: hic tamen omnia opera palam patebunt.

1. Cor. 4. Confessio generalis in extremo iudicio.

Hinc olim ita ad Davidem Nathan Propheta: *Tu fecisti in abscondito, ego autem faciam hoc in conspectu solis.* Tu, ait Nathan, domine Rex adulterium in abscondito commisisti, ac vulgari id noluisti: at frustratus es. Deus enim hæc omnia reuelabit, & quod ipse in abscondito & clam commisisti, Deus toti mundo deteget & manifestabit: quod priuatim commissum est, publice videbitur. Pecces igitur quoties quantumque volueris, fuge lucem & euita testes, vita tandem tua reuelabitur. Audi & aliam comminationem: *Reuelabo pudenda tua in faciem tuam, & ostendam gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuã.* Hodie quidem, ô peccator vafre agis & versute, iam quidem peccata occultas & abscondis: at veniet aliquando dies, qua toti ego mundo ignominiam tuam reuelem: tuas spurcitias, sordes, abominationes, non quidem vrbi alicui, aut vni prouinciæ, verum regnis integris, atque adeo vniuerso orbi patefaciam. Quibusnam regnis Domine? Regnis scilicet Angelorum & dæmonũ, damnatorum, & omnium, adeo hominum. Hem quænam regna! omnia tamen illa, peccata tua ad oculum videbunt.

2. Reg 12. Quidquid hic in abscondito fit, illic publice apparebit.

Nahum. 3.

Verum & alia in verbis Propheticis. *Ostendam gentibus nuditatem tuam* latent acumina, quæ aperiam. Mirum sane est, quomodo sæculi nostri mulieres constrictæ iam & quodammodo loricatæ incedant: quam ementitos colores & fallacia pigmenta faciei & oculis illinant, quam exoticis sese pulueribus conspergant, & oculos intuentium fallant: adeo vt vix quæ gibbo deformes sunt, quarũ frontem rugæ arant, & Æthiope sunt furuiores, dignosci queant. Verum si omnia illa instrumenta & loricæ auferrentur, ac quales re vera sunt, videre liceret, tunc facile, quæcunque gibbo, aut rugis, aut fuligine deformes essent, appareret.

Quin & aliud Propheta declarat: Vos, ô peccatrices animæ, iam quidem dissimulatis, & scenicos mimos imitamini, tanta quoque iam vestra est hypocrisis, vt gibbi vestri, aut cicatrices, aut nequi vix appareant: at in extrema illa die vos omnes penitus denudabo, & auferam vestimenta illa quibus vestram deformitatem cooperitis, ita vt nudas vos & apertas totus orbis sit conspecturus. quare apposite dictum, *Ostendam gentibus nuditatem tuam.*

Erit, erit illa dies, quando magnus ille Iudex expergiscetur, qui hactenus sopore quodã grauatus, in iniquitatibus vestris dissimulando, ac veluti veterno quodã sepultus fuisse

bunali ſedens denotatur. bus Babyloniis imperitantem. Vidiſtis non
ita pridem adoleſcentem Ioſeph à fratribus
diuenditũ, ab iniqua pellice accuſatum, car-
Dan.6. ceribus à Pharaone iniquiſſime mãcipatum:
Gen.37.38. at conſpicite modo quantũ mutatus ab illo.
& 41. Ieſum Chriſtum intelligo, à Iudæis, qui fra-
tres eius ſecundum carnem erant, diuenditũ,
ab adultera ſynagoga iniq. accuſatum, & in-
feliciter in ſepulchri anguſtias cõiectum:
qui modo dominatur in tota terra Ægypti,
cuiq; totius mundi iudicium Pater demanda-
Matt.28. uit. *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in ter-
ra.* Eum ipſum, quem paulo ante deſpectum
& humiliatum vidiſtis, contemplemini mo-
do in ſumma maieſtate conſtitutum. Reſpice
iam ipſum ô Satan quem in deſerto auſus es
impetere: & vos Iudæi eum, quem cruci af-
fixiſtis, intuere iam hic Iuda, quem nefarie
triginta argenteis vendidiſti: vide iam eum
Pilate, quem iniq; condemnaſti: tu vero pec-
cator eum, quem toties adeo nequiter & ſce-
lerate offendiſti, & ad iram prouocaſti. Quid
dices ad hæc omnia miſer, quid dices? quo-
nam modo te geres? quid ad te purgandum
afferes? aut quomodo ſaluaberis?

Fratres Ioſephi, videntes eum, quem antea
vendiderant, dominari in tota terra Ægypti,
ſimulq; peccati in eum commiſſi recordan-
Gen.45. tes, cum illis dixiſſet, *Ego ſum Ioſeph frater ve-
ſter quem vendidiſtis in Ægyptum*: adeo conſter-
nati & terrore perterriti fuere, vt ne verbum
quidem loqui poſſent. Vos porro peccato-
res quid hic dicetis? quid agetis, cùm eum
ipſum quem toties tantiſque peccatis offen-
diſtis, ad iudicium venire conſpicietis? cum
eum, ira & furore aduerſus peccatores
concitatum, inque eoſdem detonantem au-
dieris, dicentemq;, Ego ſum Deus quem vos
offendiſtis in Ægypto, quem in mundo to-
tiés ad iram concitaſtis, quem indigne toties
habuiſtis, in quem toties blaſphemiæ virus
euomuiſtis: Quid ad hæc reſpondere poteri-
tis? imo vero anne vel hiſcere audebitis!

Figura. Ab miſera anima mea, mille & amplius
Quib. anima ad iudicii timorem excitatur. peccatorum grauaminibus depreſſa, vbinam
te tum abſcondes? quænam antra, quænam
deſerta, quaſnam ſpeluncas adibis? quos mõ-
tes petes, in quibus tuto poſſes delitеſcere? Si
reginam Saba coram Salomone vox & ſpiri-
tus defecit. ſi Eſther Regina regis Aſſueri ma- 3.Reg.10.
ieſtatem verita: ad eum accedere non eſt auſa: Eſth.4.
ſi Daniel conſpecto Angelo emarcuit, & o- Dan.10.
mni ſentiendi vi amiſſa in terram concidit:
quid tibi euenturum putas ſceleribus inqui-
nate, cum ante mũdi arbitrum, Deum ipſum:
iudicemq; omnium omnino hominum ap-
parebis? ſi Dominici ſepulchri cuſtodes in re- Matt.28.
ſurrectione eius præ timore exterriti, & con-
ſternati ſunt, ita vt mortui eſſe viderentur: ſi Ioan.18.
cohortes & milites Iudæorum, qui ad Ieſum
comprehendendum venerant, ad verbum,
Ego ſum, ſupini in terram ceciderunt: quid tu
facies, ô anima, vbi ſummum hunc iudicem,
omnium iudicum primum, ſuper pennas ven-
torum ambulantem, à Cherubin ſubuectum,
magna poteſtate, in ſede maieſtatis, videris
conſidere? Hinc in ſtuporem raptus clamat
Iſaias: *Ingredere in petram, & abſcondere in foſſa* Iſai.2.
*humo à facie timoris Domini, & à gloria maieſta-
tis eius.*

Legimus in Exodo, Deo tabulas legis in Inſignes
monte Sinai Moſi tradente, audita tonitrua, figuræ.
emicuiſſe fulgura, fumos & flammas apparu- Exod.19.
iſſe, magnoq; ventorum impetu, & clangore
buccinarum totum circumquaque montem
reboaſſe: vnde tãta Iſraelitas, qui vltra ſexcẽta
hominum millia erant, formido inuaſit, vt
Centuriones ipſi duceſq; populi Moyſi dice-
rent: *non loquatur nobis Dominus, ne forte mo-
riamur.* Quare ſi tantillum tantam hominum
multitudinẽ potuit percellere & terrere: quo-
nam modo peccatorẽ conſternatũ iri exiſti-
mamus, cum cælos ſurſum audiet fulgurãtes,
inferne barathrũ auernale viderit exæſtuans:
hinc & illinc Elementa minantia, ante ſe iu-
dicem iratũ, à tergo diabolos prædæ inhiãtes,
atque vndiquaq; mille ſe periculis expoſitum
perſpexerit? Sanctus ille Propheta Iob hæc o-
mnia ſpiritu Prophetico præuidẽs, exclamat:
Quis mihi hoc tribuat; vt in inferno protegas me, Iob.14.
donec pertranſeat furor tuus. Idipſum quoque
ſanctiſſimus vates Dauid exoptat dicens *Quo* Pſal.138.
*à facie tua fugiam? ſi aſcendero in cœlum, tu illic
es: ſi deſcendero in infernum ades.*

† Primus mundi inquilinus, ac primus præ- Gen.3.
uaricator Adam, vnius tantum peccati reus, à
Deo in iudicium citatus, nunquam iudici
ſeſe ſiſtere auſus fuit: at ſub arboribus latitãs,

offensi cõditoris vindictam declinauit: nam, vt ait Sacra historia, *abscondit se Adam, & vxor eius à facie Domini Dei, in medio ligni paradisi.* Quid vero vos peccatores, mille flagitiis cooperti, innumeris criminibus onerati, agetis? audebitis ne coram iudice comparere? vbinam quæso à vultu Domini fugientes latitabiris, cum omnes iam arbores incendio fuerint absumptæ. Hic pauebit auarus & tenax cum viderit iudicem vnica paupertate delectari: hic ambitiosus & arrogans deficiet, cũ habiturus sit iudicem, qui omnes honores penitus despexit. hic angetur & timebit superbus, lasciuus atque impurus, cum eum se viderint iudicem nactos, qui castitatem humilitatẽq; perfectissime amplexus sit. Gloriã tuam atq; maiestatem, summe iudex, perferre nescio, ferit oculos meos maiestatis tuæ splẽdor: iram tuam faciemq; iratam non fero. itaque vt recedam, satius est.

V. Qui iudicio inter futuri sint.

Vt vero aliquid de iis dicamus, Auditores, qui vltimo huic & generali iudicio interfuturi sunt sciendum est, sanctissimam Trinitatem imprimis illic affuturam: cuius egregium in Genesi exemplum legimus, vt scribitur, *Descenderunt tres viri ad spectandum Sodomorum incendium.* quo quid aliud designari putamus, quam tres sanctissimæ Trinitatis personas aliquãdo è cælo venturas, vt casum, exitium, mundiq; destructionem spectent? Solus tamẽ Iesus Christus auctoritate quadam singulari iudicio præerit. Ipsa quin etiam cœlestis Angelorum militia, tribus distincta ordinibus, id est, in tres hierarchias diuisa, illic apparebit: vnaquæq; hierarchia in tres iterum choros dispartita erit, & vnusquisq; chorus infinitos Angelos complectetur? quorum illi quidem ministrabunt, hi vere spectabunt: omnes tamẽ in ęternum beatitudine cælesti fruituri. Omnes itaq; intererunt, nõ quidẽ iudicaturi, at solũ ad iudicis iussa quã promptissime excipienda. Sanctorum quoque innumerabilis caterua, cuius Ioannes numerum subducere nõ poterat, dicens, *Vidi turbam magnã, quã dinumerare nemo poterat,* iudicio astabit. aderunt quoque omnes qui ad inferorum pœnas condemnati sunt, aderunt dæmones, atq; omnes infernales cohortes: aderũt deniq; omnes qui vmquam nati, imo vero & ipsi infantes, qui

Gen. 18.

Angeli quoq; iudicio intererunt.

Apoc. 7.

non suscepto baptismate hinc discesserunt: *nam congregabuntur ante eum omnes gentes.* Ezech. 18.

Quid, summe Iudex ac Saluator, anne in innocuas illas animulas, quæ numquam solem hunc intuitæ sunt, & quæ nullum, ne minimum quidem, voluntate sua peccatum cõmisere, quæq; numquam ratione aut arbitrio vsæ sunt, sententiæ tuæ fulmina vibrabis: Anne ęquum est, iudex seuerissime, verum & clementissime, anne rationi consentaneum, puniri eos qui in nullo deliquere? non. n. videtur ipsis imputandum, si peccauit Adam. Cur namque per Prophetam tuum dixisti: *filius non portabit iniquitatem patris sui?*

Deinde, ô iudex æquissime, & seuerissime, æquũ ne videtur, creaturas tuas, propter quatuor, aut quinq., vel etiam tria peccata mortalia: imo vero propter vnicum, vno momẽto perpetratum, citius quoq; factum quam cõceptum, æternis suppliciis damnationiq; perpetuę tradi? an non sufficiat, Cain quatuor aut quinq; annorum millibus iam infernales flammas tolerasse? Core, Dathan, & Abiron plusquam à tribus annorum millibus iam fuisse condemnatos? diuitem epulonem, Iudã traditorem, & infinitos alios duobus propemodum annorũ millibus in auernali abysso demersos, & voracibus flammis excruciatos? An non eorum re lacrymæ, suspiria, eiulatus, tormenta ac supplicia, ad miserationem cõmouebunt, rigoremq; iustitię tuę emollient? Nequaquam: dicet enim: *Ite maledicti in ignem æternum,* cruciatus æternos & perpetuos, nulloque vmquam æuo finiendos. Matt. 25.

O Iesu clementissime, viuorũ simul & mortuorum, Angelorum quoq;, dæmonum, hominum & totius mundi iudex, ne intres nobiscum in iudicium, neue extremũ rigorem aduersum nos exerceas: Si. n. *iniquitates obseruaueris, Domine Domine quis sustinebit:* si omnia scutari, & examinare volueris, si omnes conscientię angulos & recessus excutere: quis quæso saluabitur? quis dignus erit, in gloriã tuam admitti? Si adeo rigide nobiscum agere decreueris, & pro iustitia omnes iudicare: paradisum claudas necesse est, atque omnes adeo in tartara præcipites? nullos enim vsquam iustos reperies. Sed ô dulcis animarum redẽptor, furorem exue, aut saltem minue, miseri- Psal. 129.

cor-

Gen. 49. ricordiam habe nobiscum, neq; in furore tuo nos arguas: &, mitis illius Iosephi exemplo (qui Princeps in tota regione Ægypti, & primus à Pharaone factus, fratribus veterem iniuriam remittens, eosdem exosculatus est, atq; iisdem thesauros suos aperuit) iam index totius mundi constitutus, ac toti mundo imperans, fratribus tuis ignosce: ignosce quæso hominibus benigno eos oculo respice, eosq; gloriæ tuæ visione locupletes redde. Imitare Domine Dauidem, qui vix ad regnum euectus fuit, quin statim omnibus qui de stirpe & cognatione Saulis erant, præteritam iniuriam remiserit. O radix Dauid, cum ad iudicandũ veneris, cum regnũ hoc adieris, ignosce omni posteritati Saulis, generi Adam, ipsis inquã hominibus. Redeat tibi quæso in memoriam nostri te causa è cælo in terrã descẽdisse, nostri te causa cruci affixum, & in eadẽ mortuum, nostri te denique causa ad inferos vsq; penetrasse: post tot igitur labores, post tot ærumnas & molestias, nos perdes & abiicies?

Recordare Iesu pie,
Quod sumus causa tuæ viæ
Ne nos perdas illa die.

Fac igitur nobiscum misericordiam, tuam, nosq. gloriæ tuæ participes effice. Amen.

FERIA III. POST DOMINICAM I. QVADRAgesimæ.

Partitio.

I. *De Ambitione & auaritia.*
II. *De templo.*
III. *De ementibus ac vendentibus.*

Intrauit Iesus in templum Dei, & eiiciebat omnes vendentes. Matth. 8.

FIGVRA.

Exod. 19. MAgnus ille Propheta, & Hebræorum legislator Moyses, cum de Monte Sinai descendens, filios Israel Deum offendere, & illius cultu neglecto vitulum aureum, pessimo sane exemplo, adorare conspiceret: adeo ira commotus est, vt, idolo auerso, confracto, inque cineres redacto, ad expiationem delicti plusquam tria hominum millia internecione deleuerit. Fuit hoc, Auditores, figura, aut præsagium potius eiusce rei, quę in hodierno Euangelio nobis ab Ecclesia proponitur. Videas. n. hic verum illum Mosem, Iesum Christum: qui non de monte Sinai, sed montibus cælestibus descendens, cum Iudæos, illorũ Israelitarum posteros, Deum in templo offendere, domumque suam, vitulum aureum auaritiæ adorando, prophanare, ibidemq; in omnium nationum exterarum scandalum, vendere & emere conspiceret: in tantum indignatus est, vt idolo illo ambitionis euerso & deiecto, vẽdentes & ementes è templo exterminarit, indignũq; hoc facinus merita vltione castigarit. Vt porro vobis rem deductius & latius dicendo queã explicare, gloriosissimę Virginis intercessione, *Aue Maria*, in hunc ei finem recitando, opem Spiritus Sancti postulemus.

I. Timonis Philosophi Apophth. Philosophus Timon, qui ab odio quo in mortale genus hominesque ferebatur μισάνθρωπος est appellatus, cum de malorum principiis ageret, dicere solebat, auaritiam ambitionemq; omnium malorum & vitiorũ radices esse ac propagines. De ambitione res notior est, quã dicere possemus: illa enim primã mundo perniciem inuexit, Angelos è cælo ad tartara præcipitauit, homines perdidit, cęlum corrupit, paradisumq; cœlestẽ statim à mundi primordio inanem ac vacuum reddidit. De auaritia vero quid dicam? illa, illa est, quæ Iudam ad laqueum coegit, diuitem Epulonem ad inferos detrusit, adeo vt nihil rebus publicis perniciosius, ac nihil Ecclesiis teterius aut scelestius reperiri posse videatur.

Figura. Iosue 2. Per duos illos exploratores in domo meretricis Rahab latitantes Iericho & direpta & destructa est: ita quoque auaritia & ambitio sunt veluti duo Satanæ exploratores, qui in pellacis huius mundi domo clam delitescentes, orbem pœne vniuersum in exitium ruinamq; deduxerunt. Duo scelerati illi ac lascini iudices & seniores, in Susannæ pomario Figura. Dan. 14. sese occultantes, honestissimæ feminæ pudicitiam expugnare conati sunt: ad eumdem quoq; modũ auaritia & ambitio duo veterani sunt, scelesti ac tetri: antiqua videlicet flagitia,

quæ clam in animæ hortum voluntatemque ingressa, eam in extremum discrimen adducunt, & ad supplicium rapere conantur.

Sunt quippe duæ illæ pestes, quę tot simonias pariunt, tantam impietatem iniquitatémque inducunt, tot animarum damnationem moliuntur, tantam deniq; motum vitæque perniciem, ac tanta Ecclesię damna adferunt. Nam quemadmodũ Satan Christũ ad pinnaculũ templi euexit, vt inde eum præcipitẽ daret: ita quoq; ambitio instar Satanę animas ad sublima euehit, ad Episcopatus in quã dignitatesque Ecclesiasticas: vt inde casu grauiore ruant & præcipitent. Agrippina Neronis mater, tãta, teste Suetonio, ambitione fuit, vt cognito per oraculũ filiũ, Imperatorem fore, sed matrem in Imperio necaturũ, sitiens honoris & gloriæ dixerit, *Occidat modo imperet.* Hæc porro mulier animam ambitione plenã ad viuum exprimit, illa namq; damnati nõ metuit, modo imperet, modo in Ecclesia pedũ gestet.

Matt. 4.

Agrippinę matris Neronis ingẽs malitia.

Infelix anima, quæ te pessimis hisce cogitationibus adeo immergis, quin tibi ob oculos ponis egregiam illam sententiam, *Quid prodest homini, si vniuersum mundum lucretur animæ vero suæ detrimentum patiatur.* Sed quid? sunt nempe duæ perniciosę illę passiones, quę animas ita discruciant & exagitant.

Matt. 10.

Legimus in libris Iudicum, Philisthæos Sampsonẽ perdere conantes, eum iam excæcatum nouis funibus constrinxisse. Dęmones vero Philisthæi illi infernales vnicam hominis perniciem molientes, cum semel eum iam excæcarũt, ambitione & auaritia, veluti duobus funibus, constringunt. Iudæi quoque Redemptorem nostrum Iesum medium inter duos latrones in monte Caluariæ crucifixerunt: diaboli vero animam, inter duo hæc vitia constitutam, veluti inter duos latrones, in montibus mundi huius, crucifigunt, ac mori cogunt. Duo deniq; illa monstra sunt, quæ hodie Saluator noster, indignans & fremens, è templo suo eliminat. *Eiecit, ementes,* s. ambitionem: & *vendentes*, ecce auaritiam. Colũbos expellit, hoc est ambitiosos: columbas eiecit, hoc est auaros. Primo de domo hac loquemur, ac deinde ad mercatores veniemus.

Iudic. 10.

Matt. 17.

Quod igitur ad primum attinet, sciendum est vocem Templum, & domus in sacris literis, sine discrimine pro Ecclesia capi. Scio quoq; vtramq; esse æquiuocam, ac diuersis rebus applicari posse. Videbis namq; vocabulum Templum interdũ pro templo illo splẽdido & magnifico sumi, quod septem ipsis à Salomone annis exædificatum est: atq; ita vsurpauit David Propheta, *Adorabo ad templũ sanctum tuum.* Interdum vero pro cælo, aliquando etiam pro sacro Christi Iesu corpore, vt, *Possum destruere templum hoc, & in triduo ædificare illud* & alibi: *Soluite templum hoc* Hinc factum est, vt ii qui in passione falsum testimonium daturi accesserant, dicerent, *Hic dixit, Possum destruere templum Dei, & post triduũ reædificare illud.* Imperiti & falsi testes, non intelligitis vocem æquiuocam: ipse de corpore suo loquitur, vos de templo Salomonis eum loqui existimatis. Vox namq; Templum plures notiones habet, at plerumque loca denotat, in quibus Deum adoramus, vt in hodierno Euangelio, *Ingressus in templum.*

Vocabulũ templum

Templum æquiuocè est.

Psal. 5. & 17.

Matt. 27.

Ioan. 2.

Falsorum testimoniũ tor in passione propter æquiuocã verbi significationem.

Matt. 16

Vox illa domus æque late patens est: video namq; ex verbis Dauidis illam pro cælo capi. *Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus*, id est, in cęlũ n sublevabimur. Per eamdem quoq; sacratissimam Virginem Deiparam denotat, dicens, *Domum tuam Domine decet sanctitudo in longitudinem dierum.* Verum relictis amphiboliis illis & æquiuocationibus, dico voces illas Templum & Domus, vt plurimum pro loco adorationis capi. est illud namq; templum, vnde Saluator hodierna die vendentes & ementes eiicit, & vbi mẽsas nũmulariorũ euertit. est illa domus quã domũ orationis & adorationis appellat. Vero n. Ecclesia domus est, cuius ostium fides est; cuius fundamentum, Christus; cuius parietes, fideles omnes: cuius cæmentum, charitas: cuius lapides ipsi Sancti eius possessores, præsules: cuius custodes, Concionatores: & cuius domestici, omnis populus Christianus.

Vox dom' etiã æquiuoca est, ac diuersimode intelligenda est.

Psal. 121.

Psal. 64.

Ecclesia domus est optime cõstituta, ac disposita.

Hæc est splendida & superba illa domus, quam sibi ædificare decreuit æterna Sapiẽtia: *Sapientia ædificauit sibi domum, excidit columnas septem.* Quęnam, vestra quidem sententia, illa domus est, nisi Ecclesia, ab ipsa sapientia constructa? septem illæ columnæ & fulcra, septem Sacramenta sunt, quæ Ecclesiã sustinẽt, & in quæ omnis nostra Religio recumbit.

Prou. 9.

Hinc

Hinc ô infelices hæretici, animæ errantes, colligere datur, vos huius domus mẽbra non esse, cum domus vestra non septẽ: at binis tãtum columnis fulciatur: duo enim vos tantũ Sacramenta, ad summũ tria esse fatemini nõ igitur bene domus vestra fulta est, ruinam minatur.

3. Reg. 10. Construxit Salomon thronum de ebore grandem: & vestiuit eum auro fuluo nimis: & duodecim leunculi in sex gradibus hinc atq; inde constituti totũ hunc humeris sustinebãt, cui teste scriptura, par opus nullo vmquã tẽpore visum fuit. Cũ vero penitius te ô splendide throne considero, Ecclesiæ nostræ splendorem in te ad viuũ expressum mihi videor cõtẽplari. Illa namq; thronus est Salomonis nostri, Iesu Christi: constat totus ex ebore mũdissimo, id est sanctitate, auro charitatis circũundiq; fulget: duodecim eũ fulciunt leones, ipsi scilicet Apostoli, cui nihil vmquam hactenus par extitit aut aliquãdo existet. Atq; vt veteres dixere, humeris Atlãtis fulciri cœlũ: ita hic nouum fulcrum, duodecim leones, duodecim Athlantes, duodecim scilicet Apostolos, qui vniuersam Ecclesiæ machinã sustentant & fulciunt, licet contẽplari. Dauid porro Rex eum tabernaculũ vocat, vbi ait, *In sole posuit tabernaculũ suum*, in oculis scilicet omnium hominum Ecclesiam constituit, vt ab omnibus cõspici posset: qui eam inuisibilem & dicunt & faciunt.

Vt cælum Atlante ita Ecclesia duodecim Aposto is fulcitur. Psal. 18.

Est scilicet Ecclesia, domus illa voluptatis instar propugnaculi, instar turris, instar conopæi ędificata, quã Salomon in Canticis his verbis describit, *Turris Dauid ędificata cũ propugnaculis, mille clypei pendẽt ex ea, & omnis armatura fortiũ.* Tu scilicet, ô Ecclesia, spissa illa es turris, inexpugnabilis, procul ab hostibus, procul a proditorib. sita, quæ suffodi nequit, circumundiq; vallata, propugnaculis circũdata, atq; omni armaturæ genere communita, cui similem in mundo nullã reperire est, denique turris, super petram exędificata, *Et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.*

Ecclesia est turris Dauid. Cant 4.

Matt. 16.

Contemplamini, Auditores, pulchritudinem, splendorem, magnitudinemque huius domus, dimetimini eam circumquaque: cœlo tenus extenditur, & caput inter nubila cõdit: filii eius, qui ipsi sunt Angeli in supernis, homines vero in infernis habitaculis cõmorantur. Et quemadmodum in arca Noe mũda animalia superne, immunda vero inferne habitant: ita plane in Ecclesia fieri certissimũ est: video namq; spiritus illos puriores, atq; ab omni morte a contagio liberos, in summis arcæ huius locis: homines velut immunda, bruta & stupida animalia, in locis inferioribus commorari.

Eius dimensio.

Angeli sunt filii domus huius. Gen. 7. Allegoria

Tanta porro eius latitudo est, vt ab vno populo vsq; ad alterum extendatur, ab ortu solis vsq; ad occasum pertingat, ac totũ terrarũ orbem compleat. Hinc canit in Psalmis Dauid, *Dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.* Fundamenta vero eius adeo depressa & profunda, vt ad centrum vsq; terræ peruenia nt, vt quæ inferno proxima & contermina sit, animæ namq; in purgatorio detentæ eius membra sunt & filii. Ante euidens argumẽtum postulatis: Responde pro me Paule, & dicas, *In nomine Iesu omne genu flectatur* (in hac scilicet domo) *cœlestiũ*, hoc est Angelorũ, *terrestriũ*, hoc est hominũ *& infernorũ* id est purgatorii incolarũ.

Psal. 2. Animę in purgato rio Eccle siæ membra sunt.

Philip. 2.

Conii cite modo ocu os in loci huius pinnas, ac mille hinc inde pendentes gladios videbitis, mille clypeos, mille loricas, mille balistas: tres scilicet virtutes Theologicas, & quatuor Cardinales, septem S. Spiritus dona, septem Sacramenta, octo Beatitudines, decẽ decalogi præcepta, duodecim denique fidei articulos; Quis similem vnquam, ne dicam fortiorem, domum conspexit? Illa nempe est domus super petram ædificata & in rupe cõstructa: quã Propheta *montem in vertice montium* nominat: Dauid vero locum *in montibus sanctis fundatũ*: est deniq; domus, quã Adam exstruere cœpit Christus vero Iesus compleuit cuius rei figuram nunc Audite.

Armamẽta & munimenta Ecclesiæ.

Isa. 7. Psal. 83.

Quẽadmodũ Dauid magni illius tẽpli fundamenta posuit, & materiã cõparauit (quippe à Deo propter cædes & sanguinem perficere prohibitus) verum filius eius Salomon ad fastigiũ perduxit: ita quoq; Adam Ecclesiæ quidem in paradiso terrestri fundamẽta posuit, sed propter peccata à Deo ne vlterius procederet, inhibitus fuit: verũ Iesus secundum humanam naturam filius eius, ipsam perfecit, ac splendidissime consummauit. Cum

3. Reg. 5. Adam Ecclesię fundamenta posuit, sed Christus perfecit.

igitur egregia illa domus super petram ædificata sit, non est quod hæresum hæreticorumque tabiem, aut tyrannorum feritatē pertimescat: persecutiones quippe eam examināt & probant, perq; easdem adaugetur.

Cōceptus insignes. Euoluta iam sunt quatuor annorum millia, ex quo quatuor elementa, quæ instar prędonum aptorumq; totam naturam perdere, corrumpere & euertere conantur, cum cœlo illo Lunari, orbibusq; cœlestibus bellum gerunt: ignis calore, aer euaporatione & exhalatione, terra mephiti, aqua exhalatione, eos diuexant: verum frustra, cœlum namque cedere nesciens omnes illas minas velut inanes euanidasq; irridet. Ita quoque iam à tot sæculis, totq; annorum millibus, domus hæc à quatuor feris tyrannis, mundo scilicet, carne, & diabolo: adiungamus ad hæc hæresim, oppugnata fuit, at numquam ne minimum quidem detrimentum passa. Hinc bene

Psal.128. David. *Sæpe expugnauerunt me à iuuentute mea etenim non potuerunt mihi.*

Iob.2. Subitæ ventorū procellæ & turbines domū Iob euerterūt, ac omnes eius domesticos horrēda ruina oppresserat: at domus hæc nostra nulli est penetrabilis hosti, vt torū minas ridet, cœliq; rabiē, ipsi qdē diluuii vortices,

Gen.7. aquarumq; inundatio magnā illā Noe arcā voluere submergere, verum secuta & omnē cœli iniuriā exsibilans, fine vllo periculo in mediis fluctibus enatauit. *Factum est*, inquit Scriptura, *diluuiū, & multiplicatæ sunt aquæ & eleuauerunt arcam in sublime à terra, vehementer enim inundauerunt, & omnia repleuerunt in superficie terræ: porro arca ferebatur super aquas.* Vnde quoque persecutionū locū hunc expugnare & euertere conatæ sunt, venti & procellę afflictionū semper nauim hāc impetiuere, verū omnib. facta superior, victrix in hoc vsq, æuū perdurauit. Ipsa quidē Dominicę passionis tempestas magno eam imp etu concussit, summaq; vi contendit, vt eam infringeret, aut saltē elumbaret: cum ipsi etiam custodes ducesq; eam deseruissent: verū ipsū caput Christus, eiusq; genitrix Maria, cū aliis quibusdā strenuis bellatoribus, totis sese virib. opponētes, ac de statione ne latum quidē vnguē discedentes, locum suum tenuerunt.

Tu itaq; sancta Ecclesia fortis hæc domus es, superbum hoc palatiū, arx illa regia, splēdida & insignis illa ara, in qua Iesus Christus commoratur, & vbi reipsa, in propria persona, ac vere licet nō videatur, habitat. In cœlis quidē Angelis sese videndum ac contemplandum præbet, at in terra homines eum in Sacramento Eucharistiæ nonnisi sub speciebus latitantem conspiciunt. Tu scilicet domus hæc es, plena sanctitatis, quā idcirco D. Athanasius in symbolo *sanctam Ecclesiā* nuncupauit: domus illa orationis, vt te in hodierno Euangelio Dominus appellat, *Domus mea, domus orationis vocabitur.* Tu deniq; tēplū es, in quod iam Iesus redēptor noster ingreditur: quid ibidē actur', nūc dispiciamus.

Ecclesia domus est in qua Deus vere cōmoratur, licet non videatur.

III. Nusquam Dominus iratus fuisse dicitur, nisi hodie in templo.

Eiecit ementes & vendentes. Ecce in ipso tēpli vestibulo nouū quid & insolitum hic cōtemplor Auditores, saluatorē scilicet Christū ita cōmotū. In tota vitę eius serie, ne minimā quidem, licet omnia scripturæ verba minutatim indagauero, bilis, cholerae aut vehementis alicuius passionis scintillā inuenio, nisi hanc ipsam quā hodierna die tēplum ingrediens demōstrauit. Scio, scio clementissime Domine, ab omnib. te passionib. & affectionibus immunē esse, nihil enim sunt aliud in te passiones quā propassiones quædā nescio tamē vnde hęc tam subita & repentina inciderit indignatio & motus ad iram vehementior? Si peccata ipsa & scelera hūc tibi stomachū mouerūt, iā alia, credo, Domine, vidisti; & sane haud minora, in Samaria, in Iudęa, & in ipsa sancta ciuitate Ierusalē, toties in maiestatē tuā committi. At vidit hic peccatū simonię: quod cū alia peccata extra Ecclesiam fieri cōsueuerint, solū intra Ecclesię parietes & penetralia cōmittitur: atq; hinc factum, vt Domin' irretorto id oculo minime potuerit intueri. Fuit zelus quidā honoris diuini, qui eum ad id faciendū permouit, de quo Dauid cecinit, *Zelus domus tuæ comedit me.* Ponite vobis ob oculos zelū illū Mosis, quo tot hominū millia vitulo aureo victimas immolantia, trucidata sunt: reuocate in memoriā Elię Prophetę zelū, quo quadringētos Prophetas Baal, eo quod populū ad idololatriam, vero Dei numine cōtēpto, incitarēt, gladio interfici iussit. Si quis hæc omnia in mētē reduxerit, ęquissimū profecto Domini factū iudicabit.

Psal.62. *Exod.32.* *4.Reg.10.*

bit, cum eum ira exæstuantem è templo viderit ementes & vendētes exterminare. Discant hinc ipsi Ecclesiæ rectores & Præsules simonias has, hæc peccata publica & in omniū oculis posita, inq; templis vt plurimū comitti solita, digna castigatione multare.

Quinam negotiatores hi sint quos Dominus è templo exegit.

Videamus modo quinam hi vendētes sint & ementes, quinā hi negotiatores, aut quinā potius hi prædones, qui in templis sua venalia velut in officinis exponunt. Vos Episcopi & Ecclesiç Antistites, cum sacros Ordines diuenditis, cum Sacramenta ipsa pretio cōfertis, estis vendentes. Vos beneficiatii cū beneficia vestra distrahitis, aut noua coemitis, estis negotiatores. Vos Ecclesiastici, cū bona Ecclesiæ dilapidatis, cum loco pauperum & egentium, canes alitis, & clancularios concubitus fouetis, prædones estis & direptores.

O tempora! ô mores! referta est hodierna die huiusmodi negotiatoribus & prædonib. Ecclesia Dei: nàm communes iam sunt & oculis omnium ipsæ simoniæ, beneficiorum distractiones & emptiones, ac nefandæ hç direptiones. Quanta porro vestra hæc gloria foret ô Episcopi, si omnes venditionum emptionumq; contractus probe examinatetis! Plurimi enim hoc nostro æuo Iudæ imitatores repeiuntur, qui vbiq; clamant, *Quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradam?* Ecclesia quoq; non amplius locus sanctus dicendus est, sed officina, locus rationum, peristylium, mensa nummularia, aut asinorum nundinæ.

Matt. 26.

Apophthegma Philippi Macedonis.

Resticant mihi in memoriā asini hi, quod dicere solebat Macedonū ille rex Philippus: Nullam esse arcem adeo muniram, nullū locum adeo inexpugnabilē, & imperuiū quin expugnetur, modo asinus auro onustus subire posset: Quo quid aliud significare magne rex voluisti, quam nihil auro esse imperuiū. nihil quod pecunia non expugnet. Idem ipse de Ecclesia iure meritoq; dixero: nullum hodierna die Episcopatum, nullum Prioratum, nullum deniq; in Ecclesiis beneficium reperiri, ad quod asini aliique minus idonei auro muneribusq; viam & aditum sibi non parēt.

Virg. 3. Æneid.

—— Quid non mortalia pectora cogis
Auri sacra fames?

Quamobrē optime mihi rem ille visus est tetigisse, qui iocans aliquādo dixit: Beneficia equos currendo petere, ac promereri sed asinis ea conferri. Miseri vos igitur magistri artium, aut gradus in scientiis adepti, vosq; doctores frustra ad beneficia contēditis, itaque parcite labori: neque enim amplius merita aut doctrina, sed pecunia spectatur: meritis itaque frustra nitimini, cum pecuniç iam obediant omnia. Docent Theologi, prædestinationem in cœlis sine vlla meritorū prçuisione à Deo fieri: equidē, ne minimum diuinç maiestati in hoc derogando, dico, hodierna die beneficiorum collationem sine vllo meritorū respectu in Ecclesia fieri. Non est ergo vobis ô Theologi amplius in meritis spes collocanda, de iis nemo loquatur. tot. n. iam aulicis ea in compensationem facti alicuius conferuntur, tot indulta cōplēda sunt, regia ita gratia prçcedat necesse est, vt virtus in postremis habeatur & dicere liceat, omnia nihil quā metam venditionē & simoniam esse.

Beneficia nō amplius merentibus conferunt.

An non, ô infelices mercatores, ô negotiatores detestandi, Dei numē pertimescitis? an non diuina iudicia formidatis? an non videtis æternç vos damnationi animas mancipare & ad restitutionem obligate? Nonne intelligitis, vos vobis ipsis infamiam ignominiamq. adferre, incapaces & minime idoneos vos ad Ecclesiastica munia obeunda reddere? quando nimirum opus sancti Spiritus, cuius vnius est beneficia bene meritis conferre, vobis ipsis arrogatis, an non perspicitis, ô Simoniaci, rerūque Sacrarum nūdinatores, quanam ratione Deus hodierna die peccata vestra castiget? Ipsemet flagello in manus sūpto ita feruescēs vindictā sumit, alia quippe peccata per alios, per Angelos, per creaturas ipsas castigauit: hoc vnū ipse puniuit. Audiāt itaq; animç illç honoris cupidç, auaritia deprauatç, Zachariç Propherç interminantis verba: *Non erit negotiator in domo Domini.*

S. Spiritus est beneficia cōferre.

Zach. 14.

Vultisne vobis ob oculos ponam, quonā olim modo Deus horrendum hocce flagitiū castigarit? Balthasar Nabuchodonosoris successor, postquā sacra vasa, quç è tēplo Salomonis in Babylonē asportata erāt, p̄fanasset, breui tēporis momento vitā & imperiū amisit? Quid tibi igitur futurū speras nefande Simoniace, q nō modo sacra tēpli vasa sed ipsa Ecclesiç beneficia perdis, destruis & p̄fanas?

Vt fuerint puniti qui res sacras profanarunt.

Daniel. 5.

4. Reg. 5. Giezi Elizæi prophetæ puer cũ res sacras vendidisset, lepra in castigationem peccati percussus fuit. Simon ille Magus, a quo tu nomen mutuatus es, & cuius sub insignibus militas, cum gratiam patrandorum miraculorũ aurro ab Aposto'is redimere vellet: vitam infeliciter perdidit. Et cum traditorum ille princeps Iudas, ac Simoniacorũ coryphęus, postquam Dominum suum Iesum: quo nihil in mundo reperiri poterat pretiosius: Iudæis vẽdidisset: in extremam desperationem inciderit, & infami laqueo vitam finierit: tu qui Ecclesiam vendis, qui beneficia distrahis, an meliorem feliciorem que mortem exspectas?

Act. 8.

3. Reg. 13. Eo quod Ieroboam summũ Sacerdotiũ profanasset, & ineptos ad sublimem illam dignitatem subleuasset: omnes eius posteritas cognatioque deleta fuit, & ipsius memoria in perpetuũ abolita. Et nunc Reges intelligite, qui è cincinnatis & calamistratis aulæ mancipiis Episcopos efformatis. Attendite, quæso, Antistites, qui in seruos & coquinæ ministros beneficia sacra confertis: si hoc eos stipendio pro præstito seruitio ornatis, diuinam quoque vindictam extimescite.

Niceph. lib. 1. Eccl. hist. c. 33. At nondum hic finis. Narrat insignis ille historicus Nicephorus, Constantinũ Iuniorem Imp. Romanorum: eo quod sacerdotii dignitatem vendidisset, sensibus priuatum in miserrimam phrenesim incidisse: dignũ profecto huiusmodi flagitio suppliciũ. Narrat in

Li. 4. Chro. vita Leonis IX. Pontificis Martinus Polonus, Hildebrandum Cardinalem (qui factus deinde Pontifex, Gregorius VII. est appellatus) legatum Apostolicum in Gallias missum, vt simonias, si quas reperisset, aboleret, ac iudicio prosequeretur, in Episcopum simoniacum incidisse: quem huius criminis conui-

Horrenda de Episco. simoniaco historia. ctum in iudicium vocauit, eique litem intendit. Verum cum Episcopus falsos testes produxisset, & ipse Cardinalis vlterius eum conuincere non posset, hac eum tandem oratione aggressus est: Eia relinquamus humanum iudicium, rem Deo potius committamus: nã ad Spiritum sanctum hæc pertinet disceptatio, eius hic honos agitur, ad eum beneficia potissimum Ecclesiastica spectant. Quare age, si legitime ad Episcopatum te putas peruenisse, si à Spiritu sancto electus es canta nobis clara voce, *Gloria Patri, & filio, & Spiritui sancto.* Quod cum nefarius ille Episcopus præ metu pœne exanimatus facere præsumpsisset: versiculum quidem inchoauit, dicens: *Gloria patri & Filio:* ac diuino conuictus iudicio, nũquam potuit perficere: adeo vt cũ ipsum Spiritum sanctum in quem nefarie peccauerat, & in quem impudenter mentiebatur, nominare haudquaquam potuerit.

Gen. 25. O infelices simoniacos, ô infortunatos sacrilegos! Vos estis impius ille & barbarus Esau, qui sua primogenita, quibus ipsa sacerdotalis dignitas annexa erat, misere diuendidit. Respicite igitur, & horũ exemplo tandẽ aliquando sapite, ac similes vobis impendere calamitates certissime credite.

Herod li. 5. Refert Herodotus Persarum Regẽ Cambysem, vni è iudicibus suis, falsitatis conuicto pellem viuo detrahere iussisse, ac eadem tribunal eius conuestisse, quo filius eius Otanes Patri in eo munere succedens, hac ratione admoneretur, æquitatem vt in iudicando coleret, nisi simili quo pater supplicio vellet enecari. Respicite, vos beneficiorum nundinatores templorum vestrorum choros, videte sedilia quæ ascenditis, cathedras in quibus vos ipsos venditatis pellibus conuestitas & corio, sanguine etiamnum madentes, & suppliciis damnationibusq; eorum insignes, qui beneficia eo quo vos modo, & emerunt & vẽdiderunt. Vos vero impii, ac nefarii custodini, qui nomina vestra in rem alienam mutua datis, qui propter rẽ exigui momenti animas vestras, simul & aliorum æternæ damnationi inuoluitis, quo digni supplicio esse videmini? An non Iudæ proditoris vos esse dicam imitatores? Ille namque Dominum suum Iudæis tradidit, vos vero matrem vestram: ille Iesum Christum, vos templum & Ecclesiam: ille æternis est cruciatibus addictus, vos haud dissimiles, nisi resipiscatis, manebũt. Vos igitur prædones illi estis, qui domum Domini nostri speluncam facitis latronum, vitiorum receptaculum ac nefariam lanienam. Hoc tantum vobis solatio sit, non solos vos in Ecclesiis negotiari, verum & alios. Video namque hic etiam columbas.

Quartum vero vos columbæ, malum designatis? & sane nisi peccassetis, vos hodierna die

die Dominus procul à templo suo non eliminaret: at tempus non patitur: Auditores, quid per animalia hæc denotetur, ostendere: quod mihi velim ignosci, verum hoc saltem dixero, in templis (ô impietatem non tolerãdam) diem condici, locum designari, nutus impuros volitare, quibus animi voluntas explicatur. O peccatum & impietatem detestãdam! ô mille abominationem tormẽtis infernalibus puniendam! An non hoc est, domum orationis facere speluncam latronum?

Iterum igitur Domine prædones hos, sacrilegos hos, simoniacos hos è domo tua expelle, nam quemadmodũ magnus ille Abraham è propriis ædibus idololatram Ismaelem exegit: ita quoq; tu summe Abraham Ismaeles hos, proxenetas hos ab Ecclesia sua remoue. Iacob fratri Esau benedictionem præripuit: ita etiam tu Pater æterne, Pater Abrahã, Isaac & Iacob, impios hos Esau, beneficiorũ inquam Ecclesiasticorum mercatores, gratia tua & gloria priua; & vtrumque nobis omnibusque, qui in templo sancto tuo nomen tuũ adorãt, nec negotiationes exercent, cõcede, gratiam inquam hac in vita & gloria post mortem, Amen.

FERIA IV. POST DOMINICAM I. QVADRAgesimæ.

Partitio:

I. *De signis Dei seu miraculis.*
II. *De signo Ionæ, quod sit.*
III. *De signis Catholicorum.*
IV. *De signis Nouatorum.*

FIGVRA.

Generatio praua & adultera signum quærit, & signum non dabitur ei, nisi Ionæ Prophetæ. Matth. 12.

Exod. 7. CVM Israelitarum ille terror Pharao, & tyrannorum omnium facile princeps, experiri vellet, num vere Moyses à Deo missus, ac cœlitus destinatus esset, qui populum Iudaicum è duro seruitutis ergastulo eriperet; statim ab eodem signa & prodigia postulauit, dicens: *Ostende signa.* At videas hodierna die in hocce nostro Euangelio nouos Pharaones, Scribas scilicet ac Pharisæos, qui cum tentare vellent ac certo scire, num Iesus, ille pauperculus Nazarenus, vere Dei filius esset, verus illorum rex, & in lege promissus Messias, accedentes miracula ab eo fieri postulãt: *Volumus à te signum videre.* Ecce postulata eorum. reliquam porro rei seriem adiungam, mox vt Virginem Deiparam salutauerimus cum Angelo dicentes:

AVE MARIA.

Nihil est in rerum natura, Auditores, quo vicinius ad æterni illius & infiniti esse, quod Deum nominamus, cognitionem accedimus, quam ipsa prodigiorum rerumque præter communem naturæ ordinem accidentiũ, & miraculorum patratio. Illa quippe sunt veluti riui, per quos animæ nostræ ad diuinitatis vsq; abyssos conducuntur: illa sunt igniculi & scintillæ, per quas micantem illum Deitatis solem oculi nostri contemplantur. Vix viderat Sareptana illa vidua rediuiuũ filium & statim Heliam Prophetę loco habet, ac veluti à Deo ad salutem domus suæ missum veneratur, vnde ait: *Nunc in isto cognoui, quoniã vir Dei es tu, & verbum Dei in ore tuo verum est.* Quamobrem hoc certum sit, ipsa miracula, quotiescunque contingunt, vera esse diuinitatis indicia: quando enim audio solem ad Iosue imperium stetisse, matrem post partum virginem perseuerasse, corpus solidum vndis inambulasse, fornacem Babylonicam; igne succensam, minime nocuisse, stãtim mihi supernaturalis cuiusdã virtutis ac potentiæ, ab infinito illo Esse procedentis, in mentem venit. Cognouit id Dauid cum ait, *Qui facit mirabilia magna solus.* Vocem *Solus* addit, vt cæteræ creaturæ excludantur, ad quas nulla ratione spectat huiusmodi opera præstare, vt quæ à manu quæ infinite semper moueatur, quæque virtute quadam omnipotente prædita sit, proficisci & fieri conueniat, cum hoc ad solum Deum spectet, & nulli alteri sit concessum.

[Margin: I. — *4. Reg. 17.* — *Iosu. 10.* — *Mar. 6.* — *Dan. 3.* — *Psal. 135.* Solius est Dei miracula patrare.]

Tu solus scilicet es Domine, cuius est miracula patrare: tu solus es, qui summus naturę

peccata dimittuntur an non hæc infinita miracula sunt!

Iosue.8. Quartum porro miraculum fuit, muros ciuitatis Ierichuntinæ; (quæ sexcentis aliquando hominum millibus valide restiterat) ad clangorem buccinæ sacerdotalis corruere? an vestra sententia, minus esse miraculum videtur, peruicaciam peccatorum, quæ non ipsi Ierichunti, verum peccatrici animæ instar muratum est, quæ Dei præcepto, legi naturæ, rationique toti mundo communi resistit: ad vocem Sacerdotum, ad sonum verborum Sacramentalium, quæ instar tubarum Euangelicarum sunt, concidere, ac pœnitentiæ viam sternere? Quænam miracula, ecquæ prodigia in Ægypto facta sunt ad vnicum Pharaonem conuertendum? Hem qui labores, quænam inspirationes, quæ nam admonitiones quænam signa, quænam miracula requiruntur, vnus vt peccator ad bonam frugem redeat, vt relicto peccato in viam virtutis redeat.

Iustificatio & conuersio peccatorum cū ruina murorum Ierichuntinorum comparatur.

Similitudo. Israelitæ cum in Ægyptum famis tempore descendissent, existimantes ibi se quatuor aut quinque ad summum annis mansuros, donec ipsa fames transiisset: quadringentis *Exod.14.* annis in eadem hæserunt, & mortui sunt, ac posteri eorum nunquam nisi per prodigia & miracula egredi potuerunt. Et vero non aliud denotat, Auditores, quam peccatorem, cum in Ægyptum peccati descendit, nunquam redire aut reuerti in patriam posse, nisi Deus prodigia & miracula magno numero edat. *Generatio praua signum petit.* Sunt mili credite, impii, sunt peccatores, qui miracula à Deo efflagitant, quoniam iis necessaria sunt, vt ad vitam & gratiam reuertantur. Verum his non est adeo firmiter inhærendum, aut noua signa expectanda: aliud quippe vobis non dabitur, nisi signum Ionæ Prophetæ: agite pœnitentiam, hoc namque verum Ionæ signum est, & omnium miraculorum miraculum maximum: quamobrem aliud non est quod exspectetis: Neque enim aliud Niniuitæ habuere, non aliud S Maria Magdalena, non Dauid: non denique Petrus Apostolus: aliud quoque vos non habebitis. nam *signum non dabitur vobis nisi Ionæ Prophetæ.* O tempora! ô mores! Totus hodie terrarum orbis in miracula inclamat, miracula postulat, & absque miraculis vix credere posse videtur. Et interea quot in mundo homines reperire est, Deus immortalis, qui vix semel cogitant esse Deum, *esse aliquos manes & subterranea regna*, quiq; nullum putent post hanc vitam locum superesse, in quo animæ prēmiū accipiant, aut quidquam credant à morte nobis in altero esse mundo exspectādum? Quod non à meipso, sed Dauide mihi præeunte asseto, *Dixit insipiens in corde suo, Non est Deus.* *Psal.14.* Vere *in corde suo*: si enim ore & lingua hoc proferre ausus fuisset, omnes eum creaturæ mendacii conuicissent, quæ te confitentes, te prædicantes, per vniuersi mundi climata exclamant. *Ipse fecit nos & non ipsi nos.* Taceant *Psal.94.* impii, taceant Athei: est Deus, nos eum agnoscimus, nos nostrū ei esse ascribimus, quidquid sumus aut habemus, ab ipso profectum est: nihil nostrum est. Quam multos pro dolor, videre est, qui miracula huiusmodi exigunt, qui cum fidem ore confiteantur, in corde tamen eam negant, atq; ita contingit eos hasce blasphemias euomere.

Peni tētia est signum Ionæ.

Omnes creaturæ aduersum impios, Deum esse testantur.

Anne fieri potest, Deum aliquē esse, eumque ita rigidum & seuerum, vt in se delinquētes perpetuis apud inferos torqueat suppliciis? an ne credendum est, in terræ medio ac centro, inferorum locum esse, perpetuis ignibus exæstuantem, in quo damnati & dæmones inauditis cruciatibus castigentur? *Magister*, ô doctor Sorbonice, *volumus à te signū videre*, credere non possumus, ostende, miraculo rem declara, athee, fiat, audi Isaiam regi Achaz loquentem, *Pete tibi signum à Domino Deo tuo, in profundum inferi, siue in excelsum supra*: id ipsum & ego tibi inclamarem. Superne namque videas Angelos cælo depulsos, ac beata Dei visione priuatos, in maximā infelicitatem prolapsos. at quonam prolapsos? in infernalē abyssum. ac flammarū locum. Magnū id profecto signum est. Deiice oculos, & audies eiulatum, lamenta, ac desperatione plenam vocem illam Epulonis, *Crucior in hac flamma.* Intuere Dathan, Core, & Abiron cum tabernaculis suis, terra dehiscente, voragine absorberi: contemplate incendium, & deuastationem Pentapoleos, & dicito nobis. vbinam hæc omnia contingāt, quo in loco

Inferos esse.

Isa.7.

Luca.16.

Num.16.

Gen.19.

esse signa? Vis videre miracula: aperi oculos, & caliginem ac velamen cæcitatis ab iis remoue, ac cũ Propheta regio dicito, *Reuela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua.* (Psal. 118.) Pertinaciam exue, fidem humilitatemq; amplexus, & videbis hic substantiam vnam in aliam conuerti, accidens sine subiecto subsistere, quantitatem sine loco esse, ac corpus pluri-mis locis existere, nullum tamen locum occupare, corpus inquam gloriosum nõ demõstrans gloriam: an non hæc vere miracula dicenda sunt? an non tibi hæc signa certissima esse videntur? nihil tu horum omnium credis, at credit Dauid dicẽs, *Memoriam fecit mirabilium suorum misericors & miserator Dominus, escam dedit timentibus se.* (Psal. 110.) Quamobrem qui omnia miracula, quæ è cælo proficisci possunt, in vnum conglobata, ac veluti in compendium redacta videre desideret, ac Sacramentum hoc accedat: Deus enim, cum corpus hic suum nobis in cibum ælargitus sit, omnia profecto miraculorum genera simul veluti in scenam produxisse videtur.

(Obiicit hæretcus nullum amplius in Ecclesia miraculũ patrari.) Ne vlterius procedatis, ô Romani, inclamant etiam ministri, dicitis virtutem & potentiam miraculorum in vestra Ecclesia reperiri, atq; hanc de Babylone vestra opinionem diffunditis: Sed ipsum falsissimum est. nihil enim adeo ab ea alienum. iam enim a longo tempore fons ille miraculorum exaruit: cum fide vbiq; gentium diffusa, & stabilita, amplius iam necessaria non sunt. Erras insensate ministelle, erras, & quidem crasse, & ignoranter. (Centuriatores miracula enumerarunt, quæ in vnoquoq; sæculo contigerunt, idque vsq; ad sæculũ vndecimum.) Si enim Centuriatorũm vestrorũ centurias, eorumq; annales legisses, vidisses procuuldubio, vt vbiq; ad singulos annos, ad singula sæcula, miracula, vsque ad vndecimum sæculum enucleate, enumerent, ac nil nisi miracula concrepent. Si temporis ratio permitteret: equidem te per omnes veterum annalium memorias, perque historiarum omnium campum exspatiaturus deducerem, simulq; tibi ad oculum ostenderem, miracula ad nostra vsq; tempora, & in hodiernam vsq; diem in Ecclesia vigere ac permanere.

(Miracula potissimũ fiunt, vt) Nostin, vero in quo miraculorum operatio consistat, aut quam ab causam Deus eadẽ fieri permittat? ipse tibi per transennam dicã, non tam ea ad confirmationẽ aut stabilimẽtum fidei: quã ad gloriç diuinç manifestationem fieri: (per eadem Dei gloria manifesta reddatur.) quin & aperte re docebo, etiam hodierna die & quotidie, in Ecclesia miracula patrari. At non tibi ipsa Ecclesiç Sacramenta vera esse miracula videntur? An non vere miraculum videri queat, aquam quæ corpus in Baptismatis Sacramento lauat, animã simul à peccato abluere? (Quotidie adhuc in Ecclesia miracula fiunt.) an non miraculorum omnium maximũ fit, peccatorum ad gratiã reditus; & iustificatio, quã quotidie in Ecclesia fieri cõspicimus? Sane, vt vere doctor Angelicus; Scholasticorum facile princeps; Sorbonicorum columẽ, ac religiosorum decus, D. Thomas ait, *Iustificatio & remissio peccatorum est maximũ opus Dei*, quotidie tamen eam in Ecclesia contingere videmus. Quin etiam ignis ille infernalis, qui in damnatorum animas, & in dæmones agit, qui spiritus sunt (D. Thom 1. 2 q 113.) huiusmodi actionum incapaces (cum purgatorium ipsum denegetis) an non cum miraculo illic agit & operatur? Quamobrem gens praua & adultera, nolite amplius signũ quærere, aliud non habebitis q̃ Ionæ Prophetæ; & nisi eodem quo Niniuitæ modo pœnitentiam egeritis, simili flagello castigabimini, ac simile periculum incurretis.

IV. Verum iam satis superq; vos è nobis signa postulastis Caluinistæ, iam nos è contra a vobis signa postulamus & miracula: *Magister volumus à te signa videre.* Qui sitis, vnde missi, quãdo veneritis, & quid inter nos agatis? Ad eundem plane modum olim Tertullianus Valentinum & Apellem vtrunq; hæreticum interrogauit: *Qui estis vos, quando venistis & vnde venistis, quid facitis inter nos?* (Lib. de præscrip. hæret.) declarate nobis qui sitis, ostendite nobis miracula. Caluine volumus à te signum videre, cum nimirum te missum extra ordinẽ iactas: (Ostẽdant hæretici miraculis, à quo missi sint.) Alcoranus tuus recẽs est; nuper inuẽtus, bibliis nostris penitus repugnans: cum tua reformata Religio scateat paradoxis, plena sit prodigiosis doctrinis, cum omni antiquitate pugnans, blasphemiis, sacrilegiis, cõtradictionibus, priuationibus, negationibus, reb⁹ nullius momenti, & apinis tricisq; ac germanis gerris sit refertissima: interea tamen immediate à Deo te missum iactitas; profer igitur tua miracula, pduc tuç auctoritatis testimonia, promas quibus tibi credere possimus literas,

tetas, profert tabulas, *Volumus à te signum videre.*

Quemadmodum enim in omni bene instituta republica læsæ maiestatis crimē haberi cōsueuit, si quis absq; plena Principis auctoritate milites conscribere, & exercitū in regno aliquo colligere conetur. Ita quoq; tu Caluine, (proh rem indignissimā!) tympana pulsare, & tubam inflare in omni Ecclesiæ dominio ausus es: ac milites cauponarios, leuis armaturę equites, Lurcones & helluones & homines insensatos conscribere, non exhibitis litteris quibus te missum ostenderes auctoritatē stabilires, non exhibito breui aliquo, aut decreto magni illius Ecclesiæ Monarchæ. Vere igitur vos lęsę maiestatis rei: tum diuinę tū humanæ: vos rebelles, vos turbulenti: vos deniq; seditiosi estis, ita vt vere Pontifex dixerit Innocētius: *Non sufficit, quod quisq; dicat se esse missum à Deo, hoc enim omnes haeretici iactitant, sed oportet suam missionem probare per miracula.*

Innoc. III. de haret. c. Cum ex iniuncto.

Hinc igitur discatis oportet, ô Catholici, & vos imprimis, qui seducti & errore excæcati estis: omnes hosce ministros pseudoprophetas esse, cum nunquā opare aliquo supra communem naturæ ordinem edito, vt ipsa miracula sunt: vnde missi & à quo commonstrare potuerint: & cum summus ille Deus nūquam legem aliquam promulgauerit, quam non simul & miraculis confirmarit: & cum nullum vnquam in mundum ad nouā aliquā doctrinam docendam miserit: quem non pariter & miraculorum dono decorauerit, vt ii ad quos missi erant: & quibus prædicaturi venerāt, hinc crederent illos à Deo vere esse destinatos. Video Eliam in legem Moysis cum Prophetis Baal disputantem ad miraculorum patrationem descendere. Lex ipsa in monte Sinai dabatur cum sonitu tubarum & fulgurum, *& ecce cœperunt audiri tonitrua, ac micare fulgura & nubes densissima operire montem, clangorq; buccinæ vehementius perstrepebat.*

Omnes quotquot à Deo missi fuere ad nostram doctrinā edocendā, semper donū miraculorū patrandorum habuere.

3. Reg 18.

Exod. 18.

Quo quid aliud edocemur, quam legem & doctrinam à Deo missam, & mittendam, semper miraculis stabiliendam, vt iis quibus annūtiaretur, de eius veritate constaret. Moses à Deo electus & missus, vt in Ægypto populi rebus patrocinaretur, & Pharaoni, quo Hebræos captiuitate solueret, suggereret, virgā habuit miraculis insignē, quæ in testimonium esset eum vere & legitime a Deo missum. Daniel Propheta ab eodem, & ad idem omnino negotium in regnum Babylonicum missus miraculorum donū habuit, vt somnia scilicet explicaret, cogitationes internas aperiret, & intimos animi recessus declararet, leonum feritatem compesceret, instar agnorum eos mansuetos redderet, vt senes impios & peruersos conuinceret, innoxias Susannas defenderet, Regum denique cogitationes interpretaretur. An non vere nobis illa miracula videntur? Ipse quoque Dei filius Iesus Christus, à Deo ipso sine vllo medio in hunc mundum missus, vt legem gratiæ hominibus promulgaret, miraculorum virtutem cunctipotentem secum attulit, *Opera quæ ego facio, ipsa testimonium perhibent de me.* Ipse quoque Satan tenebrarum princeps, sitire desiderans num austerus ille ieiunator in deserto, vere Dei filius esset, petiit vt miraculum aliquod ederet: *si filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant.* Diceris quidem inquit oppugnator, Messias esse, ac nouus Hebræorum legislator: at ipse mihi persuadere vix possum, nisi miracula à te videam patrari, *dic ergo vt lapides isti panes fiant*: hinc ostende missionem tuam. An non meministis legationis illius quam Ioannes Baptista ad Christum destinauit? in qua cum legati à Christo petiissent, *Tu es qui venturus es, an alium exspectamus?* Tune Messias es, tune Filius Dei es? tune ille legislator quem in lege promissum præstolamur? Christus aliud non respondit, quam quę patrabat miracula, dicens: *Ite dicite Ioanni, cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, mortui resurgunt, & pauperes euangelizantur.* Ac si dicere voluisset: Ite: ne amplius dubitetis, miraculis enim me esse demonstro, cum cæcis visum, claudis gressum, leprosis sanitatem conferam, mortuos denique ad vitam reuocem. Atque hæc missionis meæ sunt insignia, ac literæ patentes.

Exod. 4.

Dan. 14.

Christus nouā doctrinam promulgaturus miraculorum donū habuit.

Ioan. 10.

Matt. 4.

Matt. 11.

Hinc igitur manifestum euadit, eos qui à Deo sese ad nouum Euangelium prædicandum missos glorientur, litteras extraordinariæ suæ missionis in promptu habere debere, donum scilicet miraculorum. Quamobrem,

cum.

cum vos Caluinistæ hac de re gloriemini, & huiusmodi vos esse iactitetis: exhibete nobis sigilla vestra, tabellas, paragraphos, ac signa litterarum vestrarum. Hoc ipsum quoque olim à Gnosticis testis ille antiquitatis requirebat Tertullianus, *Probent*, inquit, *se nouos Apostolos esse. Volo virtutem eorum proferri: agnosco vero maximam virtutem eorum, qua Apostolos in peruersum æmulantur. Illi enim de mortuis suscitabant, isti de viuis mortuos faciunt.* O diuinam & omni laude dignissimam sententiam! irridet ille hæreticos ac quodammodo nefaria Caluini miracula præsagit, quibus hominem, quem viuum ad vitam reuocare putabat, mortuum reddidit, vt multi auctoritate graues scriptores, ac cum primis Surius, & Bolsecus commemorant.

Lib. de præscript. Irridet sui temporis hæreticos Tertullianus, quod miracula edere non possent.

Ipse quoque Des. Erasmus, licet non vsque adeo boni in fide Catholica nominis, Lutheranos semper exagitabat, ac miracula ab iis efflagitabat: atque hoc inter cætera: *Non credebatur Apostolis, nisi miraculis fidem astruxissent doctrinæ: nunc quilibet sibi postulat credi quod affirmat, se habere spiritum Euangelicum. Apostoli quoniam excutiebant viperas, sanabant ægrotos, excitabant mortuos, ita demum creditum est, & vix creditum est paradoxa docentibus. Nunc cum iuxta communem opinionem adferant pœne παραδοξότερα nullus adhuc illorum exstitit, qui vel equum claudum sanare potuerit.* O verba omni præconio dignissima! & quã bene hæc scripsisti Erasme?

Erasmus in diatriba sua de lib. arbitr.

Lutherus porro auerno oriunda pestis, quæ totam Germaniam contagio suo infecit, impudenti sane & arroganti respõso hoc à se auertere conabatur: ita namq; in comment. in Psal. 44. *Eructauit*, scripsit, *Obiciunt*, inquit, *Papistæ fidem me meam, & doctrinã miraculis non confirmasse. Quibus respondeo, hoc maximum esse miraculũ, & maius miraculis vnquã factis, quod doctrina mea in tam breui tempore sine vllo miraculo se dilatauerit.* Notate quæso perfrictam hominis frontem & supercilium. *tantum hoc namq; miraculi habet, quantũ lapides deorsum tendere.* aiebat magnus ille Angliæ Cancellarius Thomas Mor. ipsa etenim morum libertas, ipsa voluptatis concessio, & conuientia in sceleribus, ipsa coquina ac taberna, homo scelestissime, tãtam tibi hominum multitudinẽ adiunxerunt, vt mirum non fuerit, doctrinam illam ad vulgi aures & palatũ accommodatam, in tantum tantillo tempore inualescere ac propagari potuisse.

Lutheri arrogans respõsum.

Audite egregium, huicq; rei maxime quadrans Callistæ meretricis apophthegma: quæ cum Athenis, vbi corpus suum vulgabat, plurimorum adolescentum animos, qui Philosophiæ operam dabant, voluptatibus inescarẽt, atq; à scholis auerteret, quadã die Socrati iocãs dicebat: Qui fieri dicam doctissime Socrates, vt doctrina & philosophia tua neminẽ amasiorum ad te queas adducere, quando tot ipsa à ludo tuo adolescentes amoribus meis irretitos, abduco. Cui Socrates quam promptissime respondit: *Tu ad voluptatis decliuia, ego ad virtutis ardua traho* atq; ita non est mirũ plures tibi adhærescere, teq; sequi. Orientis ille Antichristus Mahometus, dicere solebat, Christum quidem miraculis fidem suam confirmasse, armis vero & gladio se suam: at vos Luthere & Caluine merito vos vestram libertate voluptateq; astruxisse, dicere poteritis. Porro, hæretici nolite amplius signum quærere, nolite miracula efflagitare: constat quippe vos pseudoprophetas esse, ingestos ac quodammodo intrusos lupos, ac ministros Satanæ. Missionem. n. non ostenditis, auctoritatis datæ decretum vobis non est, patentes denique non exhibetis. Quamobrem Catholici hos veluti pestes & orbis perniciem remis velisque fugite, ac furias hasce infernales cauti pertimescite.

Callistæ meretricis dictũ Socrati.

Mahometus aiebat se doctrinam armis stabiliuisse.

Tu porro fidelium omnium caput, Ecclesiæ princeps, hæresum exstirpator qui, facis mirabilia magna solus, quiq; miracula in Ecclesia cum necesse, & visum fuerit, operari nõ cessas: hodierna, quæso, die ea in peccatorum gratiam declares, *gens praua* namq; *signũ quærit*. Operare quæso magnum hoc miraculum, iustificationem s. eorum, peccatis eorũ ignosce, vincula quibus captiui detinẽtur disrumpe, atq; è peccatis, in queis veluti sepulti & obruti iacent, educito. Genti autẽ huic adulteræ, hæreticis. s. ac Nouatoribus aliud signũ dare noli, quã vt, ô Domine, qui *non vis mortem peccatoris*, ad te conuertantur. aperi igitur & reuela oculos eorum vt errore agnito ad te conuertantur, volũtates eorũ immuta, animos Ezech. 33.

pertinaces emolli, ac misericordiam ad te reuersis exhibe.

Fecisti, ô Domine, tot in Ægypto prodigia, tot miracula ad vnius Pharaonis animũ emolliendum fecisti: idipsum quoq; in tot animarum obduratarũ salutem præsta. reduc ad Ecclesiæ tuæ caulam oues errãtes, ô pastor benignissime: vt tam ipsi quam nos, sub eodẽ Deo, sub eodem Redemptore, eodem pastore, & in vna eademque Ecclesia viuentes humiles tibi hac in vita gratias, & laudem in altera reddamus. Amen.

FERIA V. POST DOMINICAM I. QVADRAgesimæ.

Partitio.

I. Quanta vis insit orationi.
II. Quæ sint partes orationis & orantis.
III. Quæ voces Chananææ, quæ Christi.

Domine fili Dauid miserere mei, filia mea male à dæmonio vexatur. Matth. 15.

FIGVRA.

2. Reg. 14. CVm vidua illa Thecuitis vnicum qui sibi restabat filium, quemq; illa singulari amore prosequebatur, ad mortem postulari, suppliciisque iam iam à cognatis subiiciendũ videret: gemens atque oculos lachrymis suffusa Regi Dauid principi suo ad pedes supplex procidit, humilique obsecratione ne se seméq; suum deleri & familiæ nomen extingui sineret, ac filio vitã hanc & communem spiritum concederet, postulauit. Idipsum mihi hodierna die videre hic videor Auditores. Ecce enim hic mulierem Chananæam in scenam prodeuntem: quæ cum filiam sibi charissimam, quam illa, vti oculos diligebat, ab æterna iustitia ad necem postulari videret, vt de ea tartarei illi Carnifices, idest diaboli, supplicium, misere eam torquendo, sumerent, Redẽptori Iesu Christo, Domino suo naturali supplex ad genua aduoluta est, & lachrymãs ac suspirans filiæ sanitatem suique conseruationem efflagitauit. Insigne argumentum est, Auditores, latius id vobis deducendo explicabo, si Virgini prius salutationem impetrauerimus: dicamus igitur cuncti.

AVE MARIA.

Sublime illud ingenium Aristoteles, & omnis quotquot à duobus aut tribus annorũ millibus exstitere, Philosophorum turba, nihil adeo in rerum natura, quam occultas illas qualitates in cælis latitantes, quas influxus vocamus, admirati sunt. Magna quippe eorum vis & potentia: adeo vt omnia, quæ supra communem naturæ cursum in elementorum dispositione contingunt, eisdem velut causæ primariæ, ac singulari ascribi queant & imputari. Si enim ab iis causam fluxus & refluxus in mari, & quid Euripum reciprocare faciat quid metalla sub terra sita excoquat, ac sublimet: quid in ossibus medullã exsiccet, ac redire cogat: cur magnes ferrum, ac succinũ paleas & festucas ad se trahat, inquiras: nulla alia ratione data, ad influxus cælestes & operationes occultas statim descendent. I. Influxus cælestes maxime admirantur Philosophi.

Influxus porro occulti orationis longe maiores & præstantiores sunt influxu illo cælesti, eorumque effecta magis admiranda: vires eorum naturam superant, ac longe supereminent. Sensit hoc vt præclare omnia, flumẽ illud aureum eloquentiæ Chrysostomus, in homiliis in epistol. ad Ephesios: *Orationis*, inquit, *vis naturam superat*. vires porro eius iam aperiam. Influxus orationis sunt lõge præstantiores influxibus cælestibus. *Coment. in Eph ser. 13.*

Fuit ipsa Moysis & Aaron oratio, quæ terram fecit dehiscere, vt Core, Dathan, & Abiron deuoraret. Fuit oratio, quæ maris Rubri sinum aperuit, ac sexcenta hominum millia, præter vxores ac pueros sicco pede traduxit. Fuit trium puerorum oratio, quæ rabiem camini cohibuit, calorem compressit, ardorem & flammam in fornace Babylonica exstinxit. Fuit Iosue magni illius Israelitarum ducis oratio, quæ solem stare fecit, & vlterius vetuit procedere: atque Ezechiæ, vt eiusem è contra vmbra retrocederet. Quid Plura? Eliæ oratio omnem cælestium influxuum cursum impediuit, atque omnium Planetarum potentiam virtutemq; ad nihilum redegit, adeo vt tribus ipsis annis & medio pluuia in ciuitatem Samariæ non descenderet. Oratio ignem cælo fecit *Num. 16.* *Exod 14.* *Dan. 3.* *Iof. 18.* *Isai. 38.* *3. Reg. 17.*

fecit descendere, & hunc ita vehementem, vt etiam lapides & saxa consumeret. Oratio denique mortuos resuscitauit, farinam multiplicauit, oleum per Prophetarum manus fecit in immensum excrescere.

3 Reg. 18. 3 Reg. 16. 4 Reg. 4. Mirabiles orationis effectus.

Anne vnquam de huiusmodi influxibus loqui audiuistis ô Philosophi? Anne potest corpus, quadraginta dierũ spatio, sine cibo, solo naturæ auxilio, integrum permanere? Præstitit id oratio, primo quidem in Moyse super montem Sinai: deinde in Elia, in solitudine Horeb: ac longo deinde post tempore in desertis Palestinæ locis, in Seruatore nostro Christo Iesu. Anne natura efficere potest, vt corpus solidum, ferrum quoque & quidquid graue est, super aquas instar pluuiæ supernatet? Efficit oratio. Video namque Petrum super mare veluti in terrã ambulantem, & in aquis non secus ac in pauimento incedentem: *& descendens Petrus de nauicula ambulabat super aquam.* Video ad Helisæi iussa ferri frustũ velut leue & plumeum in flumine natitare. Vere igitur, ô admirandam orationis vim! exclamem.

Exod. 34. 3. Reg. 19. Matt. 4. Matt. 14. 4. Reg. 6.

Tradunt naturalium rerum scriptores in mari pisciculũ esse. Græcis quidẽ Echineida, Latinis vero Remoram dictum, cuius hanc esse vim aiunt, vt etiã in medio Oceano plenis expatiantes velis, ac ventis tumentes naues sistat: huic si orationem pisciculo similem dixero, haud multũ mihi erraturus videbor: ipsa namq; est pisculus in lachrymarum mari natitans: Ipsa est Remora, quæ maximas licet naues in mari mundi huius fluctuantes vnico momento sistit ac moratur. Euagentur & discurrant maxime tentationum infernalium naues, prout lubitum fuerit, ventorum procellæ, quantum potuerint, insurgant: minimus ille pisciculus oratio, in pietatis vndis euagatus, potis est illas sistere, atque tranquillitatem superinducere.

Pisciculus remora cum oratione collatus. Arist. l. 2. de hist. anim. cap. 14.

Anne meministis disceptationis illius & disputationis, in docto illo septem Sapientũ conuiuio habitæ, inter Philosophos & Reges, vt quid in mundo fortissimum foret, hæc ratione inquirerẽt & intelligerent. In quo cum Æthiopiæ Rex sententiã dixisset, ipsam rerum dominam Fortunam omnib. fortitudine antecedere: eius opinione Thales confutata esse

Plut. in cõuiuio Sept. Sapien.

dixit Necessitatẽ, quippe quæ omnia & perfringeret ac domaret. O miseri ethnici! nondum aliquis vestrum ad veritatẽ peruenit. vestræ mihi venia in hanc liceat disputationem descendere, sinite me meum quoq; symbolũ conferre, ac libere quid sentiã exponere: nullus adhuc vestrum veritatis scopum tetigit, quare ego pro meo symbolo dico, omnium rerum fortissimam esse orationem. Illa namq; dæmones fugat. *Hoc genus dæmoniorum non eiicitur nisi in oratione & ieiunio.* illa siquidem de Angelis triumphat. Iacob Patriarcha tota nocte cum Angelo luctatus, adeo eum defatigauit, & orando obsecrandoq; molestus extitit, vt cum benedictione ab illo dimissus sit. Hic Iacob ipsa est oratio, quæ cælo quodammodo importuna existens, ac precibus veluti fatigãs, impetrat quod postulat, victoriamq; insignem consequitur: *regnum quidẽ cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* ante omnia vero ipsæ preces & oratio.

Gen. 32.

Potens ille Monarcha Assuerus, centum ac viginti septem prouinciis imperitãs, ab India nimirum vsq; Æthiopiam, in tantũ venustate ac pulchritudine humilis Estheris captˀ fuit, vt eius sese meritis submittens, vltro ac sponte ei promiserit quidquid illa demũ esset postulatura, *Etiamsi dimidiã partem regni petieris, dabitur tibi.* An non tu ô speciosa Esther, adeo regi grata existens, præstantiam & excellentiam orationis declaras? haud dubie oratio est venusta illa regina, tantis meritis gratiisq; decorata, vt summus ille ac cælestis Assuerus, verus totius mundi rex, amore eius fuerit irretitus, vt omnia postulata libentissime concedat. *Omnia quæcumq; orantes petitis, credite accipietis, & fiet vobis.* Quam igitur grata & cara oculis diuinæ maiestatis existis? tu enim es delitiæ Altissimi, cælo gratissima, te nihil in mundo aut fortius reperitur aut validius, tu Deum superas, idque in manu fœminæ, & ipsius quidẽ peccatricis, imo vero Chananææ. Atque hæc esto concionis nostræ & Euangelii hodierni materia: *Egressus Iesus secessit in partes Tyri, & Sidonis, & ecce Chananæa.* De Chananæa igitur hac, deque eius obsecratione verba faciamus, ac deinde de responso, quod à Domino accepit.

Esther 5. Oratio collata cũ regina Esther. Marc. 11.

Ac primò quidē, mulier hęc Chananæa dicta fuit, quod de progenie Cham qui filiorū Noe vnus fuit, vt Lactantius Firmianus ait, orta esset, qui cum maledictus à patre fuisset, in eam mūdi partē secessit, quę hodie Arabia nominatur: & eam nomine suo Chanaan nūcupauit, è qua fœmina hæc pgenita fuit, vnde Chananæa nūcupata est. Verū ô animę pię ac fideles, si ipsam orationis tabulā ad viuum colorib. suis depictā, ac pulchritudine, feruore, & reliquis suis insignib. ac pprietatib. adumbratā, numquā videre vobis contigit: hęc profecto mulier eā manu sua delineatā apertissime demōstrabit. Nihil sane vnquam huiusmodi vidisse memini. Ostēdit illa hic fidē, qualem vix quisquam credat, *O mulier magna est fides tua*. Patientia & perseuerantia incredibili sese munit, *Ecce clamat post nos*, aiunt Apostoli: humilitatem pręsefert admirabilem, cum se pauperem catellam vocat: *etiam Domine, nam catelli edunt de micis*. Atque hinc discamus oportet, orationem sine fide nullius penitus esse momenti, sine humilitatē deficere, sine perseuerātia nihil obtinere. Ita vt currus triumphalis orationis, trib. illis insignib. rotis feratur quibus si quartam, nempe charitatem, adiunxeris, igneum illum Elię currum habueris: ille namque igneo curru in cęlum translatus fuit, quemadmodū sacra scriptura ceu rem admirabilē & miraculi plenā ob oculos ponit. at oratio rem longe mirabiliorē efficit: quippe quę currus est, q quatuor rotis fertur, igne charitatis exęstuās, & animas, nō per aërē, vt currus ille Eliā verū ad tertiū vsq; cœlum, vti D. Paulū, transferēs, & subleuans.

Lib. 2. c. 14.

Oratio in curru quatuor totis inuecto triūphat.

4. Reg. 2.

Oratio animas instar S. Pauli vsq; ad tertiū cœlum rapit.

Chananęa igitur hęc mulier pręclaris hisce virtutibus decorata, *Egressus de finibus illis*, terram Chanaan, id est maledictionis, relinquens, in Iudæam venit & Christum Dominum accessit. O felicem accessum, ô fortunatum aditum! Iesus ille mitissimus accedit, & humilis illa Chananæa obuiam processit. Quibus in rebus insignia mysteria latitate credendum est. Hinc etenim discatis oportet, peccatores, quantis spatiis Deus è cœlo eum gratiis & benedictionibus descendit, iisdem vos è terra Chanaan id est peccato, mundum relinquendo egredi, & quando gratiam suam præuenientem offert, eidem cum gratia cooperante debere obuiam procedere, ita vt quēadmodum Deus à parte sua progreditur, ita vos à vestra similiter progrediamini. Quod insignibus vobis allegoriis & similitudinibus declarabo.

Vt Deus gratiā nobis offert, ita quoq; ad eam tempiēdam anima pręparanda est.

An non meministis eius, quod in Numerorum libro legitur? quomodo scilicet duo viri in desertum Sinai venerint, botrum è vitibus Chanaan humeris suis in vecte portantes. Qua re edoceris peccator botrum salutis tuæ, quamdiu in deserto mundi huius erras, & habitas, adeo grauem esse, ac tanti ponderis, vt à duobus ferri eum necesse sit à Deo scilicet, hinc tibi bona inspirante, & à te illinc gratiæ datæ cooperante.

Christus Dominus onustus ad montē Caluariæ progrediens, cruci portandæ solus sufficiens præ pœnarum dolorumq; acerbitate, non fuit, opus s. erat vt Simon Cyrenæus ei succurreret, vnde factū est, vt duo simul onus hoc portauerint. Quo quid aliud declaratum fuit, quam Deum solum saluti nostræ non intendere, verum nostrum quoque esse manum operi admouere, ac crucem cum eodem ferre. Ipse quidem pro nobis satisfecit, & pro totius mundi salute in cruce mortem passus est: hæ eius partes fuere: verum nos nobis eius satisfactionem, ac merita passionis & crucis applicemus, hæ erunt nostræ.

Matt. 27.

Solus De' salutē nostram operari non vult, homo simul cooperetur oportet.

Axioma hoc est Aristotelis, quod huic rei optime visum est quadrare, *homo hominem generat & Sol*, de iustificatione autē merito dicere poterimus, *Deus & homo saluāt hominem.* An non nouum hoc & insolitū videtur ô docti? Testem huiusce rei habeo Aug. *Qui fecit te sine te, non potest saluare te sine te.* Deus in molari huius creationis sine vllo tuo labore aut molestia contriuit, verum nisi tu ipse cooperaris saluare te non valet, esse tibi solus dedit: at salutem solus dare non potest. Egregium porro & illud est, quod Scala Iacob vna extremitate tangebat cælum & altera terrā, ipsique Angeli eidē innitebātur. Scala iustificationis extremitate vna quæ Deum gratia sua præuenientē repręsentat, tāgit cælū altera vero terram, id est hominē cooperantem, ac in ea animę discurrūt, atq; instar Angelorū saluantur. An non hæ præclaræ figuræ sunt; modo veram historiam declaremus.

Arist. 2. Phys.

Gen. 28.

Et ecce

Et ecce Chananaa egressa de finibus illis. Eisdē quibus Iesus spatiis è Sidone & Tyro venerat Chananæa è Chanaan, & finibus eius egressa est. O rem notatu dignissimam. Mulier hæc, vt Euangelii verba sonant, non modo maledicta hac terra egreditur, verū etiam omnib. finibus eius. *Egressa est de finibus illis.* Neque enim satis est peccatum relinquere, verum ex omnibus quoque eius finibus nos egredi necesse est, cunctasq; peccati occasiones fugere. Non satis est, ô matronæ, peccata sacerdoti confiteri: nondū finibus eorum egressæ estis. Video quippe adhuc cineres & pulueres in capitibus vestris, nō quales in die cinerū pœnitentię loco vsurpastis. Video adhuc tinctas illas genas, ac purpurissatam faciē, video ad vos nudo pectore lasciuientes video etiam num fastigiata illa crinium paramenta, ac calamistratos capillorum nodos. Verum omnibus hisce occasionibus egrediendum est, huc vos hodie Chananæa illa inuitat, atque hanc in rem nouas adhuc figuras notate.

Non satis est peccatum relinquere, verum fugiendæ sunt quoq; peccati occasiones.

Figuræ.

Præceperat olim filiis Israel sub Pharaonis imperio cōstitutis Deus, vt cum tota familia, gregibus omni deniq; substantia Ægypto egrederentur. *Cuncti greges pergent vobiscum, non remanebit ex eis vngula.* Quadrat hoc in vos, ô peccatores, qui sub duro infernalis illius Pharaonis imperio & captiuitate detinemini. Egredi vos Ægypto vult Deus, peccata scilicet ac nullam in eo occasionem relinquere, quæ forsassis iterum ad id vos inuitaret. Loth è Sodoma cum tota sua familia egressus est, nihilq; in ea reliquit, cuius amor eodem illum compelleret. Egredimini igitur vos Lothi, & egredimini peccatores è Sodoma, id est flagitiis & peccatis vestris, timete fulmina, credite Angelis, confugite ad montes pœnitentiæ, verum cum tota familia, auferte omnes prorsus occasiones, quæ vos, eodem vt rediretis, forsitan inuitarent, & cogerent.

Exod. 10.

Gen. 19.

Non satis fuit Mosi idolum & vitulū conflatilem comminuisse: verū eum totū in cineres redegit, *arripiensq; vitulum quem fecerant, combussit & contriuit vsq; ad puluerem, quē sparsit in aquam ac dedit ex eo potum filiis Israel.* Signum hoc est, Auditores non sufficere idolum peccati diiicere ac comminuere: verum penitus id ex animo euellendum, & cineres eius deuorandos, id est occasiones, quibus iterum committendum incitaremur: cineres quoq; illius degerendos, vt nulla eorum amplius restet memoria. Saul Rex Israel à Deo mandatum acceperat, vt Amalec exstirparet, omnemq; exercitum eius deleret, quin & ipsa quoque animalia occideret. *Percute Amalec & demolire vniuersa eius.* Sub obscuris illis inuolucris latitant eximiæ res Amalec scilicet, id est, peccatum, esse percutiendum & simul omnia quæ ei adhærent, etiam minimas occasiunculas euertendas.

Exod. 32.

1. Reg. 15.

En vobis aliam adhuc allegoriam è Leuitico: quando scilicet victima aliqua in sacrificium pro peccato offerenda erat, mandauerat Deus vt omnia extra castra cremarentur, donec in fauillam redacta essent. lex autē hæc est: *Cremabitur in altari tota nocte: tolletque sacerdos cineres, quos vorans ignis exussit, & ponēs iuxta altare auferet eos extra castra, & vsq; ad fauillam consumi faciet.* An non hoc ad nostram doctrinam mandauit Deus, vt quādo scilicet sacrificium peccati nostri facimus, atq; id immolamus, extra mundū faciamus, vt omnia igne charitatis & contritionis flamma comburātur, nihil vt remaneat reliquum, nec subiectum, vel occasio, aut minima tentatio? in cineres id etiam redigendum est, nulla vt eius amplius memoria supersit. Anne igitur nobis allegorias deesse putatis? vnam adhuc addam è Genesi productam: Pia illa matrona Sara, Abrahamo marito suo dicebat, *Eiice ancillam & filium eius.* neq; enim illi satis erat Ismaelem expelli simul quoq; & matrem eiectam volebat. O Sara anima inquam pia, non sufficit te Ismaelem illum peccati à te eiicere, ipsa quoq; eiusdem mater, id est, occasio, eadem opera eiicienda est.

Gen. 21.

III. Chananeę oratio ad Christum.

Egrediamur igitur, egrediamur è peccatis hisce nostris, ex hisce occasionibus sequamur Chananæā, iam. n. in campis est & in itinere cōstituta: ecce eam hic ante Iesum audiamus illam loquentē: *Domine miserere mei, filia mea male à dæmonio vexatur.* Domine si vmquam matrem in angustiis positā, aut mulierē afflictā videris, ecce eā hic ante pedes prostratā: Vnica mihi est filia, in qua tota mea spes posita est, vnica mea felicitas ac deliciæ, quæ-

que

quę miseram solari senectam poterit, & eam prò dolor dæmones mirum in modum torquent, ac vehementer atq; inhumaniter discruciant. Scio quoq; te Domine dæmonib. imperare, eos expellere, & eiicere quotiescumque lubuerit: miserere igitur mei & filię meę. Quis hoc te docuit ô mulier? quis hae obsecro tibi ratione misericordiam petere suasit? quis te illud *Miserere mei*, quod Dauid rex vsurpare solitus erat, edocuit. Non est profectò dubiũ, quin aliquis tibi antea dixerit, duobus hisce verbis, Dauid regem duorum grauium criminum, adulterii scilicet & homicidii, veniã à Deo Opt. Max. esse consecutum.

Morales sensus super hac Chananæa.

Quid vero nobis ô mulier noua hac facie & vmbris allegoricis, hac tua fide, obsecratione humilitate, hac tua deniq; importuna perseuerantia, designas, nisi statum animæ peccatricis? quæ quam primum vt à Deo inspiratã gratiam eius præuenientem adepta est: è finibus peccati atq; omnib. peccati occasionibus se debet proripere, & instar Mosis, Pharaonis palatiũ, id est, peccati, cõfestim deserere, & in deserto pœnitentiæ, in quo Christus reperitur delitescere: atq; ita coram illo, aut eius vicario qui sacerdos est, in genua procidendo, magna contritione, magna fiducia, ac profunda humilitate clamare, *Domine miserere mei filia mea*, scilicet anima *male à dæmonio vexatur*, miserum in modum torquetur à dæmone superbiæ, luxuriæ. Quamobrem *miserere mei*.

Insignis cõceptus. Chananęę Magdalenæ, & Hæmorrhoissæ significãt tres virtutes Theologicas.

Alium præterea conceptum prioribus nõ inferiorem in medium adducam, quem è fronte & oculis Chananææ huius elicui. Sacra Euangelii historia tres præclaras nobis mulieres velut in theatrum producit, omnes pœnitentia insignes, atq; omnes à Iesu Christo exauditas. Primam quidẽ Hæmorrhoissam, alteram Magdalenam, postremam Chananæam hanc, cuius hodiernum Euangeliũ meminit. An non tres hæ mulieres, sub larua quodammodo latitantes, tres virtutes Theologicæ esse videbuntur? An non enim Hæmorrhoissa illa; cui satis erat vel fimbriam vestimenti Christi contingere fides fit, cui solis oculis species sacramentales, quæ instar fimbriarum ipsius Eucharistiæ sunt, contingere sufficit? Chananæa vero nostra patiens

Mar.9. *Iob.12.* *Mar.14.* *Luc.7.*

& perseuerans, an non spes est. Quin autem Maria magdalena ipsa sit charitas, nemo est, qui ambigit, cum nimirum illa sit, quę dilexit multum & quæ amoris & charitatis flammis succensa æstuauit.

Luc.7.

Multo autem melius tres illæ pœnitentes fœminæ tres pœnitentiæ partes & membra significare videntur: vt scilicet Hæmorrhoissa, quæ tanto dolore intus afficiebatur & amaritudine, quæque non nisi intra se loquebatur, Contritionem certissime designet, quę se, dolore peccati in animo concepto, mirum in modum affligit, peccatum ipsum summopere detestans: Contritio enim est dolor internus de peccato. Nostra vero Chananæa, quæ hic eiulat, lamentatur, & amaritudinem animi exterius declarat, vere cõfessio dici poterit, quæ suspiriis, lachrymis & summa displicentia peccata confitetur. Magdalena autem, quæ plorat, aromata secũ portat crines euellit, ꝗ̃ꝗ; oculos lacrymando fatigat, an non satisfactionis typum gerere videtur? Ignosces porro nobis ô Chananæa, cum tot tamq; diuersas noua hac tua & insolita facie mulieres designamus: tu quoq; Domine, vt ad alterum membrum veniamus, humili orationi annue, ac miseræ huius ac dolentis matris miserere.

Chananęa Apostolos obsecrat.

O rem insolitam! ô tristem & acerbum casum! Dominus mulieri huic nõ loquitur, aut ne minimum responsionis dat signũ, *non respondit illi verbũ*. Non ideo tamen illa animũ despondet, quærit & parat amicos qui eius causam agant, eiusq; patrociniũ suscipiant. Accedit Apostolos, obsecrat, vt pro se orent, ac partes suas agant: qui eius casu ad misericordiam commoti, lacrymis eius inflexi ac precibus victi, Domino Iesu Christo causam eius cõmendant dicentes, *Dimitte eam quia clamat post nos*. Anne miseræ huius mulieris postulatis intuere lachrymas miserere, dolorum acerbitatumque eius, clamores eius exaudi: aures enim nobis clamando obtundit, & fatigat, eius igitur miserere. Si vero mihi tempus esset, ô Hæretici, vos ego hic penitus, si de inuocatione Sanctorũ loqui inciperẽ, cõfutarẽ ac prosternerẽ: at hoc solũ in animo condite, quomodo hic Chananęa Apostolos accedat, qui Christo eius causa supplicent.

Domi-

Dominus itaq; Apostolorum intercessione victus tandem respondit: verum non vsque adeo in causæ patrocinium, sed satis asperè: *Non sum missus nisi ad oues quæ perierunt domus Israel*, non vero ad Chananæas: neq; enim par est, externos domesticis & familiaribus, barbaros Iudæis, & Gẽtiles fidelibus anteponere. Chananæa tamen, licet adeo graui responso accepto, animum non despõdet, aut ab obsecrando desistit: verum preces precibus superaddẽs ac importunius quam prius rogitans, ait, *Domine adiuua me*, quidquid lubuerit dicito, Iudææ tuæ quantum volueris patrocinare: me tamẽ adiuues necesse est, ac miseræ Chananææ miserearis.

Chananææ oratio. *Adiuua me*. Non prius te deseram quam me adiuues: pedibus tuis aduoluta emoriar, nisi filiam sanaueris. Ah Domine, quid dicerent magnæ illæ vrbes Tyrus & Sidon, quid dicerent Babylonii, & Philisthæi, quid omnes externæ nationes dicerent: si is quẽ omnes vbiq; Seruatorem mundi, & credunt & prædicant quiq; se ad peccatores saluandos in hunc mundũ venisse gloriatur, fœminæ vnius miseræ & afflictæ, fœminæ inquam peccatricis, preces a se reiiceret? Quid deniq; de me dicerent in terra Chanaan, quid in vniuerso orbe, si te: qui Hæmorrhoissam curasti, quã Mariam Magdalenam ad gratiam reduxisti, ac Samaritanæ postulata concessisti, vnam Chananæam reiicere, & exaudire nolle contingat? At *Dominus* iterum hisce auditis non minus rigide, quam antea respondit *Non est bonum sumere panem filiorum & dare canibus*: quare longioribus me noli fatigare precibus nihil namq; à me impetrabis. Quid enim dicerent Israelitæ, si panem gratiæ, iis merito debitum Iudææ auferrẽ, vt Chananæis, qui bestiarũ loco habẽdi sunt, ac canum more, Deo vero neglecto, & idolis seruientes, viuunt, eundẽ porrigam? Quamobrem recede, nec me importunis tuis precibus ac molestis postulationibus amplius diuexa.

Perseuerantia oranti necessaria. *Etiam Domine*. Eia age, Chananæa, vrge, insta, Messiam sollicita, eumque obsecrare ne desistas: obtinebis tandẽ, quod postulas: nam *regnum cœlorũ vim patitur*, non vim armorum, modo aut laborum, verum etiam precum. Hinc porro discant, qui sæpius Dominum pro aliqua re impetranda obsecrant, vt in oratione perseuerent: cum externa illa iam tertio repulsam passa, nec tum demum desistens: tandem exaudita fuit.

Verum disquiramus, Auditores, quibus potissimum de causis, Deus, qui nullũ orantem a se reiicit, toties hanc mulierem repulerit. Primum quidem vt matrem puniret, cuius culpa factum erat, vt filia à dæmonio torqueretur: quod a matribus notatum oportuit. Deinde vero quod Chananæa esset, hoc est, è maledicta illa Cham progenie orta: quo ostenderet, non se hæreticorum aut infidelium preces exaudire quam magnam animi cõtritionem & amaritudinem ostenderint, & è terra Chanaan egressi fuerint: paucis nisi hæresim abiurauerint, ac repudiarint. Tertia vero eaq; potissima causa est. vt hinc disceremus, preces in statu peccati factas nullius prorsus momẽti esse. Ita nãq; id docuit cæcus ille in Euãgelio, *Peccatores*, inquit, *non exaudit Deus*. Qui locus sane difficilis ac salebrosus est, cuius sexcentas interpretationes & explanationes video. Cæco enim huic Iudæi obiiciebãt, quod Iesus à quo visum miraculo recepisset, peccator esset. quibus ille hoc minime fieri posse ait, cum Deus eum exaudierit, qui tamen peccatores exaudire non consueuit.

Quare Chananæa toties repulsam passa sit.

Ioan. 9.

Qui ais cæce, vere hic cæcutis: non videre mihi sublimem hic agere Theologũ. An nõ enim Publicanus qui & ipse peccator erat, à Deo exauditus fuit? An non Ezechias rex, licet etiam grauiter diuinam maiestatẽ offendisset, petita à Deo impetrauit Quid igitur ais? peccatores ad desperationem cogis. S. Augst. hunc locum explanans ait, cæcum hoc in loco, vt tironem in fide ex proprio magis iudicio quam veritatis arbitrio esse locutum, Cyrillus vero dicit Deum quidem peccatores non exaudire, prout peccatores sunt; alii peccatores induratos & pertinaces à Deo non admitti; quidam etiam melius, non exaudiri illos quantum ad gloriæ meritum & satisfactionem spectat: equidem, vt ex hisce salebris semel egrediar, crediderim, Deum peccatores non tam facile quam iustos, nisi prius aliquam difficultatem senserint, & importunitatem magnamque perse-

Luc. 2.
4. Reg. 10.

uerantiam declarauerint, exaudire. Quod viuo hic exemplo in Euangelio discimus. Videas hic namq; peccatricem, magno labore post tertiam repulsam exauditam, suaque perseuerantia & nimia importunitate quod petebat, obtinentem.

Exaudit, exaudit sine dubio tandem peccatores Deus, si modo supplex & humilis sis, in postulando perseueres, ac confidenter dicas: *Etiam Domine, nam & catelli edunt de micis*: quod Theophylactus, qui late excurrens hic luxuriatur, ita explicat: quamuis canis sim & indigna. Verissimum est Domine, catellam me esse fateor, fœminam miserã, desertam & afflictam: at nõ panem filiorum te rogo: neq; enim adeo impudens, effrons aut adeo male sum edocta. Scio, Iudæos esse filios tibi charissimos, atq; eorum te potissimum causa in mundum venisse non quæro signa & prodigia, qualia olim in Ægypto operatus es, aut in mari Rubro, aut in deserto. Non postulo pluuiam illam cœlestem mannæ, non aquas è petra promanantes, sunt illa namq; panis Israelitarum: verum exiguam quandam micam ex omnipotente tua mensa decidentẽ, sanitatem, s. filiæ meæ q̃ à dæmonio cruciatur, supplex obtestor. hæc enim nonnisi mica quæ iam est, si cum magnis illis miraculis, quæ ipse olim edidisti comparetur. O fidem admirabilẽ, ô humilitatem imitandam, ô perseuerantiam omnib. sæculis deprædicandã! *O mulier magna est fides tua*: Iam te amplius reiicere non possum, tua me euicit patientia & pertinacia: quodcunq; postulaueris, libens concedo: *fiat tibi sicut vis*. Postulata tua concessa sunt, preces exauditæ, filia sanitati restituta.

Theoph. in inc 15. Matt.

O dulcissime Iesu vnice Seruator orbis, misericordiæ ac bonitatis fons exuberantissime, qui perseuerantiam amas, qui precib. importunè quodãmodo sollicitari vis: Deus qui initio quidẽ austerus & rigidus, ac peccatores longe à te repellere videris: verum tandẽ in gratiam recipis, ac benigne exaudis. Ecce tibi hic aliam quãdam Chananæã, animam nempe meam, afflictam, & deiectã, quæ tuis sese pedib. prouoluens misericordiã implorat, *Miserere mei, filia mea male à dæmonio vexatur*. Benignissime Deus mihi succurre filia mea, anima nimirũ mea, torquetur, diuexatur non à dæmonio, sed à dæmoniis sexcentis, innumeris scil. peccatis, auaritia, gula, & luxuria. Heu quam terribiles dæmones! quam grauia peccata! quantaq; in animam crudelitate desæuiunt. Adsis igitur creator eiusdem, Deus ac Redemptor, sana eam: quam gratiam si a te impetrauerit Domine, erit cur misericordiam in hoc mundo, ac gloriam in altero deprædicet ac miretur. Amen.

FERIA VI. POST DOMIN. I. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

I. *Paranesis de misericordia Dei.*
II. *De Probatica piscina.*
III. *De porticibus quinque pauca.*
IV. *De ipso paralytico.*

Est autem Ierosolymis Probatica piscina. Ioan. 5.

FIGVRA.

RES plane admirabilis communem naturæ ordinẽ excedens fuit, Naamanem illum Syrum lepra infectũ, Iordani sese immergentem, mundatum & adeo integrum exire, nihil vt caro eius a carne pueri paruuli discreparet. At multo maius miraculũ est, hodierna die paralyticum, qui sese loco mouere nõ poterat, imo triginta iam annorum spatio ea iam ægritudine laborauerat, piscinam Probaticam ingressum, mox sanum & integrum, omnibusq; membris confirmatis exeuntem intueri. Illud quidem Elizæus Propheta in media Iudæa, hoc vero Iesus Christus Prophetarum Princeps in medio Ierusalem operatus est. Vt porrò vobis omnia quæ ad luculentum hoc miraculum spectare videntur: digne & pro rei pondere explicemus: Spiritus sancti opem, vt ille intellectum illuminet, virginem Mariam ad hoc potissimum, velut patronam & aduocatam adhibendo, recitantes AVE MARIA, inuocemus. *4. Reg. 5.*

I. Magnus ille Prophetarũ Rex ac Regum Propheta Dauid, apposite sane ac multis de causis misericordias Domini, veluti amplissimam *Psal. 88.*

simam laudum eius materiam, ac cithara sua dignum carmē, ad celebradum delegit. *Misericordias Domini in æternum cantabo.* Inter omnes namq; diuinæ maiestatis ꝓprietates & attributa, ipsa primas fert misericordia. quippe q̄ totum terrarū orbē impleat: *Misericordia Domini plena est terra.* Quid ais David? Solam terram misericordiæ limitem constituis? latius, mihi crede, sese extendit. Vna namq; extremitate ad inferos vsq; pertingit, altera vero cœlum ferit. Et profecto ita se res habet: dicāt damnati apud inferos quodcumque lubuerit, misericordiam tamen Domini agnoscant necesse est. Peccata enim eorum citra condignum puniuntur, neq; tantis suppliciis castigantur, quantis ipsa reuera castigari commeruerant. & ipsæ sanctorum animæ, felices illæ ac ter beatæ animæ, supra meritum, laborum & ærumnarum suarum præmia recipiunt.

Psal. 32.

Misericordia replet terram & cœlum, & vsq; ad inferos pertingit.

At nos mortales, qui hac in valle lachrymarum peregrinamur, plus tibi ô sancta, diuina, & æterna Misericordia, quam diuinæ omnipotentiæ debemus ab ea enim esse nostrum per creationem habemus, at tibi quod conseruati sumus, adscribere necesse est: quod mille in se creationis genera complectitur, ac toties renouatur, quot momēta vita hæc nostra habet. Conseruatio enim est continuata productio. Itaq;, Auditores, ipsa nos misericordia conseruat: ipsa est quæ nos redemit, ipsa eadem, quæ nos iustificat, ipsa deniq; misericordia est, quæ infinitam illam Dei maiestatem è cœlo coegit descēdere, vt nobis medicus existeret, ac debilitates & paralysim nostram persanaret. Pergito igitur Propheta, misericordias Domini deprædicare, ac numquam desiste, *Misericordiam & iudicium cantabo tibi Domine:* ante omnia vero misericordiam, quæ te in terram attraxit, ac nostratem esse coegit.

Plus debent homines diuinæ misericordię, quam omnipotentiæ.

Psal. 109. Tob. 4. & seq.

Magnum sane & clarum diuini erga Tobiā fauoris fuit indicium, cum ad eum vnū è septem illis Angelis, qui semper ante diuinæ illius maiestatis oculos consistunt destinauit: qui cum à morbo liberaret, lumen ei oculorū redderet dæmonē effugaret, filioq; eius de cōiuge prouideret. Quid ipse quid Tobias tanti æstimauit, vt dimidiā bonorū partē in beneficiorū remunerationē ipsi obtulerit: at vbi cognouit, vnū esse de septem illis spiritibus, qui semper in cōspectu diuinæ maiestatis apparent, pauore & timore consternatus vna cum filio, *cecidit super terram in faciem suā.* At multo maior amor est, & longe excellentius misericordiæ genus, non amplius Angelum, at Dei verbum, imo vero Dei filium, a Patre hunc in mundum destinatum contemplati, vt morbos nostros curaret, dæmones expelleret, nosq; ipsos æternæ iustitiæ, per connubium illud, quod in incarnatione eius initum est, reconciliaret.

Mir. Dei erga Tobiam amor.

Tob. 12.

Amor & misericordia qua Deus erga regem Ezechiam vsus est, pene incredibilis videri queat, cum scilicet ei in lecto decūbenti, desperata iā valetudine, & iamiā è corpore migraturo, Isaiam Prophetam mittit, qui illum ab ægritudine liberaret, vitæq; quindecim annos adiūgeret, in cuius rei signum *reduxit vmbram per lineas, quibus iam descenderat in horologio Achaz, retrorsum decē gradibus.* Verum amor & misericordia quam idem Deus in hominū genus declarauit, longe præstantior est ac multo maior: Neque enim ad vos Prophetam destinauit, at vnam de gloriosissimæ Trinitatis personis. Nam cum æger ille Ezechias, genus, inquam, humanum, vsq; ad mortem decumberet, omni spe destitutum, à suis derelictū, damnationeq; æterna iamiam castigādum, Deus ipse cœlo descendit, sanitatem eidem affert, vitam ꝓducit, eidemq; non quindecim annorum spatium, sed æternitatis infinitę adiungit: hoc exprimi verbis nequit, & infinitæ misericordiæ est. Tum scil. Auditores, tum, inq̄, in clarū recuperatæ valetudinis signū, summus ille mundi sol, Verbū illud diuinū, decem gradib. retrocessit, nouē Angelorum ordinib. sese submittēs, & humana sese carne induens. Longius v. adhuc retrocessit, cū vsq; ad crucem & mortē, ac deniq; ad terræ centrū descendit. Atq; vt huiusce rei signū, argumentū, & euidens summæ illius misericordiæ testimonium pspiciatis: Euangeliū hodiernū accedite, in quo eum hodie ad piscinā, inter tot debiles & ægros constitutū, in medio ciuitatis Ierosolymitanæ, paralyticum

Dei amor erga regē Ezechiā.

4. Reg. 20. Isai. 38.

Mir. Dei amor erga homines.

lyticum sanitati restituentem videbitis. *Est autem Ierosolymis Probatica piscina, &c.* Prius de piscina vnum atq; alterum verbū loquamur, ac deinde de paralytico verba faciem*.

II. Piscinæ Probaticæ descriptio.

Quod ad primum spectat. Erat in magnæ illius Ierosolymitanæ ciuitatis medio stagnum, quod in Euangelio piscina appellatur, in quod oues quæ Deo in sacrificiū offerendæ erant, immergebantur: atq; ideo Græce Προβατική nuncupata, quasi piscina ouium. Ambiebant hanc quinq; porticus & atria, in quibus omnia languidorum genera, cæci, claudi, paralytici, & phthisici, aquę motū præstolantes iacebant, Angelus quippe Dei è cœlo statis quibusdam horis, aquā turbaturus descendebat, post quem motum qui primus in piscinam descendisset, ab omni infirmitate morboq; liberabatur.

O sacra & vere prodigiosa piscina, quid nobis denotas? Eris forsitan figura Sacramenti Baptismi, in cuius vndas animæ paralyticę, peccato originis nimirum infectæ, si coniiciantur, confestim ab omni morbo liberæ, ab omnibus inquinamentis emundatæ & ab omnibus pœnis solutæ sunt.

Piscina figura est pœnitentiæ.

Bene quidem: at multo mihi melius per vndas hasce & motum Piscinæ ipsum Pœnitentiæ Sacramentum allegorice designari videtur: quod nimirum piscina est, quæ non ab Angelo, verum ab ipso Christo Iesu, qui Angelus Testamenti à Prophetis appellatus est, mouetur: in quam si paralyticus peccator se coniiciat, ab omnibus quamprimum vitiis flagitiisq; emundatur. Quod Propheta Dauid innuit, dum ait: *Lauabis me & super niuem dealbabor:* ac si diceret, Totus paralysi discrucior, lepra corpus vndique meum scatet; at permitte me vel semel piscinæ pœnitentiali corpus & peccata immergere, instar niuis albicans egrediar.

Malach. 3.
Psal. 50.

O sacrum & verè diuinum stagnum, ô salutares vndas pœnitentiæ, & vere admirabiles! estis scilicet illæ aquæ, super quas Spiritus Sanctus in ipso mundi primordio ferebatur, *Spiritus Domini ferebatur super aquas.* Estis diluuium hoc gratiarum, cui Arca Noe, id est, Ecclesia, innatat, ac mundi reliquias morti eripit. Vos estis sacræ illæ & benignissimæ aquæ è latere ac membris Iesu Christi profluentes. Vos estis aquæ illæ Rubri maris, quæ Israelitas sospites & sicco pede traduxistis, & Ægyptios cum omnibus copiis inuoluistis. Vos denique illæ estis aquæ, de quibus Psalmista loquitur: *Conquassatis capita draconum in aquis.* peccata scilicet horrenda & enormia.

Gen. 1.
Gen. 8.
Iob. 19.
Exod. 14.
Psal. 73.

O millies admirandam piscinam! tu scilicet es Euripus ille, sinus maris inter Bœotiam & Eubœam, qui, Mela referente, septies de die reciproco fluxu ascendit & descendit: tu nempe septies fluis & refluis! fluis per septem Spiritus Sancti dona, quæ tecum trahis; ac per septem capitalia peccata, quæ à te fugas, defluis. Auctorem huiusce rei ac testem habeo Dauidem vatem, vix enim ille Euripum hunc pœnitentiæ intrauerat, quin statim septem fluxibus fluere inciperet, *Septies in die laudem dixi tibi.*

Pœnitentia instar Euripi est.
Psal. 118.

Atque ita se res tenera res habet: postquam enim omnium fontium, riuorum, fluuiorum, amnium ac marium vires, prodigia & miracula indagauero; omnia in vna hac potentiæ piscina video comprehensa, ipsa enim eminenter & formaliter in se continet, quidquid reliquæ aquæ singulare habent, atq; omnes aliarum vndarum vires, & prodigia in se vna comprehendit.

Refert Augustinus in Albania, olim Epirus dicta, fontem esse, qui singulari quadam & occulta vi faces immersas & extinctas accendat, & è contrario exstinguat accensas. Idipsum in piscina nostra pœnitentiæ reperitur, in ea namque faces peccatorum exstinguuntur, & virtutum accenduntur. Præterea an non hæ sunt aquæ, quæ operibus mortuis vitam reddunt, virtutes reuocant, & animas à morte exsuscitant? Plinius in eandem rem ait in Sclauonia fontem reperiri, qui pannum & lini frusta, & quidquid in eum coniicitur, comburat. Piscina quoque pœnitentiæ fons est charitate ardens, qui festucas ac frustilla concupiscentiæ & prauorum affectuum comburat; & quidquid illi iniectum est, consumat & in cineres redigat. Vnde Cyprianus: *Pœnitentia respuit auaritiam, horret luxuriam, fugat furorem, format amorem, calcat superbiam, continet*

August. de ciuit. li 12. cap. 3.
Fons faces exstinctas accēdens, & accensas extinguens.
Lib. 2. c. 103.
Cypr. ser. de pœnit.

tinet linguam, componit mores, odit malitiam, excludit inuidiam, denique omnia in flammam & cineres redigit.

Amnis Lyncestius in Macedonia acriculus est,

Plin. lib. 3. cap. 103.

Quem quicunque parum moderato gutture traxit,

Haud aliter titubat, quam si mera vina bibisset.

Eiusdem saporis sunt aquæ illæ piscinæ pœnitentialis, atque eiusdem plane naturæ, acredinem quidem nonnullam habent, animas tamen amore Dei inebriant. Audiamus quid hic D. Gregorius dicat: *Blandimenta ergo culpæ non secura quies foueat, sed saniens amaritudo pœnitentiæ irrumpat.* Idipsum & D. Augustinus: *Pœnitens*, inquit, *semper doleat, semper coram Domino ante quem peccauit, erubescat, & dolorem cum vita finiat.*

Moral. lib. 4. cap. 22.

Libr. de pœn.

Quin etiam in Bœotia haud procul a fluuio Orchomeno duos fontes reperiri aiunt, eodem tempore & tenore fluentes, at nõ eiusdem naturæ. vnus quippe eorum memoriæ prodest, & eam conseruat, alter vero obest, & eam destruit. Non est autem necesse, ô curiosi rerum indagatores, huius rei videndæ & experiundæ ergo longinquas regiones percurrere, idipsum enim in aquis pœnitentiæ fieri conspicimus: excitat enim illa præteritorum criminum memoriam, quò illa cognoscamus, cognita oderimus, exosa fugiamus, ac eadem fugiendo bonis & sanctis operibus nos demus. Audi regium illum Vatem aquis hisce gustatis dicentem: *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* O iucundam & gratam omnium annorum, omnium mensium, & omnium vitæ horarum memoriam. Eadem quoque opera huius mundi, & omnium voluptatum, inaniumque corporis huius delitiarum memoriam exuit, ante omnia vero præteritarum iniuriarum ab aliis acceptarum obliuionem inducit.

Fons memoriam fouens, & alter memoriæ noxius.

Psal. 38.

Præclarum huiusce rei exemplum in Euangelio legimus. Christus Dominus ipso resurrectionis die cum à duobus illis viatoribus, qui in Emaus tendebant, interrogaretur, nũ sciret, quid paucis ante diebus Ierosolymis, in mõte Caluariæ, in arbore crucis contigisset; aqua hac inebriatus, rerumque præteritarum memoriam quodammodo exuens, ac tormẽtorum suppliciorumq́; oblitus, dixit, *Quæ*, quasi diceret. Quid accidit? quid factum est Ierosolymis? O benignissime ac clementissime Iesu, an non amplius flagellorum, spinarum, clauorum crucis, passionis deniq́; tuæ meministi? iamne omnium cruciatuum tuorum memoriam exuisti? tantum scilicet aquæ huius bibisti, vt omnium horum oblitus sis.

Luc. 24.

Est præterea in Sicilia fluuius, qui semel potus mentem & ingenium acuit, qui proinde νοῦς appellatur. Eiusdem plane efficaciæ sunt aquæ pœnitentiæ; semel enim gustatæ *intellectum dant paruulis*, & ingenium exacuunt, vt omnia statim peccata cognoscamus, & cognita fugiamus.

Fluuius qui ingenium acuit.

Esse insuper in Phrygia duos fontes, testatur Plinius, quorum primus lacrymas bibenti excutiat, cui inde nomen κλαίων; alter vero risum, qui nomen hinc inuenit γελῶν. Quàm apte vero hoc Piscinæ nostræ quadrat? modo enim iustos in afflictionibus gaudentes efficit; cuius rei testes habeo Apostolos, qui aqua huius fontis potati, *ibant gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.* Modo vero peccatoribus lacrymas excutit: testantur id Petri, Magdalenæ, testatur id Dauid vates ac Rex: *fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte.* & item alibi: *Lauabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo.* Vnum atque alterum peccatum, ô Rex, tot lacrymis eluis? ego vero qui tot peccatorum commisi millia, imo infinita, ne lacrymulam quidem valeo elicere. Ad has igitur aquas propera, has bibe, his inebria te ô anima, vt peccata deplorare queas, & lacrymarum imbres profundere.

Lib. 3. c. 2.

Act. 5.

Psal. 41.

Psal. 6.

In Æthiopia fons esse traditur rubicundus, qui vel gustatus gustu hominem priuat. vere prodigiosa pœnitentia, idipsum merito de te dicere potero: qui te enim gustant, omnem mundi mundanarumq́; rerum sensum amittunt, cœlestium è contra gustum adipiscuntur, ac diuina sapere incipiunt.

Fons qui saporem & gustum aufert.

Tu enim es quæ eos inebrians dicis: *Quæ super cælos sunt, sapite, non quæ super terram.*

Fons qui dentes excutit.

In Germania, haud procul a Frisia fontem esse ferunt, cuius latex epotus dentes omnes excutiat. experimento id didicére Cæsaris Germanici legiones, quæ his gustatis aquis omnes penitus dentes amisére. Eadem prorsus vis & efficacia in nostra est pœnitentia: quamprimum enim liuidos detractionis & inuidiæ dentes aufert; vnde Climacus, *Vera germanaq; pœnitentia certum argumentum est, obliuio iniuriarum.* 1. Grad. 19.

Aquæ lignum in lapides commutantes.

Tradunt adhæc naturaliũ rerum auctores, atq; ita se res habet, aquas reperiri, quæ ligna in lapides commutent; & quod magis adhuc mirare, oliuas atque alias arbores virentes, quamprimum & in rubrum mare coniiciuntur, lapidescere. Rubrum hoc mare ipsa est pœnitentia, sanguine & meritis Christi Iesu rubescens, quæ virides illas arbores, animas scilicet molles ac delicatas, virore mundano nitentes, in lapides ac saxa fortitudinis ac constantiæ conuertit.

Quid amplius? Gallia hæc nostra Rhodanum flumen habet, cuius tantus impetus, tanta vis, ac violentia esse perhibetur, vt lacum Lemannum transiens, nusquam cum eius aquis, vt Plinius ac deinde Strabo, obseruarunt, commisceatur. Est quoque in America fluuius, *Rio de la plata*, id est, fluuius argenteus, nuncupatus, cuius tanta vis est, & impetus, vt ad quadraginta leucas, mari licet immistus, cursum suum & saporem, in medio salsuginis retineat. At multo adhuc violentior, mihi credite Naturæ scriptores, ipsa est pœnitentia; illa enim animas defert, & in mundo viuere & fluere facit, instar tamen Rhodani ac fluuii argentei, nihil vt in mediis vanitatibus mundique delitiis eis contagionis mundanæ adhærescat, aut gratiæ dulcorem vlla ex parte amittant. Plin lib. 2. cap. 103.

Non est igitur, ô fontes, flumina, & maria, vestra vt prodigia amplius commemoretis; cedite, cedite aquis piscinæ nostræ probaticæ, quæ omnes languores & omnia morborum genera persanant. Ecce hic ingentem languidorum multitudinem ecce claudos, cæcos, paralyticos, quos in pristinã illa sanitatẽ restituẽt, & quibus solitas vires & sensus reddent. Videte hîc miserum paralyticum, iam à triginta annis paralysi excruciatum, quem illæ in pedes restituent, & instar ceterorum hominum ambulare facient. Nihil vnquam vos simile quotquot estis fontes, præstitistis. Vos vero Catholicæ mulieres, mulieres inquam honestæ & modestæ, hanc piscinam suspicite, ad hanc accedite, in hac vos abluite, hic est quippe hyssopus illa, qua Dauid ad peccati sui maculas eluendas aspergi à Deo petebat. *Asperges me Domine hyssopo & mundabor.* O vere admiranda hyssope, quot mihi conceptus insinuas. Est namq; hyssopus, exigua quædam herba, morbis sanandis accommoda, pulmonibus purgandis vtilis, in petris & rupibus locisq; lapidosis excrescens. Pœnitentia vero longe excellentius est medicamentum, planta est, quæ inter lapides & loca confragosa, inter rigores scilicet & austeritates surgit, animabus mundandis, omnibusque peccati maculis eluendis peropportuna. audite vero quid de hac expertus dicat, *Asperges me Domine hyssopo, & mundabor.* Psal. 50.

Quin etiam planta hæc longe excellentiores fructus profert, ac præstantiores inuentiones producit. In lege namque veteri decretum erat, vt hyssopo in sanguine passeris immolati intincta leprosus septies, ita mundandus, adspergeretur. An non hyssopus illa sanguine paruæ huius auiculæ tincta ipsa est pœnitentia, innocuo Christi Iesu, auis inquam pro totius mundi salute oblatæ, sanguine irrigata? an non leprosus hic peccatorem significat? intinctio illa septies iterata, an non denotat septem mortalium peccatorum ablutionem? Leuit. 16.

Vlterius. In eodem libro, iubetur sanguine vituli septies sacerdos altare aspergendo illud ab immunditiis & sordibus purgare. Altare hoc cor nostrum est, altare inquam in quo Deo laudes offerimus, per aspersionem illam septenam, septem mortiferorum criminum effugatio, a quibus anima per pœnitentiam abluitur & mundatur, intelligenda est. Leuit. 4.

Ad vos postliminio, diutius euagatus, reuertor ô mulieres? hic siquidem esse assero salutaria illa balnea & sancta lauacra, in quibus

bus castæ sese Susannæ abluunt: in quibus victimæ Deo in sacrificium oblatæ lauantur. Ingredimini igitur, abluite vos; angelus enim iam è cælo descendit, & aquam commouit. In iis omnes superbiæ sordes abluite, in iis omnes adulterinos fucos eluite, in iis omnes voluptates, ornatumque superfluum deponite.

Vos quoq; viri, intuemini hic diuina illa lauacra, sacros illos aquæ ductus, aut potius sanguiniductus passionis Christi, qui leprā mundant, auaritiam eluunt, incestum tollunt. Ecce hic ô principes, locum, in quo Naaman Syrus à lepra mundatus fuit. Ecce hic, ô Reges, locum, in quo Magnus ille Constantinus sanatus est. Ingredimini omnes in piscinam hanc pœnitentiæ; vos infideles, qui in tenebris infidelitatis instar cæcorum erratis; vos hæretici, qui in vtramq; partem claudicatis; vos peccatores, quos paralysis per omnia membra diuexat. Omnia namq; ipsa curat pœnitentia, & peccata quæ per ignorantiam commissa sunt, hoc est cæcos; & quæ per fragilitatem, id est, claudos, & quæ per peruersam & meram malitiam, id est, paralyticos.

Crediderim mecum omnes rem sane admirandam notare. Contemplari hic licet infinitos ægros, magnam languidorum copiam, ac tantam eorum diuersitatem: & interea vnum tantum paralyticum sanitati restitui. An non hic vere Christi sententiam adimpleri dicendum est, *Multi sunt vocati, pauci vero electi?* Proponite vobis quoq; ob oculos tot hominum millia, quæ tempore diluuii super faciem terræ dispersa erant, ex quorum numero octo tantum animæ ab aquis diluuij immunes fuere. Recordemini ad hæc è sexcentis hominum milibus arma ferre valentiū, qui Ægypto egressi fuerant, solum duos terram promissionis ingressos fuisse. Aduertitisne etiam circum piscinam hanc quinque porticus, quinque peristilia, ac veluti ambulacra fuisse languidis referta? Verum quid hæc omnia declarant.

Matt. 20. 21.
Gen. 7.
Num. 1.

III. Quinque piscinæ porticus, quinque corporis sensus denotant.

Quinq; hæc porticus, an non quinq; sensus corporis, visum, auditum, odoratum, gustum, & tactum significant? Omnes hi languent, & infirmi sunt. Plurimos enim impudicos aspectus, & lasciuos intuitus, qui vt venenum oculis hauriuntur; visus hic continet. tot inhonesta verba, tot libidinosa carmina auditus hic audit, vix fieri queat, quin debilitetur. quot vero odoratus exoticos odores, quot mollia & pretiosa suffimenta, quos non crocos, quas non Arabum lacrimas; aut balsami guttas trahit, ac spirat? sub gustu vero, quænam deliciæ, quinā sapores continentur? Tactus autem quasnam turpitudines, quas impudicitias, quas sordes & inhonestates non subit? An non igitur sensus nostri porticus sunt, diuersis languidorum generibus referta?

Quinque his porticibus quinque animi facultates figurantur. *Aristot. 6 Ethic.*

Sublimius adhuc res hæc deducenda est. Non ignoratis, ô Philosophi, quinque animum nostrum habitibus constare, artis scilicet, prudentiæ, scientiæ, sapientiæ & intelligentiæ ad quos omnia nostra facta & meditata referuntur. In prima porticu, scilicet artes continentur mechanicæ. Prudentia complectitur senatores, sapientes mundi huius, & cōsiliarios. Sub porticu scientiæ omnes docti comprehenduntur, Philosophi, Theologi, Oratores, Concionatores, ambulacro deniq; sapientiæ omnes Religiosorum ordines. Quos omnes, si rem penitus inspiciatis, infirmitatib. multis distineri videbitis, an non videtis, quot cæci, quot claudi, quot paralytici, inter mechanicos, magistratus, Philosophos, & inter Religiosos reperiantur? certum quippe est multas cæcitates, imperfectiones, paralyses, defectus & scandala in omni hominum genere repetiri. Dicam itaq; & vere dicam, piscinam hanc omni ex parte admirabilem esse, & qua nihil in mundo aut diuinius, aut eminentius excogitari possit. Iam vero tempus est, vt ea relicta ad alteram concionis meæ partem veniam; ac nonnihil de misero illo paralytico loquar.

IV. Paralyticus hic genus humanum denotat.

Miser ille Paralyticus, qui triginta ipsos annos infirmitate hac diuexatus fuerat, genus humanum ad viuum nobis repræsentat; quod quatuor annorū millibus & amplius ante Christi aduentum exhaustum & confectum fuerat ægritudine (heu diuturnā paralysim!) prodigiosum illum non dico piscinæ,

piscinæ, sed passionis quam Messias passurus erat, motum semper expectans, per quē à morbis & ægritudine erat liberandum. Pro dolor! Originalis peccati paralysis ipsum inuaserat, adeo vt ad pia & bona opera nulla, sese ratione, multoque minus ad satisfaciendum, mouere posset. Paralysi laborabat in intellectu per ignorantiam, in voluntate per malitiam, per fragilitatem in potentia concupiscibili, adeo vt ad omnem virtutem, & quidquid cum virtute coniunctum foret, prorsus ineptum esset.

Simile. Quemadmodum enim arbores, semel fulmine de cælo tactæ, quamprimum exarescunt, neue vllas aut frondes aut fructus producunt: Ita quoq; miserum mortale genus, graui illo peccati originalis ictum fulmine, quamprimū exaruit, ac nullos deinde meritorum fructus protulit, meritorum inquam, quibus cum pœnæ satisfaceret, tum peccatum cōmissum deleret. Reuocate igitur in memoriam ficum illam Euangelicam, quæ maledictionis fulmine a Domino percussa statim arefacta est, & omnem penitus virorem amisit: ad cuius similitudinē Adā; prima naturæ humanę arbor in medio paradisi terrestris plātata, diuina maledictione percussa, statim exaruit, & oēm iustitiæ virorem vigoremq; ac splendorem perdidit. *Luc.* 10.

Natura humana cum muliere fluxum sanguinis patiente cōparatur. Proponite simul ob oculos mulierem illam Euangelicam, quæ duodecim annis fluxu sanguinis vexata, omnes facultates ad sanitatem recuperādam, & quidem frustra, impenderat. Dicite mihi, an nō illa humanæ naturæ imaginem ad viuū repræsentat; quæ fluxu sanguinis, peccati originalis scilicet contagio, quod sanari nisi magna difficultate non poterat, vexata; omniā sua merita; vota, gemitus, & omnes satisfactiones impenderat, exhauserat, ne dicam amiserat, à quo tamen nulla ratione potuit liberari?

Quæ mala peccatum in animam inuehat. *Iudic.* 16. Quantum porro homini detrimentum affers ô peccati paralysis, animam enim simul & corpus debilitas, ac membrorum vsu priuas. Idipsum facis animæ, quod olim Philistæi Samsoni; aufers ei vires, eruis oculos, ac vitam eripis. Excæcas eam, & ne mereatur efficis, gratia eam priuas & virtutibus, ac simul ei vitam aufers. ô paradoxa! Peccatum, eum quæ mori non potest, mori cogit, occidit, necat & inuadit miseras animas. Merito, & bene quidem; olim Paulus dixit: *Horrendum est incidere in manus Dei viuentis*; equidem alio sensu dixerim: *Horrendum est incidere in manus peccati occidentis.* Hæc igitur, peccatores, in mentem reuocare.

Non est autem, quod miremini Auditores, si miser ille Paralyticus triginta octo annis sanari non potuerit: nullum enim habebat, qui eum in piscinam post aquæ motum coniiceret; donec tandem Angelus ille cælestis aquam moturus, de cælo descendit, & vltro eum in piscinam coniecit. Quis vero tu es, ô Angele, vnusne Seraphinorum? an ex ordine Cherubinorum? an inter Dominationes, aut Potestates locum tenes? Nequaquam sed Princeps est Angelorum, Rex Seraphinorum, Deus ipse qui sese Angelum a Prophetis vocari iubet; *Vocabitur nomen eius magni consilij Angelus*, ait Isaias. Hic est, cuius iussu sacra hæc piscina fluit & refluit. Omnia enim Ecclesiæ sacramenta à passione & cruce Iesu Christi, vt inter eruditos notum est, efficaciam & vim sortiuntur. *Isa.* 9. *iuxta* 70.

Referunt naturæ indagatores, Nilum, qui totam Ægyptum quotannis irrigare solet, septem ostiis ac veluti orificiis in Oceanum ruere; vnde Poeta, *Septemplicis ostia Nili.* Equidem putem passionem Christi; haud incongrue Nilum dici posse, quæ velut torrens septem ostiis exundans, montem Caluariæ irrigans, in mare Ecclesiæ septem Canalibus, id est septem Sacramentis deuoluitur. Audite, quomodo Vates Regius sententiæ meæ accedat; aut ego ipsius, *Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei.* Passio Christi cum Nilo fluuio cōparatur. *Psal.* 45.

Verum, ô miser paralytice, misera inquam natura humana, quanam ratione fieri dicam, vt tanto temporis spatio ægritudine langueas, quomodo te hominem nō habere ais, qui te ad piscinam post aquæ motum deferat; neminem esse qui saluti tuæ studeat? An non tot Patriarchas, tot Prophetas, tot denique sanctos viros habuisti? cur te illi in piscinam non coniecere: Quid? tot

tot semper Angelos habuisti, tot Iosephos, Danieles, tot Dauides, tot Elias, tot Elisæos, Isaias, & alios permultos, quanam ergo ratione hominem te negas habuisse? verè hominem paralyticus ille non habuisset, si Dei verbum, hominem non induisset: est namque ille homo, quem totus terrarum orbis tanto tempore exspectârat. Ille, inquam, homo, quem Pilatus admirans Iudæis ostendit, dicens: *Ecce homo*.

Alia adhuc meditandi materia in hisce verbis: *Non habeo hominem*, latet. Postquam enim semel in peccatum nos incidere contigit, postquam paralysi laborare cœpimus, nullus omnino homo, nullaque creatura est, quæ nobis mederi possit. Tunc ô anima, clames necesse est, cum in huiusmodi discrimine versaris, tunc dicas oportet, *Hominem non habeo*. Tu solus es Domine qui mihi potis es succurrere, qui misericordia mihi tua auxiliari, vt hodierna die Paralytico huic auxiliatus es. Et sane fieri non potest, vt quis ad gratiæ statum è peccato redeat, si Deus manum auxiliatricem non apponat. Nunquam Ionas è ventre ceti, & de profundo pelagi liberatus, ad solis huius intuitum rediisset, nisi miraculo quodam & prodigio Deus eum liberasset. Idipsum plane tibi contingit peccator, naufragium enim passus nunquam è profundo peccati liberari posses, si te Deus violenta manu non extraheret. Quare gratia Dei præueniens cum primis necessaria est.

Peccator à peccato se liberare nequit sine gratia & misericordia Dei.

Ioan. 8.

Mille huius rei figuras, mille similitudines in sacris Bibliis habemus. Prius gallus cantauit, quam Petrus ad peccata sua deploranda egrederetur, & ad Dominum conuerteretur: necesse est gallum, id est, gratiam præuenientem cantare, priusquam quis iustificationis compos fiat. Magi CHRISTVM adoraturi venêre, verum ductu stellæ, *Stella antecedebat eos*. Tres Mariæ Ierosolymis ad Christum in sepulchro quærendum profectæ sunt, sed *orto iam sole*. Quibus sacræ litteræ docent prius, nos non dico Ierosolymis, sed peccato nostro, vel è terra barbara, gentilium illorum principum exemplo, ad DEVM, quærendum egredi non posse, quam stella præeat, quam gratiæ præuenientis sol exoriatur.

Similitudines & sensus allegorici.
Matt. 27.
Matt. 2.
Matt. 28.

Addam ad has similitudines conceptum aliquem è natura petitum. Docent Philosophi, cœlos à seipsis non moueri, sed Angelos motum eorum efficere & producere; & ab intelligentiis eos, non propria forma & virtute moueri. Idem plane de motu illo supernaturali iustificationis asseuero, nobisipsis scilicet non prouenire, nec viribus eum nostris adscribi posse; at Deum solum eiusce motus originem esse & auctorem. *Quidquid enim mouetur ab alio mouetur*, vt bene ait Aristoteles: quod in iustificatione potissimum valet. Nunquam quoq; paralyticus hic piscinam intrasset, nisi Iesus eum antea permouisset.

Insignis conceptus.

Aristot. axiom. 7. & 8. Phys.

Quamobrem, Domine, qui verus es motor, & auctor bonorum omnium, ostende nobis misericordiam tuam, incita nos, gratia nos tua præueni, sanctis inspirationibus exstimula. Eheu nos miseros Domine, tantoperè exspectate & desiderate mundi Redemptor, tanto tempore hic veluti paralytici, ante piscinam, motum & influxum gratiæ tuæ operientes, ægri & infirmi decubuimus. Immerge nos igitur, immerge animam nostram, paralysi mirum in modum excruciatam. Iam plusquam triginta annis spirituali ægritudine detinetur, auaritia scilicet insaturabili, ambitione incredibili, deniq; plurimis enormibus peccatis diuexata. Succurre igitur illi, clementissime Domine, & præsta, vt à te suauem illam vocem audire mereatur, *Surge & ambula*, *Surge*: inquam, à peccato, *& ambula* per bona opera, nam hæc rectissima & compendiosissima ad cœlum via est.

SABBATO POST DOM. I. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

I. De præmio gloriæ cœlestis.
II. De Transfiguratione quintuplice.
III. De solari Domini splendore.
IV. De sermone in monte.

Assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem

annem fratrem eius, & duxit eos in montem excelsum seorsum, & transfiguratus est ante eos. Matth. 17. Luc. 9.

FIGVRA.

Gen. 30. 41. HVMILI illi Ioseph post importunas pellicis dominæ, vxoris Putipharis, solicitationes, post incredibiles molestias in Ægypto perpessas, post carceris intolerabiles fœtores, in quem ab hero coniectus fuit tam fœcundus fortunæ ventus aspirauit, vt vinculis & compedibus solutus, purpura indutus, curru regio inuectus, per omnes Ægypti terminos primus à Rege fuerit proclamatus. Fuit hoc, Auditores, vera Transfigurationis hodiernæ figura: namq; hic verū Iosephum Christum videmus, qui post tot molestias & labores à primo natiuitatis tempore in Ægypto perpessos post opprobria & calumnias, quas adultera Iudæorum Synagoga in eum commouerat, demq; post tātas tamq; graues Satanæ, tentationes, hodierna die e cauernis, speluncis, & antris deserti egrediens, regio more indutus, ac vestimento gloriæ circumdatus, non quidem currum triumphalem, sed montem Thabor ascendit, cui Angeli ministerium exhibent, quem Apostoli demirantur, quemq; Pater æternus, non vt vicarium suum in Ægypto, at Principem & Monarcham totius orbis agnoscit. Quam pompam & gloriam, vt pro dignitate depingere & explicare possimus, auxilium & gratiam sanctissimi Spiritus, meditantibus Deiparæ Virginis Mariæ precibus, inclamemus. Dicamus igitur vnanimes.

AVE MARIA.

I. Iphicrates milites suos spe prædæ ad fortiter agendū in bello excitabat. Refert Plutarchus, Atheniensium ducem Iphicratem suos in bello milites nullis aliis adhortationibus, aut incitamentis, quā sola spe prædæ, ad fortiter agendum animare consueuisse. Idipsum magnus ille Deus, & vniuersi dux facere consueuit, qui milites ecclesiæ suæ militantis sola æternæ beatitudinis spe ad prælia contra improbam hanc vitam ineunda incitat. *Gaudete & exultate, quia merces vestra copiosa est in cœlis.* Sumite animos ô validi milites, vos ô fideles animę, in oppugnationib. expugnationib. insultib. cōgressibus, tentationibus, afflictionib. generosos vos ostendite, magna vobis præda parata est, operam non perdetis, & luculente vobis vestri labores compensabuntur. Matt. 6.

Animosus ille miles Israel Dauid, antequam in prælium descenderet, spe iam certus fuit & promissione confirmatus post victoriam, regis sese filiam in rei bene gestæ compensationem accepturum; *Virum qui percusserit Philisthaeum hunc, ditabit rex diuitiis magnis, & filiam suam dabit ei.* Tu porro ô homo strenue athleta, centum è cœlo promissiones habes, si Philisthæum illum mundi prosternas, cæli te filiam, id est, æternitatis gloriam, remunerationis loco accepturum: qua nulla præda opulentior, exuuiæ nullæ pretiosiores, & merces nulla sublimior tibi exspectari posset. Docet nos id fides, natura nos eo inclinationibus suis inuitat, plurimis reuelationibus rem confirmatam habemus, & plurimi qui è cœlesti illa regione reuersi sunt, id nobis nuntiārunt. 1. Reg. 17.

Plurimi ab altero mundo reuersi id nunciarunt. Ne porro vobis id mirum videatur Auditores, nec præter veritatem; iterum dico & tertio dicam, plures ex altera vita ad nos rediisse, qui nobis hanc gloriam nuntiārunt. Quot ad nos venerunt Angeli? Dic nobis Tobia, quid tibi dixerit Angelus Raphael? Abraham, Loth, Iacob, beatissimi Patriarchæ, qui frequentes cum Angelis fuistis, eos vidistis, cum eis luctati, locuti, commorati estis, dicite quid vobis dixerint? Tibi vero gloriosa Angelorum Regina, & Virgo, quid angelus Gabriel de cœlesti hac gloria nuntiauit? Sanctus Paulus Apostolus ab altero mundo reuersus, & ad tertium vsque cœlum raptus, mirabilibus vniuersum orbem compleuit. Lazarus quatriduo in altera vita hæsit. Ioannes Euangelista mille reuelationes habuit, & multa de eadem promulgauit. Quin etiam ipse alterius sæculi princeps IESVS CHRISTVS inde reuersus est, *à summo nempe cælo egressio eius.* Quanta nobis ille nuntiauit? quæ non dixit? Aune igitur desunt, qui ex alte- Tob. 12. Gen. 18. Gen. 19. Gen. 32. Luc. 1. 1. Cor. 12. Ioan. 11. Apoc. 1. 21. Psal. 18.

ex altera vita ad nos redierint, quique nobis de æterna beatitudine multa narrarint.

Num.31. Anne adhuc dubitatis? Israelitæ nūquam fertilitatem terræ promissionis & vbertatem agrorum credere voluerunt: donec exploratores ingentem in vecte botrum, velut specimen, vnde de reliqua eius abundantia iudicarent, attulissent. O animæ incredulæ, si hactenus tanta vestra fuit increduli tas, vt tantas diuitias, tantam gloriam, tantam quoque beatitudinem vobis in cœlestibus habitaculis esse repositam, credere minime potueritis, huc accedite, & partem eius veluti scintillam, in monte Thabor aspicite: vbi sanctus Apostolus Petrus extra se positus, in ecstasim raptus & stupore defixus, nihil se vnquam vidisse simile exclamat. Totam rei historiam & eiusdem circumstantias Lucas Euangelista recitat.

Luc.91. *Assumpsit Iesus Petrum & Iacobum & Ioannem fratrem eius, & duxit illos in montem excelsum seorsum, & transfiguratus est ante eos* Est hic splendor gloriæ cœlestis, & magnificentia & miracula transfigurationis: quare non de alia hodie re, quam de hoc mysterio verba faciamus.

Porro qui hodie transfiguratus est, Dei Verbum est, Iesus Christus Messias ille in lege veteri exspectatus, ac verus mundi redemptor: ille quem hodie ita splendentem,

Luc.2. recentem refulgentem, rutilantem ita, quē plenum gloria in summitate mōtis Thabor contemplatis: humilis ille Iesus Nazarenus est, quem ante aliquot annos in præsepio locatum, in stabulo Bethleemitico repositum vidisti: quem hodie in summo montis vertice lumine circumdatum instar solis refulgentem, maiestate plenissimum intuetris: miser & humilis ille Galilæus est, quem

Matth.17. ante aliquot menses in deserto ieiunantem, in speluncis & ferarum lustris commorantem, per auia in solitudine errantem, a Satana tot diuersis tentationibus exercitatum vidisti. Hem quæ metamorphosis, quæ rerum vices! Eia igitur,

In noua fert animus mutatas dicere formas, & figuras sexcentas, ad hanc transfigurationem spectantes, in medium afferre.

David opilio post Goliath prostratum, pastoritia lacerna deposita, purpuram induit, vestibus sese Ionathæ circumdans. *Expoliauit se Ionathas tunica, qua erat indutus & dedit eam Dauid, & reliqua vestimenta sua vsq; ad gladium & arcum suum.* Videte porro hic nostrum Dauidem, adeo celebrem, simplicibus prius pastoris instar vestibus, tunica scilicet humanitatis suæ indutum, post Satanam deuictum, viles illas exuuias in monte Thabor deponere, & diuinitatem assumere, ac gloria se circumdare: de quo dicitur, *amictus lumine sicut vestimento.*

Figuræ veteres, quibus Christi Transfiguratio declaratur.

1.Reg.18.

Psal.103.

Esth.8.

Mardochæus quotidie in terram prostratus, cœlum replens suspiriis, pectus exhauriens singultibus fortunæ suæ calamitatem gemens, ieiuniis emaceratus, post deuictum inimicum suum Aman, mutata veste Regem Assuerum adiit, aureis vestibus effulgens. *Mardochæus autem de palatio & de conspectu regis egrediens, fulgebat vestibus regijs coronam auream portans in capite & amictus serico pallio atq; purpureo.* Cernite humilem illum Mardochæum, Christum Iesum, cum tāto tempore ieiunasset, & humi caput dormiendo reclinasset, tot suspiria, tot gemitus traxisset, tot lacrymas in solitudine effudisset, post Satanam debellatum & triumphatum: hodie sese magni illius Assueri, habitu mutato gloriæque vestibus assumptis, conspectui offerentem, vt dicere liceat, *Decorem indutus est.*

4.Paral.5. Quamdiu Arca fœderis inter Philistheos in deserto commorabatur, vilibus pellibus cooperta erat: at vbi in templo Salomonis collocata est, gemmis & auro effulgere, ac multis circumcirca diuitiis exornari cœpit. Arca illa humanitatis Iesu Christi quamdiu in deserto, in medio solitudinis, inter petras & rupes permansit: saccis, ciliciis & paupertate constrata fuit: verum hodierna die, collocata non in templo Salomonis, sed in vertice montis Thabor, tota auro refulget, gloria resplendet, & omnibus gratiarum donis excellit, & audite rem nouam, *Transfiguratus est.*

II.

Hic discatis velim Auditores, quinquies Christum toto vitæ suæ tempore esse trāsfiguratum, & quinq; diuersis transfigurationis generib. Hem qualis Chamæleon, quis

Quinque Trasfigurationum genera.

 Proteus,

Proteus. Prima transfiguratio in ventre fuit virginali, quando nimirum, Verbum caro factum est, & homo Deus: non quidem conuersione diuinitatis in hominem, sed assumptione humanitatis in Deum, vt magnum Ecclesiæ lumen Athanasius edocuit. ô eximiam & vere diuinam transfigurationem! de qua luculenter Paulus, *In similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo.* Cuius in Patriarcha Iacob verum exemplum conspicimus: ille namque, vt patris benedictionem perciperet, Esau fratrem mentitus est, pelliculisque hœdinis manus, vt tanto melius fratrem exprimeret, circumuestiuit: *& vestibus Esau valde bonis, quas apud se habebat domi, induit eum pelliculasque hædorum circundedit manib. & colli nuda protexit.* Quæ procul dubio figura misterium hoc quam appositissime exprimitur: Iesus.n. Dominus noster, vt nobis benedictionẽ Patris æterni obtineret, hominis formã assumpsit q per Esau designatur, pellibusq; humanitatis nostræ naturã vt nostram melius & ad viuũ magis exprimeret, sese circumdedit, cuius rei testem habeo Paulum, vbi supra *formam serui accipiens, & habitu inuentus vt homo.* Quid? Regem gloriæ, & eum, qui, Apostoli testimonio, *splendor est gloriæ & figura substantiæ patris,* & peccatoris habitum assumere, an non hoc vera transfigurationis species est?

Philip. 2.

Genes. 27.

Philip. 2. Hebr. 2.

Admirabilis trãsfiguratio in Eucharistia.

Alia adhuc, nec minus admirabilis transfiguratio facta est, quando augustissimum & super omnia admirandum Sacramentum Eucharistiæ instituit, quando scilicet in sanguinem conuertit & transsubstantiauit panem in corpus, & vinum, atq; hoc quidem vnico tẽporis momento. Lumen illud doctorum D. Thomas hoc omnium miraculorum à Christo vnquam factorum primum & maximum vocat. Quod quamuis, à Catholicis & fidelibus, ac propriè quidẽ, transsubstantiationem nominari sciam: tamen quoniam Christi corpus & sanguis sub speciebus panis & vini continetur, atque in debita quantitate, maiestate, gloria, sub figuris nouis & insolitis, occultantur, vera quoque transfiguratio dici potest.

Opusc. de festo Sacrã.

Tertia transfiguratio in monte Caluariæ, & in crucis scena peracta est: cum scilicet moriens ita seipsum immutauit, vix vt agnosci à notis potuerit. Caput eius spineo serto erat vallatum, vultus eius sanguine, facies sputis, corpus vulneribus oppletum: manus clauis, latus lancea transfixũ. O admirabilem transfigurationem! *Et vidimus eum & non erat aspectus: & nos putauimus eũ quasi leprosum.* An non vera vobis transfiguratio esse videtur Deum qui super cœlestes orbes fulgurat & tonat, totam mundi machinam cõcutit, Angelos beata sui visione pascit Cherubinos ministros habet: crucis supplicium perferentem, in hominem transmutatum, vt peccatorem habitum, doloribus saturatum & à toto mundo derelictum & vexatum contemplari?

Nouum transfigurationis genus in passione.

Isai. 53.

Aliam adhuc transfigurationem video, verum non adeo exoticam, ac longe tamen splendidiorẽ, & gloriosiorem. Quando scilicet Seruator meus ac Redemptor iterũ gloriæ se qualitatibus & dotibus circumornans, transfiguratus est. Modo enim se visibilem, modo non visibilem declarauit: semel sepulchro egressus est, alias portis clausis ingressus. Et sane, qui paucis ante diebus mortalis & passibilis visus fuerat: eum se iam gloriosum, immortalẽ & impassibilem reddere: an non eximia transfigurationis signa sunt? an non egregia prodigia? non miræ metamorphoses?

Alia trãsfiguratio post resurrectionem.

Verum omniũ nobilissima atq; omnium princeps fuit illa, quæ hodierna die in monte Thabor peracta est, quæ sola per antonomasiam & quasi omnium præcipua, Transfiguratio appellata est. In hac namque hodierna die Redemptor noster se transfigurat, hic Messias sese detegit, hic verbum illud diuinum sese manifestat: hodie legislator noster negotia propter quæ in mundum missus est declarat, ac legationis suæ auctoritatem & patentes aperit. Præuiderat hoc a longe Dauid dicens, *Thabor & Hermon in nomine tuo exultabunt.* quasi diceret, Hem quanã, ô Messia venture, gloriã, quos triumphos, quæ miracula te iam inter mortales commorante præuideo & præsagio! Angeli lætabuntur, homines cantabunt,

Psalm. 88

bunt, montes à conspectu tuo exultabunt. Thabor propter Transfigurationem tuam gaudebit, Hermon propter miracula, quæ in eius vertice patrabis, triumphum aget.

Vera tua vaticinia fuisse cōfitemur, ô Rex & vates; in monte namq; Hermon magnum illud miraculum, quo quinque hominum millia quinque panibus & duobus piscibus saturata sunt, editum est. Euthymius vero addit in eodem monte resurrectionem filii viduæ in Naim contigisse. Naim enim oppidum Galilææ est, in radice montis Hermon situm, in quo hoc miraculum peractum est. Thabor igitur & Hermon exultabunt in aduentu Messiæ nostri, præ cæteris vero Thabor.

Euthym. in Psalm.

Laus mōtis Thabor. *Exod. 19.* *Matt. 26.*

O felicem inter omnes montes ac vere beatum Thabor. Mōs Sinai fulgure & tonitruo concussus est, in eo nihil nisi flammę & ignes apparuēre. In monte Oliueti arma militum, & gladii conspecta sunt; & traditiones, & Iudæ machinationes in eo peractæ. In monte Caluariæ, præter cruces, patibula, suspensos, latrones in crucem actos, & Christum Iesum crucifixum, nihil intueor. At tu ô Thabor, vndecunq; gloria repletus es, & in paradisum cōmutatus. Iam frustra sol in axe suo errat, ac cœlū permeabat: aliā enim faciem ipse circum te habebas, quæ ei lumen eripiebat, ac quodammodo offuscabat. Nam quemadmodum *maius lumen offuscat minus*: ita quoq; magnus ille hominum & angelorum sol radiis suis paruam hanc mundi faculam offuscabat: paruam dico, non quidem ratione terræ, quam infinitis partibus superat, verum respectu infiniti & æterni illius luminaris. Hic igitur sol alterum offuscauit. Audite, *resplenduit facies eius sicut sol.* ô egregiam similitudinem, ô diuina mysteria! vt hinc scilicet discamus, omnia, quæ in glorioso Iesu corpore hodie peracta sunt, quæque in sole hoc etiam conspiciuntur, corporib. nostris mortalibus, & carnalibus hisce compagibus post resurrectionem euentura.

III. Quatuor solis proprietates.

Sol ille mundi huius fax, qui licet eum quotidie illustret, nō ideo tamen minus dignus est, quē admiremur, quiq; iā à quinq; annorum millib. & amplius semper vrit; seipsum non comburendo & illustrat non sese extinguendo, quatuor admirabiles in se proprietates habet: primo quidem lumen ipsum, quo vnico temporis momento quatuor mundi plagas intuetur: agilitatem deinde, qua viginti quatuor horarum spatio totum cœlorum orbem circumit, idq; tanta celeritate, vt vnius horæ quadrante centū viginti cœlestium miliarium, quæ tamē terrestribus multo longiora sunt, millia conficiat. Tertio subtilitatem, qua corpora lucida & transparentia penetret, & per crystallum & vitrum luceat. Denique impassibilitatem, quippe qui tanto tempore in rerum natura, sine vllo sui detrimento, aut corruptione, aut rerum naturalium damno extitit. ignis siquidem eum non comburit, aer non nocet, aut aqua extinguit. ab omnibus hisce casibus immunis est.

Corpora nostra post resurrectionē quatuor egregiis dotibus prædita erunt. *Sap. 3.*

Idipsum, Auditores, quod in hac transfiguratione videtis, caducis nostris corporib. post resurrectionem accidet. In primis enim instar solis effulgebunt: *fulgebunt namque iusti.* Erunt quoque agilia, ita vt temporis momento è cœlo in terram descensura sint, & a polo Arctico vsque ad Antarcticum, instar auium, aut instar Angelorum potius peruolatura, *Sicut scintillæ in arundineto discurrent.* Erunt adhæc subtilia: omnia enim transire poterunt ac nihil illis erit occlusum. Deniqᵭe pati haud quidquam poterunt, nullas infirmitates sustinebunt, quin & à morte immunia erunt. *Iam non erit amplius labor, aut vllus dolor.* ô rem admirandam. *Amodo iam dicit spiritus vt requiescant à laboribus suis.* ô iucunditatem! Experimentum rei hic, præsentibus Mose & Elia, qui inter Prophetas facile principes fuere, videmus. De quibus iam nonnihil loquamur. Interrogemus illos gloriosæ transfigurationis testes, & sciscitemur ab illis rei circumstantias. Primum autem te alloquor ô Moyses quid est, quod tu potissimum hodie ad vitā redeas, è limbo veniens, vt hodierno mysterio interesis? Anne scilicet, vt D. Chrysost. arbitratur, vt Christi innocentiā testateris quem Iudæi magna prius iniquitate legis transgressorem appellauerant: an vero vti hac ratione eum morti & vitæ dominari

Apoc. 21. *Apoc. 14.*

Cur Moses in trāsfiguratione apparuit.

ostenderes? an potius quod verius esse crediderim, vt promissionem quam tibi olim, fecerat, adimpleret, fore scilicet aliquando, vt gloriam humanitatis eius esses

Exod. 33. visurus? *Posteriora mea videbis*, id est, humanitatem meam.

Cur Elias transfigurationi in terfuerit.

Tu vero Elia quid huc facturus aduenis? cur ad vitam tedis? anne scilicet, quod ante finem sæculi veluti extremi iudicii præcursorem, apparere te necesse sit, ac Iudæorum reliquias conuertere? Eane forsitan de causa, vt mentibus Iudæorum errorem illum tolleres, Iesum scilicet Eliam esse aut aliquẽ ex prophetis. Equidem haud grauate concesserim. verum hanc fuisse potissimum causam puto, vt nimirum Iudæis, qui credere difficillime poterant Christum illum Messiam esse in lege promissum: ora obstrueret, & errores argueret. Conabantur enim illi ex Malachia Propheta asserere, ante Messiæ ad-

Malach. 4. uentum, Eliam in terram destinandū: *Ecce ego mittam vobis Eliam Prophetam antequam veniat dies Domini magnus & horribilis*: ac quoniam cōstabat Eliam nondum in carne apparuisse hinc liquido colligi existimabāt, hunc quem ante oculos viderent, verum Messiam non esse. Decepit vos, ô Iudæi ambiguitas verbi Aduentus: loquitur enim Propheta de secundo Domini aduentu id est extremo iudicii die, & non de primo: verum vt hanc ex animis vestris Dominus opinionem & errorem tolleret, simulque vobis ad oculum, hunc verum Messiam esse demonstraret, ecce hoc in monte Eliam secum loquentem induxit, *Apparuit illis Moses & Elias.*

O præclaram, & cui similis in mundo

Paral. 25. numquam exstitit, congregationem. Hic namque mundi vtriusque, cœli quoq; & terræ, vtriusque etiam testamenti legatos videbitis à parte testamenti veteris, Prophetarum principes: à parte noui, Apostolorum vertices è cœlo, sanctissimam Trinitatem: è terra, sacratissimam humanitatem. Hodie scilicet arca fœderis, arca inquam humanitatis Christi, in medio Cherubin, in medio scilicet Prophetarum collocatur. Quos vero sermones, aut ratiocinationes vtrimque habitas putamus? quæ nam hic negotia inter magnates illos & principes transacta? quid agitur? quid dicitur? dicito nobis Marce, dicito nobis Luca? *Loquentes de excessu* ait D. Marcus.

IV. Quinam sermones in monte habiti tēpore trāsfigurationis.

Cyrillus Alexandrinus, cui pares multos Ecclesia non habuit, ait in vertice montis illius de diuinæ bonitatis excessu habitos esse sermones: non quidē de eo excessu, qui in mūdi creatione eluxit: cū sc. ipsa SS. Trinitas, insigni quadam liberalitate, magnificentia ac quodāmodo pdigalitate bonitatis suæ thesauros aperiens, totā sese creaturis communicauit: nec de eo quoq;, quem iam quinq; annorū millib. sapienti directione, suaui moderatione, & sollicita ac pruida totius vniuersi conuersatione demonstrauerat. De quo igitur excessu Cyrille? de eo nimirum, quem Christus humanam naturā induendo declarauit: excessu nimirū adeo mirabili ac diuino, vt mille alii excessus cū eo comparati, instar nihili esse videantur. Deum sc. humanitatem assumere, immortalē, mortalitatem Dominum seruum fieri, quis similem vnquam excessum vidit? cernere nimirum naturam sine propria subsistentia: duas item naturas in vna hypostasi: Matrem simul & Virginem reperiri, cui vnquam similis excessus auditus est?

Excessus diuinæ bonitatis in incarnatione Christi.

S. Augustinus aliud quiddā excogitauit, aitq; illos eo loci de excessu tormentorum, suppliciorum, cruciatuum, molestiarumq; qui in passione Domini futurus erat, sermones inter sese habuisse: qui excessus adeo sublimis est, vt similis ei aut visus aut auditus nullo vnquā sæculo fuerit. Audite quæso clamantē Prophetam, aut Prophetæ voce Deum ipsum. *O vos omnes qui transitis, attendite & videte si est dolor sicut dolor meus.* Excessus, mq̄, adeo magnus, vt eius vnius memoria, Domine mi Redemptor, summorum tibi dolorū causa exstiterit, tantamq; anxietatem menti tuæ ingesserit, sanguineo vt sudore in monte Oliuarum totū tibi corpus pfunderetur. Excessus sc. omnium cruciatuum, omniumq; dolorū, sine vllo prorsus solamine, quod vel tibi terra, vel cœlum, aut animæ deniq; pars superior daret.

Excessus cruciatuū in passione Domini.

Thren. 1.

Chrysostomus aliò quoq; respicit, & asserit excessum illū, de quo loquebantur, de nimiæ

Excessus humilitatis quam Christus in sua passione ostendit. mię eius humilitatis, quam in passione Christus demonstraturus esset, excessu esse intelligendum. Excessu adeo excedente, & humilitate adeo extraordinaria, vt Paulus id pro dignitate explicare non valens dicat, *Humiliauit semet ipsum factus obediens vsq; ad mortem, mortem autem crucis.* *Philipp. 2.* Audite obsecro vos superbi, vos inflati arrogantia, & excessum hunc penitius considerate. Deus vt creaturas redimeret, capi, ligari, illudi, percuti, ignominiam pati, clauis configi, ac cruci denique voluit affigi. O excessum infinitis excessibus refertum?

Excessus paupertatis in Christo. S. Bonauentura doctrina ęque ac sanctitate celebris, omnes quas adduximus de excessu hoc explicationes probat, & ratas habet: verum aliam ad has & ipse adiungit: atque excessum illum de excessu paupertatis, quam Christus in passione sua esset toleraturus, esse intelligendum: quippe qui vnica tantum cruce, & ea granatus, Ierosolymis egrederetur, ac deinde nudus & inops in eadem moreretur. Consolemini, consolemini igitur vos omnes, qui paupertatē hanc imitantes, voluntarie ac sponte pauperes facti estis, cùm hunc paupertatis excessum vobiscum perpenditis: quomodo nimirū nudus, videlicet in stabulo natus sit, toto triginta trium annorum spatio vnica veste fuerit cōtentus, ac deinde nudus & algens in crucis medio exspirarit. *Valt. Max. lib. 4.* Historię quidem veteres similes nobis in Ethnicis excessus proponunt, vt in Valerio Poplicola, qui tertiū Romę Consul, in tanta est inopia mortuus, vt suis resp. sumptibus funus eius coacta fuerit instituere: & in Epaminōda Thebano, summo illo duce ac multis tropęis nobili, qui adeo egens ex hac vita decessit, vt ne tantum auri domi eius repertum fuerit, quo ei post gloriosam mortem erigi epitaphium posset. *Gentiles aliquot in summa inopia mortui.* Verum si cū excessu paupertatis Iesu Christi eos conferamus, obmutescent veteres, ac veluti vmbras respectu huius enarrare videbuntur. De hoc eius excessu quàm bene Dauid locutus est. *Pauper sum ego, & in laboribus à iuuentute mea;* Christus quoq; Dominus paupertatē suam satis insinuauit, quod sine lacrymis nequeo aut dicere aut perpendere, cum ait, *Vulpes foueas habēt, & volucres cœli nidos: filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet.* *Matth. 8.* ô verum paupertatis excessum! ac nimis omnem terminum excedentem!

An non Auditores sermonis & colloquii huius dulcedine in admirationem & stuporem trahimini? an non cœlestes illę sermocinationes, verba illa Angelica, de passione Domini deprompta, consolationem, iucunditatem & stuporem vobis adferunt? Taceant igitur Philosophi omnes, taceat Aristoteles, neq; amplius asserat, virtutem in solo medio consistere, vitium vero extrema occupare, est hoc quippe falsissimum: ecce enim in monte hoc non nisi de excessu & extremitate est sermo: omnia Christi opera excessum habent, atq; in extremo gradu collocata sunt, quin & extremum adhuc transgrediuntur.

Verum Petre tu solus hic pręter ordinem & tempus loqueris, ac colloquium perturbas dicens *faciamus hic tria tabernacula tibi vnum, Moysi vnum, & Elię vnum.* Quid ais Apostolorum Princeps? tu solus in horto arma inclamas, & gladiū stringis passionis triumpho vitam volēs intercludere: tu solus in passione in Dominum tuum blasphemias euomis tu solus denique es, qui hoc in monte pręter rem loqueris. *Matth. 26.* Quid? faciamus tria tabernacula. Visne Ecclesiā disiungere? anne schisma & diuisionem cupis inducere? visne Christum à Prophetis, & Prophetas a Christo separare? Reuoca in mentem rotas illas, quas Ezechiel Propheta vidit, quę ita sibi inuicem connexę erant, vt nulla sine altera esset aut progrederetur: quo erudimur, Prophetas in lege Mosaica, & Mosem in Prophetis, vtrumq; in psalmis: & Moysem, Prophetas, & Psalmos in Euāgelio, & Euangelium in omnib. & singulis contineri. *Non sunt tria facienda tabernacula, at vnicum quo Ecclesia significatur.* O rotas vere admirabiles! & interea tamen omnia nō nisi simul pcedūt & voluuntur: ac proinde nō nisi vnum esse tabernaculum, vnam legem, Deum vnum, & vnam Ecclesiam certissimū est. Vnde bene Euāgelista imprudētiam Petri notauit, *Nesciebat quid diceret.* Quare vt te excusem Petre, dicendū est, magnum illum glorię splendorē oculos tibi simul & ingeniū offuscasse. Hē? Qualis eras, & quo-

& quo in statu quo in stupore & raptu cum iucunditatis & gloriæ abundantia repletus dixisti: *Bonum est nos hic esse*? Concede Petre, ac tecum fateor, bonum esse Iesu Christo adhærescere, ac cum eodem versari: extra cuius gloriam nulla penitus iucunditas, nulla felicitas, nulla deniq; beatitudo inuenienda est.

Eia igitur, Christiani Auditores, ponite vobis ob oculos, lætitiam, gaudium, exultationem, raptum, exstasin, & stuporem, quem in Transfiguratione Apostolus hic ostendit. Et sane si Iudæi obstupuerint; vbi Mardochæum pretiosis & splendidis vestibus indutum, & humilem Esther ad regiam dignitatem sublimatam vidêre; si fratres Ioseph, eum in regio sedentem throno, ac totius Ægypti habenas moderantem contemplantes, demirati sint: quid de Apostolis eorumq; stupore hic dicere poterimus: cum humilem suum Dominum repente in monte Thabor eleuatum viderunt, ac velut in sublimi quodam throno, gloriæ & diuinitatis vestib. indutum, considentem? quo eos affectos gaudio & lætitia putabimus, cũ insignem illam Ester, humanitatem scilicet nostram, ad Regiam diuinitatem euectam vident, ac varietatibus aureis circumamictam? Crediderim cognatos & parentes Dauid non parum obstupuisse, cum eum regio more indutum, ac inter primos regni proceres collocatum intuentur: gaudium tamen discipulorum & stuporem maiorem fuisse existimem, quando humilem illum Iesum Nazarenum, qui tanto tempore in solitudine fuerat commoratus, & olim in stabulo natus, quique fabri filius à multis habebatur, Angelico & cœlesti assumpto habitu, gloriosum, splendidum, fulgentem, ac diuinitatis suæ specimen ostendentem conspiciunt.

Esth. 6. *Gen. 45.*

Bone Deus, benignissime Deus, si tantum vnica gloriæ tuæ scintilla ac specimen, admirationis Apostolis tuis parere potuit, quid in cœlestibus illis habitaculis fore credendũ est. Quid q̃so, erit, cum tota videbit vti est, quãdo eadem semper, sine termino sine defatigatione, in perpetuũ, summo ac pleno gaudio & perfecte pandetur? Si vnica modo gutta tantum voluptatis potuit afferre, quid ipsum mare, quid integrum gloriæ Oceanum facturum putamus? Erit, erit scilicet illic, vbi clamare licebit, *Bonum est nos hic esse*. Tu vero ô fortis animarum nostrarum zelator in montem illum aliquando nos subleua, præbe nobis videndã gloriam, non quidem transfigurationis, at diuinæ tuæ essentiæ, sicuti in cœlesti illa ac beata regione à Beatis conspicitur: ad quam nos ipse Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus aliquando deducant. Amen.

DOMINICA SECVNDA IN QVADRAGESIMA.

Partitio.

I. De cœlesti beatitudine.
II. De Transfigurato, eiusque partibus per figuras declaratis.
III. De Transfiguratione similibus exposita.
IV. De cœlesti beatitudine.

Assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & duxit illos in montem excelsum seorsum, & transfiguratus est ante eos. Luc. 9.

FIGVRA.

SVMMVS ille Iudæorum legislator Moyses, cum acceptis tabulis legis, de monte Sinai iam descenderet, vt populo sese cœlitùs missum, & à Deo ad leges eius orbi proponendas destinatum declararet: tanta gloria ac lumine vultus eius, Deo id permittente, resplenduit, vt populus in eum intuitus, splendorem fulgoremque ex oculis eius emicantem nequaquam potuerit sustinere. Rem non admodum dissimilem in hodierni Euangelij historia contemplor. Video namque non Mosem, sed Iesum Christum, montibus æternis descendere, vt se filium Dei, cœlitùs missum, ac verum Messiam & Legislatorem mundi esse demonstraret: quem Pater æternus in monte Thabor tãta maiestate, ac tanta diuinitate effulgere fecit,

Exod. 34.

cit, vt Apostoli vultus eius splendorem, ac radios, & emicantem inde gloriam perferre nequaquam potuerint. Denotat hoc ipsam Transfigurationis maiestatem, quæ profecto digna est, quam omnes merito admirentur, adorent, & obstupescant. De ea vt nos pro dignitate loquamur, opem & auxilium Paracliti, preces mediatricis nostræ Virginis gloriosissimæ adhibendo, AVE MARIA recitando, inuocemus.

I. 1. De nat. Deor. Interrogatus ab Hierone Syracusanorū tyranno Simonides Philosophus, vt M. Tullius memoriæ prodidit, quid esset Deus, triduum ad cogitandum & deliberandum postulauit: quo euoluto aliud iterum triduum petiit, quod sæpius repetens, tandem cum responsum diutius differret, dicere coactus fuit: *Quanto diutius considero, tanto mihi res videtur obscurior.* Equidē idipsum hodierna die de beatitudine cælesti dicere merito potero: quo enim diutius perfectionis eius abyssos considero, eo magis meditando me in infinitam illam abundātiam immergo, admirandoq; in profundum & obscuritatis tenebras deuoluor: nam *dum breuis esse laboro obscurus fio.* Itaq; dicere cum Aug. mihi liceat: *Excedit facultatem eloquētia mea, transcendit capacitatem intelligentia mea illud decus illa gloria, illa celsitudo.* & cum D. Ioanne Chrys. *Effugit omnem sermonem atque omnem sensum humana mentis excedit decus illud, illa pulchritudo, illa gloria, illa magnificentia.*

Augustin. in sermon. Orat. de repar. laps.

1. Cor. 2. Quid v. tu ô Apostole Paule, qui in altero orbe ambulasti, ac gloriæ huius scintillā aliquam vidisti, de ea dicis? *Nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, qua Deus praparauit Deus diligentibus se.*

Exod. 25. Perinde ac si diceret: Cesset humani iam intellectus curiositas immensitatem diuinæ gloriæ velle comprehendere. neq; enim humana mens eo pertingit, nec auris percipere, aut ratio ipsa, aut humani vires ingenii infinitam beatitudinem queunt comprehēdere. Nam quemadmodum in Propitiatorio duo Cherubin vtrimq; positi visebātur, qui sese mutuo cum stupore contemplantes alis illud cooperiebant: ita quoq; mihi in hac beatitudine velut in propitiatorio, videre videor: cerno namq; hodie homines simul Angelos, instar duorum Cherubim, stupore defixos, alis silentii sui splendorem gloriæ huius obtegentes.

Figura.

Beatitudinis magnitudo. Tanta porro beatitudinis huius magnitudo & dignitas est, vt Angelicus Doctor Thomas nihil Deum aut maius, aut excellentius posse condere affirmarit: & sane tanta est, vt iam à quinque annorum millibus Seraphin, atque omnes Angelicæ potestates præ admiratione suspensæ & stupore defixæ fuerint.

Ciceronis sententia de virtute. Cicero tantam esse pulchritudinem virtutis aiebat, vt si oculis conspici posset, omnes ad se mortales ex pulchritudine traheret, & amore sui incenderet. Si vero gloriam cœlestem cognitam habuisses M. Tulli, de beatitudine id iure meritoque dicere potuisses: tanta namque eius splendor est & venustas, vt si oculis pateret, omnes omnino homines, licet immanes ac barbaros, ad se inuitaret. Iacob conspectâ Rachelis venustate atq; oculorum pulchritudine inter omnes Mesopotamiæ filias, statim eius amore captus est, & inescatus, adeo vt, quò eius aliquando amplexibus frueretur, seruum apud Laban septennio egerit; *& videbantur illi pauci dies, pra amoris magnitudine.* Tu porro, homo, si vel oculis cœlestis illius Rachelis pulchritudinem haurire tibi liceret, non dubito profecto, quin te eius amore, summo Patri Laban, in seruum & mancipium, idque non septennio, sed, si vita ferret, annis mille & amplius, traderes.

Figura.

Gen. 28.

Iudith. 10. Allegoria. Tribuni ac centuriones Holofernis in obsidione Bethuliæ, visâ eximiâ venustate ac formæ excellentia quæ in Iudith vidua effulgebat, militibus hinc stimulos ad fortiter agendum subiecēre, dicentes: *Quis contemnat populum Hebraorum, qui tam decoras habet mulieres? vt non merito pro eis pugnare debeamus.* Hæc ipsa sunt verba, iidem sunt stimuli, eædem orationes, militis Christiani, quibus nos Sancti alloquuntur, Prophetæ exstimulant, & Angeli, cœlestis huius Iudith pulchritudinem quotidie contemplantes, nos in vita hac militante, ad fortiter agendum, & cœlum, in quo tot eximiæ res & pulchræ reconditæ sunt, violentia quadam rapiendum, adhortantur.

Num. 15. Allegoria. Magnus ille Israëlitarum ductor Caleb sexcenta virorum millia sub signis habens, & cum eis per desertum Sinai profectus; vt eos ad terram Chanaan gladio parandam incitaret, ingentem illis botrum, quem duo viri, velut aliquod fertilitatis illius specimen in humeris vecte portauerant, ostendit: vnde omnes ita ad bellum animati sunt, vt communis per castra clamor exauditus sit, *Ascendamus, & possideamus terram illam.* Misellæ animæ, quæ in hac Ægypto à triplici Pharaone vinctæ velut mancipia, sub seruitute durissima gemitis, & exhaurimini, si vel exiguum aliquem botrum fertilis illius promissionis terræ videretis; non est profecto dubitandum, quin statim rubrum huius mūdi mare trāsiretis, ac mūdi huius deserta relinqueretis, quo ad terrā viuentiū, in qua tanta rerum copia affluit, ascēdere possetis.

Idipsum hic hodie videmus contingere. Petrus enim Apostolorū Princeps ac Christianorum omnium caput, visa in monte Thabor gloriæ huius exigua quadam scintilla, cruciatuum, tormentorum, ac rerum omnium oblitus, exclamat: *Domine, bonum est nos hic esse.* Historiam Euangelii Luca legimus: *Assumpsit Iesus Petrum, Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & transfiguratus est ante eos,* &c. Primo de transfiguratione, ac deinde de beatitudine hac loquar.

Exod. 3. Quod ad primum; cum attentius mecum rubum illum ardentem, quem Moses in deserto vidit, considero, ac sublimem illum [illegible] æ raptum in curru igneo; videre mihi figuras & vmbras gloriosi huius corporis videor, quod hodierna die in monte Thabor

4. Reg. 2. transfiguratum est. Quid enim differt rubum ardentem & non conflagrantem, in monte Horeb videre, & gloriam & lumen corporis, quod tamen ipsum corpus non immutaret, in monte Thabor contemplari? Quid discriminis est inter Eliam curru igneo in cælum subuectum, & Iesum Christum corpore lucido & resplendente transfiguratum. O rubum! ô Eliam! ô mirabilia!

Anima Christi à primo cō-ceptionis Verum, quo melius mysterium hoc intelligatis, aciē ingenii vestri exacuite, ac meminerītis oportet, Christi animā à primo conceptionis momento beatam exstitisse; adeo inquam gloriosam, vt modo in cælis est: Verbum enim diuinum, cui per hypostaticam & personalem vnionem cōiuncta erat, videbat, atque eo perfectè fruebatur. Verum gloria illa, sublimi quodam & nouo miraculo, in parte nobiliori continebatur, ne se in corpus transfunderet; necesse namque erat, vt corpus suppliciis, passioni, cruciatibus, morti denique ipsi tolerandæ aptum foret. non enim Christus in corpore glorioso quidquam pati potuisset; momentò beata fuit.

Non est conueniens luctibus ille color.

Vultis huiusce rei figuram? Dauid Goliam prostraturus, armis regiis grauatus nunquam id potuit efficere, at necesse fuit, funda & lapidibus, armis pastoritiis, armatum, ac vestibus pastoralibus indutum in certamen & duellum descendere: *Et induit Saul Dauid vestimentis suis, & imposuit galeam æream super caput eius, vestiuit eū lorica, dixitque Dauid ad Saul, Non possum sic incedere, & deposuit ea, & tulit baculum suum.* Quod euidēs & apertum signum fuit, verum nostrum Dauid, Iesum Christum, Satanam, id est vastum illum Goliath expugnare & debellare dum vellet, nunquam armis regiis, diuinitatis scilicet suæ, indutum, vincere potuisse; sed armis pastoritiis, id est, funda humanitatis nostræ, & lapidibus miseriarum nostrarum armatum, ac peregrini habitu assumpto, necesse habuisse cum eo congredi. Tertio quoque Regum libro legitur. Regem Israel mutato habitu ad bellum egressum esse. Ita Iesus Christus natura sua totius mundi rex constitutus, redemptionis nostræ certamen ingrediens, habitum mutauit, *Et homo factus est.* 1. Reg. 17. Cap. 22. Ioan. 1.

Omne Sampsonis robur in crinibus capitis situm erat, *si rasum fuerit caput meum, recedet à me fortitudo mea, & deficiam eroque sicut cæteri homines.* ad eundem etiam modum omne passionis & meriti fundamentum in Sāpsone nostro Iesu Christo, in crinibus & fragilitate humanitatis eius consistebat. Et quemadmodum, nisi Philistæi caput Sampsonis rasissent, nunquam eum perdere aut occidere potuissent: ita quoque nisi corpus hoc nouacula passionis, ac gladio crucis, atque aliquid pati potuisse, at semper glorio- Iudic. 16.

gloriosum extitisset; nunquam comprehendi, nunquam mori potuisset, & proinde nunquam saluari potuissemus. Necesse itaque fuit hanc gloriam abstrahere, vt corpus passibile efficeretur.

Figura. *Iosue 3.* Audite figuras. Arca fœderis Iordanem intrante, vt Israelitæ in terram promissionis descenderent: *steterunt aquæ descendentes in loco vno, & ad instar montis intumescentes apparebant, quæ autem inferiores erant, in mare descenderunt.* Ita quoque quo in terram promissionis, id est, in cælum transire possimus; arca sacræ illius humanitatis, non quidem Iordanem, at passionis mare intrante, vehementes illæ ac violëtæ aquæ gloriæ in superiore parte animæ hæserunt: inferiores vero defluxerunt: siquidē omnes mundi delitias reiecit, atq; omnia pœnarū genera suscepit. Gloria ac sublimis illa gloriæ visio quieuere, ac stetere; cruciatus vero, labores, ac ipsa mors semp ad ima solito ausu defluxerunt.

Iudith. 7. Holofernes Bethuliā obsidens, quo citius & facilius eam expugnaret, *cōstituit per gyrū centenarios per singulos fontes, & incidi pcipit aquæ ductum eorū.* Ita quoq; Redemptor noster in redēptionis nostræ obsidio, vt corpus suum passionibus magis exponeret, a primo conceptionis suæ tempore gloriæ scaturigines inuasit, ac magni illius fontis ductus occupauit, nihil vt in aureurbia humanitatis suæ redundaret, aut reflueret.

2. Paral. 32. Potens ille Rex Ezechias obturauit superiorem fontem aquarum Gihon, & auertit eas subter ad Occidentem vrbis Dauid. Ad eundem plane modum Saluator ille orbis, scaturiginem torrentis gloriæ suæ, ne in corpus efflueret, obstruxit, & à primo incarnationis suæ tempore ad superiorem animæ partem eum traduxit. Atque omnia hæc non sine miraculo, non sine supernaturali quadam dispensatione peracta sunt; ita namque Ecclesiæ lumen loquitur August. Thomas item Aquinas: *Dispensatione quadam diuina factum est, quod gloria animæ non ad Discorū redundaret in corpus, vt in corpore passibili nostra redemptionis expleretur mysterium?* *Epist. 36. 3. p. q. 45. art. 7.*

Verum vetus hoc miraculum hodie alio quodam miraculo nonnihil obscuratum est: cum scilicet gloria illa, quæ tanto temporis spatio in intima animæ parte veluti captiua delituerat, ac conclusa fuerat, in libertatem restituta est. Hodie mare illud Rubrum, quod ad nos conseruandos, & ad peccata nostra, Ægyptios scilicet, demergenda seiunctum fuerat, ad primum situm ac pristinum locum reuersum est. Hodie sol ille gloriæ, q in medio huiusce animæ: velut in orbe suo cælesti, constiterat, cursum suū prosecutus est, & ad vsque antipodes corporis descēdit. Hodie diuturna illa eclipsis, quæ triginta duob' annis durauerat, finem accepit, & sol ille gloriæ sese videndū pbuit. *Exod. 14* *Ios. 10.*

Cogitate igitur vobiscum Auditores, Christi Iesu animam, à primo conceptionis momento, instar facis accensæ, aut potius instar solis fuisse, corpus vero eius instar vitri lucidissimi; & simul vobiscum perpendite, à solis radiis hactenus vitrum illud, non sine continuo quodam miraculo, penetrari non potuisse: at hodierna die nouo miraculo eclipsim illam finiri, vt vno miraculo cessante, alterum subintret, atque hoc est, quod vulgo Transfiguratio appellatur.

Canta igitur iam Dauid, & melodis concrepa vobis: *Dominus regnauit, decorem indutus est.* videamus namque hic eum indutum *lumine sicut vestimento.* tuque sponsa exulta & iubila; *Ecce dilectus tuus, candidus, & rubicundus, electus ex millibus.* Nihil me vmquam simile vidisse memini. ô noua paradoxa, ô metamorphoses admirabiles. μεταμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν Græcus textus habet: *transformatus est,* transfert hæreticus, *transfiguratus est* ait Catholicus. O res penitus admirandas! *Psal. 103.*

III. Christus diuinus est Chamæleō. & Proteus. Respicite, vos multarum rerum cognitionis auidi, diuinum illum Chamæleontem, ad omnes sese colores variantem, & colorem gloriæ in cælestibus, colorem paupertatis in mundo, colorem humilitatis induentem in cruce. Videant hic suum Proteum Poetæ, *gestantem tot in vno corpore formas.* Videte illum, qui in cælis Deus est, in terris homo. *Et homo factus est* qui modo Viator est, modo cōprehensor modo simul vtrunque, in natiuitate subtilis, in calcandis aquis agilis, in Eucharistiæ Sacramento impatibilis. ô verum igitur Proteon! *Ioan. 1.*

Arist. 2. Phys. c. 5. DicuntPhysici, materiam primam esse in potentia ad omnes formas. Hic quoq; videmus primam materiam, sacram hanc humanitatem, principium scilicet redemptionis nostræ omnium esse formarum & figurarum capacem: in cælis quippe *figura substantiæ Patris est*, in terris *formam serui accipiens*: in altari inuisibilis est; in monte Thabor gloriosus, in cruce patibilis, post resurrectionem impatibilis. hem quænam igitur hæ formæ, quænam figuræ!

Hebr. 1. Philip. 2.

Iris. Demirantur naturalium rerum scriptores Iridem, eiusque pulchritudinem tantopere deprædicant: cum scilicet sol nubem, quæ ei ex aduerso est feriens, semicirculum hunc, quinque fucatis coloribus, fuluo nimirum, viridi, croceo, duobusq; aliis intermediis, hiacynthino & luteo, distinctũ, producit. Et sane si penitus rem considerare velimus, res ipsa digna est, quam omnes demirentur, quin & ipse Salomon omnes inuitat, vt visa Iride, velut re eximia, in admirationem rapiantur. *Vide arcum in cælo cum suo splendore mirabili; & benedic, qui illum fecit.* Vnde eam Plato admirationis matrem & ornamentum cæli appellare consueuit. Nihil hæc sunt & exigua: Ecce enim hic in monte Thabor Iridem alius longe præstantiorem & pulchriorem. Videte hic colores longe alios, longe insigniores, & prioribus eminentiores. Videte hic solem diuinitatis, nube corporis percussa, egregiam hanc transfigurationis Iridem, viuis coloribus candoris, luminis ac gloriæ insignitam, hodie producentem.

Transfiguratio cum iride collata.

Christi diuinitas lunæ comparatur. Quin etiam in hoc mõte solem & lunam contemplemini: adeo vt montes in cælos, & cæli in mõtes commutari videantur. Imo videte hic solem diuinitatis ac lunam humanitatis. Vt enim Luna, sicut nostis, suum lumen à sole mutuatur, ita quoque humanitatem à diuinitate hodie gloriam & lumen mutuari videmus; Luna inquam, quam Angeli ita nominarunt; *Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora, pulchra & luna.* Et sane, ô sacra humanitas, nos omnes lunam te confitemur; quippe quæ fluxus & refluxus, in Sacramentotum mari causa existis; quæ plurimos in te influxus habes, quæ diuersos nobis aspectus & formas exhibes. Luna quoque modo media est, modo crescens, & alias decrescẽs modo eclipsim patitur, modo plena conspicitur: idipsum & in sacra hac contingere humanitate videmus paruam videmus & exiguam in præsepio, quãdo *paruulus natus est nobis*: nouam, post resurrectionem: eclipsi obscurari & offuscari in cruce: plenam vero hodierna die in monte Thabor, *& resplenduit facies eius sicut sol.*

Cant. 6.

Isa. 9.

Verum sublimius adhuc in sublimi hoc mysterio, & semper de luna loquentes eũdem lemus. Solemus quoque è diuerso lunæ aspectu & variis eius coloribus diuersas temporum qualitates præsagire, nã teste Poeta: *Pallida luna pluit, rubicunda flat, alba serenat.*

O Sacra Saluatoris nostri humanitatis luna, cum te pallentem in monte Oliueti intuor, statim pluuias & nimbos auguror, at nimbos sanguineos: cum te rubicundam & sanguine purpuratam in monte Caluariæ contemplor, certus sum ventos, procellas & tempestates ærumnarum suppliciorumque impendere. Verum cũ te modo in monte Thabor candidam & fulgidam video, gloriam felicitatemque agnosco, ac simili nos aliquando potiturus præsagio.

Iesu bone, Iesu dulcissime, cum de monte Thabor loqui audio, venit mihi in mentem montis Caluariæ: cum de tua transfiguratione loqui incipio, acerbissima tua passio statim mihi ante oculos versatur. Hic te gloria circumdatum intueor, illic te saturatum opprobriis videbo, hic tibi discipuli adhærẽt; illic te ad vnũ omnes derelinquẽt; hic inter Prophetas te contemplor, illic inter latrones medius apparebis, hic nisi lumen & fulgorem conspicio, illic præter tenebras & ærumnas nihil erit. At relictis hisce antithesibus ad gloriam illam vela conuertamus: in die quippe adeo læta & iucunda, atque adeo gloriosa, non nisi de lætitia, beatitudine ac gloria loquendum est. Videas namque eadem Petrum extra se raptum, eadem captum & inebriatum, an non audis clamantem, *Bonum est nos hic esse?*

Cum Caluariæ mõte mons Thabor collatus.

Porro q̃ hodierna die in monte Thabor, fieri

Beatitudo, Oceanus deliciarũ est. *Psal. 35.*

fieri videmus, quod Petrus hic degustat, non nisi specimen & vmbra, nõ nisi guttula est magni illius beatitudinis Oceani, quæ in cælis habebitur: ita namque sacra eam Scriptura nominat, *Torrente voluptatis tuæ potabis eos.* Ac vere quidem: quid enim est in cælis, nisi torrens quidam voluptatis, nisi deliciarum profundum, quam diuitiarum Oceanus. Testem & suffragatorem habeo Vatem regium, *Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ.*

Psal. 16.

O nouam loquendi metaphoram! quin & de seipso loquens ait: *Satiabor cum apparuerit gloria tua*: quasi diceret: Quando plus de aquis voluptatis deliciarumque mundi huius haurio, tanto mihi sitis augetur magis, & eo animam interius turbatiorem sentio. Quid? anne ambitio animũ tuum occupauit, ô rex, an tua sorte & quidẽ adeo lauta contentus non es? eum nimirum è pastoritia casa, & ab ouili ad sceptrum & diadema sublimatum, tot populis & vrbibus dominari, ac tanti imperii habenas moderari te videas? anne ad maiores etiam honores adspiras, vt dicas, *Satiabor?* tot regna animum tuum non satiant? fierine potest, vt tanti tamque ampli honores te nõdum repleant? Bene tamen ait; quidquid enim in mundo est, imo totus mundus, animam hominis saturare, haudquaquam potest.

Insignes historiæ. Alexãder ingemiscit, vbi plures esse mundos intellexit.

Magnum illum Macedonum regẽ Alexandrum, ait Plutarchus, toto terrarum orbe ab vno polo vsq; ad alterum subiugato, cum à Philosopho, nõ rectè philosophante plures esse mundos intellexisset, lacrymari cœpisse, fortunamque suam præ interna animi elatione deplorasse, quod è tot mundis nõdum vnum tantis laboribus sudoribusque subiecisset: vt merito scripserit Poeta,

Vnus Pellæo iuueni non sufficit orbis.

Sueton. Augusto.

Videte igitur, num totus terrarum orbis hominis mentem satiare queat. Idem pœne de Augusto tradit Suetonius: qui quamuis vniuersi orbis foret Monarcha, ac pacem per omnes mundi plagas confirmasset, noctes tamẽ trahebat insomnes; adeo eum curæ & internæ animi anxietates dinexabant.

3. Reg. 11.

Eccе Deus bone totius mundi Imperator quiescere nõ potest, trãquill⁹ esse nequit & plura concupiscit. Iudæus quidã regio prognatus stemmate, Adad nomine, cum relicta Ierusalem patria, in Ægyptum fugeret, tam benigna fortunæ aura in aula Principis Ægypti vius est, vt præ cæteris eum amore prosequeretur, honores ei amplissimos contulerit, & vxoris suæ sororem ei in vxorem dederit. O vere benignum fortunæ flabrum, & vere regios honores! Ipse tamen tãtis honoribus exornatus, quamuis maiorem insuper beneuolentiam & fauorem Rex promitteret, dimitti à Rege petiit, ac veniam in patriam suam redeundi postulauit. An non per hunc Adad animam nostram ad viuum exprimi videmus? quæ ad mundi aulam, velut in Ægyptum sese conferens, licet princeps mundi huius honoribus, delitiis, diuitiisque eam exornare queat, nunquam tamen adeo benigne ab eo haberi potest, quin semper ad cælestem illam Ierusalem patriam suam & naturalem habitationis locum penitus aspirans, anhelet. Nihil enim eam præter hanc gloriam, satiare potest: nam quamdiu his in fluctibus iactatur, & procellis concutitur, semper ad æternam illam beatitudinem aspirat. illa, illa est, qua hodie Petrus Apostolus satiatus exclamat. *Bonum est nos hic esse*; ipse iam satur sum Domine, sorte mea contentus, aliam à te beatitudinem non requiram, quia *Bonum est hic nos esse.*

Historia insignis.

Anima hominis sola beatitudine cælesti satiatur.

Vos porro infœlices dæmones, qui in infernali barathro cruciamini, quique miseras animas incendio, flammis, rotis, eculeis, tormentisque grauissimis torquetis, quique hac gloria cælesti ac beatitudine in æternũ estis priuati; nequaquam dicere potestis, *Bonum est nos hic esse.* verum verbo mutato, & desperabundi exclamare, *Malum est nos hic esse.* Vos quoq; infelices ac ter & amplius infortunatæ animæ; quæ apud inferos conflagratis, in Deum blasphemias euomitis, quæ de salute vestra desperatis, ac rabie & furore debacchamini, nunquam eum S. Petro dicere poteritis, *Bonum est nos hic esse*; at semper & in perpetuum, fine vllo fine clamabitis, *Malum est nos hic esse.*

At nos miseri viatores, afflicti exules, licet pœnitentiæ nobis adhuc tempus sit, atq; ad hanc aliquando beatitudinem nos peruentu-

uenturos speremus, nondum tamen dicere possimus *Bonum est nos hic esse.* Nam Apostolus eo loci hæc verba dicens, quo nos iã hic sumus, *nesciebat quid diceret.* Quid cogitabas Petre? Nosne igitur, hoc in mundo, Gen. 49. veluti Iosephi in carceribus Ægypti, vt Dan. 14. Danieles inter leones Babylonios, vt pueri in Dan. 2. fornace Chaldaica, vt Ionæ in ventre ceti, Ion. 2. & fluctibus vndique iactati, vt Israelitæ in Exod. 14. medio maris Rubri, constituti dicere iure Tob. 5. poterimus, *Bonum est nos hic esse? Quale gaudium mihi erit, qui lumen cæli non video*, aiebat Tobias ille senior in cœcitatis caligine vitam trahens? imo quale gaudium, qualem iucunditatem, quas delicias anima in hoc vitæ casu haberet, quæ lumen solis huius, beatitudinis inquam, non intuetur?

Vos vero animæ, quæ in purgatorij ergastulis adhuc detinemini, licet cruciatus & tormenta intolerãda ibidem sustineatis; dicere tamen securæ iam potestis *Bonum est nos hic esse* cum scilicet de vestra salute, ac de æterna aliquando beatitudine possidenda certæ iam sitis, & cum spes illa vobis ferendi & patiendi robur suppeditet.

Vos autem, Angeli, vos inquam beatorum animæ, merito iam dicere potestis, *Bonum est nos hic esse*, cum in eo versemini loco, in quo omne bonum reperire est, vbi omnia in illa Essentia diuina possidetis, omnia in illa velut in quodam speculo, tam præterita & præsentia quam futura, imo & ea quæ nunquam fient, aut erunt, fieri tamen & esse possunt, vt Theologi asserunt, contemplamini. Ipsa quidem regina Saba, visa palatij & domus Salomonis magnificentia & splendore, præ admiratione & stupore exclamauit: *Beati viri tui, & beati serui tui hi, qui stant coram te semper.* At idem omnino Dauid vates de beatis illis dixit animabus, quæ tuto positæ loco, ineptias & inanias hominum derident, *Beati qui habitant in domo tua Domine.* Hæc porro domus nihil est aliud, ô Theologi, quam diuina illa essentia: hæc est illa domus; in qua omnes sapientiæ & scientiæ Dei thesauri reconditi sunt: est repositorium, è quo tota mundi machina prodiit, & plures adhuc mundi prodirent, si, vt potest, ita & vellet

Beati in Dei essentia omnia velut in speculo contemplantur.

3. Reg. 10.

Psal. 87.

producere: est denique domus, de qua olim dictum est. *Gloria & diuitiæ in domo eius.* Quomodo porro animas admirari, cum Esth. 4. par est, cum in illam intrauerint. Si enim Esther regina interius Assueri Regis cubiculum ingressa, præ timore & maiestatis splendore, quem in regis vultu contemplabatur, exanimis concidit? Si filij Israel, Exod. 16. cælesti illo mannæ imbre viso, quæ stupore exclamarint. *Quid est hoc?* Quid, non dico facient, at dicent, animæ illæ, cum eas in diuinæ illius essentiæ penetralia intrare, ac secretum Dei receptaculum subire contigerit? quantopere eas admirari par est, cum manna diuinæ consolationis sibi instar pluuiæ viderint influere?

In supernis igitur locis terra Peru inuenienda est, illic terræ nouæ quærendæ, illic argenti & auri venæ indagandæ, illic thesauri sapientiæ, illic abyssi perfectionum inquirendæ. Illic miraculum, in Cana Galilææ olim à Christo patratum, quotidie renouatur, vbi aqua tribulationis in dulcissimum consolationis vinum conuertitur. Illic generalis animarum fit transfiguratio, vbi corpora splendida, agilia, subtilia, impassibilia redduntur. O quænam illa voluptas erit, tot simul soles intueri? an non igitur ô anima mea, quæ ad huius gloria fruitionem nata, condita, destinata, ac prædestinata es, ad eandem contendes? an non montem illum Thabor conscendes? Christum sequeris, crucem portabis, legem & præcepta eius seruabis, vt in eodem hoc monte hanc ipsam gloriam valeas contemplari? Si vero vos, Auditores, cum conscendere, & gloriam illam consequi, ac beati esse cupitis? montem ascendite, pœnitentiam agite, sanctificate ieiunium, ac bonis operibus sine vlla cessatione incumbite, quo gloriæ huius compotes reddi valeatis.

Tu verò Iesu gloriosissime, splendor & lumen admirabile, q hodie totus admirabilis factus es, gratia nobis tua succurre, omnes animæ vires ac potentias ad id cõuerte, facultates nostras illuc impelle & dirige: memoria te solũ cogitet, ac tui soli reminiscat, intellectus te solũ agnoscat, te deniq; solum

solum voluntas diligat. Et cum miserum hoc corpus vna cum anima, gloriæ illius particeps reddi debeat, (quandoquidē tantum: quantum anima, laborauit, & sudauit) & cum idipsum impassibile, immortale, & instar solis splendidum reddi necesse sit; obsecramus Domine, vt aptum velis id reddere & idoneum: fac vt pœnis & molestiis incumbat, ieiunia colat, austeritates & vitæ rigores sustineat, & in pœnitentia perseueret: fac vt genua te solum adorent, lingua te solum cōfiteatur, oculi in lacrymas tantum resoluantur, pectus singultus effundat, ac manus in corpus tantum insurgant, & de præteritis delictis ab eo vindictam exigant: nec amplius corpus gulæ, & abdomini seruiat, genio non amplius indulgeat, aut libidinibus imparisque voluptatibus se amplius transuersum rapi patiatur. Sed fac, vt tibi vnà cum anima gratum hac in vita obsequium præstet: quò ambo post hanc vitam, nō dico Transfigurationem in monte Thabor, sed in cœlestibus habitaculis diuinam tuam essentiam contemplari mereantur; ad quam nos Pater, & Filius, ac Spiritus sanctus perducere dignentur. Amen.

FERIA II. POST DOMIN. II. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

I. *De Prædestinatione & reprobatione.*
II. *De infœlicitate animæ in peccatis obduratæ.*
III. *Quærendum esse Deum.*
IV. *Metuendum & cauendum istud, mori in peccatis.*

Ego vado, & quæretis me, & in peccatis vestris moriemini. Ioan. 8.

FIGVRA.

1. Par. 5. LEGIMVS in libris Paralipomenon, Azariam Prophetam, futuram Asæ Regi Iuda calamitatem, & mala quæ passurus erat, prædixisse: Quamdiu, inquit, legem Domini secutus es, semp tibi beneficia plurima contulit, atque omnibus in rebus tibi bene cessit: quoties eius opem in negotiis & rebus dubiis inuocasti, semper tibi quam promptissime præsto affuit; & vix eum quærere incipiebas, quin statim tibi auxiliaturus occurreret. At è contra, si semel te reluctari, & legem eius infringere, & cultum deserere contigerit; vix eum relinquere incipies, quin te magis adhuc relinquet & abominabitur; & venient forsitan tēpora, quibus eum quæsiturus sis, & non reperturus, cum tu eum inuocaturus, & ille te neglecturus. O minas horrendas, ô præsagia Prophetica! *omnia contingebant eis in figuris.* Eiusce 1. Cor. 10. rei figuram, Auditores, hodierno in Euangelio legimus. Audimus hic namque non quidem Propheram, sed Prophetarum omnium principem Iesum, Pharisæis ac Scribis eadem plane interminantem, Reluctamini aduersus me popule rebellis ac peruicax, derelinquitis me, ego quoque vos omnes derelinquam; atque ex hociam tempore desero: & mihi credatis velim, vētura aliquando tempora, quibus me quæretis, & non inuenietis, & quibus in peccatis vestris moriemini. verba horrenda & terribilia: quæ vt vere ac plene intelligere possitis, Spiritus sancti auxiliū nobis adesse, intercessione Deiparæ, AVE MARIA dicentes, rogitemus.

I. Prædestinatio ad gloriā vel ad damnationem res est terribilis.

Sublimia illa de prædestinatione Sanctorum, & reprobatione impiorum mysteria, adeo obscura & inuoluta sunt, vt nulla vis sit ingenii quæ non cedat; nulla audacia & præsumptio, quæ non formidet; nullum pectus, quod non paueat; nullà mens ea concipere gestiens, quæ non horreat & præ metu contremiscat. An non enim terribile & horrendū est, audire, nedū credere, Deum ab omni æternitate creaturas suas antequā quidq̄ meritorum vel demeritorū facerent, has ad æternam beatitudinē, illas ad æternā supplicia destinasse? *Esau odio habui,* vide Mal. 1. damnationem; *Iacob autem dilexi,* vide prædestinationem ad gloriam. O rem nouam & inauditam! è duobus in ventre matris conclusis, hunc ad gloriam & illum ad damnationē æternam, anteq̄ in lucem edantur, aut lumē solis intueantur, seligi, omnem admirationē superat. Video profunda illa iudicia etiam

Prædestinationis & damnationis figura.

etiam diluuij tempore locum habuisse: hic enim octo animæ arcæ inclusæ aquis diluuii supernatant, ecce prædestinationis figuram; illic vero reliqui omnes naufragium patiuntur, & vndis immerg[illegible]; signum hoc reprobationis. Eius vero [illegible] veteri vobis testamento figuras depromam.

Nabuchodonosor cum Ierosolymorum ciuitatem destruxisset, pulcherrimos quosque & forma decoros ex Hæbræorum pueris seligi iussit, reliquos in captiuitatem abduci. *Et ait rex Asphenes præposito Eunuchorum, vt introduceret de filijs Israel, & de semine regio, pueros in quibus nulla esset macula, decoros forma, & eruditos omni sapientia, qui stare possent in palatio regis.* (Dan. 1.) Ad eundem modum Nabuchodonosor ille cælestis, numen illud æternum, cum ab omni temporum æternitate, generalem mundi ruinam & destructionem præuideret, ex omni hominum multitudine, pulcherrimos quosq; selegit, vt coram facie sua, & in aula cælesti, beatitudine æterna fruerentur, reliquam vero turbam repudiauit, atque infernalibus vinculis ac claustris mancipauit. Moses Hebræorum dux ac tutor, cum Ægypto egrederetur, omnem Israelitarum populum in duas turmas discreuit; sex scilicet tribus, è nobilibus matribus, Rachele ac Lia, alijsq; liberis mulieribus prognatas, in monte Garizin subsistere, ac castrametari voluit, vt in eo populo Israelitico benedicerent: sex vero reliquas, ignobili scilicet prosapia oriundas, & quarum matres seruæ aut vernaculæ fuerant, montem Hebal è regione ad maledicendum voluit conscendere. (Deut. 27.) Eodem modo & magnus ille mundi rector Deus, cum vniuersos homines in mente sua præuideret, in duas eos partes distribuit, hos vt benedictionibus & gloria ab eo cumularentur, prædestinatos nimirum; illos vero vt maledictionem subirent, videlicet reprobatos, & reiectos. *O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius!* (Rom. 11.)

Eodem tēpore & eodem carcere duo captiui in Ægypto egrediebantur, verū diuersa omnino sorte, vnus honorib. a Pharaone subuehendus extremo alter supplicio afficiendus. (Gen. 45.) *Restituitq; alterum in locum suum, vt porrigeret ei poculum, alterum suspendit in patibulo.* Ex æterno illius præscientiæ latebris & abditis eodem momento duo captiui egrediuntur, improbi scilicet & electi, verum diuerso fine. Electi nimirum vt regiis honoribus afficiantur, gloriæque participes reddantur: reprobi vero vt æternis suppliciis cruciatibusque mancipentur. An non eadem ex fornace ardentes prunas, & carbones atros educi videmus? (Simile.) non aliter quoq, è diuinorum iudiciorum fornace eodem momento & prædestinati, velut candentes prunæ; & reprobati, velut atri carbones, prodeunt.

Propius rem adhuc Paulus visus est tetigisse, cum figulum ex eadem argilla vas vnū in honorem, alterum in contumeliam ait effingere. (Rom. 9.) Ita quoque summus ille figulus, & omnium conditor Deus, ex eadem creaturarum suarum massa, hos in vasa honoris, vt gloriæ suæ aliquando participent, illos vero in vasa contumeliæ, vt in æternam damnationem æternaque supplicia præcipitentur, efformauit.

Atque hæc quidem omnia Auditores, vt hinc infinitam suam misericordiam, illinc vero iustitiæ suæ zelum declaret: non secus ac rex, qui bonis & benemeritis beneficia conferendo, bonitatem & clementiam: sceleratos vero castigando iustitiam atq; æquitatem demonstrat. Verum cogitate vos velim, hanc quidem Electorum prædestinationem, absque vlla meritorum præuisione contingere: reproborum reprobationem sine peccatorum, quæ commissuri sunt, præuisione nequaquam fieri. itaque vt dicere liceat, non aliam prædestinationis causam esse, quam meram Dei voluntatem, eiusque beneplacitum & reprobationis non aliam quam peccata [illegible] ab hominibus perpetranda sunt. V[illegible]umq; respectu Dei certissimum est, & necessarium: at non respectu hominum. Vtrumque contingens est, & mutari potest. at liberum nostrum arbitrium ac voluntas efficiunt, vt vtrumque fieri necesse sit. Verum iam profunde nimis abyssos istas rimati & scrutati sumus: non enim tendere datur vlterius: timenda

(Prædestinatio fit non præuisis meritis, at nō reprobatio.)

potius

potius sunt Dei iudicia & admirāda, quā curiosius dicēdo enucleanda, & indaganda.

Nihil animæ accidere peius potest quā a Deo deseri.

Euangelium quidem hodiernum paucis vtrumque & non adeo seuere perstringit: & nonnisi exigua quædam hic reprobationis appatet interminatio: *Quæretis me & non inuenietis, & in peccatis vestris moriemini.* de his igitur minisiam loquamur, ac deinde de prædestinatione agemus.

Esth. 2.

Nihil est omnino quod maiorem animæ calamitatem aut detrimētum afferat, quam si à Deo derelictam gratiaq; eius destitutam & penitus spoliatam se videat. Quemadmodum enim nihil acerbius aut funestius reginæ Vasthi potuit accidere, quā à marito suo à rege, à Principe suo spretam & despectam esse: ita quoque nihil tristius aut calamitosius animæ euenire potest, quam à sponso suo, à rege suo, deniq; Deo esse derelictā. Sane si cœli influxus suos cœlestes vel ad modicū tempus denegarent, tota hæc mundi machina, ô Philosophi, non subsisteret, at omnia inter se cōfunderentur, ac veluti nouum chaos in rerū natura exoriretur. Quid igitur de anima fieri dicemus, à qua Deus supernaturalem gratiæ suæ influxum retrahit, & penitus denegat? Audite quid in hanc rem dicat Dauid, *Anima mea sicut terra sine aqua tibi.* Eliæ precibus factum est, vt trium & dimidij annorum spatio Samariæ agros pluuia non irrotarit, ita vt omnia circūquaque emorerentur: fluuij exsiccarentur, herbæ arescerent, animalia languerent, atque vbique tristis mortis facies appareret. Quid igitur faciet anima, cum illi Deus pluuiam & cœlestem defluxum denegarit, quando cataractas & orificia misericordiæ obstruxerit & obturarit.

Psal. 142.
3. *Reg.* 18.

Hinc factum est, vt quando Dominus Israelitis timorem incutere vellet, illis eos à se deserendos interminatus sit, vtpote quo nihil iis tristius aut acerbius posset accidere. *Væ eis cū recessero ab eis*, & Ieremiam: *Erudire Ierusalem, ne forte recedat anima mea à te.* Nihil enim adeo Dauid Rex metuebat, quam à Domino deseri: atque ideo lacrymans orabat, *Domine ne discesseris à me.* & cum cælum oculis tantum amisisset, exclamabat gemens, *Vt quid Domine recessisti longe?* accede iterum, accede & me lumine tuo illustra.

Osee 9.
Ierem. 9.

Helisæus cum Eliam magistrum sibi eripi, ac se ab eo destitui videret, lamentabatur, ac gemebat tam insigni & tam sancto se magistro priuari, exclamans, *Pater mi, currus Israel, & auriga eius.* Quid igitur miseram animam facere par est, cum illam Deus relinquit, quando gratiarū influxum ei denegat, in primis vero, quādo eam odio prosequitur: *odisti* namq; *omnes, qui operantur iniquitatem*, quibus illam lacrymis quibus gemitibus ac suspiriis decessum hunc & orbationem deplorare necesse est?

4. *Reg.* 2.
Allegoria.

Hinc igitur discant Christiani, idipsum gratiam in anima, quod anima in corpore, præstare: anima enim caduco & fragili huic corpusculo suum esse, vitam, sentiendi vim, & cæteras omnes naturales operationes subministrat. Gratia quoq; non minora animæ suppeditat, esse scilicet plane diuinum vitam spiritualem, rerum cœlestium gustū, & ad omnia sancta & pia opera motum & agilitatē singularem. Nam quemadmodum corpus hoc nostrum anima orbatum & destitutum, nonnisi exanime cadauer est: ita quoque anima, quam gratia destituit, penitus mortua est atque pabulum facta inferni, *mors quippe peccatorum pessima.*

Id gratia in anima quod in corpore anima præstat.

Psal. 33.

Reducite quæso in memoriam Auditores quod in passione Domini contigit prodigium: vt scilicet Christo in cruce moriente atque ex hac vita proficiscente tenebræ factæ sint super vniuersam terram, vt terra contremuerit, sol deliquium passus fuerit, ac tota mūdi machina dissoluenda & in nihilum redigenda visa sit. Hoc ipsum quotidie in nobis accidere certissimum est: quando scilicet Christum, vt Paulus loquitur, peccatis nostris iterum cruci affigimus, cruci inquam animæ, & ille à nobis discedit: tunc tenebris vniuersam animæ essentiam cooperiri, solem rationis deliquiū pati, terram concupiscentiæ & affectuum contremiscere, peccatorum ac flagitiorum sepulchra reserari, columnas gratiarum diffindi, deniq; omnia interius confundi ac pessum ire cernimus. Non igitur sine causa Pharisæis comminatur, dicens, *Ego vado.*

Insignis cōceptus.
Matth. 27.

Lib. 8. de coelo. c. 7. Docuit olim magnus ille Philosophus Aristoteles, accessum & recessum solis corruptionis & generationis in hoc inferiori hemisphærio causam existere: verum multo maiori cum ratione dicere poterimus, gratiæ accessum & recessum, generationis & corruptionis in anima causam esse: eius enim accessus eam à vitiis retrahit, recessus in iisdem obdurat: ea præsente virtutes in anima vigent, merita ac bona opera efflorescunt, absente vero eadem, pœnæ & culpæ in animam ingruunt, eamque deprauant.

Rom. 9. Dico igitur cum D. Paulo, *cui vult miseretur*, ecce eius accessum, ecce conuersionem: *& quem vult indurat*, ecce recessum, ecce obstinationē. Illic de prædestinatione sermo est, hic minæ de reprobatione. Apertius adhuc in Exodo, vbi Dominus ad Mosē ait, *Ego indurabo cor Pharaonis.* vbi Augustinus exclamat, *Nisi cum abfuerit gratia mea, obdurabit eum nequitia sua:* atq; hoc egregia similitudine declarat. Quemadmodū enim cum terra tota gelu constricta est, & obduruit, sole accedente ac radiis eam feriente, omne statim gelu dissoluitur, ac terra emollescit: ac sole occidente, ac radios subducēte, ecce tibi iterū gelu omnia rigescere, & in primam duriciem conuerti. Ita quoq; cum anima nostra fieri videmus, quæ cum congelata est: & peccati frigore, frigore inquam Boreali, cum quo Boreas noster non est cōparandus, induruit, vbi primum gratiæ calor supernaturalis accedit, & eam radiis ferit, omnia statim dissoluuntur, omnia emollescunt, ac prior illa durities abscedit. Verum vbi gratia iterum recessit, omnia nouo gelu incipiunt rigescere, & peruicacia obstinatioque animam inuadunt.

Exod. 4. August. ser. 88. de temp.

Similitudo qua ostenditur, vnde peccatorem in peccatis obdurari contingat.

Calu. 1. inst. c. 17. Clementissimus igitur Dominus peccatores positiue non obdurat, vt nefandus ille Caluinus blasphemans asserit, at tantum per accidens, & permissiue: cum scilicet iis gratiam & auxilium subtrahit. Et quamuis Deus nulli sufficientem, qua conuertatur & saluetur, gratiam neget: aliquibus tamen, iusto suo iudicio, eam haud ita liberaliter, aut non ita magnam confert, vt quibusdam, idq; propter grauissima, quæ prius commiserat delicta in quorum pœnā & castigationem obstinationem illam & obdurationem in animā immittit, vnde illa profecta sunt.

Deus omnibus & singulis gratiam confert, qua sufficiēter saluari possint, non tamen efficacem.

Similitudine porro & exemplo rem explicemus. Si medico diuersa & morbo consentanea medicamenta præscribenti, æger parere nolit, & in contrariam partem, vetita & noxia comedendo, & à salubribus abhorrendo, annitatur, ægrotū vero interea mori contingat, nulla culpa medico quasi minus perito aut minus diligenti imputanda est: at omnia in ægrum parere detrectantem refundenda sunt. Ita quoq; de medico animæ dicendum est: qui cum peccatorem, veluti ægrotum præscriptio suo parere nolentem, & omnia contraria facientem, deserit: quid ei grauius, vel respectu obstinationis, vel perditionis, damnationis accidit, non Deo, sed ægroto refractario, qui proprii exitii causa exstitit, imputandum. Ieremias hinc à similitudine nostra nōn discedens ait, *Curauimus Babylonem, & non est sanata: relinquamus eam*, & hodie Euangelij nostri lectio, *Ego vado.* ac si diceret: Iam triginta tribus annis in mundo vixi, tanto tempore vobis prædicaui, & vt ad me conuertamini, me agnoscatis, pœnitentiā agatis, admonui: interea tamen me & verba mea contemnitis, Omnia vobis, quæ ad sanitatē vestram facere videbantur, remedia suggessi & proposui: pstiti quidquid in perito & diligēti medico desiderari posset: igitur iam dico vobis, *Ego vado: & si in peccatis vestris moriamini*, non mihi, sed vobis ipsis ascribendum est. Ierem. 51.

Ego vado, & quonā Domine? quo tendis, quo proficisceris? Mane nobiscum Domine, quoniam aduesperascit, iā enim sero est, vita nostra in extremis est, ad vesperam ætatis iam ferme deuenimus, candela nostra iam ad finem vergit, exiguus nobis vitæ superest terminus: ne igitur nos iam deseras: si tamē penitus tibi in animo abire insederit, nos saltem te sequamur. Sed quid? ais nos sequi non posse, iter in longinquas te regiones parare, quo sequi foret perdifficile, *Ego vado*, quo, quonam, & in quas regiones? *quo vos non potestis venire.*

O mysteria, & res admirabiles! vadit ad passionem, properat ad crucem, quo nos, tanta & tam grauia supplicia, cruciatusque tolera-

toleraturi, tam ignominiosam mortem subituri, sequi non possumus. Vadit peccatis totius mundi satisfacturus, quo creatura nulla poterat pertingere. Vadit ad dexteram Patris, ad quam nec Apostoli, nec ipsi Angeli aspirare poterant: *Cui enim aliquando dixit Angelorum, Sede à dextris meis?* nec ipsa quidem Virgo Deipara. Licet enim illa super omnes Angelorum choros sublimata sit, non ideo tamen ad dexteram Patris in regno cœlorum considet.

Heb. 1.

III. Relinquamus igitur iter hoc incognitũ, & viam inuiam nobis & inaccessam: ac nostræ potius viæ insistamus, textum Euangelii prosequendo. *Et quæretis me* est hoc stomachantis animi indicium, quasi dixisset: Generat o praua ac viperarum genimina, ego è cœlo descendi vt te quæram: nonaginta nouem oues in deserto reliqui, omnes inquam Angelorum turmas & legiones, vt te miseram ouiculam, errantem & scabie putidam quærerem. Tanto iam te quæro tempore, per decliuia & accliuia, per deserta, per agros te indago, vt ad ouile te ducam, & venire renuis. Vado igitur, & scio venturos aliquando dies, misella, quibus me quæras, sed dico tibi, *non me inuenies.*

Sane quæsiuistis illum, ô Iudæi, in sepulchro, & minime reperire potuistis? quæsiuistis tum cum Rom. Imperatores Titus ac Vespasianus vallo vos cinxerunt, quinetiam nunc hodierna die, in vestro Thalmud, in Rabinorum scriptis, in Prophetiarum vestrarum scrutiis eum scrutamini, idque ipsis mille & sexcentis annis, *& non inuenietis* amplius, abiit, decessit, euasit. *Quærite* igitur Christiani Christum *Dominum dum inueniri potest, inuocate eum dum prope est.* &; *Dum tempus habemus, operemur bonum*: dum sol in nostro adhuc horizonte est, operibus incumbamus: nec exspectandum est donec luna surgat, & ruat Oceano nox. Non est ad vesperam quærendus Deus, vsq; ad noctem non est exspectandum, nec in vitæ finem & senium conuexio differenda est. O nos miseros, & frigidos! nos Deum festis sacrisque diebus solum quærimus, quærimus in periculis, necessitatibus, morbis, constituti in extremo mortis articulo: at cum fortuna arridet, & omnia nobis ad votum fluunt, illum negligim⁹, & è manib. nostris elabi patimur.

Iudæi Messiam quærunt, & inuenire nesciunt.

Isa. 55.

Deus vitæ huius tempore quærẽdus est.

At in hac vita quærendus est, vt peccatorũ veniam consequamur, nõ vero in altera; tunc enim quæremus & non inueniemus. Serius illũ innocasti ô epulo: serius venistis & clausã ianuã insensatę virgines: nimis diu ô Esau venatus es. Vos vero apud inferos damnatæ animæ frustra Dei misericordiam amplius inuocatis: & vos purgatorii incolæ, nolite de Deo loqui amplius, ne eum quæratis amplius, non enim inuenietis: cum, dum inueniri potuit, eum quærere distulistis: sed tandem adhuc inuenietis, at prius negligẽtię vestræ supplicia persoluẽda sunt.

Luc. 16.
Matth. 25.
Genes. 22.

Dicitur Alexander Macedo, cum vrbem aliquam obsidione cinxisset facem accendere consueuisse, ac publica præconis voce edixère omnes qui sese, dum fax maneret accensa, victoris potestati tradidissent, incolumes fore: verum nullam extincta face spem salutis reliquam superesse. Sane ad eumdem nobiscum agere modũ videtur Deus, quando nimirum conscientias nostras inuadit. An nõ Auditis, vt quotidie iam in Quadragesima auribus nostris per Prophetas tubã suã insonet, *Conuertimini ad me*, tradite vos vestraq; omnia, aperite mihi portas vestras: & alibi, *Quærite Dominum dum inueniri potest*, quam diu vitæ huius fax ardet: nam vbi illa extincta erit, post mortem scilicet; nullus indulgentiæ aut misericordiæ locus est.

Alexãder Magnus in vrbium obsidione facem accendebat, & quam ob rem.

Ioel. 2.

Isai. 55.

Prudenter sane magnus ille Ægypti Rex Pharao fecisse videtur, cum fertilitatis tempore, & aureo sæculo durante, horrea cõdidit, in quib⁹ frumentũ reconderet, quod famis tẽpore in populi vsum cederet, & quod exteris ac vicinis liberaliter erogaret. Ita mihi non minus sapienter illi facere videntur, qui huius vitæ tempore, tempore inquã fertilitatis, cũ tantillo labore tantaq; facilitate misericordia acquiri potest (audite enim scripturã dicentem, *Misericordia Domini plena est terra.*) thesauros meritorum condunt, animę horrea bonis operibus replent & cõstipant, vt tempore calamitatis & siccitatis à fame spirituali immunes esse possint, quæ non septem annis, vt illa fames Æpyptiaca, verum in æternũ duratura sit. Infelices porro illi

Insignis cõceptus.

Gen. 14.

Psal. 31.

ti illi ac insipientes, qui tempore messis in horrea frumentum negligunt inuehere: cũ enim eos hyems æternitatis improuisos adorta fuerit, famem patientur vt canes.

Alius cõceptus. *Leuit. 11.* Inter ceteras, quas Deus sibi offerri nolebat aues erat & cygnus. Quamobrem potissimum bone Deus: Est enim auis pulcherrima, instar niuis candida, & cantus suauissimi. Verum quidem, sed non cantat, nisi vbi fata vocant. Est igitur cygnus reproborum figura, eorum scilicet, qui vitæ emendationem, motumque correctionem vsq; ad extremum vitæ terminum differunt, & prius pœnitentiæ threnos & palinodiam nõ cantant, quam iamiam ex hac vita emigraturi.

Deus non inuenitur nisi in medio doctorum, in templo. Igitur ô Christianæ animæ quærite Deũ, quam primum vt eum perdidistis, miseræ inquam animæ, animæ a ministris, nouatoribusq; in errorem ductæ, & a recto veritatis tramite seductæ. Inuenietis eum in medio Doctorum, in medio veterum Patrum, non vero inter Nouatores. Hic eum inuenit Deipara, hic eum reperit anima; alibi vero non inuenitur.

Matth. 21. Vos vero mulieres surgite tempestiuius, estote diligentiores: surgite saltem *orto iam sole.* exite è vitiorum Ierusalem, emite pretiosa bonorum operum aromata, Christum quærite, & videte num in animab. vestris surrexerit. Vos autem Reges & Principes relinquite Orientem, pacem cum sociis cõponite, ambitionem extinguite, mundum deserite, & ductu stellæ fidei, cum trib. regibus, pauperem Iesum Regem vestrum in stabulo iacentem in præsepio reclinatum quærite, *ibi eum inuenietis.*

Insignis cõceptus.

Luc. 1.

Philosophi Deum quærant in Eucharistia. Vos porro Philosophi, qui Deum vbique & in omnibus quæritis, in inanibus imaginibus, in ideis, in natura, in æternitate in terris categoriarum vestrarum indagatis, relinquite vanitates illas, deserite curiositates & eum in Eucharistia, magna cum humilitate, idque fide Catholica, potius quærite.

Theologi in cruce. Vos quoque Theologi, qui Deum in abditissimis et à locis quæritis: modo sc. in duab. naturis in vna hypostasi subsistẽtib. & in rubo illo ardẽti incarnationis: modo alia quadam ratione, in trib. scilicet personis & vna eademq; natura, in profundo SS. Trinitatis mysterio: relictis sublimib. hisce mysteriis, & præruptis præcipitiis, in quib. non paruum erroris periculum est, venite, quærite, adorate, conspicite eum in cruce, illic enim reperietur, *ibi eum inuenietis.*

IV. Hem auditores, si Deum quærere differtis, cum tam facile inueniri potest, si pœnitentiam non feceritis: venturum mihi credite, aliquando tempus quo eum quæsituri estis & non inuenturi, imo in peccatis vestris morituri. In vos hoc quadrat, hæresiarchæ, de vobis conuerso nomine hæc fabula narratur, pestes & furiæ infernales, quæ quotidie animas in exitiale periculum trahitis, ac contra veritatem, contra conscientiam, contra Dei timorẽ pugnantes, vobiscum in æternam damnationem deuoluitis. Reducite vobis in mentem, tragicam & funestam prædecessorum vestrorum catastrophen: tristem inquam exitum gigantum illorum, Arii, Manichæi, Pelagii. Reuocate in memoriam horrendum illum finem ac miserum vitæ Epilogum maiorum vestrorum Lutheri & Caluini. An non omnes hi in peccato mortui sunt? an non in extremis de venia impetranda desperantes hinc discesserunt? Cauete igitur vobis, ô sacrilegi ministri, nefariorum parentum nefariæ proles, cauete inquam, ne in peccatis vestris moriamini. In vos etiam, ô obdurati peccatores & pertinaces, hæc dicta sunto. Ita namque cum omnibus tuis copiis in mari rubro mortuus & submersus es Pharao. Ita rebellis Absalon qui aduersus patrem clementissimum collecto exercitu insurgens, & nunquam peccatum volens agnoscere, exspirasti. Ita vos Sodomitæ, verbis Angelorum & Lothi minimo credentes, estis exstincti. Ita denique vos primi mundi incolæ, qui Noe monenti ac tanto tempore prænuntianti auscultare noluistis in peccatis vestris mortui, diluuii vndis estis suffocati. At melius & prudentius, vos Niniuitæ, egistis, qui Deum, dum inueniri potuit, quæsiuistis, & ad primam Prophetæ prædicationem, à vita vestra pessima ad Deum toto corde estis conuersi.

Hæresiarchæ in peccatis suis mortui.

Peccatores in peccatis suis mortui. *Exod. 14.* *2. Reg. 18.* *Gen. 19.* *Gen. 7.*

Ioan. 3. *In peccatis vestris moriemini*, id est, condemnabimini. anne igitur Deus alicui damnatio- Deus non

Potest pec-catori da-mnationẽ suam re-uelare.

nationem suam reuelare potest? anne peccatori sententiam mortis irreuocabilem potest suggerere & manifestare. Non equidem existimo. hac enim ratione fieret, vt animæ in desperationis barathrum præcipitarent. Hoc saltem constat, Domine, atque etiam credo, quod licet mihi me damnandũ reuelasses, humiliter responderem: Bene quidem clementissime Domine, si in peccato perseuerem, non vero, si facta pœnitentia me ad te conuertero. Iustitiam tuam quidem pertimesco, hoc tamen mihi de te confisus arrogare audeam, ac dicere, quod, quamuis nomen meum in libro reprobatorum & damnandorum consignasses; si in hac vita pœnitentiam egero, te, (ignosce, si loquar audacius) nomen meum delere, atque in electorum me numerum cogam asscribere. Quid vero impedit, quo minus hoc liceat dicere: Dauid mihi præiuit, ac viam monstrauit dicens, *Deleantur de libro viuentium & cum iustis non scribantur.* Denique benignissime Domine, condidisti me quidem sine me, at me sine me damnare non vales. Hoc enim bonitati tuæ aduersatur & libertati ... patrociuatur.

Peccator pœnitens potest se de numero electorũ facere.

Psalm. 68.

Est igitur sententia hæc comminatoria, & interlocutoria, appelletur prout libitum fuerit, non vero definitiua & certa. Nolite itaque ô animæ pauidæ & meticulosæ ad hanc prædestinationem & reprobationem consternari, nolite credere quidquid ministri vobis & hæretici insusurrent. Verum credite & quidem firmiter, nunquam vos damnandas quod damnandas præuiderit Deus: verum, quod ipse ab omni æternitate nunquam vos pœnitentiam de peccatis actutas, & in iisdem morituras præuiderit? Ita vt dicere liceat, vestram vobis pertinaciam & obdurationem, non vero Dei præscientiam, damnaionis causam futuram.

Quamobrem clementissime ac benignissime Domine, qui hominem ad damnationem minime creasti, & non vis mortem peccatoris: sed magis vt conuertatur & viuat, quiq; eum quotidie vt pæniteat exspectas: Concede nobis, obsecro, tempus, gratiam & animum, vt dignam pro peccatis pœnitentiam agamus & quamdiu vitæ fax ardebit, bonis operibus incumbamus. Ante omnia vero mane nobiscum, noli nos derelinquere, noli nos gratia tua destituere: nihil enim nobis aut funestius, aut acerbius accidere queat. Quod vero omnium est miserrimum, cum te iam amiserimus, periculũ est, ne te quærentes vmquam amplius deinde inuenire possemus, & in peccatis nostris moriamur. Auerte hoc igitur à nobis, aufer calamitatem hanc ab animis, ac triste hoc infortunium ceruicibus nostris imminens procul repelle. At largire nobis gratiam, tuorum nobis aperi donorum thesauros, ac semper nobiscum permaneto: illa namque vera est ratio, qua in librum electorum tuorum, quo ad præsentem quidem iustitiam in hac vita & quo ad gloriam in altera spectat, referamur. Amen.

FERIA III. POST DOMIN. II. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

I. *De fide & obedientia Ecclesia præstanda.*
II. *De Cathedra.*
III *De Scribis.*
IV *De Phariſæis.*

Super Cathedram Mosis sederunt Scribæ & Pharisæi. Omnia quæcunq; dixerint vobis, seruate & facite. Matth. 23.

FIGVRA.

Dan. 6.

POTENS ille Persarum Monarcha Darius super omnes regni prouincias ac regiones centum ac viginti satrapas, veluti regni custodes & Episcopos constituit: ac super omnes hos Principes tres ex quorum numero Daniel, omnib. negotiis superintendentes simulque decreuit, vt priores satrapæ tribus illis rationem redderent, simulque obedientiam præstarent: atq; illos velut maiestatis regiæ vicarios, omnes regni subditi agnoscerent. Id vero, quod olim Darius in suæ reip. statu, ad regni regimen & gubernationem, præstitit, Deus regum

Rex & Dominantium Dominus, in causa religionis, in lege Mosaica, propter legitimam & rectam synagogæ administrationē, semper obseruauit. Constituit enim Scribas & Pharisæos veluti satrapas & duces populi; & summum Sacerdotem ac Pontificem: veluti vicarium suum generalem, in iis quæ ad rectam legis obseruationem, & cultum Dei verum ac legitimum pertinerent, præesse voluit. Itaque hodie populo persuadet, vt eorum voluntati in omnibus obtemperent, eorum monitis auscultent, & perfectā obedientiam præstent, *Omnia quæcunque dixerint vobis seruate & facite.* Ecce præceptum. Cætera, vbi Virginem salutatione Angelica salutauerimus, dicam:

AVE MARIA.

Apophth. Platonis. Princeps ille ingenij ac doctrinæ Plato, tū demū beatas resp. fore dicebat, cū aut Philosophi eas regerent, aut q regerēt, philosopharētur. Quam beata igitur ac felix Christiana resp. Ecclesia, inquam, Christi, quæ à tot iam retro annis & sæculis, semper a S. *Luc.22.* Petris, Greg. Vrbanis, Sixtis, Innocentiis, Clementib. aliisq; summis Pontificib. viris *Cōsiderationes de S. Petro.* tum sapientia, tum prudentia rerum singulari, & tanta è cœlo gratia dotatis vt nunquam in gubernatione ac regimine ne minimum errare potuerint, fuit gubernata. An non meministis, quod olim Petro adeoque in illo Successoribus eius à Christo dictum sit? *Ego pro te rogaui, vt non deficiat fides tua.* Nunquā illa dies illucescet Petre, quæ te fractum & quassatum videbit, nunquam illa quæ te sub persecutionum pōdere ac mole videbit fatiscentem. Eris, eris ille Atlas, qui humeris potentiæ tuæ non cœli machinam orbiumque cœlestium pondus, sed omnium fidelium necessitates & negotia sustinebis. Eris rupes illa, illa petra inuincibilis, quæ in mediis vndis sita omnem ventorum, fluctuum, ac procellarū rabiem exsibilābit: *& portæ inferi non praualebunt aduersus eam.* Eris deniq; vallū illud æreum ac columna ferrea, de qua Ierem. vallū, inq̄, q aduersus omnes Tartari incursus & impetus, aduersus omnes mūdi insidias & oppugnationes infractū & inconcussum permanebit: *Dabo te in columnam ferream & in murum æreum super vniuersam terram.* *Matth.16.* Felicem igitur ac vere beatam remp. à tam eximiis ducibus administrātam. Quocirca mirandum non est, si tanto tempore imperterrita perseueraueris, ac modo perseueres, cum te tot inuicti Cæsares, tot infracti Hercules, *Ierem.1.* tot insuperabiles Alexandri, tam sapienter, tantaq; prudentia, tam longa annorum serie, gubernarint.

Referūnt Atheniensem quendam Regi Theopompo olim dixisse: Mirum non esse, si Resp. Lacedæmoniorum tanto tempore floreret, cum Principes & Reges eam tanta gubernent prudentia & sapientia. ac Regem deinde respondisse, Tum etiam, quod populus tam prompte Regum legibus obtemperet. *Theopōpi regis dictum.* Idipsum de Ecclesiastica republ. dicere merito possim, mirum sc. non esse, si Christiana illa Monarchia tanto tempore vigeat, cum rectores eius & moderatores tam sapienter ac prudenter eam gubernent. & subditi eorum legibus tam libenter ac prompte pareant, & iussis auscultent.

Ipsa namq; subditorum obedientia & parentia, regni & imperii, ipsius quoq; Ecclesiæ, robora sunt ac nerui, ac balistæ fortissimæ quibus sese contra omnes insultus defendat: quippe *omne regnum in se diuisum desolabitur.* *Matth.12.* vnica enim seditio, vnicum dissidium, vnica peruicacia & refractaria voluntas, remp. funditus euertūt ac demoliuntur.

Hinc nihil vnquam Deus aut efficacius aut diligentius nobis præcepit Auditores, *Voluit nos Deꝰ superiorib. bus pareré.* quam vt Prælatis, Pastoribus, Episcopis, Ecclesiæq; suæ Doctorib. pareamᵘ: *Qui Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus,* *Matth.18* ait ipsa veritas. & in Euangelio Lucæ, *Qui vos audit me audit.* quasi diceret: Magnifacite, ô Pastores, commissum vobis negotium, magnitudinem eius & splendorem perpendite, cogitate vobiscum, quo in gradu honoris constituti sitis. Quicunque enim vos audit, & paret, paret & mihi: & è *Hebr.13.* contra qui vos spernit, me spernit. Paulus quoq; Apostolus eodem eos inuitat, dicēs: *Obedite præpositis vestris: qui enim potestati resistit, Dei ordinationi resistit.* Ecce quoq; nouum

num in Euangelio hodierno præceptum: *Super cathedrā Moysis sederunt Scribæ & Pharisæi. Omnia quæcunq; dixerint vobis seruate & facite.* Cum igitur ipse iam cathedram conscenderim, primo vobis de cathedra hæc verba faciam, ac deinde de iis qui super hanc sedent.

II. Per Cathedram Mosis, Petri cathedra significat. *Catech. 12*

Quod ad cathedram igitur spectat, per cathedram Mosis, Petri cathedram: id est, summi imperii ac potestatis locum, ac doctrinæ certissimæ, quæque falli non potest, auctoritatem, intelligimus. Ita porro id explicat magnus ille Ierosolymorum antistes Cyrillus: *Non hic*, inquit, *ligneam cathedram, sed doctrinæ significat potestatem.* Illa scilicet est cathedra quæ duabus clauibus clauditur & aperitur. *Tibi dabo claues regni cœlorum.* vna earum auctoritas est, &, quæ ad præsules populi curam habentes spectat. altera vero doctrina, quæ ad doctores pertinet, qui potestatem legitimam ad scripturæ arcana reuelanda & explicanda acceperunt.

Ecclesiæ cathedra duab. clauib. clauditur. *Matth. 16.* *Epist. 55. & citatur in decret. dist. 93. c. Qui cathedra.*

Hæc est cathedra salutis, cathedra veritatis, cathedra benedictionis, extra quam & sine qua nihil præter mēdacia, errores, præstigias, & imposturas repetitur. Ita namque Cyprianus Cornelio scribit: *Qui cathedram Petri, supra quam fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia se esse non confidat.* Eodem quoq; modo Hieronymus epistola ad Damasum Papam: *Beatitudini tuæ, id est, cathedræ Petri, communione consocior, super illam petram ædificatam Ecclesiam scio.* O dignam tanto viro sententiam! ô verba niueo signanda lapide! ô egregiam, regiam, ac Pontificiam cathedram! cathedram nō Antiochiæ, non Ierosolymis, non Alexandriæ, non Constantinopoli, sed in medio Romanæ ciuitatis, in qua ad finem vsque mundi permansura est, collocatam! Hoc est, quod doctissimus ille Britannus Nicolaus Sanderus docte, sane ac diuine docuit: *Sicut*, inquit, *sacerdotium legale per Leuitas inchoatum, & DEO volente, in templo Salomonis institutum, ad primum vsque CHRISTI aduentum semper durauit: sic in nouo Testamento Pontificatus à Petro inceptus, & DEI voluntate Roma institutus ad secundum vsque Christi aduentum perseuerabit.*

93. c. qui cathedr.

Lib. 7. de visibili Monarchia.

Quid dici his aut elegantius, aut doctius potest? an non argumentum hoc validum & plane efficax.

Hæc est denique illa cathedra, thronus ille regius, in quo post Apostolorum Principem Petrum ad nostra tempora, quib. Clemens VIII. Ecclesiæ clauum moderatur, ducenti quadraginta Pontifices sederunt, & præsederunt. Cathedra, inquam, triginta trium Pontificum, qui eam initio nascentis Ecclesiæ tenuerunt, pretioso purpurata sanguine. Lucas Euangelista, vt splendorem & magnificentiam generationis Iesu Christi declaret à Iosepho, velut à montis pede ducens exordium per cōtinuam successionem ascendens, per Reges, Prophetas, Patriarchas progrediēs, in Abraham eam inchoatā demonstrat. Non aliter Sacra Romana Ecclesia, vt antiquitatem & maiestatem cathedræ suæ ac throni ostenderet, à Clemente VIII. (quem dominus conseruet & viuificet, & inter beatas illas Vrbanorum, Sixtorum, Benedictorum, Piorum, Gregoriorum, & Alexandrorū animas faciat aliquando cōmorari) ducto initio, ad sanctum vsq; Petrū, continua serie, & successione imperturbata, & inde ad Iesum Christum, primā suā originē lapidemq; fundamētalē, in quo ædificium hoc ædificatum est pertingit.

340. Pontifices post S. Petrum. 33. martyrio affecti.

Propheta regius dignitatem sedis huius, & cathedræ præsagiens, tres alias ei cathedras peste & abominatione infames opponit, atque ab iisdem Psalmorum suorum exordium ducit: *Beatus vir qui non abijt in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentiæ non sedit.* Prima pestilentiæ cathedra, est Mahometi, in Alcorano fundata: altera perfidorum Iudæorum, in Thalmudicis libris ædificata: tertia infelicis ac pestilentis Caluini; cathedra inquam pestilentiæ, cathedra falsitatis, cathedra erroris & blasphemiæ. At in cathedra Romana fiunt miracula, de ea, & in ea Prophetæ veteres vaticinati sunt, in ea dona linguarum intelliguntur, in ea exorcismi pollent ac potestatē habent. Cathedra, è qua fulgura excommunicationis, censurarum, tonitruum, peccatorū remissio; contra-

Psalm. 1.

Romanæ cathedræ priuilegia.

controuersiarum decisio, hæreticorumque dogmatum declaratio proficiscuntur. Cathedra, quæ totum mundum iudicat, quæ tamen ipsa à nemine iudicari potest, vt Impet. Constant. olim dixit.

Sola veritas in Ecclesia est. Paucis vt dicam, hic est cathedra veritatis: nam veluti Phœnix, cui similem reperire non est, non per omnes aeris regiones volitat, sed in solis Arabiæ petris reperitur: Ita quoque veritas, quæ instar Phœnicis vnica est, nusquam nisi in Ecclesia, nisi in petra Ecclesiæ comparet; hinc eam Paulus *Columnam veritatis*, quasi petram, in qua vnica illa auis veritatis nidificat, appellauit. (1. Tim. 2.) Margarita illa Euangelica, si forte meministis, nonnisi in domo potuit reperiri, quo edocemur, adamantem illum veritatis non alibi, quam in domo Iesu Christi, in hac scilicet cathedra, posse reperiri. Noli eam amplius Democrite in puteo submersam quærere; non enim nisi in hac cathedra reperitur: cathedra inquam non lignea, sed marmorea, sed petrosa. (Matt. 16.) *Et supra hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi*, fulgura, venti turbines, & procellæ *non præualebunt aduersus eam*. Cathedra bene fundata, cuius fundamentum Christus est, cuius columnæ, bases, & sustentacula Apostoli.

An non audire vos aliquãdo meministis, (3. Reg. 10.) Thronum illũ Salomonis, duodecim leonculis suffultũ fuisse? *Fecit etiam Salomõ thronum de ebore grandem, & vestiuit eum auro fuluo nimis, & duodecim leunculi stantes super sex gradus hinc atque inde, non est factum tale opus in vniuersis regnis.* Videbitis hic tẽ plane similem: videbitis hic thronum pontificalem; duodecim Apostolorum fide subnixum, (Psalm. 88.) *fundamenta eius in montibus sanctis*. Per sanctos hosce montes Propheta Apostolus intelligit, super quos Ecclesia velut super Caucasum vel Athon fundata est.

Hæc illa est fides, hæretice, quam tam nefarie, tam inique, tanta calumnia, tantaq; iniuria, blasphemo ore cathedram pestilentiæ, cathedram Babylonicam, cathedram idololatriæ, denique cathedram Antichristi audes nominare. Scisne miser & infelix, quis sit Antichristus ille futurus? nostine quid sacra Scriptura dicat? (2. Thess. 2.) *Homo peccati, filius perditionis, qui extolletur supra omne quod dicitur Deus.* Anne vnquam audiuisti summum Pontificem, summum illud Ecclesiæ caput, Papam Romanum, (eo eum appelles nomine, quo lubuerit, modo fidelium omnium caput esse dicatur) eum inquam, qui Ecclesiæ præsidet, quique in hac cathedra sedet, eo vnquam impudentiæ processisse, vt sese vel Deum, vel Christum, vel Angelum nominarit: Nequaquam Auditores, eo enim amentiæ nondum venit, nondum tanta, eius fuit ambitio. Verum enim vero ea semper Christi Vicariorum fuit humilitas, vt etiam vilissimis & abiectissimis sese nominibus voluerint appellari, omnium sese pedibus subiiciendo, ac seruos seruorum Dei & nudos Christi vicarios nominando. Antichristus autem maiores sibi titulos, maiores sibi dignitates arrogaturus est.

Cathedra Petri Antichristũ oppugnat, & hæreses expugnat. Verum hæc est illa sedes & cathedra, quæ Antichristum, & omnes eius socios & asseclas oppugnat & pessundat: hæc est illa, quæ vitia omnia, & hæreses imprimis, castigat & arguit. Illa, illa cathedra est, quæ sub Siluestro Pontifice in Concil. Niceno Arianam hæresim, Iesum solum esse hominem, (Anno 325) non vero simul Deum, asserentem, condemnauit. Hæc illa est, quæ sub Damaso, (Anno 371.) in Concilio Constantinopolitano Macedonium & Eunomium, in Spiritum sanctum blasphemos & iniquos profligauit. Hæc illa est, quæ sub Cælestino in concilio (Anno 470.) Ephesino Nestorii impietatẽ, duas in Christo Personas asserentem, confutauit. Hæc est deinde illa sedes, quæ sub Leone primo in concilio Chalcedonensi, Eutychetem, vnicam in Christo naturam promulgantem, (Anno 451.) redarguit & confregit. Hæc est etiam cathedra illa, vt Euangelii nostri verbis credamus, supra quam Scribæ & Pharisæi sederunt. *Super cathedram Moysis sederunt Scribæ & Pharisæi.*

III.

Scribę Doctores Ecclesiæ denotant. Porro Scribæ, qui super hanc cathedram sedẽt, ipsi sunt Doctores, quos Deus in Ecclesia sua esse voluit. *Alios autẽ dedit doctores*, ait Paulus: (Ephes. 4.) & his obediendum est horum doctrina sequenda, atque omnia quæcunq; docuerint præstanda: *Omnia quæcunq; dixerint*

rint vobis, seruate & facite. Hi enim sunt nuntii & legati cœlitus missi quibus in omnibus credendum est: sunt pædagogi & magistri populi Dei: nam *Labia sacerdotis custodiunt scientiam & legem requirent ex ore eius.*
Malach. 2. Sunt tubæ & præcones verbi Dei: sunt voces clamantium in deserto. Ieiunate, Eleemosynis peccata vestra redimite, & facite fructus
Concionatores. dignos pœnitentiæ: hi sunt Ionæ qui in ciuitatibus & vrbibus magna voce inclamant.
Ion. 3. *Adhuc quadraginta dies & Lutetia subuertetur.*
Ioan. 8. Hoc triste tibi nuntium afferre possum Lutetia: nunquam enim tanta fuit Niniues, Assyriæ Metropolis, sex mille passuum latitudine sua complectentis, dissolutio & luxus, quantus tuus modo est: quæ scilicet Sodomam & Gomorrham flagitiis, & abominationibus longe antecellis: *Omnia quæcumque dixerint vobis seruate & facite* Parisienses, Auditores Catholici, facite quidquid Concionatores faciendum præceperint, auscultate voci Euangelicæ, obedite veri Euangelii præconibus. Hi namque sunt illi Nathanes, qui Regibus & Principibus iram Dei denuntiant, eorumque vitam nefariam corripiunt: hi sunt Ioeles, Ieremiæ, Isaiæ, Ezechieles, quorum vocibus quotidie suggestus concrepant, quorum interminationibus & adhortationibus
Ioel. 2. cathedræ perstrepunt. *Conuertimini ad me in*
Isai. 58. *toto corde vestro.* Relinquite fucum, exuite hypocrisim. *Frange esurienti panem tuum* date eleemosynas indigentibus, subleuate inopiam pauperum.

Isa 58. Vere igitur vos, ô prædicatores, tubas
Ios 6. Euangelicas appellabo, de quibus dicitur, *quasi tuba exalta vocem tuam* tubas inquam, quæ muros Iericuntinos ad terram deiiciunt, hoc est quæ obduratos & peruicaces animos concutiunt, & tremore percellunt. Intonate igitur, exaltate vocem, date sonitum, vt omnes ad vocem vestram aures & mentem arrigant. Ecquæ vero vos patratis miracula? Lazaros ad vitam reuocatis, peccatores inquam, in peccatis mortuos, è sepulchris malarum consuetudinum exire
Daniel. 2. cogitis. & ad Danielis Prophetæ exemplum, diuinitatis, somnia & conceptus, voluntates quoque cælestis illius Nabucho-donosor exponitis, atque idola peccati & hæreseos in mundi huius Babylone, penitus comminuitis & demolimini. Vos hoc in mundo facitis, quod olim in Ægypto fecit Gen. 41.
Ioseph: explicatis enim somnia, id est, desideria & voluntates æterni illius Pharaonis. Adhæc similes vos Angelis esse dixero, nam quemadmodum illi quidquid in terris agitur, in cœlum celeriter deferunt; ita vos, quidquid supra cœlestes orbes procul ab hominum conspectu geritur, hominibus in hoc mundo denuntiatis. Docet hoc me Propheta Malachias, qui hoc vos nomine condecorat. *Quia Angelus Domini exer-* Mal. 2.
cituum est, O nomen & dignitatem vere diuinum.

Recordor, tertio in passione Domini gallum cantasse, tertio quoque periurum Petrum exiisse foras, & lacrymas pænitentiæ Matt. 27.
effudisse. Cum penitius gallum hunc considero, verum Euangelii præconum exemplum, & figuram in eo videre videor. Excitat namque dormientes gallus, & stertentes cogit surgere: ita quoque concinatores peccatores graui lethargo ac veterno sopitos excitant, eque vitiis, in quibus altum dormiunt, cogunt surgere, atque ad laborem pœnitentiæ adhortantur. Ad galli cantum Petrus peccato liberatur, & in lacrymas penitus resoluitur. Concionatores quoq; ad galli similitudinem singulis diebus mane in hac cathedra cantant, peccata vobis in memoriam reducunt; atq; ad vocem eorum, ad eorum exhortationem omnes, modo sapiant, cum S. Petro peccata deserunt, & pœnitentia salutari eadem emaculant. O igitur gallos admirabiles!

Video in Numerorum libro venientes è Num. 13.
terra promissionis exploratores, qui populo Israel in deserto commoranti terræ fertilitatem denuntiantes, specimen simul vbertatis attulerunt, vt hac ratione eum ad terræ huius incolatum armis parandum incitarent: *Reuersi exploratores terra post quadraginta dies omni regione circuita, venerunt ad Moysem & Aaron, & ad omnem cætum filiorum Israel. Locutique eis omni multitudini ostenderunt fructus terræ.* Cum exploratores hos diligenter inspicio, concionatores

natores mihi repræsento, qui eminus explorantes & dispicientes, quidquid in terra illa felicitatis æternæ ac beatitudinis agitur, vobis in mundi huius deserto commorantibus declarant, ac specimen gloriæ felicitatisq; superne ostendentes, auditores excitant, vt tam eximium & præclarum regnum violenter obtineant, & vita cum virtute transacta sibi in id aditum patent.

Concionatores, qui dicunt & non faciunt. Verum infelices & miseri sunt illi præcones, quorum opera verbis nequaquam respondent, qui multa dicunt, at nihil omnino præstant. Vos hodiernum hocce Euangelium coarguit: quippe qui statuam illam Nabuchodonosoris optime exprimitis. Caput enim vestrũ aureum est, lingua aurum eloquitur, at pedes vobis sunt lutei, opera vestra terram sapiunt, ac penitus in vitiũ inclinant. Similes vos numinis adulterinis esse dicã: sermones n. vestri egregii sunt, lectu iucundi, & auribus grati: at opera adulterina, & vitium in sese continent. Vox est Iacob, at manus sunt Esau. Loquimini vt Iacob, vt Dii quidam cœlo delapsi, vocemque vestram, vt Dei alicuius omnes reuerentur & colunt; sed viuitis, vt Esau barbari & profani, vitaque vestra sceleribus inquinata est.

Dan. 2

Gen. 27.

An non vobis portentum ac monstrum is esse videretur, cui lingua brachio multo longior foret? Credite huic monstro esse illum concionatorem persimilem, qui dicit & non facit: ei quippe qui plura dicit quam præstet, lingua brachio multo est longior. Promittunt quidem Euangelii præconibus duplicem sacræ literæ coronam; & eheu! vos duplici supplicio vos dignos redditis; tum quod ea quæ dicitis, non præstetis, tum vero quod vestra vobis eloquentia superbiæ segetem; & vanæ gloriæ materiam subministret.

IV. Per Pharisæos præsules designantur. Sunt præter Scribas hos, Doctores, inquam, Ecclesiæ & concionatores, & alii qui super cathedram Mosis sedent, scilicet Pharisæi. Porro per Pharisæos hos, Præsules & Antistites designantur, quibus Deus Ecclesiam suam administrandam & regendam tradidit. Hi nempe sunt fideles illi & prudentes serui, quos constituit Dominus super familiam suam; hi sunt cæli ianitores, quibus dictum est: *Tibi dabo claues regni cælorum*, & in te omnibus successorib. tuis.

Dignitas Præsulum Ecclesiasticorum extollitur. Quanto eos igitur honore quantaq; reuerentia à subditis affici oportet! Hi sunt scilicet illi Cherubim, qui gladio excommunicationis & auctoritatis profanos ab Ecclesiæ introitu, non secus ac cherubim ille à paradisi, arcent. quanto eos igitur a vobis cultu & timore coli par est, peccatores.

S. Francisc. sacerdotes in summo honore habuit. S. Pater Franciscus tanto Sacerdotes omnes honore prosequebatur, vt dicere soleret, se, si forte eodem tempore sacerdos & Angelus occurrerent, prius sacerdoti manus exosculaturum, ac deinde debitum Angelo honorem exhibiturum. Si tantum vir sanctissime sacerdotibus honorem exhibuisti, quid Episcopis, & Ecclesiæ Prælatis facturum te arbitramur? an non prius iis quam Seraphinis honorem exhibuisses?

Quanta vero vestra dignitas est, ô Pastores, Episcopi, & Ecclesiæ Prælati, si modo intelligeretis; omnes profecto scripturæ veteres, omnis antiquorum Patrum chorus, totus denique mundus, quos vobis titulos donet, ignorat. Mille vobis nomina, mille cognomina, sexcentos honorum titulos ad dignitatem vestram insinuandam adnuenerunt. S. Matthæus vos lucem mundi, S. Lucas salem terræ. S. Hieronymus generales Apostolorũ vicarios, astra & stellas Gregorius, Ecclesiæ faces, ac lampades Basilius appellat. O titulos vere diuinos & plane admirandos! Quin & Regius vates mundi principes: *Constitues eos Principes super omnem terram*. Malachias Propheta, Angelos; Constantinus Imperator Deos. *Non est nostrum iudicare Deos*: quod Dauid quoque in Psalmis prædixerat, *Ego dixi, Dii estis, & filii excelsi omnes*.

Matth. 9.
Luc. 8.
Hieron. ad Marcell.
Gregor. in regist.
Basil. in epi.
Psal. 44.
Psal. 81.

Figuræ quib. Ecclesiæ Præsules designantur. Vere itaq; vos veluti minorum gentium deos, ac semideos appellabo. Vos enim peccata remittitis, vos clauditis abyssos, diabolos fugatis, mortuos resuscitatis, miracula editis: Quid igitur ad perfectum Dei cognomen vobis deest, quam ipsa mundi creatio? Quam vero sublimes ac felices estis vos nempe satrapæ, illi, qui sub Pharaone omnem mundi Ægyptum gubernatis. Vos

tis. Vos estis illi domus custodes & œconomi, quibus in palatio Salomonis omnia cōmissa sunt. Vos estis limpidi illi fontes Helin, qui salubres & dulces doctrinæ aquas effunditis, quibus sitientes animas reficitis, terram irrigatis, solitudinem & deserta, quæ prius præ virtutum inopia exarescebāt, fæcunda redditis. Vos estis illi tribuum Principes, quibus præcepta & monita salutaria populo denunciare incumbit, quibusq; regimen ac gubernaculum commissum est. Vos estis portæ illæ templi, quas describit, Ezechiel: per vos enim infinita hominum multitudo ad Ecclesiam tum militantem, tum triumphantem debet ingredi. Vos denique estis Pharisæi illi, super Cathedram Romanam sedentes, idque tanta auctoritate & maiestate, vt omnia quæ dixeritis credenda, & quæ iusseritis, præstanda sint.

Gen. 41. *2. Reg. 10.* *Num. 1.* *Ezech. 48.* *Apoc. 21.*

Verum quanta dignitatis & auctoritatis vestræ maiestas est, & amplitudo, tantum quoq; in iis periculum situm est: quippe qui magno vos discrimini exponitis, si non excubetis, & diligenter in omnem partem vigiletis. Quemadmodū enim Eleazarus Iudæus, cum Elephantis molem corpore sustinere vellet suo, sub pondere oppressus est: ita quoque, tantum vobis aliquando onus & molem imponitis, vt vobis sub pondere fatiscentibus, anima iuxta & corpus in extremum discrimen adducantur.

1. Mach. 6.

Quemadmodum enim cum cælum terræ minatur, fulmina eiaculatur, & iisdem summa montium iuga percutit: ad eundē plane modum Deus, cum populi peccatis ad iracundiam excitatur, Præsules & ipsos Ecclesiæ vertices ferit, in eosque iræ suæ fulmina, veluti in montes locaque eminentiora, eiaculatur. Sit vobis hic in exemplum Heli, qui cum summum Pontificatus esset apicem consecutus, & non ex ratione & æquo dignitatem suam administraret, graui morte multatus fuit.

1. Reg. 4.

Refert summus ille morum magister Plutarchus Periclem reipubl. Atheniensis Principem, cum eiusdem ei reip. gubernacula cōmissa essent quoties vestē dignitatis suæ insigne, ad senatum iturus indueret, dicere solitum: ***Attēde tibi Pericles, Græci sunt, quos regis, liberi sunt, ciues Athenienses sunt:*** id est, seditiosi & tumultus auidi; non tamen barbari, sed libertatis cupidi; Athenienses sunt omnium scilicet mortaliū ingratissimi, qui Socratem, Phocionem, Aristidem, aliosq; infinitos meritis & honore summos, turpiter, aut in exilium pepulerunt, aut morte ignominiosissima, magna sua infamia probroq; affecerunt. Id vobis dictum putetis ô Præsules, vt quādo nimirum vestes Pontificias & Episcopales induitis, cum mitras capiti templū adituri imponitis, onetis vestri periculum consideretis. Perpendite vobiscum discriminia quæ vobis subeunda sunt, ac cum magno illo Pericle dicite, *Attende tibi ô Episcope: animæ sunt quas regis, Christianæ sunt, pretioso Saluatoris sanguine redemptæ sunt.* Aperi oculos Episcope, ac tecum dignitatis tuæ onus perpende: considera, tibi animas esse regendas, animas inquam tam pretiosas, thesaurum adeo seruati difficilē, rem, cui tam multi insidientur. Christianæ sunt, nō barbaræ, aut paganæ, at pretioso Christi redemptæ sanguine; tantis doloribus, difficultatibus, molestiis acquisitæ, vt mortem, sanguinem, & passionem filii Dei vnigeniti iis necesse fuerit impendi.

Egregiū Periclis dictum. *Plutarch. in Politic.*

Itaque vobis ipsis attendite, & in omnem partem circumspicite, ne quid grex vester detrimenti capiat: ideo namque Episcopi, id est, inspectores, estis nominati. Exhibete vos Argos vndique oculatos, imitemini illa quatuor Ezechielis animalia, quæ plena erant oculis intus ac foris. Circuite gregem, diœcesim vestram obambulate vigilando, excubando, adhortando, muneri vestro satisfacite, ac deinde aulis Regum ac Principum exite.

Ezech. 1.

Prô dolor! quam viuis coloribus Euangelii nostri Epilogus Prçsules hos describit, & quam bene tempora nostra id edocent! tanta quippe in Prælatis superbia, ambitio, tantaque vanitas est. *dicunt* enim, *& non faciunt.* Ieiunia indicunt, & quotidie splendide epulantur, adeoque regifice, opipare ac laute, vt nulli hodie laudentur Apicii, nisi qui ex Episcopio prodierint. S. Pontifex Gregorius vitia sæculi sui, & corruptelam su-

Præsulum corruptela.

iam fugillans, dicebat non esse proprium E-pisc opo, sed aulæ regiæ, exotica piscium & auilium nomina nosse. Euangelium plura addit, & ait: *Volunt vo. ari Rabbi:* salutationibus vulgi inuigilant, ac captant susurros plebeculæ, honorari & salutari gestiunt. Neq; enim iam amplius *Dominus Episcopus*, sed *Dominus meus*, innolu*it*.

O vanitas vanitatum, ô tempora infelicia, ô calamitatem & infortunium inauditum! ac tuum, præsertim, ô Gallia, quæ plena es huiusmodi Episcopis, quin & pueris, vt sic dicam Episcopantibus. Vere igitur lacrymans ac suspirans de te Propheta illud dixero: *Pro patribus tuis nati sunt tibi filij*. Loco Martinorum, Hilarionu, Martialium, Dionysiorum, Remigiorum, qui dicebant & faciebant, iam pueros consecutus es, qui nec dicunt, nec faciunt: nec enim concionari, aut bene operari norunt. Psalm.44.

Quamobrem Deus æterne, pastorum omnium Pastor, Episcoporum omniũ Deus, & summum Ecclesiæ caput, fideles Ecclesiæ tuæ ac probatos pastores procura, præclaros et Doctores elargire, concionatores & operarios strenuos in eam mitte, concionatores, inquã, qui vitia & flagitia coarguant; Doctores, qui hæreses & prauarum opinionum pullulantes ꝓpagines eradicent; Præsules & Antistites, qui commisso sibi gregi cum laude sciant præesse. Quin etiam Dominè concede, ne pastores illi, quos super Ecclesiam tuam constitues, Pharisæis hisce similes reperiantur, *qui dicunt, & non faciunt*; verum vt incipiant & facere, & docere, vt doctrina doceant, & operibus alios ædificent. Porro quando ingens felicitas illa affulserit, vt tales in cathedra Petri considean:, facientes scilicet & docentes; nos, quod nostrum erit, Omnia quæcunque dixerint, seruabimus & faciemus. In quo summa Euangelii nostri perfectio, & æternæ salutis exordium positum est: ad quam nos sanctissimæ Trinitatis membra, Pater, & Filius, ac Spiritus Sanctus perducere dignentur.

AMEN.

✝

FERIA IV. POST DOMIN. II. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

I. *De ambitione perniciosa.*
II. *De tempore & genere petitionis.*
III. *De animo talia petentis.*
IV. *De responso Christi negatiuo.*

Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebedæi, cum filiis suis, adorans & petens aliquid ab eo. Matth. 20.

FIGVRA.

BETHSABEE illa Dauidis vxor, superba quam quæ maxime, & honoris sitientissima, coniugem suum ac Regem lecto defixum, ac sub graui ægritudine fatiscentem, extremosq; trahentem spiritus, contemplata, genibus in terram prostratis, coram illo supplex procidit, cum lacrymis & magna animi demissione supplicans, hanc vt ei viuens gratiam concedat, vt filius eius Salomon a morte patris in regnum & sceptrum paternum possit succedere. Hoc in nostro mihi Euangelio videor ad oculũ expressum cernere, aut aliqua saltẽ ratione adumbratum. Contemplor enim hic nõ vxorem Dauidis, sed Zebedæi: quæ inani typo superbiæ, & ambitione inflata, vt filios ad honorem sublimatos videret, cernens Christum ad mortem sese præparantem, ac non nisi de morte verba facientem, eum accedit, ac genibus in terram prostratis eum adorans, supplici ab eo oratione postulat, vt filios suos commendatos habeat, & iam ad coronam euectus, vnum à dextris, alterum a sinistris collocet. Hoc ambitionis exemplar in matre hac expressum, hodierna vobis die ob oculos proponere, & spectandum præbere decreui: si Paracletus nobis Spiritus sua gratia, & Deipara Virgo suis ad Deum precibus adesse dignentur. Recitemus itaque 3. Reg. 1.

AVE MARIA.

I. Dicebat Timon.

Timon Philosophus, cum de vitiis & prauis animi affectibus ageret, dicere solebat,

ambitionem omnium malorũ fontem esse. *Bernar. in Psal. Qui habitat.* bat, omnium malorum originē ac fontem, & veluti elementum vnicam ambitionem esse. Quod gentilis ille Philosophus, naturæ tantum lumine illustratus olim dixit, idipsum & Bernardus Christianus, & fidem edoctus, iisdem pene verbis: *Radix iniquitatis ambitio, subtile malum, pestis occulta, vitiorũ origo, virtutum erugo, tinea sanctitatis, excæcatrix cordium.* Diuinè planè & eruditè. *Senec. ep 95.* Seneca quoq; Philosophus, iisdem vestigiis insistens, ambitionem vehementi turbini, ac procelloso comparauit: *Ambitiosus instar turbinis est, qui capta conuoluit, sed ipse antea voluitur.* Equidem diabolo eam comparauero, qui Iesum in deserto aggressus, eum modò ad templi pinnaculum, modò ad sublimia montium cacumina subuexit, vnde omnia ei mundi regna ostendebat di- *Matt. 4.* cens: *Mitte te deorsum.* Ambitio enim nihil profectò est aliud, quam furia quædam infernalis, aut furens quidam diabolus, qui homines in deserto mundi huius commorantes, versutè & subdolè aggrediens, modò eos ad templorum pinnacula, ad dignitates Ecclesiasticas obtinendas; modò ad fastigia & montes dignitatũ, muniorumq; subleuat; è quibus iis coronas, honores, ac mundi huius pompas velut ante oculos positas ostendit; simulq; auribus insusurrat, ac suggerit, *Mitte te deorsum.* Subleua te, extolle te, fortunam tuam constitue, rem tuam confirma, hinc te dato præcipitem, & profundo huic, & abysso te immerge.

Ambitiosi cũ gigantibus collati. Fabulantur Poetæ, & non nisi fabulantur, gigantes illos olim, immania illa corpora, Pelion Ossæ, ab Taurum Olympo, vt hac ratione superis Iouem detruderent regnis, imposuisse, sed fulmine cælitus vibrato omnes ad terram prostratos cæptis destitisse. Verum hoc temerario gigantum ausu, & impio conatu, ambitiosorum mihi naturam optime expressisse videntur. Ambitiosos enim vere gigantes esse dixero, quippe quibus nihil in rerum ordine exstet, aut deformius, aut monstrosius. Hi sunt scilicet portentosi illi Briatei, centum manus habẽtes, vt rapiant & comprehẽdant. Hi sunt oculati illi Argi centum corpore oculos gestantes, vt omnib. visis omnia cõcupiscant. Hi sunt spiritus illi mobiles, & omnia mouentes, qui dignitatem dignitati, munus muneri, diuitias diuitiis instar montium superimponentes, cœlo obluctari præsu- *Gen. 6.* munt. Hi sunt nefandi illi posteri Cain, in sacris literis gigantes appellati, qui propter vitæ morumque peruersionem, infortuniorum, calamitatumque diluuium, regnis & imperiis subinferunt. Hi sunt superbi illi Nemroth, qui fortunarum suarum molem, veluti turrim Babel construere inchoantes, mille Respub. confusionibus replent, ac totum terrarum orbem perturbant.

O rem inauditam! Gigantes solum ad- *Ambitiosi vbiq; arma concitarũt, de terris ipsis gigantib.* uersus cœlum arma mouerunt: at ambitiosi in cœlum, simul & in paradisum terrestrem, in Iesu Christi sodalitatem, denique in totum mundum arma sua tulerunt. Vix namque cõditum erat cœlum, quin ecce statim gigantum princeps, & ambitiosorum coryphæus Lucifer, montes illos cœlestes con- *Isai. 14.* cutit, & exclamat: *Ascendam in altum, & ero similis altissimo.* Adam vix in paradiso *Gen 3.* substiterat, quin statim turgere & superbire cœperit, ambitionique auscultarit dicenti: *Eritis sicut Dij.* Vix Christus in mundum venerat, quin duos eius discipulos ambitio occuper, similes ei esse gestientes, ad dexteram, scilicet eius hinc, & ad sinistram illinc in regno eius sedes affectando.

O infelix ac detestanda ambitio, quid nõ mortalia pectora cogis! quo miseros mortales non præcipites agis. Per te factum est, vt Abimelech Gedeonis filius 70. fratres *Iudic. 9.* suos interfecerit, vt hac ratione ad regnum perueniret, & vt seipsum deinde etiam pa- ratione interemerit: *Et venit in domum patris sui in Ephra, & cecidit fratres suos Ierobaal 70. viros super lapidem vnum.* Per te factum *4. Reg. 11.* est, vt Athalia Ochosiæ mater, ambitione tumens, omnem regiam posteritatem delere & exscindere parauerit, vt hac via regnũ ad se deuolueretur: sed paulo post Ioiadam suscitasti, qui ei quoque vitam auferret: *Athalia vero mater Ochosiæ, videns filium suũ mortuum, surrexit, & interfecit omne semen regium.* Per te factum est, vt superbus ille Aman, in Iudæorum omnium salutem ac vitam conspiraret, ac deinde ope & auxilio

Iudææ mulieris vita simul & regis fauore exueretur: *suspensus est itaque Aman in patibulo quod parauerat Mardochæo.* An non igitur merito exclamem, O ambitionem infelicem ac detestandam! Vtpote quæ ad hoc nos incitat, ad quod perfidus ille Achitophel Absolonem olim incitauit. Persuasit nefarius ille consultor Principi adolescenti, vt aduersus patrem insurgeret, ac regnum attentaret, in quam rem duodecim ei hominum milia ad belllum delegit: vnde factum est, vt Absolon è bello fugiens ex quercu suspensus interfectus sit. Ita quoq; perfida illa nos incitat, impellit & in aciẽ cogit descendere, vt honores consectemur: verum sæpenumero contingit, vt nobis exitium adferat, ac suspensi ex ingenti illa mundi arbore miserum in modum vitam amittamus.

2. Reg. 16.

Hoc ipsa quoq; nobis, quod Pharao exercitui suo fecit: nam cum ille copias suas armatas in aciem produxisset, vt iniqua iniustaque expeditione populum Dei prosequerentur, in medio maris Rubri gurgite omnes amisit: *Reuersa sunt aquæ & operuerunt currus, & equites cuncti exercitus Pharaonis, qui sequentes ingressi fuerant mare, nec vnus quidem superfuit ex eis.* Sic nos quoque ambitio in aciem producit, omnibus nos honoribus armat, præter fas & æquum alterius nos facit dignitatibus inuidere, ac subito in diuturnorum iudiciorum voraginem & abyssum nos demergit.

Exod. 14.

Huius adumbratã similitudinem in dæmonibus intueor, qui, *exeuntes abierunt in porcos: & ecce magno impetu abijt totus grex perpraceps in mare, & mortui sunt in aquis.* An non hic edocemur, diabolum ambitionis, vbi semel animas nostras inuaserit, & iis dominatus fuerit, eas in mare æternæ damnationis præcipites dare? Ambitio deniq; est *mulier* illa, de qua in Apocalypsi, *circumdata purpura, & coccino, & inaurata auro, & lapide pretioso, & margaritis, habẽs poculum aureum in manu sua, plenũ abominatione, & immunditia fornicationis eius.* Illa namque non nisi ostro & purpura induitur, auro onusta est, aurea vasa manu gestat, omnibus plane mortalibus honores, diuitias, dignitates ac beneficia offert: verum perfida illa meretrix quidquid periculi, discriminis, & damnationis sub auro latitat, occultat.

Matth. 8.

Apoc. 17.

Vidit in somnis Nabuchodonosor Rex statuam, *cuius caput ex auro optimo erat, pectus autem & brachia de argento.* ideo vero noctu apparuit, ne deformitatem eius sol detegeret, nam *venter & femora ex ære, tibiæ autem ferreæ, pedum quadã pars erat ferrea, quædam autem fictilis.* Eisdem quoque technis vtitur ambitio: est namq; statua, quæ non nisi magnatibus in vitiis suis altum iter tenentibus sese manifestat: frontem auro ac diuitiis habet renidentem, coronis vndiq; redimitam, brachia argento grauata; de die ad virtutis lucem sese detegere, & inter eos, qui procul a vanitatibus his vigilant, apparere non audet, ne æneum pectus ac stomachus æruginе vitiorum offuscatus, & pedes terrei, qui præter meram vanitatem nihil sunt aliud, hominum oculis paterent: in quos si minimus fortunæ fragor ac lapillus incideret, omnia in cineres ac puluerem redigerentur.

Dan. 2.

Hic porro in Euangelio veram eius imaginem, ac typum viuis coloribus adumbratum videbitis. Matrẽ inquam filiorum Zebedæi: quam Euangelista, vt verum ambitionis exemplar nobis proponit, cui par fortasse nulla vnquam in mundo exstitit. *Tunc accessit ad eum mater filiorũ Zebedæi, cum filiis suis.* De hac igitur hodierna die muliere loquamur, eiusdemq; ambitionem paulo curiosius inuestigemus.

Mulier hæc quæ ambitione excæcata Christum accedit, ac filiis honorẽ & dignitatem petit, fuit Maria Salome vna earum, quæ passionis tempore in monte Caluariæ Domino adhæserunt: vna quoq; earum, quæ summo mane Ierosolymis egredientes aromata tulerũt, quibus Christũ sepultũ vngerent: Vxor scilicet Zebedæi, duorũ Apostolorum Iacobi Maioris, ac Ioannis Euangelistæ mater, quos Dominus præ cæteris Apostolis caros habuit, vtpote qui illos testes Trãsfigurationis in mõte Thabor, ac passionis socios in Oliueti monte habuerit. Hæc igitur fœmina cæca quadã ambitione incitata vt filios suos ad honores & dignitates subuectos videret, hodie ad Christum accessit, vt

Mater hæc filiorũ Zebedæi fuit Maria Salome.

Marc. 18.

fit, vt eidem de meliore nota eos commendaret: *Tunc accessit mater filiorum Zebedai.*

II. *Matt.20.* Euangelista, vt nobis mulieris huius importunitatem euidentius declararet, & ambitionis eius ardorem exaggeraret. *Tunc* ait: vt tum scilicet ad Christum accesserit, quando de passione sua iamiam instanti loquebatur. Cum enim iam Apostolis diceret, *Ecce ascendimus Ierosolymam, & filius hominis tradetur: tunc* mater filiorum Zebedæi ei supplicatum venit pro filiis. *Tunc*, cum Iesus de passione loquitur, mulier hæc de ambitione loqui incipit: cum Christus de humilitate, suppliciis, ac tormentis, deque morte sua ageret: mulier hæc non nisi honores, dignitates, ac quietem spirat. O fœminam excæcatam, fœminam imprudentē! non est sermo, nisi de cruce, & sermonem de mundo importuna ingeris.

2.Reg.11. An non insignis Dauidi fuit contumelia, Vriam Hethæum ad delicias inuitare, cum hac eum oratione generosus ille miles adorsus est: *Arca Dei & Israel habitat in papilionibus, & Dominus meus Ioab & serui Domini mei super faciem terra manent, & ego ingrediar domum meam vt comedam & bibam*: Ego in deliciis viuam, & Ioab in armis: Ego in lecto suauiter stertam, & Ioab ad tubæ sonitum excubabit? An nō tibi miles hic, mulier ambitiosa, pudorem incutit? vides hic Arcam illam fœderis, sacram illam Christi humanitatem, inter ipsius inimicos iam pœnæ versari: audis magnum illum ducem nō Ioab quidem, sed CHRISTVM IESVM, nō nisi de morte, de cruce, traditionib. passione, doloribus, ac cruciatib. agere: & tu honores somniabis, tu ambitionē tibi finges.

III. *3.Reg.1.* Magna sane Bethsabee reginæ fuit importunitas, & non paruum impudentiæ signū, quod cum coniugem suum ac Regem lecto grauiter laborantem decumbere, atq; extremos trahere spiritus videret, nō instar prudentis alicuius matronæ solamen ei aliquod attulerit, sed de ambitione eum interpellet. Maior adhuc Zebedææ huius fuit importunitas. nam cum Deum, Redemptorē ac Messiam suum, passionis instantis imaginatione angi videret, cum illum ad passionem pperare, ac morti appropinquare cerneret, tantum abfuit vt ei solatium aliquod attulerit & ægritudinē aliquam animi eius causā demonstrarit: vt præter inanias, honores, dignitates q; nihil meditaretur.

An non, ô mulier vana, carnem hanc nostram, carnem, inquam, inanem ac superbientem designas? ita sane. Video enim cum animus ac mens de passione Iesu Christi, de ieiuniis, de pœnitentia, loqui aut cogitari incipit, *tunc* carnem hanc superbā & elatam nonnisi honores, voluptates, delitias ac iucunditates spirare. Cum spiritus de morte gestit meditari, tunc carnē hanc, nonnisi de tripudiis, gaudiis ac iocis cogitare. Stulta siquidē caro idipsum plane spiritui facit, q̄ nefariæ filiæ Lotho patri. Loth enim è Sodomæ ac Gomorrhæ incendiis liberatus cū pauidus ac tremebundus p agros fugiens, horrenda Dei iudicia secum volueret, rationemq; eadem declinandi excogitaret: filiæ nonnisi incestum spirabant, aliud non somniantes, q̄ cum dispēdio honoris voluptatibus operam dare, vnicam sibi ebrietatē proponēdo, *Dixitq; maior ad minorem, veni, inebriemus eum vino dormiamusq; cum eo.* Ita quoq; cum miser ille spiritus e Sodoma peccati, instar Loth, liberatus, diuinā iustitiam secum voluit, ac pœnas quas Deus peccatoribus destinauit sibi proponit, *Tunc*, eodem scil. momento, nefandæ illæ filiæ, caro, inq̄, & concupiscentia, omni eum ratione vino voluptatis inebriare conantur, & cum eo in tartareo peccati lecto adulterium committere: Tunc te ô spiritus, ô anima titillanti carni respondere decet, *nescitis quid petatis*; Ac imitare magnum illū ducem Iephte, atq; vt ille cum nefaria tua carne agere par est, Reuersus enim à cæde Ammonitarum, domumque voti quod in bello Deo vouerat. soluendi ergo pfectus, filiam gaudio & lætitia exultantem, patrique tam prosperum belli euentum gratulantem, ac choros virginum ducentem, obuiam habuit: quam vt conspexit, quamprimum destinat aræ ac Deo immolare constituit. O anima, ô Iephte, quando de peccatis, quæ veluti hostes te circumdant, triumphum agis post luculentam scilicet ac legitimam confessionem, vbi eadem subacta vidisti, teque ad pœnitentiam

Allegoria. *Gen.19.* Allegoria. *Iudic.11.*

tentiam pro iis agendam conuertis, satisfactionis vota completura, si caro filia illa tua ouans præsultet, nonnisi risum, voluptatem, iocum, tripudia, aliasque inanes delicias quærens & ambiens, occide, vte, seca ac

Psal. 50. Deo immola, nam *sacrificium Deo spiritus contribulatus.*

Tum importuna igitur hora *accessit ad eũ mater filiorum Zebedæi, adorans & petens aliquid ab eo.* Quid ais, mulier, quid postulas. Fare, age, eloquere ambitionis tuæ conceptum: Quid vis? *Dic vt sedeant hi duo filij mei, vnus ad dextram & alter ad sinistram.*

Oratio matris filiorum Zebedæi. Impetrata igitur loquendi facultate, genib. in terram prostratis, & adorans, hanc ei petitionem declarauit: Scio Domine potentem te Regem esse. Sæpeenim idipsum declarasti, merita tua satis insinuant. Hinc est quod duos hosce filios tibi quam diligentissime commendem: sunt enim vnicum senectutis meæ solatium, ac longo iam tempore tuo eos obsequio destinaui: hoc eis honori est, quod tui sint ac propinquiorem habeas neminem: quamobrem alienis & externis eos præpone, ac præcipuas eis dignitates in regno tuo impertire: Iacobus maior a dextris, Ioannes vero natu minor a sinistris cõsideat. Notate arrogantiam & ambitionem illam non vulgarem. Fierine potest, vt huiusmodi in muliebri pectore dominetur? ita sane, ac sæpius quam in virili & heroico. An non Eua prima fuit quam tetra hæc ambitionis pestis inuasit: quippe quæ diuinitatem affectabat.

Ambitio semper in reb. abiectissimis. Quare non multum aberrauero, si ambitionem hederæ similem esse dixero: quæ quamuis semper virens, parietibus tamen vetustate obsitis ac confractis materiis vt plurimum adhærescit: ad quarum fastigium & summitatem cum paulatim serpat, sensim

Genes. 8. *Ambitio hederæ cõparatur.* quoque parietes exedit ac tandem penitus disiicit. Ad eundem quoque modum ambitio humiles vt plurimum aggreditur, animas inquam in sordibus ac peccatis putrescentes, ac prauis affectib. in muliebrẽ naturam degenerantes; quas vbi semel inuasit, sensim erodit ac deterit: donec tandem cum ad apicem ac principem earum partem peruenerit, penitus vno impetu disiiciat ac destruat. Est & aliud vile arbusti genus, quod viscum appellatur, quod humi nunquam crescit, verum in aliarum arborum summitatibus: quoque magis illa senio aut annis obsoletæ sunt ac quodammodo euanescentes quo illud lætius prouenıat & magis luxurietur. Huius naturæ ipsa est ambitio: quæ nunquam in locis humilibus animoq; humilia sapiente radicem figit; sed in summis illis superbientium & elatorum animorum iugis, qui quo magis obsoleti, ac peccatis corrupti sunt, quo illa sublimius exurgat ac radices agat profundius. *Ambitio similis est visco, quod in arborib. crescit.*

Ecce egregiam huiusce rei in sacris literis parabolam. Cum olim arbores comitiis indictis Regem qui eas tũ regeret, tum tueretur creare constituissent; nullo ex tanto arborum numero quæ regno sese parem & onerib. sustinendis iudicaret, præter rhamnũ reperta fuit: oliua, ficus, vinea, & reliquæ arborũ principes honorem illũ a se reiecerunt, & vnica rhamnus sese regno dignissimam iudicauit: *Dixeruntq; omnia ligna ad rhamnum, Veni & impera super nos: quæ respondit, Si vere me regem vobis constituitis, venite & sub vmbra mea requiescite.* An non hic figura est in generosas illas & heroicas mentes ambitionem nihil posse, viles vero & plebeias vt plurimum inuadere ita vt vbi merita virtutesque desunt, ambitio locum occupet. Referunt moderni scriptores qui Indiæ Occidentalis miracula descripsere herbam in Brasilia esse quæ in arenosis locis plantata crescat & vireat: in fæcundo solo ac frugifero exarescat. Eiusdem mihi ambitio conditionis esse videtur, qui in arena peccati consita crescat, inter deserta virtutib. carentia vireat & efflorescat, ac in fertili solo, in anima sc. virtutib. exornata, deficiat & exarescat. Videte modo eam in muliebri pectore, in fœmina nautica, in piscatoris coniuge, exerentem cornua: quæ adeo vehementer eam exagitat, adeoq; sublime subleuat, vt regna & dignitates regias filiis suis audeat postulare. Quam importunam mulieris petitionem Redemtor noster admiratus grauiter commotus, ac veluti iratus respondet, *Quid vis mulier?* *Iudic. 9. Parabola.*

O dulcissime & clementissime Iesu, vnde tan-

de tanta in verbis tuis modo acrimonia, qui tanta hactenus semper benignitate interrogantibus respondisti? qui fit, vt ita rigide supplicem tibi mulierem, affinem, ac matetteram tuam alloquaris? An non meministi eius, quod olim toties inculcasti. *Quidquid orantes petitis, credite quia accipietis?* Herodes Herodiadis filiæ olim cum iuramento promisit; omnia sese illi, quidquid demũ petisset donaturum. *Et iurauit ei, Quidquid petieris, dabo tibi, licet dimidium regni mei.* Salomon Rex Bethsabeæ matri palatium ingressæ iurauit, omnibus eius sese petitionibus satisfacturum, eamque ad latus suum in solio collocauit: *Et dixit ei Rex, pete mater mea, neq; enim fas est, vt auertam faciem tuã.* Et tu Domine supplicem tibi mulierem repellis, cum tamen affinitate coniuncta sit, tanto te amore & honore prosequatur, teq; supplex adoret. Sciebat nimirum Dominus, petitionem eius nullius omnino momenti ac friuolam esse, ac proinde ait illi: *Quid petis?* Videt, & cognoscit, supplicationem inanem esse, atq; ambitione plenam; hinc factum est, vt aures ab ea auerteret, eamque a se ablegarit.

Matth. 16.
Marc. 6.
3. Reg. 2.

Succinũ omnes ad se festucas trahit præter basilicum.

Succinum eius esse naturæ perhibetur, vt omnes ad se festucas & herbas attrahat, præter basilicum, quod naturali quadam antipathia a se reiicit, ac cui penitus resistit. Porro huiusce rei, naturalium rerum scriptores hanc esse causam aiunt, quod basilicum capitosa sit herba, quæ noxiis cerebrũ vaporibus ac fumosis exhalationibus oppleat, atque ideo a succino eam reiici ac repelli. Iesus Christus, vt Paulus ait, Lapis est, *Petra autem erat Christus*: verum succinum est, nos vero omnes ac reliquæ creaturæ instar festucarum, has cœleste illud succinum ad se trahit, omnibus gratiam elargitur, ad omnes misericordiã suã se extendit: præterquam ad ambitiosos, quos Basilicum designare videtur, quemadmodum enim herba illa cerebrum fumosis opplet exhalationibus; ita quoque ambitio mentem phrenesi, inaniis, superbia, chimæris, ac furiis complere consueuit. Succinum nostrum Christus, omnes alias ad se creaturas alliciens & inuitans, his solum resistit; ambitiosos solos & non alios, à se reiicit, vt hodie etiam cognatos suos ambitione laborantes ablegarit, dicens: *Nescitis quid petatis.*

1. Cor. 10.

IV.

Non est igitur, quod amplius inclames ô mulier, *Dic vt sedeant hi duo filij mei.* Audierat nempe stulta mater dicentẽ sæpius Dominum tertia sese resuscitandum die, atque ab eo tum tempore regnum suum inchoandum. Sciebat etiam duas in regno Israel dignitates esse, in quas ꝓxime sceptrũ ipsum deberet descendere: vnam quidem sacram, dignitatem videlicet summi Pontificatus, qui ea tempestate à Caipha tenebatur; cuius erat de sacrificiis, de legib. deq; cultu diuino prospicere, quiq; in omnia hæc potestatem habebat: alteram vero temporalem, ad reip. & regni gubernationem spectantem, q̃ Herodes per Iudæam, Tiberii Cæsaris auctoritate administrabat. Intellexerat deinde a filiis Christum Petro Ecclesiæ primatũ pollicitum fuisse. His omnibus igitur ꝓbè cognitis & perpensis, Christum præsumpsit accedere, atq; ab eo, vt filii eum præcederẽt, enixè contendere, dicens: *Dic vt sedeant hi duo filij mei*, quasi dicere voluisset. Scio te Domine propediem ad regnum Israel sublimandum, & quoniam dignitates in aula tua conferendæ sunt, ecce accedo ad te cum filiis, vt eorum aliquam rationem habeas: æquum namq; est te cognatos & affines aliis nõ postponere. Vtinam dies illa aliquando elucescat Domine, vt te in regem cõstituto, vnum filiorum meorum in locum Caiphæ in Pontificatu succedentem videam, & alterum in Herodis, Rempubl. scilicet & sacra, cæremoniasque tuis auspiciis, sub imperio tuo moderantes.

Matth. 8.

O stulta mater, & stultiores filii; nescitis quid petatis. De quo regno loqueris mulier? an de temporali ac terreno; at audies propediem, me dicẽtem, regnũ meum non esse de hoc mundo. An vero de cœlesti? an non meministi olim me dixisse: *Quo ego vado, vos non potestis venire.* Creaturæ, Seraphini ac Cherubini eò nequeunt peruenire: locus ille soli mundi Redemptori reseruatus est, *Qui sedet ad dextram Patris.* An non tibi sufficit arrogans mulier, filios tuos, piscatu vitam tolerantes, plebeios, & nauticam exercen-

Ioan. 2.
Psal. 44.

Malach. 2. ercentes, in Apostolos, in mundi Principes ac capita Ecclesiæ esse constitutos? *Constitues eos Principes super omnem terram.* an maiori adhuc eos in dignitate positos videre gestis? Meminisse te oportet votorũ & professionis olim ab iis factæ, *Ecce nos reliquimus omnia & secuti sumus te*: & ecce iam eos iterum in mundo vis immergere, eosq; ambitionem, quam ignorabant edocere. anne ignotas venenatam illam pestẽ Angelis exitium attulisse, primos mundi incolas perdidisse, Absolonem deniq; & Adoniam, Abimelech, Amanum, ac plures alios, hac miserè inescatos, miserum in modum periisse? Idem pfecto filiis tuis scias imminere, quos ambitione tua excæcare iam satagis, dicens: *Dic vt sedeant, &c.*

Suecon. Nerone. Iisdem sane ambitionis furiis exagitata fuit Agrippina Neronis mater: quæ cum consulto oraculo filium ad imperium quidem peruenturum didicisset; verum in Imperio matri necem allaturũ, ambitione excæcata respondit: *Occidat modo imperet.* Eius namq; ambitiosus genii ac naturæ est, vt se suaque perdere non reformidet, modo desideratam dignitatem nanciscatur.

Ambitiosus draconi cõpatatur. *Solinus.* Tradunt naturalium rerũ scriptores, tam calidæ tam feruidæ omniaq; digerentis naturæ draconem esse, vt cum potu sese satiare nequeat, apertis semper faucibus ventos captet! vti hac ratione inclusum intrinsecus ardorem, æstumq; intus adurentem extinguat ac temperet: quin etiam si in mari plenis velis ac vento secundo exspatiantes naues videat, magno impetu eas euertat, quò hac ratione aliquem ventum captet, vt sese vna cum nauib. sæpenumero perdat ac collidat. Huiusmodi quoq; draco. pfe ambitiosus est, adeo quidem cupidus & insatiabilis, vt nulla in mundo dignitas, quæ eius cupiditatem expleat, reperiatur: Inde semper apertis & hiantib. faucib. ventos captat, ad omnes nouas occasiones excubat, & anhelat: ita vt aliorum qui felici fortunæ vento in mundi æquore feruntur, felicitati inuidens, eosq; adoriens & inuadens, sese cum iis non raro in exitium & interitum pertrahat. Vti in hac matre videmus, quæ fortunã salutemq; ppriam negligit, ac perdere satagit, modo Petri fortunã euertat, & filios in eius locũ subroget. *Dic ergo*, fieri iube, fac vt filii mei sint veluti Iosephi sub Pharaone in Ægypto, Danieles sub Dario in Babylone, Mardochæi sub Assuero in omnib. regnis ei. Gen. 41. Dan. 2. Esth. 6.

Nescitis quid petatis: cum sc. honores filiis tuis petis ô mater, quid petas nescis. Tale olim responsum Salomon Bethsabeæ dedit, quãdo nempe illa palatium ingressa, Abisag Sunamitidem filio suo Adoniæ in vxorem petiit. *Quare postulas Abisag Sunamitidem vxorem, postula ei & regnum?* Ita quoque & vos Zebedaidæ, Nescitis quid petatis: cum inanes mundi dignitates ambitis, misellos honores petitis, verè nescitis quid petatis: cur non potius cœlestem illam gloriam regniq; sempiterni beatitudinem postulatis. 3. Reg. 2.

Iulii Cæs. ambitio. *Plutar in Apophth. Roman.* Superba hæc discipulorum postulatio reuocat mihi in memoriam, non minus arrogans Iulii Cæsaris dictum. Hic cum quodã tempore Alpes transiens oppidulum quoddam prætergrederetur, & centuriones tribuniq; ab eo per iocum peterent, num & illinc contentiones æmulationesque de principatu essent; respondit: *Mallem hic primus esse, quã Romæ secundus.* O intolerandum elati animi indicium! Eadem prorsus horum discipulorum fuit ambitio, quippe qui primi esse maluerunt in mundo, quam in cœlorum regno secundi. O cæcos! *Nescitis quid petatis*, cum mundi honores & inanes titulos ambitis. Laudat Maximus Valerius & merito sane regem, cui cum diadema vna cum regno oblatum esset, prius quam capiti imponeret, manu id accipiens dixit: *O nobilem magis quam felicem pannum! si te homines cognoscerent, ne, humi quidem iacentem tollere vellent.* Stob. serm. 49.

Ad eundem ferme modum olim Antigonus Rex vetulæ eius felicitatem ac beatitudinem deprædicanti respondit: *Si nosses, ô mater, quantis malis hic panniculus est plenus*, (diadema regium ostendens) *ne in sterquilinio quidem iacentem tolleres.*

Verè, inquam, *Nescitis quid petatis*: cum quietem ante laborem postulatis, pacem ante bellum, mercedem ante opera, triumphum deniq; ante victoriam, *Nonne oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam*: ib. 7. c. 2.

ac tum

ac tum demum quiete frui? nescitis igitur quid petatis, cum super Christum extolli vultis, cum prærogatiuas, cum exemptiones petitis, quas Christus nunquam habuit, aut quæsiuit: *Non est enim discipulus supra magistrum.*

Quamobrem *non est meum dare vobis.* Hanc vobis postulationẽ annuere nequeo, nisi prius pugnetis: *non est meum*, id est, *non debeo*: non est par vobis gloriam dare prius, quam aliquid sustinueritis: illa enim veluti debita merces & remuneratio nonnisi bene pugnantibus confertur.

Narrat in Apophthegmatis Plutarchus, Antigonum secundum Demetrij filium, adolescenti cuidam, nobilis quidem ac generosi patris filio, sed ignauo alioquin ac inerti, stipendium ac remunerationem laborum quo pater in regis olim gratiam subierat, postulanti, regium ac sese dignum responsum dedisse: *Ego, mi adolescens, mercedem & munera dare propria non paterna virtutis causa dignis soleo.* Eodem prorsus modo, licet tacite, Christus Rex noster Zebediadis hisce mihi visus est respondisse: Remunerari non soleo eos, quorum nulla sunt merita: & cum vos ô Apostoli, nondum tale quid promerueritis, *non est meum dare vobis.*

Matt. 22. Quamobrem Christiani nihil vnquam huiusmodi postulate, talibus amplius nolite cœlum votis ac precibus fatigare: nolite in hoc discipulos hosce ambitiosos imitari: aut inaniter efferri, nec honores aut vanos

Plutarch. Apophth. Reg. dignitatum titulos affectare, nihilque amplius postulare, quam quod ad hanc vitam tolerandam necessarium sit: cætera enim quid obsecro sunt aliud quam vanitas, liquidum nihil, ac fumi vapor? quæ cum petitis, *nescitis quid petatis.*

Verè, inquam, Domine Iesu, nescimus qd petamus, quãdo ipsum Nibil petimus, & Omne reiicimus, quando punctum rogamus, & infinitum contemnimus: quando temporalia quærimus, & æterna amittimus: quando terram desideramus, & cœlum cœlestiaq; negligimus: deniq; quãdo ad mundi honorem aspiramus, & de æternæ beatitudinis gloria ne minimum quidem solliciti sumus: nos velut in tenebris ambulare ac cæcutire ostendimus. Hanc igitur nobis gratiam concede, vt ambitiones has, infernales illos appetitus, inexplebiles illas cupiditates ex animo euellamus & penitus contemnamus. Hæc porro vnica nobis sit gloria & ambitio, quam Apostolo Paulo præ cæteris constat placuisse, qui in sola cruce gloriam collocabat, *Absit mihi gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi.* *Galat.* 6. Vnica hæc nostra sit gloria, quam regius vates ambiit, cuius omnis ambitio in te solo diligendo sita erat, dicens: *Et à te quid volui super terrã*: *Psal.* 72. Maior nostra non sit ambitio, quam fuit illa Salomonis regum omnium sapientissimi, qui omnem mundi gloriam ludibrio habens, ait: *Vanitas vanitatum & omnia vanitas.* *Eccl.* 1. Deniq; omnis nostra ambitio sit integrum tibi obsequium deferre, perfectum amorem exhibere, ac fideliter in hoc mundo adorare, ac demum in altera vita te oculo ad oculum contemplari. Amen.

FERIA V. POST DOMIN. II. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

I. De noxia diuitiarum.
II. De diuite purpurato.
III. De epulone.
IV. Quales sint diuites erga Lazaros.
V. De vtriusq; morte.

Homo quidam erat diues, & induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide. Luc. 16.

FIGVRA.

PRæcepit in Leuitico Devs vt summus Pontifex duos in templum hircos coram Domino, ad ostium tabernaculi adduceret: quorum vnum Domino immolaret, alterum iniquitatibus totius populi & imprecationib. variis grauatum in desertũ emitteret. *Leuit.* 16. Quo quid aliud, q̃ diuersæ sortes, quib. duo illi, quos in Euangelio hodierno descriptos habemus expositi fuēre, significantur. Videmus hic enim, nõ iam duos hircos, sed animalia duo rationis vsum habentia: vnũ sc. diuitiis abundantẽ, q totum vitæ

suæ tempus in deliciis & voluptatibus traduxerat, alterum vero paupertimum & mēdicum, scilicet Lazarum, qui toto vitæ suæ spatio inopiam tolerauerat, eodem tempore simul coram Domino sisti. Vnus eorum, nēpe Lazarus, ei oblatus fuit & benedictionibus completur: alter vero, diues scilicet epulo, peccatis & imprecationibus grauatus, instar fœtentis hirci, non in desertum, sed in tartari barathrum, sempiterna supplicia toleraturus detruditur. O diuersos rerum casus! ô dissona in vtroque iudicia! Vt vero aliquid, quod vobis omnibus prodesse salutiq; vestræ queat conducere, proponere possimus, Spiritus sancti opem & auxilium imploremus, in eamque rem Virginem matrem vt mediatricem adhibeamus, AVE MARIA dicentes.

Plutarch. Lycurgo. Præclarus ille Græcorum legislator Lycurgus, à Lacedæmoniis quōdam rogatus, quanam potissimum re sese ab inimicorum impetu & viribus defenderent, libere respōdit, si paupertatem perpetuam colatis, ac diuitias malorū irritamenta procul a vestra republica dispellatis. Idipsum mihi hodierna die liceat Christiano more dicere, Auditores, & affirmare: vt scili. animas nostras a dæmonum impetu atq; armis tutas reddamus, nullum aut melius aut præstātius medium dici vel fingi posse, quam mundi splēdorē ac luxū, ipsas etiā diuitias relinquere, ac procul ab animæ nostræ penetralib⁹ easdē ablegare. Ita nāq; & ipse Gentiū Doctor Paul. nos admonuit, dicens: *Qui volunt diuites fieri, incidunt in laqueos diaboli.* *1.Tim.2.* Sunt etenim diuitiæ veri dæmonum laquei, ac pedicæ, quibus nos captant, sunt vitiorum fomenta, virtutum omnium venenum ac internecio, animarum denique nostrarum sepulchrum.

Cōferuntur diuitiæ bombycibus. Quemadmodum enim bombyces magna sane difficultate ac labore, vt subtilia illa filamenta ore educat, se ipsos euiscerant & quodammodo emedullant; cumque se lectum texere honoris ac locum quietis cōponere arbitrantur, sibi se carcerem ac sepulchrum, in quo emoriantur, struere non vident. Non secus, vos mundani, vos inquam qui diuitiis coaceruandis incumbitis, cum splendidum aliquod ædificium cōstruere, cum dignitatem aliquam auro redimere, census ac facultates coemere constituitis: carcerem vos vobis ædificare, eique vos includere, ac sepulchrum viuos intrare, non animaduertitis, numquam, nisi vt ad inferos deuoluamini, liberari vos contingere.

Genes.11. Potens ille Nemroth cum excelsam illam Babylonis molem construeret, non putabat tantam inde sibi confusionem imminere. Ita quoque, tu Cosmophile, cum diuitiarum tuarum turrim sustollere moliris, non exstimas hinc æternam tibi damnationem posse euenire.

4.Reg.5. Auarus ille Giezi, Elizæi Prophetæ puer cū dona & munera vestesq; pretiosas à Naaman accepisset, numquam exstimauit fore, vt inde sibi leprā acquireret. Tu vero mundane, cum diuitias, quæ à mundo tibi offeruntur, accipis, nescis, ah nescis miser, illas re peccati lepra posse inficere.

Quamobrem hoc vobiscum cogitetis velim, à diuitiis non mediocre animæ periculum imminere, easq; vt plurimum arma esse quibus iuratus hostis vester Satan eandem oppugnat & expugnat; mundumque iisdem veluti laqueis vti, quibus miseros mortales illaqueet & constringat.

Allegoria Audite egregiam in hāc rem allegoriam. Pellex illa & impudica Putipharis vxor, vt castum Iosephi animū peruerteret, adulterioq; fœdaret, pallium eius arripuit; quo relicto nisi castus adolescens sese proripuisset, magnum pudor eius, & integritas periculum incurrisset. Nō sec⁹ infernalis illa furia Satan, ille angelus adulterii, cum animabus hominum agit, quas in extremum discrimē adducere ac perdere machinatur. vt illas igitur in vitiorum gurgitem ac voraginem præcipites agat, diuitiarum pallio eas conatur comprehendere, quas diuitias nisi relinquant, ac nudæ profugiant, extremo sese discrimini, ne salutem ac pristinam dignitatem amittant exponunt.

Alexander præcepit militibus suis barbas radere. Refert Plutarchus Alexandrum Macedonem militibus suis barbam radere præcepisse, ne quis hac in bello apprehensa eos abreptos abduceret. hac enim parte virum compre-

comprehendere facillimum est. Summus quoq; militum Dux, Deus, sæpius nos, qui sub eius nomine & signis in Ecclesia militāti meremus, barbam, crines, superfluas illas diuitias resecare & tollere iubet; nulla enim parte facilius nos hostis noster diabolus, quam diuitiarum crinibus, potest comprehendere. Quemadmodum enim crines Sāsoni, in quib⁹ tamen omne eius robur situm erat, exitio fuere: ita quoque rutilans illa diuitiarum cæsaries, in qua tamen omnis nostra vis ac facultas consistit, infelicitatis nostræ & exitii vt plurimum fons est & origo. Ac veluti crines Absoloni (quorum tantus decor fuit ac splendor, vt Ierosolymitanæ virgines eos quotannis magno pretio redimerent: erat quippe illi flaua ac veluti aurea cæsaries) mortem pepererunt, quibus scilicet ad ramos arborum adhærescentibus cōfossus est. Non aliter cum diuitiis agi videmus, quæ instar aureorum crinium cum sint, in quibus & fortitudinem & voluptatem omnem ponimus, sæpenumero animas in æternam dānationem præcipites agunt. cui⁹ hodierno in Euāgelio clarissimum exemplum videmus: illæ namq; sunt, quæ diuitem illum epulonem in tartari barathrum demerserunt. *Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide: & erat quidam mendicus nomine Lazarus*, &c. Ecce duas hic sortes, duasque contrarias vias, ac duo mortis genera, penitus discrepantia. Quorum ille paradisum hoc in mundo collocat & in altero tartarum acquirit: hic vero hoc in mūdo infernum miseriarum sibi constituit; & in altero cælum & cœlica gaudia lucratur. Verum hanc mihi veniam concedite, vt vtriusque vobis fortunam ob oculos ponam, ac primum miseram illam diuitis epulonis, ac deinde lætam illam mendicantis Lazari.

Iudic.16.

2.Reg.14.

II. Historia de diuite hoc vera est.

Quod ad primum quidem attinet; sciendum est, historiā de diuite hoc non cōfictā, aut parabolæ loco à Domino in Euangelio propositā; sed veram esse, ac rem vere contigisse. Sētentiæ huius suffragatores habeo omnes pœne SS. Romanæ Ecclesię Doctores, ac Patres, Augustinum, Ambrosium, Chrysostomum, Gregorium, in cap. 16. Luc. tres quidem Episcopos doctrina ac sanctitate effulgentes, alterum Romanum Pōtificem. Abdiam item Babylonium lib. 5. Irenæum lib. 4. contra hæreses. quos omnes Galliæ nostræ decus, ac columen sequitur Bern. dicens: *Ab his columnis difficile auellor*. Argumento est, quod in parabolis nulla propria poni nomina soleant, vt in hac historia heri videmus: vbi de Lazaro, de Abrahamo, ac Moyse est sermo: quin & Euth. Græcus scriptor, ex traditione quorundā Hebræorū tradit, diuitis huius nomen, *Nimensis*, fuisse.

Homo igitur fuit, & homo diues, qui cum multas opes ac facultates possideret, tantum abfuit, vt in Dei cultum & honorem conuerteret, vt iisdem & Deum offenderit. Aranea paruum licet animalculum, adeo venenosum est, vt florum etiam suauissimorum substantiam in venenū letale cōuertat. Hic vero simile omnino, imo multo tetrius ac nocentius animal videmus, quod in venenum, in virulentiam, in peccatum, quo nullum in mundo deterius virus inuenitur, dulcedinem diuitiarum, ac mella opum commutat; adeo vt vnde Deo honorem tribui oportuerit, inde eum potius offenderit, & ad iracundiam prouocauerit. O miseri mūdani, idipsum & vos quotidie facitis: vos diuitem illum epulonem imitamini, vos Israelitas sequimini. Quum enim illi ingentes Ægypto egressi thesauros, & immēsas opes, quibus Ægyptum spoliauerant, asportassent, post Rubri maris transitum, omnes illas in idola conflarunt. O impietatem non ferendam, ô ingratitudinem post tot beneficia singularem! Eadem vestra impietas est, Cosmophili nam cum tantas tamq; amplas vobis ab incunabulis Deus opes, diuitias, ac facultates, quæ ad vos hæreditate deuoluuntur, cōtulerit; ea vestra est ingratitudo, vt idolis eas, gulæ scilicet, luxuriæ, ludo, tripudiis, omni deniq; peccatorum generi, quæ instar idolorum sunt, teste Paulo, *quæ est idolorum seruitus*, consecretis.

Epulo araneę collatus.

Allegoria.

Exod.38.

Ephes.5.

Ac veluti luna nunquam deliquium patitur, aut Eclipsim subit, nisi dum plena est: ita homines raro aut nunquā in amore Dei, eiusq; mandatorū obseruatione deficiunt, nisi diuitiis turgeant, & oppleti sint. Aliud

Diuites lunæ comparantur.

adhuc in luna notandum est: quo enim illa plenior, eo a sole remotior & abest longius: homines quoq; ad eundem modum, quando facultatibus abundant, atque arca eorũ opes laxas flagellat, tum minus de Deo soliciti sunt, ac magis ab illo recedunt. Ita sese rem habere, scire vos non ignoro ô diuites, & opulenti: an non enim verissimum est, vos de ieiunio, audiendo sacro, restitutione facienda, eleemosynis dandis, non esse sollicitos, ac de pænitentia facienda ne minimum cogitare?

Talis fuit diues ille epulo, qui tribus potissimum de causis cõdemnatus fuit. ac prima equidem, quia *induebatur purpura & bysso*. Non quod auro textas vestes indutus fuerit, quod torque aureo collum circumdatus, non quod gẽmis incederet onustus; verum quod purpura & bysso fuerit vestitus: & nihilominus hoc ei dãnationis æternæ causa exstitit. altera, quod *epularetur quotidie splendide*, quod laute & opipare mensa eius instructa esset. Postremo vero, quod Lazarũ negligeret, quod tenax esset, nec in pauperes profusior. *Et erat quidam Lazarus.* Hæc tria damnationis eius fuere capita. O delicatuli, & cincinnati aulæ comites & asseclæ qui singulis pæne diebus instar chamæleontis colorem commutatis, quique vt Protei in omnes vestiũ formas vos transformatis, ne obsecro mirum vobis aut nouum videatur, si in infernale barathrum tandem aliquando sitis deuolendi, cum hic ob vnicum crimen, quod indueretur quotidie purpura & bysso, non vero stragulis auro intertextis supplicia ac tormenta æuiterna sustinere cogatur.

Triplici de causa diues con dẽnatus est.

O stulta curiositas, ac curiosa stultitia, proh! quomodo miseros mundi amatores dementasti & fascinasti? Tanta Heliogabali Romanorum Imper. vanitas fuit ac superbia, vt singulas vestes semel tantum indueret; ac tanta in eo libido, vt si qua muliere vsus fuisset, eadem non amplius vteretur; tantusque in eo splendor ac luxus, vt calceamenta gemmis, & vnionib. adornaret: quæ tamen Demetrius Rex etiam auro conuestiuit. Tanta in Aonio senatore Romano opulentia fuit & luxus, vt annulum gestaret, quem certum erat vicies millibus sestertiis æstimatum, vel secundum nostram supputandi rationem, quinque coronatorum millibus. O stulos mortales! ô luxum superfluum! Hæc diuitis nostri quoque vita fuit, *Induebatur quotidie* scilicet *purpura & bysso*, atque ideo partim damnatus fuit.

Sabellicus.

Plinius.

Vos vero mulieres & virgines, quæ ita comptæ & calamistratæ inceditis, & nouas quotidie vestium formas effingitis, quæ ita luxu diffluitis, quæ turritæ, mitellatæ, fucatæ videri vultis, & superbia elatæ caput in aera sustollitis, an non horrenda Dei iudicia pertimescitis? audite historiam & vindictam insignem, qua Deus superfluum illum fœminatum luxum castigauit, qua cognita, vt resipiscatis, efflagito.

Referunt Damianus & Sabellicus, in superba illa Venetorum republica olim feminam fuisse Dominici Siluij, Magni Venetiarum Ducis, vxorem, quæ Constantinopoli eodem commigrauerat: cuius tanta mollities & luxus fuit, vt manus nunquam nisi molli rore lauaret; ac non nisi fuscinulis aureis in mensa ad cibum capiendum vteretur, ne candorem digitorum, manuumq; venustatem commacularet. Cubiculum vero eius, & lectus exoticis semper odoribus perfundebatur, & suauissimis suffitibus adolebatur. Verum ô diuini iudicii abyssum! non tulit tantam molitiẽ, aut luxum Deus, ac vindictam sumere decreuit. subito enim in grauem morbum incidit, vnde factum est, vt tam grauis fœtor è toto eius corpore prodierit, nullus vt domesticorum ei adhærere potuerit, omnesque ad vnum eam deseruerint; itaque omnibus suis deliciis valedicere coacta, miserrime exspirauit. Hoc igitur exemplo resipiscite vos omnes qui delicias & luxum consectamini.

Stupenda in Veneta muliere mollities.

Vos vero fallaces huius mundi asseclæ, & vanitatis amatores, prospicite vobis, ne eandem cum Epulone hoc sortem subeatis: sed modestia Christiana in habitu vestro eluceat, Christiano more induamini, atque omnem luxum & magnificentiam in vestibus & cultu vestro fugite. Imitemini potius verum hoc paupertatis exemplar, ac typum

Christus vnica veste cõtentus fuit toto vitæ suæ tempore.

typum illum modestiæ Christum, qui toto vitæ suæ tempore vnica veste vixit contentus. Æmulemini eius discipulos & Apostolos, qui nudipedes, ac vili lacerna circumdati per agros, & vrbes Euangelium annuntiaturi discurrebant. Proponite vobis ob oculos miseros illos, ac pauperes religiosos humiles illos Capucinos, quos plena hyeme per imbres & frigora tenui veste indutos, ante oculos vestros incedere videtis: qui nobiliori forsitan loco nati; atque illustriori stemmate oriundi, quam vos, qui vos despicitis. Quibus omnibus si ferreum vestrũ pectus nequeam flectere, flectat saltem diues hic epulo, qui quod purpuram & byssum quotidie indutus fuerat, infernali barathro ac flammis perpetuis est sepultus.

Erat adhæc in epulis splendidus, atq; in conuiuiis exquisitus: *Epulabatur enim quotidie splendide*: quotidie conuiuia domi suæ agitabat, mensa ac domus eius omnibus patebat intrantib. ac semper in epulis versabatur. O infelices ac tristes epulæ! Quot vos in mundum mala & calamitates inuexistis? in conuiuio siquidem Absaloni incestuosus Amnon, fraternis manibus necatur. In conuiuio Baltasaris Regis sacra templi vasa profanantur, ac Rex ipse vita spoliatur. In conuiuio Herodis, Ioanni Baptistæ caput præciditur. In cõuiuio filiorum Iob, domus corruit, quæ eos mensæ accumbentes ruina simul inuoluit. In cõuiuiis Hebræorum idola eriguntur. denique quæ non petulantiæ etiam modo in conuiuiis hodiernis committuntur?

2. Reg. 13. Dan. 5. Marc. 6. Iob. 1.

III. splendida veterum conuiuia & exquisita. Plut. Lucul.

Epulabatur igitur quotidie splendide, omnia luxus genera excogitabat, luxum ac conuiuia veterum illorum Romanorum imitabatur; quæ quam opipara & exquisita fuerint, meminisse vos putem. Lucullus magnus ille Roman. Imperator, verũ in epulis adeo splendidus, vt communi populi prouerbio diceretur, *Loquitur vt Cato, viuit vt Lucullus*; cœnam extemporatiam Pompeio & Ciceroni, qui enim nec opinantem opprimere decreuerant condidit, in quã quinquaginta denariorũ millia, id est, decẽ Coronatorum millia fuere impensa, an non hoc erat splẽdide epulari? Ægypti regina Cleopatra, Antonium delicias suas conuiuio excipiens; vt regificam magnificentiam, aut immensam prodigalitatem potius, eidem testatã faceret, post exquisitissima fercula, ac lautissimos missus, gemmam centum coronatorum millibus æstimatam in mensam iussit inferri, eamque Antonio ministrari; cui ad insolitas lautitias, & nouum hoc ferculi genus demiranti, similem ipsa ex auricula pendentem gemmam, ni Antonius obstitisset, ministrasset. Audite obsecro aliud adhuc in eadem reginæ luxus exemplum. Cum Philetas medicus eius quodam tempore culinam ingressus, octo vastissimos apros integros in veru suffixos, præter ingentem aliarum ferarum altiliumque copiam vidisset; obstupescens à coquo quæsiuit, quis Rex aut Monarcha eum ingenti famulorum caterua ad Reginam diuertisset, in cuius gratiam tantus ciborum apparatus destinatus foret? cui coquus submisse respondens, neminem præter Reginam, & Antonium cœnaturos, aiebat. Vere hoc erat, epulari splendide.

Plut. in Antonio.

Narrat de Vitellio Seutonius; quod magis adhuc forsitan demirabimini: ei scilicet cœnam aduenticiam a fratre datã fuisse: in qua duo millia lectissimorum piscium, septem auium apposita traduntur, qui etiam in mediis epulis dicere interdum solebat, aut Cæsarem, aut parcum esse oportere: an non hoc splendide epulari erat?

Sueton. Vitell. cap. 13.

Ælius Lampridius Romanorum luxum exaggerans, de Heliogabalo refert, eum vna sibi cœna sexcenta struthionum capita apponi iussisse. O prodigiosam & immensam prodigalitatem! ô gulam intolerabilem! Legisse me etiam apud Athenæum memini; Sybaritam quendam, Smindtidem nomine, mille venatorum, ac totidem pene coquorũ numero stipatum, ad Dominæ suæ ædes amoris ergo, venire solitum. Sufficiebat hoc credo, ad epulandum splendide. Similis plane vita diuitiis huius Epulonis, ac Lurconis fuit: vt verum Epicuri de grege porcum, & alterum Sardanapalum videre in eo liceret, sed

Athenæus lib. 12.

O diues, diues, non omni tempore viues.
Tu scilicet epularis splendide, incusaq; tua

lecti-

lectissimis epulis referta est; at Lazarus misellus fame moritur.

Ad alterum iam concionis membrum veniamus. ac secũdum tragœdiæ huius actum repræsentemus. Prodeat igitur iam mendicus in scenam Lazarus. *Erat quidã mendicus.* Interea verò dum epulo ille duceret in bonis dies suos, quotidieque laute ac splendide comessaretur, iacet ecce inops ac mendicus Lazarus, vlceribus plenus, miseriis saturatus, opem efflagitans, stipemq; poscens ad ianuam palatii eius; & eheu diues ille immitis ad eius petitionem obsurdescit. Detonent licet cæli, ac tonitrua vndequaq; circumstrepant, non ideo tamen rupes concutiuntur aut percelluntur: clamẽt & inclament ad diuitum fores pleno gutture pauperes, non minus quam Marpesia cautes illi commouentur. Ecce vobis hic exemplum
1. *Reg.* 25. Diues ille & inhumanus Nabal, cum quotidie cum suis epularetur, nũquam tamen copias Dauidis, quæ in deserto & sterili solo commeatus inopia laborabant, cibariis iuuare voluit. Vnde tantam aduersus inhumanum hunc ac renacem indignationem concepit, vt cum misso exercitu delere pararerit: *Et ait Dauid: Vere frustra seruaui ea, quæ huius erant in deserto, & non periȷt quidq̃ de ȷs, quæ ad eum pertinebant, & reddidit mihi malum pro bono. hæc faciat Deus inimicis Dauid. Si reliquero de omnibus quæ ad ipsum pertinẽt, vsq; mane, mingentem ad parietem.* Quã ingratitudine historiam hodiernã expressam videmus: cernimus enim hic stultum quendam Nabal, quotidie medias inter epulas versantem, ac misero Iesu Christi athletæ, desertum mundi huius perambulanti, misericordiam exhibere detrectantem: vnde tanta aduersus eum Deus indignatione fuit commotus, vt armis iustitiæ in eum exsertis, in exitum, damnationemque illius conspirauerit, & eum in profundum tartari deturbarit.

lib. 2. Ait Plinius fluuium esse, in quem arbores aut plantæ coniectæ quã primũ lapidescant. De eius quidẽ rei veritate mihi nõ constat; tamen hic rem haud multum absimile contemplor. Video enim hic voraginem, torrentem rapidissimũ, abyssumq; ingluuiei, quæ

Huius in quẽ si qd iicitur, quãm primũ lapidescit.

omnes diuitias, bonaque temporalia, quæ Deus in domum eius cumulatissime coniicit, in lapidem peccati conuertat: omnia scilicet in lapidem transeunt, nihil in eleemosynam commutatur, misellus Lazarus ne micam potis est elicere.

Quemadmodum etiam arbores, quæ in locis prærupris ac cõfragosis, inq; in accessis præcipitiis excrescunt, nullos nisi coruis auibusq; fructus ferunt, cum homines eo nequeant pertingere. Ad eũdem quoq; modũ de diuite hoc dicere possumus. Qui cum in præcipitiis superbiæ, gulæque constitus sit, omnes, quos fert, fructus, omnesq; facultates eius, in prædam coruis, id est peccatis, quæ animam deuorant, & non pauperibus, cedunt; Lazarus ad eas nequit pertingere.

Ipsi porro canes, ratione licet destituti, mendici huius miserti, eius vlcera lingunt; ac nefarius ille gurges & helluo, ne minimũ quidem commouetur. O crudelitatem inauditam! ô barbariem intolerabilem! Sume animos mẽdice, consolare inops Lazare: noli cõtristari Iob, sedẽs in sterquilinio, testa vlcera & saniem radens; omnia tibi tua duplicato fœnore tandem aliquando reddentur. Sustine adhuc paululum afflicte Mardochæe, veniet aliquando tempus, cum superbus ille Aman, diues ille epulo subuertetur, & ad patibulum vsque, ad inferos vsque deprimetur; tu vero ad honores & gloriam ab Angelis subueheris. Consolare, consolare Daniel, etsi modo famem in medio rabidorum leonum, diuitum horum epulonum, leones ipsos feritate & barbarie longe superantium, patiaris; veniet namque aliquando tempus, illa tandem dies elucescet, qua Deus Abacuc, qua Prophetas suscitabit, qui tibi cibum subministrabunt, & vltro deferent. Concipe spem & confide Elia, licet impia illa Iezabel te prosequatur, licet diues epulo in te insurgat, licet fame in deserto moriare; excitabit Deus non coruos, sed Angelos, qui te cõsolentur, pascant, & in Abrahæ sinum deferant. Noli deiici animo Dauid, si à mensa impii illius Saulis repulsus per solitudinem & loca inuia instar erronis obambules, in deserto habites, licet sub dio & humi cubes, mille licet molestias

Solamen pro pauperibus.

Iob. 3.

Esth. 6.

Dan. 6.

3. *Reg.* 19.

1. *Reg.* 25.

lestias perferas: melior & serenior quondam fortuna affulgebit, ac tantarum amaritudinũ loco segetem consolationum recipies. Spera igitur misselle Lazare, sustine, ac sume animos, *Iacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet.* Humeris diuinæ prouidentiæ innitere, eisq; tribulationum, angustiarumq; tuarum pondus impone, ac senties procul dubio, consolationem propediem affuturam. Ne tibi mirum videatur, si diuitem hunc læta iam gaudentem fortuna videas, te vero aduersa premi: sed potius animum concipies: neque enim perpetuum hoc futurum est, fortunæ rota vertetur, ac tum quadrata rotũdis commutata videbis: *factum est vt moreretur mendicus, mortuus est & diues.* Psal. 34.

V. Hic finis est lusus, hæc lugubris illius Tragœdiæ catastrophe: Lazarus mortuus est, mortuus & diues: vterque mortuus est: ita namque æqua sorte moriuntur diues simul & pauper, opulentus & mendicus, *Nemini prorsus fera Parca parcit.* Adeo vt merito dicere potueris Flacce:

Pallida mors æquo pulsat pede
Pauperum tabernas regumq; turres. Horat. li. 1. ode. 4.

Nam veluti sidera, quæ in oriente exoriuntur, post mille cursus & recursus, iterum tandem in Occidente occidunt. Ita etiam omnes in cunis, instar minutarum quarundam stellarum, in vitæ huius horizonte æqualiter exorimur & surgimus: verum post varias ambulationes & motus, omnes in tumulo æqualiter tandem occidimus. At non satis est mori. Quanta vero Deus bone & iuste, in morte ipsa diuersitas est & discrepãtia! Eodem simul vterque momento moritur: ac Lazarum in sinu Abrahæ, in Prophetarum & Patriarcharum medio video considentem: diuitem vero inter media dæmonum damnatorumq; agmina, inter flammas medium, in profundo Tartari sepultum contemplor, *Et sepultus est in inferno.*

Epulonis sepulchrũ. O ferale sepulchrum! ô tristes exequias! ô vere pompam funebrem. Longe aliud hic monumentum videbitis; quam superbum illud Mausoli Cariæ Regis. Sepuchrum inquã, flammis candens, ignibus circum vndique accensum, tormentis variegatum, diabolis & monstris infernalibus vndique circumseptũ. Sepulchrum non marmoreum, aut æneum, sed ex igne flammarumque spiris simul & glacie compactum quod nulla temporum vetustas, aut cæli ruina destruet: dignũ damnato sepulchrum, dignum, inquam, anima apud inferos crucianda, denique diuite dignum Epulone.

Mortuus est & diues. Epulo tandem etiam mortuus est, non secus ac mendicus Lazarus: verum non eandem vterq; calcat viam: alter quippe ad gloriam, alter ad cruciatus secedit. Apoc. 12. Cuius separationis egregium in Apoc. exemplum legimus: in qua Diuus Ioannes olim duas mulieres vidit, vnam quidem saccis & ciliciis circũdatam, & extrema oppressa inopia: alteram vero meretricem, gemmis circum vndique effulgentem, purpura indutam & bysso, cui Reges & Principes terræ ministerium obsequiumque supplices exhibebant, quæque nonnisi luxum & splendorem spirabat. Cum vero Ioannes his visis obstupesceret: subito ecce vidit, meretricem hanc superbam, omnibus indumentis magnificis, & regio illo ornatu spoliari, & in medios flammarum vortices præcipitem deiici: aitq; iudicem addidisse, *Quantum glorificauit se, & fuit in delitiis, tantum date illi & tormentum.* Apoc. 17. Vidit quoque laceram illam vndecunque mulierem, saccis & ciliciis suis denudari, ac regiis ornamentis condecoratam, ad pulchrã quandam ciuitatem deduci, vbi corona aurea coronata est. An non vobis Euangelium hodiernum hic ad verbum repeti, & in hac visione renouari videtur, Auditores? videtis hic enim, non dico duas, sed duos, diuerso habitu indutos, vnum quidem bysso & purpura amictum, alterum vero saccis, & miseriis, & paupertate tectum. quorum vterq; cum vitæ cursum finiisset, vnus ab omnibus derelictus, diuitiis & pompa spoliatus est, & ad inferos, tormenta & cruciatus ibidem, pro mensura, qua in hoc mundo delicias, & voluptates habuerat, toleraturus, deturbatur. Alter vero paupertatem simul & viles illas lacernas exuens, regio ornatu indutus, ad sinum Abrahæ, velut ad ciuitatem iucundissimam, deductus est: in qua Reges, Prophetas ac Patriarchas ciues habet, vt gloriæ coronam tandem aliquando adipiscitur. An nõ

igitur eadem vtrobique sors, & eadem rerum in vtraque historia facies?

Dan. 4. Hic igitur magnam illam arborem, quam Nabuchodonosor somnians vidit, in qua tot volucres nidificabant, & sub qua tot bestiæ, tot nempe peccata, & dissolutiones habitabant, excisam, deiectam, inq; tartareas flammas deturbatam videmus. Videmus inquam, idolum Dagon in terram dei ctum, & in mille partes comminutum ad pedes Lazari per Arcam fœderis expressi (arcæ inquam, in qua manna patientiæ, virga tribulationis, ac legis tabulæ, id est diuinorum mandatorum obseruatio, seruabantur) prostratum iacere. Heb. 9.

Consolamini igitur pauperes, consolamini inquam, inopes & mendici, qui hic à delictis vestris purgamini: consolamini, cum tam felicem paupertatis remunerationem, ac tam tristem deliciarum diuitiarumque finem perspicitis. Libenter itaque, hac animati historia, afflictionum tribulationumq; pondus, idque magno animo & patienter sustinete, Audite obsecro, quid socii vestri, iam in tuto positi ad Deum inclament. *Humiliasti nos in loco afflictionis.* Ac memineritis in huius vitæ breuitate, ac velut momento tribulationum & afflictionum malleos esse perferendos. Psal. 43.

Insignis cōceptus. 3 Reg. 9. Sacris litteris traditum est, toto illo quo templum Salomonis ædificabatur tempore, malleum aut ferramentum nullum fuisse auditum. Quinam hoc fieri potuerit, sæpissime mecum dubitaui, imo vero vix fieri potuisse videri queat, præsertim in tanta ædificii mole, in qua construenda triginta hominum millia, idque septennio, & quidem quotidie laborabant. Verum huiusce rei ratio ad capitis præcedentis finem legitur: quod scilicet lapides in Libano monte dolarentur & polirentur, qui Ierosolymis tantum suo quiq; loco erant digerendi. O mysterium diuinum & eximium! Templum hoc Ierusalem cęlestis, de animabus nostris, veluti viuis lapidibus constructum est, in quo nullus, aut malleus, aut dolabra, aut lima auditur, nulla namquę illic tribulatio reliqua est: cum omnis sonus & tumulus in Ecclesia hac militante audiatur: hic est, nempe officina & ergasterium, in quo animæ nostræ dolantur, & contunduntur. In hoc igitur mundo, ô pauperes, tribulationum locus est, hic quippe afflictiones & angustiæ tolerandæ sunt.

Mundus hic tribulationum locus est.

Vos vero diuites, qui toto hoc Quadragesimæ tempore epulamini: & gulam exercetis, qui regio quotidie habitu induimini, qui nullas vnquam in pauperes eleemosynas erogatis, an non pertimescitis, aut formidatis, ne apud inferos cum diuite hoc epulone sepeliamini? an non auditis, quomodo præ animi angustia ipse exclamet: *Pater Abraham miserere mei.* At nullus amplius misericordiæ locus est, tempus miserendi effluxit, hic viget iustitiæ rigor: cum enim hoc in mundo paradisum habueris, illic habeas & tartara necesse est: Lazaro in terra micas de mensa cadentes negasti, negetur tibi modo etiam minima aquę gutta. Corrigite igitur ô diuites vitam, vestram & vos ô pauperes spem concipite.

Tu vero Domine, peccatis nostris clementer ignosce, & nos à pœnis illis infernalibus præserua. pœnis inquam æternis, pœnis nullum vnquam terminum aut finem habituris, pœnis quibus diues hic apud inferos cruciatur. Cum vero harum omnium calamitatum origo & radix ipsæ diuitię extiterint, cum illę damnationis eius fuerint fundamentum: hancquæso nobis gratiam concede: vt nostrum desiderium ad illas appetendas nullo vnquam tempore feratur. Cum vero benignitati tuæ profusissimæ nobis easdē visum fuit elargiri, tibi vt eas offeramus, in honorē tuum eas penitus impendamus, denique vt in pauperes, in egenos, in mendicos, qui tua membra & amici dilectissimi sunt, erogemus, elargire. Et quoniam vestium superbia, & epularum luxus miseram hanc animam in damnationem traxerunt, da obsecro, vt nos saccos, cilicia, vestesque viles induti, ac ieiunio inediaq; carnem hanc nostram macerantes, aliam viam ingrediamur: vt in ipsa abstinentia nostræ sint epulæ: cilicia, byssus: sacci, purpura: ac flagella, nostræ delitiæ. Hac enim via Lazarus ad sinum Abrahæ peruenit. eandem igitur & nos teneamus, vt eodem quo ille, peruenire valeamus, ad patriam inquam, cælestem: cuius nos participes reddant Pater ingenitus, Filius vnigenitus, ac Paracletus Spiritus sanctus, Amen.

FERIA

FERIA VI. POST DOMINICAM II. QVADRAgesimæ.

Partitio.

I. *Quod homo sit arbor.*
II. *De vinea, quid sit.*
III. *De cultura & partibus vineæ.*
IV. *De Vinitoribus.*

Homo erat Paterfamilias, qui plantauit vineam, & sepem circumdedit ei. Matt. 21.

FIGVRA.

3. Reg. 21. HAbebat iustus ille & innocens Naboth, cui par in Israel vix vnquã fuit, vineam quæ successione hæreditaria ad ipsum deuenerat: verum quam impius Rex Achab omni ratione totoque conatu inuadere moliebatur: quod cum pro voto ei non succederet, fornicatricis Iezabel, quæ verus impietatis typus extitit, opera eam in rem vsus est, quæ falsis testimoniis miserum Naboth nefarie circumuentũ, iussit trucidari. Idẽ ipsum sub vmbris insignis cuiusdam parabolæ in Euangelio nostro expressum videre videor. Cernas enim hic verum illum Naboth Christum Iesum, quo iustiorem innocentioremq; mundus non tulit, egregiæ & fœcũdæ vineę, Ecclesiæ scilicet, possessorem: quam non Achab, sed Satan inuadere satagit: quod tamen cum propriis viribus efficere non posset: adulterantem illam & fornicantem synagogam adhibuit, quæ iniquis testimoniis oppressum in monte Caluariæ, nefanda morte in cruce mori coegit. Hæc communis & vulgatissima parabolæ est interpretatio: verum vt nouum quid & inauditum huc afferre possimus, Paracleti Spiritus opem, precibus sacratissimæ Virg. inclamemus.

AVE MARIA.

Cyrus Rex libenter fructus colligebat ex arbori- bus, quas ipse plantasset. Xenophon. in Cyro. Magnum illum Persarum Regem Cyrum maximæ voluptatis loco habuisse ferunt, si fructus ex arboribus, quas suis ipse manibus conseuisset & inseuisset colligere posset, Euangelica quoque historia vnicas Dei nostri delitias, & voluptates esse refert, fructus ex teneris illis arbusculis, animabus inquam rationalibus, quas per Baptismatis Sacramentum renatas in Ecclesia plantauit, productos videre, & visos colligere. *Ego posui vos vt eatis, & fructum afferatis.* Ioan. 15. Quasi diceret, Ego vos, ô Apostoli mei veluti impolitos truncos, & steriles stipites è deserto mundi huius extractos in fertile Ecclesiæ meæ solum traduxi, vt instar sublime nutantium cedrorum in altum excrescatis, fructusque deuotionis sanctificationis, ac prædicationis per totum mundum producatis.

Homo a Deo plantatus fuit, vt fructũ afferret. O Christiane, mutato nomine de te fabula narratur. Plantauit te nempe Deus in Ecclesiæ suæ viridario, proprio rigauit sanguine, gratiarumq; suarũ cœlestium influxus in te vberrime & imbres immisit, verum vt fructus dignos & exspectatos feras, fructus inquam pœnitentiæ, fructus scilicet ieiunii misericordiæ, id est eleemosynarum. Audite obsecro vocem illam clamantis in deserto, *facite fructus dignos pœnitentiæ:* Luc. 3. quasi diceret, Scribæ & Pharisæi, ciues Ierosolymitani, vos scilicet steriles iuniperi, ac infrugiferæ pinus, in terra synagogæ plantatæ: appareant in vobis tandẽ aliquando fructus. Præiuit mihi hic vitam vates regius, qui cum de iustis loquitur, arbores eos appellare non dubitauit. *Et erit tanquã lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo: & folium eius non defluet.* Psal. 1.

Gen. 2. Omnes quoque quæ in paradiso terrestri creatæ erant arbores, fructus proferebant: ac nulla penitus erat quæ fructu careret: *produxitq; Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum visu, & ad vescendum suaue.* quod etiam ex eo patet, quod Deus Adã locutus dixit, *De omni ligno paradisi comedes:* vnde colligi potest, omnes frugiferas ac feraces fuisse. E quo euidenter apparet, iam inde à mũdi exordio Deũ nullis infrugiferis arborib: nullũq; producentibus fructum delectari: ita vero fructib. capi nullam vmquam in agris suis sterilẽ arborem crescere siuerit, sed exstirpari quamprimum iusserit: aperte testatus. Luc. 3. *Omnis arbor quæ non facit fructum bonũ, excidetur, & in ignem mittetur.* Quibus verbis dicere voluit: Numquam Ecclesiæ meæ agrum ab infrugiferis & sterili-

bus plantis sinam occupari: omnes eas quæ fructum nullum produxerint, omnes illos peccatores, veluti fomentum & pabulũ flammæ infernalis, mors exscindet, & depascet.

Luc. 18. An non meministis grauissimæ illius maledictionis, quæ in ficulneam illam sterilem prolata est? *Venit paterfamilias quærens fructũ in illa, & non inuenit, & dixit ad cultorem vineæ: Ecce anni tres sunt ex quo venio quærens fructus in ficulnea hac, & non inueni, succide ergo illam, vt quid enim terram occupat?* Quid ad hæc peccator, mala inquam arbor, plantă inutilis, ficulnea infrugifera, quid ad hæc obiicies? Tres tantum effluxerant anni ex quo misera hæc ficulnea fructum non tulerat, & ecce patremfamilias adeo indignatum, vt eam iusserit succidi: & viginti fortasse, ne dicam triginta, & quod excurrit, anni elapsi sunt ex quo nullus pœnitētiæ fructus in te natus est? Quid igitur tandem benignissimum illum Deum, qui tanto te tempore tam longanimiter exspectauit, facturum tecum existimas?

Daniel. 4. Vidit olim Nabuchodonosor Babylonis Rex, somnians arborem in medio orbis consitam, cuius tanta magnitudo & vastitas fuit, vt cælum vertice suo contingeret, & radice ad profundissimas vsq; terræ abyssos penetraret, rami vero ab vno ad alterum polum pertingerēt: cuius folia pulcherrima, ac fructus iucundissimi erant, & in qua volucres cœli nidificarent, & sub qua multa animaliũ genera cōmorabantur. *Videbam & ecce arbor in medio terræ, & altitudo eius nimia, folia eius pulcherrima, & fruct⁹ eius nimius, & esca vniuersorũ in ea, subter eã habitabãt animalia, & bestiæ, & in ramis eius conuersabantur volucres cæli, & ex ea vescebatur omnis caro.* O arborē lōge pulcherrimã, fructib. refertã, cum omnes bestiæ sub ea pascantur: Ecquid huic vero tandē euenturum putatis? Cum illam igitur Rex attētius contemplaretur, ecce vox de cœlo venit, clamãs: *succidite arborem, præcidite ramos eius, excutite, folia, & dispergite fructus eius.* Eheu? quamobrē patula arbor hæc ita succiditur quare exscinditur? Cum tamen fructus vberrimos ꝓduxerit, sed fructus in vsum animalium destinatos: non erat enim fructus Deo gratus, sed bestiis, *Ex ea vescebatur omnis caro.* Deus namque fructus bonos, eosque spirituales requirit.

Vocauit olim ad se Ezechielem Deus, vocarumq; ad regem Iuda eiusq; Ierusalem destinauit, hoc vt iis ænigma proponeret: *Aquila grandis magnarum alarum, plena plumis & varietate venit ad Libanum, & tulit medullam cedri, summitatē frondem eius assumpsit, & trãsportauit eam in terram Chanaan.* Quid his verborum inuolucris, quid hisce ænigmaticis & tropicis propositionibus denotas Domine, quas populo tuo in Iudæa per Prophetam vis proponi? Per aquilam, Auditores, designabat Deus Regem Nabuchodonosor, & per Libanum, ciuitatem Ierosolymorum. O inuolutum mysterium! Mons Libani excellissimus est, cedris vndique procerissimis visuque iucundissimis, sed fructu penitus carentibus, consitus. Vnde significare conabatur Deus Ierosolymitanam ciuitatem monti huic esse quam simillimam, ædificiis situque pulcherrimam, sed instar Libani cedris infrugiferis, licet procerissimis, refertã: cum Rex, & Principes ac ciuitatis Optimates nullum, qui Deo gratus foret, fructum proferrent: quos ideo in manum Nabuchodonosor Regis euellendos & destruendos traderet. Ezech. 17. Ierusalem Libano cō paratur.

Anne igitur nobis figuræ desunt ad demōstrandum, quantum Deus animas multis bonorum operũ fructibus ornatas, complectatur? contra vero quantum steriles detestatur? Est hoc subiectum parabolæ hodiernæ, Euãgeliiq; nostri sensus: in quo Dominus ænigmatice de Ecclesię suę vinea aduersus Iudæos, qui instar arborũ infrugiferarum nullos fructus proferebant, agens, tandē interminãs infert: *Auferetur à vobis regnũ, & dabitur genti facienti fructus eius.* De vinea primo loquendum est ac deinde ad vinitores, quorum curæ ea demandata est descendemus.

Quod ad primũ igitur spectat, omnes Ecclesiæ Patres & Doctores, qui parabolę huius vmquam meminere, & vineam hanc ingressi fuere, singula diligentius considerantes, oculosq; modo in sepem circumsepientem, modo in torcular quod in medio eius conspicitur, modo in turrim, quæ eam communit, coniicientes, diuersis eam rebus accōmodarunt. Athanasius igitur in primis cum rem attentius perpendisset, per vineã mundũ intellexit: per turrim, fidem: per vinitores, Iudæos per Per vineã hanc varii varia intellexerũt. Athan. q. 48. Lib. alleger.

Mystica vineæ huius explicatio.

per seruos, Prophetas. S. Isidorus Hispalensis aliud commentus est, atq; à communi explicandi ratione recessit longius: ait enim per vineam, Ierusalem: per torcular, templum: per turrim, altare: per sepem, legem: & per filium, Messiam denotari.

O egregrias & doctas commentationes! alias vobis adhuc insinuabo. Quis neget per vineam hanc, Religionem & Monasteria designari: in quibus regulæ cõstitutionesq; instar sepis sunt: humilitas, turris instar: Religiosi, vinitorũ: ipsę deniq; orationes, mortificationes, austeritates, mundiq; cõtemptus, fructuum nomine appellari possunt. An non etiam sub inuolucris hisce parabolicis intelligi queant sacrosanctus Senatus: & tribunalia Iustitiæ? Sunt sane illa instar vinearum à Deo hoc in mundo consitarum, quas vndiq; legibus, edictis, decretis, constitutionibus, consuetudinibusq; velut sepibus circũsepsit. Torcular earum esse propriã vniuscuiusque conscientiam: turrim & arcem, iustitiã: cultores earum Consiliarios, Senatores, Iudices & Præsides: seruos qui ad easdẽ colẽdas missi sunt, necessitates, clamores ac populi querelas esse, fructus vero, litiũ determinationes, oppressorum defensionem, orphanorum tutelam, delictorumq; admissorũ castigationem dici posse. O vineam incomparabilem!

Sacra tribunalia sunt vineę Christi.

Anima hominis etiã dici potest vinea.

Quid si & tu, ô anima, vinea dicereris? merito quidem. Plantauit te namq; Deus creauit scilicet, in hoc corpore gratiarũ suarum imbrem in te immisit, crux eius tibi velut fulcrum & sustentaculum est, sepes ipsi sunt Angeli, nam *Angelis suis Deus mandauit de te.* Torcular, ipsa est charitas: turris fides, & quidem fortissima, *Hæc est enim quæ vincit mundum fides nostra*. turris inquam, cuius fundamentum ad inferos vsq; pertingit, cum inferorũ pœnæ suppliciaq; credentibus timorem incutiant: turris etiam altissima, quæ in cœlum vsq; glorię consequendæ spe ingreditur: tot fenestris, quot virtutes possidet, circumvndique decorata. Serui qui apte missi sunt, ipsæ sanctæ inspirationes, exhortationes, fraternæ correptiones, omnes cælo oriundæ, dici possint. Fructus vero quos te proferre oportet, ipsa sunt opera pietatis & charitatis, ô vineam iucundissimam.

Psalm. 90.
1. Ioan. 1.

Vinea quoque sed improba, ipsa est hęresis.

O nefanda & execranda hæresis, an non & te vineam appellare audebimus: non quidem Dei, sed diaboli manu plantatam? cincta nãque es erroribus falsitatibus, imposturis, mẽdaciis, & blasphemiis circumsepta. Torcular tuum, perpetua conscientiæ tortura & assiduus interius cruciatus: arx tua ipsa est superbia: cultores habes Lutheros, Zuuinglios, Caluinos, diabolos simul & verbi reformati ministros: serui qui ad te missi sunt, Episcopi, Doctores & pastores, quibus credere noluisti: fructus vero quos profers, sunt altarium demolitio, campanilium destructio, in Deum blasphemiæ, omnium sacrorum locorum profanatio, animorum exitium, regnorum euersiones, ac turbæ per orbem terrarum concitatę. De te, ô infernalis vinea. Moysem Prophetam locutum existimo, cum ait. *Vua eorum, vua fellis, & botri amarissimi: vinum eorum fel draconum, & venenum insanabile.*

Deut. 32.

Ecclesia Catholica proprie loquendo hæc vinea est.

Verum hæc hactenus, & quidem extra propositum. Vinea igitur hæc quam Pater ille familias plantauit, Ecclesia Catholica est. testẽ & vadem habeo Isaiam, *Vinea Domini exercituum domus Israel est, & vir Iuda germen eius delectabile.* Quot porro sæculis vinea hæc plãtata fuit? ante tempora scilicet Dauidis, Moysis, Abraham, Noe, ante dies Abelis, & deniq; antequam Adam formaretur, imo cum ipsis Angelis cœpit existere. Et sane si Ecclesia nihil aliud est quam omnium Christi fidelium, sub vno capite & duce Iesu Christo conuentus & congregatio: & constet Angelos ipsos fidẽ olim habuisse, non est mihi credite, dubitandum, quin Ecclesia ab Angelis exordiũ sumpserit, & ante homines natos florere & vigere cœperit. Verum si Ecclesiam pro credentium & vero Deo immolantium congregatione & vnione accipiamus, constat eam non nisi ab Abel, qui primus Deo victimas mactauit, primus sacrificium obtulit, & primus Ecclesię & mundi martyr extitit, duxisse principiũ. Atq; hæc communis sanctorũ Patrum opinio est, & vulgata parabolæ huius explicatio: *Homo erat Paterfamilias qui plantauit vineam* est Pater ille familias, Deus, est, pater inquam familias, quia Angelos & omnes omnino mortales domesticos habet. ille Vineam plantauit, Ecclesiam, id est, Quando vero? ab ipso

Isa. 5.

A temporibus & creatione Angelorũ Ecclesia cœpit.

Psal. 88. mundi primordio, iam ab ipso Abele. *Et ipse fundauit eam altissimus*. Deus scilicet eius auctor est, eius fundator est, ac plantator: à tot sc. retro sæculis, Ecclesiæ hæc vinea exstitit.

3. Reg. 21. Hæc namque est vinea illa Naboth, quam Achab tanto tempore inuadere conatus est: vinea inquam Christi Iesu, quã Satan toties concupiuit, ita vt Christus eius causa vitam amittere fuerit coactus. Hæc est vinea illa Noe, quæ vuis suis plantãtem inebriauit. Vt vero hoc per transennam insinuem, quod in Genesi legitur, Noe primũ vineæ repertorem exstitisse, non ita intelligendũ est, quasi nullæ ante eum in orbe vites exstiterint: sed forsitã, quod eas incultas & neglectas colere incepe-rit, vel dissipatas in vnum locum congregarit: atq; adeo vineæ repertoris nomen inuenerit: cuius occasione sacræ litteræ addũt, Noe vite plantata à vino inebriatum fuisse, ac tum nuditate eius detecta à filiis ludibrio habitum.

Psal. 19. Verus hic Noe, Christus fuit, qui post peccati originalis diluuium, primus in Ecclesia vineam plantauit: non quod Ecclesia ante diluuium non exstiterit, verum quod eam incultam & desertam quodammodo, neue adeo late patentem, angustis Iudęę finibus circũscriptam, & terminis synagogæ contentam, in aduentu suo ab vno polo vsque ad alterum extenderit, *In omnem* enim *terram exiuit sonus eorum*. Hac igitur ratione eum vineam plantasse diximus. ac tum Noe accidit, vt vinea Ecclesiæ suę plantata, vino amoris quo eam prosequebatur, in passione fuerit inebriatus: ac præ labore, quem in eam fossa circummuniendo insumpserat, defatigatus, in somnum inciderit, idque in monte Caluariæ: nuditatemq; suam, humilitatem ac paupertatem in cruce detexerit ac demonstrarit. Vnde factũ est vt Iudæi filii primogeniti ac dilectissimi

Psal. 21. eum subsannarint. *Omnes videntes me deriserunt me, & factus sum opprobrium hominum, & abiectio plebis.*

Gen. 40 Hæc scilicet vinea est, quę tres propagines habebat, quam pincerna Regis Pharaonis in somnis vidit, *Videbam coram me vitem, in qua tres erant propagines, crescere paulatim in gemmas, & post flores vuas maturescere.* Habet nimirum Angelos in cælo, animas in purgatorio, ac nos peregrinos & viatores in Ecclesia militanti. O vere insignes propagines! ô vineam

Gen. 7. Irrigatio vineę quæ est Ecclesia. vberem & feracem! vineã inquã, quam Deus tã diuersis rationibus: modo pluuias in eam, modo calorem immittendo, superflua resecando, excoluit. Et sane immisit toties in eam pluuias, & quadraginta dierum spatio diluuii aquis eam rigauit. Vberem profecto rigationem. Sed non minus ardua tum fuit, cum nimirum omnia eius septa destructa sunt, & octo tantum animæ per aquas seruatæ, quę deinde post diluuium hanc iterum propagarunt.

Exod. 17. Fuit & irrigata in deserto Sinai, quando aquæ ad Mosis imperium à petra durissima

3. Reg. 18. profluxerunt. *Percutiesq; petram, & exibit ex ea aqua, vt bibat populus.* Rigauit eam deinde Elias, copiosam pluuiam immittendo, cum scilicet triennio & amplius prę continuis caloribus & æstibus arefacta pœne exaruerat: *Ecce cæli contenebrati sunt, & nubes & ventus, & facta est pluuia grandis.* Fuisti & amplius ô vinea, ac multo quidem præclarius vtiliusq; irrigata sacra illa vnda Baptismatis: verum felicius adhuc pretioso Christi sanguine, quẽ ille ad te irrigandam vberrime in crucis arbore effudit, ita vt tum vere completum illud

Psal. 45. Prophetæ dicere liceat, *Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei.*

3. Reg. 17. Verum præter abundantẽ illam irrigationem aquasq; quę in eam immittebantur, calores & ęstus in primis necessarii erant, vt vuę maturescerent: quos adeo quidẽ vehementes Samarię incolę experti sunt, vt multi triũ annorum spatio, prę calore & siccitate interie-

Gen. 19. rint, quin & adeo ęstuantes eos in Genesi legimus, vt Pentapolis calore & igne fuerit consumpta: adeo grandes quoq; & immensos, vt

3. Reg. 18 omnia in terra etiã lapides, imo aqua ipsa, ad Elię preces deflagrarint. Deniq; ipse Christus, cum in hanc vineam venisset ac cruditatem vuarum animaduertisset, quo citius multo maturescerent, ignem secum detulit. *Ego veni ignem mittere: & quid volo nisi vt ardeat?*

Matt. 12. Deinde vero post calores & pluuias, adiungit & putationem, resecat eam, amputat, ac noxia & superflua demit: quod negotium primò ipsis Angelis cõmisit. Ecce enim Ange-

Exod. 12. lũ vna nocte, miserabili amputatione omnes Ægyptiorum primogenitos resecantem ecce

&

& alium in castris Sennacherib Regis Assyriorum vno tempore centum octoginta hominum millia diuinæ iustitiæ gladio exscindentem. Quam tamen vehementem nimis incisionem, Angelis demandatam, reuocauit, & homines adhibere maluit, qui molliorem multo & leuiorem, Circumcisionem scilicet, quæ ad vsque Messiæ aduentum permansit, inducerent. 4. Reg. 18.

Quot igitur laboribus exculta es ô vinea: non restabat aliud, nisi vt ex vno loco in aliũ transplantareris: q̃ toties sane tibi factum, quæ tot diuersa sola & fundos habuisti, ac tã variis in terris fuisti consita. Primo namq; in paradiso terrestri plantata es. Hem quam ferax & fertile solũ! inde in terram hanc miserã translata, ô sterilẽ fundum! Traduxit te mox Abrahã de Vr Chaldæorũ, inq; terram Chanaan transtulit: Ioseph te in Aegyptũ tulit. Moses vero videns te pessimo tunc loco sitam, in desertum migrare facit: vnde regius Psaltes *Vineam de Aegypto transtulisti.* Cum ad quadraginta propemodũ annos in deserta illa & inaquosa solitudine hæsisses, in qua te Caleb & Iosue videbant arescere, in terram promissionis te traduxerũt: in qua cum multis annorum millibus feliciter propagata esses & fructum vberrimum protulisses: ipse paterfamilias Christus, ac vineæ Dominus, noua quadam ratione, in Gentilis solo totam transplantauit, in quo tanta tua felicitas & augmentum fuit, vt quamprimum per ipsum terrarum orbem propagines & genimina extenderis. Psal. 79.

Verum, vt profundius adhuc hãc vineam ingrediamur, dico eam valida & spissa sepe, id est, custodia & protectione Angelorũ, esse circumseptam. Quid ni? Si n. Cherubini paradisum custodierint, si cœlicæ intelligentiæ cœlestes orbes ipsorumq; motum moderentur & conseruent: quid obstat quo min' Ecclesiã ab Angelis protegi dicamus? sequamur in hoc vatẽ regium, eiusq; verba huc trahamus: *Angelis suis Deus mandauit de te, vt custodiant te in omnib. viis tuis.* Scio quidem hoc de animarum protectione vulgo intelligi, quas Angeli custodiunt & protegunt: at nõ video, quo minus hoc & de Ecclesiæ defensione intelligatur? Suffragatur hic mihi & Isaias: *Super muros tuos Ierusalem constitui custodes, tota die & tota nocte non tacebunt.* Quin & ipse Deus huius vineę custodem agit: *Dominus in circuitu populi sui.* & alio loco: *Nisi Dominus custodierit ciuitatem frustra vigilat, qui custodit eam.* per hanc ciuitatem vinea & per vtrumque Ecclesia intelligenda est. Angeli sunt Ecclesiæ sepes. Psal. 90. Isa. 62. Psal. 124. Psal. 126.

Ecce tibi precipuum vineę vallum, ac primam custodiã: sunt autem & alia munimẽta, quę eam protegant & ab incursu hostili tueantur. Ipsę scilicet Sanctorum preces & intercessio, an non sepes & murus validissimus dicenda sunt? An non Iudas ille Machabæus Israelitarum dux & decus, per omnes terrę angulos bellica laude ac rerum bene gestarũ gloria nobilis, Prophetam Ieremiã, ac Summum Pontificem Oniam, extẽsis manib. Deo pro sancta ciuitate Ierusalẽ & omni Iudæorum populo supplicantes, eumq; velut sub alis protegentes, & custodientes vidit? Quin & ipsa doctrina scientiaq; Doctorum vineę huic loco sepis est: lupos enim arcet, vulpes excludit, atq; alia noxia animalia prohibet, ne eam ingressa destruant ac demoliantur: quęnã scriptorum, & librorum sepes, quisnã disputationum, prędicationum, Catechismorum murus & vallum hanc vineam ambit? At omnium fortissima sepes ipsa Conciliorũ auctoritas dicenda est: hac enim semper hęretici eadẽ exclusi sunt: hęc eos hactenus semper prohibuere ne Ecclesię septa trãsilientes eam misere inuaderent, & destruerent. Explicatur vineę huius sepimẽtũ. 2. Mach. 15. Conciliorũ auctoritas Ecclesię instar sepis sunt.

Ecce, vix Ariana illa rabies, quam vere lupinam dicere possumus, per agros Ecclesiæ grassari cœpit: quin ecce Concilium Nicenũ sepẽ ex tot Episcopis & sanctis Patribus construit. Macedoniani vineam hanc parant inuadere: Ecce tibi Constantinopoli statim indictum Cõcilium, velut murum circumiectum & oppositum: succedunt his Nestoriani: & ecce magnum illud Ephesinum Concilium sese opponit. Eutychinai vineam nostram demoliri satagunt: at sepem ex Episcopis variis confectam, qui Chalcedonem tamquam ad sacram aliquam expeditionem suscipiendam confluxerant, inueniunt, quę aditum prohibeat. Quin & parentum memoria, cum Lutherani, Zuingliani, Caluinistæ, instar efferascentium luporum, ex latebris hære-

hæreseos emergerent, & Germaniam ac miseram nostram Galliam vastare gestirent: an non etiam statim Concilium Tridenti indici vidimus, ad quod ex omnibus mundi partib. doctissimi quique, cum Episcopi & Præsules, cum Doctores & magnæ auctoritatis viri, velut ad sacram quandam panegyrem, vt hæreticorum rabiem prohiberent confluxerũt? quantam ergo Domine curam vineæ tuæ dilectissimæ geris? verum nondum hic tua diligentia & sollicitudo finem accipit.

Quid turris in vinea cõstructa denotet.

Video hic quin etiam turrim, arcem, ac veluti propugnaculum quid porro his omnibus innui putamus: Auditores? Quid si turrim hanc Pontificiam dignitatem & auctoritatem esse dixero? nescio tamen an credituri sitis: erit forsitan ipsa sacerdotalis, in verum & mysticum Christi corpus potestas qua nihil in Ecclesia sublimius aut maius inueniri potest, turrim dico, quæ Angelorum dignitatem potestatemque Seraphinorum multis interuallis antecedat. Quid si hanc turrim, ipsam Ecclesiæ Jurisdictionem interpretatus fuero? quæ altissima fortissimaque est, à qua hinc censuræ & interdictiones, inde vero indulgentiæ gratiæ proficiscuntur, Omnia hæc & quidem apposite dici possent: verum cum attentius turrim hanc specto, sacram Scripturam esse, non possum quin asseram: quæ nimirum turris est, Dauidicæ illi non ab similis, è qua mille clypei pendent: turris cum propugnaculis ædificata, Scriptura igitur Ecclesiæ armamentarium est è quo dum tempus est, arma, machinæ bellicę, & bombardę maiores, ad hæreses oppugnandas, expugnandasque, ad Iudæorum perfidiam retundendam, ad tentationes deniq; superandas, proferuntur. Quin & Dominus noster Christus non aliunde arma ad Principem tenebrarum profternendũ arcessiuit, quam ex sacra Scriptura: *Non in solo pane viuit homo*, contra gulam: *Non tentabis Dominum Deum tuum*, aduersus superbiam.

Turris hęc diuersimode, explicatur.

Cant. 4.

Matt. 4.

Torcular Ecclesiæ

Restat adhuc torcular quod vbi inuenerimus, nihil amplius restare puto. Quid igitur nobis ô pręclarum torcular denotas? ausimne dicere martyrium & supplicia esse, quibus gloriosus ille martyrum sanguis expressus est: an vero ipsam pœnitentiam quæ vere admirabile torcular est, vbi sub attritione & contritione, veluti sub duobus molaribus aut tabulis, peccata conuertuntur & inter se colliduntur, maxime vbi & iucundissimus ille lacrymarum riuullus accesserit? Verum haud penitus errauero, si Crucem Christi torcular hoc esse affirmauero: ita namque eam ipse olim vocauit: *Torcular calcaui solus*. Ipsa namq; est torcular illud regium, quod in monte Caluariæ, in quo Redemptor ita expressus fuit, vt pretiosus sanguis eius copiose vndique effluxerit, constitutum fuit.

O paterfamilias benignissime, quid amplius debuisti vineæ tuæ facere, & non fecisti? Tot Episcopi, tot Doctores, tot Prædicatores in hac pro munimento constituti sunt: tot sacerdotes in sacrificii torculari, tot Papę, tot Pontifices, Cardinales in turri eius positi. *Quid igitur debui vltra facere vineæ meæ & non feci?* O vere igitur turrim admirabilem, ô vineam pulcherrimam, ornatissimam, & omniũ aliarum vinearum fortissimam! Isai. 5.

Iam tempus est auditores, vt ad alteram concionis partem accingamur. Vinea igitur tam valide communita, magnus paterfamilias locauit eam agricolis & vinitoribus: summis inquam Sacerdotibus Leuitis, Scribis quoque & Pharisæis in veteri Testamento: Pontificibus pastoribus & Episcopis in nouo. Ad Iudæos tria seruorum genera missa sunt, ad fructus vineę huius repetendos primi. s. téporibus Iudicũ. & hi fuere Prophetæ: secundi Samuelis & Regum tempore. & hi quoque Prophetæ, at plures longe quam prius: postremi fuere post trãsmigrationem Babyloniam, & hi quoque Prophetæ fuere, ac numero prioribus superiores. Verum ô crudelitatem inauditam, & ingratitudinem incomparabilem! impii illi agricolæ omnes hos seruos, quos ad illos vineæ dominus destinauerat, interfecere: *Occiderunt* nempe Prophetas: Isaiam serra lignea secuere medium: Amos lapidarunt: Michææ alapas impegerunt, ac carceri manciparunt: Ieremiam in puteũ demerserunt: Ioanni Baptistę caput pręciderũt, Iesum Christum deniq; filiumfamilias. hæredem vineæ, cruci affixerunt. O inhumanitatem admirandam! quæ in nouo quoq; testaméto haud multo minor fuit. Misit namq; pater-

IV.

Prophetæ sunt serui missi in vineam.

paterfamilias & alios seruos, quales Apostoli, qui omnes martyrio affecti sunt: misit Doctores & præcones Euangelicos infinitos, qui omnes aut neci traditi, aut ludibrio habiti. ô nefarios & sacrilegos agricolas! ô ingratos cultores!

Hinc animaduertas oportet hæretice, cū de vinea iam sermo incidit, strenui & seduli agricolæ, qui veniam conductitiam possidet, non esse eandem destruere & demoliri, aut nouas turres & propugnacula constituere: alia torcularia imponere, sepes ea noua quadam ratione flectere, atq; ex hac vinea alias vuas condere, quemadmodum te tuiq; similes facere videmus: qui nouam Ecclesiā creditis nouas disciplinæ cæremoniarū q; interpretationes fingitis, noua Sacramenta excogitatis & comminiscimini. Mi hi credite, nihil hic immutandum, at prima illa vinea excolenda est, sacræ Scripturæ sensus, quem SS. Patres proposuerunt, retinendus, traditiones Ecclesiæ seruandæ, eiusq; institutū præceptaq; sine vlla deprauatione custodienda.

Fructus, quos Deus à vineæ cōductoribus exigit.

Verum ô Christiani, quid statis hic tota die otiosi quid agetis in vinea Domini? ecce paterfamilias fructus in ea exigit: fructus inquam misericordiæ, eleemosynas quas in pauperes & inopes profundatis, exigit cultū latriæ, fidem, & reuerentiam erga venerabile Eucharistiæ Sacramentum: fructum patientiæ in afflictionibus, fructū obedientiæ erga Ecclesiæ Præsules. Fructus prædicationis requirit ab Episcopis & vt in diœcesi sua commorentur: pacis deniq; fructum à Christianis Principibus. Quos fructus si non proferamus: timendum est, ne iratus vineam nobis auferat. *Et auferetur à vobis regnum, & dabitur genti facienti fructum eius.* Ecce producam exempla. Abstulit vineam hanc ab Asia, quam sanctus Ioannes tanta pietate & salutaribus institutis excoluerat: abstulit ab Africa, in qua Augustinus tot miracula patrarat, abstulit denique ab Anglia, quæ tot viros tum sanctitate tum doctrina scientiaq; eximios progenuit.

Quæ cum ita sint Auditores, vitā obsecro vestram corrigite, ac fructus dignos bonorū operum proferte, *auferetur* alioquin *à vobis* vinea hæc, *& dabitur genti facienti fructus eius.* Contulerat Sauli regnum Deus, quo cum se indignum redderet: id auferens in Dauidē transtulit: Elegerat quoq; Ieroboam, vt decem tribubus præesset, cui beneficio cum vita nequaquam responderet, tanto eum deiecit humilius, quanto eum prius eleuauerat sublimius. Sodomam in terra fertili & feraci condiderat, *erat enim terra illa sicut paradisus,* Gen. 13. quę cum dignos nō produceret fructus, eam perdidit & incendio deleuit. Decem populos regionibus & vrbibus spoliauit, & Israelitis tributum pendere coegit: eo quod fructus bonos nequaquam proferrent. vnde Psalmista: *Dedit illis regiones gentium, & labores populorum possederunt.* Psal. 104. faciamus igitur in hac vinea fructus, sedulo in eadem elaboremus, ac fructus pœnitentiæ dignos producamus.

Teque ô paterfamilias, qui nos magno sane nostro commodo in hac vinea constituisti, qui nos à primis natiuitatis initiis, Angelorum custodia veluti sepe circumsepsisti, qui nos deinde semper sub excelsæ & inexpugnabilis dignitatis Pōtificiæ turris munimine protexisti, qui nobis quotidie pretiosum regalis tui sanguinis vinum magno impetu in crucis torculari expressum propinas; denique qui nunquam Ecclesiæ tuæ vineam excolere desinis, nobisque omnia, quæ ad laborādum in ea necessaria sunt, abunde suppeditas; supplices deprecamur, hanc vt nobis gratiam concedas, vt cum toto huius vitæ tempore in hac vinea laborauerimus, fructus dignos pœnitentiæ, bonorumq; operum proferamus, tibique gratum hac in vita obsequium exhibeamus, quo in altera deinde gloriam tuam contemplari mereamur. Amen.

SABBATO POST DOMINICAM II. QVADRAgesimæ.

Partitio.

I. *De prodiga voluptate.*
II. *De filio prodigo.*
III. *De luxuria, & dissipatione.*
IV. *De regione longinqua.*

Homo quidam habuit duos filios: & dixit adolescentior ex illis patri: Pater, da mihi portionem substantiæ quæ me contingit, Lucæ 15.

FIGVRA.

Habuit magnus ille Patriarcha Isaac, dilecti Deo Abrahami natus, duos filios moribus & vita admodum dissimiles, naturaque penitus diuersa: vnus quippe, Iacob scilicet, erat supra modum pulcher, prudens, parentibusque obediens, morum suauitate præstans, benedictionibus denique completus: alter vero deformis, pilosus vt vrsa, vorax, helluo, moribus dissolutis, crudelis, ac ferox, vindictæque sitientissimus. Tales quoq; hodierna nobis parabola ob oculos ponit: videmus hic namque duos vnius patris filios, sed moribus prorsus inter se discrepantes: eorum primus prudentissimus est, laudabiliter educatus, moribus optimis patrique parentissimus: alter autem stultus, & vanus, moribus dissolutis, lurco, ganeo, popinator, denique paucis vt absoluam, prodigus: qui petita a patre hæreditate, domoque paterna derelicta, agros pererrans, in regiones longinquas dudum euagatus secedit: in quibus cum substantiam cum scortis & meretricibus consumpsisset, tanta inopia pressus est, vt porcos pascere coactus, eorum siliquis & pabulo se saturauerit. Reliquum eius itineris, & quanam via ad patrem redierit scitis, cum Spiritus sancti auxilium precibus Matris expostulauerimus. Dicamus igitur vnanimes.

AVE MARIA.

1. *Cic. in Cat. Maiore.*

Architas ille Tarentinus, prudens & rerum tractandarum scientia celebris, quo melius in rebus ciuilibus versatum Græcia non vidit, de reipubl. conseruanda ageret, dicere solebat: Nullam capitaliorem pestem, quam corporis voluptatem hominibus à natura datam; qua cum ciues infecti essent, de reipubl. salute, ac conseruatione penitus esse diffidendum. Hinc Dionysius Sophista iuuentutem Græcorum admonebat, ne plenis mella manibus vorarent, sed extremis tantum digitis ea delibarent: quo apophthegmate docere volebat, non esse prodigalitatem in feruida illa ætate permittendam, nec luxum dissolutionemque vsquequaque communes esse debere: cum enim semel ab eis Respublicas cōtigit iniquinari, penitus illas concidere & multas corruptionum sordes contrahere, necesse est.

Mel non esse plenis manibus comedendum.

Referunt sacra volumina, principem Ionatham post stragem Philistinorum, gustato tantum melle, ad mortem esse condemnatū: quæ sententia durior cum in eum prolata esset, lachrymans fortunam suam ac tristem rei casum deplorat. *Gustans gustaui in summitate virgæ, quæ erat in manu mea, paululum mellis, & ecce ego morior.* ô vere insignem allegoriam! significat hocce mel, voluptates, quas vbi vel gustauerimus, sæpenumero nobis mortem & exitium afferre solent. *1. Reg. 19.*

Est enim verissimum, nihil esse voluptate, aut pestilentius, aut deterius, atque ex profusione omnem penitus voluptatem originem ducere. si enim verum illud est, *Propter quod vnumquodque tale, & illud magis tale:* etiam prodigalitas, quæ a volputate perniciosa, vna cum aliis innumeris vitiis originem trahit, pertimescenda erit, & fugienda.

Nihil est prodigalitate deterius.

Ipsi quoque Ethnici adeo à peste hac prodigalitatis abhorruerunt, vt qui ea notati sunt, semper cōdemnauerint, & grauis suppliciis castigandos censuerint. Erat apud Græcos singularis quædam in prodigos & asotos lata lex: qua paterno tumulo inferri vetebantur ii, quicunque hæreditatem paternā possessionesq; à moribus relictas inutiliter consumpsissent, & in prohibitos vsus conuertissent.

Ethnici prodigos puniuere.

Consueuerant Romani teste Ælio Spartiano in Hadriano, prodigos in theatrum producere, vt omnium ludibrio expositi ad saniorem mentem redirent. *Alex. ab Alexand. li. 2. ca. 24*

Magnus ille ac celebris Legislator Solon inter ceteras leges, & hanc tulit, vt prodigi & patrimoniorum gurgites toto vitæ tempore infames forent: additque Paudulphus, inter ceteras veteres Athenensiū leges hanc quoq; in archiuis reperiri: *Τὴν ἑαυτοῦ οὐσίαν ἐκπανήσας ἄτιμος ἔστω.* Inque rei huius confirmationem scripsit Plutarchus, summi illius ac nobilis ducis Phocionis filium Phocum, omnibus opibus, quas tam egregius ei pater magna sua laude partas reliquerat, inutiliter consumptis, ignominiā infamiamq; subiisse, *Laert. in Solone.*

omni-

omniumq; ludibrio, & cahinnis expositum vixisse: adeo vt lupus voracissimus, dedecus & ruina familiæ, maiorumque suorum infamia ab omnibus vocaretur.

Lib. 3. l. 12. Tabul. Iurisconsultorum princeps & coriphæus Iulius Paulus his omnibus suffragatus ait, Iura ciuilia seuere admodum in prodigos animaduertere, & eos à bonorum suorum administratione prohibere: quib. Prætor olim Romę hac formula interdicebat: *Quādo tibi bona paterna habita, nequitia tua disperdis, liberosque tuos ad egestatem perducis, ob eam rem tibi ea re, commercioque interdico.* Recordemini quęso iurisconsulti præclaræ illius legis, quę à tanto tempore in prodigos lata est, *Prodigo bonis interdictum esto.* *Lib 3. l. 12. Tabul.* O leges vere diuinas, & respublicas bene institutas!

II. Athenienses prodigos morte afficiebāt.

Non sufficiebat porro Areopagitis, qui summus apud Athenienses magistratus erat, prodigos infames reddere, verum eos & morte veluti perduellionis, aut grauissimi in rep. commissi criminis reos plectebant. Ne vero me fabulas narrare putetis proferam vobis præclarum ex Athenæo exemplum. Quidam enim Democritus apud Areopagitas prodigalitatis insimulatus, quāprimū ab iis morti adiudicatus est: *Athen. li. 4* verum cum indefensionem sui innocens adderet, prodige quidem sese bona dissipasse aut parum frugaliter impendisse, verum non vt voluptati, sed vt philosophiæ liberius operam daret, omnium suffragiis quam primum fuit absolutus.

Quamobrem Auditores, si tanto peccatū id odio Ethniei prosecuti, adeo execrati sint, ac tam seuere punierint, quanto odio Christianos id prosequi ac detestari par est? quod ipse Dominus in Euangelio satis innuit *Ioan. 6.* Cum enim in deserto quinq; hominū millia quinque panibus, & duobus pisciculis non sine miraculo cibasset, colligi reliquias iussit, dicens: *Colligite, quæ superauerūt fragmēta.* Quid ô magne Princeps, anne post tantam liberalitatem ostensam inopem te & auarum ostēdes? Nequaquam, sed nihil aliud designare volebas, quam quemadmodum in rebus necessariis conferendis liberalis extitisti, ita in rebus te superfluis prodigum dici noluisse: aliā huius rei figurā in Exodo habemus. Noluit Deus filios Israel plus mannæ colligere,

Ostēditur diuersis rationib⁹, quod De⁹ odio prodigos prosequatur.
Exod. 16.

quam iis in diem necessarium erat: noluit quoque eos in multos id dies coaceruare, verum vt in singulos dies colligerent, quo hac ratione nobis ingētis huius peccati turpitudinē ob oculos poneret, & ab eadem nos penitus absterreret. Verum præter hæc, ecce vobis aliud in hodierno Euāgelio insignis prodigi exemplum, vt hinc quam hoc peccatum execrandum detestandumq; sit, liquido appareat. Historiam Lucas Euangelista narrat. *Homo quidam habuit duos filios*, &c. De hac igitur parabola loqui incipiamus, videamusque quid in inuolucris hisce obscuritatibusq; lateat inclusum. Homo hic, duorum illorum filiorum pater, quem parabola hodierna designat, meo quidem iudicio, Pater æternus esse videtur. *Figura.* Hac enim ratione eum quotidie compellamus, *Pater noster qui es in cœlis*; Duorum inquam, filiorum pater, iusti scilicet qui primogenitus est, & peccatoris, qui iunior ac secundogenitus: primus frugi & prouidus, alter prodigus & dilapidator. Ipse est magnus ille Pater Abraham, *Gen. 2.* in cuius familia duo fratres diuersis plane inter sese motibus cōmorantur, Isaac nimirum obsequentissimus, & Ismael idololatra. *Gen. 12.* Ipse est senex ille Isaac, qui domi geminos alit, natura penitus discrepātes, Iacob quidem benignum & moribus suauissimis, per quem iustus designatus, & Esau prophanum & agrestem, qui peccatoris figuram gerit; ambos scilicet in eodem Ecclesiæ vtero educatos, quam nobis fæcunda illa Rebecca repræsentat. Ipse est magnus ille Noe, *Gen. 7.* qui in Ecclesiæ suæ arca, coruos, peccatores nimirum; & columbas, iustos scilicet, continet. Denique ipse est magnus ille piscator, *Matt. 13.* qui in reti prouidentiæ bonos & malos pisces, homines inquam, probos & improbos, in mari mundi huius, instar piscium, natitantes concludit. Ipse demum est hic *Homo quidam qui habuit duos filios.*

Videas hic, patrem variis doloribus afflictum duorum enim tātum filiorum pater est, & prô dolor! eorum alter improbus est, ac moribus contaminatissimis, bonorum profusor ac prodigus. Vere quidem olim sapiens dixisse visus est, *Gloria parentis est virtus filiorum:* ac vice versa mihi quoque dicere *Virtus & honesta* liceat,

vita filiorum est patrum gloria.
Man.ho.59

liceat, vitia, dissolutiones, ac lice[illegible] filiorum vitam, parentibus pudorem, amaritudinem, dolorem, ac denique mortem sæpenumero afferre. Considerare, igitur, Auditores, ac vobiscum perpendite, quanam afflictione, quoue dolore infelicem hunc patrem par sit affici, qui non nisi duos filios cum habeat, eorum alterum dissolutum nactus est. O primi nostri generis auctor Adam, cum domum ac familiam tuam diligentius excutio, patrem plane similem huic nostro te fuisse comperio: inuenio namque in familia tua iustum & innocuum, Abelem scilicet, & simul sicarium & prodigum Cain. Similis quoque tua fuit conditio, Rex Dauid, atq; eadē plane sors: fuit tibi namque sapientissimus iuxta & prudentissimus filius, Salomon; & alter improbus & prodigus Absalon.

Cōceptus præclarus.
Gen 4.
3 Reg.11.
2.Reg.12.

Verum quam multos deinde huiusmodi parentes vidisti, ô munde! quot filios etiam prodigos! prodigos inquam, qui luxu, dissolutionibus atque impuris vitæ voluptatibus, exiguo temporis spatio, perdunt & dissipant, quidquid miseri parentes tot annis tantoque labore ac difficultate, ac tanto sudore pepererunt: qui etiam in quibus nati sunt domos, ad gulæ abdomini satisfaciendum, distrahunt ac diuendunt? Atque ecce egregium, quod huc facere videtur Diogenis Cynici dictum, Cum enim ille quadam die per vrbem incederet, videretque signo appenso, ædes prodigi cuiusdam & asoti venales esse, cauillari incepit ac dicere: *Sciebam te post tantam ebrietatem ædes etiam has euomere debere.* Athenæus autem & aliud, priori non inferius, de Cetesippo quodam refert, qui adeo prodigus & nepos fuit, vt omnibus bonis facultatibusque dilapidatis, quo voluptatibus ac gulæ satisfaceret, etiam paterni sepulchri lapides vendiderit. O prodigalitatem inauditam! Videtisne aleones, popinatores, lurcones, quo non vos vestra perducat ingluuies? videtisne ad quamnam inopiam egestatemque luxus & abdomen miserum hunc nostrum prodigum redegerint; vt & porcos pascere fuerit coactus, & fame propemodum emortuus; illum inquam, qui tam honestis natus parentibus tam nobili oriundus erat prosapia.

Dictū Diogenis in prodigū.
Lib.4.c.20.

Non erunt, mihi crede, hæc tripudia, lusus, munera iactantiæ, ac quotidianæ comessationes, perpetuæ aut diuturnæ ô prodige. Vide ne te tristior aliquando fortuna affligat, aut illa quæ modo læta arridet, vultum a te auertat, & ad pauperiem egestatemq; te miserum tandem compellat. Philosophorum omnium columen Plato, cum adolescentem quendam bonis & honestis ortum parentibus ac generosa oriundum prosapia, cum facultates bonaq; omnia turpiter dilapidasset, quadam die frustum panis sicci in angelo platearum comedentem vidisset, ei illudens dixit: *Si moderate prandisses melius iam cœnasses.* Innuere cupiens, quod si meliorem rerum suarum rationem habuisset, nunquam ad hanc calamitatem fuisset redactus.

Dictū Platonis in iuuenem prodigū.

Refert de alio quodam Philosopho factū & dictum non absimile Ælianus: qui Philosophus dum Agrigentinos iudices superbas ædes exstruere, & gulæ ventrique videret indulgere, iocans dixit: *Agrigentini ædificant quasi semper victuri, & comedunt quasi semper morituri.*

Li.12. Var.
Philosophi cuiusdā dictū.

At equidem longe meliori ratione hoc de vobis dixerim, ô prodigi, ventris gulæq; mancipia, vestroq; nati abdomini, atqui in dissolutam vestram viuendi rationem. Vos enim luditis, ineptitis, dissolutionibus euagamini, & voratis quasi crastina vobis die ex hoc mūdo discedendum foret, cum plures vobis forsitan anni supersint.

Et nunc patres intelligite: miseri inquam patres enecatis vos ipsos laboribus, vt opes acquiratis, domos extruitis, pecunias & annua vectigalia coaceruatis, ac sæpe contingit, hæc omnia prodigis hæredibus relinqui, qui vix biennii aut triennii spacio deuorant, dissipant ac dilapidant, quod vos quinquaginta vix annorum sudore, industriaque assidua parauistis. Huius rei ergo venit mihi in memoriam præclarum illud Cratetis Thebani Philosophi factum, qui cum, teste Laertio, morti vicinus testamentum condidisset; omnia bona, quæ in prompta pecunia erant, nūmulariis Reipubl. in manus tradi voluit, ea tamē lege, vt si filii futuri essent frugi; & rerū suarum satagentes, eadē illis consignarent, sin minus, denegarent, & in alios vsus conuerterent.

Laer. li. 5.
Factū laudabile Cratetis philosophi.

Simile

Bruson. li. 3. cap. 7. Simile propemodum refert Brusonius, de summo illo duce Phocione, qui cum magnā vim auri, quæ ei offerebatur, repudiasset, aliis vero vrgentibus, vt si non in vsum suum, filiis saltem eam acciperet, dignum se responsum dedit. *Si filius vitā moresq; composuerit, viuet paterna hæreditate contentus; si prodigus fuerit; nec hoc argentum sufficerit.*

Phocionis prudés dictum.

At tu ô Pater Euangelice; non ita te cum filio gessisti, Phocionem hoc in genere non es imitatus: verum opib. & facultatibus, quas in sudore vultus tui, laborando assidue, teque ipsum exercendo paraueras, traditis, eidem dissolutionis & luxuriæ habenas laxasti: tantumque abfuit, vt tibi gratias ageret, ac obsecundaret, vt vltro deseruerit, paterna domo profugerit in regionem longinquam secesserit, in qua substantiam omnesque facultates, prodige & luxuriose viuendo, voluptatibusq; indulgendo, haud ita longo temporis spatio dissipauit: eaq; te ignominia, cōtumeliaque, ac simul familiam vniuersam affecerit, vt fame exstimulante stipem postulauerit ac subulcus factus fuerit.

III. *Dissipauit omnem substantiam suam viuendo luxuriose cum meretricibus.* Duabus potissimū rationibus filius hic prodigus ad tātam inopiam calamitatemq; deuenit, gula scilicet & luxuria, ventri scilicet & Veneri indulgendo. De luxuria hic agamus. *Viuendo luxuriose cum meretricibus.* quot, eheu! prodigos perdidisti infelix luxuria? Fuisti, quantum colligere quidem datur, & tu ô Sampson, de prodigorum numero: paterna enim domo relicta, in nescio quam longinquam regionem profectus, in terram scilicet Philistinorum, vbi amore pellacis Dalilæ irretitus, luxurioseque cum illa viuendo, omnem substantiam, & ipsam deinde vitam consumpsisti, adeo vt eo miseriæ calamitatisq; deueneris, vt ad pistrinum bestiæ in morē fueris compactus: fuisti & tu prodigus ô Sichem, cum enim regali sanguine oriundus, & Dinæ amoribus inescatus; eam constupratam abduxisses, simul & vitam & regnum amisisti.

Gula & luxuria prodigum hunc perdiderunt.

Iudic. 15.

Gen. 34.

2. Reg. 11.

At nullum magis prodigum, aut magis profusum, quam te inuenio, ô rex Salomon, Timore enim Dei, non secus ac domo paterna, relicto, atq; in regionem longinquam secedens, summis in deliciis, luxu, voluptatibusque, tot meretricibus stipatus, septuaginta scilicet reginis, ac trecentis concubinis, vitam traduxisti, ac demum omnibus diuitiis donis perfectionibusq; cœlestibus, quibus cumulatus eras, dissipatis & profusis, ad eum calamitatis gradum peruenisti, vt idolis victimas immolares. *Cum meretricibus.*

Prou. 29.

O ingens iuuentutis exitium, ac pestem adolescentiæ! *Qui nutrit scortum, perdit substantiam suam*, ait Sapiens. Ipsa namq; meretrix hirudinis instar, cum semel homini adhærescere inceperit, omnem eius sanguinem exsugit, omnes opes facultatesq; exhaurit & elicit; simulq; pestis est, quæ sapientissimos sanctissimosq; viros contagio suo corrumpit. Præiuit mihi namq; Salomon dicens: *Vinum & mulieres faciunt Apostatare sapientes.* O sirenes, ô canes, ô lupæ, ô pellices, quot adolescentes optimo natos loco perdidistis; quot domos exhausistis? quot familias euertistis, & infames reddidistis?

Eccl. 19.

Li. 3. ca. 12. Refert in hanc rem Athenæus, nobile illud Græciæ scortum Phrynem, tantas opes diuitiasque sui corporis euulgatione comparasse, vt ciuitatis Thebanæ, quæ vna de numero magnatum Græciæ ciuitatum erat, muros, iam ab Alexandro Magno dirutos, propriis sumptibus restaurare potuerit, quod à Magistratu vltro, sibi vt liceret postulauit, modo hæc epigraphe adiungeretur: *Alexander euertit, Phryne meretrix erexit.* O rem vere portentosam ac pene incredibilem: quot illam lupam domos oportuit euertisse; quot familias expilasse & exhausisse, tantas vt opes coaceruaret, quo tantum tamque vastum opus ansa fuerit moliri?

Meretrix propriis sumptib. vrbis Thebanæ muros voluit restituere.

Plut. lib de fortuna Alexandri. Addit de eodem scorto Plutarchus, eo illam impudentiæ deuenisse, vt in templo Apollinis Delphici statuam Veneris ex auro solido dedicare non erubuerit, hac addita epigraphe: *Ex Græcorum intemperantia.* idem & scribit Laertius; sed adiūgit insuper Plutarch. Cratem Philosophum cum quodam tempore hocce templum ingressus esset, hancq; ingentem statuam esset intuitus, dicere cœpisse: *Græcorum de petulantia id trophæum erectum est.* ecce hic exuuias de prodiga nostra iuuentute suffixa. Quando vero vos, ô Veneris sta-

Laer. li. 6.

In meretrices inuehitur.

tuæ, vos meretrices, vos Galliç nostræ Phryne & Laides superbiẽtes & circumadornatas intuemur, an non dicere, imo exclamare multis cum lacrymis poterimus: *Gallorum de petulantia id trophæum erectum est.* Hæ auro pictæ vestes, hæc auro intertexta syrmata, gemmæ illæ, hæc preciosa conchylia, luxus ille & totius corporis splendor, iuuenturis nostræ sunt spolia, de dissolutionibus adolescentum hoc fixum trophæum est. Et sane frontibus vestris inter adamantes, & reliquos capitis vniones, hoc epigramma inscriptum geritis. *Ex Gallorum intemperantia*: Integra enim patrimonia, domus bene instructæ, cubicula suppellectibus referta, insumenda forent, antequã vestes hasce holosericas, byssinos hosce sinus quis compararet. O pestes! ô viperæ! vos primæ prodigo huic exitii causæ extitistis. *Dissipauit omnem substantiam suam viuendo luxuriose.*

Insignes de prodigalitate cõceptus. Insignes de profusione conceptus.

Verum præter luxuriam & intemperantiam Veneris, nepos hic & prodigus non nisi de epulis conuiuiisque loquebatur. O prodigalitas incomparabilis: idipsum tu cũ homine agis, quod cum Noacho olim vinum: cum enim ille vino inebriatus esset, factum est, vt verenda eius detecta fuerint, turpitudoq; toti mundo patuerit: ita & tu, cum hominem nescio quibus voluptatibus inescas & inebrias, nuditatem eius, calamitatem, paupertatemque omnibus omnino mortalibus patefacis. Quod olim Sapsoni Dalila, id tu homini: amplexibus enim illa suis eum stringens ad somnum inuitauit, & crines capitis, in quibus omnis eius fortitudo consistebat, detondit. Tu quoque ô infida Dalida, in sinu turpium voluptatum reclinatos hosce prodigos ad suauiter dormiendum cum inuitasti, crines & omnem cæsariem iis tondes, omniaq; in quibus eorum vis cõsistit, aufers & resecas.

Exod. 32.

Aaron cum vidisset filios Israel auro & opibus onustos ex Ægypto rediisse, omnes eis opes abstulit, & idola ex eis conflauit. Eadem prorsus prodigalitatis agendi ratio est: cum enim filiosfamilias è pueritia excedentes, opibus onustos videt, caute & subdole eas extorquet, vt in idola conflentur; vt iis scilicet ad committenda peccata, ad idololatriam, & gulam, & in scorta, quæ totidem ferme aurei vituli & idola sunt, abutantur; quo in loquẽdi genere D. Paulum secutus sum, cum ait: *Quorum Deus venter est.* Philip. 3.

Viuendo luxuriose. O profusio, omni supplicio digna, quot tu, obsecro, in orbe superfluitates, & quẽ non luxu excitasti? Vltima Ægypti regina Cleopatra tam splẽdidum & dapale Antonio suo epulum parauit, vt in secundam mensam, referente Plinio, centies sestertium impẽsum fuerit, id est, calculo nostro septingentæ quinquaginta auri libræ. O profusionem effusionemque inauditam! Ecce tibi & aliam non minus admirandam. Vitellius proximus ab Othone Rom. Imp. epulas trifariã semper dispertiebat, in ientacula, & prandia, & cœnas: nec minus singuli apparatus quadringentis millibus nummûm constabant. At dignam ingluuie gulaque sua pœnam subiit: vix enim Vespasianus Imper. ab exercitu renunciatus fuit, quin, edacitatis hoc gulæque portentum, comessatorq; ille infamis, iniecto ceruicibus laqueo, veste descissa, seminudus in forum vnco, inter magna rerum verborumque ludibria, tractus sit. Sabel. lib. 2.

Non grauabor ô Regum rex Salomõ, post Ethnicos etiam te recensere, & nisi scirem omnia opera tua mysteriis fuisse plenissima libere ausim confiteri, nullum te vnquam in mundo profusiorem extitisse: de te enim ita scriptura quasi de re inaudita locuta est: *Erat autem cibus Salomonis per dies singulos XXX. cori similæ, & LX. cori farinæ, X. boues pingues, & XX. boues pascuales, & C. arietes, excepta venatione seruorum, caprearum, atq; bubalorum & auium altilium.* An non hoc vobis luxuriose viuere videtur? 3. Reg. 4.

Redeamus iterum ad profanos, & noua profusionum genera enarremus. Cum ad Lucullum Senatorem, Romanorum Prætor postulatum misisset, vt aliquot ei vestes in ludos & spectacula præberet: quamprimum centũ millia eiusdem formæ & coloris, purpurei scilicet, misit.

Tantus quoque Heliogabali luxus & splendor fuit, vt balnea eius semper rosaceam aquam spirarent, in iisque lauaretur, lampades eius balsamo semper collucerent, in croceo sterteret strato, & vestes quotidie nouas indueret. Caligula vero nepotinis sumptibus omnium Lampr. in Heliog.

omnium prodigorum ingenia superauit: qui preciosissimas margaritas aceto liquefactas sorberet, conuiuis ex auro panes & obsonia adponeret: de cedris Liburnicas fabricaret, gemmatis puppibus, versicoloribus velis, magna thermarum & porticuum & tricliniorũ laxitate, magnaque etiam vitiũ & pomiferarum arborum varietate: deniq; qui nihil tam efficere concupiscebat quam quod posse effici negaretur.

Porro profusiones has & effusiones effrenatas relinquamus, & ad prodigum nostrũ reuertamur, audiamus vt triste suum iter narrans singultiat: nisi me mea fallit opinio, veram tui hic, ô peccator imaginem contemplor, hæc mutato nomine de te fabula narratur: tu scilicet ille es prodigus, prodigus inquam, quo plures nemo vnquam ab hominum memoria opes gratiarum, donorumq; cœlestium diuitias prodegit ac dissipauit. Fare age, casum nobis tuum enarra. imprimis ecquæ illa longinqua est regio, in quam paterna domo reiecta, secessisti? peccatum scilicet, vere longinqua regio est, & extra anni solisq; vias posita, in quam peccator demens & imprudens secedit, & in qua omnes gratias, omnia merita dilapidat ac decoquit, cum voluptatibus adulteratur, & in qua vitiorum porcos pascit. *Abiit in regionem longinquam.* O spiritualis prodige, ô infelix peccator, cum Deum deseris, & in vitiorum regionem diuertis, quam longum iter ingrederis, in quam longinquas, proh dolor! terras proficisceris? *Longe* nempe *à peccatoribus salus.* Quanta inter gratiam & peccatum, inter cælum ac terram, inter vitam ac mortem, intercapedo, quantaque distantia est? Ipsi Angeli, spiritus inquam, cælo deturbati, licet adeo pernices & sint agiles, cum iam à sex annorum millibus iter hoc ingressi sint: nondum tamẽ ad domum paternam reuersi sint: aut vllo vnquam tempore reuertentur. Cain quoque, Pharao, diues Epulo infelix hoc iter assumpserunt, ac nondum redierunt. Eheu, quam longum hoc iter est, quã remota regio? Cum miser Adam eiusque coniux Eua cum tota sua familia hãc viam ingredi præsumpsissent, adeo aberrarunt & deuiarunt, vt quatuor aut quinque iam annorum milibus exitum reperire non potuerint: quin & ad hanc vsq; diem errantes & vagabundi hæsissent, nisi ipse clementissimus Deus eos eduxisset. Cogites igitur tecum peccator, vbinam locorum te ille quæsierit? quęsiuit te in præsepio, in Ægypto, in deserto, in cruce, in sepulchro, in ipsis denique inferorum sedibus proh dolor! an non igitur te in longinquam regionem peccatum perduxit?

Peccatum regionem longinquam significat.

Quos porro casus in hac regione longinqua subiisti ô peccator, ô prodige! *Dissipauit omnem substantiam suam.* Hic status est, hic locus in quem te vnicum letale peccatũ coniicit: omnib. te gratiis quas cœlitus acepisti, denudat, meritis te exuit, omnemque tuam substantiam euertit. Tunc tristis ille tibi contigit casus quem Christus plorans Ierosolymitanæ ciuitati euenturum præsagiit. *Venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & coangustabunt te vndiq; & ad terram prosternent te, & non relinquent in te lapidem super lapidem.* Sic quandocunque animam à peccato contigerit superari, non manet in ea lapis super lapidem, gratia super gratiam, domus super domum, omnia collabuntur, sola fundamenta restant, eaq; etiam mutila & ruinã minitantia: fides inquam semimortua. Tum fit ô Philosophe, *resolutio vsq; ad materiam primam*, vsq; ad fidem, vsque ad naturalia. Hoc nempe est illud, quod Dominus per parabolam de seruo mille talentorum debitore, cuius omnia bona diuendita sunt, designatum voluit: *Iussit eũ Dominus eius venundari, & hac vxorem eius, & filios, & omnia quæ habebat.* Ita quoq; tecum agitur ô peccator, omnis animę tuæ supellex eripitur, omnia subhastantur, nihil est quod crudeles illi ac nefarii lictores, dęmones scilicet infernales, peccato iam cõmisso, violenter non eripiant.

Quam in animam peccatum exuiat.

Luc. 19.

Matt. 18.

Dissipauit omnem substantiam suam, admiratione dignum est Auditores, ecquo modo D. Cyprian. hoc exaggeret, illudque explicando euagetur: *Hæc sunt*, inquit *peccata lapsis quod grando frugibus, quod turbulentum sidus arboribus, quod armentis pestilens vastitas, quod nautis sæua tempestas.* Cum de nautis hic loquor, redit mihi in memoriam, quod olim pauidi illi nautæ Ionæ Prophetæ præstitêre: cum enim ingens eos tempestas inuaderet, vt se ab

Cyp. ser 88. de lapsis.

Ioan. 1. Allegorí

iucundius spectaculum hodierna die nobis in hoc Euangelio spectandum proponitur: cum scilicet bonus ille pastor Christus, qui ad Patris sui æterni greges seruandos in mundum descenderat, leonē illum infernalem, greges inuadentem, ac miseram ouiculam crudeliter diripientem, inuadit, prædam desideratam violenter extorquet, eumque procul à gregibus, ad vsque infernalem barathrum, repellit *erat Iesus eiiciens dæmonium.* &c. Vt igitur audacius & securius de expulsore hoc deque expulsione loquamur Spiritus sancti auxiliū, precibus gloriosissimæ virginis nobis rogandum est. Angelorum igitur consueta salutatione eam salutemus.

AVE MARIA.

Odium Amilcaris in Romanos. Tantum tamque immortale Carthaginensium Dux Amilcar aduersus senatum populumque Romanum odium conceperat: vt filium suum Hannibalem, prima vixdum verba balbutientem, iurare coegerit, nullo se vmquam tempore cum Romanis pacem initurum: sed implacabili odio, mille molestiis & bellis, vti parens fecerat, quacumque ratione posset, terra marique, imperium eorum se diuexaturum. an non hoc vere ingens odium est? Verum si à profanis hisce historiis ad diuinas conuerti volumus, maius sane & longe implacabilius inter Deum & diabolum reperiemus. Vix enim Verbum illud æternum ad mundum redimendum destinatum erat, quin Pater omnipotens ipsum iurare cogat, nullo se vmquam æuo cum Principe tenebrarum in gratiam rediturum. *Iurauit Dominus & non pœnitebit eum.* O ingens & immortale odium! *Odisti* quidem *Domine, omnes qui operantur iniquitatem*, verū præ cæteris ipsum iniquitatis auctorem diabolum. cuius odii sexcenta in diuinis litteris exempla indiciaq; inuenimus.

Psal. 109.
Psal. 5.

Figuræ quibus odiū Dei & diaboli designatur.

1. *Reg.* 5. Numquam potuit Arca fœderis & simul idolum Dagon in eodem loco subsistere: ad eundem quoq; modum, arca illa humanitatis filii Dei vix in altari incarnationis, in templo Virginis Deiparæ fuit collocata, quin statim Satan, idolum scilicet Dagon, conciderit & penitus fuerit comminutus. Hoc namq; olim in Paradiso tibi prænuntiatum erat, ô Satan: *Ponam inimicitias inter te & semen eius, & ipsa conteret caput tuum.*

Gen. 3.

Vix Isaac in domo Abrahā natus fuit, quin ecce statim inimicitiæ, quin Ismael eiiciatur foras, *Eiice ancillam & filium eius:* ita quoque vix Verbum illud Dei in æternæ voluntatis palatio prædestinatum fuit: quin ecce tibi statim odia, ignes, & bella grauissima: quin ecce Ismael, Satan ille eiicitur foras, cœlo expellatur, mundoq; extorris factus ad vsq; infernale barathrum deturbetur. *Gen.* 21

Non potuit columba, simul & coruus, in Arca diluuii aquis iam imminutis, subsistere: ita etiam, diluuio peccati originalis cessante, Patreque æterno nobiscum in gratiam reuerso, hominumq; redemptione am certo certius promissa: non potuit Verbum illud æternum, per columbam designatum, & diabolus per coruum denotatus, in magna illa mundi arca, id est, Ecclesia, simul consistere. Nobis ne igitur figuræ desunt? *Gen.* 8.

Porro inimicitiæ illę mundo ipso antiquiores sunt: vix enim orbis creatus erat, ipsæ creaturæ vix dum è nihilo prodierant, quin ecce tibi in ipso primordio certamina, pugnas, & prælia in ipsis cœlorum habitaculis, Verbum inter & diabolum: quod prælium ad viuum Ioan in Apocalypsi oculis subiicit: *factum est prælium magnum in cœlo, Michael, & Angeli eius pugnabant cum dracone, & draco pugnabat, & Angeli eius.* Hem quam cruentum certamen! Hinc nempe omnes Angeli filium Dei ducem habentes, illinc vero diaboli cum principe suo Satan, & dracone in acie constituti sunt. Redintegratum porro fuit hoc bellum in paradiso, cum nimirum Pater ille æternus & Deus his Satanam verbis aggressus est: Ponam inimicitias & implacabile odium inter te & semen Virginis, id est, inter filium meum, quoad naturam & substantiam, & redemptorem mundi, quoad gratiam & misericordiam. Toties quidem illos decertantes vidistis, modo in Dauid & Goliath, modo in Iob & Satan, modo in Dauid & Saul, modo in Iudith & Holoferne: denique infinitis aliis rationibus & congressibus. Verum aliam vobis & inauditam figuram profecto, in qua gemel- *Apoc.* 12. *Gen.* 5. *Gen.* 3. 1. *Reg.* 17. *Iob.* 1. & 2. 2. *Reg.* 22. & 24. *Iudith.* 13. *Gen.* 3.

gemellos fratres, Esau & Iacob in matris Rebeccæ vtero video colluctãtes, & calcibus sese mutuo collidẽtes: *collid. bãtur in vtero eius paruuli.* Præclara profecto histor a. Iacob tandem Esau fratrem expuli', & inimicitiæ illæ iam ab ipso vtero & cõceptæ, & in vitæ ipsius exordio exorsæ, toto vitæ tempore perdurarunt: videmus namq; in ado'escentia eos de primogenitis litigantes, in iuuentute de benedictione paterna, in senectute de successione in hæreditatem, toto deniq; vitæ cur'u inter se cõcertare & digladiari. Quid porro vos infelices fratres hisce vestris certaminib. præsignatis? quam, tu benigne quidem Iacob, Verbũ illud diuinum: tuq; agrestis Esau, Luciferum: fratres ambo, ambo eiusdem parentis filii: verum vnus quidem natura, alter vero creatione: vnus quidem genitus ab æterno, alter creatus à principio. Conclusi adhuc ambo in sphæris cœlestibus, non secus atque illi in matris vtero cõtinebantur, cum certamen hoc inierunt: *factum est prælium magnum in cœlo*, & agrestis ille Esau, Satan scilicet, cœlo deturbatus est: ab eoq; primum tempore bellum hoc inter vtrumq; cœptum, hactenus perdurauit. In deserto nempe de adoratione decertant in cruce de redemptione: denique ipse Christus nihil aliud toto vitæ suæ tẽpore spectauit, quam inimicum hunc persequi: & penitus exscindere. Ecce cum iter ũ in hodierni Euangelii area bellum hoc instaurantem. *Erat Iesus eiiciens dæmonium.* Verum vt ex hoc regio congressu voluptatem aliquam haurire possimus: primo de eo qui eiecit, ac deinde de eiecto verba faciemus.

Apoc. 12.

Luc. 11.

Primo itaque eiector & expulsor ille dæmonum, filius Dei est, Verbum inquam carne circumdatum. Est infractus ille & indomitus monstrorum debellator Hercules, qui Chimæras expugnat, Hydras domat, apros psternit, leones Erimãthios suffocat. Est celebris ille Theseus qui in Labyrintho Minotauros fili ductu deceptos interficit. Deniq; omissis fabulis poeticis est fili' Dei, ille furiarum, monstrorum, hydrarum, diabolorum scilicet, in deserto mundi huius, expugnator: *In hoc enim apparuit filius Dei vt dissoluat opera diaboli.* Moyses in Aegyptum descendit, vt populum à captiuitate & seruitute Pharaonica eriperet, ereptosq; per mare rubrum in terram promissionis deduceret. Iesus Redemptor noster, ita quoque è cœlo in mundi huius Aegyptum descendit, vt nos è iugo Satanæ, quod subieramus infelices, eriperet, ereptosque per rubrum Passionis mare traduceret, viamque parefaceret, qua ad terram æternæ promissionis deueniremus.

1. Ioan. 8.

Exod. 1.

Erat Iesus eiiciens dæmonium. Talem Scipionem requirebat cruentus hic Hannibal, talẽ Vlyssem informis hic Polyphem': ad immensum illũ gigãtem expugnãdũ paruus hic Dauid desiderabatur. Fuit vere res admiratione digna, in Babylone à lapillo de monte deuoluto ingentẽ illã statuam deiici & in cineres redigi. Erat hoc præsagium, Auditores, de Iesu Christo, qui toties in sacris litteris petra appellatus est, *Petra autem erat Christus*, è cœlestib. montib. descendente, & in infernalem hanc statuã hodierna die ingruẽte, illam deiectam & in cineres redactam iri. Quid obsecro, significabat, ad sonitum clangoremq; tubarum sacerdotalium, muros Ierichuntinos, qui expugnari non posse putabantur, corruere, & collabi? nisi ad vocem magni illius sacerdotum Principis, meritorumq; eius adiunctione, opera Satanæ, quæ instar muri validissima & inaccessibilia erant, solo tenus esse prosternenda.

3 Reg. 17.
Dan. 2.

Figura.
2. Cor. 14.
Iosué 6.

Habitabat olim in Aegypti fluuiis ingens draco, qui postquam aquas omnes infecisset & turbasset: tandem à Domino effugatus est, & aquis pristinus suus color & nitor redditus: ita quoq; draco ille Acherontæus, qui in Apocalypsi septem capita & decem cornua habere scribitur, iam longo temporis spatio mundi huius mari insederat, venenoq; suo ac tetro contagio omnes eiusdem aquas infecerat: at videte hunc hodierna die à Christo Domino expelli, & aquas pristino sapori nitorique restitui.

Ezech. 17.

Apoc. 12.

Inter omnia quoq; prodigiosa, quæ in Babylone olim Daniel Propheta fecit opera, hoc in præcipuis fuit, cum scilicet idolum Bel, quod omnes magno cultu adorabant, deiecit & penitus cõminuit. Totus olim proh dolor! orbis omnesq; adeo mortales, Satanã veluti Deum adorabant, & ecce hodie noster ille Daniel, Christus idolum hoc comminuit.

Dan. 14.

& ex-

& expellit: quod inter omnia eius opera non profectò postremum est.

Iud.14. Magnum sane Sampsonis facinus fuit,& masculi atq; robusti animi indicium, cum ad Philisthæam filiam,cuius amore captus erat, descenderat, in via leonem suffocatis faucib. dilacerasse. At nonne multo iucundiorem hic historiam videmus? Sampson enim noster Iesus Christus cum è cœlo,vilissimę Philisthęę, humanæ scilicet naturæ amoribus tractus, eam sibi per incarnationē indissolubili vinculo copulaturus,descendisset: leonem hunc rugientem in via offendens, cum inuasit, ouem faucibus eius inhærentem eripuit,atque eum tantum non manibus suffocauit; *Erat Iesus eiiciens dæmonium*. Insignis profectò expulso:!

Qui expulsus est, diabolus est. Ad alterum concionis nostræ punctum iam redeamus, & simul quis ille qui expellitur sit, dispiciamus: expulsus est diabolus, humani scilicet generis hostis infensissimus, atque omnis adeo mali fons & origo. Eiicitur ex hominibus è corporibus,ex animabus, ex ipso denique mundo, ad infernales vsque abyssos & tenebras exteriores: *Erat Iesus eiiciens dæmonium*. Nolo hic potentiam eius exponere, nolo commemorare robur, scio, quidquid naturaliter fieri potest, eum facere facillime, etsi non ea quæ ipsam naturā excedūt. Potest corpora assumere, tempestates & procellas ciere,sensus fallere, artes & scientias edocere,montes denique trāsferre. Quidni? ab ipsis namque Angelis montes illos & orbes cœlestes moueri tradit Aristoteles. Potest torquere corpora, testis est Iob: potius est mentem turbare,expertus est Saul: sensus fascinare, Nabuchodonosor testimonium dabit: potest præterea & homines interimere: exemplo sint septem illi mariti Saræ:verum omnia hæc permittente Deo. Satius itaq; mihi videtur malitiam eius, quam potentiam describere: cuius hic quoque exemplum euidentissime expressum cernimus. Videte dæmoniacum, infelicem sane hominem, quod nescio quo fato in nefandas eius manus incidit, tribus ab eo grauissimis vulneribus sauciatum: *& illud erat mutum*, ait Lucas: *& surdum*, ait Matthæus: *& surdum*, vt addit Theophilactus.

Arist.
Iob.2.
4.Reg.16. & 18.
Dan.4.
Tob.5.

O rabiem infernalem ô crudelitatem vere diabolicam! Intueri hic datur tria illa antiqua vulnera quæ natura humana iam inde a primordio in paradiso secundum caput acceperat, quorum etiamnum cicatrices in animo gestamus: occœcationem sc. in animo & mente, silentium in voluntate, surditatem in concupiscentia. Ecce hic tres illas hastas, quibus cruentus ille Ioab, Adami cor (veluti Absalomi) ex arbore vitæ pendentis, transfixit. Hinc discatis oportet, ô infelices animę, quonam in statu constitutæ sitis, quonam in periculo versemini, cum cruenta illa bellua, vos sub potestate sua possidet: aures primum obturat, linguā deinde impedit, oculos demū excęcat: imo vt nec audire, nec loqui, nec videre possitis: omnes nāq; sens. penit. occupat

Egregius cōceptus.

2.Reg.18.

Iud.7 Figuræ & Allegoria

Holofernes princeps militiæ regis Nabuchodonosor, in obsidione Bethuliæ omnes aquæ canales fontiūq; scaturigines aut obstruxit, aut alio deriuauit, vt hac ratione obsessi aquæ penuria laborarent. Eodem plane modo infernalis ille Holofernes in animarū nostrarum agit obsidione, eodem vtitur stratagemate; sensus enim exteriores qui instar cōductuum & meatuum sunt. (*nihil est enim in intellectu, quod prius non fuerit in sensu*) occupat: atque ita occupat; nullum vt auxilium afferri, nullus vt extrinsecus commeatus in miseras illas animas fame & inedia deficientes queat induci.

2.Reg.13.

Incestuosus Amnon, Thamar sororem constuprare cupiens, ne quis conscius facinoris adesset, omnes cubiculo coegit exire, pessuloque ianuæ obdito, in conclaui infelicem virginem oppressit. Non secus nobiscum fornicatorum ille princeps Satā agit; omnes namq; gratias virtutesque expellit, sensuūq; nostrorū potiis obseratis, sensus ipsos inuadit, rapit & violenter iis abutitur. Quēadmodum etiam Noe Arcam ingressus, confestim fenestram post se occlusit, veritus ne diluuii aquæ per eamdem penetrarent: ita & dæmon, vix namque animæ nostræ arcam intrauit, quin sensuum fenestras occludat: veretur namque, ne aquæ diluuii misericordiæ Dei in illam influant. Postquam Galaaditæ Ephratæos debellassent, omnia statim vada & transitus Iordanis occupauere, ne

Gen.8.

qua effugii spes superesset. Idipsum & diaboli moliuntur. Etenim cum semel animam ab iis profligari contigerit, sensus confestim aggrediuntur, quos velut portas quasdam & ingressus occupant, ne per eos anima ad cœlum confugere gestiens, aliqua possit ratione ascēdere. An non præclaræ hæ figuræ videntur, Auditores, quibus tyranni huius sæuitia versutiaque exprimatur. Verum eunclearius modo & singulatim fraudes eius peruestigatemque detegamus.

III. Prima, quam dæmon animæ infligit plaga, excæcatio est.

Primum itaque, quod anima letale vulnus accipit, est oculorum effossio, visusq; orbatio, atque id ideo, ne miseriam calamitatemque, in qua versatur, cernere queat. idipsum fecere olim Sampsoni Philistæi, & Sedechiæ Regi Babilonii, Iesu Christo Seruatori nostro impii Iudæi: scriptum est enim, *Et Cœperunt quidam conspuere in eum, & velare faciem eius.* Ammonitarum tyrannus Naas, à Gabaonitis ad pacem fœdusque ineundum solicitatus: pacem prius sese initurum negarit, quam omnibus oculos, tragico sane exemplo, & inaudita immanitate, eruisset. Eadem est Satanæ impietas, eadem omnino crudelitas: nunquam aliquam animæ pacem concedet & quietem, nisi prius eam penitus excæcauerit.

Iudith. 14. 2. *Reg.* 25. *Marc.* 14. 2. *Reg.* 11.

Diabolus aquilę cōfertur.

Naturalium rerum scriptores tradunt, auium reginam aquilam, dum ceruum, qui mirabili pernicitate pedum est, comprehendere parat, in arenariam aliquam descendere, & alarum impetu & agitatione plurimum arenæ in plumis colligere: quas cum oppletas putat, inter cerui cornua delabi: excussisque vehementer alis, oculos eius arena opplere, ita vt ille visu orbatus per agros & inuia discurrens, rabie desperationeque actus, sese ex confragosis & altissimis rupibus præcipitem deiiciat, vbi deinde ab aquila semper prædæ superimminente deuoratur: Diabolus, Auditores, vultur quidam est & accipiter, atque ita sæpius in Sacris litteris nominatur: sed ipsi aquilæ versutia & fraudulentia par: cum enim animas nostras inuadere parat (quoties ceruo cōparantur, vt in Psalmis: *Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea ad te Deus:* ceruus nempe cursu velox: quid enim spiritu & mēte hominis velocius? ceruus duobus communitus cornib. amore erga Deum, & erga proximum:) aquila illa in arenariam mundi huius sese conicit, alas puluere complet, puluere inquam honorum, dignitatum, voluptatum, & vanitatum: deinde vero inter animarum cornua intercidens, ibique alas expandens, superbiam inquam, & diuitias, vanitatéque concutiens, oculos eis dignitatum, beneficiorum, honorum, omniumque vanitatum puluere opplet: quæ cum hac ratione oculos oppletos habent, nesciunt, prô dolor! quonam ferantur, & in interitū, exitium, horrendumque præcipitium labuntur, quarum faucibus vbi nefanda illa auis deinde insilierit, misere easdem suffocat.

Psal. 41.

Videlicet hoc cum animabus facere consueuit, quod olim Dionysius ille Syracusanus purpurato Damoclei cui commemoranti copias regis, opes, maiestatem, dominatus, rerū abundantiam negantiq; vnquam beatiorem quemquam fuisse, Visne, inquit, ô Damocle, quoniam hæc te vita delectat, ipse eamdem degustare, & fortunam experiri meam? Cum se ille cupere dixisset, collocari iussit hominem in aureo lecto, strato pulcherrimo, textili stragulo, tum ad mensam eximia forma pueros delectos iussit consistere, eosque ad nutum illius intuentis diligenter ministrare, mensæ quoq; conquisitissimis epulis extruebantur. fortunatus sibi Damocles videbatur. In hoc medio apparatu fulgentem gladium è laqueari seta equina appensum dimitti iussit vt impenderet illius beati ceruicibus. Itaque nec pulchros illos administratores aspiciebat, nec plenum artis argentum, nec manum porrigebat in mensam, iamque ipsæ defluebant coronæ. Deniq; exorauit tyrannum, vt abire liceret, quod iam beatus nollet esse: eligens magis Damocles quam Dionys. esse. O vere egregiam & mysteriis refertā historiam! Eadem prorsus nobiscum agit Satan: voluptates plurimas suggerit, delicias innumeras proponit, verum velat nobis oculos, ne eos attollētes diuinæ iustitiæ gladium ceruicib. nostris imminentem, exiguo patientię & longanimitatis eius filo suspensum; perhorrescamus. *Nisi conuersi fueritis, gladium suum vibrabit.* *Psal.* 7.
Scit enim versuta illa vulpes, si vel parū oculos

Cicero 5. *Tuscul.*

los attollamus, & gladium exitium & interitum minitantem videamus, fore vt mensam hanc quamprimum deserturi, conuiuiis valedicturi vanitates repudiaturi simus, asserentes, potius exiguitatem cum securitate, quam superfluitatem & abundantiam cum discrimine & formidine eligendam. Atq; hæc potissima causa est, cur nobis oculos eruat. ita quoque Balaam olim cæcum reddit, qui Angelum stricto gladio minitantem, & vlterius tendere prohibentem, nequaquam videre potuit, licet eum asinus irrationabile animal videret, ô immensam igitur cæcitatem!

Num 22.

Diabolus animas mutas reddit.

Et vero sceleratus ille Satan præter oculorum vsum, etiam linguæ eripit: animasque inuadit, protinus elingues reddit, ne Deum aut Sanctos in auxilium inuocent. Nam quemadmodum lupus raptam ouem quamprimum suffocat, ne balatu eius pastor excitatus, ad auxiliū aduolet: ita quoq; lupus ille rapax animab. statim fauces occludit, ne pastorum ille Christus Iesus clamoribus gemitibus, precibusq; earum excitatus, ad iuuandum festinet, inq; ouile suum eas reducat. O infelix anima, quo in periculo & discrimine constituta es, cum semel hic te obmutuisse contigerit! Æger cum loquela destitutus est, ad extremum deuenit, deq; salute eius desperandum est: tu quoq; ô anima, cum semel linguæ vsus tibi ereptus est, cum semel loquelā amisisti, adeo vt amplius nec orare, nec rosarium aut Horas canonicas recitare iam possis, in extremo discrimine versaris, salusq; tua in summū periculū adducta est; vt vere illud Dauidicum hic vsurpare liceat: *Factus sum sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones*: id est, surdus factus sum, & mutus, lingua mea constricta est, desunt mihi voces, quibus fortunam & casum deplorem, tibiq; Domine patefaciam.

Psal. 37.

Diabolus animas in cōfessione mutas reddit.

Verum ante omnia in confessione animas nefandus ille parricida facit obmutescere, hic nempe iis loquelam eripit, hic indignetur peccata patefieri: quot nā Deus immortalis, hodierna die mutos reperire est? Causidicus quidem solidos dies in subselliis ad raucum vsque instar tabulæ causas declamabit: Ecclesiastes in Cathedra omnes eloquentiæ flumine in sui admirationem rapiet: Mulier tres hebdomadas indefessa garriret etiam, ceteris melius. At omnes illi cum corā sacerdote veniunt, loquelam amisere, instar piscis obmutescunt. Pudor hic præualet, dominatur verecundia, adulteria, iniustitias, corruptelas, simonias profiteri aut confiteri, licet clanculum, erubescunt. Vnde eleganter Chrisostomus: *Pudorem & verecundiam Deus dedit peccato, confessioni vero audaciam: inuertit diabolus, & peccato præbet audaciam, confessioni verecundiam.*

Hom 3. de pœnitent.

Refert huic rei peridoneam, licet horribilem historiam Venerabilis Beda, de nobili quodam, qui cum diu in aula regis Angliæ, Regi & omnibus gratissimus, esset commoratus, tandem in grauissimum morbum incidit, quod cum Rex resciuisset, decumbentem inuisit: eumq;, vti pius & laudabilis vitæ Princeps visa morbi vehementia, ad peccatorum exomologesin faciendam adhortatus est, quo sibi rebusq; suis prospiceret. Quo audito æger, cui diabolus iam linguam ligauerat, regi immensas gratias egit, quod tantam sui rationē haberet: simulque ait nondū eā morbi vim esse, vt conscientiæ eum suæ curam gerere necesse sit. Postridie reuersus Rex & sæpiuscule deinde, idem semper repetiit: quin & obnixe petiit, vt conscientiæ suæ negotia disponeret, peccataque confiteretur. Quod cum æger semper differret, valentiorem sese ratus quam reuera erat, simulque vana viuēdi spe deceptus loquelam amisit & absq; peccatorum confessione expirauit. Nolite igitur ô peccatores in confitendo obmutescere, loquimini, vociferamini, & accusate vos ipsos, quantum poteritis.

Lib. 5. hist. Ang. &c.

V. Diabolus animas surdas reddit.

Non sufficit tibi, ô animarum interfector & homicida iam inde ab orbis primordio, easdem cæcas, & mutas reddere, nisi etiam surdas reddas. Dux, qui locum aliquem obsidet, vt citius eo potiatur, omni ratione elaborat, vt omnes viarū aditus intercludat, nihil vt ad obsessos queat inferri. Ad eundē plane modum veteranus ille miles, validam illā animæ arcem obsidens, sensus occupat, qui instar meatuū sunt & viarū, per quos ad animam accessus patet: & ante omnia a [illegible] vt excubias in auribus collocet, ne qua cōcio, ne qua sancta inspiratio, [illegible] ortis

 hor-

exhortatio castigatioq; ad animā obsessam, per aures ingrediatur. Custos carceris sinit quidem captiuos in area ac per omnia carceris loca inambulare, modo tamen repagula & ianuæ exteriores pessulo obseratæ sint. Non aliter etiam custos ille carceris infernalis, sinit quidem peccatores obambulare: ridere, iocari, deliciis tempus in vasto illo mūdi carcere transigere, modo portæ & aurium repagula obserata sint.

Insignis cōceptus. Quemadmodum fures nocturni furtis & latrociniis assueti, non prius domos perfringunt, quam omnes sopore depressos sciant, veriti, ne forte facto strepitu comprehendantur: verum vbi omnes altum dormire existimant, vt ad nullum strepitum excitandi sint, tum primum vncos & scalas applicant, portas effringunt, arcas aperiunt, thesauros effodiunt & diripiunt. Non secus celebris ille animarum latro, mille latrociniis nobilis: animas raro aggreditur quamdiu excubant: verū cum semel eas in soporem induxerit, sensusq; fascinauerit, & in primis auditum: tum demum fraudes manifestat. cum animam perfringit, secures & vncos admouet, & thesauros spirituales diripiens, omnes virtutes, quæ animarum diuitiæ sunt & opes, dissipat & perdit.

Matt. 14. Notauit Euang. hist. noctu potissimum, cum dormirent homines, cumque quiescerēt voces hominumque canumque inimicum hominē zizania tritico superseminasse, vt hinc disceremus, Satanam, hostem hominum capitalissimum, non nisi nocte incedere, cum scilicet animæ in deliciis sopitæ stertunt, & cum sensus, præsertim auditus, vigorem amisere, peccatorum zizania in conscientiæ agro seminare. Quare hoc certum sit & ratum, omnem eius industriam & laborem in obturandis auribus nostris potissimum consumi.

Similitudo. Qui bombyces alunt, quoniam sciunt eos ad tonitrui fragorem emori, hac eos arte ad strepitum assuefaciunt: nolas quasdam & crepitacula circum eos pulsare solēt, vt cum huic strepitui & sono assueuerint, tonitrui boatus cum audierint, non terreantur. Ad eundem modum agit & Satan: scit enim animas nihil adeo exhorrescere, quam iudiciorum Dei tonitrua, quæ vbi auribus earum insonuerint, peccato moriuntur; hinc assuefacit eas ... sonitum vanitatum suarum, a... negotiorum sæcularium: vt hac eas ratione ad rerum adeo horribilium auditum faciat obsurdescere. O stratagema inauditū! ô versutiam nouam! audite quæso aliam prioribus non inferiorem.

Alius conceptus. 1 Reg. 18. Leuit. 19. Ierem. 32. Refert Scriptura sacra, falsos Ammonitarū prophetas, cum ciuiū suorum filios idolo immolarent (horresco referens) ne paruulorum ploratus & vagitus parentes ad miserationem commoueret, tympana personare, aliosque strepitus ciere consueuisse, vt hac via interfectorum eiulatum eluderent. O peccatores cum filios dæmoniis immolatis & non Deo, cum inquam animas vestras idolo in sacrificium offertis, easque viuentes in tartareas flammas præcipites deturbatis, nē earum fortassis suspiria, eiulatus & gemitus exaudiantur, ne conscientiæ stimuli vos vestri misereri cogant, atque ita ad conuersionem excitent; diabolus, mundus & caro tympanis perstrepunt, musicis instrumentis, & symphonia, deliciis & tubis aures vestras demulcent, vt hac auditum ratione obtundant. quidnam vobis de hac versutia & arte videtur, Auditores?

O tempora, ô mores! ô casum deplorandum! Omnis pene mundus hodie quasi obsurduit, infernales cruciatus nemo amplius percipit, nemo de iisdem sollicitus est, nemo de morte & extremis loquentes audit, nemo, hercule nemo. O surditatē incomparabilem! Nihil omnino auditur de extremo iudicio, nihil de cœlesti gaudio. Itane homines à te, Satan, surdos factos, & audiendi facultate priuatos? Quod porro olim de cœlorum orbibus asseruere Pythagoræi, eos harmonia quadam iucundissima, & ad numerum moueri, quæ si auribus percipi posset, omnes in admirationem sui raperet: quo minus autem ea intelligatur, per tumultus & strepitus, motusque vehementiores qui in mundo audiuntur, fieri. Idem mihi hic fas est dicere; in cœlesti habitaculo iucundissimam quandam harmoniam, gratissimum concentum, summamque iucunditatem esse: verum per Satanam & mundum stare, quominus eadem percipere

Hominū surditas.

cipere possimus: illi enim continuo strepitu, ingẽti fragore & tumultu nos surdos reddũt, nostrumque auditum, sensus, rationemq; depravant & perdunt.

Insignis cõceptus.

Tradũt Cosmographi, Nili accolas certis quibusdam locis, propter continuum strepitum, fragorem, & impetum illum vehementem, quo fluuius ille montibus dilabitur, omnes propemodum surdos esse. Idem nobis de mũdo dicere liret. Vehemens namque torrens & vndosum illud ac spumans mundi mare, tanto impetu ruit, vt nos miseri, qui non ad ripas, sed in eius medio commoramur, penitus obsurdescamus, nihilq; percipiamus eorum quæ in altero mundo geruntur.

Simile.

At non vidistis vnquam apes cùm aluearia sua fauosque paraat deserere, sonitu & cymbalorum tinnitu, strepituque quodam ollæ no ab agricolis sisti, & ad aluearia reuocari? Hoc eodem artificio vtitur & ipse Satan: videns enim nos instar apum, fauos & mundi cauernas, vel peccata nostra velle deserere, & in aerem sustolli, cœlumque versus volare; accingitur ambitione, gula, libidine, aliisque ineptiis & vanitatibus, iisque perstrepit, adeo, vt iter nostrum impediat, volantes sistat, nosque in aluearia sua retrahat. Hæ sunt cæcitates, surditates, & silentia, infortuniaque, quæ nobis vafer ille & nefandus hostis, afferre consueuit.

Hæretici sunt dæmoniacus, de quo in Euangelio

Quis porro ille dæmoniacus est, mutus scilicet surdus & cæcus? Hæreticus scilicet, Sectarius, Caluinista; adeo enim ille cæcutit, & adeo strabo est, vt apertissima quæque & maxime patentia non videat, vt nec montes in eius oculos incurrant, nec ipsa quidem Ecclesia, *Qua mons est in vertice montium:* candelabrum quoque super montem positum, tabernaculum in sole collocatum. Ecquæ cæcitas est, Deus immortalis, ne solem quidem posse intueri! penitus namq; cæcutit is, qui corpus Christi in Eucharistia non videt, quod ibidẽ ea magnitudine, quantitate & substantia includitur, qua in cælis ab angelis & beatis animabus cõspicitur, licet non eodem modo, vt Theologi loquuntur. Septem etiam Ecclesiæ Sacramenta, instar septem candelabrorum, de quibus in Apocalyp. 1. lucentia cernere nequit.

O talpam oculis captum! non videt visibile caput Ecclesiæ, clementem scilicet VIII. qui instar Noe arcam salutis in mundi huius vndis hodie dirigit & moderatur: qui instar Ioseph primus à Rege in mundi huius Ægypto dominatur. Eheu, quam cæcus est, qui sexcentos errores, falsitates infinitas, barbarismos & solœcismos innumeros, in parua illa viginti foliorũ ephemeride nequit intueri? At nondum hic finis. quin etiam mutus es Caluinista: neque enim de suffragiis Sanctorum, precibusque pro defunctis fundendis loqui cupis. Surdum te præterea diabolus reddidit: neque enim de Pœnitentia, de Quadragesima, de castigatione corporis audire vis: occludis aures imaginibus, traditionibus, purgatorio, ac præsertim tremendo Missæ sacrificio. Vos vero Episcopi, cum dæmonum eiiciendorum potestatem habeatis, hos quoque a diœcesium vestrarum limite procul eiicite: tu vero Domine, si ad te nolint conuerti, procul ab Ecclesia tua eosdem ablega.

Quamobrem Domine, redde, obsecro, visum miseris hisce mundanis, vanitate mundi huius excæcatis: visum hisce aulæ mancipiis, qui mundum paradisi cuiusdam loco habent, cum tamen inferno ipso deterior, & mari sit periculosior: visum miseris hisce mulieribus quæ se forma Iunones & Veneres putant antecellere, quæ se instar reginarum vestiunt & adornant: quæ fragilem hanc pulchritudinẽ corporis tanti faciunt, & præ cæcitate videre nequeunt, eam non nisi florem esse qui mane pascatur, meridie flaccescat, ac vesperi emoriatur: ac non nisi quandam picturam, quæ ad minimum contactum corrumpatur, deleatur, & minima aduersitate & morbo inquinetur. Aperi igitur oculos miseris hisce dæmoniacis, & aures surdis & obstinatis peccatoribus, inque scelerum profundo ac voragine defixis. Redde loquelã mutis, solue linguę vinculum miseris pœnitentibus, vt in confessione libere, ac sine vllo impedimẽto loqui possint: nobisque gratiam concede, vt mirabilia tua semper in hoc mundo deprædicemus, teque in gloria facie ad faciem contemplemur. Amen.

FERIA II. POST DOMINICAM III. QVADRAgesimæ.

Partitio.

I. *Quod iudicia verenda: non quærenda.*
II. *De verbis illis: Fac & hic in patria.*
III. *De miraculis ex donis gratis datis.*
IV. *De miraculis gratum facientibus.*

Quanta audiuimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua. Luc. 4.

FIGVRA.

Gen. 34. TAm variis tamque grauibus Ioseph, Iacobi patriarchæ dilectum, casibus fuit impetitus vt quamdiu in patria sua Chanaan vixit, & in domo paterna commoratus est, semper inglorius, semper in tristitia, sine vllo honore vixerit, ac nulla vnquam lætiori fortuna fuerit recreatus. Gregibus seruādis quotidie operam dabat, vitam plebeiā ac mechanicam agebat, à fratribus dein venundatus fuit. Verum vbi cœlum mutauit, & in Ægypti regionē deuenit, summo honore affectus, ab omnibus adoratus, ac primus à rege fuit constitutus. Repræsentari mihi Iosephi huius casibus & Saluatoris nostri casus videntur: quamdiu enim in Bethlehem, in qua natus est, substitit, contemptus & inglorius vixit, ac fabri filius semper est vocitatus: verum vbi alio commigrauit, aliosque terminos ingressus est: honores diuinos consecutus est, ac Prophetæ alicuius eximii loco habitus. Hoc ipsum porro euidenter in Euangelio hodierno demonstratur, quod per duas illas priores historias non parū illustrabitur: vbi legimus: *Nemo Propheta acceptus est in patria sua.* Quod Luc. 4. antequam latius deducamus, Spiritum sanctum inuocemus: Deiparamque salutatione Angelica salutemus.

AVE MARIA.

Timantis ars & apophthegma. Ferunt egregium & nobilem illum pictorem Timantem, Auditores, cum Iphigeniæ Agamemnonis regis filiæ immolationem ac funebrem sacrificii pompam in tabula vellet depingere, & iam omnium astantium gemitibus suspiriis, lacrymis excellenti artificio expressis ad patris luctum exprimendum sese accingeret, velum paternis oculis obduxisse, eumque obnubilasse; dicebat enim, dolores & luctus, quos talem patrem eo loci habere par erat, coloribus minime posse adumbrari. Hodierna mihi die idem de profunda & inaccessa diuinorum iudiciorum abysso dicere posse videor, nimirum satius esse, honesto eam silentio coopertam vobis exprimere, quam temerario & audaci conatu eandem dicendo explicare conari. Atque in frontispicio propitiatorii Mosaici expressum id videre videor.

Ita namque id efformatum erat, vt vtrinq; Cherubin constituti, latus Propitiatorii tegerent, expandētes alas, & operientes oraculū, seque mutuo, versis propitiatorium vultibus respicerent. O diuinum & arcanum repositorium! simile te propitiatorio huic esse pronuntiabo: quo enim te homines & Angeli considerant & prospiciunt attentius, eo te abscondis amplius, & ab eorum oculis & mēribus te longius subtrahis. Exod. 25.

Vidit olim S. Ioannes in Apocalypsi in dextera sedentis super thronum librum scriptum intus & foris signatum sigillis septem, quem nemo neq; in cælo, neque in terra, neque subtus terram aperire, aut respicere poterat. Non erraturū me putem, si per librū hunc ita diligenter signatum, magnum illum diuinorum secretorum librum denotari dixerim, librum inquam interius characteribus prædestinationis, & exterius paragraphis prouidentiæ exaratum, tot mirabilium claustris vndique communitum, vt nullus vnquam homo vel Angelus ea referre potuerit, aut quæ scripta sunt perlegere. Exclamem igitur vere, *O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius!* Apoc. 5. Rom. 11.

Hic est nempe rubus ille ardens, de quo in Exo. ardens inquam iustitia, & misericordia, verum spinosus difficultatibus. Non desunt hic nobis figuræ Auditores, quibus demonstremus Oceanum hunc innauigabilē, & diuinitatis hoc arcanū aditu non posse, de quo scri- Exod. 3.

1. Reg. 22. scriptum est: *Posuit tenebras latibulum suum.* Quo enim perfectius id ex intellectus nostri specula nos contemplari putamus, eo sese profundius in obscuris mirabilium tenebris, & cauernis occultat.

Fluxus & refluxus diuinorū iudiciorum. Ezech. 45. Hic reperire est, Auditores, quadraturam illam circuli, hîc transitus maris rubri manifestatur, hîc fluuius ille est, de quo Ezechiel locutus est qui quo profundius indagatur & penetratur, quo etiam maius naufragii periculum ostendit. Tu porro Philosophe, qui influxuum naturalium causas vix capis, quomodo iudiciorum Dei, quæ influxus quidam omnino occulti & penitus supernaturales dici queunt, abyssum comprehendes? Difficile tibi foret, fluxum & refluxum illum, qui quotidie in mari reciprocatur intelligere, quomodo autem magnū illum prædestinationis fluxum, & reprobationis refluxum, in vasto illo diuinæ voluntatis Oceano percipias? Tu quoq; medice, de occulta quadam ægritudine, morboque intestino diiudicare non posses, nisi visis prius accidentibus, quæ illum consequi solent. nec tu Astrologe de futuris, nisi ex astrorum aspectu siderumq; motu & agitatione, iudicium ferre: nec tu maiestatis diuinæ scrutator, de occultis eius iudiciis quidquam, nisi per coniecturas aliquas externas asserere. Nemo namq; scit: *Odio an amore dignus sit.*

De diuinis iudiciis nō nisi cōiectu rando iudicare fas est. Eccles. 9.

Hominū curiositas. Ea tamen humanorum ingeniorum curiositas est, vt inter huiusce maris syrtes semper nauigare, semper circa has voragines & abyssos natitare gestiat: eaq; hominum temeritas, vt in diuinæ maiestatis, & iudiciorum eius atria sese impudenter semper ingerere non erubescat. Quænam vero audacia est, ne dicam temeritas, quærere, cur hoc Deus fecerit, illud vero facere neglexerit? cur hunc Turcas inter & Mahometanos, omnium Sacramentorum vsu destitutum, nasci voluerit, illum vero inter Christianos, & per Baptismum in filium DEI adoptatum? quare hunc puerum ab ipsis incunabulis intermori sinat, illum vero senē, decrepitum ac decoctum, centesimum annum attingere permittat? Vnde contingat, hunc adeo sublimi, & prope diuino esse ingenio, illū vero stupido ac obtuso? At quænam stultitia est, ne dicam insania, etiam vlterius progredi, & illas Dei ab æterno præordinationes indagare, quin & dicere. Cur hic prædestinatus sit a Deo, non autem ille? Cur Deus Iacob elegerit, Esau autem odio habuerit? Cur Petri fuerit misertus, Iudæ non item? Quid cum mouerit, vt magis Adamum, eiusq; posteritatē ad pœnitentiam admittat, & in gratiam recipiat, quam Luciferum & angelos eius? Quid illum induxerit; vt Moysem seruaret, & Pharaonem perderet? cur potius in Iudæa quā in Chaldæa nasci voluerit? cur hîc miracula faciat, non vero alibi? O stultas temeritates, & temerarias curiositates!

II. Est hîc nimirū Labyrinthus, in quo Pharisæi hodie errantes euagantur, cum Christum accedentes hanc ab eo quæstionem petunt: *quanta audiuimus facta in Capharnaum,* terra scilicet aliena, *fac & hic in patria tua,* Nazareth. De hac igitur re hodierna die loquendum est, hoc vnum tamē semper ob oculos habendo, ne incaute in abyssos illas curiosius indagando, illabamur.

Duo gratiarū sunt genera, quas Deus omnibus vniuersim hominib. nō æqualiter communicat. Porro antequam vastum hoc mare nauigare incipiam, velim recordemini, Auditores, duo gratiarum esse genera: quarum primæ gratiæ gratis datæ appellari cōsueuere, vt sunt miraculorum & prodigiorum patratio, donum linguarum, scripturæ interpretatio, aliæ vero gratiæ gratum facientes. Sunt illæ bonis iuxta ac improbis communes; hæ vero tantum bonis: Deus autem tam has, q̄ illas non omnibus æquali sorte, nec omni tempore, nec vbiq; communicat: verum vti illi visum fuerit, & quando, & quib. voluerit: *spiritus enim vbi vult spirat.* Ioan. 3.

Non iidē vbiq; cœlorū sunt influxus. Nouistis, credo, Philosophi, non eosdem vbique terrarum influxus cœlo descendere. In Oriente namq; cœlo influente margaritæ & gemmæ nascuntur: in Occidente metalla, Arabia Phœnicem, Aquilam Barbaria, Crocodilum Ægyptus, Africa leones producit. Non ignorat etiam peritus agricola, non eandem in omnibus agris sementem crescere, sed

Hic segetes, illic veniunt felicius vuæ.

Ad eundem etiam modum, magnus na-

turæ opifex, & moderator Deus, qui semper & vbique liberrime operatur, quique nihil aliqua coactus necessitate facit, gratiarum suarum imbrem & benedictionum influxũ, non vbiuis, at vbi visum fuerit, facit descendere. *Quanta audiuimus facta in Capharnaũ.* Quot obsecro, miracula in lege naturæ Deus fieri permisit, quæ modo exoleuerunt? Vidistis Patriarchæ fumantem Sodomam, & æstuantem Gomorrham; vidistis vehementem illum diluuij impetum, aquarumque furias in terram sæuientes: nos modo minime videmus. *Quanta audiuimus facta?* quanta audiuimus in lege Mosaica? vidistis Prophetæ tot prodigia in Ægypto & campo Taneos: tot portenta in mari rubro; tot miracula in deserto: nihil horũ omnium vidisse nos meminimus. Quin etiam videmus hic magnum illum *[illegible]* Christum, qui tot in Capharnaum, ac per totam Galilæam miracula patrauit, in Nazareth patria nullum omnino patrare. Hic nempe mare hic abyssi sunt diuinorum secretorũ; quamobrem Domine, *Reuela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua.*

Gen. 19.
Gen. 7.
Psal. 118.

Circumscripta limitataque est.

Cur obsecro Domine tam parcus es in miraculis patrandis? cur non in Patria tua aliqua facis? anne abbreuiatæ sunt manus tuæ, anne potentia tua, an miraculorum fos ille exaruit? Docent me scholæ Aristotelicæ Domine, *idem manens idem; semper idem operari*: & tamen cum tu idem sis, qui hactenus fueris; eadem tua potentia & vis, quæ olim, de quo dicitur, *Tu autem idem ipse es & anni tui non deficient.* cur hic miracula patras? & illa in patria non ostendis?

Psal. 101.

Forsitan, quod potissima Nazarenorum pars, gentium superstitionibus teneretur; miracula vero fieri non possint, vbi ipsa deest fides? & sane præter potestatem & virtutem effectiuam, quam Deus Prophetæ aut alteri cuiquam ad patranda mira[cu]la cõfert, fides eorum ob quos vel apud quos fiunt, imprimis necessaria est. Quin etiam Dominus quotiescunq. miraculum aliquod in vita patrare voluit fidẽ ante requisiuit prius enim quam dæmoniacum curaret patri illius dixit: *Si potes credere omnia possibilia sunt credenti.* filiæ archisynagogi à mortuis excitaturus ait: *Noli timere, crede tantum, & salua erit.* An non idem Marthæ dixit cum fratrem eius ad vitam reuocare decreuerat: *Si credideris, videbis gloriam Dei*; An non Chananæa per fidem suam fieri in se miraculum censit, *O mulier magna est fides tua.* Vbicunque igitur miracula, ibidem & fides: miracula siquidem fiunt vbi fides est; & fides, vbi miracula.

Fides requiritur ad miracula.
Marc. 6.
Luc. 8.
Ioan. 8.
Matt. 15.

III.
Miracula in sola Catholica Ecclesia, & non apud hæreticos inuenienda sunt.

Nolite igitur amplius mirari, hæretici, si quanta audiuimus facta in Capharnaum, non fiant in patria vestra. Si miracula, quæ quotidie in Ecclesia nostra videmus, in nostra Nazareth, in synagoga vestra, in vestris mapalibus, quæ præter conuenticula impietatum & pestilentiæ nihil sunt aliud, non fiant; deest nempe vobis fides. Voluit etiam Herodes, si modo meministis, à Christo miraculum videre, sed quia fide caruit, ideo & miraculo. Sæpius quoque Pharisæi Domino dixerant: *Volumus à te signum videre*, verum quod fidem non haberent, miraculum quoque non habuere. Progrediamur & vlterius. Si falsi illi prophetæ Baalim ad rauim vsque miracula à Deo suo postulantes exauditi non fuere: nec vos ô falsi Satanæ prophetæ, & incredulitatis ministri, aliquando à Deo miraculum obtinebitis: proinde nolite dicere: *quanta audiuimus facta in Capharnaum* in primitiua scil. Eccl. *fac & hic in patria tua*. eadem in nostra fiant Ecclesia. Nunquam flumina Syriæ miraculo aliquo Naaman à lepra mundare potuere; at solum flumina Iudææ, in qua verus Propheta Helisæus commorabatur: ita quidquid in vestra Syria & Ægypto fit, virtutis est expers; vnica Cathol ca est Ecclesia, vbi Iesus Christus, noster Helisæus residet, in qua miracula patrantur.

Matt. 27.
Matt. 12.
3. Reg. 19.

Christus in patria sua miracula non patrauit, quod nullus Propheta acceptus est in patria.

Verum quid te Domine præterea impedit, quo minus in patria miracula edas? Audiant curiosi rerum inquisitores, responsum ipse dabit, & simul rationem reddet: *quia nemo Propheta acceptus est in patria sua.* Sciebat scilicet forte, vt Nazaræi miracula in deteriorem partem interpretarentur, ne tanti, quanti oporteret, ea facerent, deinde quod nullus vnquam apud ciues suos honorem aut nomen esset consecutus, aut

Prophe-

Prophetæ nomine appellatus. Sanè ipsa patria semper despexit, quos alieni & exteri sublimarũt. Ioseph à fratrib. diuenditus est, & Ægyptus eum ad summos honores euexit, Moyses à matre fiscellæ scirpiæ imposi- tus in profluentem deiicitur; & ab aliena, Pharaonis scilicet filia, adoptatus educatur: irridetur à sorore, à suis persecutionem passus est, quin & parum abfuit, quin lapidibus obrueretur; at summo apud Reges & Principes Ægypti honore afficitur. Dauid à fratribus despicitur, à Nabal ciue suo contumelias & iniurias patitur, & interea Israelitides & virgines Ierosolymitanæ decem illum hominum millibus anteponunt. Daniel & Mardochæus, quos non honores in patria aliena consecuti sunt? Heliam Israelitæ prosequuntur: Helisæus a pueris subsannatur, & vterque apud exteros magni æstimatur. Hinc quoque factum est, vt nullum Christus in patria sua miraculum edere voluerit.

Gen. 40. Exod. 2. Num. 12. Exod. 17. 1. Reg. 17. 25. Dan. 5. Esth. 7. 3. Reg. 17. 4. Reg. 2.

Christus in patria non edit miracula, ne personarum videretur acceptor.

Tertia ratio forsitan hæc sit. Volebat ostendere non sese personarum acceptorem esse, in patria nimirùm, & non in aliis Iudææ ciuitatibus, miracula operando. Hinc meritò de ea re Petrus Apostolus. *In veritate comperi, quia non est personarum acceptator Deus.* idipsum quoque & Herodiani affirmarunt, dicentes: *Magister scimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo, non enim respicis personam hominum.* O egregiam & diuinam sententiam! ô præclaram orationem, abesset modo hypocrisis! Idem etiam Iob Propheta ait, licet multo apertius: *DEVS non accipit personas Principum*; eodem vultu pauperum respicit tabernas, Regumque turres, ac superba palatia. His quoque & similibus verbis sanctus ille & laudabilis rex Iosaphat, Iudices suos & regni præsides allocutus est: *Non est apud DEVM nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munerum*: ad cuius sinceritatem & integritatem vos, ô Iudices, velim respicere, & suum cuique ius tribuere, nolite munerib. & largitionibus corrumpi, sed æquali omnib. lance iustitiam administretis.

Act. 10. Matt. 22. Iob. 31. 2. Par. 19.

Definite igitur temerarii & importuni diuinorum iudiciorum indagatores, contumeliosas hasce quæstiones proponere: Cur facit hoc Deus, & non illud? cur hunc fauore, illum odio prosequitur? neque enim personarum acceptor est: noluit ideo patriam respicere, ne hæc de eo haberi posset suspicio. Si dicatis hunc ab eo saluari, & illum reprobari; scio fieri quidem posse: verũ non ideo culpandus est, quod vel in beneuolentiam, vel seueritatem nimium propẽdeat; succurrit ecce æquali voluntate pauperculæ viduæ Sareptanæ, & simul Naaman Syro Principi: denique tam facile respicit pauperes, quam diuites: quare si eum personarum acceptorem dicitis, iniuriam ei facitis. Verum & alias horum verborum expositiones proferamus: *Domine, quanta audiuimus facta in Capharnaum fac & hic in patria tua.* Toties namque grauiter olim peccatores illos obfirmatos puniuisti, cur non similiter hic in patria, in Ecclesia, tempore legis Euangelicæ agis? Quomodo olim gulosos puniuisse audiuimus, quanta audiuimus ingluuiem à te flagella sustinuisse; ob vnius pomi morsum Adamum paradiso exegisti, propter pulmentum & lentis edulium Esau reiecisti: diuitem illum epulonem propter ingluuiem ad inferos deturbasti: Baltassarum regem comessantem interemisti. O iustitiam, ô prodigia! Cur non & modo eadem hic in patria, nostris temporibus, in Ecclesia tua, in hac vrbe Parisiensi, in gulosos istos carniuoros, Epicureos, comedones, lurcones, & Quadragesimæ transgressores supplicia intentas.

3. Reg. 18. 4. Reg. 18.

Punitiones in gulosos. Gen. 3. Gen. 25. Luc. 16. Dan. 5.

Quanta vero ô Deus mirabilium opifex, audiuimus facta aduersus tot falsos Prophetas & præsertim aduersus illos quadringentos, quos igne cœlitus ad Eliæ postulationem misso consumpsisti? adeo senere olim prophanos illos Esau castigasti: perfidis Cain tam horrendam maledictionem imprecatus es: persecutores iustorũ Pharaones mari rubro inuoluisti: impias & fornicatrices Iesabeles à canibus lacerari passus es: ducentas iã inde à temporibus D. Augustini hæreses contriuisti; grauiter, licet merito, hæresiarchas omnes hactenus puniuisti &, imprimis Arium, Lutherum, Caluinũ

3. Reg. 18. Gen. 27. Gen. 4. Exod. 14. 4. Reg. 9.

Punitiones in hæreticos.

 alios-

alios que innumeros; *fac & ea similiter in patria tua*, nostris scilicet temporibus, castiga quicquid adhuc hæreseon superest, corrige Nouatores illos aut potius deformatores Euangelii; castiga exemplariter, prodigiose, & iuste falsos illos ministros nisi resipiscant. Reuertamur igitur Capharnaum, atque iterum reperamus: *Quanta audiuimus facta in Capharnaum?* Cum omnes vrbis huius angulos & plateas penitus intueor, Synagogam Iudæorum in ea videre videor, in qua videlicet Christus Iesus tot miracula operatur: ac in Nazareth patria Iesu Christi, Ecclesiam Euangelicam intueri: quam vtrāq; si diligentius inspiciamus, merito præ stupore & admiratione dicere poterimus: Quanta Deus bone in perfida illa Synagoga operatus es miracula, fac & nonnulla modo in Ecclesia tua; fuisti adeo liberalis in Capharnaum, & modo adeo parcus es in Nazareth. Quid vetat & alium hinc cōceptum elicere? an non per hanc Capharnaum primitiua Ecclesia designari posset? de qua merito dicere poterimus: *Quanta audiuimus facta in Capharnaum?* in ea namque miracula plurima patrata sunt. Sanctus nempe Spiritus visibiliter cœlo delapsus est, Apostoli diuersis linguis loquebantur, mortui ad minimum iubentis nutum ad vitam redibant, gentes recenter ad fidem Christi conuertebantur, ac mundus denique prodigiis & mirabilibus operationibus abundabat.

Capharnaum Synagogam denotat.

Miracula cur tam multa in primitiua Ecclesia?

Hæc porro omnia ad Ecclesiæ fabricam, & progressum, fideique augmentum erant necessaria: planta hæc, quoniam adhuc fragilis & tenera erat, visibili Spiritus sancti præsentia auxilioque erat fulcienda & confirmanda, nouoque miraculorum imbre riganda. Nondum abundabat oleum & lumen in magna illa lampade, non vsq; adeo late sese extendebat: quamobrem Spiritum sanctum visibili forma descendere fuit necesse, vt fidei oleum adaugeret flammamque charitatis accenderet. Ecce vobis egregiam huiusce rei figuram. Magnus Propheta Elisæus in domo pauperculæ viduæ Sunamitidis, quæ non nisi parum olei habebat, in immensum idipsum facit excrescere.

Cur Spiritus S. visibiliter in primitiuā Ecclesiam descenderit.

4. *Reg.* 4.

Gerebat hæc paupercula, Ecclesiæ primitiuæ typum, quæ visibili sponsi sui præsentia quodammodo viduata, parum olei, id est fidei, (quæ per oleum in parabola decem Virginibus denotatur) habebat; ad quam cum Spiritus sanctus visibiliter, velut alter Elisæus descendisset, oleum eius aduentu in immensum excreuit. Apposite sane. Nam quemadmodum viduæ huic Sunamitidi sufficientia vasa non erant, ad oleum, quod Elisæus ad eam diuertens fecit excrescere, excipiendum, adeo vt necesse habuerit eadem mutuo a vicinis petere: sic & ipsa Iudæa non satis fidelium, veluti vasorum, domi suæ habebat, cum ad illam Spiritus sanctus descenderet, vt fidei oleum exciperet: ita vt necesse fuerit a gentibus eadem mutuo petere. Hinc; *Ecce conuertimur ad gentes*, dicebant olim Apostoli: perinde ac si diceretur: Desunt tibi, ô Iudæa, vasa, quibus fidei oleum excipias: adeo namque illa multiplicatur & augetur, vt alia inter gentes vasa quærere necesse sit; de quibus dictum est: *In omnem terram exiuit sonus eorum*. O vere admirandum oleum, ô fidem, ô vasa! Ecce porro & aliam figuram pene eandem. Elias ad viduam pauperculam in Sarepta Sidoniorum commorantem cum diuertisset, quæ parum farinæ habebat, eandem statim auxit & in immensum fecit excrescere; *Et ex illa die, hydria farinæ non defecit, & lecythus olei non est imminutus.* Elias hic vmbra Spiritus sancti fuit, qui cum ad primitiuam Ecclesiam veniret, quæ nonnisi parum farinæ, id est parum fidei, habebat, eandem auxit & amplificauit.

Act. 13.

Psalm. 18

3. *Reg.* 17.

Quanta audiuimus? quot igitur miracula in hac Capharnaum Ecclesiæ primæ vidimus? Quater scilicet Spiritus sanctus, & quidem visibiliter descendit, primo in baptismo Christi, deinde in Transfiguratione, tertio ipso sacro Pentecostes die, Apostolis sese insinuans: postremo vero per ipsa quæ quotidie fiebāt miracula, Christus quidem ambular super aquas, mortuos ad vitā reuocat, tēpestatibus imperat, dæmones fugat, Solis in passione deliquium causatur ac terram moriens facit tremere. Nam queadmodum

Spiritus S. quatuor vicibus in primitiuā Ecclesiam descendit

Ioan. 1.

Matt. 17.

Act. 2.

Iudic. 16.

dum olim Samson moriens omnia concussit, ac Philistæorum cœnaculum deiecit, cœnantesque ruinæ inuoluit: ita quoque Samson noster, Christus, moriens terram concussit, vt mundum vniuersum ruinæ quodammodo inuoluere videretur.

Miracula quæ per S. Petrum Deus præstitit. a Act. 3. b Act. 5. c Act. 13. d 9 e.

Quanta porro & qualia miracula ipsi fecère Apostoli? *Quanta audiuimus*. Princeps Apostolorum Petrus vnico verbo a claudum ab vtero matris facit ambulare. quin & b vmbra eius venientis ægros obūbrans morbos depellit, c Angelicum carcere educunt: catenæ & vincula instar stupæ in manibus eius franguntur: d paralyticum in Lydda sanitati restituit, ac Thabitham in Ioppe ad vitã resuscitat. O res vere admirandas! Sanctus vero Apost. Paulus lõge maiora adhuc patrat: ad tertium vsq; cælum sublimis e rapitur: carceri f miraculose eripit: claudo ab vtero g Lystris pedimiosum restituit: Pythonissã spiritu maligno h liberat: Eutychum i iuuenem ad vitam reuocat: naues in mari k Cretico naufragio eripit: viperam l in Melita insula edomat. An non hæc vere dici possunt miracula? & tamen duorum Apostolorum tantum sunt miracula: alia enim quis dicendo explicare queat? Atque omnia illa in primitiua & nouitia Ecclesia contigerunt, hodie vero in nostra Nazareth paucissima fiunt huiusmodi: cum nimirum iam fides vbique terrarum disseminata sit, & radices per omnes orbis angulos egerit.

e 2. Cor. 12. f Act. 16. g Act. 14. h Act. 16. i Act. 26. k Act. 27. l Act. 28.

Etiamnũ hodie in Ecclesia fiunt miracula.

Sed ne quid nimis. Quid? Diceréne auderetis hodierna die nulla in Eccles. miracula fieri? O modicæ fidei! ô stulti & tardi ad credendũ! aperite modo oculos ac circũspicite, & videbitis omnia miraculis tam intra quam extra Ecclesiam esse plenissima. An non cœlorum illi motus, libratio illa terræ in medio aeris, ventorum impetus, fluxus ac refluxus maris, fulminum iacula, tonitruum fragores, vera nobis esse miracula vidẽtur? Nequaquã, dicetis; hęc enim motu quæq; suo secũdum naturæ ordinem, iuxta occultam naturalium causarum directionem voluuntur. Verum peto num certa illa directio, impetus ille ordinatus, & ordo, citra miraculum fieri queant? Iam quod à quinq; annorum millibus hæc ita perdurauerint: quod elemẽta perpetuum inter se bellum gesserint, & nihilominus firma adhuc & indissoluta consistant, quod cœlestes illi orbes, cœlorumq; ordines semper voluantur, & tam diu voluti sint, idq; citra vllum defatigationis periculum: an non omne miraculum videtur excedere? Sed vt ait August. *quia solita sunt mira non sunt*. Hæc quidem extra Ecclesiam; at intra Ecclesiam inferiora videbimus. Hic s. mortuos ad vitam peccatores inquam, reuocari videbitis: hic ignem cœlo videbitis descendere, gratiam scilicet: quæ ignis quidam supernaturalis est: hic mille miracula in vnico Ven. Eucharistiæ Sacramento contingere. Sed diutius quam par erat, in domo viduæ huius Sareptanæ hæsimus, ad Naaman Syri palatium iam diuertamus: ac de gratiis gratum facientibus aliquid dicamus.

August. tr. 24. in Ioã.

Miracula quæ quotidie in Ecclesia fiunt.

Audiuisti iam ante ô rerum curiose, cur & quonam modo Deus huic prophetiæ donum, illi vero scientiæ elargiatur: cur miracula faciat in Capharnaum, & non in patria Nazareth. Vidua illa Sareptana hæc omnia ad oculum ostendit: ac princeps Apostolorum iam ante confirmauit dicens, *In veritate comperi, quia non est personarum acceptator Deus*. Alia iã & multo difficilior restat quæstio: Cur hunc nimirum Deus saluet, & illum reprobet? Cur Christianis me parentib. nasci permittat, qui me in fide doceant & instituant, salutisq; meæ rationem habeant; alium vero quempiam inter Saracenos, qui Baptismi proinde Sacramento non tingatur, extra fidem viuat, ac sine confessione tandem moriatur? Hic profunda & pene impenetrabilis prædestinationis abyssus est: quamobrẽ, ne forte naufragium hic faciam, mare hoc nolim ingredi: verum Naamani huius tantum exemplo ostendam, hominem quacũq; demũ orbis parte nascatur, siue inter Scythicos, Sarmaticosque Getas, siue inter Antropophagos, Gelonos & Barbaros; si damnationem eum incurrere cõtigerit, non Deo, sed sibi ipsi propriæq; nequitiæ asscribere debere. ô bonitas incomparabilis! Et sane verissimum est, nullam in mũdo creaturam existere, quocumque etiam loco

Act. 10.

In quacũque orbis parte quis nascatur

sibi ipsi dã natìonem imputet. loco nascatur, cui sufficientem ad salutem gratiam Deus si modo debite ea vti velit, non elargiatur.

Habetis Christiani fidem, Iudæi legem, vos vero gentiles saltem lumen & instinctum illum naturæ quibus omnibus si vnusquisque vestrum in suo genere debite ac rite vti velit, non est dubitandum, quin Deus, quod ad salutem vestram deesse videbatur abunde sit collaturus & suppleturus, *Signatum est enim super nos lumen vultus tui Domine*: lumen, inquam, fidei super vos, Christiani: lumen legis super vos, Iudæi: ac lumen naturæ super vos, Saraceni.

Exod. 14. *Psal.* 4. Peregrinemini mecum nonnihil, Auditores, ac in Ægyptum descendite: & videbitis in exitu Israel de Ægypto, nube ignea populum ad terram vsque promissionis deduci: quam reuera nihil esse aliud dixero, quam fidem, quæ cum per se obscura sit, & tamen certissima, nos peccato originali egressos, ad beatitudinem æternam deducit? Properemus deinde ad extremos Orientis

Matth. 2. terminos, ac tres Magos stellæ ductu regnis egredi, atq; in Iudæam, Christum adoraturos, descendere contemplabimini. *& stella antecedebat eos*. quid per hoc astrum designari putatis? aliud nihil quam fidem ipsam, aut lumen aliquod naturale, si ita mauultis.

4. Reg. 22. Transeamus inde ad limites regni Israel, & videbitis Iosiam Regé libro legis Domini lecto vitam in melius commutantem. An non igitur lex ipsa, ô Iudæi ad salutem sufficit? Vultis iam aliqd de lumine naturæ delibatum audire? Syriam petamus ac domum Naamã Principis ingrediamur: in qua pauperculam Israelitidé captiuam reperiemus, quæ herum suum incitet, impellat adhortetur assidue, vt terrâ idolorum cultrice desertâ, in Iudæam secedat; vbi manu Helizæi,

4. Reg. 2. Prophetæ à lepra mundari posset: *Vtinam*, aiebat *fuisset Dominus meus Naaman ad Prophetam qui est in Samaria: profecto curasset eum à lepra quam habet*. Quænam tu es ô captiua & serua? quamnam pesonam sustines? videris optime mihi lumen naturæ internum exprimere, quod à paganismo in captiuitatem redactum, animas lepra gentilitatis infectas semper exstimulat, & animat, vt Syria gentilitatis relicta in Ecclesiæ Samariam se recipiant, vbi Naamanes Iordanem Baptismi intrantes, in eoque se lauantes, a lepra spirituali emundantur. Nulla igitur ratio subest Domine, vt tibi quis improperet, aut iniquum te in creaturas asserat, cum omnib. in quacunque demum orbis parte degant, & commorentur, quidquid ad salutem necessarium est, abunde & cumulatissime subministres: *ita vt sint*, prout Paul. Apostolus ait, *inexcusabiles*. Certe Gentiles & ethnici si minus ad salutem peruenitis, vobis ipsis adscribite, excusari enim non potestis: habuistis namque facem illam naturalem, cuius ope & auxilio Deum in creaturis agnoscere potestis. Quamobrem æquo animo perferte si condemnemini, & conqueri desinite, sortemque vestram deplorate: Tu vero diuinorum iudiciorum quæsitor & perscrutator, amplius dicere noli, creaturas quæ in perditionem ruunt, à Deo perdi. Videte namque Angelos *a* in Sodoma, Mosem *b* in Ægypto, *a Gen* 19. Danielem *c* in Babylone, Eliam *d* in Sarepta, Elisæum *e* in Sunam, Ionam *f* in Niniue, Christum *g* in Samaria versantem, Apostolos denique per omnes mundi angulos dispersos, vt animas ad salutem conuertant, inque viam veritatis reuocent errantes, venire autem detrectantes quodammodo cogant, & exstimulent. Anne igitur Deus perditionis nostræ auctor est? & non potius nos ipsi? ipse namque *vult omnes homines saluos fieri*.

b Exod. 5. *c Daniel.* 5. *d* 3. *Reg.* 17. *e* 4. *Reg.* 4. *f Ion.* 4. *g Ioan.* 4

Et sane tu es Domine qui Paradisi cœlestis portas reseras, totus vt mundus omnesque omnino mortales eas subeant: tu qui in crucis medio mori voluisti, vt infernales ianuas confringeres, aut potius obserares, atque ita ne damnaremur impedires, tu es scilicet Domine & non alius, qui fecisti omnia quæ audiuimus: qui tot miracula in Iudæorum synagoga, tot prodigia in nouitia Ecclesia patrasti, & quotidie adhuc patras, verum vbi, quando, & quomodo tibi visum fuerit. Tu qui gratiarum tuarum dona sine vllo personarum respectu elargiris: omnibusque hominibus sufficientia ad salutem media sine vllo discrimine distribuis.

Quæ-

Matth. 18. Quænam igitur Domine dementia, aut potius temeritas, est, actiones tuas examinare, iudicia inquirere & perscrutari: iustitias denique tuas velle coarguere. *Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum*: vt nihil quod opponatur queat reperiri. Quot deinde Domine nobis gratias, quot ad salutem media contulisti? Baptismum scilicet, fidem, & legem; tot Sacramenta & diuina mysteria, tot dona supernaturalia: adhæc sanctam crucem, sanguinem, mortem, ac merita denique tua. Hanc igitur nobis gratiam, benignissime Iesu concede, vt gratia tua non abutentes sed ad salutem vtentes, te in hac vita colere & in altera laudare mereamur. Amen.

FERIA III. POST DOMIN. III. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

I. De vtilitate admonitionum.
II. De correctione fraterna.
III. De excommunicatione.

Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum. Matth. 18.

FIGVRA.

Exod. 23. PRÆCEPIT olim in veteri lege Deus, vt quotiescunque quis in bouem aut asinum errantem, aut in quodcunque proximi animal per agros vagabundum incidisset, quamprimum ad possessorem reduceret, ne quid ei detrimenti contingeret, neve periculum aliquod aut detrimentum incurreret. Nec id quidem frustra; verum vt præceptum quod in Euangelio nostro continetur, eidem congruere ostenderetur. Idipsum n. hodie idem Dominus in Euangelio præcipit, præcipit, inquam, vt quotiescunque fratrem nostrum, & proximum qui per animalia illa exprimitur p vitiorū deuia errantē, à virtutis via declinantē, & à Dei mādatis deflectentē viderimus, eiusdem saluti sedulo inuigilemus, fraternaq; eum correptione corripiam⁹: cumq; diligētissime ferrantes, ad possessorem, i. e. ad Deum, Regem eius ac Dominum, reducamus. Ecce paucis omnem pene Euangelii hodierni seriem & cōtextum. Vt porro aliquid super his, quod ad vestram vtilitatem, & ad maiorem Dei gloriam cedat constituamus, ad Spiritum Paracletum confugiamus, proq; eius gratia obtinenda virginem matrem salutemus, dicentes suppliciter:

AVE MARIA.

Rogatus olim ab amico Philosophus Plato, quodnam ei gratum & acceptum obsequium præstari posset, respondit: Si quicquid in me vitiosum & indecens videris, liberrime arguas & reprehendas. Christiana vere ea sententia: & næ ille mihi Christiano indignus nomine, ac fide destitutus videtur, qui reprehendentem vitia reprehendit, & castigantem defectus amice non amplectitur. Nam quemadmodum pictorum ille Deus Appelles omnium oculis expositum volebat, quicquid pingeret, vt omnes transeuntes libere si quos reperissent defectus, aperirent: ita quoque homines, at præsertim Christianos, agere par est, vt ab omnibus omnino hominibus, vitam actionesque omnes inspici velint & diiudicari. Platonis Apophth. Appelles sua ab omnibus inspici & iudicari volebat.

Liuius Drusus eques Rom. cum propria virtute meritisq; in rempubl. singularibus, Tribunus plebis factus, palatium ædesque in ea ibas iuxta Capitolium construere vellet, & architectus eo se articulo illas cōstructurum spōderet, vt omnium oculis clausæ forent, nullisque conspectui paterent, ait: Quin potius si qua arte potes, ita easdem construe, vt quicquid intus agatur, totius populi oculis expositū pateat: cupio enim actiones meas in propatulo esse, vt a populo Rom. inspici & iudicari queant. Vell. 'ius Pater. l. 2. Voluit Liuius Drusus domū suam omnium oculis patere.

Dicitur Alexander Macedonum Rex ob id tantum dicitur) à familia & domo seruum ablegasse quod duodecim, quibus cum eo commoratus erat annis, nullum in rege vitium aut defectum quem reprehenderet, deprehendisset. Hinc discant Principes omnes illos adulatores; & aulicos parasitos eliminare qui tot lustris in palatiis degentes, Alexāder seruum repellit qui duodecim apud eū an nis fuerat

genres.

commoratus, ac numquam eius mores reprehendisset. gentes, semperque eorum lateri abhærentes, nihil vnquam audent vel volunt reprehendere, sed eorum vitiis condescendentes, peccantibus applaudunt, & profundum quodammodo soporem inducunt. Non erat eiusdem cum hoc Alexandro conditionis Herodes Antipas: non tulit enim vocem illam clamantis in deserto, Ioannem dico Baptistam, qui eum de adulterio coarguebat, dicens: *Non licet tibi Rex habere vxorem fratris tui:* hoc naturæ legibus repugnat humanis: præter rationem est, Dei præceptis aduersatur: incestuosum est: sed nefandus sicarius diuinam hominis vocem gladio violentes interrupit. *Marc. 6.*

2. Reg. 12. Exempla eorũ qui correctionem fraternam in bonã partem interpretati sunt. *1. Reg. 3.* *4. Reg. 20.* Sapientior longe Dauid fuit, qui ad castigationem Nathan Prophetæ, nonnisi lacrymando respondit ac non nisi vnico quod inter medios singultus & fracta voce prodibat verbulo: *Peccaui.* Eadem animi æquitas in summo sacerdote Heli fuit notata, qui cum per Samuelem à Deo reprehẽderetur, aliud non respondit quam *Dominus est, quod bonũ est in oculis suis faciat.* Ezechias item Rex graui castigatione ab Isaia propheta quod thesauros legatis manifestasset, ac diuitias vana quadam iactantia ostentasset correptus, benignissime ac placido vultu respondit: *Bonus sermo Domini quem locutus es:* peccaui, castiget De⁹, ecce in flagella parat⁹ sũ.

Discite igitur miseri homunciones ac plebeii, magnorum horũ Regum exemplo fraternas correptiones in bonam partem interpretari, cum Vos frater delinquentes viderit, vosque similiter; quotiescumq; eum peccantem videritis, simili castigatione in eum animaduertere memineritis. Discite nequaquam indigne ferre sed semper placide, cum actiones vestræ excutiuntur, cum effrenati affectus puniuntur, cum delicta vestra castigantur. Discite peccantib⁹ ignoscere, ignorantes docere delinquentes corripere, ac fraternas correctiones æquo animo sustinere. Hoc namq; præcipit Deus, & hodierno Euangelio aliud non continetur: *Si peccauerit in te frater tuus vade, & corripe eum inter te & ipsum solum.* Hoc eius summa est, ac velut compendium, aliud non complectitur, quam correctiones, excommunicationes, & censuras. De vtrisque nobis hodiernam concionem instituam: ac primo de correctione, ac tum de censuris.

Primo igitur fraterna correptio insignis quidam actus religionis est, euidens pietatis signum, & verus Christianorum character: & sicut lex & religio charitatem erga omnes nos habere iubet: ita & proximum corrigere, eiusque errata reprehendere. *Vnicuique enim Deus mandauit de proximo suo:* vt sc. vnusquisque proximi curam gerat, in eiusq; commoda inuigilet. Nam quemadmodum, qui vere tutor dici & esse desiderat, præter quam quod in omnia pupillorum emolumenta debeat incumbere, prospicere etiam debet, ne quid detrimenti incurrant: ita nobis, si vel minimum religio nos tangat, omni ratione aduigilandum est, ne animabus, quæ sub tutela nostra sunt cõstitutæ, vllum detrimentũ eueniat. Vnde bene olim in Deuteronomio præcepit Deus: *Non videbis bouem fratris tui aut ouem errantem, & præteribis, sed reduces fratri tuo.* In Exodo vero aliud mandatum simile propemodum reperitur vt scilicet asinus proximi qui in foueam inciderat, educeretur: aut qui sub onere fatiscens collabascebat, subleuaretur. Quid vobis, Auditores, omnia hæc animalia denotare videntur nisi curam & sollicitudinẽ, quam erga proximum, animal scilicet rationale, nos habere par est? Atque ita hoc Ioannes Chryso. intelligere videtur, qui locum hunc interpretaturus tandẽ concludit: *si asinus collapsus subleuandus est: quanto potius tenetur homo hominem erigere, qui cecidit:* vere igitur fraterna correctio necessaria est, sine qua vita hęc mortalis difficulter admodum ducitur. *Eccl. 17.* *Deut. 32.* *Exod. 23.* *Hom. 1. ad pop. Antioch.*

Ante omnia vero mirum est, diuinum illum Platonem, qui tantum ad naturæ ductum vitam moderabatur, tanti fraternam hanc correctionem fecisse, eam mũdo adeo necessariam duxisse, reique publicæ, adeo vtilem, vt in sua quam descripsit republ. aliquem ei locum assignauerit. Primo namque libro de legibus hanc constitutionem reperio, qua iubet, vt eum qui ob aliquod delictum, improbitatemque in carcerem coniectus est, optimi quique ciuitatis ac vitæ in- *Plato li. 1. de legibus.*

tæ inculpatæ viri adeant, eique benigne ac magno cum affectu peccati turpitudinem ac delicti grauitatem ob oculos statuant, adque vitæ emendationem adhortentur. O vere egregium Platonem, & ob tam diuinas consuetudines introductas diuinum! Id vero quod Philosophus tam laudabiliter tamque diuine in suam rempub. introductũ voluit, Christus in Ecclesia etiam obseruari mandauit, *Si peccauerit in te frater tuus, &c.* Apostolus Iudas, vt præcepti huius vtilitatem animis nostris profundius imprimeret, insignẽ in Epistola Canonica metaphoram adhibuit: *Illos* inquit, *saluate de igne rapientes:* perinde ac si dicere voluisset: Cum proximum vestrum, Christiani, peccantem videtitis, quamprimum eum corripite, diligenter ei auxilium ferte, ac flammam peccati eius vestræ correctionis aqua extinguite: nisi enim peccato iam commisso quamprimum manum supponatis, recta ad ignem infernalem descensurus est: proinde vos veluti pii quidam Æneæ, Anchises illos ex incẽdio & peccatorum flamma educite. Quanto igitur affectu erga correctionem hanc fraternam nos duci par est, cum per illam animæ proximi in salutis portu constituantur? quamobrem nihil ea habere antiquius, eamque rebus cæteris anteponere debemus.

Insignis B. Iudę Apostoli conceptus.

Ecce vobis prælatam in veteri Testamento allegoriam, quæ correptionem hanc eiusque effecta mirabili quadam ratione ob oculos ponit. Cum agrestis Esau multo stipatus equitatu, Iacob fratri suo obuiam procederet, Iacob tam subito & repentino casu consternatus, vt se suaque ab iniuria fratris quam frustra metuebat, defenderet, omnem familiam armauit, eamque in tres turmas dispertiuit: in prima namque duas ancillas earumque filios constituit: in secunda velut in media acie Liam omnesque filios illius collocauit: at in extrema, quæ præsidii & valli totius exercitus loco erat, velut tutissima formosam Rachelem, filiumque dilectissimum Ioseph subsistere coegit: omnia scilicet potius amissurus, quam horum duorum iacturam subiturus: duo hæc pignora integra conseruare malens, quam cæteros omnes his amissis superesse.

Allegoria. *Gen.* 34.

Quid hic aliud edocemur, Auditores, quam, quando peccatum, quod per crudelem & agrestem Esau designatur, sese offert, non modo bona corpusque ipsum, sed ipsam etiam vitam, ad animæ nostræ per Rachelem figuratæ, ac simul proximi, per Iosephi filium designati, conseruationem, esse nobis impendendam: cuius tanta habenda est ratio, ac si res nostra ageretur. In extremo nempe agmine, velut in securissimo ac tutissimo loco collocanda sunt cæterisque rebus anteferenda.

Si peccauerit ergo in te frater tuus. Non est hoc consilii modo verum etiam præcepti: ad cuius obseruationem adeo astringimur, vt omnes omnino homines, ipsos etiam superiores, corripere & corrigere teneamur. Quid ais? Scripturis videris contraria loqui: tot enim locis aliud nobis præcipitur, vt: *Qui tetigerit montem, morte morietur:* Qui vel minimum in superiore suo erratum corrigere præsumpserit, morte afficiatur ac plectatur. Quin & Oza Arcam Domini collabascentem sustinere ac tantum tangere præsumens, repentina morte punitus est.

Fraterna correctio præceptũ est, non cõsilium.

Exod. 19.

2. *Reg.* 6.

Nihil est, teneor enim in conscientia superiores quotiescunque deliquerint corripere. Quidni? Teneor namque eos diligere: ipsa autem correctio fraterna dilectionis actus est, ergo sunt corripiendi. Argumentum est in forma. Quod pluribus exemplis & sacræ scripturæ locis insinuabo. Sanctus Petrus quamuis caput & vertex totius Ecclesiæ ac simul summus Pontifex, tamen à Sancto Paulo Apostolo correptus fuit. Heli summus erat sacerdos, totiusque legis Mosaicæ caput, nihilominus paruus Samuel eũ corripere ausus fuit. Dauid duorum regnorum, Israel scilicet, & Iuda Rex, à subdito acriter corripi sese non indigne tulit, sed præ compunctione clamauit, *Peccaui.*

Superiores delinquentes corripere tenemur.

Galat. 2.

1. *Reg.* 3.

2. *Reg.* 12.

Verum hoccine præceptum adeo rigidum est, vt omnes omnino peccantes corripere & totum mundum teneat reprehendere; sunt proh dolor! tot in Italia Iudæi, qui tantas tamque horrendas in Euangelium blasphe-

blasphemias conuitiaque eiaculantur. Sunt tam multi in Gallia nostra hæretici, qui tantam in peccando libertatem induerunt. Tot meretrices ac prostitutæ libidinis fœminæ in magnis illis sunt vrbibus. An igitur omnes hos corripiendi, vitiaque eorum castigandi mihi obligatio incumbit? Nequaquam. Sed sciendum est, duo esse præceptorum genera alia enim negatiua sunt, & alia affirmatiua: illa semper & nullo non tempore obligant: vt, Non occides, Non furtum facies: numquam scilicet, quacunque etiam occasione oblata. Verum affirmatiua non adeo stricte seruanda sunt neq; enim omni loco, omniq; tẽpore parentes diligere aut proximo adesse tenemur: at tum cum sese occasio offert.

Præceptũ negatiuum & affirmatiuum.

Neque etiam sufficit ipsos delinquentes corripuisse: verum id magno cum amore, dulcedine, charitateque fieri debet: non vero rigide, superbe, præfracte vel austere. Vnde Isodorus lib. de summo bono: *Qui delinquentem superbo vel odioso animo corripit, non emendat, sed percutit.* Et ecce figuras veteri testamento depromptas. Vidit olim Ieremias Propheta virgam vigilantem, quam ei Dominus ostendebat: ô virga, inquam Prophetica, cum te diligenter fuero contemplatus, emblematice mihi correctionem fraternam significare videris, quæ oculos habere debet: neque enim proximus impetuose, nec stupide, sed discrete, suauiterque reprehendendus est.

Correctio fraterna verborũ suauitate lenienda est.

Ierem. 1.

Figuræ quibus fraterna correctio designatur.

Tam grauiter olim Deus aduersus Mosem commotus, fuit, vt eum terra promissionis excluserit. Miserum! quid commiserat sanctus ille Propheta, vt tam rigide a Domino castigaretur? Dixerat illi nimirum Dominus vt petram Sinai tantum alloqueretur, *Loquimini ad Petram, & dabit vobis aquas*, sed Moses senerius cum ea egit, diffidens enim verbis, baculo bis eam percussit. Ecce huiusne de qua agimus correctionis præsagium: Non vult Deus, vt peccatores instar petræ obduratos corripientes, duris, sed mollibus verbis vtamur: indigne ferens scilicet, cum seueritatis virgam adhibemus.

Num. 20

Ecce & aliud pro coniugatis mulieribus ac matronis exemplum. Abigail, vna de numero illustrium veteris testamenti mulierum, matrimonia cũ stolido & emotę mentis Nabal, licet opulento, quiq; semper vinum & crapulam redoleret, contracto, adeo tamen prudens, sapiens & morata extitit, vt numquam ad iracundiam commoueretur, omnesque correptiones quibus maritum insolentem corripiebat, tam scite temperauit vt eas tempore debito & loco opportuno adhiberet. Cum enim quadam, inter cætera, die, coniunx Nabal musto plenus ac vino madẽs serius domum reuersus, præ rabie & ebrietate omnia comminueret, & ita exæstuans in suppellectilem sæuiret: Abigail nec verbum locuta, omnia modeste ferebat: sed mane cum iã crapulam edormisset, eum adiit, & data opportunitate corripuit, insolentiæq; hesternæ grauitate ei ob oculus posita, eum ad saniorem mentem perduxit. *Diluculo vero cum digessisset vinum Nabal, indicauit ei vxor sua verba hæc & emortuum est cor eius intrinsecus & factus est quasi lapis.* Hinc discant vxores à coniugib. ad iracundiam excitatis, præque furore & rabie sæuientib. silenter ac patienter omnia sustinere: donec furor ille deferueat, ac donec vehemens illa rabies decoquat, & tum demum opportuno tempore turpitudinem illam vitæ, insolentiamque ob oculos ponere, & dissolutam illam agendi rationem arguere.

1. Reg. 25.

Pro mulieribus coniugatis moralitas.

Simile.

Quemadmodum enim tormenta bellica cum exonerantur, si ex opposito lignum, ferrum, lapides, aut quid solidi habeant, omnia comminuunt, rumpunt, ac dissipãt: ac si in terram, virgulta cõpacta, aut saccos lana oppletos impetus tendit, irritus ictus est & eluditur: ita quoque si vos, O matronæ, quando mariti domi veluti tormenta detonant, ita & passione inflammati, ex aduerso repugnetis, clamantes, vociferantes, ac præ rabie exæstuantes, si ferrum, & lapides improbitatis opponitis, omnia perditis, nunq̃ murũ illum iracundiæ maritalis propugnabitis: at si ea vestra prudẽtia est, vt omnia tela in humilitatis saccum & lanam dulcedinis excipiatis, in vanum omnes ictus cedent

cedent

cedent omnesq; flammæ in fumum euanescent. Verum ad propositum reuertamur.

2. Reg. 20. Quam porro præclara est historia illa de Nathan Propheta, & quam multis mysteriis referta? docet enim nos illa, quonam modo magnorum peccata castiganda sint, ac quomodo fraterna iis correptio adhibenda. Propheta namque regis aulam ad eius adulterium castigandum, accedens, hac oratione, sed sub parabolæ inuolucris latente, se in eius gratiam insinuauit, & sermoni viam parauit. Tristis quidam, Domine Rex, casus in vrbe contigit. Quis ille, ait Rex: *Duo viri erant, inquit Nathan, in Ciuitate vnus diues, & alter pauper: diues habebat oues & boues plurimos valde, pauper autem nihil habebat omnino præter ouem vnam paruulam quam emerat & nutrierat, & quæ creuerat apud eum cum filijs eius simul, de pane illius comedens, & de calice bibens, in sinu illius dormiens. Cum autem peregrinus quidam venisset ad diuitem, parcens ille sumere de ouibus & de bobus suis, vt exhiberet conuiuium illi, qui venerat ad se tulit ouem viri pauperis & præparauit cibos homini qui venerat ad se.* Indica tecum itaque Rex quid ille commeruit? Indignatus autem Dauid, & acerbo illo casu perculsus, ait, Tantamne in regno meo indignitatem, tantam iniustitiam committi? Moriatur impius ille, auferatur ex hominum medio sacrilegus ille & iniquus inuasor, mille cruciatib. mille tormentis omnibus denique suppliciis afficiatur. Nathan vero his à rege auditis, propriis eum verbis condemnare volens, ait, *Tu es ille vir qui fecisti hanc rem.* Tu scilicet sceleratus ille es, diues ille, qui cum totum regnum solus possideas, & pulcherrimas quasque mulieres, tibi in vxores acceperis: & Vrias miles pauperculus vnicam tantam ouem, fœminam inquam Bethsabee, habeat, eam viro eripere & violenter extorquere præsumsisti, eius tu honorem & animam adulterio sceleratæ & effrenatæ concupiscentiæ volens satisfacere, interfecisti: quidnam igitur ob tam enorme facinus cōmeritus es Domine Rex? Dauid ita se constrictum & irretitum videns, & ore proprio

Quomodo Nathā Propheta Dauidem regē peccantē corripuerit.

condemnatum, oculis in cœlum sublatis, ac genibus in terram prostratis lugubri voce clamauit, *Peccaui.* Ego sum fateor, ô Propheta, ego sum impius ille & sceleratus qui mille pœnarum genera, mille mortes, mille gehennas commerui: Ego sum qui impium hoc facinus, ingens hoc delictum commisi, delictum illud sacrilegum, & infidelitatis plenissimum. Itaq; *peccaui.* agnosco commissum meum, totoque id vitæ tempore eluere lachrymis conabor, pro eo misericordiam supplex à Domino postulabo, pœnitentiam agam, animiq; amaritudinem demonstrabo.

An non igitur dulcis illa Prophetæ reprehensio eiusq; prudentia, ad rem opportune excogitata inuentio, ad Regi peccatū suum declarandum plurimum adiumenti attulerunt? si enim magna eum vehementia ac securitate aggressus fuisset, nihil forsitā apud excæcatum & obfirmatum animum profecisset, sed capitis forte periculum, vitæque non mediocre discrimen adiisset: vt Ioannes Baptista, qui ingenti honoris Dei zelo magnaq; animi contentione incæstum Herodis Regis coarguens, nihil apud eum profecit, sed oleum & operam, ac deinde vitam perdidit. Ipsa igitur fraterna correctio cibus quidam est, qui dulci & suaui condimento parandus est.

Vnam adhuc, vestra bona venia, figuram mihi liceat adducere. Elizæus Propheta suaui spiritu, & tantum oscitando viduæ filium ad vitam reuocauit, quem Giezi puer ne baculo quidem admoto, eo perducere potuit, sese vt moueret. Figura quidem à me iam recenter excogitata, sed quæ alioquin euidenter demonstret, peccatores, qui vere propter peccatum in mortem dirissimam inciderunt, cum comminationis baculo & seueritate, ne minimum quidē moueri & concuti possint: sola aura & suaui placidorum verborum spiritu à peccatis vitaq; praua conuerti, aut è vitiorum sepulchro posse resurgere. Hac igitur ratione in fraterna correctione sese gerere oportet: magna, inquam, suauitate & modestia, inter te & ipsum solum. Verum si is qui peccauit, postquam peccatum eius ab alio reprehen- 4. Reg. 4. Figura.

 sum

Hippocrates lib. 1. Aphor.

Ecclesia visibilis est contra opinionẽ hæreticorum.

sum fuit, nihilo tamen minus obfirmatus perseuerat, beneque monentem procul à se reiicit: seuerius cum eodem agendum erit, & induendus rigor: extremis quippe morbis opportuna sunt remedia adhibenda. Si emendationem differat aut repu[illegible]at, *dic Ecclesiæ.* Huc adsis ô Caluinista: hæc, quæso, verba iudicii tui lance pondera, ac cũ Christo Iesu sentire incipe, ille peccatorem refractarium & corrigi nolentẽ ad Ecclesiam iubet deferri: at tu eam mihi inuisibilem, in occulto positam esse, ais, negas eam sensibus videri aut percipi, adeo vt quonam loco sit, ignoretur. Aperte mihi Christus ad eam hic accedere præcipit, eidem loqui, eidem obstinatos illos denunciare mandat, *dic Ecclesiæ.* Domine Iesu vim à Caluinista patior, responde pro me. Sed heus, Audi dicentem

Psalm. 12 Prophetam: *In sole posuit tabernaculũ suum*: quasi diceret, Thronus meus, Ecclesia mea, in propatulo est, palam videtur, instar solis splendet, tenebras odit, & à toto mundo cõspicitur. Non est igitur Caluinista, quod huic loco quicquam opponere præsumas; clarus quippe & manifestus est: neq; enim par est de te tam aperta, ita visibili, sensibili, ac palpabili, ideam Platonicam efformare, merum ens rationis constituere, merum nihil, vmbram & phantasma quoddam condere: de Ecclesia penitus physica, sensibili, aliam metaphysicam, procul à sensibus remotam, à materia secretam, plenam conceptibus Mathematicis, punctis, lineis, zeris, nugis & apinis creare; ac ita denique hæc omnia constituere, vt non videantur. Nugæ meræ, blasphemiæ meræ: *dic Ecclesiæ*: quando ait, præsupponit eam Dominus visibilem; & accessibilem, eum ad eam nos mittit, vt eidem loquamur.

Matt. 18. *Sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.* Ecce tibi hic gladium & fulmen excommunicationis, ecce potestatem & auctoritatem Ecclesiæ, Prælatis eiusdem concessam, quibus dicitur: *Quæcunq; ligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlis.*

III. Capita Ecclesiæ duplici potestate pollent.

Hic igitur obseruandum est, duplicem Ecclesiæ Præsules & Antistites potestatem habere: primam quidem cum ordine Sacerdotali coniunctam, & eidem essentialiter inhærentem, potestatem scilicet peccata in Sacramento pœnitentiæ soluendi & ligandi: deinde vero potestatem Iurisdictionis, qua rebelles, refractarios & pertinaces condemnare valent, & condemnatos iterum absoluere. Primam contulit Dominus, Ioan. 20. his verbis: *Quorum remiseritis peccata.* Alteram Matth. 18. *Quæcunque ligaueritis super terram:* vbi notes velim, excommunicationem actum quendam Iurisdictionis esse, & eam quidem duplicem: alia enim excommunicatio minor est, alia vero maior. Minori quicunque condemnatus est, nefas ei est Sacramenta Ecclesiæ recipere, aut frequentare: at qui maiori innodati sunt, Sanctorum communione penitus priuati viuunt: minor Ecclesiæ ingressum non interdicit, nec templorum aditu arcet, nec sacris diuinisque officiis vetat interesse: at maior hęc aliaque multo grauiora damna causatur.

Discrimẽ inter excommunicationẽ maiorem & minorem.

O miser, & infelix, ac vere deplorande peccator, qui hoc te tangi fulmine permittis? Impius Cain hac maledictione percussus, nihil deinde prospere gessit, sed quicquid aggrederetur infelicissimum habuit. *Gen. 4.*
Cham a patre maledictus toto vitę suo tempore errans, spectaculum fuit miseriæ & calamitatis, neue vnquam ad patris sui faciem videndam admissus fuit: Esau in paterna benedictione à fratre præuentus, profanus semper vixit, atque infelici termino vitam conclusit. Equibus omnibus quantum mali calamitatisq; excommunicatio pariat, facile coniici potest. Vix à Domino ficus illa Euangelica, si memineritis, maledicta fuit, quin statim arefacta emarcuerit, pristinumque virorem amiserit. Hanc ego te ficum esse dicam excommunicatè: qui quamprimum vt graui illa maledictione percussus es, radicum tenus exarescis, omniumque virtutum & meritorum virorem amittis.

Gen. 9. *Gen. 27.*

Insignis cõceptus. *Matt. 21.*

At hic nondum finis. Sunt & alia infortunia, calamitatesque in quas excommunicationis fulmen hominem deiiciat. Ex Christiano te illa Turcam, Ethnicum & veluti Mahometanum cõstituit: *Sit tibi sicut Ethnicus & publicanus*: detrudit te illa cælo, & infernali voragini immergit: Angelorum

Quid mali pariat excõmunicatio.

lorum te consortio eliminat, ac dæmonum societati ac contubernio copulat. Audite, obsecro colluuiem malorum & miseriarum Iliadem, quas funesta hæc Pandora in excommunicatos inuehit. Arcet illos templorum introitu, ac sacris locis interdicit. Tunc, tunc, inquam, vos excommunicati instar Cain, erratis & vagamini, miserè à conspectu Patris æterni, & matris nostræ Ecclesiæ, militantis scilicet, exulantes & profugi.

Tunc instar Nabuchodonosor, per solitudinem locaque deserta, in bestiarum naturam degenerantes, ac tam sublimi regno, regno nimirum cælorum, vel Ecclesia, si malitiis, quæ regnum Iesu Christi est, expulsi, eiectique, dispersi vt errones palantes, discurritis. Tunc non est quod speretis templa vos subire, aut diuinis officiis sacrisque mysteriis interesse, aut in sacra terra posse tumulari. O triste exterminium! ô exilium vere deplorandum! audite exemplum. Imperator Theodosius Magnus à beato Ambrosio Mediolanensi Episcopo sacris interdictus, octo mensium spatio templi aditu prohibitus fuit; quod adeo ei graue & acerbum videbatur, vt, teste Cassiodoro, præ mœrore expirasset, si diutius in excommunicatione eum manere necesse fuisset.

Theodos. Imper. octo menses excommunicatus fuit.

Præterea, ipsa te excommunicatio Sacramentorū gratia & efficacia priuat, impedit, ne p sacros illos canales, diuinos illos aquæductus, aut potius sanguini-ductus, per quos pretiosus Christi Iesu sanguis à primo passionis fonte ad intimum vsque Ecclesiæ sinum, dimanat ac fluit, vlla in animas vestras gratia descendat. An non certo certius est, ô Philosophi, omnia quæ hoc inferiori mundo continentur, adeo ab influxibus, & motibus corporum illorum cælestem dependere, vt si cælestem illum motum semel deficere contingeret, omnia elementa pessum irent,

Excommunicatio à Sacramērorum frequētatione arcet.

——totaque discors
Machina diuulsi turbaret fœdera mundi.

Quid ergo de anima dicendum est? an non illa à diuino illo motu, influxuque supernaturali sacrosanctæ crucis dependet, qui nobis per septem Sacramenta, quæ in Ecclesia instar septem Planetarum collucent & resplendent, infunditur? Quid igitur miser excommunicatus agit, quid de eo fit, qui omnibus hisce influxibus destitutus est.

Tertio accedit huc quod excommunicatio omnium orationum & precum, quæ in Ecclesia funduntur meritis nos priuat. Nam omnium nostrum, qui in Ecclesia sumus, merita & preces communes sunt: quotquot enim in Ecclesia fideles viuimus, vnius velut corporis membra sumus: & ipse summus Pontifex, omnes Cardinales, omnes Episcopi, tot Monasteria Religiosis repleta, tot solitudines Anachoretis refertæ, vniuersalis denique Ecclesia, tam in Gallia nostra quam in Hispania, Italia, Iaponia, Indiis, Brasilia, China, apud ipsos etiam Antipodes tam in terra quam mari constituta, & quotquot vtroque polo fideles comprehenduntur, & totus demum orbis, pro nobis etiam nascentibus orat, & nobis, saltem de congruo, conuersionem ad Deum, vt Theologi loquuntur, promeretur. Vnde vates ille & Rex Dauid: *Particeps ego sum omnium timentium te.* Verum vbi excommunicationis fulmen in nos semel cuibratum est, omnium hisce thesauris orbamur, ac nudi penitus constituimur.

Priuat nos excōmunicatio oratio nibus quæ fiunt in Ecclesia.

Psal. 118.

Audite obsecro rem admiratione dignissimam, quæque nos ad solum excommunicationis nomen merito percellat. Consueuit ipso sacro Parasceues die Ecclesia pro Turcis, Iudæis, & paganorum multitudine, gentibusque in infidelitatis tenebris adhuc versantibus, Deum exorare, vt illos in misericordiæ sinum recipiat, & amplectatur, nulla excommunicatorum mentione facta.

O vere reformidanda excommunicatio, quot præterea in animam mala inuehere consueuisti? Tradis nos illa potestati dæmonum, & mancipia illorum constituit, vt in animas nostras pro libito sæuire & efferascere, quotiescunque voluerint, valeant. Audite, rem exemplis confirmabo. Fornicatorem illum Corinthium, qui præter fas & nefas nefando nouercæ suæ concubitu sese polluerat Paulus Satanæ tradidit. Tantundem

Per excōmunicationem in diaboli potestatē tradimur.

1. Cor. 5.

dem & Hymenæo & Alexandro fecit; de quibus scribit. *Tradidi eos diabolo, vt discant non blasphemare.* Quin & Origenes iam à mille quadringentis annis scripsit; *Per eos qui Ecclesiæ præsident, Deus tradidit delinquentes in manibus inimicorum.* Quamobrem, Christiane, si excommunicationem non perhorrescis saxeus, petra durior æneus es, ac desperatæ salutis. *1. Tim. 8.*

Excõmunicatio nos sepeliri vetat. *C. Sacris extrau. de sepulturis.*

Denique velut omnium malorum & miseriarum caput huc accedit, quod ipsa excommunicatio nos iure sepulturæ exequiis, iustisque sepulcralibus priuet: neque enim par est eum qui viuens mortalium consortio exclusus fuit, vllum cum mortuis commercium habere; sed consentaneum rationi videtur, eum, quemadmodum viuens à cæteris secretus fuit, ita quoque mortuum, communi fidelium sepultura carere debere. Hinc Ioseph Patriarcha in vltimo vitæ articulo constitutus, fratres orauit, vt corpus suum in terram Chanaan secum asportarent neve id inter prophana Ægyptiorum corpora in Ægypto relinquerent. Quo edocemur, excommunicatos & infideles non eodem cum Christianis & veris Ecclesiæ filiis loco, sed sepultura asini esse sepeliendos, & instar Saracenorum Ethnicorumque terra condendos: *Sit tibi sicut Ethnicus & publicanus.*

Quæ cum ita sint, fulmina, obsecro hæc, Christiani, pertimescite, excommunicationis illa vos iacula terreant, iisdem vero sauciatos fugite, honorem iis nolite exhibere, eorum familiaritatem declinate, nullum cum iis sermonem miscete; imprimis vero cum ipsis hæreticis, qui excommunicati sunt & ab Ecclesia reiecti, Sacramentorum communione priuati, omnium orationum nostrarum merito destituti, ac sepultura communi penitus indigni sunt.

Tu vero, Deus clementissime, qui nobis hodierna die præclarum hoc, & adeo necessarium, ac tanti momẽti præceptum de correctione fraterna proposuisti, concede nobis gratiam, qua id magno cum animo, confidentique ac summa prudentia perficere, & ad effectum producere valeamus. Sunt, eheu Domine tot in mundo peccatores, sed tam pauci qui eosdem corripiant, & peccantes coarguant. Toties offenderis & contemneris, tot in te blasphemiæ vbique locorum euomuntur, at nemo reperitur, Domine, qui causam tuam agat, ac honoris tui defensionem in se suscipiat. Non inueniuntur amplius Baptistæ, qui Herodes coarguant, desunt hodie Nathanes, qui adulteria Dauidibus ob oculos ponant. Nobis igitur hunc zelum & hunc animum suggere, hocce vt præceptum exequi valeamus: verum magna cum suauitate ac modestia, non autem seuere, aut rigide; nullis prauis affectibus incitati, aut amaritudine animi inducti, sed charitate magna commoti. Si tamen hac nostra suauitate nihil efficere valeamus, præsta, vt eos Ecclesiæ tuæ denuntiemus, cui plenariam refractariorum excommunicatione castigandorum potestatem contulisti: qua nihil aut horribilius, aut terribilius, nihil timendum magis homini Christiano in hac mortali vita queat contingere. Quare ab eadem nos Domine defende, nobisque gratiam elargite, qua semper in Ecclesia tua perseuerando, tam digne tibi in hac militanti Ecclesia seruire valeamus; vt mercedem in triumphanti percipiamus amplissimam. Amen.

FERIA IV. POST DOMIN. III. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

I. Cor esse dandum Deo.
II. De cogitationum malarum incunabulis.
III. De verbis cordi operisque consonis.
IV. De traditionibus paucula.

Populus hic me labiis honorat, cor autem eorum longè est à me. Matth. 15.

FIGVRA.

CVM magnus ille Assyriæ Rex Nabuchodonosor lecto reclinatus, variis cogitationibus agitatus insomnem noctem traduceret, ingentem subito statuam vidit, cuius caput aureũ, brachia argentea, pectus *Dan. 2.*

pectus æneum ac pedes lutei erant. Sæpenumero profecto ingentem illum colossum mecum tacitus demiratus, aliud eum nihil esse putaui, quam fictam illam hypocrisin, quam hodierna die in Euangelii nostri tabella, Pharisæorum & Scribarum frontibus inscriptam depictamque videmus: populus namque hic hypocrita vastæ illi statuæ persimilis est: cuius caput ex auro solido compactum, lingua aurea, & auri stuas texens ex ore catenas: qui non nisi de Deo loquitur, vnicum Dei honorem spirat & sapit. *Populus hic labiis me honorat.* Caput igitur aureum est; sed pectus æneum, cor non nisi mera & sincera malitia, nefanda flagitia intrinsecus fouet anima: *Cor autē longe est à me.* Quicquid exterius apparet, aureum est, verba & sermones diuini, ac fucata agendi ratio; at interius adulterina sunt omnia; & sub auro æs vilissimum latet, æs inquam improbitatis. An non igitur statua illa hypocrisis est, magnitudine infinita & incomparabili. De cuius magnitudine plura vobis hodie dicere proposui, si paracletum Spiritum prius inuocauerimus, ac Virginem Deiparam salutauerimus. Igitur cum Angelo dicamus:

AVE MARIA.

I. Inter omnia creata potissimū excellit hominū cor. Nihil est quod magis Deum designet, quam cor humanū.

Inter omnia, quæ summus ille rerum architectus ex nihilo condidit, & in mundi huius theatro spectanda proposuit, nihil est, quod maiorem admirationem mereatur, aut quod sibi præ cæteris Deus seligat, aut complectatur ardentius, quam ipsum cor hominum. Hinc in Prouerbiorum libro inter omnia humani corporis membra & compages, hoc vnum præ cæteris sibi à dilecto dari postulat, *fili prabe mihi cor tuum.* Dein nihil est, quod magis ipsam diuinitatem repræsentet, aut ꝓpius ad Deum accedat, quam hoc ipsum cor. Quemadmodum enim Deus primus ille motor est, qui à nullo mouetur, & tamen mouet omnia; ita cor membrum illud organicum est, ꝙ omnia quidē in microcosmo illo moueat & dirigat, ipsum tamen à nullo moueatur. Ac veluti Deus quoque Prima & originalis causa est, qua ingens hac mundi machina viuat, sentiat & moueatur: ita cor regulus est, qui paruo huic mundo spiritus tum vitales, tum animales suggerat & conferat. Quamobrem nihil est omnino quod propius ad Deum accedat, eique sit gratius, corde humano: quod infinitis propemodum exemplis in lege Mosaica declarauit.

Voluit sibi Deus olim sanctificari omne primogenitum quod vuluam aperiret in filiis Israel, tam de hominibus, quam de iumentis. Quo liquido demonstrabat, inter omnia sese membra cor hominis deligere, sibique illud offerri velle, quod nostrū primogenitum est, ac primum quod in nobis viuere incipiat: nam, teste Aristotele, cor est primum viuens & vltimum moriens. *Exod. 13.*

Votum vouit Iephte Domino dicens, si tradideris filios Ammon in manus meas, quicunque primus fuerit egressus de foribus domus meæ, mihiq; occurrerit eum holocaustum offeram Domino. Quod aliud quoque documētum est, quo edocemur, integre cor nostrum Deo esse offerendum & immolandum, quod nimirum primum est quod in nobis vitam habeat. *Iud. 11.*

Celebris ille Rex Salomon lectum regiū construxit, sublimem & superbum, in quo infinitis perfruebatur deliciis; quemque sexaginta fortes ex fortissimis Israel ad custodiendum ambibant. Ecce vobis in hoc lecto ad oculum ipsum cor humanum expressum, in quo si pacificus ille Rex Salomon, Deus inquam, requiescat, innumeras ibidem voluptates hauriet. Cor quippe regius lectulus est, conopæum illud sublime, in quo Salomon noster dormiat, à sexaginta semper fortissimis strategis custoditum. Vultis eos vobis recenseam, & nomine quemque suo compellem: occurrent primo decem Dei præcepta, ac totidem Ecclesiæ, quæ simul viginti constituunt: duodecim deinde fidei articuli, & octo beatitudines; ecce vobis quadraginta; septem mox sancti Spiritus dona, septem quoque Ecclesiæ Sacramenta, ecce quinquaginta quatuor; postremo tres virtutes Theologicæ, & tres SS. Trinitatis personæ, quæ eius beatitudinem explebunt; an non simul hi sexaginta fortissimos *Cant. 3.*

mos duces constituent? & an non vere regius hic lectulus erit?

Num. 21. Præcepit quoq; Deus principibus & tribunis populi Israelitici, vt Arcam testamenti in medio castrorum, velut in loco tutissimo, constituerent: quo iis ostenderet, quanti carissimum hocce pignus faceret, vt omnia potius, periculum & discrimen subire cuperet, quam Arcam ab hostibus diripi. Verum erat hoc figura, qua declarabatur, cor hominum præ cæteris membris a Deo diligi, & arctissime foueri: quod ipse in medio corporis, in medio scilicet potentiarum naturalium, collocauit, & in medio tot spiritualium militum, gratiarum nimirum, donorumque supernaturalium constituit. Quocirca non est mirandum, Deum, cum tantam cordis rationem habeat, tot id rebus munire & circumsepire, tot id custodibus circumcingere; præsertim cum ipsa in homine velut armamentarium quoddam sit & arx, in qua omnes thesauri, diuitiæ, armaq; spiritualia reposita sunt ac tanti momenti, vt illo perdito & expugnato, de tota hominis animæque salute sit desperandum.

1. Mach. 1. Cum gētes vicinæ, Machabæorum tempore, montem & arcem Sion inuasissent, muniuerunt eam muro magno & firmo, & propugnaculis validissimis: ita vt eam sibi in ciuitatem fecerint, armaque & escas in ea posuerint: spoliaque in ciuitate agebant, illic coaceruarent. Quo quid aliud designatur, ô homo, quam statim vt dæmones, gentes illæ barbaræ cordis nostri arcem quæ nobis penitus dominatur, inuasere; hinc eos animæ gratias virtutesque expugnare, & quicquid meritum nobis afferre potest, diruere, euertere, ac dissipare: adeo vt lapis super lapidem, gratia super gratiam non remaneat, sed omnia miserum in modum destruantur. Hinc Salomon nos omnes extimulat & adhortatur, vt omni custodia cor nostrum custodiamus, idque velut arcem animæ, arcisque vmbiculum vndique communiamus, quo amisso & perdito, omnis nostra salus periculum incurrat.

2. Reg. 4. Cum ostiaria domus Isboseth purgans triticum in meridie obdormisset, sicarii domum latenter ingressi miserum Isboseth in lecto iacentem secundum inguina percusserē. idipsum nobis euenturum procul dubio sciamus, si in lecto voluptatis deliciarumq; stertentes, cordis ianuas non occludamus, per quas homicidæ, hostes nostri iuratissimi, mundus, caro, & diabolus in meridie, in mediis scilicet voluptatibus, intrantes nos obtruncant, & in pluma deliciarum misere trucidant. Omni igitur custodia custodiamus cor nostrū. Nam quēadmodum Deus p̄ ceteris hunc locū carum habet, ita quoque diabolus eidem omni ratione insidiatur, ac semper elaborat, quo eū expugnet & inuadat, modo enim eidem vallum quatuor ingentibus balistis & arietibus munitum obiicit, suggestione scilicet, delectatione, consensu, & opere ipso: modo tres tantum bombardas opponit, verum prioribus non minus metuendas, cogitationes nimirum verba, & opera.

De tribus igitur hisce bombardis hodiernam concionem instituemus; idque conformiter verbis ipsis Euangelii, in quo de corde, cogitationibus, de verbis, operibus agitur. *Populus hic labijs me honorat*, ecce verba, *cor autem eorum longe est à me*. Ecce cor, cogitationes & opera. *Isa. 29.*

Quod ad primum igitur spectat. Thales Milesius interrogatus olim, num Deus vllam scelerum nostrorum, actionumque peruersarum notitiam haberet; non operum tantum, inquit, sed etiam prauarum cogitationū. Diuinum plane in ethnico homine apophthegma, ac sufficiens, vt hinc Christiani & probi omnes tam malas cogitationes, quam ipsa opera discant fugere. Docet idipsum Isa. Propheta: *Auferte malum cogitationum vestrarum*, id est, ipsas cogitationes malas. Sunt enim illæ veluti furunculi, quas vbi semel domum nostram contigit ingredi, confestim ianuas magnis illis prædonibus, peccatis inquam, aperiunt: quæ animas infestant, diripiunt, & deprædantur. Ecce exempla. II. *Laer. l. 1. c. 3.*

Lucifer ille Angelorum olim princeps, ac modo dæmonum coryphæus, vnicam solum in animum cogitatiunculam ambitionis, qua similis esse Altissimo desiderabat, admisit: & ecce confestim magnus, ille prædo super- Vnica cogitatio mala ingens malum creat.

superbiæ intrans, eum deprædatur, diripit, ac miseris casibus inuoluit.

Gen. 3. Primus mundi incola Adam nonnisi oculos in noxium illud aduersum pomum coniecit; & ecce magnus ille miles ac sicarius subintrat, & omnem ei iustitiam originalem, aliasq; gratias infinitas diripit, aufert, & violenter extorquet, inq; extremum exitium demergit.

Dauid Rex, conspecta tantum è solario pulchram illam Betsabee, quæ sese lauabat, eiusdem quamprimum pulchritudine illectus & captus fuit? quin & eodem momento, quo furunculi illi complacentiæ & concupiscentię per oculorum fenestras cor eius ingressi sunt, nobiles duo latrones per easdem intrarunt, adulterium sc. atq; homicidium; quæ tantam in domo eius stragem edidere, vt totum regnum Iuda pariter peruertere & euertere conati sint. O infelices igitur cogitationes ac multorum malorum seminatrices.

Illæ namq; calamitatum omnium malorumque seminarium sunt, ac vitiorum fomenta: nam, vt Philosophi aiunt, *paruus error in principio, maximus in extremo esse consueuit*, & paruum prauæ cogitationis initium, magnum sæpenumero peccatum producere. Venit mihi hic in mentem symboli, quod nobilis quidam, huius ætatis princeps Italico sermone insignibus suis inscripsit, *ex parua flamma, magnus ignis*. Quod de primis cogitationibus vere quoq; dicere licet: paruam scilicet cogitationis scintillam, magnum sæpenumero calamitatum, infelicitatumque excitare incendium.

Symbolũ nobilis cuiusdã nostri temporis.

An non propter vnum iota Arianorũ hæresis ingens illud schismatis incendium excitauit, q̃ totã Ecclesiæ nostræ domũ absumere, & flãma inuoluere nitebatur: ipsi nãque Christum *ὁμοιούσιον*, id est, similis esse cũ Patre substantiæ, Catholici vero eundem *ὁμούσιον*, id est, consubstantialem Patri esse affirmabant? An non quidam lapillus monte descendens ingentem illam Nabuchodonosoris statuã in frusta comminuit? quo nihil denotatur aliud exẽplo, Auditores, quam lapillũ quendam cogitationum, è peccati monte descendentem, sufficere, vt pulcherrima quæq; statua, perfectissima inquam, quæ in mundo reperiri queat anima, deiiciatur, & in frusta comminuatur.

Ariani ꝓpter vnũ iota orbẽ terrarum incenderunt.

Figura.

Dixisse te olim parabolam memini, Domine, qua id de quo modo agimus, non obscure innui posse putem, *Simile est regnum cælorum grano sinapis, quod minimum quidem est omnibus seminibus: cum autẽ creuerit, maius est omnibus oleribus, & fit arbor, ita vt volucres cæli veniant, & habitent in ramis eius.* Cæterum video mihi Domine de parabola tua alium conceptum, haud incommode posse cudere, & quidẽ penitus contrarium; ac parodice dicere: *Simile est regnum inferorum grano sinapis.* Per regnum hoc, primum & exiguam adhuc cogitationem intelligo; quæ cum à se quodammodo nulla sit ac nihil, statim mirum in modum excrescit, ac magnam illam peccati arborem constituit, in qua diaboli, volucres illæ rapaces, ac rapto viuentes, habitare consueuere. Quin & axioma, quod Philosophi dicere solent, *Nihil est in intellectu, quod prius non fuerit in sensu*; hic mihi liceat vsurpare, sed aliis terminis & verbis: nihil scilicet esse in anima, quod non prius fuerit in concupiscentia: nihil exterius opere ipso aut actione designari, quod non multo citius in cogitatione fuerit efformatum. Quocirca si opus ipsum improbum sit & iniquum, cogitationem infinitis partibus peiorem esse, consentaneum est: modo & illud axioma verum sit, *Propter quod vnumquodq; tale, & illud magis tale.*

Insignis cõceptus.

Arist. 2. de anima.

Arist. 3. de Poste.

Quare suffoca in semente hanc improbam propaginem, ô homo! elide in tempore prauas hasce cogitationes, antequam excrescant, ac cursum improborum horum desideriorum siste. Occlude fores scelestis illis latrunculis, in extremam te alioqui perniciem pertrahent. Exemplo tibi sit infandus ille ac barbarus Pharao: qui, vt inimicos suos exscinderet & penitus extirparet, posteritatemque omnem deleret, paruulos omnes iussit interfici; è quibus quoniam vnicus Moses seruatus fuit, factum est vt sibi ipsi rex exitium attulerit. Ita quoque ad peccatum eliminandum, ac nefariam illam propaginem abolendam, paruulos eius in ipso ortu & primordio eneca, cogitationes ab anima,

Prauę cogitationes initio repellendæ sunt.

Exod. 1. Allegoria.

anima, quamprimum in ea nascuntur, expelle, ac diligenter aduigila ne qua subterfugiat, & inextincta maneat: sufficit namque vnica, vt extremum periculum ac perniciem capiti tuo arcessas.

Insignis cõceptus. Impius ille tyrannus Herodes, eoque nomine potissimum notus, vt se in solio confirmaret, & a successore tutus foret, omnes paruulos etiam lactentes a bimatu & infra iussit interfici, adeo vt ne proprio quidem pepercerit filio. Eadem, ô homo, crudelitate (Matth. 2.) saeui in teipsum, eandem generositatem ostende, atque ad conscientiae statum & regnum conseruandum, eneca & obtrunca prauas hasce cogitationes, interea dũ tenerae sunt, & lacte delectationis eas adhuc pascis; ac ne minimae quidem parcito. Quod qui fecerint, beati ac ter felices a vate Regio proclamantur: (Psal. 136.) *Beatus qui tenebit, & allidet paruulos suos ad petram:* per paruulos hos cogitationes adhuc crudas & teneras intelligi vult, quae ad petram, quae Christus Dominus est, *(petra autem erat Christus)* allidendae & frangendae sunt.

Hac porro sese ratione easdẽ expugnasse gloriatur Augustinus, aitque se tum, cum cogitationes expugnare animum gestiebãt, & violenter irrumpere, ad crucifixi Christi pedes multis cum lacrymis prostratum, easdem repulisse, & ad petram hanc illisisse. Idipsum consilium innuere mihi videtur & (Cant. 2.) Salomon in Canticis, ait enim: *Capite nobis vulpes paruulas quae demoliuntur vineas.* Per quas, nisi diuinans fallar, cogitationes subdolas & occultas intelligit, quae vbi semel animae nostrae vineam intrauerint, omnia vastant, perdunt, & demoliuntur.

Allegoria. *Exod. 17.* Cum populus Israel cum Amalecitis praelio decertaret, quamdiu Moses manus ad caelum extendebat, Israel vincebat; quando vero illas dimittebat, profligabatur, & Amalec superbat. Denotare hoc mihi videtur, Auditores, tamdiu animae nostrae facultates in praelio, quod inter animam, Israelem inquam, & diabolum, satanam scilicet, quotidie pugnatur, victoriam habere, quãdiu cor nostrum & voluntas, quae instar Mosis est, cogitationes intentionesque sursum erigit; nihilque aliud quã Deũ meditatur & cogitat: verum vbi easdem ad terram concidere contigerit, animam quoque profligari & debellari.

Refert Plinius, aquilam pullos ad solis (*Lib. 8.*) examen prouocare consueuisse: eosque eiusdẽ radiis medio die opponere; quos qui (Insignis cõceptus.) oculo irretorto & infracto intueri potuerint, educat, ac verum foetum existimat; at si, qui conniuent oculis, palpebrasque demittunt, & solares radios, vehementemque illum splendorem declinant, ad terram deiicit, & adulterinos, suppositiciosque existimat, ac veluti indignos, qui inter tam generosam aquilarum progeniem numerentur. Ad eũdem te modum agere par est, ô anima, aquilamque hic imitari: omnes namque cogitationes quas procreas, ad solis iustitiae radios examinandae sunt, & probandae, & quas faciem illam rutilantem intrepide & inconcusse videris posse intueri, rectaque ad Deum contendere, eas educa, nutri, & foue; bonae namque sunt & generosae: verum quarum oculi lippient, solem fugient, ac terram aspicient; eas deiice, eneca, occide, ad nihil enim sunt vtiles, sed indignae quae in anima commorentur.

Hactenus quidem de cogitationibus, iam ad verba veniamus, quae conceptum & cogitationum signa sunt, vt docti aiunt; per quae etiam Deus vult laudari. Hinc Dauid: (III. Laudari Deus vult verbis.) *Labia mea laudabunt te*, non modo cor, & (*Psal. 62.*) cogitationes, sed & os meum, lingua mea, oratione sc. vocali. Obseruat quoque Ezechiel Propheta, quatuor illa animalia q̃ videbat, clamasse, *Sanctus, Sanctus, Sanctus*: quo significatur Deum etiam verbis a nobis laudari & ore nostro benedici velle: veruntamen vt cor verbis respondeat, nulla discrepantia inter cor & linguam, aut fucata quaedam fictio reperiatur. Hoc scilicet Dominus hodie in Euangelio in Pharisaeis reprehendit, dicens, *Populus hic labiis me honorat: cor autem eorum longe est à me.* (*Isai. 29.*) Verbis egregiis lingua populi huius resonat, sed cor sinistra machinatur: cor multum a verbis discrepat.

Saepius lingua tua, ô anicula, in templis orat & supplicat, & mens tua lõgissime foris procul a rosario, peregrinatur. Saepius vtrũque

que oculum in libro defixum habes, ô filia & cor tuum amoribus occupatum est. Quoties in templo oras mercator, & mens tua in officina versatur? Hoc nempe Pharisaico modo orare est, atque hoc est quod Euangelium hodiernum in Pharisæis reprehendit: *Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longe est à me.*

Deus q̄rit exteriora & interiora.

Non sufficit Deo exterior illa modestia: & gestus ille ad oculum apparens, cupit etiam interiorem animi attentionem. Erat in veteri Testamento tabernaculum exterius quidem pretiosis auleis coopertum; interius vero ignis continuo in altari collucebat, in quo mundissimæ victimæ Deo immolabantur. Quo denotabatur, mea quidem sententia, virtutes exteriores, qualis est humilitas, deuotio, aliæque infinitæ, non sufficere ad interius animi tabernaculum ornādum: si interius, in animæ nostræ altari, ignis charitatis continuo non ardeat, tum vt bona desideria, castæque cogitationes in eo offerantur, tum vero vt sancta proposita ibidem immolentur.

Hæc est illa pulchritudo, quam sponsus in dilecta demiratur, & deprædicat: *Ecce tu pulchra es amica mea: ecce tu pulchra es.* Quod D. Ambrosius ita interpretatur, & conuertit: *Ecce tu bona es amica mea. Ecce tu bona es:* & mox quarto capite: *Quam pulchra es amica mea, quam pulchra es.* Nō alia sane de causa reduplicationem hanc adhibet, quam tū ad interiorem tum exteriorem pulchritudinem designandam. Pulchra scilicet es, ait idem Ambrosius, verbis, & pulchra moribus: pulchra es bonis operibus exterius, & pulchra in anima interius, ait Glossa Linearis. Pulchra es, inquam, operibus (nihil enim facis quod non oculis meis fit longe gratissimum: (& pulchra verbis) neq; enim sodales tuas filias Ierusalē, inuitare desinis, vt incarnationis meæ mysteriū euulgent) vt interpretatur D. Thomas. Intelligas deniq; vtcūq; volueris, semper inde efficies, animā quæ per spōsam hāc designatur, vt à dilecto suo Deo diligi queat, duplici pulchritudine enitere debere, interiore sc. quoad intentiones & cogitationes: exteriore vero quoad verba & pietatem extrinsecus declarandam.

Ecce figuras, quot habere collibitum sit.

Præcepit olim Deus Arcam Testamenti, in qua decalogi tabulæ asseruabantur, intus & foris auro mundissimo cooperiri: vt declararet nimirum, animam quæ tabulas legis diuinæ, præcepta scilicet Dei inuiolate seruare desiderat, auro charitatis interius in corde, & exterius in ore effulgere oportere: illic cogitando, hic vero loquēdo. Quid hic igitur de illis imaginum crucifixorumq; basiatoribus, ne dicam voratoribus dicendum est, qui sex horarum spatio eodem in tēplo labia quasi orantes mouebunt, oculis volvent, ludicros gestus efformabūt: qui vbi è tēplo domum redierint, deteriores sunt diabolis, aliud nihil machinantes, quā vt proximum aliqua ratione & arte incautum circumueniant, & decipiant? Non possum quin eos semper statuis Babylonicis conferam, quarum propheta Baruch meminit, quæ exterius quidem auro & argento coopertæ erant, verum interius, vt aiebat, à serpentibus erodebantur. Ita quoque hi exterius quidem sanctissimi esse, imo veri sancti, & diui, atque aurei penitus & argentei videntur, cum reuera sint pessimi: non sunt fateor, homicidæ: de adulterio aut fornicatione ne minimus quidem apud eos est sermo, aliis non sunt scandalo: at interius serpentes, viperæ, echidnæ & dracones sunt, auaritiæ, ambitionis, vsurarum veneno oppleti, omnia virulenta sunt introrsum, ac præter praua desideria & impudicas cogitationes nihil apparet.

Exod. 25. Figura.

Luculentus conceptus.

Baruch 6.

Erant antiquitus Æthiopū palatia splendida & magnifica, exteriusq; luxum quemdam regium ostentabant: quæ tamē à Mauris nigris inquilinis incolebantur. Iis palatiis hypocritas esse dico quam simillimos. Exterius namq; nil nisi bonitatem, humilitaté, & patientiam præ se ferunt: cum illorum interiora non nisi Mauri, Æthiopes, ac nigerrimi diaboli inhabitent. An non meministis inter cæteras aues, quarum vsum & esum Deus populo suo olim interdixit, & cygnum numerari? nonne hoc mirum cuiquam videatur, cum præsertim cygnus auis sit pulcherrima, plumis instar niuis albentibus, ac cantus suauissimi? exterior, fateor,

Alius non inferior.

forma peregregia est, ac plumæ plurimi fiunt: at caro eius atra est, saporis ingratissimi, palatoq; omnino insipida digestuq; difficilis. Egregium hoc hypocritæ, qui ab hominibus velut immundus repudiandus est, emblema est: exterior namque eius agendi ratio laudem promeretur, plumæque virtutum fucatarum & ementitarum omnium oculis placent, at caro eius interiorque homo sordent, & insipida sunt.

Quam multos hodie, Deus clementissime, cygnos reperire est: quam multos nimirum Pharisæos: quam multos religiosos albis vestitos, cygnos veste, cygnos voce imitantes: quorum tamen anima hypocrisi deturpata est? Quã multi, proh dolor! Ecclesiastici sunt, qui niueis quidẽ superpelliceis exterius induti incedũt, quorũ corda simoniæ fuligine inquinata sunt? Quot etiã mulieres reperire est, quæ albicãtes & farina infectas comas gestant, quæ tamẽ eas natura instar mulierum per agros & deserta euagãtium (Ægyptias nominamus) nigras habẽt, vt corui plumas? Tot denique orbe reperiuntur, qui coram hominibus sanctitatem quandam Angelicam induisse videntur, qui tamen in oculis diuinæ Maiestatis diabolis longe sunt deteriores. Hic vos velim recordari eorum de quib⁹ in Euangelio legimus, qui licet dæmones è corporibus fugarint, res futuras pdixerint, voce Angelica verbũ Dei promulgauerint, tantaque in mundo fecerint, vt Seraphini quidam mortales viderentur à Deo tamen non obstantibus miraculis condemnati & æterno incendio traditi fuerunt. Qui frustra clamabunt, *Domine nonne in tuo nomine prophetauimus?* Erant hi veri hypocritæ, similes iis de quibus Dominus in Euangelio dicit: *Populus hic labijs me honorat: cor autem eorum longe est à me* qui quidem Pharisæi vocem Iacob, at manus habebant Esau, ac veri hypocritæ erant: Exteriora enim tantum curabant: exteriores quasdam ablutiones & purificationes corporis spectabant, de interna ne hilum laborabant: videbant festucas in oculis aliorum, ac trabes oculis propriis insidentes ne videbant quidem. Quotidie Dei mandata transgrediebantur, & ad naturæ legem viuere recusabant: & ecce hodie Apostolos reprehendunt, quod traditiones obseruari solitas non obseruent: *Quare discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorum?* Ecce hic tertium concionis nostræ membrum, de operibus scilicet, idque occasione traditionum: in quo ad vos præsertim ô hæretici mea tela dirigentur, vos inquam traditionum hostes acerrimos.

Matth. 7. Pharisæi de exteriori tantum erant soliciti.

Principio igitur statuendum est, duo traditionum esse genera: alias quidem, quas Apostolicas nuncupamus, & alias, quas Ecclesiasticas. Illa sunt documenta quædam & obseruationes, circa viuendi rationem, aut doctrinam quas Apostoli ex SS. Domini ore auditas, aut Spiritus Sancti inspiratione cognitas, scriptis non prodidere, sed viuo vocis oraculo Ecclesiæ suisque successoribus tradidere. Hæ vero sunt certa quædam doctrinæ capita, ad fidem aut vitæ rationem spectantia, quæ fideles diuturna quadam consuetudine obseruata approbarunt, ac continua serie & catenata successione in Ecclesia de manu in manum tradita, permultos annos inuiolate custodierunt: quæ tamen non ab ipsis Apostolis, sed ab antiquis Patrib. profecta, diuturna successione ad nostra vsque tempora descenderunt: in eoque ab Apostolicis traditionibus discrepant, quod non à primis fontibus, Apostolis videlicet, nene adeo longe petita sint, sed vel à SS. Patribus, ab Ecclesiastica sanctione, vel summis denique Pontificibus, immediate originem ducant.

IV. Traditiones duplices sunt: Apostolicæ, & Ecclesiasticæ.

Ipsæ iterum Apostolicæ bifariam diuiduntur: aliæ namq; meræ speculatiuæ sunt & theoreticæ: quæ scil. solum doctrinam & fidem spectant: vt nimirum est, scire personarum in Sacrosancta Trinitate distinctionem relatiue fieri: Virginem matrem semper virginem permansisse: Christum Dominum eam Sacramenti Confirmationis, Ordinis, atque Extremæ vnctionis materiam instituisse, quam hodie in Ecclesia adhibemus: omnes hæ traditiones Apostolicæ primi generis sunt: nihil enim eorum apud Euangelistas scriptum reperitur.

Traditiones Apostolicæ duplices.

Aliæ vero practicæ, & ad mores spectantes: vt paruulorum Baptisma, aquæ benedictæ vsus,

ctæ vsus, ipsa Sacrosanctæ Crucis adoratio, imaginum & Sanctorum cultus, tõsura clericalis, Altarium consecratio, aliæque plurimæ. Quæ omnes traditiones Apostolicæ sunt, voce in Ecclesia relictæ, ac verbis traditæ, nec sacris litteris expressæ.

Quomodo probetur traditiones esse.

Huic igitur fundamento, valida propugnacula inædificabo: mihique credatis velim, multas traditiones Apostolicas esse, cum circa fidem, tum etiam mores, quæ in nullo scripturæ loco, nec obscure quidem expressę leguntur. In primis, sacra Biblia verum & sincerũ verbum Dei esse: Euãgelium S. Matthæi, sanctum, authenticum, & canonicum esse: quod tamen, licet nullis id scripturæ verbis declarari possit, indubitate per traditiones acceptum credimus: vnde necessario fatendum est traditiones aliquas in Ecclesia esse. Deinde ꝙ paruuli baptizandi sint, ac sacro fonte tingẽdi, nõ vero grandiores, nullis scripturæ testimoniis ostendi potest, cum potius inde colligi queat neminem nisi credentem baptizari posse: quod in paruulis locum habere minime potest, quippe qui nondum credunt, cũ tinguntur: *Qui crediderit & baptizatus fuerit*, &c. nihilominus paruulos baptismo tingimus iam inde ab vtero materno: & vnde hoc nisi a sacris traditionibus profectum est?

Multa credimus q̃ tamẽ scripta non sunt.

Ecce tibi & alium ictum vehementem admodum ô traditionum hostis, quem, ne tibi traditiones esse, ad oculum demonstret, impedire nequeas. Scribit in Epistola ad Hebræos Paulus, summum in veteri lege Pontificem sanguine populi capita aspersisse: ac simul meminit lanæ & hyssopi, quorum omnium ne minima quidem in veteri Testamento reperitur mentio, licet diligenter id & accurate hæretici singula peruoluntã tes, quærerint. Vnde hæc igitur hausisti Paule? Ecquis hanc te cæremoniã edocuit? Traditio est, Auditores, mera traditio est. Idem Paulus in actis Apostolorũ, ait dixisse olim in vita Dominum: *Beatius est magis dare quã accipere*, quod tamen nusquam in vllo Euangelistarum legitur: Ergo à traditione eum id accepisse dicendum est.

Heb. 2.

Act. 20.

Quid? nihilne igitur recipere vultis, nisi quod sacris literis aperte proditum est? cur ergo ait Ioannes multo plura Christum & dixisse & fecisse quæ non sint scriptis tradita. Audite vero, quid Paulus Thessalonicẽsibus scribens dicat: *State*, inquit, *ac tenete traditiones, quas accepistis siue per sermonem, siue per Epistolam*. item alibi: *sicut tradidi vobis præcepto, tenete*. Duobus annorum millibus homines in naturali lege degentes traditionibus vsi sunt, nullisq; scriptis ea, quæ ad Dei cultum spectabant, comprehendebantur: nihil præter traditiones erat: & nouum tibi & peregrinum penitus, ne dicam ineptum, videtur, si, præter sacras scripturas, multorumq; scripta traditiones aliquas seruemus? O hypocritæ! similes plane vos estis Pharisæis hisce traditiones quidem recipere non audetis, & tamen enormes & horribiles blasphemias, quibus similes nullæ vnquam auditæ sunt, admittere & laudare, imo credere non reformidatis: credere scil. Deum omnis mali peccatiq. causam & auctorẽ esse Christum in cruce pendentem desperabundum ad patrem clamasse: ac Virginem Deiparam à cæterarum mulierum conditione non differre.

2. Thess. 2.
2. Cor. 11.

Hæretici similes Pharisæis.

Hæc tuta conscientia, absque vllo remorsu, admittere nõ timetis, cum tamen aquam lustralem, signi crucis impressionem, benedictionemque omnem concedere non audeatis. O Hypocritæ, ô Pharisæi! Deum ore & verbis colere & honorare videmini, cor vestrum procul ab eo remotum est. Hos igitur Christiani euitate, ac velut pestem teterrimam fugite.

Tuque Pater Æterne, qui nobis esse contulisti qui filium tuum vnigenitum ad nostri redemptionem in mundum descendere permisisti, quiq; nobis animam, qua in hoc mundo honoraremus ac seruiremus, elargitus es: concede, obsecro, eam nobis gratiam, vt id sine fuco, sine simulatione, sine fictione vlla præstare possimus: da, vt cogitationes semper sanctæ sint, verba sincera, atque opera nulla contagione aut peccati macula inquinata. Denique vt & cogitationibus, & verbis, & operibus colamus, nec modo externa tibi agendi ratione instar Pharisæorum, sed interna simul honorem exhibeamus: idq; tanta humilitate, fide & sancti-

sanctitate, vt quod merendi hic nobis materia extitit, idipsum, postquam debitum tibi in terra cultum honorem & obsequium præstiterimus: in supernis domiciliis gloriæ sit, nosque ad tui conspectum in æterna beatitudine perducat. Amen.

FERIA V. POST DOMIN. III. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

I. *De afflictionibus.*
II. *De Petri, Ecclesiaq; cœlibatu.*
III. *De socru Petri febricitante.*
IV. *De febri varia.*

Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus. Luc. 4.

FIGVRA.

2. Reg. 6. STATIM vt arca fœderis à Dauide Rege a Cariathiarim in ciuitatem Ierusalem delata, in domo Obededom Leuitæ collocata fuit, plurimis eum, totamq; eius familiam benedictionibus & fœlicitatibus cumulauit: *Et habitauit arca Domini in domo Obededom Gethei tribus mensibus, & benedixit Dominus Obededom, & omnem domū eius.* videtur hoc mihi figura fuisse eiusce rei quā in Euangelio legimus hodierno. Cernas hic enim Arcam testamenti sacram, inquā, *Iesu Christi* humanitatem Arca Noe, quæ nos omnes a damnationis diluuio tuiata est: Aream illam fœderis & reconciliationis, per quam Patri æterno & reconciliati, in gratiam redijmus: veram deniq; Arcam; quæ quamprimum vt domum Petri, non quidem Leuitæ, sed Leuitarum, Sacerdotum & Apostolorum Principis intrauit: eā benedictionibus, fauoribus, gratiis, miraculisque compleuit. Enucleatius rem explicabo, postquam sanctum Pneuma inuocauerimus, ac Nympham illam Deiparam, cum Paranympho Gabriële salutauerimus. Simul igitur in genua prouoluti recitemus. AVE MARIA.

I Consul ille vigilantissimus, ac reipub. studiosissimus Quintus Metellus, cui parem Roma vix habuit: cum Carthago a Scipione expugnata ac deuicta diceretur, omnisque idcirco populus gaudio ac lætitia efferetur: in pleno senatu nescire sese dixit, plus boni an detrimenti vrbis illius excidium reipub. Romanæ esset allaturum: quoniam vt pacē restituendo profuisset: ita Annibalem submouendo nonnihil obfuisset. Video quidem, ait, per infidæ huius vrbis cineres & ruinam, nobis pacem ac rerum tranquillitatem partum iri: verum simul vereor, ne tam exercitato & indomito milite, Annibale scilicet, ac tam acri æmulo liberata, iuuentus nostra torpeat otio, ac deliciis indormiens in somnum resoluatur: eo namque sublato, qui iuuentutem in armis exercebat, bellis, tubarum clangoribus, laboribusq; subeundis assuefaciebant; ac populi Rom. virtutem excitabat, fore auguror, eorum virtus & fortitudo otio ac voluptatibus reddita torpidior, deferueat & consenescat. Dictum Metelli.

Eiusdem omnino opinionis fuit & Appius Claudius, magnæ quoque auctoritatis vir: cum plus emolumenti ac splendoris Senatui populoque Rom. bellis quam pace & rerum tranquillitate diceret accedere: otiū namq; quam negotium melius ei committi, ac potentia imperia agitatione rerum, ad virtutē capessendam excitari, nimia quiete in desidiam resolui. Idipsum mihi post Romanos hoc dicere liceat: tribulationum scilicet incendia, ac molestiarum turbines magis ad animæ salutem, quam Zephyros prosperitatum, aurasque deliciarum conferre. quod liquido Deus olim ostendit, cū filiorum Israel hostes numquam radicitus voluit euellere: sed semper eis aliquos rebelles ac seditiosos reliquerit, qui bellum mouerent, eorumq; virtutem ac robur semper præliando exercerent: vt in Pentateucho ac Mosi libris sæpius videre est. Appius Claudius vtilius esse dixit bellum pace. Gen. 7.

Docet nos idipsum & natura cum mundi machinam eiusq; generationes nonnisi bellis & dissensionibus, quæ inter ipsa elementa perpetuo sunt, videm⁹ subsistere: adeo vt si vel minimo tēporis spatio cū se mutuo in gratiā redirēt, omnia quæ hic habemus aut Elemētorum dissvide-

videmus pessum irent: ac frigida miscerentur calidis, humentia siccis, vnde nõ nisi ingens confusionis chaos esset emersurũ. Quo reuera edocemur, animam sine tribulationum, quas Deus ei interdum immittit, impetu non posse subsistere: sed nihil illi aut vtilius aut commodius accidere posse. Hinc propheta regius: *Bonum quia humiliasti me,* quod August. vertit: *Quia tribulasti me.*

sensio mũdi machinam conseruat.

Psal. 118.

Hoc vero non nisi de seipso dixit Dauid: videamus quid de omnib. in communi Sanctis scripserit: *Lætati sumus pro diebus quibus nos humiliasti: annis, quibus vidimus mala.* Paulus quoque Apostolus vas illud electionis singulari quadã ratione id insinuauit, Deoq; immensas agit gratias, quod sibi Angelum satanæ dederit, qui perpetuo colaphos ei impingeret, & hac ratione impediret; ne forte propter reuelationes, quas interdum ei Dominus immittebat, factus elatior, ab humilitatis tramite deflecteret: *Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ. Angelus satanæ, qui me colaphizet.* Perinde est ac si dicere voluisset, inquit Ambr. Quoniam ad tertium vsque cœlum sublatus sum, & adusq; paradisi interiora admissus; vbi vidi arcana, quæ non licet homini loqui: ne forte tantæ prosperitatis recordatio me insolentẽ reddat, aut arrogantem: Angelus tribulationis mihi datus est, qui me humiliet, affligat, ac tantum deiiciat, quantum me forsitan sustollere cuperem.

Psal. 89. Tribulationum vtilitas.

2. *Cor.* 12.

Quemadmodum aquæ diluuii post multas tempestates & procellas, tandem arcam Noe in montibus Armeniæ collocarunt: adeo vt quo aquæ magis intumescerent, eo arca nubib. redderetur vicinior: *factumq; est diluuium quadraginta diebus super terram & multiplicatæ sunt aquæ, & eleuauerunt arcam in sublime à terra.* Ad eundem modum & aquæ tribulationum, quæ post plurimos toleratos labores & molestias, animas tãdem in montibus cœlestibus sistunt: quo enim crebrius & frequentius insurgunt, quo & animæ propius ad cœlestem gloriam accedunt. Quam sublime, illæ Iob verum patientiæ exemplar euexerunt? duplo sane sublimius, quam eius opes & facultates erant. *Omnia reddita sunt illi duplicia.* Exclamem igitur, & vere quidem, sanctas tribulationes, ac vere diuinas afflictiones! vos namq; peccatorum nostrorum virgæ & flagra estis, vos examina patientiæ, pietatis fomẽta, vos vera prædestinationis indicia. Vos denique estis, per quas merita nostra excrescunt, & nimium quantum augentur.

Allegoriæ.

Gen. 7.

Iob vlt.

Scribitur in Euangelio: *simile est regnum cœlorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farina satis tribus.* quod cum attentius mecum ipse voluo, tribulationes verũ hoc fermentum esse comperio, quæ natura quidem acerbæ sunt, tres tamen massas faciunt fermentescere & augeri: castigant nimirum peccata, examinant patientiam, ac meritis augmentum tribuunt. an non hæc tria farinæ sata esse videntur.

Præclarus cõceptus. *Marc.* 13.

Docent Philosophi quandam in rebus, quæ ab alio quid patiuntur, reactionem inueniri: adeo vt quantum agens natura eas destruere & perdere moliatur, tantum illæ vicissim ac reciproce è contra agant ad naturam suam conseruandam.

Datur reactio in patiente.

Hoc apertissime in anima locum habet: nam pro mensura qua tribulationes & afflictiones perfert, patientiam & meritum pro reactione opposita habet: ita vt patiendo promereatur, & promerendo simul patiatur. O vere egregiam reactionem!

Consolamini igitur qui molestiis variis obruimini, & afflictionibus vndique expositi viuitis: consolamini inquam qui tribulamini, & iniurias æquo animo toleratis: & hoc animis vestris penitus infixum hæreat, plus vobis patiẽdo, quam bene agendo meritorum accedere. Insolens hoc & nouum cuiquam videatur, quod tamen ita sese habere certo certius est. Ipsæ namque Domini Iesu Christi actiones, opera admirabilia quidem fuere, at si cum passione eius suppliciisque & cruciatibus quos pertulit, eadem comparemus, longis hæc interuallis operũ merita antecedent. Admiramini eius ieiunia, labores, miracula, Euangelizandi ardorem obstupescite, per me quidem liceat: at si passionem eius contemplemini, nihil in ea quod non summam admirationem mereatur, reperietis.

Plus Patiendo quã agẽdo promeremur.

Suffra-

Suffragatur mihi hic Paulus Apostol.qui non tam actiones quam passiones, nec iniuria, ponderat: *Non sunt*, inquit, *condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam.* Non dicit, *actiones* sed *passiones*, quod has maiores esse momēti existimaret. Ne igitur nouū vobis, ô animæ, videatur, si Deus interdum dilectis, sibiq; carissimis grauissimas ærumnas, diuturnos morbos, ac tribulationes assiduas: persecutionem Iobo, cæcitatē Tobiæ, tempestatem Apostolis, mortē Lazaro, & in hodierno Euangelio febrim Petri socrui immittat. De eo lectio Euangelii hodierna die agit: *Surgens Iesus de synagoga, introiuit in domum Simonis: socrus autem Petri tenebatur magnis febribus, &c.* De ægra hac ac febriente fœmina nonnihil loqui mihi hodie est animus, ac deinde morbum eius ac febres examinabimus.

Non est mirandū si Deus dilectis suis tribulationes immittat.

Principio igitur. cum de fœmina hac loqui incipimus, aduertere licet, Petrum matrimoniū aliquando iniisse. Docuit hoc ante magnus ille Afer Tertullianus cum ait: *Petrum solum inuenio maritum propter socrū.* Tu vero hostis Ecclesiæ, castitatis, eiusque ministrorum oppugnator, hic pedem noli figere, procedendum est vlterius: nullum hoc namq; cœlibatui sacerdotali præiudicium affert. Petrus matrimonio iū ctus fuit fateor. fatetur & mecum ipsum Euangelium, sed antequam in Apostolum cooptaretur: at quando ad tam sublimem honoris apicem subuectus fuit diuortium cum vxore fecit, ac mutuo consensu copula illa coniungalis dissoluta est. Id namque ipse me cogit credere, qui aperte in Euangelio confessus est. *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.* Cum ais, *omnia*, Petre, sine vlla exceptione, etiam coniugem tuam comprehendis, nisi enim hanc simul comprehendas, inani te ratione efferas, ac non sine aliqua mendacij admixtione.

Solus Petrus inter Apostolos matrimonio iūctus fuit.

Tertul. lib. de Monogamia.

Matth. 8.

Permisit quidem fateor, olim Ecclesia, propter exiguum fidelium numerum, vt etiam coniugati sacris Ordinibus initiarentur: non vero vt post ordines iam susceptos aliquis coniugium iniret: nec vt Sacerdotes, olim coniugati, sacris Ordinibus iam susceptis, cum vxoribus suis commorarentur. O igitur sacrosanctum cœlibatum, ô vere angelicam continentiam.

Ipsi quoque Græci, licet schismatici, tanto honore Sacerdotium prosequuntur, vt prius coniugium ineant, quam sacros Ordines suscipiant: quibus susceptis, si eorum coniuges hinc morte discedere contingat, matrimonium iterare nefas ducunt, sed perpetuam deinde cōtinentiam seruare tenentur. Sexcentas è sacris litteris figuras, quib⁹ cœlibatum designatum putem, queam producere. Sed hæ paucæ quas afferam, sufficiant.

Apud Græcos, Sacerdotes prius matrimonium cōtrahunt quam ordines suscipiant.

Primus in lege naturæ Sacerdos Abel, nunquam matrimonium legitur contraxisse: alius, quoque Sacerdos, non minus celebris Melchisedech, semper virgo & cælebs vixit: Christus Dominus, Princeps Sacerdotum, etiam Princeps virginum & cœlibum esse, & è Matre virgine nasci voluit, quin & vndecim Apostolos omnes virgines sibi segregauit. S. etiam Paulus numquam matrimonio voluit copulari, quod ipse de se aperte confitetur: *Volo autem omnes esse sicut meipsum, dico autem innuptis & viduis, bonum est illis si sic permanserint, sicut & ego.*

Gen. 4. Gen. 14.

1. Cor. 7.

Sacerdotes quoque in lege veteri, teste D. Hieronymo: qui non nisi boues & oues Deo in sacrificium mactandas tractabant, adeo munditiam & puritatem colebant, vt si quando sacrificium Deo offerendum esset, non modo domi suæ non manerent, sed ab vxoribus ad tempus remoti, multis ante diebus rigida corpus suum emacerarent inedia, vinum & siceram non gustantes. Quænam igitur Sacerdotum Euangelicorum, ac nouæ legis puritas esse debet, qui iam non animalia & bestias, sed Filium Dei vnigenitum, ac Virginis primogenitum manibus immolant: qui Iesu pretiosum Christi corpus quotidie contrectant, offerunt, & Anne illis de mulieribus loquendum est? nemo igitur alienum à ratione esse iudicet, si cœlibatum seruent, si coniugio abstineant. Quemadmodum enim vas, in quo manna custodiebatur, aureum fuit: ita & anima Sacerdotalis, quæ aptissimum vas est, in quo cœleste illud manna, corpus, inquam, Iesu Christi, custodiatur & excipiatur,

Hier. contra. Iouinia.

Figura. Hebr. 9.

piatur, puritate, castitate & continentia, instar auri, debet enitere.

Lege apud Romanos cautum erat ne fœminæ castra sequerentur.

Cautum erat apud veteres illos Romanos, disciplinæ militaris obseruantissimos, ne quæ fœminæ, ne vxores quidē, castra sequerentur. Atq; hinc forsitan accidit, quod duo summi Imperatores, Darius & Antonius, qui fœminas ad bellum secū proficisci permiserunt; castris exuti sint, ac cum toto exercitu profligati, hic ab Augusto; ille ab Alexandro Macedone. Refert quoque Valerius Maximus Scipionem Africanum in obsidio Numantiæ bis mille meretrices castris Romanorum expulisse: vnde Isidorus ait castra, quasi casta, à castrando nomen accepisse.

Cant. 6.

Et quis ignorat, Ecclesiam etiam aciem & dici, & esse? de qua dicitur, *Terribilis vt castrorū acies ordinata*: cuius duces ipsi sunt Sacerdotes. Quod igitur olim Romani in militia sua & castris vetabant, id lex Euangelica in acie Iesu Christi, militibus, ac præsertim Sacerdotib' ipsis ducibus, prohibet. Accedere huc mihi visus est, ac respexisse D. Paulus, cum ait: *Nemo militans Deo, implicet se negotijs sæcularibus*: nemo Ecclesiasticus qui sub vexillo Iesu Christi meretur, mundi negotia assumat, ante omnia autem connubio abstineat.

2. Tim. 2.

Apophthegma.

Rogabat olim Ciceronem Hircius, vt repudiata Terentia sororem suam duceret: cui ille: Qui possem, Hirci, simul & rei vxoriæ & Philosophicæ operam dare? Longe equidem maiori cum ratione idipsum modernis hæreticis respondebo, contendentibus semper vt Sacerdotes nostri vxores ducant, ac filios procreent: fieri nequaquam posse, vt & vxorum suarum & Ecclesiæ Christi curam gerant.

Cum milites olim nomina militiæ darent, ac Sacramento sese obstringerent militari, proposita sibi disciplina castrensi, ac simul legibus, quibus fœminas secum ad militiam ducere vetabantur: lætabundi & gaudentes patria exeuntes dicebant:

Castra peto, valeatq, Venus Valeantq, puellæ.

Idipsum vos, ô Sacerdotes, vos Ecclesiastici, dicere par est. Cum ergo iā sacræ huic militiæ, Ordinibus scilicet sacris, nomina dedistis, fœminis valedicite, matrimonia reiicite, & ad vnicam continentiam castitatemq; aspirate. Hæc igitur de Sacerdotum cœlibatu dicta sufficiant; quorum mentionem Petri nos matrimonium facere coegit.

III. Per socrū Petri humana natura intelligitur.

Redeamus iam ad propositum, ac videamus, ecquæ sit illa Petri socrus quænam illa febricitans fœmina. Per illam itaque, Auditores, miseram naturam humanam, quæ Ecclesiæ quodammodo mater est, optime designari credo. Cū enim Ecclesia è fidelibus constet, qui ab humana hac natura originē ducunt, ac S. Apostolus Petrus Ecclesiam sibi veluti sponsam despōderit, quæ eius quodammodo filia est; facile inde colligi potest, naturam humanam per Petri socrum designari. Laborabat, proh dolor, misera illa socrus, iam à longo tempore multis cruciata febribus, lentis, violētis, contagiosis, ac deniq; letalibus. Dæmoni illa parebat, eiq; subdita erat, æternæ damnationi mancipata, filia iræ, mancipium peccati, vndiq; extremis ærumnis conflicta. Hem quænam febres! Tam violentos ac vehementes interea febrium paroxismos habuit, vt sæpenumero parū abfuerit, quin exspiraret. Deum immortalem! quam ægra & affecta decumbit; quam vehementer laborat; quātum sudat, enititur, quam male habet ipso diluuii tempore? quosnam & quot tunc illa dies criticos habuit? quadraginta siquidem dierum spatio, noctu & interdiu, singulis, momentis, ac sine vlla cessatione, tum luctatur.

Quam vehemens naturæ humanæ febris tempore diluuij.

Gen. 7.

Math. 27.

Magnus profecto ac vehemens, fateor, fuit ille tuus paroxismus, Domine Iesu, quē in horto Oliuarum passus es: cum scilicet peccatorum nostrorum grauitate ac crudelitatibus, qui tibi in ipsa passionis serie pro iis eluendis subeundi erant, ante oculos cōstitutis, tanto intrinsecus affectu, & dolore commotus es, vt sanguinem simul & aquam exsudares: verum id horæ vnius ad summum duarum, spatio peractum est. At misera illa febricitans natura, quadraginta ipsis diebus ac noctibus continuo sine vlla respiratione, acerbissimo febris accessu diuexata est: *Factumque est diluuium, quadraginta diebus super terram, & multiplicatæ sunt aquæ.* Hem quænam crisis?

Dolores & cruciatus vehementes quos natura humana p-tulit.

Vix sudores hi, & luctæ præter modum graues præterierant, quin ecce noui eam rursus dolores in Ægypto sub Pharaone, quadringentorum annorum spatio diuexant. Extremi iterum cruciatus in captiuitate Babylonica sexaginta ipsis accesserunt annis; quibus misella ira afficiebatur, vt perpetuo fletu miseram suam sortem deploraret: *Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus.* Calore quoque continuo exæstuat. quos enim ignes, quosnam ardores in conflagratione illa Gomorrhæa, quænam incendia tempore Eliæ cum cælitus ignis descenderet, sustinuit? Hem quamnam sitim; quamnam alterationem! cum trium annorum & medii spatio pluuia cælo non cecidit? quam grauiter quoque in deserto laborauit? nisi enim è petra aquam Moses elicuisset, tota proculdubio interiisset; audi eius querelas: *Da nobis aquam vt bibamus, cur fecisti nos exire de Ægypto, vt occideres nos & liberos nostros, ac iumenta siti?*

Psal. 136.

Gen. 19.

4. Reg. 1.

3. Reg. 17.

Luc. 2.

Misertus es aliquando miseræ illius Hæmorrhoissæ, quæ iam duodecim annis fluxum sanguinis passa, omnem suam substantiam, & quidem frustra, in medicos erogauerat. Sed quanto magis deploranda, infelicis huius socrus fortuna, quæ quinque millium annorum spatio peccati originalis febri semper laborauerat, febri, inquam, adeo pestilenti, vt ad totum omnino mundum eius tabes & contagio permanarit: febri quæ sexcentos sudores, sexcentos dolores, sexcenta paroxismorum genera excitarat: exilium scilicet, mentis cæcitatem, voluntatis deprauationem, concupiscentiæ infirmitatem, sexcentas ærumnas, mortem, damnationem, ac millies denique millena morborum genera. Quam vere de hac ægra natura dici poterat illud Prophetæ? *A planta pedis vsque ad verticem non est in ea sanitas*: iam inde siquidem ab Adam vsque ad vltimum posteritatis surculum omnia contagione, & morbo deprauata sunt, vnde non immerito vates ille & rex Dauid originalem hanc infirmitatem deplorat. *Et in peccatis concepit me mater mea.*

Isai. 8.

Psal. 50.

Omnes

Consumpserat misella hæc omnem suam substantiam, sanitatis recuperandæ ergò, omnes artes adhibuerat, omnemque mouerat lapidem, vt morbo hoc posset liberari. Tot experta fuerat balnea, tot ablutiones modo natans in mari Rubro, modo Iordani sese immergendo, modo tot se victimatum, sacrificiorum & holocaustorum sanguine lauando: sed omnia frustra. At cum nec hac ratione sanitati locus esset, diæta opus esse videbatur; quam rigidam admodum sustinuit, septem scilicet annorum famem in Ægypto: aliam magis temperatam in deserto, quam sibi ipsi Moses indixit, quadraginta scilicet dierum; aliam item totidem dierum, quam Elias vltro assumpsit; & hæc quidem frustra. Adhibentur cauteria, ferramenta, aliaque diuersi generis remedia, quæ Chirurgia suggerebat. Venit deinde spiritus exterminans, magnus quidam artifex, & peritus; in vanum omnia. O pertinacem morbum! Mutat ægera cœlum, egreditur Ægypto, quadraginta annis in deserto Sinai commoratur, suauissimo reficitur cibo ac iucũdissimo, manna cœlesti, omnem ambrosiam superante: hinc in terram promissionis descendit. Non ideo tamen reliquit eam febris, sed pertinaciter ei adhærescit.

modos quibus sanitati restitueret, natura scrutatur.

Exod. 14.

Ioan. 3.

Gen. 41.

Genes. 17.

Iof. 5.

Exod. 12.

Exod. 15.

Exod. 16.

Natura humana varios de morbo suo consuluit.

Quid iam tibi faciendum restat, ô misera; ô afflicta? Inquire adhuc remedia, consule omnes peritos, ac vide, quid de hac tua ægritudine iudicaturi sint. Quot non illa medicos consuluerat, Deus bone? Consuluerat nimirum Patriarchas, Prophetas, Reges, atque omnes omnino mortales, imo vero & Angelos. Hinc in persona afflicti Iob clamabat: *Miseremini mei saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me.* amicos hic vocat Angelos, atque ita Patres omnes vnanimiter exponunt. Erat, erat ipsa, q iam in extremis constituta, ac morti proxima, per Dauidis os loquebatur: *Ostende nobis Domine misericordiam tuã* adiuua me, & ab hoc me morbo libera; nihilominus tamen oleum & operam perdidit; ac persanari non potuit, donec ipsa Dei verbum produxit, quod hodie generi domum accedens, omnem penitus ab ea morbum abstulit.

Iob 19.

Psal. 84.

Designauit hoc nobis in Apocalypsi sua Ioan-

Ioannes, cum nobis fœminam duodecim stellis coronatam, & in partus doloribus constitutam describit: *Mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim: & in vtero habens & clamabat parturiens, & cruciabatur vt pariat.* Apoc. 12.

Exprimitur hoc emblemate, Auditores, misera natura humana: quæ ex duodecim Patriarchis, duodecim Tribubus, aut duodecim si malueritis, Apostolis grauida, cum Messiam hunc eniti & parere vellet, clamabat, gemebat, & continuis cælum precibus fatigabat. Sed sumite iam animos, ægri, amplius nolite ingemiscere, consolamini in ægritudine vestra: ecce exoptatus aduenit medicus, summus ille artifex ac peritissimus chirurgus descendit, qui omnem languorem quamprimum depellet. Vnde August. *Tunc magnus de cælo medicus venit, quando magnus in terris iacebat ægrotus.*

Quid sit domus Petri.

Quamprimum igitur vt verbum Dei in hunc mundum venit, & è virgine natum est, ac Petri domum intrauit; misera illa socrus, misera, inquam, hominum natura, persanata fuit. Sed quænam est, obsecro, felix illa domus, domus illa fortunata, quæ Dei filium hospitio meruit suscipere? Anne forsitan erit gloriosa virgo & mater Maria, in qua & apud quam nouem mensibus Dominus diuertit? quæ domus illa regia est, domus illa sancta. Vadimonium hic mihi præstat Dauid Propheta dicens. *Domum tuam Domine decet sanctitudo in longitudinem dierum.* An vero nostra humanitas est, de qua dictum est? *Verbum caro factum est, & habitauit in nobis;* nostra scilicet humanitate. Et triginta tribus quidem annis Verbum Patris, hoc in mundo nobiscum conuersatum est, in altero semper, & in perpetuum nobiscum commoraturum: quod enim semel assumpsit, nunquam dimisit. Psal. 92. Ioan. 1.

Domus egregia est mundus.

Quid etiam vetat, quod minus domum hanc mundum esse dicamus? Næ mundus domus est, & quidem amplissima. Montes namq; eius, muri sunt; maria, aquæ ambiẽtes; cæli, ipsi fornices, poli, bases ac fulcra; terra, pauimentum, quatuor elementa, atria inferiora; nouem sphæræ cælestes, nouem diuersa habitacula in superioribus constituta. Sol & Luna hic sunt velut fenestrarum commissuræ; stellæ loco fenestrarum; Oriens, Occidens, Septentrio, & Meridies, quatuor late patentium portarum. An nõ igitur mundus domus est? an non in ea Dominus commoratus est, an non in eadem & mortuus, in eadem etiam sepultus? bene quidem hæc. An non sunt hæc omnia domus illa, in quam hodie Redemptor noster diuertit. Ecclesia igitur est domus, quã fundauit, & incoluit; quamque ipse domus aliquando nomine insigniuit: *Domus mea domus orationis vocabitur.* In hac domo facta sunt miracula, in hac, piscina & Iordanis sunt, in quibus paralytici curantur: in sola hac Sacramenta reperire est: denique in hac eadem domo, Petri socrus, depulsis febribus, sanitati restituta est. Mat. 21.

IV.

Quotuplices febres sint secundũ medicos.

Secundum hoc est concionis hodiernæ membrum: *Tenebatur magnis febribus.* Quid febres has aliud denotare putatis, Auditores, nisi peccata? quot enim peccatis anima grauata est, tot sese febribus putet distineri. Diuersa febrium genera medici constituunt: febres scilicet quotidianas, tertianas, quartanas, continuas, hecticas, quin & febres pestilentes. Febris quotidiana, gula est qua laborauit diues epulo; qua & deinde mortuus est. Vehementer hæc febris primũ parentem Adamum, quamprimum vt creatus, in paradiso à Deo fuit constitutus, inuasit? in quam non alia de causa incidit, quam quod crudum nimis ac nondum maturum pomum comedisset. Quin & pilosus Esau grauiter eadem laborauit, cum propter vile pulmentum & lentis edulium primogenita sua diuendidit. Hac febri interiit Sodoma, periit Gomorrha, ac circumiacentes ciuitates hac eadem extinctæ sunt. Vnde Ezechiel vates: *Hæc fuit iniquitas Sodomæ, superbia, saturitas panis, & otium eius & filiarum eius* Cæterum sicuti quotidiana illa febris facile in aliam mutatur; ita quoque gula facillime in libidinem & Venerem conuertitur; ac facilis ab vna in alteram transitus est. Loth vino obrutus statim incestum passus est. Turpitudinẽ suam Noe, quã sexcentis annis semper texerat, ebrius ac temulentus detexit. Quin & quod lõge grauius,

Quotidiana febris gula est. Luc. 16. Gen. 3. Gen. 25. Gene. 19. Ezech. 16. Gen. 20. Gen. 3.

sæpenumero è gula in idololatriam deuoluimur: testes mihi sunt filii Israel, de quibus scribitur: *Prodyt quasi ex adipe iniquitas eorum.* (*Psal. 72.*) Quam grauiter igitur vos Hæretici, qui sacro Quadragesimæ tempore fine vllo respectu carnibus vescimini; & vos helluones & lurcones, qui indicta ab Ecclesia ieiuniorum tempora non seruatis, hac febri discruciamini?

Tertiana febris inconstantes denotat. Tertiana febris, quæ non continuo vrit, sed alternis diebus redire consueuit, inconstantes repræsentat: qui hodie quidem bona facere proponunt, & cras propositi obliti, ad priorem viuendi rationem reuertuntur. Hi sunt *arundines vento agitata.* (*Matth. 11.*) Huiusmodi febri laborauit Pharao, item Achab; ille populum Israel à seruitute liberare cupiens, ac nunquam dimittens; (*Exod. 9.*) hic vero hodie sese coram Domino deiiciens, & crastino die ad priora scelera & iniquitates reuertens.

Quartana febri Luxuria venerea designatur. Quid vero quartana vobis significare videtur? aliud sane nihil, quam luxuriam, & voluptatem carnis: prima namq; dies eius, ipsa est cogitatio & suggestio; secunda, delectatio; tertia consensus; ac quarta, ipsa operis praui executio. Quam multi, proh dolor, hac febri laborarunt? Non dico hic Magdalenam, taceo Samaritanam, prætereo mulierem illam in adulterio deprehensam. (*2. Reg. 11. Marc. 2. Tob. 3. Dan. 13.*) Eadem & Dauidem inuasit; ac multo violentius Herodem Herodiadis amasium; septem Saræ mariti eadē subito extincti sunt: duo senes illi adulteri Susannam constuprate molientes, misere eadem perierunt. Febris hæc quartana omnium grauissima est; quippe quæ diutiuscule durare soleat, & ægerrime recedat, teste Galeno lib. 2. de diffic. feb. cap. 50.

Continua febris auaritiam repręsentat. Quid porro de continua febri dicemus, aut cuinam peccato eam assimilabimus? auaritiæ potissimum illa videtur conferenda. Nam cum aliæ febres per temporum interualla hominem inuadere soleant, hæc, vt assiduus & indiuisus comes, semper ei adhærescit. non enim adulter aut luxuriosus semper adulteriū, vel actū Veneris reipsa committit. nec lurcones semper manum, semper licet animum, in patinis habent; at auaritia continua febris est, nulla non diei hora, noctu & interdiu, & vbique locorum, ac nullo non temporis momento, animas cruciat. Diues ille, de quo in Euangelio, semper in anxietate versabatur; semper sollicitus & anxius erat, dicens: *Quid faciam? destruam horrea mea:* (*Luc. 12.*) cuius sollicitudo & febris cum nō quiesceret, audiuit tandē: *Stulte, hac nocte repetent animam tuam à te, & hac qua parasti, cuius erunt?* (*Ibid.*) Hac eadem febri ita Iudas exæstuauit, vt præ molestia dormire non posset: an non vidimus eum intempesta nocte cum cohortibus & militibus hortum intrantem, triginta denarios vt lucrifaceret? Sane totus, mihi credite, orbis hac febri infectus est.

Lenta febris acediam significat. Per lentam febrim ipsi iam scitis desidiam & socordiam designari. Hac febri tenebantur illi quibus vineæ Dominus in Euangelio ait: *Quid hic statis tota die otiosi?* (*Matt. 20.*) Eadem etiam laborarunt filiæ Sodomæ & Gomorrhæ: quæ & interdum adeo in miseros mortales sæuiit, vt vrbes integras ac regna florentissima extinxerit: vnde Poeta,

Otium reges, prius & beatas
Perdidit vrbes

Sunt vero & alia febrium genera, pestilentes scilicet & contagiosæ: ipsæ nimirum hæreses, quæ tam difficile curantur, vt multa animarum millia ab eadem potius fuerint extincta. O perniciosas & damnosas febres! Vos vero miseri, qui ab iisdem torquemini, ad domum Petri diuertite, ad Ecclesiam properate; in ea namque verus medicus reperitur, in ea omnia febrium genera sanantur. Quamobrem eo vos conferte, si sanitati restitui vultis.

Tuque ô cælestis medice, qui tot febricitantes sanasti, tot morborum genera curasti: tu inquā, qui leprosos mundasti, claudos ambulare fecisti, energumenos à spiritibus immundis liberasti, paralyticos cōsolidasti, mortuos ad vitā reuocasti: tu qui hodierna die ad domū Simonis diuertens eius socrū grauiter febricitantem nouo sane miraculo sanitati pristinæ restituisti: tu qui summus medicus es, ac medicorū summus, nobis quoq; eadem infirmitate laborātibus propitius succurre. Exæstuat quippe anima innumeris febrib⁹, ac misere affligitur: modo gu-

do gula, modo luxuria, & vt plurimum auaritia & socordia: tu vero omnes hasce, si modo velis pores auferre, & violentiam earum infringere, ac molestias tollere. Et, quemadmodum pia hæc tibi mulier sanitate recuperata, lecto surgens, sedulo ministrauit, ita quoque, benignissime medice, eandem a te adepti gratiam, vitiorum lecto, a febribus his liberati, surgentes, omnem tibi vitam impendemus quo dignum hic nomini tuo obsequium & cultum, in cœlis vero laudem & gloriam exhibere possimus. Amen.

FERIA VI. POST DOMIN. III. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

I. *De gratia praeueniente.*
II. *De Iesu fatigato.*
III. *De petente Iesu bibere.*
IV *De causatione Samaritana.*

Venit Iesus in ciuitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar. Ioan. 4.

FIGVRA.

Gen. 29. CVM olim Rachel pecora adaquatura ad puteum venisset, forte fortuna, nihilq; minus cogitans, Iacob ibidem obuium habuit; qui cum se consobrinum eius esse diceret, ei osculum dedit, simulq; futuri matrimonii fundamentum posuit. Cum oculos in Euangelium hodiernum conijcio; similem plane illic historiam reperio. Video namque in eo Samaritanam fœminam, quæ aquã haustura, circa puteum, verum Iacob Iesum Christum, nec opinata offendit: qui cum se Messiam esse demonstraret, multis vltro citroque sermonibus habitis, ad spirituale cum ea matrimonium ineundũ, eamque à peccatorum sordibus expurgandam, viam præparat. Res ipsa & materia iucunda est, ac benigna: quam vt pro dignitate deducere possimus, cœlestem opem, B. Virginis intercessione implorabimus, dicentes:

AVE MARIA.

Non iniuria mihi Theologi, Auditores ornatissimi, cum de peccatorum iustificatione, deque gratiis cœlestibus, quæ eam progignunt, disputant, de gratia quadam præueniente, vti nuncupant, mentionem facere videntur. Quam hoc potissimum nomine appellare consueuere, quod opera nostra eadem præcedere; ac quodammodo præcurrere videatur: illa namq; nos nihil minus cogitantes excitat & inuitat, in vitiis nostris sepultos, ac veluti lethargo oppressos expergefacit, atque omnia denique merita præuenire consueuit. I. Gratia præueniens.

Sexcentis illam locis in sacris litteris expressam habemus; at euidentissime in mirabili illa Pauli Apostoli conuersione, de qua legimus: *Saulus adhuc spirans minarum & cædis in discipulos Domini, accessit ad Principes Sacerdotum, &c.* & mox mutato stylo, *subito circumfulsit eum lux de cœlo.* Quid porro lux isthæc aliud, quam gratiam præuenientem designabat, quæ nos per viciorũ abrupta abreptos circumfulget, densam oculis caliginem inducit, & cæcutientes in terram prosternit? Illa scilicet lux est, quam olim vates Regius à Deo postulabat: *Emitte lucem tuam & veritatem tuam: ipsa me deduxerunt & adduxerunt in montem sanctum tuum.* Act. 9. Psal. 43.

Tres illi Orientales Magi, cum inde ab extremis aurora partibus Messiam natum adoraturi, in Iudæam descenderent, stellam ducem itineris habuere, *Stella antecedebat eos.* Lucidum illud iubar, ac micans sidus, aliud nihil quam gratiam præuenientem denotabat: quæ instar astri lucidissimi opera nostra semper antecedit, nosq; ad Deum in Ecclesia adorandum conducit. Figuræ quibus gratia præueniens designatur. Matth. 2.

Tres piæ matronæ, post Domini passionem, Hierosolymis cum aromatibus, vt vngerẽt sepultum, egressæ sunt: sed notat Euangelista, *id orto iam sole* contigisse. Per egressionem & pfectionem piarum illarum fœminarum, peccatorum iustificatio exprimitur; qui post passionem, post peccatum nempe iam commissum, vbi Christus, vt Apostolus ait, iterum crucifixus est, Ierosolymis, id est, peccatis, aromatibus doloris, tristitiæ, contritionis, ac depeccatis pœni- Marc. 16.

pœnitentiæ onusti, egrediuntur, & Christum cum his Mariis quærunt & inuestigāt: verum id otio iam sole gratiæ præuenientis, sine qua è peccatorum suorum vallo & muris egredi vix possent. Credite Psalmistæ dicenti: *Vanum est vobis ante lucem surgere; surgite postquam sederitis, qui manducatis panem doloris.* Ac si diceret, frustra conantur homines è Cymmeriis peccati tenebris emergere, si nondū lucidus ille gratiæ sol surrexerit, ac radios emiserit. Reuocate quæso in memoriam, quomodo Angeli Sodomam venerint, ac mecū perpendite monita, quæ Lotho eiusque generis dedêre: *Surgite & egredimini de loco isto, quia delebit Dominus ciuitatem hanc.* Quid Angelos illos significare arbitramini, nisi diuinas inspirationes, & gratias præuenientes, q̄ Deus peccatoribus elargiri solet, vt eos è peccato, quod per Sodomam denotatur, educat; indesinenter conscientiæ auribus inclamans; *surgite*, scilicet è peccatis, *& egredimini de loco isto*, loco adeo periculoso, & ad montem pœnitentiæ, in quo saluemini, confugite.

Psal. 126.

Gen. 19.

2. Reg. 12. Statim vt Dauid duo illa horrēda peccata commisit, adulterium nimirum & homicidium, accessit eum Nathan Propheta, eique peccati grauitatem aperit, lacrymas doloris excutit, & ad pœnitentiam agendā inuitat. O Nathan, præterquam quod Prophetam te esse agnoscam, simul gratiam præuenientem denotas, quæ statim vt deliquimus, nos accedit, nobisque oculos aperit, vt peccati fœditate perspecta, eiusque animis odio indito, ad pænitentiam faciendam prouocemur. Desuntne igitur figuræ, quibus quid gratia præueniens sit, & quomodo semper opera ac merita præueniat, & antecedat explicemus.

At nihil est meo quidem indicio, quod magis illam ob oculos ponat, quam Euangelij hodierni historia, in qua nō ipsam gratiam, sed omnis gratiæ auctorem; non aliquam stellam, sed solem ipsum; non aliquē Angelorum, sed ipsum reuera Deum; non Prophetam, sed Christum, Regem ac Prophetarum omniū Regem; fœminam, fœminam inquam peccatricem, & Samaritanam videmus præuenire, conuertere; eamq; inducere, vt hydria peccatorum relicta, in Sichem ciuitatem velut in locum pœnitentiæ se recipiat, ibiq; laudes eius depræd cet. Historiam autem aggrediamur. *Iesus autem fatigatus ex itinere sedebat sic super fontem.*

II. Scribit ecce Ioannes Euangelista, Redemptorem Samaritanam hanc, quæ non vsque adeo probatæ vitæ erat, sed adulterio inquinata quæque iam quinq; maritis iuncta fuerat, ac modo in alterius lenocinio viuebat, conuertere volentem, Sichem Samariæ metropolim, ac regni Israelitici olim sedem, accessisse, adque puteum venientem, qui haud procul à ciuitate aberat, ex itinere defatigatum, super eum sedisse. Quid audio, Catholici, videre Seruatorem nostrum hic defatigatum, videte iuxta puteum prostratum, & sub graui peccatorum vestrorum onere fatiscentem.

Sichem Samariæ metropolis.

Christus ex peccatorum pōdere defatigatus fuit.

Videte, obsecro, vastum illum Atlantem, humeris suis totam mundi machinam sustinentem, & hodie sub scelerum vestrorum pondere succumbentem. Præuiderat id olim Dauid vates, cum de sese vaticinans, ac sortem suam deplorans, ait: *sicut onus graue grauata sunt super me.* Hem, ait in Propheta Deus, quam graues sunt iniquitates tuæ, peccator, quam pōderosa sunt peccata, iam defatigatus sum, eadem, à primo natiuitatis die, vsque in Samariam, sustinendo & portando: si vlterius me procedere necesse sit, certissimum est sub onere me exspiraturum, idque in monte Caluariæ. Psalm. 39.

Videte magnum Patriarcham Iacob, iuxta puteum reclinatum, magnam scalam crucis admirantem, quippe quæ vna parte cœlum Angelis gloriam communicando; altera vero terram, homines iustificando tangebat. Gen. 29.

Videte hic miserum Ismaelem, Ægyptia ancilla, natura scilicet humana prognatum in desertis Samariæ siti morientem: *fatigatus*, inquit Augustinus, *erat, vt verum sese hominem, ac humanis subditum miserijs demonstraret.* sed, *fatigatus ex itinere.* contraxit hanc defatigationem ex longo & duro itinere, quod nostri quærendi ergo suscepit. Videte hic magnum illum viatorem, qui olim summo cœlo egrediens, *exultauit* Gen. 21. Psalm. 18.

tauit vt gigas ad currendam viam, iam prostratum ac lassum, ne pedem quidem mouere valentem.

Videre hic bonum illum pastorem, qui nonaginta nouem ouibus in cœlo relictis, vt centesimam in mundi huius deserto quæreret, tantum itineris confecit, & tamdiu per deuia, & auia, locaque confragosa quærendo errauit, vt ad puteum iuxta Samaritanam sederit defatigatus.

Itinera Christi & viæ eius. Audistin' vnquam, ô anima, Redemptoris tui itinera & expeditiones? nunquam tecum ipsa labores eius & molestias, quas vt te quæreret, & ad ouile, id est, in cœlestia habitacula perduceret, subiuit? Arrige aures, *& audi filia & vide*. Imprimis itaque; *A summo cœlo egressio eius*: è cœlo descendit in terram, inde in virginis vterum ex vtero in præsepe: cumq; ei illic non reperiret, descendit in Ægyptum, in qua te septem ipsis annis quæsiuit: rediit deinde in Iudæam, ac mox in Palæstinæ sese solitudinem contulit, in qua te quadraginta diebus quæsiuit. Hinc egressum eum hodie in Samaria videas iuxta puteum ex itinere defatigatum sedentem, reclinatum, ac præ labore pedem mouere non valentem. *Psal. 18.*

Quænam igitur, Domine, mea erga te obligatio esset? maior sane eadem erit, si vlterius adhuc & longius procedere disponas, vt me errantem ouiculam inueniat: quoniam alia tibi & grauior facienda restat via. Quid? tene, tam cito, Domine Iesu, defatigari, cum vix medium itineris confectum sit? Dixere olim Eliæ Prophetæ ex itinere defatigato, ac sub vmbra iuniperi reclinato, Angeli: *Surge, comede, ambula, longa tibi restat via*: Cur non idipsum, O Angeli, hodie Christo Redemptori meo dicitis? videtis namque eum iuxta puteum sedentem: dicite ergo confidenter (Dominus enim vester est) *Surge Domine, bibe & ambula, longa tibi restat via*: ad montem oliueti adhuc tibi procedendum est, in quo adeo defatigaberis vt sanguinem simul & aquam nouo quodam sudandi modo è corpore tuo profusurus sis. Hinc per omnia Ierosolymorum compita, per omnia Principum ac Pontificum palatia discurres; è quo discursu & itinere adeo exhaurieris, & inerruaberis, vt cruci ferendæ vix vires tibi futuræ sint: neue hic labores tui exitum habebunt, ad montem vsque Caluariæ, & ad vsque crucem properandum est, in quo ita elumbatus eris & exhaustus, vt præ lassitudine sis exspiraturus: quin & vltra crucem procedere necessum erit, & etiam post mortem, ad sepulchrum scilicet, ad limbum, ad purgatorium, ad ipsos vsque inferos. O labores inauditos, ô itinera insuperabilia! *sedebat fatigatus ex itinere*. humi prostratus iuxta puteum iacebat, omni humano solatio destitutus. Fierine potest, ô cœlum, ô terra, Creatorem ab omnibus creaturis suis ita derelinqui? *3. Reg. 19.* Christus ab omnibus derelictus est.

Abigail Dauidi in deserto commoranti cum commeatu rebusque ad vitam necessariis, occurrit, eiusque quidquid haberet, vltro obtulit. Angeli Eliæ miserti, ad eum accessere, eumq; consolati panem & aquam ad corporis sustentationē obtulerunt: Abacuc propheta Danieli in lacū leonum in Babylone cōiecto cibo dato succurrit. Et Christus vnigenitus Dei filius, & Prophetarum omnium Deus a cunctis derelictus est, omni humano solatio destitutus, ærūnis & doloribus saturatus. Herodes illum adhuc inter arcta conditum præsepia vagientem è medio eripere machinatus est, diabolus in deserto eum tentaturus est aggressus: & ecce Samaritana eum hodie coarguere etiam fatagit; *Et ecce mulier Samaritana*. *2. Reg. 25.* *3. Reg. 19.* *Dan. 4.* *Matth. 2.* *Matth. 4.*

Christo igitur ex itinere defatigato ad puteum sic sedente, ecce mulier Samaritana, vrbe ad hauriendam aquam egressa, ad eum conuertitur. O rem admirabilem! Sampson eum in terram Philistiim, amore puellæ captus, descenderet; leonem in via iuuentum suffocauit, ex cuius mandibula, quod vere mirabile, fauus mellis prodiit. Eodem prorsus modo hic videmus contingere; Christus enim in Samariam, animarum amore captus, descendens, siluestrem leænam obuiam habens, Samaritanam inquam, eandem in peccatis suffocat, omnia eius vitia enecat; deque ore illius suauissimum mel, laudum scilicet encomium producit. Figura. *Iudic. 14.*

Rebec-

pœnitentiæ onusti, egrediuntur, & Christum cum his Mariis quærunt & inuestigãt: verum id otio iam sole gratiæ præuenientis, sine qua è peccatorum suorum vallo & muris egredi vix possent. Credite Psalmistæ
Psal.126. dicenti: *Vanum est vobis ante lucem surgere; surgite postquam sederitis, qui manducatis panem doloris.* Ac si diceret, frustra conantur homines è Cymmeriis peccati tenebris emergere, si nondũ lucidus ille gratiæ sol surrexerit, ac radios emiserit. Reuocate quæso
Gen.19. in memoriam, quomodo Angeli Sodomam venerint, ac mecũ perpendite monita, quæ Lotho eiusque generis dedêre: *Surgite & egredimini de loco isto, quia delebit Dominus ciuitatem hanc.* Quid Angelos illos significare arbitramini, nisi diuinas inspirationes, & gratias præuenientes, q̃ Deus peccatoribus elargiri solet, vt eos è peccato, quod per Sodomam denotatur, educat; indesinenter conscientiæ auribus inclamans; *surgite*, scilicet è peccatis, *& egredimini de loco isto*, loco adeo periculoso, & ad montem pœnitentiæ, in quo saluemini, confugite.

2.Reg.12. Statim vt Dauid duo illa horrẽda peccata commisit, adulterium nimirum & homicidium, accessit eum Nathan Propheta, eique peccati grauitatem aperit, lacrymas doloris excutit, & ad pœnitentiam agendã inuitat. O Nathan, præterquam quod Prophetam te esse agnoscam, simul gratiam præuenientem denotas, quæ statim vt deliquimus, nos accedit, nobisque oculos aperit, vt peccati fœditate perspecta, eiusque animis odio indito, ad pænitentiam faciendam prouocemur. Desuntne igitur figuræ, quibus quid gratia præueniens sit, & quomodo semper opera ac merita præueniat, & antecedat explicemus.

At nihil est meo quidem indicio, quod magis illam ob oculos ponat, quam Euangelij hodierni historia, in qua nõ ipsam gratiam, sed omnis gratiæ auctorem; non aliquam stellam, sed solem ipsum; non aliquẽ Angelorum, sed ipsum reuera Deum; non Prophetam, sed Christum, Regem ac Prophetarum omniũ Regem; fœminam, fœminam inquam peccatricem, & Samaritanam videmus præuenire, conuertere, eamq; inducere, vt hydria peccatorum relicta, in Sichem ciuitatem velut in locum pœnitentiæ se recipiat, ibiq; laudes eius depræd cet. Historiam autem aggrediamur. *Iesus autem fatigatus ex itinere sedebat sic super fontem.*

Scribit ecce Ioannes Euangelista, Redemptorem Samaritanam hanc, quæ non vsque adeo probatæ vitæ erat, sed adulterio inquinata quæque iam quinq; maritis iuncta fuerat, ac modo in alterius lenocinio viuebat, conuertere volentem, Sichem Samariæ metropolim, ac regni Israelitici olim sedem, accessisse, adque puteum venientem, qui haud procul à ciuitate aberat, ex itinere defatigatum, super eum sedisse. Quid audio, Catholici, videre Seruatorem nostrum hic defatigatum, videte iuxta puteum prostratum, & sub graui peccatorum vestrorum onere fatiscentem. II.

Sichem Samariæ metropolis.

Christus ex peccatorum põdere defatigatus fuit.

Videre, obsecro, vastum illum Atlantem, humeris suis totam mundi machinam sustinentem, & hodie sub scelerum vestrorum pondere succumbentem. Præuiderat id olim Dauid vates, cum de sese vaticinans, ac sortem suam deplorans, ait: *sicut onus graue grauata sunt super me.* Hem, ait in Propheta Deus, quam graues sunt iniquitates tuæ, peccator, quam põderosa sunt peccata, iam defatigatus sum, eadem, à primo natiuitatis die, vsque in Samariam, sustinendo & portando: si vlterius me procedere necesse sit, certissimum est sub onere me exspiraturum, idque in monte Caluariæ. Psalm.39.

Videre magnum Patriarcham Iacob, iuxta puteum reclinatum, magnam scalam crucis admirantem, quippe quæ vna parte cœlum Angelis gloriam communicando; altera vero terram, homines iustificando tangebat. Gen.29.

Videte hic miserum Ismaelem, Ægyptia ancilla, natura scilicet humana prognatum in desertis Samariæ siti morientem: *fatigatus*, inquit Augustinus, *erat, vt verum sese hominem, ac humanis subditum miserijs demonstraret.* sed, *fatigatus ex itinere.* contraxit hanc defatigationem ex longo & duro itinere, quod nostri quærendi ergo suscepit. Videte hic magnum illum viatorem, qui olim summo cœlo egrediens, *exultauit* Gen.21. Psalm.18.

tauit vt gigas ad currendam viam, iam prostratum ac lassum, ne pedem quidem mouere valentem.

Videte hic bonum illum pastorem, qui nonaginta nouem ouibus in cœlo relictis, vt centesimam in mundi huius deserto quæreret, tantum itineris confecit, & tamdiu per deuia & auia, locaque confragosa quærendo errauit, vt ad puteum iuxta Samaritanam sederit defatigatus.

Itinera Christi & viæ eius.

Audistin' vnquam, ô anima, Redemptoris tui itinera & expeditiones? nunquam tecum ipsa labores eius & molestias, quas vt te quæreret, & ad ouile, id est, in cœlestia habitacula perduceret, subiuit? Arrige aures, *& audi filia & vide*. Imprimis itaque; *A summo cœlo egressio eius*: è cœlo descendit in terram, inde in virginis vterum ex vtero in præsepe: cumq; te illic non reperiret, descendit in Ægyptum, in qua te septem ipsis annis quæsiuit: redijt deinde in Iudæam, ac mox in Palæstinæ sese solitudinem contulit, in qua te quadraginta diebus quæsiuit. Hinc egressum eum hodie in Samaria videas iuxta puteum ex itinere defatigatum sedentem, reclinatum, ac præ labore pedem mouere non valentem.

Psal. 18.

Quænam igitur, Domine, mea erga te obligatio esset? maior sane eadem erit, si vlterius adhuc & longius procedere disponas, vt me errantem ouiculam inueniat: quoniam alia tibi & grauior facienda restat via. Quid? tene, tam cito, Domine Iesu, defatigari, cum vix medium itineris confectum sit? Dixère olim Eliæ Prophetæ ex itinere defatigato, ac sub vmbra iuniperi reclinato, Angeli: *Surge, comede, ambula, longa tibi restat via*: Cur non idipsum, O Angeli, hodie Christo Redemptori meo dicitis? videtis namque eum iuxta puteum sedentem: dicite ergo confidenter (Dominus enim vester est) *Surge Domine, bibe & ambula, longa tibi restat via*: ad montem oliueti adhuc tibi procedendum est, in quo adeo defatigaberis vt sanguinem simul & aquam nouo quodam sudandi modo è corpore tuo profusurus sis. Hinc per omnia Ierosolymorum compita, per omnia Principum ac Pontificum palatia discurres, è quo discursu & itinere adeo exhautieris, & inerruaberis, vt cruci ferendæ vix vires tibi futuræ sint: neue hic labores tui exitum habebunt, ad montem vsque Caluariæ, & adusque crucem properandum est, in quo ita elumbatus eris & exhaustus, vt præ lassitudine sis exspiraturus: quin & vltra crucem procedere necessum erit, & etiam post mortem, ad sepulchrum scilicet, ad limbum, ad purgatorium, ad ipsos vsque inferos. O labores inauditos, ô itinera insuperabilia! *sedebat fatigatus ex itinere*. humi prostratus iuxta puteum iacebat, omni humano solatio destitutus. Fierine potest, ô cœlum, ô terra, Creatorem ab omnibus creaturis suis ita derelinqui?

3. Reg. 19.

Christus ab omnibus derelictus est.

Abigail Dauidi in deserto commoranti cum commeatu rebusque ad vitam necessariis, occurrit, eiusque quidquid habebat, vltro obtulit. Angeli Eliæ miserti; ad eum accessère, eumq; consolati panem & aquam ad corporis sustentationé obtulerunt: Abacuc propheta Danieli in lacú leonum in Babylone cóiecto cibo dato succurrit. Et Christus vnigenitus Dei filius, & Prophetarum omnium Deus a cunctis derelictus est, omni humano solatio destitutus, ærũnis & doloribus saturatus. Herodes illum adhuc inter arcta conditum præsepia vagientem è medio eripere machinatus est, diabolus in deserto eum tentaturus est aggressus: & ecce Samaritana eum hodie coarguere etiam satagit; *Et ecce mulier Samaritana*.

1. Reg. 25.

3. Reg. 19.

Dan. 4.

Matth. 2.

Matth. 4.

Christo igitur ex itinere defatigato ad puteum sic sedente, ecce mulier Samaritana, vrbe ad hauriendam aquam egressa, ad eum conuertitur. O rem admirabilem! Sampson cum in terram Philistiim, amore puellæ captus, descenderet; leonem in via inuentum suffocauit, ex cuius mandibula, quod vere mirabile, fauus mellis prodiit. Eodem prorsus modo hic videmus contingere: Christus enim in Samariam, animarum amore captus, descendens, siluestrem leænam obuiam habens, Samaritanam inquam, eandem in peccatis suffocat, omnia eius vitia enecat; deque ore illius suauissimum mel, laudum scilicet encomium producit.

Figura.

Iudic. 14.

Rebec-

Gen. 24. Rebecca olim ad fontem nec opinato veniens, felici sane omine Abrahæ pastori occurrit, qui eam heri sui filio Isaac quam primum despondit. Hodie porro videmus Samaritanam, ad hauriendam aquam properantem, & nihil minus quam de salute cogitantem filio Dei, fausto profecto auspicio, occurrere, qui eandem à vitiis vitæque prauitate conuertit, sibique in sponsam sele-
Osee 2. legit, *Desponsabo te mihi in fide*. Notate hic obsecro gratiam præuenientem, quæ nos vltro semper præuenit, ac merita nostra præcedit, Samaritana hoc ne somniarat quidem nedum commerita erat.

1. Reg. 10. Saul humili prognatus stirpe, & in montibus educatus, nullis meritis aut diuitiis ornatus, asinas, patris sui quærendo in Regem Israel coronatus est: adeo vt Deus eum
1. Reg. 16. ideo quæsitum misisse, vt ad coronam deinde eueheret, videatur. Dauid ouiū pastor, nihil vnquam quoque meritus fuerat, aut nunquam antea ad regiam dignitatem aspirarat, & ecce Deus nihil minus cogitanti regnum Israel pure & sincere decernit: *Et de*
Psalm. 77. *post fœtantes accepit eum* quæ sane magna diuinæ bonitatis sunt indicia. vnde Psalmo-
Psal. 112. graphus: *Suscitans de terra inopem & de stercore erigens pauperem, vt collocet eum cum principibus.*

Sunt hæc manifesta gratiæ præuenientis argumenta, quæ sine vlla meritorum intuitu nos è vili paupertatis originalis humilitate ac luto educit, vt deinde ad solium gloriæ cœlestis subleuet. Verum his relictis ad puteum accedamus, ac diuinum illud colloquium quod Redemptorem inter ac Samaritanam habitum est, audiamus.

III. Christus primas loquendi partes suscipit,
Leuit. 6 dicens, *Mulier da mihi bibere*. Ecce primum aditum, appellationem, ac insinuationem, quam gratia præueniens peccatorum auribus, cordibus, & animis instillare cōsueuit. Deus igitur primo loquitur. Præclarum huiusce rei in sacris litteris indicium & figurā videre est. Præcepit olim in lege veteri Deus, vt Sacerdotes summo mane strato surgerent, atq; in templo sacrum ignem accenderent, sacrificiaq; pro vniuerso populo offerrent. Alibi quoq; Prophetas tempestiue surgere, ac summo mane ciuitatem circuire voluit, vt populum ad conuersionem, pœnitentiamque pro peccatis faciendam adhortarentur. Hinc videtis hodie summum illum Sacerdotum & Prophetarum Principem summo mane surgentem, gratiæque suæ ignem accendentem, vt Samaritanam reperiat, sacro igne succendat, salutem eius procuret, ac placida voce dicat: *Mulier da mihi bibere.*

Elias Propheta his olim, Regi Achab, ad Nabothi, quam iniuste occuparat, vineam properanti occurrens, verbis comminatus est: *Hæc dicit Dominus: Ecce ego inducam super te malum, & demetam posteriora tua & interficiam te Achab mingentem ad parietem, & clausum, & vltimum in Israel.* quoties ô homo, Deus tibi occurrit, modo inspirationibus te commonendo interius, modo prædicationibus exterius: sacris te literis interdum adhortando, interdum infernalibus, quas pro peccatis commeruisti, pœnis comminando: offert tibi gratiam suam dicens, & exclamans: *Da mihi bibere.* quasi diceret: Salutem tuam sitio, peccator da mihi parum aquæ conuersionis tuæ: hoc mihi denegare noli, quod & multo quidem amplius, tot annis, tuæ salutis ergo discurrendo, tuaque causa tot itinera vsque ad defatigationem conficiendo, promeritus sum.

Cæterum ita sponsam in Canticis allo- Cant. 1.
quitur dilectus: *Aperi mihi soror mea, quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium.* Perinde ac si dicere voluisset: Aperi mihi dilecta, ac vide vt caput meum madeat, & cincinni mei rore distillent: introitum igitur quæso ne deneges: tota namque nocte tui caussa discurri, laboraui, sudaui, quod ros quo crines mei madent, facile testari poterit. Sic te sponsus hodie, ô anima mea, inuitat, vt cordis ei ianuam aperias qui integros dies & noctes tui amore cucurrit, à primo se. natiuitatis momento, ad vltimum vsque vitæ spiritum: testis est hæc ipsa defatigatio.

Mulier da mihi bibere: O verba suauissima, ac nectare dulciora! non rigide cum illa agit, non conuitiis eam insectatur, non exprobrat ei adulteria, non appellat pellicem, Christus mansuete cū Samaritana agit.

cem, lasciuam, libidinosam, non obiicit quod quinq; maritos habuerit, ac modo adhuc in lenocinio agat. Côniuet ad hæc omnia, ac suauiter mulierem eam nomine compellat: quo nomine & matrem, in cruce pêdens nominauit. dicens, *Mulier ecce filius tuus.* ô bonitatem ineffabilem, & dulcedinê infinitam! tantone Deus bone amore peccatores côplecteris. Tantane tua sitis est, vt ab iis potum postules? & a Samarit. postules? *Da mihi bibere.* Audebisne ô mulier haustam aquæ frigidæ misero ita defatigato, ita exhausto, ita confecto denegare? tantane tua erit crudelitas, adeone ab omni humanitate, pietate & clemêtia futura es aliena, vt ei potum denegare præsumas. Dauid cû olim aquam è cisterna Bethlehem desideraret, quæ circûquaq; ab hostibus cincta erat, dicens: *O si quis mihi daret potum aqua de cisterna, quæ est in Bethlehem iuxta portam!* ecce tres validi duces per media castra, hostilesq; turmas penetrantes, mille sese periculis exposuerunt, vt aquam inde haurientes eam Regi afferrent. Tu vero Samaritana, cû Dominus gustare aquam tuam hodie tantopere desideret, illam ei recusabis? Poterisne Dauidi tuo Seruatori tuo, Messiæ tuo, Deo denique tuo aquam cisternæ huius denegare, quam ei præbendo nullum vitæ discrimen, nullumque periculum incurres? hoc namque tibi factu facillimum est.

Ioan. 19.

2. Reg. 23.

O cæcos mortales! ô tenebras plusquam Cymmerias! omnes, obsecro, mecum hanc hominum dementiam deplorate. Quod Deus à nobis exigit, quam exiguû est, imo prorsus nihil, ac vix dignum quod à quoquâ petatur: ea tamen nostra peruersitas est, vt id ei negemus: è contra vero quod diabolus & mundus a nobis efflagitant, adeo magnû & enorme est, vt dici vix queat, & vltro tamen idipsum offerimus. Exigit à te Deus paululum aquæ, ô homo, tres aut quatuor lacrymulas ad peccata tua eluenda, & proh dolor! dare recusas, diabolus vero iubet te laborare, sudare, sexcentas subire molestias, ac mille difficultates perpeti, & eheu! promptissime præcipienti obsecundas. Proferant ibi è diuino instrumento figuras; falsi illi Proph. Baal vrâ Deo suo clamantes exauditi possent, cultris sese & lanceolis vltro incidebant, donec tot sanguine vndequaq; emanante perfunderentur. Idololatræ illi apud Ezechielem monilia in aures, brachialia, armillas gemmas, thesauros proprios denique filios idolis offerre, & immolare cogebantur. O crudelitatem & barbariem inauditam Christus vero, Deus ille verus, fatigatus ex itinere, haustum frigidæ postulat, & impetrare ne tantillum quidem potest.

Tâta hominum excitas est, vt diabolo det quodcunque petierit, Deo vero ne minimû quid.

3. Reg. 18.

Exod. 23.

Insurgebat olim aduersus Roboam Regê populus Israel, propter iniquas extorsiones & graue tributorum flagellum, dicens: *Pater tuus durissimum iugum imposuit nobis: tu itaque nunc imminue paululum de imperio patris tui durissimo, & de iugo grauissimo, quod imposuit nobis, & seruiemus tibi.* Cum igitur peccator aduersus mundum & diabolum rebellionem non concitas, aut aduersus veteranos illos tyrannos, tam iniqua & crudelia grauamina, pondera, & onera humeris tuis imponentes non conspiras, vt hac ratione iugum Christi tam parum à te postulantis subeas, eiq; obedias? quippe qui aliud nihil a te exigat, quam aliquantum aquæ & aliquot lacrymas. Clementissime Saluator mundi, quam merito olim dixisti: *Iugum meum suaue est, & onus meum leue:* O Christiani, vos inquam subditi mei, ac legitimi vasalli, nunquam, si sapitis, meis côstitutionibus repugnate, nunquam eas, vt graues & iniquas, aut seruari difficiles, coarguite: nâ nihil, aut mitius, aut suauis, reperire, ac nullum benigniorem me Principem habere possetis. Quam bene etiam olim vaticinatus es ô Propheta, vbi placidum & tranquillum Principis huius aduentum futurum designasti? *Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus.*

3. Reg. 12.

Matth. 11.

Matth. 21.

Noli igitur tam exiguum quid Saluatori tuo denegare, Samarit.: at recordare potius, quomodo magnus Patriarcha Abrahâ Angelos hospitio exceperit: ac conuiuium iis exhibuerit. Tu vero ingrata, Iesum Saluatorem tuum in agris repertum, illum omniû Angelorum regem, ac Dominum dominâtium ne haustu quidem frigidæ reficere, ac recreare dignaberis? O crudelitatem & inhuma-

Cant. 28.

Gen. 27.

humanitatem inauditam! Pius Isaac plenus dierum, antequam filio benedictionum da re ante obitum vellet, dixit ei: *Affer mihi de venatione tua, & benedicat anima mea.* An non exigit hoc a te Deus, ô mulier: non postulat, vt per montes & valles eius caussâ discurras: non petit, vt per agros euageris: non quærit, vt de venatione ei cibum pares: modicum quid aquæ postulat.

Præceperat quidem ipse olim in rigida illa lege Mosaica, vt filii Israel omnes in fabricam tabernaculi diuitias erogarent: cui præcepto nemo ne verbo quidem ausus est refragari. *Obtulerunt mente promptissima atque deuota primitias Domino ad faciendum opus tabernaculi testimonij, quidquid ad cultum & ad vestes sanctas necessarium erat. viri cum mulieribus præbuerunt armillas & inaures, annulos & dextralia.* At modo in lege Euangelica aliquot tantummodo guttas postulat, dicens: *Mulier da mihi bibere.*

Exod. 36.

Festina igitur anima peccatrix expedi aquam Samaritana: profer lacrymas, age cito pœnitentiam, ac Christum sitientem refice. imitaberisne forsitan impios illos carnifices, & sacrilegos tortores, qui vbi Dominum exhaustum laboribus, ac suppliciis fatigatum, *Sitio*, clamantem audiuêre, *dederunt ei vinũ bibere cum felle mixtum?* Adeone barbara & inhumana tu futura es, vt ei salutem tuam ardentissime sitienti, ac præ siti penè emorienti, amarum illud continuationis peccatorum fel, ac peruicaciæ acetũ, & myrrham duritiei audeas porrigere?

Matt. 27.

Quale putatis fuisse gaudium, qualem lætitiam & voluptatẽ pincernæ illius Pharaonici carceris ergastulis mancipati, quando a Ioseph qui simul in vinculis detinebatur, audiuit? *Tres propagines, tres adhuc dies sunt, post quos recordabitur Pharao ministerij tui, & restituet te in gradum pristinum, dabisq; ei calicem iuxta officium tuum, sicut ante facere consueueras.* At quodnam tuum esse gaudiũ deberet, ô anima quæ summo illi Principi aliquãdo a poculis fuisti, & ad tam sublime dignitatum culmen euecta eras: quæque modo in peccati carcere conclusa in æternis ærumnis viuis: cum nimirum intelligis, Deum de manu tua potum sibi velle ministrari, ac te in pristinum dignitatis gradum, & in priores honores, modicam ei aquam præbendo, collocandam.

Gen. 40.

Iam satis ô Rachel cameli tui biberunt, iam satis voluptatibus indultum est, satis iam armenta biberũt, eoge pecus: iam tempus est, vt & pastori Abrahæ potũ præbeas, vt Iesu Christo, qui te sibi matrimonio copulare vult, aquam haurias: ille namq; sitit da ei bibere, ac pristinæ dignitati restituêris. Quid ais ad hæc ô mulier? quid respondes; *Quomodo, tu Iudæus cum sis, a me potum petis, quæ sum mulier Samaritana?* an ignoras nobiscum tibi in religione, & cæremoniis non conuenire, ac proinde nullum inter vtramq; gentem esse commercium?

O ingratam & cæcam mulierem! Quidquid habuit, lenoni dabit, & Christo vel guttam denegat. Ad eundem modum & tu agis peccator? suppetunt tibi vires, nec desunt animi, vt diabolo & mundo obsequiũ præstes: sed vt Deo cultũ aliquem exhibeas, ieiunes, vt pœnitentiam agas, desunt vires, & animus tibi concidit. Vt semel in septimana ieiunes, dolebit tibi cerebrum, hemicranam timebis, stomachus non patietur, animus deficiet: sed vt integram hebdomadam comessetis, popineris, & solidas noctes & dies tripudiis, iocis, lusu transigas, herculeas quasdam vires, ac gladiatoriam quandam firmitatem te habere ostendes. IV. Gen. 24.

Quomodo tu Iudæus cum sis? O futilem excusationem! ô friuolum prætextum! Adam peccato commisso consuit folia ficus, ac nuditatem velat. Quid hæc folia designare opinamur, Auditores? non aliud quã excusationes & tegumenta quibus peccata nostra palliare conamur, quæ nõ plus apud Deum virium habent, quam fragilia & caduca folia de quibus scriptum est: *Quærunt excusationes in peccatis.*

Non possum tamen, quin te laudem mulier, propter zelum, quo erga religionem tuam afficeris: ostendis namq; te eius amore teneri. Quamuis enim ipsa peccatrix sis & adultera, Iudæos tamen, qui a Samaritanis in religione & cæremoniis discrepabant, & ab ipsis hæreticorũ loco habebantur, abhorret & fugit. Quid ad hæc respondebis, Psal. 140. Pia meretrix

mulier

mulier Catholica? anne te, quæ Samaritanos; id est, hæreticos, sinu complecteris, foues, educas, hospitio excipis, ac matrimonio tibi iungis, Catholicam esse credam.

Zelum quidem quem erga religionem habes laudo, ac mirari satis non possum, quod tam parum misericordem erga hunc defatigatum & sitientem te ostendas quid cogitas quid animo voluis? *si scires donũ Dei*, misella, & superstitiosa: si intelligeres quid frigidæ haustus Deo & in Dei honorē pauperi datus promereatur: si scires donũ gloriæ cœlestis ac beatitudinis æternæ. Pulcha illa Abigail, quod aliquot tantum panes

1.*Reg*.13. Regi Dauid rerum penuria leborantidedisset, regina in Israel facta est. Si scires, quantum sit donum beatitudo: Paulus eam *do-*

2.*Cor* 9. *num inenarrabile* appellat. Sed quale hoc donum sit, tu nobis Domine declara. Eritne forsitan sancti Spiritus gratia, quem Ecclesia *donum Dei altissimi* nominare consueuit: donum scilicet æternum, quod Pater & Filius semper donant: donum omnium donorum primum, atque omnia dona longis interuallis antecedens. O mulier! si scires, ille qui tecũ loquitur, Deus est & simul homo: vt Deus, hoc tibi donũ poterit elargiri, vt homo, hoc ipsum tibi sæpius promeruit.

Exod. 12. O Samaritana. *Si scires donum Dei* Labo-
4.*Reg*.2. ras in turbida hac aqua haurienda, quæ non
Num. 20. satiat eos, qui ex ea gustauerint, quæque sitim non extinguit: hauris aquas illas amaras & fœtidas Mara, aquas illas pestiferas & contagiosas Iericho. At ipse aquam do vitæ, aquam ex petra humanitatis meę, crucis virga percussa, scaturientem: *Qui biberit ex hac aqua, non sitiet in æternum*. Accedite ergo ad fontem hunc animæ sitientes, & siti propemodum exhaustæ & quemadmodum ceruus à venatoribus pressus & canum impetum declinans, in aquas sese immergit: ita vos ô animæ, quas quotidie magni illi venatores insequuntur, (de quibus Psalmi-

Psal.123. sta loquitur: *Anima mea erepta est de laqueo venantium*) quandoquidem iam dudum p mundum cucurristis, exhaustæ, defatigatæ: ad has aquas accedite, hisce vos vndis immergite, si canum & venantium rabiem euitare satagitis. Regius vates, è quo hunc conceptum hausi, experientia id probasse videtur, dicens: *Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad Deum fontem viuum*. Ad has igitur aquas diuinas, ad sanctas has vndas properate, peccatores, ac mundi latices turbidos & lutulentos relinquite. *Psalm*. 41

Filij Israel siti in deserto emorientes, in Ægyptum reuerti iã destinauerant: at postquam aquas è petra prosilientes vidêre, sententiam mutarunt. O anima, si paupertatis aut pœnitētię siti in deserto monasterii promemodum emoriens, ad mundi Ægyptum reuerti vnquam decreuisti, cum hodie Christum aquam viuentem in hoc deserto sitientibus audis promittentem, muta sententiam, & aliam indue mentem, firmiterq; propone si donum Dei & gratiam scires, quam tibi Deus, ex hoc mund: naufragio te euocando, contulit, mille potius vitas, si tibi essent, Deo impendere, quam vel vnam mundo elargiri. *Num* 20. Allegoria.

Si igitur scires quid sit cœlum, quid Dei gratia, quid æterna felicitas, omnia proculdubio quæ hoc in mundo possides, quo Deum sequi posses, relinqueres.

Putabat quidem initio Naaman aquas Iudææ non esse maiores efficaciæ, quam aquas Siriæ. at vbi reipsa & experimento virtutem illarum didicit, statim mutatą mente omnes opes & facultates Elizæo, qui sibi easdem tantum demonstrauerat, volebat elargiri. 4.*Reg*.5.

Cogitatis quidem, mundi amatores, delectationes cœlestes & gaudia Beatorum nullius esse momenti; sed si semel ea vel modo gustassetis, aliam puto mentem, aliamque opinionem induceretis, mundiq; fallaces & inanes voluptates desereretis: quo æternis aliquando deliciis perfrui possetis.

Quare agite, ô Samaritanæ, animæ inquam peccatrices, animæ mundanæ, fugite turbidos hosce & lutulentos mundi torrentes, relinquite hydrias, accedite hodie ad aquas, quæ saliunt in vitam æternam: quarum hic scaturiginē videtis. Hæc namq. puræ sunt, at mũdi aquæ turbidę & periculosæ. Hæ sunt aquæ illæ, in quib. milites suos Iephte collocauit, qui Ephratæos inuadere Allegorię de aquis mundi huius.

 paran-

Iudic. 12. patantes, inde abactos interfecerunt: *Occupaueruntq; Galaaditæ vada Iordanis per qua Ephraim reuersurus erat.* Ita etiam Satan milites suos in ripis aquarum voluptatum collocauit, qui omnes ad bibendum accedere volentes, in mille pericula coniiciunt.

Iudic. 5. Holofernes Princeps militiæ Assyriorum, constituit in obsidio Bethuliensi per gyrum centenarios, per singulos fontes, vt omnes aquarum hauriendarum gratia venientes, inde eiicerent, & eiectos necarent.

Isai. 55. Magnus ille Holofernes Satan plurimos quoque diabolos in insidiis ad fluuios voluptatum collocauit, qui omnes ex iis bibere volentes, incautos & nec opinantes interficerent. Infelices igitur hasce aquas velis remisque fugiamus, ac nullas, præter has sanctas desideremus, nullas, nisi cœlestes,
3. Reg. 18. expetamus, aquas, inquam, quas qui bibunt, in perpetuum mortis expertes viuent.

O Deus æterne, qui omnis bonitatis abyssus es, perfectionum omnium thesaurus, & aquarum viuentium Oceanus, qui omnes omnino homines ad hauriendum & bibendum per prophetam inuitasti dicens:
Num. 20. *Omnes sitientes venite ad aquas:* quique toties eas in figura destillare fecisti, modo
Num. 23. magna copia cælitus ad preces & postulata Eliæ dimittens, modo easdē mirabili quadam ratione petra, ad Mosis vocem, eliciens: Respice obsecro animas nostras anhelantes, ac siti propemodum enectas: ecce amaræ illæ aquæ mundi huius, eas adusserunt, adeo vt præ siti penè deficiant, & *Anima nostra sicut terra sine aqua sit tibi.* Nos, nos inquam, miseri illi Ismaeles sumus; qui in deserto mundi huius siti emorimur. Da nobis bibere, aut minimum quid ex aquis vitæ, aquis inquam, gratiæ tuæ, degustare: interea dum hic exspectamus donec torrentibus illis inebriemur & satiemur, de quibus
Psal. 35. Psalmista: *Torrente voluptatis tuæ potabis eos:* torrentibus, inquam, æternæ beatitudinis, quorum nos consortes efficiant Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus.

AMEN.

†

SABBATO POST DOMIN. III. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

I. De adulterio.
II. Punitiones & detestationes adulterij.
III. De adulteræ absolutione.

Adducunt ei mulierem in adulterio deprehensam. Ioan. 8.

FIGVRA.

PRÆCLARVM castitatis speculum & Dan. 13.
continentiæ exemplar Susanna, cum iniquè in Babylone à duobus senibus adulterii accusaretur, ad summum sacerdotem deducta est, vt secundum legem lapidibus obrueretur. Quod cum attentius mecum ipse considero, ac rei seriem penitus intueor, similem plane historiam in Euangelio hodierno videre videor: occurrit mihi namque hic mulier, nō iniquè quidem adulterii accusata: sed in facto deprehensa à duobus item senibus, Scribis scilicet & Pharisæis, quæ Iesu summo legis Euangelicę sacerdoti sistitur, vt ab eo lapidibus obruenda iudicetur: Susanna quidem per Danielem libertatē adepta est, hæc vero per Christum, vt singula singulis optime respondeant. Verum antequā ad reliqua procedamus Pneumatis diuini auxilium, mediantibus Beatæ Virginis precibus, inuocandum est.

AVE MARIA.

I
Magnum Episcoporum lumen & decus Ambrosius, cum singulorum scelerum enormitatem ac turpitudinem diligentius Lib. de Abraham.
ponderasset, tandem concludens ait: nullum esse aut reperiri posse scelus, quod cum adulterio comparandum videatur: *Adulterium*, inquit, *etiam feris & barbaris detestabile.* Hinc Plutarchus refert, tantam Lacænarum olim mulierum pudicitiam ac In Apoph. Lacan.
modestiam fuisse, vt fieri non posse existimarent, aliquam hoc sese scelere aut dedecore,

core, contaminare, nihilque magis fugiendum aut detestandum, quam ipsum adulterium iudicarent. Et sane nihil eo fœdius, nihil eo turpius est, nihilque quod maiora secum mala calamitates, & ærumnas trahat. Hinc vniuersalis ille cataclysmus terræ superficiem cooperuit, Hinc Gomorrha flagrauit, hinc in cineres redacta est Sodoma, hinc ipsa tribus Beniaminica radicitus prope fuit deleta, hinc denique totum Dauidis imperium in extremum discrimen adductum est.

Gen. 8. Gen. 16. Iud. 29. 2. Reg. 12.

Mala quæ ex adulterio proueniunt.

Huc accedit, ô matres, quod maximam hoc peccatum iniuriam faciat, tum naturæ, quoniam tam magnam corruptionem secum trahit; tum etiam Deo, quoniam eius legibus ac præcepto aduersatur: facit deinde iniuriam Angelis, quod castitati & puritati, quæ ipsis propria est, repugnet: facit iniuriam marito, quod eidem struat insidias, ac promissam vtrimque fidem violet: facit iniuriam regnis legibusque ciuilibus, quod degeneres surculos & adulterinas propagines in Reip. horto proseminet: deniq; toti mundo iniuriam facit, quod familias ac domos illegitima & spuria sobole inducta, confundat, ac merum quoddam chaos inducat. Imprimis vero peccatum hoc detestandum est, quod magnum illud Ecclesiæ Sacramentum, Matrimonium scilicet destruat & euertat: *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & in Ecclesia.* Quicunque igitur eo impietatis processit, vt tantum Sacramentum audeat prophanare, næ ille in Christum & Ecclesiam deliquisse putandus est.

Ephes. 1.

Sacramenti matrimonii dignitas.

Et profecto ingens abominatio adulterium, cum Sacramentum matrimonii quod à Deo in paradiso institutum est, quodque præsentia sua ac primo miraculo in nuptiis Canæ Galileæ Christus cohonestauit, audeat violare & polluere. Sacramentum inquam, quod gratiam confert: Sacramentũ; quod variis modis designatur: modo per coniugium Christi cum Ecclesia, modo per connubium Dei cum anima: alias per matrimonium & copulam quam Verbum illud Patris cum natura humana iniit, ad cuius imitationem hic in terra vir cum muliere copulam coniugalem init. O res admirabiles! illic duæ naturæ vna continentur hypostasi & persona, hic duæ personæ in vna natura, & in eadem carne coalescunt. Hinc dictum est. *Erunt duo in carne vna.* Hæc porro vincula & connexiones dissoluit adulterium.

Ioan. 2.

Vnde haud iniuria exclamare possumus, ô vitium destandum! ô scelus procul eliminandum!

II. Veteres adulteros odio habuerunt.

Veteres Ethnici solo naturæ lumine illustrati, adulterium semper veluti pestẽ quandam teterrimam, ac contagionem abhorruerunt & detestati sunt: apud Græcos sane adulterum interficere cuicunque etiam fas erat. Ægyptii vero grauius adulteria, quam homicidia aut furta castigabant. Hinc Abraham, si forte vnquam attendistis, cum in Ægyptum venisset, aiebat Saram vxorem suam, sororem esse, ne eum velut adulterum Ægyptii, in quos seuerius animaduertere solebant è medio auferrent: hine ad vxorem ait: *Dic ergo obsecro, quod soror mea sis, vt bene sit mihi propter te, & viuat anima mea ob gratiam tui.* Apud Romanos autem adulterium cum crimine læsæ Maiestatis conferebatur: hinc iisdem pœnis castigabant eum, qui thorum connubialem violasset, quibus eum, qui in Principem quidquam deliquisset, aut in patriæ salutem ac Reip. commoda peccasset.

Gen. 12.

Vt veteres in adulteria animaduerterint.

Lacedæmoniorum legislator Lycurgus eodem adulterium, quo parricidium, statuebat loco, decreuitque, vt iisdem in Rep. sua suppliciis afficeretur, qui alterius fœminæ pudicitiam tentasset, quibus, qui parricidali manu è medio parentem sustulisset. Et sane cum leges de omnibus sceleribus delictisque statuisset, nullam vero de adulterio aut parricidio tulisset: causam rogatus, ait, quod neminem adeo nefarium existimaret, qui alterutrum horum committere præsumeret.

Iudæi vero adulteros lapidibus viuos obruebant: cuius hodierna die rei exemplum in Euangelio habemus, in quo Ioann. refert Pharisæos & Scribas Christo, in templo ad populum verba facienti, mulierem adduxisse in adulterio deprehensam; vt ab eo ad

lapides condemnaretur. De hac hodie historia verba facere decreui: primo itaque de crimine eiusq; probatione loquamur, deinde actionem & condemnationem eius examinabimus.

Principio igitur firmum hoc inuiolatumque habeatur; adulteros vbiq; gentium, adeo semper in naturam & reip. commoda apud omnes iudicatos esse peccare, vt nulla vnquam natio, aut gens, barbara licet atq; omni humanitate aliena, fuerit, quæ non seuerissime semper & grauissime in adulteros animaduerterit.

Id vobis ad oculum, tum ex lege naturæ, Mosaica, ac lege Euangelica, tum iure diuino, Canonico, ac ciuili demonstrabo.

Quomodo adulteria lege naturæ castigata sint.
Genes. 20.
Gen. 34.
Gen. 39.

Primum quidem in lege naturæ, iam à quinq; annorum millibus Abimelecho regi Gerar, Abrahæ vxore rapta, Deus mortem interminatus est, dicens: *En morieris propter mulierem quam tulisti: habet enim virũ suum.* Duo Iacob Patriarchæ filii Simeon & Leui, Sichem Syriæ metropolim deleuére, atque omnes Principes eius, in adulterii & raptus pœnam gladio interemerunt. Castus ille adolescens Ioseph contra fas & æquum adulterii cum Putifaris vxore commissi accusatus, in carcerem coniectus est, ac vitæ perdendæ discrimen adiit. Taceo hic tristem illum ac plusquam tragicum diluuii casum, prætereo Sodomiticum incendium, de Gomorrhæo cinere nihil dico. Quis enim ignorat omnia hæc propter adulteria & illegitimos concubitus euenisse? Et sane nulla Deus vnquam scelera tam horrendis, tamq; grauibus flagellis castigauit.

Vti Ethnici adulteria punierint.
Valer. lib. 6. c. 5.

Ad exteros iam populos, natione barbaros, ethnicos, inquam, ac solo naturæ ductu viuentes, veniamus. Zaleucus Locrensium ciuitate saluberrimis atq; vtilissimis legibus à se munita, cùm filius eius adulterii crimine damnatus, secundum ius ab ipso constitutum vtroque oculo carere deberet, ac tota ciuitas in honorem patris necessitatem pœnæ adolescentulo remitteret, aliquandiu repugnauit. Ad vltimum precibus euictus, suo prius, deinde filii oculo eruto, vsum vtrique videndi reliquit. Ita debitum supplicii modum legi reddidit, æquitatis admirabili temperamento, se inter misericordem patrem & iustum legislatorem partitus.

Diod. Siculus lib. 1.
Herod. l. 5.

Erat Ægyptiis consuetudo, viris adulterii insimulatis mille flagrorum ictus infligere: fœminis vero nasum præcidere. Hinc a Diodoro & simul Herodoto de Pharone Ægypti Rege Sesostridis filio, historia sane memorabilis refertur: hic cum decem annorum spatio oculorum vsu priuatus, omni ratione visum recuperare satageret, ac frustra omnia tentasset: oraculo admonitus, non prius sese sanitati restitutũ iri didicit, quam fœminæ alicuius, quæ fidem coniugalem non violasset, aut ab alieno concubitu immunis esset, vrinam oculis adhiberet.

Quibus ille intellectis, ratus sese tam facili remedio oculorum visum facile etiam recuperaturum, reginam coniugem suam ante omnes adiit, cuius cum pudicitiam fidemq; erga coniugem vacillare vidisset, nec alienis eam abstinuisse amplexibus didicisset, omnes pene quotquot in aula versabantur fœminas adiit: sed frustra. Vnde cũ plurimas alias in regno mulieres tentasset, & omnes perfidas & fide coniugali fracta infames deprehendisset, tandem paupereculam hortulariam reperit, quæ sola fidem seruasse coniugi iudicabatur: per quam & oculorum visum recepit. Quo facto, tantam fœminarum in regno suo corruptelam & perfidiam demiratus, omnes quotquot violasse fidem repererat, igne consumpsit; paupereculam vero ac plebeiam illam ob recuperatum eius adminiculo visum, repudiata coniuge, sibi matrimonio copulauit.

Iust. 4.
Sueto. Au. c. 26.

Parthi, teste Iustino, nullum crimen maiori seueritate castigabant, quam adulteriũ: hinc vxores suas arcte habitas domi velut custodiæ includebant, ne aliorum cõmercio & contubernio, aliorum colloquiis & cõsuetudine, frequẽtiq; vsu corrũperentur, atque ita adulterii pœnas incurrerent. Egregia sane & diuina consuetudo, vtinã & illa per Galliam nostram in vsu esset: neq; enim tot scelera ac delicta circa fidem cõiugalem videremus. Refert de Aug. Suetonius, tanta eũ odio adulteria & adulteros prosequi solitum, vt amicorum vetertimo Proculo, adulterii

Plut. Apoph. Re. & Princip. terii cum Romana quadam fœmina commissi reo, caput iusserit præscindi.

Prodeat post tot historicos Plutarchus, qui dignam Alexandro de Alexandro refert historiam. Cum enim milites mulierem quandam melioris forsitan formæ, quam famæ ad eum de nocte adduxissent, vt cum rege cubaret, & ille venientis strepitu & motu excitatus, quia iam tertia noctis vigilia præterierat, rogasset, vbinam tamdiu hæsisset: & illa respondisset: Expectaui, inquit, rex, donec maritus somno sepultus sterteret, ne me exsurgentem inaudiret: suos rex aduocat, iubetque mulierem, vnde eam duxerant, reduci dicens: Ergone me adulterum putatis, aut alterius me thorum violare aut profanare velle: appage nihil enim est quod magis abhorream ac detester.

An non vos, Principes & Reges, Ethnicus ille Rex confundit, & nunc reges intelligite, atque Ethnicos in hac saltē re æmulamini, pudeat illis vos in hoc deteriores existere, eorumque continentiam non imitari.

Plutarch. Hac porro Cynnenses seueritate in adulteros animaduertebant. Fœminam quæ adulterii conuicta erat, in medium ciuitatis deducebant, eamque saxo insidentem calumniis & conuitiis proscindebant: cui cum longo tempore omnium ludibrio, & risui exposito insedisset, asinæ impositā per omnes ciuitatis plateas & vicos deducebant, vt tota ciuitate eius delicti conscia, in perpetua infamia ignominiaque vitam transigeret. Video vos barbarorum illorum iustitiam demirari: video vos in stuporem rapi; cum eos qui solo naturæ lumine illustrati erant, tam rigide in adulteros animaduertisse auditis. Non est porro, cur adeo in admirationem rapiamini, cum peccatum hoc naturæ ipsi aduersari videatur. Ita

Lib. 5. hex. namque id Ambros. describit dicens: *Adulterium naturæ iniuria est.*

Mahum. in Alcor. c. 34. Et vero Turcæ & Saraceni non minori idipsum odio prosequuntur, ac cane peius & angue esse asserunt: quin & Pseudo ille Propheta Mahumetes Alcorano suo cauit, ne adulteriū quis suorum perpetret; cuius si quis reus constituatur, mille ictibus per flagella inflictis luat. Addit hic Procopius, etiam legatos, licet alioqui omni iure exempti sint & multis p̄rogatiuis gaudeāt, si adulterii cōuincantur, morte affici posse.

Iam tempus est, vt ad legem Mosaicam descendamus, ac diligentius inspiciamus; quibus illa pænis, quibusque suppliciis in adulteros voluerit animaduersum. Quam sancta instituta sunt, quam diuina præcepta, ac leges vere regiæ, quas iam eminus in Leuitico videor contemplari? *Qui adulterium perpetrauerit cum vxore proximi, morte moriatur, & mœchus & adultera*, Et aliam haud dissimilem in Deuter. *si dormierit vir cum vxore alterius, vterque moriatur.* Quonam modo adulteros lex Mosaica punierit. *Leuit. 20.* *Deut 22.*

Dicet forsan aliquis: Lex vetuit, at exempla desunt, e quibus castigatio hæc manifesta euadat.

At videat ille miseram Babyloniam, adulterii falso licet accusatam, iamiam ad lapides deposci. Videat integram tribū, sumptis armis adulterium cum Leuitæ cuiusdam vxore commissum, vlcisci voluisse. Videat quibusnam David Rex propter adulterium cum Vriæ vxore perpetratum, à Deo flagellis fuerit castigatus. Sapiant itaque adulteriae resipiscant: nam *Dan. 13.* *Iudic. 20.*

Felix quem faciunt aliena pericula cautum.

Videamus modo leges ciuiles, examinemus Codicem Iustinianeum & Digesta; inquiramus quonam illa adulteros supplicio pœnaque dignos iudicauerint. At non nisi de sanguine, eculeo, morte ac suppliciis extremis hic agitur, Principio Dion. Cassius asserit, Imperatorem Seuerum seueras admodum aduersus hoc crimen pœnas cōstituisse, & mortem omnib. esse comminatum, qui eius sceleris insimulati essent: quam constitutionem seuere ab eo seruatam voluit, ac ipsa seruauit, vt pauxillo temporis spatio, plusquam tria adulterorum millia morte damnarit. Quænam pæna iure ciuili in adulteros animaduerterit.

Refert Herodius quinto Decretorum suorum libro, titulo sexto de L. Iulia de adulteriis, quasi aliud agens, insignem plane historiam. Cum Tennes Tenediorum rex legem tulisset, qua omnes adulteros morte multari volebat, accidit filium eius adulterium committere, eiusdemque accusari. Hic cum a patre quæreretur, quid facto o-

cto opus esset. Lex, inquit, ad amussim & inuio labiliter seruetur, filioque non minus, quam ceteris parcatur. O vere generosum ac sincerum Principem, ac validum castitatis protectorem!

Leges ciuiles contra adulteros.

Vos porro Iurisconsulti, qui toties de L. Iulia, de adulteriis loquimini, eamque toties repetitis, legitis, inculcatis, anne obseruastis vnquam, quid lege 30 ad finē cap. ad leg. Iuliam de adult. scriptum, velut omnium legum compendium & recapitulatio legatur? *Sacrilegos nuptiarum gladio puniri oportet.* Et in legibus vestris XII. Tabularum, titulo II. de iniuriis, annon aperte legitur: *Mœchum in adulterio deprehensum necato.* Imperator vero Leo constitutione XXXII. seueritatem omnium priorum legum moderari volens, decreuit vt adultero nasus præscinderetur, mœcha vero monasterio includeretur.

Inuectio in adulteros.

Quid vero vos adulteri, vos inquam impuri & scelerati mœchi, cogitatis? vbinam mens vestra est, vbinam ratio? annon vobiscum ipsi perpenditis, cum horrendum hoc, & enorme crimen committitis, omnes vos tam naturæ, quam Dei & hominum leges violare & peruertere, toti vos mundo iniuriam facere, Deum, naturam, & homines grauissime offendere? At quibus vos suppliciis, quibus pœnis, quibus cruciatibus, quibus, vt ita dicam, infernis digni estis? Quantam vobis ipsis familiæque vestræ infamiæ notam inuritis, qui instar brutorum obmutescitis, brutis ipsis deteriores, ac mente captis ita non pessimum vxoribus vestris exemplum datis, perfidi, traditores, ac fidei violatores, ratione, iudicio, ac conscientia priuati? Anne obliti estis, vbinam matrimonium vestrum contractum sit, vbinam sponsio illa coaluerit, quinam testes adfuerint? scilicet in templo, coram Deo, vbi Sacerdos veluti Secretarius, Angeli instar testium astiterunt. Non est sane mirum, si qua vos aliis mensura metimini, vobis eadem aliis metiantur: si nimirum vobis ab vna parte mœchantibus, vxores vestræ ab altera mœchentur, ac

Frangenti fidem, fides frangatur eidem.

qui versus, etsi numeris non constet, ad rem tamen nostram facere non parum videtur: vti & ille, qui Gallice multo sonat disertius:

Cornua qui facient, ne cornua ferre recusent.

Vos vero vxores, iam discite sapere, pudorem induite, lubricos illos mores exuite, de honore ac fama soliciræ sitis, æmulamini castas illas Susannas, pudicas Iudith, ac masculas Lucretias.

Reducite in memoriam, quod olim magni illius Catonis filia Porcia, tali patre dignissima, cuidam, iuuenis fœminæ pudicitiam, quæ iam ad secundas nuptias transierat, laudanti, respondit, nequaquam honestæ sese fœminæ nomine dignam censere eam, quæ plures vno maritos habuisset. O vere pudicam Porciam, sexcentis encomiis deprædicandam! si tam viles apud te erant, quæ ad secundas nuptias transirent, quid igitur de adulteris iudicasse te putamus? Quare agite, ô Christianæ matres, eius quæso vobis in mentem veniat, pudori vestro consulite, infamiam atq; ignominiam vobis ob oculos statuite, suppliciaq; quæ vos manent, si delinquitis, attendite. Sed heus video hic adulteram ad supplicium rapi lapidibus iamiam obruendam. Atq; hæc secunda concionis nostræ pars esto.

Porcia negabat aliquam honestam appellari posse, quæ secundas nuptias iniisset.

Adducunt ei mulierem in adulterio deprehensam, & eam statuunt in medio: quod cum diligentius mecum perpendo, perfectam hic causam, actionemq; eiusdem videor intueri. Accusatores ipsi sunt Pharisæi, informationes & accusationes, ac rei caput, *in adulterio deprehensam.* Lex quoque, inquam peccatum est, simul adducitur: *Moyses mandauit nobis lapidare,* quæ Leuit. 20. cap. scripta habetur: *Qui adulterium perpetrauerit,* &c. Ad Christum, velut ad iudicem eam deducunt, vt eam condemnaret, qui tamen sententiam suam non interposuit. Quid? tam grauibus olim ac diris suppliciis delictum hoc castigasti, Domine, cum videlicet flammarum globos, sulphureos imbres, ac diluuii rabiem in eius punitionem adhibuisti, & idipsum iam tibi indemne est? Leges & præcepta tua Domine clementissime, ac simul iustissime, quæ olim dedisti, morte iubent affici adulteros; & ipse, qui alias quoque dixisti: *Non veni soluere Legem*

Leuit. 20.

Matt. 6.

gem, sed adimplere, hodie adulteræ patrocinium suscipis? Ecce hodie mœcham in flagranti delicto deprehensam, & indemnitatem concedis?

Sumite igitur animos peccatrices, nondum vobis cœlis aditus occlusus est, datur adhuc accessus. Itaque

III. *Non desperetis, vos quæ peccare soletis.*

Vos, inquam Chananææ, Magdalenæ, Samaritanæ, vos mœchæ, adulteræ, lubricæ, vagæ. Peccata vestra ac dissolutiones deplorate, pœnitentiam agite, peccata relinquite, ante omnia vero ne de venia impetranda desperetis; videte namq; vt hic adultera gratiam in oculis Domini inuenerit, & ab aliis condemnata, ab eodem absoluatur. Hic scilicet te ipsa demõstratum video, quod toties olim in veteri testamento repetitum; *Nolo mortem peccatoris*: hic iam locum habet illud: *Misericordiam volo & non Sacrificium.* Hinc quoque Ecclesia in officio canere præsumpsit: *Deus cui proprium est misereri semper ac parcere.* O infinitã & immensam misericordiæ abyssum; Non enim Dominus ad iudicandum & condemnandum, sed ad sanandum & miserendum venerat, non mortem sed vitam daturus.

Cur Dominus hãc adulterã non condemnauerit. *Ezech. 18. Osee 6.*

Alia causa cur Dominus hanc mulierem absoluerit.

Deinde quod videret eos, qui ei actionẽ intendebant, iudices sceleratos esse; ac temipsa longe deteriores, magisque mortem millies promeritos, quam illa. Herebant illi quotidie aurium tenus vitiis sceleribusque immersi, mille grauissimis criminibus, milleque adulteriis cooperti. Toties eos in faciem castigauerat Dominus dicens: *Gens praua & adultera.* Et Propheta olim: *si videbas furem, currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas.* & ecce miseram adulteram hodie in delicto deprehensam morte plecti, atque supplicium confestim rapi volunt. O vere iniquos ac sceleratos iudices! Hinc Dominus ad illos? *Qui sine peccato est, primus in eam lapidem mittat.* Perinde ac si innueret: Æquum est lex iubet, mandatis Dei consonum est, adulteram hanc morte plecti; quare expedite vincula, ferrum, lapides, saxis obruatur, & qui sine peccato inter vos est, primus lapidem iaciat. Diuinum plane iudicium, ac nouum sententiæ genus, nouaque absoluendi ratio.

Matt. 12. Psal. 49.

Vos vero iudices, erudimini qui iudicatis terram: hæc ad vos pertinent, culpa enim vacet oportet, atque omni careat vitio, qui alterius castigare & corripere delicta præsumit. Vt quis adulteros, adulteriaque coarguat, caste viuat oportet, atque ab omni se libidine contineat: ad delicta criminaque castiganda, procul à crimine abesse par est. Meministisne quid Ciceroni olim obiecerit C. Salust. *Carere debet omni vitio, qui in alterum paratus est dicere*: ac si diceret: Te mitor Marce, tuamque audaciam, vt in omnes omnino homines dicere audeas: atque eo deuenias impudentiæ, vt equites Romanos, viros honestissimos, ac singularia reip. membra, corripere non verearis; & ipse nouus homo cum sis, Arpinas; aut potius Rapinas, ante triduum scilicet in hanc remp. admissus (qui quicquid in ciuitate præclarũ iam spe deuorasti, ac locuples ærarium nostrum compilasti) aliorum tamen mores, vitasque rationem taxare, ac calumniari non metuas? Taceas igitur Marce, ac scias oportet omni vitio carere debere eum, qui quid in aliis reprehendere vult.

Auctor tribuit Salustio, cum Cicero Salustio id obiecerit.

Ecce egregiam in hac rem figuram, & allegoriam, Filii Israel, adulterio a tribu Beniamin in Leuitæ vxorem commisso, adeo cõmoti & indignati sunt, vt sumptis armis, sanguine id expiare decreuerint: ac prius eos in aciem procedere vetuit Deus quam propria delicta sacrificiis, ieiuniis, ac lacrymis expiassent. Vt hinc doceremur, prius nostra vitia esse castiganda, ac tum demum ad aliorũ delicta puniẽda accingi nos posse. An non hoc ipsum est, quod olim Psalmista ait: *Peccatori autem dixit Deus, quare tu enarras iustitias meas?* quasi de perfidis atque improbis iudicib. vaticinatus esset, & illis voce summi illius Iudicis denunciasset; Iudices iniqui, iudices improbi ac scelerati, audite Deum vobis dicentem: Quomodo iustitias meas exercere pararis.

Iudic. 20.

Psal. 49.

At nondum hic satis est, ô Iudices, non sufficit bonæ vitæ esse, sed ad virtutem adiungenda est scientia & doctrina, hæc est namque iustitiæ bilanx, ac duo hæc ad munus

Virtus & doctrina in Iudice

nus vestrum cum dignitate obeundum, comprimis necessaria sunt. Quemadmodum enim auis vnica ala destitura volare nequit, sed duas habeat necesse est: ita vos iudices, nisi duas hasce alas, virtutem scilicet ac doctrinam, habeatis, ad sublimes dignitates euolare non poteritis. Audite rem notatu dignissimam. Cum Deus decalogi tabulas Moysi in monte Sinai traderet, nullas monti bestias voluit appropinquare: quo nihil monstratur aliud, quam bestias, stupidos scilicet homines ac bardos, aut eos, qui instar bestiarum in omne voluptatum ac dissolutionum genus effusi sunt, ad sublimem illum iustitiæ montem non debere accedere. Hinc est, quod variis prius tentaminibus, examinibusque probari debeat, qui ad Senatoris aut Consiliarii dignitatem in Parlamentis nostris aspirat? adeo vt sacrosancta illa lilia ante porcos & brutos homines non spargantur.

Christus noluit adulterã cõdemnare, q Pharisæi adulteram, & non adulrum adducunt.

Tertia, cur iudicum illorum sententia à Christo approbata non fuerit, ratio hæc est, quod adulteram solam, & non adulterum, qui magis culpandus videbatur, ad Christum adducant. Vir enim dum mœchatur, maiori sese crimine obstringit, quam mulier. Verum quidem est, si fides & pactum, quod inter vtrumq; initum est, spectetur, virum & mulierem pari iure, & sacramento teneri, nec maiorem esse fœminæ in fide marito, quam viri in fide coniugi seruanda, obligationem. Sed si scandalum & mala, quæ inde propter commistionem sobolis, & confusionem hæreditatis (vnde non mediocre rebus publicis damnum euenire solet) oriri possunt, spectemus, fœminæ sine dubio maius delictum censendum est. At naturam intuendo, quoniam maior viri est constantia, ac maius iudicium, fœmina vero imbecillior atq; in casum pronior; grauius vir peccasse censendus est, ac maiorem proinde pœnam promeritus. Hinc etiam dicimus, maius & grauius Adami peccatum fuisse quam Euæ. Vnde peruersitatem iudicum horum animaduertere potestis, quando prætermisso eo qui plus peccauerat, eam quo minus offenderat, castigare disponunt.

Vtrũ maius peccatum mœchando committat, vir an fœmina.

O iudices non iudices, sed potius hypocritæ! Cur ô Pharisæi nõ huc Magdalenas adduxitis, quæ in conspectu totius vrbis, & ante oculos vestros quotidie peccare non erubescunt? Cur Herodiadem huius criminis ream non constituitis, quæ regis vestri aulam improbra sua vita & adulterio commaculat. Ne verbum quidem contra eas hiscere audetis, quod alicuius esse auctoritatis videantur; ac miseram hanc mulierem, quæ nullum forsitan hoc excepto crimen admisit, morti adiudicatis. Male a vobis iudicatum est, sed bene ab ea appellatum: patrocinatur namque ei ad quem appellauit.

Anacharsis Philos. leges aranearũ telis comparabat.

Vnde haud iniuria mihi visus est Anacharsis Scytha leges aranearum telis comparasse, quibus muscæ irretiantur, & quas maiores aues perfringant. Ita quoque potentes sæpenumero leges transgrediuntur, sed parui atque humiles iis comprehenduntur: latrunculi ac crumenisecæ ad laqueum veniunt, fures & sicarij indemnes abeunt. Hinc Diogenes cum populum ad miserum alicuius, qui iamiam supplicio afficiendus erat, mortem currere videret, & iudices stipantes, iocans dixit: *Magni fures paruum ducunt.* Vnde Poeta ipsum exprimere volens, ait:

Diogenis iocus.

Dat veniam coruis, vexat censura columbas.

At non ea mens Dei est; ipse namque minoribus & ab aliis derelictis patrocinatur, mundus è contra fauet potentibus, cum Deus misericordiam præstet paruulis. Hoc exempli loco esto: *Nec ego te condemnabo mulier.* O benignitatem inauditam, ô clementiam immensam!

Tu autem summe Iudex, iudex æterne, iudex ante cuius tribunal omnes aliquando mortales venire habent: sed simul etiam iudex clementissime, qui nullos vnquam hoc in mundo peccatores condemnare voluisti, sed eorum semper patrocinium suscepisti, pro iis orasti, plorasti, ac denique mortem subiisti: Tu, inquam, iudex iuste & misericors, qui hodie miseræ huic adulteræ auxiliando affuisti; hanc obsecro nobis gratiam concede, vt quando animæ nostræ, quæ toties cum Satana adulterium commisere.

fere, nefando cum mundo ipso concubitu commistæ sunt, toties cum carne pollutæ sunt, quando, inquam, animæ, quæ toties præcepta tua violarunt, coram tribunali tuo à diabolis accusatoribus sistentur, qui nos toties in flagranti delicto offenderunt quique præcepta tua proferendo dicent: *Secundum legem debet mori*, tunc Domine summe Iudex, licet clemens alioquin, eandem à te audire sententiam mereantur; idem iudicium, eandem misericordiam, quam hodie misera illa adultera experta est, experiantur. Concede etiam vt eadem audire verba possint: *Nec ego te condemnabo*. Hoc scilicet nobis, cum iudicio tuo sistemur, vt eueniat, postulo ac vehementer etiam atqi etiam oro: interea vero dum hoc hic exspectamus, omni tibi puritate, castitate, vitæq; sanctimonia seruire proponimus, hac spe fulti, beatæ visionis tuæ, tandem aliquando nos compotes reddendos. Amen.

DOMINICA QVARTA QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

I. De pane transsubstantiato.
II. De mari à Iesu transito.
III. De incomparabili conuiuio Eucharistico.

Abijt Iesus trans mare Galilaæ, & sequebatur eum multitudo magna. Ioan. 6.

FIGVRA.

QVIS vestrum, Auditores, non in admirationem rapiatur, ac diuinum plane opus esse iudicet, cum introitum Prophetæ in domum viduæ Sareptanæ, oleum repente videt excrescere, adeoque multiplicari, vt vasis ipsis domesticis nequaquam potuerit comprehendi, sed aliunde mutuo sumere necesse fuerit. Non minus quoque miraculum fuit, ad solam alterius Prophetæ benedictionẽ, viginti panes hordeaceos multiplicari, vt centum iis homines refecti & satiati fuerint, ac reliquiæ etiam ex iis superfuerint. At multo maius hodierna die miraculum in Euangelio nobis proponitur, cum in deserto & in agris vastæ solitudinis, quinq; panes hordeacei, & duo pisciculi adeo multiplicantur, & in immensum extenduntur, vt quinq; hominum millia eis refecta fuerint & saturata, ac duodecim fragmentorum cophini reliqui fuerint, ita vt reliquiæ ipsis millibus maiores fuisse videatur. Priora illa miracula ab Elia & Elizæo patrata sunt, hoc à Christo: fuere illi Prophetæ, hic Dei filius, omniumque Prophetarum rex simul & Deus. O dignũ Christo miraculum, ac præclaram sacrosanctæ Eucharistiæ Sacramenti figuram, ac luculentum diuinæ prouidentiæ argumentum! Vt igitur vastum hunc Oceanum enauigemus, Spiritus S. nobis, veluti Pharos lucidissima, ac beata virgo ac deipara, vti Cynosura, ad cursum feliciter peragendum deligendi sunt. Atque ideo eam, vti solent Angeli salutemus.

4. Reg. 4.

AVE MARIA.

Inter omnes, quas magnus ille Ezechiel Propheta visiones habuit, hæc non postremum mihi obtinere locum videtur, quando scilic. fluuium intumescentem, & aquas eius adeo turgentes & inflatas vidit, nulla vt ratione potuerit transuadari: *Torrentem non potui pertransire, quoniam intumuerant aqua torrentis profundi, qui non potest transuadari.* Quid nobis ô torrens aliud designare videris, quam vastum sacrosanctæ ac sacratissimæ Eucharistiæ Oceanũ pretioso Christi sanguine rubentem, eiusque meritorum fluctibus adeo intumescentem, nullus vt vnquam mortalium ingenii sui acie eum potuerit comprehendere. I. Ezech. 48.

Dicitur Aristoteles, quod Euripi fluxum & refluxum, qui septies in die reciprocans ludit, comprehendere non valeret, in eum se præcipitem dedisse. Verum quot Aristot. quot Philosophi, quot præclara ingenia, ac subtilia acumina, quot hæretici, cũ Euripũ sacramẽti huius (q singulis dieb. ne dicam

Arist. Euripo sese iniecit, q eius flux & reflux causã non caperet.

dicam horis, septem fluxus & refluxus genera continet, sancti scilicet Spiritus dona) comprehendere ac capere non possent, præ indignatione misere in eo submersi sunt. In eo quippe periêre Capharnaitæ; in eo naufragium fecere Lutherani, in eo submersi sunt Caluinistæ. Denique hoc ipsum mare illud Rubrum est; quod plurimos huiusmodi Ægyptios aquis inuoluit, ac sub vndis sepeliuit.

S. Eucharistia comparatur fluuio, qui in paradiso erat.

Constituit iam inde à primo mundi exordio, in medio paradisi fluuium Deus, qui in quatuor deinde diuisus capita, illum voluptatis ac deliciarum locũ irrigabat. Similiter iam inde à passione Domini, è medio corporis eius exundãtem, Oceanum intueor, qui in septem dispertitus flumina, septem videlicet Sacramenta (quorum primum ac præstantissimum est Eucharistia, & è qua veluti è primo fonte cætera omnia deriuantur) omnem paradisum, Ecclesiam nempe militantem, late irrigat & fœcundat. Huc respexisse mihi Psalmographus videtur dũ ait: *Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei.* Quid enim aliud per ingentem hunc fluuium adeoq; exundantem, Deiq; ciuitatem circum vndiq; irrigantem, designari potuisset, nisi sacer ille sacræ Eucharistiæ torrẽs? Hic est enim ingens ille fluuius, quem Ioannes in suis reuelationibus vidit, fluuius, inquam, aquæ viuæ, instar crystalli pellucidus, ac de sede Dei, & throno Agni promanans. Et sane sacrosancta Eucharistia fluuius est, è cruce Christi scaturiens, è qua & cætera Sacramenta originẽ sumpsere, quæque veluti thronus ac solium est Agni purissimi, nullaque contagione sordidati, cuius aquæ cryst. llo splendidiores sunt.

Psal. 45.

Apoc. 4.
Dan. 12.

Figuræ quibus Ven. Eucharistia exprimitur.

Eucharistia quoque puteus est, ad quem Samaritana accessit; puteus plenus aqua salientein vitam æternam, puteus profundissimus; deniq; puteus, ô homo è quo neq; in quo haurias habes, & qui altus est. Ipsa quin etiam puteus est Democriti, è quo ille latitantem in fundo veritatem eruere conabatur. In magno namque hoc puteo Philosophi & Theologi veritatem corporis & sanguinis Iesu Christi eruere & quærere gestiunt, sed ad fundum præ ingenii imbecillitate non valentes pertingere, quod non inueniunt, credunt.

Ioan. 4.

O sanctissimam Eucharistiam, ô Sacramentum penitus diuinum!

——tibi nomina mille,
Mille iuuandi artes.

Milleque figuris in veteri Testamento expressum es. Tu namq; es candelabrum illud ex solido charitatis, ac diuinitatis auro (si modo ita lubet) compactum, septẽ continens lampades, septem inquam Sacramenta, omnes ab igne gratiæ tuæ collucentes: te etenim in septẽ illis Sacramentis, non secus ac solem in septem Pl... ris intueor. Et quemadmodum certũ est, solem solum inter cætera astra essentia sua ac natura lucidum & splendidum esse, cætera porro sidera si quid aut luminis aut splendoris habent, id ab eo veluti omnis luminis fonte, participãdo mutuari; sic & tu inter cætera Sacramenta solum gratiam essentialiter ac per naturam habes reliquis eandem à te non nisi mutuo sumentibus, & ex vberrimo ac locupletissimo tuo fonte in sese, quicquid habeat gratiæ, deriuantibus.

Hic obstupescatis oportet, Auditores, hîc namq; suauissimum illud atque Angelicum manna contemplamini, quo in mundi huius solitudine enutrimur. Videtis hic panem illum in cinere humanitatis nostræ coctum, qui magnas Eliæ æmulatoribus vires atque animi robur subministrat, vt in fortitudine eius, ad vsq; montem Dei Horeb, beatitudinem scilicet æternam, valeant pertingere. Hic etiam, mirantis terminis, fundã Dauidicam reperiri posse assero, quæ quinque lapidibus limpidissimis sacris nimirum Christi vulneribus, instructa, Philisthæos prosternit. Videtur & hic arbor illa vitæ, in Ecclesia velut in paradisi medio plãtata. Hîc quoniam de arboribus incidit mentio, est quoq; magna illa arbor, de qua in Apocalypsi quæ singulis mensibus diuersos fructus, duodecim scilicet fructus Spiritus sancti & dona profert: *In medio plateæ eius, & ex vtraque parte fluminis lignum vitæ, afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum, & folia ligni ad sanitatem gentium.*

Exod. 16.

3. *Reg.* 19.

1 *Reg* 27.

Gen. 2.

Apoc. 21.

Hic

Gen. 41. Hic est sacrum illud frumentum, quo sapiens ille Ioseph, famem venturam auguratus, horrea ac repositoria ecclesiæ suę repleuit, frumentum inquam, de quo Psalmographus, *& adipe frumenti satiat te.* Hic est panis Angelorum, panis ille Cherubim ac Seraphim, & omnium cœli ciuium. Hic est panis ille suauissimus, panis ille mirabilis, cuius farina nostra est humanitas; cuius frumentum, diuinitas, cuius aqua sanguis Christi; fornax, vterus Virginis, ignis, charitas; cuius denique pistor, Spiritus paracletus est. Hic est postremo panis ille prodigiosus, qui hodie in deserto quinq; hominum pauit millia. Atque hoc præsentis concionis thema est: *Abijt Iesus trans mare Galilææ, quod est Tiberiadis, & sequebatur eum multitudo magna, &c.* Sequamur primo Dominum mare scandentem; ac deinde eum in deserto, ingens hoc & insigne miraculum coram quinque hominum millibus patrantem, quæsitum ibimus.

Psal. 147.

Ecce cum iam in procinctu sim, vt mare hoc Galilææ transnau gem, veniunt mihi in mentem vetera illa, quæ Deus olim per Moysem patrauit miracula. Eadem siquidem hic mihi videre videor. Moyses enim cum multis in Ægypto editis miraculis, Pharaonem induxisset, vt populum Israel dimitteret, sexcenta hominum millia p mare rubrum, in vastam solitudinem traduxit, in qua cœlesti deinde manna saturati & refecti fuere. Videas porro hodie Christum, alterū Moysem, miraculis suis quinq; hominum millia ex Ægypto mundi huius per mare Tiberiadis traducere, eosque in desertum cogere, in quo mirabili ac prodigioso quodam modo cibati sunt.

Exod. 14.

Abijt Iesus trans mare Galilææ, ait Euangelista. Semper tu Ioan. profundas illas abyssos nauigas, tu per inaccessum diuinitatis Oceanum semper vela pandis, & sinus laxas. Tu solus es, qui instar aquilæ sublime euolantis, semper in sublimibus & altis diuinorum mysteriorum apicibus consides. Tu quippe solus profundum illud SS. Trinitatis mare ausus es intrare, dicens: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud DEVM.* Tu solus etiam qui maria cum Christo sulcas, quiq; vndosum illud Ven. Eucharistiæ pelagus, littora prodigiosæ huius panum multiplicationis cymba radendo, audeas tranare: *Abijt Iesus trans mare Galilææ.*

Ioan. 1.

Hem quot maria Domine Iesu transnauigasti? In primis namque transiisti vastum illud SS. Trinitatis æquor, æterna generatione ab æterno è diuina Patris essentia, velut è profundo quodam mari procedens. Et quemadmodū Oceanus, vt omnes norunt, in duos sinus diuiditur, in mare Rubrum, & mare Mediterraneum: ita quoque vastus ille & late patens gloriosissimæ essentiæ Patris æterni Oceanus in duos ingentes sinus diffunditur, duas inquam personas, quibus vniuersam, naturam suam penitus communicat, filium scilicet qui per mare illud rubrū designatur, & Spiritum sanctum, cuius mare Mediterraneum figuram gerit, quod inter duo ingentia maria, Patrem scilicet & Filium medius internatet, & ab vtroque velut ab vno mari principioque procedat. *Abijt ergo Iesus trans mare.* Insignis cōceptus.

Cum itaque ab æterno in hocce maris prospero semper cursu, ac deliciis affluens, nauigasset, aliud mare nauigare decreuit, in quo mille ei pericula adeunda, mille discrimina erant subeunda; mare, inquam, incarnationis; in quo ei Maria mater eius, & simul virgo nauis vice functa est; humanitas nostra velorum; charitas & amor, funium loco fuere, ac Spiritus S. nauclери & conductoris. Quinque ferme annorum millibus expectauit, antequam nauis huius ingrediendæ tempus aduenisset: quod vbi iam adesset, nouem mensium spatio in ea nauigauit. Atq; hoc esse mare illud videtur, de quo Psalmista: *In mari via tua, & semita tua in aquis multis, & vestigia non cognoscuntur.* Psal. 72.

Ex hoc iterum mari in aliud descendit, in mare scilic. mundi huius, mare plenum syrtibus, scopulis infame, naufragiis notum, ac fluctibus semper exæstuans. Perpendite, obsecro, quonam modo id regius vates prævideri: *Viderunt te aqua Deus, viderunt te aqua, & timuerunt, & turbata sunt abyssi.* Quot hoc in mari pericula adiit, quot tempestates, quot procellas per pessus est, quam aduersis iactatus est ventis? quā turbulentis Psalm. 76. Figura. Gen. 8.

agitatus aquilonibus. Sicuti enim Noe statim vt arcam intrauit, quadraginta diebus, ac totidem noctibus vndarũ impetu & ventorum procellis fuit impetitus: ita quoque tu Redemptor, arcam humanitatis nostræ ingressus, ac mundi huius mare nauigans, variis vndique procellis & fluctibus, triginta trium annorum spatio, horride ac crudeliter iactatus es, ac varias tempestates expertus, in quo nulla tibi melior aut tranquillior aura affulsit, nec in quo prius tibi a laboribus quiescere concessum est, quam niueâ illâ columbâ, animâ inquam tua, euolante, humanitatis tuæ arca in montibus Caluariæ constitit. Vix quoq; natus erat Moses, quin statim in profluentem Ægypti proiectus est: ita quoque & tu Redemptor mundi, vix in lucem editus fuisti, quin confestim in mundi huius mare coniectus sis, ærumnis ac calamitatibus inuoluendus. Audite Euangelistam liquido id testantem: *Abijt Iesus trans mare Galilaæ.* — Exod. 1.

II. Mundus mari comparatur.

Vere te procellosum mare, ô infelix munde, dicere possumus, quo nullum aut magis pertimescendum aut periculosius reperiri queat: tu es nempe mare illud tempestatibus concitari solitum, & in quo sæpius tam horrendæ procellæ exsurgere consueuêre, vt animarum nostrarum nauigium, grauissimis passionum fluctibus ac tentationum ventis concussum, in magno naufragii periculo versetur. Næ tu munde turbulentum pelagus es, qui etiam fortissimos viros, ac magna animi fiducia præditos percellis, & Apostolos clamare cogis: *Domine, salua nos perimus.* Tu es mare illud mortuum, in quo tota vitæ nostræ nocte laborantes, nihil meriti capere possumus, adeo vt cum Apostolis clamare cogamur, *Domine tota nocte laborantes nihil cepimus.* — Matth. 8. — Luc. 5.

Tu es mare illud Babylonicum, in quo Daniel olim quatuor ventos digladiantes vidit, post quorum prælium feræ bestiæ egrediebantur: semper enim furiosis carnis, diaboli, mortis & voluptatis aquilonibus agitaris, post quorum digladiationes peccata monstra teterrima, prodire solent. — Dan. 7.

Annon igitur vobis, Auditores, Christus plurima maria sulcasse visus est? an non id Ioannes in Euangelio hodierno testatur, cum ait, *Abijt Iesus trans mare.* At nondum hic Æneæ nostri nauigationis finis, Christi scilicet, qui velut alter Æneas est,

——terris iactatus & alto est

Vi superûm, sæua memorem Iunonis ob iram,

id diuinæ iustitiæ. Quin & alia adhuc maria sulcauit. videas enim eum in turbulento passionis mari plenis velis enauigantem.

Quo tendis Domine? quid agis? *Eleuauerunt flumina Domine, eleuauerunt fluctus suos.* Iam trementes audire videor vndas, ac reboantes mirabiles illas elationes maris: quam turbulenti atque elati fluctus, quam vehementes agitationes! Si semel Domine id te mare ingredi contigerit, non mediocre, mihi crede, discrimen adibis, naufragium facies, vitam amittes, ac verum me dixisse aliquando scies, cum dices, *Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me:* & *Omnes fluctus tuos induxisti super me.* quasi Patri diceres, in quod me pelagus, Pater æterne, deturbasti, omnes iræ ventos super me intonare fecisti, omnia iustitiæ tuæ fulmina in caput meum eiaculatus es: video namq; hoc in mari mihi certo certius esse moriendum. Mihi credas velim Domine, cum vltro ipse procellosum hoc mare ingredi volueris, nũquã te inde, nisi facto naufragio, egressurũ. Eris, eris ille Ionas, qui sæuum redemptionis nostræ mare ingressus (in quo tẽpestatibus passionis agitaberis, vt humanæ naturæ nauim in tuto, ac velut in portu collocare possis) in profundum iacieris, in fluctib. crucis sepelieris, triduo in terræ centro velut in ceti aluo concluderis, ac deinde post triduum rediuiuus solis lumen videbis, & vitam tuam nouo lumine illustrabis. At satis superq; iam in vndis hisce euagati sumus tẽpus est vt ad littus cymbam applicemus, ac desertum petamus, magnum illud miraculũ quo, quod Christus mare Tiberiadis emensus facturus est, ibidem contemplemur. — Psal. 90. — Descriptio maris quod est Passio Christi — Psalm 8. — Ion. 2.

Atq; hæc altera concionis nostræ pars est, quam iam prosequamur. Tradit Euangeliũ, Christum mari iam emenso, quinq; hominum millibus stipatum desertum petiisse, & illis penuria rerũ necessariarũ laborãtibus, ac triduo ieiunãtibus: quinq; panibus hor-

deace-

3 Reg.17. Matth.28. Marc. 8. decaceis, ac duobus pisciculis omnem illam multitudinem pauisse, adeo vt omnibus refectis, duodecim etiam sportæ reliquiis plenæ superfuerint. Cuius rei signum Elias dedit, cum modicum farinæ quod Sareptana habebat, mirabili virtute multiplicauit. Matthæus quidē & Marcus aliud miraculū referunt, quod idem pene cum hoc esse videatur: septem scilicet panibus Dominum quatuor hominum millia alio tempore pauisse ac septem fragmētorum cophinos superfuisse. At hoc miraculum multo mihi præstantius videtur: quando nimirum quinque hominum millia quinque panibus ac duobus pisciculis saturauit, duodecim sportæ reliquiarum ac micarū collectæ fuerunt: quod egregie mihi poeta visus est expressisse:

Quinque Deus panes fregit, piscesq; gemellos:
His hominum large satiauit millia quinque,
Implentur nimio micarum fragmine corbes
Bisseni, æterna tanta est opulentia mensa.

Egregii versus, at multo præstantius, ipsum miraculum est, & diuinum illud ac regale epulum, ipsaq; prodigiosa panis multiplicatio, quæ Transsubstantiationem mihi nostrā optime exprimere videtur. Illa eamdem substantiam benedictione multiplicat: hæc efficit vt vnum corpus per consecrationem multis in locis esse queat: illa quinque panibus quinque hominum millia cibat, hæc vno pane infinita hominum millia, ac totum deniq; mundum O egregiam ac stupendam multiplicationem! Et sane quemadmodū tu olim duos ex Apostolis tibi maxime aduersantes habuisti, quiq; de tua excellentia ac splendore dubitarent. Philippum videlicet qui dicebat, *ducētorum denariorum panes non sufficiunt, &c.* & Andream qui addebat, *Sed quid hæc inter tantos?* Ita quoq; Transsubstantiatio nostra duos Antichristos sibi quam maxime aduersantes experta est, qui de eius excellentia ac veritate dubitarent: Lutherum nempe, qui Christum illic impanatum esse credit, & Caluinum, qui effrænatiori adhuc impudentia dicere ausus fuit, solam hic Christi figuram adesse. O insensate Caluine, ac plane rationis expers Luthere! Reuocatis mihi in mentem figuras, quibus vestram Sacramentariorumque omnium audaciam & impudentiam confutem.

Lutherus & Caluinus Transsubstātiationis hostes.

Duo scelerati effrenatæque libidinis senes castissimam olim Susannam, qua nulla aut honestior aut castior in vniuerso Babylonis regno reperiebatur, inique adulterii accusarunt. Duos hic iterum veteranos veteratores prodeuntes in scenam videmus, Lutherum & Caluinum, qui castam illam Susannam, sacrosanctū scil. Eucharistiæ Sacramentum, ac præcipuum eius membrum Transsubstantiationem idololatriæ accusant: qua tamen nihil aut sanctius, aut diuinius in mundo reperiri queat.

Lutherus & Caluinus cum Susannæ delatorib. collati.

In passione Domini, cum multis aduersus innocentem Iesum testimoniis producti Iudæi euincere non potuissent, nouissime profligatæ audaciæ testes prodierunt, qui innumeras in eū blasphemias eiaculati sunt, quod tum in passione, idipsum hodierna die in Ecclesia cōtra Transsubstantiationem accidere videmus. Tot, eheu! falsa & iniqua testimonia aduersus Iesum Christum in venerabili Eucharistiæ Sacramento latitātem prolata erant, tam multi falsarij veritatem contra testati erant, Berengarius imprimis, Bertrandus deinde ac Ioan. Hus, VViclef, aliique innumeri: *nouissime autem venerunt duo falsi testes:* nouissime inquam, nostro sæculo, nostra tempestate: iam recēter, abhinc quinquaginta, aut sexaginta annis: duo falsi testes. duo Pseudoprophetæ Lutherus & Caluinus, Germanus, ille, Gallus alter, qui innumeras in sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum blasphemias ac calumnias euomuere.

Insignis cōceptus. Matth.2.

Vt Christus inter duos latrones crucifixus est medius: ita quoque in Sacramento Altaris contingere videmus, inter duos latrones, duos perditissimos hæresiarchas cōstitutus, variis blasphemiis impetitur. Arbitrabantur Philistæi nouis sese funibus Sampsonem captiuum vincire posse, sed ille excitatis manibus eos vt festucam confregit. Lutherus & Caluinus, noui illi Philistæi de Sāpsone nostro qui Venerabili Eucharistia cōtinetur, triumphum agere putabant, nouis eum hæresibus constringere gestientes: sed ille brachia sustollent, ac viribus suis

vsus,

vsus, omnia Philistæorum horum vincula, omnes fraudes & imposturas, & ipsos quoque hæresiarchas confregit & in nihilum redegit.

III. *Psal. 115.* *Psal. 118.* Merito igitur exclames, ô sacra Eucharistia, *Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis* ac tu ipse Domine: *Sæpe expugnauerunt me à iuuentute mea.* Sæpe te namque Domine persecuti sunt, sæpius in te blasphemiarum tela contorserunt, ac potissimũ in transsubstantiationẽ. Sed non est hæretici, quod amplius de opere hoc diuino, ac penitus admirabili, deq; veritate Sacramenti huius dubitetis: accedite, & videte, aperite oculos vestros, ac discussa caligine, videbitis, conuiuium, quod hodie à Christo in deserto paratur; conuiuii Eucharistici, quod quotidie in Ecclesia fidelibus exhibetur, veram figuram esse: Conuiuii inquam, regii, digni vt in eo animæ & ipsi Angeli epulẽtur: conuiuii de quo Ecclesia canit: *O Sacrum conuiuium in quo Christus sumitur, recolitur memoria passionis eius, & mens impletur gratia!* Conuiuii in quo animæ reficiuntur: in quo corpus Christi cibus & ferculum est; sanguis eius, potus; altare, mensa; Angeli, ministri; Sacerdos, ipse œconomus: in quo non nisi de passione inter conuiuantes est sermo.

Eucharistia cõuiuio comparatur.

Plutarch. in Anton. Splendidum epulum Cleopatræ.

Taceat iam superbas Cleopatræ epulas, & cœnam antiquitas, in quam duæ gemmæ ducentis quinquaginta coronatorum millibus æstimatæ, inductæ sunt, & conuiuæ Antonio propositæ. Cõuiuium namq; quod Christus quotidie in Ecclesia exhibet, multo sumptuosius ac splẽdidius est: illuc enim eius inferĩ diuinitas, & simul humanitas duę, maximi pretii gemmæ, cœlestes plane ac valoris infiniti. Et sane de huiusmodi cõuiuio, ut de aliquo quod cum eo comparari queat, neminem vestrum putem vnquam legisse, vel fando audiuisse. Amplum quidem & splendidum conuiuium fuit, cum quadraginta annorum spatio cœlum Israelitas manna suauissimo in deserto pauit: at multo admirabilius est, populum Christianum atq; adeo omnem fidelium cœtum, iam à mille quingentis & amplius annis, in deserto mundi huius, ipso sacratissimo Iesu Christi corpore, in sacro Eucharistiæ conuiuio refici & pasci cibum tamen non consumi.

Exod. 18. *Num. 13.* *Ios. 15.*

Refert Antonium Getam Cos. Romanum Spartianus, ita nonnunquam conuiuium instruere solitum vt tot missus, & in singulis missib. tot fercula inferrentur, quot Alphabetum literas contineret, veluti in quo anser, aprugna, anas, item pullus, perdix, pauo, porcellus, piscis, perna, & quæ in eam literam genera eduliorum caderent. At longe splendidius ac luculentius epulum est, quod in Sacramento Altaris exhibetur: in quod missus iuxta seriem & Alphabetum, gratiarum inferuntur: primo namque octo Beatitudines, deinde sancti Spiritus dona, mox virtutes cardinales, ac Theologicæ: aliquando post gratiæ gratis datæ, ac postremo etiam gratiæ gratum facientes apponuntur. ô vere præclaros missus, ac diuina fercula, ô vere sacrum conuiuium!

Iulius Cæsar Dictator cum post domitum Pompeium, Romam victor ac triumphans ingressus esset, ac solus iam in vrbe dominaretur, vt populo Romano opulentiam ac splendorem ostenderet; epulum publicum dedit, in quo viginti mensarum millia ferculis lectissimis instructa fuere, simulque in populum infinitam auri vim velut missile sparsit. nolite, obsecro, splendorem & pompam Dictatoris huius tantopere demirari: Christus sane maius & magnificentius multo epulum dedit. Hic namque vniuerso terrarum orbe sub imperium redacto, conuiuium instruit Eucharisticum, non quidem pop. Rom. sed omnibus qui in mundo reperiuntur mortalibus: hic plurimas & varias mensas exquisitissimis ac lectissimis epulis refertas videbis: mensas nempe in cœlo ad reficiendos Angelos, qui non minus de huius Sacramẽti communione, quam ipsi homines, participãt mensas in purgatorio, pro animabus illic distentis qui huius Sacramẽti beneficio etiamnũ gaudent: mensas in Oriẽte pro Abyssinis, Maronitis, Syris Æthiopibus, aliisq; plurimis qui venerabile Sacramentũ hoc adorãt: mẽsas in Occidente, mensas in Septentrionali ac Meridionali plaga, in Africa & Asia: mensas apud ipsos

Cęs. Pom. Rom. epulum dedit in quo viginti duo mensarũ millia parata erãt. Rachel. l. 8.

Anti-

Antipodas, mensas denique per vniuersum terrarum orbem, exclamare igitur mihi liceat, ô sacrum ac splendidum conuiuium! Deinde vt amplius magnificentiam suam & opulentiam demonstraret, infinitas quotidie gratias, in conuiuas, præter epulum ipsum confert.

Herodot. lib. 7. Pythius totũ Xerxis exercitum inuitat ad prãdium.

Idem Sabellicus refert, quod magis adhuc miremur, plebeio cuidam Græco, cui nomen Pythius, & patria Celene, quem Democriti Philosophi patrem esse aiunt, tantas fuisse opes & facultates, ac tantum animi totum vt Xerxis exercitum, duodecies centenis hominum millibus constantem, ad prandium inuitaret ac laute exciperet: quin & regi inde abeunti quadringentas auri myriadas, ac bis mille talenta argenti dedisse, dixisseq; satis sibi adhuc prouentuum ad vitæ sustentationem reliquum esse ac se, his etiam ablatis, diuitem adhuc posse appellari. Epulum autem hoc regale, quod Christus quotidie exhibet, multo sane opulentius ac sumptuosius est: ipse enim iam à tot annis omnem Angelorum exercitum, & ingentem illum hominum cœtum pauit, & mensa semper instructa manet.

Dan. 7. Daniel Propheta Angelorum regiæ huic mensæ assistentium & ministrantium numerum volens subducere, ait: *Millia millium ministrabant ei, & decies centena millia assistebant ei.* Ioannes porro inuitatos dinumerare non valens præ stupore consternatus scribit; *Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat.* *Apoc. 7.* Confert deinde Rex post sumptas epulas, omnibus & singulis, singulare illud & eximium donum, beatitudinem videlicet æternam, quod omnia dona longe antecellit: & quatuor ad hæc talenta addit impassibilitatem, agilitatem, subtilitatem, & corporis membrorumque omnium claritatem, qualitates inquam, gloriam cœlestem semper solitas comitari. Dauid Propheta magnificum hunc & regium apparatum admiratus ait, nihil vnquam aut excellentius aut diuinius Deum fecisse, vel etiam facere posse; *Memoriam fecit mirabilium suorum misericors & miserator Dominus, escam dedit timentibus se.* *Psal. 110.*

Potens ille Assuerus, qui alio nomine Artaxerxes, Persarum Rex, qui in centum & viginti septem prouincias imperium habebat, magnificum & opiparum olim in Susis conuiuium parauit, ad quod omnes regni Satrapas & Dynastas inuitauit: quod sex ferme mensibus durauit. *Esth. 1.* Sed summus ille Assuerus, Rex ille cœlestis maius sane quid præstitit, quando epulum illud Eucharisticum parauit, ad quod omnes homines & Angelos, velut regni sui Principes inuitauit: quos ibi lectissimis ferculis reficit: hoc porro conuiuium iam à mille sexcentis annis incepit, & ad mundi vsque finem perseuerabit. An non hoc vere regium conuiuium videtur, Auditores, aut simile vnquã vidisse vos meministis? an non ter & amplius felices vos dicere licet, qui ad ipsum à patrefamilias estis inuitati? *Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.* *Matt. 11.*

Ioan. 6. Effecta sacræ Eucharistiæ.

Quare agite Christiani, ad hoc conuiuium festinate, ad sacram communionem, ad sacrosanctæ Eucharistiæ sumptionem properate: hic nempe animæ, quæ inopes sunt meritis, multas sibi diuitias acquirunt, & sufficienter ditantur: hic enim secundum Apostolum omnes Thesauri sapientiæ & scientiæ Dei reconditi sunt: Hic manducatur panis, qui sapientibus vitam immortalem ac perpetuam elargitur: nam *qui manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum.* Hic est sacer ille Angelorum panis, qui vos, vbi sumpseritis, beatos efficit. Hic est Angelicũ illud manna, quod suauitate sua iam à 5. annorum millib. vos mirum in modum recreat. Hic est panis ille, ô animæ purgandæ, qui vos consolidat, qui patientiam & spem mediis in flammis, inter supplicia & cruciatus suppeditat. Hic est ille panis, viatores, qui vobis animum suggerit, ac pusillanimitate sublata aduersus hostes audaces & dæmonibus formidolosos reddit. Hic est ille panis, quem vos hæretici execramini & odistis: ille denique panis qui vos, ô diaboli, ad rabiem & furorem concitat.

Hoe nempe est magnum illud ac mirabile conuiuium, quod hodie in deserto paratur, cuius vt participes reddi queamus, imitandus est ardẽs illius populi feruor, & pietas:

cto opus esset. Lex, inquit, ad amussim & inuio labiliter seruetur, filioque non minus, quam ceteris parcatur. O vere generosum ac sincerum Principem, ac validum castitatis protectorem!

Leges ciuiles contra adulteros.

Vos porro Iurisconsulti, qui toties de L. Iulia, de adulteriis loquimini, eamque toties repetitis, legitis, inculcatis, anne obseruastis vnquam, quid lege 30 ad finē cap. ad leg. Iuliam de adult. scriptum, velut omnium legum compendium & recapitulatio legatur? *Sacrilegos nuptiarum gladio puniri oportet*. Et in legibus vestris XII. Tabularum, titulo II. de iniuriis, annon aperte legitur: *Mœchum in adulterio deprehensum necato.* Imperator vero Leo constitutione XXXII. seueritatem omnium priorum legum moderari volens, decreuit vt adultero nasus præscinderetur, mœcha vero monasterio includeretur.

Inuectio in adulteros.

Quid vero vos adulteri, vos inquam impuri & scelerati mœchi, cogitatis? vbinam mens vestra est, vbinam ratio? annon vobiscum ipsi perpenditis, cum horrendum hoc, & enorme crimen committitis, omnes vos tam naturæ, quam Dei & hominum leges violare & peruertere, toti vos mundo iniuriam facere, Deum, naturam, & homines grauissime offendere? At quibus vos suppliciis, quibus pœnis, quibus cruciatibus, quibus, vt ita dicam, infernis digni estis? Quantam vobis ipsis familiæque vestræ infamiæ notam inuritis, qui instar brutorum obmutescitis, brutis ipsis deteriores, ac mente captis ita non pessimum vxoribus vestris exemplum datis, perfidi, traditores, ac fidei violatores, ratione, iudicio, ac conscientia priuati? Anne obliti estis, vbinam matrimonium vestrum contractum sit, vbinam sponsio illa coaluerit, quinam testes adfuerint? scilicet in templo, coram Deo, vbi Sacerdos veluti Secretarius, Angeli instar testium astiterunt. Non est sane mirum, si qua vos aliis mensura metimini, vobis eadem aliis metiantur: si nimirum vobis ab vna parte mœchantibus, vxores vestræ ab altera mœchentur, ac

Frangenti fidem, fides frangatur eidem.

qui versus, etsi numeris non constet, ad rem tamen nostram facere non parum videtur: vti & ille, qui Gallice multo sonat disertius:

Cornua qui facient, ne cornua ferre recusent.

Vos vero vxores, iam discite sapere, pudorem induite, lubricos illos mores exuite, de honore ac fama soliciтæ sitis, æmulamini castas illas Susannas, pudicas Iudith, ac masculas Lucretias.

Reducite in memoriam, quod olim magni illius Catonis filia Porcia, tali patre dignissima, cuidam, iuuenis fœminæ pudicitiam, quæ iam ad secundas nuptias transierat, laudanti, respondit, nequaquam honestæ sese fœminæ nomine dignam censere eam, quæ plures vno maritos habuisset. O vere pudicam Porciam, sexcentis encomiis deprædicandam! si tam viles apud te erant, quæ ad secundas nuptias transirent, quid igitur de adulteris iudicasse te putamus? Quare agite, ô Christianæ matres, eius quęso vobis in mentem veniat, pudori vestro consulite, infamiam atq; ignominiam vobis ob oculos statuite, suppliciaq; quæ vos manent, si delinquitis, attendite. Sed heus video hic adulteram ad supplicium rapi lapidibus iamiam obruendam. Atq; hæc secunda concionis nostræ pars esto.

Porcia negabat aliquam honestam appellari posse, quæ secundas nuptias iniisset.

Adducunt ei mulierem in adulterio deprehensam, & eam statuunt in medio: quod cum diligentius mecum perpendo, perfectam hic causam, actionemq; ciuilem videor intueri. Accusatores ipsi sunt Pharisæi, informationes & accusationes, ac rei caput, *in adulterio deprehensam*. Lex quoque, inquam peccatum est, simul adducitur: *Moyses mandauit nobis lapidare*, quæ Leuit. 20. cap. scripta habetur: *Qui adulterium perpetrauerit*, &c. Ad Christum, velut ad iudicem eam deducunt, vt eam condemnaret, qui tamen sententiam suam non interposuit. Quid? tam grauibus olim ac diris suppliciis delictum hoc castigasti, Domine, cum videlicet flammarum globos, sulphureos imbres, ac diluuii rabiem in eius punitionem adhibuisti, & idipsum iam tibi indemne est? Leges & præcepta tua Domine clementissime, ac simul iustissime, quæ olim dedisti, morte iubent affici adulteros; & ipse, qui alias quoque dixisti: *Non veni soluere Legem*

Leuit. 20.

Matt. 6.

gem, sed adimplere, hodie adulteræ patrocinium suscipis? Ecce hodie mœcham in flagranti delicto deprehensam, & indemnitatem concedis?

Sumite igitur animos peccatrices, nondum vobis cœlis aditus occlusus est, datur adhuc accessus. Itaque

III. *Non desperetis, vos quæ peccare soletis.*

Vos, inquam Chananææ, Magdalenæ, Samaritanæ, vos mœchæ, adulteræ, lubricæ, vagæ. Peccata vestra ac dissolutiones deplorate, pœnitentiam agite, peccata relinquite, ante omnia vero ne de venia impetranda desperetis; videre namq; vt hic adultera gratiam in oculis Domini inuenerit, & ab aliis condemnata, ab eodem absoluatur. Hic scilicet re ipsa demõstratum video, quod toties olim in veteri testaméto repetitum; *Nolo mortem peccatoris*: hic iam locum habet illud: *Misericordiam volo & non Sacrificium.* Hinc quoque Ecclesia in officio canere præsumpsit: *Deus cui proprium est misereri semper ac parcere.* O infinitã & immensam misericordiæ abyssum; Non enim Dominus ad iudicandum & condemnandum, sed ad sanandum & miserendum venerat, non mortem sed vitam daturus.

Cur Domin⁹ hãc adulterã non condemnauerit. *Ezech.* 18. *Osee* 6.

Deinde quod videret eos, qui ei actioné intendebant, iudices sceleratos esse; ac reipsa longe deteriores, magisque mortem millies promeritos, quam illa. Hærebant illi quotidie aurium tenus vitiis, sceleribusque immersi, mille grauissimis criminibus, milleque adulteriis cooperti. Toties eos in faciem castigauerat Dominus dicens: *Gens praua & adultera.* Et Propheta olim: *si videbas furem, currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas.* & ecce miseram adulteram hodie in delicto deprehensam morte plecti, atque supplicium confestim rapi volunt. O vere iniquos ac sceleratos iudices! Hinc Dominus ad illos? *Qui sine peccato est, primus in eam lapidem mittat.* Perinde ac si innueret: Æquum est lex iubet, mandatis Dei consonum est, adulteram hanc morte plecti; quare expedite vincula, ferrum, lapides, saxis obruatur, & qui fine peccato inter vos est, primus lapidem iaciat. Diuinum plane iudicium, ac nouum sententiæ genus, nonaque absoluendi ratio.

Alia causa cur Dominus hanc mulierem absoluerit. *Matt.* 12. *Psal.* 49.

Vos vero iudices, erudimini qui iudicatis terram: hæc ad vos pertinent, culpa enim vacare oportet, atque omni careat vitio, qui alterius castigare & corripere delicta præsumit. Vt quis adulteros, adulteriaque coarguat, caste viuat oportet, atque ab omni se libidine contineat: ad delicta criminaque castiganda, procul à crimine abesse par est. Meministisne quid Ciceroni olim obiecerit C. Salust. *Carere debet omni vitio, qui in alterum paratus est dicere*: ac si diceret: Te miror Marce, tuamque audaciam, vt in omnes omnino homines dicere audeas: atque eo deuenias impudentiæ, vt equites Romanos, viros honestissimos, ac singularia reip. membra, corripere non verearis; & ipse nouus homo cum sis, Arpinas; aut potius Rapinas, ante triduum scilicet in hanc remp. admissus (qui quicquid iniquitate præclarũ iam spe deuorasti, ac locuples ærarium nostrum compilasti) aliorum tamen mores, vitæque rationem taxare, ac calumniari non metuas? Taceas igitur Marce, ac scias oportet omni vitio carere debere eum, qui quid in aliis reprehendere vult.

Auctor tribuit Salustio, cum Cicero Salustio id obiecerit.

Ecce egregiam in hac rem figuram, & allegoriam, Filii Israel, adulterio a tribu Beniamin in Leuitæ vxorem commisso, adeo cõmoti & indignati sunt, vt sumptis armis, sanguine id expiare decreuerint: ac prius eos in aciem procedere vetuit Deus quam propria delicta sacrificiis, ieiuniis, ac lacrymis expiassent. Vt hinc doceremur, prius nostra vitia esse castiganda, ac tum demum ad aliorũ delicta puniẽda accingi nos posse. An non hoc ipsum est, quod olim Psalmista ait: *Peccatori autem dixit Deus, quare tu enarras iustitias meas?* quasi de perfidis atque improbis iudicib. vaticinatus esset, & illis voce summi illius Iudicis denunciasset; Iudices iniqui, iudices improbi ac scelerati, audite Deum vobis dicentem: Quomodo iustitias meas exercere paratis.

Iudic. 20.

Psal. 49.

At nondum hic satis est, ô Iudices, non sufficit bonæ vitæ esse, sed ad virtutem adiungenda est scientia & doctrina, hæc est namque iustitiæ bilanx, ac duo hæc ad munus

Virtus & doctrina in Iudice

nus vestrum cum dignitate obeundum, comprimis necessaria sunt. Quemadmodum enim auis vnica ala destituta volare nequit, sed duas habeat necesse est: ita vos iudices, nisi duas hasce alas, virtutem scilicet ac doctrinam, habeatis, ad sublimes dignitates euolare non poteritis. Audite rem notatu dignissimam. Cum Deus decalogi tabulas Moysi in monte Sinai traderet, nullas monti bestias voluit appropinquare: quo nihil monstratur aliud, quam bestias, stupidos scilicet homines ac bardos, aut eos, qui instar bestiarum in omne voluptatum ac dissolutionum genus effusi sunt, ad sublimem illum iustitiæ montem non debere accedere. Hinc est, quod variis prius tentaminibus, examinibusque probari debeat, qui ad Senatoris aut Consiliarii dignitatem in Parlamentis nostris aspirat: adeo vt sacrosancta illa lilia ante porcos & brutos homines non spargantur.

Christus noluit adulterā cōdemnare, q̄ Pharisæi adulteram, & non adulterum adducunt.

Tertia, cur iudicum illorum sententia à Christo approbata non fuerit, ratio hæc est, quod adulteram solam, & non adulterum, qui magis culpandus videbatur, ad Christum adducant. Vir enim dum mœchatur, maiori sese crimine obstringit, quam mulier. Verum quidem est, si fides & pactum, quod inter vtrumq; initum est, spectetur, virum & mulierem pari iure, & sacramento teneri, nec maiorem esse fœminæ in fide marito, quam viri in fide coniugi seruanda, obligationem. Sed si scandalum & mala, quæ inde propter commistionem sobolis, & confusionem hæreditatis (vnde non mediocre rebus publicis damnum euenire solet) oriri possunt, spectemus, fœminæ sine dubio maius delictum censendum est. At naturam intuendo, quoniam maior viri est constantia, ac maius iudicium, fœmina vero imbecillior atq; in casum pronior; grauius vir peccasse censendus est, ac maiorem proinde pœnam promeritus. Hinc etiam dicimus, maius & grauius Adami peccatum fuisse quam Euæ. Vnde peruersitatem iudicum horum animaduertere potestis, quando prætérito eo qui plus peccauerat, eam quo minus offenderat, castigare disponunt.

Vter. maius peccatum mœchando committat, vir an fœmina.

O iudices non iudices, sed potius hypocritæ! Cur ô Pharisæi nō huc Magdalenas adducitis, quæ in conspectu totius vrbis, & ante oculos vestros quotidie peccare non erubescunt? Cur Herodiadem huius criminis ream non constituitis, quæ regis vestri aulam improbra sua vita & adulterio commaculat. Ne verbum quidem contra eas hiscere audetis, quod alicuius esse auctoritatis videantur; ac miseram hanc mulierem, quæ nullum forsitan hoc excepto crimen admisit, morti adiudicatis. Male a vobis iudicatum est, sed bene ab ea appellatum: patrocinatur namque ei ad quem appellauit.

Anacharsis Philos. leges aranearū telis comparabat.

Vnde haud iniuria mihi visus est Anacharsis Scytha leges araneatum telis comparasse, quibus muscæ irretiantur, & quas maiores aues perfringant. Ita quoque potentes sæpenumero leges transgrediuntur, sed parui atque humiles iis comprehenduntur: latrunculi ac crumenisecæ ad laqueum veniunt, fures & sicarij indemnes abeunt. Hinc Diogenes cum populum ad mitter aliquius, qui iamiam supplicio afficiendus erat, mortem currere videret, & iudices stipantes, iocans dixit: *Magni fures paruum ducunt.* Vnde Poeta ipsum exprimere volens, ait:

Diogenis iocus.

Dat veniam coruis, vexat censura columbas.

At non ea mens Dei est; ipse namque minoribus & ab aliis derelictis patrocinatur, mundus è contra fauet potentibus, cum Deus misericordiam præstet paruulis. Hoc exempli loco esto: *Nec ego te condemnabo mulier.* O benignitatem inauditam, ô clementiam immensam!

Tu autem summe Iudex, iudex æterne, iudex ante cuius tribunal omnes aliquando mortales venire habent; sed simul etiam iudex clementissime, qui nullos vnquam hoc in mundo peccatores condemnare voluisti, sed eorum semper patrocinium suscepisti, pro iis orasti, plorasti, ac denique mortem subiisti: Tu, inquam, iudex iuste & misericors, qui hodie miseræ huic adulteræ auxiliando affuisti; hanc obsecro nobis gratiam concede, vt quando animæ nostræ, quæ toties cum Satana adulterium commisere,

scire, nefando cum mundo ipso concubitu commistæ sunt, toties cum carne pollutæ sunt, quando, inquam, animæ, quæ toties præcepta tua violarunt, coram tribunali tuo à diabolis accusatoribus sistentur, qui nos toties in flagranti delicto offenderunt quique præcepta tua proferendo dicent: *Secundum legem debet mori*, tunc Domine summe Iudex, licet clemens alioquin, eandem à te audire sententiam mereantur; idem iudicium, eandem misericordiam, quam hodie misera illa adultera experta est, experiantur. Concede etiam vt eadem audire verba possint: *Nec ego te condemnabo*. Hoc scilicet nobis, cum iudicio tuo sistemur, vt eueniat, postulo ac vehementer etiam atq; etiam oro: interea vero dum hoc hìc expectamus, omni tibi puritate, castitate, vitæq; sanctimonia seruire proponimus, hac spe fulti, beatæ visionis tuæ, tandem aliquando nos compotes reddendos. Amen.

DOMINICA QVARTA QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

I. De pane transsubstantiato.
II. De mari à Iesu transito.
III. De incomparabili conuiuio Eucharistico.

Abijt Iesus trans mare Galilaa, & sequebatur eum multitudo magna. Ioan. 6.

FIGVRA.

QVIS vestrum, Auditores, non in admirationem rapiatur, ac diuinum plane opus esse iudicet, cum introitum Prophetæ in domum viduæ Sareptanæ, oleum repente videt excrescere, adeoque multiplicari; vt vasis ipsis domesticis nequaquam potuerit comprehendi, sed aliunde mutuo sumere necesse fuerit. Non minus quoque miraculum fuit, ad solam alterius Prophetæ benedictionē, viginti panes hordeaceos multiplicari, vt centum iis homines refecti & satiati fuerint, ac reliquiæ etiam ex iis superfuerint. At multo maius hodierna die miraculum in Euangelio nobis proponitur, cum in deserto & in agris vastæ solitudinis, quinq; panes hordeacei, & duo pisciculi adeo multiplicantur, & in immensum extenduntur, vt quinq; hominum millia eis refecta fuerint & saturata, ac duodecim fragmentorum cophini reliqui fuerint, ita vt reliquiæ ipsis millibus maiores fuisse videatur. Priora illa miracula ab Elia & Elizæo patrata sunt, hoc à Christo: fuere illi Prophetæ, hic Dei filius, omniumque Prophetarum rex simul & Deus. O dignū Christo miraculum, ac præclaram sacrosanctæ Eucharistiæ Sacramenti figuram, ac luculentum diuinæ prouidentiæ argumentum! Vt igitur vastum hunc Oceanum enauigemus, Spiritus S. nobis, veluti Pharos lucidissima, ac beata virgo ac deipara, vti Cynosura, ad cursum feliciter peragendum deligendi sunt. Atque ideo eam, vti solent Angeli salutemus.

4. Reg. 4.

AVE MARIA.

Inter omnes, quas magnus ille Ezechiel Propheta visiones habuit, hæc non postremum mihi obtinere locum videtur, quando scilic. fluuium intumescentem, & aquas eius adeo turgentes & inflatas vidit, nulla vt ratione potuerit transuadari: *Torrentem non potui pertransire, quoniam intumuerant aqua torrentis profundi, qui non potest transuadari.* Quid nobis ô torrens aliud designare videris, quam vastum sacrosanctæ ac sacratissimæ Eucharistiæ Oceanū pretioso Christi sanguine rubentem, eiusque meritorum fluctibus adeo intumescentem, nullus vt vnquam mortalium ingenii sui acie eum potuerit comprehendere. I.

Ezech. 48.

Dicitur Aristoteles, quod Euripi fluxum & refluxum, qui septies in die reciprocans ludit, comprehendere non valeret, in eum se præcipitem dedisse. Verum quot Aristot. quot Philosophi, quot præclara ingenia, ac subtilia acumina, quot hæretici, cū Euripū sacramēti huius (ꝙ singulis dieb. ne dieam

Arist. Euripo sese iniecit, ꝙ eius flux' & reflux' causā non caperet.

dicam horis, septem fluxus & refluxus genera continet, sancti scilicet Spiritus dona) comprehendere ac capere non possent, præ indignatione misere in eo submersi sunt. In eo quippe periêre Capharnaitæ; in eo naufragium fecere Lutherani, in eo submersi sunt Caluinistæ. Denique hoc ipsum mare illud Rubrum est; quod plurimos huiusmodi Ægyptios aquis inuoluit, ac sub vndis sepeliuit.

S. Eucharistia comparatur fluuio, qui in paradiso erat.

Constituit iam inde à primo mundi exordio, in medio paradisi fluuium Deus, qui in quatuor deinde diuisus capita, illum voluptatis ac deliciarum locū irrigabat. Similiter iam inde à passione Domini, è medio corporis eius exundātem, Oceanum intueor, qui in septem dispersus flumina, septem videlicet Sacramenta (quorum primum ac præstantissimum est Eucharistia, & è qua veluti è primo fonte cætera omnia deriuantur) omnem paradisum, Ecclesiam nempe militantem, late irrigat & fœcundat. Huc respexisse mihi Psalmographus videtur dū ait: *Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei.* Quid enim aliud per ingentem hunc fluuium adeoq; exundantem, Deiq; ciuitatem circum vndiq; irrigantem, designari potuisset, nisi sacer ille sacræ Eucharistiæ torrēs? Hic est enim ingens ille fluuius, quem Ioannes in suis reuelationibus vidit, fluuius, inquam, aquæ viuæ, instar crystalli pellucidus, ac de sede Dei, & throno Agni promanans. Et sane sacrosancta Eucharistia fluuius est, è cruce Christi scaturiens, è qua & cætera Sacramenta originē sumpsere, quæque veluti thronus ac solium est Agni purissimi, nullaque contagione sordidari, cuius aquæ cryst[a]llo splendidiores sunt.

Psal. 45.

Apoc. 4.
Dan. 12.

Figuræ quibus Ven. Eucharistia exprimitur.

Eucharistia quoque puteus est, ad quem Samaritana accessit; puteus plenus aqua salientc in vitam æternam, puteus profundissimus; denique puteus, ô homo è quo neq; in quo haurias habes, & qui altus est. Ipsa quin etiam puteus est Democriti, è quo ille latitantem in fundo veritatem eruere conabatur. In magno namque hoc puteo Philosophi & Theologi veritatem corporis & sanguinis Iesu Christi eruere & quærere gestiunt, sed ad fundum præ ingenii imbecillitate non valentes pertingere, quod non inueniunt, credunt.

Ioan. 4.

O sanctissimam Eucharistiam, ô Sacramentum penitus diuinum!

——tibi nomina mille,
Mille iuuandi artes.

Milleque figuris in veteri Testamento expressum es. Tu namq; es candelabrum illud ex solido charitatis, ac diuinitatis auro (si modo ita lubet) compactum, septē continens lampades, septem inquam Sacramenta, omnes ab igne gratiæ tuæ collucentes: te etenim in septē illis Sacramentis, non secus ac solem in septem Pl[ane]tis intueor. Et quemadmodum certū est, solem solum inter cætera astra essentia sua ac natura lucidum & splendidum esse, cætera porro sidera si quid aut luminis aut splendoris habent, id ab eo veluti omnis luminis fonte, participādo mutuari; sic & tu inter cætera Sacramenta solum gratiam essentialiter ac per naturam habes reliquis eandem à te non nisi mutuo sumentibus, & ex vberrimo ac locupletissimo tuo fonte in sese, quicquid habent gratiæ, deriuantibus.

Hic obstupescatis oportet, Auditores, hîc namq; suauissimum illud atque Angelicum manna contemplamini, quo in mundi huius solitudine enutrimur. Videtis hic panem illum in cinere humanitatis nostræ coctum, qui magnas Eliæ æmulationibus vires atque animi robur subministrat, vt in fortitudine eius, ad vsq; montem Dei Horeb, beatitudinem scilicet æternam, valeant pertingere. Hic etiam, mutatis terminis, fundā Dauidicam reperiri posse assero, quæ quinque lapidibus limpidissimis sacris nimirum Christi vulneribus, instructa, Philisthæos prosternit. Videtur & hic arbor illa vitæ, in Ecclesia veluti in paradisi medio plātata. Hic quoniam de arboribus incidit mentio, est quoq; magna illa arbor, de qua in Apocalypsi quæ singulis mensibus diuersos fructus, duodecim scilicet fructus Spiritus sancti & dona profert: *In medio plateæ eius, & ex vtraque parte fluminis lignum vitæ, afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum, & folia ligni ad sanitatem gentium.*

Exod. 16.

3. Reg. 19.

1 Reg. 17.

Gen. 2.

Apoc. 21.

Hic

Gen. 41. Hic est sacrum illud frumentum, quo sapiens ille Ioseph, famem venturam auguratus, horrea ac repositoria ecclesiæ suę repleuit, frumentum inquam, de quo Psalmographus, *& adipe frumenti satiat te.* Hic est panis Angelorum, panis ille Cherubim ac Seraphim, & omnium cœli ciuium. Hic est panis ille suauissimus, panis ille mirabilis, cuius farina nostra est humanitas; cuius frumentum, diuinitas, cuius aqua sanguis Christi; fornax, vterus Virginis, ignis, charitas; cuius denique pistor, Spiritus paracletus est. Hic est postremo panis ille prodigiosus, qui hodie in deserto quinq; hominum pauit millia. Atque hoc præsentis concionis thema est: *Abyt Iesus trans mare Galilæa, quod est Tiberiadis, & sequebatur eum multitudo magna, &c.* Sequamur primo Dominum mare scandentem, ac deinde eum in deserto, ingens hoc & insigne miraculum coram quinque hominum millibus patrantem, quæsitum ibimus.

Psal. 147.

Ecce cum iam in procinctu sum, vt mare hoc Galilææ transnauigem, veniunt mihi in mētem vetera illa, quæ Deus olim per Moysem patrauit miracula. Eadem siquidem hic mihi videre videor. Moyses enim cum multis in Ægypto editis miraculis, Pharaonem induxisset, vt populum Israel dimitteret, sexcenta hominum millia p mare rubrum, in vastam solitudinem traduxit, in qua cœlesti deinde manna saturati & refecti fuēre. Videas porro hodie Christum, alterū Moysem, miraculis suis quinq; hominum millia ex Ægypto mundi huius per mare Tiberiadis traducere, eosque in desertum cogere, in quo mirabili ac prodigioso quodam modo cibati sunt.

Exod. 14.

Abyt Iesus trans mare Galilæa, ait Euangelista. Semper tu Ioan. profundas illas abyssos nauigas, tu per inaccessum diuinitatis Oceanum semper vela pandis, & sinus laxas. Tu solus es, qui instar aquilæ sublime euolantis, semper in sublimibus & altis diuinorum mysteriorum apicibus consides. Tu quippe solus profundum illud SS. Trinitatis mare ausus es intrare, dicens: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud DEVM.* Ioan. 1. Tu solus etiam qui maria cum Christo sulcas, quiq; vndosum illud Ven. Eucharistiæ pelagus, litora prodigiosæ huius panum multiplicationis cymba radendo, audeas tranare: *Abyt Iesus trans mare Galilæa.*

Hem quot maria Domine Iesu transnauigasti? In primis namque transiisti vastum illud SS. Trinitatis æquor, æterna generatione ab æterno è diuina Patris essentia, velut è profundo quodam mari procedens. Et quemadmodū Oceanus, vt omnes norunt, in duos sinus diuiditur, in mare Rubrum, & mare Mediterraneum: ita quoque vastus ille & late patens gloriosissimæ essentiæ Patris æterni Oceanus in duos ingentes sinus diffunditur, duas inquam personas, quibus vniuersam, naturam suam penitus communicat, filium scilicet qui per mare illud rubrū designatur, & Spiritum sanctum, cuius mare Mediterraneum figuram gerit, quod inter duo ingentia maria, Patrem scilicet & Filium medius internatet, & ab vtroque velut ab vno mari principioque procedat. *Abyt ergo Iesus trans mare.* Insignis cōceptus.

Cum itaque ab æterno in hocce maris prospero semper cursu, ac deliciis affluens, nauigasset, aliud mare nauigare decreuit, in quo mille ei pericula adeunda, mille discrimina erant subeunda: mare, inquam, incarnationis, in quo ei Maria mater eius, & simul virgo nauis vice functa est; humanitas nostra velorum; charitas & amor, funium loco fuēre, ac Spiritus S. naucleri & conductoris. Quinque ferme annorum millibus expectauit, antequam nauis huius ingrediendæ tempus aduenisset: quod vbi iam adesset, nouem mensium spatio in ea nauigauit. Atq; hoc esse mare illud videtur, de quo Psalmista: *In mari via tua, & semita tua in aquis multis, & vestigia non cognoscuntur.* Psal. 72.

Ex hoc iterum mari in aliud descendit, in mare scilic. mundi huius, mare plenum syrtibus, scopulis infame, naufragiis notum, ac fluctibus semper exæstuans. Perpendite, obsecro, quonam modo id regius vates præuiderit: *Viderunt te aquæ Deus, viderunt te aquæ, & timuerunt, & turbatæ sunt abyssi.* Quot hoc in mari pericula adiit, quot tempestates, quot procellas perpessus est, quam aduersis iactatus est ventis? quā turbulentis Psalm. 76. Figura. Gen. 8.

agitatus aquilonibus. Sicuti enim Noe statim vt arcam intrauit, quadraginta diebus, ac totidem noctibus vndatu impetu & ventorum procellis fuit impetitus: ita quoque tu Redemptor, arcam humanitatis nostræ ingressus, ac mundi huius mare nauigans, variis vndique procellis & fluctibus, triginta trium annorum spatio, horride ac crudeliter iactatus es, ac varias tempestates expertus, in quo nulla tibi melior aut tranquillior aura affulsit, nec in quo prius tibi a laboribus quiescere concessum est, quam niueã illã columbã, animã inquam tuã, euolantem, humanitatis tuæ arca in montibus Caluariæ constitit. Vix quoq; natus erat Moses, quin statim in profluentem Ægypti proiectus est: ita quoque & tu Redemptor mundi, vix in lucem editus fuisti, quin confestim in mundi huius mare coniectus sis, ærumnis ac calamitatibus inuoluendus. Audite Euangelistam liquido id testantem: *Abijt Iesus trans mare Galilææ.*

Exod. 2.

II. Mundus mari comparatur.

Vere te procellosum mare, ô infelix munde, dicere possumus, quo nullum aut magis pertimescendum aut periculosius reperiri queat: tu es nempe mare illud tempestatibus concitari solitum, & in quo sæpius tam horrendæ procellæ exsurgere consueuêre, vt animarum nostrarum nauigium, grauissimis passionum fluctibus ac tentationum ventis concussum, in magno naufragii patiendi periculo versetur. Næ tu munde turbulentum pelagus es, qui etiam fortissimos viros, ac magna animi fiducia præditos percellis, & Apostolos clamare cogis: *Domine, salua nos perimus.* Tu es mare illud mortuum, in quo tota vitæ nostræ nocte laborantes, nihil meriti capere possumus, adeo vt cum Apostolis clamare cogamur, *Domine tota nocte laborantes nihil cepimus.*

Matth. 8.

Luc. 5.

Dan. 7.

Tu es mare illud Babylonicum, in quo Daniel olim quatuor ventos digladiantes vidit, post quorum prælium feræ bestiæ egrediebantur: semper enim furiosis carnis, diaboli, mortis & voluptatis aquilonibus agitaris, post quorum digladiationes peccata monstra teterrima, prodire solent.

Annon igitur vobis, Auditores, Christus plurima maria sulcasse visus est? an non id Ioannes in Euangelio hodierno testatur, cum ait, *Abijt Iesus trans mare.* At nondum hic Æneæ nostri nauigationis finis, Christi scilicet, qui velut alter Æneas est,

——terris iactatus & alto est

Vi superum, sæua memorem Iunonis ob iram,

id diuinæ iustitiæ. Quin & alia adhuc maria sulcauit. videas enim eum in turbulento passionis mari plenis velis enauigantem.

Quo tendis Domine? quid agis? *Eleuauerunt flumina Domine, eleuauerunt fluctus suos.* *Psal. 90.* Iam trementes audite videor vndas, ac reboantes mirabiles illas elationes maris: quam turbulenti atque elati fluctus, quam vehementes agitationes! Si semel Domine id te mare ingredi contigerit, non mediocre, mihi crede, discrimen adibis, naufragium facies, vitam amittes, ac verum me dixisse aliquando scies, cum dices, *Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me*: & *Omnes fluctus tuos induxisti super me.* quasi Patri diceres, in quod me pelagus, Pater æterne, deturbasti, omnes iræ ventos super me intonare fecisti, omnia iustitiæ tuæ fulmina in caput meum eiaculatus es: video namq; hoc in mari mihi certo certius esse moriendum. Mihi credas velim Domine, cum vltro ipse procellosum hoc mare ingredi volueris, nũquã te inde, nisi facto naufragio, egressurũ. *Ion. 2.* Eris, eris ille Ionas, qui sæuum redemptionis nostræ mare ingressus (in quo tempestatibus passionis agitaberis, vt humanæ naturæ nauim in tuto, ac velut in portu collocare possis) in profundum iacieris, in fluctib. crucis sepelieris, triduo in terræ centro velut in ceti aluo concluderis, ac deinde post triduum rediuiuus solis lumen videbis, & vitam tuam nouo lumine illustrabis. At satis superq; iam in vndis hisce euagati sumus tẽpus est vt ad littus cymbam applicemus, ac desertum petamus, magnum illud miraculũ quo, quod Christus mare Tiberiadis emensus facturus est, ibidem contemplemur.

Descriptio maris quod est Passio Christi.

Psalm 8.

Atq; hæc altera concionis nostræ pars est, quam iam prosequamur. Tradit Euangeliũ, Christum mari iam emenso, quinq; hominum millibus stipatum desertum petiisse, & illis penuria rerũ necessariarũ laborãtibus, ac triduo ieiunãtibus: quinq; panibus hordeacc-

3 Reg. 17. Matth. 28. Marc. 8. de aceis, ac duobus pisciculis omnem illam multitudinem pauisse, adeo vt omnibus refectis, duodecim etiam sportæ reliquiis plenæ superfuerint. Cuius rei signum Elias dedit, cum modicum farinæ quod Sareptana habebat, mirabili virtute multiplicauit. Matthæus quidē & Marcus aliud miraculū referunt, quod idem pene cum hoc esse videatur: septem scilicet panibus Dominum quatuor hominum millia alio tempore pauisse ac septem fragmētorum cophinos superfuisse. At hoc miraculum multo mihi præstantius videtur: quando nimirum quinque hominum millia quinque panibus ac duobus pisciculis saturauit, duodecim sportæ reliquiarum ac micarū collectæ fuerunt: quod egregie mihi poeta visus est expressisse:

Quinque Deus panes fregit, piscesq; gemellos:
His hominum large satiauit millia quinque,
Implentur nimio micarum fragmine corbes
Bisseni, æterna tanta est opulentia mensæ.

Egregii versus, at multo præstantius, ipsum miraculum est, & diuinum illud ac regale epulum, ipsaq; prodigiosa panis multiplicatio, quæ Transsubstantiationem mihi nostrā optime exprimere videtur. Illa eamdem substantiam benedictione multiplicat: hæc efficit vt vnum corpus per consecrationem multis in locis esse queat: illa quinque panibus quinque hominum millia cibat, hæc vno pane infinita hominum millia, ac totum deniq; mundum O egregiam ac stupendam multiplicationem! Et sane quemadmodū tu olim duos ex Apostolis tibi maxime aduersantes habuisti, quiq; de tua excellentia ac splendore dubitarent: Philippum videlicet qui dicebat, *ducētorum denariorum panes non sufficiunt, &c.* & Andream qui addebat, *Sed quid hæc inter tantos?* Ita quoq; Transsubstantiatio nostra duos Antichristos sibi quam maxime aduersantes experta est, qui de eius excellentia ac veritate dubitarent: Lutherum nempe, qui Christum illic impanatum esse credit, & Caluinum, qui effrænatiori adhuc impudentia dicere ausus fuit, solam hic Christi figuram adesse. O insensate Caluine, ac plane rationis expers Luthere! Reuocatis mihi in mentem figuras, quibus vestram Sacramentariorumque omnium audaciam & impudentiam confutem.

Lutherus & Caluinus Transsubstātiationis hostes.

Duo scelerati effrenatæque libidinis senes castissimam olim Susannam, qua nulla aut honestior aut castior in vniuerso Babylonis regno reperiebatur, inique adulterii accusarunt. Duos hic iterum veteranos veteratores prodeuntes in scenam videmus, Lutherum & Caluinum, qui castam illam Susannam, sacrosanctū scil. Eucharistiæ Sacramentum, ac præcipuum eius membrum Transsubstantiationem idololatriæ accusant: qua tamen nihil aut sanctius, aut diuinius in mundo reperiri queat.

Lutherus & Caluinus cum Susannæ delatorib. collati.

In passione Domini, cum multis aduersus innocentem Iesum testimoniis productis Iudæi euincere non potuissent, nouissime profligatæ audaciæ testes prodierunt, qui innumeras in eū blasphemias eiaculati sunt, quod tum in passione, idipsum hodierna die in Ecclesia cōtra Transsubstantiationem accidere videmus. Tot, oheu! falsa & iniqua testimonia aduersus Iesum Christum in venerabili Eucharistiæ Sacramento latitātem prolata erant, tam multi falsarij veritatem contra testati erant, Berengarius imprimis, Bertrandus deinde ac Ioan. Hus, VViclef, aliique innumeri: *nouissime autem venerunt duo falsi testes*: nouissime inquam, nostro sæculo, nostra tempestate: iam recenter, abhinc quinquaginta, aut sexaginta annis: duo falsi testes. duo Pseudoprophetæ Lutherus & Caluinus, Germanus, ille, Gallus alter, qui innumeras in sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum blasphemias ac calumnias euomuere.

Insignis cōceptus. Matth. 2.

Vt Christus inter duos latrones crucifixus est medius: ita quoque in Sacramento Altaris contingere videmus, inter duos latrones, duos perditissimos hæresiarchas cōstitutus, variis blasphemiis impetitur. Arbitrabantur Philistæi nouis sese funibus Sampsonem captiuum vincire posse, sed ille excertis manibus eos vt festucam confregit. Lutherus & Caluinus, noui illi Philistæi de Sāpsone nostro qui Venerabili Eucharistia cōtinetur, triumphum agere putabant, nouis eum hæresibus constringere gestientes: sed ille brachia sustollens, ac viribus suis

vsus,

Antipodas, mensas denique per vniuersum terrarum orbem, exclamare igitur mihi liceat, ô sacrum ac splendidum conuiuium! Deinde vt amplius magnificentiam suam & opulentiam demonstraret, infinitas quotidie gratias, in conuiuas, præter epulum ipsum confert.

Herodot. lib. 7. Pythius totû Xerxis exercitum inuitat ad prãdium.

Idem Sabellicus refert, quod magis adhuc miremur, plebeio cuidam Græco, cui nomen Pythius, & patria Celene, quem Democriti Philosophi patrem esse aiunt, tantas fuisse opes & facultates, ac tantum animi totum vt Xerxis exercitum, duodecies centenis hominum millibus constantem, ad prandium inuitaret ac laute exciperet: quin & regi inde abeunti quadringentas auri myriadas, ac bis mille talenta argenti dedisse, dixisseq; satis sibi adhuc prouentuum ad vitæ sustentationem reliquum esse ac se, his etiam ablatis, diuitem adhuc posse appellari. Epulum autem hoc regale, quod Christus quotidie exhibet, multo sane opulentius ac sumptuosius est: ipse enim iam à tot annis omnem Angelorum exercitum, & ingentem illum hominum cœtum pauit, & mensa semper instructa manet.

Dan. 7. Daniel Propheta Angelorum regiæ huic mensæ assistentium & ministrantium numerum volens subducere, ait: *Millia millium ministrabant ei, & decies centena millia assistebant ei.* Ioannes porro inuitatos dinumerare non valens præ stupore consternatus scribit; *Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat.* (*Apoc.* 7.) Confert deinde Rex post sumptas epulas, omnibus & singulis, singulare illud & eximium donum, beatitudinem videlicet æternam, quod omnia dona longe antecellit: & quatuor ad hæc talenta addit impassibilitatem, agilitatem, subtilitatem, & corporis membrorumque omnium claritatem, qualitates inquam, gloriam cœlestem semper solitas comitari. Dauid Propheta magnificum hunc & regium apparatum admiratus ait, nihil vnquam aut excellentius aut diuinius Deum fecisse, vel etiam facere posse; *Memoriam fecit mirabilium suorum misericors & miserator Dominus, escam dedit timentibus se.* (*Psal.* 110.)

Potens ille Assuerus, qui alio nomine Artaxerxes, Persarum Rex, qui in centum & viginti septem prouincias imperium habebat, magnificum & opipatum olim in Susis conuiuium parauit, ad quod omnes regni Satrapas & Dynastas inuitauit: quod sex ferme mensibus durauit. (*Esth.* 1.) Sed summus ille Assuerus, Rex ille cœlestis maius sane quid præstitit, quando epulum illud Eucharisticum parauit, ad quod omnes homines & Angelos, velut regni sui Principes inuitauit: quos ibi lectissimis ferculis reficit: hoc porro conuiuium iam a mille sexcentis annis incepit, & ad mundi vsque finem perseuerabit. An non hoc vere regium conuiuium videtur, Auditores, aut simile vnquã vidisse vos meministis? an non ter & amplius felices vos dicere licet, qui ad ipsum a patrefamilias estis inuitati? *Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.* (*Matt.* 11.)

Ioan. 6. Effecta sacræ Eucharistiæ.

Quare agite Christiani, ad hoc conuiuium festinate, ad sacram communionem, ad sacrosanctæ Eucharistiæ sumptionem properate: hic nempe animæ, quæ inopes sunt meritis, multas sibi diuitias acquirunt, & sufficienter ditantur: hic enim secundum Apostolum omnes Thesauri sapientiæ & scientiæ Dei reconditi sunt: Hic manducatur panis, qui sapientibus vitam immortalem ac perpetuam elargitur: nam *qui manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum.* Hic est sacer ille Angelorum panis, qui vos, vbi sumpseritis, beatos efficit. Hic est Angelicû illud manna, quod suauitate sua iam a 5. annorum millib. vos mirum in modum recreat. Hic est panis ille, ô animæ purgandæ, qui vos consolidat, qui patientiam & spem mediis in flammis, inter supplicia & cruciatus suppeditat. Hic est ille panis, viatores, qui vobis animum suggerit, ac pusillanimitate sublata aduersus hostes audaces & dæmonibus formidolosos reddit. Hic est ille panis, quem vos hæretici execramini & odistis: ille denique panis qui vos, ô diaboli, ad rabiem & furorem concitat.

Hoc nempe est magnum illud ac mirabile conuiuium, quod hodie in deserto paratur, cuius vt participes reddi queamus, imitandus est ardẽs illius populi feruor, & pietas:

tas: triduo Christus sequendus est: per quod triduum tres pœnitentiæ partes, contritio, confessio & satisfactio denotantur. Transeundũ deinde est mare pœnitentię, sup durã discumbendum est, ecce humilitatem. Substernendum est fœnum pedibus, & effrænis illa caro subiuganda, (*omnis* namque *caro fœnum*) ecce mortificationem, ac mundi contemptum. Turbæ quidem ad conuiuium hoc admissæ sunt, sed dignas sese meritis, ac dura subeundo reddidere. Quid igitur te par est facere Christiane, quando non amplius ad figuram, sed ad rem ipsam accedis: & non amplius in deserto, sed in templo: qualem præparationem tam pretiosi cibi sumptio requirit? quam diligentem excussionem, quam accuratum exigit examen? Si vasa, in quibus manna colligebatur, Deus esse voluit aurea: an non igitur anima, in qua non ipsum manna, sed is qui per manna præmonstrabatur, reponendus est, auro charitatis intus & foris exornari debet?

Exod. 19. Insignes allegorię.

Centum anni in construenda arca, in quã sese Noe cum suis recipere diluuii tempore debebat, insumpti fuere. Anima mea, cum conscientia tua arca esse debeat, in quã sese verus ille Noe CHRISTVS recipere debet, quanto quæso tempore in ea per pœnitentiæ opera fabricanda occupari te par est? Septem annos Salomon in templo construendo impendit, in quo Decalogi tabulæ & arca Testimonii erant collocandæ. Tibi vero anima, cum conscientia tua in magnificum templum præparanda sit, in quo non tabulæ legis, sed ipse legislator commorabitur, quantum temporis in eo construendo insumendum est? Si Virgines, quas in Regis Assueri conspectũ aliquando venire oportebat, anno integro in conclaui inclusæ tenebantur, quo venustatem & gratiam faciei compararent, vt cum in Regis conspectum prodeundum foret, gratia coram eo reperta ad eius concubitum admitterentur? quanto vos tempore ô animæ, procul à mundi tumultibus ac turbis seclusæ, remanere deberetis, nulli alii operam reddantes quam interiori animæ pulchritudini parandæ, vt coram magno illo Assuero gratiam, quando illi sistendæ eritis, reperire possitis?

Gen. 6.

3. *Reg.* 6.

Esth. 2.

Et sane, si vos ipsos ad hunc modum præparaueritis, quinq; etiam panibus cum turbis hisce saturabimini, hoc est, quinque Christi vulneribus, ac duobus pisciculis, duabus nempe, quæ in eo sunt naturis. Pisciculis inquam, qui in mari hoc incarnationis, vel in mari illo gratiarum, gloriosa se Virgine ac Matre Maria, si ita intelligere vultis, aut si malitis, in mari huiusce mundi, natarunt. Tanta porro magnificentia, tanta lautitia ac tanta superbia excipiemini, vt anima vestra plene saturanda sit, voluntas vestra reficienda, intellectus illuminandus, sensualitas hoc cibo gustato temperanda, & concupiscentia refrænanda. An non tam quinque hominum millia saturabuntur? At nondum hic finis, supererunt vobis etiam duodecim fragmentorum cophini: ipsa scilicet peccatorum remissio, gratiæ acquisitio, Dei amicitia, ecce tres: pœnæ apud inferos tolerandæ in purgatorii pœnam commutatio, pax & tranquillitas conscientiæ, Spiritus paracleti consolatio, ecce sex: carnis mortificatio, malarum consuetudinum & habituum prauorum exterminatio, gratiæ augmentum, ecce nouem: integra vitæ emendatio, magna ad benefaciendũ promptitudo, ac denique æterna ac cœlestis gloria. An non 12. cophini hæc esse videntur? annon illę egregiæ ac mirabiles reliquiæ sunt, quæ ab hac mensa colliguntur.

Quid quinque panes & duo pisciculi designent.

Quid 12. cophini significet.

O magnifice ac potentissime Princeps, qui sumptuosum hoc, & opiparum epulum præparasti, atq; idipsum quotidie fidelibus tuis exhibes: conuiuium, inquam, quo nullum splendidius aut opulentius vnquam extitit, aut existet: hanc nobis, obsecro concede gratiam, vt quandoquidem in nostri idipsum gratiam præparasti, magna cum animi demissione ad ipsum accedere, & ad harum imitationem turbarum mare tecum transire, te in deserto pœnitentiæ sequi, & fœnum honorum, dignitatum, mundanarumque voluptatum, pedibus substernere valeamus: quo humiliter, religiose ac pie in terram reclinati, gratiarum, benedictionum, deliciarumque quæ in sacro hoc conuiuio digne manducantibus conferuntur, parti-

participes effici mereamur. Deinde à te etiam obsecramus, vt animas nostras fame propemodum enectas, quæ iam triduo aut forsitan trimestri, ne dicam triennio, sacro hoc & cœlesti pane, & Sacrosancto Eucharistiæ conuiuio abstinuere, & eo frustratæ sunt, enutrias: operientes hic interim, donec ad aliud illud epulum quod post hoc in æterna beatitudine sequi solet, inuitentur, ad quod nos Pater, & vnigenitus eius Filius, ac sanctissimus Spiritus perducere dignentur. Amen.

FERIA II. POST DOMIN. IV. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

I. In Deum cadere iram.
II. De templis Dei cultui construendis.
III. De antiquitate vsus templorum, ac vniuersalitate.
IV. De ementibus ac vendentibus in templo.

Prope erat Pascha Iudæorum, & ascendit Iesus Hierosolymam, & inuenit in templo vendentes. Ioan. 2.

FIGVRA.

Num. 25. CVM magnus ille Phinees, Eleazari filius, Aaronis summi sacerdotis nepos, honoris Dei ac castitatis zelo incensus, impudentem Zambri cum Madianitide in cōspectu totius multitudinis, magno diuinorum præceptorum contemptu, ac totius populi scandalo, fœdo concubitu commisceri videret: gladium arripuit, ac zelo feruens vtrumque in locis genitalibus vindice manu in flagranti delicto confodit. Quod factum diuinæ maiestati in omnem populum exacerbatæ adeo complacuit, vt ei Sacerdotis dignitatem in æternum sese daturum spoponderit. Quem zelum cum accuratius intueor, exprimere mihi aliquatenus zelum CHRISTI Redemptoris nostri videtur, quem hodiernum Euangelium magnopere deprædicat: cernimus quippe hic non Eleazari; sed filium Dei vnigenitum, non ipsum Phinees, sed Iesum Christum: honoris & gloriæ paternæ zelo ardentem (cum non Zambri, sed plurimos Iudæorum publice fornicantes, aut potius magna cum ignominia templi sanctimoniam profanantes videret) furore quodam sancto agitatum, & flagello è funiculis cōtorto, gladii loco in manus accepto, eosdem inuadere ac templo pellere. Vt porro pro dignitate iram tuam & furorem Domine explicare possimus, Sancti Spiritus auxilium, per tuas ô gloriosa Virgo preces enixè postulandum est, quare vnanimes legamus:

AVE MARIA.

Non recte, mea quidem sententia, opinati sunt Stoici, cum magnanimum aliquem & omnibus numeris absolutum virum exprimere cupientes, eundem Deum quendam appellare non sunt veriti: & dum in summum illud Numen, æternū illum Spiritum, amorem quidem & pietatem clementiamq; non vero iram, furorem & vindictæ appetitum cadere posse asseruerunt; Si enim inquiebant, Deus mutari non possit, & nullis affectibus moueatur, si denique ens est vndequaque perfectissimum: quis tanta futurus est impudentia, vt affectibus prauis, passionibusque quæ inter peccata mortalia etiam locum occupant, vt est ira, & excandescentia, dicat concuti & commoueri? Modeste, ac ne quid nimis, ô Philosophi, non attigistis, mihi credite, scopum: at ipsi Prophetæ melius rem attigerunt, & Videntes viderunt multo vobis acutius, cum scilicet oculos Dei ira flammantes, & ejus faciem furore concitatam toties nobis descripserunt. — I. Dicebant Stoici DEVM nunquā irasci.

Multo profundius ac verius Moses philosophatus est, cūm Deum velut iratum alloquens, his eum verbis compellauit: *Quiescat ira tua, & esto placabilis super nequitia populi tui.* Melius quoque Psalmista, dum ait, *Domine ne in furore tuo arguas me.* Et Propheta Zacharias: *Effunde iram tuam in gen-* — Exod. 32. Psalm. 4. Zach. 1.

ingentes. Tu vero Paule Apostole, quid ais? cuius opinionis es? anne Stoicorum dogma
Rom. 1. sequeris? audebisne dicere Deum irasci non posse? nequaquam, sed nostræ ille sententiæ accedit: *Reuelatur*, inquit, *ira Dei in cœlo.*

Quid autem, an non manifestum iræ argumentum ac vehementis furoris signum
Gen. 3. est, ob vnicum peccatum angelos cœlo, Adam cum posteris paradiso terrestri pellere?
Gen. 7. quadraginta diebus & totidem noctibus pluuiæ habenas laxasse, & omnes aquarum cataractas reserasse, omnis vt terræ superficies sub aquis natitaret, an non euidens,
Gen. 19. & apertum ingentis passionis indicium? Sulphureum & igneum imbrem in quinque florentissimas Palæstinæ Syriæque ciuitates, magno impetu vehementiaque immisisse, easque in fauillam & cineres redegis-
Exod. 14. se, nonne vobis iram quandam horrendam
Num. 21. redolere videtur? an non iram sapit & furorem, tot huminum millia rubri maris aquis immersisse, & in filios Israel ignitos serpentes immisisse?

Non igitur recte, nisi quid iudicans fallor, ô Stoici, à Deo flammas iræ exclusistis, eumque procul à passionum motibus abesse dixistis: cum enim animo mecum perpendo, cum ob vnicum delictum tam gra-
2. Reg. 24. uiter in dilectissimum sibi regem eiusque regnum animaduertisse, vt septuaginta subditorum millia peste & contagione lethali abstulerit: credere non possum, aut in animum vlla ratione admittere quin hic saltē
Exod. 11. aliqua Dei aduersus populum suum ira fuerit. Quid? quando Angelum Dei iussu stricto mucrone in castris Assyriorum volitan-
4. Reg. 18. tem, ac centum octoginta hominum millia vna nocte prosternentem, ac castra natantia sanguine & cæde contemplor: deinde quādo omnes Ægypriorum primogenitos ac eius mandatum vna nocte commorientes intueor: denique quando ob vnum idololatriæ peccatum populum Israel in captiuitatem, modo in Assyriam, modo in Babylonem adduci contemplor, tot mihi iræ argumenta & signa videre videor, aut sane nulla prorsus ira potest reperiri.

Verum veteribus hisce historiis relictis, ad Euangelium veniamus, in quo nouum iracundiæ signum, & euidens vehementis furoris indiciū habebimus, cui simile Deus vix vmquam demonstrasse legitur. Ascendens quippe hodie in templum Salomonis, & repertis in eo ementibus, & vendentibus, qui locum illum, omni cultu ac reuerentia dignum, indignis negotiationibus ac commerciis polluebant, tantùm iræ indignationisque concepit, adeoque commotus est, vt facto è funiculis flagello, eos seuero vultu castigarit, templo eiecerit, & mensas eorum euerterit: *Cœpit flagellum de funiculis, & eiecit ementes & vendentes de templo &c.*

Quando hūc Domini furorem inspicio, videre mihi Sampsonem illum videor, qui cum Philistæos idolis immolantes, inque diuinam maiestatem peccantes cerneret, Iud. 15.
iracundia & furore commotus, accepta asinæ mādibula, mille ex iis prostrauit. Et sane non minus mirādum est, quod Samson noster Christus hodie in templo agit; cū acceptoin manus flagello, Pharisæos templi sui honorem violantes, ita & furore commotus, eodem expellit. Historiam Ioannes describit: *Prope erat Pascha Iudaeorum, & ascendit Iesus Ierosolymam, & inuenit in templo vēdentes.* Quod argumentum vt scite & ordine tractare possimus, primo templum ingrediamur, ac deinde ad negotiatores orationem conuertamus.

Quod ad primum igitur attinet, per vocem, Templum, vt plurimum materialem Quid templa significent.
tempus fabricam intelligimus, locum scilicet adorationi & cultui diuino destinatum, locum in quo Deum adoramus, Sanctos inuocamus, imagines veneramur, verbum Dei audimus, ac Sacramenta percipimus: locum inquam, quem hæretici horrent, & fideles honorant: locum quem Sathan demoliri & destruere, Deus construere & conseruare conatur.

O maligne Spiritus cōtradictionis, nefande inquam hæretice, qui à primo ortus tui II.
tempore bellum sacris hisce templis, locisq; piis indixisti, quotidieq; in iis destruendis & euertendis elaboras, ad quid, obsecro, dicis: Semirutis ingemiscant templa tectis, & *lapsis*

---lapsis ingentia muris
Saxa iacent:

ipse namque Deus vbique est, & vbique locorum potest adorari? Concedo, & tecum sentio: at nō vides eum, præterquam quod omnia maiestate sua compleat & occupet (quod Dei solius est, eò quod infinitum ens existat, qui ait: *cælum & terram ego impleo.*) & præterquam quod etiam in locis, quæ mente secundum Philosophos finguntur, habitet; semper tamen loca quædam singularia, cultui suo dedicata delegisse, quibus inuocaretur, exaudiretur, & mirabilia sua operaederet.

Hieron. Deus semper loca habere voluit in quibus adoraretur.

Erat quidem Deus, antequam carnem indueret, vbiq; locorum, & quatuor mundi plagas maiestate sua implebat; sacrū tamen Virginis vterum subire non est dedignatus, in eoque sublime illud incarnationis mysterium, omnium miraculorum maximum peragere. Vnde merito mihi canere Ecclesia videtur.

---quem totus non capit orbis,
In tua se clausit viscera, factus homo.

Ad eundem modum anima in toto quidem corpore habitat, inque omnibus eius partibus operatur & agit, idque eo prorsus modo quo Deus in toto mūdo est & operatur. Est scilicet secūdum Philosophos, tota in toto corpore, & tota in qualibet corporis parte, & tamen in parte vna nobiliores effectus producit, quam in alia: quod enim in cerebro agit, multo nobilius est eo quod in talis & in pedis planta. Ita quoque Deus vbique & per totum terrarum orbem operatur & habitat, vel, prout Theologi loquūtur, est vbique per essentiam, præsentiam, & potentiam. Et fieri non potest Domine, aiebat Dauid, vt à facie tua & vultu me abscondam, qui vtrumq; polum perlustras & perspicis; nam *Si ascendero in cælum, tu illic es, si descendero in infernum, ades*: adeo vt vbique sis; in templis tamen sublimiori quodam modo es & longe eminentiori, in quibus te adorabo, inuocabo, & peculiari ratione colam. *Adorabo ad templum sanctum tuum, & confitebor nomini tuo.*

Psal. 138.

Psal. 114.

Lucida illa Solis fax vniuersum mundi orbiumque cælestium ambitum quotidie percurrens, ac quatuor mundi plagas singulis diebus lustrans, superius quidem in cælo cæteris stellis, in mundo vero rebus inferioribus, lumen suum communicat; nunquam tamen Zodiacum, in quo duodecim cælorum signa continentur, egreditur, & ex illo influxus suos in res inferiores emittit; ac quemadmodum Sol ille Creatoris sui figura est, ita quoque eiusdem actiones imitatur. Nam quamuis ingens ille Sol iustitiæ Deus tum Angelos, qui in stellis cæli adumbrantur, tum etiam homines, qui p hæc inferiora repræsentantur, gratiarum suarum influxuum participes reddat; tamen vt plurimum in templis, velut intra suum Zodiacum, in quibus duodecim Apostoli instar duodecim signorum sunt, reperitur, in quibus supernaturales gratiarū influxus communicat, quæ nobis per Sacramentorum deinde motum applicantur.

Sol confertur cū Deo.

Sæpius ipse mecum, sacras Scripturas volutando, demiratus sum, cur omnia pœnè opera, quæ aliqua ratione cæteris antecellere, ac præstare videntur, semper in rupibus aut in montium summitatibus peracta sint. In monte Sinai tabulæ legis datæ sunt, in monte Oliueti Transfiguratio Christi contigit, & in monte Caluariæ Christus moriens exspirauit: vbique reperimus montes vbique rupes & petras, vbique præsagia super petras illas Simonis Petri, & in templis quæ instar montium eleuata sunt, Deum mirabilia sua cernimus operari. Et ecce manifestam eiusce rei rationem. Dicite, quæso, vos templorū euersores & destructores, an non æque Deus temporum Dominus est ac locorum? & tamen homines obligare noluit, vt eum omni hora & nullo non tempore adorarent, præterquam die Dominica: atque ita in Exodo scriptum legimus: *Sex diebus operaberis & facies omnia opera tua, septima autem die Sabbatum Domini tui est.* Cum igitur Deus ex omni hac temporis vniuersitate certos quosdam dies sibi delegerit, quibus adoretur; cur non ex omnibus mundi adeo late patentibus locis, templa sibi singulari quadam ratione delegit, in quibus adoretur.

Conceptus.

Exod. 19. Matth. 17. Matt. 28.

Ostenditur, Deum in loco aliquo certo coli velle.

Ostenditur idipsum & aliis rationibus. *Exod.13.*

Ecce & aliae rationes. Licet omnes omnino proles Deo, veluti Creatori, dicari & consecrari debeant, in Exodo tamen voluit Deus primogenitos sibi peculiariter offerri. an non hoc indicium est, licet ad Deum totus terrarum orbis spectet, quia *Domini est terra & plenitudo eius.* templa tamen ei & loca quaedam particularia, quae cultui eius dedicentur, esse erigenda. Deinde si satis sit, Deum vbiq; locorum colere & adorare, cur vos Magi, veluti superstitiosi, de longinquis terrarum oris, ab vltimo scilicet Oriente in Bethlehem vsque properatis, vt illic Christum in stabulo repertum adoretis? Cur tu Daniel in captiuitate Babylonica detentus, toties ad templum Hierosolymitanum absens oculos conuertisti, & ad eam partem potissimum in qua templum situm erat, orans & obsecrans manus sustulisti? *Quod cum Daniel comperisset, id est, constitutam legem, ingressus est domum suam, & fenestris apertis in coenaculo suo, contra Ierusalem, tribus temporibus in die flectebat genua sua, & adorabat.* Ad quid istorum manuum extensio, & cur has precandi caeremonias adhibet?

Psal.23.

Dan 6.

Vos quoque Israelitae in Chaldaicam captiuitatem abducti cur toties ad templum illud Ierosolymitanum anhelastis, si tanti sint ponderis preces in agris locisque desertis effusae? cur dixistis quaerentes & gemebundi? *Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus, dum recordaremur tui Sion.* Vos vero gloriosi Apostoli Petre & Ioannes cur in templum ad horam orationis nonam ascendistis? Tene quoque superstitiosam appellabimus, sacratissima Virgo, ad templum, voti persoluendi, filiique Deo Patri offerendi, ac munerum in purificatione tui offerendorum ergo, ascendentem? Minime gentium; at sunt haec potius argumenta & signa manifesta, preces in templis ad Deum effusas, longe ei gratiores & acceptiores, quam eas, quae in agris & alibi effunduntur, existere.

Psal.136.

Templorum qualia modo

Huc adsis ô templorum hostis iuratissime; deducam te expatiatum, tibique inter ambulandum demonstrabo, eadem templa, quae modo in vsu sunt, iam à duobus annorum millib. & amplius, & eodem prorsus cultu, quo nos eadem accueamus, in vsu fuisse. Desertum petamus, & statim in ipso eius ingressu Israelitas tabernaculo Dei diu fu constituendo occupat s reperiemus, in quo & Deum colerent, & sacrificia offerrent. Cur hunc laborem subitis, ô viri, in vanum, vt aiunt haeretici, laboratis? cur non in agris & in media solitudine DEVM adoratis, quare non potius in late patenti deserto holocausta & victimas vestras, quam in augusto tabernaculo, immolatis?

habemus vsus iam à duobus annorum millibus viguit. *Exod.26.*

Inde ad terram promissionis ascendamus, & in ea Regem & Principem adeo de templo aedificando sollicitum fuisse videbimus, vt dixerit: *Video quod ego habito in domo cedrina & arca Dei posita est in medio pellium.* Ingrediamur deinde ipsam Ierosolymorum ciuitatem, in qua ad primum introitum Dauidem Regem templi illius augusti & splendidi fundamēta ponentem videbis: cernes inquam triginta hominum millia quotidie strenue operātium, ac quatuor operum praefectorum millia; vbi si tibi modo vacet, & morari velis, septem annos fabricae videbis impendi, ac tanta quidem dexteritate & industria, nullus vt mallei ictus fuerit exauditus. Quod porro Dauid templum inchoauit, ac perficere propter effusum sanguinem non potuit, quodque filius eius, pacificus Salomon, perfecit & consummauit; idipsum paucis post annis dirutum & destructum intueberis; sed haud longo interiecto tempore exsurget Zorobabel, qui priores ruinas sit restauraturus, ac post eum iterum legis patriç aemulatores Machabaei.

2.Reg 7.

3.Reg.3.

1.Esdr.2.

1.Mach.4.

Nimis diu Ierosolymis haesimus, egrediamur vrbe, & Apostolos per omnia mundi climata, & orbis plagas properantes sequamur. Videbimus Matthaeum templa in Aegypto, Ioannem Ephesi, Bartholomaeum apud Iudaeos aedificantem. At dices vnde haec hausisti, vnde haec nosti? Ecce testem habeo Abdiam Babylonium, Apostolorum aequalem, qui eodē cum illis vixit tempore; Eusebium quoq; Caesariensem, qui & addit, temporibus suis, imperio scilicet Imperat. Claudii,

Apostoli templa constru-xere.

Lib.2 hist. cap. 17.

Claudit, omni pœne loco templa Christianorum fuisse, ac loca orationi destinata. Transeamus deinde Antiochiam, vbi a S. Luca templum ex præscripto Apostolorum Petri & Andreæ costrui cernes. At in reditu Romam orbis caput transire nefas erit, vbi innumera propemodum templa extrui videbimus Sic enim S. Balbina ad instantiam Alexandri Pontificis, Ecclesiam S. Petri ad vincula construit; Helena quoque Magni Constantini matre, infinitas propemodum ibidem ædificat basilicas.

Hinc te haud procul Rupellà tua deducā, quo loco te in memoriam reuocare velim; quid olim in eius agro peractum sit. Consule antiquitatem, euolue historias, ac vetera monumenta perscrutare, ac tum demum vide, num & apud vos vnquam templa sacra exstiterint. Et sane, si te quærere & indagari non pigeat, reperies iam à mille quingentis annis, S. Martialem, Apostolorum discipulum; & Aquitaniæ Apostolum; primam facem, quæ tibi fidei lumen suppeditauit, ô Gallia; primum tuum Apostolum, ô Aquitania, cuius doctrinam & miracula reuereris; primum fidei apud vos fundatorem, ô Lemouices (felices inquam tam magno & præclaro patrono, tutore, custode & conseruatore Lemouices; in cuius honorē templa erecta, & cuius reliquias habetis:) reperies inquam, ô sanctorum sanctarumq; Ecclesiarum hostis, gloriosum hunc virum,

S. Martia. Aquitaniæ Apostoli laus.

Burdegalenses Epistolis adhortari & incitare, vt in beatissimi Protomartyris Stephani honorem templum ædificent. Vides igitur quam vetus & antiqua templorum apud Christianos sit memoria? agnoscisne & cognoscis eadem iam inde ab Apostolorum temporibus nota fuisse? Sane si ipsæ turres, si murorum ambitus, ipsa campanilium cacumina, quæ pluribus in Galliæ nostræ locis adhuc exstare conspicimus, loqui possent; ipsa tibi suæ fundationis initia, hæc quidem iam ab annis mille, illa etiam longe vlterius, accessercnt.

S. Martia. epistol. ad Burdigal.

Si hæc tibi forsan antiquitatis memoria non arrideat, decem tibi Concilia proferam quæ te confutabunt, & quæ cum templorum meminerint, cum templa velut loca quædam sacra, & res quasdam sanctas, in honore habenda esse vnanimi consensu asserant, errorem tuum coarguent. Ecce tibi hæc eadem ad oculum depromam; Concilium Parisiense sub Ludouico & Lothario regibus: Concilium Aurelianense primum & quartum, Matisconense, Antisiodorense, Aquense, Ilerdense, Toletanum duodecimum, Gangense, & Arausicanum. Omnia hæc templorum honorem & cultum præcipiunt eorumque vsum approbant & iudicant: *Si quis domum Dei docet contemptibilem esse debere: anathema sit.*

X. Concil. in qb. de templis fit mentio.

An non igitur merito tēpla defendimus, eorumq; cultum auctum & propugnatum imus? tu vero hæretice quam te sacrilegum & profligatæ audaciæ ostendis, cum eadem demoliri & euertere studes. Interroga patres tuos & dicent tibi, pete ab omnibus omnino hominibus, quantum temporis interfluxerit, ex quo in vsu esse cœperint: & dicent tam antiquam eorum memoriam esse, vt cum ipsis hominibus cœperint; & tam diu duratura, vt cum mundo finienda sint. Denique vt hic finem faciam, aperi hodie oculos hæretice, accede ad Euangelium, & videbis ipsum Christum Dominum accepto flagello, iniuriam & contumeliam, quæ templo suo irrogabatur, vindicasse, & ementes ac vendentes templo exegisse. Quid hic audio Euangelistæ: *Tantane animis cælestibus iræ?*

Quosnam vero, vt ad alterum concionis membrum descendamus, hos vendentes & ementes esse dicemus? quinam hi negotiatores & nummularii, qui in templo distrahunt & coëmunt? Dicere possumus, porro eosdem rerum spiritualium mercatores, beneficiorum proxenetas & distractores, Prioratuum Abbatiarumq; inuasores, designari. Hi sunt namq; qui domum Domini speluncam latronum, ac prædarum receptaculum constituunt: denique paucis vt complectar, per hos ipsos Simoniaci adumbrantur. Hi sunt namque noui illi Philisthæi, qui arcam Domini exercituum, & idolum Dagon sub eodem tecto collocare gestiunt: qui templum ad orandum destinatū, in peristylium mercantium conuertunt, auaritiæ suæ

LV. Qui per ementes & vendentes intelli gantur.

1. Reg. 5.

Idolum

Idolum iuxta aream humanitatis Christi constituere satagentes. Hi sunt Tyrii & Sidonii illi, Babylonii illi, qui templa prophanant, violant, diripiunt ac deuastant, de quibus Ioel Propheta: *Argentum meum & aurum tulistis cito, velociter reddam vicissitudinem.* Hi sunt scelerati illi Nabuchodonosores, idolorum cultores, qui postquam plurima templa euerterint, ac multa beneficia distraxerint, in bestias commutati sunt, & instar bestiarum ad inferos quoque deturbantur.

Ioel. 3. Dan. 3.

Eiecit vendentes & ementes. O Simoniaci, vos estis impii hi negotiatores & mercatores: vos estis impii illi Balthasari, qui Ecclesiæ opes diripiendo, nec vasa modo sacra, verum etiam ipsa beneficia deprædando, eademque cum concubinis vestris dissipando ac decoquendo, sæpius meritas & dignas direptionum vestrarum pœnas persoluistis. Veniat, obsecro, vobis in memoriam impii illius Heliodori, qui cum sacros templi thesauros, pecuniasq; depositas sacrilega manu auferre moliretur, tam insignes ab Angelo inflictas pœnas dedit, vt pæne exspiraret. Vos igitur Angeli templorum nostrorum protectores, & tutores estis. Ecce Angeli rebelles, cælo; gulosi Adæ, Paradiso; traditores Iudæ, Apostolatu; peccatores Ionæ, naui; corui, arca; & hodie sacrilegi mercatores, templo eiecti sunt. *Eiecit vendentes & ementes.*

2. Mach. 3.

O infelices Ecclesiastici, tamne tristem vobis casum imminere, tantum vobis accidere infortunium, vt vos è templo eiiciendi sitis, qui alios eiusdem introitu arcere consueuistis, & ipsos etiam Dæmones expellere? tantane vobis ignominia euenire, vt vos templo sitis eliminandi, qui eiusdem ianitores estis, qui claues, eiusdem geritis, tantæ inquam potestatis claues vt Ecclesiam, regnum cæleste, & simul inferorum reserare atque obserare queant? Vestræ auaritiæ, vestræ Simoniæ, vestræ hypocrises Christum hodie ad iracundiam prouocant, vt vobis dicere necesse habuerit. *Vos fecistis illam speluncam latronum:* ac si diceret: Vos ego Ecclesiastici, vos beneficiarii in templo meo constitueram, sperans fore vt ex eo domum orationis, domum pietatis, ac domum sanctitatis faceretis, & ecce vice versa in speluncam, & receptaculum latronum, prædonum ac direptorum eam conuertistis, & omnia latrociniis prædisque infamia sunt.

Reuera ita se res habet Domine: eheu quot latrones è templo tuo egressi sunt, quā multi prædones è monasteriis prodierunt? Arius, Eutyches, Montanus, Berengarius, Lutherus, Oecolampadius, Caluinus, aliiq; plurimi in templo tuo latrocinia exercuerūt, & ecce omnes aut Monachi, aut saltem Sacerdotes & Ecclesiastici fuêre. Eheu quā sacrilegi hi negociatores erant? imo vero prædonum & latronum Principes, atq; illos omnes Domine templo expulisti. *Eiecit vendentes & ementes.* Non vendebant hi minutim ipsa beneficia aut Ordines, vt hodie Simoniaci facere consueuerunt, sed instar mercatorum maiorum totam simul Ecclesiam diuendebant. O sacrilegos, ac prædonum Principes! Vendebant hi mysterium SS Trinitatis, vt Ariani; illi incarnationem Christi inuadebant, vt Nestoriani; alii vero recentiores diripuêre sacras imagines, calices, Sacramenta, Sanctos, Vota, Monasteria, ieiunia, vt Lutherani & Caluinistæ: de quibus merito Dominus dicere potuisset: *Vos fecistis illam speluncam latronum.*

Omnes pœne hæresiarchæ qui ab Ecclesia defecerunt, plerunq; monachi aut Sacerdotes fuere.

Iam vero, ô Sacerdotes, & Ecclesiastici, vt ad propositum redeamus, ne quæso amplius Deum ad iracundiam prouocetis, neue illi materiam & occasionem detis, quo vos flagello è funiculis cōtorto, templo suo exigat. Sit vita vestra honesta, nemini vllum scandalum dando. Attecordemini vos esse lumen mundi, ac sidera Ecclesiæ, Episcopos vero ipsos planetas, Pōtificem ac caput Ecclesiæ, Solem. Sidera igitur & stellas imitemini, quæ in firmamento quidem semper micant, at nunquam eclipsim patiuntur: ita & vos bono exemplo vitæque honestate semper aliis prælucete, ac nunquam scandalo aliquo deliquium patiamini. Tanta namque vestra dignitas est ac sublimitas, vt ipsam Angelorum multis partibus antecedat. Hinc S. Franciscus citius sese honorem Sacerdoti, quam Angelo si eodem sibi tempore occurrerent, exhibiturum aiebat.

Quanta sit Sacerdotum dignitas.

S. Anto-

S. Antonius quotiescunq; Sacerdotem obuium haberet, in genua coram eo prouolutus, benedictionem ab eo efflagitabat. Magnus ille Imperator Constantinus in Nicæna Synodo Sacerdotes Patronos & Patres nuncupabat. Imperator Theodosius ad pedes S. Ambrosii Sacerdotis & Episcopi prouolutus obnixe ab excommunicatione per eum absolui petiit. Orbis illud flagellum & Italiæ terror Attila, Hunnorum Rex, quo vix vllus vnquam immanior aut crudelior extitit, cum in conspectum Leonis Papæ totiusque Cleri Romani, qui ei imminentes Italiæ calamitates commiserati occurrerant venisset, tacita quadam in viro sancto elucente maiestate perterritus, arma deposuit, ac iussa sese facturum spopondit. In vita Leonis.

Quamobrem Sacerdotes, quos Dominus in templo constituit, vt ex eo domum orationis faceretis, hæc ipsa templa honorate, in iis debitum Deo cultum exhibete; nolite ea hypocritarum & Simoniacorum domum constituere, sed domum bonorum ac fidelium ministrorum, vt aliquando audire mereamini: *Euge serue bone & fidelis, quia in pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium.* Matt. 20.

Ecce, Domine Iesu Christe, hodierna tibi die profitemur, zelum domus tuæ nos comedisse, & promittimus nihil tantæ nobis curæ fore, quam Ecclesiæ tuæ honorem, templorum cultum, & nominis tui gloriam, ac perpetuum in tuo obsequio affectum: ad hoc vnum contendemus, hoc vnum spirabimus. Deinde tanta diligentia, ac tam accurate munus nostrum, ad quod te donante vocati sumus, explebimus, vt nullam vnquam irascendi occasionem daturi simus, qua nos è téplo tuo exigere possis. Ipsa nos prius opprimat mors, quam loca hæc sacra profanemus, quam aliquid in iis aut diuendamus aut emamus: mille potius mortis genera ingruant, quam in iis Simoniam committere, & hypocrisim aut fucatã pietatem fouere præsumamus. Ecce promittimus ac vouemus Domine, fideles tibi hic obsequium nos exhibituros, quo, sicut boni ac fideles serui Ecclesia militante egressi sumus, aliquando in ipsa triumphante conspicere te mereamur. Amen.

FERIA III. POST DOMIN. IV. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

I. *De Inuidia.*
II. *De Doctrina Christiana Isagoga.*
III. *De legis Christiana admirabili præstantia.*
IV. *De scientia Christi.*

Iam die festo mediante, ascendit Iesus in templum & docebat, & mirabantur Iudæi, dicentes: Quomodo hic litteras scit, cum non didicerit? Ioan. 7.

FIGVRA.

REGINA Saba ab extremi orbis partibus multo comitatu, ac multis nobilibus & Principibus stipata, Hierosolymam ad sapientiam Salomonis audiendam cum venisset, ea audita, ac visa eius magnificentia & splendore, adeo obstupuit, vt extra se rapta, & vltra spiritum non habens dixerit: *Beati viri & beati serui tui hi, qui stant coram te semper, & audiunt sapientiam tuam.* Attollite oculos, Auditores, ac videte synagogam illam nationum omnium reginam, per Prophetas scilicet ita nuncupatam, ab extremis Iudææ finibus, magna nobilium, Scribarum, Pharisæorum, summorumque Pontificum stipatam multitudine in templum prodeuntem; & audita non sapientia Salomonis, sed doctrina & prædicatione Iesu Christi, præ stupore extra sese raptam, adeo, vt præ admiratione dixerit: *Quomodo hic litteras scit, cum non didicerit?* Nonne id optime cum figura videtur coincidere? Est hoc hodierni Euangelii subiectum, de quo, vt aliquid ad maiorem Dei gloriam, vestrumque omnium solatium dicere possimus, ad Spiritus sancti subsidium ac solitum Deiparæ Virginis patrocinium confugiamus, dicentes: 1. Reg. 10.

AVE MARIA.

Anacharsis dictu.

Rogatus olim Anacharsis Scytha Philosophus, cur toties homines tristitia afficerentur, ait: id non aliunde, quam ab inuidia proficisci, dolent enim & tristantur, cum alios læte & prospere agere vident, & virtutes in iis perspiciunt, quas sibi deesse sciunt; adeo, vt tantum de alienis virtutibus, quantum de suis sceleribus doleant. Et sane ipsa inuidia pestis est, quæ & plurimum Virtutes, fælicitatem, ac benefacta comitatur: quod diuinus Plato satis expressit cum ait: *Quibus prospere res succedunt, contingit oriri primo æmulationem, deinde inuidiam*, Iisdem pœne verbis Isidorus: *Nulla est virtus, quæ non habeat contrarium inuidiæ malum* Quod Stobæus egregia similitudine declarat. Quemadmodum eos, qui in Solis lumine ambulant, semper vmbra sequitur, ad eundem modum eos, qui ad gloriam aspirant, inuidiæ œstrum comitari consueuit. *Iter faciente(m) per solem necessario comitatur vmbra: incedentes vero per gloriam comes est inuidia.*

Menox. li. 5. sent. de summo bono ser. 38.

Apophth. Themistoclis.

Hinc magno illo Atheniensiu duce de Themistocle refert Plutarchus, cum in iuuentute dicere solere, scire se ac perspectum habere, actiones suas non famam mereri, cum ipsa nondum eas inuidia comitaretur.

Apoc. 12.

Hinc non immerito quidam inuidiam Antagonistam fortunatorum appellabat. Equidem cum dracone illo, de quo in Apocalypsi, non immerito eam posse comparare videor, qui cauda stellas è cælo trahebat: Ipsa namque inuidia caudæ suæ veneno virtutes, quæ instar siderum in anima collucent, inficere & euellere contendit, earumque lumen extinguere aut saltem offuscare nititur. Quot pestilens illa Megera tragœdias quot turbas vbique excitauit? Ecce in cælo Angelos ad seditionem concitat, & aduersus diuinitatem conspirare cogit.

Gen. 4.

Vix quoque illa Auerno prodierat, quin statim mundi primogenitum Cain exstimulat, vt necem fratri machinetur! Eadem

Gen. 37.

hæc pestis filios Iacob inuasit, & decem

Gen. 25.

fratres in Ioseph paruulum armauit. Eadem inter Iacob & Esau in matris vtero adhuc latitantes orta, vtrumque ad prælium commouit, vt sese mutuo calcibus impetierint. Eadem inter Dauidem & Saulem, generum & socerum surrexit. & sane nunquam aliquis tot pesti(l)a vidit vel audiuit, quot ab vna inuidia promanarunt. O multorum malorum parens inuidia, quot ruinas & exitia in mundo produxisti? tu mortem ô infelix mater peperisti, tu peccatum in mundum inuexisti; sed cur non potius abortum fecisti? *Inuidia nempe diaboli mors intrauit in orbem terrarum.* Tu quoque es scelerata illa vipera, quæ matrem, quæ te produxit, enecas: tu mordax illa rubigo, quæ cum in quo habitas erodis: tu virulenta illa aranea, quæ quicquid attigeris in lethale virus commutas.

1. Reg. 14.

Dixit olim quidam, & sane non ineleganter tria in mundo reperiri, quæ res altissimas semper & eminentissimas impetere consueuere: ventum scilicet, fulmen, & inuidiam; quod egregie Poeta nescio quis conuertit, dicens:

Summa petit liuor, perflant altissima venti,
Summa petunt dextra fulmina missa Iouis.

Ælianus li. 12. c. 16.

Venti scilicet arbores proceras aggrediuntur, fulmina celsa turrium cacumina, inuidia vero virtutes heroicas. Vnde & alius.

---- *nec magna patiens exurgere laudes,*
Inuidia.

Hinc in Alexandro Macedone, veluti rem tanto Rege indignissimam, ac magnum inuidiæ eius argumentum, obseruat Aelianus, tres eum præcipuè è ducibus odio esse prosecutum: Perdicam scilicet, quod æquo esset bellicosior, Lysimachum quod militiæ peritus; & optimi ducis munere optime fungeretur. Antigonum vero quod splendidus esset, ac regium fastum indueret. Verum relictis hisce Ethnicis, qui veram inuidiæ & liuoris imaginem intueri desiderat, expressam illam in Pharisæorum hic animis reperiet, qui iniquo semper oculo, & inuidiæ liuore suffuso, Christi miracula intuiti sunt, & immortali eum odio persecuti. Hinc in hodierno Euangelio interrogant: *Quomodo hic literas scit cum non didicerit?* O inuidiam, ô liuorem, ô æmulationis pestem! Nos vero primo Christi doctrinam, quam illi tantopere æmulati sunt, excutiamus, dein-

deinde de eiusdem ingenio scientiaque loquemur.

Legislatorum veterum doctrina Euangelica miraculis confirmatur.

Principio igitur dicimus, doctrinā quam Christus cælo attulit, hoc ipsum Euangelium esse, quod vobis hodie annuntiamus, Lycurgus nouas leges Lacedæmoniis scripsit, Solon Athenienfibus, Zaleucus Locrensibus, Numa Romanis, at hodie Christus Christianos edocet, ipse est, qui Ecclesiæ ac toti mundo leges, easque recentes, & nunquam auditas promulgat. Prælecta est hæc doctrina olim in monte Sinai, cum ventorum procellarumque turbine, cum tubarum clangore, ac fulgurum sonitu, quæ omnia doctrinam hanc vere admirabilem futuram ostendebant: eam deinde Christus in natiuitate, vitæ serie, morte ac resurrectione, miraculis prodigiosisque operibus confirmauit: *Caci vident, claudi ambulant, mortui resurgunt*. Ipse quoque Paracletus Spiritus nouis eam postea miraculis stabiliuit; quippe qui cælo descendit, eius vt rector & director foret, & ipsos Apostolos, doctrinæ huius præcones futuros, erudiret. Scriptum est enim: *Spiritus sanctus docebit vos omnia*.

Exod. 19.

Matt. 11.

Ioan. 4.

Ipsi vero Apostoli sub tam egregio Præside Doctores facti, eandem docuerunt, promulgarunt, ac per totum terrarum orbem prædicarunt, & semper plurimis miraculis in eius confirmationem patratis. Et sane ingens miraculum est mirabilem hanc doctrinam semper miraculis comitantibus incrementum sumpsisse. Quod mihi quadātenus in eo expressum videtur, quod in arca Testam. tabulæ legis semper cum virga Moysis asseruarentur: ad significandum, in Ecclesia, quæ vere arca est, legem Euangelicam nunquam progressum facturam, nisi virga illa miraculorum operatrix, nisi ipsa miracula eam semper comitarentur.

Figura.

Iud. 2.

Ecce & aliam figuram, Muri & propugnacula Iericho, quæ armis expugnari non poterant, ad primum tubarum Israeliticarum clangorem confestim conciderunt; quo denotabat, muros & valla idololatriæ, ac sublima illa superborum fastigia, quæ per veteris legis vigorem & fortitudinem euinci non poterant, ad tubarum Apostolicarum sonitum, ad primam sanctæ illius doctrinæ vocem, prosternenda, & euertenda.

III. Doctrina Iesu Christi vbique terrarum recepta est.

Vere igitur hæc doctrina admirabilis est, quippe quæ vniuersum terrarum Orbē peruasit, quæ ab omnibus hominibus recepta, & ab omnibus vniuersitatibus & scholis approbata est. Apollo, S. Paulus Gamaliel, Ioseph ab Arimathia, quarum Iudaicæ legis Doctores, eam synagogæ nomine comprobarunt: Hierotheus, Dionysius, Iustinus, Philosophi Platonici, ei velut dignæ, Academiæ Atheniensis nomine, subscripserunt: Quadratus, Agrippa, S. Marcus & Lucas magna sane lumina, virique magni medicorum nomine eam receperūt: S. Ignatius, Timotheus, Titus, & Barnabas viri omni literatum scientia excultissimi eam laudarunt, laudatamq; in Cypro per omnes Africæ oras disseminarunt: Imp. Cōstant Imperii Rom. nomine & Clodoueus Rex Galliarum, eam dignam quæ reciperetur, iudicarunt. Per omnia denique tribunalia & subsellia magni illius Parlamenti, mundi scilicet, vera & genuina iudicata est: in Africa, Asia, Europa, America, apud Antipodes, in Monarchia Græcorum, Persarum, Assyriorum, & Romanorū, inter Iudæos, in medio Gentilium & Ethnicorū, quin & apud Barbaros. Quod vero omnem admirationē superat, est, quod eius auctor, institutor, ac promulgator in omnium conspectu inter duos nefarios latrones in ignominiosa Cruce, saturatus opprobriis ac magna cū infamia fuerit suspensus, & in eadem mortuus: quod duodecim tantum discipulos habuerit, viles piscatores, qui eandem disseminarunt, eiusq; rationem corā omnibus mundi academiis iudicumq; subselliis, apud omnes Philosophos reddiderunt, ac per omnes mūdi angulos fundarūt. nam *in omnem terram exiuit sonus eorum*. Quibus tamen non obstantibus, tantū breuissimo temporis spatio incrementum sumpsit, vtrumq; polum omnis sui fama impleuerit, ac mille sexcentis ipsis annis durauerit.

Psalm. 18.

Obiectū principia & proprietates legis Euangelicæ.

Vere igitur doctrina admirabilis est, qua nulla vnquam in mundo aut præclarior, aut diuturnior extiterit, doctrina, inquam, cuius præstātia verbis nequit explicari: cui' obiectum

ctum est omne bonum, amare Deum & proximum: cuius principia sunt fides, spes, charitas: cuius proprietates sunt, credere Deum iustissimum, septem in Ecclesia sacramenta esse, agendam pœnitentiam, confessionem peccatorum esse pernecessariam, quadragesimæ ieiunium seruandum, non committendam fornicationem, dandas eleemosynas, pro peccatis satisfaciendum, diligendos inimicos, aliasq; res propemodum infinitas. Doctrina, inquam, ad quam velut ad principium, omnes aliæ scientiæ & doctrinæ referuntur: doctrina, quæ abstrahit ab omni materia singulari, sensibili, & intelligibili. Per eam namque voluptates, deliciæ, vanitatesque quæ sunt in materia sensibili, prohibentur. Docet illa amorem erga nos ipsos esse exuendum; non esse personarum acceptionem faciendam: & hoc quidem in materia singulari. Docet eadem sublimia quædam mysteria, modo de SS. Trinitate, modo de incarnatione Christi, quæ res adeo puræ sunt, & ita ab humano ingenio secretæ, vt abstrahant ab omni materia intelligibili, vt nos easdem mente comprehendere aut intelligere non valeamus.

Psal. 18. Egregium porro de doctrina hac elogium dedit Doctor ille regius Dauid: *Lex Domini immaculata conuertens animas, testimonium Domini fidele, sapientiam præstans paruulis*: insignes profecto proprietates: inprimis quod immaculata sit, vt nullo errore nullaque falsitate permista, & quod nihil fidei bonisque moribus repugnans contineat. Doctrina vero & lex Mahumetana scatet erronib. Iudæorum plena est ineptiis, & anilibus deliramentis, Hæreticorum referta est horrendis blasphemiis & impietatib. sola nostra immaculata est. Scatet erroribus tuus Thalmud, ô Iudæe: barbarismi ac solœcismi reperiuntur in tuo Alcorano Mahumetista: errores, falsitates, ac mendacia Catechismus & institutiones tuæ continent Caluinista; tu vero Catholice nihil præter veritatem in Bibliis tuis reperire poteris.

Doctrina Aristotelis & Platonis plurimos errores cõtinet.

Errasti ô Aristoteles, cũ in libris quodam loco ais, Ex nihilo nihil fieri item; Mundum esse ab æterno: errores sunt, meo & omnium saniorũ iudicio grauissimi, ac cum veritate nimium quantum pugnantes. Diuini tibi cognomen veteres tribuant, quantum cunque velint. Plato, equidem dicere ausim & asserere, plurimos in scriptis tuis errores reperiri, plurimas absurditates & ineptias: vt in primis cum de idæis ab intellectu remotis agis, quas nescio qua subtilitate excogitasti quasq; sine vlla necessitate in rerum natura vis subsistere. At tu solus, Domine Iesu, in doctrina tua ne minimum quidem errasti, sed illa sincera est, vera est, immaculata est.

Omnis illa veterum Philosophorum scientia, traditiones illæ Rabinorum, leges illæ Arabicæ, & Mahumeticæ, meræ sunt fabulæ, ac germanæ gerræ, si cum tua lege, Christe Iesu conferantur. Præiuit mihi Dauid dicens: *Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, sed non vt lex tua.* *Psal* 118 Vos vero miror Mathemat. cur tantopere Euclidem vestrum miremini, ac tanti eius regulas faciatis, quarum demonstrationes adeo euidentes asseritis, vt hominem quodam modo cogant, ac mentes violenter impellant, vt iis vt fidem habeat, easque verissimas esse fateatur: ac nullas vnquam extiterit, qui ne latum quidem vnguem ab iisdem recedere ausus fuerit, aut falsitatis eas vel minime coarguere. Quàm infinitis partibus, quam longis interuallis doctrina Iesu Christi Euclideis regulis certior est, & admirabilior: Iam 1600. anni effluxêre, & amplius, & ne minimum quidem aliquis errorem, in doctrina Euang. reperire potuit. Quin & ipse audacter à Iudaicæ legis doctoribus petiit, vt vel minimum si possent in doctrina sua errorem ostenderent, dicens: *Quis vestrum arguet me de peccato?* *Ioan.* 9. Quis vestrum ô Rabini, ô Doctores, quis vestrum ô Philosophi, qui scientiæ tantum innitimini vel minimum in vita defectum, vel errorem in doctrina reperiat? *Lex* nempe *Domini immaculata est.*

Et sane ea est doctrinæ Christi excellentia, & perfectio, vt si plane & integre, ad vnguem in aliqua Rep. vel regno seruaretur, ciues illius non in mundo, sed in paradiso quodam voluptatis esse se crederet. Si enim aliqua

aliqua ciuitas foret, in qua incolæ Deum præ reliquis rebus amarent, ac proximum vt seipsos, nullus alienum quid tolleret, abessent auaritia & cupiditas, omnes indigentibus & pauperib. succurrerent; an non aureum rediisse seculum aut eam Remp. vere cœlestem iudicaremus? O igitur sacrosancta ac penitus cælestis doctrina! Tu etiam *conuertis animas*, Turcas inquam & Saracenos, Iudæos & hæreticos. Et sane hæc ipsa miracula patrat, peccatores conuertit, Idolorum cultores, Simoniacos & adulteros. Vix enim Christi prædicationem audierat Maria Magdalena, quin statim relictis peccatis, ad bonam frugem redierit: nec Samaritana, quin pœnitentiam egerit: nec duo discipuli euntes in Emaus, quin statim oculi eorum fuerint aperti. Saluator Domine, quid si te Orphea dixero, qui rupes & saxa, qui arbores & ligna ad sonum dulcisonæ testudinis, ad prædicationem doctrinæ tuæ duxisti?

Doctrina Christi conuertit animas.

Luc

Ioan. 14.

Luc. 24.

IV. Doctrina Christi fidelis est.

Egregia sane doctrina, sed multo adhuc fidelior est, *Testimonium Domini fidele*, fidele, inquam: quidquid enim promittit & spondet, exequitur: quicquid debet, exsoluit. Promittit pauperibus gloriam æternã, ac diuitibus æterna supplicia comminatur. Lazarus pauper & inops ample remuneratus est, gloria nimirum cœlesti diues etiam epulo experientia didicit fidelem esse, cum æternis suppliciis adiudicatur. Intentat peccatoribus obfirmatis tormenta, supplicia, punitiones, & damnationes. Pharao, Cain, Iudas aliique innumeri didicerunt id esse verissimum. Verè itaque fidelis est: promittit namque consolationem afflictis: nam Ionas auxilium & solatium sensit in balnea, Daniel inter leones, Susanna in vitæ periculo constituta. Intentat superbis deiectionem, ac potentes de sede se depositurum confirmat, & fidelem se ostendit. Videas namq; Luciferũ cœlo deiectum. Aman in aula Reges Assueri suspensum, Nabuchodonosor in Babylone humiliatum. Pollicetur se humiles exaltaturum, & quam sese hic fidelem demonstrat? Videas enim Ioseph in Ægypto, Danielem in Chaldæa, Dauidem in Iudæa ex humili gradu ad sublime dignitatis fastigium euectos. O increduli Iudæi, ô inuidi Pharisæi quid igitur in doctrina hac culpandum inuenitis? quid inuidia & liuore excæcati interrogatis: *Quomodo hic literas scit cum non didicerit?* Quænam hæc doctrina est? qui fieri potest: vt hic tam docte verba faciat, tam disertus sit, & eloquens, qui nunquam literas didicit, & ne fando quidem audiuit?

Luc. 16.

Ioan. 2

Dan. 13

Esth. 7.

Isa 14.

Dan. 4.

Erat hoc secundum orationis nostræ membrum, in quo Iudæis scientiam Iesu Christi, quo nobis hanc doctrinam tradidit & captiuitatẽ aperiemus. D. Tom. Sorbonæ nostræ columẽ, & scholasticorum princeps ait: Christum in quantum homo fuit, nobilissimam, pulcherrimam, ac perfectissimam omnium quæ vnquam in mundo fuere, aut futuræ sunt, creaturarum fuisse. Et inquires, num Deus ea quæ semel cõdidit, perfectiora reddere queat, affirmat posse: quin & mille mundos infinitis partibus hoc ipso quem incolimus, qui olim quidem ab eius essentia promanauit, excellentiores & pulchriores de nouo posse condere, sed tria iam ab ipso tanta perfectione facta esse, nempe gloriam beatorum Iesum Christum quoad humanam naturam, ac Beatissimam Mariam Virginẽ, nil vt illis perfectius creare posset; adeo, vt haud minor dementia & ignorantia esse videatur quærere vndenam Christus Dominus doctrinã suam hauserit, quam inuestigare à quo sol lumen habeat.

Sed alius, Auditores, res arcessenda est, & ab ipsa incarnatione eius initium ducendum Iesus Christus Deus erat & simul homo, erat Ianus ille biceps, cui duæ facies, vna diuinitatis, humanitatis altera. In quãtum Deus ô Iudæi, magnæ insaniæ & dementiæ argumentum est, ac nõ exigua blasphemiæ species, petere: *Quomodo hic literas scit?* Non secus ac si peteretis, Tãtane Deus sapientia tantane scientia præditus est? Eiusdem enim cum patre suo naturæ est & substantiæ. *Ego & pater vnum sumus*, id est in natura. Easdem habet perfectiones, easdem qualitates: omnipotens vt Pater, æternus, infinitus, omnisciens, & omnia quidem simul, & ab omni æternitate, ac per scientiam visionis, ea quæ fuere, & per eam, quæ

Christus Deus & homo, in quantum Deus tãta erat prudentia quanta Pater.

Ioan. 10.

quæ simplicis intelligentiæ dicitur, eaquæ tantum fieri possibilia sunt. Quin & in ipso erat notitia, sapientia, scientia, præscientia, prouidentia, prædestinatio, reprobatio, ac magnum libri vitæ arcanum.

Christus erat comprehensor & viator.

In quantum homo, Christus etiam dupliciter considerari potest, vel vt comprehensor, vel vt viator, & quoniam à primo natiuit. suæ momento comprehensor fuit, atque anima eius beata Verbi diuini visione gaudens: hinc duplicem cognitionem habuit, talem qualem Angeli, & qualem beati in cœlo, at vtramque longe nobiliorem. Intelligo hic cognitionem Verbi, & omnium rerum cognitionē in Verbo; q̄ duæ diuersæ sunt. Aliis eas nominibus nuncupat Aug. *Vespertinam sc. & matutinam*, adeo vt Christus eodem instanti Doctor fuerit & homo, & eodem simul comprehensor: omniumque rerum notitiam perfectam habuerit, non quidem actualem, sed tantum habitualem, per quam omnia in Verbo illo perspiciebat: poterat nempe in verbo omnium rerum, quas nosse exoptabat, repræsentationem successiue habere.

Diuina essentia similis est speculo, quod omnia repræsentat.

Et sane Auditores, si bene diuinam essentiam intueamur, videbimus eam speculo esse persimilem, in cuius crystallo omnia tam præterita quam præsentia & futura repræsentantur: in quam Angeli & beatorum animæ respicientes, beatitudine fruuntur, eamque essentiam contemplando, omnia in illa contemplantur. Quemadmodum etiam speculum in medio aulæ alicuius positum, inspicientibus omnia quæ in eadem sunt, repræsentat: ita quoque Deus in mundi medio quodammodo positus, & in omnibus eiusdem climatib. dependens, omnibus qui in eius essentiam oculos coniiciunt, vniuersas creaturas, & omnia quæ in vasta mundi huius aula sunt, ostendit & obiicit. Hic discas obiter hæretice, quanam ratione, sancti ipsi orationes supplicationesque nostras audire & exaudire valeant, dum eas in illo diuinæ essentiæ speculo intueantur. Consolare igitur idiota, ac sumite animum vos qui in simplicitate hactenus vixistis, exultate iam & lætemini omnique ratione contendite, vt per bona ac salutaria opera æternæ illius beatitudinis compotes reddi mereamini: eius namque semel participes effecti, infinitis proculdubio parasangis omnes Doctores, Philosophos, aut Theologos, qui vnquam extiterunt, aut existent antecelletis. Nam, vt D. Gregorius ait: *Quid est quod non videant, qui videntem omnia vident?* tuq; à me quærere hodie desine Iudæe; *Quomodo hic homo literas scit, cum non didicerit?* Quoniam à primo ortus sui die, in speculo illo verbi omnia contemplabatur. Beatus erat, magnus Doctor erat, & in omni scientiarum genere versatissimus.

Vt sancti nostras preces remote audire queant.

Christus vt Viator omnia sciebat.

Deinde si eum vt viatorem consideremus magnum eum quoque Doctorem repetiemus. Neque enim eo, quo nos modo, natus est; anima namque nostra teste Aristotele tabulæ rasæ persimilis est, in qua si egregiam aliquam imaginem, aut cognitionis alicuius exemplar effingere volumus, vt tempus & ætas maturior, iudiciumque capacius eandem efforment, necesse est. At habeat Christus animam omnium rerum cognitione exornatam, & dotatam habebat etiam scientiam, quam infusam appellant. Quin & Deus a primo conceptionis principio, statim ei, non secus atque Angelis & Adamo, quamprimum conditi fuere, omnes species intelligibiles communicauit, quas nos rudes & stupidi, non nisi magno labore, studio, & difficultate per sensus exteriores, è rebus naturalibus elicere possumus: atque has cum ad communem sensum, velut ad generale tribunal, ad quod omnes sensuum exteriorum actiones referuntur, reuocamus; ille statim omnes intellectui agenti repræsentat, qui vbi ea pura & ab omni terrena materia secretas reddiderit, tandem intellectui patienti, in quo omnis nostra cognitio efformatur, imprimit & infigit.

Docet nos id Philosophia, quod ab illa sane petere necesse fuit, vt Christum etiam in quantum viator extitit, omnia a prima natiuitatis suæ hora perspecta & cognita habuisse, demonstrarem: in quam rem luculentum hic conceptum ad meliorem eius intelligentiam proferam. Nam quemadmo- Gen. 2.

adnodum corpora illa cœlestia vna cum stellis suis ac lumine condita sunt, arbores item in paradiso fructibus plenæ abundantes: ita Christus Iesus, arbor illa vitæ, fructibus, gratiis, scientiis ac meritis plenus, in quantum homo, conceptus fuit: & purum illud firmamentum, omni corruptione & Eclipsi carens, vna cum stellis suis, scientiis nempe, & omnibus notitiæ Philos. ac Theol. generib. productum fuit, cum omnibus denique perfectionibus, conceptum.

De scientiis infusis Insignis tractatus. An non meministis excursus illius, quem 12. ætatis anno fecit, cum triduo inter Doctores in Synagoga dissereret, adeo vt omnes tum propter ætatē tum propter doctrinæ varietatem & pondus in stuporem raperentur. *Stupebant autem omnes qui eum audiebant super prudentia & responsis eius, & videntes admirati sunt.* (Luc. 2.) Vbinam tantum in studiis profecerat? quis eum docuerat? quas scolas adierat? hoc ab ipsis hausit incunabulis, à primo natiuitatis die secum detulit. Cur igitur vos, ô inuidi Iudæi clamantes quæritis: *Quomodo hic literas scit cum non didicerit.* Vos vero, mihi dicite, quonam in collegio studuerint Angeli? in quanam vniuersitate cursum perfecerint dæmones, quorum tamen tanta scientia est, aererum experientia?

Quis fuit Regens Adami, quis doctor eius, quis præceptor? qua in scola Noe Mathematicam didicit, ad tam ingentem machinā construendā? (Gen. 2.) in qua Academia quis vnquam docuit somnia interpretari, & infimas animi cogitationes detegere, in qua tamen arte Ioseph & Daniel, hic in Babylone, (Can. 40. Dan. 2. & 4.) ille in Ægypto ad miraculum vsque edocti fuere. In quo tandem orbis angulo tradita est scientia futura prævidendi, in qua tam multi prophetæ excelluerunt? in quo ludo (Ios. 10.) didicit Iosue solis cursum inhibere, & Isaias eundem ad occasum cogere? Qui in classe Salomon adeo sapiens ac peritus rerum effectus est? Erant hæ omnes scientiæ infusæ: omnes hos ipse docuerat Deus, & inprimis Filium suum carissimum redemptorem nostrum Iesum Christum à primo conceptionis instanti omnium species & habitus scientiarum ei instillans.

Ecce vt hic vestra principia ac fundamēta conciderint Philosophi. Ecce vt axioma vestrum falsitatis arguatur, (Arist. 3. de anima.) *Nihil est in intellectu, quod prius non fuerit in sensu*, omnes namque scientiæ prius sunt in intellectu Saluatoris mei, quam ad sensus exteriores deueniant. Psalmographus huc respexit dum cecinit, *Omnis gloria eius filiæ regis ab intus, in fimbrys aureis circumamicta varietatibus* (Psalm. 44.) quo loco per Regis filiam animam magni illius regis, Christi Iesu intelligit, cuius omnis pulchritudo & decor intrinsecus latet: cuius omnis scientia in intellectu consistit, nulla ratione à sensib. exterioribus dependens: magna notitiarum varietate insignita & circumdata, quæ ad auream diuinitatis fimbriam adhærescunt, cuius, rei egregiam è sacris libris allegoriam proferā: Castitatis illud spectaculū Iudith, Manassis (Iud. 10. Allegoria.) vidua, Bethuliam egressa, vt Holoferni caput præcideret, tanto se artificio & varietate ornauit, tot sibi gemmas, & margaritas, tot monilia & armillas, tot lunulas circumdedit, vt ciues ipsi egredientem obstupescerent, Assyrij quoque visa tanta pulchritudine extra sese raperentur. Eodem modo sacra illa Iesu Christi anima cælo egrediens, vt Satanam profligaret tanta gratiarum varietate, tot donis, tot diuitiis spiritualibus insignita fuit, vt ea egredient e angeli cælorum ciues, & homines in hac terra veluti militantes, dixerint: *Quæ est ista quæ progreditur, quasi aurora? pulchra vt luna, electa vt sol?* (Cant. 6.)

Et quoniam de militibus sermo incidit: milites illi Hierosolymitani, qui ad magnum illum Doctorem capiendum venerant, tribus de ea doctrina verbis auditis, (Ioan. 7.) obstupescentes & admirantes reuersi sunt, dicentes: *Nunquam sic locutus est homo, sicut hic loquitur*, S. Paulus quoque eius me- (Coloss. 2.) rita perspecta habebat eum diceret. Hic est *in quo sunt omnes Thesauri sapientiæ & scientiæ Dei reconditi.* Hunc & omnes Prophetæ satis manifestum & notum reddidere. (Baruch. 3.) Vnde Baruch: *Hic adinuenit omnem* (Isai. 11.) *viam disciplinæ*: & multo adhuc manifestius

stius Isaias: *Requiescet super eum Spiritus Domini, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis*: perinde ac si dicere voluissent: Noli ô munde, si in Messia tuo tantam a pueris scientiam notes, si tanta eum ab incunabulis doctrina præditum videas, obstupescere: Erit enim ipse velut quidã thesaurus omnium diuitiarum Dei, ac de omni scientiarum genere loqui ac disserere poterit. Ingens igitur temeritas est, ne dicam dementia ac vesania, amplius quærere: *Quomodo hic litteras scit cùm non didicerit?*

Tu enim omnia nouisti Domine mi Redemptor, & nihil est quod te fugiat. In quantum namque Deus es, tantum nosti, quantum Pater, itaque scientia tua infinita est vt Patris, eadem est qua Patris, eiusdem naturæ. In quantum vero homo es, ac simul comprehensor omnium rerum, iam inde ab incunabulis scientiam habuisti in ipso sacro virginis vtero Doctor factus es, eandẽ habens scientiam, quã ipsi Angeli, Throni, ac Seraphini in cœlo: si vero te vt viatorem intuemur, nihil sane erit, quod te ignorare deprehendemus; imo vero te scientiam habere, quæ à primo cõceptionis momẽto ad eum plane modum tibi fuerit infusa, quo eiusdem species Angelis, Adamo, ac Salamoni, & plurimis aliis infusæ fuerunt, comperiemus: omnia denique mi redemptor, Saluator, Deus meus & omnia te perspecta habere. Quamobrem non sine iniuria hanc tibi hodie calumniã Pharisæi impingunt, petentes vndenam hæc scientia tibi fuerit infusa, quippe qui eam iam inde à natiuitate habueris. Equidem iam non miror, legem tuam nullo vnquam errore fœdatam esse, sed cæteras è contra leges erroris coarguere: non miror doctrinã tuam sine vllis ineptiis, commentis & deliriis esse, sed veritate plenissimã, & vt maxime fidelem: cum tu qui omnia nosti, & quem nullum latet secretum, hanc nos doctrinam docendo errare nequieris. Quare, ô Deus vere, Deus veritatis plenissime, hanc nobis gratiam concede, vt ita miracula admirari, ac tam inuiolate sanctam tuam doctrinam seruare possimus, vt in nobis meriti loco esse queat, quo aliquando illud diuinæ tuæ essentiæ speculum in suprema beatitudine conspicere possimus. Amen.

FERIA IV. POST DOMIN. IV. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

I. *De animæ obcæcatione.*
II. *De cæco nato.*
III. *De cæco illuminato.*

Præteriens Iesus vidit hominem cæcum à natiuitate. Ioan. 9.

FIGVRA.

IVSTVS ille Tobias cum visu orbatus esset, nouo quodam genere per Angelum Raphaelem, idque felle piscis, quem Angelus in via repererat, visum & oculos recuperauit: licet idipsum remedium magis iisdem obfuturum videretur. At Nobiliorem oculorum persanationem, in Euangelio hodierno contemplor. Hic enim cæcum natum video, lumen oculorum per Angelum testamenti, id est Iesum Christũ, quis eis non fel piscis adhibuit sed lutum, quod felle magis eisdem contrarium erat, recuperantem. O omnium miraculorum maximum! ô medicationem cui nulla vnquam similis in mundo extitit! Quàm vt digno hodie præconio celebrare, ac pro dignitate auditoribus hic congregatis aperire queam, Spiritus tui paracleti Domine, ac beatissima Virgo magni illius Medici Mater solitum mihi auxilium quæso ne deneges: quamobrem angelica te salutatione compellabimus: *Tob.* 11.

AVE MARIA.

I. Doctus iuxta ac pius Ioãnes Climacus dicere solebat, primã ac maximam dæmonum animarum exitio inuigilantium curã esse, oculos mentis eruere, animamq; penitus occæcare: quamdiu enim lumen illud cæleste, ac fax illa spiritualis per eosdem in- *Apophth. S. Ioannis Climaci.*

dem intrat: direptores illi & prædones virtutum; gratiarum, ac meritorum thesauros diripere vel auferre nequeunt. Ac merito quidem & vere, equidem in eius conformationem, vir sancte, figuras ex Sacris literis depromam. Philistæi Sampsonem in vinculis tenentes, prius excæcatum interemerunt. Nabuchodonosor quoque Sedechiæ Regi Iuda oculos iussit erui. Ad eundem modum & tibi, ô anima, quando in dæmonum manus incidere te contigerit, oculi statim eruuntur. Hæc scilicet sunt stratagemata ac versutiæ Diaboli, vt quo animas in extremam perniciem deiiciat, oculos eis euellat, qui cum amissi fuerint, mirum est, in quas non miseriæ illæ voragines ac præcipitia concidant.

Ind. 19. *4. Reg.* 12.

Hem! quænam Pharaonis regis cæcitas fuit, vt ipsa vltro rubri maris vndis sese immerserit, nec videre quid ageret, potuerit? Quænam etiam cæcitas fuit Dauidis, vt ad enorme adulterium cruentum etiam homicidiũ adiunxerit? Ecquæ fuit illa caligo Salomonis, vt qui adeo sapiens erat, quiq; Deo tam superbum ac splendidum templũ construxerat, fœmineis incantationibus & verbis dementatus, earumque amoribus irretitus, idolis sacrificia immolaret? Ita & diaboli animas quas excæcarunt, ducere & rapere, quocunque libitum fuerit consueuere. Cuius rei egregium in libris Regum exemplum habemus. Cum Dominus ad Elisæi preces milites Regis Syriæ, qui cum populo Israel bellum gerebat, visu orbasset, eos Propheta Samariam deduxit: quo cum peruenissent, & oculis sibi redditis in medio hostium sese versari conspicerent, adeo consternati sunt, vt præ timore in terram fuerint collapsi. Ad eundem modum, ô anima, cum suo te fascino Dæmones dementarunt, quo te cumque voluerint, ducunt per media vitia, per voluptates, imo ad medium vsque inferorum: vbi si hanc tibi Deus gratiam præstaret, vt oculi tibi aperirentur, non dubium, quin te dæmonibus plurimis circumdatam intuereris.

Exod. 16. *4. Reg.* 11. *4. Reg.* 6.

Inter plagas, quas Deus Ægyptiis immisit, non sane postrema fuit densa illa ac palpabilis tenebrarum caligo: quippe quæ adeo spissæ fuere, vt se mutuo domestici ac vicini agnoscere non possent. Ita quoque omnium, quæ animæ accidere calamitates possunt, maximas censeo esse tenebras quas peccatum afferre consueuit: sunt omnium, quæ animæ infligi queunt vulnerum grauissimum: atque eæ interdum adeo spissæ, vt præ densitate propriam ipsa calamitatem videre non possit. Hic Dauid Rex tetra hac noctis vmbra circumfusus, gratiæ lumen gemebundus ac suspirans postulabat, *Emitte lucem tuam & veritatem tuam*: Perinde ac si dicere voluisset, tanto iam tempore, Domine, densæ illæ peccati nubes animam meam obsederunt, a tanto iam tempore solem gratiæ non vidi, da igitur vt lumen videre queam: Ægyptiæ quidem tenebræ triduanæ tantum fuere, Ionas quoque tantum triduo in ventre ceti delituit, Tobias etiam non diu in cæcitate versatus est, & ego miser integrum iam propemodum annum, in tenebris & obscuritate viuo. Quare tempus est, Domine, vt rutilans ille vultus tui sol oculis effulgeat aut saltem gratiæ tuæ lumen mihi illuceat. *Emitte lucem tuam &c.* Scio quidem, Auditores per eadem hæc verba, orationem intelligi posse, qua Dauid Messiæ exspectati aduentum à Deo postulauit: quippe qui lux mundi futurus erat, quique de se ipse postmodum dixerit, *Ego sum lux mundi*, & lumen de lumine, vt ait S. Athanas. at nõ displicet mihi prior illa explicatio, eamque materiæ de qua hic agitur, conuenientiorem iudico.

Exod. 16. *Psalm.* 42. *Ioan.* 9.

Quid ais Dauid, peccatumne igitur animas excæcat? Haud dubie, Expertus id fuerat miser ille Rex, qui peccato commisso in tanta cæcitate versabatur, vt quid ageret, & quo pergeret nesciret, Quis hoc? ait de se ipse confitetur: *Notam fac mihi viam in qua ambulem* dicere vult: Eheu Domine adeo peccata me excæcarunt, vt nihil penitus videam: adulteriũ hoc & homicidium, tantas oculis tenebras offuderunt, vt quo incedã nesciam; sis igitur dux meus, tu me conducas, animamque gratiæ tuæ face illumina.

Peccata Dauidi regi oculos eripuerãt. *Psalm.* 11.

Ipse deniq; diabolus tenebras oculis offundit, qui propterea Princeps tenebrarum nomi-

nominatur quod D. Ioan. in Apocalypsi egregie demonstrat: Videbat ille namque duos Angelos phialas in manib. habentes quorum vnus cum phialam super regnum, bestiæ, id est, super mundum effudisset, *statim factum est regnum tenebrosum*, & totus mundus tenebris inuolutus fuit: alter vero diem adduxit, ac lumen secū detulit. Quid hæc sibi ænigmata & inuolucra volunt? aliud nihil, quam Satanam, prauum illum Angelum, statim ac Phialam peccati in animæ regnum effuderit, Cymmerias ei tenebras afferre: ac per alium Luciferum sc. Deum ipsum designari, qui gratiæ lumen effundit ac diem inducit. Nemo sese amplius in hoc emblemate explicando torqueat, genuina eius namque interpretatio in hodierno Euangelio latitat. Videas namque hic duos Angelos, vnum prauum, diabolum scilicet, phialam, id est tenebras misero huic homini offudisse, eumque a primo natiuitatis suæ tempore excæcasse: alterum vero, Angelum Testamenti, Iesum Christum, ei lumen restituere, ac diem oculis eius inducere. Primo de cæco aliquid dicamus, ac deinde de eius sanatione, & in his duobus velut in cardine ostium, nostra voluetur concio.

II. *Cæcitas hęc denotat hominē in peccato conceptum.*

Quod ad primum igitur pertinet, cæcus hic natus ipse homo est in peccato originis conceptus, quam a Deo per lutum Sacramentorum ac lauacrum Baptismi renatus est, ac visum recuperauit. Omnes, prô dolor! strabi, luscioli, cæci sumus, idque a prima natiuitatis hora quippe qui matris vtero tenebris offusi, oculosque humoribus distillantibus ac lippitudine grauatos habentes egredimur, nisi verus ille cælestis ille Empyricus ac summus ille Ophthalmicus manum adhiberet, nunquam cælum, aut iustitiæ solem intueri possimus. An non vos, ô animæ innocuæ, quæ in limbo apud inferos detinemini,

Omnes qui sine Baptismo moriuntur, nunquam Dei essentiam valent intueri.

Quas dulcis vita exsortes, & ab vbere raptos
Abstulit atra dies?

certissimum est, nunquam in diuinæ essentiæ conspectum venturas, vt sine baptismo, qui tenebras dispellit, hinc emigrastis? Quemadmodum enim verissimum est eos, qui in lege Moysis octaua die non circumcidebantur, beatitudine fuisse in æternum priuatos: ita quoque certo certius est, eos qui in lege gratiæ sine baptismo hinc decedunt, idem salutis discrimen subire. O infelix ac nefandum peccatum originis, redolent hæc & spirant etiamnum peruersitatem tuam! ô nimium infelix Adam, sunt hæc infortunia, quæ ad nos hæreditario iure deuoluuntur: desperate Sathan, sunt hæc adhuc malitiæ inuidiæque tuæ indicia!

Omnia peccata ab Adamo in nos translata sunt.

Vt porro melius, Auditores, generalem hanc cæcitatem intelligere queatis, sciendum est primum parentem nostrum Adamum, statim a creatione sua, in peccatum misere prolapsum esse, nosque omnes eodem simul inuoluisse, quippe qui humanæ naturæ caput & origo erat: adeo vt vix nati simus, quin statim peccati huius rei constituamur, ac sine dubio ob id vnicum in æternū castigandi simus (quod dogmati tuo repugnat Pelagi) ac proinde sine gratia, & ideo in tenebris viuentes. Hinc bene mihi Paulus scripsisse visus est, dum ait: *Sumus natura omnes filii iræ*; a primo scilicet natiuitatis die aduersus Deum arma gerimus, & ipse vicissim nobis bellum indicit, nosque omnes sibi inimicos arbitratur, Et quoniam Adam, *in quo omnes peccauerunt*, peccando eodem nos peccato inuoluit: hinc etiam Reges in mundum hunc prodeuntes eadem labe inquinati sunt: teste aduoco ipsum Regē & vatē qui de se ait: *Et in peccatis concepit me mater mea.* *Ephes. 2* *Rom. 5.* *Psal. 50.*

Quid adhæc vos ô sacri interpretes, Ecclesiæque Doctores, *Non solum eius exemplo peccauerunt, sed omnes vnus homo fuerunt*, ait diuus Augustinus: Stultum est inquit, dicere, solum eius exemplo nos peccare: constat enim Adamum omnium nostrum personam gessisse atque omnes sub eo sum, veluti sub pi eo comprehensos, & omnes vnius loco fuisse, & vnam omnium figuram repræsentasse. Quid vero tu Ambrosi? quid tibi videtur, quæ tua opinio est? *Manifestū est in Adamo omnes peccasse, quasi in massa. Et in quo peccauerunt etiam hi, qui de ligno non comederunt*, ait D. Ioannes Crysost. Anselm. vero: *Omnes in illo peccauerunt quia quando ipse peccauit, omnes in illo erant.*

Atque

Atque hæc est communis Ecclesiæ sententia, atque omnium omnino fidelium opinio.

Omnes in Adamo interpretatiue comprehendebantur.

Eramus, vt vestra ego phrasi loquar Theologi, interpretatiue omnes in Adamo comprehensi, & omnes & singuli ei quodammodo procurationem absolutam delegaueramus, quo promiseramus ratum nos habituros, quidquid nostri causa actutus esset, & eandem cum ipso fortunam subire paratos fore. Si enim omnes Deus homines, qui ab initio mundi hactenus fuerunt, & modo sunt, & sequentibus temporibus vsq; ad mundi finem futuri sunt, in paradiso post Adami creationem cōuocasset, & hoc eos oratione compellasset: O vos omnes qui huc conuenistis audite: Ecce Adamum hunc quem videtis vobis ducem constitui, hunc omnium vestrum caput esse volui, omnibus eum numeris & partibus perfeci, omnia illa arma quæ necessaria futura videbantur tradidi, adeo vt nihil ei ad munimentum deesse videatur. Mentem eius omni scientiarum genere insigniui, voluntati eius gratiam abundantissime infudi: dedi adhæc ei iustitiam quandam originalem, quæ partes inferiores refrænabit, affectus ebullientes compescet, rebelles animi motus cohibebit, eosq; rationi obsequētes reddet. Ea tamen cōditione & lege, ô homines, vt si dux vester & antecessor in illo innocentiæ statu perseueret, meque honore & debito cultu prosequatur, immortalis futurus sit, omnis calamitatis & ærumnarū expers, & ego eum cum tota posteritate æterna beatitudine sim cumulaturus: At si ingratus suique oblitus aduersum me insurgat, meamq; voluntatem contemnat, eiusdem vos criminis rei sitis futuri, ac proinde eodem supplicii genere damnandi, eandem mortis viam ingressuri. Quid vobis de his videtur? anne hoc vinculo innodari vultis, eamdemq; obligationem subire, hisne conditionibus subscribere?

Quid ipsum interpretatiue significet.

Omnium Doctorum opinio est omnes sine dubio, si res ad viuum fuisset peracta, assensuros sine dubio fuisse dicentes: Paratum cor nostrum Domine paratum, eandem fortunam, quam dux noster subit, etiam experiri, eisdem corpus periculis, quibus ille suum, exponere. Videre igitur quomodo voluntas nostra, & consensus interpretatiue consensisse dicatur, & quomodo omnes interpretatiue in Adamo comprehensi fuisse intelligantur.

Sufficit peccatum paruulorum volūtarium esse voluntate aliena.

Frustra igitur es Pelagiane, cum ais, omne peccatum debere esse voluntarium, ac proinde paruulos, qui nunquam voluntate aut ratione vsi sunt nullius peccati culpa teneri. Sed sufficit, id voluntate alterius ratum habitum, qualis voluntas Adami fuit, quæ interpretatiue simul & nostra. Ezechiel quidem Propheta videtur hic aliqua nobis ratione aduersari, in quo exponendo sese veteres omnes mirum in modum torserunt; cum ait: *Filius non portabit iniquitatem patris.* Sexcentas huius loci expositiones afferre queam: at quam modo afferam omnium mihi potissima visa est; nimirum, de peccato actuali, quod in ipso agente terminatur, nec ad alios procedit, hoc debere intelligi non vero de peccato originis, quod magni huius corporis, humanæ videlicet naturæ, caput corrumpendo & vitiando, nos omnes, qui eiusdem capitis membra sumus, eadem opera vitiat & corrūpit. Quemadmodum enim cum fons & vena contagio aliquo infecta est, omnes eius riui quamprimum de lue participant: sic & cum Adam omnium mortalium fons & origo, peccato veluti lethifero veneno infectus fuit, necesse fuit & nos, qui instar riuulorum ex eo deriuamur, veneno ac tabe, iam inde á matris vtero, inficit.

Ezech. 18.

Ecce proferam huiusce rei figuras. Cum omnes filii Iob apud fratrem primogenitum simul pranderent, ac splendide epularentur; ecce vehemens quidam turbo a deserto veniens, magno impetu & fragore, quatuor domus angulos concussit, & ad terram postrauit, omnesque simul discumbentes, vniuersam scilicet Iob sobolem cōmuni ruina inuoluit. Eheu! nos nos inquā, filii magni illius Iobi cælestis sumus, quem quotidie patris nomine compellamus, dicentes: *Pater noster qui es in cælis.* Qui cum olim in domo fratris nostri primogeniti, Adami scilic. iucunde in deliciis Paradisiacis simul

Iob. 1. Figura.

simul epularemur; ecce tibi subito peccati ventum ab infernali latere proruentem, qui tanto impetu quatuor voluntatis nostræ angulos cõcussit, vt eam ad terram prostrauerit, & omnes ruderibus inuoluerit, & sub iisdem sepelierit. Hic ô Pater æterne, ô Iob cœlestis, filios tuos carissimos amisisti.

Gen. 10. Videamus quid in diluuio contigerit. Referunt sacræ litteræ aquas adeo densas, & vndas adeo vehementes, vt solus Noe cum Arca fuerit saluatus, cæteri omnes terræ incolæ aquis immersi, misere perierint. Idem omnino in peccato originali fieri videmus. Huiusmodi namque ac tam vehemens eius diluuium fuit, vt omnes quotquot ab Adam continua successione descenderunt, in eo mersi fuerint, ac solus Iesus Christus, Noe noster, & arca sanctificationis eius, Maria scilicet Deipara, incolumes enatarint.

Iof. 6. In direptione excidioq; Ierichuntis, sola domus ac familia Raab meretricis incolumis permansit, cętera omnia ad terram prostrata ac solo æquata sunt. In conflagratio-

Gen. 19. ne quoq; Sodomæ ac Gomorrhæ, sola familia Loth incendio erepta fuit, reliqui omnes fulmine & sulphure consumpti, spectaculum diuini furoris extitere. Insignes profecto figuræ. Ita quoque in vniuersali humanæ naturæ excidio, quod peccatum originale inuexit, sola Deiparæ Virginis anima, velut altera domus Raab, incolumis seruata fuit: & in crudeli illa naturæ Sodomiticæ conflagratione, eadem quoque Virgo, vera iusti illius Loth vxor, sola, peccati originalis flammis & incendio erepta fuit, cæteris omnibus in fauillam & cinerem redactis.

4. Reg. 5. Giezi seruus Elizæi Prophetæ, propter vnum Simoniæ peccatum, ob argentum & munera à Naaman Syro accepta, leprosus factus est, & omnes posteri eius, dixerat nempe ei prophetes: *Lepra Naaman adhærebit tibi & semini tuo vsque in sempiternum.* Ad eundem modum Adam, summi illius Prophetarum regis seruus, propter vnum à se in Paradiso sacrilegium commissum, vetitum comedendo pomum, leprosus factus est, & peccatis contaminatus, morti, æruminis, morbis cum omni sua posteritate adiudicatus. An non vobis vere mirandæ hæ figuræ videntur? aut non potius vobiscum taciti demiramini, quæ mala peccatum originale secum trahat?

Ipsa quidem eclipsis, quæ Domini passione contigit, quæque vniuersam terræ superficiem tenebris ad tres horas cooperuit, mirabilis extitit: at eclipsis, cuius peccatum originale in paradiso causa extiterat, longe horribilior fuit, cum nimirum Adamo propter peccatum suum moriente, tenebræ super totam naturam humanam factæ sunt, quæ plusquam quatuor annorum millibus durauere, vt vix etiam hodie clare solem possimus intueri. Eheu peccatum, merum nihil es, & aliud nihil quam quædam priuatio, & tamen tãtum mali affers, tu nos paradiso excludis, ad tartarum deturbas, Angelorum consortio priuas, ab eorumque societate separas, dæmonum vero socios reddis. Tu es lapillus ille, qui ad pedes fragilitatis Adami deuolutus, ingentem illam generis humani statuam, quæ caput aureũ, id est, iustitiam originalem habebat, comminuisti, & in puluerẽ ac cinerem redegisti. Tu es ille pisciculus remora nuncupatus, qui vastam illam humanæ naturæ nauim, in gratiarum pelago feliciter nauigantem, sistis, ac naufragium pati cogis. Matt. 27. Dan 2.

Dicere soletis Philosophi solem deliquium pati non posse, quod octuagies terram magnitudine superet: dicitis etiam stellas, quæ in firmamento sunt, ab eclipsi immunes esse, quod nimis à terra remotæ sint, eiusque vmbra ad eas vsque nequeat pertingere? Videte tamen vt hic ipsum originale peccatum, quod in sese nihil est, solem quendam, qui magnitudine infinitus est, ad deliquium cogat, obscuret, aufeat, ac nos ipsos visione Dei ac sanctissimæ Trinitatis priuet; quin & ipsos Sanctos & Angelos, qui instar siderum effulgent, lumine, quo non videantur, priuet, itaque nos excæcet, vt eosdem videre non possimus, nisi magnus ille opifex nobis oculos aperiret, vt hodie huic cæco nato aperuit. O rem nouã! ô paradoxa inaudita! ô cæcitatẽ pertimescẽdã! ipsi quin etiam Apostoli rem demi-

Peccatũ Deum deliquiũ pati cogit, Sanctos, item & Angelos & nos eorum visione priuat.

demirari, *Domine*, aiunt, *quis peccauit hic: an parentes eius vt cæcus nasceretur?* proh! ô discipuli quātas difficultates reseratis? Intrastis hic materiam de peccato originali, scire vultis, num filii parentum delicta luere debeant, putatis, omnes miserias & calamitates, quæ nobis incidunt, a peccato originem sumere, & ab eodem proficisci? Erratis profecto, erratis; audire quomodo vobis respondeat Deus: *Neque ille, neque parentes peccauerunt; vt cæcus fieret, sed vt manifestaretur gloria Dei.* Certum est enim, Deum tribulationes immittere, vel vt gloriam easdem remouendo declaret, vt hoc loco factum videmus; vel vt iustos probet, & eorum patientiam exerceat, quomodo cum viro sanctissimo Iob, eum persequendo; cum Tobia, ei visum auferendo; cum Iosepho, eum diuendi patiendo, egit: cum nullum tamen peccatum commisissent, ob quod eius huiusmodi mala infligeret, sed econtra sanctissime semper vixissent.

Desinant igitur maleuoli & virulenti homines perperam de aliis, cum eos ærumnis & afflictionibus oppressos vident, iudicare: sunt hæ sæpissime benedictiones, ac certissima prædestinationis argumenta. Sæpe tamen contingit, vt quæ nobis calamitates eueniunt, à peccatis prioribus originem sumant, ac sæpe etiam Deus filios ob parentum delicta castiget: cuius euidens testimonium in vteri Testamento legimus dum scribitur, *puniens peccata patrum in filios, vsque in tertiam & quartam generationem.* (Exod. 2.) Quid ais, ô Moyses, adeone Deum vindictæ auidum putas, vt auorū peccata in fundo quartæ generationis excutiat, & tum primum puniat, cum memoria illorum pene euanuerit. Et sane ita se res habet, Adhunc quippe modum filii Giezi leprâ percussi sunt, propter auaritiam & cupiditatem parentis: ita & posteritas Cham peccatum patris luit: sic & puer qui ex Bethsabee natus erat, in paterni adulterii castigationem, mortuus est. (4. Reg. 5.) (2. Reg. 12)

Et sane è peccato vt plurimum mala, quæ nobis accidunt, promanare solent: pet. id namque video diluuium super vniuersam terræ faciem venisse: peccatum, pestem illam, qua septuaginta hominum millia in regno Iuda extincta sunt, inuexit: miramini Ionam virum sanctissimum tempestate quassatū, quassauit peccatum: miramini Apostolos in medio mari naufragium pertimescere, causa fuit Iudæ peccatum: miramur denique tot mala, quibus Ægypti tum domi, tum in mari rubro afflicti sunt, vnius Pharaonis imputanda sunt peccatis. Postremo ipsi quoque veteres peccatum semper bellorum, ærumnarum, & infortuniorum originem & seminarium, & sane iure meritissimo, appellarunt. Eius sententiæ in primis regina Esther fuit, quæ cum sceleratum Aman in necem & perniciem Iudæorum conspirasse cerneret, suspirans & lacrymans ad Dominum ait: *Peccaui in conspectu tuo ideo traditi sumus in manus inimicorum nostrorum.* Idem etiam sanctus ille senex Tobias confessus est, dum ciues suos in Niniuen à Salmanazaro Assyriorum rege captiuos abduci videret. *Quia non obedinimus tibi, traditi sumus in direptionem, & captiuitatem, & mortem.* Plurane testimonia desideratis? Agmen claudat ipse Daniel, qui cum duram illam & tristem, & longam captiuitatem Babyloniam, quæ iam septuaginta ipsis annis durauerat, nondum finem accipere cerneret; maiorum suorum peccatis eam imputauit: hinc plorans & conquerens, ait: *Propter peccata nostra, & iniquitates patrum nostrorum, Ierusalem & populus tuus in opprobrium sunt omnibus per circuitum nostrum.*

Peccatū vt plurimum malorū nobis accidentium causa est. 2 Reg 24. Ioan. 2. Matth. 8. Exo. 9.10. Esth. 4. Tob 3. Dan. 9.

Sed, vt video, nimium à via deflexímus, ad cæcum nostru[m] [re]deamus, videamus ingens hoc mira[cul]um patrari, accedamus ad cœlestem hunc medicum, accuratiusque inspiciamus, quam scite spirituales oculos, quamque dextre persanet. Est hoc alterum concionis membrum, Euangelista refert plurimas hic cæremonias adhibitas, ac plurima medicamenta recensei, vt lutum, sputum, lauacrum, atque alia huiusmodi: *Expuit in terram, & lutum fecit ex sputo, & liniuit super oculos eius, & dixit ei: Vade & laua in natatoria Siloe.* Hic plurima nobis arma proferuntur, hæretice, quibus te cæremonias nostras impu-

Christus hodie cæremonias in sanatione vsurpat.

impugnantem, eiusque illudentem arguamus, & os oppilemus obgannienti: adsis, & accede propius, & vide quot summus ille Magister cæremoniarum hic cæremonias adhibeat. Sed hæc oportuniori tempore dicenda erunt, vt iam quid lutum & natatoria Siloe significent, aperiamus.

Quid per lutū quo Dominus cæcū hūc sanauit, denotetur.

O sacrum lutum, ô lutum mysteriis plenum, an non tu hodie oculis cæci nati adhibitum, vt cæci illi mundani, suam fragilitatem ac vanitatem suam, eo melius agnoscerent? Superbis, ô mundane, iactas te, pauonem imitaris, Rhodomontem illum æmularis, terram pedibus calcas, & contemnis, oculisque in sublime elatis eam renuis vt matrem agnoscere; cum tamen Ecclesia eadem frontem tuam conspergat, tibique inclamet: *Memento homo quia cinis es*: quasi diceret. Non est quod ita, ô homo, superbias, aut iactes, quem te putas? tibi velim persuadeas, te præter terram nihil esse: non tamen ideo humiliare te cupis, aut paupertatem tuam primæuam & agnatam agnoscere, adeò vt CHRISTVS Dominus, quo eam videas, eandem oculis hodie adhibeat, visui applicet, ac tacito quodam modo tibi suggerere videatur. *Memento homo quia cinis es*: Vide quid fies, nosce teipsum tuum nihil intuere, ac regalem tuam progeniem inspice.

At quænam hæc cæcos curandi ratio est, oculos scilicet opplere luto, cum nihil sit, quod magis iisdem aduersetur, nihilominus Euangelista tam minutim describit. Tobias quidem felle piscis visum recuperauit: Elisæus aquas Iericho sale iniecto dulces reddidit. Videturne vobis id fieri posse? hic vero oculos cæci luto opplere vt clare videant, an non meræ nugæ videntur? Absit, omnia namque plena sunt mysteriis, & nihil omnino, quod aptius aut idoneum magis ad oculos clariores reddendos, visumque confirmandum, quam ipsum lutum, videatur; Quam primum enim vt idipsum oculis adhibemus, esse nostrum agnoscimus, ac simul mundi vanitatem perspicimus. videamus quam inanes sint diuitiæ, quam futiles dignitates, quam parui momenti honores cum nihil præter lutum exque luto compacta, & in lutum & puluerem redigenda sint omnia. O igitur lutum vere admirabile!

Tob. 11.
4. Reg. 2.

Natatoria Siloe Sacramēta nobis denotat.

Porro quid tu ô natatoria Siloe, nisi Sacramenta denotas? Hæc namque sunt illi Iordanes, balnea, piscinæ, rubra maria, quæ Naamanes à lepra emundant, cæcis visum restituunt, paralyticos sanant, & Ægyptios submergunt. Vos igitur cæci peccatores ad natatoriam hanc confugite, huc properate, si visum recuperare velitis. Hæc siquidem sunt medicamenta, quæ peccatis applicare debemus. Nam veluti fructus arboris vitæ; non prius mortem Adamo attulit, quam illum in manu sumpsit: ad eundem econtra modum fructus proceræ illius arboris, sanctæ nimirum crucis, sufficit quidem ad mundi salutem procurandam, sed prius necesse est, vt nobis applicetur. Piscina probatica omnibus quidem morborum & infirmitatum generibus poterat mederi, sed ea conditione, vt ipsi infirmi & languentes in illam sese coniicerent, idipsum mihi de passione dicere liceat; quam tantis quidem meritis & potentiis pollere scio, vt mille etiam mundos, si necesse foret, saluare posset; sed nullius eam quoque valoris esse, aut peccatorem ad vitam posse reducere, si merita illius per Sacramenta vulneri non applicentur. Eia igitur peccatores, ad balnea hæc, ad Sacramenta hæc properate.

Passio Christi nullum peccatori commodū adfert, nisi eadē illi per aliquod sacramentū adhibeatur.

Quomodo passio Domini nobis applicari queat.

Hinc discas oportet, hæretice, qui meritis Domini eiusq; sanguini nimium confidis, vtrumque hoc te à mortali peccato purgare posse, si per pœnitentiam tibi applicetur, & à venialibus etiam abluere, si tum per bona opera, eleemosynas nimirum & ieiunia, tum per res Sacramentales, qualis est aqua benedicta, tibi applicetur: à peccato originali quoque te liberare, si per Baptisma tibi approprietur: passionem quoque pœnas peccatis debitas posse tollere, si per bona & pia opera, ieiunia, inquam, & cilicii gestationem, per flagellorum perpessionem, aut per indulgen-

dulgen-

dulgentias Pontificias, alicui adhibeatur. Aufert quippe illa pœnas & supplicia, quæ in altera vita sustinenda sunt, sed per purgatorium applicata. Hoc est nempe quod Dominus insinuare volebat, dicens: *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam.* Luc. 9.

Sequimur te, bone IESV, presso vestigio, omnique te humilitate præeuntem stipamus: grauati iam sunt humeri nostri dura illa cruce pœnitentiæ, & ieiunii, quo eam ad montem vsque Caluariæ post te feramus. Tu modo vires suggere, tu animum adauge, tu perseuerantiæ virtutem concede: in primis, vero quoniam penitus cæcutimus, & ita cæcutimus, vt neque te nec nos ipsos, nec mundum ipsum cognoscere valeamus; reuela oculos, aufer graues illos catharros, vt te verũ esse Deum, ac redemptorem, ac futurum Iudicem agnoscere valeamus. Aufer nebulas & velamen, tu qui summus ophthalmicus es, vt mundum, eiusque vanitates, inanias, ineptiasque, fraudes & versutias inspiciamus, ac simul nos ipsos, quid nimirum simus, vnde veniamus, & quo tendamus, agnoscamus. Et postquam: Domine, magnum illud miraculum nos sanando feceris, tum demum ad Natatoriam Siloe, ad Sacramenta nimirum tua, festinabimus: vbi, cum magna lachrymarum abundantia omnes peccatorum nostrorum maculas eluerimus, animæ super niuem dealbabuntur, vt dignæ efficiantur, quæ te aliquando in superna fœlicitate, in qua te cum Angelis laudare concedetur, valeant contemplari. Amen.

FERIA V. POST DOMIN. IV. QVADRAGESIMÆ.

Partitio.

I. *De honore sepulturæ.*
II. *De defuncto.*
III. *De adolescentis defuncti resuscitatione.*

Ibat Iesus in ciuitatem quæ vocatur Naim, *& ecce defunctus efferebatur, filius vnicus matris suæ.* Luc. 7.

FIGVRA.

ELIAS Propheta Sareptam Sidoniorum cum venisset, diuina inuocata potentia, pauperculæ viduæ filium a mortuis suscitans, eum matri exultanti, & magna lætitiæ signa danti viuum reddidit. 3. Reg. 17. In Euangelio vero hodierno scriptum est, Dominum ac Redemptorem nostrũ Iesum. Nam ciuitati, quæ haud procul ab Hermo sita erat, appropinquantem, viduæ cuiusdam filium, qui terræ mandandus efferebatur, etiam a morte ad vitam reuocasse, ac matri viuentem reddidisse. O vere magnum miraculum. Eædem vtrobique circumstantiæ: illic fuit vidua, fuit & hic: vtrobique filius mortuus, & vtrobique ad vitam reuocatus: hoc vnum intererat discriminis, illic Eliam, hic vero Christum Iesum fuisse. Plura & ampliora mox audietis, vbi solitum sancti Pneumatis auxilium, gloriosissimæ virginis suffragia interponendo, fuerimus consecuti, quam proinde solita salutandi formula compellemus.

AVE MARIA.

Tradit Laertius ex sententia Platonis tria iustitiæ genera esse, vnam quæ Deo, alteram quæ hominibus, tertiam quæ mortuis impenditur. Lib. 3. in Platone. Quo nihil aliud ille designare volebat, quam quemadmodum Deus adorandus, homines amandi, ita mortuos sepulchri honore afficiendos esse. Sunt hi namque vltimi ac maximi, qui mortuis haberi possunt, honores. Præit mihi hic Tullius etiam Ethnicus: *Honor sepulturæ est maximus, qui haberi mortuo potest.* Philip. 9. Et est mihi crede actus quidam iustitiæ & religionis, mortuorum corpora, quæ in hac vita templa quædam Spiritus sancti, animæ socia, ac tantæ pietatis organa fuêre, honore huiusmodi afficere. Explodis hoc hæretice, ac cauillando huiusmodi versiculo nobis illudere soles,

Nec tumulum curo, sepelit natura sepultos.

Hoc

Hoc tu abusus;& superstitionis nomine appellare consueuisti, equidem singularem Dei punitionem esse censeo, honore sepulchri caruisse.

Ecce huius rei demonstrationem. Cum Deus Ioachim Iosiæ regis Iuda filium grauiter castigare decreuisset; non aliud supplicium intentauit, quam sepulchri se eum honore priuaturũ: *Sepultura asini sepelieris, putrefactus & proiectus extra portas.* fuit hæc quoque punitio impiæ Iezabelis, quæ canes loco vespillonum habuit,& plateas loco tumuli: *Et erunt carnes Iezabel sicut stercus super faciem terræ in agro Iezrael.* Nec est quod quis existimet, heri aut hodie sanctam hanc mortuorum sepeliendorum cõsuetudinem in vsu esse cœpisse? iam à duobus annorum millibus angelus Tobiam commendabat, quod Iudæos hinc inde per compita ab assyriis in captiuitate iugulatos, terræ clanculum mandaret, *Quando orabas cum lachrimis, & sepeliebas mortuos.*

Hier. 22.

4 Reg. 9.

Iob. 12.

Laudatur quoque Abraham, quod iusta funeris vxori suæ Saræ persoluisset. *Cum surrexisset,* inquit scriptura, *ab officio funeris:* vnde euidenter colligere est, egregie eam à viro eum pompa exequiisq; terræ mandatam. Iacob quoque Patriarcha, eiusque filius Ioseph, tanti vltimum hunc sepulturæ honorem fecere, vt in extremis constituti testamẽto decreuerint, ne filii ossa sua in barbara terra Ægypti tumularent, sed eadem in terram Chanaan, vt in sepulchris patrum suorum conderentur, transferrent. Dauid rex, audito Saul prælio fusum occisumque, à Galaaditis sepultum, legatos ad eosdem misit, qui immensas eius nomine gratias, ob honorem Sauli, eiusque filio Ionathæ ac reliquis populi principibus exhibitũ agerent, quod nimirum corpora eorum ex agris locisque desertis, ne à feris, & volucribus discerperentur, collegissent, eaque sepulturæ mandassent. Magnis quoque laudibus effertur strenuus ille populi defensor Iudas Machabæus, quod milites suos, qui in bello cecidissent, honorifice sepeliri curarit, eorumque causa magnam auri vim Hierosolymam ad templum Domini miserit, quæ pro animabus eorum offerretur.

Gen. 23.

Honor sepulchralis pluribus exẽplis demonstratur.

2 Reg. 2.

2 Mach. 1.

Discipuli quoque Ioannis Baptistæ, cognito, magistrum capite truncatum, *Venerunt & tulerunt corpus, & sepelierunt illud.* Quis igitur sepulchri honorem tam recenter inuentum esse, aut superstitiosum audebit asserere. Cum ipse Dominus noster. Iesus Christus, qui toto vitæ tempore honores fugerat, & contempserat, in stabulo nasci, in præsepio reclinari, in deserto degere, denique in cruce mori voluerat, magnifice tamen sepeliri voluerit: hinc Nicodemus & Iosephus ab Arimathia adeo in Euangelio celebrantur, quod eum de cruce depofuerint, sindone munda inuoluerint, ac sepulchro è petra exciso, in quo nemo adhuc conditus fuerat, mandarint.

Matth. 11.

Christus Dominus honore sepulchri carere noluit.

Matt. 27.

Vetus igitur & nouum testamentum honorem sepulchri laudat, celebrat & commendat: omnis namque eum antiquitas celebrauit & coluit, seque erga mortuos semper benignam & propensam ostendit. Relictis porro, quæ ab antiquitate peti possent exemplis, ecce recens hodie nobis in Euangelio proponitur; cuius tanta fuisse pompa & frequentia describitur, vt similem in sacris literis legisse, vel audisse non meminerim. *Ecce defunctus efferebatur & magna turba cum illo:* omnes pene ciuitatis Naim incolæ funus sequuntur, intersunt exequiis ipsi Apostoli, Deum pro defuncto orantes, ipse quoque Dominus pompæ occurrit, & vt hanc magis magisque celebraret, luculentum hocce miraculum, mortuum ad vitam reuocando edidit: Primo de ipso defuncto, deinde de eiusdem resuscitatione loquemur.

Quod ad primum igitur, historia hæc ab *Ecce* incipit, quod vt plurimum magnum quid innuere solet: nunquam enim particulam hanc sacra scriptura vsurpat, nisi ad res magnas, nouas, & nunquam auditas significandas. Isaias enim profundum & sublime illud Incarnationis Dominicæ mysterium ob oculos positurus, & populo annunciaturus, in ipso principio *Ecce*, adhibet, *Ecce* inquit, *virgo concipiet & pariet filiũ.* Euangelista quoq; de trium Magorum aduentu in vrbe locuturus, *Ecce*, velut excubitorem aliquem in limine ponit: *Ecce Magi ab orien-*

Scriptura nunquam interiectione *Ecce* vtitur, nisi magnũ quid significare voluerit.

Isai 7.

Matth. 2.

oriente venerunt. Eadem quoq; ratione S. Lucas, magnus religionis Christianæ commentator, resuscitationem mortui describere volens, ab *Ecce* quoque eam exorditur. *Ecce defunctus efferebatur*; perinde ac si aperte voluisset dicere: Non hic Paralyticum ad piscinam membris suis restitui videbitis, non hæmorrhoissam à sanguinis fluxu liberari, non Chananeæ filiam à dæmone curari, non hic cæco nato lumen oculorum reddi, de quo heri audistis; sed mortuum ad vitam reuocari, omnium scilicet miraculorum maximū, quale nūquā fortasse vel vidistis, vel ab aliquo factum audiuistis. Licet enim olim Elias & Elisæus mortuos ad vitam excitarint, id precibus & orationibus ad Deum fusis contigit; at hic adolescentem solo Christi verbo & iussu, ad vitam redeuntem videbitis: *Adolescens, tibi dico, Surge*: deinde ii ipsi, quos Prophetæ à mortuis excitarunt, adhuc domi iacebāt; at hic iam conditus efferebatur. Quocirca *Ecce*.

3. *Reg.* 7. 4. *Reg.* 4.

Sed quam bene omnia hic coincidunt, quam egregie hæc nobis referūtur mysteria? Heri de cęco nato verba fecimus, ac per eum, si rite recordor, peccatum originale, ac merito quidē denotari diximus: quippe quod nos à primo natiuitatis die Dei visione priuat: hic vero mortuum habemus, & defunctum per quem peccatum mortale designari existimo, quod animam occidat, ac trucidet, eique mortem afferat: Et sane mortuus hic viduæ filius, qui tertæ mandādus effertur, peccatorē significat, qui Ecclesiæ filius est, quēq; dæmones statim à peccato lethali commisso apud inferos sepeliendū efferrent, vt cum diuite olim Epulone egerūt, nisi Dei gratia, vt hodie hic Christus Dominus, ei occurreret, quæ eum ad vitam reuocaret. O paradoxa ac res inauditas! viuos inter mortuos censeri. Huc ades ô Cosmophile: tuque effrenate ac dissolute iuuencule, siste paululum, est quod tibi dictum velim, quod cupiam nuntiatum: putas forsitan te in viuis agere, & eheu! mortuus es. Veritate ipsa, mihi crede, hoc est verius: verte omnes te te in partes, tripudia, quātum volueris, iacta te, quantū potueris, totas ludo, iocisq; trāsige noctes, discurre, euagare, & cōcipe quidquid vales, si inde digressus peccato lethifero vel minimo, intus fueris sauciatus, mortuus sine dubio es, & vnicū à in tartaro pedem habes, nihilq; tibi vitæ reliquum esse existima. Quid hoc? ipse Dominus Iesus: *Anima quæ peccauerit ipsa morietur*.

Mortuus hic peccatorem denotat qui in peccato mortali viuit.

Ezech. 18 *Matt.* 8.

Hinc optime mihi Dominus adolescenti illi, qui illum sequi volens, prius tamen confectum ętate parentem sepelire sibi vt liceret, veniam rogabat, respondisse visus est: *Sinite mortuos sepelire mortuos*: quasi dixisset, Ne hoc tibi curæ sit adolescens, sine ab iis qui iam in anima mortui sunt, sepeliri eos qui corpore sunt mortui. Quid est autem quod mors in corpore facit, quod peccatum in anima non faciat? Illa scilicet corpus sensibus & agendi facultate priuat: hoc vero animam gratia, meritis, functionibusq; spiritus destituit. Hinc tradunt Philosophi, ac bene quidem, fulminis quoddam genus adeo tenue & subtile reperiri, vt gladium vagina etiam illæsa permanente comminuat ac fundi faciat: corporis humani ossa frangat, pelle non tacta aut minimum læsa. Huiusmodi fulmen, peccatum lethale appellare possumus, quod nimirum animā occidit, & corpori parcit, Vnde Psalmographus: *ad nihilum redactus sum & nesciui*: & alibi. *Conturbata sunt omnia ossa mea, & anima mea turbata est valde* dicere vult: Adeo animæ meæ regionem peccatum vastauit, ac destruit, vt omnia ossa, id est, præcipuæ animę facultates, cōturbata sint, & loco mota

Egregius cōceptus.

Psal. 72. *Psal.* 6.

Aristoteles cum de morte ageret, eam *omnium terribilium terribilissimum*. appellauit: sed multo maiori cum ratione mihi dicere liceat, Philosophe *Omnium terribilium terribilissimum est peccatum*. ipsa enim mors non nisi vita nos priuat, sed peccatum præter vitam, etiam animam & Deum aufert. Fierine igitur potest infelix peccator, te diutius viuere, cum vita, anima, & Deo careas? Tanta Basilisci serpentis traditur esse virulentia, vt etiam visu interimat, solusq; eiusdem intuitus venenum videnti afferat: at lethale peccatum longe, mihi credite, lethalius est & virulentius, sola namq; eius cogitatio animę perniciē affert. Hoc ipse Salomon cum perspectum haberet, nos omnes ad peccatum, non secus atq; venenatæ aspidis fugam inuitat dicens: *Tamquam à facie colubri fuge peccatum*.

Lib. 3. *c.* 6

Egregius cōceptus de peccato mortali

Eccl. 21.

Quid sit peccatum mortale.

Adsis hic igitur, occæcate peccator, qui tam facile in peccatum prolaberis, ac pœnitentiam agere de anno in annum differs, siste gradum, ac iuxta hunc mortuum pedē figito; vt tibi quid peccatum sit aperiam quæq; supplicia prometeatur. Proponas tibi velim ante oculos, quemadmodum Deus infinitum & summū bonum est, ita quoq; peccatum infinite ac summe malū dici posse: deinde ipsum peccatum adeo lethale ac mortiferum virus esse, vt animas quæ natura immortales sunt, morte afficiat. Quin etiam ipsum ligna quodammodo, & fomitem esse, qui flammam infernalem semper foueat & æternā reddat.

Peccatum diabolos deformes reddidit.

Vnde accidere putamus, dæmones adeo deformes, terros & horribiles factos, cum olim instar Angelorum & ipsi Angeli resplenduerint? quis eos in tantam turpitudinem commutauit, aut adeo atros reddidit? anne fuligo & titiones tartarei? nequaquam: sed ipsum peccatum omnem illam turpitudinem arcessiuit, adeoque inamœnos visu effecit. Quænam igitur tua esse debet turpitudo, ô homo, quāta deformitas & inuenustas, cum tot anima tua peccatis redundet: dæmonibus ipsis multo, mihi crede turpior es: si enim vnicum peccatum mente & cogitatione sola comprehensum, tantam iis deformitatē potuit adducere, quantam, quæso, sexcenta & amplius tibi peccata allatura censes?

Anima quæ in peccato mortali est similis est inferno.

Eheu infelix & miserande peccator, si oculos obnubilatos non haberes, si animæ statum peruideres; videres haud dubie iam in infernale quoddam barathrum esse commutatam: nihil enim est apud inferos, quod nō in anima tua reperire est; ardet in ea ignis ille & flamma concupiscentiæ, dæmonum monstra in ea stabulant, & sedem figunt, peccata, spissæ vmbræ, ac Cymmœriæ tenebræ illic reperiuntur, passionum truculentæ furiæ habitant, vermis conscientiæ perpetuam sibi mansionem ibi delegit, qui eam semper rodit & excruciat, continuæ denique illic blasphemię & conuitia exaudiuntur: quid igitur hic deest, quo minus animam inferorum locum in se continere dicamus? Voluę & reuolue tecum diligentius infelix anima, quam iniuriam sibi fieri crederet Beatus aliquis, si beatitudine sua priuaretur, infernalib. flammis adiudicandus? nihil, mihi credite, illi grauius aut tristius accidere posset. ô infelix, ac fatue peccator, hoc ipsum tibi malum peccatum parit. Expellit te nimirum cœlesti paradiso, non secus atq; Adamum olim terrestri: quin & æterna te beatitudine spoliat, teq; in profundam tartari abyssum deturbat.

Cōceptus egregi[9] de peccato mortali.

Docetis Philosophi, ac vere quidem docetis, materiam omnis corruptionis esse principium, & plurima exinde axiomata cudiris: inprimis quidquid a materia descendit, corruptioni obnoxium esse: deinde quidquid materiæ immixtum est, aut materiam ingreditur, corrumpi, & alia huiusmodi. At multo melius si mecum doceretis peccatum omnis damnationis principium esse. à qua sententia infinita etiam axiomata formari possunt, scilicet: *Anima quæ peccauerit, ipsa morietur*: &, *nihil coinquinatum peccato intrabit in regnum cælorum*, aliaque sexcenta. Ezech. 18. Apoc. 21

Dicere de virtute solebat Cicero, tantam eius pulchritudinem ac splendorem esse, vt si oculis corporis cerni posset, mirabiles excitaret affectus, omnesq; in amorem sui accenderet: idem mihi de peccato, contrario licet effectu, dicere licet, tantum in eo scilicet turpitudinis, ac terroris delitescere, vt si animi oculis videri posset, omnes omnino mortales in sui odium execrationemq; excitaret, & totus id orbis velut pestem certissimam ac teterrimum exitium abhorreret. Quamobrē *tanquam à facie colubri*, peccatum fugite, velut monstrum idipsum perhorrescite. In Officiis. Eccl 21.

Næ ipsum peccatum monstrum teterrimum est, adeo informe & horrendū, vt si tāta nobis fides esset, qua id cognoscere possimus, mille potius mortis genera perpeti, milleque subire cruciatus, quam vel leuissimum lethale crimē admittere mallemus. Ipsi quin etiam Angeli & Sancti, qui modo in cœlis commorantur, tantopere peccatum execrantur, vt si iis diceret Deus: Necesse est Cherubim, Patriarchæ, Apostoli, martyres mei, vnum vt peccatum lethale committatis, alioquin in infernale barathrū perpetuis cruciandi ignibus estis deturbandi: Omnes procul dubio vnanimi voce responsuri essent: Quidquid tibi visum fuerit, Domine de nobis libere decerne, & nos, si lubet, in nilum potius redige, vt: è

Mallent Angeli apud inferos torqueri, quā vel minimum peccatum cōmittere.

vt è nihilo produxisti, quam vt vllo maiestatem tuam crimine offendamus, vt vllum aduersus te delictum committamus, aut tam adeo detestabilem perpetremus: & in infernalem nos potius voraginem detrude, nunquam inde egressuros. Multo namq; nobis futurum est antiquius, æternis apud inferos cruciatibus torqueri, æternisque flammis mancipari, quam te tam nefarie, tamque nequiter offendere. O vere diuinum propositũ! Idem omnino propositum fuit honestissimæ illius matronæ Susannæ, quæ proposita hinc infamia, pudore, omnique adeo ignominia, illinc vero peccato, ignominiam potius, ac dedecus subire, lapidibus obrui, & crudelem, infamem ac nefandam mortẽ perpeti parata fuit, quam in adulterii peccatum consentire, dicens: *Angustiæ mihi sunt vndiq; si enim egero, mors mihi est: si autem non egero, non effugiam manus vestras: sed melius est mihi absq; opere incidere in manus vestras quam peccare in conspectu Domini*. O fœminam omni commendatione dignissimam!

Quid? fierine igitur, obfirmate peccator, potest, tam parum de peccato sollicitum viuere? vt non penitus ad eius vel memoriam timore contremiscas, & idipsum committere exhorrescas? fierine potest securum te agere, ludere, ridere, ac tripudiare, cum te mortuum ac Dei factum inimicum videas? cum cernas te Dei traditorem fuisse, aduersus maiestatem ac diuinitatẽ eius conspirasse? Hęc omnia si animum tuum non permouent, silice te ac petra duriorem, ferro & ære rigidiorem & sensibus destitutum pronuntiabo.

Dan. 5. Balthasar Regis Nabuchodonosoris filius manu in pariete mortis aduersus eum decretum & sententiam scribentis visa, adeo consternatus est, vt quemadmodum sacri libri scribunt, facies eius commutata sit, & compages renum eius soluerentur, & genua eius ad se inuicem collidenrentur. Tu vero, ô prophane & obdurate peccator, cum peccatum in fronte tua sesquipedalibus litteris mortis sententiam ac damnationis decretum exarate videas, credine potest, intrinsecus non cõmoueri, aut præ metu non exalbescere: horrore non concuti, & si non timore, pudore saltem commoueri?

Manasses Rex admisso peccato, adeo corã diuina maiestate erubuit, vt vix oculos ad cœlum sustollere præsumeret, dicens: *Non sum dignus videre altitudinem cœli.* Tanta quoque verecundia Dauidis Regis fuit, vt coram hominibus comparere vix ausus, gemens diceret: *Tota die verecundia mea contra me est, & confusio faciei meæ cooperuit me.* Hæc sunt igitur infortunia & exitia, Auditores, qui nobis peccatum afferre, & affecta, quæ in anima operari solet, vt scilicet eam immortalem morti obnoxiam reddat. *2. Paralip.* *Psal 41.*

Ecce defunctus efferebatur: Ecce pompa procedit, Iesus non vocatus eidem occurrit, vt aliquod miraculum edat. Sequamur eum igitur, vt sic ad secundam concionis partem veniamus, videamusque ab eo hunc adolescentem ad vitam reuocari. Taceant omnes, ac linguis faueant, loqui mutuo incipit dicens. *Adolescens tibi dico surge.* Adolescentes calamistrati, qui in deliciis vestris sepulti stetistis, vosq; adolescentulæ quæ voluptatibus in dormitis, surgite in pedes, surgite, iubet Deus, ac pœnitentiam de peccatis vestris agite. O vberem mysteriorum campum!

III. Quę vis in numero quaternario lateat.

Quatuor verbis, *Dixit & facta sunt*, condita est vniuersa hæc mundi machina: quatuor item verbis, *Verbum caro factum est*, ipsum Incarnationis mysterium innixum est: quatuor verbis tremendum Eucharistiæ Sacramentum consecratur, *Hoc est corpus meum.* hic quoque per quatuor verba videas ad vitam adolescentem reuocari, *Adolescens tibi dico surge.* O vere mirabilem numerum quaternarium! ô quadraturam! ô cubum!

Adolescẽs hic è præcipuis ciuitatis erat.

Hic igitur adolescens est, non depõtanus, aut decrepitus senex, non annis grauis, quẽ nimia senectus mori coegit: nõ puer infans, quem mors in cunis oppresserit: sed adolescens iuuenculus, in Aprili, in Vere, in flore ætatis constitutus. Filius item vnicus matris suæ honesto loco natus & è primoribus Ciuitatis: legitur namq; in Euangelii conceptu. *Et magna turba ciuitatis cum illa*, ad cuius scilicet exequias tota pene ciuitas confluxerat. O mortem crudelem nimium mortem! vere te cæcam appellare possumus, quæ, nec diuitias, nec ætatẽ, aut conditiones mortaliũ intueris, vnde merito olim vates ille Venusin':

Horat. l. 3. ode 4.

Pallida mors æquo pulsat pede pauperum tabernas,
Regumq; turres.----

Vos vero matres an non vobis matris huius tristitiam, dolorem, angustias ac lamenta ob oculos ponitis? an non vobiscum ipsę perpenditis, quanta illa tristitia, vnico suo quem habebat filio amisso, affecta fuerit: vnico inquā filio orbata, mater illiberis, & diues absq; hærede? Audire mihi querelas eius, ac si pitra videor, ac muros ciuitatis eius lamentis percussos, hanc vocem emittere: Quantis, quamq; grauibus infortuniis caput meum ô superi, inuoluistis? quot mihi dolores & ærumnas arcessiuistis? anne reperiri aliqua in vniuerso orbe mater queat, quæ me patiendo superet, in quam tot, quot in me miserā, calamitatis tela Deus euibrarit? Vnica, eheu, proles mihi erat, vnicus omnium facultatum hæres in quem domus inclinata recumbebat, miserę spes vna senectæ, præsidium ac rerum columen mearum, & hunc ipsum mihi eripit, & quodammodo auellit Deus. Cur non, obsecrō, ipsa prçcessi? Quin tu amara mors filiū superstitē relinquendo, matrē non potius abstulisti? Itaùe te fili mi, delitiæ meæ, suauium meum, corculum meū, vita, spes, atq; omnia mea mihi eripi, nullo vt vnquam die, posthac te mihi fas sit intueri. his crediderim lamētis & vocibus orbatā hanc matrē aera fatigasse. Vos autem matres, an non matris huius miseret? vos vero adolescētes, an nō hinc mortē formidare discetis, q̄ nemini omnino parcit.

Nec imbellis iuuentæ
Poplitibus, timidoue tergo.

Semper nos Deus hinc in optimo statu constitutos euocat.

Vos autem Christiani, hinc discatis velim: nos semper ex hoc mundo à Deo euocari, quando optime intrinsecus in animo constituti sumus, & quando minimum damnationis periculum subest. Paruulum hunc è cunis ad sese euocat: præuidet namq; fore eum, si longius vitæ spatium concesserit, de salute periclitaturum. Hunc patremfamilias fœliciter rebus suis incumbentem, ac laudabiliter viuentem in flore ętatis, ex hac vita tollit: auguratus fore, eum si vita diutius producatur, à mundo inescatum, decipi adhuc & circumueniri posse. Hunc vero peccatorem è mediis fornicibus euocat, finitq; eum in peccato mortali cōstitutum hinc emigrare. Sed eheu, Domine si sufficiens illi tempus & diutius spatium dedisses, vitam forsitan emendasset, ac pœnitentiam pro delictis egisset. Dicendum tamen est Deum in optimo vitæ statu eum abstulisse: si namque longior ei in vita mora fuisset indulta, plura haudubie peccata admisisset, ac grauius proinde iudicium sibi arcessens, grauiori apud inferos supplicio cruciandus fuisset. O immensam Dei misericordiā, ac benignitatē infinitam!

Hinc quoq; discamus oportet, Deum vitam nostram non annis aut diebus, sed meritis demeritisq; metiri. Nam veluti mundus propter hominem conditus est, eiusq; terminus ac finis, completus electorum & reproborum numerus, futurus est, id est, tam diu mundus subsistet, donec certus ille prædestinatorum ac reiectorum numerus, quē Deus cōstituit, fuerit completus. Ita de vnoquoq; nostrūm dicendum est, vniuscuiusq; vitam, merita aut demerita loco termini, habere præfixa: hoc est, eatenus hominem in hac vita agere, donec peccata virtutesq; eius completa sint. Atq; inde euenire puto quare. plurimi in iuuentute moriantur, vitæ cursum peccatis incidendo, qui licet pauxillo vixerint tēpore, innumera tamen peccata commisetūt. Gen. 15. Docent hoc me literæ sacrę in quib. traditur, Deū expectare nouuihil voluisse, antequam sulphuream pluuiam in Gomorrhæos emitteret, donec s. peccata eorū cōplerentur: *Nōdum completæ sunt iniquitates Gomorrhæorum.* Quāobrē adolescētes, si longa vitę tēpora vobis exoptatis, ac diutiuscule vitā vultis protrahere, rarissime peccate: nā vti bene Poeta:

Cur multum peccas, si multum viuere curas?

Hinc interrogatus olim Thales, ecquidnam difficile vidisset, optime mihi respondisse visus est, *Senem tyrannum*: vix enim quēquam eorum canescere, aut ad extremam senectutem peruenire videas. Idem mihi de peccatore fas est dicere: vnum esse de rarissime contingentibus, peccatorem ad decrepitam ætatem pertingere: cum peccata ei vitæ filum præcidant.

Simile.

Referunt etiam naturalium rerum scriptores, leonem non esse longæuum, quod nimium sit ferox & violentus; ita quoq; peccatorem

torem assero diuturnæ vitæ non esse, quod vehementior sit, eiusq; agendi ratio dissoluta nimium ac violenta.

Rex cum in regno arcem esse videt, quæ omnem circumiectam regionem diuexet, expilet vicinos, ac deprędetur omnia: idq; veteranı alicuius, ac profligati militis impetu, qui nec regem nec iustitiam metuat, prædonum in ea agmen & sicariorum foueat; qui excursiones in agros vicinos agãt, miserosq; agricolas exhauriant, prædasq; immensas secum deferant: Rex, inquam, querelis ad aulã delatis statim mittit qui locum dedi petant, quod cum obsessi recusant, eundẽ tormentis & balistis quatit: at vbi videt sese nequidquã in eo oppugnãdo tẽpus terere, subterraneos cuniculos agit, itaq; subtus muros puluere sulphureo ãgente, loco simul & prædone potitur. Deus Rex ille Regũ ac Dominantium Dominus idẽ omnino cum animab. præstat: Cum enim animam peccatricẽ corpus adolescentis alicuius, veluti locum quemdã munitum videt occupasse: in eoq; spiritualium prędonũ agmẽ collocasse, qui plurima hinc inde crudelitatis genera exerceant, infinita peccata committã, adeo vt ad aulam cœlestẽ querelę de maleficiis perferantur: sæpius eandem sanctis inspirationibus admonet, sese vt reddat, dicens, *Conuertimini ad me in toto corde vestro:* sed vbi sese hac nihil via videt proficere, infirmitatibus eam, tribulationibus, calamitatibus aliisque vitæ incommodis concutit: nã *multa flagella peccatoris.* Vbi nec hac ratio res succedit, cuniculis agere instituit, ac terrã corporis suffodere, occultum quendam humorem subinducens, qui paulatim in immensum excrescens, tandẽ hominem instar cuniculorum ad terram prosternat, & ad tumulum deducat. Huius exemplum rei hodie in Euangelio legimus, vbi dicitur: *Adolescens tibi dico surge:* Ego sum qui dico, iubeo, qui peccata deleo. *Ego Deus saluos faciendi, mei sunt exitus mortis:* ego qui ad cingulum potentiæ meæ claues mortis & tartari gesto, *habens claues mortis & inferni. Surge* igitur, erige te, mihi obsequere. Ego sum qui Ionam de profundo pelagi liberaui, Danielem de lacu leonum, Lazarum de sepulchro viuentem eduxi, quiq; mundum è nihilo condidi.

Ioel. 2. *Psal. 31.* *Psal. 65.* *Apoc. 1.* *Ioan. 2.* *Dan. 8.*

Surge igitur adolescẽs, surge, & quonam, miser, desideras, vt necesse fuerit surgere? in mortem scilicet, à qua non datur ad vitam reditus: nam à priuatione ad habitum non datur regressus, in peccatum quoq;, in quod qui prolapsus fuerit, difficulter admodum exiri potest, nisi Deus misericordia sua affulgeat: *Spiritus vadens & non rediens* & pœne ad infernales abyssos, è quibus te iocare gradum & superas euadere ad auras nulli hactenus concessum est, *in inferno enim nulla redẽptio.* O graues casus; ô profundos lapsus! Surge igitur quantocyus. Quid enim mirũ, adolescentem hunc sub graui peccatorum onere fatiscentem concidisse: cum cœlum quod adeo solidum ac firmum est, vnum Luciferi peccatum sustinere non potuerit, sed sub pedib. eius subsederit: Terra quoq; aperta sit indignata, nec peccata Chore aut Abiron perferre valuerit. Christus quoque Redemptor noster, validus ille Atlas nostrã delicta humeris portare volens, sub onere succubuerit, & sub eodem expirarit. Surge igitur modo infœlix peccator è peccatorum tuorum cæno, surge deses & vecors: surge piger & negligens, Deoque melius, quam hactenus fecisti obsequium exhibe.

Psal 77. Nullũ est in mundo ocu p c- catio gratuitus.

Quam porro necesse est, Domine, vt à te subleuemur: omnes enim sub peccatorum onere fatiscentes prostrati iacemus, omnes velut mortui sumus, anima nostra omnem penitus sensum amisit, moueri nequit, & in extremis versatur. Graue namq; illud peccatorum pondus eam oppressit, adeo vt sub onere gemat, numquam valens exsurgere, nisi tu misericordiæ illi ac benignitatis manum porrigas: iam composita est, & ad tumulum effertur, non extra ciuitatẽ Naim, sed extra mundum: dæmones adstant, vt eam terræ, dicere velim tartaro, mandent, tartaro inquam, Caini, Pharaonis, Abironis, diuitis epulonis, aliorumq;, ac communi damnatorum sepulchro. Quamobrem, Domine, in occursum eius propera, miraculum hic ostende, resuscita, ac iustifica illam, vitam gratiæ tuę quam amisit, eidem restitue, vti hodie adolescenti huic reddidisti. Gemit enim & plorat misera illa mater Ecclesia, orat te vt filium eius à peccati morte ad vitam gratię reuoces.

uoces. Nostras adhæc animas à mortuis excita, vt nemini nisi tibi soli viuentes, aliud non spirent, quam gloriam nominis tui in hoc seculo, & in altero beatitudinis æternæ fruitionem exspectant. Amen.

FERIA VI. POST DOMINICAM VI. QVADRAgesimæ.

Partitio.

I. De humana vita breuitate.
II. De Lazaro infirmato.
III. De Lazaro resuscitato.
IV. De mortuo in peccandi consuetudine.

Erat quidam languens Lazarus à Bethania de castello Marthæ & Mariæ sororum eius. Ioann. 11.

FIGVRA.

4. Reg. 4. SVnamitis illa mulier, extremo propter vnici filii mortem dolore affecta, ad pedes Elizæi prophetæ sese prosternens, ac lachrymis, lamentis, & fœmineo vlulatu aerem fatigans, ita eum permouit, vt filium importunitate victus, ad vitam reuocarit. Attollite oculos, Auditores, eosque in hodiernum Euangelium conicite, & eandem pene rei seriē hic perspicietis: hoc namque loco duæ mulieres, duæ inquam sorores, fratris morte ingemiscentes, Christi pedibus aduoluuntur, eumque precibus & lachrymis adeo permouent, vt earum postulatis annuens, fratrem nouo quodam & inaudito modo ad vitam reuocarit. Quid vobis videtur? an non magnus hic vtriusq; rei consensus & cōmunio? illic mater pro filii, hic sorores pro fratris vita supplicant: illic Prophetæ mortuum excitat, hic omnium Prophetarum Princeps. Illud vero discriminis subest, illic scilicet Eliç discipulum & seruum, hic vero filium Dei vnigenitum miraculi patratorem esse, miraculi inquam, cui simile Christus nunquam edidisse legitur, quodque miris casibus redūdat: in eo namque sepulchrum aperitur, institæ dissoluuntur, saxum reuoluitur, ac mortui ad vitam reuocantur. plura audietis, si Spiritus sancti auxilium inuocauerimus, & Angelorum hominumque reginam salutatione Gabrielis salutauerimus.

AVE MARIA.

Expostulare cum rerum omnium creatrice natura solitum ferunt Theophrastū Philosophum, quod longius vitæ spatium cornicibus & coruis quam hominibus dedisset. Magnus ille quoq; naturæ arcanorum indagator Plinius, nostrā ætatem cum animaliū viuacitate comparans, eamdem querelem renouauit, naturam dicens cæteris animantib. matrē, soli vero homini nouercam extitisse. cum enim cornices ad quinque secula vitam producere, ceruos ad nouem: coruos ad mille annos viuere, Phœnicē vero ad bis mille, videret, inter tot vero hominum myriades vix vnum atq; alterum reperiri, qui centesimum annum pertingat, naturam maximam hominibus iniuriam irrogasse dicebat. Cic. 3. Tusc. Plin. lib. 7. cap. 42.

Ac merito quidem mea sententia, Gentiles cum immiti illa & rigida nutrice ita expostularūt, quæ vix nos in luminis auras edidit, quin statim in ærumnarum calamitatumque pelagus demergat, nullaque data quiete, statim ad tumulum violenter etiam inuitos rapiat. Nulli eam melius aut aptius comparare queam, quam matri Mosis, quæ filium iam trib. mensib. seruatum, regis tandē iussis obsecuta, fiscellç scirpeæ bitumine ac pice illitç, impositum in profluentem, omnē maternū affectum exuēs, deiicit: Natura ad huius imitationem, plena crudelitatis nos vix natos fluctibus vitæ huius imponit, è quib. nunquā, nisi cum ad mortem tendimus egredi licet. Exod. 2.

Imitatur ipsa quoq; crudelem illum Pharaonem regem Ægypti, qui omnes masculos Israelitarum iam recens natos occidi iussit, filias vero viuere permisit. Æmulatur inquā eum hoc in genere crudelis illa & inhumana regina, ne dicam tyranna, dum homines iam iam natos ad mortē cogit, bestiis vero, quas filiabus assimilo, longa vitæ tempora concedit. Adeo vt dicere verbo liceat, vitam nostrā breuissimam, imo merū nihil ac velut fumū esse. Exod. 1.

esse. Vnde bene mihi medicorum filii in principio præceptorum suorum scripsisse videntur, *Ars longa, vita breuis.* Aristoteles animal culum quoddã esse asserit, cui nomen Ephemerum, q latine diarium reddas quadrupes & quaternas alas habens, reptile simul & volucre, quod mane quidem nascatur, meridie sole splendente perfectum fit, sole vero occidente simul occidat, & emoriatur. Vbinam tam mysticũ animal reperisti ô Philosophe? quod ad viuum humanam vitam exprimat, quæ sæpe vita huius animalculi diuturnior non est. Extenditur hæc interdum vix in annum, aliquando vix ad mensem, aliquando diaria est. Esse nostrum habere incipimus in aurora infantiæ, in meridie, in virili nẽpe ætate, perfecti sumus & ad vesperam in senectute emorimur. Docuit hoc me vates regius, dum canit: *Mane sicut herba transeat, mane floreat & transeat: vespere decidat, induret & arescat.* Similis quippe ô humana vita rosis, quæ in spinis excrescentes mane nascuntur, & nitent, meridie languent, ac vespere decidũt: crescis nãq; in miseriis & ærũnis, egrederis in aurora iuuẽtutis, flores & viges in ætate virili, & ad senectutis vesperam euanescis & peris.

Arist. l. 5. de animal. cap. 19.

Psal. 89.

Isai. 38.

Ephemerus es igitur ô homo, ac vita tua non nisi vnius diei: non est quod tibi amplius annos pollicearis: Nestorius terminus enim vitæ tuæ vnus tantum est dies. Vnde Ezechias Rex, *De mane vsq; ad vesperam finies me.* quasi diceret, Quænam hæc vita est, Domine? anne vere vita poterit nominari? sed hinc discas oportet, ô Rex, vitam tuam non nisi vnius diei esse. Et quemadmodum, qui in carcerem cõiecti sunt, numquam diem integrum, post datam sententiam in carcere agunt: ita nemo mortalium, vt bene Iustinus Martyr, & Irenæus obseruarunt, vmquam integrum diem, secundum Dei calendarium supputãdo, post mortis sententiam aduersus primum parentem Adam latam, viuere potuit, *mille* namq; *anni*; teste S. scriptura, *tanquam dies hesterna quæ præteriit.* Nemo enim vnquam ad mille annos peruenit. Adam prius mortuus est, quam ad finem illius diei peruenire potuerit (vixit enim tantum nongentos triginta annos:) alii quidem eum prætergressi sunt, vt Mathusalem, sed tamen nonnisi nongentos sexaginta nouem in hoc mundo egit: adeo vt vere dicere possimus, hanc vitam ne integrum quidem diem durare posse.

Hist. tripar. tit. a.
Irena. lib. 5. contra hæreses.
Psal. 83.

Aristoteles lib. 1. Physic. quem Auerroes, Iamblichus. ac D. Thomas sequuntur, temporis naturam inuestigans partes examinans, post multa in vtramq; partem allata, tandem in eo cum cæteris conuenit, aliud nih l ipsum esse quam imaginarium quid, quod mente tantum & cogitatione comprehẽdatur: cum enim tribus constet membris, quæ reuera nihil sunt, præterito nimirum, præsenti, ac futuro, nihil aliud ipsum, quam phantasma quoddam ex tribus compactum membris esse iudicabant: ipsum enim tempus præteritum transit, & non est amplius; futurum instar, & nondum adest: præsens punctum est, ac vix nihil, semper enim effluit, & nunquam in eodem statu permanet. Quanto hoc melius de vita nostra dici posset: quæ nihil aliud quam phantasma quoddam, e tribus instantibus & momentis copulatum, quę in momento & ictu oculi transeunt. Pręteritum quippe non est amplius, futurum nondum est, præsens præter momentum nihil est, omniaque in momento prætereunt & abeunt.

Auer. 4. Phys. Iam. tract. qu. 17. Egregius cõceptus.

Ita porro sanctissimi viri ac Prophetę, Dauid & Iob de hac vita, ipsi quoque viuentes, Philosophati sunt; vnus eam vmbræ, alter fumo comparat: quorum vestigiis insistens Salomon, eam nihil esse aliud ait, quam inanem vmbræ transitum: Iacobus vero Apostolus vapori ad modicum apparenti assimulauit. Sed diutius æquo huic exordio de vitæ breuitate agentes, immorati sumus, cum breuiores hic fuisse oportuisset. Eius autem rei egregium & viuum nobis exemplum Euangelium hodiernum proponit, iuuenẽ scilicet honesto loco natum, atque illustribus progenitum parentibus, ætatis suæ vigesimo aut vicesimo quinto anno, vita defunctum, iam in quatriduana sepultura fœtentẽ, ac vasto lapide obsertum. Historiã prosequitur S. Ioannes his verbis: *Erat quidã languens Lazarus à Bethania, de castello Marthæ & Magdalenæ &c.* Ante omnia de Lazaro, deinde de eius resurrectione agemus; atque ex his duobus eximium hoc saluatoris miraculũ eliciemus.

Psal. 108. Iob 8.

Sap. 2.

Iacob 4.

Quod

II.

Quod ad primum, refert S. Ioannes, huius miraculi præco, in Bethaniæ castello, quod haud procul Ierosolymis aberat, nobilē quendam, Lazarum nomine, Marthæ & Magdalenæ adeo in Euangeliis deprædicatarū, fratrem habitasse: qui cum in grauem ægritudinem incidisset, sorores commiseratione & affectu tum naturali, tum fraterno cōmotæ, Christum summum illum medicum certiorē reddiderunt, vt fratris suiq; ambarum misereretur, dicentes: *Domine, ecce quē amas infirmatur.* Non miserunt consulere oraculū Belzebub Dei Accaronitarum, vt olim Ochosias Rex; sed consuluere Christum Dominū. Ipsum namq; sciebant summum illum medicum, qui tot iam infirmitates morbo per Iudæorum regionem curauerat; qui Hæmorrhoissam duodecim annos sanguinis pro fluuio laborantē, sanauerat; qui paralytico, triginta octo annos, ad piscinā aquæ motū expectanti, sanitatem reddiderat: qui seruo Centurionis paralysi distento membrorum vsum restituerat; qui socium Petri magnis febribus laborantem, ab iisdem liberauerat.

4. Reg. 1. — Matt. 9. — Ioan. 5. — Matt. 8.

4. Reg. 20.

Sed altius illæ rem repetiuere, & ab vltima memoria exemplum hausere; sciebant scilicet esse eum ipsum, qui Ezechiam Regem, de cuius vita medici desperauerant, sanitati restituerat: atq; hinc, non dico spem, sed firmā & indubitatam fiduciam, sanitatis recuperandæ concepêre, dicentes: *Domine, ecce quē amas infirmatur.* Breuis hæc & curta oratio est, sed fide ac spe plena. Orant illę, vt Iacobus Apostolus orandum monuit, *Postula in fide nihil hæsitans.* Deinde iam longo vsu, & familiari eius consuetudine perspectam habebāt, eum benignitatis ac misericordiæ fontem esse: didicerant quoque à Psalmista: *Sperent in te qui nouerunt nomen tuum, quoniam non dereliquisti quærentes te.*

Iacob. 1. — Psal. 9.

Demetrii Phalerei Dictum.

Dicere olim solebat Demetrius Phalereus, *Amicos in rebus lætis adesse debere vocatos, at in aduersis non vocatos*: Hinc germanæ illæ tantum aiunt, Domine hic de vita agitur eius quem vnice diligis, ac summo amore cōplecteris: nihil addunt amplius, nihil postulant aut decernunt aliud: sciunt Deum nouisse omnia, ac semper nobis quæ necessaria sunt abunde & libenter elargiri.

Consuetudo Lacedæmoniorum in orandis diis.

Plato, eumq; secutus D. Thomas tradūt, Lacedæmonios nihil aliud à Diis postulare solitos, quam vt quæ vtilia reip. viderentur, darent, cætera Deorum arbitrio relinquēdo. Idipsum hoc loco & sorores hæ præstitisse videntur, dicentes: *Ecce quem amas infirmatur.*

Quid dicitis piæ sorores? si frater vester à Deo diligitur, quomodo morbo diuexatur? quis credat Deum tribulationibus & calamitatibus probare eos, quos habet charissimos: Mouit hanc olim quæstionem fortissimus ille populi Israelitici dux Gedeon; cum enim ab Angelo salutaretur: *Dominus tecum virorum fortissime.* statim hanc ei quæstionem proposuit: *Si Dominus nobiscum, quomodo tanta mala patimur?* Idem inter Iob, eiusq; amicos olim disceptatum fuit, qui asserebant iustis nullas a Deo calamitates & afflictiones immitti posse. Quin & Sampsonis vxor Dalila de marito se sese affectu expostulans, ait: *Quomodo dicis quod amas me, cum animus tuus non sit mecum.* Idem omnino hæ sorores, licet recte innuere voluisse videntur, *Ecce quē amas, infirmatur:* quasi dicere voluissent, Quomodo te erga fratrem nostrum affici dicis, Domine, eiusque commodis studere, cum tam graui eum morbo cruciari patiaris? æger enim decumbit, & vsque ad mortem decumbit.

Iud. 6. — Iud. 16.

Dilectos suos vt plurimum Deus calamitatibus visitat.

Sapienter, meo quidem iudicio ô Martha, tuq; ô Magdalena, locutæ estis, ac bene fundata vestra est oratio: solet enim Deus quos diligit, castigare, eosq; plus cæteris, tribulationibus & afflictionibus premere: ita namq; Deus cum dilectis suis agit, vt Angelus olim cum Iacob Patriarcha: cum enim Angelus integra nocte cum eo luctatus fuisset, abiens eum in femoris neruo percussit, qui deinde emarcuit, mox benedictionem suam ei elargitus. Deus quoq; post diuturnam amicitiam & vsum, amicos tandem castigat, tribulationumq; æstum iis infligens, in mundi prosperitate eos claudos reddit; sed inde euocatos benedictionibus cumulare consueuit.

Allegoria.

Quod olim Deus cum Hebræis in captiuitate Ægyptia detentis, & eadē iamiam liberandis; id plerumque cum amicis, electis, & prædestinatis agere consueuit, quos è mundi captiuitate educere conatur: diabolus illis,

illis, loco Pharaonis est, mundus, Ægypti; carcero, carceris; tentationes, afflictionum; & vt eos inde eripiat, per rubrum tribulationum mare eos educit.

Cælum igitur in caput iustorum aduersitates & afflictiones effundit, vt eos è mundo educat; quibus si carerent, longiorem in eo moram traherent. Augustinus Israelitas admiratus, cur in Ægyptum, in qua tot laborib. & afflictionibus olim iam diu exerciti erant, reuerti maluerint, quã in deserto Angelorũ esca enutriri, exclamat: *Quid fecissent: si omnia prospera illis fuissent in Ægypto, cum etiã ita flagellati in eam media via redire vellent.* Ita quoq; mihi dicere liceat Augustine, Quid non mũdi amatores facerent, quis eos educere posset, si læta semper aura afflaret, cum vix tot pressi calamitatibus, tot ærumnis grauati, inde queant educi?

Exod. 3. 6. 7. & 14.

Gen. 26.

Monebant olim Angeli Loth, vt sese Sodoma eriperet, quæ iam iam igne consumenda, ac fulmine sulphureoq; imbre esset euertenda: & tamen bene monentibus cedere nolẽs, violẽter quodammodo eiectus est. *Coegerunt eum exire*: quis igitur eum educere potuisset, si Angeli omnia læta, & vrbis prosperitatem denuntiassent. Si tribulationũ multitudo, cogit te mundi Sodoma exire, ô homo, vt te a diuinæ iustitiæ fulmine tuearis, quis alioquin te eripiat? si omnia tibi ad votum fluerent & ad voluntatem omnia cederent, quis te respicere ac retrogredi cogeret?

Gen 31.

Quamdiu Laban benignum se ac mitem Iacobo demonstrabat, nunquã ille de eo relinquendo cogitabat; sed statim vt frontem nubilã ac rugosam, supercilia erecta, oculos liuidos, totumq; vultum ei subiratum ostendit, domum paternam cogitauit, ac de reditu in patriã agere cœpit, subirati hominis vultũ sustinere detrectans. Idipsum & hominibus huius mundi accidit: quamdiu enim vetus ille idololatra Laban, mũdus, inquam, benigne arridet & fauet, quamdiu filias suas, id est, voluptates, in matrimonium se daturum spondet, quamdiu omnia ad votum fluunt; de eo relinquendo ne minimum cogitant: de cœlo, vbi illorum patria est, ne minima mentio est. Sed statim vt eum propius intuentur, ac vultum eius in diuersa mutatum agnoscunt, benignitatemq; illam in crudelitatem conuersam, prospera in aduersa, affectus in persecutiones, & plurimas tribulationes, ingruere; tum demum de reditu in patriam cogitare incipiunt, tum illis cælum in mentem venit, ac sese de mundo proripere gestiunt.

Quamdiu mundus arridet, nulla de eo deserendo est mẽtio.

Tradunt rerum naturalium scriptores, Draconem dextra manu captũ, sequi nolle, ac refractarium esse, sed sinistra apprehẽsum, ducentem sequi: huic similes esse censeo mundanos: in prosperitate enim, quam per manum dextram intelligimus, superbiunt, ac cælo eos ad se trahere conanti & vocitanti resistunt; sed cum tristior fortuna acciderit, & angustiæ animi ingruunt, statim vocanti obsequuntur. Hue respexisse visus est Dauid, cum ait: *Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis:* ac si diceret: Si infirmitates & afflictiones Domine, quæ per sinistram significantur homines deiiciunt ac prosternunt: prosperitates sane, quæ interdum accidunt, decem millia fundunt, decem millia prosligant. Vnde euidenter apparet Domine, nihil a te electis tuis melius aut salutarius quam afflictiones dari posse, vti Lazaro amico tuo integerrimo quemq, ita diligebas, etiam immisisti.

Cõceptus egregii.

Psal. 90.

III.

Iam ad reliquum historiæ progrediamur. Christus igitur de Lazari infirmitate factus certior, in Iudæam properat, cui sorores dolore ac tristitia confectæ mortemque fratris deplorantes obuiam procedunt. Progreditur primo Martha, & his Dominum verbis compellauit: *Domine si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus.* Vbinam hæsisti Domine, cur tam procul à domo nostra abfuisti: te, cum maxime necesse foret, caruimus: tristem ecce casum Domine, quem sine lachrymis explicare nequeo, fratrem nostrum Lazarum abstulit atra dies, & funere mersit acerbo: Lazarus esse desiit, qui totus erat tuus, quemque vnice diligebas. Iam quatriduo sepultus est: ô amaram & lugubrem mortem, sane si hic adfuisses, tristis ille casus nunquam accidisset.

Illinc vero Magdalena confecta tristitia, ac vocem intercludentibus lachrymis se ad Domini pedes prosternit, quodque lingua proferre nequit, lachrymis euincere se posse sperat.

sperat. Qui fieri dicam Magdalena, vt toties Domini pedibus aduoluaris? ? Meminerat, Auditores, hic sese resurrectionē animę impetrasse, ideo fratris sui resurrectionem ibidē sese impetraturam sperat. Meminerat Sunamitidem ad Prophetæ olim pedes prostratā, filio vitam obtinuisse, se vero ad pedes Iesu Christi prostratam, vitam charissimi fratris obtinere posse. Didicerat quippe è Psalmis Dauidicis *Adoremus & procidamus ante Deū, ploramus coram Domino.*

Luc. 5.
4. Reg. 4.

Psal. 94.

Redemptor vero noster vndiq; sese impetitum precibus, & obsecratione ardenti pressum videns, hinc scilicet Marthæ lamentis & Marię lachrymis, illinc verò Lazari amore ad sepulchrum accidit, & nos simul ad alterum concionis membrum, in quo vbi Lazarum fœtentem, grandi coopertū marmore, pedes manusq; vinctum, reperit (quē ante octiduū sospitem, in egrum, valentem, & incolumē viderat) lachrymas præ ingenti animi affectu tenere non potuit, *sed lachrymatus est Iesus.* Domine Iesu Christe quo plo as? vnde hę lachrymę? anne forsitan quod diffidas Lazarum ad vitam reduce posse? an vere quod eum defunctum videas? Nequaquam Domine, nequaquam; non illa lachrymarum tuarū causa. scio namq; te vno verbulo vniuersam hanc mundi machinam è nihilo produxisse & longe tibi facilius esse mortis portas reserare miseroque Lazaro vitam reddere.

1. Reg. 5.

Noui ad hæc, Domine, & docuit me Auna prophetissa, te illum esse *qui deducis ad inferos, & reducis.* Vnde igitur hic lachrymarum imber? quæ tantorum suspiriorum clamorumque causa? Vnica peccati in quo peccator tā feeteris agit, consideratio, hos gemitus, hæc suspiria singultus hos, & lachrymas cient cuius imaginem ad viuum in Lazaro hoc expressam videt. Hæc causa & ratio est, cur hodie lachrymatus æremque clamorib implemerit, atq; imo pectore traxerit suspiria.

Figura.

Cum amici Iob nudum eum & afflictū in fimario sedentem, ac testa saniem radentem intuerentur, septē continuo diebus eius calamitates animo voluentes, illachrymati sunt. Hic vero videas Iesum, Lazari amicum, cum eundem in tumulo protensum, ac semiputridum videret, amare lachrymantem.

2. Reg. 1.

Dauid Rex morte dilectissimi sui Ionathæ audita, totus in fletum resoluebatur. Christus vero rex cognito amicorum suorum primum Lazarum ad patres abiisse, vendensque eum in sepulchro iam conditum, vbertim fleuit.

Gen. 45.

Contemplamini igitur hic verum illum Iosephum, qui dominatur in tota terra Ægypti, super colla fratrum procumbendo lachrymantem: ô verè diuinas lachrymas, ô lachrymas sublime mysterium spirātes! Tres quidem mortuos Dominus ad vitam reuocauit, filiam sc. Archisynagogi, filium viduæ in suburbiis Naim, & hodie hunc Lazarum: at nusquam lachrymasse, nisi hodie, legitur. Illic præter ipsum miraculum nihil est, quod admirationem mereatur; non sunt lachrymæ, neue aliæ cæremoniæ: hic vero scatent. Si quis enucleatius rem indagare velit, poterit per tres hosce mortuos tria peccati genera intelligere, originale scilicet, veniale & actuale: vel peccata operis, oris, & cordis. Resuscitatio filiæ Archisynagogi, in domo facta cogitationem denotat quæ nondum animæ fores exiuit. Filius viduæ ad portam ciuitatis Naim resuscitatus, verba significat, quæ iam in ore, quod animæ porta est, versantur: & quemadmodum vte que facili negotio ad vitam reuocatur; ita quoque vtraque illa peccata facile à Deo remittuntur. At per Lazarū, qui iam quatriduanus est, qui iam in tumulo fœtens iacet, & in cuius resuscitatione Dominus ita sudat, peccatum opere ipso completum, quod iam inueteratum, iam in sepulchro prauæ consuetudinis conditum est, designatur. Hem quanta in huiusmodi resurrectione difficultas! Hic opus, hic labor est, hic necesse est Iesum lachrymari, & imo de pectore trahere singultus, altaq; voce inclamare, *Lazare veni foras.*

Matt. 9.
Luc. 7.

Tres mortui quos Christus ad vitā reuocauit tria peccatorum genera denotant.

IV.

Certissimum deinde est, omnia facillime peccata remitti, præter id quod iam consuetudine inoleuit, inualuit, animoq; iam vsu ipso insitum quodammodo est. & in tumulo diuturnæ consuetudinis conditum quod difficile admodum eluitur. Hinc duæ illæ sorores fratrem iam abhinc quatriduo in sepulchro positum, ac semiputridum ad vitam reuocari posse nunquam credere potuerunt.

Inueteratum iam vsq; peccatum difficultet admodum remittitur.

Duo

Allegoria. Duo quoq; illi viatores, qui in Emaus proficiscebantur, videntes iam tres dies effluxisse, ex quo Dominus in sepulchro conditus erat, omnem spem eum rediuiuum videndi amiserant. Tres etiam illæ Mariæ nunquam eum visuras sese putabant, aut eum monumento exire posse; nisi ingens ille lapis primum ab ostio monumenti esset reuolutus: Hinc dixere inuicem: *Quis reuoluet nobis lapidem?* His omnibus edocemur, quam difficile resurrectio spiritualis, peccatoris scilicet; cui ingens prauæ consuetudinis saxum incumbit, vel qui iam non dicam triduo, sed triennio in peccatorum tumulo iacet, iustificatio contingat. Difficilis tua resuscitatio fuit quatriduane Lazare, ac multo sane difficilior tua peccato quadriennio mortue, tua inquam iustificatio.

Luc. 24.

Marc. 16.

Ingens profecto miraculum fuit, post triduum Ionam de profundo pelagi emergentem, ac de ventre ceti prodeuntem intueri. At longe maius miraculum est post triennium, peccatorem effirmatum, & obstinatum, a centro inferni prodeuntem, videre, & eum è peccati ventre per cetum designati prodire, & ad solem gratiæ reuerti.

Ion. 2.

Christus tempore passionis Patrem tertio orauit antequam discipulos sopore grauatos excitare potuerit. O peccatores, qui in peccatis vestris sepulti iacetis, quoties vos cælestis ille spiritus visitet necesse est; quot ille vobis inspirationes debet ingerere, quot miraculis opus est antequam resipiscatis? Et sane secundum Arist. consuetudo est altera natura,

Quam licet expellas furca, tamen vsque recurret. vt ait Horat. *Nunquid enim Æthiops poterit mutare pellem suam, & pardus varietates suas?* dicit Propheta. Quin potius, ô vates ais; Nunquid potest peccator vsu consuetudineque inueteratum aliquod peccatum eluere? Vere igitur difficile fuit Lazarum ad vitam reuocare.

Hier. 13.

Mirum est, inquit Chrys. quantum in vtramq; partem possit consuetudo: filii Israel licet suauissimo mãna in deserto pascerẽtur, semper tamen ad allia & cepas Ægyptias aspirarunt, quoniam illis in Ægypto assueuerant. Referunt Platonem Philosophum, licet vnum nec plures in mundo Deos esse crederet, sciretq; reliquos, innumeros Deos statuendo, turpiter labi, nunquam publicis conuentibus in quibus Deorum illorum festa & solemnitates agebantur, abstinuisse, sed iis sẽper quoniã ita assueuerat, interfuisse. Tradit etiam Plutarchus magnum Macedonum regem Alexand. vniuersum licet orbem sub imperium redegerat, nunquam tamen consuetudinem, aut prauos, quos à Leonida magistro imbiberat, mores, deponere & exuere potuisse. Sed vide præter hæc omnia Lazarum quatriduo tantum mortuum, ad vitam non nisi magno labore posse reuocari, & non nisi clamante & lachrymante Christo.

Libr. 3. de pœniten.

Magna vis consuetudinis.

Et infremuit, & clamauit voce magna Nonne sufficiebat Domine fleuisse, opusne adhæc erat vt infremeres, & voce magna clamares? Audire mihi vocem videor respondentem, vt hinc infelix peccator discas quã difficili negotio è peccatis resusciteris, id est, quam difficulter resipiscas. Solet Leo vt naturalium rerum scriptores tradunt, catulos quos mortuos parit, rugitu ad vitam reuocare. Hic porro Leonem de tribu Iuda audias frementem & rugientem & clamore valido reboãtem, vt catulo suo Lazaro mortuo, vitam restituat.

Duo cõceptus à natura producti.

Richard de S. Victor in Apocal.

Referunt iidem ceruas fœtus suos non nisi cælo tonante edere; hic vero terra & sepulchrum instar ceruæ ad vocis Christi tonitru Lazarum è ventre rediuiuum proferunt, solemq; faciunt intueri. Huc respexit nimirum Apostolus cum ait: *Cum clamore valido & lachrymis offerens exauditus est pro sua reuerentia, & consummatus factus est & omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ.*

Luc. 19.

At ô dulcissime Iesu, equidẽ oculos lachrymis suffusus, ad lachrymas tuas venio, tecum ploro plorãs Heraclite; reuocant enim mihi illæ in memoriam, quod Solinus scribit, esse scilicet fontem, extinctas qui faces reaccendat, Oculos tuos: Domine, tales esse fontes, cur non liceat dicere, quæ aquis suis, lachrymis nimirum, facib. extinctis amissum lumẽ reddant; excitant enim mortuos, & Lazarum hodie ad vitam reuocabunt. Heu! quam frequenter te lachrymãtem benignissime redẽptor intueor: neq; enim hic primum est quod

Alius conceptus à natura petitus.

fleueris. Vidi namq; te alias super ciuitate Ierusalem, eius excidium præsagiendo fleuisse. Vidi te ab hinc duobus annis in deserto quadraginta diebus ac noctibus quotidie lachrymas fundentem. O igitur vere sanctas ac diuinas lachrymas, magni teueta amoris characteres! Id namq; hinc Iudæi colligunt dicentes: *Ecce quomodo diligebat eum*? Dicitis quidem, Philosophi, voces signa esse conceptuum: ego vero lachrymas argumentum esse amoris: Vnde Tullius: *Fideles testes amoris cordis lachrymæ sunt.*

Matt 4.

De amicitia.

Ante igitur Lazare, vos inquam peccatores, lachrymæ illæ, fremitus illi ac clamores non excitabunt? *Lazare veni foras.* Quid? ô peccator, in Sodomam sulphureos imbres ac fulgura Deus eiaculatur, grandinē in Ægyptios emittit, in babylonios fulmina euibrat, super te vero non nisi lachrymatur. O ingens amoris signum! deplorat exitium ac perditionem, animæq; tuæ ruinam Deus, tu vero ne minimam lachrymulam emittes? *Veni foras.* Respice obsecro miserum hunc Lazarum, in eumq; oculos coniice, & cogita animam tuam, cum in peccato agit, deteriori in loco versari. Heu miser peccator, si calamitates si miserias, in quas peccatum te coniicit, perspiceres, non sufficerent tibi credo lachrymæ, ad calamitatem deplorandam. Omnium enim quæ hactenus collegisti meritorum iacturam pateris, omnemq; priorem iustitiam amittis, omnes merces spirituales vnico momento in mare deiicis. Vnde Ezechiel: *Omnes iustitiæ eius non recordabuntur amplius.* Omnisi quoq; gratiarū donorumq; cælestium influxus euanuit, quin & Deum ipsum perdidisti. An non sanguineis, si fieri posset, lachrymis hæc ruina, vastitas hæc & excidium deplorandum foret? an non hic dicere liceat? *Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie vbi est Deus tuus*? surge igitur Lazare, *Veni foras,* exi sepulchro, egredere è putredine & vermibus, rumpe nexus ac vincula, & dicito cum Dauide iam ab adulterii morte suscitato: *Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis.*

Ezech. 18.

Psal. 41.

Eia igitur Domine miseras animas nostras in peccatis iam sepultas, iam fœtentes, iamque putridas & consumptas exsuscita: *Putruerunt enim & corruptæ sunt cicatrices meæ à facie insipientiæ meæ*, neque enim illæ abhinc quatriduo sepultæ sunt, sed tot menses, totque anni elapsi sunt, ex quo in peccatorum fœtum sepulchro laceant & putrescant. Earum imaginem in Lazaro, Domine, expressam video: iis namque sepulchri loco, peccatum est · saxi pertinatia & obstinatio: prauaq; consuetudo, loco vinculorum. Accede igitur tu Thaumaturge, miraculorū patrator, ac miseros hosce Lazaros exsuscita. Duæ ecce sorores eius, Ecclesia triumphans & militans, te obsecrant & orant quam possunt maxime, huius quippe typū gerit Martha, illius vero Magdalena. Aperias igitur Domine hæc sepulchra, reuolue ingentia hæc saxa, dissolue vincula captiuitatis nostræ; cumque nos in plenam libertatem restitueris, vitamque gratia tua reddideris *tibi sacrificabo hostiam laudis*: corpora quidem, quæ hoc in mundo obsequium exhibeant; animas vero, quæ te in altero laudent & glorificent, Amen. Psal. 115.

SABBATO POST DOMINICAM IV. QVADRAgesimæ.

Partitio.

I. *Encomium solis.*
II. *De luce.*
III. *De proprietatibus lucis.*

Ego sum lux mundi, qui sequitur me, non ambulat in tenebris. Ioan. 9.

FIGVRA.

PRomisit olim Deus virtute omnipotens, tempore æternus, essentia incomprehensibilis, & omnibus in rebus infinitus, emissurum sese aliquando solem iustitiæ, qui in terris illuceret, mundum illuminaret, & tenebras ab vno mundi cardine ad alterum vsque dispelleret. Cum oculos in hodiernum Euangelium coniicio, lucidum illum solem mihi videor intueri, qui splendore suo

suo omnia collustret, hominesq; lumine suo feriat. Ne longis autẽ vos morer ambagibus, sol hic Christus Dominus est; ille, inquam sol, quem Prophetæ olim præsignarunt, ipse lumen est, quod in Euãgelio hodierno splendet, ac de se ipso testatur: *Ego sum lux mundi*; sol scilicet, qui totum orbem radiis illuminat, lumen quod tenebras dispellit, nubes ac nubila fugat. O vere diuinum solem, ô lucem radiantem! Porro vt solem hunc hodie cernere, ac radios eius perspicere possimus, Spiritum paraclitum imploremus, ac Virginem Deiparam salutamus, vt ita in vtriusque lumine ad optatum portum pertingere feliciter valeamus.

AVE MARIA.

1. Anaxag. Apoph. Sumus ille Philosophus Anaxagoras, cum lumen ac pulchritud nem solis attentius perpenderet, eiusque proprietates propius considerater, tantam in eo mirabilium segetem reperit, vt dicere ausus fuerit: non alia eum de causa à Deo creatum esse, aut in sublimi loco collocatum, quam vt eius pulchritudinem contemplando, homines in admiratio nem & stuporem rapeientur. Longius quoq; progressi sunt Persæ, qui Soli diuinos honores contulerunt, atq; instar numinis alicuius eum coluere. At relicto hoc inani cultu, & idololatrico, audiamus quid de eius splendore dicat Sapiens: *Dulce lumen & delectabile est oculis videre solem*. Hinc pius ille senex Tobias, oculorum lumine iam amisso, quo solis lumen intuebatur, lachrymans ac gemens dicere consueuerat: *Quale mihi gaudium erit, qui in tenebris sedeo & lumen cæli non video*.

Herod. lib. 2. & 3.

Eccl. 11.

Iob. 9.

Poetarum quoque Deus Homerus, cum lumen amisisset, toties sortem & calamitatem suam & cæcitatem deplorans exclamat.

Iliad. ἠέλιος θ' ὃς πάντ' ἐφορᾷς καὶ πάντ' ἐπακούεις.
O lumen quod cuncta audis atq; omnia lustras,

quis mihi te casus eripuit, vt tuum ego splendorem radiosq; cernere nequeam. Sed mirum nõ est, si omnes semper tanti solem fecerint, cum reuera mirabilis sit. Magnitudine namque terrã superat, centum scilicet, & sexaginta sex partibus; lumine suo ac radiis omnium oculos ferit: virtute vero sua, ac potestate quid non facit? omnia profert ac producit; ac veluti prima & vniuersalis causa, vna cum secundis in familia mundi omnia nutrit ac fouet. Vnico quoque momento radios ab Oriente in Occidentem, inque quatuor orbis partes immittit: omnia lumine suo inferne & superne illustrat, perque medium planetarum, non secus ac rex inter principes & magnates suos obambulat.

Admirabile sane esse videtur, vt omnes quotquot sub cœlo sunt nationes, in horizonte suo media anni parte, solem conspiciant. Qui namque sub linea æquinoctiali agunt, dies semper duodecim horarum habent, ac totidem horarum noctes, vt Peruani, Aethiopes, ac Molucarum incolę: qui vero sub polis degunt; sub Antarctico nimirũ versus Meridiem, & sub Arctico Septentrionem versus; annum habent vnius diei, & vnius noctis (sex enim mensibus solem continuum habent, nullum interruptum noctibus) at qui intra polos habitant, in tropico scilicet Cancri & Capricorni annos habent diebus ac noctibus vicissim intermixtos, eosque longiores aut breuiores, prout magis ad polorum extremitates deuergunt. O igitur sidus vere admirabile! *Omnes mundi incolæ solẽ media anni parte vident* *Anni vnius diei & noctis.*

Hoc autem etiam dispiciendum est: quod quamuis per cæruleos illos campos, ocyor ventis & Euro discurrat? annos tamẽ & dies, & horas faciat æquales; & ad eius cursum æquabiliter semper fluentem omnia horologia & horarum indicia dirigantur. Nullus igitur miretur, si Philo Iudæus, & Dionysius Areopagita solem imaginem Dei appellarint: & ipse Dominus sese hodie luci comparatit, dicens: *Ego sum lux mundi, qui sequitur me, non ambulat in tenebris*. De luce hac hodierna concione primo loquemur, deinde de eius proprietatibus. *Li. de diuin. nomin. 14.*

Principio igitur tãta inter Deum & solem, tanta inter diuinitatem ac lucem communio & similitudo est, vt omnia pene illius opera per lucem ac lumẽ designentur. Modo enim sacra scriptura illum nobis lumine vestitum depingit, & imprimis Psalmographus: *Amictus lumine sicut vestimento*; modo in luce, velut Regem in palatio habitantem: ita cum *Psal. 103.*

1.Tim 6. namq; describit S.Paulus, *lucem habitat inaccessibilem:* modo Patrem & Filium de lumine; *Lumen de lumine*, ait Synodus Nicæna. modo lux hominum absolute dicitur: vnde Ioannes, *Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum* (Ioan.1.): Denique pius ille senex Simeon eum lumen gentium appellare non dubitauit, *Lumen ad reuelationem gentium* (Luc.2.). Vos igitur terreni ac terrenorum amantes sustollite nonnihil palpebras, aperite oculos, eosq; in altum erigite: Deus quippe, vt poeta canit:

(Ouid.3. Metam.)
Os homini sublime dedit, cœlumq; tueri
Iussit, & erectos ad sidera tollere vultus.

Sustollite cassidis vestræ buccul am, ac defixis obtutibus cœlestem hunc solem contéplamini: ac videbitis, quanta eius cum diuinitate sit affinitas & similitudo. Sol solis nomine nuncupatur, quod solus sit, nihilque ei par in mundo reperiatur: ita quoq; vnus solum in rerum natura est Deus, neue plures vno esse possunt. (Sol quasi solus dictus.)

Non possum quin hic referam, quod de Alexandro Macedonum rege referunt historici. Hic cum ambitione, imperiiq; propagandi desiderio flagrans, alios Reges & Monarchas regnis exueret, & imprimis potentem illum Persarum Regem Darium in extremas angustias coniiceret, ipse autem Darius, legatis ad eum missis, pacem postularet, ac dimidiam regni partem ei offerret, superbe respondit dicens: Non potest mundus duos soles, nec duos regnũ reges sustinere: ac proinde Darius vel totum Alexandro cederet, vel armis impediret ne ipse inuaderet. Idem mihi de Deo dicere liceat, non posse scilicet in mundi regno duos Deos subsistere. (Alexander Magnus dicebat: nõ mundũ duos soles, nec duos regnu reges habere posse. Insignis cõceptus.)

Sol deinde præterquam quod vnus sit, solus quoq; essentia sua lucidus est & splendẽs: cætera namq; sidera & planetæ, de lumine eius participant. Negare quippe non potes Phœbe, quin à fratre tuo Phœbo splendorem mutueris: satis enim id euidens est, quando deliquium pateris. Sublime hoc & cœleste est: quod ipsum tamen de Deo etiam dicere possumus. Solus enim Deus est ex se ipso solus, & esse suum habet ex essentia: vnde *Ego sum qui sum*, dixit olim Moysi (Exod.3.), cæteræ vero creaturæ esse suum non nisi ab eius essentia mutuatur. *Quid enim habes*, inquit Paulus, *quod non accepisti?* (1.Cor.4.) *ipse fecit nos & non ipsi nos*, ait Psal. (Psalm.94.) Ipse namque substantia est per se subsistens: creaturæ autem tantum sunt accidens, quatum esse est inesse, vt Christiani Philosophi loquuntur. Vere igitur te ò homo cum cornicula illa Æsopica furtiuis ornata coloribus, comparabo: si enim plumæ & ornatus tibi auferentur, nudus plane & inops appareres: cum omne tuum esse, vita, perfectionesque nonnisi mutuo sumptæ sint.

Accedit adhæc, quod sol, licet quotidie mirabili quodam motu ab oriente vsque in Occidentem sine vlla mutatione sui aut loci feratur, mille tamen in hoc inferiori mundo herbarum, fructuum, arborum, metallorum, animaliumque genera producat ac gignat ipse tamen, quod sane mirandum est, in sese nunquam mutetur aut innouetur, omnia quamuis innouet & immutet. Eadem penitus de summo illo Deo dicenda & credenda sunt: qui cum ab omni æternitate in immensis essentiæ suæ finibus voluatur, in supernaturali tamen illo creationis motu, infinitas creaturas produxit ac protulit, quamuis easdem gignendo nullam omnino sui mutationem subierit, aut alius essentiæ esse cæperit, hoc namq; de creaturis potius dicendum est, quę varię & mutabiles sunt, ac mille conuersiones patiuntur. Intellexit hoc Dauid rex, dũ ait: *Mutabis eos & mutabuntur, tu autem idem ipse es & anni tui non deficient* (Psalm.101.). Deus igitur immutabilis est, omnimque rerum productio nullam in eo mutationem causatur. (Sol nũquã mutatur.)

Quemadmodum enim fax in medio atrii alicuius accensa, luminis nullam iacturam patitur, aut minuitur, mille aliæ licet candelæ accendantur: quin & apta est, de cuius lumine mille adhuc aliæ accendantur, ex quo nulla ei mutatio aut alteratio potest accidere. Ita Deus infinita quædam fax est, ab omni æternitate in magna essentiæ suæ aula accẽsa, quæ tot creaturas velut parua quædam luminaria de lumine suo accẽdit, eiusdẽ essentiæ suæ lumẽ large impertiens, nihil vt tamẽ ei de suo decedat: quin & mille alios mũdos de nouo accendere paratus est, infinitã essentiã nihil omnino in eo minuendo, aut aliquã ei mutationem afferendo. Hoc cum verbis (Simile.)

Euan-

Euãgelicis optime conuenit. *Ego sum lux mũdi*: quasi diceret, Ego sum lucida illa fax, quæ toti mundo esse suum, & simul lumen contulit, nullã inde mutationem passus: qui & paratus sum nouos mundos creando accedere, si, vti possum, ita & vellem.

Alius adhuc conceptus.

Huc accedit solem infinite calidum esse, virtute & eminenter tantum, vt docti loquuntur, cursu celerrimum, influxu mirabilem, & potentem. Omnia autem hæc quam perfectissime in Deo reperire est: ardet namque amore, & in cursu operationum suarum celerrimus est. An non enim magnum celeritatis indiciũ est, creaturas à non esse ad esse reuocare, inter quæ infinita distantia est? an non euidens celeritatis argumentum, peccatorẽ vno momento à peccato ad gratiam, cum iustificando, de morte ad vitam, à tartaro ad cælum traducere? proh quanta distantia! *Nescit enim tarda molimina Spiritus sancti gratia*. Gratiarum quoque suarum influxu mirabilis est & potens.

Diuersi solis aspect⁹.

Sol deinde sese non immutando aspectũ sæpe mutat, modo enim nebulis coopertus ac nubilus apparet, modo deliquium patiẽs modo rutilans ac micans, aliquando vero rubicundus. Heu! an non Christus Dominus noster, verus Deus & verus homo has omnes formas induit? Nubibus eum oppletum ac nebulis coopertũ vidimus, cum homo factus humanitatis nostræ nebulis amictus est: eclipsin passus est, in arbore crucis moriens: post resurrectionẽ vero totus splendidus, lucidus & gloriosus visus est: in fine vero sæculi ira excandescentem, & furoris flammis exæstuantem videbimus: sed tunc *Domine, ne in furore tuo arguas me*: tũc quæso tu ô sol meus, lumine me tuo illustra, lux mea illumina, radiisq; misericordiæ tuæ me irradia. Quid ad hæc ais Christiane? an non hodierna ig tur die merito sese Dominus lucem mũdi appellare potuit dicens? *Ego sum lux mundi*. Quam æ vero energiæ quãtiq; robo is hæc verba sint, paucis aperiam. vnumquodque verbum mysterio scatet, singulæ syllabæ emphasin habent. Primo namq; eo quod ait *Ego sum lux*, denotare vult, se solum esse & vnicum qui lucem mundo afferat, quiq; tenebras noctis illius originalis dissipet & dispellat: ac nullũ

Psalm. 6.

vnquam hominem aut Angelum, aut creaturam aliquam hæc omnia præstare potuisse. Et quemadmodũ omnia quæ in firmamento sunt sidera, omni quod edunt lumine, ne minimum diem possent inducere ac perpetua, nisi sol exoriretur, futura esset nox ac meræ tenebræ: sic & hic Christ⁹ de se vult innuere, quasi diceret: Infirma scilicet omnis creaturarum virtus & energia erat. ô homines, quæ vobis lucem aut diem afferet, nisi eam ipse attulissem, inque perpetuis tenebris sine me proculdubio vix fletis: ego namque sum solus mundi lux. Non ait *Ego sum sol*, sed *lux*, vt ostẽdat sese procedere: nam quemadmodum omnis luminis initium & origo est sol, qui à nullo oritur, sed à quo omnis lux & lumen oritur: ita quoq; Pater æternus veluti sol quidam gloriæ est, principium diuinitatis, sed principiũ principii expers, à nullo alio principio procedens, à quo tamen, vt à vero sole, Verbum illud æternum veluti lumen quoddam, procedit. Aperi nobis obsecro David, ænigma illud, *Ex vtero ante Luciferum genui te*, Tu porro Athanasi apertius *Lumen de lumine, Deum verum de Deo vero*: perinde ac si diceret lumen de sole. Psalm. 109.

II.

Adhæc ait *lux* & non *sol*, quod sol nunquã orbem egrediatur, sed ad nos huc inferne radios suos dirigat, vt naturam rerum inferiorum custodiat, inque suo esse & vigore perpetuo conseruet. Ad eundem etiam modum Pater ille immensus & æternus, nunquam sphæra diuinitatis egrediens, filium suum in hunc mundum, vt ut lumen quoddam destinauit, ac nobiscum versari voluit, de quo canitur: *Oriens ex alto illuminare his qui in tenebris & in vmbra mortis sedent*: ad naturæ scilicet humanæ conseruationem. Luc. 1

Addit deinde *lux mundi*, non dicit *lux cœli* aut *inferni*, sed *mundi* solummodo. In cœlo namque ipse sol lucet & splendet, in mundo vero lumen eius & radii solummodo conspiciuntur & sentiuntur: apud inferos autem nec sol, nec lumen reperitur. Vt autem minutius hoc adhuc declaremus: insinuare videtur, sese non esse lucem dæmonum in infernalibus abyssis commorantium, aut Angelorũ cælestia habitacula incolentium, nec propter eos sese huc descendisse, sed primo & per

per se propter veros illos mundi incolas, homines inquam. Audite Ioannem hinc dicentem, *Erat lux vera qua illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Quis etiam scit, an non per *τὸ mundi* homo ipse designatus sit, qui toties apud veteres microcosmus fuit appellatus: & an non per hæc verba, *Ego sum lux mundi*, dicere voluerit? Ego sum lux & facula in magna mundi huius machina accensa, ad animalia, elementa, plantas, rupes, & omnia quæ hoc orbe continentur, recreanda & illustranda, sed solum ad hominē, paruum illum, in vasto hoc mundo, mundum, illuminandum.

Ioan. 1.

Verum propius ad solem accedamus, & maiora sane in eo miracula delitescentia cōtemplabimur. Quam igitur merito te lumen mundi appellare potuisti Domine; nam quemadmodum lumen à sole progignitur, sol vero & lumen calorē producunt, ita quoque tu à magno illo sole Patre scilicet genitus es, à te vero & Patre simul Spiritus sanctus procedit. Sol igitur ad viuū sanctissimæ Trinitatis mysterium repręsentat. Ac veluti tres in sole proprietates reperire est, calorem scilicet, lumen, & ipsam solis substantiam: quæ nempe fœcunditate sua lumen producit, quę duo coniuncta iterum calorem gignunt. Ad eundem quoque modum tres in Sanctissima Trinitate personæ sunt, Pater nimirum, qui de suæ fœcunditate memoriæ, Verbum generat, à quibus deinde simul iunctis vnum principium spirabile constituentibus, procedit Spiritus sanctus. Hoc ipso olim exemplo & similitudine hoc in mysterio declarando vsus est Iustinus Martyr. Nam veluti lumen non aliunde quam à sole procedit, ac progenitori suo ætate par est; ita quoque Verbum illud æternum, non aliunde quam à Patre, idque per generationem procedit, ac Patri tempore & annis æqualis est, eiusdem cum illo ætatis, qua simul ab omni æternitate extiterunt. Ipsi quoque veteris Ecclesiæ Patres, vt sacratissimum hoc mysterium aduersus Arianos assererent, Filiuque æternitatem declararent, hoc ipsum exemplum adhibuerunt.

Sol repręsentat nobis SS. Trinitatis mysterium.

In op. de Trinitate.

Adhæc verbum illud *lux* Latine, Græce *φῶς*, Hebraice אור non nisi tribus radicalibus literis constat. Anne vobis hoc mysterio vacare videtur? minime gentium. Per hoc enim personarum trinitas in naturarum vnitate denotatur. Deinde voces illæ *lux* & *sol* monosyllabæ sunt, licet tribus constent literis, ad demonstrandum in sanctissima Trinitate non nisi vnicam essentiam esse, licet tres diuersæ personæ. Testatur hoc Ioannes Apostolus: *Tres sunt qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres vnum sunt.* Tres scilicet quoad personas, & vnum, essentiam respiciendo.

1 Ioan. 1.

Suggerit nobis vester, ô Mathematici, Euclydes, insignem hic conceptum, cum de triogono loquitur, quod isoscelon vocat, quod tria habet latera æqualia, & eamdem basim. Simile huic trigono dicere possumus SS. Trinitatis mysterium, tria namq; latera æqualia continet, & eandem basin: tres nimirum personas, diuinitate, maiestate, æternitate, omnibusq; attributis & proprietatibus æquales, & eandem basin: cum eadem omniū sit essentia. O ter beatam ac vere gloriosam Trinitatem! Tu scilicet es magnum illud lumen, lumen tribus distinctum luminaribus, tribus inquam personis, quod in creatione redemptioneq; apparuisti, & iterum extremo iudicii die apparebis. Quamuis enim solus ipse Pater in filii sui generatione apparuerit & fulserit, ac Pater & Filius in productione & spiratione Spiritus sancti, in creatione tamen mundi, aliisq; operibus ad extra, omnes sese Trinitatis personæ mirabili quodā modo ostenderunt: opera nanque trinitatis ad extra sunt indiuisa, vt Theologi loquuntur. Dicendum igitur est, licet sanctis. Trinitatis personæ inter se eædem sint, operaq; earum communia: sæpe tamen earum singulas singularia quædam exercuisse & lucem demōstrasse singularem. Pater enim ostendit se lucem esse, & luce delectari ac splendore, cum in monte Sinai legis tabulas Mosi traderet, itemq; in rubo ardenti, & incombusto: quin & iustitiam suam aduersus Gomorrhæos & Sodomitas, non nisi per ignem ostendit. Merito igitur te quoque ô Pater æterne, lumen mundi vocitare potes, ac tu ô sanctissime spiritus. An nō enim eum vidimus in linguis igneis super Apostolos descendentem? ipse nempe

Triangulum isoscelon SS. Trinitatē denotat.

Exod. 15.

Exod. 3.

Gen. 19.

nempe lampas est per gratiam accensa, septē distincta luminatibus, septem, inquā, donis. At Christo Domino imprimis ac præ cæteris conuenit dicere: *Ego sum lux mundi:* solus namq; ipse vt lumen procedit de lumine, ac verus Deus de Deo vero: ipse est, de quo Psalmista: *Illuxerunt coruscationes tuæ orbi terræ:* quoniam ipse est de quo Isaias vaticinans dixit: *Populus qui habitabat in tenebris, vidit lucem magnam, & sedentibus in regione vmbræ mortis lux orta est illis.* Denique quoniam ipse est, qui se hodie lucem mundi appellat.

Psalm. 78. Isai. 9.

Describitur in Exodo ingens candelabrum aureum, quod in medio tabernaculi collocandum erat, in quo septem accensa erant luminaria. Candelabrum hoc aureum Christus Dominus fuit, in monte Caluariæ, in mundi meditullio positum, quinq; luminatibus, quinque scilicet patentibus vulneribus insigne. Vel candelabrum fuit in medio Ecclesiæ positum, in quo septem lampades, septem nimirum Sacramenta, collocata fuere, quæ omnem quem habent splendorē à Passione Domini mutuantur. Qui id fieri possit, norunt Doctores. Quoties vero candelabrū hoc accensum fuit? quoties lumen hoc refulsit? In primis ipso nascente, montana Iudææ vndiq; lumine & claritate collucent, vt ipsos pastorum oculos etiam media nocte splendor eius obfuscarit. *Claritas Dei circumfulsit illos.* Quas illas scintillas in oriente immittit? videas namq; stellas velut in aciem prodeuntes, instar facum, Principes illos Nabathæos, vsque ad præsepium Bethlemiticum conducere: *stella antecedebat eos.*

Exod. 25. Luc. 2. Matt. 2.

Ast in monte Thabor plen ssime reluxit, quando nimirum Apostolorum oculi nimio eius fulgore præstinguebantur. Deinde quantum lumen per vniuersam Palæstinam per ipsa miracula edidit? quam magnū splēdorem in Resurrectione, Ascensione, & Spiritus paracliti missione? Quis igitur adeo stipes & obtusæ mentis erit, qui tot lumina cum videat, Christum lucem esse neget? si enim Tobiæ mater filium absentem lumen, oculorum suorum appellare non dubitauerit: quanto maiori nos ratione de redemptore nostro id dicere poterimus qui verum oculorum nostrorum lumen est? Ipse namq; lux est, de qua Dauid vates: *Vanum est vobis ante lucem surgere.* Si enim verbum illud Patris in nostro horizonte exortum non fuisset, nunquam è peccati strato surgere potuissemus. Vanum erat, ô munde, de redemptione cogitare, nisi oriens illa lux affulsisset. Fatemur igitur omnes, Domino, ac libenter concedimus. verè te lucem mundi extitisse, qui cæcis visum mortuis vitæ vsum reddideris: tu scilicet es qui instar luminis splendidissimi 33. annorum spacio in mundo effulsisti, quod cum in crucis arbore extinctum fuisset, tenebræ factæ sunt super vniuersam terram. Te igitur semper Angelum illum Raphaelem esse dicam, qui felle & passionis tuæ amaritudine miserum mortale genus, per cæcum Tobiam designatum, cælum fecisti intueri, eique oculos reddidisti.

Matt. 17. Tob. 10. Matt. 27.

Satis de luce, iam proprietates eius examinemus, eiusq; effecta declaremus. rem nobis Philosophi declarate, dicite, obsecro, quenā lucis sit proprietas, & eam vobis cum Iesu Christi gratia optime coincidere ostendemus. Lux s. vnico momēto producitur, ita & gratia (iustificatio namq; fit in instanti:) producit illa calorem, hæc vero feruorem & ardorem Spiritus: illa gemmas & metalla generat, hæc virtutes & merita, illa deniq; maris fluxum & refluxum causatur, hæc autem attritionem & contritionē in anima gignit. Vlterius progrediamur: lux tenebras dispellit: Christus vero summa illa lux tenebras mundi ac peccati originalis, venialis & actualis, fugat. Vix enim exort' fuit ille sol, quin statim Ethnici idololatriam, Iudæi cæremonias, Gentes suas ineptias reliquerint. Vnde in Euangelio Dominus adiungit: *Qui sequitur me non ambulat in tenebris.*

Gratię cōparatur lux.

Et sane quicunq; Iesum eiusque doctrinā sequitur, non versatur in tenebris, non errat. Tu vero Mahumetane in tenebris ambulas, quia Iesum non sequeris: in tenebris ambulas Iudæe, ac recta ad inferos properas, quod Iesu Christi veri Messiæ vestigijs non insistis: tu quoq; in tenebris ambulas hæretice per tot errorum salebras, conuitiorūq; ambages, quoniam Dei Ecclesiam ignoras, Lux illa *Surge illuminare* Caluinista, *quia venit lumen* mundi *vanitatem:* lumen, inquam, quod mentem illuminet, detegit.

Isai. 60.

mine, eique quidquid credendum est suggerat, quod voluntatem illustret, ei quidquid faciendū est inspiret: lumen quod omnib. rebus oenlū det, ac veros colores detegat. Quid? Christus v.x in mundū venit, quin oculos hominum quamprimū aperiat, vt præclaros illos verosq; cæli colores æternæ scilicet beatitudinis, gaudiiq; cælestis, ac simul adulterinos illos ac fucatos rerum humanarū dispiciant: detegit ille & ad oculū demōstrat mūdum nō nisi iridem esse, cuius omnes colores adulterini sunt: instar Naamā esse, diuitiis quidem & opibus effulgēris sed lepra maculati: eiusq; voluptatē ac delicias instar statuę Nabuchodonosoris, cuius quidē caput aureum, pedes vero lutei.

Dan. 2.

4. Reg. 5.

Lux Christi mundi vanitatem detegit.

Dedexit illa, statim vt exorta est, mundū non nisi punctum quoddā esse: & veram nobis Philosophiam cælo proferens, omnes quantitates dimensionū eius edocuit. Quātitatem sc. eius continuam omnesq; mundi dignitates è rebus indiuiduis, atomisq; nihilo, merisque ineptiis, inanisq; esse compositas: de quibus dicitur, *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* Deinde omnes eius lineas, superficies, ac longitudinem dignitatum, muniorum, honorum, graduumque non nisi punctis constare, ac continuū punctū esse: omne quoq; vitæ nostræ tempus ac spacium nō nisi momentis innixū ac momento citius præteruolare: omnes etiam motus ambitionis, transitionis ex gradu in gradum, ac progressuum ad sublimiora, non nisi ex mutatis componi. Ostendit lux illa ô mulieres, omnē pulchritudinem corporis, venustatēque instar floris emarcescere, ipsas diuitias inanes esse ac futiles, nullamq; prorsus fœlicitatē afferre, corpus nō nisi putredinē esse, & omnia quæ in mundo sunt nō nisi cinerem, & è cinere cōposita, inque cinerē redigenda. Nolite igitur amplius ô mūdani instar noctuarū tenebras diligere easque cōsectari, sed generosum aquilarū genus imitando, obtutum in solem hunc defigite, ad eiusque lumē accedite. Iam satis superque in tenebris vixistis, ô peccatores, iā tempus est vt è peccati vos caligine præcipitatis, ad lucē accedite, dies illucescit lumē effulget, venite, appropinquate ac videte quōodo per deserta Palæstinæ luceat ac splēdeat, *Erat lucerna ardens & lucens.* Accurrite vt eā in crucis cādelabro accēsam videatis, in quo posita erat, toti vt mūdo illucesceret: hæc nēpe illa lucerna est de qua in Euāg. *Accendit lucernā, & in abscondito ponit, neq; sub modio, sed super candelabrū, vt qui ingrediūtur lumen videant.* Vix namque eam intuebimini peccatores, quin statim vobis peccati grauitatem detectura sit, cuius coloris sit euiusq; malitiæ, cum nimirum Christo Domino tot pœnarū suppliciorumque causa extiterit, vt cum cruci affixerit, mori coegerit, vsque ad inferos deduxerit: & cum Pater æternus tanta seueritate idipsum puniat, adusque mortem in proprium Filium animaduertendo, & æterna infernorum supplicia ob idipsum damnatis infligendo. Videbitis confestim quanta eius sit grauitas, cum diluuii aquæ id nequiuerint submergere, nec Sodomiticus ignis exurere, nec pestus Dauidis extinguere, sed vnigeniti Dei Filii sanguine ad id suffocandū & extinguendum opus fuerit.

Eccl. 1.

Ioan. 5.

Luc. 11.

Peccati grauitas.

Gen. 7.
Gen. 19.
2. Reg. 4.

O ingentem peccati grauitatem & peruersitatem singularem! tene viuere omnibus omnino hominibus nequidquam indignantibus? fierine potest toti te mundo interitum afferre, ac totum mundum tibi ne minimū quid nocere posse? non enim ipse qui omnia consumit ignis, non qui omnia corrūpit aër, non quæ omnia absumit aqua, non quæ omnia in putredinem redigit terra, te aut consumere, aut corrumpere, aut absumere, aut in putredinem redigere possunt. Tu igitur fera illa & exotica Salamandra es, quam nec elementatis, nec materialis ignis potest deuorare. Tu es Iebusæus ille idololatra, quem Israelitæ terra promissionis nunquam exigere potuerunt. O igitur portentosum ac terribile monstrum, omni feritatis ac crudelitatis genere notum, quod à tantis annorum millibus in vasta mundi huius solitudine commoraris, quod Patriarchæ nunquam expellere, nec Prophetæ intercipere, nec Reges concludere, nec totus denique orbis trucidare potuere: sed vnius Christi sanguis requirebatur, vt idipsum cruci affigeretur. O vere infœlix peccatum! tu iam à sex annorum millibus viuis, vitæ tamen expers: tu es magnus ille prædo ac pirata, qui iam à tanto tempore

Peccati grauitas & malitia.

Peccatū Salamandra est.

tempore mundi huius mare, latrociniis & direptionibus infestum reddis: tu es verus ille incantator & maleficus, qui tot angelorum hominumque millia incantasti ac maleficiis tuis perdidisti: tu es crudelis ille sicarius iam ab ipso mundi exordio tot homicidiis, cædibus, stragibus, parricidiis, aliisque feritatis generibus nobilis.

Quanto odio Deus peccatum prosequatur.

Sed inceptā materiam ꝓsequamur: videbitis, Auditores, ad candelabri huius lucē, quanto odio Deus peccatum prosequatur. Magnū quidem & graue odiū fuit, quo impius ille tyrānus Herodes Iesum paruulū ꝑsecutus est, nimirū, vt de eo vindictā sumeret, ac necē ei inferret, omnes paruulos qui erāt in Bethlehem & omnib. finib. eius, à bimatu & infra occidit. (Matt. 2.) At longè grauius odiū est, quo Deus peccatū prosequitur: cū ad eius memoriam abolendā vindictamq; de iniuria sibi in paradiso irrogata sumendā, (Psal. 9.) vnigenitum Filium mortē subire coegerit, innoxiū, nullius culpæ reū, quiq; Patrem nūquam in minimo offenderat. *Odisti* etenim *Domine, omnes qui operātur iniquitatē.* (Mar. 7.) Ingens quidē & mortale odiū fuit impiæ illius Herodiadis aduersus Ioannem Baptistā, quæ vt eum è medio tolleret, dimidiā regni Herodis partem repudiauit. (Esth. 8.) At maius longè fuit odium Dei aduersus peccatū, qui vt idipsum morte deleret, ꝓprio filio non pepercit, eūque infami morte in ligno crucis exstinxit. Toties mecū tacitus inueteratum illud odiū Amani aduersus Mardochæum demiratus sum, qui decē talentorū millia regio inferre voluit ærario modo miseri Mardochæi capite potiri liceret. Quid igitur Patrem æternū miramur, vt peccatum inimicissimum suum deletum videret, & extinctum, Filium cruci & morti tradidisse? Atque hoc est nimirum, quod lux illa nobis aperit, ac videndum præbet: eam igitur sequamur. Floris quoddā genus est, Heliotropium vocant, qui semper ad solem vergat, vt in quamcunque partem sol sese flexerit, eodem & flos ille se conuertat. Hunc igitur florem imitemur, ac semper ad solem hunc animas nostras dirigamus, ne vnquam in tenebris ambulemus.

Atque hoc ex verbis sequentibus intelligitur, *Qui sequitur me non ambulat in tenebris.* Equidem sum lumen, fax ac Pharos mundi, atque omnes qui me sequuntur, in tenebris ambulare nō possunt: vacillare nequeunt, secure & confidenter procedunt. Magnū quidem diuini fauoris fuit indicium, cum Deus Hebræos in deserto, in nube ignis per diem, necubi errarent, aut de via deflecterent, deducebat. (Exod. 13.) At multo maius amoris & fauoris esse mihi videtur indicium, hunc ipsum Deū, sed naturæ nostræ nebula tectum, velut ignē in nube latitantem, ne in deserto & mundi huius solitudine erremus, nobis lucem afferre, nobisque instar facis accensæ prælucere. An errem, ex ipsis Euangelii verbis diiudicare potestis: *Qui sequitur me non ambulat in tenebris.*

Magnum quoque & notabile beneficium Dei in ipsa mundi creatione extitit, cum in totius mundi vsum duo magna luminaria constituit, luminare scilicet maius vt præesset diei, & illuminare minus vt præesset nocti. (Gen. 1.) Longè vero maior & eminentior gratia esse videtur, cū in opere redemptionis, quod priori dignitate & præstantia non cedit, eum ipsum Deum ad parui mundi, hominis scilicet, conductum, duo alia luminaria cernimus produxisse, prioribus illis non inferiora; gloriosam nimirum matrem lunam, de qua dicitur, *pulchra vt luna, electa vt sol.* (Cant. 6.) Christum vero, vt solem lumine plenissimum: qui de seipso ait: *Ego sum lux mundi,* & vtrumque quidem, vt tenebras dispellat, *Qui sequitur me non ambulat in tenebris.* Annè percipis & intelligis anima, vim efficaciamque horum verborum mysteriis scatentium? (Luc. 9.) Docent illa, non in tenebris ambulandum esse, sed Redemptorem sequendum, idque ea ratione, qua ille in Euangelio iubet: *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.* Christi vestigiis insistere, illum sequi est, tribulationum crucem humeris sustinere voluntatem propriam abnegare, omnem mundi vanitatem & sæculi delitamenta relinquere, eumque ad montem vsque Caluariæ, & mortem sequi: hæc namque vnica est, anima mea, in tenebras non incidendi, & noctis fugiendæ ratio.

Hic vestram ô mūdani infœlicitatē agno-

sco, & in tenebris palpitantes video: Christū enim qui Sol est, cum fugitis, oculosque luci occluditis, mundum ac tenebrarum principem Sathanam dum sequimini, perpetuis vos in tenebris versari, nullumq; lumen intueri necesse est: cœli quippe aspectus vobis ereptus est, ac proinde in peccatis volutamini, ex iis in abyssos infernales detrudendi.

Sinistri ominis & infausti augurii apud veteres erant bubo, noctua, & vespertilio, aliæque aues, quæ lumen solis & diem exosæ noctu solent volitare, quas & ideo Deus lege sua vt immūdas repudiat. Ita & de vobis ominari licet ô miseri, qui solis radios euitatis, ac tenebras sectamini, adeo vt hinc euidens reprobationis argumentum colligi queat, ac de futura damnatione vestra quodammodo liceat præsagire. Quare agite infelices & noctiuagæ aues, prodite è cauernis vestris, relinquite tenebras, diem amate, lumen hoc cœleste sequamini.

Leuit. 11.

Tu porro lumē æternum, quod à summo illo iustitiæ sole exoreris, iucundum Angelorum hominumque lumen, vnicum oculorum nostrorū lumē, quod olim mundi tenebras effugasti, quod cæcorū oculos aperuisti, quod ipsis mortuis vitam restituisti: mentem obsecro nostram illustra, vt nimirum tuæ merita gloriæ beatitudinis æternæ pretium, & angelorum societatem aliquando cælique diuitias & magnitudinē videat: videat inquā mundi inanitatem, rerum harum inferiorum vanitatem, peccati grauitatem, infernaliumque suppliciorum feritatem, demonum horrorem, damnationisque æternæ perpetuitatem. O lumen cæli, quod olim filios Israel per desertum columnæ igneæ ductu conduxisti, nos obsecro etiam per vastam hanc & infestam latronibus mundi solitudinem ducito, nos inquam qui hic adhuc peregrinamur: vt lumine gratiæ tuæ illustrati, infinitum aliquando gloriæ lumen videre possimus, in eiusque admirationem rapti dicere: Iam venit tempus, Domine mundi lux, vt in lumine tuo lumen videamus Amen.

Exod. 12.

DOMINICA PASSIONIS.

Partitio.

- *I.* *Quo valeat Dominica Passionis memoria.*
- *II.* *De innocentia vitæ Iesu.*
- *III.* *De veritate doctrinæ Iesu.*
- *IV.* *De calumniatoribus Pharisæis.*

Quis ex vobis arguet me de peccato? si veritatem dico vobis quare non creditis mihi. Ioann. 8.

FIGVRA.

PRæcepit olim in veteri lege Deus, vt agnus Pascalis, qui decima quarta luna tantum immolandus erat, multo ante tempore ex agris in ciuitatem adduceretur, quo assiduo eius balatu omnes excitati in memoriam reuocarent, quam singulari olim ratione patres eorum per vnius agni oblationem è captiuitate Ægyptiaca fuissent educti, & in libertatem pristinam restituti; quo omnes Deo ob tam singularis beneficii memoriam gratiarum actionem persoluerent. Ecclesia vero Catholica, vt memoriam cruentæ illius oblationis, qua nōn agnus, sed vnigenitus Dei filius pro nobis omnibus in crucis stipite oblatus fuit, refricaret, nosque ad gratitudinem, gratiarumque actionem, ac tam singulare beneficium excitaret, eundem hodie ex agris reducit, & nobis ob oculos ponit: diu scilicet erantequā in monte Caluariæ immoletur, vt nos eum videntes, eiusque eiulatus & lamenta exaudientes dolores eius & cruciatus contemplantes, passionis eius merita, & beneficia per eum collata in memoria reuocaremus, & ad gratias persoluēdas excitaremur. Hodie igitur Dominica passionis est. Hodie crucis vexilla pandūtur & explicātur, quamobrem lugubres hodie assumendi sunt amictus, & pullæ vestes induendæ ob mortē filii Dei. Hode deniq; tempus venit, quo de clauibus, lanceis, cruce, morte, passione Christi loquēdum est. Tu vero Paraclite Spiritus, vt immensum hunc dolorum & suppliciorum Oceanum fœlici & prospero cursu enauigemus, esto noster ductor & gubernator:

tor; tuque sanctissima ac simul afflictissima huius sibi mater, qui hinc iter suum ad montem Caluariæ exorditur, precibus apud illum & suffragiis nos iuua. Quocirca omnes tibi hanc salutationem vnanimes offerimus.

AVE MARIA.

Themistoc. Miltiadis tropæo è somno excitabatur. *Plutarch. in vita.*

Magnus ille Atheniensium dux Themistocles, cum adhuc dissolutius ageret & à virtutis amore ad nominis aliquam famam cōparandam nonnihil excitaretur; in publico de nocte euagari solebat; quærentibusq; quid ita intempesta nocte per vrbē discurreret, Miltiadis se tropæis è somno excitari, atque eius æmulatione gloriæ somnum capere non posse respondit. Et sane si sola virtutum & rerum gestarum ducis alicuius memoria, tantum in Ethnico potuit efficere, vt ei somnū eriperet, assiduisq; ambitionis stimulis excitaret, omnemq; aliam cogitationē animo excluderet: quantum roboris efficaciæq; hodierna die habere par est, clauos, crucem, sanguinem, mortem, merita, omnem denique passionem Christi Iesu in pectore Christiano, vt id à mundi amore segreget, omnem mundi vanitatem, ineptiasque desipere cogat ad pietatē accendat, adque salutarem pœnitentiam cōmoueat? Adeo vt nihil aut efficacius, aut ad animam pertinacem emolliendam, peccatores conuertendos, & à vitiis & sceleribus retrahendos validius haberi, & inueniri queat, quam Christum eumque crucifixum ob oculos ponere, & eum ob delicta nostra in cruce expirantem intueri. Ecce figuras.

Nihil est quod magis nos à peccando retrahit, quā Christi passionis recordatio.

Figuræ.

Israelitæ venenosis serpentium morsibus sauciati, oculo in serpentē æneum, in medio Sinaicæ solitudinis erectum conicientes, statim, ne serperet contagio ad viscera, sanabantur. Denotabat hoc, Auditores, nos statim vt à peccatis, vipera multo deterioribus, percussi fuerimus, & in Christū Iesum in sublime crucis in monte Caluariæ erectū & per serpentem æneum designatum, oculos conijcimus, à plagis penitus sanari. Angelus ille exterminator, omnes in Aegypto primogenitos occidēs, eas solum domos præteriit, quarum superliminaria & postes agni sanguine illita, vidit, quo aliud nihil designabatur, quam diabolum, verum Angelum exterminatorem, iis nocere nequaquam posse, quorum memoria morte & sanguine Iesu Christi respersa est, quique illam perpetuo menti insculptam gerunt. Atque ita id explicat Origines, qui in epist. Pauli ad Rom. ita loquitur: *Certum est, quia vbi mors Christi animo circumfertur, non potest regnare peccatum: est enim tanta vis crucis Christi, vt si ante oculos ponatur, & in mente fideliter retineatur, nulla concupiscentia, nulla libido, nulla superare possit inuidia, sed continuo ad eius præsentiam totus ille peccati & carnis fugatur exercitus.* Equidem & hoc dicere ausim, fieri nulla ratione posse, vt quis Deum offendat, cum passionis eius memoriam iugiter ante oculos habet, ac secum diligenter cogitat, quanto nos amore Deus fuerit prosecutus.

Num. 21.

Exod. 12.

Orig. l. 5. c. 6. ep. ad Rom.

Manlius eques Romanus cum mortis cōdemnatus ad supplicium raperetur, iamque ad locum destinatum peruenisset, vnde capitolium conspici poterat, e quo olim Gallos patriam conseruaturus fortiter depulerat, exclamare cœpit, & Iudices, Capitoliū monstrando, compellare. Quid? audebitisne, Iudices, hodie, Manlium condemnare? anne eum morte afficere, ac necem ei afferre, qui pro vestra omnium salute olim mori paratus fuit, quiq; vitam suam impendit, quo vestā totiusque popul. Rom. vitam ac fortunas cōseruaret, qui tot pericula ac discrimina pro reip. incolumitate ac salute subiuit? Testabitur id hoc ipsum Capitolium: ipsi illi parietes loquentur, & quem prope cælestem, cognomine certe Capitolini, Ioui parem fecistis, eum patiemini vinctum obnoxiam carnificis arbitrio animam ducere? Adeo in vno omnibus satis fuit auxilii, nullam vero opem in tam multis vni esse: iudices porro his eius verbis adeo commoti fuere, vt eum communi suffragio absoluerint, & indemnem dimiserint. O Christiane, si quoties Deum offendere, iterumque eundem crucifigere, vt ait Paulus decreuisti, crucem eius, non dico Capitolium, sed Caluariæ montem intuereris, in quo verus noster Manlius, Christus Iesus tātum tua causa perpessus est, proq; salute tua expirauit (quod ipse quotidie tibi ob oculos

Plutarch. in Camillo. Liuius.

Insignes de passione Christi in cōceptus.

 ponit,

ponit, vt te ad commiserationem incitaret) nunquam credo tanta tua futura esset audacia, vt iterum eum vitiis tuis crucifigere præsumeres. Hanc igitur crucem pectori imprime ac perpetuam Caluariæ montis memoriam habeto; quidquid fit, ipsa crux menti perpetuo infigenda. Audite rei huiusce figuram.

Patriarcha Ioseph in vltimo vitæ termino constitutus, fratres adiurauit, vt si quo vnquam illum tempore dilexerant, post mortem eius idipsum declararent, & factis ostenderent, ossa eius ex barbaro illo Ægypti solo in patriam secum asportando: *Cumq; adiurasset eos atque dixisset, Deus visitabit vos, asportasse ossa mea vobiscum de loco isto.* quasi diceret: summopere fratres mei charissimi, à vobis contendo, vt si quando vitæ debitum persoluero, animaq; corporeis hisce vinculis soluta ad patres abierit, vos corpus meum accipiatis, semperq; vobiscum deferatis, vt cineres semper peregrinationis vestræ sint socii, meique memoriam semper conseruetis: mei inquam, qui tanta prudentia, sapiētiaq; regnū Ægypti moderatus sum, qui vobis omnibus frumentum large suppeditando, vitam conseruaui, qui omnes vobis in me olim commissas iniurias & contumelias tanta benignitate condonaui, & ex animo deposui, denique erga quem omnes adeo obligati estis. Ad eundem etiam modum Christus efflagitat, Auditores, vt quamdiu in mundi huius Ægypto peregrinamur, in quo olim mortuus est, crucem, mortem & passionem eius ob oculos semper habeamus, cordique insculpta geramus: quo ita in mentem reuocaremus, quam multis ei nominibus obligati simus, quo nos amore fuerit complexus, & quam grauia pro nobis supplicia pertulerit.

Gen. 50.

Hinc Apostolus Christianos adhortatur, vt Christi passionem semper in animo & ob oculos habeant, animoque inscriptam gestent: *semper mortificationem Iesu Christi in corpore vestro circumferentes.* Quid? visne Paule eas solum à nobis in corpore gestari, cum nullam animæ mentionem facias? nequaquam, sed vtrumque intelligit: anima quidē eam ferat, de eadem cogitando: corpus vero eandem sentiendo & experiendo.

2. Cor. 4.

Aquila illa Euangelica, exercitum albis indutorum trophæisq; nobilitatorum se vidisse ait, qui conflictibus variis interfuerant, ac stolas sanguine agni immaculati tinctas gestabant: *Hi sunt qui venerunt de tribulatione magna, & lauerunt stolas suas, & dealbauerunt eas in sanguine Agni.* Si ad litteram hæc intelligenda sunt, quis est qui non videat, per hos, rubicundos Martyrum exercitus designari, qui corpora sua, id est, carnales illas stolas, in crucis sanguine, & in mediis suppliciis, quæ ad ducis Christi imitationem pertulerunt, tinxere. Sed si sublimius adhuc euolare cupimus, videbimus manifeste, his nihil aliud designari, quam si de mundo triumphare, ac cælestium domiciliorum inter beatas illas mentes gaudiis potiri aliquando, candida innocentiæ veste induti volumus, sanguinis, clauorum, spinarum, mortis ac passionis Christi semper nos meminisse debere animamque nostram semper rubra hac stola indui oportere.

Apoc. 7.

O sancta & salutaris passionis memoria, quam necessaria es quoniam tu confers ad animam mortificandam, humiliandam, eamque inducendam, vt deliciis corporalibus valedicat? expressum id in Genesi video: vbi legimus pulchram illam Rebeccam, camelo insidentem, cum futurum suum coniugem, magnifc. Patriarchæ filiū pedib. incedentē conspiceret, statim camelo descendisse: indecorum quippe censebat, & ab honestate puellari alienum, sponsum pedib. incedere, sese vero molli strato insidere. Huc oculos conice, ô anima, ac tecum cogita, num æquum sit & consentaneum, filiū Dei vnigenitū, tanta pro te pati, te vero commoditatib. tuis studere, & voluptatib. indulgere: fieri ne poterit, ô ingrata & immitis tanti spōsi sponsa, vt cum sponsum, redemptorem, Deum deniq; tuum pedibus hodierna die incedentem videas, & tanta quidem in paupertate & miseria constitutum, nudum penitus, & in arbore crucis erectum, ipsa vix in terram, ex sublimibus illis honorum, ambitionum, & vanitatum Dromedariis descendere digneris.

Sapiens ille ac pius rex Dauid, videns arcā Domini pellib. coopertam, ac sub dio commorantem, erubescens ac luxum suum incusans

Allegoria de passione.

2. Reg. 11

sans dicebat: *Ecce ego habito in domo cedrina, Arca autem Do.mi sub pellibus est.* Quid? ô anima, vt hanc allegoriam tibi applicem, tene hanc tibi passionem proponendo, & mente voluendo tantum adhuc præsumere, tanta inquam esse impudentia, vt deliciis studeas, domos auratas inhabites, adeoq; te efferas & iactes, cum veram illam Arcam fœderis, sacram scilicet Christi humanitatem, in monte Caluariæ, non quidem saccis & pellibus, sed sanguine, tormentis, suppliciis, vulneribus, aliisq; infinitis cruciatibus videas coopertã? an non tristis ille aspectus oculos tuos ad commiserationem excitabit? an non erubescis, redemptorem tuum in Cruce habitãtem, eidem confixum, & innixum cernens? Hoc ipsum nimirum est, quod sancta Ecclesia nobis hodie ob oculos ponit: hodie crudele bellum passionis Christi indicitur, hodie vexilla regis prodeunt. Atq; vt traditum est elephantos regis Antiochi viso sanguine feritatem induisse, & ad bellandum rubicundo ostenso colore fuisse animatos: *Et Elephãtis ostenderunt sanguinẽ vuæ & mori, ad acuendos eos in prælium.* ita eodem artificio hodie vtitur Ecclesia, quæ nobis Redemptoris nostri sanguinem ante oculos hodie obiicit, quo ad bellum cum vitiis gerendum magis animemur & incendamur.

1. Mach. 16. Comparatio egregia.

Simile.

Imitatur eadem generosam quãdam matrem, quæ cum filios cum patris interfectoribus videt agere, & eorum familiaritate vti, tunicam patris adhuc tinctam sanguine, & innumeris perforatam locis illis ostendit, vt eos hac ratione à tam prauo consortio auocet, simulq; tacite ad tam indignæ cædis vindictam incitet. Simili plane ratione hodie nobiscum Ecclesia agit: cum enim nos filios suos cũ peccatis, quæ veri animæ sicarii sunt, & interfectores patris nostri Christi Iesu, societatem iniisse, & familiaritatem quotidianam contraxisse videt: vt nos à praua eorum consuetudine deterreat, & ad vindictam de iis luculenta quadam pœnitentia sumendam accendat: sacram eius humanitatem, veram, inquam, tunicam Iesu Christi patris nostri, sanguinolentam, clauis transfixam, spinis & lancea laceratam, ac vulneribus confectã ostendit, flagella, alapas, sputa, vincula, crucem, & crudelitatem mortis, qua crudeles illi sicarii eum in mõte Caluariæ affecerunt, nobis ob oculos proponit.

Hodie igitur passionis initium est, hodie aduersus innocentem Christum conspirare Iudæi incipiunt, hodie vexilla crucis prodeunt, crucifixiq; insignia prog ediuntur. Audiamus quid Euangelium dicat: *Dicebat Iesus turbis Iudæorum, & principibus Iudæorum. Quis ex vobis arguet me de peccato?* &c. de his igitur paulo latius loquendum est.

Dominus igitur noster Iesus Christus, vt Ioannes Euangelista ait, videns Iudæos iam certissime in necem suam conspirasse, duas eis pulcherrimas quæstiones ad extremum proponit, vnam quidem, vt iis innocentiam suam probaret, alteram vero vt veritatẽ dogmatum suorum confirmaret. *Quis ex vobis arguet me de peccato?* hoc quidem quoad innocentiã, vitæq; inculpatæ laudẽ spectat, *si veritatem dico, quare non creditis mihi?* Ecce quantum ad doctrinã. Hic videtis, Auditores, vniuersam Theologiã duob. comprehensam capitibus: ex duab. hisce conclusionibus, ô homines, ô Angeli vestra depẽdet salus. Si enim Christus de numero peccatorũ fuisset, nunquam nos redimere potuisset, si eius doctrina falsa & deliriis plena extitisset, Biblia nostra nullius omnino fuissent authoritatis, & spes nostra prorsus inanis. *Talis enim* vt Apost. loquitur *decebat, vt esset Pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior cælis factus.* Designatum hoc erat in Leuit. vbi Deus præcepit, nihil sibi vt mancũ aut mutilum offerretur: *Homo qui obtulerit victimam pacificorum Domino, vel vota soluens, vel sponte offerens, tam de bobus quam de ouibus, immaculatũ offeret vt acceptabile sit: omnis macula non erit in eo.* Quo prænotabatur, cœlestem hanc victimam, quæ olim in monte Caluariæ, in ara crucis, ad peccatorum nostrorum expiationem immolanda erat, perfectam & omnibus numeris completam, nulla peccati macula pollutam esse debere.

Christus duo ex Iudæis quærit.

Heb. 7.

Leuit. 22.

Quamobrẽ ô Pharisæi, *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Respondete si potestis: iam plusquam triginta tribus annis inter vos egit, dicite, num quidquã in me indecẽs aut prauum reperistis, num etiam vel minimum delictum

lictum obseruastis? Quid igitur innocentē prosequimini. quid mortem mihi molimini? cur in vitam conspiratis? cum nullius vnquā, ne minimi quidem criminis me reum constituerim, sed ad aliorum peccata totiusque mundi crimina auferenda & expianda in terram descenderim. Excutite Legis periti, Scribæ, & Pharisæi, vos magni Synedrin assessores, excutite, inquam, Prophetas, voluite sacra vestra monumenta, figuras exponite, ac deponete quiduis ausim, nullum vos in me peccatum reperturos quod iure meritoque coarguatis.

Figuræ veteres quib. demonstratur Christū sine peccato extitisse. Inuenietis scilicet me illā arcam esse q̄ super peccati aquas, vt illa super aquas diluuij, semper natiauit, nullum vnquam naufragij periculum pertimescens, & qui mundo egrediens omnes è mortis discrimine eripui. Videbitis me illum esse Moysem, qui, indignāte licet Sathana (qui verus Pharao est, & omnes fidelium Hebræorum filios in mundi Ægypto occidit) mortem peccati euasi, inique profluentem proiectis nullum periculum perpessus sum; sed à natiuitate mea veluti à quadam regina adoptatus, imperium tandem Pharaonis destruxi, & omnes è tyrannica captiuitate eripui, quos, rubrum iamiam passionis mare transiturus, ad terram promissionis, felicitatem scilicet æternam & beatitudinem, deducam.

Gen. 7. *Exod.* 2.

Gen. 40. Peruoluite igitur diligenter annales vestros, ac videbitis me innocentem illum Ioseph esse, qui escam salutis fratribus meis gregem custodientibus, & instar bestiarum in mundi agris viuentib. deferens; nescio quonam meo fato, aut potius ingratitudine vendi, atque à pellice, vestra scilicet synagoga, inique accusari, & in carcerem Iudai cum coniici debeam. *Leuit.* 10. Inuenietis me hircum illum emissarium esse, qui non meis sed omnium mortalium peccatis onustus in montem Caluariæ debebam emitti. Si vlterius legere etiam pergitis, statim vobis *Exod.* 12. occurreret agnus ille, qui in exitu Israel de Ægypto debuit immolari, agnus ille sine macula, quem ego me esse profiteor. Quis igitur vestrū dignum aliquid reprehensione in me reperiet? *Quis ex vobis arguet me de peccato?* facile quidem erit culpari, sed conuincere & euincere, hic opus, hic labor est: quis me igitur arguet de peccato originali, veniali, aut actuali, aut alio quopiam crimine? nullus omnino Domine.

Cum Samuel Propheta inculpate, iam inde à matris vtero sanctificatus, vixisset, & innocentiam suam vniuerso populo, toto vitæ tempore probasset, iam senex factus hæc ad seniores filiorum Israel ait: *Ego senui & incanui, & conuersatus coram vobis ab adolescentia mea vsque ad hanc diem, ecce praesto sum: loquimini de me coram Deo, & coram Christo eius vtrum bouem cuiusquam tulerim, aut asinum: si oppressi aliquem si de manu cuiusquam munus accepi, & contemnam illud hodie, restituamque vobis.* 1. *Reg.* 12. Eadem hic omnino Dominus Iesus synagogæ proposuit: *Quis ex vobis arguet me de peccato?*

Quid ad hæc respondetis scelerati Iudæi? aliquot ne in hac anima peccatum reperire potetitis, nefarij calumniatores? ecce totus orbis atque omnes omnino homines, eum vt iustum suspiciunt, & innocentem confitentur, Omnes homines Christi innocentiā testantur. Audite, quale ipse Iudas, qui eum tamen Iudæis tradidit, de eo testimonium ferat: *Peccaui tradens sanguinem iustum.* Audite testimonium Pilati qui ipsum condemnauit; *Innocens ego sum à sanguine iusti huius.* *Matt.* 26. Audite quid ipsę dixerint fœminæ: *Nihil tibi & iusto illi*, ait Præsidis coniunx: *Matth.* 27. *Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ suxisti*, *Luc.* 17. ait alia apud Lucam mulier. Quid adhæc obiicere, & quid his testimoniis opponere potestis? Inquirite in vitam & mores eius, ac videte numquid reprehensione dignum in iis reperire possitis. Audite quid de iis Prophetæ dicant: Ieremias imprimis, qui asseueranter ait: *hoc est nomen quod vocabant eū, Dominus iustus noster*: *Ierem.* 25. deinde quid Dauid in Psalmis: *Iustus Dominus & iustitias dilexit, æquitatem vidit vultus eius.* *Psal.* 10. Si vlterius inquirere & indagare pergitis, & figuras veteres excutere, atque ita legum vestratum examinate, videbitis Christum innocentem illum Naboth, verum Israelitam esse, qui, vt vineam, Ecclesiam scilicet suam tueretur, & ab impiorum manibus defenderet, inique accusatus est, ac tandem morti ab impia Iezabel, nefaria inquā synagoga vestra, adiudicabitur,

Figuræ quibus innocentia declaratur.

tabitur. Videbitis hic pulchrum illum Absalomum, de quo scriptum est: *Porro sicut Absalom vir non erat pulcher in Israel à vestigio pedis vsque ad verticem non erat in eo vlla macula.* 3.Reg.21. 2.Reg.14.

Præclarus cõceptus. Formosus ille & insignis Absalom tu fuisti Domine Iesu, qui aduersus iustitiam Dei arma accipiens, ab eadem fusus & debellatus fuisti, inque deserta mundi huius fugiens, crinibus humanitatis tuæ ex crucis arbore suspensus, & implexus hæsisti, in qua tribus immanibus clauis, veluti tribus lanceis, transfixus interijsti. Porro crines & capillitium Absalomi semel in anno detondebatur, quod mulieres Ierosolymitanæ magna auri & pecuniæ vi redimebant, quo mitellas suas infarciebant. *Et quando tondebat capillum, (semel autem in anno tondebatur, quia grauabat eum cæsaries) ponderabat capillos capitis sui ducentis siclis pondere publico.* Ita quoque merita Iesu Christi quotidie venalia proponuntur, vt iis Christi animas suas exornent, sed eadem non nisi meritis à nostra parte prouenientibus, & vera pœnitentia redimenda, & emenda sunt.

Lib.31 c. 10. *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Refert Plinius pictorum illum principem Appellem tabulas suas omnium oculis in propatulo exponere consueuisse, vt si qui in eo quid reprehensum vellent, aperte, non vero clanculum eius errores culparent. Ecce quoque, vt ad huius imitationem, Apelles noster vitæ suæ tabulam ante fores synagogæ constituat, quo ab omnibus Iudæis, si fieri posset, reprehenderetur. Sed operam & oleum perditis, Pharisæi, si Filium Dei de peccato coargui posse confiditis; facile, quidem, omnium nostrum in illo imperfectiones & miserias reperiri posse, concedo, at nullum penitus delictum.

Num.21. Nam vt æneus ille serpens, de quo in Numeris, in deserto Sinai in stipitem erectus, serpentis quidem figuram habebat, sed veneno ac virulentia carebat. Ad eundem modum Iesus Christus, ô Scribæ verus inquam ille serpens, qui aliquando in deserto illo Caluariæ, in sublimem crucis stipitem erigendus erit, hominis quidẽ formam gessit, *formam serui accipiens, & habitu inuentus vt homo*: nunquam tamen veneno, id est peccato, quo nullum aut violentius aut virulentius potest excogitari (*nam venenum aspidum insanabile*) fuit infectus. *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Christus antequam Iudæorum peccata & crimina reprehenderet, suam prius innocentiam illis declarandam censuit: nam, quemadmodum in Salustium olim dixit M. Tullius, *Carere debet omni vitio, qui in alterum paratus est dicere.* Sed ô tempora, ô mores! secus hodie inter mortales agi videmus, atque hominum modernorum vita longe ab illo Christi Domini facto discrepat: omnes namq; aliorum mores & vitam inspiciunt, suam vero penitus despiciunt, in aliorum vitia tam cernimus acutum, quam aut aquila, aut serpens Epidaurius, aliorum vitam oculis lynceis intuemur, sed in propriis moribus modoque nostro agendi talpis cæciores sumus: Quampropter iure mihi videor mundum cum eo comparare posse, quem Apologus ait, aliorum peccata in anteriori manticæ parte gestare consueuisse, sua vero in posteriori & à tergo. Quo respexit doctus ille iuxta ac pius Gallus Bernard. *Curiosum*, inquit, *genus hominum ad cognoscendam vitam alienam, desidiosum ad corrigendam suam.* Phil.2. Deut.32.

Nam quemadmodum seniores quidam ea quæ remota sunt clare intuentur, in iis vero quæ iuxta sunt perspiciendis plane cæcutiunt; ad eundem modum hodie plerique mortalium faciunt, qui aliorum næuos & crimina, quæ ab eorum notitia remota sunt, intime inspiciunt; suas vero imperfectiones, quæ sibi adhærent, quasque facile videre possent cernere nequeunt. Præclarum huius rei exemplum in S. Luca habemus. Superbus ille ac tumidus Pharisæus in templo orans omnes inde latrones, omnes publicanos, omnesque adeo peccatores, facile poterat conspicere, qui per totam ciuitatem dispersi erant: *Deus gratias ago tibi quia non sum sicut cæteri homines raptores, iniusti, adulteri, velut etiam hic publicanus*: superbiam vero, quæ intra suum Luc.18.

latebat pectus ô ingentem cœcitatem! perspicere non poterat.

Exemplũ a vulture petitum. Tradunt qui de animalibus scripsêre, vultures cęteraque ad prædam nata animalia, cadauerum etiam longe positorum fœtore allici, eodemque sese conferre solita, sana vero corpora odorari non posse. Hæc animalia plerique mortalium immitantur; aliorum namque imperfectiones eminus odorantes, statim cõ sese cõferunt, vt easdem coarguant; at virtutes sentire aut odorari nequeunt. Hinc Cynicus ille Diogenes dicere solebat, homini, vt ad vitæ perfectionem pertingat, vel fidelissimos amicos, vel grauissimos inimicos esse necessarios: sciebat namque inimicos in vita ac moribus æmulorum suorum inquirendis esse vigilantissimos, ac minutissima quæque obseruare solere. Eius ferme generis est, quod de Philippo Macedone refert Plutarchus, quem lætari solitum scribit, quod Athenienses sibi infensissimos pateretur, eorum enim sese inuectiuis ac reprehensionibus, inq; vitam regiam obseruationibus, incitari & accendi, ad vitam serio emendandam aiebat. Dissimilis vero agendi ratio in Christo est, qui oculos prius in propriam vitam coniicit, suamq; innocentiã omnibus patefacit, quam Pharisæorum fucatam pietatem, & ementitum honoris diuini zelum coarguat, vitiaq; eorum castiget. Ait enim *Quis ex vobis arguet me de peccato?*

Apophthegma Diog.

Plut. de vtilitate ab inimicis capienda.

III. Ad alteram iam disceptationis quæstionem veniamus *si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?* Duo sunt ô Iudæi, quæ dignum aliquem reddunt, cui fides ab omnibus adhibeatur, vitæ scilicet innocentia, & veritatis studiũ. Cur igitur mihi cũ sine peccato hactenus vixerim & mentiri nequeam, fidem non adhibetis? cur Euangeliũ meum repudiatis? Achab ille Israel Rex cum bellũ Syriç Regi indixisset, quadringẽti Prophetæ Baalim felicem belli progressum, & prosperum exitũ polliciti sunt; solus vero Michæas contraria omnino vaticinabatur; & vere quidem: hinc eum Achab eane peius & angue oderat, quod ad aures eius non prophetaret: *Odi eum, quia non prophetat mihi bonum, sed malum.* O ingentem regis cæcitatem! Sanctus ille vates inspiratus à Deo veritatem vaticinatur; calamitatem & excidium eidem prædicit, quod reipsa experietur, & eum tamen infensum experitur. Eandem horum Pharisæorum cæcitatem fuisse constat, qui Christo veritatem dicenti, tantum abest vt credere velint, vt mortali etiam eum odio prosequantur, vitæque illius insidias struant. O Iudæi, *si veritatem dicit vobis, quare non creditis?*

1. Reg. 22.

Eheu Domine, quã multos hodie mortales reperire est qui nec tibi veritatem pandenti, nec Euangelio tuo volunt credere. Iubet namque sacra Philosophia carnis delitias expugnare, & mundi fallacias contemnere; & quis, obsecro, ei aures accommodat, quis manum operi admouet? Docet Euangelica veritas inimicos diligere, mundum fugere, pœnitentiam agere, Quadragesimæ ieiunium seruare, & quis illi obsequitur, aut obtemperat? Proh dolor, Christiani! si Euangelium veritatem aperit vobis, quare non creditis? Dicetis forsitan, omnia fidei mysteria indubitanter & firmiter credimus. Quibus replico: Qui fit, vt eadem credatis? respondebitis: Quia Iesus Christus qui errare aut mentiri non potest, aut a nemine falli eadem credenda proposuit. Bene quidem: at idem ille, qui hæc credenda docuit, dixit etiam: *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis.* Item: *Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum.* Item alibi: *Qui non accipit crucem suam & sequitur me, non est me dignus:* si veritatẽ ergo dicit vobis, quare non creditis? In quo Pilatum imitantur, qui in Passione Domini, de qua iam loquimur, veritatem audire noluit, & cum Dominus eam iam dicere proposuisset, exiuit foras.

Luc. 13. *Matt. 18.* *Matt. 16.*

Conceptus præclarus.

Tradunt tantam aspidum esse versutiam, vt si quando se carmine aliquo sacro, aut fascino in laqueos trahendas vident, aures terræ applicent, ne incantantem exaudiant. Eadem omnino peccatorum versutia est, aures enim cordis intrinsecas, mundo, in quo sunt, applicantes obturant, ne Domini aut feruidi alicuius concionatoris vocem eos diuini eloquii fascino irretire, inque

Matt. 17.

inque casses suos pertrahere conantis, exaudiant. Vnde bene Psalmographus: *Sicut aspidis surdæ & obturantis aures suas, quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis sapienter.* Huiusmodi aspides vos esse dixerim, ô Iudæi, aures namque vestras ad diuini incãtatoris, venefici illius incantantis sapienter, animasq; pio quodam fascino irretientis, voces obturatis. Cur vero aures offirmatis, cum veritatem aperiat vobis, cur eius voci & prædicationi resistitis?

At quî fit, peccatores, si nos verbi Dei Concionatores veritatem ex parte Dei denuntiamus, nobis vt credere nolitis? Quanta eheu vestra surditas est; clamemus vocis plenis, inclamemus auribus vestris, inferorum supplicia, diuinorum iudiciorum seueritatem & rigorem denuntiemus, proponemus vobis ante oculos pœnarum cruciatuumque æternitatem; instar aspidis surdæ nihil inauditis, sed penitus obsurdescitis. Hic vero aures vestras arrigite, egregiam è sacro volumine figuram, quam vestra surditas exprimatur, depromam.

4. *Reg.* 4. Figura. Cum Propheta Elisæus puerum Giezi vna cum baculo suo, ad Sanamitidis filium à mortuis excitandum misisset, & ille baculo mortuum tetigisset, agitasset, omnemq; mouisset lapidem, & infecto negotio ad Prophetam reuerti coactus esset (*non enim erat vox, neq; sensus*) indignans & subiratus ait, *Non surrexit puer.* Eheu! Ecce ad eum modum nos concionatores, veluti legati à summo Deo, cum baculo doctrinæ ad peccatores in peccatis mortuos & sepultos excitandos missi, merito dicere possumus? Fecimus Domine, quod in nobis fuit, fecimus quod nobis faciendum præcepisti, toto hoc Quadragesimæ tempore, horum mortuorum oculis baculum tuum, idest potentiam tuam, iudiciorum tuorum rigorem, suppliciorumque grauitatem, tartari horrorem, mortis incertitudinem proposuimus; clamauimus, minas intentauimus, quidquid potuimus præstitimus, & tamen *non surrexit puer:* mortuos excitare non potuimus; non enim est vox neque sensus. Nondum vel minimum de confessione verbum audiuimus, nullum contritionis indicium, nullum doloris signum, nullum vitæ, vitaliumque actionum experimentum percepimus. Satan quippe aures eorum obturat, & impedit, quo minus veritatem ex concionantis ore audire queant.

Ieroboam Rex cum regnum Israel inuasisset, permittere nolebat, vt populus in Ierusalem descenderet, sacrificia & libamina Deo oblaturus, aut verba legis auditurus; ne ita ad naturalem suum principem redirent, iuxta eius verba, quem dereliquerant, iurarent; dicebatque intra se, *si ascenderit populus iste, vt faciat sacrificia in domo Domini conuertetur cor populi huius ad Roboã regem Iuda, interficientque me, & conuertentur ad eum.* Cui malo vt occurreret, vitulos aureos conflare, eosque populo adorandos proponere decreuit dicens: *Nolite ascendere in Ierusalem, ecce Dij tui Israel.* Eodem prorsus modo agit Satan: metuens enim, ne peccatores ad Deum, qui verus & legitimus princeps est, & a quo peccando impie desciuerant, conuertantur, & se, cui per peccata obsequuntur, deserant, omni ratione impedire conatur, ne Ierosolyma, id est, templa, adeant, in quibus verbum salutis ac legem Christi Domini, veritatemque Euangelicam audire possint: at detinet & occupat eos rebus ludicris, diuitiisque, quæ instar vitulorum aureorum sunt, ac multis negotiorum grauaminibus opprimit. Quamobrem peccatores templa adite, ascendite Ierosolymam, impia illa imperia ac truculentam Ieroboam tyrannidem relinquite: atque ad veritatem audiendam properate. Nam quemadmodum aquila pullos ad solis radios examinare, experirique consueuit, eosque vt legitimos educat, qui oculo irretorto radios micantes scintillantesque perferre queunt: ita quoque Deus (qui in libris sacris sæpius cum aquila comparatur, vti *sicut aquila prouocans pullos suos ad volandum*) filios suos ad verbi sui radios examinat, & eos qui assidue, attente, ac diligenter idipsum audiunt, veluti legitimos ac suos habet: alios vero vt nothos & spurios repudiat. *Nam, qui ex Deo est verba Dei audit: propterea vos*

3. *Reg.* 12. Allegoria.

Cõceptus à natura petitus.

Deut. 32.

Ioan. 8.

ea vos non auditis, quia ex Deo non estis. Efficax profectò argumentum.

IV. Exaggeratur Pharisæorum malitia. Verum quid adhæc tandem dicitis Pharisæi? quid ad agamus hasce quæstiones, tamque serias interrogationes respondebitis? temperne veritatem oppugnabitis? ô rem inauditam! ô cæcitatem intolerabilem! ô malitiam plusquam diabolicam! calumnias nouas iaciunt, ac conuitiari incipiunt, nouisque Domino iniurias erogant, dicentes: *Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es & dæmonium habes.* Quam ineptum & incongruum hoc responsum est, quam impertinens dubii propositi solutio? Ad primum, de innocentia nempe, dicunt eum Samaritanum, id est, hæreticum esse: ad secundum vero, quoad doctrinæ sinceritatem, aiunt diabolo intrinsecus occupatum.

Anne tu Phœbe, qui vniuersum quotidie orbem perlustras, & quidquid in mũdo peragitur, exalto intueris, simile quid vnquam aut hoc nostro in orbe, aut apud antipodes in altro vidisti, vel similem peruersitatem notasti? Quid? vosne in Deum tam horrendas blasphemias eiaculari! itane vos phrenetici, ac mente capti aduersus medicum vestrum insurgitis? cæci, itane lumen veritatis contemnitis? Cuius rei egregiam similitudinem adferam. Quemadmodum enim, postquam à longo tempore pluuiis terra irrorata non fuit, & penitus ardore ac siccitate exaruit, omnis aqua & pluuia quæ deinde decidit, in ranas, rubetas, vermes, ac bruchos cõuertitur: sic etiam anima, quæ diuturno peccati calore arefacta emarcuit, quæ vere, inquam, terrena est, ac non nisi mundana cogitat, cum aqua verbi diuini irroratur, tantum abest, vt eodem irrigetur, commouetur, ac percellatur, vt venenum potius & peruersitatis corruptionem generet. Ita hic videas Christum Dominum ad Pharisæos verba facientem, eosque salutari doctrinæ suæ rore irrigantem, at viua ille prædicationis eius aqua in bufones, serpentes, ac viperas, in iniurias, inquam, & blasphemias execrabiles, commutatur. *Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es.*

Simile.

2. *Reg.* 10. Cum Dauid Rex ad Hanon Regem legatos mitteret, qui eũ in Ammon patris morte consolarentur; barbarus ille eos exploratores esse ratus, dimidia barbæ parte detonsa, decurtatisque ad medium femorum vestibus, magna sane contumelia affectos, ignominioseque habitos, ad propria remisit. O barbarum & ab omni humanitate alienũ principem! ô infamiam & probrum intolerandum! at iniurias, quas hodie Christo Domino irrogari videmus, longe etiam grauiores esse censeo. Misit quidem Pater æternus vnicum filium veluti legatum, in hunc mundum, vt synagoge Iudaicæ super generis humani exitio & interitu solamen aliquod afferret, & ecce eadẽ illa synagoga, exploratoris loco eum hodie habens, ac falsum prophetam esse censens, iniuria ac contumelia afficit, blasphemiasque & conuitia in eum intolerabilia euomit: Samaritanum ac dæmoniacum vocitando. O probum ac dedecus mille dignum cruciatibus! *Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es.*

Tradidit Sacra scriptura, tantum fratrum aduersus Iosephum odium fuisse, ac paulatim eo inimicitias progressas esse, *vt non possent ei pacifice loqui*, & nonnisi contumeliosis eum verbis affarentur, modo eũ somniatorem, modo malefactorum delatorem appellando; adeo vt tandem exteris eum gentibus in seruum vendiderint. Eandem hodie malitiam Pharisæi cõmonstrat; tanta namque inuidia & odio aduersus humilem illum Ioseph, Christum nimirum, qui frater eorum secundum carnem est, exardescunt, vt non nisi iniuriis eum afficiant, calumniosisque & probrosis eum nominibus compellent. Vos porro Catholici, Pharisæos hos nolite imitari, nolite veritati resistere, nolite in Deum conuitia euomere, aut blasphemias eiaculari; at sanctum eius verbum audite, credite, honorẽ afficite; & quod iusserit aut faciendum præceperit, exequi poperate. *Si veritatem dico credite mihi.* *Gen* 37.

Et tu ô Domine Deus, vere agne absque macula, qui sine peccati næuo es, & intus, & foris, qui via, veritas es & vita; hanc, obsecro, nobis gratiam concede, vt sanctum verbum tuum semper audire, animæque nostræ eiusdem dulcedine inescatæ, cum sponsa in canticis exclamare possint;

Sonet

Cant. 2. *Sonet vox tua in auribus meis*: & cum Pro-
1. Reg. 3. pheta Samuele: *Loquere Domine, quia audit*
Psal. 118. *seruus tuus*: cumq; Psalm. *Quam dulcia fau-*
cibus meis eloquia tua, super mel ori meo. O Deus auctor veritatis, & ipsamet veritas, & ipsa bonitas: Deus inquam, quem de nullo quis peccato potis est arguere; tu vere ille Samaritanus es, infœlicis Adami filius, verus ille Samaritanus, de quo S. Lucas, qui
Luc. 10. hominem illum, per quem genus humanum designatur, ex Ierusalem in Iericho, ex statu scilicet gratiæ, & innocentiæ, in peccatum descendentem, & in latrones, id est, diabolos incidentem (qui omnibus eum spiritualibus diuitiis despoliauerant, & vulnera insuper grauissima inflixerant, omnes scilicet animæ facultates læserant) sanasti, ac pristinæ integritati restituisti. Nostris igitur ô diuine Samaritane medere languoribus: nostras cuta animas, easque vnguento & oleo misericordiæ inungito; vt veritatem tuam semper amplecti, ac peccatum vitare, & voluntati tuæ quam promptissime obsequi valeant, quo dignæ reddantur, vt postquam tibi fidele in mundi huius mari obsequium præstiterint, in alterius malacia te laudent & glorificent. Amen.

FERIA III. POST DOMIN. PASSIONIS.

Partitio.

I. *De fuga gloria.*
II. *De vano fratrum Domini postulato.*
III. *De inani gloria mundi & humilitate Christi.*

Erat autem in proximo dies festus Iudæorum, Scenopegia. Dixerunt ergo fratres eius ad eum: Transi hinc, & vade in Iudæam, Ioan. 7.

F I G V R A.

3. Reg. 17. MAGNVS ille Propheta Elias, inanem gloriam mundanumq; honorem pertæsus, aulam Iezabelis relinquens, in desertum secessit, nullum in patria miraculum volens edere, ob quod à suis magni fieret, ac diuinos honores consequeretur: sed in Sarepta Sidoniorum, ciuitatem satis remotam, & obscuram sese contulit, vbi præclarissima miracula edidit. Cum diligentius hoc Prophetæ factum intueor, similem mihi historiam in Euangelio hodierno legere videor. Occurrit mihi namque hic, non dico Elias, sed CHRISTVS Dominus, qui in humilitate educatus, & omnem mundi gloriam exosus, ciuitatem Ierosolymitanam relinquit, vt in Galilæam secedat; quique veritus, ne ab hominibus videatur, ad solemnitatem Paschalem, à suis licet inuitaretur, venire detrectat, ne dum aliquod miraculum edere, eadem apud cæteros facturus: & quo plus eum discipuli hodie ad vanam gloriam incendunt, dicentes, *Manifesta te mundo*; quo plus ipse gloriam contemnens respondet: *tempus meum nondum aduenit.* Erit hæc materia omnibus vobis, spero, perutilis, & vnde non parum vtilitatis haurire possitis. Imploremus igitur Spiritus sancti auxilium, vt eam pro dignitate deducamus: & simul patrocinium Deiparæ Virginis interponamus.

AVE MARIA.

Inter cætera Antisthenis Philosophi eloquia & Apophthegmata hoc non postremum mihi occupare locum videtur: cum magnis eum ciues, & quidem improbi, laudibus exornarent, subtristior & consternatus quodammodo respondit: *Dij immortales quid mali feci.* Idem pene de Phocione, quo præstantiorem Athenienses non vidit resp. refert Plutarchus: hic cum quadam die frequenti Senatu peroraret, omniumq; animos in sui admirationem accenderet, & omnes merita eius in rempub. gloriamque bello partam deprædicarent; ad vicinos & astantes vultu subirato conuersus, dicere incepit: *Me miserum! vereor ne quod mihi stultum verbum exciderit.* Dignæ profecto tantis viris sententiæ, licet Ethnico ore prolatæ, quas Christiani semper memoriæ inscriptas gerant, quibus ad inanis

Apophth. Antisthe. Laert. l. 6.

Plutarch. in Phocion.

Dictum Phocionis.

inanis gloriæ fugam exstimulentur, nihilque adeo abhorreant, quam ob virtutes beneque facta inanem gloriolæ auram arrogantiæque typhum aucupari. Docuit id olim apertissimis verbis Apostolus, quibus omnes omnino homines ad humiliter de seipsis sentiendum inuitat? *Quid habes quod non accepisti? si autem accepisti quid gloriaris?* Quibus aperte demonstrauit, non esse nobis aliquas de bonis operibus laudes quærendas; sed ad Altissimi gloriam, vt omnes reipsa sancti viri semper fecere, omnia referenda.

1.Cor. 4.

Act. 14. Cum olim Lystrenses Paulum, & Barnabam Apostolos, postquam claudum ambulare fecissent, hunc quidem Mercurii, illum vero Iouis nomine appellassent; his eos, Apostoli, vanæ gloriæ hostes, discissis vestibus in turbas irati exilientes, verbis compescuerunt: *Viri quid hæc facitis & nos mortales sumus, similes vobis homines, &c.* In Deũ, non vero in nos, laudes hasce congerite, ab ipso enim hæc miracula, non à nobis, proficiscuntur. Idipsum propemodum præstitit & olim inter Babylonios Daniel: cum enim à Rege ad exponenda somnia euocatus, totiusque regni sapientissimus esset habitus, ac propter felicem somniorum interpretationem magnis ab eodem laudibus afficeretur; vt Propheta inanem hanc laudem à se remoueret, atque omnia in Deum, verum rei auctorem regereret, ait: Ne me interpretem somnii putes ô Rex, aut cogitationum tuarum expositorem; verus earum interpres ipse Deus est, qui reuelat profunda & mysteria, omnis proinde ei gloria asscribenda.

Dan. 8.

Tradunt Historiæ, decus ac lumen Galliæ nostræ Martinum Turonensem, semper reliquias aliquas Sanctorum de collo gestasse, vt, si quando miraculum quod ederet, eorum virtuti, non propriis id meritis assriberet.

Surius tom. 6. tit. S. Martini.

4. Reg. 4. Figura.

Elizæus Prophetes viduæ filium ad vitam reuocaturus, vt omnem, quæ ex eo miraculo in se redundare posset laudem excluderet, fumamque si qua inde oriretur, subterfugeret, solus cubiculum ingressus est, clausoque ostio ceteros omnes exclusit, neminem passus adesse, qui tanti tamque eximii miraculi testis foret. Insignis profecto figura quæ nos docet, si quando bonum aliquod aut pium opus peragendum est, omnem vanæ gloriæ aditum esse præcludendum, omnemque ostentationem declinandam. Quantum igitur detrimenti affers, ô exitialis inanis gloriæ pestis!

Venusta illa Bethsabee, quod se lauisset, vnde à Rege conspici poterat; nudamque se illi ostendisset, adulterii, necisque Vriæ coniugis, atque omnium pene quæ regi deinde acciderunt malorum occasio extitit. Docemur hac historia, Auditores, eos omnes, qui detecta operum suorum pulchritudine, eaque omnium oculis exposita, inanem gloriæ rumusculum aucupantur, ruinæ & exitii, peccatorumque (quæ veluti spiritualia adulteria sunt ac scelerata Christi animarum sponsi cædes, quem illi iterum peccatis flagitiisque crucifigunt) causas existere.

2. Reg. 11. Allegoria.

Dina Iacobi filia cum alienigenas visura mulieres patriis finibus esset egressa, Sichem Hemor Heuæi Principis filius, pulchritudine eius captus, eam rapuit, & constuprauit. Aliud hoc est mysterium, quod significat, bona opera nostra, cum cordis nostri domo & regione egrediuntur, vt ab omnibus conspiciantur, & auram quandam popularis rumoris hauriant, sæpissime à dæmonibus, qui veri quodammodo Sichemitæ sunt, auferri & violenter rapi. Gen. 34.

Et sane, vos ô vanæ gloriæ amatores, mundanæ famæ aucupes, similes miluis esse dixero: nam sicut illi; licet sublimius euolent: semper tamen terram ad prædam quærendam respiciunt: ita & vos; nam per bona vestra opera ad cœlum vsque euolare videmini, mundum tamen semper respicitis, in eumque defixos oculos habetis, ad prædam aliquam inanis gloriæ aufendam. Sed omnem potius, si qua inde resultare potest, laudem, Deo asscribite; *Soli namque Deo honor & gloria.* Simile.

1 Tim. 1.

Cum adolescens Ioseph ab impudica illa Putipharis vxore ad stuprum sollicitatus Gen. 39.

citatus esset, numquam nefariæ voluntati eius voluit morem gerere, sed his eius lasciuiam verbis conatus est retundere. *Ecce Dominus meus omnibus mihi traditis, ignorat, quid habeat in domo sua: nec quicquam est, quod non in mea sit potestate, vel non tradiderit mihi, præter te quæ vxor eius es: quomodo ergo possum hoc malum facere, & peccare in Dominum meum?* O verba sensu mystico plenissima: Denotat nobis hæc mulier gloriam, quæ vera Dei sponsa & vxor est, & ei quidem propria, quam nos exemplo Iosephi, ambire nequaquam par est, licet ab ea sollicitemur & tentemur: Deus enim zelosus est, qui omnes quidem gratias & dona in manu nostra statuit, at hanc solam sibi reseruare eiusque solus frui vult amplexibus. *Soli* namque *Deo honor & gloria.*

Quamobrem, ô cæci mortales, nolite amplius gloriæ huius siti teneri, nolite filiã illam cœlo natam ambire, aut opera vestra vanæ laudis vento omnia dissipanti exponere, aut merita in altum, ad captandam leuem auram, subleuare: nihil enim sunt omnia vestra opera. nam quemadmodum pauo, cum pennarum suarum agmen explicat, easdemque attentius contemplatur, superbit; at visa pedum deformitate, easdem contrahit & dimittit, humilius de seipso sentiens; ita quoque vos ô mortales, cum alas meritorum vestrorum explicare latius vultis, superbia quadam interius in animo efferri incipitis; an si vel semel vilitatis vestræ pedes & imperfectiones vestras inspiceretis, mirum quantocyus præ humilitate & pudore alas dimitteretis.

Comparatio.

Dignum profecto relatu est, quod de mulo quodam Lydio refert magnus ille historicus Plutarchus; hic mulus, viso musculorum robore, membrorum compactione, naturæ pulchritudine, totiusque corporis elegantia, superbire incepit, seseque omnium animalium esse regem arbitrari; hinc ille efferascere, discurrere circumquaque, subsultare, sternere sessores, ac lasciuire insolentius, at cum patre se asino progenitum consideraret, pudore suffusus mitius agere, ac mansuetudinem inducere cœpit.

Itaque mortales, *nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus:* nam cum oculos in fortunæ vestræ prosperitatẽ conijcitis, diuitiarumque vestrarum amplitudinem intuemini, denique gratias & dona, quæ cœlum vobis mutuo dedit, perpenditis; mirum quantum moueatis lacertos, pedes efferatis altius, & interius cor vestrũ intumescat: at si vobiscum perpendere incipitis, patrem vestrum extitisse Adamum quendam, & è limo terræ vos esse progenitos, eque cinere & puluere originem sumpsisse, minuet proculdubio consideratio illa præsumptionem vestram, ac superbientem & insolescentem animum deprimet, vosq; ad cœlestem gloriam perducet.

Audite vero Euangelistam loquentem: *Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, Serui inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus:* relinquite inanem hanc ostentationem, ac futile inanis famæ aucupium, imitamini potius præclarum, quod hodiernæ diei Euangelium profert exemplum; cum enim Dominus à parentibus inuitaretur, vt in Iudæam ad festiuitatem scenopegiæ celebrãdam, miracula ibidem patraturus, transiret, vnde magnam Iudæi de eo opinionem conciperent, & ab omnibus instar Prophetæ haberetur, ire noluit, incognitus potius in Galilæa manere desiderans. Rei nobis & historiæ seriem narrat nobis Euangelista: *Erat autem in proximo dies festus Iudæorum scenopegia: dixerunt ergo fratres eius ad eum, Transi in Iudæam, & manifesta te mundo.* Hac itaque concione de solennitate hac Iudæorum, ac deinde de inani mundi gloria agemus: inque duobus hisce membris omnis nostra oratio versabitur. Luc. 11.

Inprimis igitur scribit Euangelista, appropinquante iam festo Tabernaculorum, Dominum Redemptorem, cum in Galilæa esset, à fratribus sollicitatum, vt mundo sese manifestaret populoque occasionem præberet, vt de se loqueretur; ac proinde ad hanc solennitatem accederet, qua durante miraculum aliquod ederet, propter quod ab omnibus magni fieret & celebraretur. II.

Hic

Virgo Deipara nullos præter Dominũ Iesum proles habuit.

Hic sursum sisto, nec porro procedere est animus, cum de Domini fratribus mentio incidit. Scio enim Virginem Mariam nullam aliam præter vnigenitum suum Christum Dominum prolem habuisse, & hunc ipsum nullos omnino fratres. Fuit ille namque Sol & Phœnix, qui parem aut secundum non habet. Et sane quemadmodum sepulchrum, in quo Dominus mortuus collocatus est, nouum fuit, & in petra excisum, ac nullum vnquam, præter pretiosum Domini corpus, in se complexum fuerat, *Et posuit illud in monumento suo nouo, quod exciderat in petra*. Ita quoque sacratissimus ille Deiparæ vterus, virgo fuit, ac plane nouus, in quo nullus præter Dei filium, ante vel postea vnquam requieuit.

Matt.27.

Deipara leænæ cõparatur, quæ non vltra vnũ catulum parit.

Cum leæna, vti apologus quidam non illepidus prodidit, in plurimorum animalium conuentu, à ceteris infœcunditatis argueretur, quod vltra vnum catulum non produceret, ceteris animalibus adeo vt plurimum fœcundis, vt plures vno partu fœtus singulis vicibus ederent; Fateor, ad hæc respondit illa, vnum me tantum catulum proferre, sed memineritis oportet, leonem esse, & omnium vestrum, quotquot adestis, Regem & Principem. Idipsum de te iure meritoque dicere licet ô Virgo: fuisti scilicet leæna, omnium Creaturarum regina & caput, vti illa animalium: nullos sacro tuo vtero gestasti filios, præter vnicum illum Iesum Christum; at leonem, omnium mortalium nobilissimum, leonem inquam de tribu Iuda.

Quænam hæreses & errores ex his Euangelistę verbis ortum ceperint. Per fratres Domini cognati eius intelligẽdi sunt.

Quid igitur, Euangelista per fratres hosce designas? Præis scilicet Heluidio in hæresi sua stabilienda, qua ille nequiter asserebat, Virginem plures proles enixam esse. Das item pluribus scriptoribus occasionem, multarum falsarum & futilium opinionum concipiendarum, ac simul dicendi proles illas à Iosepho Christi nutritio descendere, è priore scilicet eiusdem coniugio: qui cum Christi pater putaretur, inde fiebat, vt eius quoq; filii, Christi Domini fratres dicerentur. At est hoc quam falsissimum. Sed per fratres illos cognati Domini designantur, vti sunt filii Zebedæi, è Maria Salome germana Deiparæ sorore progeniti, ac proinde cognati germani Domini nostri Iesu Christi. Vnde facile colligi videtur, fuisse hos ipsos & non alios, qui eum hodierna die incitarunt, vt se mundo manifestaret, ac popularem auram captaret: cum illi ipsi ambitione & honorum studio incitati, maternis olim patrociniis & precibus supremos in Domini regno honores ambiuerunt, vt hic scilicet ad dexteram, alter vero ad sinistram possent considere.

Hi ipsi igitur cognati, non spectantes aut cogitantes aliud, quam ea quæ mundi sunt; cum magnam illam & celebrem festiuitatem, ad quam magna vndique Iudæorum multitudo confluebat, in proximo esse cernerent; importune ab ipso Saluatore contenderunt, vt in Iudæam reuerteretur, ac tantæ festiuitati, ad quam tot homines concurrerent, interesset, quo sese ostentaret, & edito aliquo miraculo ab omnibus, vti magnus aliquis vir cælo delapsus, aut instar prophetæ, haberetur. Erat festum hoc Tabernaculorum, magni apud Iudæos nominis ac celebritatis, die quinto decimo Septembris peragi solitum, vti aperte in lege Mosaica Dominus præceperat. Constituebant in hac Tabernaculorum festiuitate, extra domos quisque suas, tuguria, ac velut tentoria de frondibus & arborum ramis, sub quibus, septem diebus in memoriam, quod olim in deserto tanto tempore habitassent, commorabantur. Huc accedebat, quod his ipsis diebus, vnusquisque secum cogitabat, aliud sese nihil hoc in mundo esse, quam peregrinum & viatorem; vti & maiores olim in deserto longâ fuerant annorum serie peregrinati. Felix igitur solennitas, ac ter beata huiusce festi institutio, qua ad tam piam ac salutarem considerationem homines excitantur.

Deut.16.

Hoc ipsum est, quod semper ante oculos habere nos oportet, ac perpetuo memoriæ gerere insculptum: nos videlicet in hoc mundo non esse aliud, quam viatores, & aliud hic nihil habere, quam tuguria & magalia è frondibus & ramis constructa, quibus interea dum hic agendum est, nõ secus ac diuersoriis vti debeamus: nam vt Paulus Aposto-

Apostolus ait: *non habemus hic ciuitatem permanentem, sed futuram inquirimus.* quasi diceret: Non est, mortales, diutius in hoc inferiori mundo permanendum, nolite hic fixum firmumque fortunarum vestrarum domicilium figere, necesse namq; vos est crastina hinc die discedere & abire, neque enim hic locus quietis, sed potius regio aliena & peregrina, per quam non nisi transeundum est, vt ita tandem in alteram, propriam nimirum, peruenire possimus.

Didicisti id Paule a vate illo Psalmista, qui multo ante tempore mundum hunc nonnisi peregrinationis locum esse credidit, dicens: *Aduena ego sum & peregrinus sicut omnes Patres mei:* dicere vult; Hæc sceptra ô munde, hæc diademata, hæ coronæ, honores & pompæ, splendores hi regii, nunquam ita animum permouebunt, aut afficient, quin semper mihi ante oculos versetur, te aliud non esse, quam viantium ac peregrinantium locum, tristis terram exilii, domum conductitiam, crudele ac nefarium diuersorium, è quo, licet etiam parum de rebus necessariis illic nobis prouisum sit, ac plurimæ molestiæ subeundæ, breui tamen emigrandum est ac symbolum, etiam cum irrecuperabili amissione vitæ persoluẽdum; & omnia quæ facere decreueramus, in momẽto relinquenda. Quãobrem non aliam de te ô scelerate munde, opinionem concipiam, nec aliud me esse credam, aliud licet videar, quam miserum in terra peregrinum, quales etiam omnes maiores mei præteritis sæculis fuere.

Psal. 38.

Quid, Christiani, Ethnici ipsi & gentes immanitate barbaræ, & ab omni humanitate remotissimæ, hanc olim animo cogitationem etiam insculpserunt, & nunquam non breuitatis vitæ meminerunt. Hinc nescio quem Philosophum, cum Agrigent nos superbas & parentes ædes videret exstruẽres, ac quotidie magnifice comessari, demẽtia eorum explosa dixisse legimus: *Agrigentini comedunt quasi semper morituri, & ædificant quasi nunquam morituri.* Diogenes quoque Cynicus cum vitæ breuitatem perspectam haberet, animoque infixum gereret, mundum præter peregrinorum receptaculum aliud non esse, adeo eum exosus fuit, vt numquam vrbes incolere, domus extruere, aut opes congerere voluerit, sed vnico contentus dolio, quod quocunque accedendum erat, eodem voluebat, vixerit: Hinc eum orbis ille terror Alexander omnem vitæ eius rationem perspectam haberet, attentiusque esset contemplatus, adeo hoc viuendi genere fuit recreatus, vt diceret, se nisi Alexander foret, alium esse nolle quam Diogenem. Verus profecto mundi osor, ac generosius mundanarum rerum contemptor.

Apophth. veteris Philosophi.

Diogenis item Cynici.

Quam euidenter igitur, & aperte nos Ethnici docent, quin & ipsi barbari; nos in mundo hoc non nisi peregrinos & viatores esse, stabilem sedem non habentes; ac merum stultitiæ dementiæque genus esse, in eodem velle commorari, ac rerum suarum sedem figere. An non ille omnium iudicio sensibus ac mente destitutus dicendus foret, qui extorris, ac procul à patria constitutus, & inter alienos versans, vile, quod in diem subiret, tugurium, depingere, parietes eius variis coloribus exornare, tabulata auro obtegere, caminos variegare, cubicula peristromatis conuestire, horrea quoque eius refercire, ac frumento constipare, denique de rebus ad tugurium hoc spectantibus accuratius vellet inquirere, cum crastiua die mane id relinquendum esset? Heu, quanto maior eorum dementia & insania est, qui cum in regione & cœlo peregrino viam carpant, procul a patria, cœlesti nimirum, constituti, ingens hoc mundi diuersorium subeuntes, ad quod tam multi omnis generis homines quotidie diuertunt, atque ex eo reuertunt; rebus tamen parandis, domibus, & palatiis exstruendis, diuitiis coaceruandis negotiisq; gerendis incumbunt; cum crastina ac sæpenumero etiam eadem ipsa die hinc emigrandum sit, & abitio maturanda. Hinc bene olim, vt aliquando dixisse memini, de vrbe Atheniensi, dicere solebat Isocrates, pulchram illam quidem esse, & ad ambulandum amœnam, ad habitandum vero perdifficilem ac periculis expositam. Mea quidem sentẽtia, idipsum, qui de mundo di-

Simile.

Mundus diuersorio comparatus.

Isocratis dictum de vrbe Atheniensi.

do dixerit, à vero profecto non aberrabit. magnam scil. & vastam hunc vrbem esse, & ambulationi peraccommodum, ac cauendum ne quis in eo sedes figat, & sedem stabilem meditetur.

Parricida ille Cain primus vrbes exædificare incepit, quasi perpetuam hoc in mundo sedem habiturus: *Et ædificauit ciuitatem, vocauitq; nomen eius ex nomine filij sui Henoch*: sed tandem malo vitam fine terminauit. Superbus ac ille gloriosus Nemroth, cum turrim Babel exstruere vna cum suis cœpisset, vt si quando diluuium iterum ingrueret, in eam sese mortales velut in cõmune asylum reciperent, atque ita perpetui huius mundi incolæ forent, confusione linguarum cœptis destitit, & ignominiam cõtraxit. Historiæ sunt, Christiani, & exempla quibus erudimur, non esse in hoc inferiori mundo sedem perpetuam deligẽdam, perpetuumque domicilium collocandum, non esse exstruendas moles & turres; verum eum Iudæis sub tuguriis, tabernaculisq; frondosis hodierna die commorandũ.

Gen. 4.

Gen. 11.

Quid fuisse causæ putatis, Auditores, vt Adam statim à peccato, frondibus nuditatem suam cooperuerit, ac semper sine domo & tecto sub Ioue frigido, hoc in mundo vixerit? Denotabant scilicet hæc folia iam tum vitam nostram, peregrini esse transitum; simulq; edocebant, non esse nobis hic domicilia diuturnantia deligenda, sed tuguria leuia & viles domos seligendas. Quid si, ô Hebræi, vos bis in Tabernaculis habitasse dixero, vt vobis filiisque vestris, simul & nobis in memoriam reuocaretis, protoplastum Adamum, primum hominem, ac primum simul peccatorem, non nisi foliis & virgultis nuditatem suam velasse. Quidquid demum sit, ostendit vtrumque eandem nostram fortunam esse, quę fuit Iacobi, in Mesopotamia, in domo Laban, qui mundum auarum & idolis seruientem significat, seruientis; in quo oues & greges, voluptates scilicet & delitias, seruamus, simulque filias eiusdem nobis in coniuges adaptamus, diuitias scilicet atque opes. Sed, Iacobi exemplo, crudelem tandem Laban relinquere, inque patriam postliminio reuerti nos oportet. Sumus enim hoc in mundo non secus atque filii quidam prodigi, qui paradiso cœlesti, domo scilicet paterna, exacti, in regionem hanc longinquam (in qua fame emorimur, cum porcis id est peccatoribus; & meretricibus, id est voluptatibus, habitantes) reiecti & profecti sumus; sed redeundum est tandem aliquando, adq; domum voluptatis denuo reuertẽdũ.

Allegoriæ.

Gen. 31.

Eadem in mundo nobis sors est, quæ fuit Israelitarum in Ægypto commorantium, regione inquam aliena, terra crudeli & inhumana, plena miseriis, & calamitatibus affluente, in quo variis laboribus & difficultatibus affligimur, tot molestiis opprimimur; sed tandem aliquando in terram promissionis nos redituros speramus, atq; huc omnis nostra cogitatio & animus anhelat. Quamobrem stultum est, diutius in hoc inferiori mundo velle commorari; neq; enim hic inmorandum est.

Pium illum regem Dauid adeo miseriarum mundi huius, quæ vallis lachrymarum est tædebat, vt interdum pennas sibi dari auium exoptaret, quibus in sublime clatus, & procul a terra miseriæ elongatus, ad beatorum illam regionem, vbi æterna requies, & felicitas consummata est, euolaret: *Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo & requiescam.*

Egregium profecto conceptum è Numerorum libro haurire est. Moses cum sexcenta armatorum millia ex Ægypto deduceret, legatione ad Seon regem Amorrhæorum missa, transitũ exercitui per fines eiusdem postulauit, pollicitus fore, sine vllo vt maleficio regionem pertransirent: *Liceat nobis transire per terram tuam, non transibimus per agros, nec vineas, nec bibemus aquas ex puteis, via regia gradiemur, nec sistemus donec transiuerimus fines tuos.* Eadem omnino legatio est, quam sanctæ piæque animæ ad mundum, Principem illum Amorrhæorum, semper iam inde ab initio misêre, per mundum eiusq; spacia non nisi transitum postulantes: Tua nobis liceat venia, ô munde, agros tuos transire; transitum solum a te postulamus; vineas tuas non vastabimus, nec agros, nõ gustabimus ex aquis voluptatum tua-

Num. 21.

tuarum: at via regia ambulabimus, vt viatores & peregrini, non prius quiescentes quam terminos tuos transiuerimus. An non hæc sufficiant, ad mundi contemptum animis nostris ingerendum, eiusq; voluptates & delitias vili pendendas; Adda m & alia.

Num. 11. Quadraginta annis in deserto Hebræi habitarunt, nullas sibi vestes adaptantes, aut vllas domos ædificantes, nullarum rerū curam assumentes; sciebant nimirum, solitudinem habitacula firma nequaquam esse, sed ea illa propediem sibi emigrandum. Quin etiam Ioseph Patriarcha, ipsis nonaginta quatuor, quibus Ægypti moderatus est habenas, annis, (sexdecim enim annorum erat cum à fratribus diuenderetur, atq; anno centesimo decimo mortuus est, nullas legitur possessiones, licet fortuna lætior arrideret, coemisse, aut vllas filiis in Ægypto facultates reliquisse. Præsagiebat enim magnus ille vir, fore aliquando tempus, cū populo Israel Ægypto emigrandum foret: tum vero edocere volebat, non esse in Ægypto mundi huius stabiles rerum sedes figendas, è quo tandem aliquando etiam inuitis abeundum est, & in quo vix triginta, aut quadraginta, ad summum octoginta annis habitare datur, extra quem in perpetuas æternitates viuemus. Hæc sunt quæ nobis per Festum Tabernaculorum designantur: quod vt missum faciamus iam tempus est, & ita ad reliquam Euangelii nostri partem properemus, vt vanam gloriam detegamus, eamq; fugiendam doceamus.

Cum itaq; Festum hoc appropinquaret, efflagitarunt ab eo fratres & cognati, vt ad solemnitatem hanc accederet, miraculoq; aliquo edito omnes in admirationem sui mortales excitaret, Euangelii cōtextus hic est: *Dixerunt ergo fratres eius ad eum, Transi hinc & vade in Iudaam; vt & discipuli tui videant opera qua tu facis: manifesta te mundo.* Ecce insolentem Apostolorum ambitionē, atq; vanam gloriæ tentationem: videte hîc ad viuum expressum, quod mundus, caro, diabolus nobis quotidie inclamant & suggerunt, dicentes, Auferas te hinc, ô homo, simplicitatem hanc morum exue, paupertatem desere, negotiis & curis sæcularibus te implica, aulam consectare, diuitiis coaceruandis inuigila, ac manifesta te mundo. Fuit hæc eadem suggestio matris filiorum Zebedæi, quando suasu eius vterque ad honores & dignitates aspirauit, àque Christo Domino ambo petierunt, eos vt manifestaret.

Mirum profecto est ac consideratione dignum, vt parentes filiorum exitii, vt plurimum, causa existant: vnde non immerito Dominus dixisse mihi videtur: *Inimici hominis domestici eius.* Video namq; Cain mortis fraternæ causam existere: video ab Ismale Isaac depravari & corrumpi, adque idolorum cultum sensim perduci: video Esau barbarum & horridum aduersus Iacob arma capere, & perpetuis cum eo odiis decertare: video denique Iosephum à fratribus diuendi, & Dominum IESVM CHRISTVM à cognatis & fratribus ad vanæ gloriæ cupiditatem ambitionemque exstimulari, dicentibus: *Manifesta te mundo.* Patentes sunt vt plurimū filiis exitii causa. *Matt.* 7. *Genes.* 4. *Gene.* 37.

O cæci! ô stolidi ac consilii egentes! quem alloqui vos putatis, cum Redemptori meo de vana gloria verba facitis, cum honores & ostentationem ei proponitis? an nescitis, ipsum diabolum de victoria desperantem confusione plenum & ignominia, depositis armis victum recessisse, cum omnia illi mundi regna offerret, vt vel leui vanæ gloriæ flabro se afflari fineret? An nescitis eum hæc omnia reputasse vt stercora, honores calcasse, aliudque nihil spirasse quam humilitatem, nihil adeo fuisse exosum quam superbiam & iactantiam? vnde de eo scriptum est, *Humilia respicit, & alta à longe cognoscit.* *Matth.* 4.

Et sane Moses maluit inops & miser cum populo Dei viuere, quam aulam Pharaonis Regis incolere, ac filius Reginæ, quæ eum adoptauerat appellari. Christus quoq; Dominus noster maluit cōtemptus & in ignominia viuere & cum opprobrio, & humilitate, atque ærumnis saturatus pro nobis in cruce mori, quam filii Dei nomine insigniri, atque ab Angelis cœlesti in habitaculo veluti Deus coli & adorari. Ipse namq; est humilis ille Mardochæus, qui prius gloriæ vestem, Allegoria. *Exod.* 2. *Esth.* 5.

vestem, ac purpuram regiam noluit induere, quam Satan Aman noster sit condemnatus ac suspensus, & omnis Iudæorum populus, natura inquam humana, mortis sententia reuocata, exitio & periculo exeptus. Ipse est quoque paruus ille Dauid, qui prius armis sese regiis noluit circumdare, quam Goliadas fuisset iugulatus. 1. Reg. 12.

III. Dominus Iesus vanæ gloriæ perinimicus extitit.

Nolite igitur dicere amplius, *Manifesta te mundo*. Ipse quippe est, qui se è manib. Iudæorum subduxit, cum regem eum constituere vellent. Scitis etiam omnes hunc ipsum esse, qui cum cæco lumen oculorum restituisset, quo laudem vulgi subterfugeret, cæco præcepit, vt nemini diceret audiuistis etiam omnes & adfuistis cum diceret, *Ego gloriam meam non quæro*: quo dicto verum se ostentationis hostem demonstrabat. Recordemini, quæso, quid in passione Domini acciderit obseruatione namque dignum est. Cum iniquus iudex Pilatus hanc cruci inscriptionem adderet, *Iesus Nazarenus Rex Iudæorum*, statim Dominus caput inclinauit, quasi oblatos sibi honores repudiaret, & regios titulos contemneret; ostendere scilicet volens, se morientem, vti & viuentem honores subterfugere, & eadem sese ratione tam in morte quam in vita, velle procedere. Ioan. 8. Insignis cõceptus.

Insignis cõceptus. Quamobrem ô vos omnes, qui inanes mundi delitias voluptatesque consectamini, fugite obsecro, Iesum Redemptorem æmulando, gloriam popularem, & inanis laudis ostentationem, ne sapiant amplius opera vestra inanitatem & fucum; at redeat vobis in memoriam, quomodo Deus olim, cum gloriam suam demonstrare vellet, populum ad montem accedere prohibuerit, nullus vt eiusdem gloriæ, præter vnicum Mosem, testis esset: *Cauete ne ascendatis in montem, nec tangatis fines illius: omnes namque qui tetigerit montem, morte morietur.* Exod. 19.

Egregium profecto mysterium! quo edocemur, meritorum gloriam non in oculis hominum collocandam, sed hoc vnum spectandum, vt Deum inspectorem habeant & contemplatorem. Vnde dicitur: *Pater vester qui videt in abscondito, reddet vobis*. Quin etiam Dominus noster Iesus, in die transfigurationis suæ, gloriam suam non nisi tribus Apostolis manifestauit, quibus & singulari deinde ratione interdixit, ne cui, nisi à resurrectione, visionem illam manifestarent: at passionem suam & mortem illam ignominiosissimam, toti mundo manifestam voluit. Iterum hinc discere possumus, omnia merita operaque cum virtute transacta, esse occultanda, sed imperfectiones, vitiaque & quicquid eo demum spectat, omnibus omnino mortalibus esse patefacienda, & detegenda.

Quid causæ fuisse putatis, ô contemplatiui, vt Dominus in stabulo nasci, & in præsepio super vile fœnum voluerit reclinari? vt scilicet gloriæ sese contemptorem & hostem demonstraret: sciebat namque Magos ex oriente venturos muneraque adorantes, oblaturos; sciebat pastores Iudææ montibus eo aduolaturos; & omnes omnino homines, si in ciuitate Ierosolymitana fuisset editus, eodem, vt obsequium & cultũ regi nato offerrent, properaturos. Quãobrem vt hæc omnia declinaret, omnemque inanis gloriæ radicem præscinderet, obscuro loco voluit delitescere, inque ignoto stabulo nasci. Audite & alium conceptum. Statim ac Dominus à Ioanne baptizatus fuerat, & Pater cœlestis voce de cælo delapsa intonuerat, *Hic est filius meus dilectus in quo mihi bene complacui*: omnem hãc gloriam & sublimes honorum titulos perosus, desertum petiit & procul ab hominum conspectu consortioque in solitudine voluit delitescere. Quibus omnibus edocemur, omnem gloriam, plausibiles populi salutationes, sublimes honorum titulos, fumosaque nomina esse euitanda ac detestanda. Mundi vanitas detegitur.

Noli igitur amplius auribus meis insusurrare, ô munde; *Manifesta te mundo*: hoc tuum potius est facere, hæ tuæ sunt partes, impostor, fallax, superbe, tuum est inanias captare, & ad vocem populi pulsumq; commoueri. Tu scilicet es magnus & superbus ille Assuerus, qui magnifico instructo conuiuio omnes Principes & Satrapas sub imperio constitutus inuitauit, vt magnitudinem, splendorem, ac diuitias regni, Esth. 1.

regni, atque iactantiam potentiæ ostentaret. Tu quoque similis Naamani, illi Syro, qui opes quidem & munera iusti viris Eliſæis offers, sed lepra coopertus es. Quid amplius de te dicam; ô perfide & immunde mundę? Non errauero, si te regi Ezechiæ similem dixero, qui thesauros tuos & opes Babylonis, hoc est, peccatoribus, manifestas. Porro si sapimus, Auditores, omnem hunc mundum cum suo mundo, cum ambitione & vana gloria relinquamus, & subtiliores adhuc conceptus proferamus.

4. Reg. 5.

Egregius ac sublimis conceptus.

Fratres hi Domini, qui ab eo, vt se mundo manifestet, efflagitant, ipsi sunt Angeli, & sancti patres, qui iam ab ipso mundi primordio nunquam non dixerunt; hi in cœlestibus, illi in infernis constituti: *Transi hinc, cœlos relinque, & vade in Iudæam*; in terram descende, *manifesta te mundo*, humanam naturam assume, cum hominibus versare vt homo. Audite, vt eum Psalmographus ad hoc inuitarit dicens: *Ostende faciem tuam & salui erimus*: quasi diceret: *Manifesta te mundo*. Quod vobis ad oculum in figuræ inuolucris expressum dabo.

Figura. 2. Reg. 19.

Cum Absalom fusus fugatusq; esset, Dauid mærore confectus, in tenebris & luctu sedebat, omnibus regni negotiis neglectis; ad quem Ioab dux militiæ, & omnes principes Israel accedentes, hac eum oratione aggressi sunt: *Ostendisti hodie quia non curas de ducibus tuis, & de seruis tuis: nunc igitur surge & procede, & alloquens satisfac seruis tuis: Iuro enim tibi per Dominum, quod si non exieris, ne vnus quidem remansurus sit tecum nocte hac*. Eheu! post miseram illam refractarii & cōtumacis Absolomi, generis, inquam, humani, stragem, cum Verbum Patris indignatione commotum esset, duces illi cœlestium legionum, Angeli scilicet & sancti, his eum quotidie verbis compellabant: Quid agis Domine, quid ô Verbum ad mundi redemptionem prædestinatum? anne ita duces tuos & legiones negliges? semperne creaturarum obliuisceris? surge, egredere, mundo collabenti succurre, manifesta te mundo, humanam naturam indue, omnia alioquin pessum ibunt; fac vt te mundus cognoscat, neue dicat, quod olim dixit Pharao: *Dominum non cognosco, & Israel non dimittam*. Mundo igitur te manifesta; nam, vt Isaias loquitur; *Deus Israel Deus absconditus*: ipse nempe thesaurus est in naturæ agro absconditus, quem qui inuenit homo, vadit & vendit vniuersa quæ habet, vt eum possideat & consequatur.

Exod. 5.

Isai. 45.

Quamobrem Domine manifesta te mundo; quod toties iam fecisti: in sublimi namq; omnium rerum creationis opere bonitatem tuam manifestasti; in diluuio adducendo, iustitiam, in prudenti omnium rerum & totius vniuersi directione & moderamine, prouidentiam tuam singularem; in mysterio redemptionis humanæ, immensam tuam misericordiam. Egregiæ profecto & diuinæ manifestationes. Anne igitur adhuc necesse est, Domine, mundo vt te manifestes? Etiam Domine, iudiciorum tuorum rigorem seueritatemque iustitiæ demonstrando, manifesta te peccatorib⁹, & ostende te eum esse, qui odisti omnes qui operantur iniquitatem. Ante omnia vero Domine, manifesta te animabus nostris, ostende scilicet, te vnicam earum beatitudinem esse, summum earum bonum, & omnia: & concede, vt quemadmodum ipse præiuisti, omnem inanem fastum conculcantes, & inanē gloriam fastidientes, omnem si quam adipiscantur gloriam, ad te referant, teq; hoc in mundo agnoscant, ac tandem aliquando in æterna beatitudine, cum cœlesti illo exercitu, iucundissimè tibi accinere mereantur, *Soli DEO honor & gloria*.

FERIA IV. POST DOMIN. PASSIONIS.

Partitio.

I. *De verbi Dei efficacia.*
II. *De Pastore.*
III. *De vocis pastoralis audientia.*
IV. *De vi verbi auditi.*

Oues meæ vocem meam audiunt. Ioan. 10.

FIGVRA.

CVM magnus ille Patriarcha Isaac (ille inquam qui olim ligna, quibus combu- Gen. 27.

rendus fuerat, immolandus a patre super montem humeris suis gestauerat) benedictionem filiis suis elargiri vellet, vt Iacob loquentem audiuit, eius vocem statim sub ementito licet habitu agnouit. Qui rem ppius inspexerit, idem omnino in Euangelio hodierno reperiet, ac similes penitus circumstantias. Videbit namque hic alterum Isaac (qui ad montem Caluariæ immolandus deductus est, & quidem ponderosa illa cruce, in quam agendus erat, grauatus) aperte hodierna die profitentem se oues è voce agnoscere, & se quoque vicissim ab omnibus ex eadem voce agnosci: *Oues meæ vocem meam audiunt:* De hac hodie voce, mea vox loquetur, modo eam cœlum efformet, & linguam Spiritus sanctus qui linguas infantium facit disertas, eloquentem reddat; & modo Virgo Deipara precibus suis atque intercessionibus succurrat. Quapropter recitemus supplices.

AVE MARIA.

Apophthegma Pyrrhi. Epirotarum ille Rex Pyrrhus, Auditores, dicere sæpenumero solebat, plures regno suo vrbes & oppida Cyneæ Oratoris eloquentia; quam armis & bellica industria, accessisse: plusque sese linguæ eius, quam militum dextris deferre debere. Quod Rex hic in laudem eloquentiæ, id nos non immerito in diuini verbi laudē dicere poterimus: ac manifeste profiteri, plures animas ad Deum suaui verbi Dei prædicatione, quam violenta armorum potentia & bellico robore esse conuersas.

Quare agite, Apostoli dicite nobis sincere, quibus potissimum armis, non dico vrbes aliquot, sed vniuersum terrarum orbem expugnaueritis? an non prædicatione verbi diuini? nam *in omnem terram exiuit sonus eorum.* Hæ sunt nimirum balistæ & bombardæ, quæ totum mundum expugnarunt, ac violenter subiecerunt. *Psalm. 18.*

Euidentem huiusce rei figuram in libro Iosuæ animaduerto. Vix namque tubæ sacerdotales circum muros vrbis Ierichuntinæ clangere cœperunt; quin statim cōciderunt, & ad terram collapsi sunt. Designabat hoc, quamprimum vt Apostoli, Sacerdotum Principes, & verbi Dei tubæ, insonare inciperent, infidelitatis tenebras, idololatrias, obstinationem, quæ mundo instar vallorum & propugnaculorum erant, euertēda, & ad terram psternenda. Significabat etiam, ô præcones verbi Dei ac tubæ Euangelicæ, vos vix circa muros Ierichuntinos, corda scilicet offirmata, & peruicaces peccatorum animos strepere incipere; quin statim omnia peccatorum propugnacula & valla concidant, & ad terram deiiciantur. Hoc ipsum respexit Deus, cum Mosi & Aaroni præcepit, vt ad petram tantum loquerentur, quæ ad primum eorum mandatum largissimos aquarum fontes & copiosas scaturigines esset editura: *Loquimini ad petram & dabit vobis aquas.* Verum cum Moses verbis Domini diffideret, & vltra præceptum virgam quin etiam adhiberet, grauiter a Deo veluti incredulus castigatus fuit. Edocere quippe eum volebat Deus, & in ipso nos omnes, sola verba plus virium, ad aquas è petra, lacrymas scilicet ex obdurati peccatoris oculis, eliciendas habere, quam baculum & omnem violentiam. Testatus id est Psalmista: *Vox Domini in virtute, vox Domini confringentis cedros,* ac veluti tonitru omnia concutientis. *Iosu. 6. Figura. Num. 20. Allegoria. Psal. 28.*

Et sane tonitru ipsum, vti quotidiana experientia constat, sæpius abortum producit & fœtum in vtero materno, subtili vi sua, occultissima quæque penetrante, enecat. Ipsum quoq; verbum Dei tonitru tenera dici poterit, quod peccatrices animas aborari facit, & scelerata peccatorum monstra, pestilentes s. fœtus, suffocat & enecat. Tradunt quin etiam rerum naturalium scriptores, ceruam non nisi cælo tonante fœtus posse edere: natura enim occulta quadam ratione per terribiles illos fragores cælique boatus perterrefacta meatus occultos aperit, viamque fœtui ad egrediendum parato patefacit, quem alioquin vtero materno inclusum emori opporteret. Animæ peccantium ceruæ pauidæ sunt, quæ sanctam conuersionem, nisi tonitruo verbi Dei auxiliante, parere nequeunt. An non hoc ipsum est, quo *Conceptus è naturæ penetralibus petitus.*

Psal. 118. est, quo vates ille regius respexit dicens: *Lex*
Act. 19. *Domini immaculata conuertens animas.*

Quis enim te, ô Paule, tam repente tamque breui temporis spatio commutauit? & è crudeli Ecclesiæ persecutore, qui non nisi sanguinem, cædem, & mortem discipulorum Domini spirabas; tam feruentem tamque æmulantem verbi Domini præconem reddidit, nisi prodigiosa illa & ingens efficacia verbi Dei? Quis te ô Magdalena, tam subito, ex femina impudica, lasciua, libidinum propudio ac prostibulo; in verum humilitatis, modestiæ, continentiæ ac pudicitiæ exemplar conuertit, nisi admirabilis & efficax illa vox? Quis vos, ô Apostoli, impulit, vt maria, retia, nauig a, piscatū relinqueretis, & sequeremini, nisi ingens illa verbi diuini vis? Egregiam hac de re historiam de Serapione Anachoreta legimus: hic enim cum plena hyeme, acerrimo frigore sæuiente, seminudus per agros discurreret, sacra bibliorum volumina gestans; & interrogaretur, quis ita eum expoliasset; digito in biblia protenso, hoc me, inquit, volumen spoliauit. Quo dicto aliud nihil insinuare volebat quam sacram Domini doctrinam, tanti in se roboris exseruisse, vt eius vi permotus mundum deseruerit, & omnibus sese rebus, etiam vestimentis, nudauerit.

Insignis historia de Serapione Anachoreta.

Varia verbi Dei nomina in sacris litteris.

O sanctum ac vere diuinum verbum & penitus admirabile, nescit profecto S. Scriptura, quibus te nominibus compellet; quibus te honorum titulis & encomiis exornet: modo te ignitum eloquium & ignem eloquentem nuncupat: *Ignitum eloquium tuum vehementer.* Excitat enim in anima flammas amoris, & ignem succendit caritatis. Modo malleum petras durissimas conterentem comminuentem & effringentem, eo quod animos obfirmatissimos, & in peccatis flagitiisq; obduratos emolliat ac frangat; hinc
Ierem. 23. Propheta: *Malleus conterens petras.* Aposto-
Hebr. 4. lus vero gladio ancipiti id comparauit: *Omni gladio ancipiti penetrabilius:* nam ad vsq; cor & intimos animi recessus pertingit, & interiora pectoris dissecat. Vates vero re-
Psal. 118. gius, lucernæ ac faci: *Lucerna pedibus meis verbum tuū:* dirigit id enim gressus nostros per semitam salutis ac tenebras ignorantiæ ab anima dispellit. S. Matthæus autem nouo id nomine indigitat animæq; pabulum appellare non dubitat: *Non in solo pane viuit homo, sed de omni verbo quod procedit de ore Dei.* Idipsum denique vox est, per quam Dominus oues, & eum oues agnoscunt: *Oues meæ vocem meam audiunt.* De hac igitur voce, deq; ouibus hisce ad vos hodierna die verba faciam. Matt. 4.

Inter omnia, quæ in sacris litteris, Saluatori data nomina legimus, ipsum Pastoris, meo quidem iudicio, vsitatissimum est: hoc namque nomen est, quo se ipse nominauit, dicens; *Ego sum pastor bonus.* Et sane nullum est, quod magis ei proprium sit, magisque conueniat. Ipse enim verus ille & bonus pastor est, cuius typum apud S. Lucam in parabola de pastore expressum habemus, qui nonaginta nouem ouibus, infinitis scilicet Angelorum millibus in cælo relictis, in hūc miserum mundum descendit; vt vnicam ouiculam perditam, naturam scilicet humanam (quæ in mundi huius deserto perdita erat, & vagabunda errabat) quæreret, & inuentam inque humeros sublatam, ad ouile reportaret. Huc scilicet regius ille propheta respexit, cum in totius humani generis persona plorans ait: *Erraui sicut ouis quæ periit, quære seruum tuum Domine.* Ioan. 10.

Pastor, cum oues huc illucque dispersas cernit, montem aut locum aliquem editiorem solet conscendere, vt ex eo clamitans ab ouibus intelligatur, & simul videatur. Iesus Christus verus ille pastor, cum in hunc mundum descendisset, & greges generis humani palantes, & huc illucq; dispersos per omnes mundi angulos vidisset (cum nimirum aliquæ oues in deserto gentilitatis errarent dispersæ, aliquæ vero in Iudaismo hærerent; cum hæ ad limbum vsque peruenissent, illæ in purgatorio versarentur) vt omnes in vnum coadunaret in montem Caluariæ, & inde in summitatem crucis ascēdit, è qua septies, & quidem cum clamore valido clamauit, adeoque vehementi, vt raucedinē inde contraxerit, & randē expirarit. Vnde Matth. *Clamauit Iesus voce magna:* & Psalmista. *Laboraui inclamans, & rauca-* II. Matt. 27.

rauca factæ sunt fauces meæ: & Luca, *Et clamans voce magna Iesus ait: Pater in manus tuas commendo spiritum meum, & hæc dicens expirauit.* O igitur bonum ac verum pastorem! Luc. 23.

Dicebat olim Dauid socero Sauli, fortia sua facta commemorans: Domine Rex, cum abhinc aliquot annis greges Isai patris mei in montibus Bethleem pascerem, vrsus & leo inuadebant oues: ego quidem vitæ oues in discrimine constitutas, irruebam in eos, prædaque e faucibus eorum erepta, vtrumque in fugam compuli. Quid? an non generosus ille Dauid, Iesus redemptor noster, extitit: qui cum in his mundi conuallibus greges Patris sui æterni pasceret, & vrsus ille ferox & tartareus leo, rabie ac furore percitus, oues inuasisset, inuasores hosce inuasit, abegit, extinxit, ouesque faucibus eorum eripuit? Quantum igitur debes bono huic pastori ô homo; & quænam tua erga eum ob recepta beneficia est obligatio? qui tantum nimirum laborauit, sudauit, clamauit, vt te quæreret, seruaret, & damno sempiterno eriperet? 1. Reg. 17.

Cum Iacob postquam viginti annorum spatio Labano seruit, ingratitudinem eius & inhumanitatem, bono zelo succensus, reprehendisset, dicens: *Per viginti annos in domo tua seruiui tibi, die noctuque æstu vrgebar & gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis.* Sufficere quidem id poterat ad iram Labani sedandam, ad animum eius emolliendum, & perpetuam amicitiam cum genero suo stabiliendam. At si Iacob illi in memoriam reduxisset, quod eius ergo captiuitatem expertus esset, vulnera subiisset, totiesque vitæ discrimen incurrisset; nō est dubium, quin longe plus virium expostulationes hæ fuissent habituræ. O homo, ô peccator, respice obsecro, vt bonus ille pastor, ad imitationem Iacob, tecum expostulet, quod triginta tribus annis tibi ministrando fuerit obsecutus, quod animam tanta sollicitudine, anxietate, ac fidelitate pauerit, & seruauerit, vt noctes insomnes, vt plurimum, traduxerit, *vigilans sicut passer solitarius in tecto*: fuit ille namque pro te in carcerem coniectus, flagellis subditus, spinis coronatus, cruci affixus; denique pro salute tua in eadem cruce expirauit. Eheu! an non hæc omnia sufficiant, ad cursum tuum sistendum? an non hæc impediant, ne Deum, clementissimum illum pastorem, amplius peccando offendas? Ille namque pastor est, qui hodie ait: *Oues meæ vocem meam audiunt.* At quænam, ô benignissime pastor hæ sunt oues, aut quænam vox illa? Oues, animæ Christianorum sunt, & vox, verbum Dei, vox, inquam, quæ nos quotidie ad viam salutis calcandam, ad vitæ conuersionem, ad lachrymas, ad contritionem, ad pœnitentiam inuitat; vox clamantis in deserto: *Parate viam Domini rectas facite semitas eius* auferte saxa, & petras peruicaciæ excindite vepres illos malitiæ, complanate montes illos superbiæ, diminuite colles illos arrogantiæ, ac vitiorum colluuiem procul remouete: vox, inquam, quæ per Noe omnes nos admonet, vt diluuium iudiciorum Dei euitemus: vox per Angelos prolata, qua, vt è Sodoma nos proripiamus, & ad montes pœnitentiæ velut in locum salutis confugiamus admonemur: vox per Ionam denunciata, quæ nobis Dei velle & nolle declarat; instare scilicet perniciem & exitium, nisi prauam vitæ conuersationem quantocyus corrigamus. Gen. 31. Luc. 3. Gen. 6. Gen. 19.

III. Pauci vocē pastoris huius audiuere, licet sæpius inclamarit.

Verum, ô bone pastor, vbinam sunt modo oues, quæ huic tuæ voci clamitanti auscultent? Clamasti & plorasti iam iam in lucem editus Domine, & *emisisti vocem, similem nobis, plorans*, vt de se Salomon ait: & tamen ad tantum clamorem aliquot solum pastores, & tres Magi excitati sunt, & ad præsepium properarunt. Cum vero iam ad maturiorem ætatem venisses, & vox quoque iam facta esset virilior, & quotidie in templo, in porticu Salomonis inclamares; hic tantum Cananæa aliqua, aut Samaritana, aut Magdalena; illic vero Zachæus, Centurio & Regulus aliquis è somno vitiorum excitati fuere, teque secuti sunt. At omnis Iudæa, & ipsa Ierosolymorum ciuitas vocem tuam non audiuit, sed instar aspidis surdæ obturauit aures suas. Deinde cum iam sublimem illam crucis cathedram conscendisses, è qua ad totum mundum verba salutis dabas, & vocem quam poteras maximè Ioan. 2.

xime intenderes, nullus omnino præter latronem te clamantem audiuit: ipsi Scribæ & Pharisæi, ipse Herodes, totque militum cohortes, licet sub cruce starent, ne vllū tamen verbum percipere potuerunt. Adhæc post mortem quoque tuam, toties tamque vehementer clamasti, & vocem intendisti, & quotidie quin etiam clamas, & vocem monendo castigandoque intendis. at nemo tibi auscultat, verbum tuum negligitur, nemo aures aut animum accommodare curat.

Isai. 53. Hoc ipsum scilicet Isaias olim conquestus est, dicens: *Domine quis credidit auditui nostro*; id est, quis obediuit? quæ verba D. Paulus 10. ad Rom. cap. etiam vsurpauit. An enim ij, vestro iudicio verbum Dei audire, vocem pastoris agnoscere Euangelioque obedire dicendi sunt, qui, cum quotidie de terrore iudicii, de mortis horrore, de tartari suppliciis, de diuina iustitia, de pœnis scelerate viuentibus destinatis, deque reddenda vitæ ratione, concionatores loqui audiunt, simulque intelligunt ob vnicum lethale peccatum æternam damnationem esse subeundā; interea tamen non conuertuntur, nec vitam in melius commutant, ac non magis permouentur, quam si aniles fabulas, aut senum deliria in cathedra audirent enarrari!

Verum enimuero intelligatis velim, o-ues scabiosæ, surdæ, & in peccatis vestris obfirmatæ, quæque verbum Dei audire negligitis, vel auditum ad opus non cogitis; hunc à vobis contemptum & negligentiam in extremo iudicio exactum iri, ac propter eadem tartari pœnis vos mancipandos.

Deut. 35. Moses enim cum legum volumen populo prælegisset, Leuitis idipsum in manus consignauit, vt magna diligentia, & sollicitudine in Arca Testamenti repositum, seruaretur, *vt sit*, inquit, *tibi contra te in testimonium*. Quid ais Moses? quanam ratione fieri posse credam, vt ingens illud legis acceptæ beneficium, quod tantopere in sacris literis exaltatur & deprædicatur, mihi in iudicium cedat? cur asseruari præcipis, vt sit mihi in testimonium condemnationis? Recte quidem: nam quemadmodum lex piis & spiritualibus, ingentis beneficii loco habenda est, eam nimirum obseruantibus, & ad vnguem seruantibus: ita eadem negligentibus & conculcantibus, scandalum est, ac iudicium. Ne porro mirum vobis videatur, hoc Moysem de lege locutum esse modo; scire vos velim, eadem de Iesu Christo & Isaiam locutum lapidem eum fundamentalem nominando, & simul petram scandali; hoc quidem nomine propter improbos, illo vero propter iustos. Isai. 8.

IV. Ac veluti augustissimum Eucharistiæ Sacramentum, supereminens donum est, & omne transcendens donum, & cui par nihil existat, illius tamen naturæ est, vt indigne sumentibus &, accedentibus mortem afferat animæque sempiternam damnationem arcessat. Ad eundem quoque modum verbum Dei, diligenter ac pie auscultantibus animabus, vita est & pabulum, eo vero se indignos præbentibus mors & iudicium. At ne noua vobis hæc & inaudita comparatio videatur, sciendum est, eam ex horto sancti Augustini celeberrimi Ecclesiæ Doctoris esse petitam, qui eandem vsurpans, etiam dicere audet: *Interrogo vos fratres, quid plus videtur vobis corpus Christi, an verbum Christi?* ac tandem concludens ait, eum nō minoris peccati reum esse, qui verbum Dei contemnit ac negligit, quam qui pretiosum Christi corpus pedibus proculcat ac proterit. Horresco referens, Quid, Augustine, an hæc scribere non es veritus: anne eius reuera opinionis fuisti? Fuit, Auditores, fuit, neue vnquam, vti cetera, in quibus scribendo peccauit, retractauit, quin etiam hæc eadem sententia in Decretorum volumen à Patribus S. Romanæ Ecclesiæ consensu, relata est. Hoc igitur tecum perpendas velim, ô Concionum osor & verbi Dei Timon. *August. l. 50. hom. 15. & habetur in decre. h. cap. Interrog.*

Proponite, obsecro, vobis ob oculos, qui verbum Dei rarius aut nunquā auditis, quam grauiter Deum offendatis; tāta enim vestra culpa est & peccatum, quanta maiestas & potentia eius, quem contemnitis. Vnde D. Gregorius in quodam Dialogorum loco ait, *Verbo Dei peccatores conuertere, maius est miraculum, quam mortuos carne* *S. Greg.*

carne suscitare. Et sane quemadmodum animæ corpora ipsa longis interuallis antecelluntita quoque animarum resurrectio multo mihi videtur admirabilior, quam corporis. Quantum igitur, eheu! vestrum est peccatum, quando verbum hoc contemnitis & vilipenditis, nec id eum debita reuerentia, ac prout par est, auditis? Audite quomodo vestrum hoc delictum, aureum illud eloquentiæ flumen, cuius ab ore melle dulcior fluxit sermo, in homiliis exaggeret: *Regia* inquit *litera non leguntur in Senatu, nisi cum magna omnium attentione ac silentio: quid ergo cœlestis regis litera, in medio Ecclesia!* an non igitur totum orbem par est præ reuerentia contremiscere, & ad verbi tanti regis humiliter inclinari, ac subijci?

Chrysost. in Matth.

Quibus nos verbis magnus ille Doctor voluit edocere, Euangelium, verbum Dei, ac sanctam eiusdem prædicationem, non esse aliud quam literas quasdam a magno illo regum rege cœlitus missas, quibus homines reddere vult certiores, quid in cœlesti regione inter Angelos agatur. Primus tabellarius ac literarum harum baiulus fuit Filius Dei vnigenitus; cæteri vero concionatores sub eo constituti, velut caput eum & Principem agnoscunt: vnde ipse de se in Euangelio, ait: *sicut misit me viuens Pater, & ego mitto vos.*

Qua igitur attentione, qua reuerentia, quo silentio literæ illæ, & nuntia accipienda sunt, & sane quicunque audire negligit, se inter Christi oues numerari nolle ostendit. Neque enim ille suaui mariti nomen meretur, sed marmore durior & præfractior dici potest, qui in regione longinqua constitutus, in eaque moras longiores trahens, vxoris, filiorumque domi relictorum nunquam meminit, deque iis minime sollicitus est, nullam deinde amicorum, patriæ, locique natalis memoriam habet, ac vix de iis certior reddi cupit. An non ille aliorsum amorem suum conuertisse dicendus foret, aut animum erga patriam, amicos, & suos penitus exuisse, omnemque de reditu cogitationem deposuisse? Eheu, Auditores, ecce peregrinamur hic in terra aliena, in loco exilii, & lachrymarum valle, in qua interdum adeo viginta, quadraginta, sexaginta, & ad summum octoginta annis hæremus; cœlum vero nostra est patria, in qua sponsus noster Iesus Christus commoratur, in qua omnis nostra facultas & hæreditas, ipsa inquam cœlestis beatitudo, sita est; in qua nostri sunt fratres, Angeli nimirum & sancti Dei. Quicunque igitur ad hanc patriam non anhelat, de ea non inquirit, neu de mediis, quibus ad eam reuerti liceat, neue de iis quæ illic peragantur certior reddi desiderat; quicunque de ea non est sollicitus, neue voluptatem capit audiendis iis, quæ ibidē fiunt; euidenter ostendit se illicito quodam amore teneri, & certissimum id argumentum est, hunc erga mundum affici, ac difficulter admodum ab eo posse diuelli.

Insignis similitudo.

Hebræi cum captiui in Babylonem adducti essent, quotiescunque iucundissima patriæ memoria animum subibat, statim in lachrimas resoluebãtur, ac triste suum exilium deplorabant, dicentes: *Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus, dum recordaremur tui Sion.* Ad eundem modum pii & spirituales quotiescunque de patria cœlesti loqui intelligunt, continere nequeunt lachrymas sed penitus in fletum effunduntur.

Psal. 138.

Addo adhæc certissimum esse damnationis argumentum & reprobationis indicium, quo nullum certius esse queat, sanctum Dei verbum negligere; *Beati* enim *qui audiunt verbum Dei*: & cum contrariorum contraria sint consequentia, iuxta Philosophos, facile inde consequitur, *Maledicti, qui non audiunt verbum Dei.*

Pisces an recentes sint ex auribus & branchiis colligi solet: si enim aures puteant, aut colorem mutarint, signum est piscem putrescere; si vero recentes sint & viuidæ, sequitur certissime, piscem quoque recentem esse. Ad eundem quoque modum DEVS piscium suorum bonitatem aut corruptionem ex auribus explorat; quare cum viderimus aliquem, qui verbo DEI non capitur, conciones rarius frequentat, at easdem potius fastidit, aures eum

Simile.

Luculentus conceptus. eum fœtidas habere certum est. Et hoc ipsum corruptionis indicium est, & euidens reprobationis, & damnationis argumentum. E contra vero cum viderimus aliquos è verbi diuini auditu voluptatem capere, signum certissimum est, aures eius bonas esse & bene affectas, è quibus auribus de eiusdem etiam prædestinatione manifeste iudicare possumus. Audite vero, quid in lege scriptum sit, *qui ex Deo est, verba Dei audit: propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.*

Et quoniam de legibus mentio incidit, solemne est in iure ciuili, furem in flagranti delecto repertum, prima vice ad flagra condemnare; secunda eidem aurem præscindere; si deinde iterum alicuius delicti reus in iudicum manus inciderit, morte afficere. Eadem prorsus iudici nostro cœlesti agendi ratio est. Quando enim in primum peccatum incidimus, quamprimum nos vestibus gratiæ exuit, & conscientiæ rodentis flagellis reuera castigat, *nam multa flagella peccatoris*. Sed ad secundum & tertium delictum aures nobis præciduntur, adeo vt Verbum Dei audire nobis graue, sit, ac nauseam quodammodo pariat; quin etiam omnem rerum diuinarum gustum, sensum & peccati dolorem amittamus, atque instar puerorum, omnium rerum negligentes, denique nullo solliciti viuamus; vt non immerito Sapiens dixisse visus sit: *Peccator, cum in profundum venerit, contemnit.* Huiusmodi igitur contemptor & peccator, cum aures præcisas habeat, quid aliud ei præter restem, præter crucem, mortem, & æternam damnationem expectandum est? (Prou. 18.)

Vetuit olim Deus in lege veteri, ne quis ei victimam decurtatis auribus offerret, maxime ex voto: *Bouem & ouem aure & cauda amputatis voluntarie offerre potes, votum autem ex iis solui non potest.* Egregia profecto cærimonia, & insignis figura, qua edocemur, Deum non delectari animabus, quæ aureis truncatas habeant, id est, quæ verbo Dei audiendo non delectantur. (Leu. 24.)

In eadem lege cautum erat, vt seruus pretio emptus, cum iam elapso seruitutis septennio, libertati restituendus, ob Domini sui amorem manu mitti detrectabat, ac seruituti libertatem postponebat; aure subula perforata, ad postem ostii domini sui affigeretur, & hac ratione se ei in perpetuum seruum traderet. Obscuræ sane sunt hæ ceremoniæ; sed sub mystico sensu designare volebant, peccatorem, qui peccato sese velut mancipium subdendo, diabolum pro Domino agnoscit; si libertatem Euangelicam ei in verbi diuini prædicatione oblatam repudiat, vt per baptismum & pœnitentiam liberatus à lege peccati, iam non sit amplius sub peccato, neque sub lege, sed sub gratia; sed è contra in captiuitate & seruitute perseuerare proponit, tamque plagoso & crudeli Domino semper seruire instar mancipii desiderat, concupiscentias & prauos animi affectus sequendo; hunc ipsum inquam, perforatas aures habere, easque ad verbum Dei audiendum prorsus ineptas reddi, atque hunc diaboli seruum in perpetuum constitui, id est, æternæ damnationi destinatum viuere. Solæ igitur oues Christi diuinam eius vocem audiunt; vnde euidenter & liquido colligere datur, solas eas ad gloriam esse prædestinatas. (Exod. 21. & Deut. 15.)

Si vero vos, ô peccatores, sciretis, quanta verbi huius vis sit & efficacia, omnia profecto desereretis, quo id audire possitis. Audio namque Dauidem exclamantem; *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua super mel & fauum ori meo!* Video Reginam Sabæorum, audita celebri illa Salomonis sapientia, sensibus destitutam extra se rapi. Obstupesco Magdalenam, quæ prius vile mundi mancipium fuerat, cum eam ad pedes Saluatoris, magni illius Ecclesiæ, sedentem, omnium delitiarum voluptatumque priorũ penitus oblitam, ac solo diuinorum eloquiorum nectare inebriatam contéplor. Proponite, quæso, vobis ob oculos milites illos & centuriones, à Synagoga ad Dominum comprehendendum missos: qui statim vt eum loquentem audiuere, attoniti & stupore defixi re infecta ad suos reuertentes, propalam in ciuitate de eo testati sunt, nullum vnquam mortalium sic (3. Reg. 10. Ioan. 7.)

 tan-

tantaq; energia locutum esse. Iterum itaque vobis inclamo, peccatores, Conciones frequentate, verbū Dei audite, templa huius audiendi causa adite: nihil quippe vobis aut vtilius aut magis ad salutem vestrā necessarium dici vel excogitari potest. Hac enim via omnes penè peccatores, etiam obduratissimi, ad salutis semitam peruenerūt.
4. Reg. 23. Imprimis namque Iosias rex, lecto tantum legis volumine, in quo comminationes in legis violatores directas legerat, adeo permotus est, & tactus intrinsecus, vt scisso paludamento regio, diuina sciscitatum oracula miserit, quanam vitam ratione institueret, quod & præstitit: vitam namque suam & simul regni totius administrationem ex voluntatis & legis diuinæ præscripto direxit. S. quoque Antonius Eremita, cum referente Athanasio in templo audiuisset legi: *Vade, vende omnia quæ habes, & sequere me*; ad Dominum a seculo conuersus est, mundique vanitatibus relictis ad tantam vitæ puritatem, sanctitatemq; peruenit, vt paucos habeam sanctorum quos cum eo conferam. Referunt quoque magnum illud Ecclesiæ decus & columen Augustinum, lectis verbis illis Apostoli: *Non in comessationibus neq; luxuriis consistit regnum Dei*, a Manichæorum hæresi esse conuersum; Videtis igitur peccatores, quænam vtilitas ex verbi diuini auditu sequi soleat: de quo bene olim vaticinatus est vates regius; *Ecce dabit voci suæ vocem virtutis*, ad animos offirmatos a vitiorum calle conuertendos, omnesq; ad pœnitentiam alliciendos.

Cum lex olim in Sinai monte à Deo ferretur, audiri cæperunt tonitrua, venti, fulmina, elangores tubarum, & fragores horrendi: quibus omnibus demonstrabat Deus, legem illam, & eloquia diuina ingentis virtutis & efficaciæ admirabilis futura, mirabilesq; effectus productura.

Docti etiam & sapiétes adi e cōciones debent.

Ante omnes vero velim vos, qui rerum scientia & omnigena doctrina excellitis, ad conciones confluere; semper enim quod discatis audietis: quin etiam plus illæ ad permouendū valent, accedente adhæc voce & gestu dicentis, quam omnis librorū sublimium intra priuatos parietes lectio: Apostolus quidem Paulus optime legis peritus erat, nihilominus a Domino ad Ananiam mittitur, qui diceret, quid eum facere oporteret. S. quoque Dionysius Areopagita, summus Philosophus, non prius ad plenam veritatis cognitionem pertingere potuit, quam Paulum concionantem audisset. Dauid, licet in Dei lege versatissimus, prius peccatum non agnouit, quam Nathan ei patefecisset. Ipsi quoque scribæ & Pharisæi, qui legis professores erant, & ad quorum doctrinam omnes vitam instituebant, non grauabantur tamen in desertum se conferre, vt concionantem Ioannem Baptistam audirent. Plures quoque sapientes & rerum periti ex vltimis terræ partibus Ierosolymam confluebant ad audiendam Salomonis sapientiam, qua etiam audita extra se rapiebantur.

Act. 9.
Act. 17.
Peccatores ad verbi Dei auditionem conuersi.
Matt. 3.

Atque ex his demonstratum à me luculenter arbitror, quonam affectu & cultu vos erga sanctum illud Dei verbum affici par sit; vestrum erit, ea quæ dicta sunt, facto præstare, vt sitis in cōcionibus frequentes, in prædicationibus, verbi diuini assidui: imitemini Samaritanā, quæ verbis Domini auditis, relicta hydria, non onusta in ciuitatem se contulit, ac Messiam iam venisse euulgauit: & vos statim vt Verbum Dei audieritis, hydriam illam peccatorum relinquite, onus vestrum deponite, & per viam mandatorum Dei currentes, laudes diuinas in hoc mundo concinnite: atque ita fiet, vt veras oues Christi dicere queamus.

1. Reg. 19.
Ioan. 4.

Et tu ô summe omnium Christianorum, & totius mundi pastor, qui ipsus ille es, de quo in Euangelio dicitur, *Bonus pastor ponit animam suam pro ouibus suis*. Tu inquam, qui vitam tuam superimpendisti, qui in medio crucis pro ouibus mortem acerbissimam subiisti. Vere inquam pastor admirabilis, cui similem mundus nunquam vidit; qui oues tuas è faucibus lupi infernalis eripuisti, & tanta eas solicitudine iam mille sexcentis annis, in Ecclesiæ tuæ ouili custodis ac protegis: qui denique eas quotidie pretioso corpore tuo, cibo scilicet cœlesti, omnem in se suauitatem habente, nutris & foues; tu inquam Domine, nos quibus,

Ioan. 10.
Psalm. 94.

quibus concessum est, esse populum tuum & oues pascuæ tuæ, velut oues agnosce, vt oues conserua; & gratiam nobis elargire, vt semper sanctam vocem tuam audire, eiq; velut oues morigeræ obsecundare possimus. Præsta etiam, ô bone pastor, vt quando vespera illa ingruerit, qua oues tuas ouili es inclusurus, & ab hœdis sequestraturus, in iudicii scilic. extremi die, in ouium tuarum numero recenseri mereamur; & inter oues locum præstes, & ab hædis nos sequestres. Effice denique Domine, vt eum te hîc in terra bonum Pastorem habuerimus, in cœlesti tandem habitaculo te vt glorificatorem & præmium habeamus. Amen.

FERIA V. POST DOMIN. PASSIONIS.

Partitio.

I. *Maturandam esse pœnitentiam.*
II. *Qualis hæc peccatrix fuerit & pœnitens.*
III. *Qualis eius pœnitentia.*
IV. *De lachrymis Magdalenæ.*
V. *De capillis eiusdem.*

Ecce mulier quæ erat in ciuitate peccatrix. Luc. 7.

FIGVRA.

2. Paral. 9. CVM Regina Saba è longinquis regionibus ad Regem Salomonem, eius audita sapientiam venisset, & multa ei aromata & auri talenta plurima attulisset; ne forte ingratitudinis rex argueretur, & vt simul magnificentiam & splendorem illi testatum faceret, multo maiora ei munera, cũ quibus reginæ dona minime comparanda erant, contulit. Respondet hæc historia q̃ perfectissime ei quam hodiernum nobis euangelium repræsentat. Hæc namq; omniũ peccatorum maxima, ac regina quodãmodo, ad verũ & pacificum Salomonem, Christum Dominum, accedens, ac pretiosa quædam illi offerens vnguenta humaniter admodum ab eo habetur: quin ipse Dominus, ipsa inquã liberalitas, quo magnificentiam suam mundo testatam faceret, multo ei ampliora confert quam acceperat, amorem inquam suum, gratiam, benedictionem, omniumq; peccatorum remissionem, quæ infinitis partibus vnguentis tuis cariora sunt ô Magdalena. Peccatori igitur, ô peccatores, de peccatrice loquendum est; aures præbete, ego linguam: sed quoniam imbecillitatis tenuitatisq; mihi conscius sum, opem cælitus aduocare, ac gloriosæ Virginis preces interponere necesse est. Quocirca eam omni humilitate cum Gabriele Archangelo salutemus, recitantes:

AVE MARIA.

I. *Exod. 12.* Dum filii Israel captiuitate Ægyptia egrederentur, ac iugo seruitutis Pharaonicæ se eximerent; tanta id celeritate peractum est, vt vrgentibus exire Ægyptiis, tempus non suppeteret panem iam semipistum coquendi, nam teste S. Scriptura: *Tulit populus conspersam farinam antequam fermentaretur, & ligans in palliis posuit super humeros suos.* Sæpius meeum ipse tacitus perpendi, quodnam sub his inuolucris mysterium lateret: at nihil hic aliud designatum puto quam animam quæ iam diutius sub tyrannico peccati iugo captiua detenta est, statim ac mõstri huius deformitatem agnoscit, secumq; firmiter statuit, eodem se iugo eximere, & Ægypto egredi, adeo celerem & festinantem in exeundo esse debere, vt rebus ad vitã necessariis neglectis, nihil aliud spectet, quam vt celerrime rubrum Sacramentorũ mare ingredi, & in desertum pœnitentiæ, velut in locum securitatis fugere queat. *Figuræ q. bus ostenditur non esse differendam pœnitentiam.* Adiungo adhæc, repentinam hanc ex Ægypto egressionem demonstrare, animæ quæ in peccato est, omni ratione connitendum esse, vt è peccato se quantocyus proripiat, & quamprimum ad pœnitentiam non secus atque asylum confugiat. Ad imitationem sc. quatuor illorum animalium, de quibus Ezechiel Propheta, quæ ibant & reuertebantur, ad modum fulguris coruscantis: *Ezech. 1.* non aliter namque peccatrices animæ, quæ per hæc animalia designantur, ire è pecca-

 to, &

to, & reuerti, ad gratiam nimirum, adque pœnitentiam, instar fulguris properare debent, statim sc. absq; mora, & sine tergiuersatione vlla.

Cum Deus filios Israel agnum Paschalem festinanter comedere iuberet, & quidem integrum, nihil vt ex eo in crastinum remaneret; aliud nihil hoc mandato voluit innuere, quam omni diligentia salutem nobis procurandam esse, peccatum quamtocyus relinquendum, nec conuersionem in crastinum differendam. Nam quemadmodum echinus spinis & aculeis oblitus, quo diutius parere differt, quo & maiores in enitendo dolores & angustias sustinet; crescentibus namque aculeis & partus dolores crescere verisimile est. Non aliter cum peccatore agi putandum est: quo enim diutius sanctam conuersionem & pœnitentiam echinos peccatorum differt parere, quo & maiores in iis pariendis dolores sentit: crescentibus namq; spinis & aculeis, crescunt & difficultates, dolores, & remorsus conscientiæ. Magnum illud pœnitentium exemplar Dauid, cognito Siceleg ciuitatem ab Amalecitis esse euersam, & omnes habitatores eius in captiuitatem abductos, à maximo vsque ad minimum, lachrymatus est, & firmiter mox secum statuit illos stricto gladio insequi, & omnem quam abduxerant prædam armata dextra quamprimū repetere: in quo tam prospero vsus est successu, vt omnes hostes profligarit, captiuos redemerit, & vrbis incendium restinxerit. Non vides hîc designari, peccator, quamprimum vt peccata in conscientiæ tuæ oppido ignem concupiscentiæ excitarint, gratias deprædata sint, merita & virtutes captiuas abduxerint; si post clamores & eiulatus in confessione effusos, postque lachrymas contritionis, inimicos tuos, peccata inquam tua, confestim persequaris, eos te haud dubie omnes profligaturum & internecione deleturum, & vniuersam quam prius amiseras prædam recuperaturum.

Conceptus naturalis.

1. Reg. 30.

Si quando igitur agendæ pœnitentiæ animum tibi dederit Deus, eodem ipso momento opus incipiendum est, nec in crastinum differendum. Primo, quoniam anima tunc in extremo discrimine constituta est. Videmus namque verbum illud æternum in extrema vitæ necessitate positum, in arbore crucis opem Patris inclamare; Pater tamen, vt humano generi in vltima quoque necessitate constituto, opem ferat, filium deserit. O factum admirabile! ecce & aliud. Vix intrauerat filius prodigus domum Paternam, quin statim Pater omnibus relictis in eius amplexus ruat, & exclamet: *Cito afferte primam stolam.* Ideo namque ait, *cito*, vt necessitatem indicaret, in qua filius ille versabatur. Secundo vero ideo maturanda conuersio est, & quantocyus è peccato exeundum, propter ingens odium, quo diuina maiestas peccatum prosequitur; quod adeo extremum est vt ipsa mortis supplicium subire vltro voluerit, quo peccatum posset intermori.

In peccato relinquendo opus est festinato.

Matt. 27.

Luc. 15

An non ingens vobis odium Sampsonis in Philistæos fuisse videtur, Auditores, quādo vt vindictam de iisdem sumeret, se ipsum simul ruina oppressit? *Moriatur*, inquit moriens, *anima mea cum Philisthiim.* At longe maius odium fuit filii Dei in ipsum peccatum, adeo vt se cruci affigi sit passus, quo id ipsum penitus extingueret, omninoque deleret: quod Apostolus Paulus demiratus ait: *se crucifigi passus est, vt vetus homo noster simul cum eo crucifigeretur.* Quomodo igitur conuersio maturanda est, quomodo festinato opus, vt è peccato quis exeat, vt animæ laboranti succurratur, vt eadem cum Deo reconcilietur? Et sane vt Deus Ezechiæ in extremis agenti succurreret, solem & vmbram in horologio passus est retrocedere, omnium rerum creatarum quodammodo negligens, quas hactenus tanta cura tantaque solicitudine direxerat: adeo vt non tanti totius vniuersi interitum, quanti pii illius Principis vitam fecisse videatur; & simul maluisse, vt mundi machina fœderibus turbatis & dissolutis pessum iret, quam egregius ille rex è vita discederet: Luculentum profecto exemplum: è quo discere licet animæ salutem omnibus esse rebus præponendam, & omnia potius negligenda, quam vt illa negligatur: cuius rei figuram huc accersam.

Iud. 17.

Rom. 6.

4. Reg. 10.

Suna-

Insignis figura. 4. Reg. 4.

Sunamitis illa mulier cum filium mortuum cerneret, omnia deserit, familiam relinquit, vt Prophetam Elisæum reperiat, ab eoque vitam filio impetret: cui cum coniux diceret, Non est quod adeo præcipites, neque enim hodie tempus est, *non sunt hodie Kalendæ, neque Sabbatum* respondit illa, rem maturare cupiens: *Vadam, strauitq; Asinam, & præcepit puero, Propera, nec moram mihi facias in eundo: & hoc age quod præcepi tibi:* O festinantiam & diligentiam singularem! Neue est quod miremini, Auditores, de filii enim salute & vita recuperanda agebatur. Eheu peccator, cum anima peccato mortua est propera ad sacerdotem, velut ad alterum Elisæum festina: & si mundus tibi impedimento esse satagat, dicens: Non hodie confitendi dies aut hora, differas donec Festum aliquod aduenerit, instar iam dies Paschatis, ac tum cum cæteris rite poteris confessionē peragere; dicito deliberate ac constanter, *vadam*: deque conscientia tua constituens, impera seruis tuis, corpori scilicet, & prauis affectibus, vt maturent, nullumque tibi in via procedere gestienti impedimentum afferant.

Sed relictis veteribus hisce figuris; verum hodie pœnitentiæ exemplar nobis proponitur; ac simul demonstratur, quomodo eadem maturanda sit, ac non de die in diem procrastinanda. Videre hic namque peccatricem Magdalenam, quamprimum vt peccatorum fœditatem agnouit, domo se proripientem, ac velut lympharam ac bacchantium instar per compita & vicos ciuitatis Ierosolymitanæ discurrentem, ad domum Simonis leprosi sese cōferentem, animæ suæ medicum indagantem, inuentiq; sese ad pedes proiicientem. Historiam Lucas describit: *Rogabat Iesum quidam Pharisæus, vt manducaret cum illo, & ingressus domum Pharisæi, discubuit, & ecce mulier quæ erat in ciuitate peccatrix, &c.* De hac igitur peccatrice loquendum est, peccatores, sed de peccatrice pœnitentia peccata eluente, aliud hodie non audietis quam suspiria, singultus, lacrymas, contritionem & pœnitentias.

II. Nomen

Mulier hæc ô mulieres, quam Scriptura peccatricis nomine nuncupat, soror fuit Marthæ & Lazari, quem Dominus à mortuis excitarat, Ioan. 11. Habitabat, vt plurimum Ierosolymis, diuitiis affluens, & venustare præcellens: & quoniam duo hæc maxima ad malum irritamenta sunt peccatrix quoque erat; quo eam nomine Euangelista quoque compellat, quod tantundem in Sacris litteris sonat ac meretrix. Cum Bethsabee Dauidis iam in extremis constituti cubiculum esset ingressa, & procidens in genua supplex orasset, vt filius Salomon in regnum paternum succederet, his eum verbis allocuta est: *Ecce Domine mi rex, tu iurasti per Dominum Deum tuum ancillæ tuæ; quod Salomon filius tuus, post te regnaret, & ecce Adonias regnat te ignorante Domine mi rex, in te oculi respiciunt totius Israel, vt indices eis quis sedere debeat in solio tuo Domine mi rex post te eritque cum dormierit Dominus meus rex cum patribus suis erimus ego & filius tuus peccatores*; ego quidem velut adultera, ille vero vt spurius apud omnes habebitur.

peccatrix in Sacris litteris aliud non significat quam meretrix.

3. Reg. 1.

Erat igitur, ait Euangelium, *mulier in ciuitate peccatrix.* Imitatur hic Euangelista pictorem; hic enim cum egregiam aliquam imaginem pingere statuit, prius eam carbone rudi quadam Minerua delineat, quam ipsa colorum vmbrarumque lumina adiungat. Ipse quoque Lucas, qui alioquin & arte pictor erat egregiam illam Magdalenæ pœnitentis tabulam depicturus, vitiorum fuligine primo eam delineat ac denigrat, & vt peccatricem prius eam spectandam proponit quam nitentes illos ac rutilantes virtutum, vehementis inquam, amoris, contritionis, & lacrymarum colores superadiungat. *Erat mulier in ciuitate peccatrix.* Infelix illa mulier, nulla familiæ suæ nobilitatisque ratione habita, omnem pudorem exuta, sui, honorisque diuini oblita, corpus suum vulgauerat, omniumque libidini prostituerat; agebat vitam voluptatibus insanam, multosque Ierosolymæ tum viros, tum adolescentes amoribus suis illaqueatos in exitium secum trahebat, omnique adeo Iudææ scandalo erat.

Simile.

Quid cogitas Magdalena, itane tui oblita es? non

es? non reputas ipsa tecum antiqua familiæ decota, & nobilitatem domus non attendis? an non vides flagitiorum horum probra turpiora esse magisque infamia in fæmina tanti nominis, tamque illustri, qualem te omnes norunt, quam in plebeia? Maculæ siquidem & labes euidentius apparent in veste serica pertenui, quam in lacerna aliqua canabina: maculæ quoque vitiorum magis eminent & exstant in femina honesto & nobili loco nata, quam in plebeia aut triuiali. Et quemadmodum deliquia Lunæ vt plurimum maiora sunt, & magis pertimescenda, quam exiguæ alicuius stellulæ vix apparentis: ita delinquia honoris & famæ in vita illustris cuiusdam feminæ magis apparent, plusque scandali afferunt quam in simplici & tenui muliercula. Ac veluti rupis quoddam frustum è monte aliquo in imum decidens, multos secum lapillos cadendo trahit: eodem modo cum domina quædam illustri orta familia clarisque natalibus, in abyssos vitiorum libidinisque præceps agitur; multas alias, quæ eius superingruenti violentiæ resistere nequeunt, eadem ruina inuoluat necesse est.

Simile.

Traduut Philosophi, primum mobile, quod quotidie ab Oriente in Occidentem tēdit, omnes secum sphæras violento impetu trahere, & quodammodo rapere. Equidem ad eundem modum dicere audeam, aliquo magni nominis in peccatum proruente, & recta ad ipsum violento quodam impetu tendente, multos alios ad delictum pertrahi. An non cogitas hæc Magdalena? an non consideras quonam loco agat? nempe in ciuitate sancta Ierusalem, in qua tanta viget religio, in qua leges earumque obseruatio tam exacte traduntur, in qua tot supplicia in pellices & meretrices constituta sunt? quid? tane omnia hæc in auras abire, vt tui, honorisque tui oblita, tam tetrum facinus committere audeas? facinus inquam quod perpetuam infamiæ notam familiæ inuret, honorem tuum denigrabit, animæ denique tuæ perniciem extremam adferet. Sororem habes adeo piam & sedulam, fratrem virum generosissimum, & omnes adeo amicos nobilitate præstantes: an non hæc omnia te permoueant, ne tantam ignominiæ maculam familiæ aspergas?

Cōceptus è Philosophia depromtus.

Tria illi potissimum exitii causam exstitisse compertum est, diuitias nimirum pulchritudinem, & vestium luxum, quæ tria ad omnem libidinem viam sternunt. Hinc interrogatus olim Spartanus quidā, quonam supplicio Spartæ adulteri puniuntur, respondit: Quomodo Spartæ contingeret adulterium, vbi nullus luxus, nullæ diuitiæ, nulla denique voluptas? Cæsar quoque Augustus, luxum vestium vexillum superbiæ & nidum luxuriæ appellare consueuerat.

Tria Magdalenam in peccarum traxerunt.

Et sane, ô mulieres, ô Magdalenæ peccantes, omnia illa crinium turrita fastigia, omnes illi exotici odores & aromata, omnis illa elegantia & ascititius color & ornatus, aliud reuera dici nequeunt quam vexilla mundi, vanitatis insignia, lubricitatis formites. Enimuero si Magdalenam interrogauero, quanam ad peccandum via progressa sit, equidem affirmare ausim, eam non alia quam hac, responsuram.

Infelix igitur hæc peccatrix, cum diuitiis in misero illo peccati statu permansisset, cœlitus inspirata, atq; ad scelerum suorum agnitionem perueniens, firmiter secum statuit, tanta eadem pœnitentia eluere ac redimere, quanto prius eadem scandalo commiserat. Initio igitur a contritione & dolore sumpto, videas eum subito penitus commutari, foras prodire, ac velut in aciem descendere, per plateas anhelantem & suspirantem discurrere, medicum Iesum quæritare, vt omnium veniam peccatorum ab eodem impetret, & medelam languoris infirmitatisque consequatur. Huc accedite peccatores, & videte miseram hanc peccatricem foras velut lymphatam prodeuntem. Vagatur per vrbem furenti similis, vestibusque dilaceratis aera complet singultibus, pectus tundit palmis; ora suspiriis, lingua eiulatibus, totum deniq; corpus pœnitentiæ deseruit. Cernite obsecro illam lamentantem, eiulantem, discinctam, & passis deformem capillis, Pharisæi domum ingredientem; vbi cum Dominum Iesum mensæ accumbentem vidisset, omnis honestatis & pudoris oblita, pedibus eiusdem aduolui-tur,

III. Conuersio Magdalenæ.

tur, stringit, fouet, amplexatur, eosdem lachrymis irrigat, capillis capitis sui tergit, vnguentis & aromatibus perfundit, ac mille & iterum mille, iisdem oscula imprimit. ô veræ pœnitentiæ indicia, & euidentia ingentis doloris argumenta!

Huc adeste mulieres, huc accedite Parisienses, & attēdite & videte: si est dolor, sicut dolor Magdalenæ: perpendite vobiscū verū similem contritionē, similem pœnitentiam vnq̄ videritis, vel fando audieritis. Cogitate, quāto modo odio, quonam horrore peccata, quæ ita prius complexa fuerat, prosequatur: an non auditis quomodo omnia eiusdem lamentis iam resonent & planctu triclinium circumquaque reboet? an non auditis quomodo pedes Domini osculando ingemiscat, ac dicat: Quid? fierine posse putem huiusmodi me criminum animam ream constituisse: Tene ego offenderim, te inquam Deus meus, tene ego ad iracundiam prouocarim? Quid faciam misera? Cum enim oculos ad te conuerto, contremisco quod in te toties tamque grauiter peccando deliquerim; si in me ipsam eosdem conicio, dolore excrucior & emorior, cum infelicem animæ meæ statum contemplor. O me igitur prodigam, ô omnium me creaturarum miserrimam & infelicissimam! *Peccaui in cælum & coram te, & iam non sum digna vocari filia tua.* Quo igitur me conuertam? quod iter ingrediar? quo fugies infelix peccatrix? vtrum ad te mi Saluator? at non est verisimile: tu namque ipsa es puritas & munditia, & ego meretum peccatum: tu animas exitio eripis, & ego easdem in exitium pertraxi. An igitur ad Patrem illum cœlestem? at nulla ad eum me conferendi est ratio: maior est enim iniquitas mea, quam vt coram eo audeam comparere. Ad cœlumne igitur? sed occlusus mihi est aditus. Quamobrem ô æterna iustitia, scelerum vindex, ignosce obsecro infortunatæ huic peccatrici, tot criminibus obnoxiæ, tot libidinibus & lubricis actibus infami. Quo igitur *fugiam à facie tua? Si enim ascendero in cœlum tu illic es, si descendero rursus in infernum, ades.*

Oratio Magdal. pœnitentis ad Dominum.

Luc. 15.

Recipe te, ô Magdalena, ad sacros Iesu Christi pedes: illi namque sunt locus refrigerii & peccantium omnium asylum. His aduoluere & eosdem stringendo dicito: *Esto mihi in Deum protectorem & in domum refugij, vt saluum me facias.* non est quippe locus in vniuerso orbe hoc loco tutior. Non fert cœlum refractarios Angelos: paradisus peccatores non recipit, sed eosdem cogit exulare. Terra Chore, Dathan, & Abiron cum tabernaculis suis viuentes dehiscens ad inferos detrubat: aqua totum mundum peccatis inuolutum demergit, & diluuio simul inuoluit. Ignis denique quinque florentissimas ciuitates nefandi peccati reas imbre sulphureo deleuit. Ipsæ quin etiam creaturæ in peccatores armantur, nullaque iis in mundo securitas est, nisi in pedibus Iesu Christi. In illis namque ô Magdalena, mulier illa adulterii crimine a Pharisæis insimulata, eandem quam tu modo ambis, opem reperit. In illis Samaritana, eiusdem eius tu criminis rea, gratiam & indulgentiam omnium delictorum obtinuit. In illis denique grauioris illius supplicii quod peccatoribus Deus comminatus erat, dispensatio sita est: cuius rei ecce tibi figuram.

Num. 16.

Gen. 6.

Gen. 19.

Ioan. 8

Ioan. 4

Moses cum acceptis à Deo legis tabulis monte descenderet, & populum aureo vitulo immolantem & sacros honores deferentem videret, indignans & fremens tabulas in montes imo ad solum allisas confregit: quasi dicere voluisset: Abeant iam & valeant leges ad peccatores tam seuero supplicio castigandos; de indulgentia omnis iam sit sermo, confringantur tabulæ, nec legum adeo rigidarum vlla amplius sit mentio. Quid porro agis Moses? quid cogitas? quid dicturum putas Dominum, cum viderit tam indignis te modis legem eius exaratam digitis tractare? Erat hoc mysterium, ô anima, vsibus tuis deseruiens; designabat hoc, ad pedes Iesu Christi (quem Isaias montis olim nomine compellauit, *Mons in vertice montium*) statim atque ille de cœlo descendisset, iustitiæ seueritatisque legem, in gratiam peccantium, ad nihilum redigendam & penitus abolendam. Inter cete-

Exod 32.

Figura.

ceteras porro lex erat qua lapidari iubebantur adulteri: verum vidimus superioribus diebus in gratiam mulieris, quæ adulterii accusata erat, eamdē legem aboleri, ac quodammodo ex tabulis eradi. Lex quoque diuinæ iustitiæ est, vt peccatores infernalibus suppliciis mancipentur, verum eadem illa ad Christi Iesu, & Confessariorum confessiones excipientium pedes abrogatur & quodammodo violatur. His igitur pedibus aduoluere Maria & iuuamen reperies.

Accessit ad pedes Iesu. O sacri & diuini pedes, quam mihi egregios conceptus procuditis! Formosa illa Esther, cum tremebunda & pauida in conspectu Assueri Regis stetisset, pedib. illius supplex aduoluta est, extremitatemque virgæ aureæ, quam rex porrigebat, exosculata est; quo facto tantam in eius oculis gratiam reperit, vt eam plus ceteris mulieribus virginibusque dilexerit, sibique in vxorem adoptarit. *Cumque vidisset Esther reginam stantem placuit oculis eius, & extendit contra eam virgam auream quam tenebat manu; quæ accedens osculata est summitatem virgæ eius.* Hic porro videas formosam illam pellicem Magdalenam, quæ hodie tremebunda ac supplex magni illius Assueri, Christi Iesu conspectu sese offert, eius sese pedibus aduoluentem, magnaque animi demissione eosdem exosculantem, qui erant velut extremitas huius virgæ aureæ, quæ ascendit de radice Iesse; humanitatem vnigeniti Filii Dei repræsentantis. Porro hoc adeo regi gratum extitit, vt perfecte illam adamarit, omnia illi peccata remiserit, gratiaq; sua oblata, sibi etiā in spōsam adoptarit. (Esth. 5.)

Sunamitis illa mulier, cum sese olim ad pedes Elisei Prophetæ prouoluisset supplex & orans; sua nimia animi demissione vitam filio impetrauit. Quod in memoriam reuocans Magdalena, fiduciam concipit, se, si modo Christi pedibus aduoluatur, animæ peccato mortuæ resurrectionem impetraturam. (4. Reg. 4.)

Refert Plinius ceruum venatium saucium ferro, iaculumq; tergo infixum gestantem, naturali quodam instinctu herbam dictamnum per agros & siluas cursitando inuestigare, & eadem gustata, vel plagæ applicata, vulneris auxilium inuenire. Videte porro hic miseram ceruam mille peccatorum iaculis confixam, & mille mortalibus vndique plagis sauciatam, ad pedes Iesu Christi, velut ad dictamnum quantocyus properantem; quo vix attigit, quin omnes statim sagittæ excidant, & vulnera animæ eius persanentur. Quid autem factura huc venisset Magdalena? Resoluitur tota in fletum, & lachrymarum æquor effundit. (Pli. l. 8. c. 17.)

IV. Conceptus super lacrymis Magdalenæ.

Lachrymis cœpit rigare pedes eius. ô sanctæ & salutares lachrymæ, vos estis mare illud rubrum in quo Ægyptii, id est, peccata submerguntur: vos estis aquæ illæ in quibus capita draconum, luxuriæ illæ, adulteria, superbiæ, omnium vitiorum principia suffocantur & submerguntur. Docuit id me Psalmographus: *Conquassasti capita draconum in aquis.* Vos estis Iordanes illi, in quibus Naamanis lepra, id est peccata, quæ veluti lepra spiritualis sunt, emundantur. Lachrymare igitur Magdalena, submerge dracones illos, emunda lepram, submerge Ægyptios; dicito, & inclama hodie: *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum & plorabo die ac nocte.* Sit caput tuum hic instar Oceani, & oculi velut torrentes, & plora de die, plora de nocte, quæ cōmisisti, peccata. Lachrymare iugiter, ac cogites velim, Apostolum Petrum, propter lachrymas quas effudit, de peccatore, summum deinde Ecclesiæ caput esse constitutum: recordare, Ezechiam propter lachrymas, & intrinsecam cordis amaritudinem, quindecim annos vitæ addidisse. Memento Dauidem lachrymis veniam peccatorum obtinuisse: atque idem omnino tibi euenturum persuade. (Ierem. 9. — Matt. 27. — 4. Reg. 20.)

Lachrymis cœpit rigare pedes eius. Quemadmodum namque ad solis radios glacies liquescit, & nix montibus defluit, vnde flumina intumescunt, ac torrentes exundantissimos emittunt: ita videte hic cor peccatricis huius, quod non nisi mera glacies, nihil peccatum, mera iniquitas, mera peruersitas & improbitas erat, ad conspectum Christi Iesu, qui verus Sol iustitiæ est, liquescere, & illas libidines, impudicos illos intuitus, venereos & lubricos illos aspectus in lachry-

lacrymas resolutos, quæ ex oculis, veluti duobus montibus defluunt, flumina suspiriorum attollere, & pœnitentiæ torrentem producere. Docuit hoc me S. Augustinus, at hoc quod sequitur ex Bibliis depromptum est. Erat in vestibulo templi Salomonis, mare quoddam æneum fusile, in quo victimæ
3. Reg. 2. & quidquid Deo immolandum erat, prius abluebatur. Ipsæ mihi credite, lacrymæ, maria sunt, in quibus eum cor nostrum ablutum & mundatum fuerit, ipsum victima Deo gratissima, & mille hecatombis & holocaustis acceptior, redditur.

3. Reg. 18. Mille vos ô lacrymæ mirabilia producitis, & mihi nouos & inauditos conceptus. Vix asperserat aqua sacrificii ligna Elias, quin statim prodigiose ignis cœlitus descenderet, & omnia in cineres redigeret: quo aliud nihil designatur, quam orationum nostrarum sacrificio aliquot lacrymarum guttis respersio, omnia statim igne charitatis, & diuini amoris flamma exardescere. Testis huiusce rei nobis futura est Magdalena: quæ statim vt ligna conuersionis suæ
Gen 4. aquis lacrymarum aspersit, omne cordis eius sacrificium amore cælesti cœpit inflammari & incendi, Cataractæ quoq; cœli vix reseratæ erant, quin statim pluuia vehementior diluuiumq; vniuersale secuta sint, quo omnes omnino mortales, super terræ faciem habitantes, extincti sunt, & quod Arcam Noe in sublimibus Armeniæ montibus collocauit. Quid hic dicetis vos Allegoriæ sensus indagatores? an non hæc omnia de Magdalena pœnitente poterunt intelligi? videre namq; hic nouum diluuium ex lacrymis Mariæ concretum, in quo omnis carnalitas, mundi amor, sæculi vanitas & omnes praui affectus statim submerguntur; & quo anima eius, instar arcæ illius, supercælestes illos vertices subleuatur. Vere igitur dicere possumus, hic ruptos esse fontes abyssi magnæ, abyssi scilicet iniquitatis, & cataractas cæli apertas, misericordiæ inquam diuinæ. Verũ nõ satis tibi fuit Maria, oculis lacrymas effundere, nisi & capilli officio suo aliquatenus in pœnitentia tua fungerentur.

Et capillis suis tergebat. O rem nouam & inauditam! ô paradoxa prius nõ visa aut lecta! Cui vmquam Regi balneum è lacrymis paratum legimus, aut quem vnquam post lauacrum, crinibus mulierum sordes suas detersisse? Hoc tibi debebatur Domine Rex Iesu Christe, hoc tibi reseruatat Maria, de qua Salomon prophetans vaticinatus est: *Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, in vno oculorum tuorum, & in vno crine colli tui.* Cant. 4.
Hodie namque Magdalena lacrymis oculorum suorum & crinibus capitis, corde tenus te vulnerauit, itaque te fauciauit interius, vt in sui amorem pertraxerit.

Tradit Florus, mulieres Carthaginienses capillos abscidisse vt maritis iis tortis in bello loco neruorum & funium vterentur, quo de hostibus victoriam consequerentur. Videte vero hic bellatricem quandam Iudæam, Christo, quem in sponsum sibi adoptauit, capillos capitis offerentem, vt illos velut funes quosdã adhiberet, quib⁹ hostes, peccata nimirũ, funderet deleret, ac profligaret. Et quẽadmodũ Sampson fortissimus ille dux, tandẽ cõfessus est, omnẽ suam fortitudinem in crinib. sitã esse; quibus demptis & omne robur perditum iri: sic ô Maria, si modo veritatem fateri velis, certissimũ est, omnem precum tuarum efficaciam & energiam hodie in capillis esse collocatam. Iud. 15.

O res inauditas! Cũ Absalon crinibus superbiret, & inde inanem quandam gloriolã captaret, iidem ei loco laquei fuerant, quo ex quercu suspensus interiit: at Magdalena eosdem hodie per terram spargens, & iisdẽ pedes Christi Domini tergens, sibi vitam & salutem per eos pepetit. Quamobrem sume iam animos Magdalena: effudisti iã lacrymarũ mare, iam retia de crinib. tuis contexuisti ante saluatorem Dominum, nõ potes errare quin eũ cassibus tuis implices. Ingens profecto miraculum fuit, Apostolus ex piscatorib⁹ marinis, hominum piscatores noua quadam ratione esse constituros: at non minus hodie prodigium videmus, cum a Magdalena quæ animos virorum adolescentiumque illaqueare, piscari, & irretire consueuerat, Christum illaqueatum & conclusum cernimus. Explicate igitur retia vestra peccatores, explicate, vt magnum

illum Christum Dominum comprehendere valeatis, qui vobis, non secus ac piscis ille Tobiæ visum restituet, oculosque animæ vestræ persanabit.

V. *Capillis suis tergebat*: Tot peccata commisistis, ô crines, tot animas in exitium traxistis, oportet, inquiebat illa, vt vos ego resecem, euellam, & commaculem. Cum Rex aliquis aut Princeps mortuus est, solent milites insignia & arma per terram trahere, atque hoc schemate luctum & cordis dolorem ostendere. Ita quoque hodie fieri videmus: mundo enim, carne, & diabolo qui veluti totius naturæ Domini sunt & Principes, in Magdalenæ anima exstinctis, ecce eorum arma & insignia per terram, crines scilicet, vestes & capillorum pompæ trahuntur. Hodie quoque generosa illa bellatrix deuicta, tradit arma, quibus Christum tanto tempore oppugnauerat, manus illas delicatas, oculos illos lasciuos, aromata illa exotica & oscula illa adeo ab omnibus expetita, secuta nimirum Apostoli consilium: *Sicut exhibuistis membra vestra seruire iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete ea seruire iustitiæ in sanctificationem*.

Simile. Rom. 6.

Simile. Cum incendium domum aliquam inuasit, omnia per fenestras supellectilia eiiciuntur; hodie quoque igne diuini amoris animam peccatricis exurente, omnia foras eiiciuntur, eiicit quippe oculis lacrymas, corde suspiria, capite capillos, narthecis vnguenta, omnia denique prostituuntur. O si quis te modo in deserta Massiliæ solitudine commorantem videret Magdalena, per rupes & inuia reptantem, in antris & speluncis habitantem, & solis ardoribus decoloratam, an non diceret posset, Tune es formosa illa nympha, quæ instar Basilisci animas ciuium Ierusalem oculorum tuorum virulentia, & lasciuo aspectu fascinare & attrahere solebas? tune Babylonica illa meretrix auro & purpura vestita, omnis fornicationis mater & colluuies? tune, inquam, quæ modo ita mutata es & colore & facie, adeo macilenta, & exossis? *Hæc scilicet mutatio dexteræ Excelsi.* Vidistis, ô mulieres, peccata Magdalenæ, vidistis etiam pœnitentiam: vidistis peccantem, & pœnitentem vidistis. quam igitur peccantem, estis secutæ, eandem sequimini & pœnitentem: sequimini illam ad pedes vsque Christi Domini, peccata cum illa lacrymis eluite, superbientes & lasciuientes animas exuite, modestiam induite, humilitatem consectemini, pœnitentiã agite, & tandem aliquando audire cum illa merebitis: *Remittuntur tibi peccata tua.* Quamobrem deprædico te ô speculum pœnitentiæ Magdalena, ô felix peccatrix, virtutum omnium Regina & scaturigo; vel olim & vitiorum libidinumque; video nempe te, quæ olim scandali flamma eras & fax, corruptionis exemplum, dissolutionis vexillum, vanitatis speculum, trophæum lubricitatis, denique peccantium Princeps & caput, te, inquam, video, subito in solem ædificationis, lumen exemplaris vitæ virtutum omnium imaginem, pietatis exemplar, humilitatis decus, Reginam demum pœnitentiũ esse commutatam. Tu quæ ita olim in mundo lasciuieras, tot peccata commiseras, tot animas in ciuitate luxu perdideras; tot deinde lachrymas pœnitens extra mundum effudisti, tot extra mundum virtutes produxisti, tot animas extra mundum tecum ad pœnitentiam, & ad salutis semitam traduxisti. Hinc totus te orbis obstupescit, cœlum & terra te celebrant, tartarus audita tua pœnitentia contremiscit. Quare age, sancta & fœlix ac iam beata peccatrix, nostri, obsecro, recordare, nostri inquam, qui tot, tamque grauibus diuinam maiestatem criminibus ad iram concitauimus: pro nobis apud Deum intercede, ora & obsecra, vt quoniam ad tui imitationem peccauimus, ad tui quoque imitationem pœnitentiam agentes, Christum Dominum videre, sicut ipsa modo vides, in cœlesti habitaculo mereamur.

A M E N.

FERIA VI. POST DOMIN. PASSIONIS.

Partitio.

I. De prauorum fugienda societate.
II. De concilio ipso.
III. De re bona male consultata.
IV. De consilio bono imprudenter dato, ac necessario.

Collegerunt Pontifices & Pharisæi concilium aduersus Iesum. **Ioan. 11.**

FIGVRA.

Gen 31. CVM Iacob Patriarchæ filii immortale paulatim aduersus Iosephum fratrem odium cõcepissent, tandem deliberata sententia eum interficere decreuerũt, imõ; vitam eius coacto cõcilio conspirauere. Euidens hoc fuit figura historiæ, quam Euangelium hodiernum repræsentat. Videmus enim hic posteros Iacob Scribas sc. & Pharisæos, diuturno aduersus Iesum (qui frater eorum secundum carnem erat) odio concepto in vitã eius conspirantes, & nefarium concilium cogentes, vt eum comprehendant, & cruci affixum mori cogant. O nefandum concilium! ô tartaream congregationem! Erit hoc hodiernæ concionis materia: Tu meus director & conductor esto, Spiritus paraclete, & tu patrona mea, Virgo gloriosissima, cui in hanc rem salutationem Angelicam offeramus.

AVE MARIA.

I. Themistocles Atheniensium dux cum Plut. in Poli. prædium venale pponeret, publica præconis voce denuntiari iussit, in bona vicinia idipsum situm esse; ratus, magnum hoc ad agri commendationem momentum afferre. Factum hoc Ethnici viri nos admonet, quam sint societates bonorum exoptandæ, Improborum consortia esse vitanda. & quam sint è contra improborũ detestandæ. Insinuauit hoc Psalmista, cum hinc carminum suorum exordium sumpserit: *Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum*: & Apostolus, qui Corinthios idipsum monebat, dicens: *Non commisceamini fornicariis, & cũ eiusmodi nec cibum sumite, an nescitis quod modicum fermẽtum totam massam corrumpit.* 1. Cor. 11.

Prudens illa ac proba Sara, Abrahæ vxor, cum videret Isaac filium suum Ismaelis cõsortio deprauari, & ab eo ad idololatriam pertrahi, domo illum exegit, dicens coniugi: *Eiice Ancillam & filium eius.* Vnde discere Gen 12. possumus, impiorum improborumq; consortia, esse velis remisque fugienda, & procul a domo eliminanda.

Si enim cum pestis in ciuitatibus vicinis grassatur, vrbes à contagio adhuc immunes, omni ratione aduigilant, ne quis è ciuitatibus peste infectis ad se diuertat, ne nimirum contagio serpat latius, & lues similiter eas cum ceteris depascat. Quid animam in gratia Dei constitutã facere par est, aut quas eam excubias agere, ne peccatores tot sceleribus inquinati, ac tetrum spirantes halitum, ad se accedant; suaque nefaria consuetudine se quoque corrumpant.

Apes cum pluuia & imbres ingruunt, & hyems desæuit, in fauis suis delitescunt; timent enim ne, si foras egrediantur, ventus vehementior eas sursum abripiat, aut ipsæ imbre suffocẽtur, aut aliquod, propter temporis iniuriam, incõmodum patiantur. Discant hinc, qui amore Dei tanguntur, & saluti animæ inuigilant, dum grauior scelerum tempestas ingruit, ac vitiorum pestilens aura omnia circumquaque afflat, in fauis humilitatis ac timoris Dei delitescere, improborumque societates fugere, ne aut ventus superbiæ eos aliunde abripiat, aut auaritiæ frigus adurat, aut libidinum imbres suffocent. Expertus id erat Dauid exclamans, *Elongaui fugiens & mansi in solitudine.* Psal. 54.

In veteri lege præceperat Deus, vt lepra infecti procul à cæterorum hominum consortio agerẽt, cuius rei exemplum in Euangelio legimus; decem enim leprosis Domino occurrentibus, nullus eorum ausus fuit accedere, sed à longe steterunt. Quid spe- Luc. 17. ctasse Deum putatis, cum huiusmodi leges ferret? aliud sane nihil, quam vt demonstraret peccantium cõsuetudinem esse detitandam, qui spirituali quadã lepra infecti sunt, quæ longe periculosior est lepra corporali.

Hinc pium regem Iosaphat grauiter à Propheta reprehensum lego, quod copias suas
2. Par. 19. cum copiis impii Achab contulisset: *Cui occurrit Iehu filius Hanani, Videns, & ait ad eum. Impio praebes auxilium, & his qui oderunt Dominum amicitia iungeris: & idcirco iram quidem Domini merebaris.* An non hinc discere possumus, non esse cum improbis societatem aut amicitiam ineundam.

At nondum hic quiescimus: producemus & alios conceptus prioribus non inferiores. Vetuit olim Deus & quidem grauissime, ne filii Israel nuptias cum alienigenis & gentibus inirent, aut alienigenis filias Israelitides copulari sinerent:
Exod. 34. *Non accipies vxorem de filiabus eorum filiis tuis, ne faciant fornicari filios tuos in Deos suos.* Prohibeat praeterea Dominus, ne vllum cum gentibus Hebraei haberent commercium, sed quantum possent, ab iis sese seiungerent. *Caue ne vnquam cum habitatoribus terrae illius iungas amicitias, quae sint tibi in ruinam.* Designare volebas Domine, quantum ab improborum consortio consuetudineq; periculi immineat.

Gen. 6. O improborum consortia quantum periculi animabus exitiiq; affertis! Nec alia crediderim de causa Deum diluuio terrae superficiem cooperuisse, quā quod filii Seth, quos sacra Scriptura, propter sanctam probamq; conuersationem, Angelos nominat, filias Cain hominis nequissimi sibi matrimonio copularent. atque ita Princeps Apostolorum Petrus, militibus sese adiungens, blasphemator factus est, & dilectissimum magistrum nefarie negauit, ac grauissimorum se facinorum reum constituit.

Ion. 1. O pestiferas & infelices societates, & contagiosa commercia! propter Ionae societatem nauarchus, & nautae in vitae discrimine
Matt. 8. versabantur. Vnicus Iudas in causa fuit, ceteri vt Apostoli submersionem timerent, & ad Dominum clamarent, pauidi & formidantes: pie namque creditur, propter sceleratissimum illum mortalium Iudam, grauem illam tempestatem, quae ceteris Apostolis timorem incutiebat, esse concitatam.
2. Reg. 24. Vnicus quoque Dauid in causa fuit, vt septuaginta hominum millia peste perierint; nisi enim ille peccasset, populo Deus luem non immisisset. Vnicus rebellis, & refractarius Absalom duodecim hominum millia aduersus mitissimum regem concitauit, 2. Reg. 15.
belloque rem committere ausos in perniciem & mortem attraxit. At relictis exemplis hisce veteris Testamenti, aliud recentius vobis ob oculos proponam, quo simile vidisse vos vel audiuisse non putem. Videte namque in Euangelio hodierno, vt Caiphas magnum illum Synedrion nequitia sua & impietate peruertat, Synagogam consiliis inficiat, Scribas, Pharisaeos, omnes seniores, legisque doctores in partes suas trahat, inque sententiam pertractos, in mortem innocentissimi Iesu Christi coniurare compellat: *Collegerunt Pontifices & Pharisaei consilium aduersus Iesum.* De nefario hoc concilio in primis loquendum est, ac deinde quid in eo constitutum & conclusum sit, videbimus.

Quod ad primum igitur, refert Euangelium, Pontifices & Pharisaeos, inuidia II.
inflatos, statim à miraculo à mortuis excitati Lazari, quo omnes Dominus in sui admirationem rapuerat, aduersus eum conspitasse, coactoque concilio in eius mortem nefarie coniurasse. Consuetudinem tuam hic detego, diabole, tuūm hic opus intueor, tuasque technas: cum enim vides peccatores firmiter secum statuisse, sancta quadam poenitentia ad Deum, à quo peccando iam recesserant, conuerti; furias statim tuas ad consilium cogis excitas tentationes, prauos affectus producis, milleque impedimenta opponis, quo sanctam illorum voluntatem aut ad nihilum redigas, aut saltem infringas & imminuas. Vnde, cum totam hodie ciuitatem Ierosolymitanam ingenti hoc miraculo à Christo patrato commoram videas ita vt omnes eum honorare, colere adorare, verumque Messiam in lege promissum credere constituant; omnes vndequaque improbos & sceleratos conuocas, nefarium & pestilens concilium cogis, tum vt praeclari huius miraculi famam aboleas, aut saltem obscures; tum vero vt vitae auctori, vitam eripias.

Quando anima se peccato eximere gestit, tū daemon v: plurimū impedimēto est.

Statim

Gen. 31. Figura. Statim vt Iacob Patriarcha conuasatis omnibus se in viam dedit, vt in Mesopotamiam terram patrum suorum reuerteretur, & gentilium regionem relinqueret; ecce continuo Laban, multo stipatus comitatu, iraque exæstuans fugientem insequitur, vt comprehensum interficiat. Exprimis tu, ô Laban, nefarium dæmonum agendi modum, qui, cum peccatores captiuitate eorum se eripere velle vident, vt libertatem consequi, & recto ad cœlestem patriam calle tendere valeant, se itineri quoque accingunt, arma præparant, furiarum suarum cohortes ferruminant, vt fugientes sistant, & ad peccati regionem, è qua vltro egrediebantur, obtorto collo etiam inuitos, reducant.

Cum impius ille tyrannus Pharao; Hebræos iugo sese captiuitatis eximere, Ægyptumque deserere velle inaudisset, vt Deo sacrificia more patrio offerrent; statim illos vexauit, nouis oneribus grauauit, quotidianumque pensum adauxit. Vt hinc disceremus, diabolum, infernalem illum tyrannum, vt plurimum, cum peccatorum Ægypto egredi constituimus, nobis impedimento esse, vexare, nouisq; nos oneribus aggrauare.

Scriptum est in Esdra, Iudæis è captiuitate reuersis, & templi fabricam restaurare incipientibus, vicinas & conterminas nationes, & gentes in circuitu positas insurrexisse, templi fabricam impedire conatas. Doceamur hic, nullum omnino à nobis bonum opus inchoari, quin dæmones & omnes infernales furiæ totis sese viribus opponant: &, cum reuersi è captiuitate peccatorum, ad quod per sanctam confessionem peruenimus, egregium conuersionis templum construere nobiscum firmiter proponimus; cum diabolum & omnes furias eius, omni ratione conatibus nostris resistere & aduersari. Et sane video vixdum nato Domino, Herodem & omnem Ierosolymam cum illo turbari, & nefarium tyrannum in mortem pueruli conspirare. Quid hæc denotant Auditores? nisi, Dominum nostrum Iesum Christum in anima spiritualiter per gratiam vix natum esse, quin tartarus statim & omnis tartarea potestas aduersus eum commoueatur, satanasque nefarius ille tyrannus in salutē eius conspiret. Videte quoque, vt hodie, populo Christi miraculis delinito, ei adhærescere proponente, Synagoga, vt tam pio operi impedimentum aliquod opponat, eorumque voluntates aliò diuertat, concilium cogat, & comitia celebret: *Collegerunt Pontifices & Pharisæi concilium.*

O pestilens & nefarium concilium! tu scilicet es impia illa congregatio, quam toties in Propheticis oraculis expressam legimus, vt in primis illis verbis Psalmistæ: *Astiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnū aduersus Dominum, & aduersus Christum eius:* Psal. 2. & Salomonis: *Circumueniamus iustum; quoniam contrarius est operibus nostris & improperat nobis peccata legis, & filium Dei se nominat.* Sap. 2 & Ieremiæ: *Cogitauerunt super me consilium dicentes: Eradamus eum de terra viuentium, & nomen eius non memoretur amplius:* Ierem. 2. Omnes denique Prophetæ de hoc vaticinati sunt. Pestilens igitur & detestandum plane conciliabulum fuit, quod in Dominum Iesum cudi*tur, & in quo de vita Filio Dei vnigenito eripienda tractatur.

Anne patieris Caipha, infande, nefande, improbe princeps, totius Synagogæ caput, magne Pharisæorum magister, & sacerdotum omnium Pontifex, tam nefarium vt in Iudæa cōcilium cogatur, & in vrbe quidem regia & sancta Ierusalem: Quid? Tantane tua erit impudentia, ne dicam audacia, vt huius nefarii concilii auctor exstas, tamq; perniciosam & detestabilem synodum cogi tulleris? Anne Caipham hocce agere? summum Pontificem hoc attentare, tuiq; adeo oblituses? tune futurus es ille proditor, ille ingratus, ille perfidus Achitophel, qui cum omnia Dauidis negotia tractaret, regnique consilia nosset, Absalomo eiusq; sequacibus persuasit, vt seditionem cōcitarent, armaq; aduersus Principem & Regem clementiss. 2. Reg. 4. sumerent: & tu, cum sis fidelium omniū consilium, synagogæ caput, & totius status Iesu Christi in lege Mosaica superintendens existas; adeone hodie ingratus, perfidus, & sceleratus eris, vt omnes Iudæos, vt Absa- Concept⁹ super nefario cōcilio Caiphæ.

Absalomum Achitophel, ad arma concites & commoueas, quo aduersus Principem, Messiam & Deum suum scelerate conspirent? Tune futurus es superbus ille, inuidus, & ambitione tumens Aman, qui Assuero consilium dedit, miserum vt Mardochæum è vita tolleret: tune superbe Pontifex, summus aulæ vertex, princeps & caput Synagogæ cum fies, Iudæis suades, vt Iesum, qui verus Mardochæus est, ad necem deposcant? anne deterius aliquod reperire consilium posses, anne pestilentius, anne etiam exitiosius?

Esth. 5.

Matth. 14.

Nefarium, fateor, fuit Herodiadis consilium, quando filiæ suasit, vt Ioannis Baptistæ caput in disco postularet: At tuū ô Caipha, consilium centuplo detestabilius est, quando populo persuades Iudaico, vt Christi Domini caput sibi tradi postulet.

Congregauerunt Pontifices & Pharisæi concilium. Heu quot nefanda concilia, quot infandæ conspirationes, quot coniurationes aduersus benignissimum Redemptorem coguntur! vix namque creari erant Angeli, & ecce statim eorum Pontifices collegerunt conciliū: quin ecce statim Caiphas Lucifer inquam, Angelicæ Synagogæ Princeps tertiæ Angelorum parti consuluit, vt aduersus diuinitatem conspirarent. ***Factum est prælium magnum in cælo.*** Vix erat homo in terrestri etiam paradiso constitutus, quin ecce statim Principes collegerint concilium: quin Satan; Adam & Eua congregentur, concilium ineant, in quo de diuinitate disceptetur, ***Eritis sicut dij.***

Quid addam amplius? dicam te, ô Pater æterne, & te, ô gloriose & sancte Spiritus, vos Principes æterni, Sanctissimæ Trinitatis personæ, ab æterno concilio aduersus Redemptorem meum coegisse: vt eum innocenti morti adiudicaretis: vos etenim illi Principes estis, de quibus olim Psalmographus: ***Astiterunt Reges terræ, & Principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum & aduersus Christum eius.***

Psalm. 2.

III. Pia meditatio quo ad condē-

Nulla igitur datur effugii via, mi Redemptor; te mori necesse est non est quod dicas amplius; ***Transeat à me calix iste.*** Ita namque in arcano SS. Trinitatis concilio constitutum est, in quo iam à longo tempore morti adiudicatus es, & vlterius non appellasti. Causa tua in duobus summis concilijs, in concilio scilicet Diuinitatis, & in foro humano in cœlo nempe & in terra, examinata fuit, discussa & peracta; & vtrobique mortis sententia in te lata fuit.

nationem Christi.

Verum quanam potissimum de causa vos ô consiliarij æterni, vos iudices omnium iudicum supremi, qua lege, quo iure, aut quomodo Messiam meum mortem atroci & truculentæ addicitis? Audite quæso, quid ad hæc respondeant, ***Expedit vt vnus homo moriatur pro populo***, Iesus inquam Christus, Deus simul & homo; vt mundus ratione quadam inaudita, propria tamen & conuenientissima, redimatur; quo euidentius Dei erga homines amor appareat, vt scilicet homines ab homine in exitium perducti, per hominem restaurentur.

Cur Christus ab omni æternitate morti sit adiudicatus.

Vos vero Pharisæi, Pontifices, tuque imprimis Caipha quam mortis causam affertis, & quod ius prætenditis, quam æquitatē depromitis, aut qua via ad tam crudelem & cruentam sententiam ferendam proceditis? Audite, obsecro, eorum leges & iura, inuidiam inquam potius & furores: ***Quid facimus, quia, hic homo multa signa facit?*** quod miracula edat, animas ad bonam frugem conuertat, quod mortuos excitet: atq; hoc fundamentum fuit tam iniquæ sententiæ ferendæ.

Cur Caiphas Christum dignū morte iudicauerit.

O iudices iniquissimos, ô iudices affectibus in transuersum actos! Caipha, cum ais, ***Hic homo***, si scires quis hic homo foret, nunquam eum morti adiudicares. Homo quippe hic, simul & Deus est; homo hic multa olim signa fecit, tot prodigia in Ægypto, tot mirabilia in mari Rubro, tot miracula in deserto. Homo hic simul Deus & homo est, qui descendens aliquando è cœlo in terram, è Ierusalem in Iericho, incidit in manus Iudæorum, qui instar latronum eū despoliauerunt, sauciauerunt, & mortuo eo in crucis arbore derelicto, abierunt. Est denique ille homo, qui tot miracula edidit in incarnatione sua, quando nimirum duas naturas in vna eademque hypostasi combinauit; tot signa in natiuitate, tot prodigia in vita

Lucæ. 10.

Egregij cōceptus.

in vita; & in cuius morte tot quoque mirabilia videbitis. Faciet namque moriens Solem deliquium pati, terram tremere, petras diffindi, sepulchra quoque reserabit. Homo denique est omnium rerum peritissimus. Verum quid deinde in hocce concilio ais, ô Caipha? *Vos nescitis quidquam*. Quid cogitatis viri, quid dicitis? necesse est vt homo hic de medio auferatur, res nostræ alioquin pessimo loco futuræ sunt. Nisi enim remedium aliquod in tempore adhibeamus, *venient Romani & auferent locum nostrum*, vrbemque nostram euertentes, omnes nos dispoliabunt; quare expedit, vt vnus homo pro omni populo moriatur, potiùs quā tota gens misere periat. Nautæ qui Ionam vehebant, si forte meministis, cum grauis tempestas incidisset, vt se suaque conseruarent, Ionam in mare deiecerunt, cuius mors illis vitam peperit: illo namque submerso, rediit serenitas & malacia. Similem hodie quoque tempestatem impendere nobis à Romanis videmus; necesse est igitur, vt hominem hunc in mare passionis præcipitem iaciamus, quo eius nos mors morte eripiat, & vitam nobis salutemque conferat.

Oratio Caiphę in concilio.

Ion. 2.

Luc. 8.

An non magnum Gerasenorum dementiæ argumentum fuit, Christum à finibus suis pellere, ne porcos perderent? Non minor, mihi credite, Caiphæ huius dementia est, Christum ipsum perdere moliētis, quod timeret ne in Romanorum manus ciue incideret.

IV

Vos nescitis quidquam: Nescitis, quantum in hac re pondus & momentum consistat: nescitis quantum huiusce rei intersit, ab ea nempe omnis nostra salus, fortuna, aræ, focique dependent; salus inquam, vel ruina, omne nostrum commodum, aut incommodum. O superbientem superbi hominis orationem, ô verba tumore & arrogantia plenissima! Potens ille Persarum Rex Xerxes, cum quodam tempore comitia regni indixisset, in quibus de bello Græcis inferendo disceptaretur, hac principes oratione est allocutus. *Ne viderar meo tantum vsus consilio, vos contraxi: ceterum scitote parendum vobis magis quam suadendum*. Notare effrænatam hominis arrogantiam, & intollerabilem præsumptionem. Eandem mihi hîc ostendere videtur Caiphas, quin etiam adhuc maiorem, dicens: *Vos nescitis quidquam*: Necesse est vt vnus pro omnium salute moriatur; nulla alioquin securitatis spes effulget. Eisdem verbis Saulem vsum cum filio suo Ionatha apparet, *Quamdiu vixerit filius Isai super terram, non stabilieris tu, neque regnum tuum. Itaque iam mitte, & adhuc eum ad me, quia filius mortis est*. Verba porro Saulis, Caiphas visus est repetiuisse dicens; Quamdiu vixerit homo ille, principes & seniores, nunquam synagoga nostra stabilietur; nisi ille moriatur res nostræ non succedent, sed pessum ibunt. Eia igitur moriatur, inuadamus eum, & eradamus eum de terra viuentium. *Expedit namq; vt vnus homo moriatur pro populo*.

Val. l. 5. c. 9.

1. Reg. 20.

Quare obsecro magne Pontifex? Ne scilicet, inquit, res nostræ dilabantur ac pessum eant, morte innocens est condemnandus. Quam perperam concludis, quam parum dialecticus es? at longe aliter quam destinasti & concepisti eueniet. Christi namque mors erit & vestra, illo occumbente, vos, regnum & respubl. vestra extinguetur & occumber. Timeo enim ne idem vobis euenturum sit, quod olim Regi Ieroboam, qui cum vitulos æneos erexisset, variaque idola per regnum adorari præcepisset, ratus id ad regnum stabiliendum non parum momenti allaturum; nesciuit se sibi, filiis familiæ, atque adeo vniuerso regno perniciem & exitium intulisse.

3. Reg. 18.

Pharao Ægypti Tyrannus, ratus Hebræorum primogenitorum nece regnum stabiliendum, tantum abfuit, vt voti compos factus fuerit; vt potius diabolicum hoc commentum & pestilens consilium, regni exitium fuerit, & se suaque euerterit: cum enim omnes Hebræorum masculos in profluentem proiici mandasset, ipsemet cum toto exercitu ab vno Hebræo rubri maris gurgite absorptus fuit. Eadem vobis, mihi credite, fortuna impendet Iudæis: dicis ô Caipha iudex inique, expedire vt vnus pro populo toto moriatur, sed adeone Deum mundo huic noxium censes, vt eum mundo pellere decreueris? Cum Elisæus Propheta iam in extre-

Exod. 1.

4. Reg. 13.

extremis ageret, Rex Ioas pedibus eius aduolutus lachrimabatur & clamabat dicens: *Pater mi, currus Israel & auriga eius*: quasi regnum a morte eius neminem esset habiturum, cui tuto, vt Elisæo consueuerat, credi posset. Laban etiam audito Iacob, relicta Mesopotamia, in patrium solum rediisse, consternatus fuit, & tantum non exanimatus, ob decessum scilicet eius qui tãta sedulitate & cura oues suas pauerat, ita vt in infinitũ crescerent. Te vero Caipha, omni barbarie barbarior, non pudet aut piget, è medio tollere, morti adiudicare, non dico Elisæum aut Iacob, sed filium Dei vnigenitum, quo sublato quænam calamitas synagogæ vestræque reip. impendet? Nesciebat olim Samson, se à spiritu Dei esse derelictum: at tum demum agnouit, licet serius, cum Philisthæorũ carceribus traditũ vidit. Ita quoque tu Caipha, & vos Iudæi, nescitis quid sit Deo esse destiturum: scietis autẽ postea, cum venerint Romani, & cinxerint muros vestros, & omnem posteritatem vestram cũ tota gente vestra euerterint. *Expedit vt vnus homo moriatur*. O tristem nuntium! ecce sententia mortis in Messiam lata. Quis ei suggeret, vt se subripiat, vt alio appellet, vt se in tuto collocet? Cum Esau aduersus fratrem Iacob cõspirasset, statim tu ei Rebecca suggessisti vt fugeret, *Ecce Esau frater tuus minatur vt occidat te*. Aperit Chusai Dauidi Regi omnia consilia, & quidquid in castris Absalomi gereretur, & eheu! nemo Saluatori meo vel minimũ suggerit: nemo ei nefarium hoc consilium, hanc impiam coniurationem detegit. Quid hic agitis ô Nathanael, Gamaliel, Ioseph ab Arimathia? cur, præceptoris & Domini vestri patrocinium non suscipitis, aut cur saltem dissoluto concilio, ei non suggeritis, sibi vt caueat, tanta taliaque in caput illius cudi? Nequaquam, *Expedit* enim *vt vnus homo moriatur pro populo*. Est tamen hic aliquid quod in te laudem ô Caipha: nunquã, mihi crede melius rem acu tetigisti: prophetizas, & verum dicis, nescis tamen. Nam cum plurima Deus media nosset quib⁹ humano generi ob peccatum perdito posset succurrere, Filii tamẽ sui passionem hic potissimum adhibere voluit, quo nullum aut melius aut conuenientius tum ad naturam humanam restaurandam, tum ad amorem diuinum melius perspiciendũ potuit inueneri. Hausi id è Paulo Apostolo ita Hebræis scribente: *Decebat eum, propter quem omnia, & per quem omnia qui multos in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem consormari*. Anne obliti estis, quid ipse duobus discipulis in Emaus euntibus dixerit in via socius: *O stulti, & graui corde nonne hæc oportuit Christum pati & ita intrare in gloriam suam?* Bene igitur dicis Caipha *Expedit*. Erat namq; primi delicti grauitas duabus de causis infinita: primo quod aduersus infinitam maiestatem patratum, deinde quod ad infinitos homines eiusdem contagio serperet. Ac proinde requirebatur homo, qui infiniti simul esset roboris, & meriti apud Deum immensi? qui sanguine suo peccatum adeo graue, tamq; diuturnum expiaret. Et quoniam inter homines, tam efficax & præclara virtus non reperiebatur, nec tanta merita; nihil magis proprium aut cõuenientius, ad diuinę iustitiæ satisfaciendum, potuit reperiri, quam vt Dei filius, cuius maiestas infinita est, humanam naturam induendo, Deo pro homine satisfaceret, proq; humano genere mortem oppeteret. Hoc scilicet expediebat; nulla alioquin cœlum ingrediendi via dabatur, ipsæ paradisi portæ clausæ semper alioqui mansissent. Ita namq; prædixerat ipse Iesus olim: *Expedit vobis, vt ego vadam*, scilicet ad mortem, & à morte ad inferos, ab inferis ad Patrem. Expediebat vobis, ô Angeli, vt sedes nimirum vestræ replerentur, & pristina ruina restauraretur; Expediebat & vobis Patres, qui in limbo captiui detinebamini, vt eripi possetis; & vobis in primis ô homines, vt hac ratione obstructum cœli limen subiretis. In quam rem figuramè veteri instrumento producam. Homicida qui ob cædem commissam petria electus erat, prius in patriam redire non poterat, quam summus Pontifex obiisset. Designabat hoc redemptionem nostram; Auditores: non prius enim poterat primus homo, sui ipsius homicida, paradiso, patria nimirum sua, exorris factus in patriam reuerti, quã Iesus Christus,

Gen. 31. Iud. 16. Gen. 27. 2. Reg. 15. Caiphas in hoc cõsilio propheta fuit. Hebr. 2. Luc. 24. Ioan. 16. Figura. Num. 35.

stus, summus ille Pontifex, exspirasset. Expediebat ergo hunc hominem mori.

Et sane expediebat Domine, mi Redemptor, licet vsquequaque necessarium foret, te nostri causa mortem oppetere: mille namque tibi alioquin media suppetebant, ad nos redimendos; at nullum hoc ipso commodius aut conuenientius. Expediebat scilicet Domine te mori, vt nobis vitam conferres; descendere, vt nos exaltares; humanam naturam induere, vt nos semideos faceres; passionis tormenta subire, æternam vt nobis beatitudinē & infinitam promereteris. O bonitas infinita, ô Redemptor benignissime, quas gratiarum actiones, quas laudes tam immensus amor, vel quænam potius obsequia, tam ingens, tam singulare, & adeo eximium beneficium promeretur? Nostræ, fateor Domine, vires non sufficiunt, labascunt humeri: attamen quidquid in nobis est libenter, meritoque dedicamus & offerimus: cor scilicet ad te amandum, corpus ad te adorandum, animam quæ te assidue sequatur, quo tibi sincerum in hoc mundo obsequium offerat, exspectans, donec in altero te plene laudare queat, Amen.

SABBATO POST DOMIN. PASSIONIS.

Partitio.

I. *De pugna carnis ac spiritus.*
II. *De Christi passionibus.*
III. *De clarificatione Domini.*

Nunc anima mea turbata est. Ioan. 12.

FIGVRA.

2. Reg. 19. DAVID Rex cum post Absalomi seditionem commotionemque vrbe profugeret, & nudipes & capite aperto, torrentem Cedron transiret, vt in desertum secederet, ingenti cordis dolore tactus intrinsecus, vultum in mœrorem contraxerat & lachrymas vberrim effundebat. Hodie hanc figuram completam videmus. Verus enim David IESVS CHRISTVS, post cruentam Synagogæ Iudaicæ coniurationem, Ierosolymis secedens, tristitiam induit; passionisque torrentem quem transiturus erat, & desertum Caluariæ in quo crucifigendus, sibi proponens, aperte declarat animam suam esse turbatam, & variis angustiarum motibus concussam. Sunt hæc Domine puncturæ crucis, & præambula passionis tuæ iamiam instantis: neq; enim credo te perturbationi animi interiori esse obnoxium. De hac perturbatione hodierna die, modo SS. Pneumatis auxilium, & D. Virginis interueniant preces, verba faciemus. Quamobrem teciremus singuli.

AVE MARIA.

Patientiæ illud & tolerantiæ speculum Iob, humanæ vitæ ærumnas calamitatesq; deplorans, merito mihi dixisse visus est. *Vita hominis militia est super terram.* Vix enim nati sumus, quin statim militiæ ascribamur, eidem assuescamus, & nobis quotidie, & ad finem vsq; vitæ bellandum sit. Vix etiā quondam Deus cœlos creauerat, quin eos statim Angeli, idque contra cœlorum naturam, violento quodam cursu & impetu abreptos egerint, ne vllo deinde tempore motus ille quiescerit, sed ad finem vsque mundi permansurus sit, & mundo demum finiente finiendus. Quod præsagium est, mortales, vix nos in hunc mundum ingredi, quin statim aliud quoddam Angelorum genus animas nostras inuadat, & violento quodam impetu transuersos rapiat, ab Oriente nempe gratiarum vsque in Occidentem peccati impellendo; qui impetus quidam est præter rerum ordinem, & naturæ nostræ penitus repugnans. Quod Apostolus optime expressit, dicens: *Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem tantum, sed aduersus mundi rectores.* quasi diceret: Duo nobis ab ortus nostri exordio bellorum genera instant, & sequuntur quocumque demum fugerimus: bellum scilicet externum, & ciuile. Motus enim quos nobis

I. Iob. 7.

Duo belli genera in homine.

nobis dæmones, tartarus, & mundus concitant, bella sunt externa: verum quos ipsa nobis cōcupiscentia, caro, prauiq; nostri affectus commouent, ciuilia merito appellari possunt. Et quamuis illa vehementiora sint & atrociora, hæc tamen magis pertimescenda sunt, maiorique cum discrimine coniuncta, *Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem tantum*, ecce ciuilia: *sed aduersus mundi rectores*; ecce externa.

Vt porro de solis ciuilibus loquamur, nūquā nos illa quietos viuere sinūt sed ab ipsis incunabulis nos inuadunt, tum q̃ passiones è natura ipsa proficiscantur, & cum natura commorantes ad vsque tumulum nos comitentur: tum vero, quod naturæ inhæreścant. Principium vero & ortum à carne hac nequaquam & praua concupiscentia habent: nam *caro concupiscit* semper *aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem*, vti Paulus ad Galatas ait. Ipsa namq; est tentatrix illa Eua quæ Adamū semper impugnat, in ipso etiam paradiso, in statu nimirum innocentiæ. Ipsa est fornicaria illa Iezabel, quæ reges etiam potentissimos interimit. Ipsa est peruersa Dalila, quæ Sampsones virosque fortissimos eneruat & expugnat. Aiunt Philosophi motus & agitationes maris ab ipso lunæ incremento & decremento initium sumere: equidem iisdem verbis dixero, omnes omnino motus & animæ nostræ passiones, è praua concupiscentia proficisci.

Vidit olim Daniel arietem duobus insignitum cornibus, qui furiis agitatus, cætera animalia in quæ incidebat, ad terrā prosternebat. Nō errauero, si per hunc arietem concupiscentiam designari ostendero. ipsa namq; est aries duobus insignitus cornibus, appetitu scilicet concupiscibili & irascibili, verum qui adeo proteruus sit & petulans, vt rationem, spiritum, sensum ipsos interiores, & integram nonnunquam animam ad terram, deiiciat, inque peccati mortem præcipitem agat. An nō igitur cruenta illa bellatrix, vel furiosa potius Amazon, certamina sua motus, & rebelliones iam inde à matris vtero nobis intentare præsumit? Accommodate aures, figuras veteres producam.

Iacob & Esau iam inde à matris vtero inter se digladiari sunt; & cum nondum arma tractare possent, calcibus sese mutuo oppugnabant. O infelices gemini, quam tristia nobis affertis præsagia! scilicet à primo cōceptionis instanti; & ab ipso materno vtero, appetitum sensibilem, concupiscentiam scilicet deprauatam, aut alio licet appelletur nomine, cum spiritu æterno semper digladiari, perpetuaque bella gerere, & alterum in alterius conspirare exitium.

Vix quoq; nati erant germani illi fratres Abel & Cain, quin statim arma spirēt, adeoque in se mutuo exardescant, vt alter alterius manus cruentet sanguine. Quid hoc denotare putabimus, Auditores, quam spiritum & appetitum vitiosum quamprimum vt existere inceperint, sibi inuicem bellum indicere, tantoque impetu in se mutuo insurgere, vt quamprimum alterutrer occubat necesse sit?

Sara & Agar ancilla, quæ in Ægypto nata erat, nunquam pacifice in familia Abrahæ cohabitare potuerūt. Quid porro designatis, ô mulieres, quam tu Sara rationem, tuque Agar Ægyptia concupiscentiam, quæ concordes in familia hominis viuere nunquam possunt?

Vidua quædam olim Dauidi regi conquesta est, fuisse sibi duos filios, quorum alter alterum rixando in via interfecerat: *Ancilla tua erant duo filij, qui rixati sunt aduersus se in agro, nullusq; erat qui eos prohibere posset, & percussit alter alterum, & interfecit eum.* Quid per hanc mulierem viduam intelligimus, nisi animam, quæ cū non nisi duos habeat alumnos, spiritum scilicet & appetitum, & ambo simul in itinere vitæ huius viam carpant, & hoc in itinere semper inter se rixentur, sæpe accidit, vt alter alterum interficiat.

Absalom & Amnon eiusdem patris filii, eiusdem mensæ conuiuæ, iniectis sibi inuicem manibus, crudeli parricidio & Thyestæo spectaculo epulas cruentarunt. Spiritus & concupiscentia eiusdem animæ hæredes, & eadem mensa refecti, eodem se sæpenumero modo excipiunt, & consopitum odium redintegrantes, tristia sæpe parricidia

Marginalia: Galat. 5. — Gen. 2. — 2. Reg. 21. — Iud. 16. — Dan. 4. — Figuræ. — Gen. 25. — Gen. 4. — Gen. 21. — 2. Reg. 14. — 4. Reg. 13.

dia committunt. O certamina deploranda! ô bella nimium cruenta! Audite & alias figuras.

Gen. 11. Ex his aliquot figuræ alio etiam loco reperiuntur, sed adiunximus hic tres nouas.

Referunt sacræ literæ, Abraham & Loth, qui fratres appellantur, licet alter auunculus esset, & alter cognatus, nunquã inter se pacem habuisse, sed ipsos etiam pastores eorũ, in agris sæpe inter se rixari solitos. Quid porro significant hæc omnia? nisi duos illos fratres, appetitum & spiritum, vel duas illas sorores, rationem & cõcupiscentiam, nunquã inter sese pacem habere: quin & ipsos seruos, tot scilic. facultates, quæ vtriq; deseruiunt, semper inter se litigare & contẽdere. Desuntne igitur figuræ nobis? aut potius, desuntne nobis bella ciuilia, & passionum certamina: bella inquam quæ nobis successione auita adhærescunt, quoniam ab ipso Adamo originem sumunt? O bella cruenta, & funebria, quæ nunquam hactenus composita fuistis, quæque in ipso terrestri paradiso ortum habuistis, & cõtinua ad nos vsq; successione, de patre in filium, peruenistis, & ad finem vsq; mundi durabitis. Sunt sane immortalia, nec per sacramenta aut bona opera componi possunt, (durat nempe concupiscentia etiam post baptismum) bella, inquam, quæ nos ipsi potestate propria extinguere non possumus. Nam primi motus non sunt in potestate hominis. Bella denique, à quibus nullus vnquam mortalium immunis exstitit, nec ipse quidem Christus Dominus. Quomodo enim hæc eum oppugnauit concupiscentia in monte Olueti? tam vehementi; namq; eum tunc tristitia & pauore concussit, vt à morte parum abfuerit; vnde exclamauit: *Tristis est anima mea vsq; ad mortem?* At quomodo eum in hodierno Euangelio oppugnat? tam vehementem enim ei formidinem & mortis metum incutit, vt præ timore dicere coactus sit: *nunc anima mea turbata est.* Verum vt, quomodo hoc intelligendum sit, cognitum habeamus; de passionibus, quæ in Iesu Christo fuere, nonnihil loquemur; ac deinde de eiusdem gloria: & super vtrumq; hoc concionis nostræ ædificium extruemus.

Passiones animi cruenta bella sunt.

Christus passionib. nõ caruit. *Matt.* 27.

Principio igitur dicimus, in Iesu Christo passiones fuisse: vidimus namque eum ira succensum & excandescentem, cum flagello in manus sumpto & ira intrinsecus concepta, ementes & vendentes templo eiecit, & mensas nummulariorum subuertit: toties quoque eum aduersus Pharisæos commotum audiuimus, cum eorum vitia coargueret. Vidimus quoque eum lachrymantem super muros vrbis Ierosolymitanæ. An non vero vos lachrymæ passionum & tristitiæ cuiusdam vehementis indices estis? Vidimus quoq; eum in monte Olueti, præ metu, quem ex imminente morte conceperat, ad terram prostratum: hic iterum eum turbatum, & animi angustia pressum contemplamur. *Luc.* 19.

An non vobis, Auditores, cholera, tristitia & metus, passiones quædam esse videntur, quibus & nos obnoxii sumus? Nũquam tamen eum legimus risisse, sed instar Heracliti semper a risu abstinuisse: vt nos obiter doceret, vitam hanc non esse aliud, quam domum luctus, & tristitiæ theatrum, & nullum hic verum gaudium reperiri: domum hic esse pœnitentiæ & tristitiæ, nõ vero voluptatis aut deliciarum. Quam in rem egregium nobis conceptum suggerunt Hebræi, qui cum in Ægypto regione aliena versarẽtur, indesinenter plorabant, & ad patriam suspirantes anhelabant; cumq; alii ad lætitiam & voluptatem eos inuitarent, respondebant: *Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena?* *Psal.* 136.

Iesus Redemptor nunquam in vita risisse legitur.

Verum vt ad passiones, de quibus agimus redeamus, notandum est, ô theologi, Iesum Christum cum carnem humanam indueret, naturamque nostram sibi desponderet, omnes eiusdem passiones & accidẽtia, sibi quoque eadem opera adiunxisse & adaptasse, quæ nimirum hypostaticæ illi vnioni non repugnarent. Nam vt Philosophi aiunt *qui dat esse, dat & quæ consequuntur ad esse*; ita quoque inuersis terminis, *qui accipit esse, accipit & quæ consequuntur ad esse.* Redemptor igitur noster naturam humanam induens, induit simul & omnem eiusdem dependentiam & consequentiam, omnes nimirum illius passiones, vt famem, sitim, calorem, frigus, ærumnas, miserias, mortem denique ipsam; quæ omnia ipsi naturæ inhære-

hærefcunt: at nũquam aſſumpſit peccatum, nec ignorantiam, nec paſſiones, quæ peccatum denotant, vel aliquam inclinationem ad peccata. Repugnabat quippe hoc perfectioni excellentiæque myſterii huius. Fieri quoque non poterat, vt illa anima diuinitati myſterio incarnationis combinata, peccatum vllum committeret; ad eundem planemodum quo animæ, quæ iã æterna beatitudine perfruuntur. Nam ſicut cœlum, vt Philoſophi aſſerunt, corrumpi non poteſt, nec vlli è primis quatuor qualitatibus, quæ ad corruptionẽ tendunt, obnoxium eſt; idque propter formæ cui coniunctum eſt, nobilitatem: ita mihi de Chriſto dicendum hîc videtur, eum nempe peccare non potuiſſe, nec vllã è primis paſſiouibus habuiſſe, quæ ad peccatum inclinant, propter nobilem illam diuinitatis formam, cui anima eius maritata erat.

Conceptus Philoſophicus.

II. Tribus de cauſis Dominus paſſiones noſtras induit.

Adeo vt omnes, quas Saluator aſſumpſit paſſiones, tribus ab eo potiſſimum de cauſis aſſumptæ ſint; primo, ad ſatisfaciendum; vti aſſerit Auguſtinus Epiſtola cxli. ſecundo, ad pœnitentiæ exemplum commonſtrandum, vt docet Bernardus Sermon. 2. in Cantic. denique, vt verum ſeſe hominem demonſtraret, vt Cyrillus lib. 2. in Ioannem tradit. Dicere alioquin potuiſſemus, non eandem nobiſcum eum naturam aſſumpſiſſe. In quam rem audite præclarum è philoſophiæ arcanis depromptum conceptum. Quemadmodum enim philoſophi aliam eſſe cœlorum materiam dicunt alteriusq; naturæ, & aliam rerum harum inferiorum; quoniam non eadem vtraque accidentia habent: idipſum de Chriſto Ieſu dicere potuiſſemus, ſi humanam induendo naturam, eiuſdem accidentia non ſimul aſſumpſiſſet.

Conceptus Philoſophicus.

Geneſ. 24. Iacob cum Rachelem Labani filiam, pulchram nimis in vxorem acciperet, accepit ſimul & ſororem eius Liam, quæ non vſquequaque formoſa erat; quin & hæc inter cæteras matrimonii cõuentiones fuit, vt Iacob partem aliquam emolumenti ex gregibus capiendi haberet. O vere inſignem allegoriam denotat illa, Iacob noſtrũ, Ieſum Chriſtum, pulchram illam hominum naturam Adæ filiam, in vxorem accipiendo, turpem quoque Liam, concupiſcentiam inquam, duxiſſe, quæ deformis, & plane terrena erat: ſimulque hoc pactum initum fuiſſe, vt ſponſus de gregibus & armentis participaret, de brutalibus videlicet paſſionibus noſtris, partem aliquam haberet.

Allegoria.

D. Thomas de paſſionibus, quæ in anima Redemptoris noſtri fuere, loquens, ait, tribus eas modis à noſtris fuiſſe diſtinctas: ſcilicet, quo ad obiectum, principium, & effectum. nã quoad obiectum paſſiones noſtræ ſæpenumero è rebus illicitis originem ſumunt. Sæpe namque erga illa afficimur, quæ potius odiſſe deberemus: ſæpe quoq; ob ea lætamur, quæ nobis dolorem magis incutere deberent; denique erga ea ſæpe inordinate ferimur, erga quæ non eſt cõueniens aut conſentaneum ferri. Deinde, quoad principium & originem: non enim eſt in noſtra poteſtate impedire, ne crudeles illæ furiæ animam ſubintrent. Nam primi motus, vt diximus, non ſunt in hominis poteſtate; ſed ſtatim, vbi quid vel iucundum, vel iniucundum videmus, fieri non poteſt, quin ſtatim ad illud, amore quodam illicito, eiuſdem pulchritudinem diligendo, feramur, aut viſa turpitudine, ab ea animum & mentem auertamus. Denique quoad affectum. Nam licet deprauatos illos motus cohibere & cõpeſcere poſſimus, ea tamen illorum aliquando eſt vehementia, & impetus, vt etiam inuitos nonnunquam ad aliquid præter fas & æquum faciendum abripiant: quin & interdum adeo inſurgunt & inualeſcunt, vt rationis lumẽ eripiant, intellectui tenebras offundant, noſque ad ea facienda impellant à quibus abhorrere penitus oporteret.

D. Tom. 3. p. q. 15. 4. Paſſiones Chriſti tribus modis à noſtris diſtinctæ fuere.

Nouiſtis crediderim, vos qui paſſionibus ducimini, quanta ſit earum vis & efficacia; mutant illæ namque vultus colorem, motum cordis, totius corporis compoſitionem, vel ſola etiam imaginatione conceptæ. Ecquos illæ motus, ecquas agitationes, ecquas mutationes ſuppeditant? Dilatatur enim cor noſtrum quando exhilareſcimus; coarctatur, cum triſtitia nos inuadit; Cholera ſanguinem commouet & efferueſcere facit; Pauor eundem obſtupefacit, & frigidiorem reddit glacie. Denique crude-

Vis & robur paſſionum.

crudeles illæ furiæ nos anhelare, tremere, vacillare & titubare faciunt, adeo vt eatum vi lingua balbutiat, dentes fremant, sanguis euanescat, atque omnia membra tremant & consternentur. Pallorem quinetiam cient & simul ruborem, & eum demum nobis colorem & habitum superinduunt, quem illis visum fuerit. Dicam igitur vere, ô crudeles furiæ, & infernali Megera truculentiores!

Conceptus è Philosophia depromptus.

Et sicut vapores illi crassi, & tetræ illæ exhalationes, quæ è terra sursum feruntur, solem offuscant, eique lumen eripiunt, tonitrua & fulmina procreant, omnemque adeo aera perturbant: ita quoque fumosæ illæ exhalationes, & nimiæ cōcupiscentiæ, partis nimirum inferioris, & vapores, id est passiones sursum elatæ, soli rationis lumen eripiunt, tonitrua & fulmina peccati progignunt; animamque confundunt & perturbant. At longe illa aliter in Iesu Christo extiterunt, nihil namque huiusmodi in illo repertum fuit, cum passiones eius nunquam ad res illicitas tetenderint. Semper namque quæsiuit, sperauit, petiit ea, quæ par erat quærere, sperare, petere. Fleuit quidem super tumulum Lazari, at peccatorum nostrorum causa. Gauisus est, sed nostræ salutis ergo: *Gaudeo propter vos vt credatis.* Et hodie anima eius turbata est, sed mortis instantis metu. O præclara passionum obiecta! ô passiones minime passiones. Addo, summum illum Dominum, passionibus suis esse dominatum, easque non habuisse, nisi eum habere vellet. Quid ais? Quid hoc denuntias? Primos enim motus non esse in hominis potestate, aiunt, Philosophi; concedo, sed minime id locum in Iesu Christo inuenit. Potuisti enim Domine Iesu omnia obiectorum genera comprehendere, passionibus tamen & primis motibus animum tuum, nisi dum velles, non ingredientibus. Fuisti scilicet magnus ille Æolus, *qui laxare potes ventos, & carcere frenare*: passionum namque tuarum turbines educere in apertum cum velles, potuisti; & eos dum velles, reducere, carceribusque includere; habenas earum laxare & contrahere, dum visum esset.

Ioan 11. Christus passionibus suis potuit imperare.

An non vos mecum omnes fatebimini, Theologiæ studiosi, animam Redemptoris, a prima conceptionis hora, omnes dolores & supplicia in crucis arbore aliquando perferenda, præsensisse, & quodammodo prægustasse? An non eadem in monte Thabor præuidisse? notant enim Euangelistæ, si meministis, eum de excessu suo ibi esse locutum, quod omnes de excessu Passionis Patres intelligunt. Et tamen claui, flagella, crux, sanguis, ipsa denique mors, tetraq; obiecta, eum ne minimū quidem permouere potuerunt. Hodie quoque primum turbari incipit, quin & nunquam prius eum dicentem audiuimus, nisi hodie, *Nunc anima mea turbata est.* Quod Euāgelista expresse significare & innuere voluisse visus est, dicit enim *nunc*, vt indicaret hodie venisse tēpus, quo passionibus laxare habenas proposuisset: quod & alius Euangelista expressit dicens: *cœpit tristari*, Passionibus igitur suis dominabatur, non vero passiones ipsi. Vnde B. Ioannes Damascenus: *Naturalia in Christo non præcedebant voluntaria, & iratus est, doluit, timuit, quando voluit.* Quid hic elatius aut expressius dici potest? Vidimus eum quidem nuper, si memineritis forsitan, ventus & mari imperantem; quando nimirum totus mundus elamabat: *Quis est hic quia mare & venti obediunt ei?* sed ne obstupescas ô munde; præsagium namque hoc est, mari eum concupiscentiæ, & ventis passionum suarum imperaturum. Vnde earundem hodie habenas laxans, tristitia quadam graui tactus intrinsecus, ait: *Nunc anima mea turbata est.* Nam quemadmodum anima eius a primo conceptionis momento beata extitit, Verbumq; perfecte videbat; quanquam gloriæ suæ torrentem prius in corpus noluerit redundare, quam in monte Thabor transfiguraretur: ita quoque eadem anima mortis semper horrorem in mente habuit, & pœnarum grauitatem præsensit; ita tamen, vt timor nullus aut formido, aut minima eorum portio, partem animæ interiorem nunquam, ipso impediente, ausa fuerit occupare; vt eadem apprehenderet, donec ipsa hodierna die exterius ostenderet, dicens: *Nunc anima mea turbata est.*

Damas. 4. 8 *cap.* 2.

Matt. 8.

Matt 17.

Nullus

Quomodo intelligendum sit Christum passionibus fuisse obnoxium.

Nullus igitur cum audit Iesum Christum passionibus fuisse obnoxium, cogitet eum à passionibus transuersum abductum fuisse, aut insanientium more iisdem seruisse; aut tales eas fuisse, quales nostræ sunt: ac consideret potius, easdem in nobis esse præter rationem & contra rationem; eo quod nos ad peccandum inuitent, nosque resistentes & inuitos etiam inuadant, etiam nihil minus cogitantes: sed in ipso easdem à ratione, & secundum rationem ac semper rationi subiectas, exstitisse, semper à ratione directas & refrenatas: cum in nobis refractariæ sint, parere rationi nesciæ; atque ideo nullo ordine, sed confuse procedunt. Nemo igitur cogitet, affectus hos vnquam rationem eius turbasse, vel intellectui tenebras aliquas offudisse, sed perpendat secum, quemadmodum in arca Noe omnia animalia pacifice viuebant, tigres, leones, vrsi, & cætera quæ ibidē reperiebantur, nunquam inter se dissidentia, sed perpetuam pacem colentia: ita in gloriosa Iesu Christi anima, veri inquam Noe Arca omnia passionum genera, quæ instar ferarum & brutorum nonnunquam efferascunt, semper in pace vixisse, & nullum vnquam inter ea exstitisse dissidium.

Gen.6.

Vna passio alterā non confundebat in Iesu Christo.

Huc accedit, quod magis adhuc mirandum est, huiusmodi in omnibus facultatibus, & passionibus eius ordinem extitisse, vt vna alteram non turbaret aut confunderet: vnde quamuis dicatis ô Philosophi, & & bene dicatis, *maius lumen offuscare id quod minus est*: solis namque lumen stellarum lumini officit: de Iesu Christo tamen dicere non possumus, à maiore in eo passione minorem fuisse impeditam. Vehemens ille clauorum dolor quibus cruci confixus fuit, non impediuit dolorem minimæ etiam spinulæ, caput & cerebrum illius transfigentis. Gloria quoque partis superioris non impediuit dolores partis inferioris, quos in horto Oliuarum sustinuit; aut vehemens ille dolor sensuum in cruce, immensam animæ gloriam. Ita namq; id credendum est, quoniam Redemptor noster viator erat simul & comprehensor, Deus scilicet & homo: Duas naturas in se continebat, cōtra quam asserebat Eutyches; & vnam tantum personam, quod negabat impius Nestorius; animam item distinctam à diuinitate, contra Apollinarem. Hæc igitur pars inferior est, Auditores, quæ hodierna die aperte profitetur, se turbari, non vero superior: appetitus scilicet sensibilis, & non ratio: natura humana non vero diuina: nunquam enim diuinitas dolorum cruciatuumque particeps fuit adeo vt ne quidem perpeti quidquam potuerit.

III.

Sed relictis hisce passionibus, ad gloriam nunc properemus, ab vno scilicet extremo ad alterum: ita namque mihi Euangelista præit, dicens: *Pater clarifica nomen tuum*: quasi diceret: Iam tempus venisse videtur Pater, quo potentiam mundo declares: vix enim aliquis in mundo sanctum tuum nomen agnoscit, nullus te nouit: sed iam necesse est clarifices nomen tuum, miraculisque editis illustrius reddas, & famam tibiparias. Ecce instat iam mors mea, iam iam pro hominibus, & peccatoribus mori paratus sum; cum videlicet ita decreueris. Scio mirabiles fore elationes maris, scio, pœnas passionis futuras atroces, atque ideo nunc turbata est anima mea & metu concutitur: sed mirabilis etiam in altis Dominus. Quāobrem, Pater æterne, manifesta nomen tuum mundo, illudque clarifica. Clarius porro eloquere Domine: & quid per diuinum hoc nomen intelligas, significa. Explicat seipsum in Ioannis 17. capite dicens: *Pater venit hora, clarifica filium tuum.* De me ipso, de Filio tuo, ô Pater æterne, tibi hic loquor; iam tempus est vt eum manifestes; ostende igitur modo, eum esse filium tuum; aperi mundo, Angelis, Dæmonibus, & omnibus omnino hominibus, me Deum esse, tibi per omnia æqualem, æternitate parem, demonstra me tibi natura, diuinitate, potentia omnib. attributis, perfectionibusque simillimum. Hic sensus est verborum illorum, *Clarifica nomen tuum.* Sed ô mi saluator, Domine, toties clarificatus es: quænam enim in natiuitate tua fecit mirabilia vt demonstraret te ad se spectare? Euocauit namque Reges Saba, Tharsis & Arabum, vt te veluti Deum in stabulo adorarent:

Explicatur sententia: *Clarifica nomen tuum.*

Piæ meditationes.

Mat. 2.
Psal.71.

Matth. 2. Psal. 71. Matth. 2. Luc. 2. ratent: produxit in regione aeris noua sidera, quæ natiuitatis tuæ noctem mirabili luce recrearent, & lucem præberent, cum omnia tenebris essent circumfusa: Angelos quoque cælo fecit descendere, qui cælesti in nocte natiuitatis tuæ harmonia aera permulcerent: Pastores montanis exciuit, qui tibi recens nato qualecunque obsequium offerrent. An non igitur bene clarificauit? Quin etiam cum in mediis Iordanis vndis baptizandus consisteres, an non Pater ipse

Matth. 3. clamauit de nube dicens: *Hic est filius meus dilectus in quo mihi bene complacui, ipsum audite?* An non te plurimis in vita editis miraculis clarificauit, trium scilicet mortuorum resuscitatione, tot facinorosorum conuersione, tot leprosorum curatione, tot ægrotis sanitate reddita? quid præter hac quæris amplius? an non hæc sufficiunt? Sed loquitur hic, proculdubio, Auditores, de gloria passionis suæ. *Clarifica filium tuum*, quasi dixisset: Ecquando tandem Pater cruci affigar? numquamne me in monte Caluariæ constitutum videbo? nunquam clauorum illorum dulcedinem persentiam? iucundam illam titillationem lanceæ, delicias illas spinosi serti? Quando tandem, ô felix ac ter beata passio, aduenies, quando dies illa effulgebit, vt dignus, qui te subeam, reddar? Ille est genuinus horum verborum sensus est, *Clarifica filium tuum*. Illic nimirum clarificandus erat, & passionis die sublimis triumphus peragendus, cum videlicet magna illa diuinitatis signa visa sunt, cum sol deliquium pateretur, terra tremeret, sepulchra aperirentur, petræ diffinderentur, mortui denique sepulchris egrederentur. Magna profecto clarificatio, & euidentia gloriæ signa: at maiora adhuc a morte eius signa videbitis. Victor namq; tumulo deuictis hostibus resurgit, gloriosus limbum adit, tartara concutit, omnesque inde captiuos soluit, captiuam ducens captiuitatem. Intrat clausis ianuis, edit opera prodigiosa, cœlos propria virtute conscendit. *Clarifica*, igitur, ô *Pater filiũ tuum*, mors illa aliquando adueniat, quæ tantam filio tuo gloriam allatura est. Hoc nempe à te efflagito, huc omnis mea tendit ambitio. Tu vero, ô Fili

Omnis Iesu Christi gloria in passione eius sita est.

gloriosissime, toties inquam clarificate, in natiuitate nimirum, vita, morte, ac tanta gloria cumulate, & cui totus orbis acclamat: *Quis est iste rex gloriæ?* Deus de Deo, fili æternitate & natura Patri æqualis; cuius gloriam cœlum, terra, atque adeo vniuersa orbis machina demirata est: *Et vidimus* (aiunt cum Euangelista omnes creaturæ) *gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à patre, plenum gratia & veritatis.* Tu fili omnipotens Patris omnipotentis, æterne & infinite ab infinito procedens, saluator meus; quem verum quendam Ianum merito mihi licet appellare, quum Deus sis & homo, Deus scilicet vt Pater, & homo vti nos; quin etiam iisdem quibus nos miseriis, calamitatibus, ærumnis, & passionibus obnoxius; verum longe alia quadam ratione, cum illæ nobis imperent tu vero imperes illis: rationem illæ nostram præueniant, tua autem ratio illas præuenerit: in nobis vere sint passiones, in te non nisi propassiones. Tu inquam hanc nobis gratiam concede, vt ita eas refrænare & compescere valeamus, quæ voluntati obtemperent, voluntas vero rationi, ratio animæ, anima tibi, qui verus eius Dominus & Princeps existis. Fac obsecro Domine, eas vt ita comprimere possimus, ne nos violenter abripiant, nosque committere faciant, quod gratiæ tuæ meritam in mundo hoc, & gloriam in altero impediat. Amen.

Psal. 23.

Ioan. 1.

DOMINICA PALMARVM.

Partitio.

I. De mundi vsu & exitu.
II. De Iesu triumphante.
III. De Iesu se humiliante, & mundo variante.
IV. De Iesu ramos inter & vestimenta exultante.

Benedictus qui venit in nomine Domini, hosanna in altißimis. Matth. 21.

FIGVRA.

FINITO iam diluuio, columba quam Noe emiserat, ad arcam, oliuæ ramum Gen. 8.

virentibus foliis insignem ore deferens, postliminio reuersa est; vnde colligere licebat Deum hominibus iam esse reconciliatum, & aquas diluuii per orbem sparsas esse imminutas. Hodierna die hanc figuram impletam videmus. Vera namq; illa columba Iesus Christus, finito iam condemnationis nostræ diluuio, egressa iam olim cœlo, vel, si mauultis, sacro virginis vtero, vera Noe arca, hodie ex agris, ramis coopertа, in clarum remissionis, gratiæ, pacis, reconciliationis, misericordiæque signum, reuertitur. Vnde præsagire licet & augurari, diluuium & aquas diuinæ iustitiæ iam esse imminutas. O diem felicem, & celebri victoria nobilem ô diem lætum & iucundum! ô beati rami (qui nobis irretragabiles testes eritis, malorum nostrorum finem iam aduenisse, & qui certa redemtionis nostræ signa, satisfactionis nostræ arrhæ, reconciliationis nostræ indicia futuri estis) vestras ego hodie laudes & triumphos canere, merita celebrare, deprædicare præconia decreui, modo tu Paraclete Spiritus intellectus aciem exacuas, tuque regina cælorum precibus tuis opituleris: idcirco tibi omnes Aue Maria decantabimus.

I. Mundi vanitas ostēditur. Philosophus Heraclitus, tantum naturæ præceptis imbutus cum miserias & ærumnas quas hoc in mundo cernere est, cognitas haberet sibiq; ante oculos poneret, adeo animo commodus fuit, vt toto vitæ tempore easdem deplorarit. Ac merito quidem: neminem enim esse puterm, qui cum molestias, calamitates, & mala quæ in mundo reperiuntur, penitus intueatur, risu audeat diffluere, sed non perpetuo fletu Heraclitum imitetur. Testes nobis erunt filii Israel: qui cum se in Babylonica captiuitate versari viderent, miseriis & ærumnis circumuallatos, perpetuo in gemitu, singultib. & lachrymis vitam trahebant. vnde Psalmista: *super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus dum recordaremur tui Sion.* Psal.136. Et sane quomodo quis apud hospitem lætos agere dies posset, qui variis eum iniuriis prosequatur, eiusq; votis plurimum repugnet: C. Plinius cum natura olim expostulans eandem arguebat, quod ceteris animantibus vt mater, soli homini, vt nouerca exstitisset: sed longe mihi credite, meliori cum ratione id de mundo dicere potuisset: ipse namque ceterorum animalium benignissimus nutritius est, erga hominem vero vt inimicum & crudelem tyrannum sese gerit. In quam rem præclaros conceptus producam.

Pestilens ille serpens regulus soli homini nocet, quem solo visu etiam inficit: cetera vero animalia illi innoxia sunt, & ab eius veneno immunia. Mundus quoque pestilens illa bellua, veneno so hoc serpente infinitis partibus venenosior, bestiis non nocet; at hominem ita contagio suo inficit, vt consuetudine sua enecet, & visu etiam venenato interimat.

Crudelis ille tyrannus Pharao Israelitas per diem laboribus defatigabat, & ærumnis conficiebat, circa vesperam vero flagellis terga eorum lacerabat: *flagellatique sunt qui præerant operibus filiorum Israel ab exactoribus Pharaonis.* Exod.5. Eadem omnino tyrannis est & crudelitas mundi: qui cum homines per vitæ diem laboribus exhauriat, & molestiis fatiget, circa mortis vesperam, quando labores iam finiti sunt, sæpenumero ad inferos præcipites etiam deturbat.

Vix intrauerat olim Ioseph domum Putipharis Ægyptii, quin statim hinc eum hera ad peccandum inuitaret, & illinc herus in vincula coniiceret: *Tradiditq; Ioseph in carcerem vbi vincti regis custodiebantur, & erat ibi clausus.* Gen.39. Ad eundem modum nobiscum agitur; vix namque existere in mundo cœpimus, quin statim hinc nos natura ad peccatum sollicitet, & illinc mundus, Putipharis Ægyptii exemplo, in peccati & mortis vincula coniiciat; è quo nunquam egredi dabitur, nisi vt ad supplicium rapiamur. Vere igitur exclamem, ô munde infelix & fallax!

Antigoni Regis Apophthegma. Macedonum Rex Antigonus, cum de maiestate & dignitate regia sermo incidisset, dicere solebat, regiam potestatem aliud non esse quam splendidam quandam seruitutem. Multo hoc melius de dignitate regia miseri huiusce mundi dicere potuisses ô rex. Ipsa namque nihil aliud est, quam pulchra

quæ-

quædam captiuitas, & aurea feruitus. Et quemadmodum Naaman Syrus opibus quidem affluebat, & regali more induebatur, 4. Reg. 5. fed corpus eius lepra oppletũ erat: ita quoque mundus vetus ille princeps, diuitiis quidem abundat, & aureus apparet; fed fi quis penitus & propius eum intueatur, inueniet proculdubio lepra eum coopertum, putredine repletum, abominationibus refertum, & vitiis fceleribusque fœdatum; denique aliud nihil effe quam meram vanitatem, ac meras inanias. Cum ingentem illum Babylonis coloffum contemplor, cuius caput aureum, pedes vero lutei & fragiles, quiq; ad minimi lapilli contactum in puluerem & in cinerem euanefcunt; veram & genuinam mundi imaginem mihi videor intueri. Intueor namq; frontem eius fplendore & auro effulgentem, honoribus & diuitiis nitentem, at pedes eius non nifi lutum funt, terra, nihilum, nifi mera vanitas: quæ omnia in fumum abeunt, ftatim vt minimus fortunæ aduerfæ lapillus inciderit. Neque enim plus mundus firmitatis fecuritatisque habet, quam domus illa de qua in Euang. quæ arenæ inædificata, ad primam procellam ingruentem ad terram labitur. Matth. 7. *Similis erit viro ftulto, qui ædificabit domum fuam fuper arenam, & defcendit pluuia, & venerunt flumina & flauerunt venti, & irrruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna.* Cum enim ipfe arenæ vanitatis inædificatus fit ad primum fortunæ turbinem omnia concidunt, ita vt omnes qui fpem fuam in eo ftabiliuerunt, in extremo difcrimine verfentur, & fpe fua deftituantur. Quin & adhuc multo inconftantior es ô munde, quippe qui non nifi mare es, & mare quidem periculofum, procellofum, vndofum, lapidibus & fcopulis infame fluxuum & refluxuum continuam viciffitudinem habens in quo perpetuæ agitationes, mutationes affiduæ, & continua inconftantia: de cuius amatoribus & incolis fcriptum legitur: *Vidi impium fuperexaltatum & eleuatum ficut Cedros Libani.* vide affluxum: *Tranfiui, & ecce non erat.* vide refluxum.

Mundus denique nihil aliud dici poteft, quam Euripus quidam mille de die agitationes & fluxus fecum deuehens quam Protheus in omnes fefe figuras conuertens; qua chamæleon omnes fibi quibus inhærefcit colores adaptans. Exempla requiritis? Romam eamus, in qua velut in theatro, varia ludibria mundi huius exempla fpectabimus. Videbimus imprimis orbis illum potentiffimum Monarcham Iulium Cæfarem, quinquaginta victoriis nobilem, tot prælis feliciter peractis infignem, viginti duobus vulneribus in curia in confpectu totius fenatus trucidari. O inftabilem rerum fluxum, & fluxas fortunæ vices! Inde in Orientem recedamus, videbimus illic orbis fulmen, mundi domitorem, nouorum quinetiam mundorum inueftigatorem, Alexandrum Babylone veneno extinctum, 30. ipfos dies, vt informe cadauer, iacentem, & fepulturæ honore, qui etiam vili fimo feruo non denegatur, deftitutum. O fortunæ vices admirabiles! Videbimus deinde in carceribus tuis, ô Iudæa, fuperbum illum Chananæorum tyrannum Adonibezech, illum 70. olim regum regem, quos inftar canum micis ex menfibus decidentibus aluerat, regno deinde exutum, & eandem fortunæ aleam experientem O viciffitudinem varietatemque rerum! Quin & Sedechiam regem mihi velut in theatro proponis ô Ifrael, qui cum diuitiis & opibus afflueret, magnamque rerum copiam coaceruaffet, mundo lætum auertente vultum, captiuus in Babylonem abductus eft; filii eius crudeliter iugulati, thefauri direpti, oculi eruti, vxor violata, regnum denique euerfum, & in feruitutem redactum. Hem quænam procella ô munde; quam euidentia inconftantiæ argumenta funt & alia tragicæ huiufce fortunæ exempla paffim in hiftoricorum libris obuia, vt in primis de Imp. Roma. Valeriano: hic orbis imperium cum moderaretur, & à Perfarum rege in captiuitatẽ abductus effet, eo inopiæ calamitatisque redactus eft, vt barbaro Ephippiarii munus obiret, ftapediemq; teneret Perfa equum confcendente. Ecce & aliud inftabilitatis mundi exemplum, non minus q̃ priora illa admirandũ. Syracufius ille tyrannus Dyonifius tã iniquum fortunæ iratæ vultum expertus eft,

Iud. 10.

4. Reg. 10.

Alia inconftantiæ mundi exempla.

vt amisso regno, sceptri loco ferulam in manus sumpserit, ludumque literarum in Græcia in senectute aperire fuerit coactus. An non hæc vobis manifesta mundi vanitatis inconstantiæque exempla videntur, Auditores? & instabiles fluxus & refluxus? At parua sunt hæc, si cum eo quod mox narraturus sum contulerimus.

Videte namque vt hodierna die Rex Regum Christus, hominū & Angelorum Saluator, ac Dei filius Ierosolymam ingrediatur, vt acclametur vndique, Viuat rex, viæ circumquaque peristromatis circumuestiantur, rami per viam spargantur, faustæ acclamationes perstrepant. Et ecce mutatis vocibus post quinque eum dies ad mortem deposcent. Tragica hæc historia in Euangelij nostri theatro spectanda hodie proponitur: prologum D. Matthæus agit dicens: ***Benedictus qui venit in nomine Domini, hosanna in excelsis.*** Primus eius actus in triumpho Christi, quo Ierosolymam ingressus est, consumetur: secundus mundi inconstantiam & varietatem spectandam dabit: & duobus hisce actibus totum tragœdiæ huius Argumentum comprehensum vobis exhibebitur spectandū. Quod ad primum actum spectat, Euangelista magnum illum Christi triumphum & magnificum eius in Ierusalem ingressum describens, eum ait asino insedisse, & 12. Apostolos piscatores veluti stipatores habuisse pauperes Iudææ, veluti asseclas & aulicos: loco peristromatum, ramos arborum, quos turbæ in viis sternebant; tubarum loco, faustas & lætas populi acclamationes, clamantis: *Osanna in excelsis.* Spectamus in hoc introitu humilitate mixtum splendorem, atque sublimibus omnia mysteriis plena. Et sane nunquam Princeps ille introitum fecit, qui non semper magnificum quid in se habuerit, ac quandam maiestatis speciem demonstrarit. in natiuitate namque sua, cum in hunc mundū ingrederetur, video stellas obuiam quodammodo procedere, Reges extremis orientis regionibus excitos Bethleem eum adoraturos magno comitatu aduolare; pastores è Iudææ montanis angelorū excitatos cōcentu ad stabulum properare; Angelos in aere *Gloria in excelsis modulari.* Et ecce hodierna die, cum paucis post diebus moriturus sit, Ierosolymam ingredienti omnis ciuitas obuiam procedit, viæ & compita vestibus insternuntur, musica symphonia vbique perstrepit, atque omnes eum mortales velut regem agnoscunt. Et veluti Cycnus, cum morti appropinquat, suauissime concinit: ita quoque egregius ille cygnus Iesus Christus, morti vicinus gaudet, exultat, plaudit, & omnia lætitiæ carminibus replet. Cycnus morti p. xim° suauissime modulatur.

Hic scilicet veteris testamenti figuras completas dicere possumus. Lego namque in exod. agnum qui in paschate immolandus erat, 5. ante diebus Ierosolymam cum ramis arborum ex agro deduci oportuisse. Hic vero video agnum illum immaculatum Iesum Christum, ex agris & deserto Ierosolymam quoque cum gaudio & iubilo, ramisque arborum deduci, vt post 5. dies in monte Caluariæ immoletur. Filii Prophetarum, videntes spiritum Eliæ in Helisæum descendisse, obuiam illi venerunt, vt illum vsque Iericho deducerent, magnaque animi demissione eundem adorauerunt: at hodie Iudæi Patriarcharum filii, è miraculis quæ Christus edebat colligentes spiritum Dei in eo habitare, obuiam illi procedunt, Ierosolymam vrbem multo nobiliorem, deducunt, & honore ac reuerentia singulari intrantem prosequuntur. Quid amplius? Dauid Rex post cladem Amalecitarum, spoliis onustus, & hostilibus exuuiis ditatus, vrbem Ierosolymam ingrediens, lætis populi applausibus, faustisque acclamationibus exceptus est dicentium: *Hæc est præda Dauid.* Hodie hanc figuram adimpleri videmus; namque dies est, qua Dauid noster, Christus, deuictis hostibus, dæmonibus sc. atque omnibus inimicis profligatis, vrbem triumphans ingreditur. An non auditis, vt milites eius, angeli nimirum in cœlo, & homines in terra, qui omnes sub illius signis merent, inclament. *Osanna in excelsis. Benedictus qui venit in nomine Domini.* Exod. 12. Figura. 4. Reg. 2. 1. Reg. 30. 4. Reg. 9.

Cum Deus Opt. Max. domum Achab & omnem posteritatem eius euertere decreuisset, Elisæum prophetam misit; qui Iehu.

Iehu regem eius loco vnctum solio imponeret, regnumque in eum transferret, qui quam primum vt in regem declaratus fuit, omnes statim subditi pallia pedibus eius substrauerunt, & lætum insonuere classicum, clamantes, Viuat Iehu, viuat rex Iehu. An non idem penitus hodie contingere videmus? Iesu Christo nempe in regem proclamato, & Ierosolymam cum triumpho & iubilo introeunti, vt satanæ regnum & imperium subuertat & destruat; omnes Iudæos occurrere, vestimenta in via pedibus eius substernere, clara voce vbique inclamare, ***Benedictus qui venit in nomine Domini.*** annon hæ figuræ sufficiunt? annon triumphus hic vobis admirationem incutit? quem dudum ante præuiderat Propheta vaticinans: ***Dicite filia Sion, Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super Asinam.*** *Zach.* 9.

Cóceptus insignis & modus imitandi ad S. Communionem. Egredimini igitur filiæ Sion, animæ, inquam, Christianæ, egredimini mundo rebusque mundi, & videte triumphum Christi Iesu, relinquite negotia & turbas, properate, vt eum cum triumpho Ierosolymam ingredientem videatis. Videte, inquam, regem vestrum introeuntem, regem illum, Deum illũ, Messiam illum, quem iam quinque annorum millibus exspectastis: ecce adest, hodie venit. Venite igitur, accedite, accurrite, nolite timere: non enim est Deus in monte Sinai fulminans & tonans: non est amplius Deus ille terribilis, Deus Sabaoth, Deus exercituum & potentiarum: non est Deus ille zelotes, vlciscens peccata patrum; non Deus ille pugnator, cuius nomen omnipotens: non ille, cuius manus semper armatæ sunt, & qui inebriat sagittas suas sanguine: non denique ille qui regit gentes in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringit eas: Sed est humilis ille Iesus Nazarenus, qui venit tibi mansuetus; Sed est humilis ille Dauid, qui hodie exarmatus contra Goliadam procedit: sed qui olim, vndique armatus in iudicium cõtra stultum Nabal, id est peccatorem, procedet. Est humilis ille Noe, qui amore & misericordia ebrius, nuditatem suam, humilitatem, inquam, & paupertatem, in arbore crucis toti mundo patefacturus aduenit, vt propter

Exod. 19. *Isai.* 6. *Exod.* 25. *Exod.* 15. *Deut.* 32. *Psal* 2. 1.*Reg.* 17. 1.*Reg.* 25. *Gen.* 9.

eam ab omnibus Iudæis exsibiletur; sed qui excitandus aliquando, maledictionem in impiam eorum posteritatem euibrabit. *Ecce venit tibi mansuetus;* Plenus dulcedine & benignitate, nihil præter amorem spirans, non nisi de pace, de gratia & misericordia loquens; quid postulas amplius? quid times? insidet ecce asinæ, principes eius non nisi piscatores sunt, milites & cohortes alia arma non gestant, quam ramos arborum.

III. Insignes cóceptus. *Dicite filia Sion*, quam lætum nuntium quanta lætitia, & quam lætum iubilum, ô animæ castæ, filiæ Sion! Hodie namque ô Tobiæ mater, misera, inquam, natura humana, filium tuum adeo exspectatum venientem vides. Hodie ô Iacob, ô infelix Adam, tibi nuntius affertur, paruum tuum Ioseph quem nunquam re visurum putabas, viuere & regnare in tota terra Israel, regem quoque Ierusalem esse declaratum, & breui totius orbis imperium adepturum, ô Iucundos nuntios! *Tob.* 10. *Gen.* 45.

Sed quisnam tuus est introitus, ô rex Israel? anne tali ille dignus rege, qualem omnes te esse scimus? Quænam illa tua triumphandi ratio est? Vbinam estis Angeli? Quid agitis Cherubin? Cur Dominum & regem vestrum non stipatis? Vbinam modo sunt, Daniel, millia millium ministrantium ei, & decies centena millia assistentiũ ei? fierine potest Saluatorem meum tam humili habitu procedere? Video namque C. Cæsarem Romæ in curru eburneo triumphantem, quem 40. elephanti trahebant: video Antonium à leonibus inuectum, Aurelianum vero carpento quod 4 ceruis trahebatur, insidentem; & ecce orbis Dominus & monarcha hodie Ierosolymam asinæ inuectus ingreditur, in humili animali triumphum acturus. *Dan.* 7. Triũphi Romanorum.

Tradit adhæc Suetonius, nunquam Neronem Romam ingredi solitum, nisi mille rhedis stipatum, soleis mularum argenteis. Sesostrin quoque Ægyptiorum regem tradunt curru vehi solitum, quem quatuor reges sceptris & diademate superbi trahebãt. Et sane vt Ethnicos relinquamus, Salomon Rex Israel habebat vtplurimum quadragin- *Sueton. in Nerone.* 2.*Paral.* 9.

ta equorum millia in stabulis, curruum, equitumq; duodecim millia. O ingentem regis alicuius priuati splendorem! & ecce regum ille rex Christus nonnisi vilem & abiectam habet Asinam ô paradoxa, ô res admirabiles!

Vbinam sunt modo Deus meus pennæ ventorum, super quas te ambulare tradit Psalmista: *Qui ambulas super pennas ventorum?* Vbinam sunt iam Cherubin, qui tibi loco sedium sunt: *Qui sedes super Cherubin?* Vbinam sunt currus illi triumphales de quibus locutus est idem Psalm. *Currus Dei decem millibus multiplex Dominus in eis in Sinai, in sancto.* O humilitatem, & paupertatem singularem! ô Philosophiam vere sanctam & admirabilem! Exclamat hic D. Ioan. Chrysost. & extra sese quodammodo raptus demiratur: *Nascitur in præsepio, famet in deserto, conuiuia panibus hordeaceis celebrat, pauperibus stipatur, hodie Asina vehitur nudus in cruce moritur.* Ne hoc nouum tibi videatur Chrysostome, sed cogites velim. Principem hunc semper paupertatis humilitatis, ærumnarumq; nostrarum professionem fecisse: vnde ait: *Pauper sum ego, & in laboribus à iuuentute mea:* Pauper quippe fuit in natiuitate, pauper in toto vitæ cursu, pauper in introitu, pauper in exitu, pauper in morte, pauper denique & humilis in omnibus.

Psal. 105. *Psal. 79.* *Hom. 67. in Matth.* *Psal. 87.*

Ioseph Patriarcha licet in tota terra Ægypti primus à Pharaone rege dominaretur, nunquã tamen prioris suæ conditionis oblitus est: quam vt magis magisq; patefaceret, & generis sui ignobilitatem omnibus demonstraret, fratribus præcepit vt palam profiterentur, & coram Pharaone dicerent: *Viri pastores sumus, & patres nostri.* Refert quoque in Apophthegmatis Plutarchus, Agathoclem Siciliæ regem figuli filium, ne qua forsitan inanis gloriæ titillatione ob regnum adeptum, aliorsum extra mentis statum abriperetur, & vt prioris vsq; vitæ memor foret, vasa aliquot lutea inter aurea & argentea, in mensam semper voluisse inferri. Lechas quoque Poloniæ secundus rex qui ab aratro ad regnum vocatus erat, vestimenta sua rustica, quibus in agro vsus erat, in eminentissimo palatii loco voluit suspendi; vt vestium ille assiduus intuitus, originis obscuritatem, generisq; ignobilitatem ei semper in memoriam reuocaret. Egregiæ profecto historiæ: at ecce hic aliam longe admirabiliorem; videte hic Iesum Christum, qui, cum & Messias, & totius Iudææ rex ab omnibus haberetur, vt tamen humilis suæ conditionis, suæ infimæ originis, qua ab infelici Adami progenie descenderat, meminisset, inter medios honores & pompam regiam, humilitatis signa demonstrantem, & asinæ insidentem.

Gen. 45. *Chro. Pol. l. 1. c. 5.*

Audite quæso benignis auribus quæ mox dicturus sum. Magnus ille Thebanorum dux Epaminondas, cum insigni quadã parta victoria domum reuersus senatum reddere deinde certiorẽ vellet; multis vndequaq; affluentibus, vt tam nobilem & tot victoriis insignem ducem viderent, eiq; de victoria congratularentur, ipse domo vili quadam veste indutus egressus est, facie subtristi & ingressu quodam ad tristitiam composito. Quam subitam mutationem omnibus demirantibus, & causam eius sciscitantibus respondit: *Nimium heri mihi placui: fortuna mutatio metuenda est.* Hic vero alterum Epaminondam conspicimus, omnium regum regem, & ducum ducem Christum Dominum, qui paucis abhinc diebus nobili illo miraculo in Lazaro resuscitando edito factus celebris, & hodie tot honoribus affectus, metuens ne fortunæ rota conuertatur, eumque ad infimum ignominiæ gradum deiiciat, subtristior apparet, asinaque inuehitur.

Plut. in Epaminonda & Apophth.

Non est porro mi Domine quod fausto hoc populi applausu te iactes, aut de læto hoc introitu nimium tibi gratuleris; non ignoras enim quænam parata tibi crux mala paritura sit, quibusque te suppliciis affectura. Dicere iam poteris, quod dixisse olim Philippum Macedonem tradunt: cui cum tres eodem tempore læti nuntii afferrentur, Alexandri primum filii natiuitas, equorũ deinde suorũ in stadio Olympico victoria, postremo vrbis cuiusdã per aliquem è suis expugnatio: statim humi postratus, oculisque in cœlum sublatis dicere incepit,

Insignis cõceptus. *Plut. Apophtheg.*

cepit,

cepit, fortuna moderare lætitiam, ac tristi aliquo nuntio tantam felicitatem tempera, ne postea simul omnia in caput meum ingruant infortunia. Idipsum te dicere velim, ô mundi redemptor; cum ingentes hosce honores vides, eum faustum illum populi applausum percipis; dic audacter, ô fortuna, ô mundi, ô synagoga, quibus me malis & calamitatibus reseruatis!

1. Reg. 1. Post celebrem illam victoriam, quam Dauid de Amalecitis retulit post communem totius populi lætitiam, post applausum & acclamationem vulgi, tristis subito nuntius de profligato Israele, de morte Saulis & Ionathæ, omniumque fortissimorum Iuda, allatus est. Ad eundem quoque modum in magno hoc Christi Iesu triumpho, post tantas victorias quas de diabolis retulit, tristis de instari passione, cruce, de morte denique ei parata allatus est; eique omnia quæ impendebant reuelata. Cælitus namque intellexit post quinque sibi dies in crucis patibulo, idq; in monte Caluariæ, in totius orbis conspectu, esse moriendum.

O munde, quam merito te prius maris nomine nuncupaui, nihilque te esse dixi inconstantius? fierine potest, vt tam iniquam in caput Redemptoris mei proditionem pares; Hodie illum vt regem colis & adoras; & post quinque dies, vt latronem, cruci affiges. Hodie Cæsari eum præponis; & post paulo Barrabæ postpones. Munde impie & nefarie, similem te si Ioabo esse dixero, non penitus erraturus videor; ille enim Abner, principem militiæ Saulis, Benigne affatus, nefarie interemit: tu vero nequam & scelerste Saluatorem meum honoribus prosequi videris; & eheu! ad crucem eum deducis, in qua cum deinde mori coges. Eadem tua simulandi ratio est, qualis fuit Simeonis & Leui; qui cum se amicos Sichemi fingerent, eidem inscienti & nihil minus cogitanti vitam eripuerunt. Quotidie apud te fieri, munde, cernimus, quod olim in aula Assueri Regis contigit: in qua Aman eodem quo cum Rege & Regina comederat die, sublimis in patibulo suspensus fuit. Eodem enim tempore, quo Messiam cœlestem illum Regem, in te suscipis, eodem ei & necem machinaris. Ecce hic ô Iudæi redintegratum quod olim in Daniele peractum fuit; hic enim cum Princeps Satraparum & omnium purpuratorum caput, totiusque Babylonici Regni supremus denuntiatus esset, postride in lacum leonum deiectus est. O populum ingratum! Hodie inclamas, Viuat rex, & exaltetur Iesus Nazarenus super omnes Principes terræ, & eheu! post quinque dies clamabis, inconstans & varians Chamælcon, *Tolle, tolle; crucifige*, O perfidiam inauditam ô proditionem singularem! ô nequitiam incomparabilem!

2. Reg. 3.

Gen. 41.

Esther. 5.

IV. Ad vos redeo, ô animæ, & inceptam de læto hoc ingressu materiam prosequor. *Ecce Rex tuus venit*. Accurrite omnes vndequaque, properate animæ, vt lætum hunc ingressum contemplemini. Video namque hinc aliquos ramos ex arborib. præscindentes: diuites nimirum & magnates, ambitiosos & eleuatos, nisi iudicans fallor; qui in summis arboribus honorum confidentes, in cedris nempe diuitiarum, Christo introeunte, superfluas & exstantes ramos amputant, vt eos ad pedes eius, id est, pauperes, prosternant. Hinc video alios vestimenta in via sternentes. Sunt sine dubio animæ pœnitentium, qui corpora sua castigantes, & omnes peccati exuuias deponentes, ad cuius eas pedes deponunt, ibidemq; terra obruunt, vti olim Iacob vxorum idola. Quando sol capiti alicuius ex diametro superemineat, tantus æstus & calor percussum inuadit, vt vestes exuat necesse sit. Ita quoque sole iustitiæ ex diametro Ierosolymæ superimminente, tantus in ea æstus est, vt omnes sese exuant, eique vestimenta substernant. Video & alios, iucundissimo cantu aera permulcentes, & cantantes, *Osanna in altissimis, benedictus qui venit in nomine Domini*. Sunt hi meo iudicio homines, & ipsi etiam Angeli, qui memoriam passionis Dominicæ celebrantes, eundem semper præcedunt, mille laudes decantantes, & immensas gratias ob singulare illud Redemptionis beneficium agentes. Properate igitur, vt iucundum hoc spectaculum videatis; ante omnia vero, vt quo animo, qua lætitia, quoue triumpho hodie Domi-

Quid denotent ii qui ramos ex arboribus cædunt.

Quid ij qui vestes in via sternunt.

Quid ij qui Osanna cantāt.

Dominus Ierusalem ingrediatur, cernatis.

Dicito mihi Domine Iesu, vnde hæc tam insolita tibi lætitia, vnde hæc tanta tibi iucunditas? quare gaudium tuum ramis hisce triumphalibus, per faustam illam acclamationem populi, declarare voluisti? Omnes nimirum illæ externæ species, & triumphi, desiderium tuum indicabant, quod a tanto iam tempore conceperas, vt nostri causa aliquid pati posses. Ita namque prædixerat vates ille regius: *Exultauit vt gigas ad currendam viam.* idque ad exemplum delphini, quē tradunt naturalium reru auctores, exultare cum grauior tempestas impendet. Hinc primogenitus ille cœlestis, magnam illam passionis procellam impendere præsagiens, exultat, lætatur, ac triumphali iubilo animi sui gaudium testatur. Atque vt Ægyptii in filiorum morte exultabant, ita totus orbis in morte infantis cœli, nescio quo occulto imminentis eius passionis instinctu, gaudet & exultat. Hic denique cygno moriente cantus exauditur, & lætum in funere eius carmen funditur.

Psal. 18.

Exultat Dominus quādo de passioné loquendum est.

O amorem, & claritatem singularem! ô Ætnæos ignes! ô fornaces diuino æstuantes incendio, quæ filium Dei ad mortem impellitis, & cruci suffigitis! Expressa sunt hæc omnia in rufa illa vitula quam immolari iussit Deus extra castra, cuiusque cineres in expiationem munditiæ legalis adhibebantur. Sed quare hunc potissimum colorem putamus Deum delegisse, nisi vt nobis rubicundum & cruentum humanitatis Iesu Christi sacrificium, quod extra Ierosolymam pro peccatorum totius mundi expiatione offerendum erat, declararet: & color ille rubeus ardentem illam charitatem, quæ eum ad hoc sacrificium peragendum impelleret, significabat. Ille est ignis qui eum interius hodie ita succendit, vt magna animi alacritate & gaudens ad redemptionis nostræ sacrificium faciendum accedat. Et sane quis eum cœlo euocauit nisi charitas? quis eum flagellis, cruci, ferro, suppliciis, morti denique subiecit, nisi ardētes illæ charitatis faces & æstuans salutis nostræ desiderium? Illa, illa charitas, de qua Salomon in cant. ait: *Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem*, est sine dubio dulce illud holocaustum, quod gloriæ paternæ, nostræque salutis amore æstuans & succensum, in ignem passionis se proiecit, vt cineres eius, gloriosa scilicet merita, omnia mundi peccata & crimina expiarent.

Num. 19. Figura.

Cant. 8.

Quid bone Iesu? anne tibi adhuc animus est applausum illum populi excipere? an non amplius crucis meministi? Magna quidem fuit passio Domini, sed amor & charitas erga te ô anima, quæ eodem illum impellebat, multo maior & vehementior. Contemplare obsecro sacræ illius humanitatis vulnera, sunt illa tibi totidem quasi signa, & quodammodo fenestræ, per quas amorem in eius corde secreto æstuantem perspicere possis. Sed erro, & impono tibi, ô anima; non enim sufficiunt illa ad magnum illum charitatis ignem tibi demonstrandum: plus enim latet intrinsecus, quam pateat deforis; vix namque mediam amoris partem ipsa expressit passio. Cuius rei egregiam in libris Regum figuram intueor. Scriptum est enim Salomonem in templo suo fenestras obliquas fecisse, quæ interius quidem erant latissimæ, at exterius angustæ, adeo vt qui eas forinsecus videret, de earum interiori latitudine iudicare non posset. O sacra Christi humanitas, fuisti sine dubio templum hoc, & vos ô sacra vulnera, totidem fenestræ per quas pater dilectio, quam erga animas nostras ostendit filius Dei vnigenitus; obliqua tamen facta estis, adeo vt grandiora sitis intrinsecus quam extrinsecus: & foramina exterius parua sint & exigua, si charitatem intus æstuantem consideremus, paratum mille iterum cruces, passiones nouas, & vulnera multo grauiora & atrociora latiusque patentia perferre, quam hæc ipsa quæ gestat. Addo vt qui vos videat, de amoris illius magnitudine diiudicare non possit, is enim multo maior est quam tota eius passio. *Obstupescite cœli super hoc*, Sistite cursum orbes cœlestes, ac videte mecum, filium Dei hodie in triumpho suo exultantē; ac post quinque dies in crucem sustollendum. Lynx illa quę videt & penetrat omnia:

Pia meditatio.

3 Reg. 6. Figura.

Hier. 2.

fructum

fructum passionis inspicit & prospicit, videt mundum passione sua redemptum, peccata remissa, cœlum apertum, Patrem hominibus reconciliatum, tartara dispoliata, hominem saluti redditum, gratiam denique obtentam; an non igitur magnam gaudendi & exultandi segetem habet? Hoc ipsum scilicet est, quod toties, tamque ardenter desiderauit, dicens: *Desiderio desideraui hoc Pascha manducare.* O Iesu admirabilis, tu Salamandra es, quæ in flamma velut in deliciis viuis & pasceris: es rosa, quæ odorem effundis, & florem referas inter medios aculeos; es struthio quæ durissimum passionis ferrum & chalybem digeris & consumis.

Matt. 26. Insignis cōceptus.

Iam vero tēpus est, vt peccatis egredimini, filiæ Sion, & videatis regem Salomon in diademate, quo coronauit eum mater sua in die lætitiæ cordis ipsius, id est, die passionis, die triumphi & gaudii, quem tantopere desiderauit. Egredimini igitur, abscindite ramos illos superfluos diuitiarum & opum, eosque ad terram prosternite. Deponite vestimenta illa vetera peccatorum vestrorum, *Exspoliantes vos veterem hominem*, vt ait Apostolus; clamate & cantate indesinenter *Osanna filio Dauid*, id est, Domine conserua te, vel, vt alia versio habet, Deus regem nostrum custodiat, & prospera cuncta ei succedant: felicem scilicet successum habeat ingens illud passionis, quod ei iam instat, certamen, & victor in eo euidat, atque ideo his ad Deum Patrem verbis inclamemus.

Col. 3.

O Pater æterne, omnipotens exercituum Deus, qui ab omni æternitate filium dilectū ad mundum debellandum in terram mittere destinasti, vt homines damnatione eriperet, & pro peccatis nostris apud maiestatem tuā satisfaceret: quippe cum hodie ad crucis certamina, ad passionis prælia, ad Caluariæ bella immittis; *Osanna filio Dauid*, feliciter regi nostro omnia succedant: *Domine saluum fac Regem*, ad bellum hodie propperantem. Crudelia haud dubie illi imminent certamina, ô Pater, & graue ei instar bellum: nam vt omnis armorum vis in Regem Israel inclinabat, vt ait Scriptura; ita timeo ne totus iræ tuæ & cholerae nimbus, omnis dæmonum vis & potentia, omnes Iudæorum furiæ & rabies in vnicum regem nostrum exonerentur. *Osanna* igitur *filio Dauid*, conserua illum, protege illum, eumque ab omni grauiore periculo immunem præsta; *Osanna filio Dauid*.

Psal. 19.

1 Reg 23.

Tu vero sume animum, ô mundi Redemptor, salua te ipsum ô rex, fili regis, regum rex, & totius vniuersi monarcha. sume inquam animum & noli timere; moriens enim ad exemplum Sampsonis inimicos morte afficies. Eia age, spondet namque Pater, feliciter omnia tibi successura, non secus atque olim Patriarchæ Iacob, percusso quidem sed tamen victoriam consecuto: vulnerabetis quidem in cruce, & vulnere lethali, sed victoriam sine dubio consequeris. *Osanna* igitur, salua nos, tua nobis gratia succurre, vt postquam fidele tibi hoc in mundo obsequium exhibuerimus, triumphumque tuum in Ierusalem hac inferiori admirati fuerimus, multo gloriosiorem & excellentiorem in Ierusalem cœlesti spectare possimus, vt te in æternum illic laudare & benedicere mereamur cœlesti beatitudine perfruentes.

FERIA II. HEBDOMADÆ MAIORIS.

De sacrosancto Missæ sacrificio.

Partitio.

I. Fuisse semper esse, & oportere sacrificium.
II. De substantia Missæ.
III. De perennatione Missæ cum Ecclesia.
IV. De blasphemantibus Missam, & eam celebrantibus.

Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Psalm. 109.

FIGVRA.

POstquam dilectus Deo Abraham quinque Reges profligasset, & victor iam ad propria remearet, Melchisedech Rex, & sacerdos Altissimi in lege naturæ, panem simul & vi- Gen. 14.

& vinum in gratiarum actionem de obtenta victoria Deo offerens, obuiam ei processit. Quo nihil aliud quam sacrosanctum Missæ sacrificium denotari puto: nempe post celebrem illam de vniuerso mundo in arbore crucis deuicto victoriam, fore, vt verus ille Melchisedech, Iesus Christus, Rex simul & Sacerdos in lege Euangelica, sacrificium panis & vini quod nos Christiani Missam modo nuncupamus, Patri æterno semel ante mortem, ac semel deinde per Sacerdotes, Vicarios suos, in Ecclesia offerret. Sacrificium inquam verum, licet incruentum, vere nihilominus corpus & sanguinem eius in se comprehendamus: sacrificium, quod quotidie illud ipsum repræsentat, quod olim in arbore crucis semel peractum est: sacrificium denique omnium sacrificiorum summum ac primum, cuique hodiernam concionem dedicabo: modo summo illi Sacerdoti secundum ordinem Melchisedech, qui primus idipsum obtulit. & quotidie adhuc offertur, visum fuerit intellectum illuminare, gloriosæque matri eius, suis nobis patrociniis adesse. Ideo eam salutatione & verbis Archangeli Gabrielis salutemus.

AVE MARIA.

Quod Q. Curtius Trogus, eiusque abbreuiator Iustinus de Alexandro Macedone tradiderunt, eum, licet ab omnibus mundi nationib. formidaretur & coleretur, ab omnibus tamen eadem intentione & voluntate cultum fuisse: id mihi de summo illo mundi monarcha, vniuersique creatore dicere iure meritoque posse videor. Nam quamuis aliquomodo ab omnibus mundi nationibus, parum vel multum, male vel bene adoretur: omnes tamen eum velut summum Dominum per sacrificia quæ ei offerunt, agnoscunt. Adeo vt quemadmodum nulla vnquã natio extitit, adeo barbara & immanitate fera, aut nulla mundi regio adeo ab omni humanitate, hominumq; consuetudine remota: quæ non semper aliquẽ religionis cultum ostenderit: ita quoq; dicendum sit, nullã vnquam religionẽ sine sacrificio, ac nullum sine sacerdotio sacrificiũ exstitisse, atq; omnẽ adeo mundum religionem in cultum erga Deum semper per sacrificia demonstrasse.

Vix namq; conditus erat mũdus, quin statim sacrificia in vsu esse cœperint, summoq; Deo offerri. Seimus enim Abelem sacrificiũ obtulisse: *Abel obtulit de primogenitis gregis sui.* Quid? tamne antiqua vestra origo est, ô sacrificia? anne cum mundo existere incepistis? Non habet ecce nisi duos Adã filios, & mundus tres tãtum viros, tertius sacerdotẽ agit, & immolat Deo sacrificium. Noe quoq; statim à diluuio sacrificandi hunc ritum restaurauit, obtulitq; Deo in gratiarum actionem, quod ab vndis diluuii seruatus esset, sacrificium de omni genere animaliũ: verba scripturæ producam: *Ædificauit autem Noe altare Domino, & tollens de cunctis pecoribus & volucribus mũdis obtulit holocausta super altare.* Quam vero celebre tuum sacrificium est, ô Abraham, cui præcepit Dominus, vnicum vt filium Isaac in monte immolaret? quod reuera sacrificium fuit plenum mysteriis, quodq; Christum verum Isaac, in mõte, idq; patris manu, propria inquã voluntate, immolandũ demonstrabat.

Elias deinde sacrificium obtulit, in quo plurima miracula contigerunt: ignis quippe de cœlo descendit, aqua comburitur, lapides flammescunt, pseudoprophetæ Baal cœlitus castigati emoriuntur. Laudatur quoq; in Sacris litteris Iob à sacrificiorũ oblatione, cum enim filii quotidie epularentur, & dissolutiones conuiuiaq; frequentarent, obtulit ille Deo sacrificia, ne forte peccando illi eundem offendissent, ideoq; victimis eum illis propitium reddebat. Quot igitur in vtraq; lege sacrificia reperiuntur? An nondum hic finis. Summus item ille Iudæorũ Pontifex Aaron, mille Deo holocausta, mille Victimas, mille animalia immolauit. Video quoq; filios Israel in deserto tabernacula erigere vt in iisdem sacrificia Deo offerrent. Dauid eiusque filius Salomon superbum illud templum extruerunt, in quo Deo sacrificarent: & sane Salomon ipso dedicationis eius die hostias pacificas, boum viginti duo millia immolauit. O sacrificiũ nobile & perquam celebre!

Ecce igitur à quatuor aut quinq; annorũ millibus, omnia plena sacrificiis, templis, altaribus, sacerdotibus, & cæremoniis repleta omnia: & quod maius est, post omnia illa sacrificia, Sacerdos & Pontifex Christus Dominus,

Sacrificia cum ipso mundo incepere.
Gen. 4.
Gen. 8.
3. Reg. 18.
Iob. 1.
Leui. 1. 3. 4
3. Reg. 8.

minus, magnum illud & cruentum sacrificiū in crucis arbore peragit, se ipsum Deo Patri, ad peccatorum totius mundi expiationem, offerens, quod infinitis partibus satis erat, vt mille eorum mundi redimerentur. Quod longe profecto excellentius & diuinius est illo quod Iephte Hebræorum Dux obtulit, dum charissimam filiam in hostiam mactauit: longe excellentius illo, quod Abraham Patriarcha facere decreuerat, filium vnigenitum immolando: longe præstātius eo, quod Pythagoras obtulit, qui ob vnam in Mathesi figuram repertam hecatombas immolauit. Sacrificium denique cruentum, quod non nisi semel oblatum fuit, sed quod nobis incruentum quotidie in oblatione Missæ repræsentatur: sacrificium inquam, quod Iesus Christus primo instituit, & quod sacerdotes deinde in Ecclesia quotidie renouāt, quodque mille locis è sacra Scriptura adstrui potest, ac potissimum verbis illis Psalmistæ: *Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* Quæ vt vobis declarem, primo quid ipsa sit Missa dicam, deinde verum etiā sacrificium esse aperiam, & duabus hisce basib. totam Missæ dignitatem, gloriam & sanctitatem superinædificabo.

Iud. 11.

Gen. 22.

Psal. 109.

II. Quid significet ipsa vox, Missa.

Principio igitur verbum Missa, non est vox Græca, atq; ideo nulla eius in nouo Testamento fit mentio, quod Græco idiomate ab Apostolis conscriptum fuit, sed eius loco Græci vtuntur verbo λειτουργία, quasi dicas publicum ministerium. Dixerunt aliqui vocem esse Hebraicam, quæ à Rabinis originē sumpserit, quæq; idem omnino signet quod oblatio voluntaria. Sed nullo prorsus hi nituntur fundamento: si enim Hebraica vox esset Syri profecto & Maronitæ, atq; alii Orientales, qui Missam etiamnum quotidie lingua Chaldaica celebrant, eamdem retinuissent. Græci quoq; eius vsum seruassent, eamq; hodierna etiam die vsurparēt, vti alias quasdā voces Hebręas vsurpant, quales sunt, Amē, Alleluia, Sabaoth, Osanna, Pascha aliæque innumeræ, quæ apud eos etiam modo in vsu sunt.

Nō est vox Hebraica.

Aliūde quoq; colligere hoc licet, quia nimirum veteres Patres, qui Hebræam linguā optime calluerūt, vt Origenes, Tertullianus, Iustinus, Epiphanius, & Hieronymus (quibus in eiusdem linguæ cognitione comparo paucos, antepono neminem) eamdem non vsurparunt: quod sane dicere non possemus, si vox Hebræa foret: Præterea si quis vocem hanc Hebræa ciuitate donare vellet, & per eam, oblationē voluntariā intelligere, aliter eandem scribat oportet, scilicet Missach, quod hactenus tamen à nemine factum fuit.

Dicendum est igitur, Auditores, Missam verbum Latinum esse, quasi à dimittendo populo deriues, quod populus in eadem dimittatur. Verum Missa vt plurimum, & communi maxime notione, significat omnem actionem sacram, quæ cruentum nobis crucis sacrificium repræsentat, & in qua plurimis cæremoniis tam præcedentibus, quam subsequentibus, sacratissima Eucharistia cōficitur. Denique vox hęc, Missa, deriuetur vnde cuius visum fuerit, significat omne id, quod Sacerdos ante altare peragit, & ad viuum nobis repræsentat quidquid Christus in cruce prius præstitit vnde dictum est: *Hoc facite in meam commemorationem.*

Vox Missa Latina est.

Vt autem hæc omnia intelligantur, notandum est Catholici Auditores, sacram Eucharistiam sacrificium simul esse & sacramentum: vt sacrificium enim, respicit Deum: vt sacramentum vero, homines: in eo quod offertur, sacrificium est: in eo quod nutrit & reficit, sacramentum: vt sacrificium, sacerdotem solum respicit: vt sacramentum, omnem fidelium cœtū: vt sacrificium, Missa dici potest: vt sacramentum, communio. Cuius rei figuram depromam, Agnus Paschalis, verus sacræ Eucharistiæ typus, non modo per domos & familias distribuebatur & consumebatur, sed offerebatur quoq;, vt sacrificium. Signabat hoc sane, verum agnum, Christum Iesum, nō modo à populo in sacra Communione, vt sacramentum, sumendum esse, verum etiam in Missa vt sacrificium offerendū. Sicut duob. mundus polis voluitur, arctico: & antarctico: quorum alterū si quis auferret, tota mundi machina pessum iret & collabasceret. Ita quoque Eucharistia microcosmus miraculorū, duob. veluti polis innititur, sacramēto & sacrificio: quorū vnū si qs auferret, omnē hūc mirabiliū orbē subuerteret. Mirabilis

Eucharistia sacrificium simul est & Sacramentum.

Exod. 12. Figura.

Ezech. 1. bilis ille Seraphin, quem vidit Ezechiel Propheta, duas facies habebat hominis scilicet & leonis: sacra etiam Eucharistia, quæ mysterium omnino Seraphicum est, duos respectus habet, Sacramenti scilicet & sacrificii.

Cõceptus à naturalibus rebus petitꝰ. Tradunt scriptores Naturales, in Alpibus, quas olim Italiæ vallum ac propugnacula appellarunt, herbam quamdam reperiri, duos tantum ramos habentem: sed eius virtutis & efficaciæ, vt si animalia quæ in montibus illis viuunt, vnum è duobus ramusculis gustent, quamprimum emoriatur: sed si vtrumque nihil damni aut læsionis sentiant. Idipsum de sacra mihi Eucharistia dicere licet, esse scilicet illam, plantam quamdam cœlestem, in Ecclesiæ montibus excrescentem, sed duo tantum cornua vel potius ramos habentem, sacramentum & sacrificium: quorum si quis vnum tantum degustat, moritur & hæreticus censeri debet: at qui vtrumque sumunt, & per fidem digerũt, sacrificium & sacramentum simul, nullum penitus detrimentum patiuntur, sed omnia illis ad votum succedunt.

Cæremoniæ Missales mutatæ quidem aliquando fuere, sed non Missæ substantia. Missa igitur, Auditores, si accipiamus vti diximus, tribus in rebus sita est, consecratione scilicet, oblatione, & sumptione: tribus his præclaris actionibus tota innititur, quæ tamen omnes ad vnam referuntur, id est, ad sanctum Missæ sacrificium. Omnes porro quas vsurpari videmus cærimonias, alio non respiciunt, quam vt auditores ad pietatem excitentur, mentesque ad digne audiendum præparentur: adeo vt mirandum non sit, nec nouum videri debeat, si mutatis aliquando temporibus & ipsæ nonnunquam immutatæ sint. Hinc in annalibus ac veterum monumentis Patrum legimus Damasum Papam, recitationem *Confiteor*, Missæ addidisse: Cælestinum, *introitum*: Diuum Gregorium, *Kyrie eleeson*: Telesphorum, *Gloria in excelsis Deo*: ipsa tamen eius substantia nunquam immutata fuit, nec ipsæ cæremoniæ, nisi vt ad doctrinam Apostolorum veterumque traditionem quam maxime conformarentur.

Missa sacrificium Ipsa itaque Missa sacrificium est, & sacrificium incruentum, in quo Iesus Christus, victima illa in cruce olim pro totius humani generis salute oblata, Deo Patri offertur, incruentus, sine morte, sine cæde, sine passione: *Iam enim amplius Christus non moritur, mors illi vltra non dominabitur*. Rom. 6. Non sunt sacerdotes, ô hæretici, sicarii, carnifices, Anthropophagi, barbari: non sunt noui aliqui Iudæi qui nouas cruces erigunt, quibus Christum iterum affigant. Actio illa non est cruenta, non conspicitur illic mors, & tamen non nisi mors Christi illic renouatur. Et sane si quid huiusmodi contingeret, non hoc sacerdoti, sed Iesu Christo imputandum foret: ipse enim præcipua actionis pars est, sacerdos non nisi instrumentum.

Dico itaque Iesum Christum, factum ipsum peragere, ipsum hic sacrificare, sacerdotem vero sub ipso constitutum, velut instrumentum agere aut operari. Testem hic habeo Ioannem Baptistam, & quod ille de baptismo loquens de Christo dicebat, *Ipse est qui baptizat*: Ioan. 1. idem omnino de sacrificio Eucharistico, ac de reliquis in genere Sacramentis dicere possum: Ipse est qui sacrificat, ipse est qui absoluit, ipse est qui confirmat. Vadem quoque hic habeo Apostolum Paulum, qui ad Hebræos scribens ait, Heb. 9. non esse nisi vnum Sacerdotem. Confitemur hæretice, & cum D. Paulo concedimus, non fuisse, nec vllo vnquam tempore futuros, plures sacerdotes, sed vnum summum Pontificem Iesum Christum: nos enim non nisi ministri eiusdem sumus, qui verba ab eodem prolata resumimus: qui eadem tantum pronuntiamus: cum ipse veluti summus Magister, velut sacerdotum omnium vertex, sacramentum perficiat: Dio veritatem Paule, qualesnam simus, *sic nos existimet homo, vt ministros Christi*: 1. Cor. 4. aliud enim nõ sumus, quam chori frequentatores, Iesus Christus solus summus est Pontifex.

Christus summus est Pontifex, nos tantũ ministri sumus.

Hinc discatis velim, Auditores, Missam à nequissimo sacerdote celebratam tanti esse apud Deum valoris & meriti, quanti illa, quam recollectissimus Capucinus celebrasset: vterque enim illo loco non nisi instrumentum est: & sacramenta ipsa non agunt ex opere operantis, sed opere operato, vt Theo-

Theologi loquantur. Quidquid demum sit, sacrificium est.

Figura. *Leuit.19.*

Reuocate quæso in memoriam, insignem quam in Leuitico legimus figuram: Præceperat olim Deus, vt duo hirci educerentur, quorum alter in holocaustum pro totius populi peccatis offerretur: alter vero liber dimitteretur. Contemplamini hæc attentius, & videte, num hæc cæremonia geminum illud sacrificium, quod in lege Euangelica iam iam peragendum erat denotet? Primus namque hircus signabat agni illius purissimi sacrificium, in arbore crucis pro peccatis totius orbis criminibusque oblati: alter vero sacrificium Missæ incruentum, in quo idem Agnus Deo Patri immolatur, licet non iuguletur, licet sanguinem non effundat, aut vllum mortis periculum subeat.

Duo sacrificiorum genera.

Sed quanam de causa Domine, aut quo fine nouum hocce sacrificium instituisti? an non sacrificium, quo in cruce oblatus fuisti, sufficiebat? An non hoc ad mũdi redemptionem satis erat? aliudne nouum ad animarum nostrarum salutem requirebatur? Quo tendis, ô anima? quo non rimando penetras? sed vide ne in profundis hisce mysteriorum abyssis excutias.

Sed hoc fixum habeto, Redemptorem tuum in arbore crucis pro totius quidem mundi salute, ac plena omnium eiusdem, vel mille etiam mundorum, criminum remissione oblatum fuisse: sed nullum inde toti mundo emolumentum posse accedere, nisi eidem rite applicetur: atque ideo Redemptorem (obstupesce obsecro, anima, bonitatem Seruatoris, & benignitatem, & immensas ob tam singulare beneficium gratias ei agito) plurima remedia instituisse & excogitasse, quibus nobis sanguinis eius in passione effusi merita applicarentur: atq; inter cetera sacrificium quoddam corporis sui, non quidem cruentum, sed quod nobis eius, quod olim in cruce cruentum peractum est, memoriam refricaret, eiusque merita nobis applicaret. Porro noli dicere, Sacramenta suffecisse ad illa nobis merita applicanda, passionisq; fructus impertiendos: neque enim illa satis erant, vt meritum mortis, crucis & passionis Christi, mortuis applicaretur, verum ad hoc ipsum sacrificium requirebatur. Deinde necesse erat, vt Christo ex hoc mundo abeunte, non minus in lege Euangelica, quam fuerat olim Mosaica & Naturali, sacrificium aliquod visibile in Ecclesia permanere.

Sed insaniunt hæretici, frendent, & efferascere videntur, cum adhuc Ecclesia de sacrificio, sacerdotio, & præsertim de Missa quẽquam loquentem audiunt. Et quemadmodum Elephanti & tigres, viso colore rubeo aut puniceo furere & efferascere, incipiunt: ita illi multo crudeliores, quamprimum vt rubrum illum sacrificii colorem sanguine, cruce, & Iesu Christi meritis rubricantem sibi obiici vident, frendent & indignantur. Sed scripturis, figuris, & Prophetiis rem illis testatam faciamus, esse scilicet penes nos, verum aliquod sacrificium, illudq; sacrificium Missam esse.

Hæretici insaniunt cum de sacrificio aliquem loqui audiũt. Simile.

III.

A Dauid Propheta ducam initium: hic etenim aperte sacrificium insinuans, dixit: *Tu es sacerdos in æternum secũdum ordinem melchisedech.* Idipsum deinde confirmauit Paulus epist. ad Hebræos. Dico igitur (ne quis Dauidem & Paulum, hunc Apostolum, illum vero Prophetam, mendacii coarguat) Iesum Christum sacrificium panis & vini instituisse; cuius figura fuit ipsum sacrificium Melchisedech: qui, vt patet in Genes. Abrahamo post cladem regum reuerso, panem & vinum Deo obtulit. Ecce & aliud argumentum è verbis illis, *Tu es sacerdos in æternum.* Si enim Christus sacerdos est in æternum, si sacerdotium eius perpetuum est; necesse est, vt semper aliquod sacrificium sit: nullum namque sacerdotium extitit, quod non annexum semper sacrificium habuerit. Dico igitur Domine, te adhuc summum illum Pontificem esse, & bene quidem: cum sis Sacerdos in æternũ, quare necesse etiam est dicere, nos etiam modo aliquod sacrificium habere: sacerdos enim alioqnin esse non posses.

Psal.109.

Heb.7.

Gen.14. Christus sacerdotiũ æternum.

Hinc factum est, vt ab ipso mundi exordio in hoc vsque tempus sacrificia continua semper serie Deus retinuerit, vt ita sacerdotium suum æternum redderet: omnes enim sacerdotes veteris legis non nisi figura & typus erant sacerdotii Iesu Christi: vti & omnia

sacrificia aliud non denotabant, nisi hoc nostrum. Quamobrem, si summus ille sacerdos tam fuerit sollicitus, vt sacerdotium suum, tot sacrificiis ante incarnationem suam oblatis, continuum & perpetuum redderet, qui fieri potest aut credi, eum sequentibus id sæculis intercidere passum esse, aut permissurum, vt sacrificium ipsum intermoreretur, & sacerdotis nomen, sibi in æternum debitum, ita extingueretur? Aut quomodo tu Dauid, & tu Paule sacerdotii eius æternitatem ostenderetis, si nullum amplius sacrificiũ exstaret aut superesset?

Probatur sacrificiũ per figuras. *Exod.* 12. Venio iam ad figuras, & imprimis Agni Paschalis figuram propono, itaque argumētor: Agni Paschalis oblatio, & celebratio vera sanctissimæ Eucharistiæ institutionis figura fuit: at Agni Paschalis celebratio, vera quoque erat immolatio victimæ decollatæ: necesse est igitur vt figuratũ cum figura coincidat, in Eucharistia immolatione esse, ac proinde sacrificium. Fuerunt deinde in lege Mosaica tot etiam sacrificia, quæ non nisi figuræ erãt eorũ, quæ in lege Euangelica peragēda erant. Necesse est igitur, nos, qui sub lege illa viuimus, verum aliquod sacrificium habere, quod per tot figuras præsignatum est: at nullum aliud habemus, quam Missam: vnde sequitur, Missam verum esse & reale sacrificium.

1. *Reg.* 2. Figuras excipiant Prophetæ. Propheta quidam olim Heli sacerdoti prædixit, fore aliquando tempus, quo sacerdotium Iudaicum finem acciperet, ac nouus penitus sacerdos exoriretur, qui ambularet coram Deo omnib. diebus: quod Augusti. de Messia futuro interpretatur, in cuius diebus noui sacerdotes exorirentur, qui nouum quoq; sacrificii genus, quod Missam nuncuparent, oblaturi essent. Salomon quoq; in Prouerbiis apertissime de hoc sacrificio intelligendus est, *Prou.* 7. dicens: *Sapientia ædificauit sibi domum, immolauit victimas, miscuit vinum & posuit mensam:* quod D. Cyprianus de sacrificio Missæ dictũ existimat. Malachias aperte idem omnino *Malach.* 1. vaticinatur: *Ab ortu solis vsq; ad occasum in omnibus gentibus, & omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda.* quæ verba de sacrificio crucis intelligi nequeunt: neque enim vbique locorum id offertur: nec de sacrificio Iudæorum: ait enim: *in gentibus.* quare sequitur, hoc de sacrificio Missæ esse intelligendum, in quo Christus Iesus, oblatio illa mundissima, Deo Patri, per omnes mundi angelos, offertur.

Præsagit quoque Daniel Propheta, Antichristo veniente & dominante, perpetuum sacrificium eius violentia intermoriturum, *Dan.* 8. at aliud in Ecclesia sacrificium reperiri non potest, nisi Missæ sacrificium: sequitur igitur Missam genuinum sacrificium esse: quod Hippolytus Martyr ita quoque intelligendum asserit. An non igitur Missa nostra bene stabilita & confirmata est? An non S. Scripturæ, figuræ veteres, & Prophetarum oracula ab eius partibus stant? Hæretici tamen nostri temporis eam oppugnare non desinunt, & mille aduersus eam blasphemiarum, calumniarumque iacula detorquere, variisq; eam diris deuouere. Kemnitius namque ait, Missam esse armamentarium & propugnaculum Antichristi Romani. Melanchthon vero eam incantationem nuncupat, Caluinus magiam, Brentius diaboli commentum: Lutherus autem Germanus, ille non germanus infinitos aduersus Missam libros edidit: anno namque M D.XX. librum composuit de captiuitate Babylonica, & sequenti alium de abroganda Missa priuata: & iterum sequenti alium aduersus Regem Angliæ, in quo nefarius ille Apostata, horrendis in Missam blasphemiis inuehitur: & anno M.D.XXIII. nequiter etiam scripsit contra Canonem Missæ. quinquennio post, liquido confitetur in Confessione sua, nihil adeo eum exhorruisse, aut modo etiam exhorrere quam Missam: nulliusque rei adeo eum pœnitere, quam viginti quinque annis Missam more Rom. celebrasse. Denique anno M D. XXXIV. iterum de missa priuata librum composuit, in quo non est veritus dicere, apparuisse sibi dæmonem, & conceptis verbis persuasisse, vt crederet, Missam aliud non esse quam abominationem horrendam: nec hoc sese scribendo fingere, aut fascinatum se tum aliqua illusione fuisse, sed apparuisse sibi dæmonem, cum integris esset sensibus nec crapula grauatus.

Lutheri blasphemiæ aduersus Missam.

O blas-

IV. Absurditates, quæ inde consequerentur, si blasphemiæ hæreticorum essent veræ.

O blasphemias horrendas! ô calumnias orco depromptas! sane si verum esset, quidquid impii illi obganniunt: iam à mille & amplius annis Ecclesia cæco errore delusa idololatriā exercuisset, & magna sese impietate polluisset: dicunt enim D. Greg. Magnū iam à mille quibus viuere desiit annis, Missam instituisse, aut eius vsum renouasse: Sequeretur hinc quoque, Christum sponsam suam amisisse: hac enim idololatria commissa, non poterat Ecclesia eiusdem sponsa permanere. Ipsa etiam promissa Iesu Christi falsa fuissent, qui Ecclesiæ promiserat, fidem eius, integritatéq; perpetuā & inuiolabilem fore: *Et portæ inferi non præualebunt aduersus eam.* Angelus quoque Gabriel Virgini mentitus fuisset, dicens: *Et regni eius non erit finis.* Pseudopropheta fuisset Paulus, cum scripsit Ecclesiam fallere nec falli posse: cum præsertim ipsa sit fundamentum & columna veritatis. O absurditates impertinentes! Sed aliæ etiam grauiores sequererur: sequeretur hinc sine dubio omnes illos viros sanctissimos, qui iam à mille & amplius annis mortui sunt, qui Missam vel audierunt, vel celebrarunt, tot & tantis miraculis editis celebres, idololatriam exercuisse, & impios nefarios, ac sacrilegos extitisse. Sed quis hoc sine lachrymis referat Domine? Quis credat te ô Pater benignissime, qui Sanctis tuis tot res minime necessarias reuelasti, nulli vnquā, nec etiam viris sanctissimis, antequā Lutherus id docuisset, rem adeo prægnantem, ac tanti momenti, & mysterium tanti ponderis reuelasse.

Matt. 16.

Luc. 1.

Tam procul porro abest, ô Catholici Auditores, Missam abominationem quandam esse, vt nihil eadem sanctius aut diuinius reperiri queat: nihilque vnquam magis venerandum cælitus missum sit. Ipse namque Iesus Christus eius auctor est & institutor: Qui pridie quam pateretur, dixit: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur,* id est Patri offertur. Ipsi quoque Apostoli Missam celebrarunt, ac sacerdotes fuere: vnde in Actibus Apostolicis scriptum est, λειτουργούντων αὐτῶν id est *sacrificantibus ipsis.* Quod de alio quam de sacrificio nouæ legis, quod ipsa est Missa, nequit intelligi.

Luc. 22.

Act. 13.

Apostoli Missam celebrarunt.

Quosnam vero testes habes, qui referant Apostolos Missam celebrasse? Leonem Papam imprimis, qui idipsum in magno illo Chalcedonensi Concilio asseruit: Abdias quoque Babylonius, Isidorus, aliique fide dignissimi auctores tradunt S. Petrum Apostolum Missam Antiochiæ celebrasse. Ignatius etiam Martyr multo id clarius pronunciauit, dum Clementem & Anacletum eiusdem in celebratione Diaconos fuisse ait. Cum vero Apostolus Paulus sacrum diceret, Linus & Timotheus eidem astiterunt, Iacobo vero S. Protomatyr Stephanus. Audin blaspheme Luthere? tres ecce Apostoli Missam celebrarunt: Tu igitur eos idololatriæ argue, impietatis arcesse, sacrilegii insimula, & diris deuotos appella.

Epist. ad Trallens.

Anne clarius adhuc & euidentius argumentum postulatis, ô Catholici? perlegite Liturgiam S. Iacobi: inspicite vitam S. Andreæ Apostoli, fratris Simonis Petri, qui ambo Apostoli fuerūt: & reperietis, hunc quotidie Missam celebrasse: nam cum Ægeas proconsul eum ad sacrificia idolis offerenda cōpelleret, constanter respondit: *Ego quotidie sacrifico agnum immaculatū*, Iesum Christum quotidie in tremēdo Missæ sacrificio immolo: Deoque Patri offero. Sed relictis Apostolis ad propiora tēpora veniamus. S. Ambrosius sæpissime Missæ mentionē fecit. S. August. quoque frequens in Missis celebrandis fuit, atque omnis antiquorum Patrum chorus semper de Missa locutus est. Atque hæc sunt testimonia à mille sexcentis annis producta.

O igitur vere sanctam Missam, ô sacrum, venerabile, honorabile & adorandum Sacramentum & sacrificiū! ô ter beatos sacerdotes, qui ad tam augustum ministeriū estis distinati! At multo vos feliciores, qui magna attentione, pietate, animique sanctimonia Missæ interestis. Nolo vos, ô piæ mulieres cū sacro interestis, amplius libris precariis vti, sed meditatione quadam sancta velim vos destineri, & præ admiratione eorum, quę ibidem peraguntur, in stuporē mentis & ecstasim rapi. Vos vero qui rudiores estis, cum sacerdotem ante altare conspicitis, persuadete vobis, Passioni vos Christi interesse. Amictus enim ille, sertum illud spineum refert,

Quæ ad Missam audiēdam dispositio requiratur

Expositio ornamentorum sacerdotalium.

refert, quo facrum Christi caput redimitum fuit; Alba, vestem illam candidam, qui in domo Herodis delusus fuit, designat: Cingulū, funes quibus vinctus: Manipulus, atundinē: Stola, funem collo iniectum: Casula deniq; illa cruce insignita, Saluatorē tibi designat crucem suam humeris baiulantem. Quanam igitur exterius reuerentia, qua animi attentione, quo cultu & pietatis intuitu Missæ vos interesse oportet? quomodo sanctarum rerum meditatione tempus transfigere: Illic namque cum Iesu Christo plorandum est, illic nos Christo totos offerre, & cum Sacerdotis votis nostra coniungere debemus.

Pro quibus orandum.

Vos vero studiosos, nolim Sacri tempore subtiles de studiis vestris conceptus efformare, aut alias materias peruoluere: sed malim ad prima vos rudimenta descendere, & toto Missæ tempore Nomen vestrum declinare: Nominatiuus sit, vt pro teipso ores: Genitiuus, vt pro parentibus qui te genuerunt: Datiuus, pro benefactoribus: Accusatiuus, pro inimicis: Vocatiuus, pro infidelium hæreticorum & paganorum conuersione: Ablatiuus denique pro omnibus qui tibi iniuriam intulerunt, & res iniuste abstulerunt. Postremo ores pro vniuerso mundo & in cō spectu tam augusti mysterii contremiscas.

Tu autem ô Redemptor, & tam tremendi sacrificii auctor, ô Iesu sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, Deus plene bonitatis, caritate exæstuans, misericordia circumaffluēs, qui semel de crucis arbore immolari passus es, & quotidie te etiā nū offerri pateris in Missa, idq; duplici oblatione, duobusque sacrificiis; & tamem eadem victima, licet non eodem modo oblata: vna namque cruenta est, & altera incruenta, quæque pati possit: vna pro peccatorum expiatione, pro meritorum crucis applicatione altera. Tu qui sacrum hoc & duplex sacrificium instituisti: tu qui primus Missam celebrasti, quēq; Apostoli, & hos ipsi Patres, & Patres nos omnes in eadē celebranda secuti sumus: Gratiam nobis elargire, ô sacerdotum Princeps, & summe Pontifex, vt quotiescumque tremendum hoc & adorandum sacrificium oblaturi sumus, preces nostræ, sanctique huius sacrificii effecta, ipsis Angelis conducant, quo ita eorum gloria augeatur: animabus deinde in purgatorio, quo ita à pœnis eximi queant: ipsis etiam peccatoribus, vt delictorum veniam consequantur: nobis ipsis denique vt æternæ beatitudinis compotes effici mereamur. Amen.

FERIA III. HEBDOMADÆ MAIORIS.

Verum Christi corpus in Sacramento Eucharistiæ contineri.

Partitio.

I. *Fide in hoc mysterio vtendum non sensu aut ratione.*
II. *Quid fides hic, quid hæresis.*
III. *De causa fidei tutissima.*
IV. *De hæreticorum obiectionibus.*

Caro mea vere est cibus; & sanguis meus vere est potus. Ioann. 6.

FIGVRA.

CVm filii Israel seruitutis Ægyptiæ iugo liberati, rubri maris gurgite emenso, in deserto & vasta solitudine Sinai subsisterent; commeatusque penuria laborarent: pluit illis Dominus Manna, cibum quendam cœlestem, omnem in se suauitatem continentem, & incredibili comedentes voluptate & gustu afficientem. Neminem vestrum esse putem, Auditores, qui non statim prima sibi fronte persuadeat, manna hoc sanctissimæ Eucharistiæ figuram fuisse: quæ nobis in deserto mundi huius commorantibus cum peccati Ægypto egressi sumus, & Ægyptios, delicta scilicet nostra, in rubro pœnitentiæ gurgite submersos videmus, à Domino tradita est: qui cibus plane cælestis est, & penitus diuinus, qui ōmne deliciarum genus & omnem gustus suauitatem animæ, eodem se saturare gestienti, afferre consueuit. Est denique ille cibus, de quo hodierna concione dicere institui, si Deus omnipotens opē non subtrahat, & Omnipotentis mater

Exod. 16

Manna figura Eucharist.

matet auxilium, quod eius intercessione impetrare solemus, non deneget. Quocirca eam supplices salutatione consueta salutemus, dicentes.

AVE MARIA.

I. Gen. 21. Magnus ille Patriarcha & credentium omnium Pater, Abraham, à Deo vocatus, vt in summitate montis mirabile illud filii sui sacrificium peragetet, ad montis radicem asinam & seruos reliquit: solusque cum filio Isaac, dextra gladium, sinistra ignem gestās, montem conscendit. Docemur hac figura, Auditores, si hodierna die ad supremum Ecclesiæ fastigium, quam Daniel montem nuncupat, conscendere velimus, vt in eo augustum illud sacrificium & sacrosanctum Eucharistię sacramentum cōspiciamus & adoremus: sensuum nostrorum asinam, & seruos naturalium rationum, arguta scilicet sophismata, argumenta & humanæ scientiæ syllogismos, in pede montis manere oportere: & fide plenos, hinc humilitate, illinc caritate armatos, solos nos montem debere conscendere: fides namque hic potissimum necessaria est. Dan. 2.

Cynicus ille Diogenes medio die lucerna accensa in forum prodiens, hominem quæritabat: bene quidē. sed hic, ô Diogines, Iesus Christus, homo pleno die, id est, pleno sensuū lumine, & lucerna fidei accensa, quærendus est. Et quemadmodum stella duce Magi ex Oriente Bethleem Christum adoraturi deducti sunt, quem in fœno & palea reclinatū repererunt: *Et stella antecedebat eos.* Ita nos stella fidei, ab Oriente & vitæ nostræ exordio, ad Ecclesiam deducendi sumus, vt in ea Christum Dominum in Sacramento altaris latitantem, in fœno & palea, id est, speciebus sacramentalibus positum, adoremus. Fides igitur hic requiritur: hic omnis ratio deficit, & sensus intelligentiaq; brutescunt: sed hic etiam est, vbi sensus & ratio cum fide pugnant, & fides rationi & sensibus exterioribus aduersatur. Matt. 2.

Dan. 13. Allegoria. Venit mihi hic in mentem insignis cuiusdam allegoriæ. Castitatis illud exemplar Susanna, qua castior & honestior inter Babylonias nulla fuit, à duobus senibus veteratoribus inique fuit accusata, quod eius pulchitudine frui non possent. Casta illa Susanna, Auditores, ipsa est fides, qua nulla pulchrior inter omnes virtutes reperitur, & omnium scientiarum certissima & validissima: quæ falsitatis & idololatriæ circa tremendum hoc sacramentum, a duobus veteratoribus, sensibus inquam & ratione humana, accusatur, quod eminentem mysterii huius splendorem maiestatemque nullo modo queant reprehendere. Erras, ô fides, inquit scelestis illa & falsaria ratio, cum credis & credendum asseris, in Eucharistiæ Sacramento verum Christi corpus contineri: falsum id enim est? nam fieri non potest vt corpus aliquod locum nullum occupet, & pluribus tamen in locis simul existat, & extensionem non habeat, & non videatur? quomodo enim accidentia sine subiecto valerēt subsistere? Falleris, ô fides, ait sensus, alius ille impostor, cum mūdo persuades, sub tantilla panis portione, tam ingēs contineri corpus. Hoc enim manifesta falsitas est, ac germanæ nugæ: nihil enim video, nihil sentio nihil tango præter panem & vinum, sed audite veterani, *quod non capis,* ô ratio, *quod non vides* ô sensus *animosa firmet fides præter rerum ordinem.* Huiusce rei eggregiū in Numeris locum legimus. Cum enim exploratores è terra promissionis, regione bene explotata ad suos rediissent, & iter suum enarrassent, Hebræis magnum terrorem incusserunt, dicentes: *Nequaquam ad hunc populum valemus ascendere, quia fortior nobis est: terra quam lustrauimus, deuorat habitatores suos. Ibi vidimus monstra quædam filiorum Enach de genere giganteo, quibus comparati quasi locustæ videbamur.* Sed Caleb animum è contra pauidis addebat dicens: *Ascendamus & possideamus terram, quoniam poterimus obtinere eam.* Num. 13.

At quinam estis vos exploratores? Vnde venitis? certe sensus nostros corporales denotatis: qui terram Augustissimi huius Sacramenti, ad veritatem Eucharistiæ indagandam, ingressi, penitus consternati reuertuntur, & omnes alias scientias & rationales rationes perterrefaciunt, dicentes: in regione illa, in Sacramento illo tremendo, omnia mon-

monstris scatere, paradoxis inaffluere, gigantes & alias res incredibiles in eodem conspici; adeo vt facilis ad eam aditus non pateat. Sed tu ô Caleb, fidem denotas, quæ nobis vires suggerit, & audaciam progrediendi vlterius, & terram ingrediendi subministrat, dicens: *Ascendamus & possideamus terram:* quasi diceret, sumite animos ô sensus, & tu potissimum ratio, parcite metu: securos equidem vos eodem deducam, & immunes sistam: degustare vos ipsa faciam, simulque coram intueri fertilitatem terræ, realitatem inquam & veritatem sanctæ illius terræ Eucharistiæ. Eamus igitur, properemus, me ducem sequamini.

Hic dicendum est, Auditores, *Credo in Deum patrem Omnipotentem*: Hic cum Apostolo exclamandum, *O altitudo sapientiæ & scientiæ Dei.* hic Angelo credendum est dicenti: *Non erit impossibile apud Deum omne verbũ.* Hic denique sequenda est ad vnguem fides, nisi semper in interitum ruere velitis. Sine illa enim Capharnaitæ misere perierunt, sine illa Berengariani naufragio interierunt; sine illa tot Lutherani blasphemias euomuerunt; sine illa denique Caluinistæ vmbras quasdam & figuras commenti sunt & inanes chimæras; & veritatem corporis Christi in hoc Sacramento negare cupientes, grauem & periculosam Ecclesiæ litem intentarunt, quam vt perspicere, & cognitam habere possitis, primo loco Catholicorum quæ pro ea faciunt testimonia, & deinde hæreticorum obiectiones producam: quam causam si horæ huius spacio bene defenderimus, fauorabilem sine dubio, magno Eucharistiæ nostro cōmodo, sententiã consecuti sumus.

Hæretici qui perierunt Sacramentum Eucharistiæ oppugnãtes.

Quod ad primum igitur attinet, antequam testimonia nostra producamus admonitos vos velim, hanc esse nostram de Venerabili hoc Sacramento fidem: esse scilicet in eo sacrosanctum Iesu Christi corpus, idipsum quod ventre virginali olim egressum est, idipsum quod crucifixum fuit, idipsum quod modo in cœlis considet. Deinde per sacrosancta & arcana verba, Sacerdotis illic Dei locum tenentis ore prolata, panem vnico momento in corpus Christi, & vinum in pretiosum eius sanguinem commutari, conuerti, & transsubstantiari: & sub vtraque hac specie verum aliquod corpus, corpus in quam solidum, viuidum, animatum diuinitati semper inhærens semper contineri, corpus pluribus contentum locis, nullum tamen locum occupans; quantitate perfectum, sine vlla tamen extensione; qualitatibus debitis exornatum, quod tamen videri nequear; gloria donatum, sub sensum tamen non cadens; corpus denique penitus spirituale, & penitus diuinum, quod loco substantiæ hic subsistit.

Quæ sit fides nostra circa ven. Eucharistiam.

Viguit hæc veritas fidei, & stetit iam immobilis in vniuerso mundo, mille sexcentis propemodum annis, nemine ne vel hiscere quidem contra auso. Octogentis saltem primis annis nemo veritatem Sacramenti huius ausus fuit impetere, aut vllus eam hæreticus oppugnare. Sed sequentibus deinde temporibus, infernalis, illa bella, pacem nostram pertæsa; & quodãmodo inuidens, pestilentem oreo fuit iam emisit, quæ eam indubium vocauit, tamque grauem Ecclesiæ controuersiam mouit, nulla vt vnquam, post Arianorum hæresim, grauior aut diuturnior, magisque per omnia grassata extiterit.

Veritas Eucharistica 1600 annis sine vlla contrarietate credita fuit.

Primus veritatis huius oppugnator aduersus Ecclesiam, fuit Ioannes quidam Scotus, non doctor ille Subtilis, nuncupatus, celebris huius Sorbonæ surculus & propago, Franciscanorum columen, orbis denique honor & gloria; sed alius quidem, eiusdem nominis, & superior longè ætate; qui anno scilicet octingentesimo, Caroli Magni temporibus, Ecclesiæ pacem hac vita voluit interturbare; sed illa paucis post mensibus, præclaro obtento decreto in Concilio Vercellensi, quo totius Europæ Patrum flos & nucleus conuenerat, nefarium hunc errorem euertit, & tetrum hunc turbinem discussit. Vix ille damnatus cœptis destiterat, quin ecce Bertrandus quidam centum post annis, libellum supplicem offert, anno scilicet Christi nongentesimo, & priorem illam litem acerrime promouet & prosequitur. 2. a. 900.

1. *Hæresis anno* 800.

Post cẽtum quinquaginta iterum annos, Archidiaconus quidam Andegauensis, Berengarius nomine, litem resumit, enixe prosequitur, 3. a. 1050.

sequitur, vrget, instat, ad tribunal pronocat, omnem mouet lapidem, & grauissima crimina producit, dicens: nihil aliud hoc Sacramento contineri quam meras figuras & vmbras; asserere conatus non esse ex æquo, Ecclesiam veritatẽ Eucharisticam possidere, sed eadẽ illam exuendã, connititur pro viribus, in omnẽ se partem vertit, atq; omni ratione satagit, sed frustra eius namq; errores condemnati sunt, & Ecclesiæ Catholicæ causa in Concilio Romano stabilita & superior iudicata.

4. a. 1370. Ioannes Wiclef. Eucharistiæ veritatem oppugnat.

Trecentis post annis obscurior quædam nebula, sed pestilens alioquin ex Angliæ palustribus, Ioannes Wiclef nomine, anno Domini MCCCLXX. surrexit; Archiua quædã infernalia ex scelerato hæreseos consistorio & acta fuligine obsita tartarea producens, nouam cum dæmonibus consultationẽ init, remq; illam, quam Ecclesia tam quiete possidebat, suam esse asserens, Ecclesiæ dicam scribit; ac litem iam dudum sopitam redintegrat, & immensum Bohemiæ regnum in partes suas trahit, quod ille inuadit, inficit, perdit, & penitus in quæstionis huius persecutione profligat & pessundat.

5. anno 1517.

Hic vero intentator cum in litis huius promotione exspirasset, longo post tempore, nostraque propemodum ætate, nefarij quidam Germani prodierunt, qui proprijs sumptibus litem hanc prosequi conati sunt, nimirum Andreas Carolstadius Archidiaconus Wittenbergensis, Zuinglius, Ioannes Oecolampadius nefarius Apostata; & post sceleratos illos impostores infernale concilium Ioannem Caluinum, anno M. D. XXVI. selegit, qui quæstionem diligentius ceteris perurgeret, acta conscriberet, omnesque veterum temporum memorias, quæ ad felicem litis successum facere viderentur, vndique collectas concinnaret. Sæpe quidem Lutherum multi inducere verbis sunt conati, huius vt rei curam susciperet, remque tanti momenti promoueret p. o virili satageret; at ille penitus recusauit. Verum quidem est, cum aliqua loca & testimonia, quæ ad causæ hæreticæ æquitatem facere videbantur, suggessisse, nunquam ramẽ auctoritatem suã, voluisse interponere, aut quæstioni huic subscribere, aut veritatem Eucharisticam vlla ratione oppugnare: quin etiam consultoribus suis persuasisse, vt cœptis desisterent; nullo enim eos fundamento nixos esse, & si vlterius rem prosequerentur, sententiamque mordicus defenderent periculũ esse, ne causa caderent, & velut rei condemnarentur.

Numquã voluit Lutherus veritatem S. Eucharistiæ impetere.

Nihilominus tamen, non impedientibus monitis, sententia, & consilio maximi apud illos nominis Lutheri, scelerati illi vitilitigatores & nefarii pseudoprophetæ, veterem illam litem semisopitam denuo reuocarunt atque omnes priores sententias, & superiorum conciliorum decreta velut irrita reiecerunt, quin & appellare vlterius decreuerunt. Itaque nomina sua, aduersus Ecclesiam conspirantes, in huius litis promotionem dederunt, & criminaliter eum ea agentes, superstitionis eam fornicationis, & idololatriæ accusarunt; iudicibusque persuadere conati sun, & scriptis confirmare, ipsam esse mulierem illam Apocalypseos, fornicatricem illam magnam; Papam, Antichristum; Religiones, vera pudicitiæ prostibula; Episcopos, lenones, & amotum conciliatores; omnia denique non esse aliud, quam meram Babylona, & veram captiuitatem Aegyptiam. O casta & innocens Susanna, accusata quidem es; sed confide, non condemnaberis. Tu quoq; ô Arca Noe fluctuas quidem super vndas hæreseos, sed nunquam naufragium patieris. ô inuicta & indomabilis Salamandra, in mediis quidem sitaes ignibus, & inter persecutionum flammas, sed nullum inde detrimentum sentijes.

Insignis conceptus. Dan. 13.

Ecclesia igitur, vt innocentiam declararet, & veritatem Sacramenti huius contra aduersarios astrueret, plurimas semper bonæ notæ & inuincibilis auctoritatis tabulas produxit. Et in primis titulum & contractũ institutionis huius sacramenti, qui non nisi quatuor verbis constat, *hoc est corpus meum*; & quinque in lingua Græca, *τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου*: quem Christus ore suo pronuntiauit, & quem quater Notarii & regii Secretarii, tres Euangelistæ, & vnus Apostolus, S. Matthæus capite 26. S. Marcus 14. S. Lucas 22. & Paulus 1. ad Corint. 11. capite scriptis tradiderunt. Et quod notatu dignissimũ est

Quid Ecclesia pro veritate Sacramenti Eucharistiæ producat.

quodque in Ecclesia in sui defensionem adhibere nititur, licet quatuor hi Secretarii diuersis temporibus & locis scripserint, eadem tamen penitus, iisdem sententiis, & iisdem etiam verbis, conscripserunt: nec vllus eorum fuit, qui in institutione hac, & contractu verbum, *significat*, adhibuerit.

Producit adhæc è veteribus suis scriniis magnam copiā veterum figurarum, è veteri Testamento adductarum: panum scilicet propositionis, Mannæ, Agni Paschalis; aliasque innumeras: è quibus infert, quandoquidem figuræ illæ in lege Mosaicā præcesserunt, necesse est vt in lege Euangelicā ipsa veritas in Eucharistia subsit. Synagoga enim non nisi primis coloribus delineatā tabulā, & verorum colorū vmbram continebat, quæ deinde ad viuum in Ecclesia depingi debeat.

Imprimis figuras SS. Sacramēti.

Depromit præterea, velut auctoritatem causæ conciliaturum, promissum Iesu Christi quod authenticum est, quodque ipsemet Christus denuo recensuit, quodq; S. Ioannes Euangelista sexto nempe capite, recollegit, dicēs: *panis quem ego dabo caro mea est*. Est paulo inferius ab eodem Secretario notatum est, *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus*. Vbi Ecclesia omnes & singulos obtestatur, vt hæc verba, *vere est*, attente considerent: nam magnū ea causæ suæ putat momētum allatura, nec ea esse tropologice, amphibologice, metaphorice, vel diabolice, figurate, vel signate intelligenda, vt aduersarii contendunt, sed *vere*, realiter, substantialiter absque vlla figura vel significatione.

Promissū quoque Christi Domini.

III. Profert litteras possessionis.

Profert quin etiam instrumentum quoddam & libellum quo possessio illi huius causæ iam à mille sexcentis annis, & vsusfructus confirmata sunt; & ostendit secundum Titulum, *De pacificis possessoribus*, se non triennio, sed à mille & quingentis iam annis eiusce rei vsumfructum habuisse, adeo, vt aduersarii infirmo fundamento nitantur, eum eam de possessione acquisita volunt deturbare, cum litteras Regias habeat, quibus in possessione stabilitur.

Item toti⁹ orbis in credendo cōsensum.

Vtitur etiam in defensionem suam publico totius orbis consensu, & cōmuni omniū populorum & nationum, quæ semper vbiq; verum Christi corpus in Eucharistia contineri firmiter crediderunt, fide, omnium gentium signata sigillo: Abyssinorum, Æthiopum, Syrorum, Maronitarum in Oriente; Francorum, Anglorum, Scotorum, Hibernorum, non obstanti licet hæresi, in Occidente: Belgarum, Germanorum, Polonorū, aliarumque gentium, in Septentrione; Italorum, Romanorum, Græcorum, Hispaniorum, Siculorum, Calabrorum, Lusitanorum, in Meridie. Signata ad hæc à Iaponiis, Chinensibus, Malacensibus, Peruanis, Brasiliensibus, Ormusiis, Cochinensibus, Chananoitis, & plurimis aliis in terra Antipodum commorantibus.

credentis quod nos credimus.

Ostendit quoque magnam decretorum multitudinem, contra aduersarios aliquando latorum, in quibus vtriusque partis sententiæ auditæ sunt: omnia scilicet Christianitatis tribunalia & Parlamenta in tot generalibus conciliis, & maxime in Tridentino, congregata. Quid? an non vobis, ô hæretici, ô litigatores, satis instructi, & bono niti fundamento circa veritatem & transsubstantiationem quæ hoc in Sacramento fit, videmur? vos vero inique agere & peruerse nostram cum pacem, sine vlla ratione, fundamento, ac ex mera malitia interturbare cōnitimini. Quare desistite, frustra namque contenditis, & ad expensas luendas condemnabimini.

Plurima tiā decreta & præiudicia in causæ fauorē iudicata.

At nondum hic Ecclesia quiescit, sed aliud longe validius munimentum profert, Testimonium scilicet & litteras generales totius Christi Ecclesiæ, omnium sanctorum Patrum, Doctorum, virorumque grauium, qui hactenus in Ecclesia iam inde ab Apostolorum temporibus viguerunt, signatas manu. Testimonium profecto, quo nullum vmquam maioris auctoritatis extitit, cuius testes iam à mille sexcentis annis signarunt, & qui omnes miro inter se ordine consentiunt. Primo namque sæculo signarunt duo præclari testes: Ignatius epist. ad Smyrnenses, & S. Dionysius libros de cœlesti hierarchia. Secundo, video signa & depositionem trium magnorum luminum, Cypriani, Tertulliani, & Origenis. Tertio subscripsere tres quoque præstantes doctrina & pietate viri, Iustinus Martyr, Pius Papa I. & S. Irenæus Lugdu-

Testimonium ite cui omnes antiqui Patres subscripserūt.

Lugdunensis. Quattro apparent sigilla duodecim inuictæ fidei, & summæ auctoritatis virorum, Concilii scilicet Nizæni, Athanasii, Cyrilli Ierosolymitani, S. Hilarii: habetis quatuor. S. Ambrosii, Basilii, Augustini, Optati Mileuitani: habetis octo. S. Gregorii Nysseni, S. Gregorii Nazianzeni, Ephræmi, & Epiphanii: an non 12. testes sunt omni exceptione maiores; qui veritatem eandem in vener. hoc Sacramento, quam nos credimus, scriptis mandarunt? Sæculo quinto si loquentes testes audire velitis, audietis Hieron. Chrysostomum, Cyrillos, Alexandrinos, Synodum Ephesinam, Theodoretum, Gelasium. Multis deinde post annis, Gregorium Magnum, Theophilactum & Ioannem Damascen. Sæculo 12. D. Thomam. S. Bonauenturam, Anselmum, & Scotum, aliosque Doctores & numero infinitos, & auctoritate præstantes. O præclara attestatio! ô depositio irrefragabilis! Omnes hi & ore professi sunt docueruntque, & manu scripsere, eam ipsam veritatem, quam nos de SS. hoc Sacramento Altaris credimus & profitemur.

Sed dicito mihi, obsecro, fatue & dementate hæretice, qui te à Pseudoprophetis illis & ministris satanæ transuersum abripi sinis: mauisne perfidis duobus veteratoribus, duobus imminuti cerebri viris, nefandis & sceleratis, Luthero & Caluino, qui iam tartareis cremantur incendiis, quam tot centenis, imo millenis, auctoritate præstantibus sanctitate & vita eximiis viris, quosque modo in æterna beatitudine gloriosos regnare certissime scimus, credere? Quid? adeone emotæ mentis es, adeone brutus & stupidus? itane tuum defecit ingenium, aut euanuit ratio, vt tam iniquam electionem facias? Simile. Quid? an non risu dignus foret, qui, cum controuersiam & litem magni ponderis haberet, & in qua de vita, rebus, fortunisque suis agitur, priusquam eam iudicio ad iudicum subsellia prosequatur, mature de causa sua deliberaturus, duos vel tres parui nominis famæque obscurioris causidicos & leguleios accederet, qui statim nullo nixi fundamento consulerent, causam vt iudicio committeret, & actionem aduersario intentaret: adiret deinde centum alios iurisconsultos, fama & doctrina celebres, quique sæpius subsellia triuissent, ac rerum essent scientissimi: qui omnes vnanimiter contestarentur, nullo enim niti fundamento; & causam iniquam esse; consulerentque, si se, suaque salua vellet, ni sumptus luere & pœnam subire cuperet, cum aduersario vt pacisceretur. ipse nihilominus duorum vel trium illorum rabularum, qui semper sine lite & sine re viuūt, iudicium potius, quam tot versatissimorum & præstantium virorum sequeretur: an non inquam ille fatuus, delirus, & emoti cerebelli videretur?

Eheu misella anima, hæreseos fascino dementata, maior longe tua est insania. Si enim prius, quam veritatem Sacramenti huius oppugnes & litem hanc suscipias, in qua de vita, salute, & omnibus fortunis tuis disceptatur, tecum maturius deliberans, Lutherum & Caluinum & alios tres quatuorue ministrellos consulas: dicent sine dubio bene te fundatum esse, & persuadebunt, Papæ vt Romano bellum indicas: verum si omnem antiquitatem in consilium adhibeas: centum, imo mille reperies Doctores, & Patres qui tibi contrarium persuadebunt, & nullo causam fundamento nixam esse dicent: & si litem illam suscepero, proculdubio tibi ipsi exitium, perniciem, & mortem denique te allaturum. Quando igitur nefarium hoc & improbum trium aut quatuor hæreticorum consilium, tot virorum sanctitate & doctrina illustrium opinioni anteponis, an nō cæcutire & Andabata cæcior videris?

IV. Quid hæretici cōtra producant. Sed relictis hisce considerationibus, audiamus quid è contra hæretici in litis huius quam Ecclesiæ intentarūt, defensione opponant & obiiciant: Producunt imprimis duo ingentia blasphemarum & horribilium in augustum hoc Sacramentum execrationum plaustra: dicentes hoc nihil esse aliud quam magiam, incantationem, idololatriam, meram denique superstitionem: deinde proferunt sex fasciculos repletos & confertos erroribus, mendaciis, falsitatibus & absurditatibus. Adhuc litteras quasdam falsarias & ementitas de institutione Sacramēti huius, figuris notatas, & scelerato quodam & falso glos-

glossemate *significat* signatas. Præterea in indiculo & inuẽtario suo consultationẽ quandã inter t-esuitos illos animatum perdendarum, Wiclef scilicet Anglum, Zuinglium Germanum, Caluinum Gallum, initam annectunt. Addunt quin etiam loca quædam sacræ Scripturæ, quæ hinc inde collegerunt, falso licet allegata & perperam intellecta, aduersus quæ breuiter & quam promptissime respondebimus.

Matt. 26. Primo namque hoc, in causæ suæ defensionem, vsurpant: *Pauperes semper vobiscum habetis: me autẽ non semper habebitis.* Vnde inferunt, Christum iam in cœlos subuectum, & ad dextram Patris considentem, non amplius nobiscum esse: nec proinde in sacrosancto Eucharistiæ Sacramento contineri. Sed his opponimus, Christum hic de visibili corporis sui vsufructu locutum esse: ac si dicere voluisset, se post ascensionem in cœlum non amplius nobiscum visibiliter conuersaturum. licet adesset inuisibiliter. Quis ait

Matt. 28. hoc? Ipsemet Dominus: *Ego vobiscum sum vsque ad consummationẽ sæculi.* Innituntur deinde loco illo Marci Euangelistæ *Assum-*

Marc. vlt. *ptus est in cœlum & sedet à dexteris Dei*, atque ita argumentantur, Deus in cœlum ascendit, quomodo igitur & quamobrem toties descenderet, vt Sacramento sese includeret. Patronus noster ad hæc respondet dicens, non esse necessarium eum iam cœlo descendere, vt in altari se sistat: quemadmodum non descendit, cum Paulo in via apparuit, &

Act 9. Petro è carcere fugienti, vt tradit Hegesippus. Sed sistit se, vbicumque & quomodocumque voluerit.

Argumentũ Caluini quod inuincibile putat. Caluinus ipse libro quarto destruentium suarum Institutionum, alium locum ex Euangelio profert: *Palpate & videte, quoniam spiritus carnem & ossa non habet, sicut me vide-*

Luc 24. *tis habere.* Vnde hoc argumentum educit, Corpus visu & tactu cognoscitur, vt hic Dominus ait, *Palpate & videte*, at in Sacramento non nisi panis & vinum videntur & palpantur: ergo corpus Christi hic minime reperitur. Æstimat hoc quidẽ argumentum inuincibile: sed Ecclesia nullo hoc negotio retundit ac refutat: ostendens è verbis S. Scrip. corpus aliquod adesse posse licet non videatur aut tangatur. In Euangelio enim Lucæ scriptum est, Christum, dum corpus adhuc mortale, opacum, spissum, & graue, vti nostra sunt, haberet, per medios Pharisæorum greges iuisse, licet à nemine eorũ videretur: Luc. 4.
Per medium illorum ibat. & apud eum legimus, Luc. vlt.
Euanuit ex oculis eorum: cum tamen in eorum esset medio, & ante oculos eorum cõstitutus. Præterea ad defensionem nostram afferre possumus aera & ignem elementarem vera corpora esse, licet à nobis non videantur. Deinde sciendum est, sacrum Christi corpus hic adesse per modum substantiæ, & ratione quadam spirituali, indiuise, inuisibiliter, & non sine ingenti miraculo.

Producunt deinde rationes quasdam Geneuæ paludibus emanantes. Fieri non posse aiunt, corpus in pluribus locis esse: ita namque plura essent corpora & non vnum. O insensati, si sciretis quid sit *credo in Deum Patrem omnipotentem*, nunquam hoc impossibile esse diceretis. Quid? anne, non dico credere, sed vel cogitare audetis, eum qui omnia ex nihilo condidit, & in nihilũ rursus omnia redigere potis est, non posse efficere, vt corpus aliquod idem numero diuersis in locis subsistat. Hoc enim si credere nolitis, nescio quomodo mysterium SS. Trinitatis credetis? Multo namque humano ingenio difficilius est credere, sibique persuadere eamdem naturam in tribus diuersis reperiri personis, vti in SS. Trinitate esse credimus, quam corpus aliquod diuersis locis contineri. Quid? an non etiam naturaliter idem accidens eodem tempore pluribus in locis esse potest? mea enim vox, quæ non nisi vna est, an non eadem hoc momento quo loquor, in omnium vestrum auribus peregrinatur & insonat? Et sane dicite nobis, ô Philosophi; an non magis accidens aliquod; quale est vox, ex subiecto pendet, quam corpus à loco? cum tamen id quod difficilius est, fieri quotidie videamus, & quidem naturaliter. Præterea non est, mihi crede, difficilius corpus pluribus in locis esse, quam plura corpora vno in loco. At factum hoc est in Resurrectione, Ascensione, & Natiuitate Iesu Christi, & dum ianuis clausis intraret, vbi Apostoli congregati erant, vbi semper duo corpora vno in loco per

Rationes hæreticorum quæ adducunt.

Ostẽditur corpus pluribus in locis esse posse.

per penetrationem dimensionum exstitérunt: ergo & alterum fieri nullo negotio potest.

Corpus manens corpus esse potest sine occupatione loci.

Quin & hoc ad vitilitigandum afferunt. Fieri non potest, vt corpus quod est & permanet corpus: sine extensione, sine quantitate, sine loco sit: hoc præsertim nixi axiomate, *Omne corpus est circumscriptiue in loco*: ita vt Deus quidem vbique sit: & Angeli in loco diffinite, corpora vero circũscriptiue, *O stulti corde & tardi ad credendum*. An non meministis Elisæi iussu ferrum aquis supernatasse, Christum mari inambulasse, ignem in Babylonica fornace virtute combustiua caruisse & tamen an non vestra sententia grauitas ferro, pondus corpori, igni calor ita inhærent, itaq; necessaria sunt, quam locus corpori? An non magis naturæ repugnat, ignem calore, & ferrum grauitate carere, quam corpus sine loco subsistere.

Luc. 24. 4. *Reg.* 6. *Matt.* 14. *Dan.* 3.

Probatur transsubstantiatio.

Nolite igitur amplius dicere trãssubstantiationem esse quid impossibile; sed aperte potius, à veritate ipsa victi, fatemini eum, qui mundũ è nihilo, Adamum è terra. Euam è costa viri condidit; qui aquas in sanguinẽ, virgam in serpentem, rupem in fontem, & fœminas in petram (vti vxorem Lothi) conuertit: panis quoque & vini substantiam in corpus & sanguinẽ suum, posse conuertere, mutare & transubstantiare. Nos vero ô Catholici, aduersus turbatores, rixatores, quietis osores & vitilitigatores, nouatores inquã hos, ita concludamus, vt nimirum sumptus & omnia dispendia luant, omnia præstent incommoda & detrimenta, & pœnam adhuc arbitrariam subeant. Credamus semper firmiter, constanter, inuiolate, in facto sancto hoc Sacramento verum Christi corpus contineri: cum præsertim ipsemet Dominus dixerit: *hoc est corpus meum*. non figura, chimæra, vmbra, imaginatium quid, nihilum, aut phantasma inane: sed hoc ipsum corpus, *quod pro vobis Tradetur*. idipsum quod cruci affixum, in cruce mortuũ fuit, idipsum quod in passione mortem subiit. Credamus inquã hoc firmiter, cum nimirum omnes id Euangelistæ scripserint, cum totus id orbis vnanimi consensu iam à mille sexcentis annis crediderit: credamus igitur, adoramus & honoremus sanctũ hoc & augustissimum Eucharistiæ Sacramentum, cum præsertim certi simus, causa ob rei æquitatem nos cadere non posse.

O salutaris hostia, ô cœlestis victima, ô holocaustum vere diuinum, ô sacramentum penitus admirabile! credimus, honoramus, & adoramus te: tu namque es, quod gratias superabundanter suppeditas, peccata eluis, animamque ad vitam redire facis: tu scilicet portas cœli reseras, & infernales abyssos obseras, nosque ad cœlestem beatitudinem perducis. Tu es panis ille Angelorum, cibus ille cœlestis, & vitæ fructus, sacrum illud manna, quo animæ nostræ in deserto mundi pascũtur & nutriuntur. Tu es, ô regia & augusta Eucharistia, agnus ille Paschalis: te enim digne, humiliter, sanctéque sumentes, à captiuitate Pharaonis, id est Satanæ, liberamur, & mundi huius Ægypto egredimur: tuque nos per Rubrum mare passionis Christi, quẽ reuera in te contines, deducens, ad terram promissionis, id est ad gloriam & beatitudinem æternam perducis: cuius nos compotes reddant Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. Amen.

FERIA IV. HEBDOMADÆ MAIORIS.

De dignitate & excellentia SS. Eucharistiæ Sacramenti.

Partitio.

I. *De institutoris Eucharistiæ in nos amore, & nostro in eum debito.*

II. *De multiplici Eucharistiæ dignitate.*

III. *Ad S. Synaxim præparatione sollicita opus esse.*

IV. *Communicaturo studendum pietati.*

Qui manducat hunc panem, viuet in æternum. Ioan. 6.

FIGVRA.

SApientia ędificauit olim sibi domum, quã septem columnis imposuit, & collocauit in ea mensam, in quam pretiosissimum vinum *Prou.* 9.

uiuum intulit, quod suis miscuit. Fuit hoc figura & velut præambulum, fore aliquando, vt vera Dei patris sapientia Iesus Christus, Ecclesiæ Euangelicæ, septem Spiritus sancti donis, vel septem Ecclesiæ Sacramentis, quasi quibusdam pilis & columnis innixam domum construeret, sacramque in ea mensam sanctissimæ Eucharistiæ erigeret, in quam gloriosum corpus suum loco cibi, & iucundissimi vini loco pretiosum sanguinem inferret: quibus nulla vel pretiosiora vel splendidiora fercula queunt excogitari aut mente comprehendi. De eorum hodierna concione dignitate & præstantia, cũ de veritate hesterna die dicentem audiueritis, verba faciam. Spiritus sanctus auxilio suo nobis adsit, & gloriosissima Virgo suo patrocinio peroranti succurret: quam hoc potissimum nomine, Angelica salutatione compellemus.

AVE MARIA.

I. *Val. Max. lib. 4. c. 6.* Refert præclarus ille historiarum compilator Maximus Valerius, tãto Artemisiam Cariæ reginam erga coniugem Mausolum amore exarsisse, vt ei mortuo superbissimum monumentum, quod inter septem orbis miracula non immerito relatum est, exstrui iusserit, collectos deinde cremati cadaueris cineres, præ amoris vehementia, aliis aromatibus & adoramentis permixtos, quotidie in mensam inferri voluerit, quos deinde cibo & potui immixtos in stomachum demitteret. Egregium profecto amoris coniugalis exemplum. At amor quem Christus erga sponsam dilectissimam, Ecclesiam scilicet, olim demonstrauit, longe excellentior est, & admirabilior: præsertim cum post mortem superbum & splendidum illud tabernaculum Sacramenti Ven. Eucharistiæ exstrui voluerit, & propterea corpus in cibum & alimentum legarit. Vnde S. Euang. *Ioan. 6.* Ioannes scripsit: *Caro mea vere est cibus:* quod D. Bernardus admirans exclamat: *O amor amorum, Sacramentum sacramentorum, dulcedo dulcedinum.*

Ostenderat potentiam suam Deus, cum mundum è nihilo condidit: iustitiam, cum eum peccatis inuolutum diluuio perdidit: amorem vero, cum diuinum hoc Sacramentum in nostrum vsum instituit. Ostendit affectum suum erga pullos pelicanus, cum pectus rostro aperit, sanguinemque eliciens eodem pullos pascit, & ægros reficit. Maiorem profecto amorem cœlestis ille pelicanus erga homines demonstrauit, cum non satis se fecisse existimans, quod omnem in passione sanguinem in medicinam dederit, corpus quoque ipsum in cibum animæ sit elargitus. Hoc è Psalmis hausi, vbi dicitur, *Factus sum similis Pelicano solitudinis.* Vnde nonnulli sanctorum Patrum venerabile hoc Eucharistiæ Sacramentum rubo ardenti, quem Moses vidit, compararunt: hoc namq; Sacramentum rubus est sentibus difficultatum obsitus, & charitate exæstuans, & visio magnanimis.

Pelicanus rostro pectus aperit, quo pullos sanguine suo nutriat.

Psal. 101.

Exod. 3.

Elias ille Prophetarum princeps ex hac vita decedens, vt affectum quo Elisæum discipulum prosequebatur, testatum faceret, pallium ei suum reliquit, cum duplici spiritu: Christus quoque Elias noster, ex hoc mũdo proficiscens, amorem suum patefacturus, homini qui seruus eius est ratione naturæ, corporis sui tegumentum, cum duplici spiritu, duabus scilicet naturis humana & diuina, quæ in Sacramento Eucharistiæ latitant, legauit. Magnum quoq; erga eundem Prophetam Angeli fuit beneficium, cum scilicet ille fame propemodum enectus sub iunipero reclinatus, ab eodem panem cælitus accepit, qui vires corporis eius fractas adeo restaurauit, vt in virtute eius quadraginta diebus vsque ad montem Domini Oreb ambulauerit. Angelus autem the testamenti Iesus Christus, maius longe nobis beneficium contulit, cum nimirum in deserto mundi huius sacrum hunc panem dedit, corpus nimirum suum, panem inquam sub cineribus humanitatis nostræ coctum, panem tantas vires sugerentem, vel triginta vel quadraginta annis, vel toto vitæ tempore, in virtute eius vsque ad montem Dei Oreb, beatitudinem scilicet cœlestem, sine vlla cessatione, in hoc mundo ambulemus.

4. Reg. 2.

3. Reg. 19.

Quanta igitur tua, ô Christiane, erga Redemptorem est obligatio, qui non satis esse

Obligati sumus Christo singulariter quod corpus suum in cibum dederit.

esse ratus corpus suum in crucis arbore tui gratia occidendum tradidisse, idipsum quoq; in Venerabili hoc Sacramento tradidit in cibum & alimentum? Erant singulari quadã ratiõe Israelitæ Deo obligati, quod eos quadraginta annorum spacio in deserto suauissimo alimento de cœlis præstito nutriuisset, vt verbis id exprimere non valerent, nullaue ratione tanto benefactori respondere.

Exod. 16.

Ac longè maiori ratione, tanto beneficio accepto, clementissimo Domino tuo deuinctus es, ô homo, qui te non manna, sed pretioso corpore à primis incunabilis vsque ad tumulum, in deserto vitæ huius, pauerit & sustentarit. Nesciebat olim magnus ille Dauid, quo beneficio benficium ab Abigail acceptum, cum sibi commeatus inopia laboranti, illa, magno benignitatis exemplo, necessaria subministrauerit, rependeret, adeo vt nunquam viderentur ei satisfacere posse, nisi dimidia regni portione oblata, eam in Reginam & coniugem adoptaret.

1. Reg. 29.

Quomodo igitur ô homo Redemptori tuo obligatus es, qui tibi in mundi huius solitudine panem illum Angelicum impertiuit? & quid quæso illi dignum offerre queas? Hæret hic quoque idem qui supra Dauid, & exclamat: *Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi?*

Psal. 115.

Magnus ille Patriarcha Iacob, vouit olim Domino, dicens: *si fuerit Dominus mecum, & custodierit me in via per quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad vescendum, erit mihi Dominus in Deum.* Hei anima mea, cum Dominus tibi panem illum cœlestem dederit, an non futurus tibi est in perpetuum & Deus & Dominus? an non toto vitæ tempore incessanter & continuo fidele illi obsequium exhibebis? Exaggerat id mirabiliter Psalmographus, & magnum hunc amorem magni faciẽs, omnes ad Dei laudes inuitat: *Lauda Ierusalem Dominum, lauda Deum tuum Sion:* anima inquam Christiana, & in æternum miserationes eius decanta, & quamobrem ô Rex? *Quoniam confortauit seras portarum tuarum: benedixit filiis tuis in te, qui posuit fines tuos pacem, & adipe frumenti satiat te*; corpore inquam suo, quod ipsemet Dominus hoc olim nomine vocauit dicens:

Gen. 28.

Psal. 147.

Nisi frumentum cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet, id est, Nisi corpus eius quod in terram mundi huius deciderat, in cruce exspirasset, passio certe eius nullius meriti extitisset.

Insignes de venerabili Sacramento concepta.

Et sane, ô sanctissima Eucharistia, es verum illud frumentum, quod animas nostras nutris & quodãmodo saginas: es torrens ille voluptatis qui spiritus interio: es potas, de quo scriptum est: *Torrente voluptatis tuæ potabis eos*, beatitudine scilicet cœlesti, vt intelligit Propheta; at malim id de sanctissimo Eucharistiæ Sacramento intelligi: es dulce illud mel è petris promanans, quod fideles reficiuntur, de quo dicitur: *& de petra melle saturabit eos*: es dulce illud lac cõsolationis, quod ex hoc Sacramento, velut è terra promissionis, dimanas; *terra quæ tota fluit lacte & melle, vt ex his fructibus cognosci potest.* Is denique vitæ panis, quem qui manducat viuit in æternum. Primo itaque de panis huius excellentia nonnihil loquar, ac deinde ad oculum demonstrabo, quanam reuerentia, animique puritate sumendus sit, & duabus hisce columnis domum hanc sapientiæ inædificabo.

Nu. 13. 14.

Principio igitur tanta Sacramenti huius dignitas & maiestas est, nihil vt eo admirabilius aut excellentius dici aut effingi possit. Hinc Psalmista ipsum velut summarium diuinorum operum, appellat dicens: *Memoriam fecit mirabilium suorum misericors & miserator Dominus: escam dedit timẽtibus se.* Hoc namque vere miraculorum omnium dici potest epitome, & breuis quasi comprehensio: omnia mirabilia videre licet; corpus scilicet pluribus locis apparens, nullum tamen occupans; corpus sine extensione, passione; quod non frangitur, non comminuitur, non mouetur, non videtur, non patitur, penitus spiritale & diuinum. Hic videtis, ô Philosophi, accidentia sine subiecto, quantitatem sine materia, colores sine substantia subsistere. Videtis hic, ô Theologi, actionem quandam mirabilem, transsubstantiationem miraculosam, quamque longè magis, quam ipsam creationem mundi admirari oporteat. Videtis hic substantiã vnam in alia, sine vlla corruptione, generatione, peritione sui,

Psal. 110.

Omnia miracula in vener. Sacramẽto continentur.

ne fui, idque mere conuerfiue, transmutari. Hic videbitis, ô Mathematici, quadraturam circuli. Hic Physici, vastum illum Oceanum, tot fluxus & refluxus habentem: fluxum inquam gratiæ, & refluxum peccati: fluxum prædestinationis, & refluxum reprobationis. Nam

Sumunt boni, sumunt mali,
Sorte tamen inaequali
Vitæ, vel interitus.

Hic ô allegoricorum sensuum indagatores, magnus ille torrens est, quem peccatores vbi gustarunt, statim caput eleuãt, ceruices erigunt, animum resumunt: Innuere hoc visus est Psalmographus, cum ait: *De torrente in via bibet, propterea exaltabit caput.* Sed melius mihi dicturus videor, si dixero hic scaturiginem esse aquarum, quæ gustatoribus immortalitatem conferunt, & in vitam æternam viam præbent. Hoc docuit me Dominus, cum Samaritanæ loquens ait: *Aqua quam ego dabo fiet in ea fons aquæ salientis in vitam æternam:* fons inquam, è quo scatuciunt aquæ viuæ & veræ, ad quas Dominus omnes sitibundos compellat & inuitat dicens: *Omnes sitientes venite ad aquas.*

Psal. 109.

Ioan. 4.

Isai. 55.

SS. hoc Sacramentum Nilo confertur.

Et quoniam de aquis loquimur, tradunt historici ingentem illum Ægypti fluuium Nilum è montibus Lunæ originem ducere, perque vniuersam Ægyptum aliquando ita superfluere & stagnare, vt ex illo diluuio tota circumquaque Regio irrigata, fœcundetur: eundem quoque scribunt septem in Oceanum ostiis deuolui. An non ô Nile vero Sacramenti huius figura existis? quod nimirum è sanctis illis diuinitatis humanitatisq; montibus descendens, ac veluti quoddam gratiarum diluuium vndique exundans, omnem mundi huius Ægyptum irrigat, & fœcundam reddit: septemque Spiritus sancti donis, veluti septem canalibus & orificiis in Ecclesiæ Oceanum deuoluitur. Vnde loquẽs Psalmista ait: *Fluminis impetus lætificat Ciuitatem Dei.*

Psal. 45.

Næ ô sacra Eucharistia tu torrens es: sed torrens quidam gratiarum, & aquas vitam conferentes tecum trahens, quod Euangelista Ioannes innuit, *Qui biberit ex aqua quã ego dabo, non sitiet in æternum.* Hic, Poetæ, vester est Ganges, hic Pactolus quem tot effertis præconiis, cuius aquas & arenas aureas esse fabulamini. Sed vt fabulas missas faciamus & vera narremus, hic fastus ille est fluuius, quẽ æterna Sapientia è paradiso in Ecclesiæ suæ hortũ se ait traduxisse: audite obsecro quid dicat: *Ego sapientia effodi flumina, ego quasi trames aquæ immensæ, ego quasi fluuius Dorix, ego quasi aqua ductus exiui de paradiso; dixi, Rigabo hortũ plantationum mearum & inebriabo partus mei fructum.* Quid nunquã ne audiuistis aut legistis, è petra ad virgæ percussionem aquarum flumina olim scaturiisse, & torrentes vndarum erupisse? Designabat hoc, Auditores, futuram aliquando petram, Iesum Christum inq̃, qui in sacris literis petra dicitur, *Petra autem erat Christus,* qui statim vt virga crucis percussus foret, iucundissimas hasce Eucharistiæ aquas magna copia effunderet; aquas dico vitæ, torrentes benedictionis, ac gratiarum diluuium.

Ioan. 4.

Eccl. 24.

Exod. 14.

I. Cor. 10.

Lugubre profectò & tragicum est audire, quonam modo aquæ diluuii totam terræ superficiem inundarint, & vt quadraginta diebus continuo cœlitus imbres omnibus cœli cataractis reseratis ceciderint. At eius comparatione longè iucundius est audire, quomodo nouo hoc gratiarum diluuio, quod pridie *quam Christus pateretur,* erupit, totus orbis atque omnes adeo mortales, salutem & immortalitatem fuerint consecuti: nam *qui manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum.*

Matt. 26.

Ioan. 6.

Quid his addam amplius? Tanta profectò hoc in Sacramento maiestas latet & præstãtia, vt nesciam, vtrum sublime ei incarnationis mysterium debeã postponere. Hoc scio, natura humanæ pius hoc Sacramento, quã Incarnatione Christi honoris & excellentiæ accessisse. In sublimi namque & arcano incarnationis mysterio duæ quidem naturæ in vna eademque consistunt hypostasi, sed hac tamen ratione, vt diuina veluti domina ac princeps sit; humana vero serua & ministra. At in tremendo hoc Sacramento longe alia & penitus diuersa est ratio; humanitatis enim instar principis est; diuinitas ei velut socia tantum adhæresit. An non enim certum est, ô Theologi, per verborum sanctorum

Natura humana magis exaltatur in Sacramẽti huius institutione quã in Christi Incarnatione.

ctorum vim & virtutem, corpus Christi primo produci, & per concomitantiam ipsam diuinitatem. Hic scilicet videre est, si tropologico loquenti modo vti velimus, ventrem Rebeccæ filiæ Batuelis, è quo eodem tempore fratres vterini prodierunt, Iacob & Esau: primogenitus tamen fuit Esau licet horridus & deformis: nam ad eum modum ex mystico hoc ventre & sinu Venerabilis Sacramenti, duæ naturæ, ac gemellæ quidem, egrediuntur; diuina scilicet, pulchra instar Iacob; & humana, propter peccata deformior, ad instar Esau: humanitas tamen primogenituræ priuilegio gaudet, primoque egreditur, primo nascitur, & primo ex vi verborum consecrationis, vt Theologi loquuntur, producitur. Hic reperire quoque est Gazophylacium illud Euangelicum, verum templi thesaurum, in quem non dico paupercula vidua, sed ipsa tota sanctissima Trinitas, duos nummulos, vtramque hanc naturam repræsentantes, coniecit.

Gen. 25.

Insignis conceptus.

O admirandum ac tremendum Sacramentum, & mysterium penitus diuinum ac sublime! Quod enim aurum inter metalla, quod adamas inter gemmas, inter Planetas sol est, hoc tu inter reliqua Sacramenta. Tu namque es nauis illa, de qua scribit Salomon, *de longè portans panem*, panem inquam vitæ, & à longè quidem, quia defers cœlo: nam *à summo cælo egressio eius.* Tu es etiam cœlestis ille panis, qui in Emaus fractus est, in cuius fractione duo illi viatores Dominum agnouerunt; *panis prabens delitias Regibus* ac iucunditatem Principibus. Quid? an non tu es sancta illa farina, quam Elias, Christum intelligo, quotidie in domo viduæ Sareptanæ, Ecclesiæ scilicet, in immensum facit excrescere.

Prou. vlt.

Psal. 18.

Luc. 24.

Gen. 49.

3 Reg. 17.

O Aquinatum fulgor Thoma, quando scripsisti tria à Domino facta esse, quibus maiora facere non posset, cur hoc quarto loco non posuisti? Nihil enim Deus vnquam grãdius aut maius præstitit, aut excellentius aliquando præstare posset. Est hoc namque quod omnia opera à cœlo facta, vel vnquam facienda, superat & antecellit, in quo omnia mirabilia, in compendium quodãmodo redacta declarauit, & in quod velut in numisma quoddam aureum, omnes miraculorum nummulos (si ita dicere liceat) compegit & conflauit. Quod Propheta Dauid significat dicens: *Memoriam fecit mirabilium suorum Dominus.* Vnde vos, Auditores, velut ex vngue leonem facile maiestatem & splendorem tremendi huiusce sacramenti perspicere poteritis: vt hinc quo honore, quo cultu quaque animi præparatione sumendum sit, simul etiam discatis.

1. par. q. 25.

Psal. 111.

Est hoc alterum concionis nostræ membrum Apostolus Paulus nos huc inuitat, dicens: *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat*, quasi diceret: Excute ô homo merita, examina conscientiam, animamque debita præparatione dispone, prius quam panem hũc Angelicum sumas. *qui enim sumit indigne, iudicium sibi manducat & bibit.* ille namq; panis est instar maris ascendentis & descendentis, fluxum scilicet habentis ad salutem, & refluxum ad damnationem, illum quidem digne & magna animi humilitate accedentibus, hunc vero indigne accedere præsumentibus.

1. Cor. 4. 11.

Et sane mare rubrum, cum de mari mentio incidit, omnes Ægyptios, idololatras & impios vndis inuoluit: Hebræis vero tutum vsque in terram promissionis transitum præbuit. Ita quoque sacra hæc Eucharistia, rubrum illud mare sanguine & passione Christi rubricans, vndis damnationis omnes Ægyptos, peccatores scilicet submergit & deuorat: & Israelitas, animas inquam piorum, incolumes traducit, & in terram promissionis, cœlestem inquam beatitudinem sistit.

Figura. Exod. 14.

Depromamus & alios conceptus, humilis illa Esther, & superbus Aman simul ad conuiuium Regis Assueri inuitati sunt sed Esther in reginam adoptatur, & voti compos efficitur: superbus vero & insolens Aman patibulo suffigitur. Docemur hic bonos iuxta ac malos, probos simul & improbos, ad conuiuium hoc Christi Iesu inuitari, sed illos vocari ad gloriam, hos vero ad mortẽ condemnari, ac iudiciũ sibi manducare & bibere. Expressum id video in parabola illa Euangelica, qua dicitur homo quidẽ Rex parasse nuptias

Figura. Esth. 3.

& lautum conuiuium, ad quod cum omnes inuitasset, & conuiuas excuteret ac recenseret, vidit vnum non vestitum veste nuptiali, cui ait; *Amice quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem*? & addidit Euangelium, Regem animo grauiter commotum manus illi & pedes instisse vinciri, atque in tenebras exteriores proiici.

Matt. 21.

Designat hoc, licet tantum parabola sit, magnum illum Regem Christum, qui regium Eucharistiæ instruxit epulum, ad quod oēs inuitauerat, dicens: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos*, cum peccatores impudenter sese videt ingerere, ac peccatis inquinatos, & vitiis fœdatos mensæ huic approximate, nō vestitos veste nuptiali, quæ charitatem denotat; adeo indigari & ad iracundiam concitati, vt nos in tenebras auernales, suppliciaq; perpetua præcipites agat.

Matt. 11.

III. *Probet ergo seipsum homo*, & digne accedat: ab ipsa namque accessione mors simul & vita dependet. Videmus namque Petrum & Iudam sacræ huius mensæ participes reddi, vtrumque sacra communione communiri; sed eheu quam diuersa ratione, quam inæquali sorte? Vnus namque hunc panem ad animæ salutem, alter vero in iudicium sibi sumit. O admirabile Sacramentum quot mihi figuras referas, quibus tuorum effectorum diuersitatem exprimam. Vidit olim Iacob scalam, cuius vna extremitas cælum, altera terram feriebat: per quam ascendebāt & descendebant Angeli. O scala mystica! an non nobis mirabiles ad oculum mirabilis huius Sacramenti effectus exprimere videris? Ipsum namque scala est, quæ vna extremitatum suarum, diuinitate scilicet, in cœlum pertingit, altero vero, humanitate nimitum, terram ferit: per hanc scalam alii ascendunt sursum versus, qui scilicet dignè magnaq; animi demissione accedūnt: alii vero ad inferna descendūt, qui indigne sese hic ingerunt. Vnde dictum est de prioribus: *Qui manducat hunc panem viuet in æternum*, & de aliis: *Qui sumit indigne, iudicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini*.

1. Cor. 10. Matt. 26. Insignis figura. Gen. 28. 1. Cor. 10.

Scriptum est in Numeris, fœminā quæ adulterii insimulabatur, certas quasdam aquas, quas summus ei sacerdos tradebat, bibere consueuisse: quæ si falso accusata erat, nullum ei damnum aquæ illæ inferebant, at maiorem potius gloriæ segetem, pudorisq; coniugalis præmium addebant: verum si rea erat, & adulterio torum nuptialem polluisset, haustus ille non secus ac cicuta mortem & exitium afferebat. Quare agite Christiani, cum ad sacram hanc mensam accedere præsumitis, videte vt dignos vos præbeatis; eadem enim mensæ huius vis est, quæ aquarum illarum sacerdotalium: adauget enim gloriam, gratiam, & merita iis, qui noxii sunt & nullius delicti rei, mortem vero affert & exitium iis, qui crimen commiserunt, & peccato aliquo inquinati sunt.

Num. 5.

Cum Arca testamenti per terras Philistiim, Gethæorum, Azotiorum, & Accaronitarum transiret, omnes interficiebat, magnamque vbicumque transiret, cladem inferebat; Israelitas vero ab interitu vindicabat. Denotabantur hoc ipso admiranda SS. huius Sacramenti effecta, quod vera quædam arca est, in virga Aaron, nostra inquam humanitas, & manna illud cæleste, ipsa nempe diuinitas cōtinentur: arca inquā peccatoribus fatalis & noxia, iustis vero & sanctis salutaris. Fornax illa Babylonica eodem tempore pueros Hebræos illæsos & immunes præstabat, & Chaldæos ministros erumpentibus flammis deuorabat. O sacro sancta Eucharistia, tu es vera fornax charitatis in medio Ecclesiæ succensa, quæ Babylonios, id est peccatores, consumis, & ad inferos deturbas, Israelitis autem, id est iustis, delitias & refrigerium spiritus suppeditas. Quis igitur dicere audebit figurarū nos inopia laborare? Cogitate vero, Auditores, & serio verba illa Apostoli, *Qui manducat & bibit indigne, reus erit corporis & sanguinis Domini*, vobiscum ppendite. Perpendite inquā quam grauiter Philistæi, Arcā Dei iuxta idolū Dagon in fano suo collocantes, à Deo castigati sint? Quo aliud nihil declaratur, quā eos qui SS. Sacramenti Eucharistiæ arcā iuxta idolū peccati collocare præsumunt, grauibus a Deo suppliciis, vt plurimū, puniri. Exaggerant quoq; Iudæorū scelus Euangelistæ, quod Dominum in monte Caluariæ loco infami,

1. Reg. 5. Dan. 3. 1. Cor. 10.

fami, & sceleratorum suppliciis destinato, ossibus mortuorum repleto, ac tetrum odorem exhalante, quo infamior tota Iudæa non erat, crucifixerint: at S. Paulus non minus esse dicit peccatum eorum, qui augustissimum & adorandum hoc Sacramentum in vitiosa conscientia, ac scelerum abominationibus infami, cui Calvariæ mons non est vel conferendus, non verentur deponere: sed additur, *reus erit corporis & sanguinis Domini*. Noli igitur, ô peccator, te Iudæorum, qui Dominum gloriæ cruci affixerunt, flagitii reum constituere.

IV. Exod. 25. 26. Quænam igitur dispositio, ecquæ animæ præparatio necessaria est, prius quam quis sacræ huius mensæ communionem accedat. Præceperat olim Deus, vt Arca testamenti, in quam manna & legis tabulæ inferēdæ erant, magno artificio, industria, singularique symmetria & proportione fabrili compingeretur, & imprimis vt extrinsecus auro mundissimo vestiretur. Quid? an non hæc tam accurata constructio, vobis instructio fuit, quonam modo, qua diligentia, & quam accurate conscientiæ vestræ templum construendum sit, cum ad eam non legum tabulæ, sed ipse legumlator, ipsa inquam diuinitas, debeat diuertere? Construite id igitur longa pœnitentia, diuturna contritione fabricate, longeque præuio examine conscientiæ id purum reddite.

Dan. 1. Nabuchodonosor rex pueros qui coram maiestate eius apparerent, eique ad mensam administrarent, pulcherrimos ex omnibus Hebræis seligi voluit, in quibus nempe nulla esset macula, decoros forma, & eruditos omni sapientia, & omnigena rerum cognitione. Mal. 1. Deus etiam in lege Mosaica præcepit, vt quæcumque animalia ei in sacrificium offerretur, munda essent ac sine macula aut contagio. Reges quoque Ægypti non nisi à purpuratis, Nobilibus, & à generosæ ortis familia sibi ministrari volebant, adeo vt plebeii & infimæ sortis homines, ne in conspectum quidem eorum se dare præsumerent. An non hæc præclara documenta sunt, è quibus discamus, quanta puritas, pulchritudo, virtutumque nobilitas necessaria sit, cum in Regis regum conspectum, qui non nisi puritatem & pulchritudinem diligit, nihilque adeo quam peccatorum deformitatem abominatur: in conspectum inquam Principum omnium Principis, qui non nisi nobiles, non vero infames peccatores, plebeios, viles, & mechanicos, an seruos adoptat, & qui animalia immunda in laudum sacrificio sibi offerri non patitur, veniendum est, cumque is in animæ nostræ habitaculum deducendus.

Voluit olim Dominus, vt Moses calceamenta prius solueret, quam ad rubum accedere præsumeret, secumque cogitaret terram quam calcabat sanctam esse: *Ne appropies huc, solue calceamenta de pedibus tuis: locus enim in quo stas terra sancta est.* Exod. 3. Idem omnino hic rubus est, idem Deus, sed humanitate in Sacramenti huius rubo tectus, in quo omnia charitate incensa sunt: quare vt digne accedam, soluenda prius sunt imperfectionum calceamenta: hoc enim Sacramentum diuinum plane est, & supercœleste: locus quidā sacer est & mysticus, adyton, & terra sancta.

Scandalizabantur olim Iudæi, quod Apostoli panem illotis comederent manibus, Matt. 15. eosque hoc nomine apud Redemptorem detulerunt: at quomodo scandalizari putamus Angelos, ac sæpius de nobis conqueri, cum panem illum cœlestem non illotis manibus, sed immunda conscientia à nobis manducari vident? Quin etiam Dauid Rex panes propositionis a comitibus suis noluit gustari, nisi sancte prius, se à contubernio & consuetudine mulierum diebus aliquod abstinuisse, iurassent. At quanto maiori munditia opus est, animæ sacrum hunc panem gustare cupienti: non iam amplius figuram, sed rem figura denotatam, panem inquam qui immortalitatem confert? *qui enim manducat hunc panem viuet in æternum.* Ioan. 6.

Quare agite, Auditores, ecce appropinquant iam festa Paschalia; ecce venere dies quibus agnus Paschalis comedendus est, venit ecce tempus quo sacer hic panis, cœlestis ille cibus sumendus est: quare omni ratione contendite, vt dignos vos illo reddatis, eumque ea qua decet sanctitate animique præparatione suscipiatis. Renocate, obsecro, in memoriam, quo pauore omnis Israelitarum Exod. 16.

exercitus fuerit consternatus, cum Deum tonantem, fulminantem, ac concrepantem in montis Sinai vertice audiret? Ita quoque vos tremere & pauere necesse est, cum ad montē Sacramenti huius acceditis, in quo idem Deus præsens est, sed triumphans, gloriosus, ac diuinam quandam maiestatem spirans. Memineris, quæso, Magos extremo profectos Oriente, viso puerulo Iesu, in præsepi licet & palea reclinato, procedentes eundem adorasse: vos quoque ad eundem puerum, ad eundem Deum accedētes, licet eum in præsepio Sacramenti sub fœno & palea specierum Sacramentalium latitantem videatis, par est, statim vt eum visuri estis, in terram prostratos magna animi demissione eundem adorare.

Matt. 2.

Vna namque est humilitas, quę nos eidem sumendo quam maxime idoneos reddit: quā in rem egregiu mihi hic conceptus in mentem venit. Cum Dominus apud Zachæum vellet diuertere, & eum inter arboris ramos confidentem videret, clamauit: *Zachae festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere.* Quo declaratur tum potissimum, cum Deum animæ hospitio suscipere proponimus, arboribus mundi esse descendendum, arboribus inquam superbiæ, iactantiæ, vanitatisq; sæculi. Descendite igitur quantocyus è montibus hisce, peccatores, ex arboribus quoque ambitionis descendite, matronæ: descendant turrita illa crinium fastigia, deponite erectos capillorum colles: descendite ex sublimibus illis coturnis, sandaliis illis immensum subleuatis, iugis & sustentaculis illis vestium immane quantum laxis: descendite vestibus illis superbis, & syrmatib. propemodum regiis: festinate, descendite è vanitatis arbore ad humilitatis terram: non enim alio Christus vult diuertere, nisi ad ædes vestras. Humiliate vos igitur, eique dignum habitaculum præparate, & dicite mecum omnes, quotquot hic adestis:

Luc. 19.

O panis admirabilis, panis miraculis scatens, panis cocte sub cineribus humanitatis nostræ, qui pistus es ex pretioso Iesu Christi sanguine, & flamma charitatis excoctus! ô panis Angelice, panis azyme, & non fermentate, ô fermentum carens actimonia, Tu namque mysticum fermentum es, quod in Sacramento hoc mirabili virtutum nostrarum augmentum, bonorum operum merita, gratiarumque tuarum incrementum causas & producis. Tu es scilicet panis ille, in cuius fractione duobus illis Viatoribus in Emaus tendentibus oculi aperti sunt, adeo vt Dominum in fractione illa agnouerint. Tu es bonus ille panis, quem Elisæus Propheta in medio Samariæ exercitui regis Syriæ dedit, quo eorum oculos aperuit, ita vt inimicos, quos prius agnoscere non poterant, cognouerint. Tu es quoque panis ille magnæ virtutis & efficaciæ, quem Paulus nautis distribuit, tempestatis laboribus exhaustis & deficientibus, quo ille eorum vires & animum restaurauit: *Rogo vos accipere cibum pro salute vestra, & cum hæc dixisset, sumens panem, gratias egit Deo in conspectu omnium, & cum fregisset cœpit manducare.* O panis denique omnium panum rex, qui olim in deserto quinque hominum millia cibasti. Hoc quæso nobiscum age, ô panis venerande, adorande, colende, quod olim cum Propheta Elia fecisti: deducas nos scilicet per deserta mundi huius, vsque ad montem Dei Oreb, ad beatitudinem nempe cœlestem. Amen.

Matt. 13. Luc. 24. 2. Reg. 6. Act. 27 3. Reg. 18.

FERIA VI. IN PARASCEVE, DE PASSIONE Domini nostri ac Redemptoris Iesu Christi.

Partitio.

I. *Præmium sympatheticum ex specie facti immanioris.*
II. *De horto & comitatu Domini.*
III. *De dormientibus discipulis.*
IV. *De Angelo confortante.*
V. *De agonizante Domino.*
VI. *De proditore Iuda.*
VII. *De captiuitate Iesu.*
VIII. *De gestis reliquis in horto.*
IX. *De gestis apud Annam & Caypham.*
X. *De negante Petro & Iuda desperante.*
XI. *De accusatione apud Pilatum facta.*

XII. De

XII. De secreto examine Pilati in Iesum.
XIII. De gestis reliquis apud Pilatum.
XIV. De Iesu baiulante crucem, & Cruce baiulante Iesum.
XV. De gestis reliquis, dictisq; ad crucem.

Passio Domini nostri Iesu Christi.

FIGVRA.

I. O Funestum & tragicum diem! ô diem vere horrẽdum, cruentum, & omnium dierum tristissimum! diem morte Iesu Christi nobilem, diem quo vnicus Dei filius cruci confixus conspicitur: diem, inquam, non iam protomartyris Stephani, qui lapidibus fuit obrutus, martyriô insignem: non nece Laurentii, qui super carbones extensus glorioso martyrio vitam finiit: non tristi sancti Bartholomæi, cui viuo pellis ablata fuit, morte nobilem, sed diem passione Iesu Christi memorabilem: diem quo non nisi de gemitibus & lamentis, non nisi de suspiriis & lachrymis loquendum est. Solebant Israelitides quotannis ad bustum Iephtes filiæ conuenire, vt funestam illius & lugubrem mortem, quæ sine vllo crimine Deo immolata erat, lamentis & lachrymis expiarent, ac tristem comparis sui casum deplorarent. O Auditores, vos illos Israelitidas esse quis me vetat dicere? qui quotannis sacro hoc passionis die huc congregati consueuistis, vt tristem illam, non dico filiæ Iephtes, sed sacræ humanitatis Iesu Christi sortem defleatis: qui nullo vnquam admisso crimine, ac sine vllo peccato aut delicto, ac penitus innocens in monte Caluariæ fuit immolatus. Plorate igitur filiæ Israel, plorate, hoc lugubri & flebili præsertim die: die, quo funesta illa & cruenta exhibetur tragœdia, cui similis nulla vnquam in mundo exhibita fuit, in qua non nisi de morte filii Dei agetur: theatrum ipse mons Caluariæ est, actorum partes agent Iudæi, & ipse ego prologi. Sed nihil hic audietis aliud quam crucem, sanguinem, mortẽ, clauos, flagella, sentes, & lanceas. At quoniam mihi in hoc tam longo ac difficili dramate vires deficiunt, easque aliunde comparare necesse sit:

Simile. *Iud. 11.*

ad quem potissimum auxilii petendi ergo me conferam? anne ad Patrem illum æternum? Sed ardet ille hodie ira & penitus exæstuat, fulgure accinctus & vindicta, vltionem spirat, adeo vt ne proprio quidem parcat filio. Anne Angelos inuocabo vt patrocinentur? sed flent illi & ingemiscunt non secus ac nos: eadem illos quæ nos vrget tristitia, eadem desolatione, eadem premuntur afflictione. An igitur Virginem illam gloriosam accedam, vnicum meum refugium, asylum, & consuetum ad quem me recipere soleo portum? sed nulla hodierna die auxilii ab ea exspectandi spes superest, omnis enim, quam in ea fiduciam figere soleo, iam concidit & collapsa est. Video namque illam lachrymis, lamentis, ac suspiriis exhaustam, ac tantum, non mortuam, cum videt suum dulcem natum, moriẽtem desolatum, dum emisit spiritum. At nullum mihi refugium superest, nisi ad te, ô sancta, veneranda, & adoranda crux: tu mihi hodierna die in immenso hocce Passionis Oceano euaganti futura es portus, Helice, Pharos, Cynosura, ac directrix mea. Hic ego te inuoco, inclamo, genibusque in terram prostratis supplex adoro, dicens:

O crux aue spes vnica.

Nobilis ille, & non postremi inter pictores nominis Timanthes, cum lugubrem pompam, ac funestam illam Ephigeniæ immolationem depinxisset, variosque astantium, & consanguineorum affectus expressisset, & iam Patris Agamemnonis dolorem ac vehemẽtiorem cæteris affectum exprimi quoque oporteret: nulla id commodiori meliorique ratione fieri posse iudicauit, quã si eum velato & obnubilato vultu repræsentaret: dicens, aliam eius pingendi rationem, nec meliorem, nec aptiorem reperire posse, aut vllos colores, aut artem, quæ vehementiam illam paterni doloris, & ingentem illum intrinsecus in huiusmodi patre habitantem affectum exhiberet, inueniri: quippe cui omnis ars & manus merito debere cedere videantur. Idipsum mihi hodierna die de ingenti hoc Passionis Domini nostri mysterio dicere liceat. Cum enim mihi propositum sit: amarã illius crucifixionẽ hodie proponere; ac fu-

Timãthis in Agamẽnone pingendo industria.

ac funestum illius obitum, dolores eius extremos, mortemq; illius ignominiosissimam ingenue, id me nequaquam pro dignitate præstare posse profiteor, nisi velata eum facie, capite sentibus obsito, oculis lachrymis suffusis, genis & vultu sputis illito, in crucis medio oculis vestris producam: ipsa quin etiam reliqua eius supplicia, dolores, pœnas & cruciatus, ac reliquam passionis eius seriem, verbis & oratione, mihi velim credatis, exponere me posse diffido.

S Gregorius cum Magdalenæ dolorē perpendere, magis ad flendū quam ad dicendum permouebatur.

Si sanctissimus ille Doctor Gregorius, cum lachrymas ac suspiria conuersæ illius peccatricis Magdalenæ attentius secum perpenderet, de iisq; loqui proponeret, ita orationem exorsus est: *Cogitanti mihi de Magdalenæ pœnitentia flere magis lubet, quam aliquid dicere:* multo maiori id ratione de passione Domini nostri quis dicere queat, Beatissime Pontifex. Ad tui igitur imitationem dicam: cum vires mihi non secus ac tibi deficiant: *Cogitanti mihi de passione Iesu Christi flere magis lubet, quam aliquid dicere.*

Ierem 1.

Quis ergo dabit Capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo die ac nocte. Dauid cognito Principem exercitus Regis Saul, Abner crudeliter à Iacob castrorum Præfecto esse interemptum, vestimenta conscidit, & ingenuit amaritudine cordis prægrauatus, aliosque ad idem faciendum incitauit dicens: *Scindite vestimenta vestra, & accingimini saccis, & plangite ante exequias Abner.* Iisdem vos hodie verbis compellabo, Auditores, nam tristior eheu multo casus nobis accidit: ecce, peraguntur exequiæ Iesu Christi, omnium Principum Principis, quem Iudæi nefandę cruci suffixerunt: scindite ergo corda vestra, & non vestimenta vestra, accingimini saccis, & plangite ante exequias Christi: flete, ingemiscite, suspirate hodie, tundite palmis pectora, flagris in corpus vestium sæuite, ciliciis lumbos accingite, relinquite pretiosas illas & delicatas vestes, saccos induite, & vnanimiter in funere Iesu Christi plorate.

2. Reg 3.

[illegible]t. in Cæ[illegible]e. [illegible]phthe[illegible] Ant[illegible]nii.

Cum Iulius Cæsar in Senatu à coniuratis nefarie esset trucidatus, M. Antonius cruentam eius tunicam, & stillanti etiamnum tinctam sanguine sustollens, in forum prodiit, populoque Romano eandem commonstrās, animum addidit, vt sumptis armis tam nefariam necem prosequeretur, Cassiumque & Brutum cædis artifices, cæterosq; coniurationis socios vrbe exigeret. Quod olim populo Romano fecisti, Antoni, idipsum mihi hodie vobiscum faciendum est, Christiani. Ostendam vobis non tunicam Cæsaris, sed sacram Christi humanitatem rubicūdo tinctam sanguine, vulneribus plenam, & plagis adhuc stillantibus deformatam. Sed vtinam ita animos vestros permoueam, vt eos ad arma concitem, ad insignem de peccatis, quæ eum tam nefande interemerunt, vindictam capiendam.

Gen 38 Iacobi planctus pro Ioseph.

Nam Patriarcha Iacob iam senex, statim vt tunicam Iosephi sanguineis tinctam guttis, & mortis signis deturpatam conspexit: adeo dolore & affectu paterno intrinsecus commotus fuit, vt scissis vestibus in terram prostratus, cœlumque replens gemitibus, nullam consolationem, dolorumque lenimen voluerit admittere: ita namque S. Scriptura loquitur: *scissis vestibus [illegible] est tilicio, lugens filium multo tempore* Sed longe funestus nobis hic, Auditores, spectaculu proponitur, ipsa nimirum tunica, tunica illa pretiosa, sacra inquam Christi, qui verus Ioseph fuit, humanitas, tincta sanguine, cruenta, mortis eius & necis nota ac præsagium. Quis non igitur in lachrymas resoluatur, quis aliquam tam consolationem admittat, & non potius sine vlla intermissione plangat?

Iob. 2. Amici Iob adeo Eius casu perculsi sunt vt septem diebus nullus ei verbum loqueretur.

Tradit S. Scriptura, amicos Iob, cum enim in fimario sedentem, vlceribus deformem, sanie deturpatum, vulneribus liuidum, & ab omnibus notis & domesticis derelictum viderent: illum nimirum, quem prius vt terræ principem diuitiis & op.bus affluentem, honoribus cumulatum, longo famulitio stipatum suspexerāt: adeo consternatos, & acerbo illo fortunæ variantis casu, ita perculsos fuisse, septem vt ipsis diebus nullus ei vel verbum fuerit locutus. Et sane quis vestrum est, Auditores, qui, cum Dei Filium diligere se testatum velit, dum videt eum hodie in cruce extensum, spinis coronatū, flagellis cōscissum: dū conspicit genas eius alapis liuentes, manus durissimis confixas clauis, latus

lan-

lancea perforatum & sacrum eius vultum sanguine repletum; illa, inquã, quem prius vt Angelorum principem, Imperatorem vniuersi SS. Trinitatis Delphinum, & creaturarum omnium caput & summum viderat, nouerat, & crediderat; quis non, inquam, admirabitur, percelletur, contremiscet, emorietur, aut saltem toto vitæ suæ tempore non obmutescet.

Esth. 5. Regina Esther, cum pulchritudini suæ confisa, interius Assueri regis atrium ingredi præsumpsisset, ac deinde magnitudinem, splendorem, maiestatem Principis illius maiorem longe quam putârat vidisset, adeo consternata & perculsa fuit, vt sensibus destituta, insolitam quandam in regis vultu maiestatem intuita, deliquium animi passa sit. Quid igitur te facere par est, anima pia & deuota; cum hodie piæ meditationis gressibus montem Caluariæ qui in cubiculum & atrium Assueri tui, redemptoris tui, Christi tui, conuersus est, subiens, humilitatem, paupertatem, opprobria, & supplicia Principis huius, Dei huius intueris; an non consternata in terram rues, & tam insolitum spectaculum ad mirata, an non extra te rapieris? Et sane longe maiorem cõsternationis causam habes ô anima, cum paupertatem & mortem filii Dei conspicis, quàm regina illa, maiestatem & magnificentiam regis Assueri contemplata.

O paradoxa noua! ô res nunquam vel visas vel auditas! Deus ecce hodie patitur, moritur, creator hodie à creaturis cruci affigitur. Quàm merito igitur exclamas Isaia:
Isai. 53. *Quis credidit auditui nostro?* Quis, inquam, credet Deum mori potuisse? & tu ô Paule
1. Cor. 1. cum ais: *Prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam.* Quis enim persuaserit Rabino alicui, Deum illum in cruce pependisse, qui
Exod. 14. *Exod. 16.* maiores eius Ægypto eduxit, per mare Rubrum traduxit, & eos in deserto manna saturauit? Quis etiam Gentili alicui Philosopho persuadeat, Deum illum, quem ait, credit, asserit, actum esse omnino purum, immortalem, æternum, impassibilem, beatum, passionem tam acerbam pertulisse, & inter latrones pependisse medium?

Bessæi Quadrag.

Hoc ipsum est, Christiani, quod hodie credendum, deflendum, & suspiciendum est. Paradoxa sunt, sed tamen vera. Deus ipse mortuus est! ô mortem inauditã, quid? anne Deum emori? Deus est, Deus, ipse Deus qui tot in corpore suo cruciatus pertulit. Sistite, obsecro lachrymas Christiani, inhibete fletum, cessent suspiria, & audite vt inclamet: *O vos omnes qui transitis per viam attendite & videte si est dolor sicut dolor meus.* Hic namque videbitis eum quem prophetæ virum dolorum nominarunt; & aliud ad dolorem & cruciatum exprimendum hieroglyphicum nolite quærere ô Ægyptii, quam ipsum Redemptorem: neque enim anima aliam dolorum materiam quærit, quàm hunc ipsum Redemptorem videre vulneratum. Et vos ô animæ fideles, si vllo vnquam tempore erga Christum amorem vestrum declarastis, hoc profecto tempore eum patefacere potestis, quum eum in cruce suspensum contemplamini. Aliud toto vitæ tempore nolite admirari, quam acerbã hanc crucem: aliud nolite mente voluere, quam amaram hanc passionem: aliud nolite cogitare, quam horrendos illos cruciatus. Quare attendite & videte; inspicite, obsecro, & perspicite miserum hocce corpusculum, atque omnia eius membra, artus & compages distortas & laceratas contemplamini.

Non fuit dolor similis dolori Christi.

Thren. 1.

O lugubre & funestum spectaculum! nõ apparent nisi spinæ in capite, in oculis lachrymæ, in vultu sputa, in fronte concretus sanguis, in collo vincula, in latere lanceæ, in manibus claui, & in tergo & humeris non nisi flagella conspiciuntur. Dimetiamini omnes dimensiones eius, & immensos toto extensos corpore cruciatus aspicietis. In longitudine perfert à capite ad calcem; nam *à planta pedis vsq; ad verticem non est sanitas in eo.* Videamus & latitudinem, de qua dicitur: *Denumerauerunt omnia ossa mea.* Cruciatus eum peruaserunt, concusserunt, & vsque ad minima etiam ossicula demoliti sunt. Quid de profunditate dicemus, de qua dictum est: *Lancea latus eius aperuit?* intima namq; pectoris rimata est, & penetralia cordis atque intimas latebras militis penetrauit

Isai. 1.

Psal. 21.

Ioan. 19.

3 P. q. 46. art. 5. crauit hasta. Denique si D. Thomæ Aquinati credimus, omnes omnium hominum passiones in genere & simul, non autem in specie aut sigillatim pertulit. Hic ô philosophi, in Christo Iesu nimirum, omnes cruciatus, supplicia & tormēta martyrum quæ olim pertulerunt, vel vllo aliquando tempore deinde toleraturi sunt, sensibiliter, & non solum eminenter, comprehensa conspicimus. Quod vt distinctius perspiciatis maioremque ipse vobis ingemiscendi, & lachrymandi materiam suppeditem; lugubrē hanc tragœdiam tribus distinctam actibus, cruentis teuera, tragicis & amaris, oculis vestris, velut in scena, subiiciam. primus actus repræsentabit vobis ea quæ in horto & monte Oliueti contigerunt; secundus quæ in ipsa Hierosolymorum ciuitate peracta sunt; vltimus vero ea quæ in monte Caluariæ euenerunt. Epilogus vero tristem illam catastrophē passionis & mortis Christi cum tristi & fatali illo Epitaphio, sed orbi admodum fausto & læto, nempe *consummatum est*, exhibebit.

Historia Passionis Christi in 3. membra diuiditur.

11. Principio igitur, omnes huius tragœdiæ scriptores vnanimi consensu tradunt, Saluatorem mundi Christum testamento iam condito, sanctissimo Eucharistiæ Sacramēto instituto cœna legali peracta torrentem Cedron transiisse, & recta Gethsemani, qui vicus erat haud procul à monte Oliueti, in quo hortus erat, contendisse & eundem eum omnibus Apostolis intrasse. O horte fatalis, tu nobis in memoriam reuocas veterē illum hortum, paradisum inquam terrestrem, in quo omnes omnino homines salute sua noxialis morsu pomi exciderunt. Designas quoque nobis fœlicitatem, & fortunæ auram benigniorem in qua homines vt plurimum pereūt, seq; salutemque periculo exponunt. Adam namque in horto illo voluptatis se & posteritatem perdidit; Susanna in viridario suo pudorem propemodum amisit, & hodie Iesus Redēptor noster in horto quoque ab hostibus proditus fuit. O hortum inamœnum, fatalem, periculis & variis expositum casibus! Sathan serpentis induens habitum hortum olim intrauit, vt totum orbem, & omnes

Digressio de horto. Gen. 3.

Hortus fœlicitatē designat.

Dan. 13.

penit⁹ mortales euerteret, occideret, & perderet; & ecce Antagonista eius Christus Iesus hodie quoque hortum, mundum restauraturus, redempturus, & in pristinum vigorem restituturus ingreditur, vt vnde mors oriebatur, inde vita resurgeret.

Hortum intrans tres tantum Apostolos assumit, octo reliquis ad horti introitum relictis, atque ita paulo vlterius in horto progressus est, vt tanto maiori commoditate orationi incumberet: *Assumpto Petro & duobus filys Zebedæi.* Respicite quæso animæ solitudinis amantes, passerem illum solitarium de quo vaticinatus est vates regius; dicens, *Vigilaui & factus sum sicut passer solitarius in tecto*: videte præclaram illam auem quæ non nisi deserta quærat, non nisi siluas dulci voce susurret, videte autem illam querulam suspirantem, gemiscentem ac iucundissimam de precibus suis harmoniam concinnantem, suspiria instar bassi sunt; clamores superioris; lachrymæ, tenoris; & orationes, contra tenoris vice funguntur; feruens erga redemptionem amor totam hanc musicam dirigit & moderatur. O iucundissimam harmoniā! O symphoniam Cygneo cātu dulciorem! Sed non video hic nisi tres discipulos, Petrum, Ioannem, & Iacobum cur non & ceteros? Hic quidem aliqua prærogatiua esse videtur, mysterio tamen non vacat. Promiserant quippe illi maiorem cæteris animositatem, ac magnanimum quid ante alios præ se ferebant. Ostenderant sese verbis Cæsares, Hercules, ac præsertim Petrus qui dixerat confidens & audax, *Etiamsi oportuerit me mori tecum non te negabo.* O animos Rodomontæos! Zebedæiadæ vero interrogati olim num tristem & amaram passionis cicutam in crucis calice haurire possent: *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* respondetunt quasi noui quidem Thesei aut Alexandri; *Possumus.* O præsumptionem singularem, ô præsidentiā inauditam! Dux igitur, de animo & generositate illorū periculū facturus, eos hodie in aciē producit, armis & gladiis obiicit, vt quos verbis prius ostenderant animos, eos iam reipsa cum necesse foret, declarent: quid vero possint & quæ

Psal. 101.

Cur Dominus tres tantum secū discipulos assumpserit.

Matt. 20.

& quæ eorũ virtus sit breui videre dabitur.

Deinde quoniam tres hi gloriæ Transfigurationis interfuerant, necesse quoque erat & par, vt passionis infamiæ cruciatibusq; interessent. Atque illa tua agendi ratio est ô munde; è transfiguratione scil. ad passionem transire, è delicijs ad dolores, è voluptatibus ad lachrymas, è fastigio prosperitatis ad imum aduersitatis fundum delabi. O Petre quæ rerum vices, quæ subita fortunæ mutatio, dixisti olim in vertice montis Thabor gaudio & lætitia extra te ipsum raptus, ***Bonum est nos hic esse***: sed mutabis quamprimum vocem & tonum, ita vt pauore consternatus clamaturus sis; ***Malum est nos hic esse***, periculosum, nec securum; cum ipsemet Dominus hîc tremat, concutiatur, & timore percellatur exclamans; ***Tristis est anima mea vsque ad mortem***. Quasi diceret, Si vnquam, ô Apostoli, magistrum vestrum dolore confectum vidistis; iam venit profectò tempus, quo eum turbatum & ærumnis pressum videre datur: numquam enim anima mea ita sauciata fuit intrinsecus, numquam tam vehemens me incessit pauor & consternatio, vti modo: tristitia namq; & formido animam inuaserunt, & ad mortem vsque eam discruciant & diuexant.

A gloria sæpe in infamiam cadimus, atque illa est mundi instabilitas.

Matt. 17.

Psal. 87. *Psal. 45.*

Præuiderat imminentem hãc tempestatem & grauem tristitiæ nimbum regius ille vates Dauid; ***Cor meum***, inquit, ***cõturbatum est in me; & formido mortis cecidit super me***: & alibi: ***Repleta est malis anima mea, & vita mea inferno appropinquauit***. Sed vndenam grauis ille terror tibi irruit Domine? quis æstum illum concitauit? vnde hæ angustiæ, tristitia, & subitus ille pauor? In aperto causa est, & quidem multiplex: hinc namque detestanda illa Iudæ proditio, illinc turpis Apostolorum fuga, Iudæorum item reprobatio, excidium & deuastatio Ierosolymitana: tum verò potissimum ac maximè, mortis impendentis formido & metus. Atque hæ fuêre cataractæ, scaturigines & fontes, è quibus vehemens ille tristitiæ torrens emanat ac deriuatur.

Mors Christo terrorem incutit.

Quem igitur feralis illa mors non concutiet? quis non pallebit, tremet & pauebit, quis non emorietur, dum mortis ipsius meminerit; cum & Gigantes consternet, & Hercules ipsos eiusdem memoria percellat, ipsiq; quin etiam Christo metum & anxietatem incusserit? Hinc præclarè mihi dixisse visus est Aristoteles, de morte scribens: ***Omnium terribilium terribilissimum est mors***. Et bene quidem: nihil enim morte aut horribilius aut metuendũ magis. Magnus ille Persarum Rex & Monarcha Xerxes, cum duodecies centena hominũ millia, vel amplius, sub signis haberet, qui Græciam vastarent, & dirtperent, eosq; in acie iam constitutos magnopere videre desideraret, mõtis cuiusdam verticẽ conscendit, vt tanto eos melius ante oculos haberet. Cum itaque omnes in acie iam constitutos cerneret, vberrim illachrymari cœpit, ac tacitus secum omnium suorum casus deplorare. Quæ fletus causa, ô Rex? quid hæ tuæ lachrymæ designant qui tãta prius animositatis signa ostẽdisti? Quis ad aures rumor delatus est ita vt ingemiscas? Ingemisco, ô duces mei, quod vos & omnes commilitones vestros, quos hic cerni tis, tandem aliquando morituros sciam, & quod ex tot hominum millibus, tot fortissimis & validissimis viris, qui hinc Hellesponti litora prætexunt, & illinc omnem circumquaque regionem ferro flammaque vastant; post centum annos nullus omnino superstes futurus sit. Quid? tantane tua potentia & vis est, ô mors, vt vel sola tui memoria & vmbra inuictum illum Regis animum potuerit concutere, terrore percellere, & ad lachrymas concitare?

Arist. 3. Ethic. c. 6.

Factum Xerxis.

Dicitur Hilarion, vnus de veteribus Anachoretis, morti vicinus, animam, cum egredi timeret, & rigorem iudicii pertimesceret, mille anxietatibus & pressuris conflictata, his eam verbis compellasse. Quid times anima mea, septuaginta annis in vasta hac solitudine Deo seruiisti: pœnitentiã pro delictis egisti: à tanto iam tempore ad libertatem aspirasti, & vincula captiuitatis effugere conata es, & ecce, cum carceris repagula iam reserata sint, egredi perhorrescis, & quodammodo detrectas. Quid igitur times, quid formidas? egredere Et tu, ô anima mea, peccatrix, mori non times mortem non perhorrescis? Vide porro, vt animæ

S. Hilariõ Anachoreta timuit in extremo vitæ constitutus.

Regum, animæ Hilarionum, animæ etiam Iesu Christi, eandem formident; & tu crudelis & peruicax nequaquam moueberis, aut paueb is?

Sed redeamus ad propositum, Christus Dei filius sola mortis memoria concutitur. Quemadmodum olim Balthassar Babylonis Rex, visa manu scribentis in pariete, quæ mortem ei imminere, & inspendere denuntiabat; adeo perterritus fuit vt toto corpore contremiscens & exalbescens iam iam sibi moriturus videretur. Ita etiam Iesus Christus, summus ille vniuersi Monarcha, manum illam diuinæ iustitiæ, decretum mortis aduersum se in charta crucis exarantem videns: tanto pauore & tremore consternatus fuit, adeoque territus & perculsus, vt formidinem celare non valeret, & dicere coactus fuerit. *Tristis est anima mea vsque ad mortem*; penitus exhaustus sum, viresque me deficiunt Pater...

Dan. 5.

Deinde tristitiæ huius aquæ à duob. aliis etiam fontibus promanabat; primo quod vita hac, quæ in Iesu Christo ratione quadam supereminenti, propter vnionem illam hypostaticam, erat spoliandus esset; ita vt illius amissio, vel ad horam tantum, magis deploranda esset quam in vlla alia creatura ad mille annos. Docuit hoc me Doctor ille Angelicus Thomas; atque hæc vna est è causis tristitiæ Domini nostri Iesu Christi. Alteram docuit Isaias, quæ inde originem sumit, quod Christus pro peccatis nostris satisfacturus, dolorem etiã pro omnibus totius mundi peccatis concipere debebat; vnde ait, *Vere dolores nostros ipse tulit*. Porro dolor hic qui è contritione nascitur, vehemens omnino & infinitus in eo fuit, ac longe maior quam in vlla alia creatura vnquam fuit aut erit: tum quod ipsam peccatorum grauitatem perfecte cognitam haberet, quod sapientiæ eius ascribendum est: tum vero, quod Deum, in quem offensa commissa erat, infinito & incomprehensibili amore prosequeretur atque duo hæc ipsos contritionis dolores adaugere consueuerunt. Quam magna igitur in eo hæc tristitia fuit, de qua Propheta olim dixit? *Magna est velut mare contritio tua*. Magna profecto fuisse existimandum est, cum Christum eadem propemodum vita priuauerit, ad terram saltem deiecerit.

Duæ aliæ causæ mæroris Christi adferũtur.

3. par. q. 46. art. 6.

Isa. 53.

Thren. 2.

Procidit in faciem suam. Videte hic obsecro contritum & afflictum Publicanum pectus pugnis tundentem, & oculos cœlum versus erigere vix præsumentem, sed vultu deiecto in terram prostratum, & eandem lachrymis irrigantem, singultibusque & lamentis interim ...ad Patrem preces fundentem, *Transeat à me calix iste*. O Pater misericordiæ & Deus totius consolationis, qui Danielem de lacu leonum clamantem exaudisti, qui Ionæ de ventre ceti te inuocanti faciles aures præbuisti, quique tres Hebræos pueros in fornace Babylonica constitutos respexisti, & ab interitu & flammis vindicasti: Exaudi, obsecro, clamantem ad te Vnigenitũ tuum, respice dolores eius quibus affligitur, respice inuocãtem, tibi supplicantem, doloribus oppressum, mœrore confectum, & hic coram te in terram postratum. Habeo quidẽ Pater, partem quandam inferiorem, sensualitatem nempe & inclinationem naturalem, quæ mortem naturaliter reformidat, quæ crucẽ, passionem & necem nimium quantum perhorrescit; illa, illa est quæ tibi hic supplicat & inclamat, *Transeat calix iste*. Verũ habeo & facultatem quandam superiorem, rationem scilicet, quæ ei dominatur quamque tu dirigis & moderaris, quam iam inde a primo ortus mei die tuæ voluntati potestatique semper commisi: adeo vt nihil velle possim, nisi quod ipse vis, meaque voluntas tuæ hactenus fuerit conformis, & semper futura sit. Quapropter si decreueris, si constiteris, & in Cõcilio tuo stabilitum sit, crudelem illam mortis sententiam in vnicum tuum filium ferre; *fiat*, non detrecto, non repugno, paratissimũ me reperies, & volũtati tuæ obsequentissimũ. Ecce manus offero clauis configendas, caput spinis coronandum, latus lancea perforandum, ac totũ denique corpus in crucem sustollendum.

Oratio Christi ad Patrem in horto.

Quid agis igitur anima mea? aut quomodo te geris? quid ais, interea dũ Redemptorem tuum, Creatorem tuũ, Deum denique tuum in terrã prostratũ intueris? an nõ

Pia meditatio.

te ad

te ad vsque terræ centrum humiliabis? an non hinc disces ad Deum in tentationibus confugere; aut voluntates tuas in eius beneplacitum resignare? Quamobrem cito te anima mea, adiuro, vt hodie mundo egrediaris, & hortum illum doloris ingrediaris, in eoque non nihil expatieris: videbis namque hic insignem illam arborem vitæ, fructibus angustiarum, doloris, afflictionum grauidam. Accede, & vide hic rubum illum ardentem: nō videbis hic amplius illam cedrum, non altam illam cyparissum diuinitatis, nō est hic nisi rubus humanitatis nostræ, caritate in horto oliuarum exæstuans; sed soluenda prius tibi calceamenta, deserenda peccata; locus enim ille, sacer est, & virtutibus refertissimus. Contemplaberis hic quoque ingentem humilitatem, ardentem claritatem, & obedientiam incredibilem: videbis hic etiam pusillum pugilem Dauid ad certamen iamiam imminens sese præparantem.

III. Discipulos Dominus inuenit dormientes.

Vix finierat Dominus orationem, quin statim loco surgat: & ad discipulos progrediatur: quos vbi dormientes reperit; ad Petrum conuersus ait, *Simon dormis, non potuisti vna hora vigilare mecum.* Tune Petre, quem ego Apostolorum meorum principem constituere decreueram, quem in Ecclesiæ verticem & caput elegi, modo dormis? tene dormire, qui ita te prius iactaueras, tantumque de te ipso præsumebas? Ecce inimici ad nos properat, synagoga nos quærit. Dormis Iona & ecce tempestas per mare sæuit. Anne oblitus es parabolæ Petre quam me olim dicere memini, cum dormirent homines, venisse inimicum, & bono semini superseminasse zizania? anne oblitus es me in nauicula dormitante, & tempestate excitata, te inclamasse, *Domine salua nos, perimus.*

Matth. 15. *Matth. 8.* Meditatio.

Quoties ô anima tibi in turpi vitiorum lecto stertenti inclamat cœlum, & internis hisce verbis inspirat Deus? *Anima dormis?* Omnis ecce infernalis potestas, & auernalis colluuies in salutem tuam conspirauit, quærit te, prosequitur te crucéq; tibi & supplicia præparat, & tu vtramque secura in aurem dormis? Tradūt historiæ gentilium, fortissimum illū Carthaginiensium Ducem Annibalem, quamdiu Scipionem armata manu sibi instare sentiebat, nunquam se ad dormiendum composuisse, aut armis sese exuisse: sed semper hostem metuendo, loricea indutum somnum cepisse. Quomodo tu igitur anima dormire præsumis, nudata penitus & armis gratiæ exuta, cum tot vndique inimicis cingaris, qui semper excubant, quomodocunque te dormitantem & incautum opprimant?

Factum Annibalis.

Vigilate & orate, ne intretis in tentationem, & vos imprimis ô peccatores, quos meminisse velim, quantorum malorum causa somnus mundo extiterit. Noe namque dormiens nudatus est, & a proprio filio derisus. Loth dormiens, nefarium incestum cum filiabus commisit, Ægyptiis quoq; in tenebris præ vino & crapula stertentibus, omnes eorum primogeniti nocte vna fuêre interfecti. Sampson in sinu Dalilæ dormiens, à Philistæis captus est, vitamq; perdidit. Saul quinetiam dormiens discrimen subiit & armorum & vitæ perdendæ, nisi Dauid ei pepercisset. Isboseth quoque dormionis, illius filius, præ æstu dormitans medio die, in lectulo à duobus sicariis est interfectus. Tobias domiens visum perdidit, & Holofernes caput, ~~Ionas in mare diectus est~~ O infelicem igitur somnum, ac multorum malorum seminatium! *Vigilate ergo & orate.*

Gen. 9. *Gen. 19.* *Iudic. 16.* *1. Reg. 6.* *2. Reg. 4.* *Tob. 1.* *Iudith. 3.* *Ion. 1.*

Ad vos hoc pertinet ô Episcopi, vobis potissimum hocce documentum traditum est, Ecclesiæ Præsules. Episcope dormis, pastores dormitis securi & quieti: Videte vt hinc hæretici, schismatici, illinc Iudæi, Turcæ, diaboli denique ipsi se moueant, & gregi vestro insidientur; & vos dormitis? Vigilate Episcopi, & oculis semper apertis excubate. Vidit olim Ieremias virgam excubantem, & nunquam vel minimum dormitantem: Leo animalium fortissimus & princeps oculis semper apertis dormit: vidit etiam Ezechiel animalia quæ ante & retro plena erant oculis. Quibus omnibus vestram vigilantiam denotati putem Episcopi. Vos namque estis pulchræ illæ virgæ, quibus Deus populū suum dirigit & flectit: vos estis inter Christianos, quod leo inter animalia; vos quoq; signarunt oculata

Episcopi super greges suos excubent. *Ierem. 1.* *Ezech. 1.*

illa animalia, quæ Propheta vidit. Semper igitur vobis excubandum est, semper oculi aperti sint, atq; omnis illis procul somnus excutiendus, sed imitemini potius vigiles illos pastores, de quibus scriptum est: *Erant pastores custodientes vigilias noctis super gregem suum.* Excubabant illi super gregem suum, vos super vestrum excubate. Hoc est quod magnus ille ouium pastor Iacob socero, quasi rem bene gestam commemorabat, adeo nempe se semper vigilem & diligentem extitisse, vt nunquam somno vel minimum indulserit, sed fugerit ille semper ab oculis eius.

Luc. 2. Gen. 31.

Philippus Macedonum Rex, cum in comitiis quibusdam, ad quæ Græci multi conuenerant, dormitaret, ipsique hoc in deteriorem partem interpretarentur, dormientique exprobrarent; *Nolite*, inquit Parmenio, vnus è Philippi ducibus, *mirari dormientem nunc Philippo; vobis enim dormientibus ille vigilabat.* Idem pene de Octauio Augusto refert Suetonius. Hic enim cum negotiorum ingruentium multitudine insomnes sæpe noctes traheret, intelligeretque inter cæteram supellectilem, lectum cuiusdam nepotis, qui in gurgustiis & popinis omnes suas facultates deuorasset, & ingens adhæc æs alienum contraxisset, venalem esse; eundem sibi coemi iussit, in vsumque suum reseruari; dicens: Si ganeo ille & nepos in eo secure dormire potuit, tanto tamen ære alieno grauatus, fortsitan & Cæsar, tot negotiis obrutus & implicatus totque solicitudinibus impeditus, in eo dormiens quietem inueniet. Non potuit ecce potens ille Monarcha, qui totum Orbem nutu suo moderabatur, quiete somnum capere, plurimis curis & anxietatibus grauatus.

Plut. in Apophth. reg.

Sueton. Augusto.

Videte porro nouum hic Octauium, nouũ Philippum, nouũ Annibalem, IESVM inquam CHRISTVM, qui cum totius orbis peccata humeris sustineret, hodie in horto Oliuarum excubat. Videte illum toties ad Apostolos progredientem & noctem precibus extrahentem tertioque eundem sermonem orantem. O rem inauditam! Ipse Dei filius tertio idipsum à Patre obsecrat, & non exauditur, non igitur mirum videri tibi debet anima, si interdum ad preces tuas videatur Deus obsurdescere, neque ad primam orationem non exaudiat. Disce quoque hinc in oratione perseuerantiam adhibere, & peruicaciam quæ nusquam nisi in oratione adhibenda est. Tertio namque Chananæa repulsam passa, quarta vice voti compos efficitur. orauit quoque totus terrarum orbis quinque annorum millibus, vt tandem aliquando optatus Messias descenderet, & ecce post tam diuturnam repulsam importunitate precantium victus tandem cœlo delapsus est.

Christus ter orat

priusquã exaudiatur.

Matth. 15.

Hinc præclare mihi dixisse videtur qui ait:

Gutta cauat lapidẽ non vi sed sæpe cadendo.

& alius quidam parodice:

Vota Deos flectunt non vi sed sæpe precando.

Quamobrem nolite ô hæretici nos exsibilare, si modo ter Orationem dominicam, ad honorem SS. Trinitatis modo quinquies salutationem Angelicam, ad honorem & memoriam sacrorum quinque vulnerum Christi recitemus. Neque enim est, vt ideo vobis ludibrio simus, quod certum precum numerum recitemus: videte namque vt hic Iesus Christus nobis hoc faciendi viam præbeat, tertio oret, & tertio eadem à DEO postulet, ac tandem post tertiam orationem à Deo exaudiatur. In quam rem videte iam accedentem Angelum, legatum cœlitus missum, qui eum consolaturus aduenit.

Apparuit ei Angelus de cœlo confortans eum. Præclaram huiusce rei figuram habemus in Genesi. Cum enim vidisset Iacob, fratrem suum Esau instructo exercitu aduersum se properantem, vt vitam eriperet dolore angustiaque animi oppressus, diuinæ sese voluntati commisit; & ecce quamprimum Angelus de cœlo ad eum missus fuit, qui eum confortaret dicens: *Si contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra homines præualebis.* Ita namque semper fieri videmus, vt post tribulationum procellas, malacia & serenitas consolationum redeat; & sane post tentationes deserti, missos ad Dominũ legimus Angelos, vti & hic modo post ingentẽ illã cordis tristitiã. Cum misera Agar per

IV. Angelus Iesu Christo apparet, vt eũ consoletur.

Gen. 32.

Matth. 4

per agros & deserta vagabunda & sitibunda erraret; ecce apparuit ei subito Angelus, qui fontes ei & aquam indicauit. Gedeone irato & grauiter ferente Madianitas victoriis turgidos populum Israel premere; Angelus statim de cœlo descendit, qui eum cõsolatus est, mærorem abstulit & omnem tristitiæ nubem depulit. O sanctæ & salutares tribulationes quæ semper Angelos meremini habere consolatores! Sed audiamus quid Angelus hic dicturus sit, aut quonam modo Dominum consolaturus. His porro eum verbis allocutus est.

Gen. 21. *Iud. 7.*

Oratio Angeli ad Christũ.

O summe cœlorum princeps & totius mundi Rex, ô summe vniuersi Monarcha, venit iam ecce tempus, quo perditum genus humanum redimendum est; venit modo hora qua misera mortalitas captiuitate liberanda est. Crastina itaque die ô pusille David, ingens ille Philistæus, humanitatis tuæ funda & vulnerum lapidibus prosternendus est. Omnes iam te mortales operiuntur, omnes quotquot in limbo captiui detinentur in te vnum oculos coniecerunt, in te vno spes suas fixere, tete vnum respiciunt; quin & nos iam à quinque annorum millibus te expectauimus, te velut auctorem gloriæ exoptauimus, ac ruinarum nostrarum restauratorem, vti de te ipsi Prophetæ prædixerunt: *Iudicabit in nationibus implebit ruinas.* Crastina igitur die, ô Princeps æterne, omnes veteres figuræ adimplendæ sunt; & omnia Prophetarum oracula ipsa veritate comprobandæ: *vt iustificeris in sermonibus tuis.* Quas tibi Domine hic in mentem reuocabo.

1. Reg. 17. *Psal. 109.* *Psal. 50.*

Figura passionis Christi. *Gen. 4.*

Postquam Cain inuidia commotus fratrem Abel interfecisset, in delicti punitionem per omnes orbis angulos velut erro vagatus est, paterna domo profugus. Crastina die id completum videbis Domine, quando scilicet Iudæi fratres tui secundum carnem innocuum te, & nullius criminis reum, sed solis inuidiæ stimulis agitati, morte afficient; sed in delicti castigationem parricidæ illi domo patris tui profugi erunt, perque omnia mundi climata vagabundi & palantes errabunt, nullam certam sedem habentes. Construxit Noe secundum præscriptum Domini ingentem arcam vt in ea totum mundum ab vndis diluuii seruaret immunem. Crastina die ostendes te esse verum illum Noe, qui constructa humanitatis arca, omnes omnino mortales diluuio damnationis perpetuæ eripies. Isaac carissimus Abrahæ filius, ac patri obsequentissimus, lignum suis tulit humeris, quo in monte Deo immolandus erat. Crastina vero die apparebit, te verum Isaac esse, cælestis illius Abrahæ filium, qui vt Patri tuo obsecundes, grauem illam crucis struem humeris feres, in qua in monte Caluariæ immolaberis. Permisit Deus, vt Ioseph Patriarcha, qui fratrum inuidia Ismaelitis in seruum venundatus erat, ne fratrum Princeps, vti prædixerat, foret; post graues & diuturnas calamitates carceris, vitæque molestias, tandem eorum caput factus sit, & Ægypti seruator fuerit nuncupatus. Crastina vero die palam facies, te verum illum Ioseph esse, venditum à fratribus tuis, Iudæis nempe, verentibus ne aliquando Princeps eorum fieres, qui post dira & grauia supplicia è sepulchri custodia egredieris, & ad iis velut Iudex, & totius orbis Monarcha tandem agnoscêris. Vidimus olim æneum in deserto serpentem erectum, in quem si qui venenatis viperarum morsibus læsi oculos coniicerent, confestim sanabantur. Crastina die, ô verbum Patris, te instar serpentis videbimus in deserto Caluariæ eleuatum, vbi peccatores te intuentes à scelerum suorum puncturis & morsibus confestim liberabuntur. Itaque hæc omnia Domine complenda sunt.

Gen. 6. *Gen. 22.* *Gen 39. 41.* *Num. 21.*

Reuoca quoque in memoriam hircum illum emissarium, qui in desertum peccatis totius populi grauatis pellebatur. Eheu! agne sine macula, crastina die agni natura exuta hirci indues, & Ierosolymis in desertum Caluariæ: totius orbis iniquitatibus onustus, exigeris. Immolabat lex quoque rufam vitulam extra castra, cuius cineribus reliqui cõspersi sanctificabantur. Crastina vero die illud mysterium ab oculis etiam cõpleri videbimus; quando nimirũ humanitatis tuæ vitula, charitate rubẽs, extra

Leuit. 16.

muros

muros Ierosolymitanos immolabitur, cuius sacrificii cineres, tua nempe merita, omnium mortalium delicta expiabunt & delebunt.

Quare age Domine, fac obsecro, vt Prophetæ tui veritatem dixisse deprehendantur, nec reformides mori passionis instantis metu, noli percelli, magna & grauia, fateor, erunt supplicia, & cruciatus infiniti; at gloria futura est magna, & merita tua valoris infiniti: Sume itaque animam ô Princeps, noli pauere aut consternari; consolare, consolare, verbum Patris, dispone te ad tolerandum; ac tecum ipse perpende, omnes omnino homines, qui sunt, quique futuri sunt, tibi ob hoc singulare beneficium in perpetuū deuinctos fore: igitur apprehende arma & scutum, & exurge in adiutorium mundo.

Sed quænam ille rerum vices, ô Angele? quis ita rerum inuertit ordinem, tene consolari eum; qui tibi in cœlis gaudio & consolationi est? qui tua gloria, tua beatitudo est? Quam bene præuidit id Psalmographus, cum diceret, *Minuisti eum paulo minus ab Angelis?* Psal. 8. Quid igitur nos hic facere par est mortales? Ecce Angeli Christum consolantur, & nos quorum causa patitur, eundē non consolabimur? Quare ne nos hac in re Angeli superasse videantur, eamus, ad hortum properemus, ac nostram qualiscunque demum ea futura sit, consolationem totius mundi nomine, exhibeamus, dicentes:

Consolatio quam homines Christo afferre conantur. Iam tempus est, ô exoptatissime & desideratissime Messia, iam dies illuxit qua nostri miserearis necesse est, qua declares oportet & omnibus manifestum reddas quāta semper mundum dilectione, quo amore, quo denique affectu fueris prosecutus. Iam finiri debet diuturna illa peccati originalis eclipsis, iam dies adest, qua tartara expugnanda sunt, diabolus vincendus, & paradisi repagula reseratda. Iam plusquam quinque annorum millia elapsa sunt ex quo miseri illi captiui, in terræ visceribus detenti, hoc tempus exoptarunt, qui per te solum & à te se norunt liberandos. Hæc est illa dies, quæ omnem illis benedictionem, solatium, gaudium & lætitiam allatura est. hæc illa est dies Domine, qua vincula captiuitatis eorum dirumpenda sunt, ergastula effringenda, qua in libertatem restituendi, & gloriæ tuæ participes efficiendi.

Hæc est illa dies Domine, qua lytrum redemtionis nostræ soluendum est; peccata nostra abolenda sunt, qua pro iisdem Patri æterno satisfaciendum, delicta expianda, & qua denique maiestati Patris tui reconciliandi sumus. Quoniam hodie salus nostra & vita à te dependet; festina igitur, propera, sume animum, tibi ipsi sis solatio, ac confestim ad sacram illam crucem aduola. Passio quidem hæc, ô hominum redemptor, crudelis admodum & atrox futura est, sed ingens etiam tibi inde gloria prouentura est, semper enim de te omnes loquentur, semper honos, nomenque tuum, laudesque manebunt, ac de vno Iesu Christo omnis loquetur posteritas.

Finierat iam orationem suam Angelus, cum Dominus, viso Patrem iam penitus in Filium decreuisse hæc fieri, maiori feruore & prolixius precibus institit, adeoque imminentis passionis horrore fuit perculsus, vt sanguineo sudore totum eius corpus perfunderetur, & in sanguine quodammodo natitaret. *Compositus in agonia, prolixius orabat, factus est sudor eius sicut gutta sanguinis.* Sudauit sanguinē & aquam Dominus. Quis vnquam simile quid audiuit, quis huiusmodi sudorem, aut adeo terribilem legit, vidit, aut intellexit. Oportuit te, natura extremos & singulares quosdam dolores perpessam fuisse, cum tam inauditam crisim, & tam prodigiosos sudores demonstraris: ecquæ nam hæc sunt symptomata, ô medici? quodnam illud prognosticon? Quid agis iam, Magdalena: vbinam modo es, vbi sunt crines tui, vbi vnguenta, vbi lacrymæ illæ tuæ? Hæc nimirum sacri illi pedes, diuinus ille vultus, pretiosum illud Christi corpus abstergendum, est quod totum perfusum est sanguine, & cuius venæ cruorem exsudant, aliud hic non video nisi rubedinem & vnde quæso diluuium illud dimanauit.

V.

Ezechias Rex, cum Propheta mortem ei imminentem denuntiasset dicens: *Dispone domui tuæ quia morieris*, ad parietē se conuertens lachrimatus est, & singultibus aera lacessi- 4. *Reg.* 20. *Isai.* 38.

lacessiuit. Videbat enim, quod grauissimum ei dolorem causabur, suam ægritudine ab omnibus medicis derelictum: suos lachrymantes, & de salute ac recuperanda valetudine desperantes. Videbat hinc subditos plorantes, qui se tam pio & benigno Principe orbari, dolebat domesticos despectantes, & ab omnibus se desertum. Illinc vero mortem imminentem, affligentem, sepulchrum cui inferendus erat, vermes escæ inhiantes, vnde non mediocris doloris occasio nascebatur. Quid igitur mirum, si Ezechias noster, Iesus Christus mortem instantem concipiens, & crucis supplicium, latronum cōsortium, Iudæos blasphemantes, Angelos fugientes, homines torquentes, Apostolos fuga delapsos, Patrem etiam erga filium exacerbatum sibi proponens, vt inusitata quadam ratione commoueatur, & sanguinem sudet.

Reus quidam momento tēporis audita mortis senten tiā canescit. Legimus in veterum temporum annalibus, reum quendam audito mortis in se pnunciato decreto, vna nocte repente incanuisse, adeo vt qui [illegible] die iuuenis & adolescens fuerat, postridie senex & canus visus fuerit: ita eum mortis apprehensio temporis momento immutauerat. Quis igitur mirabitur, Christum reum, & nullius tamen criminis reum, triste sibi passionis spectaculum repræsentantem, & ante oculos sibi pponentem, mortisque sententiam sibi recitati audientem, tam inusitata ratione sudare? sed mirandum potius est, cur tam graui quassatus dolore non expirauerit?

Si tantum in Saluatore nostro potuit, ipsa dolorum apprehensio, ô homo, vt eum sanguineum sudare sudorem coegerit? quomodo te percelli par est, cum infernalia tibi supplicia proponis, & æternos illos cruciatus mente voluis? sed si mihi credere vultis, ipsa peccati grauitas est, Auditores, quæ tā insolitum è Saluatoris corpore sudorem elicit. O res inauditas! ô paradoxa! Atlas ille, qui suis vniuersam mundi machinam sustentat humeris, hodie ecce sub peccatorum pondere & mole vitiorum defatigatus fatiscit. O infelix & ter execrandum peccatum, quanta tua est grauitas, quam enorme pondus, cum omnia sub te fatiscant, deficiant, & grauitate tua collabascant. Vix enim Angeli huius humeris impositum fuisti, quin statim omnia sub ipso defecerint, omnia ingemuerint; nec ipsa quatuor elementa nec vterque polus impedire potuerint, quo minus ad vsque centrum abyssi pondere tuo deuolutus sit. Proh! quanta tua est grauitas, quanta moles & pondus! video namque terram sub pedibus, Abironis dehiscentem: video Ionam propter peccata ad ima maris deuolui: audio Dauidem ex imo, profundæ abyssi, in quam eum præcipitem deieceras clamantem. *De profundis clamaui ad te Domine.* En, ponderosum in humeris ipsius est Christi Iesu, vt vix te in humeros sustulerit, nos vt onere illius leuaret; quin statim cœlum sub onere ingemuerit, & elementa eum sustinere, aut Angeli defendere minime potuerint; sed in terram delapsus sit ad profundum vsque præsepii, vsque ad crucem, mortem, sepulchrum, ad ipsos vsque inferos & iam adeo graue tuum est pondus, vt sub onere fatiscens, vndique sanguineo rore perfundatur. Num. 16 Ion. 1. Psal. 129.

Peccati grauitas. [marginal note]

Quamobrem, Auditores, cum videatis omnipotentem illum Deum, validum illum Sampsonem sub peccati pondere curuari, sub eiusdem grauitate inflecti; quonam modo fieri dicam, vt erectis vos ceruicibus videam incedentes, quorum animæ infinitis sceleribus oppletæ sunt? cur non ingemiscitis? cur monstri huius grauitatem non perpenditis? cur pondus eius tam parui ducitis? quod adeo enorme & immensum est, vt animas hominum, ipsos etiam Angelos, Deum denique ipsum mori cogat. Considerate, obsecro, quam graue ob peccata vobis pondus impendeat; nam tanta vestra, vnico peccato mortali commisso grauitas est, vt pondere ipso grauati viui ad inferos descenderetis; nisi diuina benignitas, & infinita illius bonitas vos capillis apprehensos retineret. Meditatio de peccati grauitate.

Sed vt ad propositā materiam postliminio reuertar, cum grauis ille & vehemens febris ardor nonnihil deferbuisset, æger, resumpto aliquantulum animo, surgit, discipulosque denuo inuisens vt solatium fort-

forsitan aliquod afflicto afferrent, denuo quoque dormientes inuenit, atque hoc iam tertio contigerat. O somnum diuturnum, atque intolerabilem, *Dormitu iam*, ait tristis, & somnolentiam eorum nonnihil increpans, *& requiescitu?* Quid cogitatis, apparet sane vos de angustia, & animi mei tristitia parum esse solicitos.

Christus Apostolis valedicit. *Surgite eamus, ecce qui me traditurus est, appropinquat*; iam satis superq; dormitum est. Iudas ecce in foribus est, iam tempus est vos de somno surgere. Quare agite, accedite, vt vos iam postremum amplectar, amplectar inquam, ambabus vlnis interea dum libera sunt brachia; adeste vt vobis benedictionem meam impertiar, vt vobis valedicam nondum funibus constrictus. Adsis Petre, quem tanto honore, beneuolentia, & amore prosequor; gregem tibi meum committo, Ecclesiam tibi meam commendo; Petre pasce oues meas. Tu scilicet iam eris Noe ille, qui Ecclesiæ meæ nauiculam in mundi huius diluuio fœliciter diriges & moderaberis? tu eris ille Ioseph, qui me Rege totam Ægyptum reges & administrabis; tu i. m eris ille Mardochæus, in locum superbi & insolentis Aman, Summi scilicet Sacerdotis synagogici, suffectus. Tu vero Ioannes, quem toto corde diligo & complector, vbi es, ô delitiæ meæ, vale vale charissime, dilecte mi discipule, miseram & desolatam matrem meam tibi committo. Valete denique omnes Apostoli mei, & magistri obsecro vestri memoriam habetote, defendite Ecclesiam meam, matrem meam audite, sitis illi solatio, gaudio, dolori lenimini, vos ipsos etiam consolemini, me obsecro nolite deserere, aut in me scãdalizari, at potius in memoriam reuocate, quæ toties à me, dum essem vobiscum, audiuistis.

Gen. 7.

Gen. 41.

Esth. 7.

VI. *Adhuc loquente, ecce Iudas vnus de duodecim venit, & cum eo turba multa, cum gladijs & fustibus missi à Principibus Sacerdotum, & Senioribus populi. Qui autem tradidit eum, dedit illis signum dicens, Quemcumq; osculatus fuero, ipse est, tenete eum*, captiuum abducite quantocyus, ducite eum caute, & quod Synagoga & concilium iussit, pro viribus quisque implere satagat, ô viri. Ipse vero quasi primipilus & manipulorum ductor, extra aciem progressus est, & accedens ad Iesum osculum ei dedit dicens: *Aue Rabbi*: Christus vero à tam sacrilego & nefando osculum sumere non recusans, nec perfidiam viri verbis castigans, blando sermone & benignis eum verbis affatus est dicens, *Amice ad quid venisti? Osculo filium hominis tradis?* Quis te hùc conduxit Iuda, amice, Apostole, & alumne, itane signum amicitiæ & symbolum amoris, in proditionem vertis?

Figura qua proditio Iudę exprimitur. O proditionem, omnium quæ factæ vnquam fuere, maximam & deterrimam? Hic renouatam videmus, Auditores, perfidiam Ioabi, principis militiæ regis Dauid, qui cum Amasæ fratri obuiam factus, eundem osculari videretur, vna manu apprehendens barbam, altera sicam aluo ingessit. O perfide Iuda, ô creatura detestabilis? ô proditor omnium proditorum caput & princeps! quo te præcipitem furor agit! quid cogitas: tune, inquam, qui prius de glorioso illo Apostolorum eras consortio, & in Ecclesiæ Principem [illegible]ctus, & ad gloriam æternam destinatus, iàm sacrilegorum & latronum ductor factus es? Infœlix, miser, insensate Iuda quid cogitas? Teterrimum hodie facinus committis, quo nullum vnquam magis horrendum aut detestandum a quoquam patratum fuit. Videte, quid sit è consortio Sanctorum & societate Dei se proripere: videte, quid sit monasteriis egredi: Lutherus, Munsterus, Bucerus, Sergius, Oecolampadius, Pomeranus, Petrus Martyr ex Monachis & semiangelis, quales in monastica vita erant, monasteriis egressi, facti sunt Antichristi, & Iuda ac diabolis deteriores.

Exeuculati Monachi facti Antichristi.

Amice ad quid venisti? O bonitas incredibilis, ô patientia admirabilis, ô clementia inaudita! Dominus ac Redemptor videt sacrilegum, impostorem accedentem & non irascitur, non indignatur, non intentat minas, sed dulcissimè, benignissimè, & humanissimè traditorem allocutus est, dicens: *Amice ad quid venisti?* quis te hùc conduxit quid quæris, quid indagas? Quasi diceret: Itane mea in te sunt merita Iuda, vt hãc à te gratiã debeam in beneficiorũ compensa-

pensationem exspectare? anne vnquam te offendi? aut quidquam inscius in te commisi, propter quod in vitam meam cum impiis conspires? Anne forsitan te offenderim Iuda, quod genibus tuis aduolutus pedes abluerim, terserim, exosculatus sim, quod corpus meum in cibum dederim, & sanguine te meo potauerim? quis scit an forsitan hinc aliquam offendiculi aut indignationis ansam arripueris?

Heu Iuda, cur me tam vilem existimasti, vt triginta tantum denariis inimicis me meis vendideris? tantillo pretio; tantaque mei ignominia & infamia? Ecquod vnquam mancipium tam vili pretio venundatum est? Iuda amice, quomodo te sic à latere meo diuelli passus es, vt in vitam meam cōspires, & insidias mihi moliaris, quem tot aliquando miracula patrantem vidisti? Perpende tecum obsecro, accuratius, quid agas, rerum tuarum satage, circumspice cui te periculo exponas. Metuendum est enim, ne infelix hæc nundinatio, horrendum hocce peccatum, sacrilega hæc traditio te perdat, in interitum pertrahat, ad desperandum compellat, & in æternam damnationem detrudat. Nunquam hoc de te cogitassem amice, nunquam tantum de te facinus concepissem: *Nam si inimicus meus maledixisset mihi sustinuissem vtique; & si is qui oderat me super me magna locutus fuisset, abscondissem me forsitan ab eo; tu vero homo vnanimis, dux meus, & notus meus &c.* Psal. 54.

Hoc nempe erat quod dolores eius augebat, quod lachrymas oculis excutiebat. Et sane inter calamitates & graues ærumnas Iob, hæc vna è præcipuis erat, quod se à notis & domesticis derelictum videret: *Noti mei quasi alieni recesserunt à me, & quem maxime diligebam, auersatus est me.* Numquam quoq; tristior nuntius Dauidi allatus, quam quando Achitophelem arcani consilii caput, qui omnia eius negotia nouerat, quemque ad eam dignitatem eleuauerat, aduersus se conspirasse intellexit, filioq; consilium dedisse vt aduersus patrem insurgeret, eique duodecim hominum millia in bellum collegisse, deniq; inimicorum sese caput constituisse, totumque regni statum turbasse, & ad 2. Reg. 15. arma cōcitasse. Refert Suetonius, Cæsarem, cum in senatu crudeliter trucidaretur, inter strictos gladios & coniuratorum manus, agnouisse Brutum, quem olim paterne educauerat, honoribus cumulauerat, & ad amplissimas dignitates sublimarat, & dolentem in hæc verba prorupisse; *Et tu fili*, vel vt Græce Καὶ σὺ τέκνον, quasi diceret; Fierine potest Brute, te tam nequiter aduersum me conspirasse? amabam te ego vti alterum me, omnibus te patritiis & equitibus Romanis prætuli te vnum præ cæteris diligebam, in te vno spes meas fixeram; mediam imperii partem tibi dedissem, si modo postulasses; vitam, fortunas, salutem, omnia denique mea tibi credidissem, & interea tot in te collatis beneficiis ingratus, hanc mihi gratiam rependis, vt necem mihi afferas, & in vitam meam coniures, ô proditionem inauditam! His dictis vitam simul & imperium perdidit. Hinc colligere potes, anima, quā mœstitiam, quē dolorem, quā animi amaritudinē senserit interius Saluator tuus, Cæsar tuus, Deus tuus, cum videret inter cōiuratorū turmas dilectissimum suum Iudam quē tanta semper dilectione, tanto honore fuerat prosecutus, & quē in Apostolum elegerat, coniuratorū caput & ducē factum esse?

Sueton. in Cæsar.

Oratio Cæsaris morientis ad Brutū

Exaggerat quoque non parum summam illam ingratitudinem Popilii. Lenatis erga M. Tullium Ciceronem, Valerius Maximus. Defenderat namque olim eum Cicero, cum parricidii fuerat accusatus, & ita defenderat, vt iudicum sententiis fuerit absolutus. Cui beneficio nequam ille sicarius adeo ingratus extitit, vt cum à M. Antonio III. viro, quispiam quæreretur, qui Tullio Ciceroni ceruices præscinderet, solus hic inuentus sit, qui tam impium facinus aggredi tentaret, vitamque ei eriperet, qui eandem ei loquendo perorandoque peperisset. At maiorem longe in Iuda ingratitudinem intueor, qui tot acceptis à Domino beneficiis, tot donis & gratiis cumulatus, aduersus eum tamen conspirat, & in necem eius cōiurat. O impie sicarie, ô pestilens parricida, quo nullus vnquam in mundo deterior extitit, aut maioribus dignus suppliciis! Sed cur

Valer. lib. 5. c. 3.

Plutar. in Ciceron.

cui eum rei potissimum coparabo, Auditores? nulli profecto melius quā ipso mundo.

Mundum Iudas repræsentat. Tu namque ô munde, Iudas es, quin & Iuda ipso fallacior & pestilentior; rides enim nobiscum, cum opes confers; vendis nos, tradis, & condemnas; cum delitiis nos tuis osculatis, cum voluptatis vinum propinas, cum iocis nos tuis recreas. Quin & eos repræsentas ô Iuda, qui indigne ad SS. Eucharistiæ Sacramentum accedūt: Christum enim quem in Sacra communione exosculantur, deinde crucifigunt, inuadunt; *Iterum crucifigentes*, ait Paulus, & ad Corinth. *Reus erit sanguinis Domini*: & ad Caluariæ montem trahunt, id est, in conscientiam vitiis oppletam, locum putidum, fœtidum, & Caluariæ monte tetriorem. Designas etiam ô scelerate & duplex Iuda, improbos & sceleratos illos Sacerdotes, qui Christum quotidie in templo salutant, & in Missa exosculantur, interea tamen eius gratias & beneficia diuendunt. Repræsentas etiam scelestos & iniquos illos Iudices, qui in templis quidem imagines Sanctorum deuorare, & præmordere videntur, extra templa sanguinem vitamque innocentium vendunt. Per Iudam quoque intelliguntur falsi illi Aulæ ministri, qui toties quidem verbis amicitiam profitentur, toties nobis supplices quodammodo manus exosculantur, obsequium deferunt, vt vbi à nobis recessere, omnium primi insidias struunt, & diuitias nostras inuido oculo intuentur. Denique paucis vt omnia concludam, non est mundus aliud, quam proditio, & technis Iudæ repletus.

Hebr.6.

1.Cor.10.

Diuersi per Iudā repræsentantur.

VII. Cum perfidus ille & sceleratus traditor tam foire proditionis telam exorsus esset, & Dominus sciret quid sibi esset euenturum, vlterius progressus est, atque à militibus & satellitibus petiit; *Quem quæritis* anne me? *Iesum Nazarenum*, responderunt illi: quo dicto statim ait; *Ego sum*, quem quæritis, quem cruci vultis affigere quem mundo expellere satagitis; ipse ego sum. Videte iam Dauidem nostrum ad certamen properantem, videte hic Gedeonē animos hostis conficiendi, sumentem, videte Eliam nostrum sese erigētem, & ad montē, nondico Oreb, sed Caluariæ, citato gressu tendentem. Præterit iā anxius ille sudor, vehemēs illa mortis apprehēsio iam cessauit, terror ille & pauor eum deseruit; itaque progreditur vlterius, in conspectum hostium sese sistit, iisque in faciem loquitur.

Videte hic, qui profanis historiis legendis vos oblectatis, Scæuolam illum Romanum, qui, vt patriam in libertatem asserat, vitamque tyranno infernali Porsenam appellare si vultis, per me licet) eripiat, non timebit, non solum manum, sed totum corpus, passionis flammis comburendum tradere. Videte hic fidelem illum Zopyrum, qui vt rebellem hanc mundi Babylonem in patris potestatem redigat vulnerabitur, sauciabitur, mutilabitur, ac mille corpore suo plagas recipiet. Videte hic Codrum, qui, vt, non dico Græciæ, sed toti quaqua patet Orbi pacem reddat, habitum mutauit, ex Deo factus homo vt pro patria tanto melius mortem oppeteret, & bella morte sua auferret.

Insignes historiæ Ethnicorum ad Christum relatæ.

Tantam L. Dentati fuisse fortitudinem & animositatem historici tradunt, vt licet variis certaminibus interfuerit, & quadraginta quinque vulnerum cicatrices gestaret, nullum tamen auersum vulnus gereret, sed omnia aduersa & antrorsum; tergo cicatricibus vacuo: vnde facile colligi poterat, nunquam eum è prælio se proripuisse, aut turpi & inhonesta fuga salutem quæsisse, cum tamen centum viginti pugnas pugnasset, quem propter egregiam fortitudinem, & inuictum corporis atque animi robur, Herculem Romanum nominarunt. At videte hic longe valentiorem ducem, qui longe maiora & honestiora vulnera excipiet, nulli ictui cessurus, aut nulli prælio magna cum infamia se subducturus: scilicet Christianorum Hercules: videte porro, quam animosus sit, & quam inuictum animi robur præ se ferat?

Valer. Max. lib. 3. c. 1. Plin. lib. 7.

Quem quæritis? Quis ita vos vrget ô viri? quis hostis Ierosolymis imminet, vt tam importuno tempore vrbe armati egrediamini? quem quæritis? anne innocentem quæritis, vt eum morte afficiatis? an quæretis eū, qui in omnium vestrum oculis tot miracula

patra-

patrauit? Anne eum quem ante quadriduum vt Regem salutastis, honorastis, agnouistis? *Quem quaeritis?* Ille ipse quem modo quaeritis, quem vt Messiam venturum sperabatis, is *ego sum*; ille ipse sum quem crucifixistis. Ille ipse, quem tantopere quaeris, haeretice, quē tam curiose inuestigas, quem tam liquide & aperte in Venerabili Eucharistiae Sacramento intueri non potes, *u Ego sum*: adest quippe vere, plene, perfecte cum substantia sua & non figurate. At non est mirum, si vos eum in altari cognoscere non potestis: cum & cohors militum tot facibus & laternis accensis, Iuda etiam ductore, qui toties eum vidit, quemque praesentem iam loqui audit, eum minime potuerit agnoscere.

Caecitas quam peccatum inducit. *Genes. 19.* Illa illa nimirum est caecitas, quam peccatum afferre consueuit; atque hinc discant peccatores, quam primum vt lethale aliquod peccatum admissum est, animam in cymmeriis tenebris versari, & coelestia nulla ratione posse contemplari; & vt olim Sodomitae Angelos, qui per plateas incedebant, prae caecitate mentis videre non potuerunt, ita nec illi coelestia. Et quemadmodum stellae coeli, lucidae illae faculae, quae tamen singulae vniuersa mundi machina maiores sunt, vix à nobis propter interiectam loci distantiam, videri queunt; ita mirandum non est, si Deum & id quod Deus est, resque coelestes videre nequeamus; cum nimirum ab iis adeo per peccatum disiuncti simus. Caecutiebant igitur & velut in tenebris palpabant sacrilegi illi Andabatae.

Pergamus. *Ego sum:* Quid agis Domine quid cogitas? vide quid dicas. Considera tecum quid nomen illud Iesus, quid illa appellatio mali secum trahat. Quid enim hoc nomine appellatur, necesse est, vt comprehendatur per compita ciuitatis trahatur, velut sicarius praeconis voce denuncietur, vt iniquus condemnetur, irrideatur, flagelletur, exsibiletur, crucifigatur, denique moriatur. Quamuis omnia mihi haec sciam impedere, ait amor ille inuincibilis, *Ego tamen sum*, Ego sum ille Iesus Nazarenus, à vobis ligari, Scribis & Pharisaeis sisti paratissimus, ad flagella, clauos, lanceas, crucem & ipsam passionem promptissimus. O animum ingentem, promptitudinem singularem!

VII. Interea milites pauore & metu perculsi, *abierunt retrorsum & ceciderunt in terram*; atque ita implentur figurae veteres; nam vti ad sonitum buccinae Sacerdotalis muri Iericho conciderunt; ita hic ad primā illā Christi vocem peccatores, solidiores & spissiores muris, ad terram delabūtur. Idolum Dagon cum arca Domini appropinquaret, cōcidit, & in mille frusta confractum est; hic vero idola peccati, sacrae illi foederis arcae, Iesu inquam Christo, approximātia, prona in terram ceciderunt, comminuta sunt, & retrorsum abeūtia ad terram prostrata sunt. Vnde vaticinans Dauid ait; *Vox Domini in magnificentia, vox Domini cōcutientis desertum, confringentis cedros.* Sed si ad benignam illā vocem, ad dulce illud verbū, milites assuetum duritiei genus, crudelitate efferati, domorum incensores, & ad omnem nequitiā eruditi, ita consternati sint, exanimes in terram ceciderint; quid quaeso fiet rigido illo Iudicii die, quando nimirum terribile illud sententiae condemnatoriae fulmen, *Ite maledicti in ignem aeternum*, perstrepet, & animos mortalium percellet. Hic blasphemant Turcae, sacrilegi illius Mahometi sectatores, & aiunt, in subita hac militum consternatione verum Christum eorum oculis se subduxisse, & alium quandam ei persimilem in eius locum suffectum, quem Iudaei ligauerint, & cruci affixerint: quod commentum à Manichaeis haereticis hauserunt.

Ios. 6. Insignis cōceptus. *1 Reg 5.*

Matt. 25. Turcarū fabula.

Milites Christum ligant. Milites igitur ad se reuersi, & feritate animos subministrante, zeloq; vires, in Christum irruunt, eum percutientes, trahentes, & funibus constringentes. Quis exprimas, ô anima, qua feritate, crudelitate, truculentia, haec comprehensio peracta sit. Videte, obsecro, vt feri illi lupi, leones, & tigres in mitissimum Agnum irruant: videte, vt atroces illi Philistaei Sampsonem vinciant. Hic sese & Magistrum suum defendere conantur Apostoli, & praesertim Petrus, qui hanc iniuriam aequo animo ferre non valens, tollit animos, zelo exaestuat, non nisi caedem, stragem, & aurium praecisionem cogitat, & de facto vnam seruo Principis

Iudic. 16.

cipis Sacerdotum, in quē primo incideiat, amputat. Sed impetus ille a Domino retunditur, & discipuli temeritas & animositas à Magistro, & merito quidem obiurgatur. Quid cogitas Petre? putas quidem animositatem te tuam; & quo in magistrum animosus, palam facturum; sed declaras potius nimis te esse temerarium, qui nimirum inermis & solus, integras militum cohortes, & armatas quidem, aggredi præsumis.

S. Petrus à Domino inhibetur ne percutiat.

Quonam dirigis oculos Petre, quid cogitas, quo mens abiit & lictoribus & satellitibus iustitiæ, quales hi sunt, resistere; & ante omnia diuinæ impedimentum obiicere prædestinationi audeas? Quid? anne ingens illud bonum impedire, mundi sc. redemptionem velles, vellesne inquam nos adhuc captiuos, exules & miseros, in hocce mundo permanere? Noli hoc impedire, aut tanto bono obicem obiicere. Putasne alioquin ei defuturos Angelos, si auxilio aliquo opus foret? habebat enim Pater cœlestis paratas duodecim Angelorum legiones, qui in defensionem eius pugnarent. Nescis, vnum è militibus eius, nocte vna centum octoginta hominū millia in exercitu Sennacherib Regis Assyriorū interfecisse? Quid cogitatis, Apostoli? totum olim mundū vos deseruisse confessi estis, dicentes: *ecce nos reliquimus omnia*; & tamen, nō obstante voto, arma tractatis, nō nisi ictus & verbera spiratis. Arma deponite & ad lachrymas potius conuertimini, precib. instate, nō ictib.; preces namq; instar loricarū, gladiorum, & scutorū vobis esse debent, vt eas S. Scriptura nuncupat.

Christus instar latronis cōprehenditur.

Christus igitur cum Petri temeritatem castigasset, & auriculam præcisam loco suo restituisset, milites iterum allocutus est, dicens: *Venistis ad me tanquam ad latronem.* Quid agitis viri, itane me colitis, isne affectus est, quo me prosequimini, itane me habetis? Esse vobis latro, sicarius, aut maleficus quispiam videor. Ne porro mirum hoc tibi videatur, Domine, si instar latronis cōprehendaris, aut instar prædonis habearis: cum enim huc ad nos è cœlo, ad furto, quod in paradiso terrestri commissum erat, satisfaciendum descenderis? par quoque est, vt instar latronis comprehendaris, cidem cum Barabba latroni carceri includaris, cum latronibus denique crucifigaris, & patronum morte etiam moriaris. Ita namque implebitur Propheta: *Quæ non rapui tunc exsoluebam.*

Psal. 68.

Vix finierat orationem Dominus, quin ecce statim cruenti illi leones, barbari illi Geloni, Anthropophagi illi immanes, sacrilegi illi sicarii, in Redemptorem meum, irruant, funibus constringant, manus ferro compingant, idq; crudeli, quadam immanitate. Quænam tūc verbera, ecquas iniurias, quas blasphemias tunc sustinuisti bone Iesu? Vide, obsecro, anima mea, sanctas, diuinas, omnipotentes illas manus, quæ omnia crearunt, dirigunt, cōseruant, & viuificant; iam mundi machinam sustentant, ab illis iam cōstringi, quibus eædem vitam, Esse, sensus, & intelligentia, rationis, vsum & omnia denique contulerunt. Videte humilem illum Ioseph à fratribus iam venditum, & ab Ismaelitis abductum; videre miserum Sedechiam, à Babylonis constrictum & in Chaldaicam captiuitatem deductum. Videte vetum illum Ioannem Baptistam, è deserto à Synagoga in carcerem detrudi, qui tandem vitam in monte Caluariæ amitter.

Gen. 37.

4. Reg. 25.

Marc. 6.

Historiarum monumentis proditum est, Darium regem Persarum aureis catenis, a Macedonibus victum bello, constrictum fuisse, vt dignitatem se regiam aliquo adhuc modo obseruare in eo ostenderent. Sed impii illi sicarij, & nefarij illi Iudæorum satellites, Regem regum, nullo dignitatis regiæ, quæ in eo summa erat, respectu ferreis catenis & grauibus vinculis constringunt. Iterum igitur considera ô anima mea, &, si vel parum Christi tui amore tangeris, qui tanto te prius ipse prosecutus est, vt nimirum tui redimendi ergo comprehēdi voluerit; par esse puta & penitus rationi consentaneum sensus tuos in captiuitatem eius causa redigere, eosque totos obsequio illius mancipare: oculos nimirum, vt nihil nisi licitum intueantur; aures, ne impudicū quid audiant; linguam, nihil vt loquatur quod Deum vel proximū offendat; manus, nihil vt illicitum & prauum operentur, cor,

Curtius.

cor, ne malignum quid machinetur, aut nefarium quid cogitet. Hæc omnia in captiuitatem redigenda sunt constringendum cor, manus, lingua, oculi & aures, atque omnia in obsequium Iesu Christi tradenda, cum ille nimirum tua causa captiuus adductus & in seruum venundatus sit.

Apostolorũ fuga. Interea vero dum lictores innocentem illum Agnum vinciunt, Apostoli tremebundi dispergũtur, & huc illucque dilabuntur, *Omnes eo relicto fugerunt.* Necesse namque erat, vt prophetia illa compleretur, *Percute pastorẽ, & dispergentur oues.* Primo namque impetu, quo lupi illi in pastorẽ feruntur, totus grex dispergitur, oues dilabuntur. Ecce præclaras huius figuras. Vix dum lapsus & interfectus erat Absalō qui duodecim hominum millia sub signis habebat, quin statim totus eiusdem exercitus dispersus sit, & turpiter distractus. Holoferne Principe militiæ Nabuchodonosoris Regis in papilionibus suis ante Bethuliam interempto, omnis exercitus confestim fugam capessit.

Iudi. 10.

2 Reg. 18.

Iud. 10.

Plutar. in Lacon. & Apophth. Optime proinde mihi consuluisse visus est Lacedemoniorũ rex Agesilaus in prælio Mantinensi vt totam belli vim & armorum impetum in Epaminondam Thebanum hostium ducem conuerterent; quem si prosternerent, cæteros facile aut interficerent, aut saltem distraherent. Idipsum mihi vsu venire hic videtur in horto. Vix enim in magnum illum Christianorum ductorem, militum impetus conuersus est; quin statim totus eius exercitus, qui non nisi duodecim constabat viris, & quidem imbellibus, distractus fuerit dispersus & in fugam actus.

Turpis Apostolorum fuga exaggeratur. Quare autem fugitis ô Apostoli, fugitiui, inertes, & desides? ô imbelles & vmbratici milites, itane Ducem vestrum deseritis? vbinam ille modo est amor, fides, illa illa superbia & insolentia promissa; Reminiscere Petre, dixisse te quodam, *Paratus sum tecum in carcerem & in mortem ire!* Vbinam modo ille est animus, illa arrogans præsumptio? Vbinam modo es Thoma, qui olim aliis animum addens dixisti; *Eamus & moriamur cum eo:* & ecce in primo cum congressu deseris, fugis, saluti tuæ consulis. O imbelles & Dama timidiores, ô Thersite inertiores! ô ceruæ, ô lepores nolite amplius præsumere ac dicere, *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.* Secuti quidem estis illum, dum lætior fortuna arridebat, quamdiu miracula patrauit, in triumpho quo vrbem ingressus est, & ad gloriam transfigurationis. Sed ad primum passionis impetum eum deseritis, & dispergimini; ita vt non abs re videatur, Poeta, si tuum hic versum vsurpem:

Tempora si fuerint nubila, solus eris.

Amici, parentes, & bona mũdi huius per Apostolos designantur. Hic quoque discere possumus, parentes, consanguineos, & mundi huius bona tamdiu nobis obsequi, adesse, & auxiliari, quãdiu in viuis sumus. Sed statim vt de morte sermo incidit, omnia dilabi & fugere, ad instar Discipulorum Domini, qui Domino fideliter adhæserunt, quamdiu bene illi successit, sed eum de morte agi cæptum, omnes eo relicto fugerunt. Hos porro lepores & fæminei animi viros, nolite imitari, Christiani, perfidorum horum vestigiis nolite insistere, nunquam Christum deserite; sed sequamur eum, stipemus eum quocunque ierit; deducunt illum ad vrbem, nos piis compassionis vestigiis, singultuum & suspiriorum passibus, lachrymarumque gressibus cum eo vrbem ingrediamur.

SECVNDA PASSIONIS PARS.

IX. *Cum summum silentium tenerẽt omnia, & nox in suo cursu medium iter peragerer,* nefandi illi lictores, tam optata gaudentes præda, triumphantes & exultantes vrbem ingrediuntur, magno impetu, clamore, ac strepitu, adeo vt tota quamprimum ciuitas clamore excita ad spectaculum accurreret: accenduntur vndique faces & luminaria, fenestræ complentur spectatoribus, & plateæ populo, vndique clamatur, Iesum Nazarenum vinctum deduci. O quantum Scribarum & Pharisæorum tum gaudiũ fuit? quanta inter Principes Sacerdotum & legum Doctores exultatio? cum hostem suum coniuratum, Samaritanum illum, Dæmoniacum

niacum illũ, ferro & catenis grauatum per plateas comprehensum deduci viderent. Statim itaque ad Annam, Caiphæ, summi tunc Synagogæ Principis & capitis, socerum deducunt; qui vt Christum conspexit, de discipulis deque doctrina eius interrogare cœpit.

Annas, socer Caiphæ Christum interrogat.

Adsis, inquit, tunc ille seditiosus, ambitiosus turbator es, qui tanto iam tempore in Iudæa nostra turbas concitasti? Tune ille Pseudopropheta, qui legem nostrã subuertere moliris, & religionis fundamenta concutere? Tune ille hæreticus, ille Samaritanus, qui, nescio, quæ edit miracula, & in nomine Beelzebub dæmonia fugat? qui sunt discipuli tui? quænam tua doctrina.

Dominus de discipulis interrogatus non respondet.

Ad primam illam Annæ interrogationem innocens Iesus, de discipulis scilicet, penitus obmutuit, eo quod nihil habebat, in quo eos magnopere laudare posset. Cur eos Domine non taxas? cur de iis non conqueteris? cur eorum timorem & ignauiam nõ arguis: cur eos non teddis infames aut imbelles fugitiuos, apostatas nominas? Omnia hæc silentio inuoluit, vt nos edoceret, non esse proximi famæ detrahendum, eiusque honori ne minimum quidem derogandum. Ad alterum vero interrogationis caput de doctrina nimirum, statim respondit: Semper publice docui, doctrina mea in propatulo fuit, in facie totius mundi locutus sum, in medio synagogæ vestræ semper steti, interroga eos qui audierunt.

Dominus reddit rationem doctrinæ suæ.

Cum quo disceptas Anna? cum quo argumentaris? ipse Doctor natus est, & Doctor fuit à primo conceptionis momento; ille, ille est, qui duodecimo ætatis anno, in medio Rabbinorum considens, omnes in sui admirationem concitauit: ille, ille est qui toties Scribas & Pharisæos tuos confutauit, stupiditatemque eorum coarguit. Mille testimoniis doctrina eius comprobata est, & infinitis argumẽtis apud vos declarata. Lazarus, Centurio, Archisynagogus atque adeo omnes Iudæi testabuntur legem eius sanctam, veram, cœlestem denique esse: Zachæus, cæcus natus decẽ leprosi, Gamaniel, Nathanael, Ioseph ab Arimathia, tibi satis sufficienterque iudicabunt. Ipse quin etiam fœminæ, luculentum de eadem doctrina testimonium dabunt, Chananæa scilicet, Samaritana, Magdalena, aliæque innumeræ. Etiamnum de doctrina eius dubitas Anna, quam tot ac tantis miraculis confirmauit? nosti enim tres eum mortuos ad vitam resuscitasse, & nouissimum illum quem optime nosti Lazarum, & summo quidẽ totius populi stupore. Deinde scire te arbitror, vt leprosos mundauerit, claudis gressum, paraliticis membrorum vsum reddiderit.

Christi doctrina miraculis illustrata.

Christo minister alapam infregit.

Cum magnus ille legis professor in hunc modũ de Christi doctrina interrogaret, ecce tibi nefarium & impium seruum, nequissimũ furciferum, sacrilego & scelerato ausu, colaphũ sacris Christi genis impingentem, & his eum verbis reprehendentẽ; *Sic respondes Põtifici?* Hac ne est illa reuerentia, ait ille sicarius, qua sacrum Deo Pontificem colis.

Sed ô infelix lictor, ô furia infernalis, ô scelus nefandum, ô manus sacrilegæ, ô audacia plusquam diabolica, Deumne tuum audes percutere, alapam creatori impingere? An non emoreris, ô anima mea, cum Creatori tuo alapam infligi audis: *Exhorrescat cælum & contremiscat terra de Christi patientia & serui impudentia*, exclamat Chrysostom. Huius rei vaticinia, vel potius figuræ fuẽre plurimæ. Propheta enim Michæas Regi Achab veritatem dicens, ab impio quodam Propheta, Sedechia nomine, alapa percussus est, quasi contumeliosus in Regẽ exstitisset.

3. Reg. 22. Figura.

O facinus inauditum, ô impietatem intolerabilem! Creatura Creatorem percutit, Dominum seruus, Deum homo. audebitne humilis terræ vermiculus impias in eum manus extendere, cuius nutu cœlum & terra contremiscunt. O sacrilegæ manus, tantane vestra fuit audacia, vt sacrum illum vultum, *in quem desiderant Angeli*, Archangeli, Seraphim & Cherubim *prospicere*, nequiter ausæ fueritis percutere? diuinæ illi faciei colaphos impingere, quam cœli ciues honorant, & proni adorant: Quid agitis in cœlo Angeli, quid hæretis super cœlestes illos orbes, quin iniuriam Regi vestro illatam vindicatis, quin crimen illud læsæ maiestatis vlciscimini, vos olim Sodo-

Sodomam & Gomorrham sulphureo imbre & flammis perdidistis, vos Ægyptiorum primogenitos occidistis, vos in castris Assyriorum innumerabilem hominum multitudinem interfecistis, vos Adam primum illum rebellem paradiso exegistis; vos denique semper diuinæ iustitiæ vindices exstitistis, & cur modo ad hunc sacrilegum scurram puniendum non accingimini? Nullum enim vnquam huiusmodi facinus patratum est. Tu vero clementissime ac benignissime IESV multo tolerantior quam Iob, omnia æquo animo sustines? O constantiam admirabilem? Quin ignem cœlo aduocas, qui nebulonem hunc & particidam consumat, vti olim fecit Elias. Quare siluis leones, vrsos, aliasq; feras non emittis qui eum deuorent ac dilanient, vti olim Elisæum fecisse comperrum est? Quin terra tuo iussu dehiscit, & nefandum illud monstrum hominis deglutit, vt olim Chore, Dathan, & Abiron cum tabernaculis suis deglutiuit. Hinc discant nobiles ignominiam aliquādo perpeti mendaciumq; improperatum patienter ferre, & iniurias æquo animo tolerare.

3. Reg. 18.

4. Reg. 2.

Num. 16.

Christus ad Caiphā ducitur.

Cum Annas Christum ita habuisset, ad generū suum Caipham dimisit, apud quem Pharisæi, Scribæ, seniores populi, & sacerdotes conuenerant, consulturi quid de Iesu vincto decernerent, & vt falsis testimoniis miserum hunc Galilæum circumuenirent. Multi multa dicebant, sed non erant conuenientia testimonia eorum, nullique nixa fundamento; *Nouissime autem venerunt duo falsi testes, & dixerunt. Audiuimus eum dicentem, destruam hoc templum, & post triduum reædificabo illud.*

Magnates Deo bellū intētant, & humiles ac parui Deum sequūtur.

O verè falsa testimonia, ô res inauditas! Videte vt pestilens concilium, vt Magnates, Principes, seniores, sacerdotes aduersus Dominum conspirantes, vnanimi consensu ei bellum indicunt, eique se opponant. Parui tantum & humiles Deum sequuntur, & magnates eundem persequuntur, parui cœlum lucrifaciunt, magni vero ad infernales abyssos deuorantur, & principes falsum aduersus veritatem, aduersus Deum testimonium quærunt. Olim Principes Israel mandato impiæ Iezabelis innocentem Naboth falsis testimoniis circumuentū morte dignum indicarunt; ita hic Principes Israel, ad preces & postulationem aduersæ Synagogæ, falsis testimoniis mortis decretum in innoxium Naboth, IESVM CHRISTVM, ferre videmus; atque vt duo falsi testes falso testimonio pudicam illam Susannam circumuenire conati sunt, & capitis condemnare: ita hoc loco duo alii falsarii non amplius Susannam, sed sacram Christi humanitatem falsitare sua & mendaciis perdere & periculo exponere gestiunt. Video etiam in Apostolorum Actis Stephanum a falsis testibus proditum, martyrio vitam finientem; hic vero non martyr aliquis, sed Christus Iesus, omnium Martyrum Princeps, a falsis testibus accusatus, vitam amittit. Vnde bene vates regius dixisse & prædixisse visus est: *Insurrexerunt in me testes iniqui & mentita est iniquitas sibi.*

Figura.

3. Reg. 21.

Dan. 5.

Act. 8.

O benignissime IESV, quot deinde adhuc falsi testes in te insurrexerunt! semel te quidem Iudæi, licet iniuste condemnarunt, sed millies te deinde hæretici falsis testimoniis circumuenire conati sunt. Dixit namque pestilens ille Arius, te non Deum, sed merum esse hominem, impius Nestorius asseruit duas in te personas fuisse: Eutyches vnam tantum naturam credidit: asseruit Manes nunquam te verum corpus induisse. O falsitates, ô impietates, ô testimonia sceleratissima, ac penitus inter se discrepantia!

Falsi testes aduersus Iesum.

Nouissime vero ab annis scilicet quinquaginta aut sexaginta, venerunt duo falsi testes Caluinus & Lutherus, Gallus ille, & hic Germanus, nequissimi ac pestilentissimi, qui ambo teterrima quædam conuitia & blasphemias horrendas in te euomuerunt. *Nouissimè*: iam nuper, sexaginta forsitan anni sunt: deponit ille, audiuisse se à quopiam, te nonnisi figuratiue in Sacramento Eucharistiæ contineri: hic vero adesse te quidem substantialiter, sed substantiam tamen panis non abesse: Caluinus ait, te nonnisi figurate adesse, Lutherus vero dicit etiam impanate; itaque venerabile hoc Sacramentum condemnant superstitionis, impietatis, magiæ, & idololatriæ.

Falsi testes Romæ de saxo Tarpeio præcipites agebantur.

Quænam vero supplicia meremini, ô falsi testes, aut quibus digni estis tormentis? Olim sane, teste A. Gellio lib. 20. cap. 1. & vti è fragmentis legum XII. tabularum videre datur falsi testes saxo Tarpeio præcipitabantur: sed si eadem pœna hodie in vsu esset, tot falsa testimonia in innocentes homines non eruderentur.

Sed ad institutum reuertamur. Caiphas auditis hisce testimoniis vel potius calumniis, ad Dominum conuersus interrogat: *Non respondes quidquam?* quid ais ad has testium depositiones? Non respondet hic Dominus: sciebat enim se, licet appositissime responderet, semper tamen aliorum calumniis exponendum, defensioni apud iniquos illos iudices locum non esse. Non respondet, quia venerat delicta Adami reparaturus, qui à Domino de delicto conuictus excusare se cœpit; hic vero innocens cum esset, silentio se tuetur: non respondet, quoniam testes & testimonia responsum non merebantur: non respondet, vt nos ipsos consulemur, cum falsis testimoniis premimur, patientiamque adhibeamus, licet innocentiam ipsi nostram probe nouerimus. Prophetias huiusce rei plurimas ipsa Scriptura suppeditat, vel illam Psal. *factus sum sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones.* & etiam figuras: Ioseph namque inique a Putipharo accusatus, numquam vel verbum respondit: Christus quoque à Caiphæ ministris instimulatus nihil respondet.

Cur Dominus ad falsa testimonia nõ responderit.

Psal. 3.

Gen. 39

Summus igitur Pontifex tantum tamq; pertinax in Saluatore silentium demiratus, adeo vt nec se excusaret, nec alios accusaret adiurauit eum ex parte Dei, vt diceret, num Filius Patris æterni foret, & num aliquatenus de diuinitate participaret. Dicito audacter, nosq; omnes suspensos omni dubitatione exsolue, si tu es Christus filius Dei viui. Adiuro te in nomine Dei omnipotentis, vt nobis hunc scrupulum eximas. Vide hoc in tribunali causam tuam disceptari, ô Ari, scilicet, Num Christus sit filius Dei Patris viuentis, num ὁμούσιος sit Patrique consubstantialis.

Videte hic, ô docti, maximam & grauissimam omnium quæ vnquam proposita fuere quæstionum. Proponens, ipsa est synagoga, qua doctior nulla in mundo extabat congregatio: respondens ipsum est Verbum Patris, Sapientia æterna disputationis materia ipsa est diuinitas, num scilicet Christus filius sit nec ne: auditores, Angeli sunt, simul & homines.

Maxima quæ vnquam in mũdo extitit quæstio.

O Redemptor mundi, in qua modo animi augustia versaris, quid ad hocce cornutum dilemma respondebis? quomodo te expedies? quomodo quæstionem dissolues? quã difficilis ad soluẽdum est. Nam si hic taceas, fidem nostram in dubium vocabis accusaberis etiam velut legum & superiorum contẽptor, quos licet improbos honorari præcepisti. Quod vero multo deterius est, credent illi sacrilegi, te sanctum & venerandũ Dei nomen negligere, in quo & per quod adiuratis vt respondeas. Illinc vero, si veritatem dicas, si responderis; morte te dignum, ac mortis reum iudicabunt, vitæque periculum incurres.

O ignes, ô fornaces! Æmeas! ô ingens amoris incendium salutem nostram vitæ anteponit suæ, & animose indubitanterque respondet, *Tu dixisti, ego sum.* Ne dubites Caipha, noli amplius interrogare; ego sum ille diuinitatis Delphinus, verus Dei filius, lumen de lumine, Deus verus de Deo vero. Et quamuis ad has me ærumnas redactum videas, licet me vilem, abiectum, & in carne hac fragili cernas; veniet aliquando tempus, cum me regiis indutum insignibus, gloria resplendentem, & in sede maiestatis confidentem videbis.

Dominus dicendo se Dei filiũ ostendit, se plus salutem nostram quam vitam suam diligere.

Caiphas audito, Christum Dei esse filium; ira æstuat, feruet, ardet, furit, frendet, scissisque vestibus, & loco suo exiliens, voce magna exclamauit, *Blasphemauit, quid adhuc egemus testibus?* quasi diceret, Licet aliunde ostendere non possemus eum mortis reum esse, blasphemia hæc in Deum prolata satis est. Quid vobis videtur ô viri, quid adhæc dicitis? Omnes porro audita Pontificis sententia vnanimi cum decreto morte dignum pronũtiarunt; ac cruci affigendũ. *Blasphemauit.* Huc aures aduertite, ô Iudices Christiani; Iudæi ob vnicam blasphemiam,

Irascitur Caiphas cum audit Christum filium Dei esse.

Blasphemorum supplicia.

miam, reuera tamen non blasphemiam, Christo mortem intentant, ac morte dignum eum existimant; & vos cum innumeras quotidie & horrendas proferri audiris; non castigatis, sed indemnitatem côceditis.

Leuit. 24. In Leuitico iubentur blasphemi lapidari: *In authen. Coll. 6.* Iustinianus vero Imperator morte eos affici vult, *Vt non blasphemetur in Deum praecipimus, ait Iustinianus, tales vltimis subdere suppliciis.* Paulus eos tradit Satanae. *Tradidi,* inquit, *Satanae vt discant non blasphemare.* Nabuchodonosor quoq; barbarus ille Rex decretum mortis in blasphemos tulit. O Principem vere principem. Cessent igitur, cessent linguae illae infernales, ora illa diabolica, Sanctum Dei nomê horrendis blasphemiis profanare, quod à solis ortu vsque ad occasum, laudabile est: quod sanctum & admirabile est, & ab hominibus iuxta atque Angelis coli & honorari par est.

Milites faciê Christi côspuunt oculos velant eumque percutiût. Cum Principes illi nefarii tam inique Christum morte dignum iudicassent, milites qui eum vinctum tenebant, mille in eum conuitia exonerare, sputis venerandam illius faciem opplere, alapas sacris eius genis impingere, oculos velare cœperunt, dicentes, *Prophetiza nobis, quis te percussit;* Age Galilaee, ostende modo te Prophetam, & Videntem esse, prophetiza, quis hanc tibi alapam impingat. O crudelitatem inauditam! ô impietatem horrendã! ô immanitatem nullis vnquã visam saeculis! Velare oculos perspicacissimae illi Lynci, verbum Dei Patris colaphizare, aeternam Dei Sapientiam irridere, sacrae illi faciei potentia & foetentia sputa ingerere! *Quis talia fando, Temperet à lachrymis!* Videte hic iterum peragi tristem illam Tragoediam, quã impii olim Philistaei in Sampsone egerunt: quem post vincula, funes, excaecationê irriserunt, & scommatibus prosciderunt. O anima, si vel aliquo modo Redemptorem amas, an nô ad tristes hasce tragoedias obstupesces & deficies? An non enim res est, vt ea visa prae compassione emoriaris? videre scilicet Deum tuum, Creatorem tuum, Beatitudinem tuam, & omnia, inter tortorum manus versari, tot mala perpeti, tam horrendas blasphemias excipere, verberibus & plagis contundi.

Et sane, peccator, an non animo concides, non tibi sanguinis congelascet, an non ad peccandum iners & torpidus efficieris, cum peccata tua tam graues Redemptorem iniurias perpeti videas? Neque enim adeo ferreus, & durus eris, quin, dum oculos eius lachrymis suffusos, frontem sanguine cruentatam, genas acceptis colaphis tumescentes, faciem illam sputis illitam videris; Redemptoris tum miseriis tormentisque ad commiserationem excitêris. O barbari, crudeles & immites! leones Erimanthia progeniti solitudine, an non veremini, splendentem illum vultum, & figuram substantiae Patris tam indignis & horrendis tractare modis, tamq; contumeliose côspuere, percutere ac pellundare ô maledicti satellites, an non erant Hierosolymis faricae aut loca quaedam abiectiora, in quã sordes vestras, putentia illa sacramenta egereretis, nisi sacra illa & augusta facies, quam Angeli in coelis adorant, quae instar solis in monte Thabor olim resplenduit? An non metuis, impias vestras & execrandas manus in vniuersorum Dominum extendere? Inuectio in militũ feritatem.

Quis hic, Domine, tormenta, dolores, aerumnas, afflictiones denique tuas recenseat, quis cladem illius noctis, quis supplicia tota illa nocte tibi irrogata digne exprimat? Ipsae namque execrationes, maledicta blasphemiae & tormenta tristes quaedam Matutinae sunt, quae nocte hac in Caiphae domo lugubri voce decantantur. Pro dolor! Totus in tormentis es Domine, nam hinc te excruciant, & torquent Iudaei; illinc vero discipuli. Vides namque, vt Iudas te diuendat, ceteri fugientes te deserant, Petrus dissimuler, sese calefaciens, cum militibus loquatur, teque vix agnoscat, & iamiam te negaturus sit. Tristis & amara nox haec Christo fuit.

X. Petrus igitur dum inter militum cohortes ad prunas staret (ô infelix & triste consortium!) ancilla quaedam ostiaria eum aggreditur dicens: *Nonne tu ex discipulis eius es.* Samaritanis ad primum autem illum inopinatum imperum adeo concutitur & percellitur, vt coram militibus Dominum negare sit veritus. Interueniunt hisce sermonibus & alii dicentes, *Vere tu ex illis es: nam lo-* Petrus Dominũ negat.

quela tua manifestum te facit. Quasi diceret, Non posses negare bone vir, quin ad hunc hominem spectes, videmus enim te Galilæum esse; ipsa enim loquela tua id euidenter declarat. Hac oppugnatione nutare iam Petrus cœpit, ac contestari, & anathematizare, quia non nouisset hominem istum, vel vnde esset. Quid? Fuisti olim ita animosus ita de te præsumpsisti, Petre, & Rhodomontem aut Samptonem aliquem te iactabas, & nunc, indignum ad vnius ancillæ vocem percelleris & consternaris. Quid a deone improbus & perfidus est Christus, vt eius te disciplinæ pudeat aut pœniteat, vt eum magistrum habuisse & agnoscere tibi pudori sit. I nunc Petre, & disce de propriis nunquam nimium præsumere viribus; disce, quid sit propriam fragilitatem non agnoscere: nam te, qui Rolandum quendam furiosum te ostentaueras, robustum quemdam & in expugnabilem gigantem, ancilla ostiaria expugnat & prosternit.

Sane, si ante præsides, in tormentis, coram Synagoga tam indignum facinus commisisses, excusarem forrassis, tibique ignoscerem; sed ad primam ancillulæ vocem, te blasphemare, contestari, iurare, anathematizare, indignum est Apostolo, indignum Petro, & tanta cum ignomina coniunctum, vt eam in perpetuum eluere non possis.

Genes.3. Tanta tua perfectio erat Adame in statu innocentiæ, & ad sollicitationem Euæ concidisti. *Iudic.15.* Quam fortis eras Sampson, & ecce *2.Reg.11.* Dalila alienigena te fascinat & vincit? Generosus dicebaris Dauid, adeo vt leones prosterneres, Goliadas expugnares, & vnica te *3.Reg.11.* Bersabæa emasculat, & eneruat. Sapientissimus omnium mortalium habebaris. Salomon, ita vt omnes quotquot viuebant sapientia anteires, & interea fœminæ te dementant, vincunt, & ad idololatriam compellunt. Fugiant Ecclesiastici improbum hoc genus, nescantem, hunc sexum, discant aulas Principum deserere: cum ipse Apostolorum Princeps, vnius ancillulæ alloquio, & aulam Caiphæ Pontificis secutus, Dominum negare, blasphemare, & impietatem colere didicerit. Videamus autem propius, & inspiciamus, quidnam hæc ancilla, hi serui, qui tam eximium & magnum virum ad peccatum incitent, designent? ipsam nimirum concupiscentiam, carnem inquam, & passiones nostras, quæ rationem inuadentes, eam ad peccandum impellunt.

Per ancillam hanc concupiscentia designatur.

Audiuistis iam, Auditores, peccata pusillanimitatem, & negationem illam infamem Petri, iam obsecro pœnitentiam eius attendite. Vix desiderat blasphemare, quin statim gallus cantauit, ac tertio iterato, cantu Petro in mentem reuocauit, quod olim Dominus vaticinans illi euenturũ prædixerat; Petrus vero vbi gallum audiuit, lachrymari, gemere ac suspirare cœpit, ac segnitiem animique inertiam lachrymis castigare, ita vt ex eo tempore semper quotiescunque galli vocem audiret, lachrymæ eius ex oculis prosiluerint. Sed quid designas nobis galle? forsitan cõscientiam, quæ semper post admissum facinus occinit, inclamat & excitat quodammodo dormientes, quæ intus vermis instar nos corrodit? Bene quidem. Sed multo mihi conuenientius dicturus videor, si per te, gratiam præuenientem dixero significari, quæ nos somnolentos & stertentes excitat, & oculos aperit somno grauatos. Forsitan & verbum Dei: quod vbi auribus insonuit, nostrum est, peccatorum nos strato proripere, amare flere, & austera pœnitentia eadẽ expiare.

Mystice galli cantus exponitur.

Verum vti hinc Petrus resipiscit, ad Dominum conuertitur, peccatumque lachrymis eluit, ita illius nefarius ille & bipedum nequissimus Iudas, delicti sui grauitate agnita, in desperationis barathrum incidit. Ecce huiusce rei in sacris litteris figuram: Duo hirci eodẽ tempore, Domino sistebantur, quorum vnus Deo immolabatur, alter vero omnium peccatis onustus in desertum pellebatur. Ita & hic duo hirci, duo inquam peccatores Domino offeruntur; quorum vnus, nempe Petrus, per salutarem pœnitentiam & lachrymas ei immolatur, alter vero desperans, peccatis grauatus ad inferos detruditur, infœlix scilicet Iudas. Duo quoque in Genesi eodem tempore captiui Pharaonis carcere egrediuntur, at diuersa

Desperatio Iudæ.

Figuræ. *Leuit.16.*

Gen. 48.

uersa penitus sorte, hic nempe ad regios propemodum honores sublimatur, ille autem supplicio extremo vitã finit. Hic quoque duo rei, Petrus & Iudas, blasphemus vnus, & traditor alter, ambo grauissimi delicti accusati, eodem tempore carceribus diuinæ iustitiæ exeunt sed diuerso profecto intuitu; ille namque ad gloriam, hic ad gehennam: ille ad salutem, hic ad damnationem appellatur.

Gen. 35. Duo gemini eodem tempore matris vtero prodibant, Iacob, nimirum, læuis & faciepulcherrima, Esau vero deformis, hispidus, pilosus; alter à Deo dilectus, alter reiectus. Hic quoque duos peccatores eodem tempore è sinu diuinæ præscientiæ egredientes videmus, vnum quidem pulchrum, scilicet Petrum, alterum vero deformem nimis, Iudam nimirum; vnum quidem ad salutem prędestinatum, alterum vero reprobatum. Et vt eodem camino egrediuntur prunæ ardentes & carbones nigricantes: ita quoque eadem diuinorum iudiciorum fornace hodie egreditur Petrus igne charitatis exæstuans, & diuini ardore amoris succensus & flagrans: Iudas vero criminum fuligine nigricans, qui deinde infami laqueo vitam concludit desperans, æternæque sese damnationi addicens. Fuit ille tragicus Iudæ huius exitus, ne felicior aliorum est Iudæorum, Iudarum inquam, qui Ecclesiam Dei prodiderũt: Arrius namque, Manes, Lutherus, Caluinus, aliique hæresiarchæ desperabũdi vitam finiuerunt, æternisq; suppliciis obnoxii, in æternum flammis infernalibus torquentur.

Infelix exitus Iudarum quales in Ecclesia experiuntur hæresiarcharum scilicet.

Apostrophe ad virginẽ Deiparam. Sed vbinam es, Virgo gloriosa, interea dum funesta hæc tragœdia peragitur, quid agis tota hac nocte? an ignoras filium esse comprehensum, & militum potestati expositum? anne eum deseruisti, vti eum desetuêre discipuli? anne eum negatura es filium, vti eum Petrus suum negauerat esse magistrum? Cogitate, quæso, matres, quæ filios habetis, ac vobiscum perpendite, quantus tum amantissimæ huius matris fuerit dolor: contemplemini quantis tum circumuallata fuerit angustiis, quot tum illa lachrymas profuderit. Reperietis eam haud dubie modo cum Patre æterno tacite expostulantem, modo Angelos inuocantem, modo Iudæos increpantem, modo hominum peccata incusantem, iam Apostolorum fugam castigantem, iam filium vbertim lachrymando alloquentem. Heu, fili mi, Iesu, dulcissime fili mi, delitiæ meæ, voluptas, felicitas & spes mea. iamne me derelinquis? iamne abis, iamne tibi moriendum est? Nequaquam, sed moriar ipsa prius: te enim mortuo superstes esse vix possem. Sed tempera à lachrymis gloriosa mater, cessent clamores ac veni mecum filium tibi tuum commonstrabo, iam enim carceribus eximetur ac foras prodibit.

XI. *Christus summo mane ad Pilatum ducitur.* Cum iam dies illuxisset, & tristis illa nox finem accepisset, Principesque Sacerdotum iterum conuenissent, conciliumque coegissent, vt Christum morte condemnarent, & iam iterum eum interrogassent, Num filius esset Dei viuentis, vinctum ad Pilatum, tunc temporis Iudææ Præsidem, migrunt, vt coram eo causam eius actitarent, eumque Præsidis sententiâ, iuxta falsorum illorum testium depositionem morte afficerent. Quos vt Pilatus vidit, statim interrogauit. *Quam accusationem affertis erga hunc hominem?* in quo eum accusatis? videam tabulas, videam decreta Senatus aduersus eum lata? quid criminis ei imponitis. Cur non potius petis Pilate; cur tam indignis eum tractarint modis, cur eum iniussu tuo præter ordinem, non præuia sententia percusserint, aut ei colaphos impegerint? si iudex es Pilate, qualem te oportet esse hanc causam perpende & penitus inspice, examina rei caput. Hic namque, quem tibi adduxerunt, innocens est, omnia quæcunque afferunt, falsa & commentitia sunt; sola enim moti inuidia hunc aduersarii tradiderunt, noli obsecro nefario eorum affectui indulgere, aut prauæ voluntati obsecundare; sed cõpatere reo, causæ eius patrocinare, quod ius & fas fuerit iudica. Quare age, mature recũ rem perpende, inspice & perspice omnia diligenter, nihilq; non prudenter agito.

Plutarchus Apopth. Refert Periclem, Atheniensium Principem, Plutarchus, quotiescumque vestem ex muneris sui præscripto indueret, seseq; ad diiu-

dicanda populi negotia conferret, dicere solitum: *Attende tibi Pericles, liberi sunt quos regis, Graci sunt, ciues Athenienses sunt*: liberi scilicet, qui non mancipiorum more regendi sunt; Græci quoque, seditiosi, turbulenti, ad regēdum difficiles. Athenienses etiam, omnium mortalium ingratissimi, quibus nihil ad gustum est, & morosi: quapropter rerum tuarum satage, atque in omnem partem circumspice, ne periculum capiti tuo arcessas. Iisdem te hodie verbis vti velim, Pilate, dicendo, *Attende tibi ô Pilate, innocens est quem ipse iudicas, Messias est, Filius Dei est.* Quin etiam cogita egregium illud Alexandri Magni facinus: ille enim, cum ad eum mater Olimpias supplex venisset, vt morte quempiam quem illa mortali odio prosequebatur, quique illam offenderat, condemnaret, enixeque ab eo postularet, vt si materno eam amore & affectu prosequeretur, ei vitam eriperet; videns matrem stulto quodam impetu, & feminea quadam inuidia transuersum actam, postulationi eius noluit acquiescere, dicens: *Pete aliud mater, nam vita hominis nulla mercede potest compensari* His ipse hodie verbis vtere Pilate, aut cogites saltem non esse hic aliud nisi affectum quemdam priuatum, ac non nisi mera inuidia sacrilegam hanc Synagogam ad innocentis huius mortem maturandam vrgeri: quare age, innocentiam rei populi huius inuidiæ antepone.

Egregiam factum Alexandri Magni.

Pilatus cum causam huius comprehensionis quæsiuisset, responderunt confestim: *Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum.* Millæ cæteroquin criminum reus est, tota aduersus eum Iudæa conspirat, ac de plurimis criminibus conuictus est: non viuit enim hodierna die in toto orbe quisquam eo nequior, sceleratior: mille aduersus eum testimonia allata sunt, multas accusationes audiuimus, ac depositiones multorum. Principio igitur, calumniari eum incipientes, dixere, *Hunc inuenimus seducentem gentem nostram*, ac turbas in vniuersa Iudæa cōcitantem, quin & prohibentem tributa dari Cæsari, Messiam sese vocauit, filium Dei se dixit, atque adeo vniuersæ Iudææ regem. An non hæc ingentia & enormia crimina sunt? an non illa tibi graui castiganda supplicio, & mortem turpissimam videntur commerita?

In quibus Iudæi Christum accusent.

O ingratissimi mortalium? ô perfidi impostores! in quo hunc deliquisse fatemini? quid fecit, in quo culpandus sit? anne eum malefactorem vocatis, quod ægris vestris sanitatem contulerit, cæcis visum, mortuis vitam dederit? Petatur ab iis potius quos a dæmonibus liberauit, à lepra mundauit; interrogentur surdi & muti, quos audire & loqui per totam Iudæam fecit, num Christus malefactor extiterit; omnes proculdubio de eius benignitate restabuntur, dicentes, *Nisi esset à Deo hic homo, non posset facere quidquam.* Ioan. 9.

O falsitates apertissimas! ô calumnias, ô accusationes falsissimas! Trium illum criminum accusant, & ad reipubl. quidem statum pertinentium; imprimis quod seditiosus sit, ac populi seductor; quod regum dignitati aduersetur, prohibendo nimirum tributa dari Cæsari, & quod regnum affectet. Sed falsissima sunt hæc omnia, viperarum genimina. Nihil enim Christus adeo, aut verbis docuit, aut re ipsa ostendit, quam pacem: nusquam etiam in toto Euangelii decursu reperietur, eum prohibuisse dari tributa principib. sed aperte potius docuisse, *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei Deo*, falsum quoque est, eum ad regnum aspirasse, cum breui coram vobis omnibus dicturus sit, *Regnū nō est de hoc mundo.*

Trium criminum nomine accusatur Christus; primo quod seditiosus sit, deinde quod seduceres populum, vltimo quod ad regnum aspiraret. Ipse Pilatus Christū interrogat.

XII.

Hæ sunt, Auditores, calumniæ, quibus Satrapæ Babylonii innocentem Danielem proscindebant, cum eius sortem æmularētur. Pilato vero non satis erat, hæc à Iudæis audiuisse, sed ipsemet Christum interrogat, dicens, *Quid fecisti?* quasi diceret, Omnes multa & grauia tibi obiiciunt, plurima in te testimonia producunt, sed dicito mihi bone vir, sincere, quid feceris? Pilate interroga patres tuos & dicent tibi, ipsa tibi dicet antiquitas, atque adeo vniuersus orbis confitebitur, hunc ipsum esse, qui Ioseph in Ægyptum præmisit, ibique summis eum honorib. affecit, vt Hebræos tempore famis pasceret: dicēt hunc ipsum esse, qui populū hunc Dan. 9. Exod. 14.

hunc Iudaicum captiuitate Pharaonica eripuit, & quo cum integrum & sospitem cōseruaret, tyrannum Ægyptium & omnem exercitum eius in maris Rubri medio submersit. Dicent hunc ipsum esse ô Iudæi, qui patres & maiores vestros, quadraginta annorum spatio in deserto, miraculoso quodam alimento sustinuit; eum ipsum esse, qui eos in terrā promissionis deduxit, mille benedictionibus illos cumulauit, qui denique illos, inter omnes mundi nationes peculari quodam modo assumpsit, sibique delegit. Illum denique esse, qui pro ipsis humanam naturam induens, de eorum stirpe posteritateque progenitus est, ac plurima inter eos miracula patrauit. Videte quid fecerit, surdos fecit audire & mutos loqui, dæmones è corporibus fugauit, claudis gressum, cæcis visum restituit: quod præcursor eius Ioannes Baptista quoque de eo testatus est, *Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur*. Vix hæc media pars est eorum quæ fecit; indica igitur tecum, num huiusmodi rerum patrator morte dignus sit. — Exod. 16.

Petit Pilatus num Iesus sit Rex Iudæorum.

Præses cum innocentiam eius peruicaci hoc silentio satis superq; testatam haberet, ad grauissimum accusationis caput descendit, quasi regnum occupare voluisset, dicens, *Rex Iudaeorum es tu?* anne ad diadema aspiras? anne tu de prosapia regum Iuda? totus namq; mundus eo quodammodo inclinare videtur, multisque argumentis idipsum iam à primo natiuitatis tempore declaratum scimus? dicuntur namque Magi & Principes quidam Orientales stellæ cuiusdam ductu Ierosolymam venisse, à populo petiisse, *Vbi est qui natus est rex Iudaeorum*: deinde notum est, populum sæpe tibi diadema imponere voluisse, teque instar regis agnouisse, quippe qui tot te prodigia operantem viderit: audiuimus quoque Zebedæi vxorem, quæ te ad regnandum in mundum venisse sciebat à te petiisse, suos vt filios ad dignitates aliquas regias subueheres, cum in regni solio esses consessurus, & recenti quoque memoria vix quinque elapsi sunt dies, ex quo tibi vrbem intranti, omnes faustis vocibus acclamarunt: *Viuat Rex, Osanna, benedictus qui venit in nomine Domini*, ramos arborum omnes præciderunt, eosque in terram prostrauerunt, tibi obuiam processerunt, totaque te ciuitas vt regem agnouit & salutauit. Ex quibus facile colligere est, te ad regnandum in hunc mundum venisse, neque enim ipse aliter in animum induco. quare dic veritatem & aperte confitere, num vere rex sis Iudæorum? — Matt. 2. Matt. 20. Matt. 21.

Redemtor noster qui tacuerat, cum calumnias & blasphemias audiret, respondet cum de Regno loqui suo audit, ostendens, magis sese honores & regias dignitates, quam calumnias & blasphemias aspernari: *regnum meum*, inquit, *non est de hoc mundo*. Quid ais Domine, cur te regem negas? an tu ille ipse es, de quo Prophetæ vt de rege quodam vaticinati sunt? vnde Dauid: *Ego autem constitutus sum rex super montem sanctum eius*. Et Esaias: *Dicite filia Sion, ecce rex tuus venit tibi mansuetus*. Et Ioannes Apostolus, *Rex regum & Dominus dominantium*. — Dominus magis odit honores quam calūnias. Psal. 2. Esai. 62.

Quid, Domine Iesu, tot te Prophetæ velut Regem agnouerunt, de te vt de rege vaticinati sunt, & tu te regem negas? Bene quidem; non quærit Dominus sceptra aut coronas mundi huius: regnum quippe eius non est de hoc mundo, more scilicet regnorum mundi huius constitutum: non subiacet fortunæ casibus, nec rerum vicissitudinibus, non destruitur aduersitatibus, at in æternum permanet, perpetuum est, cum regna mundi variis casibus & ruinis obnoxia sint. Vnde Angelus olim ad Virginem: *Et regni eius non erit finis*. Neque enim regnum tuum Domine simile est antiquis illis Persarum, Medorum, Græcorum, Assyriorum monarchiis, quæ aliquot quidem sæculis floruerunt, sed victoris deinde potestati concessere, ac penitus consenuere. Sed regnum tuum iam mille sexcentis annis viguit, & ad mundi vsque finem inuiolabile duraturum est: quod Daniel propheta describens ait, *cuius regnum sempiternum, & omnes reges seruient ei & obedient*. Quo nullum vnquam aut florentius aut potentius exstitit, quodque omnium mundi regnorum maximum est: nullum enim veterum impiorum, nulla — Luc. 1. Dan. 7.

nulla Monarchiarum, ne quidem Romana, vnquam Indum transiit, vnquam montem Calpen pertigit, aut ad montem vsque Taurum peruenire potuit: Alexander, Xerxes, Nabuchodonosor, Darius, Cæsar, aliique innumeri reges & Imperatores, rerum gestarum gloria celebres, aut victoriis turgidi, de Noruegia, Suedia, aliisque Borealibus regionibus, ne fando quidem audiuere: neque sinum Persicum, vel Gangem imperii eorum limites attigere: non ad Taprobanem, nec ad Felicis Arabiæ nemora peruenêre. Nunquam Augustus in Lybiam, Mauritaniam, atque inaccessos Africæ recessus signa sua intulit; numquam ad Antipodes, Romanorum aquilæ penetrarunt: nunquam in Iaponia, Peru, Brasilia, vasto Chinensium regno visæ sunt; nunquam Ormusium, Cochinum, Chananæoreos sinus, Malacensium portus, eorum virtus & terror percelluit. At Iesu Christi regnum ad omnes illas prouincias extensum est, ad omnia hæc climata penetrauit: omnes pæne Oceani insulas, & omnem pæne continentem sub se complectitur in occidente: vsque ad Molucas insulas in Oriente extenditur; vltra polum Arcticum in septentrione pertingit adusque Abyssinos & ditionem Prete Ioannis aliasq; incultas prouincias in Meridie peruenit. Quin & vltra fretum Gaditanum, vltra celebres illas Herculis columnas, in quibus veteres orbem finiri putabant, octo leucarum maritimarum millibus, extenditur. O ingens regnum! *Regnum* igitur *meum non est de hoc mundo*, simile nullum in vniuerso mundo exstitit.

CHRISTI regnũ ad omnes orbis prouincias pertingit.

Dico igitur tibi, Pilate, Christum verum esse regem, & monarcham potentissimum, non tamen instar regulorum mundi huius. Ipse namque natura imperator est vniuersi, hominum simul & Angelorum rex; atque ideo in hunc mundum venit, vt de veritate rei huius testimonium perhiberet. Quod Pilatus veritatis mentionem fieri inaudiret, à sapientia illa æterna quæsiuit, dicens, *Quid est veritas?* & cum hoc proposuisset, egressus est foras; nec expectauit, donec ad propositam quæstionem Dominus responderet, nec veritatem audire sustinuit. O casum deplorandum! Nunquam potentes aut magnates veritatẽ audire volunt, vnde bene mihi dixisse videris ô Comice, *Obsequium amicos, veritas odium parit.* Vox enim illa clamantis in deserto clamare desiniit capite pretioso, quod veritatem Herodi dixisset; Michæas Propheta alapam coram Rege Achab in maxilla accepit, quod veritatem locutus esset; Hieremias percussus est & in carcerem trusus, quia veritatem annuntiasset. O difficilis ad annuntiandum veritas? Audi igitur Pilate, quid sit veritas: veritas est, te iniquum iudicem esse, te potentium gratiam aucupari, eorumque causis pauperum rebus neglectis patrocinari; veritas est te concussionatium esse, qui causas in annum protrahas, antequam easdem audias, & cum adhuc eas audieris iniquum fers iudicium: Veritas est, latrunculos & crumenisecas supplicio te afficere, latrones vero & homicidas indemnes dimittere. Et sane ita sese res habet: notauit enim doctissimus ille Cardinal. Barouius, Pilatum propter concussionem & personarum acceptationem de dignitate sua fuisse depositum.

Christus verus rex.

Magnates veritatis hostes.

Matt. 6.

3. Reg. 22.

Sed Pilatus his omnibus aures præbere renuit, verum foras egressus, his Iudæos sermonibus allocutus est: Nescio viri, quidnam in hoc homine tantopere reprehendatis, nihil enim eorum quæ illi obiicitis, in eo reperio, sed aperte profiteor eum penitus innocentem esse, & nullius criminis reum, quod eum dixistis ad regnum aspirare, falsum est; cum mihi libere confessus sit, non cupere regnum se suum hoc in mundo stabilire. Quamobrem quod visum fuerit, de eo statuite, equidem non inuenio in eo causam, nihil reperio ob quod mortem commeritus videri queat. Bene ais Pilate, neque enim ipsa via mortis causa reperiri potest.

Pilatus Dominũ innocentem pronuntiat.

Sed si mortis causam quæras, non in Iesu Christo, sed in me ipso eandem quærito; ego enim mortis eius causa exsto, ego reus, ipse innocens; ego deliqui, quod ipse luit: in ipso nihil omnino inuenies cuius causa eum damnares, sed in me magnam superbiam, ambitionem, ingratitudinem, aliaque innumera delicta reperies, quæ mille rogos, mille

Pia meditatio.

mille rotas, mille supplicia proponerentur. Mihi igitur actio & supplicium, non vero innocenti huic intentandum est.

Cum hæc Iudæi audirent, dissecabantur cordibus, & attollentes vocem clamare cœperunt, Quid? huncne sacrilegum, malefactorem, innocentem putas? nefarius est, seditiosus, turbarum commotor, qui per omnem Iudæam vsq; in Galilæam gentem nostram concitauit, discordias sparsit & nefariis eam opinionibus imbuit. Pilatus vbi Galilæã audiuit; interrogauit num Galilæus esset; & vt cognouit de ditione & iurisdictione eum Herodis esse, non vero de sua, ad Herodem Galilææ Tetrarcham, eum

Christus ad Herodem mittitur.

destinauit, qui illis diebus Ierosolymam venerat. Herodes autem viso Domino nõ mediocriter gauisus est; audierat namque plurima de miraculis ipsius, & magicis eum artibus imbutum putabat, sperans fore, vt coram se signum aliquod in artis ostentationem, & Principis gratiam ederet. Itaque multa curiosa ab eo petiit; at Dominus, cognita curiositate eius, nullum ei verbum respondit, vt nobis exemplum daret, magnatum amicitiam esse contemnendam.

Herodes remittit Iesum ad Pilatum veste alba indutum.

Herodes igitur rigido hocce Domini silẽtio irritatus, & Verbum diuinum fatuum existimans, alba eum veste indutum ad Pilatum remisit. O iniquum & obtusum hominum iudicium! Filius Dei, Sapientia illa increata, qui vniuersam mundi machinam creauit & moderatur, in quo oẽs scientiarum & præscientiarum thesauri absconditi sunt, in quo diuina prouidentia habitat; ab Herode eiusq; aulicis instar fatui habit' est, stulti habitu indutus, & instar stolidi delusus. Ecce quã magna & sancta persona sub stulti habitu latet, Auditores! intuemini, obsecro, vt filius Dei per Ierosolymitanas plateas, instar fatui deducatur, populi sannis, risu & ludibrio excipiatur, puerorum clamoribus expositus sit, vt omnes eum sordibus & cœno conspurcent, Pharisæi calumnientur, lictores & satellites eum rapiant trahantque, atque omnes omnino indignis eum modis tractent & vellant.

4. Reg. 21.

Hic renouatam videmus historiam illam Elisæi prophetæ, qui cũ in vrbẽ Bethel, in finib. trib' Beiamin sitã proficisceretur à pueris ciuitatis derisus fuit: Christus vero toti ciuitati Ierolymitanæ ridẽdus & explodendus hodie exponitur, vt de se ipso per Prophetam dixit, *Omnes videntes me deriserunt me.* *Psal. 21.*

Pilatus autẽ iterum viso Iesu, & cõuocatis ad se principibus sacerdotum, & magistratibus, & plebe, ait illis: Quid huic homini vultis faciam? nihil morte dignum in eo reperio: ipse quoque Herodes, ad quem eum miseram, illum remisit quasi nihil dignum morte in eo repetiens. Credibile nãq; est, eum, si regno hunc imminere cognouisset, iudicio cum illo acturum fuisse, iusque suum defensurum: magis enim illius interest quã vestra: sed cum iniquũ & præter rationem esse crederet plebeium hunc & abiectum ad regnum aspirare, & coronã sceptrumque affectare; remisit illum, turpe putans diutius eum iudicio persequi, qui penitus sit innocens. Cogitate igitur, quid vobis faciendum sit. Sed quoniam solenne vobis est in festiuitatibus maioribus, in memoriam eius diei quo è seruitute Ægyptiaca liberati estis, vel quo Ionathas princeps liberatus fuit, vinctum aliquem dimittere; & ipse nobilem quendam sicarium, Barabbam nomine, seditionis & homicidii accusatum, carceri inclusum habeam; verum è duobus vobis dimitti vultis; Barabbam, an innoxium hunc Galilæum? ratus hac optione oblata, Christum liberã dum, & Iudæos Iesum sicario & homicidæ præpositutos. Sed erras, Pilate, erras! Audi namq; vt plenis faucibus & buccis concrepantibus inclament, *Tolle hunc, & dimitte nobis Barabbam:* Barabbas indemnitatem consequatur, Iesus vero Nazarenus condemnetur. *Exod. 14.* *1. Reg. 14.*

Iudæi Barabbam Christo anteponunt.

O populum excæcatum, ô ciues insensatos ac tenebris circumfusos! Audetisne, potestisne homicidam huic anteponere, quem tot patrantem miracula vidistis, mortem vitæ hominibus vitam eripientem, ei qui vitam largiri etiam mortuis solet, præferre? Quænam, obsecro, maior mũdo obuenire queat calamitas, aut tristius infortunium? sane, nisi per Dei benignitatẽ stetisset, ipse sine dubio sol ad impiã hanc vocẽ deliquium passus esset, cœlum horrendum

in modum ad ſceleratum hunc clamorem detonuiſſet, orbis terrarum contremuiſſet, terra quoque dehiſcens ingenti voragine patuiſſet, ipſe deniq; ignis cœlo deſcendiſſet, ad ſacrilegos hoſce Iudæos deuorandos. Hic animum aduertite, Auditores, huc mentes erigite, & ingentia myſteria hic videbitis.

Inſignis cõceptus. Cogitate, quæſo, vobiſcum, impiam hanc Iudæorum vocem, qua Chriſtus ad mortem depoſcitur, & Barabbas innocens declaratur, fuiſſe vocem humanæ naturæ ſemper hoc ipſum ingeminantis; & Pilati ſententiam eam ipſam extitiſſe, quam Pater æternus in filium vnigenitum ab omni æternitate tulit. Atq; hinc eſt, quod ſcriptura eum agnum ab origine mundi occiſum appellet; ſtatim namq; vt orbis conditus eſt, & multo etiam antequam cõderetur, ſemper clamor exauditus eſt, quo Barabbas ſaluandus denunciabatur, homo ſc. & Chriſtus ad mortem depoſcebatur. Barabbas hic homicidii & furti reus, ipſe Adam protoplaſtus fuit, magnus inquam ille prædo, qui iniuſſu Dei in paradiſo vetitum illum vitæ fructum diripuit, magnus ſicarius & homicida, qui eodem quo ſeipſum ictu, omnem ſimul poſteritatem neſcius interemit. Fuit hic vtique graue illud iurgium, quod ab omni æternitate inter Iuſtitiam & Miſericordiam fuit: Iuſtitia namque Barabbam ad ſupplicium depoſcebat, & Chriſtum morti geſtiebat eripere: at Miſericordia naturæ humanæ patrocinans ſemper inclamabat: *Tolle hunc, crucifige Chriſtum, & dimitte nobis Barabbam.*

Cum vero Pilatus iterum innocentiam eius demonſtraſſet, eumque omni ratione dimittere conatus eſſet, ſuccłamabant denuo vndique Iudæi, *Tolle, crucifige, ſi hunc dimittis, non es amicus Cæſaris*, quaſi dicerent: Quid tergiuerſatis, quid nectis moras, matura, propera, nefarium hunc ſupplicio addicito, condemna, in crucem ſuſtollatur: omnes alioquin dicent, te Cæſaris honori non conſulere, ſed imperii ruinam meditari, quin & ipſe Cæſar in deteriorem hoc partem interpretabitur, teque dignitate Proconſulari priuabit. *Tolle, crucifige.* Quid dicitis ô Iudæi? quinam hi clamores? quænam illa ſubita mutatio, aut inconſtans rerum viciſſitudo? ante quatriduum aut amplius, longe aliter clamaſtis: an non vos illi ipſi eſtis, qui iam nuperrime Ieroſolymam intranti applaudentes occinuiſtis, *Benedictus qui venit in nomine Domini, Oſanna in excelſis*, quaſi diceretis, Viuat rex, videte hunc regem, ô regem cœlitus datum? An non vos qui ramos amputaſtis, veſtes in terram proſtrauiſtis, & vias aulæis exornaſtis? Et hodie, ecce, aduerſus eundem inſurgentes, clamatis, & minas additis: Condemna, tolle, crucifige, moriatur. O inconſtantes, ô ſceleratos, ô Protheos! chamæleontes, ô gallinaceos ad minimum ventum mobiles!

Pilatus vero cum videret inuidiæ ſeſe populi diutius non poſſe reſiſtere, Chriſtum ad flagra & virgas condemnauit, ratus, hac viſa caſtigatione, Iudæorum animos nonnihil emolliendos, & vitam hoc ſeſe pacto inueniſſe, ne innocens Nazarenus morti adiudicaretur. Similene vnquam vidiſſe vos ſpectaculum putatis Chriſtiani, anne vnquam tragœdia magis tragica peracta eſt, aut funeſtior? Quis credidit auditui noſtro? Quis credet Creatorem illum vniuerſi, totius orbis Deum, illum inquam, qui in cœlis tonat & fulgurat, manibus & pedibus ad columnam alligatis, inſtar furis nudatum, inſtar prædonis flagellatum, inſtar malefactoris habitum plurimorum militum feritati expoſitum, quis credat inſtar agni inter tot flagra, virgas, funes, vincula penitus obmutuiſſe? O crudelitatem inauditam! ô barbariem incredibilem! Huc ô peccatores, lachrymas, ſuſpiria, eiulatus, huc compaſſionem ad ſingulos ictus, ad ſingula flagellorum verbera cor veſtrum ingemiſcens, ſuſpirans, & quodammodo in ſe ipſo dolorem ſentiens, compaſſionis, ſuſpiriorum, ſingultuum repercuſſionem edat; & cum ad peccatorum veſtrorum expiationẽ tam indigna ſupplicia patiatur, Auditores, nõne æquum eſt vos aliquo ei modo compati, & aliquem extrinſecus dolorem oſtendere? Adeone ingrata & ſenſus expers eris ô anima, vt ſine vllo doloris ſenſu Saluatori non compatiaris? ſunt tua peccata, quæ eum flagellarunt, virgis

Meditationes de paſſione Chriſti.

virgis ceciderunt: præbet ille tergum & humeros tui causa, pro te ille patitur; pro te, inquam, etiam morietur. Hic audis infinita verbera, hic sanguinis Oceanum vides exundantem: tuum est igitur, lachrymarum æquor effundere, sexcenta compassionis, pœnarum, austeritatis, ieiuniorum signa edere, ac mille pœnitentiæ genera ostedere. Hic iam videbis prophetatum omnium oracula completa: *A planta pedis vsque ad verticem non est in eo sanitas.* & aliud: *supra dorsum meum fabricauerunt peccatores.*

Esai. 1. *Psal. 128.*

At nondum hic finis: videbitis & alia feritatis barbaricæ genera. Cum milites hac Christum ratione dilacerassent, in atrium eum Prætorii deducunt, quo omne Romanorum præsidium, quod Hierosolymis erat, conuenerat: hic eum suis iterum vestibus exuunt, ac purpurea induunt, spineam capiti coronam magna violentia infigunt, arundinem loco sceptri in manus tradunt; & genu ante eum flexo, faci[...]que conspuentes, illudentesque dicunt, *Aue rex Iudæorũ.* O barbariem inauditam! ô feritatem plusquam ferinam! ô immanitatem tyrannicam, quæ nec primam visa est similem nec habere sequentem? Hic sc. adimpletum videmus, quod in Genesi de Abrahamo legimus: vidit ille namque arietem cornibus inter vepreta hærentem, quem in summitate montis deinde immolauit; hic vero Iesum Christum, verum illum agnum, conspicimus, caput vepribus implexum habentem, & sentes capiti horrendum infixos, qui iam iam in monte Caluariæ immolabitur.

Milites Christum purpura induunt spineam coronam capiti imponunt, ac arũdinem ei in manus tradunt.

Figura. *Genes. 21.*

An non sufficiebat, ô barbari, ô sacrilegi, tot vos ei ignominias, contumelias, opprobria, & tormenta intulisse? an non satis erat, corpus eius ad vsque ossa flagellis esse concisum, & quodammodo aratum? necesséne adhuc erat vt infernales furiæ ac diaboli, inusitatum ac nouum hoc supplicii genus excogitarent, coronas inquam d[...]lorum, diademata cruciantia, & sceptra infamiæ? Hoc namque modo crudeles illi lictores, ac bestiæ sanguinariæ Redemptoré adornarant, vt eum velut ambitus reum, quique ad regnum aspirasset, hac ratione exsibilatent. Audire illos jam videor dicentes, Hæc furtò fatuelle, fustite, ô hominum brutissime, sceptra, hæc diademata, hæc paludamenta quæ affectasti. Quomodo ô insensate, & vilis idiota, hæc cerebrum tuum ambitio intrauit? quid? tene ad regnum aspirare? quid cogitabas? sed iam habes quod omnes regni affectatores commerentur? Hæc vtique sunt insignia, hi honores regni tui? Sed hoc triste illud est spectaculum, Auditores, ad quod spectandum animas fideles inuitabat Salomon dicens. *Egredimini filiæ Sion, & videte Regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua*, id est Synagoga. Egredimini filiæ Parisienses, egredimini, egredimini inquã de cubilibus vestris, ac videte tremendum Christi tui caput, videte quomodo pexum sit, quomodo dilaceratũ, vt sordeat, vt torpeat, vt tormentis saturatum sit, quid? An non verebimini, cum id ipsum cruentum, perfossum, ac spinis perforatum videtis, adhuc superbire, caput in sublime tollere, tot nouos colores, tot exoticos odores, tot ascititios fucos eidem superaddere? non verebimini cerussa, stibio, purpurissa genas tingere, cum vultum illum Angelicum colaphis liuidum, sanguine fœdatum, ac sputis oblitum contemplamini.

Porro sacrilegis hisce tortoribus in feritate pergentibus, interuenit Pilatus eorumque manibus ereptum Iesum exanimem, & doloribus propemodũ exhaustum, prætorio eductũ, foras produxit; vt vel hoc tristi viso spectaculo efferati Iudæorum animi flecterentur, & ad compatiendum emollirentur. Quare purpureã illa veste exutã, & Christi corpore coram omni multitudine denudato, deformatum hoc & squalidũ cadauer, vix pedibus valens consistere, vulneribus liuidum, & sanguine stellante fœdatũ demonstrans, exclamat: *Ecce homo*, quasi dixisset: Ecce hic eũ, quẽ filiũ Dei se facere dicebatis: ecce eũ, quẽ recta ad regnũ & coronã grassari via asserebatis: videte obsecro, quomodo coronat' sit, quomodo stipat', videte sceptra, videte paludamẽtũ eius & trabeã; q[...]d hoc rege miserius? quare nolite iã amplius metuere, ne regnũ vestrũ inuadat.

Pilatus Christum Iudæis producit, vt eo viso cõpassionem commouerentur.

Piæ meditationes.

Quid ô anima non plangis, non tristaris, an nō exanimaris, cum triste hoc spectaculum intueris, cum miserum illum vulneratum ante oculos vides hic meditare, hic pietatem exerce. *Ecce homo*, qui suo tibi exemplo, & corporis proprii spectaculo viam cœlum versus demonstrat, per humilitatem nimirum, contemptum, & patientiam. Ecce hic hominem, qui propter te & propter tuam salutem infamiā subiit, opprobria sustinuit, contumeliam passus est, colaphizatus est, consputus, flagellis concisus, spinis coronatus, qui omnia denique tormentorum ignominiarumque genera tui causa perpessus est. Quid retribues ergo Domino pro omnibus quæ retribuit tibi ô peccator? Ecce hominem qui ob delicta tua tam horrenda patitur supplicia, tam graues profert cruciatus in quo, velut in speculo, grauitatem contemplaberis, quæ tot tormenta Dei filio inflixerunt.

O Pater æterne, ecce homo, qualem eū, vt nostris peccatis satisfaceret, videre cupisti: hic nostrum vadem, sponsorem, satisfactorem vide; hic cerne eum, qui debita nostra auferet, & sanguine suo æs nostrum alienum dissoluet.

Magna quidem, ô pater peccatorum nostrorum debita erant, sed maior erit adhuc solutio & satisfactio quam tibi præstabit: nam postquam abunde iam satisfecerit, multum adhuc superabit, etiāsi decies millies plura soluenda forent. Iam igitur nobis ignosce, egregiam hanc solutionem admitte, calamitatumque nostrarum miserere. *Ecce Homo*, ô Apostoli, quem tot olim patrantem miracula, edentem prodigia vidistis, quem aquis inambulantem, instar solis in monte Thabor rutilantem & resplendentem conspexistis.

Apostrophe ad Deiparā virginem.

Ecce hominem, ô sanctissima Maria mater, vbi nam modo es? accede; ecce inquam hominem, ecce eum quem sanctissimo vtero inclusum nouem mensib. gestasti? agnoscisne? hiccine tuus est filius? hiccine ille vultus, de quo vaticinans regius vates locutus est? *Speciosus forma præ filijs hominū*. Vestra vero, ô Iudæi, homine hoc viso feritas nondum emollietur, nondum barbaries vestra saturabitur, nondum eius miserebimini? nequaquam, sed tollatur, crucifigatur. O homines inhumanos, imo vix homines, sed leones potius, vrsos, sed feras siluestres! Legimus in sacris literis, Benadad regē Syriæ ab Achab rege Israel fusum fugatumque vt eius animum ad clementiam flecteret, iracundiam auerteret, pacemque impetraret, legatos ad eum è purpuratis suis misisse, cineribus conspersos, saccis indutos, & collo laqueos gestantes, qui veniam peterent, & cum ad misericordiam commouerent: quo tristi spectaculo Achab Rex adeo permotus & emollitus fuit, vt omnium præteritarum iniuriarum vltionisque conceptæ oblitus, cum Benadad in gratiam redierit. Si tristis habitus, ac lugubre illud schema Regem alioqui satis inhumanum potuit emollire; quis obsecro erit, quem miserum hocce corpusculum flagris laceratum, caput hoc vepribus redimitum, caro illa vngulis aculeisque detracta oculi illi lachrymis suffusi, cruenta illa facies, sanieque & illuuie sordida, dura illa manuum vincula, collum illud liuidum non commoueant, emolliant, & ad compassionem non inuitent; Iudæorum tamen mentes hæc omnia flectere nō potuerunt. O animos ferro & marmore duriores! ô corda ære & adamante fortiora? tantum porro abest, vt ad commiserandum incitentur, vt iterum inclament atque instar rabidorum luporum, mortem & sanguinem eius sitientes ingeminent, *Crucifige, Non habemus alium regem nisi Cæsarem*.

Psal. 44.

3. Reg. 10.

Hic videre licebit Pilate, vtrum sincerus sis Iudex, vtrum auro corruptus, vtrum æquitatem ames, vtrum timorem Dei timori Principis aut Cæsaris anteponas; Videbimus hoc loco, vtrum metus, ne honoribus & beneuolentia Cæsaris excidas, ad iniquam pronuntiandam sententiam, ad tā iniuste decretum ferendum, tamque enorme flagitium committendum, te compulsurus sit. Eheu! Perfidus ille Præses cum Iudæos de Cæsare loquentes audiret, videretq; nulla fieri ratione posse, rabie nempe inimicorum excrescente, vt Christus morte eriperetur, lotis in conspectu totius multitudi-

ritudinis manibus, eundem morte condemnauit, iustissimam illam sententiam pronunciauit, Iudæorum eum potestati tradidit dicens, *Innocens ego sum à sanguine iusti huius*: Vos videritis. O iniustam & crudelem condemnationem! ô iniquum & sceleratum iudicem! iamiam dicebas, nullum te in eo crimen inuenire, nihilque enim morte dignum admisisse; & modo eum, præter fas & nefas, repugnante iustitia, tua te ipsius quoque arguente conscientia morti addicis? iam iam eum innocentem pronuntiabas, & antequam loco ipso egrediaris, mortis in eum sententiam fers, dicens *crucifigatur*. Cauete vero vobis, ô Præsides, ô Iudices, qui hominum vitas in manibus habetis; cauete inquam, ne scelestum hunc Pontium in iudicando condemnandoque imitemini, sed examinate rem semper mature, maxime cum quis capitis arcessitur: nolite innocentes morti addicere, audite & perpendite omnia diligenter, excutite testimonia, ac depositiones singulas, videte num falsa quædam aduersus innocuos proferantur.

Christus morte cōdemnatur.

Iam verum te dixisse video vates regie, cum in Psalm. cecinisti, *Captabunt in animam iusti & sanguinem innocentem condemnabunt.* Sed ô diem funestum & nefandum, ô diem plenum doloris & tristitiæ, ô diem omnium dierum infelicissimum! Hodie namque dies illuxit Domine, venit hodie tempus, quo tibi moriendum est, & quidem morte ignominiosissima, morte crucis, in monte Caluariæ, moriendum est inquam in medio latronum. Eo te namque peccata mea adegerunt. Vale igitur creator, vale redemptor, vale lux mundi. Eheu Domine, deficiunt me vires, vox & latera, vt dolorem & tristitiam quam tui in animo meo dolores genuerunt, exponam, & simul extremum tibi Vale dicam. Interea vero Auditores, dum infelix illa crux compingitur, interea dum enormes illi claui sub incude gemunt, in genua procidamus, eiulemus, pectus contusionibus, & cœlum precibus fatigemus, suspiriis emoriamur: neque enim amplius nobis viuendum est, cum vita nostra, & Deus noster ad mortem sese accingit. Hanc igitur crucem ambabus vlnis complectamur, hanc intueamur, hanc proni adoremus, dicentes: *O crux aue spes vnica.*

Psal. 39.

TERTIA PASSIONIS PARS.

XIV.

MEridies iam erat, prout nos diei horas distinguimus; & hora sexta, calculo Iudaico, cum validi illi lupi Iudæi, inquam, tristi illa in Christum lata sententia, ouantes & triumphantes, purpurea eum clamyde exuunt, propriamq; ei vestem, quo melius ab omnibus dignosceretur, milites que eam deinde diuiderent, circumdant. Eduxerunt igitur illum extra ciuitatem, vt in Golgotha, id est monte Caluariæ eum cruci suffigant, qui locus suppliciis malefactorum destinatus erat, patibulis, crucibus, rotis, axibusque ac maleficis plenus: locus terram exhalans mephitim, fœtidus ossibus, membris, & craniis mortuorum oppletus; à mortuorum caluariis denominatus, vti Hieronymus testatur; quippe quo nullus in orbe terrior aut fœtentior, de quo hoc eximium tantum memoratur, primum parentem Adam in eo esse sepultum, vt Cyprianus, Origenes, Epiphanius, Athanasius, Ambrosius, atque omnes propemodum sancti Patres testantur in quorum omnium sententiam equidem libens concedo. Sed quænam illa, Deus bone, metamorphosis, quænam illa repentina mutatio quæ rerum vicissitudo hæc? Vix quinq; elapsi sunt dies bone Iesu, ex quo te hisce meis oculis asina vectum, vrbem, regio propemodum apparatu, summo omnium applausu, lætitia, exultatione ac totius populi iubilo, ingredientem vidi, & ecce modo eadem te vrbe, instar latronis, malefactoris, aut sicarii alicuius, magno cum opprobrio egredientem conspicio. Irridet Plutarchus Athenienses, quod trecentas quas Demetrio Phaleteo adhuc viuo erexerant statuas, illo etiamnum in viuis agente deiecissent, ac loco mouissent. Quis vero tuam inconstantiam non rideat Ierosolyma, quæ Messiam tuum quem tanto triumpho & exultatione ante aliquot dies recepisti, hodie magna cum contumelia & ignominia eiicis & expel-

Describitur mons Caluariæ.

Incōstantia Iudæorum.

Plut. in Apoph.

expellis: Sortem tuam hic repetitam & ad viuum repræsentatam video, Daniel; hodie namque totius Babylonis Princeps & Rex quodammodo declararis, ac centum ac viginti satraparum primus, crastina vero die in leonum lacum præceps ageris. Video namque Christum, vix quinque elapsi sunt dies, instar Regis ab omnibus salutari; agnosci vt regem, hodie vero ad mortem condemnari, Hierosolymis ad præconis vocem educi, à tortoribus & lictoribus, tota ciuitate ad nouum hoc spectaculum confluente, conduci, & graui onustum cruce ad supplicii locum pedetentim procedere.

Isai. 22. *Baiulans sibi crucem*, vt scilicet Isaiæ prophetia adimpleretur, qua dictum erat: *Dabo clauem Dauid super humerum eius.* Vidissetis hic vetum illum Isaac, lignis sacrificij in humero sublatis, ad montem & supplicii locum procedentem. Hic vidissetis omnem Ierosolymorum populum portis vrbis magna festinatione erumpentem, vt tristi huic & funesto spectaculo interesset: Aderant hic lictores, satellites, tortores, carnifices, atque omnes Romani Præsidiarii, aliique innumeri, qui ad solemnitatem Paschalem confluxerant, qui Christum crucem baiulantem, ad locum vsque supplicii comitabantur.

Aderant inter alios & mulieres lachrymantes, ac plangentes: inter quas & te fuisse certissimum est ô virgo Deipara, & te Magdalena, cum Maria Cleophæ. Quonam doloris gladio pectora vestra dissecabantur ô matres, cum ruentes videretis equites, populum magna frequentia portis vrbis erumpentem, & tubæ clangor auribus vestris insonaret. Eiulant illæ, lachrymantur, & plangunt, & quidem adeo vehementer, vt auditis singultibus & suspiriis Dominus respiciens, eas fuerit allocutus dicens: *Filiæ Hierusalem, nolite flere super me, sed super filios vestros.* Videte hic Historici constantem illum Socratem, qui inique ad mortem ab Atheniensibus condemnatus, cum ad supplicium duceretur, vxoremque Xantippem illachrymantem conspiceret, eandem consolatus ait, Desine flere vxor, nam tibi maximæ futurum est gloriæ, fuisse vxorem eius qui iniusta motus sententia condemnatus fuit.

Socratis morientis constãtia.

Videte hic vltimum Lacedæmoniorum regem Agidem, qui cum iniqua mortis sententia ad mortem duceretur, & aliquẽ è suis domesticis flentem videret, *Desine*, inquit, *me deflere, quia tam scelerate & iniuste morti addictus sum, meliore sum quam qui me necauit, conditione.*

Agidis regis magnanimitas.

Nolite igitur, ô mulieres, Christo afflicto collachrymando compati, sed flete potius super filios vestros: veniet enim tempus quo dicetur, *Beatæ steriles quæ non genuerunt*, tempus quo matres filios deuorabunt, & ciues à feris dilaniabuntur: nolite Christum meum deflere, sed vos ipsas, & cogitate, si Pater æternus tanto rigore peccatum in vnico suo castigauit, filio quid in vobis facturus sit: & si hæc in viridi ligno, in arido quid fiet, sed relictis hisce, redemptorem cruce grauatum comitemur.

Tradunt Euangelistæ Christũ ponderosa illa cruce onustum; exhaustum viribus, & sanguine destitutum aliquoties in via ad terram concidisse: adeo vt Iudæi metuentes, ne in via expiraret, antequam ad montem perueniret Simonem quendam Cyrenæum venientem de villa, angariauerint, vt illi in portanda cruce auxilio esset. Quanta porro Simon, ô ter beate Simon, tua felicitas fuit, Christi crucem portare potuisse? docemur hic, Christiani, Christo nos in cruce ferenda socios existere debere, si socii gloriæ esse desideramus, ad quod ipse nos quoque inuitat dicens, *Qui vult venire post me abneget semetipsum & tollat crucem suam, & sequatur me, ad montem vsque Caluariæ.*

Cyrenæus Christi crucem sustentat.

Cum iam peruenisset in Golgotha, id est Caluariæ locum, cruci eum confixerunt. Hic iterum efferati & truculenti illi milites vestibus eum suis exuerunt magno cum dolore, vulnerumq; omnium quibus vestis inhærebat, redintegratione, adeo vt eã violenter detrahẽdo sanguis iterum è cõcretis vulneribus, instar torrentis exundatissimi, circumquaque scaturiret. Hic quoq; in crucem eum conijcientes, in lectum scilicet honoris omniaq; eius membra funibus durissimis

Christus in Golgotha peruenit.

tissimis extendentes, manus ei & pedes tribus obtusis clauis transfixerunt: audisses hic malleorum ictus, lictorum verbera, tortorum contumelias, & opprobria exprobrantium militum; quod prævideràt vates regius dicens, *Foderunt manus meas & pedes meos: dinumerauerunt omnia ossa mea.* O crudelitatem incredibilem? quis verbis tam immane facinus exprimat, aut tam atrox parricidium oratione consequatur?

Cicero in Verrem. Aureum illud eloquentiæ flumen Tullius, verbis satis exaggerare non potest crudele quoddam C. Verris facinus, quo præter fas & æquum præterque patriæ consuetudinem P. Gauium virgis primum cæsum crucifixerat: *Facinus*, inquit, *vincire ciuem Romanum; scelus verberare; prope parricidiũ, necare; quid dicam in crucem tollere? teterrimum crudelissimumq; supplicium.* At non hic de cruce P. Gauii, sed de cruce Iesu Christi agitur; non hic de ciue Romano, sed de Dei

Num. 21. filio loquendum est: dicemus igitur, *Facinus est vincire Deum, scelus verberare, prope parricidium necare, quid dicam in crucem tollere.* Contemplare hic igitur, anima mea, æneum illum serpentem in deserto in sublime eleuatum, qui omnes quotquot vipereis sau-

2. Reg. 21. ciati morsib. eum intuerentur, persanabat. Contemplare hic, nõ amplius filios Resphæ Saulis concubinæ a Gabaonitis crucifixos, sed filium Mariæ sponsæ Dei, a Iudæis in

2. Reg. 18. crucem actum. Contemplare hic miserum illum Absalomum, diuinæ iustitiæ bellum mouentem, misericordiæque partes fouentem, ad crucis arborem, humanitatis suæ crinibus adhærescentem, & tribus durissimis & obtusis clauis, trium lancearum loco, confixum. Considera hic denique anima mea sponsum tuum in medio crucis velut in lectulo deliciarum, reclinatum. Ipse

Psal. 6. quidem Psaltes, vt Deum ad misericordiam flecteret, dicebat supplex, lachrymis se stratum rigaturum, totumque cubile iucundo illo pœnitentiæ flumine perfusurum: at sponsus tuus, ô anima vt te ad amorem sui & commiserationem excitet, se ipsum hic in sanguine dormientem ostendit, ostendit inquam cubile sanguine perfusum. Contemplare igitur attentius; vt fixus hic sit; & firmiter affixus, quo te venientem exspectet; vide vt brachia extendat, te vt amplectatur; vide vt caput inclinat, vt tibi accedenti osculum præbeat; vide denique vt sanguinem effundat quo te lauet & perluat.

Hic vero noua contumeliarum genera in Saluatorem tuum cusa perpende: crucifigitur nimirum inter duos latrones: Nullum profecto contumeliæ aut opprobrii genus fuit, quod Saluator hic non pertulerit. Primo namque morte ignominiosissima mortuus est, qua nulla vnquam exstitit vilior aut abiectior: idque in vrbe regia, totius Iudææ Metropoli, scilicet Ierosolymis, tempore quoque celeberrimo in solennitate nimirum Paschali, ad quam varii vndecunque Iudæi, ex diuersis orbis locis confluxerant, hora quoque opportuna, medio scilicet die; deinde in altum sublatus, vt ab omnibus conspiceretur: denique in medio latronum, vt adimpleretur quod a Prophetis prædictum erat: *Et cum sceleratis deputatus est.* XV. Christus inter latrones suspenditur medius.

Vide hic ô homo, Deum tuum, qui in cœlestibus habitaculis inter beatas illas mentes versatur, inter sceleratos & medio latronum crucifixum: perpende tecum vt quem adorant Angeli, ab hominibus vt sicarius & latro habeatur: contemplare, vt q alias in mõte Thabor medius inter duos Prophetas gloriosus & instar solis resplendens apparuit, hodie in monte Caluariæ deformis & sanguine cruentatus, in medio sicariorum pendeat: heu *quantum* mutatus ab illo Hectore!

Tu iam ille viator factus es Domine, qui ex cælesti illa Ierusalem in mundi huius Iericho descendens in latrones incidisti, in sceleratos illos Iudæos, qui vestibus te penitus despoliarunt & semiuiuum inter latrones reliquerunt; quin & patiens ille Iob, non quidem in fimario sedens, sed in cruce suspẽsus, vulneribus oppletus, & sanguine cruoreq; perfusus. O si sciretis, latrones, quid sit Christum Dominum ad latus habere, iuxtaque eum constitutum esse, *Luc. 10.* *Iob. 2.*

vestram.

vestram proculdubio sortem clementius & æquiori animo feretis, & ingenti gaudio prosfunderemini! felices profectò, modo sciretis, quando vobis honori sit, cum hoc innocuo vitam finire. Egregiam porro in hanc rem de Phocione historiam prodit Plutarchus. Hic enim cum in carcerem nullo tamen commisso crimine, sed innocuus omnino, coniectus esset, & in carcere alium quemdam reperisset, Tudippum nomine, capitalis criminis reum, qui fortunam & mortem sæpius deplorabat; his eum verbis consolatus est, *Num tibi satis est Tudippe cum Phocione mori?* quasi diceret! Quid angeris, quid ploras Tudippe? quid ita sortem tuam defles? lætari potius & exultare oporteret, quod tibi cum Phocione viro innocentissimo sit moriendum. Tu quidem iuste ob crimina in Rempub. commissa ad mortem deposceris, & tamen ploras? at ipse, qui semper patriæ salutis studiosus fui, ac de ea semper bene sum meritus, qui neminem vnquam ne verbo quidem læsi, iniqua tamen sententia ad mortem condemnatus sum, æquo animo casum meum fero: sed hoc tibi honori sit & ingentis gloriæ loco, Tudippe, cum Phocione expirare. eisdem vos verbis affari queam, ô latrones, num vobis satis sit cum insigni illo Phocione, mori? nam vos quidem iuste, ob flagitia vestra, morti addicti estis, sed Iesus, nullo vnquam admisso crimine, sine vlla noxa moritur. Sed quid denotant nobis gemini isti latrones? duo scilicet hominum genera, Iudæos nimirum & gentiles. Sed maius adhuc in duobus bisce mysterium latet: nimirum; ideo Christum inter duos latrones crucifixum esse, vt hinc disceremus Spiritum inter carnem & mundum esse crucifigendum.

Insignis de Phocione historia.

Quid duo latrones designét.

Porro sceleratus ille Iudex Pilatus, vt Christum iuste ad mortem condemnatum fuisse ostenderet, quasi læsæ reum maiestatis, & quasi in Imperium Cæsarisque potestatem aliquo modo deliquisset, titulum cruci imposuit, *Iesus Nazarenus, Rex Iudæorum. Erat autem titulus scriptus Hebraice, Græce & Latine*, vt Iudæi, Græci, & Romani, alienigenæ & externi, qui Ierosolymam aduenerant, ex eo mortis causam legerent. Fuit hoc quodammodo augurium & præsagium, in alio illo incruento Missæ sacrificio, trium harum linguarum vsum futurum. Quid igitur ad hæc dices hæretice, quid tu nouator turbarum auide, & omnis nouitatis studiose, qui omnia mysteria vulgari religionis lingua peragi & tradi cupis? perpendere hic te velim & tecum cogitare, fuisse tum temporis plurimos Ierosolymis alienigenas, vt Cretas & Arabas, aliosq; incognitos qui nec Græce nec latine nec Hæbraice nossent; Pilatum tamen alias, nisi tres hasce linguas, vsurpare noluisse.

Titulus crucis tribus cóscriptus linguis, & quare.

Domino igitur cruci affixo, & in altum sublato, omnes ecce circumstantes contumeliis eum proscindere, & Iudæi crudelitatem feritatemque maiorem quam antea ostendere cœpere. Milites quippe sub cruce de vestimentis eius digladiantur, atque omnes prætereuntes cóuitia in eum exonerant, mouentes capita sua dicentes, *Vah, qui destruis templum, & post triduum readificas illud? Salua te modo si filius Dei es, & descende de cruce.* Scribæ quoque & Pharisæi, montem Caluariæ obambulantes ei diminutam quodammodo potentiam exprobrant dicentes *Alios saluos fecit, seipsum non potest saluum facere: si Rex Israel est*, vt semper præ se tulit, patefaciat modo, *descendat de cruce, & credemus ei.* Præuiderat hæc omnia Psalmographus, & in Domini persona locutus est, *Omnes videntes me deriserunt me, locuti sunt labys, & mouerunt caput.*

Blasphemiæ in Christú.

Psal. 25.

Quid obsecro, bone Iesu, de nobis actum fuisset, si inimicorum consilium secutus de cruce descendisses? quot eheu! animæ sub tribulationú & ærumnarum in hoc mundo eis irrogatarum pondere gemiscentes oppressæ fuissent, nihil præclarum hoc illis patientiæ constantiæque exemplum præbuisses? Voluisti nimirum vsque ad extremum perseuerare, & in ipsa cruce mori, vt nos edoceres, ad mortem vsq; esse tolerádum, nec vnquá de tribulationum cruce descendendum. Ipse mundus, Auditores, ipsa caro & diabolus nobis quotidie inclamant & semper suadent, vt de cruce descenderemus, deliciasque vitæ huius consectare-

Insignis cóceptus.

ctaremur. Hinc bene olim mihi dixisse visus est, Martinus ille Turonensis, non decere Christianum, nisi in cruce, in cilicio, & cinere mori, illa namque quasi quidam gradus sunt quibus ad Christum ascendimus. Sed mitissime ac benignissime Iesu, quid ad hæc opprobria, contumelias, irrisiones, cõfusionesq; quas scelerati hic effundunt, replicas? *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.* O amor, ô charitas, ô incendia dilectionis! omnes eum mortales oppugnant, eique bellum mouent, totum eius corpus grauissimos dolores perfert, pœnis vsque ad summum saturatum est, & tamen non conqueritur, non excandescit, aut succẽset, non aduocat ad vindicandum Angelos, non intentat tortoribus minas, sed orat pro iis ipsis qui in se deliquerunt, dicens, *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.* & bene quidem: si enim sciuissent, numquam Dominum gloriæ crucifixissent, aut tam enorme flagitium cõmisissent. Peccatores quoque dum delinquunt, nesciunt quid faciunt: si enim scirent, aut præuiderent, quã graues cruciatus, quamq; horrẽda tormenta sibi præparent, quamq; ingentẽ gloriam amittant, dum gloria illa cœlesti excidunt, numquam vel minimum, delictum admitterent: vnde clamat vates regius, *Errant omnes qui operantur iniquitatem.*

D. Martini verba.

Dominus pro inimicis suis patrem orat.

Aderat tristi huic spectaculo tristis & dolorosa mater Maria, iuxta crucem cum aliis mulieribus, Maria Cleophe & Maria Magdalena, consistens. Quis hic exprimat, virgo, omnium martyrum regina, extremos illos dolores animique amaritudinem, cum dilectum filium, quem tanto olim gaudio concepisti, tam crudeliter à barbaris hisce militibus haberi vides? cum sacra illa brachia, quæ te olim in ætate puerili tam amanter strinxerunt, affixa cruci cernis? cum diuinam illam faciem, quam toties exosculata es, sanguine fœdatam, sputis deformatam: sordibus oppletam contemplaris. Si enim Tobiæ mater flebat lachrymis irremediabilibus, quod absentiam filii ferre non posset: quid hanc hodie matrem fecisse arbitramur, cum filium in crucem sublatum & in cruce morientem videret.

B. Virginis dolor.

Tob 10.

3 Reg 3.

Cum olim sapientissimus ille mortalium Salomon sapienti responso puerum, ob quẽ duæ mulieres inter se contendebant, medium diuidi iussisset: eius, quæ vere mater erat, viscera confestim ad misericordiam cõpassionemque commota sunt. Quantum vero dolorem benedictæ huius Matris fuisse credendum est, cum vnicum filium in cruce afflictum & desolatum, omniaque membra eius loco mota, & à se inuicem distracta, intueretur? Si Agar Abrahæ ancilla, cum Ismaelem filium in deserto morientem cerneret, eumque præ animi angustia videre agonizantem non valeret, retrorsum abiens ait, *Non videbo morientem puerum?* Quid fecisse putabimus amantissimã hanc filii matrem, cum filium grauissimis affectum suppliciis, exspirantem conspiceret? Heu qualem eius dolorem, quas animi angustias, quem mœrorem fuisse credimus, Auditores? Eheu.

Gen. 21.

Quis est homo qui non fleret,
Christi matrem si videret,
In tanto supplicio?

Neque minor dolor matris erat sub cruce constitutæ, quam filii in cruce suspensi.

Tres iam horas Christus in cruce pependerat, à sexta nimirum vsque ad nonam, cum cœlum tam triste spectaculum, non sustinẽs luctum, ob creatoris mortem, cœpit induere, & tetro amictum velamine tenebras super vniuersam terræ superficiem inducere, *Tenebræ factæ sunt super vniuersam terram.* Circa horam igitur nonam cum Dominus vehementi febrium ardore correptus, doloribus scilicet crucis, passionis, & mortis, bibere postulasset, eiq; acetum felle mixtum in potũ ministri dedissent, atq; omnia de seipso pronuntiata consummata esse dixisset, impletas nimirum figuras, cerimonias legales iam finitas: cum clamore valido ad Patrem sublato *Pater in manus tuas commendo Spiritum meum*, atque omnes adeo mortales & vt gratũ tibi sacrificium hoc meum existat, supplico, inclinato capite emisit spiritum.

Tenebræ super vniuersam terram.

O tristis & funesta dies, dies è dierum numero eradenda! ô casus, qualis nullus vnquã accidit! ô triste infortunium, & acerbum nũtium! Iesus Christus mortuus est, Dei filius mortuus est, ô paradoxa! ô res ad credendum difficilis! annon emoreris anima, cũ Deum tuum

tuum audis exspirasse? Si Iuda Machabæo fortissimo viro mortuo omnis Iudæa plãgebat & lamentabatur, dicens, *Quomodo cecidisti potens in prælio, qui saluum faciebas populum Dei?* nõne te illud ipsum hodie dicere par est, cũ Dominum Iesum in prælio audis cecidisse? quin nõ frangimini, scindimini, emolimini animi indurati, ferro, ære, adamante duriores. Funduntur, ecce, irrationabiles & mutæ creaturæ, velũ templi in duas partes à summo ad imum diuiditur, terra conc emiscit, colũnæ & marmora ad terrã deiiciuntur, monumẽta aperiuntur, mortui sepulchris ꝓdeunt, atq; adeo totus mœrore & luctu orbis in morte creatoris conficitur, omnia denìq, lugubrem amictum induũt, cum Christum in cruce emorientem contemplantur; omnes proinde mortales crucem hanc adorant & venerantur.

O crux aue benedicta, ô crux aue spes vnica, ô beata, gloriosa, & adoranda crux, hoc potissimũ nomine beata, quod in te Saluator meus pependerit; veneranda, quod sacra te Christi mẽbra tetigerint, ac pretiosus eius sanguis perfuderit. Saluete quoq; sacræ spinæ, ac regium diadema è vepribus veluti gemmis pretiosissimis contextum, quo nullum vnq̃ ab hominum memoria exstitit aut pretiosius aut excellentius. Saluete claui salutiferi, gemmæ inq̃ cœlestes, adamãtes Angelici, qui diuinas illas manus, ac sacros illos pedes exornatis, & decorẽ quendam illis eximium superadditis. Salue ô lancea, quæ tale vulnus inflixit, cui nullũ vnquam par fuit inflictũ, quæ latus reserasti Domini, & ad vsq; sacrũm Verbi diuini cor penetrasti, thesauros gratiæ Sacramẽtorumq; mysteria aperuisti. Salue crux pretiosa, dulce lignum, dulces claui. Saluete spinæ, omni admiratione & cultu dignissimæ.

Cum te contẽplor ô crux pretiosa inquã crux, arborem illam vitæ in medio paradisi plantatam videre videor: videre videor virgam illam Moysis, quæ serpentes Ægypti nostræ deuorauit, lignum quoq; illud Moy- *Exod.15.* sis, quod in aquas Mara coniectum, easdem dulces reddidit: thronum Salomoni fultum leonibus: tabernaculm illud fœderis, aliis Cherubicis coopertum: quin & rubum illum ardentem in deserto Caluariæ. Merita porro tua explicare quis sufficiat crux pretiosa? hoc vnum tamen dicam, esse te nimirum clauim illam Dauid, quæ portas æternales reserasti, virgam quoque Iacob, cum qua mundi huius Iordanem transimus, pedum quoque pastorale, quo Goliadas & Philistæos infernales prosternimus; scalam quoque Iacob, per quam ad cœlum ascendimus. *3.Reg.10.* *Exod.3.* *1.Reg.17.* *Gen.28.*

O crux pretiosa inter omnia ligna siluarum ô arbor decora, fulgida! nulla silua talem profert, fronte, flore, germine. O Cedrum, non dico libani sed Caluariæ! ô laurum semper virentem, & à fulgure nos defendentem; ô cœlestem oleam, per quam misericordia nobis designatur.

Ω' ξύλον μακάριστον ἐν ᾧ θεὸς ἐξετανύσθη vt canit Sibylla. O crux prodigiis & miraculis nobilis, quo tu modo cultu digna redderis, quo te omnes honore prosequuntur! Regum tu vertices exornas, Pontificum infulas condecoras, te timent & verentur diaboli, te honorant Angeli, te adorant homines. Et quo plura tui encomia produxero, quo & plura inuenio: tu scilicet es egregia & procera illa terebinthus, ad cuius radicem Iacob noster Iesus Christus idola Labani, id est, totius orbis peccata, defodit & sepeliuit: tu es egregium illud torcular, in quo ingens humanitatis Iesu Christi botrus expressus est. Per te ô crux, iam cœli gloria, inferorum terror, mundi spes facta, hodie & semper, peccatores delictorum suorum veniam, iusti gratiæ augmentum, afflicti solatium, & nos iubilemus & omnium in hoc mundo criminum indulgentiam, in altero vero gloriæ sempiternæ fruitionem consequamur

Amen.

IN DOMINICA RESVRRECTIONIS, SIVE SOLEMNITATE Paschali.

Partitio.

I. Quod Resurrectio sit fide capienda.
II. Quod oportuerit Christum exaltari.
III. Quod & nos oporteat in Christo resurgere.
IV. Quis mortuo Christo, status fuerit corporis, animæ & Diuinitatis eiusdem?
V. De genere mortis.

Resurrexit sicut dixit.

FIGVRA.

Ioan. 1. PRopheta Ionas cum Tharsis nauigaturus mare conscendisset, & vehemens ventorum procella, & horrida tẽpestas ingruisset, sorte in mare à nautis, quo ita procella quiesceret, & tumentes vndæ cõpescerentur, cõiectus fuit; quem immanis deinde cetus deuorauit, triduoq; in aluo incolumem seruatũ magno sane miraculo, in litora effudit, ac iucundũ cæli lumen fecit in ueri. Fuit hoc, Auditores, figura procul dubio magni huiusce mysterii, cuius hodierna die memoriã Ecclesia celebrat. Nam ecce plus quam Ionas, hic imo verus quidam Ionas; qui cum vastũ redemptionis nostræ Oceanum ingressus esset, & vndiq; deinde minis, iustitia, punitione, & vltione opprimeretur, quo iram diuinæ iustitiæ compesceret, ac tumẽtes illæ indignationis vndæ sæuire desinerent; in passionis profundum coniectus fuit, & insepulchri vtero visceribusq; seruatus, ac tertio demũ die, hodie nimirũ, resurgens, vitæ ac luci est restitutus. O diẽ lætissimum & gloriosissimũ, ô diẽ vere prodigiosum, ac triumpho Christi Iesu nobilem, eiusq; victoriis, trophæis, & resurrectione celebrem: ô diem iucundissimũ & lætis plenũ nuntiis! quæ vobis iamiã narraturus sum, si prius mecũ auxiliũ cœleste, idq; gloriosæ triumphantis hodie filii matris precibus postulauero, recitate igitur mecum salutationem Angelicam.

AVE MARIA.

Lib. de resurrectione. Ingens ille Africæ honor Tertullianus de grandi hoc & diuino resurrectionis agẽs mysterio, iam à mille circiter & quingentis annis dicebat, nihil esse in fide vel ad credendũ difficilius, vel quod maiorẽ admirationem mereatur, quam resurrectionẽ mortuorum. Et merito quidẽ, ipse namq; instar Oceani cuiusdã est, magnis agitationibus & motibus obnoxii, quem humanorũ iudiciorum ingressa cymba, secure enauigare nequit, si fides eam nõ dirigat, vel illa ad fidem, velut ad Cynosuram, nõ dirigatur. Maxima & terribilissima omniũ, quas Ezechiel Propheta vidit, visionum fuit illa, cum fluuiũ vidit, cuius aquæ ita intumuerãt, vt eum tranare nequaq̃ posset. *Ezech. 47.* Ita quoq; in mysterii huius torrente humanus intellectus pene submergitur, adeo namq, vehementes eius vndæ & fluctus sunt, vt nulla sit aut ingenii vis, aut rationis robur, quo illos securè queat transire: tantæ quippe in Euripo illo syrtes, tot scopuli, tot breuia, tot rupes, tot abyssi reperiuntur, vt Philosophia naturalis eundem nunq̃ ausa fuerit tentare aut eidem sese tuto committere. Aristoteles namq; & cũ eo omnes veteres Philosophi gẽtiles, aiunt, à priuatione ad habitum nullũ regressum dari. Aquila quoq; illa Euangelica Ioannes librum quendam in Apocalypsi describit, intus & foris septem signatum signaculis: *Apoc. 5.* quem *nemo neq; in cœlo, neque subtus terram aperire poterat, nedum aspicere;* adeo vt nec homines, nec dæmones, nec ipsi quinetiam Angeli, eundẽ legere possent, solus namq; Agnus eum legebat & intelligebat. *Et animalia clamabãt: Dignus es Domine accipere librũ & soluere signacula eius, quoniam occisus es & redemisti nos.*

Quid porro nobis denotas, ô liber, nisi sacrum illud resurrectionis mysterium, scriptũ intus & foris, in anima inquam & corpore exaratum, nõ septem quidem signatũ signaculis, sed innumeris miraculis ac prodigiis circũseptum: adeo ad aperiendum & reserandũ difficile, vt nulla vnq̃ creatura id potuerit aut intelligere aut ad vitam redeundo aperire, nisi Christus Iesus, innocens ille Agnus in Caluariæ monte immolatus. Hic scilicet sapientissimi Salomonis deficit sapientia, hic eiusdem sapientia ignaram se fatetur, hic sibi aquam hærere ingenue profitetur dicens: *Tria sunt mihi difficilia, & quartum penitus*

Prou. 30. Tria quæ Salomon nequiit comprehendere. *tum ignoro, viam aquilæ in cœlo, viam colubri super petram, viam nauis in medio mari, & viam viri in adolescentia*: per viam aquilæ in cœlo, Christi ascensionem; per cursum nauis in mari, Incarnationis eiusdem mysterium: per serpentis viam in petra, gloriosum mysterium resurrectionis designat.

Matth. 22. O sublime mysteriũ, ô resurrectio penitus diuina, ab humano ingenio admodũ remota, atq; ad comprehendendũ omnino difficilis. Fuere olim Sadducæi qui resurrectionem nõ admittebant, sed penitus negabãt, qui cũ ad Christũ Dominum accessissent, de resurrectione mortuorũ disputaturi, hoc ab eodẽ

Exod. 14. responsum retulere, *Erratis nescientes scripturas neq; virtutẽ Dei.* Sed discat humana ignorantia & stupiditas, quod quẽadmodum in exitu Israel de Ægypto, Ægyptii quidẽ & Hebræi simul se in viam dederunt, hi ad fugiendum, illi vero ad fugientes prosequendum: sed cum ad rubrum mare ambo venirent, illi quidem vndis eius submersi sunt, hi autẽ sine vllo sui suorumq; detrimento incolumes transierunt, ac deinde in terram promissionis sine vllo omnino morbo integrisq; vestibus peruenerunt: ad eundẽ modum cum corpora è terræ visceribus, velut ex vltima Ægypto egressa, rubrũ diuinorum iudiciorum mare transire debent, peccatores quidẽ in eo perituros; electos vero incolumes transituros, corpora quoq; eo: ũ integra & perfecta, atq; omni mortalitatis cõragio infirmitatibusq; corporis huius liberata, gloriam cælestem ingressura.

Gen. 40. Considerate quoq; vobiscum, Auditores, quẽadmodum duo illi in Ægypto captiui, ꝓpter delicta in carcerem coniecti; eodẽ temporis simul carceribus egressi sunt, quorũ vnus in crucem actus, alter vero in pristinum dignitatis locũ à rege restitutus est: ita quoq; eodem temporis momẽto duos captiuos è mundi ergastulo egressuros iustos, simul & peccatores; hos quidẽ æternis suppliciis adducendos, illos vero ad gloriam destinatos. Discite inquã & considerate ô increduli mortales eum ipsum qui è nihilo molitus est omnia, qui è nihilo cuncta produxit, qui Adamũ de limo terræ formatum in hũc mundũ induxit, qui potis est de lapidib. istis suscitare filios Abrahæ, longè facilius cineres posse coacervare, ossa reconpingere, pel e vestire, vitamq; iisdem conferre. Egregiã huiusce rei figurã in Ezech ele Propheta habemus. Cum enim Deus Prophetæ vastum cãpum mortuorum ossibus oppletum mõstraret, & diceret, *Putasne viuent ossa ista?* & ipse diceret, *Domine Deus tu nosti.* Dominus vero iterum adderet, vt ossibus inclamaret. *Ossa arida audite verbũ Domini*, illa statim ad Prophetæ vocem in pedes constiterunt, animaq; subintrante ad vitam redierunt. Erant hoc vtique eius rei signum, quæ magno illo extremi iudicii & & resurrectionis generalis die euentura est. Insignis figura. Ezech. 37.

Sed nunquam id Philosophi credere potuere, scriptum est enim in actibus Apostolorum, Paulo Athenas veniente, vbi docti ſſimi quoq; Philosophi commorabantur, & de mortuorum resurrectione verba faciente, ab omnibus doctrinam eius explosam fuisse, veluti si fabulas quasdam & anilia cõmenta narraret. Refert ad hæc Euagrius Ecclesiastice historiæ li. 1. cap. 15. Synesium Cyrenẽsem Episcopum, doctissimum iuxta ac subtilissimum Philosophum omnia quidẽ fidei nostræ mysteria initio credidisse, excepto profundo illo resurrectionis mysterio ô paradoxa! quin & ipsi Apostoli difficulter admodũ idipsum credere potuerunt, de quib. Scriptura ait, *Recumbentibus vndecim apparuit illis Iesus, & exprobrauit incredulitatem eorũ & duritiam cordis, quia his qui viderant eum resurrexisse nõ crediderunt.* Lucas vero ait, eos viso Iesu, putasse se spiritũ videre, adeo vt præ metu conturbati fuerint. S. Thomas quoq; adhuc vlterius in incredulitate processit: cum enim Apostoli vidisse se Dominũ dicerent, addidit ille, *Non credam nisi videro fixuram clauorum.* Sed satis iam est, ô Thoma, satis est Apostoli, Sadducæi, Philosophi, nolite amplius de mysterio hoc dubitare: videmus enim hic ad oculum Dominũ à mortuis resurrexisse, videmus magnũ illum librũ apertum, videmus Christũ ingentẽ illum torrentẽ per transiisse, Iesus *resurrexit sicut dixit.* Nihil igitur hodie aliud quã triumphi, quam victoriæ decantandæ sunt, ac non nisi de resurrectione loquendum. Act. 17. Nunquã veteres Philos. mysteriũ resurrectionis agnoscere potuerũt. Marc. 16. Luc 24. Ioan. 20.

Gloriosa Domini resurrectio, quã tot olim

lim ꝓphetarum oracula prænuntiarunt, tot veteris Testamenti loca designarunt, quam Christus Dominus semper & vbiq; prædicauit, quam ipsi quatuor Euangelistarum cōmētarii annuntiarunt, infinitis hodierna etiam die testimoniis demonstrata fuit. Ipsi namq; Angeli Mariis etiā denuntiant, præcipientes vt eandē Apostolis manifestarent, plurimi etiam mortui ad vitam resuscitati, & cum Christo resurgentes, in sanctam ciuitatem venerunt, & eam notis & amicis declararunt. Duo quoque viatores ab Emaus reuertentes eandem discipulis annūtiarunt: S. Petrus, vt Apostolorum omnium vertex eandem suis ipse oculis cōspexit: cæteri quoque Apostoli eam firmiter crediderunt, cum Dominū iuxta mare Tiberiadis ambulantem viderunt. Si vero Ambrosius nulli ait eam prius cognitam & manifestam fuisse, quā sacratissimæ Virgini: sed quoniam testimonium illius fortasse suspectum fuisset, quasi illa præ nimio in eum amore asseruisset, Euangelistæ id penitus silentio inuoluerunt. Tanta scilicet, tamque grauia testimonia requirebantur, quibus res tam ad credendum difficilis confirmaretur, quo ab hominibus credi posset. Resurrexit igitur sicut dixit, aiunt Angeli, Mariæ, viatores, Apostoli atque omnes adeo homines.

Luc. 14.

Matt. 17.

Tribus de causis Christus resurrexit.

Aquinas ille Thomas, Doctor Angelicus, quinque affert rationes, ob quas Redemptorē nostrum à mortuis resuscitari oportebat: sed omissis duabus, tres tantum potissimas huc adducam. Primo scilicet vt diuinam suam iustitiam notam faceret, cuius est quos deiecit & humiliauit sublimius erigere, & priorem deiectionē nouo maiorique honore compensare: quod apud Lucā Maria significat, *Deposuit potentes de sede & exaltauit humiles*. Christum igitur, qui sese ad mortē vsque crucis humiliauerat, par erat & cōsentaneum exaltari, tantūque subleuari, quātum se prius depresserat. Vnde Paulus ad Philip. *Humiliauit semet ipsum factus obediens vsq; ad mortē, propter quod & Deus exaltauit illū & donauit illi nomē, quod est super omne nomen*.

Luc. 1.

Cōceptus è natura traductus.

Occulta & naturali quadam ratione fieri videmus, non altius fontes posse ascendere, quam eorum origo & scaturigo deducatur: sed eandem & eruptionis, & initii esse altitudinem. Cum igitur puteus ille aquarū viuentium è stabulo & præsepio, vt sic dicā, exortus fuisset, deinde ad vsq; crucem adhuc penetrasset, quin & ad sepulcrū in rupe excisum, quod præ humilitate nimium quantum profundum erat, necesse quoq; erat, cum ad cœlos vsque, vnde venerat, erumpendo ascēdere. Audite, obsecro, vt id exprimat Psalmographus, *à summo cœlo egressio eius* videte eius ascensum. Par quoq; erat, vt lucidus ille & effulgens sol, qui ad nutum magni illius Iosue, Patris inquam æterni, in cruce confixus & clauis affixus, immobilis steterat, interea dum inimici nostri profligarentur, & mundus subigeretur: par inquam erat, vt sol ille, qui decem gradibus retrocesserat, sub nouem scilicet Angelorum choris, humanamque naturam induendo, quo homines qui instar Ezechiæ regis in extremis versabantur, redimeret: vt inquam lucidum illud astrum hodie in locum reuerteretur. Quamobrem hodie resurrexit sicut dixit, & sol ille noster ad Zodiacum suum & orbem rediit.

Psal. 18.

Iosu. 10.

Insignis cōceptus.

Patientiæ illud exemplar Iob cūm è Crœso factus esset Iro pauperior, omnibusque facultatibus spoliatus, adeo vt velut opprobrium suorum factus, & omni destitutus auxilio in sterquilinio sederet: breui interiecto tempore talem rursus à Domino benedictionem consecutus est, vt omnia ei duplicia, & nō sine fœnore, reddita fuerint. Persignabat hoc, verum illum Iob, Christū Dominum, Dei inquam filium, adeo deiectum iri, vt in infami cruce; in medio latronum, nudus omnino, moriturus sit, sed hodie iterum adeo exaltandum, vt quidquid prius quodammodo amiserat, duplici mensura ei reddendum sit: gloria scilicet, quo ad corpus, de qua dictum est *gloria & honore coronasti eum*, & nominis exaltatio, de qua scriptū, *Et exaltatū est nomen eius solius*. An non igitur ei omnia duplicia reddita? Hic igitur completū videmus regium illud vaticinium Dauidis, *De torrente in via bibit, propterea exaltauit caput*. Redemptor enim noster cum in vitæ suæ curriculo & via abunde de passionis torrente bibisset, hodie caput exaltat, idque resurrectionis suæ virtute. Sed pergamus in figuris.

Psalm. 8.

Psal. 148.

Psalm. 109.

Gen. 41. Ioseph iniquissime à fratribus venditus, falso accusatus, & iniuste in carcerem coniectus, cum in libertatem iam restiturus esset: vestibus regiis indutus fuit, & curpento per omnes vrbis plateas inuectus, ab omnibus Ægypti saluator salutatus, ac Dominus vniuersæ domus regiæ & princeps omnis possessionis Pharaonis cõstitutus. Hodie igitur figura illa completa fuit, & Ioseph noster, Christus inquam Dominus, ab Apostolis vẽditus, inique à Iudæis accusatus in sepulchri carcerem coniectus, inde egrediens, vestibus gloriæ & immortalitatis circundatus fuit, & glorioso ac triumphali diuinitatis curru inuectus, atq; vniuersi orbis Monarcha constitutus, ab omnibus mundi Saluator est appellatus. vnde de eo prædicarunt Apostoli:
Act. 9. *Hic est qui constitutus est à Deo Iudex viuorum & mortuorum*: vaticinatus est Psaltes: *Dominabitur à mari vsq; ad mare.* pater quippe æ-
Psal. 71. ternus hoc ei q uondam pollicitus fuit dicẽs,
Psal. 2. *Tibi dabo gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.* Verum progrediamur vlterius.

Esth. 7. Scriptum est in historia Esther, Mardochæum, qui à superbo & insolenti Aman ad crucem postulatus erat, precibus & intercessione formosæ Esther reginæ, deposito sacco, & exuto cilicio, purpura regia indutum fuisse: victoriaq; de hoste relata, & eodem ipsó in ligno, quod Mardochæo parauerat, Amano suspenso, omnem populum suum, qui iam publice regiis diplomatibus proscriptus erat, in libertatem vindicasse. An non vobis hic significari ac præsignari videtur, Auditores, miserum nostrum Mardochæum, Christum Dominum, Satanæ crudelis inferorum Principis inuidia ad crucem condemnatum, exutis hodierna die mortalitatis exuuiis & ciliciis, & veste gloriæ induta, rantam ramq; luculentam victoriam relaturum, vt hoste cruci, quam ipsi hostis parauerat, affixo, pacem, salutem, quietem, libertatatem denique humanæ naturæ sit allaturus? Præsagit id vates ille & Psaltes Dauid, dicens:
Psal. 109. *Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis: donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.* Audiui, inquit vates, cum Pater æternus filio, Verboque æterno diceret, post tristem illam & funestam passionem gloriosa tibi imminet resurrectio, & hostibus nostris, morte nimirum, diabolo & mundo, prostratis, & glorioso Illo bello feliciter confecto, ipse te exaltabo, & ad dexteram in gloria collocabo.

Cum Mosem illum, Domine Iesu, qui se Simile.
Pharaonis filia prognatum esse tuto poterat Exod. 1.
asserere, in profluentẽ coniici intueor (quippe qui mallet cum electo Dei populo afflictiones subire, cumq; per mare rubrum ducere & deducere, Ægyptoque Pharaonem & omnem potentiam eius conculcando inque nihilum redigendo, educere) fortem tuam videre videor: filius namq; Altissimi cum esses, homo factus es, & pro hominibus pati voluisti: eosq; Ægyptio iugo ereptos per rubrum passionis mare deduxisti: ac statim deinde princeps & caput totius Ecclesiæ factus, hodieq; a morte resuscitatus, omnem mũdi, mortis, & diaboli crudelitatem ac tyrannidem destruxisti: vnde Psalmista, *Exurgat Deus* Psal. 67.
& dissipentur inimici eius.

Et sane cum innocuum Danielem, Babyloniorum inuidia in lacum leonum coniectũ Dan. 6.
video, eiusdem aditus vndiq; communiri, & à militibus custodiri, ipsum tamẽ incolumẽ & illæsum egredi, supraq; omnes satrapas, & regni principes constitui: ipse mihi persuadeo, non esse hoc aliud quam figuram eius rei, quam hodie in Saluatore nostro videmus contingere. Cum enim iam abhinc triduo in leonum spelunca, in sepulchro inquam, militũ (qui in sacris litteris leones nonnunquã appellantur) præsidio custodito collocatus esset, & principes synagogæ idipsum sigillis obsignassent: hodie ecce integer & sanus resurgit & egreditur, supraq; omnes cœli, terræ, & inferorum principes, supraq; omnes mortales constituitur. Huiusce testem rei habeo Dauidem, dum ait, *Gloria & honore coronasti* Psalm. 8.
eum, & constituisti eum super opera manuũ tuarum, omnia subiecisti sub pedibus eius. Atq; hæc est prima Resurrectionis Dominicæ, quam attulisti, ratio, ô Thoma.

Venio ad alteram: Resurrexit nimirum Altera re-
Dominus, vt nos aliquando à mortuis resus- surrectio-
citandos demonstraret: ita namq; id docet nis ratio.
Tertul-

Lib. de patien. & 3. aduersus Marc. Tertullianus: atque aliud non prædicat Paulus 1. Cor. 15. *Christus resurrexit, ergo & mortui resurgunt.* quin & negatiue *si Christus non resurrexit, ergo & mortui non resurgunt.* Nam vti bene D. Thomas, resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis, propter diuinitatem eius cui nostra per vnionem hypostaticam, & personalem humanitas copulata erat. *3. part. q. 26 art. 1.* Vnde idem qui supra Paulus, & eodem quoque loco, *Per vnum hominem mors, & per vnum hominem resurrectio mortuorum.* Quamobrem arrigite aures, Auditores, egregios hanc in rem conceptus, tum iucundos, tum ad permouendum graues, depromam.

Vis Magnetis. Ea magnetis esse vis dicitur & potentia, vt ferrum omne occulta quadam sympathia, ad se trahat, extra centrum rapiat, in altum libret, & sursum sustollat. Paulus, atque adeo omnis scriptura sacra Christum petram esse ac lapidem testantur, *Petra autem erat Christus*, sed lapidem magnetem, qui corpora instar lapidum grauia, sepulchris educit, & in generalis resurrectionis die sursum in aera subleuabit. *1. Cor. 10.* Vnde ipsemet de se olim dicere non erubuit, *si semel exaltatus fuero, omnia traham ad me ipsum*: quasi dixisset, Scire vos velim ô mortales, esse me veluti magnetem quendam ita vt si semel in cruce subleuari me contingat, omnia ad me sim attracturus, quin & mortuos sepulchris educturus. *Ioan. 19.*

Omnia animalia pātheram sequūtur. Tam suaues, tamque gratos odores exhalat (vt omnes naturalium rerum scriptores tradūt) pāthera, tāq; egregiis maculis variegata est, vt quoties in apertum se dat & siluas peterrat, omnia eam animalia, odore allecta, sequantur: Iesus Christus quoque merito cum panthera, cum ipse se vermem appellare non erubuerit, *Ego sum vermis & non homo,* componi potest: pellis namque humanitatis eius insignibus immortalitatis, impassibilitatis, agilitatis, & charitatis maculis conspersa est: suauissimos quoque & iucundissimos meritorum odores spirat: adeo vt hodie resurgens in apertum vix prodeat, quin omnia statim animalia rationis visum habentia, homines dico, eius vestigiis insistant! eumque quoquo se vertat sequantur, omnes namque Patres & sanctæ illæ animæ, quas limbo eripuit, eum comitantur, forsitan & omnes quæ in purgatorio detinebantur. Præsagisse id Salomon visus est cum diceret, *curremus in odorem vnguentorum tuorum*, quasi diceret. O sacra Panthera, ad odorem meritorum tuorum animæ quidem hoc in mundo te sequentur post resurrectionem vero ipsa corpora sepulchris egredientur. *Cant. 1.*

Venit mihi hic alterius conceptus in mentem. Iacob & Esau, fratres vterini, quos toties iam in scenam, etsi diuerso semper schemate, produximus, hoc modo in lucem editi sunt. *Gen. 25.* Cum Esau vt primogenitus matris vtero egrederetur, Iacob calcem pedis eius arripuit, atque ita ambo vno enixu in mundum prodiere. O ingens mysterium Christus & homo fratres gemini, eodem in vtero, scilicet humanitatis, vel si videatur, mundi huius, comprehensi & enutriti erant: vnus eorum hodie nasci, & è terræ vtero prodire cum gestit, Christus Iesus inquam, primogenitus mortuorū: homo fratris pedē apprehendit, nostram videlicet humanitatem, atque ita alter alterum educit: ita vt vno resurgente necesse fuerit & alterum resurgere. Atq; hoc ipsum est quod toties eum dicentem audiui, *Traham vos in funiculis Adæ*: nostra nimirum humanitate, funiculis, inquam, quibus Deus à mortuis resurgens, nos secum facit resurgere.

Quā industria cerui aquas trāseant. Refert Plinius, ceruos cum flumen transire parant, in vnum simul locum congregati, rum omnium fortissimum in vndas sese deiicere, ac violentiæ aquarum tranando sese opponere, cuius tergo secundus cornuum mox pondus imponit, secundi vero tergo tertius sua, ac prioribus semper post sequentes inniti, atque ita industria & auxilio primi, qui impetum aquarum frangit, in terram, quam petunt, commodissime transire. Necesse profecto erat Oceanum nos damnationis ac mortis fluenta tranare, quo ad salutis terrā perringeremus: & ecce magnus ille ac potens ceruus Iesus Christus, in hoc sese mare primus conicit, primus mortem patitur: cuius meritis innixus Adam, Adami Abel, atque huius, omnis retro venientium morta-

mortalium series, procellosum hoc & periculosum damnationis mare, mortis periculo exempti, transeunt, vt ita infortunatas illas Insulas, idque meritis primi illius cerui Iesu Christi, perueniant. Audite & aliud non minus auditu iucundũ aut raritate eximium.

4. Reg. 17. Elisæus Propheta iam sepultus corporis sui contactu mortuum in vitam reuocauit. Verus noster Elisæus Christus est, ad cuius nudum humanitatis contactũ mortui peccato ad gratiam redeunt, & de morte ad vitã transeunt: quod præclare ait Eusebius ille Emissenus: *Noster Elisæus Christus, mortuus, morte sua salutem largitur, & vitam sepultus operatur:* & ante eum Apostolus Paulus: *Qui mortem vestram moriendo destruxit & vitam resurgendo reparauit.* (Hom. 7. de Paschat. Rom. 4.) Dauid quoque, Prophetico spiritu prævidens Messiam mortuũ, sepultum iri & resurgendo omnes ad secum resurgendum inuitaturum, magno eum affectu obsecrat, vt tempestiue resurgat dicens, *Exsurge gloria mea, exurge psalteriũ & cithara:* quasi diceret, Noli diutius in sepulcho hærere, sed quamprimum surge: cui deinde Messias respondet, *Exurgam diluculo.* Et Psal. 3. *Ego dormiui, & soporatus sum, & resurrexi.* (Psal. 107.)

Tertia ratio cur Christus resurrexerit.

Tertia postremo ratio, ob quam Redemptor resurrexit, hæc fuit, vt corpus simul & animam omnibus numeris absoluta redderet: corpus namq; anima destitutum imperfectum est: anima quoque, cum corporis naturalis forma sit, sine corpore imperfecta est & informis. Itaq; necesse erat, quo perfectus quidam Christus existeret, corpus vt animam resumeret, & anima suo iterum corpori vniretur: adeo vt si Christus non resurrexisset, imperfectus semper mansisset, atque perfectus homo nequaquam exstitisset, & sane quamdiu corpus Iesu Christi in sepulchro exanime iacebat, anima vero ad inferos descenderat, verus & perfectus homo non erat. Testem huiusce rei habeo Thom. Aquinatẽ, & simul Aristotelem, qui in Metaphysicis ait hominem mortuum vere hominem appellari non posse, nisi æquiuoce. Lombardus vero & Hugo de S. Victore contrariam opinionẽ tuentur & asserunt Christum triduo illo, quo apud inferos vagabatur, vere hominem extitisse, sed errant: vt enim quis perfectus homo dicatur, animam corpori naturali quodam nexu vniri & copulari necesse est: & repugnat illa opinio veritati qua credimus Christum vere mortuum esse. (3. Par. q. 50. art. 4. 4. Metaph.)

Necessaria igitur erat resurrectio, vt duæ illæ naturæ rerum coniungerentur, & perfectum quid, quod resurgeret, efficerent. Hoc quippe Dominus tantopere desiderabat, tãque instanter à Patre postulabat, dicens, *Caro mea requiescet in spe* (resurrectionis scilicet) *quoniam non derelinques animam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.* Et alibi: *Quantas ostendisti mihi tribulationes multas & malas? & conuersus viuificasti me, & de abyssis terræ iterum reduxisti me.* (Psal. 70. Psalm. 15.)

IV. Vbinam diuinitas latuerit interea dũ corpus in monumẽto, anima apud inferos esset.

Hactenus Domine Iesu, de glorioso tuo corpore, deque anima verba feci, sed semper suspensus & dubius, quid de diuinitate interea actum sit: nam vbinam latebat illa, interea dum corpus in monumento iacebat sepultum, anima vero inter beatarum animarum choros in limbo versabatur? vbinã hærebat? quid agebat? Arrigite aures, Christiani, quid de ea actum sit, paucis aperiam: licet in separatione illa, quæ in morte accidit, anima à corpore seiuncta fuerit, & alterum ab altero penitus discretum: ipsa tamen diuinitas nunquam à corpore, quod in sepulchro iacebat, aut ab anima quæ apud inferos vagabatur, diuisa fuit: nam vt bene Damascenus ait, *quod semel assumpsit, nunquã dimisit.* Quod vt intelligatis, aperta vobis similitudine patefaciam. Quẽadmodũ enim arcus, dum nimiũ intenditur, in medio frangatur oportet, & vtrumq; extremũ alterum ab altero separetur: neruus vero, qui vtrique extremitati annexus est integer perseuerat, & vtrimque adhærescit: ita de arcu humanitatis Iesu Christi dicendum est, eam scilicet adeo in cruce extensam fuisse, vt in duas partes fracta sit, animam scilicet & corpus qua fractione vtraque pars à se mutuo diuisa fuit: at diuinitatis neruus, qui vtramque combinabat, nunquam diuisus aut fractus fuit sed vtriq; firmiter adhæsit. (Lib. de incar. verbi. Egregia similitudo.)

Alia similitudo.

Producam & aliam: cum miles quispiam gladium vagina educit, vagina quidem & gladius à se inuicem separantur, miles tamen vtrumque gestat, gladium manu, vaginam

vero

vero ad latus. Ad eundem etiam modum validus ille miles & dux Christus animæ gladium corporis vagina in Passionis certamine, educens, vt inimicos suos prosterneret ac profligaret, alterum quidem ab altero separauit, sed diuitias veluti dux, vtrumq; licet à se mutuo diuisum, complectebatur.

Egregiæ quidem hæ similitudines sunt, sed addam & figuram è Leuitico deprompram. Præcepit olim Deus, vt mortuo turturi caput non abscinderetur. Quid hocce mysterium denotare putamus, Auditores? Aliud nihil, quam casto illo turture Christo Iesu mortuo, caput id est diuinitatem à reliquo corpore non segregandam.

Figura. Egregia igitur illa diuinitas, duas illas partes duas extremitates, duas naturas, animam inquam & corpus, hodie coniungens, & noua illis dona nouasque dotes impertiens, sepulcro easdem educit, Angelorumque testimonio se surrexisse declarat. Hodie igitur impletas video figuras, quas sacra nobis Biblia aperiunt: hodie quoque verum fuisse comperio, quod tibi accidisse in sacris historiis legimus ô Sampson. Hic enim Auditores, infamis Dalilæ amoribus irretitus cum per regiones Philistinorum erraret, Gazam deueniens, ab inimicis obsessus fuit & detentus, sed in inimicorum ludibrium portas vrbis confregit ac secum abstulit: noster autem Sampson Christus, è cœlo in mundum hunc descendens, quæ vere regio Philistum est, impuræ Dalilæ, naturæ inquam humanæ, amoribus irretitus, cum sepulchrum intrasset, quod Iudæi militum præsidio & custodia vallauerāt, ratiillum eidem includere. hodie magna cum inimicorum ignominia & opprobrio, portas eius & repagula confregit, ac resurrexit sicut dixit. Iud.16.

Gen.39. Ioseph falso ab iis Ægyptiis accusatus, & inique in carcerem coniectus; factus est magister carceris, clauesque custodiæ gerens, & inde egressus alios secum eduxit: hodie vero Iesum Christum falso accusatum, & duplici carcere seruatum sepulchro nimirum, & infernali limbo, vtrisque dominari video, eorumque claues gestare, egrediendoque alios secum educere. Resurrexit igitur sicut dixit.

Bessæi Quadrag.

Nolebat igitur Pater æternus dilectissimum filium sepulchri ergastulo diutius detineri, sed quamprimum eum eduxit. Referunt naturalium rerum indagatores, leunculum recens natum tres continuo dies dormire, adeo vt quodammodo videatur mortuus, donec leo pater horrendo quodā rugitu eum à somno excitet. Leūculus ille de tribu Iuda, Iesus Christus, post passionem triduo quodammodo in terræ visceribus dormierat, sed vbi magnus ille leo Pater æternus auribus eius insonuit, *Exurge gloria mea, exurge psalterium & cithara:* repente excitatus, sepulchro egressus est; quod Angeli annunciantes mulieribus dixere, *Resurrexit sicut dixit.* Insignes cōceptus. Psalm.107.

V. O lætum ac iucundum nuncium! ô gloriosam resurrectionem! ô diem plenum gloria, honore, ac vere triumphalem! Hodie te Domine plenum maiestate, victoriis, ac triumpho nobilem intueor. Hodie, ô Cæsar, ô mundi Hercules, morte tua mortem destruxisti. Legimus fortissimū virum Eleazarum, cum elephantū, cui regem insidere putabat, ventri belluæ subiectus, interficeret, seipsum ignoranter interfecisse. Eleazarus hic mortē mihi significare videtur, quæ Christū, magnū illum elephantū, mundi præsidiū, putans interficere, eundem in cruce occidē io se ipsam nescia occidit. Ita namque prædixerant Prophetarum vaticinia, *Ero mors tua, ô mors.* Mac.6. Ose.13.

Iacob tota nocte cum Angelo luctatus, ab eo in femore læsus fuit, victoriam tamen retulit verus noster Iacob, Christus Iesus, cum morte tota passionis nocte ad mortem vsque luctatus, in femore rādem humanitatis vulneratus est, sed victor euasit. O quis hic figurarum sese campus aperit? Rex Israel Saul cum à Philistæis; è bello fugiens, premeretur, ait armigero, *Euagina gladium & perime me,* quod vbi ille præstitisset, eodem se gladio interemit. Saul noster Iesus in Iudæis in passione pressus & afflictus, morti præcepit, vt se feriret, simulque occideret (*oblatus enim est quia ipse voluit*) sed eodem statim illa gladio occidit, suisq; se armis interfecit. Neq; enim præsumebat ei mors manus iniicere, si hic Cæsar, inclinato capite, non permisisset. Et vt Sampson morte inimicos occidit, ita quoque Redemptor in crucis patibulo exspirās, Gen.32. 1.Reg.13. Iudi.16.

mundum, diabolū, inimicos suos & nostros iurassimos, eadem morte inuoluit. Cantemus ergo Domino, gloriose enim magnificatus est: cum nimirum hodie equū & ascensorem, mortem videlicet, & diabolum, proiecit in mare.

Vos vero, animæ, quæ in captiuitate limbi, & purgatorii ergastuli captiuæ detinebamini, quo gaudio exultare par est? quanta iucunditate ad iam iucundū nūtiū affici? cum nimirū iam optata illa dies, tempus illud expectatum aduenit, quo carceribus estis eripiendæ? Quantum autem vestrum gaudium sit oporret ô animæ in hoc adhuc mundo peregrinantes, cum iam tyrannis & crudelis illa potestas, qua miserum in modum oppressæ eratis, finem accepit? At vbinam tu es, ô sacratissima virgo Maria, quid ais? an non hodie iure meritoque dicere poteris quod olim Iacob viso filio Ioseph, quem velut mortuum
Gen. 45. lugebat, *Sufficit mihi quia filius meus Ioseph vi-*
Tob. 26. *uit.* Noli amplius, ô veri Tobiæ mater, quæ irremediabilibus filii tui absent iā lachrymis deflebas, Caluariæ montem gemebunda ac suspirans conscendere, vt filium eminus venientem videas: nam redit, *ecce resurrexit sicut dixit, Mulier ecce filius tuus.*

Nolite vero eum ô Mariæ, amplius in sepulchro quærere, neque enim est hic, nolite eum, ô piæ animæ, quæ Hierosolymis: id est peccatis vestris orto iam sole gratiæ, diuinarumque inspirationum, pietatis & deuotionis vnguento onustæ egressæ estis quærere in monumento, non est hic. Nolite eum amplius in præsepio, in deserto, in monte Caluariæ, in cruce, aut apud inferos quærere, non est ibi, Resurrexit sicut dixit. Quam bene dicitis, ô Angeli, *non est hic?* non est amplius miser ille & afflictus Iob, in crucem extensus: non est amplius Noe nuditatem in monte Caluariæ reuelans: non est amplius ille, quem sanguine perfusum rore in horto oliuarum vidistis, aut quem spinis coronatū, cruce grauatum, nudiusterius vrbe egredientem conspexistis. Hem quantum mutatus ab illo est paupere? Iam totus pulcher est, iam nouis effulget exuuiis, noua luce coruscat, nouis exultat trophæis, denique iam resurrexit, vti prædixerat. O totius seruator mūdi, hominum Angelorumq; Redemptor! ô Theseu, qui feliciter ab inferis remeasti ô, monstrorum domitor Hercules, qui diabolum, mundum, mortem, aliaq; portenta visu & auditu horrenda superasti: ô zelator animarum & amator Deus, qui, vt iis vitam cōferres, mori voluisti: vt eas in paradiso voluptatis collocares, ad inferos descendisti: vt eas persanares, amaram mortis ac passionis cicutam in earum medelam hausisti: vt earū debitis satisfaceres, vendi, tradi, sanguinemque pretiosum in vadimonium dare, teque ipsum totum pro iis exponere voluisti, qui denique quo eas resurgere faceres, prius ipse resurrexisti.

Fac igitur clementissime ac benignissime Domine, vt è peccato ad gratiā, è superbia ad humilitatem, ex auaritia ad libertatem, è libidinis cœno ad castitatem, ex illicito amore mundi, ad amorem tuum: ex dissolutionibus ad collectionem animi, ex inanibus mundi ineptiis ad mentis reformationem, deniq; è luxu & excessu ad moderatam agendi, viuendique rationem tecum hodie resurgere mereantur. Insignes profecto resurgendi modi. Sed concede gratiam, Domine, vt cum semel per te resuscitatæ fuerint, ad tui etiam Egregia similitudo.
imitationem non amplius deinde moriantur, neu ad deposita peccata, velut canis ad vomitum, reuertantur: neue imitentur hic elephantos, qui cum semel ad terram prostrati fuerint, iterum resurgere nequeunt, sed venatorum funibus facile constringuntur, ita quoque animæ cum semel in peccata inciderint, nulla sese ratione leuare queunt, sed tum prostratis diaboli laqueos & prauæ cōsuetudinis vincula iniiciunt. Quamobrem Domine mi Redemptor, cum eas à mortuis iam excitasti, concede, ne iterum in mortis periculum incidant, sed tutæ & securæ in adiutorio & protectione tua habitent: quo semel hic spiritualiter, è peccato ad gratiam resuscitatæ, tandem aliquando in generali etiam resurrectione, à morte ad æternam gloriam corporaliter resurgere mereantur, Amen.

FERIA II. PASCHATIS.

Partitio.

I. De humanæ vitæ miseria.
II. De Magistro sese discipulis associante.
III. De peregrinatione Christi & cuiusq; Christiani.
IV. De perpessorum malorum obliuione.

Duo ex discipulis ibant ipsa die in castellum quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab Ierusalem, nomine Emaus. Luc. 24.

FIGVRA.

Tob. 11. NOn prius potuit Tobias tam Pater quam filius, Angelum qui peregrinantis & viatoris habitu assumpto, itineris sese sociũ ac ducẽ semper gesserat, & cum iisdem frequenter locutus erat, recognoscere: quam confectis iam negotiis, & peracto itinere, cum iam iam abiturus vtrique valediceret, quisnam esset & vnde missus, ipse declararet, iisque stupore perculsis ex oculis euanesceret. Simile quid in Euangelio hodierno intueri videor: cerno namque duos discipulos Ierosolymis in Emaus castellum tendentes, quibus sese Angelus testamenti, Iesus Christus itineris socium præbet: qui; cum eum minime agnoscerent, tandem in fractione panis sese manifestauit, & ex oculis eorum euanescens, vtrumq; stupore defixum reliquit. Insignis historia & ad audiendum iucunda: sed vt eam pro dignitate exponere valeamus, superne illud lumen, quod tenebras pellit, quod mentis caliginem aufert, animos suggerit & linguas impeditas dissoluit, sanctissimi inquam Spiritus auxilium, nobis imprimis necessarium est: eius igitur opem imploremus, idque auctoritate, qua apud eum valet plurima, Angelorum regina, quam verbis Angelicis salutabimus dicẽtes.

AVE MARIA.

Heraclitus Philosophus toto vitæ tempore plorauit. Philosophus Heraclitus cum vitæ huius calamitates & miserias, quas indies videbat, secum tacitus reuolueret, easdem toto vitæ tempore deplorauit. Inter fideles vero, Deiq; cognitionem habentes, Iobum Heraclito similem fuisse, dicere possumus: cum enim vitæ huius breuitatem ille sibi ob oculos poneret, & simul ingentes illas calamitates & ærumnas, quibus tantillo tempore homo dum viuit, obnoxius est (de quib. ait, *Homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miseriis*) nunquam non lacrymabatur, & plãgebat, dicens, *Tædet animam meam vitæ meæ.* Et quæ obsecro, Iob, non tæderet viuere, vbi quidquid est, homini aduersatur, eumq; destruere contendit, cæli namque influxibus eum suis corrumpunt, elementa continuis præliis impetunt, animalia quoque venenato afflatu eum inficiunt, omnia denique, quæ in hoc mundo sunt, in vnicum hominem videntur coniurasse. Infelix igitur ac ter infelix, qui in loco adeo infausto, tam misera tamque ærumnosa vita viuere desiderat: & vere infelices sunt & insensati, stulti hi mundi amatores, qui vitæ fragili & fugaci nimium innituntur, eamque stabilem arbitrantur. Quidquid in mundo est aduersus hominem concitatur.

An non stulti & stolidi fuisse videntur Hebræi, dum magna cum inopia, & mille pressi ærumnis in Ægypto viuere, quam terram promissionis lacte & vino manantem, ingredi maluerunt, in qua iucundissime viuere ac quiete vitam deliciis voluptatibusq; affluentes transigere poterant? maior tamen eorum esse mihi videtur dementia, qui in miseri huius mundi Ægypto infinitis confictati ærumnis, ac plurimis pulsi calamitatibus, degere malunt, quã animo cogitatione que ad felicem illam viuẽtium regionem, vbi perfecta iucunditas, ac iucunda felicitas ac societas est, aspirare. Quanta igitur vestra est cæcitas, ô cosmophili! nescitis, eheu nescitis, quid hæc vita sit, quæ mala secum trahat, quib. casib. & infortuniis sit obnoxia. Vnde bene mihi scripsisse visus est Seneca; *Vita hominis,* inquit, *numquã acciperetur, si sapientib. daretur:* quis enim, obsecro, futurus est qui eius sese legib. subiiciat, & se illius miseriarũ hæredem profiteri velit? Quis dic mihi, obsecro, hæredẽ sese tuũ dicere audeat, infelix vita, quis te adire & accipere præsumat, q̃ quasi flos egrederis & cõtereris, & fugis velut vmbra? Vita vestra, Auditores cui sui De breuitate vitæ.

 solis

Vita hæc cursui solis comparatur.

solis persimilis est: videtur namque lucidum illud astrum non moueri, cum tanto tamen impetu tantaq; violentia feratur, vt ad singulos horæ quadrantes centum viginti millia rum millia illud conficere doceant Philosophi: idipsum de vita hac nostra dicere possumus, in statu quidem suo manere videtur, ac loco quiescere, attamen celerrimi instar cursoris semper ad finem properat, adeo vt non prius cucurrisse videamur, quam ad sepulchrum iam peruentum fuerit. Hinc bene eam D. Greg. nauigāti similem esse dixit, ii namq; qui nauem conscenderunt & nauigant, arbores, agros & scopulos moueri, se vero in loco quiescere putant: cum tamen secus id se habere omnes sciant, nauem scilicet semper recedere, cetera vero loco neutiquam moueri. Idipsum tibi accidit, ô homo, qui in mundi huius mari nauigas: omnia moueri existimas, & te immobilem persistere: cum tamen ipse ad mortem citatis quasi equis properes, cetera omnia quieta maneant.

Greg. in Regist.

Equidem eam animaleulo, quod Ephemerum appellant, cōparauero, quod mane quidem nascitur, vesperi autem occidit, cuius licet vita vltra diem vnū non extendatur, tanta tamen eius in quærendo victu sollicitudo & cura est, quanta coruorum quinque seculis viuentiū. Magna profecto huius insecti stultitia est? at vestra longe maior est ô mundi amatores, qui cum decē aut duodecim tantū annis hic vobis viuendum sit, tantas tamen opes aggeritis, & ita de commeatu sollicitι estis, quasi mille annis in hac arce viuendum foret. Sed ingens reuera amētia est, tantopere erga fragilem hanc & fugacem vitam affici: cum ipsimet Ethnici hac nobis in re multo sapientiores extiterint. Spartiatæ namq; toto quidem vitæ tempore lugubribus & atris vestibus induebantur: at cum morti appropinquarer, sumptuosis & regificis: quo agendi modo satis indicabant, quā amara iis vita foret, quam læta vero & iucunda mors. Eandem pene agendi consuetudinem habuere Thraces, qui infantibus iam recens in lucem editis lamentabantur, & cunas lachrymis perfundebant, quod eos lachrymarum & miseriarum locum ingredi putarent: morientibus vero festiuo cantu & lætitia applaudebāt,

Explicatur humanæ vitæ miseria.

quod omnibus hisce ærumnis erepti, quietis iam portum intraturi essent. Quin & ipsa nobis animalia vitæ huius ærumnas & calamitates quodammodo velle ostēdere videntur: cycnus namque egregia illa auis, toto vitæ tempore cantare detrectat? sed vbi fata vocant, vdis coniectus in herbis, iucundissimo cantu aera permulcet, lætus quodāmodo & gaudens hac infelici & lachrymosa vita se liberandum.

Et quoniam cantus mentio incidit, ipsi quoque Israelitæ, quamdiu in Babylonica captiuitate captiui detinebantur, nunquam canere potuerunt, adeo vt si quādo eos Chaldæi ad patrios psalmos decantandos inuitarent, lachrymantes responderent: *Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena?* At heu, mundus hic multo Babyloniis illis deterior est, nostraque sors longe iniquior sorte Hebræorum. Quis igitur in eo ridere, cantare, choreas agere, ineptire, deliciisq; indulgere præsumat? Et sane vita hæc nostra vera Babylon est, terra aliena, locus peregrinationis, receptaculum, & colluuies malorū, miseriarum diuersorium, solitudo tetrica & tristis, ac perpetuo exilio infamis, deniq; via & quidem transitus: ita namque eam nuncupare hodiernum Euang. videtur, in quo non nisi de peregrinis, viatoribusque sermo est, adeo vt & Dominus viatoris personam & habitum induerit. *Duo ex discipulis Iesu ibant ipsa die in castellum.* &c. Adeamus primo hosce viatores, & videamus quinam sint, ac deinde quid dicant, quos sermones habeant ad inuicem audiemus.

Hebræi in Babylone cantare non potuerunt. Psalm. 16.

Quod ad primum igitur spectat, refert Euang. duos ex discipulis fuga dilapsos, in Emaus castellum, quod 60 stadiis, vel duobus cum dimidio milliaribus, nostra metiēdi ratione ab vrbe aberat, profectos esse, deq; Messia qui ante dies aliquot cruci affixus erat, sermones habuisse cuius morte & absentia magnopere se affici & affligi demonstrabant. Sperabamus, inquiebant, nos & totam gentem nostram à captiuitate & Romanorū tyrannide per eum liberandam, regnumque Israel eius ope restaurandum, sed nulla iam eiusce rei spes affulget: dixerat adhæc tertio se die à mortuis resurrecturum, & tres iam

iam ecce dies elapsi sunt, & nihil huiusmodi videmus contigisse. Cum hos itaque inter se sermones haberent, atque ita fabularentur, ecce derepente Saluator itineris se socium præbet, inque medium eorum se sistit.

Simile. Et sane quẽadmodũ post eruentum & diuturnũ prælium, quiescentib. iam turbis & armorũ strepitu, dux milites huc illucq; dispersos colligit, eosq; de victoria certiores reddit: ita quoq; hodierna die Christũ generosum illum ducem agere videmus. Apostoli namq; & discipuli, Christi tanquam milites, metu perterriti & cõsternati, è cruento illo passionis certamine fugerant, & huc atq; illuc dispersi erant; & ecce dux eos hodie è fuga retrahit, reuersosq; de victoria, de mundo & dæmonib. relata, certiores facit. Magdalenã namq; errantem quærit, tres Marias in vrbẽ redire compellit, hinc Petrum insequitur, & omnib. sese Apostolis in Ierusalem manifestat, eosq; ad castra reducit: illinc vero, duobus discipulis in Emaus tendentib. apparet, quos inertiæ & ignauiæ arguit, quod duce suo in discrimine relicto, castris se turpiter proripuissent. Sed ante ceteros tibi se manifestum dedit, ô SS. Virgo, tibique lætum resurrectionis nuntium attulit.

Simile. Nam sicut sol, cum mane oritur, summa montiũ cacumina radiis suis primũ ferit, deinde humiles colles irradiat: ita quoq; Dominum fecisse cõpertum est. Virgo Deipara namq; *mons erat in vertice montium*, vt Isa. ait, vel, vt David canit, *mons pinguis, mons in quo beneplacitũ est habitare Deo.* Apostoli vero instar collium, de quibus scriptum est, *fundamenta eius in montibus sanctis* i. Apostolis. Sol hic igitur ex altero veniens orbe, radiis se suis magno illi monti Virgini Mariæ primo, ac deinde cæteris collibus, Apostolis nempe, videndum præbet. Hic vero videmus, vt quos hosce viatores radiis suis illustret, eosq; ita accendat, vt calore intus æstuante ad inuicẽ dixerint, *Nõne cor nostrũ ardens erat in nobis?* sole nimitũ directe capitibus eorum imminente.

Isai. 2.
Psal. 67.
Psalm. 56.

II. Quia nihil viatores sint. Quinam vero vos estis ô peregrini? vel vnde? quo vos appellabo nomine? nescio: vnius quidem ex Euangelii textu certum est, nomẽ fuisse Cleophæ qui quatuor sanctissimorum virorum, trium Apostolorum, Iudæ, nimirũ cognomento Thadæi, Simonis & Iacobi Minoris, ac Ioseph vnius è LXX discipulis cognomẽto Iusti, pater extitit. Alterius autẽ nomen ignoratur; sed omnes pene Patres vnanimiter tradunt, hunc fuisse Lucam Euangelistam, & Actuũ Apostolorum scriptorem. Eiusdẽ namq; opinionis fuit Gregorius Magnus, Nicephorus, Theophylactus in Lucã, & Epiphanius. Solus Hieronymus alterã sententiam tenetur, in prologo enim in Lucam ait, eum Dominum in carne nõ vidisse, idque ex verbis ipsius Lucæ se colligere ait, *Sicut tradiderunt nobis hi qui ab initio suis oculis viderunt, & ministri fuerunt sermonis.* Sed nihil inde effici potest aliud, quam Lucam de primis Apostolis non fuisse, sed longo, post alios interuallo ceteris accessisse.

Gregor. Mor. c. 2. Eccle. hist. l. 1. ca. 34. In Luc. ca. 24. Act. 1.

Quicquid demum sit, hoc saltem constat, Dominum duobus hisce discipulis sociũ se habitu viatoris, adiunxisse. Sed cur his te potius Domine quam mulieribus adiungis? in promptu ratio est, quia te nimirum illæ aromatibus & vnguentis pretiosus onustæ quærunt, atque ideo eas fugis, discipuli vero à te fugiunt, & tu eos persequeris.

Insignis concept. Exclamat hic Augustinus admirans; *Vere Domine, maiori semper occurris necessitati* quẽadmodum enim cor hominis in medio corporis constitutum, magis ad sinistrã vergit, & sanguis in eodem habitans corpore, partes eiusdem, eo maximè opus habentes, defendit ac tuetur; vt in subito formidine fieri videmus (partibus namq; exterioribus destitutis, ad cor quasi ad locum, cuius permagni interest, sese recipit, qui si amittatur, de vita penitus actum est: atq; hæc causa est palloris, & verecundiæ, quæ in vultu sese interdum manifestat. Idipsum hic à Domino fieri videmus: qui relictis aliis discipulis, duobus hisce in primis succurrendum censuit, in maxima scilicet necessitate ac discrimine constitutis. Perdiderant namq; iam fidem, spes quoque eos deficere incipiebat.

Sed quonam pacto fieri putamus, vt tanto beneficio à Domino afficiãtur, vt Christi Iesu consortio societateq; digni iudicentur? causam quæ rimus? in promptu est, quod ad inuicem loquerentur de omnibus quæ abhinc triduo Herosolymis contigerant, de Passione videlicet Redemptoris. O sanctæ sermocinationes! ô diuina colloquia! de his s.

Cur Dominus his ce discipulis socium se adiunxerit.

nobis *in via*, interea dum hic viuimus, & in vitæ huius curriculo velut viatores ambulamus, loquendum est; si Christum peregrinationis socium habere desideremus.

O sancta & salubris passionis memoria, quantum tu animabus iustus commodum afferre, quantum potest prodesse? ad diuinum quippe amorem nos accendis, humilitatem instillas, superbiam suffocas, & delicias carnis à nobis expellis.

Insignis figura. 2. Reg. 11.

Cum Dauid Vriæ Hebræo, vni è principibus suis è castris Ierosolymam redeunti persuaderet, domum vt secederet, fracta bello membra lautius nonnihil haberet, genio indulgeret, & vxore vteretur: statim Regi in hæc verba respondit: *Arca Dei & Israel, & Iuda, habitant in papilionibus, & Dominus meus Ioab, & serui Domini mei super faciem terræ manent, & ego ingrediar domũ meam, vt comedã & bibam, & cubem cum vxore mea:* De te hoc dictum puta Christiane: quando te mundus ad delicias inuitat, teque inescare machinatur: quam congrue illi respondere poteris & apposite, passionem Domini respiciendo, Quid? Arca Dei, sacra, inquam, Iesu Christi humanitas, atque omnis Sanctorum nobilitas, in desertis Caluariæ locis commorantur, tribulationum crucibus affixa: quin & dux meus Iesus Christus super duram cubat, in duram scilicet crucem extentus & tu me ad delitias inuitas, vt genio indulgeam suades, vt voluptatibus me patiar inescari, vt laborem, qui mihi subeundus est, quantum possum, declinem? sed parue hoc est & conueniens? meræ sunt nugæ hocce mihi occinere, numquam enim huiusmodi flagitium committam.

2. Reg. 15.

Simile quid in secundo Regum lego commentario. Cum enim Dauid Rex per deserta, per agros nudus & vdus, omnique destitutus auxilio fugeret, & torrentem tristitia grauatus transiret, omnes cum nobiles & subditi lachrymis comitabantur, eiusque casui, quantum poterant, condolere se planctu & lamentis demonstrabant. Ecquis, obsecro, erit Christianus, verus cœlestis aulæ inquilinus, Christique Domini fidelis Vasallus, qui passionem Domini cum ruminet, Deique Filium tanta humilitate, cruentam Iudæorum in caput suum conspirationem fugientem, & torrentem passionis transeuntem, perque Caluariæ rupes serpentem contemplentur eum, tristi hoc spectaculo commotus, oculis lachrymantibus, corde gemebundo, linguaque querula, non conmitetur: quis inquam pedem in terra non figat, non sedem mittat, aut humiliet?

Quin etiam ô sancta Dominicæ Passionis recordatio validum propugnaculum es, aduersus omnem infernalem proteruiam, salubre aduersus diabolicos incursus antidotum, ac singulare ad mundi technas versutiasque detegendas remedium. In quam rem figuras vobis abducam. Daniel Propheta sparsis in fano cinerib. technas sacrificulorum, & emẽtitam Beli diuinitatem detexit. Cineres hi, cineres sunt Iesu Christi, & memoria passionis eius, qui statim vt in animarum nostrarũ templo sparguntur, Sathanæ statim versutias, carnis blanditias, & vasti idoli, mundi nimirum, dolos detegunt & reuelant. Dan. 14.

Similes propemodum conceptus, sed alterius tamen generis. Præcepit apud Ezech. Deus omnes eos interfici, qui signum Tau frontibus non præferrent. denotat hoc mysterium omnes & singulos, qui signo crucis, cuius imaginem Tau nota eferebat, & passionis insignibus notari, signarique nõ essent, frontiq; memoriæ suæ eadẽ insculpta nõ gererent, in magno vitæ discrimine versari. Ezech. 9.

O miseri mũdani, ô infelices cosmophili! nõ reperitur Christus in medio vestri, nec se vobis itineris socium adiungit, quia *in via* vitæ huius, de his quæ in passionis eius diluuio contigerunt, non differitis. Non agitis in hoc itinere de Iesu Nazareno, non loquimini nisi de mundo, de honoribus, dignitatibus, diuitiis. Non ambulat vobiscum Deus, ô inanium rerum indagatores, & nouarum rerum scioli, quia non loquimini de iis quæ in domo Annæ, in qua Christus percussus fuit, de iis quæ in domo Caiphæ, vbi conspurcatus & consputus, de iis quæ in Palatio Herodis, in quo veste alba delusus: de iis quæ in prætorio apud Pilatum contigerunt, vbi ad mortem contemnatus fuit: non sunt sermones vestri de iis quæ circa crucem peracta sunt, vt nimirum clauis fuerit confixus, aceto potatus, lancea perforatus, deniq; vt mortuus fuerit: non sunt nisi de rebus mundi huius

Mundani de mundo sermones miscent.

huius, de iis quæ in aula, quæ Romæ, quæ in Hispania, quæ in alio orbe geruntur.

At si Deum socium habere desidereris, quẽadmodum eum duo hi hodie habuerunt, loquimini potius de cœlo, de conscientiæ vestræ statu, de suppliciis quæ Dominus in cruce pertulit, de tota passion s eius Iliade. Et perpendere hic obiter vos velim, si ob solos Deus semones, propter aliquot verba hisce se tertium adiunxerit: quid facturus sit ob bona opera? si tantam sola verba gratiam promeruerint, quantam ipsa bona opera habitura sperandum est?

Christus hos viatores allocutus est. Cleophæ responsio. Allocutus quin etiam eos vltro est: audiamus quid dicat. *Qui sunt hi sermones quos confertis ad inuicem, & estis tristes?* quo vos & vnde? tristitiam quippe vultus præfert. Cui Cleophas, *Tu solus peregrinus es in Israel, & hæc ignoras?* Quid, videri nos à te puto. Venis Ierosolymis vrbe nos, & fingis te nihil eorum scire, quæ ibi ab hinc triduo contigerunt? Iã enim tres dies elapsi sunt, ex quo Principes nostri & Pontifices Iesum quendam Nazarenũ, qui erat vir potẽs in opere & sermone cruci ignominiosissime affixũ mori coegerunt.

Vere potens erat in opere: quoniam plurima per Iudæam miracula edidit; leprosos mundauit, paralyticos sanauit, cæcos illuminauit, dæmones ex hominum corporibus fugauit, mortuos ad vitam reuocauit: an non igitur vere potens in opere fuit? at non minus in sermone. *Nunquam enim homo sic locutus est*: alter Orpheus fuit: voce namque arbores & rupes attraxit: famosissimas peccatrices ad bonam frugem eadem voce conuertit: milites quoque à Principibus Sacerdotum ad se comprehendendum missi, vt eũ loquentem audiuere, cœptis desistentes re infecta, ad suos reuersi sunt sancte asseuerantes, nullum vnquam hominem ita sese loquentem audiuisse: alii quoque milites in horto Oliuarum statim vt vocem eius audiẽre, licet armati & spirantes minarum, supini in terram conciderunt. O magnum oratorẽ, ô linguæ fulmina! an non igitur potens in sermone fuit, cum ad vocem mare & venti quieuerint, illiusq; imperio obsecundarint; cum eadem Lazarus quatriduanus tumulo prodierit, Doctores synagogæ in templo stupore defixi steterint, ad eandem denique tot peccatores & peccatrices à praua vitæ consuetudine ad proprietatem redierint? Noluit tamen Pontifices magnum hunc Prophetam cruci affixerunt *& tu solus peregrinus es in Israel, & hæc ignoras?*

Ioan. 7.

Matt. 7.

Matt. 14. Ioan. 11. Luc. 2.

Christus verus peregrinus in hoc mundo extitit. Quam verus vates existis ô Cleopha? & tamen iocando verum dicere te nescis: ipse enim vere solus peregrinus est, qui in mundi huius exilium cœlo pulsus, propter flagitia nostra hanc peregrinationem peregit: vnde de seipso apud Euangelistam testatus est, *Vos de deorsum estis, ego de supernis.* Vere, vere inquã peregrinus fuisti Domine: ab omni enim æternitate, præuiso iam Adæ peccato, votum feceras, præsepe te Bethleemiticum, montẽ Caluariæ, ac sanctũ sepulchrum, quod Hierosolymis est visitaturũ. Innuebat id quoq; Dauid rex cũ diceret: *Votum vouit Deo Iacob*: perinde ac si dicere voluisset: votũ fecit Verbum illud Dei, Patri suo æterno, profectionem quandam se iam olim in hunc mundum instituturum. Item quæ peregrinatio! triginta tres & quot excurrit annos in eadem facienda insumpsit, seruilemq; habitũ induit, formã serui accipiens, & viator factus est. O quantum interea cucurrit, quas nõ regiones, quæ non loca peragraui? Deuenit primo ad præsepe Bethleemiticum: inde in Ægyptum transiit, septemq; annos in hoc iter impendit: tum desertum & intimam solitudinem petiit, & quadraginta dierum spacio eam perlustrauit. Quantã hic pietatem, quãtum feruorem declarauit? At nondum hic quieuit, sed & alia lustrare voluit: Caluariæ quin etiã montem cõscendit, inde crucẽ, ac deniq; sepulchrum ipsum visitauit. Item quantas in eundo molestias sustinuit, quãtos labores exantlauit, quantũ sudauit, & alsit, quas nõ passus est ærũnas: Hausi id ex D. Gregorio Papa, qui Christi iter relegit dicẽs: *Videtis fratres charissimi, ipsosmet salutis agnoscitis? de cælo venit in vterum, de vtero venit in præsepe, de præsepi venit in crucem, de cruce venit in sepulchrum, de sepulchro rediit in cælum.*

Ioan. 7.

Psal. 131.

Christus difficile iter ingressus est & longum.

Homil. 29. de ascensione.

Soluisti iam votũ Domine, omniũ peregrinorum princeps, peractum iam est iter, peregrinatio tua iam finem accepit, nullus in orbe iam locus restat quẽ adire posses: omnia

obam-

ambulasti, & percurristi, iam tempus est, vt quietem capias. Erro, erro auditores, nondũ vult quiescere, nam & limbum adire ei est animus, visitare purgatorium, & ad inferos vsque descendere; atq; hoc est iter de quo loquebatur vaticinans Hieremias: *Dimisi domum meã, reliqui hæreditatem meã.* Infinita nobis hoc itinere merita, sibi vero immensã corporis gloriam, & æternã nominis exaltationem cõparauit. Sed quid est Cleopha, quod *solus peregrinus* dixeris, an non & nos omnes peregri ni in hoc mundo sumus? ita profecto; testem huiusce rei habeo Apostolum Paulum qui ait: *Non habemus hic ciuitatem permanentẽ, sed futuram inquirimus.* Præuiderat id etiã vates regius, *Aduena ego sum & peregrinus, sicut omnes patres mei.* Primus qui vrbes extruere cœpit, fuit Cain, atq; ideo fortasse cœlo excidit: hinc S. Euangelista Ioannes in reuelationibus ait, audiuisse se Angelum clamantẽ, *Va va habitantibus in terra*; è quo efficitur, mundum hunc inferiorem nõ esse nisi exilii & ærumnarũ locum. Atq; hoc ipsum de eo iudicium fuit Philosophi Anaxagoræ licet gẽtiles, & veri numinis ignari. Refert namque Laertius, hunc, cum æmuli ei propter facultates & opes actionem intentassent, omniũ potius iacturam facere maluisse, quàm iudicio ius suum persequi, ac sese coram iudicibus defendere: cumq; eum amici & noti fatuũ dicerẽt, quod sua se negligentia omnibus iis bonis & possessionibus, quas maiores tanto sudore ac labore sibi peperissent, orbari sineret, digitos eum ait in cœlum sustollentẽ respondisse: *Illa patria mea est, illa hæreditas mea est, illam ego curo, non ea quæ super terram*: nã mundus hic instar exilii est, locus quidam miseriarum ac lacrymarum occasio. O præclarum hominis Ethnici sententiam! ô virum Christiano dignum nomine.

Hiere. 10

Heb. 13.

Psal. 38.

Apoc. 8.

Laertius.

Præclara Anaxagoræ sententia.

Verum vt ad propositam materiam redeamus; Cleophas cum hæc Christo dixisset, & lachrymis oculos oppletos haberet, tristitiaque animũ eius occupasset? statim Christus subintulit, *Et quæ?* quid accidit Ierosolymis? dic quæso quidnam ibi contigerit, redde me certiorem. Quid? anne tu illa oblitus es, an ignoras ipse, qui eadem in corpore pertulisti, & de quo totus orbis loquitur? Quid hoc est? an nõ meministi crudelis passionis, anne oblitus es clauorum, spinarum, flagellorum, sudoris illius sanguinei? Eheu Domine, vix tres elapsi sunt dies, cum in monte Oliueti paueres & tæderes, cũ tot in monte Caluariæ supplicia perferres. & hodie ecce rogas, *quæ?* quasi hæc omnia in ventos & auras abiissent.

Christus post resurrectionem priorum dolorum oblitus est.

Fuit, fuit, Auditores, ardens illa charitas, & ingens illud amoris incendiũ, quod omnes priores dolores præteritaq; supplicia penitus excoquebat: charitas inquã, de qua vaticinatus Salomon dicebat, ærumnarum vitæ huius aquas, & flumina dolorũ quos in passione sustinuit, charitatem hanc extinguere nequaquã potuisse! quam ingens illa fuit charitas! Et sane si tota elementi ignis sphæra, spelunca aliqua hoc in mundo posset includi, non est profecto dubium, quin ipse omni semper ratione erumpere gestiens, libertatemq; affectans, omnia repagula, concludi indignatus, in mille partes dirumperet. Cum igitur vniuersa diuinitas, quæ amor est & ignis quidam infinitus, humanitatis nostræ ergastulis, licet voluntariè, inclusa fuerit; numquã quiescere potuit, donec corpus hoc suum in cruce disrumpens, lacerans, ac quodãmodo in frusta comminuens, mille nobis amoris signa & argumenta charitatis immensæ ad oculum demonstraret. Videte quales calores, quales ardores in ipso fuerint; adeo vt omnium aliorum, quos in passione pertulit, non amplius iam reminiscatur.

Insignis concept.

Ingens Christi charitas.

Et quoniam de ardoribus incidit mentio, certum est solem, quo magis capitibus nostris imminet, nobisq; fit vicinior, eo quoque maiorem ardorẽ edere, & splendidiorẽ fieri. Idem in sole oculorum nostrorũ Christo Iesu vidimus contigisse: quo enim altius in cruce fuit exaltatus, quo & maiorem charitatem, & dilectionẽ vehementiorẽ monstrauit. Nam queadmodum motus violenti & naturales in eo differunt, quod violentis rapidus sit & vehemens in principio, sed ad finẽ vrgens paulatim deficiat, & tandem etiã penitus quiescat: naturalis autem initio sit lentior, sed quanto magis mouetur, & vlterius procedit, tanto fit maior ac vehementior. Ita quoq; amor, quo nos in Deum ferimur, aliud non est quã motus quidam animæ in Deum, qui

Insignis cõceptus.

qui peccato iam cōmisso quodámodo coactus est, & instar motus violenti, hinc fit vt in principio penitus ferueat, sed sensim tepedior fiat, ac tandē etiam penitus frigefiat. Sed amor quidam naturalis est, quo procedit vlterius, eo fit & maior, maioremq; charitatē demonstrat: quē hodierna die ita videm⁹ excreuisse, vt crucis, clauorū, passionisq; q̄ nostri causa pertulit, penit⁹ oblitus, petat quidnam hæc etiam fiut, quasi eadem ignorer.

Amor Dei in nos naturalis est.

IV. *Quæ?* inquit, Charitas quippe illa adeo eū incendit, inebriat, adeoq; demētat, vt omniū p̄teritorum suppliciorū oblitus & omnē eorū memoriā exuisse videatur. Accedit adhæc etiā ipsa resurrectionis gloria, quæ omnē ei memoriā, quos pertulit cruciatuum, adimit.

Tantæ porro beatitudinis est, ipse resurrectionis status, Christiani, vt cum semel eiusdem nos compotes reddi contigerit, omniū laborū molestiarumq; hic olim toleratarum memoria nobis penitus excidat, & omnia licet grauissima fuerint prorsus nihil & ludicerū quid fuisse videantur. Docuit hoc gentium Doctor Paulus dicens: *Non sunt condigna passiones huius temporis, ad futuram gloriā quæ reuelabitur in nobis*: adeo vt quidquid hic nos pati contigerit, vel quæcunq; hoc in mundo molestia acciderit, eius respectu ludicrum q̄d & leue nobis videre debeat, imo ne attendi quidem vel pensari mereatur.

Resurrectionis status omnium quæ hic passi sumus obliuionem inducit.

Rom. 8.

Et sane si cui nostrum contingeret, alicui sanctorū iam cœlestibus gaudiis pfruentiū loqui, & petere ab iis daretur: quid ipsis de suppliciis, doloribus, martyriisq;, quæ in hoc mundo sustinnerūt, videretur, eodē prorsus modo, quo hic Christus, eos respōsuros putādū est, *quæ?* Quid? an nō recordaris gloriose Apostole Bartholomæe, fuisse tibi viuo olim hic pellem detractam? nō recordaris Stephane, lapidibus te obrutū à Iudæis? nec te Laurenti craticulæ superimpositum, lento igne, vt holocaustum Deo gratum fieres, assatum esse? non meministi amplius Petre crucis, cui affixus expirasti? quid dicis de mucrone tuo Paule, quo tibi venerandū illud maiestate caput, præcisum fuit? *Et quæ* inquiunt, de qua re loquimini, quas nobis narratis fabulas? ānē aliq̄d in hoc mūdo vobis visi sum⁹ sustinuisse? nihil est hoc, Christiani, dicent, nihil est, nō fuere flagella, sed ferula, nō rotæ sed rosę, nō lora sed flores, nō equulei sed delitię.

Martyres nō recordātur cruciatuum quos hic sustinuerunt.

Econtrario vero, tanta damnatorū infelicitas & calamitas est, vt omniū priorū voluptatum delitiarumq;, quas in hoc mundo habuere, nullā iam prorsus memoriā habeant, sed nihil illis hæc omnia fuisse, imo ne fuisse quidē videantur. An nō verum me dicere testaberis tu Cæsar, & tu Alexander, nullam sc. vobis honorū, dignitatum, regnorum, coronarum, sceptrorum amplius memoriā restare? Non recordamini fuisse vos aliquādo reges potentissimos, monarchas orbis diuitiis affluentissimos? *Et qua* respōdebunt: *quid profuit nobis superbia, diuitiarum iactantia quid contulit nobis: Transierunt omnia velut vmbra.* *Sapien. 5*

Diues ille Epulo cum apud inferos sepultus Abrahā patrem inuocaret, fui vt misereretur: respōdit Abraham è summo cœlo, *Recordare fili, quia recepisti bona in vita tua*: non recordabatur, ecce priorum delitiarum, aut præteritorum conuiuiorum. Sed venit mihi, quoad hanc rerum priorum obliuionē, insignis cuiusdam figura in mentē. Cum septem anni in Ægypto transiisset, septē alii sterilitatis aduenerunt adeo quidē vehementes ac duri, vt eorum præsens memoria & experiētia, priorum annorum abundantiæ mortales obliuisci cogeret. Heu! anni illi æterni famis qua damnati quietē, gloriam & gratiā esuriunt, quæq; semper apud inferos duratura est, adeo horrendi & pertimescendi sunt, vt omnem præteritarum voluptatum, quæ in hoc mundo fuere, interea dum anni abundantiæ durarunt, deliciisq; vita affluxit, memoriam è mentibus auferant. *Luc. 16.* *Gen 41.*

Et quæ? expedi Cleopha, temporis nos premit angustia, & Dominus tibi ait, dolorum se nō meminisse: quid igitur subest? *De Iesu Nazareno qui erat vir potens, &c.* Adiungit deinde: *Nos sperabamus*: ô modicæ fidei omnis tua spes concidit: misera cymbula, quanto modo in discrimine versaris? fidei tuæ malus confractus est, & spei anchora amissa. *Vir* inquiunt: neq; enim amplius in eo diuinitatē agnoscunt, an nescitis, ô discipuli, hunc Deū simul & hominē esse? Potens namq; est opere, vt Deus: & potens sermone sicut homo: duobus quoq; gladiis instructus, virtute & doctrina

Christus soli & tormento bellico comparatur.

doctrina: quoad virtutem potens est quoad doctrinam eloquens. Sol lumen & simul calorem habet: tormentũ bellicum, quod nõ nisi puluerẽ nitreum in se habet, & globo non est suffertum, mugitum, quidem & boatum edit, sed nihil effringit aut diruit, at Iesus Christus bombarda erat quæ & effringebat, & simul sonitũ edebat: Sol erat qui verbis illuminabat, & operibus calefaciebat.

Nos sperabamus. Valeat iã spes nostra, quæ concidit, sperabamus per eum à Romanorũ nos imperio liberandos, & eorum iugo eripiendos. vti Moyses seruitute Ægyptiaca Patres nostros liberauit. O insensati discipuli, nõdum præteriere tempora, adhuc hora est, sumite animos, nolite animo concidere. An de vobis, ô Luthere & Caluine, perfidis inquam peregrinis dicam, quod de duobus hisce discipulis dicitur: toties namq; vos audiuimus dicentes, Ecclesiæ nostræ Ierusalem egrediendo, vt in Emaus Geneuæ aut Wittenbergæ secederetis: *Nos sperabamus.* Sperabatis scilicet, post bellum Pontifici Romano illatum, post oppugnatum purgatorium, post effusum sacerdotum sanguinem, post diruta templa, Ecclesiam ipsam vos euersuros: sed spes vestra eodem tempore quo exorta est, concidit. Iactanerat Lutherus secundo rebellionis & dominationis suæ anno, se, si ad tres vel quatuor adhuc annos vita ei prolongaretur, omnem Papatum destructurum, atq; euersurum, & tamen viginti quatuor, & quot excurrit, annis, libere dominatus est, nihil tamen vnquam huiusmodi præstitit, aut factum vidit.

Inanis Lutheri ac Caluini spes.

O stulti & tardi corde ad credendum! Quanta vestra insania est, Luthere & Caluine, in solida illam Ecclesiæ petrã insensatum caput velle impingere? quanta vestra amẽtia est ô hæretici, sumptis armis ita veritati bellũ mouere, Deoq; qua potestis ratione resistere? Vos vero miselli discipuli, q̃ stupidi & tardi ad credendũ estis: quid? nunquãne Prophetas & veteres scripturas legistis? nunquãne audiuistis, Messiã ad Ionæ imitationẽ, triduo in visceribus terræ, vt ille in aluo ceti, permãsurum, & tum demũ resumpto corpore lumen solis conspecturum? An non eum dicẽtem audiuistis, quod templum hoc destrueret, & post triduum aliud reædificaret, atque hoc de corpore suo intelligi voluit. O igitur *Stulti & tardi corde ad credendum.*

Iona. 2.

Et sane stulti sumus, Domine, & fatui qui te relicto mundũ sequimur, qui solem fugientes in tenebris viuere malumus, paradiso exulare vt tartarũ ingrediamur, qui cœlum verã patriã nostrã negligimus, vt in hoc mũdo, qui locus peregrinationis est, habitare & sedẽ figere valeamus. Ecquæ maior in hoc mundo dementia inueniri potest? *stultorum infinitus est numerus*, id est peccatorũ ait Sapiens Et bene quidẽ: quot enim sunt peccatores, qui relicta gratia Domine, peccatũ vltro amplectuntur quo quiq; tibi bellum mouent, diabolo seruiant: tot etiam fatuos, tot phreneticos, tot dementes esse dicendũ est. Sed accedit ad hanc dementiã Domine duritia quædã grandis, & stupida ad scripturis credẽdũ tarditas: toties quippe admonemur, toties nobis concionatores ingeminãt, esse se. infinitam quandã gloriam paratã iis, qui fidele tibi hic obsequium exhibebunt, æterna vero supplica iis qui te mortali aliquo delicto offendent: & tamen credere vix possumus: aut si credimus, vix in animũ demittimus, aut parum curamus. Quapropter Domine, qui hodie duobus hisce discipulis peregrinantibus oculos aperuisti, te supplices obsecramus, vt oculos nobis idem prorsus iter ingressis aperias, vt sc. Scripturas sacras intelligendo, tuaq; semper iudicia ante oculos habendo, & stultis sapientes effecti, confecto longo vitæ huius itinere ac peregrinatione, feliciter ad patriam cœlestem peruenire valeamus. Amen.

Peccatores vere fatui.

FERIA III. POST PASCHA.

Partitio.

I. *De cœlo laboribus obtinendo.*
II. *De stante in medio.*
III. *De imprecante pacem.*
IV. *De voce Ego sum.*

Stetit Iesus in medio discipulorum suorum & dixit eis, Pax vobis Luc. vltimo.

FIGV-

FIGVRA.

Tob. 12. CVm Angelus Raphael Tobiæ patri & filio sese manifestaret, suamq; conditionem aperiret, esse se nimirum è septē illis spiritualibus, qui semper ante diuinæ maiestatis oculos consistant: adeo ambo consternati & perterriti fuere, vt præ metu & reuerētia in terram proni ceciderint: quib. statim Angelus ait: ***Ego sum, nolite timere.*** Hodie vero in præsenti Euangelio intueor, vt ipse omnium Angelorū rege, Domino, Christo Iesu, Apostolis, quo eum velut verū Dei Filium totoq; orbis Dominum agnoscerent, sese manifestante, omnes ita perculsi & pauore concussi fuerint, vt rati sese spiritum videre, in terram prolapsi sint: quibus deinde Christus, vt illos confirmaret, animumq; adderet, statim ait, ***Pax vobis, ego sum, nolite timere.*** Egregia profecto hic viriusque est historiæ concordia, & concors per omnia harmonia figuraque figurato quam optime respondens: quam vt latius deducere possimus spiritum paraclitum velut directorem, & gloriosam Virginem vt patronam inuocemus: dicamus igitur.

AVE MARIA.

Q. Cicero de petitione consulatus. Magnus ille & nobilis Orator, Oratorumque omnium Princeps Tulius, cum Romæ consulatum ambiret, frater eius Q. Cicero, homo in rebus gerendis prudentissimus, & in negotiis Reipubl. optime versatus, cognito Marcum ad Cosulatum aspirare, his eum verbis admonendum censuit: ***Attende tibi frater, peregrinus es, Roma est, Consulatum petis.*** Quasi diceret, Vide quid agas, atque in omnem partem circumspice, qui sis cogita: ex Arpinate municipio progenitus es, peregrinus es, & non Romanus. Romæ quoque consulatum ambis, in Vrbe omnium vrbium regina, totius orbis vertice: Cōsulatum, inquam, quo nulla Romæ dignitas eminentior, nulla maior haberi potest: non ambis Quæsturam, non tribunatum, non munus Aedilicium, sed ipsum omnium magistratuum summum. Quamobrem attende tibi frater. Quod Quinctus Marco fratri de Romano consulatu dicebat, mihi hodie fratri meo Christiano de beatitudine æterna liceat dicere, ***Attende tibi Christiane***, qui beatitudinem ambis, ***Peregrinus es, cælum est, beatitudinem petis***, Peregrinus inquam exul, profugus, miser peccator, creatura vilissima. ***Cælum est***, domicilium scilicet Angelorum, Seraphinorum palatium, beatorum omnium aula, quam nihil coinquinatum ingreditur. Deinde ***beatitudinem petis***, qua nihil aut maius, aut excellentius & præstantius dici aut cogitatione comprehendi queat, quonam tibi igitur pacto laborandum est, quomodo sudandum, eam vt promerearis? qua in re optime consentire mecum visus est Paulus, dicens, ***Nemo coronabitur nisi qui legitimè certauerit***: quoniam præmium hoc, vt omnia comprehendam paucis, bonis operibus vincitur ac paratur. 2. Tim 2.

Plutarch. in Romulo. Prodit Plutarchus, Romulo extincto populum Rom. dubiū & anxium fuisse, quippe qui nesciret, vtrum violenta manu esset discerptus, vel alio quopiam diuiniore mortis genere exspirasset. Cum itaque omnium animi fluctuarent, prodiit subito in forum Eques, qui fidem fecit, visum à se Romulum affirmans, augustiore forma quam fuisset, & armatum ad cœlos sublatum, ac mandasse vt se pro numine haberent. Equidem haud credo, sed commento hoc, etiam apud Ethnicos denotari putem cœlum armis acquiri: cui succinit & apud Euangelistam Dominus dicens: ***Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.***

Hesiodus in Theogenia. Vnde bene mihi vetus quidam Poëta cecinisse visus est; ***Vendunt Dei laboribus omnia mortalibus***, sed cœlestem imprimis beatitudinem: cuiusce rei sexcentas adducere figuras possem. Dauid namque rex, prius quam Saulis filiam in vxorem acciperet, in præliū debuit descendere, colossæum illum Gigantem prosternere, centumque eam sibi præputiis gentiliū redimere: quo docemur, prius nobis esse decertandum, Goliatā mundi huius debellandū, vitiorumq; Philistæos profligandos quam Regis filiam, beatitudinem inquam cœlestem, promereamur. Iacob ante quam pulchram Rachel omnium 1. Reg. 2. Gen. 29.

nium Mesopotamiæ filiarum pulcherrimam duceret, libertatem suam oppignorare, & alteri se subiicere debuit, ac septem prius annis Labano seruire, quam eam in sponsam acciperet: docet nos hæc historia, prius quã cœlestem illam Rachel nobis despondeamus, libertatem esse nobis amittendam, voluntatẽ propriã abnegandã, non illi Laban seruiendum, idq; non septennio, sed toto vitæ tempore, obsequiis denique eam vincendam esse & acquirendam.

Gen 40. Ecce aliã paulo recentiorẽ. Ioseph longè priusq̃ ad Ægypti coronã pertingeret, vesteque regia indueretur: venditus fuit à fratribus, falso accusatus, inique in carcerẽ detrusus: atq; hisce similibusq; gradibus viã sibi ad honores dignitatesq; parauit. P. æsagium hoc est, Auditores, longè prius nobis tribulationes & ærumnas tolerãdas, quã beatitudinis cœlestis cõpotes reddi valeamus: easq; esse veluti gradus quosdã, quib. ad gloriã peruenimus: testati hoc nobis sunt Apostoli dicentes: *Per multas tribulationes oportet introire in regnum cælorum*: iter nempe ad cœlos tribulationibus & afflictionibus, veluti lapidibus quadratis, constratum est.

Omnes sancti per multas tribulationes cælũ ingressi sunt.

Dicite vero nobis, gloriosi Martyres, vos inquã, qui modo cœlesti beatitudine pfruimini, quibus ad eam gradibus ascenderitis, quib. ad eam itineribus perueneritis? Audire illos videor dicentes, *Transiuimus per ignẽ & aquam, & eduxisti nos in refrigerium.* an non hinc tribulationes designari videntur? nullus eorum pfecto eo conscendit, nisi hisce gradibus, hi per craticulã, illi per ignem, alii per cruces, alii per rotas & equuleos, omnes deniq; quotq; illic sunt, per tribulationes, ærũnas, afflictiones, & molestias. Audebone dicere quid amplius? tremo profecto & exalbesco, tacere satius esset: dicã tamen, Christum, nisi passus fuisset numquã ad gloriam peruenturum fuisse: *Oportebat* nimirum *Christum pati, & ita intrare in gloriam suam.* Perpẽdite quæso verbum hoc *Oportebat*, necesse nempe erat Christum pati, vt in gloriam intraret suam: vt intraret in propria, mori debuit: quonam igitur pacto nobis hic laborandum est, vt in alienam intremus, vt eius nos hæreditatis compotes reddamur, quæ

Psal. 66.

Luc. 24. Christus in gloriã suam intrauit per tribulationes.

ad alium spectat: nobis inquam, qui nullum ad eam ius prætendere possumus. Atque hoc in præsenti Euangelio dicitur, in cuius initio hæc verba, *Stetit Iesus in medio discipulorum suorum.* explicabo. Primo igitur loco ingressum eius in cubiculum describam, & vt Apostolos salutauerit: deinde vt eo viso fuerint consternati & perculsi, ac mox recreati.

II. Quinque apparitiones Iesu Christi.

Quod ad primum igitur spectat, Christus postquam quater sese iam manifestasset, iterum omnibus Apostolis vnum in locum congregatis, apparere voluit, vt videlicet eos ne nimis iam diu versabantur, & dolore ac lachrymis ob amissum Dominum conficiebantur. Ingressus igitur cubiculum, hoc eos modo salutauit, *Pax vobis*, Apostoli mei, non est jam amplius de passionibus loquendum, cessent lachrymæ, iam fletus finem accipiat: nolite iam diutius de mea resurrectione dubitare, *Ego sum*: ne vero existimetis vos spiritum aut spectrum videre, *Palpate & videte*: & cum hæc diceret: ait eum Euangelista stetisse *stetit.* quam apposite autem hoc in loco verbum *stetit* vsurpauit? quam hoc ipsum efficax est ad resurrectionem eius insinuãdam? nam antequam Dominus resurrexisset, semper eum Euangelistæ aut iacentem, aut reclinatum, vel defatigatum, sedentem, vel sub peccatorum nostrorum onere prostratum descripserunt.

Dominus post resurrectionẽ sese rectũ semper ostendit, & ante eam semper incuruum.

Vidimus eum namque olim in præsepio reclinatum, vidi eum ego nuper laboribus exhaustum ad puteum sedentem: *sedebat defatigatus ex itinere*. Petrus, Ioannes, & Iacobus eum incuruatum, & in terram prostratum in Oliueti monte aspexerunt. Tota Ierosolymitana ciuitas eum defatigatum, sub onere crucis ingemiscentem, & ad terram præuirium imbecillitate nõnunquam concidentem vidit. Totus deniq; orbis in cruce eum caput demittentem, ac terram respicientem, quippe qui sub tam immenso & graui peccatorum, quod ei imminebat, onere, erectum id & in altum libratum sustollere non poterat: quodq; eum tandem ita grauauit, vt sub onere expiraret. Sed hodie, graui illo liberatus pondere, stetit rectus in medio discipulorum, & ceruices in altum erexit.

Proh infelix ac detestandum peccatum, tan-

Peccatorũ gravitas. tantane tua est grauitas, tantumne tibi pondus inest, vt infinitam illam potentiam incuruari facias, Deumque mori cogas? quamobrem peccatores hoc fixum indubitatumque statuamus, quamdiu grauem hanc molem humeris gestamus, quamdiu onus hoc nobis impendet, numquam nos caput in altum posse sustollere, sed illud semper inclinatum gestare, ac veluti Iobos invitiorum nostrorum sterquilinio extensos esse. *Iob.* 1. Et quemadmodum miser ille qui Ierosolymis in Iericho descendens, è gratia videlicet in peccatum, *Luc.* 10. incidit in latrones (qui vulneribus impositis, atque eo semiuiuo relicto abierunt) surgere è terra non potuit, nisi à Samaritano in equum sublatus esset: ita quoque Iesus Christus non prius erectus incedere potuit, aut in altum caput erigere, quam graue peccatorum onus abiecisset: quo abiecto, refert Euangelista eum in medio discipulorum stetisse. Adhæc Sanct. Ioannes, cum sanctorum numerum Deum laudantium in Apocalypsi describeret, stantes eos describit: *Apoc.* 7. Angeli & sancti semper stant. *Vidi turbam magnam quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus tribubus & linguis, stantes ante thronum Dei:* vt nimirum felicem eorum & stabilem beatitudinis statum declararet, in qua cœlestes illi spiritus nunquam fatigantur, tædio afficiuntur, saturantur, sed semper erecti sunt, semper stant, & diuinam illam essentiam, maiestatemque Dei perpetuo sine vllo tædio contemplantur. Iam à sex & quot excurrit annorum millibus, Angeli steterunt, & nullo ad sedendum tædio trahuntur, nec minimum de sedendo verbum faciunt. Quantam igitur nobis, ô felix status, ô beatitudo exoptanda, felicitatẽ paris, cum per te factũ sit, vt Saluator noster in medio discipulorũ steterit.

Quid in medio significet. Deinde illud, *in medio*, nescio quam beatitudinem & felicitatem includit. Aristoteles namq; imprimis virtutem in medio collocat, & eam in mediocritate sitam ait: extrema namque ipsa sunt vitia, & virtus medium occupat: atq; ita liberalitas inter auaritiam & profusionem constituta est. Sol quoque in medio omnium Planetarum, veluti Rex in medio Principum, à Deo conditus est: video quoque terram aerem inter & terræ globum librari: cor medium in homine locum occupat: arbor vitæ in medio paradisi terrestris plantata erat: Crux Christi in meditullio terræ fixa: quod me Dauid vates docuit, *Operatus est salutem in medio terræ.* Quin & longe amplius exaltabo te ô medium: nam Verbũ illud Patris medium inter Sacratissimæ Trinitatis personas locum occupat, *Christus quoq; mediator est Dei & hominum*, ait Paulus. 1. *Tim* 2. Quid amplius? maxima quoque fidei nostræ mysteria medium locum occupant; Incarnatio in duabus naturis, Christi Natiuitas inter duo animalia peracta est. in quo mihi Abacuc Propheta præiuit dicens, *In medio duorum animalium cognosceris.* Omnia fidei mysteria in medio quodã constituta sunt. Transfiguratio inter duos Prophetas cõtigit, Eliam & Moysem: Christus quoque in medio latronum passus est, resurrexit quoq; inter noctem & diem, quod vates Regius declarat, *Exurgam diluculo*, id est, ad auroram: quæ & dies & nox dici potest. *Psal.* 107. Vere igitur nescio quid diuinum denotare mihi videris ô medium: Saluator namque meus Christus Iesus te iam anno ætatis duodecimo dilexit, quando in medio doctorum in templo repertus fuit: heri quoque in medio duorum in Emaus euntium visus est, atque hodie in medio discipulorum stetit. Sed videamus quid in eorum medio positus agat, quid dicat? audio eum dicentẽ: *Pax vobis, ego sum: nolite timere, palpate & videte.* Perinde ac si dixisset, Timuistis quidẽ cum in nauicula constituti tempestate iactabamini: timuistis & consternati estis in Oliuarum horto; in passione etiam mea perterriti huc & illuc dispersi estis: sed iam quiescite, securi estote de resurrectione mea, de potentia mea nolite dubitare: sed firmiter iam credite, me verum Messiam esse in lege promissum. An non toties verbis dixi, & ante me ipsi Prophetæ, tertia me die resurrecturũ? *Ego sum*, respicite me, me inquam & non alium; nolite putare spectrum aliquod esse, vel illusionem diabolicam: videte manus meas, & eas oculis vestris propius inspicite, *Palpate & videte.*

Pax & amicitia *Pax vobis.* Tu igitur, ô sancta & diuina pax donante Deo, in corda nostra descendis, & omnium donum sancti spiritus es; tanti olim te veterum ferẽ Philosophi, inter quos Parmenides & sectrices

Hesiodus, fecere, vt pacem & amicitiam omnium rerum creatrices esse dicere non sint veriti, & per vtramque omnia, quæ in rerum natura existunt, subsistere. Nouistis, crediderim, Antiquarii, Romanos pacem vt Deam coluisse, templumque ei, haud procul à Capitolio extruxisse: Christus quoque tanto hodie pacem honore prosequitur, vt primo quo Apostolos affatur verbo, pacem nominarit, *Pax vobis.*

Prædixerant hoc Prophetæ, & diu ante mortales docuerant, Messia in mundum veniente, pacem vbique terrarum promulgandam: atque adeo inter cæteros, quos Messiæ Isaias tribuit honorum titulos, *Princeps pacis* appellatur. Et sane, vix in mūdum natus erat, quin statim gloriosus Angelorum exercitus pacem mundo annuntiauit: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Natus quippe pacem attulit, moriens eandē suis delegauit. *Pacem relinquo vobis, pacem meā do vobis*: vnanimes in pace viuite. Hodie quoque iterum post resurrectionem Apostolis apparens, ait, *Pax vobis:* perinde ac si diceret, Pacem meam nascens pollicitus sum, & hocce promissum moriēs sanguine meo signaui: resuscitatus quoque idipsum confirmo & ratum facio, *Pax vobis.*

Isai. 9. Luc. 2. Ioan. 10. Psal. 49.

In Messiæ aduentu pax mundo affulsit.

Dauid spiritu Prophetico omnia hæc præsagiens, omnes omnino mortales ad mirabilia hæc spectanda inuitat, dicens: *Venite & videte opera Domini, quæ posuit prodigia super terram auferens bella vsque ad finem terræ: arcum conteret & confringet arma, & scuta comburet igni,* adeo vt amorum memoriam penitus velit aboleri, & de sola pace sermones haberi.

Dan. 7.

Egregiam nobis in hanc rem figuram Daniel dabit. Vidit ille olim quatuor animalia rabida & truculenta (quibus quatuor quæ in orbe fuerunt, Monarchias designari putamus, Assyriorum, Persarum, Græcorum Romanorum) à filio hominis debellari & pedibus eius prosterni. Denotabat hoc, Messia in mundum veniente & humanam Deo assumente naturam, omnia mundi Imperia, armorum eius vi expugnāda, ac solam Christi Monarchiam pace perfruituram, & caput altius cæteris elaturam.

Gen. 7.

Tempore miserandi illius diluuii, vndæ maris omnia mundi palatia, locaque eminētiora demolitæ sunt, sola autem arca Noe incolumis aquis supernatauit: designari hic puto bellorum diluuio omnes orbis Monarchias esse euertendas & pessumdandas, ac solum Christi Iesu regnum perpetua pace fruiturum, Ecclesiam nempe, verum inquam regnum eius, cuius Rex, Princeps ac Dominus Christus est, & cuius fines & termini ipsa pax: ita namque cecinit vates regius Dauid: *Lauda Ierusalem Dominum, lauda Deum tuum Sion,* tu inquam Ecclesia: & quare ô Propheta? *quia confortauit seras portarū tuarum, & posuit fines tuos pacem,* quia portas Iani clausit, bella sopiuit, & pace limites tuos stabiliuit.

Psal. 148.

Mundus ante Messiæ aduentum bellis plenus erat.

O qualem quamque luculentam nobis pacem Messias attulit? per quinque, eheu annorum millia bella orbem diuexauerant, atque omnia armorum strepitu perstrepebant: nil præter diluuia, ignes, pluuias sulphureas descendere videbamus, ipsi quin etiam Angeli aduersus homines belligerabant. Toties iam humanum genus pacem petierat, missi erant tot Patriarchæ, Prophetæ, Reges, aliique magnæ authoritatis viri, velùti legati, qui negotia pacis agerent, eamq; à mūdi Principe obtinerent. Missus fuit & Dauid Rex, & his eam verbis obtinere conatus est: *Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis,* sed re infecta discessum est, nulla vnquam aut pacis aut induciarum spes affulsit vel minima, donec ipse venit Messias, qui eam secum ferret. Ita namque prædixerat Psalmista: *Orietur in diebus eius iustitia & abundantia pacis:* & ecce hodierna die eam ipse promulgat, dicens: *Pax vobis:* viuat pax, floreat, vigeat pax, Apostoli mei, viuite in pace, pace fruamini, quæ confirmata iam est, & vtrimque iuramētis stabilita: *iustitia* quippe hodie *& pax osculata sunt.*

Psal. 101. Psal. 71. Psalm. 71.

Christus pacē quoque spiritualem animabus nostris attulit.

Interea vero, Auditores, dum ob temporalem hanc, quam Christus in mundum pacem inuexit, gestitis & exultatis: aliam equidem, longe magis necessariam, quam idem Princeps animabus nostris attulit, cōtemplor & animo voluo: pacem inquam spiritualem & quietem internam conscientiæ.

felix

felix eius in mundum aduentus hanc nobis felicitatem, pacem, & tranquillitatem attulit, & vsque in hodiernam diem continuare, non desinit: ille tentationum bella consopiuit, prauorum affectuum tumultus pacauit, & vitiosę naturæ nostrę impetus compescuit.

Egregiam profecto allegoriam, quæ huc optime facere videtur, in Euangelio Ioannis legimus: nam cum tempestas valida cymbam, qua vehebantur Apostoli, vndique pulsaret, vt iamiam fluctibus marinis haurienda videretur: Iesu Christo nauiculam ingrediente, *cessauit ventus & facta est tranquillitas magna.* Ad eundem quoque modum, si animæ Christianæ nauigium, tentationum turbinibus concutiatur, & prauorum affectuum procellis fluctibusq; agitetur, & Christus gratia sua idipsum ingrediatur, vel ingredi tātum paret: omnis statim tempestas abiit, ventorum turbines sæuire desinunt, & maior quam prius fuit, serenitas redit.

Gen. 7. Idem propemodum in libro Genesios legitur: quamdiu namque Noe in arca commorabatur, omnia animalia pacifice inter se viuebant, vrsi cum leonibus, tigres cum tauris, pardi cum lupis, concorditer & sine vllo maleficio inter se versabantur: sed quamprimum vt Noe ea dimisit, & vnumquodque animal ad solitam solitudinem & spelæa rediit: iterum in se mutuo sæuire, armari, seque inuicem deuorare cœperunt. Tantumdem de animabus nostris dicere liceat, eas nimirum quamdiu Dei nutu & imperio reguntur, in pace viuere, & omnes eiusdem facultates miro inter se modo consentire: tunc nimirum peruicax illa concupiscentia, appetitus ille irascibilis, rabies illa sensualitatis, & feritas quiescit, & rebellare nesciunt: sed quamprimum vt Deus hinc recessit, præter bella, motus, tumultus, seditiones nihil apparet: Spiritus namque concupiscit aduersus carnem, & caro aduersus Spiritum.

Gen. 3. Quamdiu Protoplastus Adam in iustitia illa perseuerauit, felici & inuiolata pace vsus est: sed statim, vt ea ipsa excidit, vt Deum reliquit, vt peccatum amplexus est, mille eum motus iliades malorum inuasere, sexcentęque tribulationes virum incessere, ipsis quin etiam animalibus aduersus eum conspirantibus, morte quoque ei bellum indicente. vnde illi dictū est, *Morte morieris.* Gen. 2. Idem omnino circa animas nostras fieri indubitata fide credendum est. Huiusmodi igitur *Pax vobis*, charissimi mei Apostoli: Quid amplius?

IV. *Ego sum, nolite timere*, sumite animos, nolite consternari. *Ego sum*, vere tu es Domine, tu enim solus es, qui vere hoc dicere potes: tu namque es ὂν ὄντων ens entium, nos vero plane nihil sumus: tu verum esse es: nos nihil nisi priuationes, negationes, imperfectiones. Tu Vera substantia: nos tantum accidentia: tu esse à te ipso habes, nos vero nostrum mutuo à te accepimus: ita namque omnes creaturæ vno ore confitentur, dicentes, *Ipse fecit nos, & non ipsi nos*: solus sol natura lucidus est, cætera sidera lumen ab eo mutuātur: tu sol noster es Domine, nos vero stellę tuæ, tu ipsum esse, viuere, subsistere, æternitatemq; a te ipso habes: at nos quidquid habemus, non nisi à te habere contingit. Psal. 99.

Nam quemadmodum omnia quæ in mundo sunt flumina à mari deriuantur, sine vlla tamen maris imminutione: ita omnes quæ in creaturis in rerum natura versantibus sunt perfectiones, à profundo diuinitatis Oceano originem sumunt, ipse licet Oceanus non imminuatur. Oleum 1 Reg. 17. quoque Eliæ Prophetæ, quo magis à Propheta dabatur, eo & magis augebatur adeo vt vasa ad excipiendum deessent. Manna Exod. 17. Ioan. 6. quoque in deserto, quo magis colligebatur, quo magis & cœlitus dimittebatur. Hordeaci quoque panes, quibus Dominus tot hominum pauit millia, eo multiplicabantur magis, quo magis manducabantur. Sunt hæ tres insignes figuræ, quæ euidenter demonstrant, abyssos illas diuinitatis, licet semper ex iis hauriatur, nunquam exhauriri: sed infinitam illam essentiam, quo plures creaturas producit, eo & prægnantiorem manere, paratioremq; semper ad nouas quasdam & nunquam visas producendas, existere.

Producam hic & alios conceptus, aliaque mysteria eliciam; *Ego sum.* quid es Domi-

Christus Deus erat & homo. Domine? homo nimirũ & Deus: Deus sum, idque propria virtute resurgendo, facile declaro: hoc namque nec naturaliter, nec humana industria, nec virtute quadā Angelica, sed per meam fit omnipotentiam, quandāque vim diuinam & supernaturalem testatur. Homo sum, humana nimirum indutus forma, cuius hic vestigia videtis & aperta indicia: testabitur hocce meum corpus. Nolite porro existimare me spiritũ esse vel spectrũ: sed huc oculos, huc ferte manus, videte, palpate, accedite, & inspicite, an non verum sit corpus simile vestris.

Ego sum. O verba ingentibus referta mysteriis, & diuinis intellectibus plena! Duobus hisce oculis duo maxima innituntur mysteria: ipsum nimirum Trinitatis & Incarnationis Verbi Dei. *τὸ ego* tribus constat litteris ac duabus syllabis, & vnum est vocabulum, quo sublime Trinitatis mysterium denotatur: quæ tribus personis, duabus processionibus, intellectus & voluntatis constat: cum vna & eadem trium natura sit. *Sum* quoque vocabulum æque diuinum, eodem modo efformatum est: vna scilicet vox, & tres literæ ac per ipsum, Verbum illud Patris, atque Incarnationis mysterium designatur, tribus constans naturis corpore: anima, & diuinitate, iisque in vnam personam Iesum Christum scilicet, coadunatis eum nimirum qui hodie dicit *Ego sum*, homo pariter & Deus.

Quid vero ô Apostoli, semperne timebitis? nondum eum agnoscitis? nondum vocem eius percipitis, quam toties concionantem, clamantem, exhortantem, audiuistis: an non eadem vox est, ad cuius imperium venti & mare siluerunt? an non eadem vox, quæ Scribas & Pharisæos, legisque Doctores toties confutauit? an non discernere valetis, vtrum illa ipsa vox sit, de qua milites dixere, *Nunquam homo sic locutus est.* *Matt* 8. *Ioan*.8.

Isaac cæcutiens Iacobi vocem agnouit, licet Esau indutus esset exuuias, de qua statim dixit. *Vox quidem Iacob, manus autem Esau.* Vos autem verum Iacob, Iesum Christum è voce agnoscere non poteritis licet vestimenta gloriæ indutus sit. *Gen*.27.

Equidem, ô Apostoli, Saluatorem meum hunc esse ausim asseuerare, atque omnes fortunas meas in idipsum oppignorare: agnosco vocem eius, eam ipsam vocem quæ Dæmones fugauit, quæ Lazaros à mortuis excitauit, quæ ab hinc tribus diebus septies in cruce exclamauit. At si vocem eius agnoscere non potestis, accedite propius & videte, palpate & tangite. *Ioan*.11. *Matt*.27.

At quomodo videri potes Domine, quomodo palpari, qui penitus iam gloriosum corpus habes? Habes nimirum adhuc vulnera, seruas adhuc fixuras & vestigia clauorum, stigmata lanceæ, vibices virgarum, cicatrices flagrorum, & puncturas spinarum. At cur? quanam potissimum de causa hæc seruasti insignia Domine, cur has in corpore notas apparere voluisti? cur ipsa resurrectio hæc omnia non erasit? Seruat hæc vt vos aliquando confundat, Iudæi, vt vobis in vltimo Iudicii die pudorem incutiat: vobis, vobis inquam hæc stigmata reseruata sunt, vt videatis in quem confixeritis, vobis ea seruat in vltimum Iudicii diem, ac tum propter hæc vos vulnera condemnabit. Christus stigmata in suo corpore seruat vt Iudæos aliquando confundat.

Seruauit etiam has cicatrices propter vos, ô Christiani, vt eas quotidie inspicientes, & in animo habentes agnoscatis, quantum Christo humanam propter vos carnem induto, & crucifixo, vestri causa vulneribus coopertto, debeatis: & sane si delicatas aures habueritis, quotidie eum ingratitudinem vobis vestram exprobrātem audiretis, ac dicentem, *seruire me fecistis peccatis vestris*: perinde ac si diceret, Peccata me vestra, ô ingrati, seruum reddiderũt, ignominiosam me mortem subire coegerunt, mille me vulneribus cooperuerunt, quorum adhuc cicatrices & vestigia conspicitis, & interea ea vestra ingratitudo est, vt noua quin etiam mihi vulnera infligatis, cum tortoribus meis amicitiam contrahitis, peccata inquam amplectamini quæ mortem mihi attulerunt. Tot tamque ego vestra causa feci, vos vero mei ergo quidquam facere recusatis: manus hæ, pedes, sacrum hoc & venerandũ caput, totum hocce meum corpus, tot supplicia sustinuit, vestrum vero nihil omnino perpeti vult. Quamobrem sanguis, claui, lancea, & vulnera illa mea vindictam aliquando clamabunt. Item vt Christianos ad gratiarum actionem excitet.

Ob

Ob hanc videlicet causam Christus sacra illa vulnerum vestigia in corpore suo seruauit, Auditores. Palpate igitur & videte, inspicite, contemplamini, considerate eadem attentius: atq; vbi attentius ea inspexeritis, asseuerare ausim ac sancte promittere, ita vos iisdem permotum iri, nihil vnquam Christi causa perpeti recusaturi sitis, cum tâta illum vestri causa videritis pertulisse.

Suet. Aug. Referam hic è Suetonio egregiam de Cæsare Augusto historiam. Hic cum quodam tempore per vrbem eques incederet, miles qui olim sub eo stipendia meruerat, eum aggressus est, & his verbis allocutus: Iam dudum est Cæsar, ex quo sub tuis ego signis merui ex quo ductu & auspiciis tuis a' maiodei toties, tam variis in præliis Maiestas vestra, credo, videre potuit, quanta pro eiusdem salute & incolumitate discrimina adierim, pericula subierim. At modo nescio quæ, me aduersa fortuna castris exciuit, ciuilibusque causis & litibus immersit, in quibus de honore: fortunis, aris ac focis, vita deniq; mea agitur: adeo vt si secundum me non pronunttetur, egens & inops omnibusque fortunis destitutus v cturus sim. Hinc ô sacra maiestas, regiam tuam opem imploro supplexque obsecro, meum vt negotium suscipias, ac tua po issimum commendatione meum iudices ius ucâtur, causamq; ex voto iudicet. Victus supp ici hac militis oratione Cæsar vni è suis mandauit ad iudicem vt referret, vt suum militi ius conseruetur, at miles indignatus & hanc dedignationem ægerrime ferens, aperto pectore omnium, quæ pro eo in bello acceperat, vulnerum cicatrices detexit dicens: *Non ego te Cæsar per procuratorem, periclitantem in bello Actiaco defendi*: sed meum ipse corpus hostibus obieci, quod hæcce vulnera abunde testatum faciunt. Augustus porro modestâ hac militis castigatione, & vehementi eiusdem affectu nonnihil erubescens, equo quamprimum descêdit, iudicem adiit, eique mandauit, militis vt patrocinium susciperet, eiusque causæ æquitatem defenderet.

Hoc vt tibi accommodem, Christiane, vt inde erubescas, cogita, cum generosus ille miles Iesus Christus tibi ieiunium indicit, cû te peccata plangere, pœnitentiâ pro iisdem agere, aliquid sui causa perpeti vult, & tu idipsum detrectas corporis imbecillitatem obiiciens, eique per alterum, siue per procuratorem, obsequi desideras: cogita inquam, eum vulnera tibi ostendere, cicatrices pro te seruatas exhibere, tibique exprobrare dicendo: *At ego peccator periclitantem te in bello passionis per procuratorem non quæsiui*: dum scilicet vita tua in extremo discrimine versabatur, in monte Caluariæ, in conflictu passionis, non quæsiui qui meas partes ageret, non adhibui Angelos, ipse certamen subiui, tibi opem tuli, ego tibi vitam seruaui: quamobrem contemplare vulnerum cicatrices, vide vibices verberum, quæ tui causa sustinui, Palpate & videte.

Cic. Act. 7. in Verr. Eloquentiæ flumen Tullius refert, M. Antoniû summum illum Romæ Oratorem, cum in rostris M. Aquilii causam defenderet, videretque iudices nullos ad commiserationem verbis flecti posse, seque incassum neruos ingenii, vocem & latera intendere, reo apprehenso pectus aperuisse, pectus inquam, vulneribus ob patriæ salutem, incolumitatemque Reip. acceptis deforme ac dicere cœpisse: si mea vos hactenus verba P. C. flectere non potuerint, vt Aquilii causæ patrocinaremini, eiusq; misereremini, moueant saltem, quę in patriam suam contulit beneficia, moueant inquam hæc quæ ob Remp. accepit vulnera, illa quorum hic cicatrices plurimas videris, illa vos incitent, vt hunc virum morte ereptum viuere patiamini. Et sane tâtum potuit tristis hic vulnerum apud Iudices intuitus, vt Aquilium statim communi sententia absoluendum iudicarint.

Si te, peccator piæ inspirationes, illæ per alios exhortationes quæ pœne quotidianæ sunt, hactenus à peccando retrahere non potuerint, teque vt tui ipsius miserearis, non permouerint: moueat te saltem Saluator, dû tibi sacrum pectus nudat, mille vulneribus plagisq; deformatum, eum tibi caput spinis coronatum, manus clauis confixas, latera spiculo aperta, faciem sanguine oppletam, & contusionibus liuidâ exhibet, atq; ea quidê omnia salutis tuæ causa, tui defendendi ergo tolerata: & sane cum tam triste, tam lachy-

mabile ſpectaculum vides, an non commoueberis, vitamque emendabis? vitiis valedices? an non tui ipſius miſerebeiis, Redemptoriſque tui tormenta an non te ad compatiẽdum excitabunt, & efficient, ne eum in poſterum offendas?

Palpate & videte. Aliud nolite tangere ô peccatores, aut aliud conſpicere quam hanc crucem, hæc vulnera, illa tangite, & palpate quam dura ſit hæc intuemini & videte, quantum dolorem incutiant. crucem ſtringite brachiis, & in oculis habetote vulnera.

Aliud obſecro Domine oculi non videant, aliud manus non tangant, aliud reliqui ſenſus non reſpiciant, quam pretioſum & ſacrũ tuum corpus pro nobis compunctum, excruciatum, vulneribuſque coopertum: aliud oculi ſpeculum non intueantur, quam illud ipſum corpus, vt in eo peccati, quod hæc tibi vulnera inflixit, fœditatem, & Patris æterni iram, qui tibi filio ſuo noluit ignoſcere, contemplentur: amorem item grandem, omnia tranſcendentem, infinitum & ineffabilem, quo nos proſecutus es, pro nobis ſcilicet patiendo & ſanguinem noſtri cauſa effundendo, inſpiciant. Sed præſta Domine, vt hinc etiam colligat anima, quantum ad redamandum obligata ſit, & quale quamque diligens tibi hanc propter crucem, hanc paſſionem, mortem tam amaram, tormenta adeo atrocia, tamque pertinacem longanimitatem, præſtare debeat obſequium.

Heu! quid eſt quod tibi non debeamus Domine? quid exigis? quid poſtulas? quomodo tibi cupis ſatis fieri? ſcilicet vt quemadmodum te ipſum nobis totum dediſti, ita quoque nos tibi totos viciſſim offeramus & impendamus. hoc igitur tibi cor offerimus, vt nihil aliud cogitet quam te: hanc voluntatem, vt aliud non amet quam te: hoc denique corpus & animam hanc tibi deſtinamus, vt in hoc mundo tibi obſequium exhibeant, exſpectantes interim, donec te in altero ſæculo laudent & glorificent. Amen.

DOMIN-

DOMINICA PRIMA POST PASCHA SIVE IN ALBIS

Partitio.

I. *Tribulationis necessitas & utilitas.*
II. *Dotes corporum glorificatorum.*
III. *Eucharistia veritas probatur.*
IV. *Gaudium Apostolorum.*

Cum sero esset die illo vna Sabbatorum, & fores essent clausæ, vbi erant discipuli congregati, propter metum Iudæorum, venit Iesus & stetit in medio, & dixit eis. Pax vobis, Ioan. 20.

FIGVRA

Gen. 45. ATRIARCHA Iacob, audito, filium Ioseph, quem vt mortuum planxerat, adhuc in viuis esse, & dominari in tota terra Ægypti, somnium se audire existimabat: & quãuis decem eius filii id ei certo certius affirmarent: nulla tamen vt crederet, vnquam potuit ratione persuaderi: sed dixit, *Sufficit mihi, si adhuc Ioseph filius meus viuit: vadam & videbo illum antequam moriar.* Itaquẽ in Ægyptum descendens, & filium suum videns, irruit super collum eius, & inter amplexandum ait, *Iam latus moriar quia vidi faciem tuam.* Similem propemodum historiam in hodierno Euangelio videre est: nam loco Patriarchæ Apostolum conspicio, D. Thomam scilicet, qui audito verum Ioseph Christum, Dominum suum, quem mortuum prius putarat, adhuc viuere, & vniuersum orbem imperio moderari, fabellam, aut commentum quoddam fictitium sibi narrari existimabat: adeo vt quamuis decem Apostoli certissime sanctissimeque Dominum sibi apparuisse asseuerarent, diceret, *Non credam nisi videro fixuras clauorum.* Atque hinc factum est, vt Domino hodie in medio discipulorum se sistente Thomas quam primum, vt eum cõspexit, in genua procideret, præque animi lætitia, & interno spiritus iubilo exclamaret: *Dominus meus & Deus meus.* Dispicite vobiscum Auditores, & considerate, num eædẽ vtrimque sint concurrentiæ, & non ouum ouo sit similius. Hac de re plura vobis verba facturus, in hunc locum veni si cæleste auxilium gloriosæ Virginis interuentu impetrare valeam: quam ob rem nostras prius ei offeramus preces dicentes.

AVE MARIA.

Pilosophorum moralium Princeps Seneca refert Demetrium, magnum itidem virũ, Apophtanti thegma. *Demetrii*

tanti tribulationes & afflictiones fecisse, vt vitam, quæ sine vlla hic aduersitate transigitur, mari eisdem mortuo, quod magis quam procellosum aliquod pelagus pertimescendū est, similem esse dixerit. Demetrii porro vestigiis insistens Chrysostomus, dicere non est veritus, prosperitatem virtutis nouercam esse: aduersitatem autem veræ Philosophiæ matrem. Equidem eiusdem opinionis sum, & semper futurus sum, plus vt emolumenti animabus nostris, ex aduersis, quam lætis, prouenire sentiam.

Insignes de tribulatione cōceptus.

Dixit olim nescio quis, & bene quidem, neruos belli esse pecuniam: ego vero parodice & melius quoque meo quidem iudicio, dicam, afflictiones aduersitatesque virtutum omnium neruos esse, atque verum animarum robur.

Et sane verum id esse mecum fatebuntur omnes naturalium rerum periti: quid enim aliud mundum, eiusque generationes sustentat, quam perpetuum illud & assiduum inter ipsa elementa dissidium, adeo vt si vel ad minimum temporis spatium eadem à sese inuicem oppugnādo desisterent, omnia illa Physica Monarchia pessum iret & deficeret. Ad eundem etiam modum cum animabus nostris agi putandum est, non posse nimirum virtutes earum nisi per tribulationes & aduersitates ingruentes, subsistere, &, propter vel etiam minimā pacem tranquilitatemque, quam ipsa prosperitas interserit, multum iis decedere, virtutes videlicet langvescere, robur earum luxari, illarumque meritum imperium penitus collabascere.

Herbæ amaræ, vt absynthium, ac vehemens aliquod rhabarbarum, magis medica sunt, quam dulciaria, vt sirupi, saccara mellitaque: carnem præseruat à putredine sal, mel vero corrumpit: ventus ignem succendit, eiusque flammas adauget: ignis metalli scoriā excoquit, ac sublimat reliquum. Idipsum de tribulationibus dictus esto: quas æquo animo tolerare par est: ita mirandum non sit, si easdem Deus electis, imo & Apostolis suis, immittat & tāto eos tēpore per easdē probari velit. Ne hoc, inquā, vobis mirum videatur.

Omnes qui in Salomonis templo insumēdi erāt lapides, cōcinnati & politi Ierosolymā aliunde inuehebantur: Electorum quoque animæ, quæ instar lapidum sunt, ad cælestis templi fabricam prædestinatorum, tribulationum malleo contundi & poliri debent, nam per mulas tribulationes in regnum cœlorum intrandum est. Noluit in veteri lege Deus, victimas sibi in sacrificium offerendas melle conspergi: vnde colligere possumus eundem ipsum Deum animas sibi in sacrificium per pœnitentiā offerēdas, prosperitatis alicuius melle & dulcedine aspergi nolle.

Quin etiam maxima & præ cæteris notabilia conuiuia, quæ Dominus dilectis suis exhibuit non nisi panib. hordeaceis, duris & ad digerendum difficilib constabant. Vnde manifestum redditur, Deum electos suos hoc in mundo nonnisi panibus hordeaceis, cibo inquam tribulationum, pascere: ipsæ namque sunt sumptuosissimæ ac nobilissimæ illæ epulæ, quas iis hoc in mundo præparauit. *Ioan. 9*

Cur Deus tribulationes immittat.

Et sane nutrit animas, electos nimirum suos, tribulationibus Deus, donec eos vsque ad extremum deducat, vt hinc appareat, omne auxilium ab illo descendere. Ita namque id profitetur vates Regius dicens: *Tu Domine exaltas me de portis mortis*, & subito eripis me, & consolationibus tuis me prostratum recreas: alibi idipsum aliis verbis repetit dicēs: *Tu deducis ad inferos & reducis.* deducis scil. tribulationes immitendo, & repente consolationes immitendo, me ad cœlos vsque subleuas. Didicerat id vates ab Anna Samuelis matre, quæ se præter naturæ ordinem matrē effectam videns: hoc Deum encomio celebrat: *Dominus mortificat & viuificat, deducit ad inferos & reducit.* 1. *Reg.* 2

Demonstratur exemplis Deum electis tribulationes prolongare, & auxilium differre.

Testis sit lugubris ille & simul lætus casus Iob, quem tribulationes adeo depresserunt, vt omnes eum nunquam ad priorem fortunam reuersurū crederent. At hac eum abysso Deus educit, sterquilinium in iubilum commutat: diuitias ei geminato fœnore duplicat, & centum & quadraginta annos vitę addit, vt viderit filios filiorum suorum, vsque ad quartam generationem. *Iob, vlt.*

Hem quāta defuncti Lazari afflictio fuit, quanto tempore eius Christus resuscitationē distulit, quam sero venit iam enim quatriduanus erat, fœtebat, verminabat, & ecce cū *Ioan. 11.*

minus

minus resuscitandus videretur ad vitam redit. Ecce & aliud quidquam huic non omninò absimile apud Marcum Euangelistã legimus. Cum Apostoli toto die graui tempestate essent agitati, & sero iam factum esset, omnesque de auxilio diffiderent: ecce tibi Christus ad eos venit mari inambulans. Quo exemplo certi reddimur, nos cum remos patientiæ agitando defatigati sumus, & tribulationum procellis concutimur, sero licet, à Deo tandem aliquando adiuuari. Sed pulcherrimum omnium exemplum nobis hodie in Euangelio spectandum proponitur: videte enim, vt Iesus Christus Apostolos, licet sero admodũ, licet ianuis, ianuis inquam spei clausis, licet triduo post grauem quam perpessi erant tempestatem consoletur. Verba Euangelii audiamus: *Cum sero esset die illo, & fores essent clausæ vbi erant discipuli congregati, venit Iesus, & stetit in medio eorum, & dixit eis, Pax vobis.* Ingressum igitur hic primo Domini, Apostolorum deinde gaudium & exultationem exponamus, quod vbi fecerimus, finem habebit & præsens hæc concio, & tota nostra Quadragesima.

Marc. 6.

Principio igitur dum ipsa Textus verba diligentius mecũ perpendo reperio Dominũ, duas gloriosi corporis dotes hic ostendere, subtilitatem nempe, ianuis clausis ingrediendo, & agilitatem singularem toties sese vna eademque die, tamque diuersis in locis, manifestando. Primo namque in horto locutus est Magdalenæ in forma hortulani, deinde duos discipulos in Emaus castellum euntes, vt simul viator aggressus est: tum vero Ierosolymis Apostolis sese omnibus manifestum reddidit. Hinc certo colligere licet, auditores, nostra, postquam resurreximus, corpora easdem qualitates, habitura. Et hæc D. Augustini sententia, quam hic mihi sequendam proposui, *Vbi volet spiritus, ibi protinus erit corpus*, quod magnus ille Doctor à Salomone didicerat, qui olim de beatis corporibus scripsit, *Sicut scintillæ in arũdineto discurrent.* Huius autem gloriæ imaginem apud Ezechielem Prophetam expressam videre est, dum de animalibus à se visis ait: *Quæ ibant & reuertebantur instar fulguris coruscantis*: quibus verbis vates innuit, gloriosa Beatorum corpora instar fulguris agilia fore, & subito quo voluerint discursura. Habebant hæc item animalia pedes & alas: quibus denotatur, sacra illa corpora etiam alas, id est in sublime euolandi facultatem, habitura: pedes quoque quibus terram adeant & ad nos, quotiescunque visum illis fuerit, descendant.

Lib. 22. de ciui.
Sap. 3.
Ezech. 1.

Vidit idem Propheta rotas, quæ à spiritu quodam mouebantur, & eodem, quo ille dirigebat. An non rotæ illæ, ô vates ipsa Beatorum corpora denotant, quæ, quocunque eadem impulerit anima, vltroneè sequuntur: An non meministis vt Angelus Abacuc Prophetam, breuissimo temporis spatio, è Iudæa in Babylonem, quingentis passuum millibus distantem rapuerit? An ignoratis, Angelorum motu & impulsu cœlorum orbes, quatuor & viginti horarum spatio, viginti quatuor milliarium myriades, quoad primum saltem mobile, conficere? E quibus aperte cernere est, cum naturalia illa corpora, quæ à cœlestibus intelligentiis impelluntur: tanta celeritate ferantur: sanctorum corpora maiori adhuc celeritate pollere, cum eadem ab animabus sanctis semel dirigi, & impelli contigerit, quod euidenter hodie in Christo Domino videre licet, qui similem in corpore suo agilitatem declarauit. Olim quidem si forte meministis, parum agilitatem ostendit, cum adhuc in viuis agens, aquis superinambulauit: hodie vero etiã eiusdem corporis subtilitatem, cum ianuis clausis ingreditur.

Dan. 14.
Marc. 6.

Ianuis clausis, Vt hinc colligamus, nihil Deo non esse possibile, ac penes hunc omniũ locorum claues custodiri: ingreditur & egreditur ille quocunq; & vndecunq; visum fuerit. Monumentum quidem sigillo obfirmatũ erat, eodem tamen egreditur: ianuæ hic clausæ erant, nihilominus intrauit. Ionas quamuis duplici ergastulo ac claustro conclusus esset, ventre videlicet ceti, & maris, Deus tamen ad eum penetrauit & incolumẽ eum in littus stitit. Daniel in lacu leonũ regio sigillo obsignato versabatur, quo nemo adire præsumebat: Deus tamen eundem ingressus est, Prophetamque in libertatem vindicauit. Tres illi pueri in succensa fornace constituti erant flammis rapacibus vndique

Ion. 3.
Dan. 6.
Dan. 2.

diq; circumuallati, adeo vt nullus effugio locus pateret: illa tamen omnia penetrans vis diuina intrauit, repagula effregit, obices euertit, & nos incendio liberauit.

Peccantiũ insania putantium Deum peccantes nõ intueri.

Quanta porro stultitia tua est & amentia peccator, dũ cordis tui penetralia & abstrusos pectoris recessus ei patere nõ putas? dum cunctiuidentẽ eius oculũ peccando te posse fallere cogitas? Quid? detegit illa tartara, portas infernales trãsit, ꝓfundissimas vsq; abyssos penetrat, & cor tuũ putas eiusdẽ potentiæ posse resistere? Contriuit ille portas æreas ac vectes ferreos cõfregit, & tu cordis tui credis claustra eũ impedire posse? perfringit illa, vt futiles aranearũ telas, vt festucas cõminuit: transit omnia, ꝓspicit omnia. Huc alludens Ezech. ait, vidi se olim duos senes qui clanculũ & clausis sup se ostiis adorantes, existimabãt se à Deo nõ videri. Similes vos hisce sensibus dico, vos inq̃ peccatores qui varia vitiorũ idola colitis, putãtes vos à Deo nequaq̃ conspici. Audite, obsecro vt vestrã rideat insaniã Psalmographus, dicens: *Et dixerunt, Nõ videbit Dominus, nec intelliget Deus Iacob: intelligite insipientes in populo, & stulti aliquãdo sapite: Qui plantauit aurẽ non audiet, aut qui finxit oculũ non considerat?* Videte porro vt hic trans parietem videat, & ianuis clausis ingrediatur.

Ezech. 8.

Psal. 93.

Venerabilis Eucharistiæ veritas adoratur.

Ianuis clausis. Hic Theologicè nõnihil de ianuis hisce disserendũ est. Felices ianuæ! felix & faustꝰ introitus! ꝑ ianuas hasce, per hũc introitũ, Catholici Auditores, hæreticorum argumẽta & cauillationes infringimus: hinc enim velut ex armamẽtario quodã arma depromimus, quibus & eorũ hæreses expugnemus, & veritatem sacramenti Eucharistiæ astruamus. Hic sc. iis ad oculum demõstrare possumus, quomodo vnũ & idẽ numero corpus, manẽdo tamen corpus, diuersis in locis, nõ occupando tamen locum, esse possit, vt in tremendo Eucharistiæ Sacramento fieri credimus. Si enim Dominus hodie clausis, vt Euangelistæ tradunt, ianuis intrauit, inde efficitur corpus Christi nullũ hic occupasse locum, vel fuisse hic penetrationem quantitatum & dimensionum alterius corporis.

Hæretici sanctos Euangelistas mendacii coarguere conantur dum Christum clausis ostiis nõ intrasse astruere gestiunt.

Hæretici porro vim & energiã huiusce argumẽti agnoscẽtes, quantumq; præiudicii eorum falsitatib. afferat, sacrũ Euangelistarum calamũ mendacii coarguere nõ sunt veriti, Christum clausis ianuis nõ intrasse asserentes. Ita namq; Berengarius Sacramentarius, teste Guitmõdo lib. 3. Euãgelio: ũ textum deprauare conatus est. Nostra quin etiã ætate Ioannes Oecolampadius adeo effrons & impudẽs exstitit, vt Christũ per fenestras, aut per camini respiraculũ intrasse dicere nõ erubuerit. O blasphemiam intolerabilẽ! dicere nimirũ Christum cubiculũ non ingressum fuisse, sed instar furis aut latronis aliunde irrupisse. Alius item Ioannes Caluinus nempe, ait, Christum virtute quadã diuina in cubiculum, vbi Apostoli congregati erant, irrupisse, & quodãmodo irruisse, atq; ita ianuis clausis intrasse: neq; enim exspectasse voluisse, donec qui intus erant, eidẽ aperuissent, sed omnipotente quadã potentia fores aperuisse, vel pessundedisse, subitoq; easdem sartas tectas restituisse. Petrus Martyr autẽ libro contra Gardinerũ aliud adhuc cõmentũ excogitauit, atq; Christum intrasse introitu sibi primũ parato, vel fores instar ceræ emolliendo, & miraculosa quadã rarificatione, extendendo, vel vt cederent aditumq; proberent, absoluta quadam potestate imperando.

Lib. 4. Inst. c. 17. §. 29.

III.

At falsa sunt hæc omnia, erroribus, imposturis, mendaciisq; refertissima: nam Ioannes, fidus huiusce historiæ scriptor, velut notatu dignã circumstantiã, hæc verba addidit, *Ianuis clausis*, bisq; eadẽ repetiit, vt eo magis miraculũ celebraret: si vero per fenestras aut aliunde ingressus esset, nullũ miraculum foret. Lucas autẽ eandem historiã describens ait. *Stetit in medio discipulorum* nõ prævio aliquo ad ianuam tumultu, aut vllo in tota domo strepitu. Accidit adhæc, quod omnes SS. Patres instar miraculi hunc introitũ habeãt, Chrysostomus, Cyrillus, August. Euthymius, & Theophylactus in hunc locum, Iustinus quæst. 117. ad Orthodoxos. S. Ambros. in vltimum caput Lucæ: Epiphanius hæresi LXIV. S. Hieronymus Epist. ad Pammachium: Gregorius Homil. XX. in Euangelia, & Bernardus serm. 1 de resurrectione.

Omnes SS. Patres hunc ingressum velut miraculum celebrant.

Quænã igitur tua audacia impudentiaq; est Caluine, Europæ tyranne, tempestas pietatis, religionis & fidei pestis, tartaro educte titio,

titio, seculi nostri labes ac calamitas, tã horrendas blasphemias euomere, cum tã spissam sanctorum Patrum aciē sibi obiectā videas?

Quinam è veteribus hæreticis hoc scr pturæ lo o abusi sint.

Ipsi quinetiam Marcionistæ, Valētiniani, Origenistæ aliiq; magni nominis hæretici, qui verā Iesu Christi resurrectionē negabāt, hoc Euangelii loco ad imp etatē suam astruendam abusi sunt: atq; ita argumētabantur. Verum aliq corpus ianuis clausis introire nō potest: at Christus hoc intrauit modo: ergo corpus q habebat, verum & perfectum corpus nō erat. Facile quidē huic difficultati SS Patres respondissent, & omnē si quis esset scrupulū abstulissent, si eum nō ianuis clausis, sed p fenestras intrasse, dicere voluissent: adeo vt omnes quodquot fuere Patres, hoc insignis cuiusdā miraculi loco duxerint. Ii si quinetiā veteres hæretici de eo minime dubitarunt, cum hoc ipsum resurrectionem Christi negarēt, adhibuerūt. Solus autē Caluinus huic sese veritati audet opponere.

Sed adeste huc omnes qui miraculū in ꝓdigioso Christi ingressu declaratū oppugnatis, & dicite, q d vobis de eiusdē natiuitate videatur? Egressus ibi est clausis vteri ianuis sine vllo virginitatis in Deipara detrimēto, aut minima etiā eiusdē violatione: hoc porro sine aliqua penetratione fieri nō potuit, vel ita vt corpus locū nō occuparit. Respondet hic, naturā secretis quibusdā dilationibus & occultis extēnsionib. huic rei partu ꝓuidisse. O blasphemias intollerabiles! hoc enim sine ingenti dolore & cruciatu fieri nequeat, quod nec ipsi Mahometani audebunt asserere.

Iob. 37. Cœli solidi sunt.

Quid vero de egressu eius è sepulchro dicetis? quid de ascēsu eius in cœlū? *Ascendit super omnes cœlos* Ipsi porro cœli vt ꝓpheta Iob ait, solidissimi sunt, quasi ære fusi: nō habent fenestras, carēt ianuis, carēt ingressu, pstringi nō possunt, quia corrūpi nequeūt, quomodo eos igitur pertrāsire potuit, cū ad cælos ascēderet? Dicēdum est igitur, vel fuisse hic penetrationē aliq̄, vel corpus eius extensione caruisse, atq; ideo nullum id occupasse locum, vel cœlos eum perfregisse: quod penitus absurdum est, & fieri nulla ratione potest.

Quomodo cœli aperti su[n]t... iisse dicantur.

Quod autē in sacris literis sæpe cœli aperti dicantur hic locum non habet: nam hæc apertio metaphorice capienda est, vt Marc 1. dicitur enim cælū ibi apertū ac velut in duas diuisum partes, sancto Spiritu in colūbæ specie descendente. Sed mera hic metaphora est: neq; enim Spiritus sanct⁹ hac diuisiōe ad descendēdum opus habet, cū vbiq; locorū sit: vti nec credendū est columbā hanc cælo descendisse, sed ex aëre, & in aëris regione esformarā esse. Ita quoq; cum Ioan. 1. cæli descendentib. Angelis aperti dicuntur: tropologice intelligendum est: notū est enim in cælis ianuas non esse, & Angelos, cum meri spiritus sint, nec grauib. corporib. grauari, eosdē facili negotio posse pstringere. Deniq; cum in actis Apostolorū scribitur Stephanus cælos apertos vidisse, secundum appa entiā, & noua quadā illustratione qua vidit ea prius non viderat, apertos eum vidisse intelligi debet. *Act. 7.*

Corpus aliquod pluribus in locis esse potest.

Credēdum est igitur & quidē firmiter, vti par est, corpus aliq diuersis in locis esse posse, nullū tamen locū occupare: vti & mysteria Ascensionis, Resurrectionis, Natiuitatis, & hodiern⁹ ille ianuis clausis ingressus euidenter ostēdunt, & fidē faciunt. Proferā tamen & aliud argumētum, quo nullū mihi in sacris literis ad hāc rem euincendā videtur extare validius. Cum diceret Dominus facilius esse camelum per foramē acus transire, q̄ diuitē aliquē regnum cælorum ingredi: petebant Apostoli, rigida hac sentētia perterriti, ecquis igitur saluari posset, quib. deinde Dominus respondit: *Hoc apud homines impossibile est, sed apud Deum omnia possibilia sunt.* Cum igitur dixerit, Domino, rem hominib. impossibilē, possibilem esse, diuitē sc. regni cælestis participē effici: quanto magis eidem possibile erit, efficere quod non adeo difficile est: camelum sc. per foramen acus traducere. Si igitur Deus prout Christus dicebat tam vastum animal per tā angustiam locum possit cogere: quod non nisi absq; loci occupatione fieri potest: neue minor in eo sit repugnātia, quam Christi corpus in tam exiguo subiecto contineri asserere. Non erit igitur impossibile, corpus aliquod diuersis in locis esse: nec etiam corpus aliquod verum manēdo corpus, nullum occupare locum: cuius rei euidens argumentum & signum hodie videre est. Iesu Christi enim corpus hodie clausis ianuis intrauit, & statim in medio cubiculo *Matt. 19. Luc. 18.*

culo

culo inter Apostolos, qui eius aspectu mirum in modum recreati sunt, constitit.

Chriſtus Apoſtolos conſolatus. Est hoc secundum concionis nostræ membrum. Dominus igitur cum ita in medio Apostolorū constitisset, hanc eis salutationem impertiuit, *Pax vobis*. Pax inquā vobis, discipuli absq; pastore, milites sine duce peregrini sine ductore, nauigantes sine sidere, Pax inquā vobis ô pupillæ oculorum: disponite iam corda vestra ad lætitiam, præparate animum ad gaudium, manus ad plausus, eos ad exultationē, linguā ad cantandū Alleluia, verba vestra laudē concrepent, vox Io pœan sonet, atq; omnes lętitiæ neruos intendite *Pax vobis* Thersitæ, ceruo timidiores, iam amplius nolite metuere synagogas, minas iam cōtemnite: nam adest ecce hic leō de tribu Iuda, qui vester in omnib certaminibus ductor futurus est: *Pax vobis*, sumite iam animos exanimes: hic enim eum conspicitis qui triumphanti dextera & tartara confregit & dæmonis regnum exspoliauit. Vide e hic magnum illum Alexandrū, æterni Philippi filium, qui expugnato iam huius mundi regno, & audito alia longè potentiora, maioraque in terræ visceribus esse ad eadem expugnanda se accinxit: quibus etiam in potestatem redactis, hodie victor de triumphatis inferis, expugnato purgatorio, limboque euerso ad superos reuersus est.

Pax vobis. Lætamini ô afflicti, exultate tristes: Dominus enim vester post mortē, & Satanam expugnatū gloriosus & ouans sepulchrum effregit, sigilla euertit, milites perterruit, præsidia consternauit, deniq; trophæis onustus, triūphis & victoriis turgidus, ad superos remeauit. *Pax* igitur *vobis* nolite amplius contristari, luctū exuite, cessent iam lachrymæ tuæ Petre, desine plorare ac ingemiscere Deipara. *Ecce Filius tuus*, ecce Tobias tuus nouis nuptiis exultans: videte vestes illas nuptiales, gloriā inquam immortalem, quare gaudeat modo cor vestrū, & gaudium vestrū nemo tollat à vobis. Quis vero Apostolorum hic gaudū, ac discipulorum omniū lætitiam verbis exprimat, aut dicendo consequatur? Si enim fratres Ioseph, videntes cū principem in Ægypto factū, ita perculsi sunt, vt præ pauore loqui non possent: quantum fuisse gaudium putatis dolentium horum

Tob. 11.

Gen 40.

discipulorum, cum fratrem ac patrem suum, magistrum suum, suum omne, resuscitatum & quidem in corpore adeo glorioso, atq; in vniuerso orbe late dominari, viderunt.

Quantum putamus fuisse gaudium eorum qui in arca Noe, aquis circumquaque sæuientibus & circumfrementibus, concludebantur, dum columbam ad arcam cum ramo virentis oleæ redeuntem conspexerunt: vnde euidentes colligere poterant, aquas diluuii esse per orbem imminutas? At quanto maius Apostolorum iubilum & lætitiam cubiculi angustiis conclusorum, & propter passionis diluuium trepidantium, fuisse putandum est, cum hodie pulchram illam columbam, Dominum inquam suum, Iesum Christum cum lauri ramo, de foris reuertentem viderunt, & sacratissimo ore pacem denunciantem audierunt: vnde facile conücere poterant læuas illas aquas, & tumentes passionis fluctus esse imminutos? Præuiderat hoc vates regius dum diceret, *Ad vesperam demorabitur fletus; & ad matutinum lætitia.* Lætitia inquam inæstimabilis, incomparabilis, ineffabilis, lætitia tanta, quantus est amor eius, à quo proficiscitur: tanta, quantus dolor est, cui succedebat: tanta, quanta spes erat, quam producebat. O lætitiam, quæ verbis explicari nequeat, amoris filiam, dulcedinis sororem, spei matrem, matrem inquam, sororem & filiam incredibilis, ineffabilis, incomprehensibilis consolationis.

Gen. 7. Allegoria.

Psal. 29. Gaudium Apostolorum explicatur.

Tunc ô anima audiuisses dulce illud canticum: audisses inquam Apostolos vno ore confitentes quod olim Propheta Iob dixit: *Credo quod redēptor meus viuit, & in carne mea videbo Deum Saluatorem meū*: audiuisses vniuersum orbē cantantē, *Christus resurrexit, ergo & nos resurgemus*, Atq; inter cæteros & clarius ceteris, Thomā dicentē audire potuisses, ab incredulitatis tenebris reuersus: *Dominus meus, & Deus me⁹*. Dulci huic iubilo mihi interesse videor, ô anima, ac Petrū mille admirationis, exclamationisq; signa edentē videre, atq; ita dicentē audire: O Samson admirabilis, qui à morte captiuus detentus, portas carceris eius abstulisti, ac mundi cardines numine tuo concussisti! O Iona, qui tam potenter è profundo maris infernalis, & à ventre mortis reuersus es! O felix Theseu, qui inextricabilem

Iob. 19. 1. Cor. 15.

Insignis cōceptus.

bilem Labyrinthi Minotaurici exitum reperisti! ô prodigiose Phœnix, qui busto & rogo in crucis arbore exstructo, tanto eum amoris igne succendisti, vt ipsa etiam glacies eodem deflagrare potuisset: quique sepulchrum intrans, in quo alii putrescunt, & in cineres rediguntur, te ipsum de nouo quodammodo producens, integer & totus quasi tui ipsius pater factus emersisti. Nequid nimis ô Petre, contrahe lætitiæ habenas, ceßet hoc gaudium, sile & reliquum, salutationis huius attende.

Christus Apostolos consolatur.

Pax vobis, pax viuat in cordibus vestris, ô discipuli mei: nihil videbitis iam amplius quam descendentem cœlo Spiritum S. non videbitis aliud quã noua resultantia miracula. *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos*, Potestatem vobis dimittẽdorum peccatorum impertior, claudendi tartari, reserandi cœli, effugandorũ dæmonum, mortuorũ ad vitam reuocandorum. Quid iam aliud restat, nisi vt quasi Dij sitis & filii excelsi omnes, sicut me esse conspicitis, nisi vt nouos ad mei imitationem mũdos erectis. Et sane *Ego mitto vos* vniuersum me duce orbẽ subiugabitis, mundum frenabitis. Cæsares potentissimos expugnabitis, Alexãdros debellabitis Romani Imperii sedem Capitolium euertetis & cathedram põtificalem in Vaticano monte stabhetis. Nec vero exstimate, me inania aurib⁹ vestris cõmenta occinere, aut aniles fabulas narrare, aut spectrum vos aliquod cõspicere, aut spiritu quodã phantastico agere, aut sermones miscere; *Palpate & videte*: Inspicite, tangite intus & foris & videte, nũ is ipse sum, quo in hostiũ medio derelicto fugistis; quem tam nequiter & tã turpiter, tanta infamia & ingratitudine deseruistis. Sed hoc modo nõ agimus, ignosco delicto, omnia oblitus vobiscũ in gratiam redeo. Ecce vos amplector & foueo carissimi mei, vos ego stringo & diligo Ecclesiæ meæ bases & fulcra; hoc vnũ à vobis exigẽs, vt me diligatis, ac mei ipsius memoriã semper habeatis, ad me vnum semper respicite & nunquam vos derelinquam, sed præsentẽ in omnibus laboribus & molestiis semper sentietis. Quin & vos Christiani hic allocutus est dicens. *Palpate & videte*. Huc oculos conuertite, huc manus dirigite: videte obsecro quo redẽpti sitis pretio, quantaq; animæ vestræ dignitas sit & excellentia, cũ tanto redimi eam oportuerit pretio: videte, quantus peccati sit horror & abominatio, cum ad eius expiationem Dei filium tam crudelia & atrocia perpeti supplicia, proque eo denique mori in cruce, fuerit necesse. Sed iterum palpate & videte.

Cõsiderate hæc, obsecro, vulnera, inspicite cicatrices & stigmata, ac videte quanto vos Deus amore dilexerit, quamque fidus vobis extiterit. Refert Antipatrum Herodis patrem Iosephus, cum apud Cæsarem Iuliũ cõiurationis aduersus eum initæ accusatus foret, vel quod partes Pompeianas secutus esset, vt criminis à se suspitionẽ dimoueret, suamque innocentiam Cæsari testatam faceret, Romã quamprimũ aduolasse, & Cæsari ad pedes prouolutũ, & pectore vulnerũ cicatricibus deformi ostẽso, his eum verbis supplicem esse allocutum. Quoniam meo fato fieri dicam magnanime Cæsar, vt semper æmuli fortunæ meæ felicitatiq; inuiderint, meq; modo regno exuere satagant? At nullos vnquã aut acerbiores, aut capitaliores expertus sum iis, qui me paucis abhinc diebus apud Maiestatem tuã, quasi perduellionis & coniurationis aduersus sacrũ caput tuum initæ reũ detulerunt. At tantũ abest, maxime Princeps, vt quidquam in te moliri ausus vnquam fuerim, tibiq; necem aut regno perniciẽ machinari, vt te regnumq; tuũ semper ab insidiis è conspirationibus cum lingua tum manu defenderim. Quare vt inimicorum malitiam meamque innocentiam perspectam habeas, vide obsecro euidentia fidelitatis & affectus erga te meæ indiciã & argumẽta, cicatricẽs inquam & vulnera: inspice stigmata & notas in corpore meo deformes, sanguine etiamnum stillantes; quas in Cæsaris defensionem & tutelam Antipater accepit. Cæsar porro tã tristi viso spectaculo eum vt innocentem & absoluit: & vniuersæ Iudææ procuratorem constituit. *Lib 3. de bello Iud. ca. 8.*

At videte hic, ô Christiani, non Antipatrum aliquem, sed Iesum Christum non pectus modo, sed sacrum etiam caput, latus, ac totum denique corpus denudantem & vulnera,

nera, plagas, cicatrices, hiantes adhuc notas, demonstrantem, quæ vestri redimendi, liberandi, saluandi, vobisq; seruiendi ergo pertulit. *Palpate* inquit, *& videte* notas & signa fidelitatis, amoris, & obsequii erga vos mei.

Refert magnus ille Philosophus & historicus eximius Xenophon, historiam non minus egregiam, quam iucundam, qua recitata finem faciam. Potens ille Persarum Rex Cyrus, cum Tigranē Armeniorum Regem bello victum, vna cum vxore captiuum in vinculis haberet, quodam die cum mensæ vtrumq; adhibuisset ridens & iocans a Tigrane petiit, quantum pro redimenda vxore vellet persoluere? cui alter confestim respondit; si mihi regnum quod abstulisti, adhuc esset, equidem ipsum pro ea redimenda libens impenderem, quod si nec hoc sufficeret, sanguinem & vitam meam insumerem.

Xenophon 13. Pedia.

Cyrus porro tanto amore coniugali perspecto, & eorum misertus, regnum iis & libertatem restituit. Cum vero Tigranes iam ad propria reuertisset, ad reginam ait, Quid tibi de Cyro rege videtur vxor mea? an non egregius ac magnanimus rex est, ac regio nomine dignissimus? Prudens mulier statim subintulit; Nescio quid ais, neque enim noui quid dixerit aut egerit, vnde prudentiam possem agnoscere: toto namq; tempore, quo apud Persas tecum in vinculis hæsi, nunquam in alium, præterquam in eum, qui sanguine me suo liberare decreuerat, oculos habui.

Vobis ipsis hanc historiam velim accommodetis Auditores: si enim regina illa tantum se coniugi suo debere fatebatur, quod sanguinē, vitamq; propriam in eius redemptionem impendere decreuisset, nullum velalium virum in aula Persarum, præ amoris quo suum prosequebatur, vehementia ausa fuerit intueri. Quantum vos regi & sponso vestro Iesu Christo debebitis, cum proprio non modo vos sanguine redimere decreuerit, sed seipsa etiam præstiterit, tot tormenta vestri causa subierit? alium ne igitur quempiam præter ipsum poteritis intueri? in aliunde quippiam quam in Christum Iesum oculos vestros in mundi huius aula conicere.

Palpate & videte. Nihil aliud toto vitæ vestræ tempore quam crucifixum hunc meditamini, considerate assiduè ac semper, quantum ei ob tot tantaque ab ipso accepta beneficia debeatis. At quantus amor ille fuit quo te prosecutus est? Magnum profecto vehementis dilectionis argumentum fuit, solem in medio cursu quiescentem, ac velut hæsitabundum in axe suo, Hebræorum gratiam, subsistentem intueri: at quantus amor est, cum sol iustitiæ, orbe suo deserto, in terram nostri causa descendit? Quantus amor fuisse putandus est, cum iisdem Israelitis iter per maris rubri gurgitem præbuit, quo in terram promissionis peruenirent? verum nonne maius amoris signum fuit, cum per pretiosi eius sanguinis torrētem nos ad beatitudinem cœlestem perduxit? Magnus deniq; amor extitit, cū, vt populū suum seruitus Ægyptiaca eximeret, Ægyptiis innumeras plagas immisit: sed non minor amor extitit eius erga nos, cum nostri causa plurimas in corpore plagas accepit, & ad mortē vsq; vulnerari voluit. Palpate igitur cicatrices, videte vulnera, ac toto vitæ tēpore eadem in mente habetote, ante oculos gerite, cōtinuam passionis Dominicæ memoriam habentes; exultate igitur in hac solemnitate Paschali, qua Christus victor ab inferis rediens, à morte resurrexit, eamque semper ex toto animo, ex tota mente, ex corde perfecto, diligite.

Figuræ. Ios. 10.

Exod. 14

Sed iam

—immensum spatiis confecimus æquor
Et iam tempus equum spumantia soluere colla:

iam quadraginta diebus & amplius in ærumnarum molestiarumque pelago euagatus sum, tempus est, in portum me recipere, ad cymbam quæ tanto tempore per breuia, per Syrtes, per Scylleos scopulos & charybdis voragines nauigauit, ad terram subducere. Fui, Auditores, fui ille Ionas, qui Dei iussu auribus vestris inclamaui, *Adhuc quadraginta dies & Niniue subuertetur.* Fuit illa vox in deserto pœnitentiæ exclamans, *Parate viam Domini, rectas facite semitas eius, facite fructus dignos pœnitentiæ.* Faxit Deus, vt hæc

Ion. 2.

vt hæc mea vox, mea latera, clamor ille meus, verba mea aliquid apud vos ponderis habuerint. Vtinam, Auditores, horum vos meminerítis, meas adhortationes non negligatis, meas admonitiones animo vestro insculptas geratis: toties iam ad virtutes amplectendas, peccata detestanda incitaui, vt memineritis, obsecro vt Deum super omnia diligeretis, & mundum odio haberetis, vos monui; vt recordemini. vt pœnitentiam pro delictis ageretis, salutemque semper vestram ante oculos haberetis iam toties insinuaui; ne obliuiscamini Deum precor.

Gen.7. In tempore diluuii superstites erant, cum Noachi monita, quibus ad vitæ emendationem excitabantur, vtque sibi ipsis attenderent, neglexissent, diluuii vndis submersi fuere. Gen.18. Sodomitæ, cum Lothi verbis quibus eos ad bonam frugem pœnitentiamque excitarat, fidem adhibere noluissent, fulmine interiere, sulphureque ac funesta Catastropha vitam terminarunt. Fui instar Noe, alter Loth vobis extiti, admonui, vt caueretis, saluti vestræ attenderetis, vt pœnitentiam ageretis excitaui, ne scil. diuinæ vindictæ diluuium vos obruat, & iudiciorum summi numinis fulmina caput vestrum feriant. Beatum me, si credideritis, væ autem vobis, si neglexeritis, ter miserum me & ter infelicem, oleum & operam si perdiderim.

4.Reg.4. Quam animi amaritudinem sensisse putatis miserum Elizæi Prophetæ puerum, quem ad Sunamitidis filium excitandum Propheta cum baculo prodigiorum operatore destinauit, cum omni tentata via & ratione, sese puer nec moueret, nec loqueretur, & ipse re infecta ad Prophetam redire cogeretur, dicens cum lachrymis & gemitu, *Non surrexit puer?* Simili profecto modo ad vos missus sum, Auditores, non quidem à Propheta aliquo, sed à Deo, idque cum potenti verbi Dei baculo, videlicet ad animas vestras peccato mortuas excitandas, sed eane mea fortuna futura est, vt, cum eum tanto tempore adhibuerim, & omnibus quidem, quibus adhiberi poterat rationibus & modis, suauiter nimirum & austere, præmia proponendo, & minas intentando, verberando & demulcendo, vulnerando, & sanando, ac pro viribus enitendo; vt nunquam hodierna die videndo, non esse in vocem qua de vitæ emendatione loquamini, neque sensum quo de rebus cœlestibus cogitetis, me cum lachrymis & gemitu dicere necesse sit, *Non surrexit puer*, nihil lucratus sum Domine, nihil omnino sanctum verbum tuum profuit, non surrexit peccator, vitia in eo adhuc viuunt & regnant? Quantus ille mihi futurus esset dolor, quæ animi amaritudo? Sed date potius, vt daturos vos confido operam, Auditores, ne hac me grauatum infamia domum dimittatis, verum vt lætum de conuersione vestra, de pietate, de resurrectione, deque renouatione spiritus vestri nuntium audire queam.

Interea vero immensas vobis & humillimas gratias ago, quod meis hactenus concionibus frequentes interfueritis, in conueniendo fueritis assidui, & in audiendo attenti: & si fortasse minus vobis expectationique vestræ satisfecerim, prout vobis forsitan alius, cui doctrina & vis dicendi esset maior, satisfaceret; cogitetis velim, nunquam me prius ad vos verba habuisse; & si prima forsitan vice non placuerim, omnem me posthac, si iterum apud vos verba habere me contigerit, daturum operam, vt luculentius & meis quid, ac vestris dignum meritis adferam, & expectationi de me vestræ melius satisfaciam.

Tibi vero sancte Seuerine, insignis huius templi patrone, parochiæ huius tutela & protector, atque inter Beatorum animas ex præcipuis, quem longe huius nauigationis meæ directorem & veluti nauclerum delegi immensas & innumeras grates ago, atq; infinitis me tibi nominibus obligatu profiteor. Quamdiu enim orationis meæ cymba in hoc pœnitentiæ Oceano fluctuauit, tu eius astrum, eius pharo, eius Cynosura extitisti: tuoq; potissimum auxilio factum arbitror; quod portum aspexerit, quod conseruata sit, & in tutum tandem locum deuenerit, ad te quoque semper in posterum meas preces & obsecrationem dirigam. Et quoniam

 indigeo,

indigno mihi tam prompte & assidue hactenus succurristi :, ad te solum imposterum confugiam, te solum ô gloriose compellabo, qui pro me apud supremum iudicem interpelles. Perge obsecro, ô beate Seuerine, qui me tam feliciter portum aspicere fecisti, quo magis tibi me deuinctum sentiam, pro me intercedere: ac precibus tuis apud Deum obtine, vt sanctum verbi diuini semen, quod in Ecclesiæ huius, quæ, quoniam nomini tuo dedicata, in tua protectione & tutela est, agro seminaui, erescat ac fructum centesimum afferat, & profundas radices agat. Ac tandem apud Deum efficias rogo, vt hoc ipsum quod tanto sudore laboreque plantaui, tu quidem imbre aspirationis & protectionis tuæ irriges. Deus autem omnipotens largiter det incrementum. Sis deinde, potes namque apud Deum plurimum, magnique cœlesti in curia es nominis, secundus pro nobis Ieremias, & alter Onias, ora pro magna hac vrbe Parisiensi, ora pro hac tua parochia, ac pro vniuersa demum Ecclesia: ô Beate quem inter omnes beatos plurimi facio, quem honore & veneratione imprimis prosequor, ora pro Pontifice, pro Rege nostro Christianissimo, pro Regina, Delphino, ac Principe nostro illustrissimo : intercede pro vniuerso huius regni statu, pro omnibus fidelibus, atque adeo omnibus qui in mundo sunt hominibus, vt precibus & intercessione tanti viri tamque gloriosi; eius qui omnium Sanctorum Deus est, gratiam in hoc mundo, & gloriam in altero assequi mereamur.

AMEN.

CONCIO SECVNDA IN DOMINICA IN ALBIS SIVE QVASIMODO.

Partes.

1. *De causis resurrectionis Dominicæ.*
2. *Cur serò veniat Dominus.*
3. *Quid ianuis clausis ingressio, & statio in medio sibi velint.*
4. *Quæ pax Christi, quæ mundi.*
5. *Qualia Domini vulnera fuerint.*
6. *Cur cicatrices à Christo retenta.*

Cum esset serò die illa, vna Sabbatorum, & fores essent clausæ. Ioan. 20.

FIGVRA.

INter omnes veteris Testamenti patres & patriarchas, qui quidem Christi Iesu imago & typus exstitere, principem facile locum tenet Ioseph magni Iacobi filius, qui vera eius figura & ad prototypum quam proxime accedens, exstitit: in primis quod plus cæteris fratribus à patre amatus, quod fratribus exosus in cisternam veterem demissus, venditus, inque carceres Ægypti coniectus fuerit; dein quod eisdem ereptus ad totius regni gubernacula capessenda delectus, & mundi Saluator fuerit nuncupatus. In his quidem omnibus Christum expressit; at maxime, quod eadem ipsum inter & fratres, quæ Christum inter & discipulos, post resurrectionem, acciderint. Filii namque Iacob cum in Ægyptum profecti grauiter angerentur, ac non mediocriter percellerentur, tum ob famem & rerum omnium penuriam quæ mortales omnes premebat, cum quod vnus eorum scyphum aureum, in quo Ioseph augurari solet, clanculum abstulisset; stabant hic quidem attoniti, anxii & trepidātes, cubiculi angustiis conclusi, pauidi & de rerum successu dubii, nescientes quē tandem res exitū esset habitura: donec tandē Ioseph in eorum mediū prosiliens, dulci & amica voce diceret, *Ego sum Ioseph frater vester, quē vendidistis in Ægy-* *Genes. 38.* *Genes. 45.*

Ægyptum: nolite pauere, neq; durum vobis esse videatur quod vendidistis me in his regionibus. Idipsum in Euangelio hodierno videmus contingere: cum enim discipuli ipso resurrectionis die grauiter dolerent & angerentur, tum ob famem & caritatis penuriã, quæ per vniuersum mundũ inualuerat, ita vt in omnium cordibus illa refrixisset; tum quod pretiosum illud monile, Christus Iesus inquam, oculis eorum ereptum esset; ideoque pauidi & trepidi ob metum Iudæorum, vno incubiculo, ianuis clausis, vt quidem Euangelista tradit, ignorantes quem tandẽ finem res consequeretur, se continerent; ecce tibi Iesum Christum in medio eorum cõsistentem, & suaui illos voce consolationemque spirante alloquentem: Ego sum Iesus frater vester, cũ homo sim similis vobis; sum Iesus, quem vestrum vnus Scribis & Principibus sacerdotum triginta denariis vendidit: cæterum nolite pauere, pax vobis; potius gaudete, & exultate, ego sum. Vniuersi hic Euangelii nucleus est & essentia, quam vt ampliorem Dei gloriam animarumque vestrarum emolumentum exponam, gratiam illius precibus carissimæ Genetricis postulemus: quod vt libentius & melius præstet salutatione eam angelica prius salutabimus.

AVE MARIA.

I. Quotquot hactenus, vel nostra, vel patrum, vel etiã præcedentium sæculorũ memoria, Religionis nostræ mysteria inquirere, curiosiusque pertractare voluerunt, gloriosam ac triumphalem Redemptoris resurrectionem imprimis demirati sunt; quã nunquam pro dignitate exponere potuere: sed cum abstrusas illius abyssos ingenii sui bolide rimari non possent, mysteriique magnitudinem difficulter admodum comprehendere, infinitis de eodem productis cõceptibus varias ac multiplices, cur resurgere à mortuis Dominus & tam admirabile opus edere, voluerit, rationes produxerunt. Prima quidem à diuinæ iustitiæ iure dependet: æquum scilicet erat ac rationi consentaneum, vt, sicut D. Thomas docet, quandoquidem hæc ipsa iustitia tam crudeles de Christo Iesu pœnas depoposcerit, & tam atrocem eum mortem adeoque ignominiosam subire voluerit; alia quadam ratione, vti promeruerat, tantum opprobrium & pœnas compensaret, id est, corpus illius in terræ visceribus non contineret, & à putredine corruptioneque immune præseruaret: cum enim Deus æquissimus sit & iustissimus, idcirco tam in remunerando q̃ flagellando æquus sit oportet, & iustitiæ tenacissimus, atque vt vna manu castigat & corripit, ita altera præmia & mercedem elargiatur.

(Margin: 3. part. quæst. 54. art. 4.)

(Margin: Prima resurrectionis Christi ratio.)

Hoc potissimum fundamento nititur & Pauli Apostoli ratio, cum Philippensibus scribens ait: *Factus est obediens vsq; ad mortem, &c. propter quod & Deus exaltauit illum.* Ipse quoq; Christus duobus incredulis discipulis in Emaus proficiscentibus non aliam, quo illos ab errore reuocaret, rationem proposuit: *Nonne oportebat Christum pati, & ita intrare in gloriam suam?* Idem quoque ait & Petrus in egregia illa oratione, quam omnium Apostolorum nomine, coram vniuersa Iudæorum multitudine habuit, dicens: *Quem Deus suscitauit, solutis doloribus inferni, iuxta quod impossibile erat teneri eum ab eo;* non secus ac si dixisset, Iustitiæ nomine coarguendus foret Deus, magnamq; haud dubie filio suo Iesu iniuriam irrogaret, si eum tam atrocia passum, ac proinde meriti infiniti, sepulchro includeret, & angustis monumenti limitibus coarctaret; nam eo ipso quod Dei filius sit, sepulchri carcere contineri non potest. Philosophum hic agere visus est Apostolus, & ad naturalem rerum ordinem quam proxime allusisse: sunt enim quædam in rerum natura corpora, quæ centro suo & naturali loco mota continerí & subsistere non possunt. Verbi gratia; ignis terræ visceribus inclusus, quo egredi & in altum conscendere queat, turrium fundamenta conuellit, vrbium valla perfringit, arces validissimas euertit; aer quoque intra terram coarctatus, erumpere gestiens, vniuersam terræ machinam concutit, & insolitos fragores & agitationes causatus, montes etiam altissimos loco mouent.

(Margin: Philipp. 2.) (Margin: Luc. 24.) (Margin: Actor. 2.)

(Margin: Res naturales cum extra centrũ naturale sunt contineri nequeũt.)

uent. Ita quoque fieri non poterat, vt iustitiæ sole Christus, obscuta mortis regione, & sepulchro tenebris obsiti concluderetur, filius Dei à morte ad vitam non resurgere.

Christus ob solam gloriam suam resurrexit. Et sane gloriosa hæc resurrectio Christo ad maius gloriæ & honoris incrementum debebatur: quamuis enim ad nostram iustificationem resurrexerit, tamen, quo gloriam suam manifestaret, plurisq; ad hominibus fieret, mortis cum spicula potissimū effregisse, inferni repagula rupisse, & infernorū principem colligasse dicendum est, vti eum prius, eadē de causa, humanā naturam assumpsisse ac mortem dein subiisse, scimus. Debebatur hoc sc. Verbo Dei, in quo corpus & anima mirabili quadā ratione vnita erāt, q̄ cum mors à se inuicem abstulisset, a diuinitate eadē vnienda, & iterū sibi mutuo copulanda erāt. Hic a. honor corpori erat acquisitus: nam ꝓpter vnionem illā hypostaticā immortalitas ei debebat: quāuis enim ad momentū mortuum fuerit, diuinitus id & Deo volente factum fuisse credēdum est.

2. Ratio. Secunda cur Christus à mortuis resurgere voluerit ratio est, vt diuinitatem suā ostenderet; q̄ nulla commodiori ratione q̄ resurgendo ꝓbarē potuit, vt etiā Apost. ad Rom. testatur. *Qui prædestinatus est filius Dei in virtute ex resurrectione mortuorū.* Trib⁹ a. argumentis se Deum esse declarauit, primo tot tantisq; q̄ per omnes Iudææ angulos edidit miraculis; secundo tot animas; dū peccata iis remisit, sanctificando, & cœlestis gloriæ participes faciendo. Tertio resurrectione à mortuis tū alios ad vitā, absoluta sc. auctoritate & pcepto, q nulli hactenus concessū fuerat, reuocando: quamuis n. Elias & Elisæus aliquos à morte ad vitā resuscitarint, vt è Reg. libris legēti manifestū redditur, precibus tamē prius ad Deū fusis id impetrarūt. at Christus solo iussu & verbo, & auctoritate absoluta, mortuos monumentis eductos vitæ pristinæ restituit, vt inprimis filium viduæ, & Lazarū quatriduanū; illi namq; solo verbo imperauit: *Adolescēs tibi dico surge*, it ē & huic, *Lazare veni foras*. Tum etiā seipsum & alios innumeros pariter sepulcris educēdo, & mortis potentiā & vires eludendo. In lib. Reg. leguntur quidē ossa defuncti Elisæi mortuum ad vitā reuocasse, at nō ipsa resuscitata; sed Christus resurgens plures secum sepulcris eduxit, & fecit resurgere. Cuius rei præclaram in Genesi figuram legimus.

Rom. 1.

3. Reg. 1.
4. Reg. 4.

Luc. 7.
Ioan. 11.

4. Reg. 13.

Ioseph Patriarcha iniuste admodum in carcerem coniectus, repertā in oculis custodis carcerum gratiā, egrediens omnes secum captiuos eduxit, dederat quippe ille in manus eius vinctos omnes, qui compedibus constricti gemebant, & nutu eius omnia in custodia tenebantur. Audiamus Scripturam, *qui tradidit in manu illius vniuersos vinctos qui in custodia tenebantur, & quidquid fiebat, sub ipso erat.* At potiori iure de Christo Iesu eadem referri poterunt, ille quippe inique accusatus & morti innocens adiudicatus, in sepulchri custodiam compactus est, & in mortis claustra carceremque coniectus; tantam tamen in patris sui oculis gratiam reperit, vt de vniuersis, qui in limbo captiui detinebantur mortuis, deque omnibus quos purgatorium expiabat, libere disponere potuerit, & mortis & inferni claues ab eodem acceperit. Atque ob hoc initio Apocalypseos gloriatur dicens, *Habeo claues mortis & inferni.* Hinc ipse resurgens & terræ claustris egrediens, plurimos secum fecit resurgere, & in libertatem effractis carcerib. restituit. Adeo vt, quemadmodum moriendo hominem se esse demonstrauit, ita resurgendo verum se Deum declararit; in quantum enim homo, resurgere non valebat, in quantum vero Deus, à morte immunis erat, & funeri exemptus. Fuit igitur resurrectio hæc verum ac viuax diuinitatis argumentum, & supremæ absolutæque auctoritatis & omnipotentiæ signum & character.

Gen. 39.

Apoc. 1.

Quid cogitabas Isaia, quid imaginabaris cum prophetando cōceptis verbis diceres: *Mortui non viuent, & gigantes non resurgent.* Videmus enim hic ad oculū, vt mortuus reuiuiscat, & gigas, de quo Psaltes cecinit, *Exultauit vt gigas ad currendā viam*, à mortuis resurgat. Atque hæc sola est ratio, vt quidē Epiphanius asserit, cur Christū doctor Gētium Paulus primitias mortuorum vocarit, nō tam quo non amplius mortuus resurrexerit, quam quod seipsum ad nouam vitam excita-

Isai. 26.

Psal. 18.

Lib. de Incarnatio Verbi.

excitarit, vt qui morti dominaretur, & Parcarum stamina imperio suo dirigeret ac temperaret: adeo vt resurrectio ipsa vere opus diuinum existat, & omnem humanam potentiam excedens; ipse quoque Christus quotiescunque Iudæi promissionis illius signa: & certissimũ quod Dei filius esset characterem peterent, nullum alium quam resurrectionis suæ quasi nullus ipso maior aut euidentior foret; semper protulerit. in Euangelio enim Ioannis negotiatores templo eiiciens ait, *Soluite templum hoc, & post triduũ readificabo illud.* alibi quoq; Pharisæis & Scribis miracula in missionis confirmationem postulantibus respondit, *Non dabitur illis signum, nisi signum Ionæ Prophetæ.* Quin etiam olim; vt Ezechiel populo persuaderet, posse Deum ruinas vrbis & templi rudera restaurare, vtpote qui omnipotens sit; coram ipso varia mortuorum ossa per agrum sparsit, redanimauit, ac in pedes subito fecit consistere. Sed transeamus vlterius.

Ioan. 2.
Matt. 16.
Ezech. 37.

3 Ratio. Tertia resurgẽdi ratio sit, quod ipsum resurrectionis mysterium fidei nostræ & spei fundamentum sit, omniaque Christi operacodem respiciant, nullumue alium habeant finem: ipsa siquidem incarnatio, natiuitas, prædicatio, mors, vita, passio, miracula deniq; omnia, in resurrectionem illius confirmata sunt. Ita nimirũ argumentatur in prima ad Corinth. Apostolus. *Quod si Christus non resurrexit, vana est fides nostra* multoq; apertius Propheta Iob, omnem spem suam in resurrectione Dominica cõstituens, *Credo,* inquit, *quod Redẽptor meus viuit, & in carne mea videbo Deum Saluatorẽ meũ; &c. reposita est hæc spes mea in sinu meo* Idem quoque duo illi viatores Emaus properãtes dicebãt, *Nos autem sperabamus, &c.* Quid, fierine posset, aiebant Messiam ab inferis rediuiuum non reuerti? credẽdumne, in sepulchro eum captiuum & conclusum detineri? nequaquam nam resuscitandum eum sperabamus, & in resurrectione illius omnem spem & fiduciam nostram collocaueramus.

1. Cor. 15.
Iob. 19.
Luc. 24.

4. Ratio. Quarto, à morte ad vitam rediit, vt sic omnia prophetarum oracula cõplerentur, & figuræ quæ dudũ ante hoc designarant veræ fuisse probarentur. Nam in Christi resurrectione vetus ille Adam, generis humani parẽs & auctor, a mortis somno excitatus est, & Ecclesiam, q̃ vnà cũ sanguine è latere eius pulchra nimis exsilierat, sibi desponsdit. In ipsa magnus ille Moses miraculosè vehementes Nili passionis aquas euasit, & captiuos in libertatẽ asseruit, & mortuos ad vitam reuocauit. Tunc quoq; verus ille Isaac, diuina eum protegente potentia, Patris irati manus euasit, & ceruicem gladio subduxit. tunc etiam passer ille, quem in sui mundatione leprosus immolabat, dimissus est, & pristinæ libertati restitutus. Plura vultis? tunc etiam mysticus ille Ioseph, à fratribus iniq; vẽditus, traditus, derelictus, post opprobria & captiuitatem, post carceris squalorem & angustias mundi totius Dominus constitutus est. Tunc etiam virga illa Aarõ tormentis & suppliciis exposita, mortis nocte floruit, & pulcherrimos gloriæ & honoris fructus protulit. Tunc miser ille Mardochæus hoste eruci affixo, purpura & bysso indutus & gloriosus apparuit. Tunc deniq; Ionas, in tormentorum pelagus coniectus, ac deinde in terræ ventre sepultus, iterum solem videre, & tertia die in apertum prodire meruit.

Figuræ in Christi resurrectione cõpletæ.
Gen. 2.
Exod. 2.
Gen. 22.
Leuit. 14.
Gen. 39. & 41.
Num. 17.
Esth. 8.
Ion 3.

Quinta & vltima ratio est illa, quã Paulus in Epist. ad Rom. adducit. *Mortuus est,* inquit, *propter delicta nostra, & resurrexit ꝓpter ædificationẽ nostram.* Egregiæ profecto rationes, quas in orationis huius exordio afferre visum fuit, quod hodierna etiam die in Ecclesia Dominicæ resurrectionis celebretur lætitia & gaudium: Christus enim eandem, octauo post resurrectionem die, coram Apostolis, & maxime incredulo Thoma, adstruere & confirmare gestiens, vulnera sua & loca clauorũ demonstrauit, quæ ille mox supplex & in terram prostratus coram omnibus adorauit. Historiæ seriem describit Ioannes, cuius hæc sunt verba: *Cum esset sero die illa, vna Sabbatorum, & fores essent clausæ;* hæc ipsa expositurus, primo de apparitione qua Dominus discipulis apparuit, deinde de vulnerum & signorum manifestatione acturus sum.

5. Ratio.
Rom. 4.
Ioan. 20.

II. Principio igitur antequam longius progrediamur, notandum venit, quinq; diuersas ab Euangelistis Domini apparitiones, quibus ipso

Christus quinque

uent. Ita quoque fieri non poterat, vt iustitiæ sole Christus, obscura mortis regione, & sepulchro tenebris obsiti concluderetur, filius Dei à morte ad vitam non resurgere.

Christus ob solam gloriam suam resurrexit.

Et sane gloriosa hæc resurrectio Christo ad maius gloriæ & honoris incrementum debebatur: quamuis enim ad nostram iustificationem resurrexerit, tamen, quo gloriam suam manifestaret, plurisq; ad hominibus fieret, mortis eum spicula potissimũ effregisse, inferni repagula rupisse, & infernorũ principem colligasse dicendum est, vti eum prius, eadẽ de causa, humanã naturam assumpsisse ac mortem dein subiisse, scimus. Debebatur hoc sc. Verbo Dei, in quo corpus & anima mirabili quadã ratione vnita erãt, q̃ cum mors à se inuicem abstulisset, a diuinitate eadẽ vnienda, & iterũ sibi mutuo copulanda erãt. Hic a. honor corpori erat acquisitus: nam ꝑpter vnionem illã hypostaticã immortalitas ei debebat: quãuis enim ad momentũ mortuum fuerit, diuinitus id & Deo volente factum fuisse credẽdum est.

2. Ratio.

Secunda cur Christus à mortuis resurgere voluerit ratio est, vt diuinitatem suã ostenderet; q̃ nulla commodiori ratione q̃ resurgendo ꝓbare potuit, vt etiã Apost. ad Rom. testatur. *Qui prædestinatus est filius Dei in virtute ex resurrectione mortuorũ.* Trib⁹ a. argumentis se Deum esse declarauit, primo tot tantisq; q̃ per omnes Iudææ angulos edidit miraculis; secundo tot animas; dũ peccata iis remisit, sanctificando, & cœlestis gloriæ participes faciendo. Tertio resurrectionẽ à mortuis tũ alios ad vitã, absoluta sc. auctoritate & pcepto, ꝙ nulli hactenus concessũ fuerat, reuocando: quamuis n. Elias & Elisæus aliquos à morte ad vitã resuscitarint, vt è Reg. libris legẽti manifestũ redditur, precibus tamẽ prius ad Deũ fusis id impetrarũt. at Christus solo iussu & verbo, & auctoritate absoluta, mortuos monumentis eductos vitæ pristinæ restituit, vt inprimis filium viduæ, & Lazarũ quatriduanũ; illi namq; solo verbo imperauit: *Adolescẽs tibi dico surge*, it ẽ & huic, *Lazare veni foras.* Tum etiã seipsum & alios innumeros pariter sepulcris educẽdo, & mortis potentiã & vires eludendo. In lib. Reg. leguntur quidẽ ossa defuncti Elisæi

Rom. 1.

3. Reg. 1.
4. Reg. 4.

Luc. 7.
Ioan. 11.

mortuum ad vitã reuocasse, at nõ ipsa reanimata; sed Christus resurgens plures secum sepulcris eduxit, & fecit resurgere. Cuius rei præclaram in Genesi figuram legimus. 4. Reg. 13.

Ioseph Patriarcha iniuste admodum in carcerem coniectus, repertã in oculis custodis carcerum gratiã, egrediens omnes secum captiuos eduxit, dederat quippe ille in manus eius vinctos omnes, qui compedibus constricti gemebant, & nutu eius omnia in custodia tenebantur. Audiamus Scripturam, *qui tradidit in manu illius vniuersos vinctos qui in custodia tenebantur, & quidquid fiebat, sub ipso erat.* At potiori iure de Christo Iesu eadem referri poterunt, ille quippe inique accusatus & morti innocens adiudicatus, in sepulchri custodiam compactus est, & in mortis claustra carceremque coniectus; tantam tamen in patris sui oculis gratiam reperit, vt de vniuersis, qui in limbo captiui detinebantur mortuis, deque omnibus quos purgatorium expiabat, libere disponere potuerit, & mortis & inferni claues ab eodem acceperit. Atque ob hoc initio Apocalypseos gloriatur dicens, *Habeo claues mortis & inferni.* Hinc ipse resurgens & terræ claustris egrediens, plurimos secum fecit resurgere, & in libertatem effractis carcerib. restituit. Adeo vt, quemadmodum moriendo hominem se esse demonstrauit, ita resurgendo verum se Deum declararit; in quantum enim homo, resurgere non valebat, in quantum vero Deus, à morte immunis erat, & funeri exemptus. Fuit igitur resurrectio hæc verum ac viuax diuinitatis argumentum, & supremæ absolutæque auctoritatis & omnipotentiæ signum & character.

Gen. 39.

Apoc. 1.

Quid cogitabas Isaia, quid imaginabaris eum prophetando cõceptis verbis diceres: *Mortui non viuent, & gigantes non resurgent.* Videmus enim hic ad oculũ, vt mortuus reuiuiscat, & gigas, de quo Psaltes cecinit, *Exultauit vt gigas ad currendã viam*, à mortuis resurgat. Atque hæc sola est ratio, vt quidẽ Epiphanius asserit, cur Christũ doctor Gẽtium Paulus primitias mortuorum vocarit, nõ tam quo non amplius mortuus resurrexerit, quam quod seipsum ad nouam vitam excita-

Isai. 26.

Psal. 18.

Lib. de Incarnatio Verbi.

excitarit; vt qui morti dominaretur; & Par-
carum stamina imperio suo dirigeret ac
temperaret: adeo vt resurrectio ipsa vere o-
pus diuinum existat, & omnem humanam
potentiam excedens; ipse quoque Christus
quotiescunque Iudæi promissionis illius si-
gna: & certissimũ quod Dei filius esset cha-
racterem peterent, nullum alium quam re-
surrectionis suæ quasi nullus ipso maior aut
euidentior foret; semper protulerit. in Euan-
gelio enim Ioannis negotiatores templo e-
Ioan. 2. iiciens ait, *Soluite templum hoc, & post triduũ
reædificabo illud.* alibi quoq; Pharisæis & Scri-
bis miracula in missionis confirmationem
Matt. 16. postulantibus respondit, *Non dabitur illis si-
gnum, nisi signum Ionæ Prophetæ.* Quin etiam
Ezech. 37. olim; vt Ezechiel populo persuaderet, pos-
se Deum ruinas vrbis & templi rudera re-
staurare, vtpote qui omnipotens sit; coram
ipso varia mortuorum ossa per agrum spar-
sit, redanimauit, ac in pedes subito fecit
consistere. Sed transeamus vlterius.

3 Ratio. Tertia resurgẽdi ratio sit, quod ipsum re-
surrectionis mysterium fidei nostræ & spei
fundamentum sit, omniaque Christi opera
eodem respiciant, nullumue alium habeant
finem: ipsa siquidem incarnatio, natiuitas,
prædicatio, mors, vita, passio, miracula de-
niq; omnia, in resurrectionem illius confir-
mata sunt. Ita nimirũ argumentatur in pri-
1. Cor. 15. ma ad Corinth. Apostolus. *Quod si Christus
non resurrexit, vana est fides nostra* multoq; a-
pertius Propheta Iob, omnem spem suam in
resurrectione Dominica cõstituens, *Credo,*
Iob. 19. inquit, *quod Redẽptor meus viuit, & in carne
mea videbo Deum Saluatorẽ meũ, &c. reposita
est hæc spes mea in sinu meo* Idem quoque duo
Luc. 24. illi viatores Emaus properãtes dicebãt, *Nos
autem sperabamus &c.* Quid, fierine posset,
aiebant Messiam ab inferis rediuiuum non
reuerti? credẽdumne, in sepulchro eum ca-
ptiuum & conclusum detineri? nequaquam
nam resuscitandum eum sperabamus, & in
resurrectione illius omnem spem & fidu-
ciam nostram collocaueramus.

4. Ratio. Quarto, a morte ad vitam rediit, vt sic o-
mnia prophetarum oracula cõplerentur, &
figuræ quæ dudũ ante hoc designarant veræ
fuisse probarentur. Nam in Christi resurre-
ctione vetus ille Adam, generis humani pa- Figuræ in
rẽs & auctor, a mortis somno excitatus est, CHRISTI
& Ecclesiam, q̃ vnà cũ sanguine è latere eius resurre-
pulchra nimis exsilierat, sibi despondit. In ctione cõ
ipsa magnus ille Moses miraculosè vehe- pletæ.
mentes Nili passionis aquas euasit, & cap- Gen. 2.
tiuos in libertatẽ asseruit, & mortuos ad vi- Exod. 2.
tam reuocauit. Tunc quoq; vetus ille Isaac,
diuina eum protegente potentia, Patris irati Gen. 22.
manus euasit, & ceruicem gladio subduxit. Leuit. 14.
tunc etiam passer ille, quem in sui mundati-
onẽ leprosus immolabat, dimissus est, & pri-
stinæ libertati restitutus. Plura vultis? tunc Gen. 39 &
etiam mysticus ille Ioseph, à fratribus iniq; 41.
vẽditus, traditus, derelictus, post opprobria
& captiuitatem, post carceris squalorem &
angustias mundi totius Dominus constitu- Num. 17.
tus est. Tunc etiam virga illa Aarõ tormen-
tis & suppliciis exposita, mortis nocte flo-
ruit, & pulcherrimos gloriæ & honoris fru- Esth. 8.
ctus protulit. Tunc miser ille Mardochæus Ion 3.
hoste cruci affixo, purpura & bysso indutus
& gloriosus apparuit. Tunc deniq; Ionas, in
tormentorum pelagus coniectus, ac deinde
in terræ ventre sepultus, iterum solem vide-
re, & tertia die in apertum prodire meruit.

Quinta & vltima ratio est illa, quã Paulus 5. Ratio.
in Epist. ad Rom. adducit. *Mortuus est*, in- Rom. 4.
quit, *propter delicta nostra, & resurrexit ꝓpter
ædificationẽ nostram.* Egregiæ profecto ratio-
nes, quas in orationis huius exordio afferre
visum fuit, quod hodierna etiam die in Ec-
clesia Dominicæ resurrectionis celebretur
lætitia & gaudium: Christus enim eandem,
octauo post resurrectionem die, coram A-
postolis, & maxime incredulo Thoma, ad-
struere & confirmare gestiens, vulnera sua
& loca clauorũ demonstrauit, quæ ille mox
supplex & in terram prostratus coram om-
nibus adorauit. Historiæ seriem describit
Ioannes, cuius hæc sunt verba: *Cum esset* Ioan. 20.
*sero die illa, vna Sabbatorum, & fores essent
clausæ;* hæc ipsa expositurus, primo de appa-
ritione qua Dominus discipulis apparuit,
deinde de vulnerum & signorum manife-
statione acturus sum:

Principio igitur antequam longius proue- II.
hamur, notandum venit, quinq; diuersas ab Christus
Euangelistis Domini apparitiones, quibus quinque
ipso

diuersis vicib. apparuit ipso resurrectionis suæ die.

ipso resurrectionis die, hinc inde se manifestum dedit, describi. Primam, qua Mariæ Magdalenæ, haud procul à monumento; secundam, qua tribus Mariis a sepulchro redeuntibus; tertiam, qua Principi Apostolorum Petro; quartam, qua duobus discipulis in Emaus profecturis; quintam & vltimam, qua decẽ discipulis cubiculo præ metu inclusis apparuit: de qua hodiernum loquitur Euangelium. Porro quina hæc apparitio in Missa quotidie à sacerdote quinquies se inter celebrandum ad populum conuertente repræsentatur: Conuersio autem illa tacita, qua se submisse loquendo vertit, denotat apparitionem, qua Dominus Petro visus est; quod Euangelista eam tacitã prætereat, nec vbinam, quando, aut quomodo facta sit describat. His igitur præsuppositis, & hoc fundamento locato, historiam examinemus. Refert igitur Ioannes, Christum cum sero iam esset, & fores essent clausæ, Apostolis suis se manifestasse.

Atq. hoc in Missa designatur a sacerdote quinquies se vertente.

Christi diligentia in iuuãdis Apostolis.

Cum sero esset factum. Id est, cum aduesperasceret, Græce legitur ὄσης ὀψίας i.e. existente vespere. Bene hanc temporis circumstantiam notauit Euangelista, ita vt Christi diligẽtia & ardor moras pati nesciens, manifestus fiat, quem nimirũ nec tenebræ, nec temporis importunitas impediat, quo minus Apostolos solatum veniat, & in fide quæ propemodum nutabat, confirmatum. Ita hunc zelum præsignauit olim ardens ille sponsus in Canticis, qui dilectæ suæ amore saucius, eamque summopere videre desiderans, noctem integram quærendo insumserat, adeo vt & caput suum rore matutino, & cincinnos guttis pruinosis madidos fuisse confiteatur: *Caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium.* Sero quoque ac circa vesperam hic apparere voluit, quo discipulos in vnum congregatos reperiret, vt quidem Chrysostomus, Leontius, Euthymius & Theophilactus sentiũt: Ipse verò aliò collineo, & aliam serotinæ huius apparitionis causam esse existimo.

Cant. 5.

Deus fidẽ suorum diuersimode experitur.

Audito enim verbo *Serò*, quamprimum augurror & ipse mecum cogito, Deum, quã nis diuersis rationibus & mille modis fidem & spem amicorum suorum experiatur & probet; vt plurimum tamen Sero & circa vesperam ac finem, in rebus aduersis & afflictis opitulari, suisq; adesse cum nullum aliunde auxilium expectatur: quem probandi modum si Deus non vsurparet, plurimæ, quæ iam splendent & emicant, virtutes obscuræ in mundo laterent, & incognitæ. Si enim præceptum, quo Abrahamum filium immolare volebat, ille ad hoc patrandum domo egressum reuocasset admirabilẽ Isaac obedientiam nemo omnino cognitam habuisset. Si diluuium aquarum vniuersalis inquam illa inundatio nonnisi triduo aut quatriduo durasset, sinceritas, pietas & magnanimitas Noachi nemini cognita fuissent. Si calamitates & ærumnæ sanctissimi viri Iob ad primæ cladis nuntium finem habuissent, si ad primum turbinem afflictionũ procella desæuisset; quis vnquam patientiam illius depræ dicasset? si Idololatra Laban tempus seruitutis Iacob nõ prolongasset, nemo quo Rachelem amore Iacob prosequutus fuerit, perspectum aut cognitum haberet. His igitur modis suos Deus tentare consueuit, & auxilium & opem sæpius in vesperam vsque differre.

Genes. 22.

Gen. 6. 7. 8
Iob. 1.

Genes. 29.
4. Reg. 6.

Samaria cum artissimo obsidio circumcingeretur, & obsessi tanta intus egestate & rerum penuria laborarent, nulla vt salutis auxiliique spes affulgeret; Deus tamen, licet omnes ad eum auxilii causa precando confugerent, eiusque opem enixissimis postulationibus efflagitarent, quasi obsurduisset, neutiquam ad misericordiam conuerti posse videbatur.. Clamabant siquidem ciues, & his obsecrationibus diuinum numen flectere contendebant. Respice, obsecramus Domine penuriam & inopiam nostrã, caput asini iam octoginta siclis venit, tempus igitur succurrendi nobis. Vide, vt stercus columbinum auro appendatur, subueniendi igitur tẽpus adest. Considera, vt miseræ matres, rabida fame stimulatæ, & omnem naturæ legẽ excedente, ppriοs liberos in cibum mactẽt, & ferales sibi epulas parẽt. Nondum igitur miserendi tempus? Null' in vrbe iam commeatus superest, sed dira egestas & inopia per omnia grassatur; omnes

prope-

propemodũ fame enecti exsanguia trahunt membra, ac deficientes per compita emoriuntur, regi quoque necessaria ad vitam sustentandam desunt. An non igitur auxiliandi tempus? ô inanem hominum spem ac fiduciam malefidam! Nouit, nouit hęc omnia Deus; momenta tẽporum manu sua librat, & horas dinumerat; confidite circa vesperam auxiliaturus adueniet. Et sane cum hora auxilii iam aduenisset, tanta rerum omnium abundantia & vilitas post inopiam illam & caritatem successit, tamq; ampla post afflictionem benedictio, vt farinæ modius in portis Samariæ denario veniret.

Dan. 14. Conicite etiam oculos in Danielem, rerum omnium indigum, & ab omnibus derelictum, in laci fundo iacentem leonibus septum, & præ cibi potusq; penuria pene cõfectum: Iam diem integrũ, Domine ieiunus transegit; tempus igitur vt in te solum speranti subueniãs; leones quoq; pręfame rabiunt & efferascunt, & prædæ auidi rugiunt, quamuis eum attingere non præsumant: succurrendi igitur tempus. Sex iam Domine dies in hoc rerum statu cõstitutus opem diuinam exspectat: & quamuis fortassis homo tanto tempore ieiunus famem patiatur, animal tamen rapax & in prædam natum, quales sunt leones, latrantem stomachum compescere nequit. Sume animos & cõfide Daniel, sero enim cum fuerit, aderit auxiliaria manus: video enim Abacuc capillitio per Angelum transuectum, in Babylonia sisti, pulmentumque messoribus præparatum Danieli famelico deferentem.

Matt. 8. Apostoli cum in lacu Genezareth nauigarent, ecce tibi subito excitari procellam, ventos desæuire, fluctus intumescere, mare turbulentum concitari, adeo vt omnes in periculo vitæ versarentur, & nauis a naufragio haud procul abesset. Ipse tamen nauita Christus securus in carina dormitat, præsenti periculo nihilum sollicitus, quem cum Apostoli pauidi a somno excitarent, pusillanimes mox audierunt, cum diceret: *Quid timidi estis modicæ fidei?* Quid ais, Domine. Vide obsecro, inquiebant, vt mare insurgat, vt venti per æquora grassentur & fluctus ad littora voluant, vide vt vndæ spument, nauis periculum adeat, omnes sibi metuant, naufragium reformidant; & indignaris quod a somno excites, aut opem tuam implorent periclitantes? O mysteria, ô mirabilia! Vt hinc nimirum discant fideles in Ecclesiæ nauicula constituti, in omni tribulationum procella, in omni aduersitatum tempestate ad Deum confugere, & in ipsum spei omnis ancoram iacere consuescant. tandem enim ventis imperabit & mari, magnamque & inexspectatam tranquillitatem mediis in turbinibus superinducet.

Ait olim Prophetæ Deus: *Scribe visum, & explana eum super tabulas: vt percurrat qui legerit eum*; id est; quicunque in eum oculos coniecerint, sine mora illum perlegere queat. quid autem scripturus est Domine *Si moram fecerit Deus exspecta illum, quia veniens veniet, & non tardabit.* Vult igitur vnicuique nostrum & omnibus in genere hominibus notum esse, quin etiam sesquipedalibus litteris in corde omnium exaratum permanere, quo facile legi queat; Deum suis semper auxiliari; nec suorum, in necessitatibus, obliuisci; &, si initio venire differat, tandem tamen & circa afflictionum vesperam, adfuturum. Abac. 2.

Holofernes princeps militiæ regis Nabuchodonosor cũ numeroso exercitu Bethuliam obsideret, & vt se, vicinarum ciuitatum exemplo, obsessi dederent, indies instaret; summus Sacerdos Ozias & seniores populi, re bene discussã & vtramq; in partem mature (vt ipse quidem arbitrabantur) disceptatã, consilium tandem inierunt, in Assyriorum se manus tradere, nĩ intra quinque dies suppetias ferret Deus, aliunde, auxilium affulgere. Quo audito, sanctissima vidua Iudith, vtpote Dei agendi morẽ penitius cognoscens, nõ mediocriter cõmota fuit, indignatasq; ob iniquam hanc & friuolam cõsultationem, Oziam & vniuersam populi multitudinem cõuocauit, haecq; eos est oratione allocuta, *Qui estis vos, qui tẽtatis Dominũ? nõ est iste sermo qui misericordiã prouocet, sed potius qui irã excitet, & furorẽ accẽdat. Posuistis vos tempus miserationis Domini, & in arbitriũ vestrum diem constituistis ei?* multisq; verbis Iud. 8.

eorum inertiam ac pusillanimitatem increpans, tandem concludens ait, *Exspectemus humiles consolationem eius, & exquiret sanguinem nostrum de afflictionibus inimicorum nostrorum: & humiliabit omnes gentes, quacunque insurgunt contra nos.*

Similis propemodum historia in libris Regum legitur. Saul enim, quodam tempore prælio cum Philistæis decertaturus, Samuelem Prophetam opperiebatur, qui victimas pro felici belli successu immolaret; verum cum Samuel diutius æquo moraretur, nec in tempore adesset, ipse moræ impatiens, dolensque tam præclaram confetendi prælii occasionem sibi elabi, sacerdotali sese officio temere ingerens, sacrificium peregit. Superuenit igitur sacrificio Samuel, & Saulem bobus immolandis occupatum cernēs, imo ingemiscens corde, acribus eū verbis, quod sacerdotalem sibi functionem arrogasset, corripuit, temeritatisque coarguit, dicens:

1. Reg. 13. *Stulte egisti, nec custodisti mādata Domini Dei tui, quæ præcepit tibi. Quod si non fecisses, iam nunc præparasset Dominus regnum tuum super Israel in sempiternum.* Plures hodierna die Sauli persimiles reperire est, qui quod moræ impatientes sint, multa tum agunt, tum dicunt quibus Deum ad iracundiam prouocent. At non ita faciendum est, Christiani, patienter sustinendum, & ad vesperam id est ad finem vsq; exspectandum: tunc enim auxiliari consueuit Deus, tunc suos consolari, tunc ferre afflictis suppetias, sero inquam & dum fores clausæ sunt.

III. Hæretici cauillantur Christum ianuis clausis non intrasse.

Euangelista porro secundo ipsum magna cura repetit, vt ita miraculi subsecuturi magnitudinē splendoremq; magis patefaceret. Et sane nullus ante impiū Caluinum dicere aut cogitare ausus fuit, Christū aliter quam clausis ianuis, conclaue, in quo Apostoli delitescebant, ingressum; quemadmodum & prius vtero materno, sine vllo virginalis pudicitiæ detrimēto; & sepulchro, sine lapidis ad tutelam superimpositi læsione fuerat egressus. Omnes vero quotquot hactenus vixere Patres, mirum in modū hic inter se cōspirarūt, magnoq; cōsensu docuēre Christū clausis & obseratis foribus ad suos introisse; imo, nullius vnquam tātam audaciā, ne dicam impudentiam, fore credidēre, qui contrariū blasphema lingua assereret: cum nec ipsi Marcionitæ, qui hinc contra Ecclesiam astruere conabantur, Christum verum non habuisse corpus, vt Hieronym. Augustin. Cyrillus tradunt, tam apertæ veritati refragari ausi sint; nec ipsi etiam Manichæi, qui tamen hoc etiam loco abutebantur. Nullus autem vnquam Catholicorum Patrū docere præsumpsit; nō clausis sed patentibus, nō obseratis sed reseratis, eū iāuis ingressū, vti modo nefarii docent, Caluinistę.

Diuersæ hæreticorum opiniones quoad hanc ianuæ patefactionē.

Hinc tamen apertissime veritati nostri temporis Nouatores aduersari conati sunt, ne forte, si Christi corpus hîc ianuis clausis ingressum admitterent necessario etiam, in Venerabili cum Eucharistiæ Sacramento, nullum occupando locum subsistere, fateri cogerentur: quam vt melius etiam & colorattus astruant, in varias se opinionum formas transmutant, diuersaq; quæsrūt ad effugiendum diuerticula. Nonnulli siquidem aiunt, ianuam quidem ipso veniēte clausam fuisse, sed eū forinsecus pulsaret, mox ab aliquo apertam alii omnipotentia eum sua eādem laxasse aut aperuisse, aut ipsam etiam sponte reductam, viam Domino dedisse docent, vt Petro in Actibus Apostolorum fores carceris patuisse constat. Alii deniq; credunt eum per fenestram aut alia quadam occulta via insiliisse. Sed ab Euāgelistis omnes mendacii coarguuntur, diligenter notantibus obseruātibusq;, ianuis eū clausis ingressū. *Act. 12.*

Cur Christus ianuis clausis ad suos ingressus sit.

Cur autem ianuis obseratis, & occultè repagula penetrando, ad suos introire Dominus voluerit, variæ dari rationes queunt, & eæ è Patrum scriniis productæ. Credit namque Leontius id factum, quo Apostolos suos edoceret, ne iam amplius secundum carnem iudicarent, sed imaginationum oculos altius sustollēdo agnoscerent, glorioso modo eū, cœlestibusq; dotibus insignito corpore donatū. Theodorus Heracleota ad diuinitatē suam declarandā, cui nihil etiam vectibus ferreis occlusum, resistere possit, sic illum ingressum putat. Euthymius, ad Apostolos nō percellendos, si enim per ianuā introeuntē vidissent, credidissēt haud dubie, aliquē à Iudæis & Pharisæis esse, ad eōprehenden-

hendendum eos submissum. Theophyl. non aliam fuisse rationem putat, quam vt hac ratione Apostolis quomodo a mortuis resurrexisset, demonstraret; eo se scilicet modo sepulchro egressum, quo iam conclaue sit ingressus.

Ioan. 20. Non ingreditur Deus, nisi vbi ianuas clausas repererit.

Cum fores essent clausæ. Cũ Christum clausis hic foribus introeuntem contemplor, altiores animo incidunt conceptus, & docere voluisse mihi persuadeo, nullam eum domũ ingredi solitum, nisi cuius fores & ianuas clausas viderit. Quinq; homini sunt ostia & fores, quinq; inquã sensus exteriores, quos, qui Deum, ad se cupit diuertere, diligenter clausos obseratosq; habeat necesse est. Non q cæcos vos esse velim aut surdos, aut insipidos, vel etiam penitus insensibiles; verum vt habentes sensus, quasi nõ habentes viuatis, vt in 1. ad Corinth. præscribit Apostolus. Ipse quoq; Ieremias de oculis loquens ait, mortem per fenestras illas ingredi consueuisse. Hinc diligentes ad omnes portas locãdæ sunt excubiæ, quæ si obseratæ fuerint, si sensus omnes nullis rebus exteriorib. accessum dederint, si nihil illicitum admiserint, Deus haud dubie ad huiusmodi animã diuertet. Nam vt sponsus ille in Canticis, Amicæ suæ domum ingressurus, fores omnes & adit^9 occlusos repetit, adeo vt pulsare coactus fuerit, *Aperi mihi soror mea, columba mea*; ita quoq; animæ nostrę, quarũ sponsus Christus est, si a dilecto visitari, & eius foueri alloquio velint, omnes mũdo aditus occludant necesse est, & nullã exteriorẽ voluptatem admittant. Videmus n. vt Apostoli, domus angustiis cõclusi, a Domino hic visitari meruerint, ad quos ianuis clausis ingredit.

1. Cor. 7.

Ierem. 9.

Cant. 5.

Christus semper medium occupat.

Et stetit in medio. Cum Christum in medio hic stãtem video, victoria statim animo occurrit; stat quippe in medio, necessitatibus nostris vt succurrat, bona sua vt communicet, & extremitates pares reddat, ac suum vnicuiq; ius tribuat. Et sane medium p cæteris locum semp videtur dilexisse; si enim nascitur, in medio animalium nascitur, si in templo reperitur, in medio doctorum reperitur, cum moriendum fuit, inter latrones mori voluit; deniq; cum resurrexisse se voluit demonstrare, in medio Apostolorum stetit: atq; hæc omnia, vt omnis se boni nostri principium & finem designaret.

Stetit in medio. Scilicet vt mediatorem se, Deum inter & homines constitutum ostenderet, vtpote qui quo hominem defenderet & interitu sempiterno eriperet, Patris iræ se opposuit, diuinæq; iustitiæ flagellum tergo excepit suo. Ita quippe aliquis è Prophetis prædixerat: *In me transierunt iræ tuæ*: fuit enim verus quidam Dauid, qui medium se, inter Angelum gladio stricto stragem edentem, & miseros subditos constituit, dicens: *Ego sum qui peccaui, ego qui iniquè egi*. verus etiam Ionas, qui inter miseros naufragium metuentes, & iratum mare, mediatorem se & sequestrum posuit: *Mitte me in mare, & cessabit mare à vobis*. Fuit enim vere, qui, ad homines saluandos & tempestate cœlesti eripiendos, in mũdi huiusce mari nauigans, in passionis oceanũ deiectus fuit, vt vel hoc pacto tempestas detumesceret, & cæteri pacifica nauigatione vterentur. Tantaq; illius bonitas est & clementia, vt nõ modo in media discrimina se hominis defendendi causa coniiciat; sed ante illum se constituens, pericula in caput suum arcessat, illum abscondens & post se celans. Scripsit enim vates regius: *Abscondes eos in abscondito faciei tuæ*; & alibi; *In oculis faciei tuæ, &c.*

Ioan. 2. Christus medius inter Deum & hominẽ stetit.

Psal. 87.

2. Reg. 24.

Ion. 1.

Psal. 30.

Christus mediator inter Deũ & homines.

Quamobrẽ cum hic & alibi, sæpius eum in medio constitutum, video, non possum, quin meum illum, nec meum solum, sed & totius mundi mediatorem appellem. Vnde Apostolus: *Vnus est mediator Dei & hominũ homo Christus Iesus*. Quod vt melius intelligatur, sciendum, tria Philosophos ad medium aliquando constituendum requirere. Primo, vt æqualis illius ab extremis sit distantia, & spatium inter extremitates ad medium æquale sit. Secundo, vt de proprietatibus vtriusque extremi æqualiter participet, & cum vtroq; similitudinem & affinitatem communem habeat. Tertio, vt in medio ipsæ extremitates combinentur & coniungantur, & per ipsum extrema sibi mutuò cohæreant, quæ alias incompatibilia sunt. Exempli gratia, homo medius est inter substantias spirituales, & corporales, quod Angelis sit inferior, bestiis & brutis superior: intelle-

1. Tim. 2.

Tria ad medium requiruntur.

Homo medius angelos inter & bestias.

intellectum, voluntatem, & liberum arbitrium cum intelligentiis superioribus commune habet; sensus autem corporeos eosdem, quos bruta: in ipso quoque duo extrema combinantur & vniuntur, quod animam habeat quæ de spiritu participat, & carnē q̄ ad corpus & res materiales refertur.

Discrimē iugens inter Deum & hominem. Quod cum ita se habeat, & hoc fundamentum veræ Philosophiæ collocauerimus; dicēdum Deum & hominem duo quodammodo extrema esse, &, quoad naturam, infinitam inter vtrumque distantiam & discrimen existere; nec tantam inter cœlum & terram, album & nigrum, colores nimium quantum inter se distantes, seque mutuo semper interimentes, discrepantiam existere, quantam inter Deum & hominē. Si enim naturam vtriusq; dimetiri velimus, distantia & discrepantia infinita est, inter ipsum, inquam, quod è nihilo est, & quod essentiā suā est; inter creaturam inquam & creatorem. Et quamuis adeo infinitum inter vtrumq; sit distantiæ spatium, peccatum tum longius adhuc alterum ab altero disiunxit. Testatur hoc Propheta quidam dicens, *Iniquitates vestræ diuiserunt inter vos & Deum vestrum.* Cæterum in tanta inæqualitate distātiaq; nullum dari poterat medium, quod nimirum Deus sanctus sit, immortalis & infinitus; homo econtra peccator, morti & corruptioni obnoxius, ac proinde finitus. Quænam igitur extrema hæc combinandi ratio? Deus hominē induat, & ipse medium, Deum & hominem inter, occupabit; & quidem Deus Filius, inter personas diuinas medius: qui hoc cum Deo Patre commune habet, quod aliam personam gignat & producat, (cum idem cum ipso sit principium) Spiritum inquā sanctum, quem ambo spirant, cum Spiritu S. autem, quod genitus sit & productus; a Patre enim genitus. Pater vero & Spiritus S. in eo à se mutuo differūt, quod Pater genitiuam potentiam habeat; gigni vero non possit. Spiritus S. producatur & procedat, multumque ipse producat. Filius autem medium tenet, quod simul & producat & productus sit.

Isai. 59.

Christus verus me- Hæc de ortu, emanatione, relatione, notione & productione ad intrà dicta sint; eodē prorsus modo de illa, quæ ad extra se habet, differendum; dicendumque filium Dei, etiam in quantum incarnatus, medium inter Deum & homines esse. Primo, quod Patre, in quantum humana carne indutus, minor sit; ita namq; de se apud Ioannem testatur, *Pater maior me est*, maior vero ceteris hominibus, idq; propter vnionem hypostaticam, & simul ob plenitudinem gratiæ & gloriæ, quæ naturaliter vnionem hanc comitantur. Secundo, quod de extremorum proprietatib. participet; a Deo namq; infinitatem, iustitiam, gratiam & gloriam capit; ab hominib. vero paupertatem, pœnas, calamitates, miserias & mortem, inter vtramq; naturam igitur communio quædam est & vnio Tertio, q̄ duo extrema vniat & quasi maritet; coniungit siquidem paupertatem & ærumnas nostras cum diuitiis & magnitudine diuina; & in Iesu Christo, Deus & homo pacem iniêre, amicitiam contraxêre, fœdusq; nullo vnquā tempore violandum pepigêre. diator inter Deum & hominem. Ioan. 14.

Huc allusit Apostolus, cum in secunda ad Corinth. diceret, *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi*, pacemque cum illo immortalem contrahens, quod & ipse, interea dum hic in terris ageret, aperte demonstrauit, cum semper medium sibi locum delegerit: quem etiā modo in regno cœlesti occupare eum Ioannes in Apocal. testatur, cum in medio septem candelabrorum aureorum illum stantem describat. Hodie vero rursus in medio Apostolorum stetit, eisdem salutem & pacem impertiens, amplexando exosculans, & dicens: *Pax vobis, nolite timere.* 2. Cor. 5. Ioan. 20.

IV.

Bellum quod cœlum inter & terram gerebatur, omnia perdebat & dissipabat; cœlum fulgura, ignes, fragores, diluuia & iustitiam inducebat; terra vero spinas & tribulos, idololatriā, aliaq; peccata abominanda: erant & intestina bella inter carnē & spiritum, inimicitiæq; immortales, de quib. loquens Apostolus ait: *Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem.* Bella quoq; implacabilia Iudæos inter & Gentes indies inualescebant & dominabantur: q̄ omnia Christus Dominus in mundum veniens, penitus sustulit, & pace immissa gladium amouit. Testat̄ hoc idē q̄ supra Apostolus, Gal. 5.

Ephes. 2. lus ad Ephesios, *Ipse enim est pax nostra, qui fecit vtraq; vnum.* & de eodem mox *per crucem interficiens inimicitias in semetipso.* *Ibid.* Plurali autem numero dicit *inimicitias*, quod omnia in eius aduentu inimicitiis, discordiis & bellis fearerent; bella siquidem erant inter Deum & homines, animam & corpus, cœlum & terrá. quæ Deus morte sua sustulit, aboleuit, & mundo pepulit, pacem eorum loco & quietem superinducens. In quam rem egregiam historiam depromam.

Val. Max. c. de amore erga patriam. Codrus Atheniens. rex, vt historiæ monumentis proditum est, cum Doribus bellũ gerens, cum ingentem numerosumq; exercitum conflasset, oraculum Delphicum, de toi summa belliq; exitu consulturus, adiit. Respondit Apollo, non prius Athenienses pacem, bellum finem; exercitum victoriam habiturum, quam rex inter præliandum occubuisset. Quo audito, Dores edicto cauere, nequis in Regem Codrum manus iniiceret, aut illum quamuis inermem, prima in acie constitutum, interficeret. Codrus autem, pacis & patriæ amans vt qui plurimum, & metuens ne sui cladem, & hostes victoriam referrent, hostile consilium elusit; nam posito diademate & paludamento gregariiq; militis habitu assumpto in cõfertissimum hostium agmen se coniicit, itaque ementito schemate incognitus occumbens, morte sua suis victoriam, & vniuersæ Græciæ pacem peperit.

Codri mors morti Christi collata. O amorem admirabilem, & amplissimis dignum præconiis! Idẽ omnino Christo Domino, totius vniuersi Monarchæ euenit. Videns n. mundum hũc inferiorem discordiis flagrare, inimicis suis bellum indicere constituit: antequã tamen bello decertaret, diuinum consuluit oraculum, quem tandem successum & exitum certamen esset habiturum. Cõmuni hîc voce responsum, nõ prius bellum sopiri, pacem cõponi, victoriam referri posse, quam dux ipse in certamine gloriose occumberet. Hostes igitur hoc cognito vetuere, nequis in ipsum violentas manus iniiceret, omnique ratione impedire conati sunt, ne in passione occumberet, ne suis moriendo pacem afferret, neue inclita tot sæculis discordia cæde sopiretur. Verum generosus ille Monarcha, qui pacem allaturus aduenerat, hostium detecto consilio, vitamque suam publicæ saluti & commodo postponens, Deum quodammodo exuens hominem induit, seposita q; maiestate diuina, humanam fragilitatem, & serui formam assumpsit; vnde Apostolus, *Formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo.* *Phil. 2* Atq; hoc schemate indutus, in medio se hostium cuneos coniecit, & ita incognitus in crucem actus fuit, in qua moriens luculentissimam victoriam retulit, pacemque generalem mundo peperit, pacem illam quam hodie Apostolis impertitur, dicens *Pax vobis.* *Ioan. 20.*

Christus pacem imprecatus vulnera sua manifestat. Pacem auté hanc suis precando, vulnera manuum pedumq; & fixuras clauorum demonstrat; perinde ac si dixisset, Anne timebitis, charissimi, cum vulnera hæc intuemini? in his spem figite, hæc vos solentur & confortent. Sponsus in canticis, vt dilectam suam in tuto collocaret, & ab omni hostili incursu defenderet, metum quoque & formidinem eriperet, in foramina petrarum eam inuitat. *Columba mea veni in foraminibus petræ, & in cauerna maceriæ,* *Cant. 2.* id est, in sacra hæc Christi vulnera, in quibus animæ sanctorum, columbæ illæ simplices & sine felle, requiem inuenient, & á rapacibus vulturibus & miluis tutæ permanebunt.

Pax quam nobis Christus reliquit, multo labore parta est, & magni constitit. Deinde ideo, pacem impertiendo, vulnera & cicatrices vulnerum manifestat, vt discipuli hinc, quanto sudore & ærumnis pax hæc parta sit, discerent; perinde ac si illis dixisset, Videte obsecro carissimi, quanti mihi hæc mediatoris dignitas constiterit; videte quid pacem procurando lucratus sim; testes sunt cicatrices hæ & stigmata; eruentæ illæ vulnerum notæ, sanguine etiamnum stillantium, euidens testimonium dabunt, quanti hæc mihi mediatio & pacificatio constiterit. Docere quin etiam nos voluit, quanti pacem hanc facere & æstimare debeamus, quam tot nobis sudoribus tot laboribus & ærumnis comparauit; pacem inquam, quam morte sua & vitæ dispendio nobis lucratus est.

Notate autem, duplicem hoc in mundo pacem statui posse; vnam quæ à Deo des-

Duplex pax. *Psal. 75.* cendit omnis auctore pacis & concordiæ; de qua dicitur, *factus est in pace locus eius*: pacem illam desiderabilem & votis omnibus exoptandam: alteram, quam mundus adfert, & habere se putat, pacem fucatam, perfidam, & bello deteriorem; mundus enim pacem ore præfert, sed bellum & discordiam corde fouet, vt Psalmographus monuit, *Qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum.* (*Psal. 27. 2. Reg. 3.*) Si Ioab Abnerem in amplectendo, & amicis eum verbis compellando, cor suum patefecisset, nunquam illum tam perfide ac proditorie interemisset; vidisset enim ille haud dubie latens in corde virus, odium, & inimicitias quas fouebat. Mundi huius imaginem gessit versipellis hic Ioab; qui nos adulando, blandiendo, amicitiamque præ se ferendo, amorem mentiendo, sæpenumero obtruncat. at si perfidiam quam celat, si technas quæ imo corde latent cernere possemus, non tam facile in casses nos suos traheret incautos. Impius quippe pacem ore loquitur, & bellum corde spirat; ac pax diuina à corde, & in verba similiter pacem spirantia desinit. Hinc Christus discipulis pacem hodie donans, manus illis & latus ostendit. quod haud procul à corde abest; vt manifestum fiat, pacem corde se & ore præferre, nec minus re quam verbis amicum esse.

Pax cum mundo inita merum bellum. Vinat igitur pax diuina, non autem illa quã mundus præfert, Pax n. quæ cum mundo initur, quæ cum prauis affectib. contrahitur, Pax non est, sed bellum inimicitiæ. Vnde Rex quidam Ezechiam esse credo, lacrimans dicebat, *Ecce in pace amaritudo mea amarissima.* (*Isa. 38.*) Nã vt in Mercurii caducea serpentes illi circumpositi seipsos exosculãtur; ita in mundo, nouo illo Mercurio, pacis ementitæ nuntio qui se mutuo amplectuntur & exosculantur osculo amicitiæ, serpentes sunt & virulenti: quales sunt ii de quibus apud Prophetam legimus, *Qui mordent dentibus suis, & prædicant pacem.* (*Mich. 3.*)

Iud. 15. Mundani vulpibus Samsonis cõparantur. Vulpes Samsonis caudas quidẽ colligatas habebant, sed nonnisi ad messem destruendam, & sui ipsarũ deflagrationem; Quid autem aliud sunt mundi huius asseclæ & amatores, quã vulpes subdolæ & versipelles; quos si interdum amicitia inter se cõnexos videas, nõ nisi ad perniciem aliorum amicitiam illam cessuram crede; hæ ipsa alios euertunt, fortunarum proximi naufragium causantur familias nobilissimas destruunt, famam alienam lædunt, & simul cum aliorũ interitu seipsos ruinæ inuoluunt. Illa nimirum mundi huius pax est, & amicitia: at pax, quam Christus donat, amoris est vinculum; cordium vnio, voluntatumque in virtutum, pietatis, diuinique obsequii exercitio sympathia & consensus: atq; ideo Christi discipulis & sequacibus, & non mundi mancipiis traditur.

Ioan. 20. Pacis signum. *Pax vobis*, Efformabant veteres, vt Pausanias & ex eo Pierius Valerianus tradunt pacem, forma muliebri, quæ Pluto diuitiarum Deo vbera sugenda offerret, eiusque nutricem ageret. Innuere nimirũ volebant, nihil esse quod regna magis beet, prouincias feliciores reddat, diuitias plures & copiosiores causetur, quam rerum publicarũ inter principes pax & concordia. Hinc etiam Chilon dicere solebat, amorẽ vel pacẽ, natiuitatis, discordiã vero ac bellum, feralem & mortis clauim manu gestare. Vnio quippe ad natiuitatem imprimis necessaria est, diuisio vero & discordia mortis est causa: & verbum diuisio sæpissime in sacris litteris pro morte accipitur, vt in loco illo Paralipomenon, vbi cum legitur, *Contristatus est Dauid, eo quod diuisisset Dominus Ozam.* de morte sermonem esse certo certius est. (*1. Paral. 3.*) Domus aut ædificiũ cum diuiditur & rimas agit, ruinã minatur; nauis quoque quæ circa latera aut pram rimosa aquam bibit, in naufragii periculo versatur: ideo quoque virginitas cõiugali statui præfertur, quod qui connubio iunctus est, teste Apostolo diuisus sit. Adeo vt, quemadmodum discordia & diuisio mundo noxia est, ita pax salutaris sit & vtilis.

In hanc rem tradit Clemens Alexandrinus, Cleantem Stoicum Philosophum litteris aliquãdo mandasse, ideo Apollini, id est Soli, chelym olim esse dedicatam. (*Li. 5. Stromat.*) Quod iubar in oriente fulgẽs mundũ veluti pulsans, in concinnum aptumq; cursum lucem deducat. Nam vt citharœdus, hanc cordam depri-

deprimendo, illam vero exacuendo, omnes inter se coaptat, vt harmoniã reddant suauissimam, & sonum edant aurib. gratissimum: ita sol lumine se suo interdum sustollens, interdum demittens, res inferiores superiorib. & cœlestes terrenis attemperat; adeo vt & in elementis, & in totius vniuersi statu pax & concordia reperiantur. Sed relicta fabulosa hac interpretatione, verius hoc de Christo Iesu, qui idcirco in Sacris literis sol iustitiæ appellatur, dici potest; ipse enim vere omnia hoc in mundo coniunxit, & sibi mutuo conciliauit, pacem vniuersalem orbi afferendo.

Ioan. 20.

Pax vobis, Christus, ecce, nonnisi de pace loquitur, pacem solam vult, præter amorem & dilectionem nihil quærit. In quam rem venit mihi hîc illius in mẽtem, quod de M. Catone Roman. refert Alexander ab Alexandro: intantum enim summus ille vir pacem diligebat, vt in annuli quem gerebat gemma, sequens sculpi iusserit elogium, *Amicus vnus, inimicus nullus*. Tradit etiam Plato, regem Gygẽ gemmam, quæ in fronte draconis in India reperitur, vt plurimum è digitis gestare solitum, quæ pacis olim & concordiæ symbolum erat; vt hac ratione pacis se studiosum & belli inimicum ostenderet: quem imitatus etiam Christus Redẽptor noster, nonnisi de pace apud suos agit.

Lib. 2. c. 19.

Ioan. 20.

Pax vobis. Verba hæc & sententiam exponens Magnus Pontifex Gregorius, ait, Dominum veram & iucundam pacẽ afferre iis, qui mundo fores occlusere, & nulla terrena negotia in animum admittunt. Soli enim qui mundo valedixêre, illius vanitates explodunt, Monasticam vitam profitentur, & in deserta & solitudines quietis potiundæ ergo secedunt: vera pace gaudent, & sinceris deliciis perfruuntur: qui num veritatem dicam norunt & me, si mentiar, mendacii arguere queunt. Quamobrem finem hic faciam, & in pace hac primum concionis membrum terminabo, ad alterum properans: quo Christi vobis vulnera manifestabo, mysteriaque illorum patefaciam.

Lib. 4. in 1. Reg. c. 4.

V. Crucifixus discipulis vulnera sua ostendit.

Dominus igitur mox vt cõclaue in quo Apostoli ob metum Iudæorũ delitescebant, ingressus est, & pacẽ iis precat⁹: quo se illis manifestiorem redderet, fixuras clauorum quibus cruci affixus fuerat, iis ostendit, manus inquam, pedes, & latus præsertim omnium oculis exhibuit. Quamuis enim Lucas lateris nullam mentionem faciat; Ioannes tamen eiusdem meminit: qui vicissim de pedibus silet, quos tamen Lucas asserit, eum Apostolis ostendisse. In eo autem omnes Sancti Patres consentiunt, vulnera hæc nõ superficie tenus aut ementita fuisse; sed vera, quæque perpetuo in sacro Christi corpore futura sunt: & hoc potissimum Zachariæ Prophetæ loco confirmant, *Quid sunt plagæ istæ in medio manuum tuarum?* quod à Christo Angelos, spiritus illos cœlestes petiisse fit verisimile, cum cœlos conscenderet gloria cœlesti in æternum fruiturus: quemadmodum olim Isaias petiit, *Quare rubrum est indumentum tuum?* Aug. autem his omnibus suffragator accedens, ait Dominum, cum ad iudicium venturus est, plagas suas & cicatrices vulnerum, ad maiorem inimicorum confusionem & Iudæorum infamiam in corpore gestaturum: in qua sententia S. Ioannes clare præluxit dicens, *Videbunt in quem transfixerunt*.

Luc. 24.
Ioan. 20.
Zach. 13.
Isa. 63.
Epi 49. q. 1. & l. 20. de ciuit. ca. 30.
Ioan. 19.

Ingens circa hæc vulnera difficultas.

Disquirendum autẽ hic est: qualia & cuius formę hæc vulnera fuerint: credit Augustinus, vt gloriosi & beati status, quo Christi corpus iam donatum erat, perfectionem omnimodam statuat, eadem non patuisse: indignum. s. esse & præter beatitudinis decorum hiantia, cruentaq; corporib. Sanctorum vulnera affingere carnemque illorum mutilam & truncatam credere. Qui tacitæ simul obiectioni, quinam igitur Thomas fixuras clauorum in manib. pedibus & latere digitos indere potuerit: respõdebit, Corpus gloriosum, ob egregiam subtilitatis dotem, alii corpori tangere volenti cedere posse & nõ posse, & ita B. Tho. vulnera lanceæ & clauorum potuisse tangere, etsi non hiarent, & carne oppleta forent. Verum alia sententia & communior est & veracior: nempe quinque vulnera illa semper patuisse. Neq; enim necesse est, ob neruorum, venarum, carnisq; cohærentiam & cõtinuitatem, nouum miraculum edere, neq; etiam imperfectionem beatitudinis arguit, si caro

in vul-

in vulnerum locis deſit, & concauum carne vacuum in beato corpore reperiatur, cum hoc nulla ratione excellentiam pulchritudinis, quæ inglorioſo hoc corpore emicat, diminutum eat, ſed auctum potius & illuſtratum: foramina namq; & ſciſſuræ in chirothecis, per quas annulorũ gemmæ tranſparent, ad ornatum ſunt & decorem: vt & veſtium aperturæ, per quas ſubtus latens aurum & bractea, aut aliud ſubtilioris byſſi genus translucet. Chriſtus igitur redemptor poſt reſurrectionem ſuam in triumphi & gloriæ ſignum, plagarum & vulnerum ſuorum cicatrices oſtendere diſcipulis voluit.

Ioan. 20.
Chriſtus vna cum ſanguine ſuo reſurrexit.

Oſtendit eis manus & latus. Hinc igitur ſine vlla refragatione inferre & aſtruere poſſumus, Chriſtum ſimul cum corpore, anima, diuinitate, vulneribus, quin & cum ſanguine ſuo, reſurrexiſſe: ſanguine inquam ſuo. Credibile namque eſt Angelos, priuſquam a mortuis reſurgeret, omnem, quem in monte Oliueti, in prætorio Pilati, per vrbis Ieroſolymitanæ vicos, denique & in monte Caluariæ effuderat ſanguinem, diligẽter collegiſſe. Adeo vt veroſimile ſit, imo certo certius, nullam notabilem ſanguinis Chriſti quantitatem in terra remanſiſſe. Huius opinionis eſt angelicus Doctor Thomas, in cuius ſententiam libens ſecedo, qui etiam aſſerit, omnem, qui in variis orbis partibus oſtenditur, ſanguinem, Chriſti ſanguinem non eſſe, at ex imagine aliqua, permittente Deo, miraculoſe & prodigioſe effluxiſſe.

Non eſt notabilis aliqua quantitas ſanguinis Chriſti terræ relicta.

Eiuſdem opinionis & fuiſſe videtur Athanaſius fidei illud ſcutum inexpugnabile, quemadmodum in ſeptimę Synodi Conſtantinopoli celebratæ actis legitur. Dixi quantitatem notabilem, neque implicat, aut inconueniens eſt, credere exiguam aliquam guttulam ſpineo ſerto, clauis, cruci, ſacræque ſindoni & ſudario, quod Veronica crucem baiulãti porrexit, adhæſiſſe: quamuis tamen is ipſe, quem in vitreis vaſculis & lipſanothecis videmus, ſanguis propriè, quoad ſubſtantiam, non ſit, ſed color tantum ſanguinis, q̃ iam euanuit, nec amplius iam comparet. Eſt quin etiam Extrauagans quædam Pii II. Pontificis, quæ ait, fidei non aduerſari, credere Chriſtum aliquam ſanguinis portionem in ſui memoriam & paſſionis reuerentiam hic in terra reliquiſſe.

Tradit quoque Nicephorus Calliſtus in primo hiſtoriarum libro, Deiparam & Ioannem Apoſtolum, Dominicæ paſſionis tempore, aliquot ſanguinis Chriſti guttas in vaſculo collegiſſe, quas magna dein diligentia & ſollicite admodum conſeruarint. Hinc eſt quod quemadmodum fidei non repugnat, credere, aliquam ſanguinis nutritiui Chriſti Ieſu partem in terra manſiſſe, ita ratio nulla dari poſſit, quæ nobis id credere perſuadeat. Quamuis certum ſit, ſanguinem Chriſti, ſi quis in terra remanſerit, cum diuinitate iam nulla ratione coniunctũ eſſe, quod hic humanitatis eius pars nec modo ſit, nec futurus ſit: veruntamen, quamuis iam eidem vnitus non ſit, adorandus eſt, quod prius vnitus eidem fuerit. Hæc doctioribus dicta ſunt, ad vulnera iam poſtliminio reuertor.

Lib. 1. *c.* 20.

Oſtendit eis manus & latus. Vulnera hæc foramina, antra & cauernæ maceriæ in Cãticis dicuntur, *Veni columba mea, in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ:* quem pleriq; Hebræorum locum hoc modo transtulerunt; *in ciuitatibus rupis*, aiunt enim per verbum hoc apud Hebræos ſphæram, ambitum, & circuitum terræ deſignari: quod quam pulcherrime lateri Chriſti adaptare licet, quod vniuerſum terrarum orbem, ſimulque omnes eiuſdem incolas comprehendere & cõtinere valeat. Verborum autem ſenſus hic eſt, Chariſſima mea, inſtar columbæ pauida & meticuloſa, in foramina te petræ abſconde, id eſt, ſponſi vulnera, & in cauernam maceriæ, id eſt, latus illius, ſecede.

Ioan. 20.
Chriſti vulnera foraminibus collata.
Cant. 2.

Huc alluſiſſe videtur & Deus, cum Moſi vultum, ſuum videre cupienti ait, *Eſt apud me locus, & ſtabis ſupra petram, & tranſibo, & abſcondam te in foramine petræ, & manu mea protegam te.* Quaſi dixiſſet: Nimis ſublimia ſunt deſideria tua Moſes, maiora æquo petis, ſperas quo impetrare te poſſe, q̃ penitus fieri nequit: ſed, audi locum tibi demonſtrabo: ſtabis nimirum in petra, & ipſe ante te tranſibo, &c. Reſpexere huc etiam plura alia ſcripturæ loca, vt ille Eſai. 2. *Ingredere in pe-*

Iſa. 2.

in petram, & abscondere in fossa humo, à facie timoris Domini: consulit nimirum peccatoribus vt in petra, quæ Christus est, delitescant & abscondantur: simulque fossam humanitatis eius, ad diuinum furorem declinandũ, ingrediantur. In Psalmis etiã legitur: *Montes excelsi ceruis, & petra refugium erinaceis*: id est, iustis, qui per ceruos denotantur, habitaculum sunt excelsi diuinitatis, maiestatis, prouidentiæ, prædestinationis, præscientiæ montes, in quibus noctes & dies contemplando, meditandoque per sancta desideria expatientur: petrarum autem foramina, id est, vulnera incarnati Christi, miseris peccatoribus, refugium, in quibus herinaceorum instar, delitescant. *Psal.* 103.

Noui conceptus. Abacuc Propheta, sacra hæc vulnera cornuum nomine appellat: *Cornua manibus eius ibi abscondita est fortitudo eius.* Porro cornu in sacris literis symbolum est fortitudinis, vt Psalm. 74. *Nolite extollere in altum cornu vestrum.* Item 88. *Exaltabitur cornu vestrum.* Et: *Cornu eius exaltabitur in gloria.* Et primo Regum: *Exaltatum est cornu meum.* Ecclesiast. quoq; 47. legitur. *Exaltauit in æternum cornu eius* ra- liisq; locis innumeris. Christus autem cum in manibus gestare cornua, quæ natura animalibus in fronte dedit, dicitur, de vulneribus intelligendum est? quæ manibus gessit, quæque magna meritorum illius fortitudinis pars fuere. *Abac* 3. CHRISTI vulnera cornua appellantur. *Psal.* 111. 1. *Reg.* 2.

Isaias vero fontes salutis & vitæ: eadem nuncupat: *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris*, id est, de vulneribus Christi Iesu: ad Hebraicos quippe fontes transferri potest, *de visceribus Saluatoris*, quæ nobis per acerba hæc vulnera abunde patuerunt. Hæc nimirum scaturigines & fontes sunt quos animarum nostrarum hostis diuertere, alioq; deducere gestit, ne aqua gratiæ & salutis inde scaturiens mentes nostras inebriet. In cuius rei signum Holofernem historiæ produnt aquæ ductus Bethulienses & fontes aquarum obturasse, aut alio deduxisse: Philisthæos quoq; Isaac detestatos, puteos quos Abraham reliquerat, lapidibus impleſſe, adeo vt nulli postea vsui fuerit, quos diaboli etiam imitari, præ inuidia impedire conantur, ne aqua vulnerum horum ad nos dimanet. Item fontes. *Isai.* 12. *Iud.* 7. *Gen.* 26.

Appellãtur adhæc sculptura, vt apud Zachariam: *Super lapide vnum septem oculi sunt, ecce ego cælabo sculpturam eius vt Dominus exercituum*; quem locum magnus Hieron. de Christo Iesu interpretatur, putatq; Scripturam hanc de sacris illius vulneribus intelligi: q. Pater æternus vulnerari eum, tum a clauis quib' cruci affixus est, tum à lancea militis, quæ corpus illius plagis & contusionibus quodãmodo aravit & sculpsit, voluerit. igitur beata ac ter beata vulnera! *Ostendit eis manus & latus.* Christus porro resurrectionem confirmaturus, non Philosophorum more, syllogismis, Sophisticis demonstrationibus, Enthymematibus, aut Epichirematis, aliisq; argumentis topicis est vsus; sed reipsa, & miraculis euidentibus ad oculum eamdem asseruit. Quanta autem horũ argumentorum efficacia & robur? an non enim magnum prodigiosum, terram concutere, vtrumq; mundi cardinem commouere, mortuos ad vitam reuocare, sepulchra reserare, infernos carceres spoliare, Angelorum apparitionem inducere, vigiles percellere & exanimare, Pilati sigilla infringere, lapidem ab ostio monumenti reuoluere, naturam in admirationem rapere, mundo se post mortem manifestare, vulneraque astantibus patefacere? O miracula insolita & inaudita, imo vix vnquam visa! *Zach.* 3. *In comment.* *Ioan.* 20. Christus resurrectionem suã miraculis, non Sophisticis argumentis probare nititur.

VI. *Ostendit eis manus & latus.* At quoniam de vulneribus longior iam sermo incidit, non omnino absre videtur, rationes inquirere, cur eadẽ à resurrectione Christus retinere voluerit. Patres nobis easdem suppeditabunt: quas vbi audieritis, pulchras haud dubie & egregias iudicabitis. Primo, in signum victoriæ, ita D. Thom. *vt in perpetuum*, inquit, *gloria sua triumphum circumferret.* Beda deinde ait, non aliquod imperfectionis aut impotentiæ signũ fuiſſe, Christum cum vulneribus resurgere, sed perpetuum cuiusdam triumphi & victoriarum de hoste relatarum monumentum. Chrysostomus credit, quamuis vniuersum Christi corpus rediuiuum & à monumento redux, lucidissimum & splendidissimum fuerit, vulnerum tamen *Ioan.* 20. Christus cur vulnera retinuerit. 3. *part. qu.* 54. *art.* 4. & *opusc.* 60. *c.* 22. *in ca.* 24. *Luc.* In signum nimirum victoriæ.

tamen loca & cicatrices sole tūc fuisse splēdidiores: ex ipsis quippe emicabat quidam fulgor ac lucidi diuinitatis radii qui omniū oculos lumine suo & iubare præstinguerēt.

Gloriosas igitur has cicatrices in glorioso corpore seruauit, vt generosum & strenuum ducē imitaretur. Vt enim militi gloriosum est, prælio peracto, obtusis armis, hebetato ac semifracto gladio vestibus laceris, manib. hostili sanguine cruentatis, facie puluerulenta, vulneribusq; defœdata, ad suos reuerti: ita profecto non modica Christo regū Regi gloria fuit, è ceuēto passionis cōflictu, vulnerato & cruentato corpore recedere: has quippe plagas velut fidas animi sui testes, virtutisque iudices retinere voluit, vt iisdem velut titulis, elogiis, parergis & acroamatis humanitatis suæ scutum insigniaque condecoraret.

Thren. 3. Christi passio scuto comparatur.

Scutum dixi, quod ita vsurpatum vocabulum hoc apud Ierem. legam, *Reddes ei*, inquit, *vicem Domine iuxta opera manuum suarum, dabis enim scutum cordis dolorem tuū.* De Iudæorum hic peruicacia agit, qui se excusare nitebantur, quod Christum debito non essent cultu prosecuti: cum instar aliorum hominum eum occubuisse, & sepulchro reconditum cernerent: ait igitur, Pro meritis eos castigabis Domine, passionemque tuam & dolores, vti cordis illorum scutum, statues. Greg. porro locum hunc interpretatus ait, Christi passionem destinatam Iudæis vt esset scuti loco, quod eadem, si prout par erat eam sibi applicuissent, asylum, protectio & aduersus omnia pericula & fallacis mundi incursus, clypeus & vmbo impenetrabilis fuisset. Et sane Pater cœlestis filium in terram misit vt instar scuti inexpugnabilis & clypei validissimi Ecclesiam suam protegeret ac defenderet.

Lib. 1. in 9. Æneid.

Referunt T. Liuius, & cū eo Seruius Honorans tempore Numæ Pompilii scutum quodam cœlo delapsum, quod ancile nominarunt. Oraculum de rei euentu Numa rex consulens, responsum tulit, tam diu Rom. Imperiū saluum & incolume fore, quamdiu ancile hoc Romæ seruaretur: at eodem sublato aut perdito remp. quoq; perditū iri. Quo audito, vndecim alia, ad cœlestis illius similitudinem, ancilia sculpi à Mamurio præcepit, vt ita alterum ab altero non esset dignoscere, & nemo hac ratione sacrum imperii pignus & tutelam auferret, sed similitudine & rei incertitudine deterritus à cœpto desisteret.

Melius hoc & aptius de Christo Iesu, eiusque morte, passione, & vulneribus dici queat, qui non ob aliam causam cœlo descendit; quā, vt velut clypus & vmbo, protegeret eos, qui diligenti custodia eū penes se seruare niterentur. Et quoniam Iudæos eōprimis saluaturus venerat, ideo apud eos nasci, & ancile illud regiū & pretiosum penes eos deponere voluit. At Satan, qui late tunc per orbem imperitabat, omnesque imperio premebat, cognito, Propheticis oraculis prænunciatum, rempub. illam conseruandā & immortalem fore, & ceteris dominaturam, quæ ipsum magna sedulitate seruare conaretur, omni studio eum abscondere, eiusq; honorem imminuere, imo celare contendebat, atq; ideo, ne quis ipsum agnitum clanculo auferret, ceteris ancilibus permiscuit, ne ita verum ancile agnosceretur. Qui quoniam è vulneribus, & sanguine etiam facile à quolibet agnosci potuisset, ideo ceteris eum maleficis & supplicio extremo afficiendis, vt Barabbæ aliisq; homicidis carcere detentis, similem reddidit. Quin & cum in crucem iam agendus esset, omni ratione contendit, vt medius inter latrones exspiraret, vt simul cum latronibus latro, cum sicariis sicarius appareret, nihilq; ab eisdem discreparet. Ideo Propheta prædixit: *Et cū iniquis reputatus est*: Sed iā æquo diutius euagati, ad lineam redeamus vulnerumq; Seruatoris causas reddere pergamus.

Isa 53. Marc. 15.

Saluator igitur mundi gloriosa hæc vulnera in sacro corpore retinere voluit vt ita fidem nostram confirmaret, resurrectionis inquam suæ veritatē astrueret: est enim resurrectionis articulus ad credēdum perdifficilis. Inualuerat iam namq; apud omnes, & cunctorum animis insederat, commune illud, & in Philosophorum scholis vsurpatum principium & scitum: *A priuatione ad habitum non dari regressum*, id est, Neminem forma priuatum aliqua eandem iterum recupe-

Resurrectio difficilis ad credendū

recuperare posse; cæcū, verbi gratia, oculorum visum; surdum, auriū; mutū linguæ. Cū autē mors omnium priuationum maxima & funestissima sit, vtpote quæ non visu solū aut auditu priuet, sed instar nobilis prædonis & piratæ, oēs corporis nostri sensus auferat & diripiat. hinc est q̃ naturaliter loquēdo, nemo a morte ad vitam redire possit.

S. Paulus Athenis exsibilatur, cum de resurrectione ageret.

Atque hæc ratio est, Auditores, cur Apostolus Paulus Athenis, vbi ingens Philosophorum omniumque sapientum numerus erat, & quo totius Græciæ, ne dicam orbis, ingeniorum nucleus confluebat, quamdiu de vnius Dei cultu, de inanium deorum simulacris, quæ nec audire, nec loqui valent, ageret; magno cum silentio, attentioneque omnium sit auditus: at mox, vt de mortuorum resurrectione sermonem instituere cœpit; omnes eum exsibilarent, explederent, & alii eum agyrtam, alii nouorum dæmoniorum assertorem appellarent. cuius rei nō aliam S. Lucas rationem tradit, quam *quia Iesum & resurrectionem annuntiabat eis.* Ipsi quoque Apostoli, cum mulieres resurrexisse, & à se visum Dominum assererent, credere omnino noluere, sed vt Euangelista refert: *Visa sunt ante illos sicut deliramenta verba ista, & non crediderunt.*

Act. 17. *Luc.* 24.

Hanc etiam causam existimo, cur Patres in Concilio Nicæno congregati, in symbolo suo, soli articulo de resurrectione addiderint verba illa *secundum scripturas*: quæ ab Apostolo Paulo mutuati erant dicente: *Et quia resurrexit tertia die secundum Scripturas.* credebant quidem Gentiles Christum passum, mortuum & sepultum esse, sed à morte eum resurrexisse omnino negabant. Idcirco ad maiorē rei cōfirmationē addidere Patres secundum Prophetarū oracula & Scripturæ signationem eum resuscitatum hunc porro articulum Augustinus veram & propriam Christianorum fidem appellat.

1. Cor. 15.

Est quoq; euidēs diuinitatis argumentū, & apertū dexteræ excelsi opus. Hinc Sunamitis illa videns filiū ab Helisæo, nō sine miraculo, ad vitā reuocatum, mox in hæc verba prupit: *Nūc scio, quia verè Propheta Dei es tu.* Quoniā autē articulus hic ad eredēdū difficillimus erat, & magni interesset fides illius, Christ⁹ Dominus easdē in corpore, post resurrectionē glorioso, plagas & vulnerū notas retinere voluit quas viuens corpore exceperat; quo hisce visis mors & resurrectio sua gloriosa, euidētior & manifestior foret.

4. Reg. 4.

Vulnera Christi spem nostram confirmant

Vulnerum adhæc cicatrices retinere Dominus post resurrectionem voluit, & coronam suam his velut gemmis insignire, vt nostra hinc spes & fiducia cresceret & roboraretur. Ad dexteram quippe Patris residens, quotiescunq; furoris ille sui tela in nos detorquere parat, eadem repræsentat, passionisque suæ merita illi ob oculos ponit, quo visis his, tela ponat, nos in gratiæ sinum admittat, & iratus reconcilietur. Olim quidem Patrem viua voce pro mortalium genere obsecrauit, vt de se in Euangelio testatur: *Ego pro eis rogo*: alias etiam *cum lachrymis & clamore valido* quin etiam pretiosi sanguinis sui effusione & exuberātia: *Accessistis ad sanguinis effusionem melius loquentem quam Abel.* At modo in gloria constitutus, a lacrymis, fletu, clamore, sanguinisque effusione penitus liber & immunis, vulnera Patri itaro exhibendo, cicatricesq; amorem spirantes manifestando, pro nobis intercedit, & omnium impetrat veniam delictorum.

Ioan. 17. *Heb.* 5. *Heb.* 12.

Antipater, Herodis Ascalonitæ, eius inquam qui infantium stragem edidit, frater, cum Augusti Cæsaris partes secutus, plurima corpore vulnera excepisset, & illius obsequio deditus fuisset; sed deinde proditionis & perduellionis reus constitutus esset, nullam in sui purgationē apologeticam aut deprecatoriam orationē recitari passus est: sed crimen hoc nefarium à ceruicib. suis depulsurus, coram Cæsare pectus cicatricib. deforme, plagis deturpatum, & vulnerum notis quodammodo compunctum aperuit; & ait: *Non sunt hæc proditionis, sed fidelitatis indicia, maxime Cæsar.* quo spectaculo permotus Cæsar, solio surgens, Antipatrum mox amplexus est, maiorique quam prius, amore est prosecutus, omnem quam accusatus indignationem incurterat, animo deponens, & tam spectatam viri fidem in discrimen & periculum adduci dolens. Quantum igitur roboris ad Patrem cœlestem filii vulnera, quæ ob illius honorē corpore

Ioseph. ant. Iud.

pore excepit, habitura putabimus, cum eadem, hominis reconciliandi gratia, iratus eius oculis exhibet?

Quam rem Ioannes Apostolus cognitam habens, in epistolis dicere non dubitauit: *Aduocatū habemus apud Patrem Iesum Christum.* In quæ verba commentatus deinde Bernardus, hominum fœlicitatem mirum in modum deprædicat & extollit, dicens: O te fœlicem, ô homo; qui tam facilem ad Deum accessum habes, tam molles aditus! *Mater ostendit filio pectus & vbera, & filius exhibet latus & vulnera* quam meditationem tandem concludens ait: *Quomodo poterit ibi esse repulsa, vbi tot concurrunt caritatis insignia?* Quis igitur hæc animo voluens, simulque aduocati nostri apud Patrem affectum considerans non intrinsecus ad eundem diligendum, & animo amandum, velut viuis quibusdam facibus succendatur.

1. Ioan. 2.

S. Bernar. meditatio.

Tanta Absalomi, in seditionem tamen vergentis, benignitas erat, vt omnes, qui negotiis implicati ad regem Dauid accessissent, vltro ipse, in portis regiis considens, audiret, & examinando accurate, suum vnicuiq; ius tribueret; gauderetq; non parum, si negotiis ex animi sententia confectis, eosdem ad propria lætos remitteret: dicebatque interdum apud se: *Quis me constituit iudicem super terram, vt ad me veniant omnes qui habent negotium, & iuste iudicem?* Perinde ac si dicere voluisset. Vtinam ipse negotiis populi huius examinandis, diiudicandisque præsiderem, neminem profecto tetricum aut subiratum dimitterem; paterent quoque fores meæ, & suum vnicuique ius redderem. Sciebat siquidem, hac se ratione animos populatium deuincire posse, suasque in partes pertrahere, quod & reuera factum est. nam, teste Scriptura, ad primum buccinæ clangorem, *toto corde vniuersus Israel sequebatur Absalomum.* Quid: si sola & nuda audiendarum controuersiarum voluntas, & simplex, quo regni iudex constitui volebat, desiderium totius regni animos deuincire potuit; an non amor & cura, quam noster Deus habet, omnium nostrum animos inflammet, & ad reciprocum amorem inuitet? Hic enim, iam inde à suæ resurrectionis

2. Reg. 15.

die adeo se de nobis sollicitum ostendit, tantumq; amorem exhibuit, vt non modo in negotia nostra inquirat, sed quotidie apud Patrem eadem ipse agat, pertractet, procuret, atque ad optatum tandem finem perducat: atq; in hanc rem sacra in corpore vulnera reseruauit, quæ Patri irato & flagella immittere parato exhibet. ac proinde nō patronus modo noster, verum etiam Iudex est, vt in Actis legitur: *Ipse est cōstitutus à Deo iudex viuorum ac mortuorum.* An non hoc affectum nostrum erga illum excitet, cor inflammet, diuinoque obsequio mancipet? Dicatur igitur, obsecro, de nobis aliquando *Toto corde vniuersus Israel sequitur Absalom; Toto corde,* inquam, *sequitur populus Christianus Christum.* Sed procedamus vlterius.

Christus noster apud patrē patronus & iudex.

Act. 10.

Quarta seruatorum vulnerum ratio est, vt hac ratione amorem nobis suum testatum faceret, vicissim nos ad amandum proliceret, memoriamque sui in animis nostris perpetuo excitaret. Hanc etiam loco superius allegato rationem attulit D. Thomas dicens: *Vt sua morte redemptis, quam misericorditer sint adiuti, propositis suæ mortis indiciis, insinuet.* Ipsa quippe sacra Christi vulnera euidens amoris & dilectionis testimonium dant. Cum domum aliquam incendium corripuit, solent qui eadem inclusi sunt, fenestras aut ostia laxare, ne ignis interius coarctatus, nec erumpere valens, omnia depascat & absumat; sed vt ita foras prorumpens euagandi habeat spatium. Tota Christi anima, Auditores, viuo amoris incendio æstuabat, & consumebatur, ideo in cruce, à vertice ad calcem vsque eandem denudari necesse fuit, & aperiri non vnam modo fenestram; at quinque simul, quia inquam illa hiantia vulnera; itaq; per eandem ignis ille & flamma amoris, & amor ille flammeus, tum è manibus, pedibus, tum etiam è latere prorumpens, egressum est.

Christus vulnera sua velut amoris erga nos testimonia retinuit.

Simile.

Et quoniam fenestræ mentio incidit, venit mihi hîc in mentem, Augustinum vulnus illud lateris Christi, fenestræ, quæ in summitate arcæ Noe constituta erat, quæq; circa finem diluuii aperta fuit, & per quam columba aquarum fundum exploratura emissa fuit, cōparasse: auctorem quoq; historiæ Scho-

lib. 15. de ciu. c. 26.

hist. Schol. c.32. in Gen. riæ Scholasticæ eandē vitream posuisse, vt in arca constituti per eandem lumen haberent, & ne, si lignea foret, pluuia indies decidente, putresceret; itaque inclusi imbre profunderentur. Quamuis Hebræi tamen eiusdem in loco lapidem aliquē pretiosum positum credant, qui, pyropi instar & carbunculi, rutilaret, & per arcam, omniaque eius latera resplenderet. Dici non potest, quam scite hæc omnia sacto vulneri lateris Christi conueniant; hoc enim crystalli instar, & vitri pellucidi fuit, per quod amorem eius & misericordiam perspicere potuimus; & quod fulgore & ardente caritatis splendore, ad instar carbunculi radiante vniuersam Ecclesiæ arcam mirabiliter illustrauit.

lib.3. in libr. Reg. ca.10. Rupertus autem, vir tum sanctitate, tum doctrina illustris, commentario in libros Regum, de admirabili illa templi Salomonici fabrica loquens, ait, per ostium lateris templi illius, vulnus in lanceato Dominici pectoris latere, præter quod nullus sit aditus, neque ostium, vel ianua, qua quis ad Deum intret, designari.

Christus gloriatur magis in signis humilitatis suæ quam gloriæ. Quinta & postrema ratio hæc est, Vulnera seruare Dei filius, post resurrectionem voluit, vt humilitatem nos omnibus in rebus edoceret. Agnosci nimirum voluit è signis humilibus, abiectis & humilitatem spirantibus, non vero gloriam & splendorē redolentibus. Hinc Apostolis hodie non triumphantem se gloriosum, aut splendidum ostendit, vt quidem olim in transfiguratione, sed humilem & vulneratum, quali in passione schemate conspectus est! In *Act. 6.* Actis quoque Apostolorum, cum Paulum Christianos persequentem in via compellaret, non honorifico aliquo, sed humili se *Ibid.* nomine nuncupauit, dicens: *Ego sum Iesus Nazarenus quem tu persequeris*, ad titulum cruci superpositum allusione facta; cumque dicere magna cum gloria merito potuisset. Ego sum verbum Patris secunda in Trinitate persona, mundi totius Redemptor, viuorum & mortuorum Iudex, magnus Angelorum magister ad dextrā Patris residens; *Marc.16.* dixisse sat habuit: *Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris.* Ipsi quoque Angeli non alio ipsum compellauere nomine, cum mulieribus illum quærentibus dixêre: *Iesum quæritis Nazarenum crucifixum.*

Fratres Ioseph corā Pharaone se humiliarunt. Filii autem Iacob in conspectu Pharaonis constituti, & qualesnam essent interrogati, quamuis libere respondere potuissent, se totius Ægypti vicarii fratres germanos esse, claro Patriarchæ Abraham sanguine oriundos, Iacob viri Dei dilectissimi filios, summorum Prophetarum affines; Iosepho tamen instigante, magna animi dimissione dixêre: *viri pastores sumus.* *Genes. 47.* Isaias deinde Propheta de futuri Messiæ ortu & progenie loquens, & genealogiam illius texēs, tenuib. incipit principiis, & omniū infimo & abiectissimo Iesse: *Egredietur virga de radice Iesse.* *Isa. 41* Dauid rex ad summos honores & dignitates euehendus, gener scilicet regis constituendus cum esset, & heroica sua gesta recensere, victoriarum olim relatarum catalogum texere, & magnanimitatem iactare posset; præ animi tamen dimissione ait: *Quis ego sum, aut quis filius Isai?* *1.Reg. 19* Idem omnino Christus hic fecisse dignoscitur, cum Apostolis se vulneratum, cruentatum, plagis refertum ostendit, è quibus magna illius humilitas & amor colligi queunt. Hæ sunt vulnerum seruatorum rationes, quas huc afferre visum fuit, quibus in aciem productis, receptui canam.

Cōclusio. Quamobrem Auditores, hæc, obsecro animo vestro inhæreant, examinate, quæ dicta sunt diligenter, mysteria deducta excutite; omnem mundo aditum occludite, efficite, ne quis illi ad cor pateat introitus, & ita cœlestem cum Apostolis pacem obtinere valebitis. Cum Christum stantem videtis, cogitate gloriosum resurrectionis statum omnia, quæ prius curuata erant, recta reddere, cum in medio suorum, denotari credite, illum mediatorem nostrum esse. Cogitate etiam, ideo illum vulnerum notas in corpore retinuisse, & perpetuo retenturum, vt ipsa victoriæ & triumphi relati iudicia forent, fidem nostram confirmarent, spem certam redderent, amorem illius erga nos testatum facerent, humilitatem denique docerent. Exclamem igitur merito, ô felicia, beata ac gloriosa vulnera!

Beata, inquam, Domine Iesu, nobisq; salutaria, cum nostri eadem causa receperis, amorisque in nos testandi gratia retineas. Sunt vtiq; foramina petrarum, & cauernæ maceriæ, in quibus animæ nostræ columbarum instar ab incursu hostili turæ delitescant; sunt fontes salutares, è quibus aquas gratiæ, & misericordiæ hauriant; sunt decora sculpturæque sacræ humanitatis tuæ: sunt quin etiam, mundi redemptor, passionis tuæ trophæa, fortitudinis indicia, triũphorum testimonia, veraq; amoris & affectus tui erga mortales argumenta. Gratiam igitur nobis, ô animarum seruator, præsta, vt per eadem, per quæ redempti sumus vulnera, gloriam tandem cœlestem obtinere mereamur; ad quam deducere nos digneris, qui cum Patre & Spiritu sancto viuis & regnas. Amen.

DOMINICA SECVNDA POST PASCHA.

Partes.

1. *Quam periculosa sit multis prælatura.*
2. *Quod verus pastor sit Christus.*
3. *Veri pastoris proprietates.*
4. *Dotes pastoris boni generatim.*
5. *Eiusdem dotes quadam singillatim.*
6. *Pastoralis regiminis partes.*
7. *De mercenario.*

Ego sum Pastor bonus, &c. Ioan. 10.

FIGVRA.

Num. 16. 17. CVM grauis hinc inter Dathan, Chore, Abironemque, illinc Mosem atq; Aaronem, quo ad summum sacerdotium, orta esset contentio, nolentibus nimirum illis Aaronem summo sacerdotio, & totius populi pastoratu initiari, sed eundem sibi potius ambientibus; Deus controuersiã hanc prodigiose terminaturus, virgas 12. principum tribuum filiorum Israel, tabernaculo inferri mandauit, & vnicuiq; tribus nomen inscribi; cuius porro virga mane floruisset, illius ex tribu summus Sacerdos constitueretur. Cum igitur die cõstituta virgæ tabernaculo illatæ essent, sola Aaronis postridie floruisse, frondu isse, fructuumque amygdalinum protulisse comperta est; quo signo declarabat Deus, solum hunc præ ceteris ad summum sacerdotium populique sacram prælaturam delectum. Eadem haud dubie, Auditores, inter Scribas & Pharisæos, & Christum Dominũ vigebat controuersia & cõtentio; ostendere conabantur illi, summũ Pontificatum, principatum ac regimen populi apud se reperiri, sibique longi temporis præscriptione deberi: hic vero solũ se Pontificem & populi caput, reliquis exclusis, à Patre esse constitutum. Qui quoniam solus, diuina adiuuante potentia, gratia in cõceptione, vita & tempore resurrectionis floruerat, hodie ab omnibus in vniuersalem pastorem, & summum & œcumenicum Pontificem recipitur; cum ipse de se aperte testetur: *Ego sum pastor bonus.* Hoc ipsum Euangelii nostri subiectum est, quod hodie expositurus cathedram conscendi; Vtinam ad ampliorem Dei gloriam, animarumque nostrarum emolumentum! Sed quoniam humana genua labant, & ignorantiæ mihi meæ sum conscius; ad Spiritum paraclitum, qui linguas infantium fœcundas reddit, confugiendum, eiusq; auxilium, Deiparæ virginis intercessionibus, prout consueuimus, implorandum. Dicamus igitur in genua procumbentes cum Angelo Gabriele, *Aue Maria.* *Ioan.* 10.

I. Sententia D. Grego. de prælatis.

Magnum illum Ecclesiæ ornamentum & caput Gregorius, de Episcoporum & Antistitum dignitate loquens, dicere solebat, Prælati potestatem non honorem, sed ingens potius onus esse, & merito profecto; inter cætera enim quæ reperiri in mundo possunt, onerosa & grauia ipsa Episcopalis dignitas primum obtinere locum merito dici potest. Quo etiam quam proxime accedentes Concilii Tridentini Patres, vnanimi suffragio asseruere, tam graue Episcoporum onus esse, vt ipsi etiam Angelorum humeri, si ipsum imponeretur, sub mole labascerent, aut saltem fatiscerent: *onus angelicis humeris formidandum,* quod nimirum Cherubim suscipere exhorrescant, sub quo Seraphi- Item Cõcil. Trid.

Seraphinorum humeri eueuentur. Ipse etiam Apostolus Paulus, cum futuro Episcopo Timotheo, requisitas in perfecto Episcopo virtutes & dotes perscriberet, inter cetera adiungit, eum qui ad Episcopatum adspirat, onus & labores, & opus in humeros ciere: *Quicunq; Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat*. Et quemadmodum ipse onus ingens est & magnum, ita quoque virtus & merita ipsum suscipientium magna sint oportet & varia.

1. Tim. 3.

Plutarch. in Apoph.

Quo optime facit scitum illud Agesilai regis responsum interrogatus enim, quæ in optimo requirerentur Principe virtutes, ait: *Principis est non mollitia delitijsue, sed temperantia & fortitudine priuatis hominibus antecellere*. Quod sapiens ille & cordatus rex de sæcularibus Principibus olim; ipse maiori iure de Præsulibus, qui Ecclesiæ Christi Principes sunt, iam dicturus videor: non esse Episcoporum scilicet, inanes mundi delicias consectari, voluptatibus carnalibus indulgere, sed soli virtutum exercito, laboribus, sollicitudinibus pro Ecclesia incumbere. Vt enim onera grauia sunt, ita quoque & athlantæum Herculeumque ad eadem humerum efferre par est.

Isa. 22.

Hinc Dominus Sobnam, ad magnos apud Ezechiam regem honores euectum depositurus, & summo sacerdotio priuaturus, vt in Eliachim domui regiæ præfectum ipsum transferret, grauem ac ponderosam se ei clauem ait traditurum, quam manibus ferre non posset, vt in humerum eandem sumere necesse futurum sit. *Et dabo clauem domus Dauid super humerum eius*. Quis simile quid vnquam aut vidit aut legit? an non claues domus alienius de zona pendent? sed audite; ingens hic latet mysterium, Dominus quippe per clauem hanc, quam vt pontificiæ dignitatis signum & symbolum dare decreuerat, designare volebat, quantas dignitas hæc & honor Episcopalis molestias labores & onera contineret, ad quæ nimirum secunda etiam ferrei humeri necessarii videantur.

Onus Præsulum graue.

Idem etiã Propheta Messiæ venturi functiones & officium recensens vtpote qui & præsul, superior & Pastor esset futurus, tam graue eius onus futurum ait, vt manibus ferendo non sufficientibus, in humeros ipsum relaturus sit: *factus est*, inquit, *principatus super humerum eius*. Quid hoc audio? si nec ipse filius Dei validus ille Athlas; qui vtrumque mundi cardinem sustentat, & portat omnia verbo virtutis suæ, manus oneris sacerdotalis clauibus ferendis pares habuerit; quas, obsecro, habebunt homines, vento leuiores, fragiles, imbecilles, infirmi? Hæc, precor, mente & animo voluite Ecclesiastici, qui ad honores & dignitates aspiratis; prælaturas ambitis, & easdem adepti & animi effrenati directione administratis. Messias, ecce, plumbo grauiores, onerosioresque iudicauit, quas vos pluma leuiores arbitramini.

Isai. 9.

Messiæ man⁹ clauib. sacerdotii ferẽdis nõ sufficiunt.

Iob 26.

Scio verba illa Iob, *& sed gigãtes gemunt sub aquis*, in varias expositiones detorqueri, & velut nasum ecreũ omnem propemodum interpretationis formam admittere, adeo vt quænam vero quam proxima sit, difficile sit discernere. Imprimis tamen mihi placet illa Rodulphi Elauensis Paraphrasis, quæ de Prælatis eadem exponit: *Gigantes gemunt sub aquis*, id est, inquit, *potentes huius sæculi sub prouidentia & gubernatione temporali dignitatum*. Cuius interpretationi ipse accedens, aio Ecclesiasticas Prælaturas vere aquas, abyssos & voragines esse, sub quibus non idiotæ modo & simpliciores, sed robustissimi etiam gigantes gemunt & tremunt, id est, in quibus viri etiam omnium virtutum præsidio communiti difficultatem ingentem reperiunt, & sub onere muniorum collabascunt.

Plut. politicis.

Pericles reip. Atheniensis præfectus, quotiescunque senatum aditurus, togam ex magistratus sui præscripto sumeret; ita dignitatem exhorruit, vt sæpius his seipsum verbis compellaret: *Attende tibi Pericles, liberi sunt quos ipse regis, Græci sunt, & Athenienses*. Idem repetant obsecro Episcopi & Antistites, quotiescunque habitum Pontificum assumunt, quoties rochetum induunt, quoties infulam capiti imponunt; quoties pedum in manus capiunt; dignitatis, inquam, in qua constituti sunt, eius & pericula perpendant; cogitent quoq; interdum, quos

quos sub se constitutos habent, animas esse, fideles & Christianas, ac proinde sibi excubandum, quo debita eas ratione regant.

Respexit huc Martialis Poeta verus, cum amico scriberet,

Quaris onus magnum, magnum dum quaris honorem. Idem omnino de Præsulibus nostris dictum esto, sciant inquam se, dum honores ambiunt, onera & molestias ambire; dignitates quippe grauissima pericula adferunt, & animæ sæpenumero mortem causantur.

Iud. 9. Rhamnus cum ad dignitatem regiam, & præ cæteris arboribus eminentiam adspiraret, suiipsius & aliarum arborum interitus causa exstitit: nam dum ipsam flamma corripuisset, incendio vna cum cæteris cōsumpta fuit. Parabola hæc quidem fuit, designare tamen voluit, minimos quosque & abiectissimos, honores & dignitates Ecclesiasticas ambiendo, ac cæteris præesse gestiendo, sibi & aliis persæpe perniciem creare.

Isid. lib. 3. de sum. bono. Huc Isidorus Hispalensis etiam respexit cum ait: *Quanto quisque in superiore constitutus est loco; tāto maiori versatur in periculo.* Hoc si in omni dignitate locū habet, vt reuera habet, quotidiana nimirum experientia id demonstrante, in Ecclesiastica potissimum locum obtinet: quo enim quis in Ecclesia ad maiores dignitates & sublimius honorum culmen euectus est, eo maiori discrimini viuit expositus, maiores ruinæ occasiones pertimescat necesse est. Quo etiam facit quod in Epistola quadam refert Bernardus: *si tentatio est vita hominu cuiusq. super terram, quantis, putas, periculis patet vita Pontificis?* in quam omnes quæ reperiuntur tentationes collimant? quod & suiipsius exemplo confirmat: *si ego in cauerna latens, & sub modio fumigans, tamen ventos euitare nequeo, & instar arundinis huc illuc agitor, quid persona super montem, super candelabrum posita?* perinde ac si dixisset, si ipse qui mundum declino, qui honores detestor, tantis tamen tentationibus concutior, exagitor, & percellor: quomodo concutiendos credam eos, qui dignitatibus inhiant, honorum fastigia adspirant, & Ecclesiasticas Prælaturas consectantur.

Epist. 42. Bernardi sentent. contra Præsulum ambitionem.

Gregor. in Psal. 72. Ipse Pontifex Gregorius ad summum Ecclesiæ apicem, & ad Principem dignitatem sublimatus, cognitis periculis in quibus versabatur, locum hunc Psalmorum *deiecisti eos dum alleuarentur*, de ambitiosis Prælatis exposuit, quos eo ipso, quo ad honores euehuntur, deprimi & deiici credit. Videmus enim plerosque, dum ad summum in Ecclesia culmen extolluntur, & sublime nimis conscendere conantur iugum, magna sui infamia & dedecore, ad imum confusionis barathrum delapsos esse. In quam rem facit illud Poetæ,

—— Tolluntur in altum
Vt casu grauiore ruant.

Præceptum hoc Domini in Deuter. legitur: *Cum ædificabis domum nouam, facies murum tecti per circuitū, ne effundatur sanguis in domo tua*; id est, ne aliquis è tectis & pinnaculis ad terram corruens ceruicem frangat; itaque domum sanguine cruentet. Docere siquidem voluit, honorum fastigia, id est, sublimes in Ecclesia gradus, alto & valido virtutum vallo ac pariete cinctos esse debere, ne quod inde discrimen oriatur, nullus sanguis effundatur, animarum nulla sequatur damnatio. *Deut. 22.*

In primo Regum commentario legitur summus Pontifex Heli de sella retrorsum collapsus, fractis ceruicibus expirasse, quem repentinum & lugubrem casum si allegoricè exposuero, a veritate tamen ne hilum declinando, dico plurimos è sella pontificia & sedibus Episcopalibus retrosum excidisse, & fractis animæ ceruicibus, magno sui dedecore, in omnium oculis expirasse. *1. Reg. 4.*

Hæc hactenus de Pastoribus & Prælatis: quod in Euangelio hodierno de eisdem plurima habeatur mentio; veri enim pastoris hic dotes describuntur, & se pastorem esse Christus confiteri non erubescit. Singula Ioannes describit, cuius verba sunt: *Ego sum pastor bonus.* Quæ vt pro dignitate expona, & concione Catholicam de iis instituam, bifariam eā pro cōsuetudine diuidam, primo de bonis pastoribus, ac deinde impiis & mercenariis agā; in quo si faciles & attētas aures mihi prębueritis, egregios vobisq; haud dubie gratos cōceptus producā. *II.* *Ioan. 10.*

Prin-

Ante Christi in terrâ aduentum mundus pastore destitutus erat.

Principio igitur, antequam longius procedat, sciendum, ante Christi in mundum aduentum, genus humanum, velut dispersum, derelictum, & pastore destitutum, in mundi huius deserto victitasse. Ita quippe ait Michæas Propheta coram Israel rege: *Vidi cunctum Israel dispersum in montibus, quasi oues non habentes pastorem.* quam rem Moses miseratus olim, a Domino ardentibus precibus pastorem contendebat: *Prouideat Dominus Deus spirituum omnis carnis, hominem, qui sit super multitudinem hanc, & possit exire & intrare ante eos, ne sit populus iste sicut oues absque pastore.*

3.Reg.22. Num.22.

Dominus igitur suorum precibus fatigatus, & diuturnis postulationibus lacessitus, fidum se populi pastorem emissurum, per Prophetam pollicetur, qui eundem custodiat, & ab omni inimicorũ incursu protegat & tueatur. *Ego saluabo gregem meum, & non erit vltra in rapinam, & suscitabo super eos pastorem vnum qui pascat eas.* Quæ verba commentatus Hieronymus, ait verba hæc de Dauide rege intelligi non posse, qui longo ante tempore mortuus erat, at de solo Christo Iesu exponi debere: quomodo & Apostolus ad Hebræos exposuit, *Deus pacis qui eduxit de mortuis pastorem magnum ouium in sanguine testamenti æterni, Dominũ nostrum Iesum Christum:* eum ipsum inquã, qui hodierno in Euangelio bonum se pastorem esse profitetur, *Ego sum pastor bonus.*

Ezech.34. Heb.13. Ioan.10.

Ipse siquidem est fidelis ille pastor, quem vetus synagoga, sponsæ nomine insignita, tantopere in Canticis videre exoptabat, cum diceret, *Indica mihi quem diligit anima mea, vbi pascas, vbi cubes in meridie, ne vagari incipiam post greges sodaliũ tuorum.* Est ille pastor de quo vere ad litteram locutus est Michæas Propheta, *Et suscitabimus super eũ pastores & octo primates homines.* Cuius loci Hieronymus interpretem agens, ait, tres SS Trinitatis personas hic inter se de Christo Iesu, quasi de pastore adeo eximio, loqui, vt in ipso omnes veteres pastores suscitandi sint: inter quos septem præcipui ac primates fuere, Abel, Abraham, Isaac, Iacob, Ioseph, Moyses, Dauid, ac præcipui quique duces, id est, Hebræorum iudices, quos inter octo cæteris antecessere, vt ait in Michæam Rupertus, scilicet Iosue, Caleb, Othoniel, Aoth, Barac, Gedeon, Iephte & Samson: hos autem tum strenuitate, tum æquitate, pastores autem diligentia & vigilantia superaturus dicitur Christus. Itaque verum esse comprobabitur, quod in Euangelio legimus, *Ego sum pastor bonus.*

Cant.1. Heb.5. Septem pastores apud veteres celebres. Item octo duces. Ioan.10.

His ita constitutis tria potissimum in fideli & bono pastore requiruntur: primo infracta laborum difficultatumq; tolerantia & inuicta in molestiis tolerandis constantia. Cura quippe & onus pastorale multis difficultatib. & angustiis expositũ est, quod pastor ille fidelis Iacob apud socerum de se testatus est dicens, *die noctuque æstu vrebar & gelu, & fugiebat somnus ab oculis meis.* Secundo implacabile cum lupis, ferisq; rapacibus bellum gerat necesse est, ne quod ab iis gregi periculum immineat: vitam quoq; suam, si opus est pro ouibus exponat. Ita fecisse cõperitur Dauid pastor; nam de rebus olim fortiter & strenue gestis, apud Saulem regem gloriatus, hoc se potissimum nomine iactauit, *Pascebat seruus tuus patris sui gregem, & veniebat leo vel vrsus, & tollebat arietem de medio gregis & persequebar eos, & percutiebam, eruebamque de ore eorum.* Tertio ita gregem pascat, alat, seruetq; necesse est, vt in dies accrescat & augeatur: excubet inquã & omni ratione enitatur, grex vt bene habeat, nullumq; morbidũ pecus inueniatur, exemplo inquã pastorum illorum, qui Christo recens in orbe nato, *Erant custodientes vigilias noctis super gregẽ suum.* Tria hæc quam optime Christo Iesu omnium pastorum primo conueniunt, vt merito de se dicere potuerit: *Ego sum pastor bonus.*

Tria bono pastori necessaria. Gen.31. 1.Reg.17. Luc.2. Ioan 10.

Fuit enim ipse, de quo olim ænigmatice & parabolice Nathan Propheta coram Dauide rege locutus est dicens, *Pauper habebat ouem vnam paruulam quam emerat & nutrierat, & creuerat apud illum cum filiis eius, simul de pane illius comedens, & de calice eius bibens, & in sinu illius dormiens, eratq; illi sicut filia.* Quis est, obsecro, ô Theologi pauper hic pastor, nonnisi vnicam ouiculã habens nisi Iesus Christus? q toties de se olim testatus est, *Pauper sum ego, & in laboribus à iuuentu-*

2.Reg.12. Psal.87.

uentute mea. Vnica porro ouis eius fuit natura humana, quam ouis illa centesima denotauit, quã pastor hic, nonaginta nouem in deserto relictis, quæsiturus aduenit?an non ĉam ipsam sacro Eucharistico pane nutrit & souet?an ad sanguinis sui fluenta adaquaturus eam deducit? an non & in sinu & gremio illius recubat, hypostasi quadam admirabili Verbo diuino vnita? Ipse denique est magnus ille Pan, pastorum Deus & caput: quo eum nomine S. Petrus Apostolus vocitauit di ẽs, *Cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcessibilem coronam.* Non quod caput ac summus pastorum fuerit, at quod omnes in hoc munere & cura superauerit: adeo vt solus de se dicere queat, *Ego sum pastor bonus.*

1. Pet. 6.

III.

Ioan. 10.

Difficile bonum aliquem pastorem reperire.

Luc. 12.

Chrysost.

At dici non potest, quam difficulter bonus aliquis pastor reperiatur: quod Dominus in Euangelio ait. *Quis putas, est fidelis seruus & prudens quem constituit Dominus super familiam suam, vt det illis cibum in tempore?* Quem locum D. Chrysost. interpretatus, adiunxit, *Quærit Dominus, non quasi fidelem & prudentem dispensatorem ignorans, sed innuere volens huius rei difficultatem & raritatem.* Cæterum Dominus verbis his necessarias bono pastori conditiones & qualitates insinuat: Primo fidelitatem, quæ tribus potissimum in reb. sita est, vt nimirum pastor ore, corde & operibus fidelis sit. verbis quidem, vt quod ore faciendum iubet, manibus etiam exequatur: secus enim si faxit, homines decipit, neq; est sincerus nam si fucus omnes homines dedecet pastores tamẽ & Ecclesiæ præsules qui maxime. viri enim & sinceri, non autem subdoli, veri & duplices in verbis sint, oportet. de quo vitio Ecclesiastes ait, *Denotatio pessima super bilinguem.* Corde vero ne versipelles & subdolus sit, aliud, scil. loquẽdo aliud aut cogitando, aut animo concipiendo in quo scorpionem imitari videretur, qui anterius quidem blanditur & ludit, cauda vero ferit & virus spargit. Hos autem Ieremias notare videtur, dum, ait, *In ore suo pacem cum amico loquitur, & occulte ponit ei insidias.* Operibus denique, ne hypocrita audiat, qui aliud quidem doceat, aliud vero operib. demonstret:

Boni pastoris proprietas.

Eccles. 13.

Ierem. 9.

Matth. 13.

Isa. 1.

in quo dæmonem illum Euangelicum imitabitur, qui tritico supe seminauit zizania: & eos quos Isaias descripsit. *Principes tui infideles omnes diligunt munera, sequuntur retributiones.* Secunda pastori bono necessaria conditio, est animi humilitas, quæ in verbo *seruus* delitescit. Præsul enim humilis & modestus sit, vt scilicet tanta se dignitate cogitet indignissimum, omniumq; se ouium infimum. Omnibus quoq; sit affab lis & suauis, sapienti consulenti auscultando, *Rectorem te posuerunt, noli extolli: esto in illis quasi vnus ex ipsis.* Dignitas enim hæc insolẽtem cum aut iactabundũ reddere non debet, at humilem, & humilia consectantẽ, ne forsitan Deus ad hos te honores prouexerit, ita vt castigandorũ [blot]torum occasionẽ habeat. Proponat, inquam, sibi assiduo ob oculos, quod in Salomone de iniquis iudicibus & populi præfectis legitur, *iudicium durissimum his qui præsunt fiet.* Ad quæ verba Ecclesiæ pastores tremant & consternentur.

Pastor humilis sit oportet.

Eccles. 32.

Nec de adepta dignitate debet extolli.

Sap. 6.

Matth. 4.

Spiritus pietatis Iesum in desertum procul à mundi strepitu, in quo ieiunio quadragesimali sese exerceret, pœnitentiamq; faceret, duxit: at princeps tenebrarum Satanas è desertis eum iterum in mundum reduxit, ac supra pinnaculũ templi, vanæ gloriæ stimulis tentaturus, cõstituit. Docemur hic, plurimos à Spiritu S. in religionum desertum agi, vt in illo precib. & pœnitentiæ vacent: sed illos deinde à Satana ad honores & dignitates sustolli, vt quos in humilitatis area superare nequibat, ad summos dignitatum apices euectos deiiciat.

Saul, priusquam in regem electus esset, humilis mansuetus benignus & affabilis erat, vt qui maxime: at mox vt ad solium & sceptrum euectus fuit, regnumq; capessiuit: nequitiam induit, insolescere, superbire, & durus esse cœpit, & omnibus grauis. Ad eundem modum plurimis Ecclesiæ pastoribus & prælatis contingere videmus: qui antequam ad honorũ fastigium promouẽtur, sapientiæ, modestiæ, pietatis, omniumque virtutum nomine bene apud omnes audiunt: verum quamprimum vt honores adepti sunt, & in oculis omnium versantur, nihil illis haberi potest vitiosius aut scelestius.

1. Reg. 15.

Dignitates præsules insolentes reddunt.

Qui

Qui si sibi optime consultum vellent sapiens illud Sapientis consilium sequerentur: *Quanto maior es, tāto magis te humilia in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam:* quo hōnoratior es Prælate, & pluris ab omnibus sis, eo teipsum humilia magis profundiusque dimitte: abiectio & humilitas sint æquilibria machinæ vanitatum tuarum, ad quorum pondera æqualiter dependeat, atq; ita gratiam coram Deo inuenies, & grauissimæ ruinæ pericula & scopulos effugies: Optimum profecto & laudabile consilium.

Eccles. 3.

Pastor prudens esse debet.

Prudentia tertio & sapiens discretio vitam Præsulis mirifice exornant, & ad dignitatem illius plurimum faciunt, inclusa in verbis, *& prudens*: qualitates inquā in Episcopo in primis requisitæ: pastorē n. haud dubio prudētem & sapientem esse oportet: ideo Dominus in Euangelio omnib. in genere Præsulibus dixit, *Estote prudentes sicut serpentes.* Absurdum enim foret & præter decorum, eum, qui alios regendos suscepit, & ad dignitatē pastoralem euectus est, sui ipsius curam non habere, nec iuxta rationis normam vitam instituere. *L. fin. Cod. de leg. tut.* In quem etiam sensum loquitur Apostolus, *Si quis domui suæ præesse nescit, Ecclesiæ Dei quomodo diligentiā habebit?* Hinc scite admodum S. Bern. huiusmodi superiores, seipsos regere non valentes simiæ nunquam quiescenti, & omnia destruenti comparat, *Rex fatuus in solio est simia in tecto, quæ nihil cōponit vel vnit, sed quod cōpositum est dissoluit & diuidit.* Solebat Salomon rex naues quotannis in Tharsis mittere, quæ inter cætera quib. onustæ redibāt, pauones & simias deuehebāt. Vt mystice hoc exponam, dico Ecclesiam nauem esse Christi Iesu, qui longe plusquam Salomon: plurimos autem pastorum prælatorumq; eadem vectos esse instar simiarum fatuos & stolidos pennis tamen pauonum coopertos, & tyrio ostro nitentes: quorum vt plurimum stoliditas & ineptia in causa est, vt Dei Ecclesia secus ac par est, gubernetur. Atq; vt consiliarii Roboami cæteriq; magistratus, stolidi & iuuenes, rerum inexpertes interitus illius causa fuere, regnoque extremam attulere perniciem: ita status Ecclesiasticus, quoties à iuuenculis stolidis & fatuis, nullaq; rerum cognitione pollentib^9, administratur, nā teste Salomone, *stultitia colligata est in corde pueri)* vt plurimū maximā iacturam facere solet. Verū in legitimi pastoris dotib. enarrdis pergamus.

Matt. 10.

1. Tim. 1. Mali pastores simiæ collati.

Li. de consider.

1. Reg. 3.

3. Reg. 12.

Prou. 12.

Quarto ipse paternitas ad boni pastoris perfectionem pertinet, quam è verbis illis Euangelistæ eruimus. *Quem cōstituit Dominus super familiā suam.* Cogitare quippe pastorē par est, vt pater familiæ & domui ita se Ecclesiæ præfectum diligentem illius curā, vt ille domus, habere, animarumque sibi creditarū cōmodis prospicere debere: quod si facere negligat, non pater aut pastor, sed tortor & suorum carnifex audiet. Quod ne cui nouum & absurdum videatur, Gregorium testem producam, cuius quoties verba perpendo, toties horrore totus percellor & tremo: *Tot, inquit, occidimus, quot ad mortem quotidie tepide & tacentes ire videmus.* Apud Ezechiel. etiam Dominus comminatur, se, si quem pastorum negligentia, socordiaque perire contingat, sanguinem illius de horū manu requisiturum, Episcoporumque dispendio eorum perditionem & interitum vlturum. Vnde manifestum redditur, Pastores negligentes & inertes, veros animarum carnifices & interemptores esse: quod tripliciter contingere potest. Primo virulentas & venenatas escas illis in cibum præbendo, id est, tum malo vitæ exemplo eos offendendo, tum etiam falsam doctrinam instillando, prauisque dogmatibus imbuendo. Secundo necessaria iis alimenta subtrahendo. i. diuini verbi prædicatione priuando. Tertio, vitæ libertatem concedendo, omnem delinquentib. impunitatem elargiendo, & ad vitia conniuendo. Idem, n. hodie sæpenumero in Episcopatibus videmus contingere, quod olim in regno Israel accidisse sacri cōmentarii perhibent, *In diebus illis non erat rex in Israel, sed vnusquisq; quod sibi videbatur, hoc faciebat.* At non ita verus & sincerus Ecclesiæ pastor se gerat, sed instar patrisfamilias seduli & suorum amantis, vitam componat. In quam rem egregiam è libris sanctis figuram producam.

Pastor vt pater erga filios, sese gerere debet.

Gregor.

Ezech. 18. Pastores negligentes veri animarum interfectores, idque tribus de causis.

Iud. vlt.

In Exodo præcepit Dominus, vt summus

Exod. 23. Pontifex in medio tabernaculi mensam panibus calidis semper instrueret, *Pone super mensam panes.* Qua exteriori cæremonia denotare voluit, boni pastoris esse oues suas Sacramentorum, verbi diuini, aliarumque sanctarum rerum pabulo pascere, & singularem animarum saluandarum rationem habere. Nam, vt bene D. August. ait, decimus & vltimus abusuum & absurditatum mundi huius gradus est, prælatus & pastor negligens, deq; ouib. nequaquam sollicitus. Christus autem verus pastor exstitit, qui merito in Euangelio dicere potuit, *Ego sum pastor bonus.*

Lib. de 12. abusib. cap. 10.

Ioan. 10.

IV. Tres in sacris litteris pastores celebrãtur.

Tres in sacris libris pastores potissimum commendantur, meritisque efferuntur laudibus: primus in lege naturæ, alter in lege Mosaica, tertius in lege gratiæ. In lege naturæ fuit Iacob: quamuis enim Deus circumcisionis præceptum iam Abrahæ dedisset, scripto tamen ipsum non commisit, sed oretenus solummodo edixit: scripta siquidem lex nonnisi in Mose incepit, cui eadem in monte digito Dei exarata tradita fuit. Iacobi autem pastoris diligentia vigilantiaque, super soceri sui gregem diligenter excubantis, & æstum & frigora, aliasque cœli iniurias tolerantis è libro Geneseos manifeste colligi potest. Alter in lege inquam scripta, fuit Dauid, qui in siluis & solitudinibus agens, ouiumq; curam habens lupos præclusis faucibus enecabat, leones prosternebat; vrsos suffocabat, vt ita gregem à periculo immunem præstaret, quemadmodum è libris Regum legenti euidens fiet. Tertius, in lege Euangelica, fuit ipse Dei filius Christus, pastorum omnium supremus, quiq; solus dicere potuit, *Ego sũ pastor bonus.*

Gen. 31.
1. Reg. 17.

Ioan. 10.

Plurimæ in bono pastore dotes requisitæ.

Heb. 7.

Quot vero, Deus bone, in sincero bonoque pastore dotes & conditiones requiruntur! quam multa ei virtutum ornamenta necessaria? Ea scil. omnia, quæ Apostolus in epist. ad Hebr. in Christo pastore summo fuisse scribit, *Talis decebat, nobis vt esset Pontifex, sanctus, innocens, segregatus à peccatoribus, excelsior cœlis factus.* Pastor quippe sanctus sit oportet, innocuus, nemini iniuriam aut cõtumeliã irrogans, corde puro & immaculato, cõscientiam mundã habens, à peccatoribus sequestratus & secretus: (vtpote qui improborum euitare debet cõsortia) super cœlos & cœlestia eleuatus, id est, contemplatione supernorum procul a terrenis in sublimia euectus. Et profectoquicumq; egregias hasce dotes conciones que non præfert, boni pastoris nomine prorsus indignus est, & mercenarius potius & stipendiarius dicendus.

Pius ille rex Iosaphat, cum sacerdotes & iudices officii sui commonefaceret, hac apud eos oratione vsus est, *Videte quid faciatis, non enim hominis exercetis iudicium, sed Domini: & quodcunq; iudicaueritis in vos redundabit, Sit timor Domini vobiscum, & cũ diligentia cũcta facite. nõ est enim apud Dominum Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munerum.* Quod pius ille rex Præsidibus ac Sacerdotibus Synagogi cisdicebat, hodie vobis, ô pastores & præsules Ecclesiæ, occinere & ingeminare visum est; Videte, inquam, ac reb. vestris prospicite, dignitatis ac muniorum pondus pro dignitate ponderate & expendite, cogitate quoque Dei, non hominum vos locum occupate, & venturum aliquando tempus, quo omnium iniquorum à vobis exigetur ratio iudiciorum. Dominũ igitur cœu formidate, & omnes muneris vestri partes pro virili adimplete: personarum acceptores ne sitis, nihil gratiæ tribuatis, at æquitati & iustitiæ omnia: auaritiam denique procul ab animo propulsate, nec munerum apud vos regnet cupido.

2. Par. 19.

Moses populi præsides & coryphæos ac tribuum duces cõstituturus, hoc ab Iethro socero Madianita consilium accepit, *Prouide de omni plebe viros potentes, ac timentes Deũ, in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiam.* Vobis hæcce dicta existimate Præsules hoc vobis consilium datum putate: & quotiescunque Pastores in diœcesibus vestris constituendi sunt, seligite viros in Vniuersitatibus, Deum timentes, scientia omnigenaq; doctrina celebres, virtutibus omnibus decoratos, vitæ honestate commendabiles, auaritiã exosos, sinceros, omnemque simulationẽ & hypocrisim detestantes.

Exod. 19.

Huc etiam respiciunt litteræ Iehu Regis Israel, 4. Reg. 10.

Israel quas Samaritis misit, quibus septuaginta filios Acham, & quadraginta fratres illius interficiēdos monuit, ac nouum principem constituendum: *Eligite meliorem, & eum qui vobis placuerit, de filiis Domini vestri & eum ponite super solium patris sui.* Vobis hasce litteras directas credite Præsules & principes Ecclesiastici:cumque exterminandum peccatum, hæreses iugulādæ, profana Baalim altaria euertenda, nouusque Pastor eligendus erit: meliorem ex vniuerso cœtu semper seligite, doctiores, pluribusq; ornatos dotibus, ad Ecclesiæ solium, id est, ad Cathedras parochiales, euehite.

1. Reg. 10. Saul, quod humeris & ceruicib. altis vniuerso populo esset eminentior, à Samuele in regem inunctus fuit, quasi omnibus vti maior ita & melior & spectatior: hinc cum coram populo eum inūctum produxisset, ait, *Ecce videtis quem elegit Dominus quod non est similis illi in toto populo.* Ita, ad imitationem rei huiusce consulo, cum pastor aliquis & Ecclesiæ caput eligendum est, non alium ad dignitatem pastoralem promoueri, quam qui alios virtutibus & dotibus animi, vti dignitate & muniis, antecellat: virtutum caput sublime attollens, & vniuerso populo supereminens, id est, qui nullum similem aut parem habeat. Hinc D. Hieron. de pastorum dignitate loquens Pastorem cæteris omnib. doctrinæ, meritis, sanctitate virtutibusque præstare oportere ait: qualem fuisse constat eum, de quo hodiernum Euangelium, qui de seipso aperte testatur, *Ego sum pastor bonus.* (Super Leui.)

V. Quantum vero, Deus bone, pastoralis dignitatis onus est & pōdus: quanta humeris præsulum moles incumbit: quanta animarum illis cura habenda est quod è libro

Exod. 28. Exodi facile colligere est, in quo Dominus a summo Iudæorum Pōtifice omnium tribuū nomina in humeris gestari voluit; *Portabitque Aaron nomina eorum coram Domino, super vtrumq; humerum ob recordationem.* Tu quidem Episcope gemmas & vniones gestas, & diuitiis transmarinis nites: sed nomina potius duodecim tribuum Israel, & animarum iisdem insculpta, consideres & contempleris necesse est: neque enim tam gemmæ quam hæ inspiciendæ sunt: quarū tibi in supremo iudicii die exactissima reddendā erit ratio: quod quoniam graue & ponderosum est, iu humeros ipsum sustollere te oportet, vt ita semper ante oculos versetur.

Inter cætera tēpli Salomonici ornamenta hæc in sacris litteris commemorantur: *Omnes parietes templi per circuitum sculpsit Salomon variis cœlaturis, & fecit in ijs Cherubin & palmas.* Quem locum Sanctes Pagninus in thesauro linguæ sanctæ, in qua ad stuporem vsq; excelluit, ita transtulit, *Omnes parietes domus per circuitum sculpsit cœlaturis fundarum, Cherubim & palmis.* Quid an non potius flosculos, siluosa, dumosa, animaliaque omnigena, depinxisset, quæ & maiores ornamēti & spectātium oculis fuissent gratiora? nequaquam sed diuini spiritus instinctū id factū magis credibile est, vt nimirum summus sacerdos, quotiescunque templum ingrederetur, oculosque insculptas illas fundas coniiceret, sibi statim ob oculos poneret, sibi non secus ac pastori ouium, totius populi curam esse commissam: ac proinde, præter fundam pastoralem etiam scientiam Cherubinorum habere se oportere, qua populum nimirum edoceret, & rudiores erudiret: illa inquam gregem ab incursu hostili tueretur, hac vero animas instrueret. Cuius rei signum erant duo illa sacra verba, quæ Rationali instar symboli cuiusdam sacri, summi sacerdotis Iudæorum insculpta legebantur, *Vrin & Thomim* id est doctrina & veritas quæ tamen alii interpretantur, Illuminationes & perfectiones, Doctrinam inquam & vitam: vt nimirum simul & faceret ac doceret: quæ duo ad veri & boni Episcopi omniumque pastorum perfectionem & ornamentum comprimis necessaria sunt: ac præsertim doctrina, qua semper instructi & ornati sint, ac sine qua ad pastoralem curam administrationemq; diœceseos prorsus sunt inepti. (3. Reg. 6.) (Quid fun dæ in templo Salomonis sculptæ designēt.)

Nonnulli, de quibus Isaias, nouū sibi cōstituere Principem satagentes, hac eum oratione compellarunt: *Vestimentum tibi est princeps esto noster, ruina autem hac sub manu*

 mea.

mea, id est: Tu, qui omnium virtutum ornamento nites & ornatus es, nostri curam habe: ita namque & nobis in ærumna constitutis succurrere, & ruinæ imminenti te poteris opponere. A quo tamē hoc responsi tulēre: *Non sum medicus, & in domo mea non est panis, nec vestimentum: nolite constituere me principem populi.* Responsum profectò viro diuino dignissimum: vtpote qui nec regnum adire, nec aliorum regimen suscipere, quod se aliorum delictis succurrere non posse cerneret: eo quod & panis doctrinæ & charitatis vestimentum quo subditos algentes refocillaret, deesset. Hinc docemur, neminem ad pastoralem dignitatem, aut ad animarum Christianarum regimen sublimandum, qui non peritissimus sit medicus, & domum omnibus rebus habeat instructissimam, id est, qui & peccatores iuuare, ægris opitulari, & animas rudiores erudire queat.

Apoc. 1. Pastores in Ecclesia laborent necesse est.

Angelus ille Ioanni in Apocalypsi apparens, oculos flammantes, & pedes aurichalcinos habuisse scribitur. Omnes quotquot in hunc locum commentati sunt Patres, veram & genuinam Præsulum imaginem hic denotari credidere: per oculos enim flammarū instar rutilantes, tum doctrinæ splendorem ac scientiæ fulgorem, tum in administrando vigilantiam curamq; per æneos autem pedes patientiam, & infractam in tolerandis aduersis constantiam denotati dixerunt. Hinc animalia illa Ezechielis, mysteriorum & portentorum officinæ & vera præsulum imago, oculos rutilantes fulgentesque, & pedes vitulinos habuisse scribuntur: *Et planta pedis eorum, quasi planta pedis vituli.* (*Ezech. 1.*) Vitulus autem & bos, laboris sudorisq; sunt symbolum, quo denotatur, pastores & præsules Ecclesiarum, non nisi ad labores subeundos, aliosq; edocendos, ad cathedras pmoueri. Pastores igitur omnium mortalium perfectissimi sint oportet, & cæteros virtutibus antecedentes.

Exod. 27. Tabernaculum illud veteris Testamenti ex auro purissimo conflatum erat, lucernæ item & emunctoria erant aurea, vasa quoque in quibus emuncta exstinguebantur. Aureum illud candelabrum, Auditores Ecclesiæ: & lucernæ, præsulum symbolum dici queunt, quos aureos esse oportet: cùm Deus in summitate candelabri illos, quo creditas sibi oues eum doctrina, tum bonæ vitæ exemplo illuminarent constituit: ad imitationem pastoris, qui de se in Euangelio ait: *Ego sum pastor bonus.* (*Ioan. 10.*)

Clemētia & benignitas pastori necessaria.

Sexcentæ porro, vt dixi, in bono pastore dotes, sexcentæ perfectiones requiruntur: & præter priores benignitas & mansuetudo. Bonus enim pastor in peccatoribus corripiendis, delinquentibus castigandis, mulctisque imponendis, benignus & mitis sit oportet, non rigidus & austerus. Vnde Aristoteles Alexandrum Principem instituens, his eum ad clementiam humanitatemque verbis est adhortatus: *Noli esse crudelis circa delinquentes, sed flexibilis ad parcendum: esto magis clemens quam seuerus, & semper de futuris cogita.* (*Lib. de regim. principum.*) Quod ille, principem sæcularem instituens: nos potiori iure de pastoribus & Episcopis, qui Ecclesiæ principes sunt vsurpemus: quos benignitatem seueritati, mansuetudinem rigori, mel felli præponere necesse est.

Dauid hoc se nomine apud Deū orans efferebat, cū diceret, *Non abscōdi misericordiam tuā & veritatē tuā à concilio multo: tu a. Domine ne longe facias misericordias tuas à me,* (*Psal. 39.* *Matt. 10.*) quasi diceret, Vt meam erga subditos misericordiam & benignitatem ostendi Domine, ita & tu erga me tuam ostendas precor. Efficere hinc volo & asserere, principes misereri nescios, rigidos & immites, diuina misericordia & benignitate indignissimos esse clementiam sceptris & pedis pastoralibus, velut indiuiduam comitem, semper annexam esse oportere. (*Lib. 2. Offic. c. 7.*)

Atque hæc forsitan est ratio, Christiani; cur Dominus noster IESVS, Apostolos suos pastores iam & Episcopos animarum constitutos, baculum aut virgam gestare vetuerit, sed inermes & exarmatos, in clementiæ signum illos per mundum Euangelium disseminaturos miserit. Hæc Ambrosius in decimum Matthæi caput commentatus: qui deinde in officiis Mosem & Dauidem maiorem apud suos, clementiā benignitateque, quam rebus præclate gestis,

stis, & fortium factorum gloriā laudem ait consecutos. Et sane præclara hæcce virtus pastorem apud omnes celebriorem magisque admirandum reddit, quam si infinita vbiq; terrarum miracula patraret.

Serm. 70. in Cantica Cant. 2. Bernardus mellifluo illo in cantica commentario verba illa sponsi: *Dilectus meus mihi, & ego illi qui pascitur inter lilia*, exponens, inter lilia, quibus sponsum pasci putat, virtutem clementiæ benignitatisque principem tenere locum putat: vtpote qua nullus Deo gratior iucundiorque ex omnibus in Ecclesiæ horto pullulantibus, flos haberi queat, pastor autem qui Ecclesiam sibi in coniugem adoptauit, hoc semper flore pasci debet, in eoque volutari. Clementia enim, M. Tullio teste, vera ad honorem & gloriam semita est, & apertissima ad laudem & summa aspiranti via: in Philippicis quippe M. Antonium crudelia meditantem perstringens, ita de eadem locutus est: *Illud magis vereor, ne ignorans verum iter gloria, gloriosum putes plus te vnum posse quam omnes, & metui ciuibus tuis quam diligi malis.* In quo Oratori libens accedo, gloriosius pastori esse credens benignitatem & mansuetudinem, quam rigorem & seueritatem induere.

Clemētia iter ad gloriam est.

Hebr. 9. Arca Testamenti, teste Apostolo ad Hebræos, tria asseruabat, Manna, virgam Aaron, & tabulas Decalogi, quo docemur, Episcopum, qui vera Dei arca, tria quoque continere debere, manna inquam, misericordiæ & placidæ exhortationis, quoad bonos & correptione emendandos: virgam quoq; sanctæ & benignæ correctionis, erga eos, qui in peccatis obduruere: tabulas denique sapientiæ discretionisq; erga omnes.

Lib. 20. Ita in Moralibus Greg. tria autem hæc dum in pastore aliquo repeiuntur, næ ille eximius & diuinus dicendus.

Isai. 16. Isaias Propheta, cum iniunctæ ab vniuerso humano genere legationis munere fungens, Pastorem bonum à Deo contenderet, ait, *Emitte agnum Domine dominatorē terra.* Quid petis Isaia? anne agnum vis leonibus dominari, vrsis imperare, lupis resistere, peccatoribus inquam, scelestis & impiis? At credendum Spiritus sancti eum instinctu ita locutum esse: pastor enim qui bene alios regere & pascere vult, agninam naturam, non leoninam, ouinam mansuetudinem, non lupinam rabiem, non tyrannicam truculentiam, sed paternam benignitatem assumat, necesse est.

Huius rei manifestum exemplum in libro Regum reperitur. Elisæus cum magnū Eliam curru igneo in sublime rapi per aera cerneret, inclamasse alta voce dicitur: *Pater mi, pater mi, currus Israel & auriga eius.* Singula habent emphasin & energiam verba, ne dicam syllabæ. Secundo namque *pater* inclamauit, & *currus*, & *auriga*: quod Pastor patrem benignitate mansuetudineque, aurigam gubernandi arte imitari debeat: currus vero fit oportet subditorum onera sustinendo, laboresque & ærumnas subeundo. Ipse quoque Dei filius, Pater à suis eodem tempore voluit appellari, *Pater noster qui es in cælis*, quo pastoris nomen assumpsit, *Ego sum pastor bonus.* 4. Reg. 2. Matt. 6. Ioan. 10.

Bonitas igitur & mansuetudo pastori necessaria sunt, & Præsulis est, benignum se & placidum erga oues concreditas ostendere, magna dulcedine bonitateq; corripere corripiendos, & in castigando dulcoris radios exercere: vt Apostolus admonuisse olim visus est Galatas, *Fratres, si praeoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, huiusemodi instruite in spiritu lenitatis: considerans teipsum, ne & tu tenteris.* quamuis autem verba hæc ad omnes in genere Christianos dirigantur: ad pastores tamen, & Præsules potissimum referenda sunt. In quibus diligenter perpendenda sunt illa, *Considerans te ipsum*: non secus ac si dixisset: Quotiescunq; proximi defectus taxare vis pastor, & subditorum delicta reprehendere: reprehensionum aculeos ad mansuetudinis silicem obtunde, amarulentiam correctionis dulcedinis ambrosia tempera: seueritatem exue, teipsum intuendo. Videbis enim te, non secus atque alios, errare posse, vt qui homo sis, à quo proinde nihil humani alienum, iisdemq; quibus cæteri, defectibus obnoxius viuas. Gal. 6.

Veteres curiosi, & singula inuestigare solliciti, olim figuram depinxere, quæ manu sphæ-

sphæram, quam fixis oculis intueretur, teneret, & tergo lucidissimum speculum gereret. Quo eleganti emblemate aliud nihil designare voluere, quā eos, qui seipsos ignorant, defectusque proprios in tergum reiiciunt; quidquid in vniuerso mundo, (cuius sphæra imago est) agitur diligenter indagare, examinare, inquirere solere: sed speculum in tergum reiicere, quod si præ oculis haberent, & seipsos intuerentur, aliter se profecto gererent. Nam si dignitas & auctoritas pastorum misericordiæ non innitatur, meram tyrannidem sapit, & tolerari à nemine potest.

Domin. li. de stigmat. Cuius tyrannidis occasione refert scriptor quidam nuperus, historiam quę huc optime faciat. Princeps quidam Italus cum grauì suos tyrannide premeret, & iugum intolerabile imponeret ciuibus, illi tyrannidem detestantes & nefarium depeculatorem exosi, quo eum ad misericordiam benignitatemque excitarent, legatum ei misere, virum rebus gerendis idoneum, summique ingenii, arte medicum, qui diserta & graui oratione ciuium ei calamitatem exponeret, & expostulationes referret. Hic mox, vt in Principis conspectum venit, sertum è basilico herba contextum eidem obtulit, dicens, non alia causa se à Populo legatum, quam vt herbam illam, verum reip. afflictæ symbolum, Principi offerret. Princeps igitur cum gryphos & ænigmaticam hāc legationem, post longam & sedulam considerationē nō intelligeret, legatus mox ait, Herbæ huic subditos tuos esse crede persimiles, quæ cum leniter tractatur, iucundissimum edit odorem, si premitur & violenter conteritur, non modo fœtet, sed scorpios etiam & viperas progignit, ita subditi tui: si enim leniter & placide illos habeas, & cum benignitate castiges, omnem tibi fidelitatem, etiam credito maiorem, ostendent, & obsequium sincerissimum exhibebunt, itaque amorem & gloriam apud omnes consequeris: si vero opprimas & proteras; præterquam, quod perperam de te sentient & loquentur, maleque apud omnes auditurus sis, inimicitias tecum gerent, conspirationes & coniurationes viperis & scorpionibus deteriora, in caput tuum excogitabunt.

Legatio Medici cuiusdam Itali.

Quæ omnia si ad principes Ecclesiæ, id est, præsules, referantur, non minoris, mihi crede, energiæ, futura sunt: nam vt crudelitas & vehemens rigor illos apud populum exosos reddit, ita benignitas & mansuetudo incredibilem illis amorem & beneuolentiam conciliat. Adeo vt pastor, qui benignus, mitis & moribus placidis sit, cum Christo vere dicere queat: *Ego sum pastor bonus.* *Ioan. 10.*

Inter cæteras, ob quas Esau primogenitus exclusus fuit, causas & illa recensetur, quod manus hispidas, hirsutas, & visi instar pilosas haberet: Iacob vero è contra easdem lenes & lana molliores. Ideo matri Rebeccæ ait: *Vides quod frater meus sit pilosus, ego autem lenis.* Pastores autem & Episcopi, Ecclesiæ primogeniti sunt & natu maximi, ideoque manus leues & tactu molles habere debent: nam qui hirsutas eas, & pilosas habent, ad præfecturas inepti sunt. Hinc Apostolus Galatis scribens dicit: *Huiusmodi instruite in spiritu lenitatis.* *Gen. 27.*

VI. *Gal. 6.*

Cæterum cum Pastores ad humanitatem & benignitatem adhortor, nolim eos omnem prorsus seueritatem & rigorem exuere, sed tempore & loco, in corrigendis delinquentibus eadem vt adhibeant suadeo, sed & benignitas vbique prædominetur, & seueritas & rigor dulcedine temperentur, id est, Ad perfecti pastoris ornamentum est, si benignitatis clementiæque oleum aceto seueritatis temperent, apteque inter se misceant. Cuius rei egregiam in libris Regum figuram reperio. Salomon in basib. columnarum templi sui boues, leones, & Cherubin sculpi è diuino mandato præcepit: quam sculpturam exponens Gregorius, & mysterium illius enucleans, per bouem natura placidum & lenem, clementiam, per Cherubinos scientiam, per leonem denique crudelitatem putat designari. mystice autem denotari, Pastorem, qui basis & columna Ecclesiæ est, erga delinquentes seuerum, prudentem & cordatum esse debere.

Pastores rigorem benignitate interdum temperent.

3. Reg. 17.

Greg lib. 20. Moral.

Video alium apud Ezechielem Cherubinum, quatuor habentem vultus: *Et quatuor facies* *Ezech. 1.*

Pastor quatuor præferre debet vultus. *facies vni, & quatuor pennæ vni*: quem veram pastoris imaginẽ esse opinor hic enim quadruplicem faciem præferat necesse est, bouis scilicet, ad dignitatis onera & difficultates sustinendas; item aquilæ, ad negotia præuidenda, & sagaciter disponenda, quin etiam hominis, vt dulcedine & benignitate peccatores ad pœnitẽtiam alliciat; faciem denique leonis, quoad castigationem & punitionem errantium, vt nimirum excessus impiorum & sceleratorum impetus retundat, luporum quoque & hæreticorum rabiem comprimat ac refrenet. In quam rem alterius mihi conceptus in mentem venit.

Emblema poeticũ. Finxit olim Martian. Capella, solem regio quodam curru inuectum, quatuor manu vasa continere; primum quidem ferreũ, cui nomen esset *caput Vulcani*, ex quo ignis, flammæ, carbones, & fumosæ euaporationes egrediebantur: secundum argentum & *risus Iouis* dicebatur; quod serenitatem, ver, & delicias producebat: tertium autem plumbeum, cognominatum *mors Saturni*, quod pluuias, nubes, grandinem, omnigenamque tempestatem emittebat: vltimum denique vitreum, quod *Mamillam Iunonis* appellarent, è quo, velut è seminario, omnia seminum è quibus animalia procreabantur, genera prodibant.

Carthariꝰ lib. de imag. Deorum. Interpretem ænigmatis huius agens Carthatius, ait, diuersis hisce figuris, quatuor anni tempestates designari, è quib. velut è quatuor vastis, capacibusque phialis, sol, quidquid ad rerum inferiorũ statum cõseruationemque necessarium est, depromere videtur: ab æstate, inquam, calorem, velut è flammanti quadam Vulcani fornace, tempestates hyeme, pluuias ab autumno, delicias denique & serenitatem à ridenti vere mutuatus. Verũ lõgius cogitationum meatum curru euectus aio per solem sublimi in throno constitutum, tacite denotari, quoniam modo soles illi terreni (pastores & Antistites intelligo) qui dignitatum Ecclesiasticarum thronos, instar capitum, iudicum, & bonorum Pastorum occupant, sese gerere debeant; quos non eodem prorsus cum omnibus, & vbique locorum modo agere par est. ignem enim interdum struant necesse est, quo cæteros calefaciant & succendant; pluuiam & imbres emittant, vt succensos & ebullientes eorum impetus extinguant; humanitatem aliquando induant, seueritatem etiam aliquando induant, seueritatem etiam aliquando modo scilicet æstatem misericordiæ egerant, modo iustæ correptionis hyemem. Atque hoc est eum Christo Iesu bonum agere pastorem, qui de se in Euangelio ait: *Ego sum pastor bonus.* *Ioan. 10.*

Vere, inquam Domine, bonus es, & vetus pastor, in quo nimirum quatuor illæ conditiones, quas fidelem pastorem habere debere, in Euangelio docuisti, reperiuntur: voluisti enim pastores oues pascere, easdem cognoscere, à luporum impetu defendere, denique vnum in ouile omnes congregare. Tu videlicet oues pauisti, & singulari quadam ratione pauisti: nam cæteris pastoribus seipsos ouium suarum carne pascentibus, nutrientibusque, tu solus, ô pastor bone, tuas carne propria & sanguine pascis, Dixisti enim: *Accipite & manducate, hoc est enim corpus meum.* *Matt. 26.*

Magnus ille Iudæorum amicus Razias, & ipse Iudæus, qui propter nimium quo gentem & ciuitatem prosequebatur amore, *Pater Iudæorum* est appellatus, videns populum ad magnas redactum angustias, inque extremo versari periculo, adeo vt nullus effugio & auxilio locus pateret, è muro; ne in hostium manus viuus perueniret, præcipitem dedit: ac deinde præruptam petram conscendens, intestina, ventris inquam supellectilem, quæ præ casu effluxerant in confertissimas hostium turmas proiecit, quo facto insignem erga populum & gentem amorem affectumque demonstrauit. Nescio autem, vtrum generosum hoc facinus laudare, an vero vt desperationis indicium culpare debeam: quidquid tamen sit, scio Iesum, Raziam nostrum, & generis humani Saluatorem, quo melius affectum, & extremum, quo hominum genus prosequeretur, amorem testatum faceret, in crucis sublime euehi, & corpus suum clauis, lancea, spinisque aperiri permisisse, vt ita viscera sua & intestina in populum effunderet, de quo *2. Mach. 14.* Tragicũ quoddam facinus Raziæ Iudæi. *Luc. 1.* Pastor o-

de quo Euangelista Zachariæ verbis ait: *Per viscera misericordia Dei nostri, in quibus nos visitauit oriens ex alto.*

nes suas debet nosse.

Hic item pastor oues suas intus & foris perspectas habebat, & omnes ad vnum cognoscebat, quæ secunda in pastore bono requisita conditio est. Dei enim filius mox, vt se bonum esse pastorem dixisset, subiungit: *Et ego cognosco oues meas*; quo cura solicitudoq; designatur, quam erga animas pastores gerere debent, quibus adesse, & quas ante oculos semper habere illos par est. In Genesi de Adamo legitur: *Formatis Deus cunctis animantibus terræ, & vniuersis volatilibus cæli, adduxit ea ad Adam, vt videret quid vocaret ea.* Vnde efficere volo, Deum, si voluerit Adamum oculis animalia coram intueri, quo iis nomina imponeret; multo maiori cum ratione velle, pastor vt oues cognoscat, ac nomine quamque suo compellet.

Ioan. 10.

Gen. 2.

Mithridatis regis memoria.

Mithridatem Ponti regem, præterquam quod viginti duas intelligeret & loqueretur linguas, omnium quoque militum nomina nouisse, & proprio quemque compellare potuisse, historiarum referunt monumenta; in quo & viuax illius ingenium ac fœlix memoriæ tenacitas euidenter apparent. Cæterum quod in rege illo historici miris laudibus efferunt, sacræ litteræ in Ecclesiæ principib. pluris facere solent; quando nimirum vniuscuiusq; ouis & nomen & cognomen norunt. Vnde Christus: *Qui pastor est ouium, proprias oues vocat nominatim, & adducit eas.* Quod vt commode fiat, inter illas semper agat conuerseturq; necesse est, atque ita residentia in propria parochia pastoribus & Episcopis commendatur.

Struthio oua intuendo excludit.

Naturalium rerum indagatores tradunt, Struthionem solo intuitu, eoq; perpetuo & assiduo oua excludere: materiæ hoc meæ adaptans dico Pastorum præsentiã magnæ, vtplurimum in subditos esse energiæ: solus enim ictus oculi potis est timorem Domini in eorum animis fouere, & sexcentas virtutes, & varia pietatis exercitia cordibus eorum elicere & educere.

Apoc. 1.

Angelus ille Apocalypseos, quem Ioannes videns exhorruit, in medio septem candelabrorum aureorum apparuit. Quo mysterio Pastoribus residentia præcipitur, vt semper in medio candelabrorum, id est, Ecclesiarum suarum, hæreant, vti Concilii Tridentini Patres apertissimo Canone decreuêre. Quoniam vero Pastores sæpenumero à commissis sibi ouibus, & Episcopi à diœcesi sua absunt, grauissimæ in Ecclesia excitati tempestates, & mala plurima euenire solent.

Sess. 6. de refor. & sess. 3.

Interea dum Redemptor in naui, velut absens mente, dormitaret, facta est tempestas magna in mari, ita vt nauis operiretur fluctibus. Nauis hæc Ecclesiæ imago & symbolum est, denotatque mysterium, Pastoribus ab Ecclesiis & diœcesi absentibus, tempestates, procellas, & aduersitatum turbines exoriri, qui naufragium afferant, & plurimos neci dent.

Matt. 14. Marc. 6.

Moses dum ab vniuersa populi multitudine sequestratus in monte cum Domino loqueretur, filii Israel vitulos aureos fundere, victimas eisdem immolare, liberationemque ex seruitute Ægyptia illis ascribere cœpere; quamuis etiam Aaronem, quem fratris loco vererentur, præsentem haberet. Dici profecto nõ potest, quot in Pastorum absentia, in Ecclesiis & parochiis, etiam vigilantissimis, & maxime sedulis vice-pastoribus suffraganeis Episcopis constitutis, damna contingere soleant. Necesse est igitur, Pastorem oues cognoscere; nec solum cognoscere, verum etiam cum vitæ periculo defendere, & ab omni hostili incursu tueri, dicitur enim in Euangelio: *Bonus pastor ponit animam suam pro ouibus suis.*

Exod. 32.

Pastorum absentia multa in Ecclesiis damna affert.

Meritis rex Sodomorum, quamuis viræ contaminatissimæ, & contaminatissimorum rex efferetur laudibus; quod subditorum vitam ac salutem, opum & diuitiarum acquisitioni anteferret. Nam cum Abraham Patriarcha eum è manibus regum, qui suos captiuos adduxerant, vindicasset, & varia de hostibus parta spolia secum deferret, aliud ab ipso, quam subditorum vitam non petiit, magno affectu dicens: *Da mihi animas, cætera tolle tibi.* Hunc vtinam imitẽtur Pastores & Antistites, & animarum salutem omniumque sibi creditarum commodum,

Gen. 14.

dum, proprio emolumento præponant. Euidentius & notabilius etiam est ipsum Mosis exemplum, & amor illius erga commissum sibi populum multo maior. Conscenso enim altissimi montis ex Dei præcepto iugo, & audito, terram se promissionis, quam tamen ante oculos cerneret, neutiquam ingressurum; cum & vitæ prolongationem & terræ promissæ ingressum à Domino postulare potuisset, his neglectis, sed populi sibi cōcrediti imprimis memor, plurima in illius emolumentum postulauit dicens: *Prouideat Dominus hominem, qui sit super multitudinem hanc, ne sit populus Domini sicut oues sine pastore.* Vtinam, vtinam pastores nostri, zelosum hunc populi ductorem sequerentur, & suorum commodorum obliti, solam animarum sibi commendatarum curam & solicitudinem haberent! Imitarentur inquam, Iacob Patriarchæ in soceri, & suo grege custodiendo diligentiam & vigilantiam: hic enim cum in præsentissimo vitæ discrimine versaretur, cæterarum facultatum oblitus de solis ouibus sollicitus, Esau fratri, quicum proficiscebatur, aiebat: *Nosti Domine mi, quod paruulos habeam teneros, & oues & boues fœtas mecum: quas si in ambulando fecero laborare, morientur vno die cuncti greges.* Hic igitur pastor, omnium bonorum Pastorum imago sit & prototypon, quos tantam, non dico animalium, sed animarum habere curam oportet, vt earum cæteris omnibus salutem anteponant. sed iam meo iudicio in bono pastore describendo satis superque versati summus, Mercenarios autem & stipendiarios iam depingendi tempus est; hi igitur secundum concionis meæ membrum supplebunt.

Num. 27.

Gen. 33.

VII. Ioan. 10. Tria prauorū pastorum genera. Ezech. 34.

Mercenarius autem, & qui non est pastor. Christus, vt bene cum Augustino Leontius obseruat, tria hic malorum pastorum genera recenset: mercenarios, fures, & lupos: quos omnes Ezechiel graphice suis coloribus olim depinxit: *Væ pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos, lac comedebatis, lanis operiebamini: gregem autem meum nō pascebatis, quod infirmū fuit, non consolidastis, & quod ægrotum non sanastis: quod confractum est, non alligastis: & quod perierat, non quæsistis. Et dispersa sunt oues meæ eo quod non esset pastor, & factæ sunt in deuorationem omnium bestiarum.*

Quatuor autem malorum pastorum notas & signa hic adfert: primo quod debilia infirmaque non consolident, veros fideles in fide non confirmando. Secundo, quod ægris non medeantur; peccatores à via praua ad bonam frugem non conuertendo. Tertio quod fracta quassataque non alligent; hæreticos prauisque erroribus imbutos ad Ecclesiæ gremium non reducendo. Quarto relicta desertaque non colligant; Paganos & Infideles ad fidei veritatem non reducendo. Denique quod diœceses & Ecclesias deserant; quas interea dum in aulis Principum agunt, aut vitam molliorem consectantur, omnium vitiorum colluuies inuadit, & persecutiones tyrannorum, & hæreticorum truculenta opprimunt. E quibus omnibus pastor mercenarius dignosci potest.

Quatuor malorum pastorum notæ.

Zachariæ Prophetæ hoc olim declaratum voluit Deus, ideoque illi ait: *Adhuc sume tibi vasa pastoris stulti*, id est, Ostende populo iniquum pastorem, nullam gregis sollicitudinem, aut curam habentem; illius habitum assume, mitram, pedum, annulos, omneq; ornamentum Pontificium tibi circunda: qui, quomodo se in curando grege gerat designare cupiens subiungit: *Derelicta non visitabit, dispersum non quæret, contritum non sanabit, id quod stat, non enutriet, & vngulas eorum dissoluet.* Locum hunc Eusebius Emissenus exponens, ait, illum Episcopum vere mercenarium esse, qui in pascēdis ouibus Domini, de nulla alia re, quam de congerendis opibus de coaceruandis diuitiis cogitat, nihil aliud ambit quam aurum & argentum, & magis de auaritia lucroque, quam de animarum salute sollicitus est. Verba illius sunt hæc: *Mercenarius ille est Episcopus, qui in pascendis & regendis ouibus sola temporalia & transitoria quærit.*

Zach. 11.

Duo auium genera templa frequentare consueuêre, hirundines scilicet & bubones: hoc tamen discrimine, quod illæ nidificent, cantillent & garriant; hi in iisdem escam quærant, & lampadum oleum noctu

Bonorū & iniquorū pastorum discrimē.

euacuent. Inter Pastores bonos & malos idem profecto discrimen statui potest: illi templum ingrediuntur, & statum Ecclesiasticum assumunt, vt in iisdem commorentur, in iisdem rerum suarum statum figant, & laudes diuinas noctu diuque decantent: hi vero vt bona temporalia, instar boum absumant, fructus & reditus Ecclesiasticos percipiant, atque ita veri sunt mercenarii.

Exod. 25. Moses ex Dei praescripto duos Cherubinos in superiori Propitiatorii lamina collocauit, quibus deinde Salomon & alios addidit: ea tamen inter vtrosque erat differentia, quod Mosis Cherubin Propitiatorium fixis oculis intuerentur. Salomonis *3. Reg.* 6. autem templi ianuam respicerent. Introitus huius allegoricum habere sensum vultis: Primi, bonorum Pastorum imago sunt, qui solum Propitiatorium, id est gloriam diuinam, & animarum salutem respiciunt: alii vero, malorum, solam templorum ianuam intuentium, in solum lucrum, fructus, reditus, beneficiorum emolumenta & propria commoda, oculos coniicientium. atq; hos vere mercenarios appellare licet.

Ioan. 10. Mercenarius pastor quid sit. *Mercenarius autem, & qui non est pastor.* Is autem est, qui ob solum stipendium ouilis curam suscipit, qui simonia & datis muneribus ad pastoratum ascendit; qui pensionem recipit & non residet; alii denique qui malis artibus beneficia pastoratuum possident & acquirunt: quae omnia lege vetita sunt. Praecepit olim Dominus Mosi, vt in tabernaculo altare constitueret, ad quod tamen per gradus ascendi nolebat. Praeceptum hoc mystice explicans Euseb. Emissenus, ait, designare voluisse Dominum, non esse ad dignitates, & praesertim Ecclesiasticas, per gradus illicitos, quales sunt caro & sanguis, pensiones, munera, promissa, & hominum fauor, ascendendum.

Infamia mercenariorum pastorum Epitheta. Dici autem nequit, quam terra in sacris litteris fuligine mercenarii hi depingantur, quam infames titulos, quam dedecorosa nomina Prophetae iisdem imponant. Apud Ezechielem, siquidem vulpes vocantur: *Ezech.* 13. *Quasi vulpes in deserto Israel prophetae erant.* Praeter pellẽ nihil, vulpes gallinarum pestis, quod prosit continet; ita & plurimi Pastores & Episcopi, animarum praedones & interfectores, veraeque propter hypocrisim vulpes, nihil boni, quam schema & habitum illum pietatis quem exterius praeferunt, ostentant. Apud eundem leones praedae auidi nuncupantur, *leones rapientes praedam*; idque *Idem c.* 22. propter insatiabilem honorum sitim, & infrenem auri famem. Euangelista lupos rapaces, ouinam pellem indutos vocat, quorum est gregem perdere & deuorare. Isaias *Isai.* 56. canibus mutescentibus & latrare non valentibus comparat: quod subditorum vitia, nec queant nec sciant reprehendere.

Idolis denique similes esse dicuntur: nam Idolis in qui pastores conferuntur. vt idolum hominis quidem formam & figuram praefert, homo tamen non est, nec quidquam humanum efficit: ita & mali pastores; qui exterius quidem bonorum Praesulum formam praeferunt, reuera autem nihil bono dignum pastore gerunt. Atque vt varia apud ethnicos & barbaros idolorum erat reperire genera; terrea inquam lignea, lapidea; alia etiam aenea, argentea, aurea; ita & apud Christianos non pauciora iniquorum Pastorum possunt dari genera. Per figlina idola carnales intelligere pastores licet, de quibus illud Psalmistae dici queat, *Vt lutum platearum delebo eos.* Per lignea, in- *Psal.* 17. duratos & in vitiis peruicaces: quorum meminisse Ieremias vates videtur: *Lignum est Ierem.* 10. *auro inuolutum.* Per lapidea, illos qui armis & fortitudine ac potentia temporali subnixi *Rom.* 9. ad dignitates Ecclesiasticas pertingunt: at q; hi lapides offensionis & scandali, non vero angulares, merito nuncupari possunt. Aenea vero, pastores illos designãt, qui solum eloquentia quadã saeculari & aulica pollent: aes quippe tinnit & sonitũ edit. Ad quod quam proxime in Epistola ad Corinthios Apostolus alludens ait: *factus sũ velut aes sonans, aut* *1. Cor.* 13. *cymbalũ tinniens.* Argẽtea illorũ figura sunt, qui data pecunia & auro ad pastoratus & infulas sibi viam fecere, in quo perfidum Iudam imitari videntur dicentem: *Quid vultis mihi, dare, & vobis tradam?* Aurea de- *Matt.* 26. niq; significat eos qui quod natalium splendore illustres sunt, & in aulis regis plurimũ possunt, in Praesules & Ecclesiae custodes

Dan. 1.

des assumuntur. aurum siquidem nobilitatis symbolum: vnde & Nabuchodonosoris statua caput habebat aureum. Quot igitur statuarum & materiæ, è qua conflantur, genera, tot etiam sceleratorum pastorum mercenatiorumque dari poterunt.

Quin & amplius: quid si eos sicarios, homicidas, & animarum interfectores à sanctis Patribus, & in sacris litteris appellari dixero? Testẽ huiusce sententiæ habeo magnum Ecclesiæ verticem & decus Gregorium, qui Comment. in Ezechiel ait: *Scire Prælati debent; quia si peruersa perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittunt.* Magnum itẽ Africæ lumen August. *Omnis qui in conspectu eorum, quibus præpositus est male viuit, quantum in ipso est omnes occidit.*

Sup. Ezechiel.

Lib. de Pastorib.

Iob. 1.

Filii & filiæ Iob viri sanctissimi, cum in domo primogeniti iucundissime epularentur, & largiter genio indulgerent, à domo, ventorum fragore ad terram collabente, subito omnes oppressi simul interiere. Non sine mysterio autem factum, vt omnes in primogeniti ædibus perierint: designatum siquidem hîc fuit, vti bene obseruauit Pontifex Gregorius, Pastoribus, qui Ecclesiæ primogeniti & maiores sunt, voluptates consectantibus, luxu & deliciis diffluentibus inferiores & subditòs in præsentissimo mortis animarum periculo versari. Perire quippe & collabascere respublicæ & regna solent, quæ mercenarios & sceleratos pastores nacta sunt.

Vt homo sine capite viuere nequit, ita nec resp. sine vertice & superiore.

Corpus humanum quamuis brachiis, pedibus, auribus, oculis, aliisque membris truncatum sit, viuere nihilominus potest; at capite imminutum; quamprimum emoritur. Ad eundem modum resp. aut Ecclesia cum prauos aut subditos scelestos vitiisque omnibus deditos habet, misera quidem est & deploranda; viuit tamen & spirat. modo capita sancta & docta; & pastores honestæ vita nacta sit: at si hi dissoluti sunt vitæq; liberioris; omnia pessum eunt, ac quã primũ interit, & Ecclesiæ status collabascit. adeo vt Pastorum dissolutio, rerum publicarum ac totius mundi sit dissolutio, eorumque perditio, simul & ruina totius vniuersi.

Deplorandi quidem sunt quibus huiusmodi pastores obueniunt; at multo magis pastores ipsi, quod eo ipso, quod ad virtutẽ & vitæ honestatem inducendi & incitandi essent, proniores ad vitium ferantur. Sæpe namque videmus contingere, vt quia ad dignitates euecti sunt, quia opibus turgent, omnia ad votum fluunt, non meliores, sed deteriores reddantur, omnibusque flagitiis habenas laxent. Nam quemadmodum, vt docte & scite olim scripsit Seneca, *non faciunt equum meliorem aurea frena, ita neq; hominem præstantiorẽ fortuna ornamenta.* Quod sapiens ille de omnibus in genere hominibus, equidem de pastoribus & Præsulibus dicere malim: neque enim infulæ, peda, habitus Pontificii; omniaq; Episcopalia ornamenta, sæpenumero eos meliores, sed peiores reddunt; suntq; hæc fomenta luxus, & æternæ damnationis occasio.

Inter septem illos Angelos, quos phialas iræ Dei plenas Ioãnes effudisse scribit, vnus erat, qui phialam suam aduersus solem effudit, id est, in Pastores & Prælatos, qui cõcreditam sibi Ecclesiam non recte administrassent. At quamuis per solem hunc alii Pontificem Romanum, alii Antichristum, qui in fine sæculorum tum propter potentiam, tum propter quæ editurus est miracula instar solis in mundo rutilaturus est, designare putent: ipse tamen Pastores hic denotari credo, qui merito soli comparantur, quod & verbis & exemplis illos omnibus in Ecclesia Dei prælucere oporteat. Hinc Angelus ille diuinæ institiæ executor grauia & intolerabilia supplicia sceleratis pastoribus, qui plurimi futuri sunt, circa mundi consummationem, interminatur. Hæc igitur animo voluatis velim; mercenarii Pastores, & auditis interminationibus tandem aliquando sapite, auditis tonitruis à fulmine cauete, & discite iustitiam moniti; & non temnere Diuos.

Apoc. 16.

Tormenta pastori bus improbis in mundi fine denunciata.

Cõclusio.

Vos vero Catholici Auditores, debitum bonis Pastoribus honoribus exhibete, cultum obsequiumq; ostendite, eorum vocem audite, eorum præcepta seruate, proque sceleratis domino supplicate. Imprimis vero sequimini bonum illum pastorem; de quo

in Euangelio; ab illius ouili ne secedatis, in Ecclesia illius permanete: ipse enim pastorum omnium supremus, ipse pastor benignus & mansuetus, ipse pastor qui pro ouibus vitam exposuit: pastor inquam, qui & alios pastores in Ecclesiæ suæ regimen constituit & subdelegat; Vnde Apostolus: *Ipse dedit quosdam Pastores, quosdam doctores*; pastor regius & pastorum primas, qui regibus vt superior maiestas imperat, & à cuius manu sceptra ipsi & diademata accipiunt; qui de se in Prouerbiis ait: *Per me reges regnant, per me principes imperant.* *Ephes. 4.*

Et sane pastor bonus es, Domine; tu enim cœlos deseruisti, quò in mundi huius desertum descenderes, & genus humanum quod instar ouis errantis pessum ibat, in caulam reduceres: quæsiuisti scil. ipsum in exitero Ægyptio, in desertis deinde Palæstinæ, in & in campis Samariæ, in mari etiā Galilææ, & scopuloso Caluariæ monte, in sepulchro denique & in infernali abysso: quod deinde inuentum, & in humeros sublatum, in caulam reduxisti. Tu inquā, pastor bone, tanto oues amore & affectu ꝓsequeris, vt proprio eas corpore pascas, sanguine proprio nutrias, aula tua excipias, deliciis cœlestibus & gaudiis recrees, gloria tandem æterna etiam dones. Iterum igitur obsecro, amantissime Pastor, vt nos quæras; erramus enim omnes & à via deuiamus: alios quidē deliciæ in transuersum egere, alios peccata, alios denique in mundi deserto errantes videbis, atque omnes luporum truculentiæ & rabiei expositos, inq; hæreticorum vnguib. constitutos. Omnes itaq; ad Ecclesiæ militantis gregem reducito, vt ita tandem aliquando triumphantem adire valeamus, ad quam adducere nos dignetur cum Patre & Filio Spiritus sanctus. Amen.

DOMINICA TERTIA POST PASCHA.

Partes.

1. *De vltimo fine hominis, & de medio ad finem.*
2. *Quid & quale sit modicum.*
3. *Mundi gaudium quam damnosum.*
4. *Quam idem sit lachrymosum.*
5. *Cur iustorum sit hic plorare.*
6. *De Phœbo post nubila, seu gaudio iustorum post tristitiam.*

Modicum & iam non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me. Ioan. 16.

FIGVRA.

TANTA Iudæorum omnium, tempore Assueri regis, afflictio fuit & angustia, Auditores, quando in Persidem captiui abducti, maleuoli vnius odio, per vniuersos regni amplissimi limites, crudelissimæ neci adiudicati sunt; vt, dolore omnem magnitudinem superante, oculi lachrymis natarent, imo omnes mœsti pectore traherent suspiria, aera replerent gemitibus, & diris pectora tunsionibus fatigarent, expectantes, donec tandem crudele & ferale edictum, quo neci omnes addicti erant, executioni mandaretur. Econtra vero quanta inimicorum Hebraici nominis, ac præsertim Amani, qui omnium primus erat, lætitia, gaudium & exultatio fuerit, dici non potest vt qui ardentissimis votis diem illum illucescere exoptarent, quo innoxio Iudæorum sanguine manuum cruentandarum plena tandem daretur licentia. At Esther Regina, huic sese stragi calamitatique velut murum ac repagulum obiiciens; & iratum regis animum, egregia animi constantia placans, alias, & quidem longe mitiores melioresque, a Rege litteras obtinuit, litteras inquam, quibus & ferale illud edictum reuocatum fuit, & aliud secundum Hebræos, magno inimicorum damno maloque, omnibus in locis, ad quæ prius peruenerat, promulgatum: quo & hi neci adiudicabantur, illi vero facultatum omnium illorum domini declarabantur. Admirabilis profecto & magna rerum mutatio, qua Hebræi qui fletu prius & lamentis emoriebantur, ridere cœperunt; hostes vero sanguinem & cædem spirantes irridere soliti, lamenta induerunt, vitamque amiserunt. Idem propemodum hodierno in Euangelio videre est: Apostoli enim magno mœrore affecti, *Esth. 3.*

affecti, & tædiosa expectatione Domini sui absentiam suspirantes exedebantur: sed non nisi triduo, quo Christus ab iisdem abfuit: hi quidem quod tristi mortis sententia eum neci traditum; illi vero, quod iucundissima corporis illius præsentia sese orbatos cernerent Iudæis interea exultantibus plaudentib. sed mox mutatis vicibus, & lacrymis in gaudia, afflictionibus in lætitiam tristitiaque conuersa in iubilos & cantica illa incredibili affecti fuere gaudio, quod Christum ab inferis reducem, & à mortuis resuscitatum: hi vero odio & liuore contabuere, quod hostem iratissimum à morte gloriosum, & resurrectione nobilitatum viderent. Atque hæc præsenti vobis hora exponere conabor. Si spiritus paracliti prius opem, & gloriosæ Deiparæ patrocinium supplex postulauerim: quam Angeli more & verbis compellemus dicētes, *Aue Maria.*

I. Inter cæteras Aristotelis ingeniorū Principis, quibus ad Christianam fidem quam proxime accessisse, & Christiani hominis more locutus visus est sententias, Auditores, non postremum occupare, mihi locum videtur illa, quam & plurimis in locis repetiit, qua, omnia quæ in rerum natura existunt naturaliter ab bonum ferri, & ipsum motu quodā & instinctu naturali appetere censuit. Quam deinde & calculo suo confirmans Christianus Philosophus Seuerinus Boetius, & ipsam ad beatitudinem referens, dicere: ō crubu. r: omnem hominum contentionem & industriam ad vnicam beatitudinem, diuerso quamuis calle procedentem, tendere, eamque in omnibus & vbique intueri. verba illius è libro 3. de consolatione proferam, *Omnis mortalium cura quam multiplicium labor exercet, diuerso quidem calle procedit, sed ad vnum tandem beatitudinis finem nititur peruenire.* Ac deinde ad Aristotelis opinionem quam proxime accedens, eodem libro ait, naturam omnium mentibus cupiditatem aliquam veri boni inseruisse, sed errorē deuium, easdē retrahere falsarum rerum desiderium insinuando. *Est enim,* inquit, *mentibus hominum veri boni naturaliter inserta cupiditas, sed ad falsa deuius error adducit.*

1. Ethic. 3. Topi. c. 4 Metaphys.

Illius opinionis fuit & magnus Aug. dicitque naturam stimulos quosdam ad beatitudinem exoptandam suggerere, & assiduis calcarib. ac bonorum concupiscentiā exstimulare: quod Creatori asseribi necessario debet, qui huiusmodi hominibus desiderium indidit: *Ad appetēdam beatitudinē natura compellit, cui summe bonus & immutabiliter beatus Creator hoc indidit.* His accedit & mellifluus doctor Bernardus, dum quodam loco naturali omnes nos desiderio summum appetere bonum, nec vlla ratione, nisi eodem adepto, posse quiescere. Appetitus autem huius ratio & fundamentum aliud statui non potest, quam quod beatitudo noster sit finis, omniumque voluptatum, ambitionum, affectuum, desideriorumque centrum: finis autem omnia mouet & agere cogit, omnia namque, iuxta Philosophos, agens agit propter finem: atque ipse in intentione primum quod proponimus, & vltimum quod exequimur.

Lib. 13 de Trin. ca 8.

Lib. de. vita clericorum.

Vetuit olim in Mosaica lege Deus, ne quis sibi bouem aut ouem, auribus aut cauda truncatam, ad voti obligationem persoluendam offerret. Cauda porro finem denotat quem Deus semper sibi offerri, nobisque ob oculos perpetuo, in omnibus actionum nostrarum sacrificiis, versari, ac nunquam memoriæ fetiniis elabi vult.

Leuit. 22. Causa finem operis denotat.

Inter cætera quæ Ieremias Propheta in Threnis deplorauit. fuit, quod Ierosolymitana ciuitas vitiis à capite ad calcem vsque repleta, finem ob oculos non haberet. Verba dabo. *sordes eius in pedibus eius & non est recordata finis sui.* Et est profecto deplorandū, hominem, cæterorum quam optime recordantem, finis tamen sui nunquam reminisci, in cuius nihilominus cogitatione memoriaque vera hominis fœlicitas ac beatitudo consistit:

Thren. 1.

Finis igitur omnium desideriorum nostrorum scopus est, in quem omnes cogitationum nostrarum sagittæ collimant: cuius signum esse crede rotas illas admirabiles, quas Ezechiel prophetes ab impetu spiritus dirigi & impelli vidit. *Quo ferebatur impetus spiritus eo ferebantur & rota.* Cæterū impetus

Ezech. 1.

petus ille spiritus finem designat; qui desideriorum nostrorum rotas dirigit ac mouet: impetus suus autem & violentus esse describitur, quod finis vi quadam & impetu nos trahat atque impellat: ita vt quantumuis vel maxime obnitamur, & reluctemur, ipse tamē violenter abtrahat, & in partes suas cogitationum nostrarum totas pertrahat.

Atque hinc est, quod Magister sententiarum, & Seraphicus doctor Bonauentura, atque adeo omnis Scholasticorum Theologorum turba, cum principe & capite suo Thoma, vnanimi consensu tradant, non ob eum nos finem creatos & conditos a Deo fuisse, vt hic in terra perpetuo commorantes genio indulgeremus, ventri obsequeremur, & rebus terrenis Epicuream vitam viuendo, gauderemus: sed vt bonis operibus diligenter incumbendo: diuinisque præcepris obsequendo ad æternam tandem aliquando beatitudinem pertingeremus.

Omnia naturaliter ad finē suum tendunt. 2. & 6. Phys. Cum igitur omnia creata, naturali quodam instinctu ad finem suum maximopere festinent, cumque desiderent, vt olim Aristoteles in Physicis tradidit, mirari nemo debet, hominem tanta animi contentione desiderioque ad tam præclarum finem coniti, omnique ratione, quo eius particeps aliquando reddatur, contendere. Sciendum porro est, neminem nisi propriis & consentaneis ad eundem, ex Philosophorum sententia, mediis posse pertingere: proprium autem & naturæ consentaneum ad beatitudinem perueniendi medium, est ipsa diuinorum mandatorum obseruatio, quod & filius Dei in Euangelio olim præscripsit dicens, *si vis ad vitam ingredi serua mandata*. Matt. 15.

Nemo enim per latam consolationum, deliciarum & voluptatum ianuam ad vitæ cœlestis beatitudinem vnquam penetrauit, sed per angustum tribulationum, afflictionum, ærumnarumque toleratarum ostium: quod & in actis docuere Apostoli dicentes: *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cœlorum*. Actor. 14. Huius rei euidens in hodierno Euangelio argumentum videre est: in quo Christus Apostolos consolatus, & cœlestis beatitudinis spem in animis eorum excitans, multis illos ærumnis concutiendos, tribulationibus diuexandos, afflictionibus cruciandos prænunciat, ac tandem per scabrosam & scrupulosam hanc viam ad cœlestia gaudia peruenturos: *Tristitia*, inquit, *vestra vertetur in gaudium*. Ioan. 16. Verum altius Euangelium repetendum est, & ex ipsis fontibus eius exordium arcessendum, ad quos nos Euangelista Ioannes deducere: *Modicum & non videbitis me, &c.* Ibid. Vt autem ordinem aliquem in huius Euangelii deductione seruem, primo de impiorum prosperitate acturus sum, ac deinde piorum iustorumque tribulationes, cruces, ærumnas ob oculos ponam. Mista hæc materia futura est, risus dolore miscebitur, & gaudia & iubilos dolor & lamenta excipient.

Christus patri cōparatur. Christus igitur, iam ex hoc mundo ad Patrem secessurus, & cœlos, è quibus iam dudum abfuerat, repetiturus, discipulos vnum in locum collectos consolatus est: in quo amantissimum filiorum patrem, longam profectionem instituere ab eis ad tempus secedere volentem est imitatus: hic enim primo dolorem verbis lenibus & benignis mitigat, deinde profectionis suæ causas aperit. Scilicet quod in aulam profectus est, in qua ingentes illis honores acquiret, & diuitias; adhæc quod propediem reuersurus, nec reditum in longum sit tempus dilaturus. Hunc imitatus, inquam, est CHRISTVS Dominus communis omnium nostrum pater, ex hoc mundo decessurus: Apostolos enim tristitia & mœrore affectos solatus, vtilitatem primo profectionis suæ proposuit, quod scilicet ad cœlum tendant, vnde ipsis & Spiritum paraclitum emittet, & vbi regnum parabit, *Vado vobis parare regnum*. Ioan. 14. Deinde promisit, non longas sese moras tractaturum, at propediem rediturus, *Modicum & videbitis me*.

II. Verbum modicum dupliciter intelligi potest. Dupliciter autem verba hæc accipi possunt. Primo namque *modicum* illud de tempore passionis, in qua Christus ad aliquot dies delituit, ac deinde post modicum temporis spatium, a resurrectione scil. vsque ad diem ascensionis, iterum apparuit, intelligitur. Secundo *modicum* illud, omne vitæ huius tempus denotat, quo CHRISTVS visibiliter

biliter à nobis iam non cernitur, eo quod ad cœlos ascendit, & ad dexteram paternã residet, sed post quod, tandem nouissimo die, cũ mundum iudicaturus veniet, iterum videndus est: atq; ita modicum hoc accipiunt cũ August. sexcenti alii patres. Notandum autẽ in vltima eum cœna verba hæc, pridie eius diei, qua mortẽ in monte Caluariæ oppetiit, vsurpasse: quibus mox subiunxit, impios prosperitate & omnium rerum abundantia gauisuros. *Mundus autem gaudebit.*

Ioan.16. Gen.25. In quo Dominus magnum Patriarcham Abraham videtur imitatus, qui bonorũ suorum partitione facta, immobilium omnium ex asse hæredem, Isaac filium legitimum scripsit, concubinatum filiis mobilia munera q; legauit. nam peccatorib. in hac vita, bonorum temporalium abundantiam, consolationes sæculi, quæ mobiles & mutationib. obnoxiæ sunt, elargitur: iustis autem, qui delitiæ illius sunt filiiq; dilectissimi, cœlestis regni successionem, quæ prorsus immobilis & fixa est, reseruat. Atque ideo merito gaudia mundanis dari ait, *Mundus autem gaudebit.*

Mundus omnium hypocritarum pcipuus. At dici non potest, quã exiguum & breue hocce sit gaudium, quod nonnisi ad breuissimum temporis spacium permanet & instar puncti & fumi euanescit. Hinc Iob Propheta, qui reipsa id didicerat, gaudiique mundani falaciam breuitatemq; ad oculum viderat, olim dixit: *Laus impiorum breuis, & gaudium hypocritæ adinstar puncti.* Hypocritæ autem nomine mundum intelligit, qui omniũ hypocritarum fraudulentorumq; rex & coryphæus est, & cuius gaudia consolationesq; instar fumi euanescunt: atq; vt punctum, ꝓpter exiguitatem sub sensum cadere nequit, ita & mundi huius gaudia sensibus comprehendi non possunt.

Iob.10.

Cygnus & siren vitæ mortisque iustorũ & impiorũ imago. Referunt Solinus in Polyhistore & Ambr. in Hexameron magnum, cygnum & sirenẽ inter, quo ad cantum, esse discrimen, ille siquidem totum vitæ tempus in mœrore & tristitia consumit: morti autem vicinus & fatis vocantibus iucundissime, vdis proiectus in herbis, concinit: hic vero viceuersa, quam diu viuit, tamdiu & cantat, morte autem imminente, suspirat & plangit. In quibus & iustorũ & peccatorum in hoc mundo vitam ad oculum repræsentari crediderim: illi enim quamdiu in hoc mundo agunt, gemunt & lachrymantur, Heraclyti suspiria æmulantes: in morte vero, ad instar cygnorum iucundissime concinunt: hi vero vice versa, lasciuiunt, rident, gaudent, cantant interea dum in terris agunt: morti autem proxime facti flent, eiulant, & velut sirenes lachrymantur. vnde Prouerbiographus. *Risus dolore miscebitur & extrema gaudij luctus occupat.*

Mundus similis domui archisynagogi. Cum dissimilem hanc vitæ rationem & contrarias conditiones accuratius intueor, ipse mihi firmiter persuadeo, mundum hunc inferiorem domui principis synagogici, de quo in Euangelio, persimilem esse: in qua medio in luctu audiebantur tibicines & citharædi, & permistus lamentis sonus cantantium & tibicinum. *Et cum venisset Iesus in domum principis, & vidisset tibicines, & turbam tumultuantem: dicebat, Recedite.* Frequentissimum enim est in aliorum funere cantare & ridere alios, in iustorum autem afflictionib. impios omnium rerum abundantia beati, ac læto fortunæ vultu afflari.

Matt.9.

Dan.5. Balthasari regis aula cantu & clamore geniali perstrepebat, ac nonnisi de deliciis, epulis, voluptatibusque loquebatur, & ecce dum minus nihil expectaretur, manus diuinæ iustitiæ administra in pariete scribens apparuit: postquam & mors regis & regni amissio mox secuta. Hanc item aulam mundi imaginem credo: nã dum nonnisi de delitiis, tripudiis, voluptatibus, epulis in eodem agitur, vindex ecce Dei manus, ad candelæ vmbram, id est, in omium oculis & conspectu, regnorum euersionem, rerumpub. interitus, imperiorum destructiones, regumque & Impp. funera sæpenumero denuntiat ac prædicit.

Item aulæ regis Balthasari.

Regno quoque Nabuchodonosor. In regno autem Nabuchodonosor magnam item rerũ mutationẽ conspicio: hinc nimirũ statuam aureã diuinis honorib. cultam, tibiis & cantu varioq; instrumẽtorum apparatu adoratã: illinc vero, feralem mortis sententiam in innocuos Hebræos pronunciatã, fornacem succensam, flammã cœlos petentem, pueros igni iniectos, & iustos ad

necem quæsitos. Hæc inquam omnia intuitus. Regnum hoc mundi huius imaginē esse quā primū auguror. in ipso enim omnia casuū genera operire est: hic enim honorem & diuitiarum statuas ab omnibus omnino hominib. adorari & tantum non exosculari videbis, audies etiam carmina, iubilos, præanas, omniaq; symphoniæ & concentus genera. Illic vero fortuitos & lugubres casus. tristia rerū euenta, funera, calamitates, afflictiones percipies, sanguinē i.em effusum, mortē præproperam, feralem deniq; crucem cernes.

Luc. 16. In domo diuitis illius gulonis, infernalis pabuli, nonnisi conuiuia, epulæ & deliciæ quærebantur, de genio solo indulgendo erat sermo, vina & lautissima fercula commendabantur. Verum cum risus & gaudia, potus & epulæ dominarentur, ipsis etiam canibus saturaris: miser ecce Lazarus, fame propemodum enectus, iacet ad ianuam, exiguam stipem postulans: & nullus eheu! ad clamorem illius commouetur, omnes obsurdescunt, & micas etiam mensa delapsas negant. Vidistis mundanorum crudelitatem inhumanitatemq; e graphice suis depictam coloribus? in mundo siquidem nonnisi de coquina, popina, gurgustiis, gula, ebrietate, ingluuie, ac de est sermo, omnes voluptatem & delicias consectantur, de cute curanda plus nimio solliciti, vt ipsæ etiam bestiæ saginentur, & esca distentæ sint: piis interea, instar Lazari, ad fores illorum, fame emorientibus, stipem & eleemosynam, sed incassum, efflagitantibus.

Domui etiam epulantis diuitis.

Et quoniam aliquot iam domuum statum descripsimus, domum quoque Prophetæ Iob adeamus, quæ vere infelix exstitit, & tragicos casus plurimos peperit. nam interea dum hinc clamore & voce conuiuantium tecta streperent, & Bacchus & Ceres per mensam discurrerent: fera illa parca succincta, illinc omnes leto dabat, & crudele spectaculum exhibebat. Idem omnino in mundo hoc quotidie videbimus, quam igitur lugubris ac tristis domus est? Cum enim homines ad gaudia & risum sese disponunt, dum genio indulgere parant: mors in caput eorum conspirat, ac nihil minus opinantes obruit & obtruncat incautos. Adeo vt bene mihi Iob Propheta olim dixisse de mundanis visus sit, *Ducunt in bonis dies suos & in puncto ad inferna descendunt.* Hæc scilicet mundi huius gaudia sunt, de quibus in hodierno Euangelio Christus agit dicens, *Mundus gaudebit.* Iob. 21. Ioan. 16.

Quænam obsecro hæc sunt gaudia? falsa & inania, ac verorum gaudiorum nomine penitus indigna, de quibus in Prouerbiis Salomon agens, prudenter scripsit. *Ne desideres de cibis eius in quo est panis mendacij.* Quo loco de mundo haud dubie locutus est, cuius fercula & cibi sunt, honores & voluptates, quibus clientes suos pascit & fouet: at omnia illa nonnisi fallacia, mendacium, & fucus. Audite quid de iisdem dixerit rex ille Israel, qui regifice quotidie epulatus, & voluptates inter constitutus esurire se clamat, & saturari non posse, nisi prius gloriam diuinam viderit, *Satiabor cum apparuerit gloria tua.* In quem sensum dicere S. Hieron. solebat, mundum, si exenterari posset, eiusq; interiora penitius inspici, præter fucum & inanes fallacias nihil interius habiturum: quidquid enim habet, aut præteritum est, quod iam reuera nihil est: aut futurum, quod penitus incertum: aut præsens, & hoc ipsum inconstans, mobile, infirmum & instabile.

Prou. 23. Mundi fercula falsa sunt.

Psal. 16.

Secundo gaudia hæc peritura sunt, ac tandem aliquando desinunt: & cum vita hac ipsa finiuntur: vtpote quæ Iacobus Apostolus vapori ad modicum parenti, & mox in auras euanescenti compararit, & quæ Seneca vir prudens & cordatus, & mundi huius fallaciā perspectam habens, puncto similia esse dixerit, *Punctum est omne quod viuimus & adhuc puncto minus.* Ipsum vidit & Propheta Iob, Philosophis veterib. & acutior & sublimior, dū iam inde se ab vtero matris, & primo vitæ momento nouisse ait, gaudia hypocritarum & laudē impiorum ad instar puncti euanescere. Verba illius emphasim & energiam habentia depromam, *Hoc scio à principio ex quo positus est homo super terram, quod laus impiorum breuis, & gaudium hypocritæ ad instar puncti.* Dauid quoq; suam huc symbolam cōferens ait. *Homo vanitati similis factus est, dies eius sicut vmbra prætereunt.* Nihil porro vanitate ipsa vanius, nihil vantasmate & vmbris leuius aut inanius. Cum igitur hisce figuris

Mundi gaudia momentanea. Iacob. 4.

Lib. 6. epist. 7. ad Luc.

Iob. 20.

Psal. 143.

Gaudia mūdi vmbræ similia.

guris & similitudinib. dies & gaudia vitæ huius exprimi soleant, vobiscum ipsi dispicere potestis, quam exigua, quã fragilia & fugacia sint, quantumq; illis fidere oporteat.

Psal. 145. Apertius adhuc & manifestius alio in Psalmo ipsum declarauit dicēs, *Nolite confidere in principibus & in filijs hominū in quibus nō est salus: exibit spiritus illorū, in illa die peribunt cogitationes eorū.* Quænā obsecro sunt mundanorū cogitationes? aurū, argentū, splēdida palatia, honores, dignitates, vxores, liberi, cōuiuia, gaudia, choreæ, ioci, atq; omne voluptatū & deliciarum genus, in quibus omnib. nulla ratione spem esse figendā suadet Propheta, eo quod mors repente & minime exspectata superueniēs omnes illas cogitationes destruit & euertit, atque ita omnia in fumum & inanem vaporem euanescunt.

Nulla in rebus mūdi certitudo.

Tertio mundana gaudia nōnisi somnia & inania sunt phantasmata: quo nomine potētissimus rex Israelis eadem nuncupauit, dum in Psalmis canit: *Dormierunt somnū suum viri diuitiarū, & nihil inuenerunt in manibus suis.* Perinde ac si dicere voluisset. Diuites & magnates interea dū in iucundo deliciarū lecto dormiunt, interea dum gaudia cōsectantur, dū voluptates quærunt, dum risus & iocos ambiunt, felices sese & opulentos existimāt: at mox vt à vitæ huius somno expergefacti fuerint & mors oculos occlusos aperuerit, nihil in eorum manib. amplius reperire est ac tum demū ad oculum apparet, omnia nonnisi vanitatem, somnum & vmbræ similia fuisse.

Mundi gaudia nonnisi somnia sunt. *Psal. 75.*

Reducit hoc in memoriā Nabuchodonosoris regis somniū, quo ille quadā nocte, cum curis grauis, ac mille sibi animo chimæras fingens, spectaculaq; varia videre se credens, colossæam statuā vidit, caput habētem aureū, brachia argentea, & pectus æneū. Cū vero manè somno expergisceretur, nil eorū quæ de nocte somniauerat, videre aut habere se vidit, imo ne somnii quidē recordari Vita hæc, Auditores, somnio persimilis: in qua cum magni & parui reges & coloni, profunde dormiunt & altū stertunt, & mille animo cogitationes versant: varia se videre credūt & habere fingunt: verū è somno excitati, se ipsa cōperiunt se nonnisi statuas aureas, regis illius exemplo, vidisse: & cuncta illa brachia argentea, diuitias illas & gaudia nonnisi somnia & fugaces vmbras esse.

Dan. 2.

Vita hæc nonnisi somnium.

Quam rerum vanitatem rex quidā Israel perspectam habens, animoq; accuratius versans, somnio res nostras similes esse ait, *Velut somnium surgentiū Domine in ciuitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges.* id est. Veræ gloriæ tuæ splendore, Domine, & gaudiis & deliciis regni tui, quæ solita & perfecta sunt, omnes imagines & figuras terrenarū, quas mortales falsa rerum imagine delusi, & in iudicando errantes, solidas existimant, euertes & destrues, atq; ad oculum iis demonstrabis, nōnisi mera somnia vniuersa esse. Cum igitur quidquid in mundo reperitur, somnium, vanitas, fucus, fallacia, vmbra, stultitia, nihil deniq; sit: quis adeo stolidus erit, qui ipsam amabit, diliget, amplectetur, & magni faciet? At mundo hæc relinquenda, qui teste Domino, *Gaudebit.*

Psal. 72.

Res mundi nonnisi somnia.

Ioan. 16.

O gaudia nimium secum trahentia periculum, magnoq; exposita discrimini, gaudia remis velisque fugienda! & quamobrem? quod sæpius mundanis mortem afferant, eamq; sempiternam, & in tartara deturbent. Testem sententiæ huius habeo sacram scripturam, & suffragatorem Paulum, *Si secundum carnem vixeritis, morte moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaueritis viuetis.* Porro secundum carnem viuere aliud non est, quam voluptates sæculi consectari, & mundana gaudia perquirere. Mirum est, cur Apostolus venenum & cicutam potantibus similes credat eos, qui voluptatibus indulgent, & mundanorum lætitiam sectantur: & delicias, animæ mortem & interitum: vitam vero, voluptatum contemptum, deliciarum & gaudiorum valedictionem afferre censeat: ac vere vincere eos qui quidquid ad mundum & carnem pertinet, conculcant & pedibus velut peripsema proterunt. At hoc non suadet mundus, qui nonnisi gaudia & omnibus è rebus delicias, venatur. *Mundus gaudebit.*

Mundi gaudia noxia.

Rom. 8.

Ioan. 16. III.

Infelix gaudium, & noxium imprimis. Ipsum quippe in causa est, cur aduersus animam conspiret corpus, aduersus rationem sensualitas, aduersus spiritum caro, aduersus superiorem pars inferior bellum moueat

neat & coniuret. Ipsum animæ nostræ imperium & dominatū destruit ac penitus euertit: quos conflictus & seditiones describens Apostolus ait, *Caro n. concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem.* In quam rē Prouerbium cudens Sapiens dixit. *Qui delicate à pueritia nutrit seruum, postea eum inueniet contumacem.* Corpus porro nostrum nōnisi merum mancipium est, cuius Dominus anima: dicere itaq; vult Sapiens, Quicunque iam inde ab adolescentia & prima ætate corpori indulget, gaudia & delitias corporales venatur, & molliter carnem habet: rebellantem tandem aliquando aduersus animam, eiusque iugum excutientem, eam experietur.

Gal. 5.

Prou. 29.

Quicumq; igitur corporales & exteriores voluptates consectatur, ac deliciis sese immergit: corpori animam subiicit hancq; seruam efficit, cum tamen iam inde à primo creationis momento, ipsa domina & magistra, & imperium in corpus obtinens à Deo fuerit constituta, quod perpetuo diplomate sanxit Deus, dum illius intuitu nobilitatis dixit, *sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius.* In quam rem S. Bonauent. credidit, quemadmodum vniuersæ familiæ directio à domini & dominæ voluntate dependet: ita & animæ familiam ad solius rationis nutum & voluntatis imperium, velut ex duorum dominorum præscripto & lege gubernari. Hinc etiam in Politicis dixit Arist. corpus in homine regi, & animam regere debere, & hanc dominam, illud mancipium existere.

Gen. 4.

2. Sent. dist. 38. art. 2. q. 2.

1. Polit.

Adeo, vt quicumq; hocce priuilegium pessundat & euertit, quicunq; tantam nobilitatem cum seruitute & plebeia sorte commutat, quicumq; inquam à sensualitate regi se finit: hominis dignitatem & præstantiam reipsa amittat, & brutorum conditioni se quodammodo subiiciat. Primus qui hanc sortem subiit, fuit ipse Adam protoplastus, quæ deinde ad nos velut hæreditaria per manus successione transiit: de ipso namque solo libellus ille famosus Psalmorum foribus & postibus affixus, intelligendus est. *Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Vnus pomi gustus, vnius fructus deliciæ, gaudia illa breuia & inania, tantam in anima illius rebellionem, seditionemq; excitarunt, & vniuersum imperii illius statū ita pessumdederunt: vt è nobili & illustri plebeius, ex immortali morti obnoxius, ex homine factus sit bestia.

Qui a sensualitate se impelli finit homo vere non est.

Psal. 48.

Ceterum ad hasce turbas componendas, ad hanc infelicitatem auertendam, nulla inueniri melior potest ratio, quam angelum cum Iacob Patriarcha luctantem imitari. Nam cum cœlestis ille spiritus, Iacobum, qui nonnisi homo mortalis erat, impari secū congressu, vtpote qui Angelus Dei, cœlestis, æthereus, & vnus è substantiis illis diuinis erat luctantem cerneret, quo præsumptionem & animum illius elatum compesceret, nec tamen vlla eum ratione à se remoueri posset aut superare, in femore illum tetigit, ita vt neruo contracto & marcescente, toto vitæ tempore claudicarit. Hac ratione cum corpore hoc nostro agendum: nam cum præsumtuosius, & familiarius cum anima agere conatur, perinde ac si similis illi foret, cum nonnisi terra & cinis sit & corruptioni obnoxium, ipsa vero ætherea, cœlestis ac diuina: tunc illa, Angelum imitando, quo illius importunitatem retundat, superbiam coerceat, audaciam & temeritatem nimiam cōpescat: in femore ipsum feriat, seuere in ipsum animaduertat, sub iugum & ferulam redigat, atque inuitum etiam & refractarium parere cogat.

Gen. 32.

Imitetur & Saram Abrahæ vxorem: hæc enim eum Ismaelem, ancilla Agar profana natum, cum Isaac filio suo familiarius agentem & ludentem cerneret, domo illum cum matre in desertum exegit: ne forte Isaac, quē sanctius instituere, & ad omnem virtutem efformare volebat, libertini commercio familiaritateque, damnum aliquod reciperet. Vt allegoricè hoc exponam, dico corpus hoc nostrum filium idololatram esse, ac semper animæ, quæ cœlo originem ducit, colludere velle, at ille in desertum pœnitentiæ & austeritatis eiiciendus est, ne quid anima illius commercio detrimenti & periculi adeat. At mundus nihil minus quam de pœnitentia loquitur, sed de gaudiis delicias

Gen. 21.

Corpus nostrum Ismaeli comparatur.

Ioan.16. licias quærit, & non austeritatem: voluptates sectatur, non autē rigorem: *Mundus gaudebit.*

Mundi gaudia rationem excæcant. Gaudium funestum & detestandum: vtpote quod rationem execæcet, spiritui densissimam caliginem offundat, cœlestium nobis diuinorumque obliuionem ingerat, & Dei tandem cogat obliuisci. Quod Sapiens hisce verbis satis declarauit dicens, *Non enim satis recordabitur dierum vitæ suæ, eo quod Deus occupet delitiis cor eius.* Quasi dixisset, Cuius cor delitiis & voluptatibus fuerit occupatum & voluptatibus plenum, meliorum vitæ suæ dierum vix recordabitur. Quod & doctissimus Isidorus calculo suo deinde confirmauit, *Non potest,* inquit, *ad contemplandum Deū mens esse libera, quæ desideriis huius mundi inhiat.* Eccles.5. Li. de summo bono.

Simile. Atque vt oculus puluere oppletus, cœlum & aerem intueri, vel astrorum splendorem aspicere nequit: ita nec intellectus, lucidus ille animæ oculus voluptatibus oppletus, & mundi huius gaudiis, quæ terræ puluis & atomi quodammodo sunt, refertus: superna & cœlestia intueri potest, nec ad diuina mente cogitationeque transcendere. Exemplo nobis sit Dauid, qui, quamuis ad regiam dignitatem euectus esset, carnis tamen voluptatib. immersus, in tantum excæcatus erat, nihil vt omnino cerneret, diceretque calamitatem suam deplorans, *Dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum & ipsum nō est mecum.* Psalm.37.

Iud.16. Samsonis cæcitas mundanis accommodata. Inter omnia Samsonis mala primum locum tenet cæcitas & oculorum amissio: ad quam voluptates & mundi gaudia vitā strauere. Nam cum illecebris fœmineis, & Dalilæ pellicio, & amoris laqueis irretitus inter amplexus illius suauiter obdormisset; Philistæi, qui in necem eius conspirauerant, hac occasione capta, stertentem adhuc captiuum abduxere, & deinde oculos misero eruere. itaque in extremam calamitatem incidit. Quod Samsoni hic accidisse auditis, omnibus in genere mundanis accidere certum est: certum est inquam, delicias & voluptates vitę huius ad animarum excæcationem viam parare: quam tamen mundus, nimium quātum dementatus & excæcatus, non percipit, sed gaudia assidue meditatur & spirat. *Mundus gaudebit.* Ioan.16.

O gaudia detestanda! quæ nimirum homini sapientiam conferunt, & insensatum & stolidum reddunt. Hinc Iob vir vitæ sanctissimæ, & in hac re vt in cæteris, imprimis versatus, dicere solebat: nunquam veram sapientiam in territorio suauiter & molliter viuentium reperiri. quem deinde imitatus Apostolus Paulus, Corinthiis scribens asseruit: hominem sensuales voluptates sequētem, & bruti instar vestitantem, deliciis & carnalibus gaudiis immersum, delectationes sensuales amplectentem, diuina & cœlestia non cognoscere aut percipere, nedum intelligere, posse: *Animalis homo non percipit ea quæ Dei sunt.* Gaudia mundi huius hominem sapientia spoliant. Iob.28. 1.Cor.2.

Hinc est, quod qui terrenas voluptates consectantur eodem tempore cœlestibus deliciis & consolationibus internis excidant: terraque pasti cœlestes epulas gustare nequeant. quod & in Cātico suo apud Euangelistā testata est Deipara, *Esurientes,* inquit, *impleuit bonis, & diuites dimisit inanes:* eo quod qui hoc in mundo pauperes sunt, id est, voluptate carent, delicias nullas habent, omnisq; terreni gaudii expertes viuunt, diuinis consolationibus affluant: diuites vero & voluptuarii iisdem careant. Idem cecinit in Psalmis suis Dauid Rex, *Parasti in dulcedine tua pauperi Deus* consolationes & gaudia. Luc.1. Psal.67.

Quamdiu Ægyptia farina in deserto suppetebat, manna cœlo non descendit, at mox vt illa desiit, cœleste ferculum suis parauit Deus, & manna pluit. Ita quamdiu voluptates carnales & mundana gaudia, farina inquam illa Ægyptia, in animis mortalium perseuerat: diuinarum consolationum manna non reficientur: at mox vt illa defecerint & consenuerint, ac potius penitus eradicata fuerint: cœlestium consolationum & gaudiorum manna descendet, & esurientes animas reficiet. In quam rem poetæ nescio cuius, mihi versiculi in mentem venit, quem quod optime huc facere videatur, apponam. Exod.16. Gaudia mundi farinæ Ægyptiæ comparantur.

Gaudia cœlestes qui post terrena triumphos
Speraret, stulto stultior ille foret.

Stultitia hac laborat mundus, qui nonnisi gaudia & delicias somniat, ac voluptates cōsectatur: *Mundus gaudebit.* Ioan.16.

Mundi gaud a in perpetua tormenta conuertentur.

Misera profectò gaudia. quod ipsa tandem aliquando, in altera inquam vita, in tormenta & supplicia sempiterna conuertenda sint. Nam qui hic rident, illic in perpetuum flebunt: qui in mundo delicias habuerint, apud inferos cruciatus amarissimos sustinebunt. Docent nos id sacra monumenta, in quibus legitur, *Tenent tympanum & citharam, & gaudent ad sonitum organi, ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* Ne vero me mendacium obtrudere velle existimetis, diploma & verba legis, in Apocalypseos tabulas relata, quibus meretrix illa magna condemnata fuit, depromam, *Quantum glorificauit se, & in delitiis fuit, tantum date ei tormentũ & luctum.*

Iob. 21.

Apoc. 18.

Huic sententiæ latæ suffragantur & Patres omnes, & vnanimiter in eandem manibus & pedibus concedunt: Gregorius namq; paucis multa complectens dicebat; *Momentaneum est quod delectat, æternum vero quod cruciat.* Augustinus quoq; quamquam plurib. verbis, *Nulla maior insania, quam pro delectatione momentanea, perdere æterna gaudia, & obligare se ad æterna supplicia.* Bernardus itẽ diuine, vt omnia, *Qui in delitiis huius mundi transigit vitæ suæ curriculum, similis est latroni qui per prata florida ducitur ad suspendiũ.* Omnia hæc explodit mundus, & solas delicias spirat & iocos crepat. *Mundus gaudebit.*

Infernum.

In serm.

Ioan. 16.

Mundi gaudia execrabilia sunt & fallacia.

Gaudia infida fallacia, infelicia, & execrabilia, vtpote quæ per vniuersum sacræ scripturæ campum abominanda & detestanda censentur. qui enim cum mundo gaudet, cũ diabolo, qui mundi huius princeps est, gaudet: gaudet etiam cum impiis & sceleratis, de quibus locutus Psalmographus est, dum ait, *Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum.* gaudere cum inimicis Dei, *Si mundus vos odit scitote, quia me priorem vobis odio habuit.* gaudere medio in sanguine & conflictibus, mundus enim bello & prælio plenus est, vt in Epist. ad Ephes. Paulus scripsit; in maligno etiam positus est & malitia plenus, vt testatur Euangelista: fallacia & dolo, teste Ieremia, scatet: contagio, peste & sceleribus, vt credit Sapiens. Denique cum mundo hoc gaudere, gaudere est cum dãnatis omnibus; eo quod mundus, vt Apostolus ait, damnandus sit: est etiam Dei se aduersarium constituere, illiusque odium incurrere. Vnde Iacobus Apostolus dicit, *Qui amicus voluerit esse huius mundi, inimicus Dei efficitur.* Et Ioannes in Epistola, *Si quis diligit mundum, non est charitas Dei in illo.* Ille porro mundum amare censendus est, qui in mundo permanet, qui cum hoc mundo gaudet, cum mundo lætatur, ac iocatur: nam legum Pandectæ docent inimicum vere illum esse, qui inimici amicus est, teste Baldo, Bartholo, & cæteris Iurisconsultis. Sed infelix mundus nihilominus ridere pergit, & in iocis perseuerat. *Mundus gaudebit.*

Isai. 13.

Ioan. 15.

Ephes. 6.

Ioan. 5.

Ierem. 5.

Sapien. 14.

1. Cor. 11.

Iacob 4.

1. Ioan. 2.

Bald. in l. si quis testib. C. de testib.

Bart. in l. sciendum ff. si accusa.

Insensatus inquam mundus, stolidus, fatuus gaudet & plaudit; iusti vero plorant & gemunt. atque vt phreneticus moriendo ridet, flentibus amicis & sortem illius & calamitatem deplorantibus: ita peccatores phrenesi mentis in transuersum acti rident, iocantur, & gaudẽt morti & damnationi proximi; sanctis & iustis, qui vere amici illorum sunt, calidis lachrymis eorum calamitatem & ærumnam deplorantibus. Manifesto hoc exemplo Christus Dominus declarauit, cum Ierosolymis factus vicinior, & mala eisdem & ciuibus post aliquot annos euentura, animo voluens flere cœpit & suspirare: ciuibus & incolis voluptati interea operam dãtibus, delicias con sectantibus ac nihil eorum quæ instabant præcogitantibus.

Ioan. 16.

Iusti plorant ridẽtibus impiis.

Luc. 19.

Cæterum si quam mundani gaudendi & exultandi, in huius vitæ curriculo occasionẽ habent; pii profectò & iusti maiorem inueniunt dolendi, lamentandique. Primo, quemadmodum enim maleficus quispiam, qui feralem mortis sententiam singulis momentis expectat, à risu abstinet, iocos & lusum contemnit, & instantem propediem mortem assidue mente agitans, in lachrymas resoluitur. Ita iusti, euidens stultitiæ argumentum esse credunt, in mundo hoc delectari, lasciuire, gaudere, in quo velut captiui detinentur, (Apostolo mundũ & mundana pertæso, dicente, *Cupio dissolui & esse cum Christo:*) & omni hora lugubrem sententiam expectant, qua abite hinc iusti, aut damnationis perpetuæ rei constituentur, aut immarcessibile præmium pro laboribus recipient.

Philip. 1.

An

An non enim indecens & absurdum foret, Christianos in vigilia Paschatis aut Sanctorum omniũ, vel alterius cuiusdam festi, cum & ieiunio castiganda membra, & sanctus quidam in corpus rigor induendus foret; ridentes, lasciuiẽtes, ineptientes, tripudiantes, choreas ducentes, laruatos per plateas incedentes videre? & sane Bernardus, omne vitæ nostræ tempus nonnisi solennitatis cuiusdam magnæ profestum, & vigiliam credit æterni illius Sabbathi, quod in cœlesti gloria expectamus, *Vniuersum*, inquit, *tempus præsentis vitæ vigilia est quadam solennitatis magnæ, & æterni Sabbati, quod præstolamur in gloria.* Ecque igitur hoc in mundo ridendi subest ratio? *In Serm.*

Secundo, Quidquid magno hic mundus in officina sua continet, fraudem & fucum olet, & suspectum est: & imprimis ipse risus & gaudia. Interrogatus olim ingenii & doctrinæ princeps Plato, quandonam potissimum vrbs aliqua fugienda esset, ait, cum lucra non æquipollent sumptibus, sed emolumenta cedunt dispẽdiis: deinde cum improbi & scelesti probos numero superant: adhæc cum rectores illius mendaces sunt & fucum faciunt. Tum, inquit, mutanda est sedes, & aliud habitaculum deligendum, in quo nihil habeatur huiusmodi. Vt porro hoc proposito adaptem meo, dico iustos, cum probe faciant huiusmodi hoc in mundo defectus reperiri, moleste ferre longiores in hac vita moras, sed tedio affectos, & lachrymantes quotidie, ad aliam vitam aspirare. Sciunt inquam, nullum hic lucrom imminere, cum Apostolos dicentes audiant, *Per totam noctem laborantes, nihil cepimus:* & maiorem scelestorum esse numerum quam piorum, cum scriptum sit, *Stultorum infinitus est numerus.* Principes quoque & rectores illius mendaces & vafros esse, *Omnis homo mendax.* Infelix igitur, & vere infelix mundo qui fidit, & in gaudiis illius spem ponit: de quibus non amplius iam decreui loqui, cum clima mutare, alias deligere sedes, ad terram piorum & lachrymantium, nauim dirigere, eorumque lachrymas dicendo absteigere sit animus: hoc nempe ex condicto nos prosequi oportebat. *Platonis apophthegma.* *Luc. 9.* *Eccles. 1.* *Psal. 115.*

Christus igitur, instar sublimis alicuius Philosophi & Theologi, qualis etiam reuera erat, vtpote in quo omnes sapientiæ & scientiæ thesauri reconditi essent; postquam de mundi gaudiis & lætitia sæculi huius sermonem absoluisset, partem iis contrariam aggreditur, de tristitia & lachrymis iustorum acturus: quos consolatus ait, oculos eorum in lachrymas, pectora in singultus & tunsiones, animas in luctum & tristitiam esse destinatos; verum vt idcirco animum non despõderent, nec aduersitatibus fracti succumberent, quod omnia propediem finirentur, & tristia in læta transirent. Atque vt olim Iacobum filium consolata legitur Rebecca, *Nunc ergo*, inquit, *fili audi vocem meam, & consurgens fuge ad Laban fratrem meum in Aram, habitabisque cum eo dies paucos, postea mittam & adducam te in die hac: pauci dies erunt peregrinationis, & laboris tui, vt cito mittam, & adducam te in domum:* ita & Christus suos consolatus est, dicens, Tempus quo à vobis abero exiguum & breue futurum est, breui aderit laborum vestrorum finis, tristia propediem in lætitiam conuertẽtur, & luctus in gaudium; idcirco nolite mirari, si mundo gaudente & ridente, vos lachrymaturi sitis. *Col. 2.* *Gen. 27.*

Plorabitis & flebitis vos. Mundus hic, Auditores, lachrymarum mare & oceanus est, quę vt plurimum oculis iustorum distillant: ad quas allusisse mihi Ieremias Propheta videtur, dum suorum calamitatem deplorans gemit, *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo die ac nocte.* Profecto si quis omnes lachrymas, quæ iam inde à mundi exordio à variis effusæ sunt, vnum in locum colligeret, altius meo quidem iudicio; quam aquæ diluuii olim, intumescerent, & aquarum montes efficerent, de quibus Psalmistæ illud repeti merito posset, *Mirabiles elationes maris.* *Ioan. 16.* *Mundus mare est lachrymarum.* *Ierem. 9.* *Psal. 92.*

Iusti porro & pii, veri Heracliti in hoc mundo dici possunt, vt qui perpetuo lachrymantur & gemant: idque varias ob causas. Primo ob peccata sua, & vitæ huius miseriam: Secundo ob delicta proximi & peccata aliena: Tertio ob vitæ huius exilium & elongationem; vere: es illos Hebræos, in exilium actos & patria profugos, & in solum alienum abductos, atque ideo gementes ac suspiriis affi- *Iusti hoc in mundo varias ob causas gemunt & plorant.*

Psalm. 136. assiduis sese conficiẽtes imitando: de quibus vaticinãs Psaltes locutus videtur, *Super flumina Babilonis illic sedimus & fleuimus, &c. Quomodo*, inquiebant *cantabimus canticum Domini in terra aliena?* Quarto quod de fine nondum secuti sunt, sed supra modum anxii. Quinto, quod gloria & ipsa beatitudo diutius differatur, & in longum protrahatur. Hinc moręimpatiens Psalmographus lachrymans & gemẽs exclamat. *Hei mihi quia incolatus meus prolongatus est?* Alibi vero lachrymas suas & gemitus recensens, aperte profitetur, *Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, vbi est Deus tuus?* In quem locum Augustinus commentatus ait: *Quia si dulcis est patria, amara est peregrinatio: si amara est peregrinatio, tota die tribulatio.* Quæ omnia Redemptor præsagiens ac prænuntians, hodie Apostolis ait: *Plorabitis & flebitis vos.*

Psal. 119.
Psal 4.
Enarrat. in Psal. 85.
Ioan. 16.

Honestissima illa puella Sara, Raguelis filia, cum omnem vitæ suæ seriem recenseret, enumeraretque quam olim vitam instituisset, libere ac sincere profitetur, *Nunquã cum ludentibus miscui me, neque cum his qui in leuitate ambulant, participem me præbui.* Ipsa igitur cum mundi huius miserias perspectissimas haberet, sciretque ipsum nonnisi theatrum ærumnarum, oceanum lachrymarum, officinam doloris esse: nunquam in animum voluptates aut delicias inducere poterat, nec iocis puellaribus vacare, aut æqualium suarum cõsortiis interesse. Felices igitur animæ illæ dicendæ, quæ puellæ huius mores sequũtur: at multo feliciores, quæ sibi persuadent, omnia terrena lachrymis & miseriis scatere.

Tob. 3.

Laudatur à veteribus Solon Philosophus, quod vnum ex amicis, quem aliquando flentem & grauiter afflictum videbat, in summitatem arcis duxerit, vnde subiectas domos & familias demonstrauit, quem deinde solatus, & mœrorem depellens dixit, *Cogita nunc quã multi luctus sub his tectis, & olim fuerint hodieque misceantur, insequentibusque sæculis sint habituri, ac mitte mortalium incommoda tanquam propria deflere.* Declarare scil. Sapiens volebat, & hoc amicum & simul nos omnes edocere, vrbes & domos nonnisi miserorum receptacula esse, & mundi huius palatium nonnisi lugubre domicilium & lachrymarum domum: quo referri etiam possunt verba illa Scripturæ, *Melius est ire ad domum luctus quam in domum conuiuii.*

Val. Max. lib. 7. cap. 2.
Mundus domus lachrymarum.

Dæmonax orator, cum quendam è ciuibus in filii funere amare lachrymantem cerneret, cum consolatus sancte in se recepit: ad vitam illum reuocare, illiusque vmbram ab altero mundo arcessere; modo ipse vicissim tres, quos nunquam mortem alicuius deplorasse, nec quid aduersi calamitatisq; aliquando passus esse certum sit, ex omni hominum numero sibi seligat. At infelix patet animum intendens secumque mature cogitans, neminem ab hac calamitate reperire poterat immunem. Cur igitur, inquit Dæmonax, tantopere te crucias, & ob rem nullius momenti te affligis, quasi nouum tibi calamitatis genus, aut nemini hactenus nota aduersitas acciderit; Docere ipsum & in ipso nos omnes orator volebat, orbem malis refertum, nec nouum quid aut insolens esse in hoc mundo lachrymari. Vnde Christus discipulos suos præmonens ait: *Plorabitis & flebitis vos.*

Eccles. 7.
Erasm. lib. 8. Apopht.

Refert magnus Seneca, Lyciorum Legislatorem ciuibus suis legem tulisse, vt, si quãdo luctui & dolori indulgere vellent, viriles vestes exuti muliebrem stolam sumerent; innuere volebat, tam commune esse hocce in mundo gemere & lamentari, vt qui luctui & lachrymis nimis indulget, nõ vir, at fœmina potius dicendus sit: & fletus lamentaque abiecti & vilis, non autem heroici & virilis animi, & aduersus omnes fortunæ insultus infracti, argumenta esse.

Ioan. 16.
In consolat.

Interrogatus olim Diogenes, quid sibi Philosophia emolumenti attulisset, sapienter admodum respondit: *Etsi nihil aliud*, inquit, *vel hoc ipsum quod ad omnem fortunam paratus sum.* Si hoc ille de Philosophia sua testimonium dedit, maiori profecto id ratione Christianos de Theologia & sacris litteris vsurpare poterit, cum illa nos ad omnem aduersitatem, casusque tristiores æquo animo tolerandos melius edoceant, & ad fortitudinem adhortentur, atque ipse Dei filius ad eandem Apostolos inuitet, dicens: *Plorabitis & flebitis vos.*

Laertius. lib. 6.

Mundus iustorum carcer. Cæterum mundus hic ad hoc imprimis vtilis est, quam præter quam quod iustis & piis loco carceris, & caueæ sit: quod, referente in Homiliis Chrysost. plurimas ob rationes permittit Deus. Primo, ne quo inanis gloriæ flabello, interea dum hic in terra agunt, afflentur, & ob merita atque à Deo donatam miraculorum gratiam insolentiores fiant. Cuius rationes duos testes producemus, Regem vnum & Apostolum alterum: Dauidem inquam, qui immensas Deo gratias agit, quod sub tribulationum pondere pressum se humiliarit, *Bonum mihi quia humiliasti me*: & Paulum, dum ait, sibi ne magnitudine reuelationum extra modestiæ limites efferretur, stimulum carnis datum, a quo colaphizetur. Atque ideo Dominus suos plorare iubet *Plorabitis & flebitis vos.*

Psal. 118.

2. *Cor.* 12.

Ioan. 16.

Secundo, ne forte maior æquo Sanctis habeatur honor, ac Deorũ loco teneãtur, quod profecto euidens stultitiæ, ne dicam maniæ, signum foret: aut ne morti obnoxii maioribus quam conditionis humanæ sors permittat, honoribus afficiantur. Opinionem & rationem meam stabilire videtur Apostolus dicens: *Parco autem, ne quis me existimet supra id quod videt in me.* Hinc est quod Dominus lachrymari nos velit, & interea dum viuimus, luctu confici. *Plorabitis & flebitis vos.*

2. *Cor.* 12.

Ioan 16.

Tertio, vt virtus Dei in vilibus hisce instrumentis agens, fiat manifestior & euidentior. vnde eo quo supra loco Apostolus, verba Christi sibi dicta referens, *Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur.* Quo loco *virtus* robur & fortitudinem designat, in Græcis namque fontibus reperitur δύναμις. An non enim Deus olim, in huius rei exemplum, Pharaonem Regem & omnes Ægyptiorum in magis admiratione rapuit, cyniphes & muscas, & ranas immittendo? An non & idem Dominus cum trecentorum, metu tamen exanimatorum, hominũ manu, innumeras Madianitarum copias, duce Gedeone profligasset, ab omnibus, vt Theodoretus ait, legitur adoratus? Ideo & apud Ioelem Prophetam ipse, cuius potentia tanta & robur eximium, eruecam fortitudinem suam appellare non erubuit. *Et eruca fortitudo mea magna quam misi in vos.* Hæc in Homiliis Chrysost. Hinc est quod iustissimos & sanctissimos quosque lachrymari velit Deus. *Plorabitis & flebitis vos.*

2. *Cor.* 12.

Exod. 8.

Ioel. 2.

Hom. 8. *in c.* 2. *ad Cor.*

Ioan. 16.

Quarto, & fortasse non incommode, vt hac ratione virtus, patientia, & infractum in aduersis tolerandis robur iustorum, qui nullo præmio inducti, nullam mercedem exspectantes, Deo obsequuntur, melius pateścat & appareat. Ita in Iob viro sanctissimo, Satana nequidquam accusante & calumniante, patientiæ virtus eluxit: aiebat nempe calumniator ille ideo eum ne latum quidem vnguem à diuinorum mandatorum obseruatione diuelli, quod bonis à Deo vicissim cumularetur, nec pura eum intentione aut ex animo numen colere. *Nunquid Iob frustra* (id est gratis) *timet Deum? Nonne tu vallasti eum, ac domum eius, vniuersamque substantiam per circuitum?* Quod ne eui forsitan verum esse videretur, afflictiones ei Deus immisit & grauissimas quidem, vt omnes, miserias, ærumnas, suspiria, lachrymas ad oculum cerneret: iuxta quod Apostolis hodie præcedit. *Plorabitis & flebitis vos.*

Iob. 1.

Ioan. 16.

Quinto, & vere, vt ita electi iustiq; ad alteram vitam perpetuo aspirarent, eamq; perpetuo ob oculos haberent, veteres illos Hebræos imitari: qui in Babyloniecam captiuitatem abducti, quoties dulcissimæ patriæ, recordarentur, lachrymabantur ac gemebãt, conquestiq; querulo interdum carmine exilium deplorabant, *Super flumina Babilonis, illic sedimus & fleuimus, dum recordaremur tui Sion.* Atque rationem hanc obiter Paulus ad Romanos tangit dicens: *Tribulatio patientiã operatur, patientia vero probationem, probatio autem spem*, vitæ alterius, vt quidem exponit Chrysostomus. Atque hæc ratio est, cur Iustos & electos hoc in mundo affligi, tribulari & gemere velit, vt gementes in hac vita, alterius gratia sibi proponerent: ideo discipulis ait, *Plorabitis & flebitis vos.*

Lachrymæ patriæ nobis nostræ memoriã refricant.

Psal. 136.

Rom. 5.

Ioan. 16.

Sexto, quo hac ratione veri Dei amici & filii electi è cæterorum numero agnoscantur: ille enim legitimus Dei filius, non autem spurius & degener, censendus, qui lachrymis in hoc mundo pascitur, & sub afflictionum pondere fatiscens gemit. Quo argumento

Lachrymæ veros Dei filios ostẽdunt.

& Paulus Dei filios electos declarare voluit. *Tanquam filiis vobis offert se Deus: quis enim filius quem non corripit pater? quod si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes, adulteri & non filii estis.* Innuere cupiens, lamenta, fletus, lachrymas, ceterasque aduersitates euidentissimum characterem esse, quo filii Dei à mundi pullis clientibusque sæculi dignoscantur. In quam rem præclaram è Genesi figuram producam Heb. 12.

Gen. 35.

Rachel, cum, transactis doloribus extremis & conuulsionib. inauditis, quas in partu senserat, etiam præsenti vitæ discrimine, filiũ enixa esset; Benoni, id est, idiomate quidem Hebraico, filium doloris mei vocari ipsum voluit; at pater, versa vice, & mutato nomine, Beniamin, id est, filium dexteræ, eum nuncupandum censuit. Mysterii huius medullam minutius eliciens, crediderim formosam illam Rachelem Ecclesiæ nostræ imaginem gerere, quæ magnis quassata angustiis, & doloribus variis oppressa, plurimos enititur filios; quos illa haud incongrue doloris filios appellare potest: sed eos deinde cœlestis ille pater dextræ filios nuncupat. quod, qui in tribulationibus & aduersis in fide stabiles, ac fortes & infracti in omnibus permanẽt; tandem aliquando, velut legitimi filii & nihil adulterinum redolentes, a Deo ad dexteram, in regno cœlorum collocandi sint.

Ecclesia Racheli collata.

Hinc Æschylus Tragicus non inconcinne, mea quidem sententia, apud Clementem, gloriam laboris filiam nuncupauit: at quod ille de gloria sæculi huius, ipse potiori iure de cœlesti dixerim. Ipsa siquidem vere laboris filia, vt, quam labores, tribulationes, & persecutiones pariant; mundus enim stadium & arena est, in qua luctemur; at cœlum laureæ & triumphorum locus. Atque vt Romani rerum & orbis vniuersi Domini nunquam eo quo certauerant loco triumphum agebant: nam qui in Galliis, Hispaniis, in media Africa, & in extremis Asiæ finibus bellum gererent; Romæ solum triumphabant: ita & nos hic gemere & decertare par est, si in regno cœlesti præmium immortale & immarcescibile consequi velimus. Hine Apostolorum Princeps Petrus cum quietem & pacem veram in terra, quæ pugnæ, certaminis & bellandi locus est, ipso transfigurationis Dominicæ die, quæreret, reprehensus est, quasi nesciens quid diceret: adeo vt hic gemere & lamentari debeamus, si Christi Apostolis dicta verba veracia esse velimus, *Plorabitis & flebitis vos.*

Cle. Alex. lib. 4. Stro.

Gloria laboris filia.

Matt. 17.

Ioan. 16.

Simile.

Solent arbores feraces frugiferæq; lapidibus & saxis à prætereuntibus peti, imo etiam rami interdum iis violenter auelluntur. vnde nucis querela apud poetam.

(*Nux ego iuncta viæ, cum sim sine crimine vitæ*
A populo saxis prætereunte petor.)

Siluestres vero & steriles, nullumque proferentes fructum à nemine tanguntur, & quietæ manent. Ita iusti, qui apud Psalmographũ arbori feraci similes esse perhibentur. *Tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo*; tribulationum & afflictionum saxis assidue petuntur, aduersis exagitantur, & sub ærumnis gemunt assidue. impii vero arbores illæ spuriæ & adulterinæ propagines, pace perpetua gaudent, & mundi prosperitate lætantur. de quibus locutus Vates regius, *In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur.* Hi perpetua malacia fruuntur, illi tempestatibus & turbinibus assiduis exagitantur. *Plorabitis & flebitis vos.*

Psal. 1.

Psal 72.

Ioan. 16.

Simile.

Solent medici ægris, de quorum salute ac vita desperant, omnem ciborum vsum permittere, suæque eos voluntati relinquere; at de quorum sanitate recuperanda non dubitant, rhabarbarum, absinthium, aliaq; amara catapotia præscribunt, quin & diætam indicunt: ita Deus peritus ille & versatus medicus, peccatoribus induratis & peruicacibus, de quorum salute desperat, qui tamen grauiter laborant, morti & damnationi proximi, omnia concedit, & indulget, vt bibant, comedant, rideant, tripudient, gaudeant, voluptati incumbant, quoties & quando voluerint; iustis autem & piis, quos non ita grauiter laborare perspicit, cauteria tribulationum inurit, & lachrymarum potiones præscribit, de quib. loquitur princeps Israel! *Potum dabis in lachrymis in mensura*; & alibi vt qui gustauerat, coram medico aperte confitetur, *fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte.* & Christus Apostolis hodie dictam & anan-

Psal. 79.

Psalm. 41.

Ioan.16. anangotrophiam indicit, cum ait: *Plorabitis & flebitis vos.*

Deus animarum medicus. Et quoniam medici mentio incidit, sciendum est, peritos medicos & in arte medica versatos, quo ægros sanitati restituant, eosq; incolumes reddant, sanguinem illis minuere solere, venamque aperire: Deum quoque medicorum omnium caput, eosdem hac in re imitari, animas inquã male habentes & ægras imminuto sanguine persanari, id est, tribulationes, quarum sanguis imago est, immittere, & aperire illis non venas sed oculos, vt ita lachrymas emittant. Audite enim quid hac super re Apostolis dixerit. *Plorabitis & flebitis vos.* *Ioan.16.*

4. Reg.2. Tribulationes sunt viæ cœlum versus. Atque vt Regum Annales Eliam Prophetam per turbinem & ventorum fragore adminiculante in cœlum transuectum referũt; ita ipse dixerim neminem nisi per tribulationum turbines & aduersitatum procellam & lachrymarum nimbum, ad cœlos euolare posse, quod iter Dominus discipulis suis exponens, ait: *Plorabitis & flebitis vos.* *Ioan.16.*

Magni pisces non nisi in mari victitant. Solent balenæ, ceti, delphini, aliaq; vasta piscium monstra, nonnisi in salsugine maris, nunquam vero in fluminibus dulcium aquarum, natitare. Idem & de animabus illis generosis dicendum: non posse nimirum illas in limpidis & sapidis mundanorum gaudiorum aquis viuere, at in salsis tribulationum ac persecutionum gurgitibus. Et quoniam nullæ vnquam animæ discipulorum Christi animabus nobiliores exstitere, ideo magister illarum suadet, vt instar cetorum in lachrymarum oceano perpetuo natitent; dicens, *Plorabitis & flebitis vos.* Sed mærentes eorum animos solaturus, mox addit, *Tristitia vestra vertetur in gaudium.* *Ioan.16.* Tribulationes iustorum breues & consolationes diuturnæ.

Docere nimirum nos voluit, iustorum luctum & amaritudinem, quam hoc in mundo patiuntur exiguam & breuem fore, gaudia vero & consolationes, diuturnas. Quod annuntiare se populo iussum Esaias Propheta testatur, *Vt prædicarem*, inquit, *annum placabilem Domino, & diẽ vltionis Deo nostro.* Tempus ecce tribulationum, quæ vindictæ & flagelli species est, diei nomine nuncupat; & cõsolationum, misericordiæ placationisque anni. perinde ac si dicere voluisset: Vnum afflictionis habitæ diem, Deus solito consolationis immissæ anno remunerari solet. Quin & idem propheta alio in loco, aliis item verbis, ait: *Quis mensus est pugillo aquas? & cœlos palmo ponderauit?* aquarum autem nomine tribulationes; cœlorum autem consolationes designat, atque illas nonnisi pugillo, has vero integro palmo dimetiri: quo ostendat, labores & sudores perbreues esse, at præmia immensa & infinita. *Isai.61.* *Isai.40.*

Cum in hunc locum rex Israel Dauid incidisset, velut extra se præ gaudio raptus ait, *Melior est dies vna in atriis super millia, ideo elegi abiectus esse in domo Domini magis, quam habitare in tabernaculis peccatorum.* Tanta quippe tamque ampla cœlestia sunt gaudia, vt non omnem modo tristitiam & luctum auferant & sopiant, sed omnem etiam memoriam adimant, omniaq; æternæ obliuionis sepulchro includant. Adeo vt merito sancti, illud Ecclesiastici vsurpare queant, *Obliuioni tradita sunt angustiæ priores.* *Psal.83.* Cælestia gaudia omnem tristitiæ prioris memoriam abolent. *Eccles.9.*

Magnus ille Patriarcha Ioseph sibi ad summum honorum culmen euecto, & totius Ægypti domino constituto hanc à Deo collatam ait gratiam, qua omnium laborum, persecutionumque quas in terra Israel subierat, memoriam deponere potuerit, *Obliuisci me fecit Deus omnium laborum meorum in terra paupertatis meæ.* Quo audito, statim ipse mihi persuadeo, eadem à Deo Sanctos gratia, mox vt cœlum subierint, diuinæque gloriæ participes facti fuerint, donari; omnium scilicet illos tormentorum, suppliciorũ, cruciatuum, & tribulationum, quas in hoc mũdo, qui vere terra paupertatis & miseriæ, subierunt, obliuisci. *Gen.41.* Non recordantur in cœlis sancti eorum quæ in terra perpessi sunt.

Abisai, vt in sacris libris perhibetur, iniuriarum sibi à Semei factarum memor erat; at Dauid immemor: eo ipso namque die, quo in regem Israel inauguratus est, & Iudę regnum adiit, hilari ad inimicum vultu conuersus ait: *Non morieris, non est hic dies, vt in eo sit memoria priscorum malorum.* Si terreni regni possessio ita Dauidis animum commouere potuerit, vt priscorum malorum memoriam exuerit: an non maiori id ratione regnũ ęternum & cœleste poterit? Illius namq; gaudia *2.Reg.19.*

tuaid est, cum domum subire tuam dabitur, omnibus opibus & bonis circumfluemus. quam felicitatem in immensum attollens Augustinus, ait: *Felicitas est, habere omne quod cupis, & nihil habere quod odisti.* Gaudete igitur & exultate Apostoli, quia *Tristitia vestra vertetur in gaudium.*

Ioan. 16.

Gaudia cælestia æterna futura sunt.

Quodnam obsecro gaudium, æternitatem consequi, esse perennem, ac nunquam terminari? porro gaudiorum æternitatem Isaias Propheta plurimi facit ac summo loco ducit, dum de beatis loquendo scribit: *Lætitia sempiterna super capita eorum: gaudium & exultationem obtinebunt*, eamque sempiternam & nullo æuo terminandam. Nam præter præmium illud essentiale, visionem inquam Dei, quæ omnibus in genere Sanctis communis est, nouis quotidie gaudiis, & quidem variis & sexcentis, accidentalibus inquam, cumulabuntur: ac præter gaudiorum æternitatem, hoc ad cumulū accedet, quod omnes beatorum sensus incredibili voluptate ac delectationibus nouis perfundentur. Consolamini, consolamini igitur Apostoli, quod *tristitia vestra vertetur in gaudium.*

Isai. 35.

Ioan 16.

Omnibus malis eximentur sancti.

Ecquodnam illud gaudium, quod omnibus omnino malis nos liberat, & solida, nulloque dolore interrupta lætitia perfundit? In Apocalypsi quippe scriptum est: *Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis sanctorum, & mors vltra non erit neq; luctus, neq; clamor, neq; dolor erit vltra quæ prima abierunt*, & in Isaia: *Gaudium & lætitiam obtinebunt, & fugiet dolor & gemitus.* Quodnam inquam gaudium illud erit, quod nullo dolore permistum? quod nihil habebit quod metuas, nihil quod formides; quod nullis impedietur lachrymis, lamentis nullis, quo minus perfectum sit interrūpetur. Mors, passio, cruciatus, tristitia, paupertas, inopia hinc exulabunt, imo ne minima quidem eorum in cœlis mentio: at omnia secura hic sunt, certa & nullo aduerso concutienda casu. Gaudete, itaque & lætamini Apostoli, tandem enim *tristia vestra vertetur in gaudium.*

Apoc. 21.

Isai. 51.

Ioan. 16.

Beatorum corpora præclaris dotib. prædita erūt.

Ecquodnam inquam gaudiū illud; quando corpora omnia tam egregiis, nobilibus & eximiis dotibus donata erunt? splendore scil: qui solis etiam iubar antecellet, nam *Fulgebunt iusti sicut Sol*: subtilitate etiam admirabili, ea nimirum ipsa qua spiritus cælestes donati sunt, qua etiam muros transgredientur: de quib. locutus Psaltes videtur cum de se diceret: *De meo transgrediar murum*: agilitate etiam credibili, qua & aues præuertent. Ita intellige vaticinium Isaiæ: *Qui sperant in Domino mutabunt fortitudinem, assument pennas vt aquilæ, current & non laborabunt.* Denique, vt Angeli, ab omni cruciatu, & ægritudine immunes existent: *Et mors vltra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit vltra.* Ingens igitur gaudium erit, tot videre soles, specula, radios, spiritus, aquilas, angelos vno in loco congregatos. Ne igitur animum despondete Apostoli: nam serius aut citius, *Tristitia vestra vertetur in gaudium.*

Matt. 13.

Psal. 17.

Isa. 40.

Apoc. 21.

Ioan. 16.

Palatium cœleste.

Quantum gaudium erit tam lucidum & splendidum incolere palatium, de quo scribens Apostolus ait: *Structura muri eius ex lapide iaspide, ipsa vero ciuitas aurum mundum, simile vitro mundo. Et fundamēta muri ciuitatis, omni lapide pretioso ornata. Et duodecim portæ duodecim margaritæ sunt, & platea ciuitatis aurum mundum.* Palatium inquam adeo amplum & magnificum, vt ipsi reges, exquisitas inhabitare aulas soliti, summopere tamen ipsum incolere desiderent, ac nonnisi admirando de eodem locuti sint, & imprimis Dauid. *Quam dilecta tabernacula tua Domine, virtutum, concupiscit & deficit anima in atria Domini.* Palatium adeo eminens & nobile, vt ipsum Dei domus, Seraphinorum aula, Regum sanctorum domus, terra viuentium, Beatorum domicilium, Angelorum habitatio appelletur: à Dauide vero tabernaculum admirabile. *Quando transibo in locum tabernaculi admirabilis, vsq; ad domum Dei?* Tristitia igitur ne emoriamini Apostoli: nam *ipsa vertetur in gaudium.*

Act. 21.

Psal 83.

Psal. 41.

Ioan. 16.

Gaudia cælestia ceteris gaudiis antestant.

Gaudium inenarrabile, omne namque quod hic haberi potest gaudium, & deliciæ, quibus hodie homines hic gaudent, & ad finem vsq; mundi gaudebunt, & quibus hactenus gauisi sunt nihil omnino sunt, & mere inanes, si cum Paradisiacis cœlestibusque, quæ Beatos manent, comparentur. Quod è Philosophorum schola petitis rationibus confirmabo. Hoc namque est Aristotelis

axioma huc optime faciens. *Omne quod est per essentiam, maius est & perfectius omni eo, quod est simpliciter per participationem.* Item illud Metaphysicum. *Quidquid est causa aliorum vt sint talia, illud est maxime tale.* Contemplare igitur, homo, & penitus inspice omniū mundi huius rerum splendorem & pulchritudinē, per omnia creata curiosius indagans obambula, cogita & inspice delicias, gaudia & delectationes, quas iisdem inclusas credis, accurate examina: ac deinde altius mente cogitationeq; transcendens, illorum auctorem intuere, ac videbis solum Deum eadem condidisse: nam *sine ipso factum est nihil, & omnia per ipsum facta sunt.* Tum etiam considera creatorem illorum, sine vlla comparatione, omnibus illis & pulchriorem & excellentiorem esse, ac multo plures in se delectationū causas comprehendere. Hoc argumento & Salomon, aduersus idololatras quosdam, qui solem, lunam astra, & omnem militiam cœli diuino cultu adorarent, vsus est, dum ait eos, si qua in astris visa pulchritudine ad hanc maniam & idololatriam deuoluti sunt, oculos altius efferre debere, & eorum conditoris excellentiam dignitatemque contemplari.

Li.1. Poster. *2. Metaph.* *Ioan.1.* *Sapien.13.*

Deinde, si inferiora hæc, in quantū tamen creaturæ sunt, afficere oculos nostros & animos possunt, eosque ad se rapere & voluptate perfundere, interea dum hic in terra degimus: ipso profecto Deus, omnium creator & conditor, maiori nos afficere voluptate potest, & maiorem in se hominum recreandorum occasionem ac rationem habet, cum verum illud axioma Philosophorum, de causis & agentibus loquentium sit: *Quidquid potest causa secunda, nobiliori & excellentiori modo potest causa prima.* item illud, *Nobilior causa nobiliorem semper producit effectum.* Quibus innixi, & Philosophorum hac in parte opinioni accedentes Patres Ecclesiastici, vnanimi sententia tradunt, eum, qui cœlestia gaudia assidua meditatione contemplatur terrena mox aspernaturum, & sæculi huius delicias nullo loco habiturum. Audiamus hac de re loquentem Gregorium, *Si consideremus fratres carissimi, quanta sunt quæ promittuntur nobis in cœlis, vilescit animo omnia quæ habentur in terris.* Vlterius etiam transcendit August. dum quodam in loco de cœlesti beatitudine ait: *Tanta est dulcedo futuræ gloriæ, quod si vna gutta in infernū deflueret, totā damnatorum amaritudinem dulcoraret.* Atq; hæc forsitan fuit ratio, cur Epulo infernalibus flammis vstulatus, & in mediis ignibus constitutus, aquæ guttam à Patre Abraham postularit. Idem quoq; August. lib. de virgin. addit, tantam gaudiorum cœlicorum dulcedinem & excellentiam esse, vt quamuis non nisi horæ vnius spacio iisdem frui daretur, centenæ annorum myriades si eatenus extendi vita posset, in voluptatibus & gaudiis traducendæ, contemnendæ ac velut nihil despiciendæ forent. Discite igitur, ô Apostoli, æquo animo ærumnas & cruciatus perpeti, *tristitia*, enim *vestra* tandem *vertetur in gaudium.*

Arist. lib.1. de Anim. *Greg. in Hom. vnius Mart.* *In serm. de gloria cœlesti.* *Ioan.16.* *Luc.16.*

Cœlica gaudia exprimi nequeunt.

Eequod Deus bone gaudium! nullus oratione complecti, aut animo magnitudinem illius poterit comprehendere. Hinc quamuis Oratores, Philosophi, Arithmetici, Historici, Theologi, omnes etiam homines & Angeli, collatis viribus illa describere contenderent, à nemine putem minimam eorūdem partem verbis exponi posse: quin & amplius addo, quamuis omnes arborum frondes, vniuersa firmamenti sidera, omnes maris guttæ, & oceani arenæ, in Demosthenicas essent conuersæ linguas, nulla ratione easdem minimæ illorum portioni describendæ sufficere. Quod ita probabo: Si verum & indubitatum illud Aristotelis sit, *nullum finitum potest infinitum comprehendere, cum in ipsis non sit proportio:* certum quoque & penitus indubitatum est, beatitudinem & paradisi gaudia infinitum bonum esse, vt Theologi propemodum omnes in quartum sententiarum tradunt: Cum igitur omnes quæ in mundo sunt creaturæ finitæ sint, nihilq; cum infinito commune habeant: infinitam illam dulcedinem nunquam comprehendere, nedum exprimere poterunt. Suffragatur opinioni meæ Aristoteles, dum ait, *Infinitum magnitudine, & multitudine, secundum quod infinitum est, nobis ignotum esse:* quam & sanctorum Patrum verbis & inprimis Bernardi cōfirmo: dicit enim in sententiis *fromnium hominum*

Lib.1. de cœlo & 8. de phys. & 2. Metaph. *In 4. sent. dist 47.* *1 Physic.* *Bernard. in sententiis Homil. vnius mart yris.*

minum lingua simul essent, & mihi loqui vellent de gloria, quam anima beatæ habituræ sunt: citius in narrando deficerent, quam vel minimam partem illius gloriæ exprimere possent. Deinde & Gregorii, *Quæ autem lingua dicere vel quis intellectus capere sufficit, illa supremæ ciuitatis quanta sint gaudia?* Felices igitur & beati vos Apostoli, hisce gaudiis tandem aliquando perfruituri, *Tristitia* quippe *vestra vertetur in gaudium.*

Ioan.16.

Sola gaudia cœlestia animam satiant.

Quodnam illud gaudium est, Auditores? quod videlicet solum animam satiare, eique satisfacere potest: mundanæ vero delitiæ eandem pascere ac reficere nequeunt. Nam licet aliquis omnes consolationes, quæ haberi & optari hoc in orbe possunt, ad votum & libitum haberet: nunquam tamen satiatus foret. Ad quam opinionem viam sternit Philosophus dicens: *A proprio obiecto recipiunt potentia perfectionem suam.* Cum igitur oculorũ & visus obiectum sit color, aut corpus coloratum, iuxta Philosophorum omnium, & inprimis Arist. opinionem: certissimum est, si oculis omne symphoniæ genus & instrumẽtorum variorum sonus obiiceretur, nulla exiis visiuam potentiam voluptate recreandam quod non sit obiectum illius: at si excellens & scitum aliquod corpus, aut colores viuaces eisdem proponerentur, incredibili profecto voluptate perfunderetur. Idem de auribus esto iudicium: si enim iisdem diuersa florum genera, mira colorum discrimina, imagines scitissime efformatas, gemmas elegantissimas apponas, cum hæc obiectum illarum non sint, nullum his auditui voluptatem pares. Quod cum ita se habeat, petendũ restat, ecquod nã animæ rationalis obiectũ constitui debeat: omnes, crede mihi cum D. Thoma respondebunt, solum Deũ illam sibi vt obiectum proponere. fieri igitur nequit, aliud vt præter Deum obiectũ eandem afficiat, & reficiat, illiusq; desiderium adimpleat.

Aristo.2.de anima & 3. Ethic.

Deus obiectum animæ rationalis.

1.2.q.3. art.8.

In sententiæ meæ confirmationẽ sanctorum Patrum testimonia producam, & Augustini imprimis: ita enim is in confessionibus loquitur: *Fecisti nos, Domine, ad te, & ideo inquietum est cor nostrum, nisi requiescat in te,* te sine turbatur, agitatur, & huc illueque rapitur: at ante, cum requiescit, velut in centro fixum hæret. Deinde & in libris de Ciuitate Dei Platonis sententiam citans ait, *Tam delicata est diuina visio, tantoque amore dignissima, vt quidquid haberi possit, ea non habita, faciat hominem miserum, non beatum.* Hinc Scotus, subtilis ille & profundus Philosophus credidit *Intellectum nostrum ab aliquo satiari vel quietari non posse, nisi sub ratione infiniti* Cum igitur vniuersa quæ in mundo hoc inferiori reperiuntur, breuia, transitoria, fragilia, fugacia, finitaque sint: animæ nostræ satisfacere nequeunt, nec illius cupiditatem ac desiderium vllo pacto restinguere. At solus Deus, summum illud bonum, & omni ratione infinitum, ipse siquidem est, qui post toleratas ærumnas, labores, angustias, ac tristitiam vitæ huius, in altera nobis delicias, gaudia, solamina ac voluptates in remunerationem elargitur: promisit enim Apostolis, tristitiam se illorum in gaudia cõmutaturum.

Lib. 1. confess.

Scot.in 3. sent.dist. Quidquid in mundo habetur animam satiare nequit.

Quæ cum ita sint, Christiani Auditores, vt finem præsenti concioni imponam, quidquid hodierno vobis Euangelio declaratum est, animo vt infixũ geratis, oro: recordamini inquam, quã varia in hoc mundo hominũ sors sit & cõditio: in quo hi gemunt, illi gaudent? in quo hic tripudia, illic tristitia & luctus. Cogitate mundum lactucarum persimilem esse, in quo & oleum solaminum, & acetum acrimoniaq; aduersitatũ inuenitur: cogitate quin etiã atrium esse, in quo peccatores epulentur & nuptiali gaudio rideant, iusti vero velut in carceribus & vinculis constituti gemant. At imprimis cogitate, eos qui hic modo gemunt, in altero sæculo gaudiis cumulandos, de quibus loquitur Propheta, dicens, *Qui seminant in lachrymis, in exultatione metent.* Id est, qui laborum suorum sementem in vitæ huius agro, lachrymando & gemendo, conserunt, eum gaudio ipsam & lætitia metent: è contra vero, quicumq; gaudẽtes seminauerint, lachrymantes & suspirantes & amarum fletu humectantes, metent. O casus lugubres, & vere metuendos? ô catastrophen tragicam & luctuosam?

Conclusio.

Psal 125.

Tu vero Deus ter Maxime, à cuius nutu & directione omnia hæc inferiora dependent, qui humanæ vitæ sortes moderaris & quo volente

volente tot in hoc mundo rerum vicissitudines contingunt: qui & hos gementes & illos ridentes conspicis: qui his vt membra ieiunio, inedia & rigore exteriori doment suades, illos vero voluptatibus indulgentes æquanimiter toleras: cuius prouidentiam omnis quæ in mũdo diuersitas sortis apparet, respicit: tu inquam, qui lachrymas, quas iusti hoc in mundo fudere, æterna mercede compensas: delicias vero & voluptates, quibus impii abundant, dignis sæpe suppliciis castigas: nobis obsecro, gratiã concede, vt quãdiu hic agimus, afflictionum acerbitatem tolerare mereamur, veri Heracliti esse, & oculos in fontens lachrymarum conuertere possimus, vt in altera vita lætemur & exultemus, atque afflictiones nostras in consolationes, aduersitates in prosperitates, tristitiam in gaudia, gaudia inquam perennia, sempiterna, qualiaque æterna beatitudo includit, commutatam videre: quorum nos participes reddat Pater & Filius & Spiritus sanctus, Amen.

DOMINICA QVARTA POST PASCHA.

Partes.

I. Aduersa in diuersis sortiri diuersum effectũ.
II. De tristitia muta discipulorum.
III. Cur expedierit Apostolis abire ab ipsis Dominum.
IV. Quid acturus paracletus adueniens.

Vado ad eum, qui misit me, & nemo ex vobis interrogat me quo vadis? Ioan. 16.

FIGVRA.

Tob. 9. Raphael ille Angelus, postquam tantorum maritorum interfectorum dæmonem in desertũ Ægypti abegisset, & Tobiam iuniorem saluum & incolumem reduxisset, patris cæcitatem abstulisset, & magna Tobiæ domum felicitate cumulasset: patri ac filio valedicens, ait, Iam tempus est vt reuertar ad eum qui tibi me hactenus coegit adesse: atque ideo benedicite Deum cœli, & coram omnibus viuentibus mirabilia illius prædicate. Idem omnino Christus hodie, qui à Propheta magni consilii Angelus vocatur discipulis suis valedicens, ait: nam diabolo ad infernales abyssos detruso, mundo illuminato, hominum cœcitate pulsa, orbe benedictionibus & gratiis repleto, ita eosdem in Euangelio allocutus est, Iam discessus mei tempus aduenit, tempus quo Patrem, quo tamdiu absfui, adeam: nemo tamen vestrum de abitu meo, sollicitus interrogat quo vadam, aut quænam dicessus mei sit ratio. Hic nimirum Euãgelii hodierni nucleus est, quem vt enucleemus, cœleste auxilium, precibus Deiparæ matris, imploremus, ideo salutationem illi Angelicam offeremus. *Tob. 12.*

AVE MARIA.

I. *Quod vni salubre, alteri noxium est.*

Quotidiana edocti experientia, quotidie fieri videmus, vt quod vni vita, sanitas & medela est, alteri mors, morbus & virus & existat. Serpentes enim & viperæ, vt exemplo rem probemus, ceruis salubres sunt, hominibus noxiæ: venenum Mithrdiati Ponti regi, vt Historiarum monumentis proditur, cibus & vita fuit, cæteris hominibus mortem & interitum adferre solet.

Tribulationes iustis saluẽ, & impiis damnationem afferunt. Quod tantopere in naturæ ipsius secretis demiramur, in mysteriis etiam fidei & gratia locum habet: quod enim his ad animæ salutem prodest, illis æternum sæpenumero adfert interitũ: quod hos ad cælum subleuat, illos ad inferna detrudit: quod his vitam, mortem illis & damnationem parit. Quod plurimis exemplis confirmare valens, tribulationes solas in scenam producam: videmus enim sæpissime, iustis illas prodesse, impiorum vero capiti damnationem accessere. Quod Sapiens in Prouerbiis testatur, *Non conturbabit iustum quidquid acciderit ei: impii autem replebuntur malo*: cum enim aduersitates & tristitia iis accidunt, commouentur, tam intus quam foris, & ideo miseriis replentur. *Prou. 12.*

Iusti & impii arborib' compa rantur. Arbores in aperto & patulo campo consitæ, ventorum turbinibus expositæ sunt: at si quæ altas radices egere, & profundas propagines

pagines extendere, eosdem immotæ persistentes exsibilant, etiamsi in frondes ac ramos venti grassentur: sed quæ nonnisi summa terra hærent, & non ita altas radices iecere, quam primum ad minimã procellam eiiciuntur, & eiectæ emoriuntur. Atq; hoc etiã Psalmographus comparationis genus adhibuit, cum de iustis locutus ait, *Et erit tamquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum & folium eius non defluet.* De impiis vero, *Non sic impij, non sic, sed tamquã puluis quem proiicit ventus à facie terræ.* Atque hinc apparet, iustos tribulationum turbine non concuti, impios autem eodem ad terram prosterni.

Psal. 1.

Huius occasione duarum mihi domuum, quas in Euangelica ciuitate ædificatas reperi, in mentem venit: vnius quidem, quam stolidus aliquis arenæ inædificauerat, quæ ad primum aquilonis rabiem tempestatemque, ad terram, collabascentibus fundamentis, concidit: alterius vero, quam sapiens in rupe & petra validissime struxerat, quæ ventorum minas exsibilans, immobilis & inconcussa perstitit. Iustorum hic & impiorum sortem ad oculum expressam video, & in ventorum fragore tribulationum imaginem intueor: quæ cum animam concutiunt, domus illius & constantia, omnisque adeo impiorum status, mundi huius arenæ & rebus temporalibus inædificatus, mox ad terram corruit. & quasi solo tenus diruitur: sed iustorum, qui vere sapientes sunt turbinibus non cedit, sed eorum rabiem eludit.

Matt 7.

Orat. 26. Nazianzenus Gregorius tum eloquentia tum doctrina præstans, ait se, in littore maris obambulantem, sublimem quamdam Philosophiam didicisse. Cum enim in littore cõstitutus mare ipsum curiosius contemplaretur: videretq; hinc rupes & scopulos in medio mari fluctibus imperitos, tempestatibus circumvndique frementibus agitatos, vndis lambentibus concussos, immobiles persistere: illuc vero, ostrea aliaque conchiliorum genera, mari reciprocanti agitata, modo in littus eiici, modo ad fundum demergi, modo in terra vnda adminiculante ludere, modo in imas voragines trahi cerneret: cogitatione altius erectus, veram hic sibi mundi imaginem repræsentari credit: in quo iusti & electi inconcussi & constantes, scopulorum instar, nequidquam afflictionum procellis sæuientibus, permanent: peccatores vero & impii, instar conchiliorum, cum mundo sursum deorsum voluuntur, modo in sublime elati, modo ad ima depressi.

Hinc bene & proposito meo accomodate Augustinus olim scripsit, eodem igne aurum & paleam ardere: sed hanc nigrescere & paulatim in cineres euanescere, hoc vero purius reddi & splendidius. Innuere nimirum volebat, tribulationibus, quæ instar ignis animam adurunt, impios & peccatores consumi, dum easdem iniquo animo ferunt, nec a Deo sibi immitti credunt: iustos vero iisdem, vt flamma aurum, maiorem fulgorem nitoremque accipere, virtutes augere, nouamque meritorum materiam acquirere. Vnde Sapiens, *Quasi aurum in fornace probauit electos Dominus.*

Sapien. 3. Tribulatio ignis est, qui impios in nihilum redigit, piis vero merita adauget.

Dan. 3.

An non tres illi Hebræi iuuenes mediis in ignibus constituti, & diuina præconia concinentes, illæsi perstitere: Chaldæi vero ministri, qui nõnisi adstabant fornacem succendentes, à flamma erumpente absorpti in cineres redacti sunt? Ingens profecto miraculum, sed euidens exemplum, quo quod dicere cœpi stabilire potero. scilicet iustos & inculpatos nullum à tribulationum fornace & afflictionum flamma detrimentum accipere, sed Deum in eisdem celebrare, eiusque mirabilia deprædicare: Babylonios vero & peccatores, mox vt propius accedunt, & vel leuiter eandem sentiunt, in cineres redigi, & animum despondendo consumi.

Tribulationes fornaci Babylonicæ comparãtur.

Exod. 3. Ostendere Moysi cum vellet Deus, Israelitas multa quidem in Ægyptiaca seruitute mala toleraturos, verum omnibus iis tandem incolumes emersuros, nullumque vel minimum ab iis detrimentum passuros, rubum ardentem, noctes atque dies succensum, & tamen flammis non cedentem, sed integrum perseuerantem, in deserto Sinai illi exhibuit. Rubus, populi Israelitici: & flamma, tribulationum figura erat: designabatque ad oculum, afflictionibus illos non cessu-

Magnum spectaculum est videre cõstantem aliquem in amore diuino ingruentibus tentationibus.

ceſſuros, ſed è contra valentius obnixuros: atq; vt Moyſes, tanto ſpectaculo & rei magnitudine ſtupefactus, magnam id viſionem eſſe dixit: ita non inferius miraculum nec inſolentius ſpectaculum eſſe cenſeo, hominem, mediis in tribulationibus conſtitutum, in amore Dei firmum perſiſtere, & ab illius obſequio non diuelli.

Huiuſmodi erat Apoſtolus Paulus, qui de ſe aliiſq; Chriſtum ſe imitari credentibus locutus, ait, *In omnibus tribulationem patimur, ſed non anguſtiamur. perſecutionem patimur, ſed non derelinquimur.* Adeo vt quod cæteri, vt ita ad lineam reuertar, dedecori & ignominiæ ſibi verterent, ipſe ſibi Apoſtolus laudi & gloriæ duceret: quodque illos ad terram deiiceret, huic noui meriti materia foret.

2. Cor. 4.

Tribulatio fornaci comparata.

Eadem fornace & carbones nigri & prunæ ardentes egrediuntur: tribulationes porro, vt paulo ante dicere memini, in ſacris litteris, igne & fornaci comparantur, & ex illis velut è fornace ſuccenſa, peccatores, velut atri carbones, impatientiæ fuligine futui: iuſti vero, amore diuino & eximia erga proximum charitate ſuccenſi, ſicut candentes prunæ prodeunt. Huiuſmodi erant illi, de quorum charitate locutus eſt Apoſtolus, *Quis ergo nos ſeparabit à charitate Chriſti? tribulatio? an anguſtia? an fames? an nuditas? an periculum? an perſecutio.*

Rom. 8.

Gen. 40.

Tribulatio carcer Dei.

Duo, carcere Pharaonis, eodem tempore captiui egrediebantur, hic ad regios honores ſublimandus, ille vero ſupplicio extremo afficiendus. Carcer hic, vt allegorice rem exponam, tribulationis ſymbolum eſt, quæ diuinæ maieſtatis carcer eſt, è quo duo ſæpe captiuorum genera egredi videmus, ſed diuerſa ſorte donandorum: iuſtos quidem cœleſtibus honoribus & æterna beatitudine mox poſt hanc vitam donandos: peccatores vero, velut reprobatos & reiectos grauiſſimis ſuppliciis cruciandos.

Exod. 4.

Tribulatio Virgæ Moyſi collata.

Pſalm. 22.

Virga illa prodigioſa, quam Deus Moyſi in miſſionis ſymbolum dedit, quamdiu in manibus illius erat tecta & recta apparebat: ſed in terram proiecta, & Ægyptiorum pedibus proſtrata, in teterrimum ſerpentem conuertebatur. Ipſa porro tribulatio ſæpius in ſacris litteris baculo virgæque ſimilis eſſe aſſeritur, *Virga tua & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt:* hæc igitur quamdiu manibus Moſaicis, id eſt, iuſtorum tenetur, recta & innodis eſt, meritorum & virtutis occaſio, prædeſtinationis argumentum: at in terram prolabens, id eſt, terrenos illos peccatores, perfidos & ſacrilegos Ægyptios impetens nonniſi venenum, virus, damnum, mors, & interitus eſt ſempiternus. Id eſt, Tribulatio illis ad vitam & beatitudinem prodeſt, & per accidens his æternæ damnationis eſt cauſa.

Exod. 14. Item mari rubro.

Mare rubrum vndis timentibus horridum iter præbuit populo Dei, & ſoſpitem eum traduxit: Ægyptiis autem cœmiterii loco fuit, dum quotquot intrarant, vndis ſunt abſorpti. Cæterum afflictio & aduerſitates vere rubrum mare dici poſſunt, quæ iuſtis & Dei filiis ſaluum ad terram promiſſionis conductum præſtant, filiis vero ſæculi huius, nouis illis Ægyptiis, interitum & ruinam adferunt. Hi enim animum, illis ingruentibus, deſpondentes, damnationem æternam adeunt: illi vero, æquo animo eaſdem tolerantes, ſalutem nanciſcuntur, gloriæq; cœleſtis participes hac ratione fieri merentur: namque hæ viam ſternunt, & per ſolas anguſtias & ærumnas eodem peruenitur.

Ioan. 19.

Hæc quidem Euangelii hodierni occaſione dicta ſunt, in quo Dominus Ieſus, vti & in aliis omnibus à Paſchate vſque ad Aſcenſionem legi ſolitis, Apoſtolos conſolatur, ad aduerſa tolleranda eos incitando, ad conſtantiam & animi robur animando, & viros vt ſe præbeant ſuadendo. Afflictio & triſtitia, lachrymæq; vbiq; hic apparent. rem geſtam Ioannes refert, dicens: *Vado ad eum qui miſit me, & nemo ex vobis interrogat me quo vadis.* Hanc pertractaturus, primo Apoſtolorum è Chriſti Ieſu abitu orientem triſtitiam proponam, ac deinde quanta nobis commoda emolumentaque illius ex hoc mundo diſceſſu acceſſerint, dicere conabor.

II. Euangelii hiſtoria.

Principio igitur, refert Euangeliſta, Dominum poſtquam placide ac lenibus verbis ſuos coarguiſſet, quod, cum propediem ad Patrem eſſet abiturus, nemo illorum, quaſi de diſceſſu illius parum laborarent, peteret, quonam eſſet abiturus, aut quæ diſceſſus illius

illius causa foret, vel post quantum temporis spatium teneretur, (quod perete tamen amicus, amico in peregrinam regionem instituere profectionem volente, solet) videretq; eos hisce auditis non parum commoueri, & ad tristitiam inclinari eosdem consolan:o his vsum verbis. *Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrum.*

Ioan.16.

Non fine ratione autem Apostoli tristitia & dolore conficiebantur. nam amisso Iesu omnia simul perdiderant. Atque ita dixisse & absentiam filii deplorasse legitur Tobiæ mater, *Heu, heu me, fili mi, vt quid te misimus peregrinari, lumen oculorum nostrorum, baculum senectutis nostræ? Omnia simul in te vno habentes, te non debuimus dimittere ire à nobis.* Quibus dictis mœrore consumebatur, & lachrymas vberrim fundebant. Maior haud dubie Apostolorum mœror & angustia Domino discedente fuisse credenda est, discedente inquam Iesu, qui omne eorum solamen bonum, omneq; animæ gaudium erat, quod illo præsente sentiebant, absente vero amittebant. Cogitate igitur vobiscum, quam graue illis fuerit, quamque molestum, a tam benigno & mansueto Domino diuelli.

Tob.10.

Si enim Christus felicitatem eorum do prædicans, olim ait, *Beati oculi qui vident quæ vos videtis, & beatæ aures, quæ audiunt quæ vos auditis, multi enim reges & Prophetæ desiderauerunt audire quæ vos auditis.* Quanta igitur Apostolorum mœstitia fuerit oportet, cum herum suum & Dominum iamiam abiturum cernerent: cernerent inquam tantò se bono propediem orbandos, oculos tam iucundissimum magistrum non amplius visuros, aures vero feruentissima eius colloquia concionesq; non magis audituras, & cor solita felicitate spoliandū: Hinc illis ait, *Quia hæc locutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrū.*

Luc.10.

Ioan.16.

Regina Saba aulam Salomonis Regis ingressa, felicitatemq; seruorū & clientum eius demirata, cum omnia coram intuita esset, in hæc tandem verba stupore plena prorupit, *Beati viri tui, & beati serui tui qui adstant corā te semper, & audiunt sapientiam tuā.* Si terreni regis qui sapientia pollere dicebatur, seruos beatos ipsa prædicarit, colligere hinc possumus, quanta Apostolorum fuerit beatitudo, quibus semper Christus adesse, eiusq; sapientiam audire datum fuit: deinde vice versa intueri, quantus eorum mœror & luctus fuerit tanto bono excidisse, eiusq; præsentia carere.

3.Reg.10.

Nam quemadmodum Dei præsentia animam lætitia & gaudio replet, si Psalmistæ verbis credamus, *Adimplebis me lætitia cum vultu tuo:* ita & absentia, tristitia & afflictione. restatur idem qui ante Psaltes, cum lachrymis obortis ait, *Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie. Vbi est Deus tuus?* Ad eundem modum verbis exequi nemo potest, quantam Apostoli, Domino de discessu suo loquente, tristitiam in animo senserint.

Dei præsentia animam exhilarat.
Psal 15.
Psal.41.

Ego vado. Per discessum hunc, alium Augustinus non intelligit, quam eum, quo in admirabilis ascensionis suæ die, à suis auulsus est, quando nimirum propria virtute, vere se Deum esse demonstrando, cœlos conscendit: non vero, Eliæ instar curru igneo (quo ille, in quantum homo, vt in cœlum raperetur, opus habebat, quē Angeli cœlum versus dirigerent, in quo Deus illum, certo quodam loco, vt circa mundi finem apparēs Antichristo sese opponeret, eiusq; audaciam retunderet, constituit) sublime euectus est. Eusebius vero Emissenus, cum aliis qui in eandem sententiam concedunt, credit Christum, sub hoc discessus nomine, mortem & passionem suam, qua exspiraturus esset, designare voluisse. Equidem, vt vtramque sententiam colligam, crediderim, non inconcinne discessum hunc de vtroque accipi posse, tam de morte, quam ascensione in cœlos. Solebat quippe Christus sub vno sæpe verbo diuersas notiones designare: vt quando discipulis suis ait, *Ecce ascendimus Ierusalem*, in crucem se ascensurum, & in eadē exspiraturum insinuare voluit, quamuis & de admirabili ascensu eius capi queat. Vtrumque enim semper præ oculis habebat, semper & nos habere vult, quo ita semper mortis suæ & simul itineris, quo in cœlum ascenditur, quodque in æternam beatitudinem viam præbet. Vnum afferre cruciatum solet, voluptatem alterum: vult igitur Dominus, interea dum hic viuimus, æternam

Luc.18.
Christus mortis & ascensionis meminerat.

nam semper delitiasque inter vt medii viuamus, spemque metuumque inter dubii. In cuius rei confirmationem egregiam è libris sanctis figuram deptomam.

Deut.24. Noluit olim Dominus inferiorem vel superiorem molarem in pignus capi, vt allegorice hoc exponam, per lapidem inferiorem timor: per superiorem metus intelligendus est? medium autem inter duos hosce lapides granum illud frumenti Christus, transeat necesse est, spem inquam & metum. neutrum porro horum in pignus vel hypothecam tradi debet alterutrum nisi defuerit, metuendum, ne quod animæ periculum adeat. Semper igitur hinc metus mortis, iudicii horror infernalium suppliciorum grauitas præ oculis habenda sunt: illinc vero cauendum, nec felicitatis certo adeundæ spes in tantum nos extra mentis statum abripiat, vt mortis timor damnationisque æternæ formido animi lasciuientis minimumque confisi impetus aliquando non retardet.

Simile. Examen apum cum derelictis fauis auolat, & in altum sese librans procul ab alueatibus recedit, non alia ad proprios lares & antiqua cunabula ratione reduci potest, quam si crebris terræ glebis imperatur. Vt hoc materiæ præsenti adaptem, dicendum, non aliter cogitationum nostrarum agmen, cum in altum euolate, & cœlum petere, beatitudinis æternæ adeundæ ergo, gestit, impediri, & ad terram, inque humilitatis limitem reduci posse, quam si terræ glebæ in altum coniectæ, iter remorentur: id est, si mortis, quæ nos in terram deducet, terra obruet, inque terram & cinerem rediget, memoria ipsum retardet. Ita Ecclesia superbiæ nostræ tumorem retundit, & passionum insolentiam compescit, quando cineribus & terra frontem nostram, in die cinerum conspergit, dicens, *Puluis es, & in puluerem reuerteris.*

Falco, vultur, aut accipiter, si Æliano in varia fides habenda est; & cæteræ aues ad prædam natæ, si fabri ferrarii camino apponantur, quam primum mansuescunt, & cicures redduntur. Quo docere vos natura voluit efficacius nullum passionum domandarum compescendarumque [illegible] insolescant, aut nimia vanitate in superbiam elatæ efferascant, si dominari velle & furere incipiant, medium esse quam infernalem illis ignem æternamque damnationem ob oculos ponere. Consuluit hoc olim Sapiens, *Recordare,* inquit, *nouissima tua, & in æternũ non peccabis.* *Ioan.16.* Quod vt nos Christus exemplo suo doceat, de morte hic sua deque ascensu in cælos, quæ nouissima illius erant, sermonẽ instituit, dicens. *Ego vado.*

Eccle.7. *Arist.l.2. de cœlo.* O tristem dicessum, ô lugubrem separationem, absentiam nimis ah lugubrem? Aristoteles de sole hoc mundi agens scripsit olim, accessu & recessu ipsius inferiora hæc & generari & corrumpi. Hinc veteres vitã hanc nostram per solam præsentem, & mortem per noctem & tenebras absente sole inductas denotabant. Quare cum Persarum rex Cyrus quadam nocte somniasset, solem manibus suis elapsum, consulti augures respondere, regem propediem moriturum, hominumque oculis subtrahendum. Hæc Richard. Brixius. Equidem hinc inferre volo, si veteres hoc de sole cœlesti scripsere, potiori nos ratione de Christo sole illo iustitiæ posse dicere: illo nimirum præsente, omne in anima nostra bonum oriri, absentiam vero illius mortem, ruinam & omnium rerum interitum causari: præsentem illum animam iustificare: & absentem damnationis æternæ team cõstituere. Atque hæc Malachias Propheta confirmat dicens, *Orietur timentibus vobis sol iustitia, & sanitas in pennis eius.* Sed occidentem hic & recessum in Euangelio videre est. *Ego vado.* Mox vero subiungitur, *Et nemo interrogat me, quo vadis.* *Li. de myst. Symbol.* *Mal.4.* *Ioan.16.*

Diuersæ loci huius expositiones. Hoc porro modo verba hæc interpretatur doctissimus Rupertus, Quamuis ad mortem me properantem videatis, nemo tamen vestrum petit, quo properem, quasi omnes de me desperando, fugiendo, non vero sequẽdo cogitent. Alio vero modo Augustinus & Vener Beda: nam de futuro, non de præsenti eadem accipiunt, quasi dicere Christus voluisset, Solebatis olim à me petere, *Domine quo vadis*, quia quid in animo haberem ignorabatis, at modo nemo quo abiturus sim petit: omnes enim me nubes transcendentem & cœlos gloriose ascendentem videbitis *Ioan.13.*

Leon-

Leontius, Theophylactus, & alii plerique aliud iter insistunt, aiuntque Apostolorum hic tristitiam coargui: perinde ac si dixisset; paulo ante, cum vobiscum de discessu meo loquerer, eo quod vestri iuris essetis & rectius in animo dispositi, petere solebatis quonam properarem: at modo, cum de persecutionibus capiti vestro imminentibus, deque afflictionibus, sermonem instituti tristitia impleuit cor vestrum, & non minus doletis, quam si omne iudicium amisissetis: ita vt nemo me vestrum roget, quonam discessurus sim, aut quemnam in orbis angulum abiturus. Denique doctissimus Maldonatus longe à cæteris diuersus abit: ait enim sensum horum verborum esse: Nemo vestrum de futuris me interrogat, de cœlo inquam gloria cœlesti, deque visione, de vita æterna ne minimum sollicitus. at omnes terrenis affixi & inhiantes, ac de sola mea præsentia corporali solliciti, cum de discessu ad Patrem auditis, contristati estis. Vos: quam visum fuerit, expositionem sequamini: equidem vlterius pergo. *Ego vado, & nemo interrogat me quo vadis.*

Ioan. 16.

Id est. Quid cogitatis ô Apostoli? quid somniatis? ecce post viginti quatuor horas mortem occubiturus sum, & magna cum infamia & opprobrio in crucem suffigendus: nemo tamen vestrum, quasi mei negligens, de rei serie vel verbũ inquirit. Magnum verba hæc mysterium includunt. Sunt enim nonnulli, qui quamuis Deum amiserint, (quo tamen grauius nullum animæ malum potest accidere.) non secus ac prius lætantur & gestiunt: ne minimum de Dei absentia solliciti vel anxii. Sunt & alii, qui quamuis, dum omnia ad votum fluunt, de Deo in animo conseruando solliciti sint: aduersitatis tamen turbine ingruente, aut fortunatum mutationem passi, de illo amittendo parum laborant, extra mentis statum violenter rapti, & animi æquabilitatem deserentes. De his vero Psalmista, quamuis numero singulari locutus est, dum canit, *Confitebitur tibi cum bene feceris ei.*

Psal. 48.

Simile.

Psittaci, & cæteræ aues cicures, dum suauiter habentur & palpantur, quidquid brutale est exuunt, & humanam vocem sonare incipiunt: at percussæ & obiurgatæ ad veterẽ brutalitatem redeunt, & siluestrem illum sonum recipiunt, humanum oblitæ. Auibus hisce homines persimiles reperire est, qui quamdiu fortuna læto abblanditur vultu, & omnia ex voto succedunt, in diuinis beneficiis celebrãdis perpetui sunt; sanctorum exemplo vitam in hoc mundo instituunt, ac nonnisi de Deo loquuntur. At mox vt fortuna vultum auerterit, vt aliqua exagitari aduersitate cœperint, velut irrationales psittaci & aues siluaticæ, sancta illa colloquia & vitam sanctorum deserunt, brutorum more & loquentes & viuentes.

Sunt item alii, & humoris quidem longe diuersi, prioribus dissimiles, vt qui Deum afflictionibus & ærumnis pressi custodiant, voluptatibus & deliciis affluentes perdant: in quo polypodem imitantur, qui quamuis in mari viuat, ita tamen interdum scopulis adhærescit, nulla vt ratione ab iisdem auelli queat. at huic si oleo tergum vngatur, quamprimum recedit, & relictis scopulis in mare se coniicit, vt quod violentia & robur efficere non potuit, ipsa olei lenitas & mollis vnctio efficiat. Ipsum & plurimis hominibus accidit; qui cum nulla violentia frangi, nullo aduersitatis turbine concuti, nullis malis à Dei obsequio & cultu auocari queant; voluptatibus tamen & deliciarum lenitate distrahuntur & auelluntur.

Polypi natura.

Verus Polypus Dauid rex erat, qui diuinitatis scopulo affixus dicebat, *Mihi adhærere Deo bonum est:* ac primo voluptatum vento flante resiliit, & in vitiorum Oceanum sese coniecit. Erat & sponsa illa Canticorũ; nam sponso suo adhæreus, vt polypus scopulo, dicebat, *Tenui eum, nec dimittam.* Lectulo vero deliciarum indormiens, eundem perdidit, imo ne lectulo quidem ad eum intromittendum surgere dignata est. Solus Apstolus Paulus firmiter ei adhæsit, nec aduersitate vlla ingruente, nec fortunæ serenantis aura afflante, à diuino amore separari potuit: ait enim de se, *Certus sum, quod neq; mors, neq; vita: neq; persecutiones, neq; virtutes, neq; creatura vlla poterit nos separare à caritate Dei.*

David Polypodi cõparatus.

Psalm. 72.

Cant. 3.

Rom. 8.

Et est profecto homini lõge vtilissimum, numquã à Deo recedere: cogitet enim, cum ab eo

ab eo se segregat, aut illum perdit, omnia se pariter cum illo perdere. Salomon denotare cupiens in quo vere reip. salus & felicitas cōsisteret, quatuor animalcula, exterius quidem abiecta & exigua admodum, sed in rebus necessariis colligēdis sedula & industria, in exemplum produxit, *Quatuor sunt minima terræ, & ipsa sunt sapientiora sapientibus: formica, populus infirmus, quæ praparat in messe cibum sibi: lepusculus plebs inualida, qui collocat in petra cubile suum: regem locusta non habet, & egreditur vniuersa per turmas suas: stellio manibus nititur, & moratur in ædibus regis.* Quatuor, inquit, sunt, quæ remp. aliquam beatam & felicem reddant. Primo, de rebus necessariis & victu commeatuque parando cura ac solicitudo: quod formica insinuat. Secundo, vt ipsa in loco quodam munito & tuto sita sit: quod lepus, vel, vt alii interpretantur, ericius denotat; quod in locis scopulosis semper commoretur. Tertio pax & vnitas, quam locustæ designant: quæ quamuis regem non habeant, pace tamen & concordia mutua gaudent, & quo vna se confert, sese & altera conferre solet. Quarto deniq; regum & Principum fauor, quem stellio repræsentat, vel, aliorum expositione, araneus. Est autem stellio lacertæ genus, regibus ita familiaris, vt nonnisi in aulis & palatiis principum commoretur. Verum Salomon, quod inprimis ad reip. salutem facere videtur, omisit, ipsam nimirum Dei præsentiam, sine hac enim nec homo, nec resp. quidquam sunt, imo sine ipsa & pessum eunt, & destruuntur. David porro eamdē cæteris præponēs, relictis aliis, hanc solam enumerat, *Deus noster refugium & virtus.*

Prou.30. Quatuor ad reip. felicitatem conducunt.

Psal.45.

Apostoli contristati sunt audito Christi discessu.

Cæterum Apostoli, cum probe scirent, quantum Dei præsentia emolumenti adferret, & quantum sideris huius aspectus sibi & mundo vniuerso necessarius foret, quamprimum vt Christum, qui vere Deus erat, de discessu loquentem audiuere, tristitia affecti, & mœrentes animo conciderunt: ita vt Christum, eos consolando, mœroremque verbis lenibus depulsando, dicere oportuerit, *Expedit vobis vt ego vadam*, id est, Nolite deiici Apostoli, nolite animum despondere, etsi de discessu vobis meo fuerim locutus: ipse enim vobis futurus est vtilis, & mundo vniuerso.

Ioan.16.

III. Quamdiu Christus apud Apostolos esset, Spirit. S. descendere non poterat.

Expedit vobis. Multas ob causas hoc eis expedire ait; nisi enim abiret, & pro mundi salute moreretur, Spiritus sanctus non descenderet. Nam quamdiu ille præsens aderat, Spiritu sancto repleri non poterāt: eius namque præsentia carnalem Apostolis & mundanam recreationem afferebat, quam, quo cœlesti consolatione frui possent, illis adimi paterat.

4.Reg.18.

Inter Ezechiæ regis præclara facinora refertur, quod serpentem æneum confregerit, quem Moses quondam in deserto erexerat, cui filii Israel ad illum vsque diem incensum adolebant. Israelitæ insignem hic animi gratitudinem, quamuis malo exemplo, demonstrarunt, cum serpentem æneum, qui in deserto Sinai à viperarum morsibus auos eorum sanauerat, instar Dei adorarent, & victimas ei immolarent. quocirca merito ab Ezechia rege comminutus & in cineres redactus est. Non secus Apostolis hoc loco contingit; nam quod nimio & sensuali affectu erga præsentem Christi Domini visum & vsum afficerentur; necesse idcirco fuit & expediens, illum abire, & oculis corporeis subtrahi.

Ioan.16. Consolationes terrenæ spiritualibus repugnāt.

Psalm.76.

Expedit vobis vt ego vadam. Hinc euidenter colligi potest, quantum inter consolationes Spiritus S. & mundi huius intersit, quod Psalmista perspectum habens, terrenis animam deliciis nulla affici ratione testatur, neue vllam è rebus mundi huius voluptatem trahere, ac omne illius gaudium & solamen in solo Deo consistere, *Renuit*, inquit, *consolari anima mea*: è rebus scilicet terrenis voluptatem trahendo, *Sed memor fui Dei, & delectatus sum.*

Leuit.11.

Omnes aues quæ volant simul & natant, immūdæ olim Deo erant, vt merguli, cygni, anates, aliæq; natatiles. E quibus elicere licet, immundos coram diuinæ maiestatis oculis censeri eos, qui in mundanarum consolationum mari natitare, & simul ad cœlestia euolare cogitando contemplandoque gestiunt.

Leuit.15.

Inter cæteras veteris testamenti leges erat; ne quis agrum suum diuerso semine consereret,

ret. Termini legis in Leuitici codicem relati sunt. *Non feres agrum tuum diuerso semine.* Quicunque igitur in animæ agro diuinæ simul consolationis & terrenæ granum conserit, quod inter se nimium quantum discrepat, leg.s diuinæ violatæ reus est, eiusque mandata infringit; quum nec diuersum hocce semen se mutuo patitur.

Exod. 16. Quamdiu Ægyptia farina in Hebræorum vasis durabat, manna cœlitus non descendebat, quod vt allegorice exponam, dico consolationes mundi huius, Ægypti vere farinas esse, quæ quamdiu in animarum vasculo hærent, nec consumuntur, diuinarum consolationum imber non descendet, nec manna cœleste in animam stillabit. Quo alludens mellifluus Bernardus olim dicebat, *Mens occupata carnalibus desideriis gratiam Spiritus sancti non speret.* *serm. 6. de Ascen. Do.*

Gen. 21. Abraham Patriarcha epulum geniale suis instruxisse in Genesi legitur, cum Isaac filium ablactaret. Quem locum Augustinus exponens, rationem exquirit, cur Abraham non in die natiuitatis nec circumcisionis, sed ablactationis Isaac, cum scilicet à nutrice rediret, epulum pararit & tandem, ait, diuinam hic sapientiam declarare voluisse, tunc tandem, cum mundi vbera, idest, voluptates deliciasque Christianus reliquerit, & gaudia mundi insipida illi visa fuerint; Angelos & cœlestes illos spiritus gaudere & exultare: ita namque in Euangelio legitur. *Gaudium erit in cœlo super vno peccatore pœnitentiam agente.*

Luc. 16. *Mundani filio prodigo comparantur.* Non prius filius ille prodigus conuiuio exquisito expertus fuit, vel symphonia illa iucunda recreatus, quam porcos & siliquas porcorum deseruisset. Docemur hic, non prius mundanos, veros illos filios prodigos & bonorum diuinorum dilapidatores, diuinarum consolationum epulo reficiendos, nec iucundissimum illum iubilum audituros, quam vilem hunc mundum & propudiosum, qui non nisi porcile & boum stabulum est, reliquerint, & à voluptatibus, quæ vere siliquæ sunt, ablactati fuerint. Hinc Dominus Apostolis suis hoc insinuare cupiens ait, *Expedit vobis vt ego vadam.* *Ioan. 16.*

Non secus ac si dixisset, Expedit vobis, quo diuinarum ita consolationum participes reddamini, mundanas relinquere & sæculares: neq; enim cor vestrū Spiritui sancto, & simul mundo patere potest. Nam qui illum in animum descendere cupit, amorem quoq; & affectum erga res sæculi exuat necesse est. Atque hoc intellexisse Psalmographus visus est, dum, diuinam sibi misericordiam propitiam reddere satagens, diceret: *Erue à framea Deus animam meam, & de manu canis vnicam meam:* quo loco Hieron. ex Hebraico *Solitariam meam*, conuertit. Perinde ac si dixisset, Pauperculæ animæ meæ miserere Domine, eamque vnguibus caninis eripe: considera obsecro solam eam esse, & ab omni voluptate sequestratam, à mundano gaudio ablactatam, & ab humano solatio alienam. *Cor nostrum Spiritus S. & simul mūdi domus esse nequit.* *Psal. 21.*

Spiritus illi cœlestes, dum cōsolationes, quas Spiritus sanctus solitariis immittere solet admirarentur, in stuporē versi dixere: *Quæ est ista quæ ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super dilectum suum?* Desertum aliud nō est quam mera solitudo, ac hoc denotari potest anima, quæ solum Deum in hoc mundo quærit eique quam maxime coniuncta est vt sponso, atq; in ipso omnem spem & desiderium figit. Mysterium porro denotat, neminem amari aut solatiū à Deo accipere posse, quam qui solitarius est id est, qui extrinsecas consolationes non admittit, nec mundanas voluptates consectatur: amor n. mundi huius cœlestem impedire solet. *Cant. 8.*

Cum terra ex diametro inter solem & lunā interiecta est, luna deliquium pati consueuit, quod terræ orbis interpositus impediat, ne sol, qui in altero mundi extremo est splēdorem & lumē lunæ communicet. Hoc quidem Philosophicum est, sed Theologicum erit, si nobiscum cogitemus, non posse animas nostras radiis Sancti spiritus irradiari, quamdiu rerum terrenarum amor medius interiectus fuerit, & omnem accedere gestiētis luminis accessum impedierit. Quamobrem qui à Deo amari desiderat, terrena oderit necesse est. *Eclipseos causa.*

Cum duæ illæ mulieres inter se de prole litigarent, nefaria prolis suppositrix ait, *Nec mihi, nec tibi, sed diuidatur*, atque vere prolis mater *3. Reg. 3.*

mater erat, quae erat in viscera sua caritate diuidi hunc noluit, sed integrum aduersaria tradi. Moralem hinc sensum eliciens, dico Christum verum animæ nostræ Dominum, principem ac patrem omni ratione impedire, ne ipsa diuidatur, & partem illius terra, partem etiam cœlum occupet: at integram sibi deposcere, aut integra mundo vt tradatur velle.

Deus non vult animam nostram diuidi.

Matt. 21.

Christus templum Salomonis ingressus, non modo nummularios, sed & vendentes & ementes columbas in sacrificii vsum, flagello è funiculis contexto eiecit, quod ipsum domus orationis, non vero negotiationis esset. Cor nostrum verum etiam Spiritus sancti templum dici potest, Auditores, & generoso hocce Dominus facto significare voluit, non à peccati duntaxat sordibus, sed ab omni etiam carnis inquinamento cor immune seruandum: nam vbi caro vel mundus sedem sibi delegerint, habere Deus locum, aut domicilium figere non potest. Atq; hæc nimirū ratio est, cur Christus, quo Apostoli Spiritū paraclitum, & consolatorem mœstorum, recipere mererentur, hodie ipsis declaret, quā maxime illis expedire se ad Patrē proficisci, & eorum se oculis subtrahere: simul emolumenta & commoda, quæ hoc illis discessu euentura essent recenseat. Hæc vltimo concionis huius membro prosequar, vti me initio facturum pollicitus fueram.

IV. Discessus Christi emolumēta.

Ioan. 16.

Christus igitur suos consolaturus, discessus sui emolumenta enumerans, primo loco Spiritus sancti aduentum collocat, dicens: ***Si non abiero, Paraclet us non veniet ad vos.*** quibus verbis plenitudinem gratiarum Spiritus sancti promisit, quæ tamen non prius quam Christus in cruce mortem occumberet, haberi poterat. nam quamuis gratia per Messiam natum iam inde ab exordio mundi collata fuerit: non tamen plene & abunde, nisi prius ille in cruce exspirasset. Atque ita intelligenda sunt verba illa Ioannis, ***Nondum erat spiritus datus, quia Iesus nondum erat glorificatus.*** id est, ante mortem Iesu Christi: per hanc enim ipse immortalem est gloriam & triumphum consecutus. Dabatur quidem Spiritus sanctus, sed paucis admodum, & non apparenter, & vix aliquos effectus producebat. Demum post passionem Dominicam, & plurimis, & visibiliter datus est, & multa effecta causabatur, prodigiaque inaudita operabatur.

Ioan. 7.

Necesse quoque erat Christum non modo mori resurgere à morte gloriosum, verum etiam triumphando in cœlos ascendere, priusquam Spiritus sanctus mitteretur; quo ita eius diuinitas patesceret, atque vniuerso mūdo fieret manifesta, quam exteriora illa opera & interiora, quæ editurus esset, & infinita illa signa, declaratura erant: quæ omnia non Spiritu S. sed Christo Iesu, si in terris superstes fuisset, mundus attribuisset: ideo vnum in cœlos ascēdere necesse erat, priusquā alter licet descenderet. Hinc quoq; infertur, prout Theologi quoq; docent, Spiritū S. à filio procedere: nā vt bene D. Augustinus quarto de S. Trinitate libro, & D. Thomas p. prima, quæstione quadragesima tertia, rationi consentaneum & æquissimum est, vt persona quæ aliam mittit, eius etiam sit origo & principiū. hinc est quod Pater à nullo mittatur, eo quod à nulla aliarum personarum dependeat nec precedat: si autem certissimum est, Spiritum à filio mitti, inferre quoque libere possumus, ab illo simul etiam procedere: missionem quippe processio semper sequatur, quam & hisce verbis confirmamus, ***Si non abiero, paracletus non veniet.***

Non poterat Spiritus in terram descēdere, nisi Christus cœlos petiisset.

Ioan. 16.

Verba hæc obscura admodum & intricata sunt, plurimorumque ingenii aciem non parum torserunt, inquirentium, qui Spiritus S descēdere non posset, nisi prius Christus abiisset. Rupertus imprimis magni ingenii & doctrinæ, qui tamen in singulares nonnunquam & exoticas opiniones abit, credit, ideo Spiritum S. descendere non potuisse, id est, non expediisse vt veniret, eo quod, si Christus Iesus non abiret, id est, non moreretur, nullam consolationis occasionem habuisset. Nam quanam in re Apostolos esset consolatus, si nullam dolendi occasionem habuissent? nulla porro lugendi tristandique causa fuisset, si Dominus non exspirasset, nec abiisset, sed perpetuo apud eos mansisset. Neque enim aliam ob causam descendere Paraclitus poterat, quā vt afflictos discipulorū animos solaretur, ac vulneris è magistri absentia

Diuersa huius loci interpretatio.

con-

Ioan.16. contracti amaritudinem leniret. Quare *si non abiero, Paracletus non veniet ad vos.*

Leontius autem & Theophylact. ideo nisi abeunte Christo Spiritum descendere non potuisse putant, quod iter adhuc obstructum & obseptum esset, quod Messiam aperire & reserare par erat. Neque enim descendere ad eos Spiritus S. poterat, quos peccatum adhuc & imperfectio nimia occuparet; auferri vero & aboleri peccatum non poterat, nisi per discessum Christi, id est, mortem in monte Caluariæ: ipse siquidem moriendo peccatum destruendo, & vitam resurgendo reparauit.

Tract.95. lib.8 Mor. cap.17. Serm. de Asc. Dom. Beda ibid. 1.Cor.2.

Augustinus vero, Gregorius, Bernard. ac Beda, allegorice hæc ipsa intelligunt, & hunc horum esse verborum sensum credunt: Nisi omnem carnalem & terrenum affectum penitus auferam, & vos, vt ita dicam, sublimem; nunquam Spiritum S. in cor vestrum recipere poteritis; ait namque Apostolus. *Animalis homo non percipit ea quæ Dei sunt.* Hinc ipse Dei filius, cum sublimem hanc Philosophiam discipulos edocuisset, & quodam tempore ab iis peteret, quodnam hominum & totius mundi de se iudicium foret; Apostoli vero responderent, quosdam eam vt Eliam, alios vt Ieremiam, aut vnum è veterib. Prophetis credere: ipse oratione ad suos conuersa dixit.
Matth.16. *Vos autem quem me esse dicitis?* Non secus ac si dixisset, Homines nonnisi vt homines loquuntur, eorumque sermones & iudicia terram spirant, ac carnem sapiunt: vos vero, qui carne & sanguine quid sublimius sapitis, & iudicium depuratius habetis, quid de me sentitis? quænam vestra de me opinio? vos enim qui nonnisi spirituales estis, nonnisi spiritualia sapere par est. Quod apertius historiæ huius & interrogatoriæ inquisitionis clausula testatum faciet: nam cum Petrus Apostolus, humanum captum transgrediens, diuinitatem Christi confes-
Ibidem. sus esset, mox ei Christus respondit, *Beatus es Simon Bariona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus qui est in cœlis.*

Doctissimus autẽ Maldonatus Societatis Iesu, alia ratione eadem verba exponit, creditque, ideo Spiritum S. venire non potuisse, quod nullus in cœlo qui eum dimitteret, reperiretur; venire autem nisi missus non poterat: atqui nullus eum nisi Christus mittere poterat, nam quamuis eum Pater, vt quem produxerat, mittere posset, tamen certis quibusdam de causis à Filio potius quam à Patre eum mitti par erat; nam hoc ipse promeritus erat, non solum quod principium & fons esset, à quo promanaret, verum etiam alias ob causas; nimirum quod caput, summus Pontifex, princeps & Ecclesiæ gubernator esset, ad quem ex officio incumberet, curare quidquid ad illius perfectionem, excellentiam, dignitatem, gloriam & amplitudinem facere videatur.

Aliam expositionem etiam adfert Euthymius, quæ mihi præ cæteris arridet, & quã libens sequor. ait igitur, Christum hoc modo loquendi, non voluisse indicare, absolute Spiritum venire non posse nisi ipse decessisset: hoc quippe fieri poterat: sed, quoniam ita in concilio diuino statutum & decretum erat, idcirco fieri non posse ait. Decretum inquam erat, vt omnes SS. Trinitatis personæ simul in hominis salutem redemptionemque incumberent, Pater quidem filium in mundum mittendo, Filius hominem morte sua redimendo, Spiritus S. denique eundem gratiæ lumine illustrando. Atque ita vnaquæque effectus suos & tempus habuit, vnaquæque officio functa est suo. Adeo vt nisi Christus ad Patrem ascendisset, Spiritus nunquam cœlo descendisset, atque ita intelligamus Euan- Ioan.16.
gelii textum: *Nisi enim abiero paracletus non veniet.*

Hic opportune mihi Eliæ Prophetæ in 4.Reg.2.
mentem venit, hic quippe cum in cœlum à Deo eleuãdus esset, Elisæus discipulus eum comitatus, non parũ ob discessum illius dolebat, non tamen interrogare audebat, quonam iret; donec, tandem Iordane transnadato, Elias diceret: Pete à me quodcumq; lubuerit, priusquam abeam. Cui respondit Elisæus, si quam apud te gratiam, adeptus vnquã sum sancte pater, transeat obsecro in me duplex ille spiritus, quo te Deus donauit. Quo dicto, ecce tibi mox igneũ cũ

fragore curruum cœlo descendentem, & magistrum à discipuli conspectu sublime auferentem: qui consternatus inclamabat: *Pater mi, pater mi, currus Israel & auriga eius*, quem dum Elias clamantem audiret, pallium è curru dimisit, quo accepto Elisæus ad Iordanem pedem retulit; & eodem aquas secundo percutiens, incolumis & sospes, nec vdus quidem, flumen transit. His visis omnes Prophetarum filii, qui in altera fluminis ripa consistebant, dicere cœpêre, vere Eliæ spiritum in Elisæum transiisse.

Eliæ raptus cum Christi morte collatus. *Ioan.* 16.

Porro historia hæc satis admodum hodierno Euangelio quadrat, in quo Christus discipulis suis ait, *Vado ad eum qui misit me, & nemo ex vobis interrogat me quo vadis, sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrum*. Præmonuerat suos in vltimæ cœnæ verbis, quorum Euangelium hodiernum pars est, Dominus, abiturum se, & in cruce morte occubiturum: hinc cum ipsi nō parum angerentur ac dolerent, ipse ad Patrem se propediem iturum, subiunxit, & cœlos magna cum gloria & maiestate conscensurum; vt ita reipsa demonstraret, verum se Deum esse, cuius Elias solum figura extitisset: nam vt hunc iamiam abripiendum, & a suorum oculis abstrahendum, nemo discipulorum rogauit, quamnam in regionem esset discessurus, ita nec Apostoli Iesum Christum, cum de discessu ageret. Atque vt Elisæus, Elia abeunte, duplicem ab eo spiritum postulauit, ita Christus, in procinctu cum esset, & iamiam abiturus, Spiritum iis sanctum se dimissurum spopondit: sed Spiritum duplicem, eo quod eodem operante & futura, instar prophetarum, prædicerent, & signa ac prodigia varia ederent. Currus autem Eliæ, crux illius fuit, in quam a terra sublimis raptus fuit, igneus autem, quod amoris ardor hic potissimum elueeret; turbo & fragor, passio fuit; & pallium, sacramenta, quæ è latere illius emanarunt, & quibus mundi huius aquas, id est regum, imperatorum, oratorum, & philosophorum peccata disfecuit; per quæ Apostoli sicco & inuiolato vestigio transierunt. Dicite igitur an non egregia inter Iesum & Eliam sit similitudo, & magna inter raptum huius & passionem ac mortem illius, atque vtriusque spiritum conuenientia. Modo ad lineam redeo. *Si non abiero, paracletus non veniet ad vos.*

Alterum, quod è discessu Christi emolumentum sequitur, est, quod Paracletus spiritus descendet, qui mundi peccata diiudicabit. *Et cum venerit ille, arguet mundum de peccato.* Augustinus & Chrysostomus de infidelitatis peccato hæc intelligunt, super quod Spiritus S. descendens mundum coarguet, confutabit, atque erubescere coget. Cyrillus autem Alexandrinus de omni in genere peccato accepit: vnde colligere possumus, primo quoniam Deus odio peccatum prosequatur, cum primus Spiritus descendentis effectus futurus sit, mundum de peccato arguere. Secundo, concionatoribus ex officio incumbere, peccata coarguere, in sceleratos & impios è suggestu debacchari, eorumq; nequitiam reprenendere. *Arguet*, porro hoc loco aliud non est quam reprehendere & conuincere, vt & illo loco, *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Atq; ideo Spiritus veniens *arguet mundum de peccato*.

Ioan. 16. Spiritus Sanctus mundi peccata diiudicat. *Ioan.* 16. *Lib.* 10. *c.* 46.

Ioan. 8.

Id est, non modo mundum peccati insimulabit aut velut reum citabit, at eundem ita conuincet, tamq; aperto peccatum ob oculos ei ponet, vt negare ausurus non sit, aut aliquam excusationem prætexere. Fuere nonnulli qui per mundum hunc solos Iudæos designari putant, qui hoc tenderit illius sceleris in Christum Domini commissi rei conuincentur, & proinde damnabuntur: verum communis Patrum sententia est, eaque melior & probabilior, de vniuersis omnino peccatoribus & mundanis Christum locutū hoc esse: ac sensum huiusmodi hinc elici posse: Veniet tempus, quo, Spiritu descendente, & omnib. quæ per eius auxilium facturi sunt Apostoli, videntibus, (quando nimirum idiotę & scientiarū omnium ignari omnibus linguis loquentur, ægros persanabunt, mortuos ad vitam resuscitabunt, pluimaq; per orbem signa eaque illustria edent) mundani conuicti, confiteri cogentur, Christum Dominum, in cuius nomine omnia hæc fient, vere mundi Saluatorem extitisse, ac grauiter se deliquisse, cum nec ipsi,

ipsi nec Apostolos illius fidem Christianam denuntiantibus, credere voluerunt. Atque ita Spiritus S. conuincet mundum de peccato: nec de peccato solum, verum *& de iustitia & Iudicio.* Ioan. 16.

Tertium hoc discessus Iesu emolumentum est: quod post obitum suum daturus sit Spiritum, qui mundum iustitiæ & iudicii coarguet. Quamuis locus hic nonnisi quinque contineat verba, eaque exigua & breuia, non tamen credam difficiliorem aliquē aut obscuriorem magisque intricatum in omnibus Euangelistis reperiri: quē vt nihilominus intelligamus, notandum est, duo pugilum paria de salute nostra decertasse, & duplex duellum pro eadem commissum, Iesum scilicet & diabolum, Spiritum S. & mundum, Dæmonem Iesus, & mundū Spiritus paraclitus superauit. Deinde sciendū verbum *arguere* Græcè ἐλέγχειν, non modo Accusare, vel accusando conuincere, denotare, verum etiam pro Docere & euidenter demonstrare capi posse. Vt quando à Spiritu S. mundum de iustitia arguendum Christus dicit, credibile sit, Spiritum mundum iustitiæ non accusaturum: (quis enim virtutem accuset?) sed iustitiam demonstraturum, docturum, oculisque totius mundi euidenter ostensurum.

Duo pugilum paria de salute nostra certarūt.

Arguet mundum de iustitia & iudicio; tum propter homines tum propter Christum: quasi dixisset, Spiritus demonstrabit, mundum peccatis inquinatum esse; à Spiritu autem impios iustificari, vel potius eos, qui in ipsum credunt, iustos esse, atq; hoc modo exponunt Augustinus, Cyrillus, Beda, Rupertus. Bernardus autem omnia mundo attribuit; *Spiritus sanctus arguet mundum de peccato quod dissimulat; de iustitia, quam non ordinat, dum sibi, non Deo, eam dat; de iudicio, quod vsurpat, dum tam de se, quam de aliis temere iudicat.* Ioan. 16. In paruis serm. 21. Ibidem.

Arguet mundum de iustitia & iudicio: id est, iuxta Chrysostomum, Leōtium, Theophylactum & Euthymium, (qui, nonnisi de iustitia Christi exponunt) Spiritu sancto in mundi huius schola docente, mundus cognoscet, Christum quem ille peccatorem nuncupare solebat nulla ratione peccatorem esse, sed iustum potius & à Deo profectum, cum ad illum proficiscatur, quo in æternum cum ipso regnet, & æternæ gloriæ cum ipso particeps fiat. Atque ita mundus se conuictum videbit, & coarguetur, quod iustitiam & Christum perperam iudicarit; atque hoc nomine Spiritus S. eum arguet.

Arguet mundum de iustitia & iudicio. Hoc ipsum & filius, cum in mundum venturus esset, indicaturum se per Propheram dixit: *Ego cum accepero tempus iustitias iudicabo.* Quod iudicium Dauid rex celebrans ait: *Sedisti super thronum qui iudicas iustitiam*, id est, Tu es Domine Præses & Iudex adeo seuerus vt quod mundus iustitiam credit, & æquum existimat, tu velut iniustitiam condemnes, & opera quæ mundanis vt apparent iusta, tu velut iniusta coarguas. Notate porro, dici hic, *arguet*, non *iudicabit*, Spiritus sanctus enim nonnisi instar denuntiatoris & accusatoris erit, sed Christus futurus est iudex. Ibidem. Psal. 74. Psal. 9.

Arguet, &c. Id est, Quod mundus Christum vt malefactorem & iniquum habuit, ideo Spiritus S. in orbem veniens contrarium docebit, eumque innocentissimum & æquissimum fuisse demonstrabit: idque ex prophetia Psalmographi, *Reuelabit in conspectu gentium iustitiam suam.* Arguet etiā de iudicio; declaraturus est enim ad oculum, Christum viuorum ac mortuorum iudicem esse: quam dignitatem Psalmista olim ei à Deo Patre dari postulabat dicens; *Deus Pater æterne, iudicium tuum Regi da, & iustitiam tuam filio regis.* ac de ipso in Actis legimus: *Hic est qui constitutus est à Deo iudex viuorum ac mortuorum.* quocirca Spiritus S. in mundum veniens, *mundum de iustitia & de iudicio.* Id est: Psal. 97. Psal. 71. Actor. 10. Ioan. 16.

Spiritus cum in orbem descenderit, eum iustitiæ neglectæ arguet, cuius tamen infideles & barbari tantopere studiosi fuere. Hinc in Meditationibus suis Augustinus dicebat: *Tot iudicibus inops adstabo, quot me præcesserunt in opere bono: tot arguentibus confundar, quot mihi præbuerunt bene viuendi exempla: tot conuincar testibus, quot me monuerunt proficuis sermonibus, seseque imitandos dederunt iustis actionibus.* Aug. lib. Medi. c. 4.

Ioan. 16. *Arguet mundum de iustitia & iudicio*: Id est denique Spiritus sanctus, cum à me missus fuerit, vniuerso mundo palam faciet, generale aliquod & commune iudicium futurum; quod impii in animum suum nequeunt inducere. Atq; vt fures & prædones cum aliena furantur, cruces & patibula parata esse norunt furantibus; eisdem tamen se nemo affigendum credit, nisi dum affigitur: ita peccator credit quidem esse aliquos manes, & iudicium vniuersale aliquando futurum; at sibi horum nihil asscribit. verum Spiritus sanctus omnia hæc euidenter ostendet, & aperte demonstrabit, Christum æquissimum viuorum ac mortuorum iudicem esse; cum omnes aperte visuri sint mundi huius principem tam ab ipso esse iudicatum. Ita Chrysostomus, Cyrillus, Theophylactus, Euthymius, & alii innumeri. vel *arguet mundum de iudicio*, id est, Efficiet vt mundus praua quæ fert iudicia perspiciat, & quam temere & excæcatus iudicet, cognoscat. Atque ita interpretatur Bernardus; & ipse pergo vlterius. *Et docebit vos omnem veritatem*. — SpiritusS. ostendet iudicium aliquod extremũ instare. — Ioan. 16.

Vltimum hoc emolumentum est, quod Spiritus omnem nos veritatem sit edocturus: solus siquidem ipse veritatem nos docet; mundus nonnisi mendacia & dolos. Vnde Psalmista, *Omnis homo mendax*. verum non modo mendax, sed ipsum etiam mendacium appellatur, *Vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium*? Quidquid Turca, Iudæus, & hæreticus docent, falsum est, & mendacium spirat, at Spiritus sanctus, ipsa veritas: Deus enim mentiri nequit, ipsiusque verba semper à veritate initium sumunt. *Principium verborum tuorum veritas*. Spiritus igitur sanctus semper nobis veritatem suggerit, at mundus nonnisi mendacium: Spiritus doctor & auctor veritatis, mundus vero mendacii. — SpiritusS. doctor veritatis. — Psal. 118.

Spiritus quoque beatos prædicat pauperes, & vere: mundus è contra inclamat, Beati diuites, qui consolationes vestras habetis; & nequiter mentitur. Spiritus beatos pronuntiat, qui famem, frigus, æstum, persecutiones, adeoq; omnem aduersitatum cumulum æquo animo perferunt; & veritatem pronunciat: Mundus vice versa felices & fortunatos credit illos, qui semper saturi sunt, honoribus abundant, cæteris imperant, deliciis affluunt, & quibus omnia ad votum currunt; & nequissime mentitur. Mutabuntur enim omnia, & alternantibus vicibus humilia exsurgent, & sublimia deprimentur. Epulo ecce moritur & viuus in infernali voragine sepelitur; moritur & inops Lazarus, & ad Abrahæ Patriarchæ sinum defertur, atq; inter iustos collocatur: tu igitur munde nonnisi mendax es, impostor, mango & Pseudopropheta. — Luc. 16.

Cauete igitur, Christiani Auditores, mundus vobis semper suspectus sit, verbis illius nolite credere: nam fucum olent, & impostor est: verum Spiritui sancto aurem accommodate, credite quidquid ille vobis suggesserit: neque enim ille aliud quam veritatem docere potest. Qui si mundum derelinquendum esse suadeat, credite: si felices pronuntiarit plorantes, nolite dubitare: si paupertatem diuitiis præferendam censeat, credite verum suggerere. Deinde recordemini omnium eorum quæ in hoc Euangelio referuntur, recordemini inquam Iesu Christi, & mortis passionisque, sæpius ipsam animo voluite, mentiinsculpite, eamque penitius inuestigate. Adhæc, proponite vobis, quæ Spiritus sancti aduentus attulit commoda, primo peccatorum remissionem, deinde iustitiæ & iudicii accusationem, demum omnis veritatis eruditionem, atq; hæc nonnisi solis meritis Iesu Christi: nisi enim ille mortuus fuisset, nihil omnium eorum accidisset. — Cõclusio.

Tibi vero, ô Saluator, vniuersi immensas gratias agimus, cum tu ipse vnica tantorum bonorum causa exstiteris, tibique cuncta hæc asscribenda sint: Obstricti itaque sumus, ex toto te corde adorare; sine te enim Spiritus non descendisset, mors nobis tua felicitatem peperit, & adscensus tuus in cœlum Spiritum fecit descendere: tu illum huc in mundum mittere voluisti, quippe qui illum simul cum Patre in cœlo spirasti. Nec alia de causa mittere, quam vt mundum de peccato argueret, iustitiam illius condemnaret, iudicia carperet, & ita omnem

nem nos veritatem edoceret. Tu igitur animarum nostrarum redemptor gratiam elargire tam bene veritatem hanc sequendi, & magistri huius monitis præceptisque credendi, vt & malum declinemus & bonum faciamus, quo ita tandem aliquando recta ad æternam beatitudinem pertingere mereamur; cuius nos consortes Pater & Filius & Spiritus S. mittendus efficiant.

DOMINICA QVINTA POST PASCHA.

Partes.

1. *De orationis titulis & commendatione.*
2. *Explanatio Thematis.*
3. *De vi & efficacia orationis.*
4. *Quæ virtutes sint potissima comites orationis.*

Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Ioan. 16.

FIGVRA.

2. Paral. 1. SALOMON Rex Israel cum varia Deo sacrificia obtulisset, & plurimas victimas immolasset, sequenti nocte secundum quietem à Deo compellatus fuit, vt quidquid sibi deesse putaret, precibus à Deo contenderet; certa cum spe, quidquid postularet, se impetraturum. Verba promissi sunt hæc,
Ioan. 16. *Postula quod vis.* Et ecce Christus, qui plusquam Salomon, pridie quam pateretur & incruentum illud sacrificium corporis sui in cruce immolandi Patri offerret, discipulos suos vnum in locum conuocans, eosq; consolatus ait: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Quibus verbis, meritum ac dignitas orationis & simul eiusdem qualitates includuntur; verba hodierno Euangelio comprehenduntur: quod vt digne vobis exponatur, ad Spiritum Sanctum confugiamus, nobis vt gratia sua auxiliari dignetur; & ad Deiparam Virginem, precibus vt suis opituletur: hanc in rem salutationem ei angelicam offeremus. *Aue Maria.*

Angelicus doctor Thomas, de orationis excellentia sermonem instituens, ait eandem ad diuinum proprie obsequium pertinere, & cultum latriæ soli Deo debitum respicere: eo ipso enim quo oramus, eum verum Numen agnoscimus, quod & malis nostris succurrere, & aduersitatibus nostris opitulari queat. Ipsa quin etiam oratio omnium virtutum armamentarium & tutela est, & simul vitiorum omnium ruina & interitus. Adeo vt dum quis orationi incumbit, omnes eodem tempore virtutes exerceat: ipsa siquidem instar primæ in cursu rotæ est, quæ agitata omnes alias inferiores agitat & ad se pertrahit: vel rotæ in horologio, quæ impulsa omnia ferramenta mouet & impellit. I. Oratio ad Dei cultũ spectat. Oratio rotæ assimilatur.

Et merito his eam similem esse dixi, quod ipsa cæterarum virtutum exercitium & cultum indueat: in oratione enim fides relucet; charitas inflammatur, spes erigitur, humilitas magis se deprimit, patientia manifesta redditur. Atque hinc Apostolus Paulus, Ephesiis scribens, postquam Christianum Christianis armis instruxisset, iustitiæ lorica eum præcinxisset, spei galeam ei imposuisset, clypeum fidei in manus tradidisset, gladio vero verbi diuini armasset, tandem in armorum complementum adiungat: *Per omnem orationem & obsecrationem orantes omni tempore in spiritu, & in ipso vigilantes, in omni instantia.* Perinde ac si dixisset, singularia vobis arma aduersus aliquos hostes suppeditaui; sed iam aduersus omnes in genere & quæ vniuersos prosternat armaturam accipite, quæ nimirum plus aliis gessit; *Per omnem orationem*, quia ipsa sola omnes inimicorum acies profligaret: alitis virtutum armis non semper vtendum, vt ieiunio, pœnitentia, & eleemosyna, at oratione omnibus in locis & nullo non tempore. Adeo vt de ipsa quod de turri Dauidica olim Salomon, vsurpare liceat: *Mille clypei pendent ex ea, & omnis armatura fortium.* ex illa namque mille virtutum genera dependent velut clypei & vmbones, & omnis iustorum armatura; sed ita, vt qui hac in turri consistit, in loco refugii & tuto, asyloque fortissimo versari videatur; extra Cæterarũ virtutum exercitiũ inducit. *Ephes. 6.* *Cant. 4.*

Nnnn 3 illam

illam vero constitutus, discrimen non paruum adeat.

Non abludit à proposito similitudo illa quam Chrysostomus de orationis præstantia tractans adhibet: quemadmodum, inquit, ciuitas muris & vallis denudata facillime ab hostibus expugnatur & stragem patitur; ita quicunque orationis vallo munitus non fuerit, statim inuaditur, expugnatur, & a Satana in captiuitatem abducitur: econtra vero, qui hac virtute velut propugnaculo fuerit munitus, omnium inimicorum impetum facile eludit, atq; infernales potentias perfringit & superat. ac tandem ad finem, velut epiphonema, subnectit: *Non rugitus leonis, sic bestias fugat, vt iusti oratio dæmones.*

Didicerat scilicet, sanctus ille Pater hūc loquendi morem & egregiam hanc metaphoram à Psalmographo, qui quodam in loco orationem cordis rugitum appellare non dubitauit? *Rugiebam à gemitu cordis mei*, id est, Cum intrinsecus animus, concepto ob peccata luctu, ingemisceret; os meū tanto affectu & ardore Deum precabatur, vt leonis aut vrsi alicuius instar rugire videretur. Idem quoq; Chrysostomus orationem alio loco animatum sanctarum neruos nuncupauit; nam quemadmodum corpus hoc nostrum neruorum auxilio viuit, incedit, quiescit, mouetur & cohæret; ita per orationem & preces, quas ad Deum fundit, anima. Atque vt ipsum, neruis ablatis aut resectis, concideret & emoreretur, illiusque fabrica in nihilum recideret; non secus etiam illa orationum fulcris sublatis, & precum neruis eneruata. Tanta scilicet orationis præstantia est & dignitas: quam & Patrum Sanctorum testimoniis confirmatum ibimus.

Primus in scenā prodeat Augustinus, qui de oratione tractans, admirando exclamat, Quid orationē vtilius? quid pulchrius quid eadem dulcius aut animæ contingere gratius potest? quid in religione nostra inueniri potest sublimius? Ipsa nimirum cœlos penetrat, nubes transcendit, ad Dei vsque aures pertingit, ipsa vere interpres est, quæ cordis nostri vota desideriaq; diuinæ maiestati exponit. Alio autem loco plures eius laudes in vnum congerit: *Oratio animæ sanctæ præsidium, Angelo bono solatiū, diabolo supplicium, gratum Deo obsequium, oratio sancta, columna sanctarum virtutum, Deitatis scala; Angelorum cognata, fundamentum fidei. Beatus qui te amat, sed beatior qui te frequentat.* Chrysostomus vero commentario in Matthæum, larius in orationis encomiorum campum excurrens, eamdem custodem intemperantiæ, virginitatis sigillum, castitatis nutricem, humilitatis initium, superbiæ moderationem, & pacis stabilimentum dicere non erubuit.

Otationis encomia.

Huius vero discipulus & Diaconus Cassianus, ac deinde presbyter Massiliensis in hac nostra Gallia, qui temporibus Honorii ac Theodosii Iunioris Impp. vixit, singularia quoque in orationem encomia confert, dum quodam in loco scribit: *Oratio est in terrestri corpore incorporea operatio, consistentia animæ ante Deum, suauis clamor cordis, negatio omnium corporalium actionum, restrictio sensuum, obliuio sui & omnis creaturæ, portus vago spiritui, præsentatio sui coram iudice, verum animæ speculum.* Idem quoque Commentario quem scripsit in Psalmos, nona orationis præconia decantat, dum oratione iram Dei & furorem suspendi ait, veniam delictorum procurari, correptionem pro iisdem auferri, præmiorum largitatem impetrari: cum illam coram Deo loqui, iudicem affari, Deumq; qui videri nequit, inuisibilem reddere affirmat.

Cassian. de oratione.

Cassiodorus etiam, Patricius ac Senator Romanus, Theodorici Gothorum regis consiliarius, & deinde Abbas Rauennas, vir incomparabilis, in orationum commendationem non pauciora scribit. *Oratio*, inquit, *serenat cor, abstrahit à terrenis, mundat à vitiis, subleuat ad cœlestia, reddit capaces & dignos ad accipienda dona spiritualia.*

De oratione.

Climacus succedat, qui in oratione laudanda adeo exuberat, vt hanc solam præ aliis virtutibus laudare videatur; *Oratio*, inquit, *est coniunctio atq; vnio hominum & Dei, constantia mundi, reconciliatio Dei, lachrymarum mater, peccatorum propitiatio, tentationū pons, tribulationū interpositus paries, bellorum*

Gradu 28

lorum confractio, Angelorum opus, infinita operatio, virtutum fons, gratiarum ministra, nutrimentum animæ, mentis illuminatio.

Oratio opus sublime. Ipse vero, vt tot sanctorum Patrum testimoniis productis, meam quoq; symbolam huc cōferam, adeo, orationem altissimum, regium, atque excellentissimum opus esse, vt quæ nos contemplatione in sublime rapiat a terra auulsos. Atque idcirco omnes propemodum Theologi, hoc orationem modo definiant, *Eleuatio siue ascensus mentis in Deum*; quæ definitio è libris Ioannis Damasceni deprompta est. Cum vero ascensus aut eleuationis hic fieri mentionem audio, ipse mihi persuadeo, hanc potissimū causam esse, cur toties in sacris litteris oratio monti comparetur. Nam quemadmodum montes alti & eleuati sunt, & ad conscendendum difficiles, ita & oratio sublime quid est & eminens, & ad quam non tam facile, omnibus accessus patet.

In 4. sent. dist. 15. Li. 3. c. 24.

Exod. 19. In huius rei testimonium in Exodo legimus: *Non poterit vulgus ascendere in montem.* Quod triuiales & plebeii, qui fæx quodammodo & opprobrium mundi huius sunt, ad orationem inepti existant, nec vllam ex eadem delectationem aut gustum percipiant. Cæterum ipsa verè mons est, de quo Psalmographus locutus intelligitur: *Mons Dei, mons pinguis, mons in quo beneplacitum est Deo habitare in eo: etenim Dominus habitabit in finem.* Mons inquam saluandis nobis destinatus, cuius vera figura exstitit ille, in quem Loth è Sodomitico se incendio proripiens confugit: *In montem saluum te fac.* Mons denique in quo Dei gloria commoratur, similis illi de quo in Exodo scribitur: *Habitauit gloria Domini super montem Sinai.* Nam si Hieronymi sequi interpretationem velimus, Sinai tantundem valet; atque exitus è tentationibus. Quicumque igitur in montem orationis conscendentes tentationibus paulatim egrediuntur, gratiæ lumine a Deo illustrantur, & spes gloriæ adipiscendæ in eorum animis pullulat.

Psal. 67. Gen. 19. Exod. 24.

II. Quidquid vero hactenus in orationis commendationem diximus, Euangelii hodierni occasione dictum est; in quo nonnisi de oratione & precibus mentionem fieri videmus. Ioannes idipsum descripsit, & inter cetera habet: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Hanc porro materiam expositurus, bifariam diuidam; primo de orationis excellentia, dignitate, potentiaque loquar; ac deinde quæ ad eiusdem perfectionem necessaria sunt, paucis exponam. Ioan. 16.

Christus igitur, referente Euangelio, ex hoc mundo ad Patrem recessurus, Apostolos consolatur dicens, si quid Patrem in nomine suo peterent, haud dubie illos impetraturos, & nunquam preces ipsorum irritas aut vacuas fore. Et quemadmodū sponsus sponsæ valedicens, dum in longinquam aliquam regionem profectionem instituere parat, ipsam suauissime ad extremum amplectendo ait: Vale carissima mea, vale amantissima sponsa, tu vero absentem sępius litteris interpella, quæcunq; tibi necessaria sunt audacter per epistolam pete, quidquid desideres postula: nec frustra, mihi crede, postulabis, aut difficilis ipse in dando ero: sed mox vt voluntatem intellexero, voto quam amplissime satisfaciam; nec vlla teratione fallam. Ita & cœlestis ille sponsus, amore & affectu incredibili erga dilectam sibi sponsam Ecclesiam flagrans, eidem sub Apostolorum nomine præcepit, vt, si qua re indigeret, Patrem in suo nomine peteret, qui filii nomine audito, quamprimum votis annueret. Simile.

Cuius rei figura fuit sponsus ille Canticorum, qui sponsæ vltimum valedicens, & ab eius se consortio proripiens, inter cætera amoris indicia, & vltima verba ait: *Fac me audire vocem tuam*, id est, Tanto te amore prosequor, amica mea, viuere vt nullā audita de te fama, non posse videar; sæpius igitur absentem scribendo compella: in hoc amorem erga me tuum demonstra. Ita & Christus à dilectis suis recedens ait: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Cant. 8. Ioan. 16.

Liberalitas Deo Patri propria. Quotnam Deus bone in hisce verbis latent mysteria: Primo, quod non ad se, nec ad Spiritum S. sed ad solum Patrem vota nostra dirigi velit: ipse enim solus liberalis & dator munerum est, quiq; omnia largissime suppeditat: *Qui dat omnib. affluenter.* nec quidquam Iac. 1.

quàm ab aliquo accipit. Nam quamuis filius essentiam suam Spiritui S. communicet, quam à Patre ipse mutuatur, & Spiritus S. eandem à Patre recipiat & filio, alteri eandem non communicando: Pater tamen solus liberalem se erga Filium & Spiritum S. ostendit, & nihil ab eisdem accipiendo, suam illis essentiam elargitur. atque ideo merito liberalitas illi attribui potest: nec sola hæc, sed & magnificentia, nam donans quidquam, effusissime & superfluenter ipsum donat.

a lib. ... efic. Cum quidam, referente Seneca, munus aliquod & honorarium ab Alexandro Magno peteret, sed exigui ipsum momenti; ex rei exiguitate & petentis inopia perspecta, integram ei vrbem donauit, quam beneficentiam demiranti, ait rex, *Vt in te conferam beneficium, non quis sis, aut quibus dignus, sed quid me elargiri conueniat, attendo.* Idem omnino de Patre æterno Rege illo regum sentiendum; qui benefaciendo nostrã vilitatem non intuetur, sed magnificentiam suam; videtque non quid nostra indignitas mereretur sed quid diuinitatis amplitudini dare conueniat. Ideo in Euangelio Christus ait; *Si quid petieritis Patrem in nomine, &c.* id est, Petite quodcunque volueritis, ac scitote Deum largum & munificum esse. Vt & alio loco ait, *Omnia quæcumque orantes petitis, credite quia accipietis, &c.*

16.

Secundo notandum hic venit, verba hæc nonnisi de solis iustis accipienda; qui soli Patris æterni filii sunt vt peccatores filii diaboli. Vt in Euangelio de Iudæis Dominus ait, *Vos ex Patre diabolo estis* & in Epistola sua Ioannes, *Filij Dei & filij diaboli estis.* Et sicut filiorum Dei est, Deum assidue orare; ita horum, ab oratione nimium quantum abhorrere: ipsorum namque preces Deus non exaudit, vt bene in Euangelio cæcus ille affirmauit, *Scimus quia Deus peccatores non exaudit*, & olim Isaias, *Cum multiplicaueritis orationem, non exaudiam, manus enim vestra sanguine plena sunt*, i. peccatis; cum caritate & benignitate refertæ esse deberent. Solis igitur iustis verba hæc dicta sunt, *Si quid petieritis Patrem in nomine meo &c.*

...usti ...lii. 8. 2.3. 6.

Tertio notandum est, vt docte admodũ olim magnus notauit Augustin. Christum hisce verbis vsum, quo nos edoceret, nonnisi cœlestia in oratione à Deo postulanda, quæ verè & essentialiter quidquam sunt; non vero terrena, quæ nonnisi meræ illusiones, imposturæ, vanitates, & inania phantasmata. Sunt nimirum cœlestia, entia vera & realia, vt quidem Philosophi loquuntur, terrena vero & mundana, entia rationis & fictitia. Quorum inanias graphice olim Psaltes descripsit, cum de rebus mundi huius ait: *Filij hominum vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Atque hunc conceptum calculo suo confirmans August. quodam in loco scripsit: *Qui vere Christianus est, non ista temporalia petere debet, sed totum pondus orationis & intentionis suæ ad expetendam æternam beatitudinem debet impendere.* At hodie, proh dolor! aliter vitã suam plerique mortalium instituunt. nemo cœlestium recordatur, nemo de cœlo sermonem instituit, omnes quæ mundi sunt & loquuntur & spirant, atque à Deo in oratione postulant.

...estia — vera sunt: terrena verò merũ nihil. — Psal. 4. — Li. de verbis Domini.

Rogabat Samuelem Saul, Deo vt supplicaret, ne regno Israel priuaretur, nec solio deturbaretur, tantaque instantia & importunitate rogabat, pallium eius vt apprehensum conscinderet: verum, vt delicti sibi veniam obtineret, ne verbum quidem fecit. Ad eundem modum vt plurimos hodie reperire est, qui magno animi ardore contentioneque, regna, dignitates, honoresque à Deo postulant; de gratia vero eius, vel benedictione cœlesti obtinenda vel de animæ salute nemo sollicitus est.

1. Reg. 15. Temporalia non sunt in oratione petenda.

Imo sæpenumero contingit, quod vere deplorandum est, vt multi, oratione abutentes, sibi animæque noxia petant, quæ plus obsint quam prosint. Rachel, Iacobi vxor, tanto prolis habendæ desiderio tenebatur, vt honestatis propemodum limites egressa, & sterilitatis impatientissima, marito indignabunda dixerit, *Da mihi liberos, alioquin moriar.* Et ecce Deus, voti eam compotem reddens, desiderioque illius satisfaciens, duos ei liberos concessit, in quorum vnius partu, Beniamin scil. exspirauit. Vt sancta hæc mulier, liberos petendo, nesciebat

Gen. 30.

sciebat sibi liberos mortem causaturos: ita pleriq; a Deo in oratione multa postulant, quæ interitum & ruinam animæ sæpenumero adferunt.

Gen. 25. Rebecca, matronarum sui temporis facile princeps, liberos etiam enixe a Deo postulauit, at cum iam in prægnantis vtero gemini decertarent, seseque mutuo calcib. colliderent, voti quodammodo pœnitens, dicebat tristis, *Si sic mihi futurum erat, quid necesse fuit concipere?* Docet hæcce nos historia, mundi huius homines sæpius magna instantia & affectu liberos, diuitias, dignitates, honores aliaque sexcenta in oratione a Deo contendere; & frequenter in eorum eos natiuitate partuque mori, & vitam simul & animam perdere videmus. Quando igitur quid à Deo postulabis, quæ profutura saluti tuæ sint, pete, & in solo Christi
Ioan. 16. nomine. *Si quid petieritis Patrem in nomine meo.*

Iudæi veteres Deũ in nomine SS. Patriarcharum orabant.

Hinc veteres Iudæi, cum quid à Deo postularent, quo ipsum facilius obtinerent, nomina & opera proauorum suorum, Abrahæ, Isaac & Iacob, velut mediatorum, interponerent, dicentes, Memento obsecro Domine, Patrum nostrorum, Patriarcharum illorum veterum, qui ex toto te corde dilexere. Quod fecisse Mosem legislatorem certum est, cum populo diuinum furorem promerito veniam orando obtinuit, Deumque illi propitium reddidit. Ipse quo-
2. Par. 6. que rex Israel Salomon, perspectum habens, quam Deo grata parentis sui Dauid opera exstitissent, nomen illius in precib. suis interponere solitus erat, eumque orationibus, quasi interpretem & votorum supplicationumque mediatorem præmittere. Ideo cum superbum illud & magnificum templum Domino construxisset, & regias illas victimas & hecatombas immolasset; genib. in templi medio in terram prostratus, multaque a Deo contendens, hac tandem clausula orationem terminauit, *Memento Domine Dauid, & omnis mansuetudi-*
Psal. 131. *nis eius.* Quod testantur & Doctor anonymus, & Rabbi Salomõ; dicunt enim, quamuis certo non constet, quis Psalmi huius auctor exstiterit; vero simile esse, nec omnino absurdum, Dauidem regem illius auctorem esse; vt qui eundẽ composuerit, vt in solemni dedicationis templi die decantaretur: quam patris voluntatem filius impleturus, eo illum tempore decantari in organis omniq; musicorum genere iussit. Veteres igitur in nomine patrum & auorum suorum, Deo gratorum, orabant; Christianorum vero partes erunt, non iam in Patriarcharum, sed Iesu Christi, vnigeniti, inquã, Dei filii nomine, nec in seruorum duntaxat, Deum precari. Audite consulentem id Christum, qui suos in suo nomine orare vult, *Si quid petie-* Ioan. 16.
ritis Patrem in nomine meo.

Peccator igitur Patrem æternum non in suo, sed in nomine Vnigeniti illius oret, ob cuius merita donanda donare solet. Hoc modo orationem instituit Dauid Rex, cum Psal. 62.
oraret; *In nomine tuo leuabo manus meas.* Per manuum autem leuationem in sacris Litteris oratio denotatur, qui orantis gestus est. Dicere igitur Propheta vult, si quid in nomine meo, vel meorum meritorum respectu, à te peterem Domine, merito denegares, vt qui nonnisi tormenta suppliciaque prometitus sim; nihil porro erit, quod in dulcissimo filii tui nomine petere non præsumam. Scio enim, nihil te illi denegaturum.

Filii Iacob, quo veteres iniurias abolerent, vitam conseruarent, & à Iosepho fratre, Ægypti totius vicario, veniam commissorum obtinerent, in patris eum nomine orarunt, veterum vt iniuriarum obliuisceretur, nec de vltione sumenda cogitaret. *Pater tuus præcepit nobis antequam moreretur, vt* Gen. 56.
hæc tibi verbis illius diceremus: Obsecro vt obliuiscaris fratrum tuorum, & peccati atque malitiæ quam exercuerunt in te. Hinc obsecro, discant peccatores, qui magnum illum Deum, non vicarium, sed verum cœli terræque Dominum, grauissimis toties delictis offenderunt, & ad iracundiam prouocarunt; Patrem cœlestem in carissimi filii nomine rogare, veterum vt delictorum veniam concedat, pœnitentes in gratiam recipiat, ac benigne complectatur.

Historia hæc alterius mihi memoriam refricat, quam eidem Patriarchæ accidisse

constat. Fratres illius cum in Ægyptum venissent, & cum frumento dimissi essent, non prius in conspectum illius venire potuere, quam Beniaminum fratrem natu minimũ adduxissent; *Alioquin*, inquit, *non videbitis faciem meam, nisi fratrem vestrum minimum adduxeritis vobiscum.* Idem nobis a Patre cœlesti dici credamus, Auditores, qui non prius nos in suum venire conspectum vult, quidquã oraturos, q̃ fratrem nostrum, nõ dico Beniamin, sed IESVM CHRISTVM, conducamus. Dicit hoc Euangelista: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, &c.* Id est, virtutem meam meritaque interponentes; sua enim Christus merita nobis vltro resignat, libensq; donat, vt eadem Patri æterno offeramus, atq; iis orationes nostras roboremus. Quocirca, quamuis oratio infinita Dei misericordia nitatur, iustitia quoque niti dicenda est; cum quæ Christus iuste meritoq; promeruit, interponimus; qui sua in nos merita quam cumulatissime gaudet trãsferre. Atq; vt generosus aliquis Imp. & dux, multis tropæis nobilis, & victoriis variis celebris, qui sæpius hostem ad internecionem vsq; deleuit, vrbes plurimas expugnauit, regna Principi suo varia subiecit, si illum nulla receptã ob tot labores & victorias mercede, mori contingat; in extremo vitæ articulo constitutus regem alloquitur, Ecce, serenissime Princeps, plurima tuo nomine discrimina adii, vitam pro regni tui gloria sæpe in præsentissima pericula conieci, hostes à regni tui finibus exegi, eorum potentiam fregi, cumque nullum laborum hactenus præmium repererim, modo liberos meos vnice tibi commendo, eorum vt memor sis rogo, & enixe suppliciterque te precor, vt si quo ea de causa superstitem me prœmio affecisses, in illos, quasi in alterum me & animæ meæ partem, omnem beneficentiam transferas. Ita & Christus Dominus, cum morti vicinus esset, & iam dudum diaboli potentiam fregisset, mundum domuisset, & varias de hostibus suis victorias retulisset, omnes nos Patri æterno in cruce moriens cõmẽdauit, enixe postulans; sua vt in nos ille merita trãsferret. Atq; ideo hodie nos docet, vt suo in nomine Patrem oraremus, suaque merita, mediatoris loco, interponeremus, *Si quid petieritis Patrem, &c.*

Gen. 43.

Ioan. 16. Christus sua in nos merita transfert.

Simile.

Ioan. 16.

Notat hic Oecumenius, Christum hisce verbis docere voluisse, vere se Deum esse, cum in suo nos orare velit nomine, & in illo omnia nos impetraturos asserat. Mirabile siquidem & efficax nomen illius sit oportet, in quo omnia petita impetremus, quod soli illi proprium; cuius & potestas infinita & virtus immensa, qualis est Dei. Merito proinde Psalmographus exclamat, *Domine Dominus noster quam admirabile est nomen tuum in vniuersa terra!* cum in ipso homo omnia a Patre quæ petierit impetret. Hæc scilicet orationis virtus, & precum potentia.

Psal. 8.

Hanc igitur expositurus, dico tantam orationis vim ac robur esse, vt nihil non efficiat & effringat: ipsa dominatur omnibus, ipsa captiuos redimit, infernales abyssos occludit, cœlos reserat, bestiis immitibus imperat, oraq; frænat esurientium animalium, inimicos prosternit, carceres effringit. Vnica oratio est: quæ Ionam Prophetam ceti vtero eduxit, Danielem à lacu leonem, & tres pueros à camino ignis liberauit. Adhæc vnicæ orationi, Filii Dei incarnatio est adscribenda: ait enim D. Thom. sanctos Patres sola oratione & postulatione eamdem à Deo impetrasse, *merito de congruo.* Quod & Prophetæ aperte præsignarunt, & imprimis Psalmographus, *Propter miseriam inopum, & gemitum pauperum, nũc exurgam dicit Dominus.* Nec sola Verbi diuini incarnatio, verum ipsa quoque mundi redemptio salutisque humanæ reparatio vni adscribi imputarique debet orationi, *Cum clamore valido & lacrymis offerens, exauditus est pro sua reuerentia.* Ipsam quinetiam Gentium conuersionem atque Ecclesiæ exordium & fundationem attribuere soli orationi oportet: ait quippe Psalmista: *Postula à me, & dabo tibi gentes, hæreditatem tuam.*

III. Orationis vis & potentia.

3. Parte.

Psal. 11.

Heb. 5.

Psal. 2.

Oratio præterea generale quoddam instrumentum est, quod ad omnia efficienda & agenda conducat, inq; hominum negotiis pertractãdis plurimum prosit: & quemadmo-

Oratio instrumẽtum ad vniuersa

impetrãda accõmodum.

admodum ad faciliorem commerciorum rationem pecuniæ vsus introductus, permutatique pecuniaria inuenta, qua nihil in contractibus humanis nec vtilius aut facilius adeo vt, qui pecuniam habeat, omnia se posse & in manibus habere libere dicere queat: Ita oratio spiritualis quædam pecunia dici potest, vt quæ omnia valeat & domet. Caietanus, postquam pluribus docuisset, summum Pontificem plenariam potentiam habere, qua si abuti, vellet, vniuersam Ecclesiam subuerteret & pessum daret, dicere non veretur, Deum non Ecclesiæ, ad tantum malum euitandum, remedium dedisse, quam orationem: qua & tantam calamitatem auerteret, cuius virture tam præsens periculum à ceruicibus suis propulsaret. Nec hæc solius Caietani aliquando opinio fuit, sed & pissimi optimique regis Iosaphat, qui aduersitaribus pressus ad Deum confugiens dicere solebat, *Dum ignoramus quid agere debeamus* periculis circumuallati: *hoc solum habemus residui, vt oculos nostros dirigamus ad te*, & preces nostras, velut patronos & mediatores interponamus: oratio siquidem sola malorum vnicum est remedium, & sola spes nostra.

Opusc. de potestate Papæ.

2. *Par.* 20.

Oratio peccatores in viã iustitiæ reduacere potest. *Matt.* 7.

Tantam quoque plurimi Doctores orationi vim & robur adscribunt, vt solam eam peccatori, gratiam iustum facientem, impetrare posse putent, & veniam obtinere, eumque ab omnibus delictorum maculis emundare: equidem in ea sum sententia, vt hoc, sine interiori Pœnitentiæ actu, fieri posse negem: atq; ita verba illa Euangelii intelligenda credam, *Petite* contritione, *& accipietis: quærite* confessione, *& inuenietis: pulsate* oratione, *& aperietur vobis.*

Oratio Deum euincit, eiusq; iram placat.

Ea orationis efficacia est, vt ipsum etiam Deum euincat, ei quodammodo vincula iniiciat, & de diuina maiestate triumphũ agat, iustitiæ furorem sistat, iramque illius compescat ac retundat. Testem audacioris huius encomii ipsum habeo Deum, qui importunis Mosis precibus euictus, cum iam populũ idololatrico cultu flagella promeritum funditus delere decreuisset, ait, *Dimitte me, vt irascatur furor meus cõtra eos.* Quod Glossa exponens de suo addit, *Deus se fatetur Moysis orationibus teneri: qui postulat se ab eo dimitti*, Cui suffragatus in Elegiis Ouidius ait in eundem propemodum sensum,

Exod. 32.

Sæpe Iouem vidi, cum iam sua mittere vellet
Fulmina, thure dato sustinuisse manum.

Li. 5. *Trist.*

Sunt & aliæ orationis vires, quas paucis huc adducam. Ipsam à tribulantium insultibus immunem, & ab omni aduersitatum, in huius vitæ curriculo, turbine liberam præstare potest. Hunc in sensum Propheta quidam ait, *Clamate ad Dominum & eripiet vos de manu principum inimicorum.* Cui Glossa in quartum cap. Iudith & Origenes commentario in Numeros subscribunt, cum vnanimiter dicunt, vnum orando hominem plus posse, quam aliquot millia præliando robori bellico orationem, & preces armis præferentes.

Ipsa à tẽtationib[9] liberat. *Baruch.* 4.

Quid obsecro oratio non potest: ipsa dæmones compescit, superat, vincit, iisque legem imponit. in quo Christus ipse mihi præit, dicens, *Hoc genus dæmoniorum non eiicitur nisi in ieiunio & oratione.* Hinc illam Ambrosius clypeum appellauit, quo omnia nequissimi hostis tela excepta franguntur, *Bonum scutum*, inquit, *oratio, quo omnia aduersarij spicula repelluntur.* Quod à Psalmographo didicit, qui in canticis suis ait, *Pro eo vt me diligerent, detrahebant mihi, ego autem orabam:* ad quod etiã referri potest quod alio loco dicebat, *Fulgura coruscationem & dissipabis eos: emitte sagittas tuas & cõturbabis eos.*

Oratio dæmones superat. *Matt.* 17. *Marc.* 9.

Psal. 104.

Psal. 123.

Adeo quoque potens & valida oratio est, vt in plurimis sacræ Scripturæ locis militiæ & prælio comparetur: comparationem hanc adhibuit Apostolus, Corinthiis de seipso scribens, *In carne ambulantes non secundum carnem militamus.* Origenes etiam Israelitarum cum Amalecitis conflictum & victoriam examinans, Mose in monte ad Deum manus leuante & orante, ita sententiam tandem tulit, *Indicatur, populum Dei non tam manu & armis quam voce & lingua pugnare, ad Deum orationem fundendo.* Quo etia facit, quod ad Romanos scribit Apostolus, *Obsecro ergo vos fratres per Dominũ nostrũ Iesum Christum, & per charitatem S. Spiritus vt adiuuetis me in orationib. pro me ad Deum.*

Oratio pugnæ comparata.

Hom. 11. *super Exo.*

Rom. 15.

Porro loco *adiuuetis me*, Græcus textus habet συναγωνίσασθε, id est, simul configatis, vel configenti in eodem stadio succurraris quod & obseruauit Origenes dicens, *ἀγωνίσασθε dixit Apostolus, ostendens quasi agonem haberet certamenq; orationis*.

Orig. in 10. in Epistol. ad Roman.

Cant. 7.

Eodem etiam sensu explicanda sunt verba illa Canticorum: *Quid videbis in Sulamite, nisi choros castrorum?* Ecclesia enim, cuius sponsa figura est, propter varios Sanctorum ordines, diuersasq; hierarchias, tum etiam propter animos masculos armorumque vsum, castris comparatur. Bene autem, inquit Theodoretus, Spiritus S. *choros castrorum* hic vsurpauit, eo quod dum Dei laudes & præconia in choris templorum decantantur, vniuersa Ecclesia quasi armis gloriosa triumphare videatur. Exclamem igitur iure, ô Oratio vere admirabilis ac diuina.

Oratio naturę vires superat.

Verè inquam admirabilis & potens, vtpote quæ omnem naturæ potentiam longo interuallo antecellat. Natura enim nullum conseruare corpus potest sine alimento & esca: quod & Aristoteles libro de generatione confirmat: *Omne viuens quamdiu viuit, indiget alimento conuenienti natura sua*. At oratio sola hocce efficere potest, vt in Mose Hebræorum ductore aperte apparuit, qui inter alios sexcentos, quadraginta diebus & totidem noctibus, sine vllo alimento, solam orationem sibi loco adhibens, stupente natura & tantum miraculum admirante, in monte vixit.

Angelorũ potẽtiam superat.

Ipsa quinetiam omnibus potentior est Angelis: quod hac ratione probo: Angeli siquidem, si Philosophis & Theologis fides adhibenda, cælos impellunt, & eorum sunt directores: at oratio ipsum cælorum conditorem mouet, non quidem motu locali, sed virtute sua & potẽtia: quod ipsum quocumque voluerit, quo nobis in necessitatibus succurrat, & benignum se declaret, impellat ac trahat. His addo multa sæpenumero orationem effecisse, quæ ipsam Angelorum potentiam auctoritatemque exsuperent: ipsa enim cælos sistit, Planetarum regem in medio axe ad tempus sistere coegit: ipsa Eliæ ore profusa cæli fontes occlusit, & imbrium thesauros triennio & semestri nemini patere voluit, vt homines præ fame & siti in terra emorerentur.

Iosu. 10. 3. Reg. 17.

Omnium etiam creaturarum potentiam antecellit: ita vt quidquid cæteræ possunt, nihil esse aut leue videatur. Ecquæ enim creatura, propria virtute mortuum ad vitam reuocet? nam, Philosophiorum placitis inhærendo, à priuatione ad habitum non datur regressus. Verum efficere hoc oratio potest: testis sit Elisæus, qui precibus suis Sunamitidis filium ad vitã reuocauit. Nulla deinde creatura est, quæ propria virtute in creatorem ipsum transmutari queat, at per orationem fieri hoc potest, & quotidie in templo fieri videmus: quando in sacrosancto Missæ sacrificio, panis & vini substantia, per sacerdotis preces & sacra consecrationis verba, non sine miraculo & vehementi creaturarũ omnium stupore, in pretiosi corporis & sanguinis Christi Iesu substantiam transeunt: licet enim in quantum homo creatura sit, in quantum tamen Deus creator est. Atque hæc Theologorum omnium in quartum sententiarum est opinio. Verè igitur regia, sancta, diuina, & admirabilis potentiæ oratio est. Hæc prima concionis parte dicere de oratione decreueram, quæ ad eiusdem perfectionem requiruntur dicenda supersunt, qualitates inquam & conditiones requisitæ.

Oratio creaturarũ potentiam antecellit. 4. Reg. 4.

IV. Oratio humilis sit oportet.

Prima virtus eidem quam maxime necessaria est humilitas: nam, teste Ecclesiastico, *Oratio humiliantis se nubes penetrabit.* Atque ita intelligendam esse docet Iacob cum Angelo luctam Osee Propheta: *Et inualuit*, inquit, *ad Angelum*, scilicet Iacob, *& confortatus est, fleuit & rogauit eum.* Quibus è verbis colligi datur, luctam illam & duellum Iacob cum Angelo aliud non fuisse quã gemitum & humiliationem cordis in Iacob, qui Esau fratris potentiam & occursum veritus, coram Deo se in oratione tum prostrauerat, auxilium cum gemitu & lachrymis effusis deposcens. Adeo vt præcipua orationis illius pars fuerit humilitas admirabilis.

Eccl. 35. Gen. 32. Osee 12.

Quin & alio loco Geneseos, cum Abrahã Deo pro Sodomitarũ incolumitate conser-

Gen. 18.

uatio-

uarioneque supplicaret, vbi Vulgata legit: *Quia semel cœpi loqui.* Hebræi legunt. *Ecce, cœpi loqui nunc.* Quasi diciset, fierine potest, aut credibile est, Domine, me tecũ loqui, & precibus te flectere præsumere? Magnæ profecto humilitatis argumentum, at quæ orationem illius Deo acceptam & gratam redderet.

Iusti orãtes in terra sese ꝓsternunt. Hinc factum puto, quod Sancti omnes Deum oraturi, quo humilitatem animi declararent, in terram se semper prosternerint, velut indignos sese arbitrantes, qui cum tanta maiestate oratione interprete, colloquerentur. nam corporis humilitatem Spiritus & animi humilitas sequi solet. Exemplo sit redemptor qui pridie quam mortem occumberet, non modo genua in horto oliuarum reclinauit, Patrem suum orans, sed quo sese amplius humiliaret, etiam pronus in terram procidit, dicens. *Pater mi si possibile est transeat à me calix iste.* Matt. 26.

Exod. 11. Oratio ab orationis nomine dicitur. Moses cum, velut Dei altissimi minister, in Ægyptũ descenderet, hac oratione Pharaonem regem compellauit, *Descendent omnes serui tui isti ad me, & adorabunt me dicentes, Egredere tu & omnis populus qui subiectus est tibi.* Alius autem Interpres loco *adorabunt me,* vertit, *orabunt me:* atq; ita & Syrus interpretatur, & Paraphrastes Chaldaicus. Vnde manifestum redditur, quam humilis barbarorum illorum fuerit oratio, cum adoratio appelletur, & Mosem adorasse omnes dicantur. Maximus autem humilitatis actus ipsa est adoratio, quo nullus maior exhiberi potest: in hac enim tam corpus quã spiritus diuinæ se maiestati & potẽtiæ omnipotenti subiiciunt, & obedientiã supplicem spondent. Ac talis sit oratio oportet, quæ sine adoratione fundi non potest. cum hæc euidens fidei & obsequii nostri erga Deum summum testimonium sit & argumentum, vt a quo omnia dependere, dirigi, donarique confiteamur.

Quantum porro huiusmodi oratio commodi afferat, quamq; efficax sit, dici nõ potest: oratio q̃ humilitas stipat, & comitatur animi submissio. Huiusmodi fuisse legitur oratio resipiscẽtis & supplicis Publicani; qui templum Deum oraturus ingressus, adeo, Luc. 18. peccatorum suorum turpitudine ob oculos posita, erubuit, vt nec oculos in cœlum attollere ausus fuerit, sed pectus tundendo, & ingemiscendo supplex dixerit, *Deus propitius esto mihi peccatori.* Talem & Manassis regis orationem fuisse sacri Regum annales testantur: hic namq; genibus in terram prostratis, atque oculos lachrymis suffusos, & cor amaritudine confectum habens, gemensque ad Deum clamabat, *Peccaui super numerum arenæ maris, & nunc flecto genua cordis mei ad te Domine.* Ille porro cordis genua, & non corporis, flectere dicendus, qui coram Deo in oratione sese submittit. *In oratione Manassa cum captiuus teneretur in Babylone.* Cant. 2. Humilitatem sæpe lacrymæ comitantur. *Psal. 38.*

Solet vt plurimum sancta hæc cordis humilitas lachrymas oculis elicere: ideoque Psaltes Psalmo trigesimo octauo Deum deprecans aiebat, *Auribus percipe lacrymas meas.* Lachrymæ porro non auribus percipiuntur, sed oculis videntur: pius tamẽ hic rex insinuare volebat, orationes suas lacrymis plenas esse, sciebat vtiq; preces, quæ lacrymis & piis suspiriis saginantur & referciuntur, Deo gratissimas existere. Merito igitur sponsus, omissa cæterarum auium harmonia, turturis sese gemitu & suspiriis delectatum ait, quæ in terra sua audiebat, *Vox turturis audita est in terra nostra.* Vnde colligere est orationem lachrymis mistã & fletu stipatam Deo longe esse acceptissimam. *Cant. 2.*

Quam efficax autem, Deus bone, huiusmodi esse solet oratio, quam & lacrymæ polliunt & suspiria sufferciunt, quantasque obtinere victorias! Idcirco armis similis esse in genesi perhibetur. Iacob quippe Patriarcha filio Ioseph portionem hæreditatis dimentiens ait: *Do tibi partem vnam extra fratres tuos quam tuli de manu Amorrhæi in gladio & arcu meo.* Nusquã porro Iacob bellum gessisse aut cum hoste conflixisse, aut arcum cũ hoste tetendisse legitur, quin potius iratus fuisse, quod filii, Sichimitas, ob Dinæ sororis raptũ, arma mouentes exciderint, & sanguinem crudeliter effuderint. Vera igitur Chaldæi Paraphrastæ lectio est, dum habet, *quã orationibus acquisiui.* Illæ enim meliora arma sunt & valẽtiora quã arcus, gladii, aut hastilia. Hinc in libro Iudicum, Madianitæ tum armis tum precib⁹ profligati leguntur. *Gen. 48.* Oratio armis similis esse dicitur. *Iud. 7.*

Balaac Moabitarum Rex numerosum aduersus Israelitas colligens exercitum, eosq; armis prosecutus, omnem mox belli curam deposuit, pseudoprophetam Balaam consulendo, vt prosperum belli successum precibus ille à Diis impetraret: nam vti bene obseruauit Origenes, fama didicerat, Israelitas nonnisi precibus ad Deum fusis victoriam consequi, eosque non arma manu præferendo, sed preces fundendo, cum inimicis conflictum ire solere. Quamobrem iisdem illis armis inuadere consultius putauit. Quam valida igitur hæc arma futura sunt, quando humilitate temperabuntur.

Pisces illi immundi censebantur, qui pinnulis & squammis carebant: qui vero pinnati & squammati erant, mundi habebatur: eo quod hisce pinnis in aera saliant, & quasi volare videantur; squamis vero velut lorica contegantur. Mysteriũ denotat eos corã Deo mundos esse, qui orationis alis in altum se sustollunt, cœlestia contemplaturi, & sub humilitatis squammis, velut lorica è virtutibus contexta, delitescunt, ne ab hominum mundanorum oculis videantur. Viuat igitur & omnium ore celebretur oratio humilis ac demisse de se sentiens.

Altera quæ orantibus necessaria est virtus, ipsa dicenda est caritas: atque hanc intellexit Raphael Archangelus, cum Tobiæ iuniori diceret: *Bona est oratio cũ ieiunio & eleemosyna.* Mystica etiam illa animalia, quæ Ezechiel Propheta vidit, inter cætera quæ præferebant prodigia, manus hominum sub pennis habebant, quo aliud non denotabatur, quam sub oratione & contemplatione, quæ animæ nostræ alæ sunt, manus, id est, opera caritatis latitare debere, quæ binas hasce alas fulciant & sustentent. Senes quoque illi, quos Ioannes in Apocalyp. vidit, phialas aureas thymiamate plenas & suffitibus refertas habuisse leguntur: *quæ sunt*, inquit, *orationes Sanctorum*, Emblema hoc expositurus, dico ideo potissimum ab Apostolo orationes, phialas aureas nominari, quod orantium corda carnea iam esse non debeant, sed aurea & luculenta caritate æstuantia.

Huiusmodi porro cor à Domino Psalmographus exposcebat, conceptuique meo quam proxime accedens aiebat: *Dirigatur Domine oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo.* Nam vt thus & incensum certæ impositum, nisi ignis adsit, nullum emittere fumum aut odorem potest: ita orationis incensum nullam spirare suaueolentiam poterit, nec Deo gratum esse, si cor è quo proficiscitur, diuini amoris igne non succendatur, & dilectionis flammas non emittat, nisi inquam ardeat sancto quodam amore, non erga Deum tantummodo, sed & erga proximum, vt nimirum pro omnibus in genere oret, pro ipsis etiam peccatoribus & infidelibus. Huc allusit Psalmographus, cum diceret: *Effundo in conspectu eius orationem meam.* Effundere autem, est quidquam foras eiicere, quasi diceret: Oro pro iis qui sunt extra gratiam Dei mei constituti pro peccatoribus inquam, ethnicis, amicis, & inimicis pro notis & ignotis. Caritas igitur hac in sphæra operatur, atque ad omnes sese creaturas extendit.

Angelus ille, qui Ioanni in Apocalypsi ante altare apparuit, thuribulum aureum secum deferebat: quo aliud non declaratur, quam neminem coram Dei altari comparere posse, id est, Ecclesiam orandi causa ingredi, quam qui Angelorum vitam imitetur, & cor caritate velut auro radians habeat, è quo incensum orationis egrediatur, & suauissimos odores emittat.

In tabernaculo Mosis, aut templo Salomonis duo altaria reperire erat, vnum holocaustorum, & ipsum æneum: alterum thymiamatis, & illud aureum. Primum quidem sacrificium crucis denotabat, quod æneum & sonorum erat, quia in omnem terram exiuit sonus eius, eo quod crucis Christi prædicatio omnes terræ angulos penetrarit: quanquam tropologice S. Gregor. pœnitentiam & carnis mortificationem hic designari putet. Alterum vero, de quo Exod. 30. Beda sanctos & iustos denotare existimat, qui rerum cœlestium cõtemplatione sublime elati, & procul à terrenis constituti, non procul à sanctis sanctorum, Angelorum, instar commorantur, quotidieque in altari thymiamatis thus orationum

Margin notes: Num. 22. — Leuit. 14. — Tob. 12. — Ezech. 1. — Apoc. 5. — Psal. 140. — Psal. 141. — Apoc. 8. — Exod. 27. 38. — Li. de templo Salom. cap. 12.

num adolent, ac superni ipsum amoris igne succendunt, quod diuinæ deinde maiestati sanctè pieque offerunt. Ipse vero per duplex hoc altare, duo orationum genera designari putem, mentalem, scilicet ac vocalem: per altare nimirum thymiamatis mentalem; per holocaustorum autem, quod æneum ac sonorum erat, vocalem: vtrumque vero caritatis igne semper ardeat necesse est.

Oratio mentalis & vocalis per altaria tabernaculi designatus.

Cæterum quando orationē caritate succensam esse debere dico, supponendum est, orantem omni vacare debere delicto. In cuius rei signum præcepit olim Deus, ne quis immundus, aut næuum aliquem corpore præferens templum ingredi, aut tabernaculo propius accedere præsumeret, vel etiam sacrificium offerre, nisi prius mundaretur. Idem etiam lex Euangelica præcepit, cum neminem peccati sordib. inquinatum aut culpam aliquam corde fouentem, ad altare sacrum vult accedere, quo preces Deo offerat; tunc enim oratio robur suum amittit, & quodammodo eneruatur, orantique in virium cedit & peccatum.

Leuit. 22.

Naturalium rerum scriptores tradunt, gemmæ cuiusdam genus reperiri, cui nomē Diascorides, admirabilis potētiæ ac stupendarum virium, quibus tamen penitus destituitur, si mortui ori indatur. Naturæ hocce opus ad gratiam transferens, dico orationem lapidem esse, quo Dauidis exemplo dæmones prosternimus, lapidem inquam pretiosum, magnæ energiæ atque efficaciæ: qua tamen priuatur, si peccatoris, qui coram Deo mortuus est, ore exeat; ac tunc tantum abest oranti, vt prosit, vt animæ etiam perniciem & interitum adferat, *oratioque*, vt de impio olim Psalmographus ait, *eius fiat in peccatum*: cumque diuinam iram sedare, furorem conceptum placare, flagellaque intentata auertere deberet, illa magis magisque accersat, & iram acrius succendat. Quod egregio exemplo confirmabo.

Oratio gemmæ preciosæ comparatur.

Psal. 108.

Bias Philosophus, cum quodam tempore cum sceleratis quibusdam & nebulonib. nauigaret, & vehemens subito tempestas exoriretur, illique in genua prostrati Deos inuocarent; ipse fictam illorum pietatem irridens: *Tacete*, inquit, *ne dij vos hic nauigantes sentiant*. Sciebat nimirum Philosophus, impiorum preces & orationes, corde inquinato prodeuntes, Deum magis irritare quā placare. Prius igitur quam se ad orandum quis componat, animam purget & ab omnibus liberet sordibus, necesse est.

Preces impiorū Deū magis irritāt, quā placant.

Refert magnus August. serpentis quoddam genus esse, quod priusquam ad fontem bibendi causa accedat, euacuato stomacho omne quod intrinsecus repositum fouet virus, eiiciat. quā serpentis naturam ille proposito nostro adaptans, ait Christianos, cum ad orandum sese componunt, omne prius peccati venenum, si quod in corde latere, vomere debere, quam Deo preces offerant. Hæc igitur oratio, quæ corde puro, & ab omni peccati veneno libero, sed caritate succenso proficiscitur, perfectissima est, Deoque gratissima. Atnec hoc satis: sed continua quoque sit oportet atque assidua.

l i. de perf. iustitia ad Iulian.

Perseuerantia igitur & assiduitas tertio ad orationis perfectionem necessaria est. Vnde Apost. Iacobus: *Multum valet deprecatio iusti assidua*. Dico igitur, si qua in re assiduitas & perseuerantia requiritur, in oratione eam & precib. maxime desiderari, & in primis necessariam esse: hanc solem non dedecet importunitas, huic vni congruit animosa pertinacia & continua indefatigataque expostulatio. Aliis in rebus vitium est violentia, at in oratione virtus: de orantibus igitur illud merito vsurpari potest: *Regnum cœlorum vim patitur, & violenti* id est, importuni deprecatores, *rapiunt illud*.

Perseuerantia oranti necessaria. *Iacob. vlt.*

Matt. 11.

Quo loco in Psalmis legit Vulgata, *In manus tuas commendo spiritum meum*, alii habent Interpretes: *In manus tuas commendabo spiritum meum*. atqꝫ ita Græcus textus præfert & Chaldaica paraphrasis: vnde iusti in orādo perseuerantiam colligere possumus, qui non semel tantum orat, sed firmiter secum statuit totum vitæ tempus orando transigere, ac nulla non hora & loco precibus & orationi vacare.

Psal. 30.

Iacobi cum Angelo lucta in sacris litteris celebratur, sed eo potissimum nomine, quod tāta ipsius terreni ac mortalis licet hominis, importunitas fuerit, vt firmiter in

Gen. 32.

animo

animo statuerit, non prius cœlestem illum spiritum dimittere, quam benedictionem petitam ab eodem obtinuisset. Iam paulò ante dixi, luctam hanc veram orationis, quā homo ad Deum fundit, imaginem esse, in hac igitur sola importunitas commendanda est, animosique censendi illi, qui in oratione assidui sunt, nec prius quiescunt quam gratiam à Deo obtinuerint, & votorum compotes facti fuerint.

Religiosus quidam in oratione assiduus & continuus, fratribus aliis modum orandi Deum rogantibus respondit, à nullo alio orandi se rationem quam à mendicis stipem ante diuitum ianuas postulantibus, vlcera sua & plagas, non semel aut bis, sed sæpius demonstrantibus, quo eos ad misericordiā flectant, & eleemosynam in paupertatis subsidium extorqueant didicisse, & ab illis ipsos etiam discere posse. Innuere scilicet volebat, quod cum pauperum instar mendicorum, quotidie ante magni Dei ianuam panem nostrum quotidianum aliaque gratiarum charismata deposcimus; non prius à necessitatib. nostris diuinę maiestati repræsentandis, cessare debeamus, quam eleemosynam aliquam aut munusculum ab eadem impetremus.

Esther regina, formosissima sui temporis mulierum, ad regem cum ingrederetur, petiones suas declaratura, duas secum ducebat puellas, vnam cuius humeris inniteretur, alteram quæ syrma traheret. Vera hæc imago fuit rei de qua modo agimus. Regina quippe hæc orationem designabat, per quam ad regem regum Deum accessum habemus cum eodē locuturi; quæ quo securè incedat, & maiori cum plausu excipiatur, duas habeat virgines, comites necesse est, vnam cuius humeris fulciatur, humilitatem scil. quæ eandem sustentat; alteram quæ si nuosa vestium volumina subleuet, perseuerantiam scil. quæ perfectam semper orationem sequitur.

Hac virtute orationes suas exornabat, Psaltes de se siquidē testatur: *Mane adstabo tibi & videbo.* Verbū vero *adstabo* perseuerātiā denotat, cuius loco Hieronym. ad fontes Hebraicos *contemplabor* transtulit, quod tātundem significat. alio item loco, vbi Vulgata præfert: *Anticipauerunt vigilias oculi mei*; alio versio habet: *Tenebas vigilias oculu meis.* Id est, Tam grata tibi orantium perseuerantia, vt oculos meos, quo ad te integras noctes vigilent, & excubias quodammodo agant, cogas, quo ita in oratione perseuerem. Psalmo item 95. vbi legimus vulgo, *Sanctimonia & magnificentia in sanctificatione eius.* S. Hier. transtulit, *Fortitudo & exaltatiò in sanctuario eius.* Sanctuarium porro orationi locus debitus est, eius vero comites, fortitudo, ad incessanter orandūm, & nunquam deficiendum; & cordis exultatio ad perseuerandum assiduèque orandum. *Psal. 76.*

Verum quod perseuerantia essentialis orationis pars eam propterea omni ratione diabolus impedire contendit & interrumpere. Quod exemplo quodam faciam manifestum: Religiosus quidam, vt in Dialogis refert Greg. orationem cœptam semper intermittere, & nonnisi quam breuissimas fundere preces, impatiens moræ, solebat: & quamuis fratres hanc in eo leuitatem sæpius reprehenderent, non ideo tamen in orando reddebatur constantior. Accidit interea S. Benedictum ad illud monasterium diuertere, & de monachi huius leuitate certiorem reddi, quem cum ad se vocatum curiosius inspexisset, vidit nigellum quendam pedibus illius aduolutum (dæmonem haud dubiè) qui eum à sancto orationis exercitio auocaret. Procidit igitur in genua sanctus Pater, cumq; pro salute illius Deum deprecatus esset, dæmon, omnis perseuerantiæ inimicus, ab eo mox decessit. *Diabolus perseuerantiam impedit.*

Idem quoque Gregorius huc etiam trahit historiam aliam Geneseos. Abraham cum Deī iussu animalia quædam offerret in sacrificium, ecce volucres cœlo delapsæ in aram descendere victimā deuoraturæ; quas cum sæpius ipse abegisset, iterum tamen atque iterum importunæ illæ harpyæ ad prædam redierunt: nec prius ab iisdem liberatus fuit, quā somnus eum oppressisset. Qui curiosius hoc introspicere voluerit, & Greg. moralitatem sequi, reperiet haud dubie, orantem, Deoq; gratum precum sacrificium offeren- *Lib. 2. cap. Moral. Gen. 15.*

offerentem, à rapacibus semper auibus, dæmonibus inquam infestari. Non ideo tamen orationem abrumpat, sed easdem continuo vna cum vanis cogitationib. abigat, nouam attentionem comparet, & in orando perseueret, donec tandem sol occidat, & dormiendi tempus ingruat, id est, donec vitæ huius dies præterierit; fieri enim non potest, vt quamdiu viuimus, ab importunis illis auibus immunes simus; ideo semper iis resistendum, & omni ratione abigendæ, inq; oratione perseuerandum.

Valer. lib. 2. cap. 10. Xenophon Philosophus solenni Diis sacrificio offerêdo impeditus, de filii sui in bello nece certior factus, cœptum sacrificium non intermisit, nec vultum ob tam lugubrê aut funestum nuntium côtraxit aut sacrum abrupit. Et ecce, prò pudor! Christiani hodie muscæ importunitate victi filum orationis abrumpunt; & ob nugas aliquas molestiarum a precando cessant: hac igitur Ethnici constantia & in orando perseuerantia confundantur & erubescant.

At non ita viuendum est, Auditores, aliter vita vobis instituenda, amplectenda virtus est, & inprimis virtutum regina Oratio. Audiuistis scilicet partes eius, audiuistis dignitatem ac potentiam, audiuistis præterea quæ ad perfectionem illius necessaria sunt. Hæc igitur omnia animis vestris insculpta permaneant, & mementote cunctorum quæ vobis hactenus dicta sunt; recordemini inquam in sacris litteris eam thuri & suffitui comparari, & merito sane; nam quemadmodum odores nidoresque semper in sublime tendunt: ita & oratio si Dauid experto fidem habeamus. *Dirigatur*, inquit, *Domine oratio mea sicut incensum.* *Psal. 140.* Secundo, quemadmodum aromata & odoramenta putrescentium locorum & sentinæ fœtorem tollunt, ita vt neminem offendat; sic & iustorum orationes pro peccatoribus deprecantium efficiunt, ne eorum delictorum fœtores diuinæ maiestatis nares offendant, vt pro meritis eadem non puniat, sed veniam benignus concedat. Tertio, vt odores & suffimenta magis redolent contusa, & thus magis fragrat igni iniectum; ita & de Sanctorum orationibus sentiendum; tunc illas feruentiores esse, & suauiorem spirare odorem, cum in persecutionum mundanarum mortario contunduntur vel tribulationum vitæ huius igni imponuntur.

Eia igitur Christiani, orationi diligenter incumbite; ipsa enim hominum & Angelorum interpres, interpres inquam, quæ omnium linguarum nouit discrimina, Hebraicæ, Græcæ, Latinæ, Gallicæ, Hispanicæ, Italicæ, Germanicæ, aliarumque sexcentarum: ipsa peccantium patrona, cælorum amica Dei carissima, diaboli terror; ipsa virtutum regina, electorum Philosophia; Sanctorum sermo, paradisi ianitrix, & animarum omnium consolatrix. *Orationis Epitheta.* Simul etiam perpendite, quanta illius sit potentia & virtus, ipsa dæmonibus dominatur; infernas potestates compescit, Angelos ad flagellandum accinctos exarmat, tyrannos domat, mundum vniuersum expugnat, tempestates sedat, ignem cælo aduocat, astra sistit, feras siluis elicit, pluuias exsiccat, ventorum alas laxat, & laxatos refrænat. Ipsa præterea morbos depellit, mortuos ad vitam reuocat, montes loco mouet, hominibus vt sine cibo potuque vitam transigant vires suppeditat, terram concutit, elementa inter se conciliat, aliaque infinita effecta, quæ omnem naturæ potentiam superent, producit.

Côclusio. Hanc igitur diligite, Christiani, & amplectimini, illius perfectiones sectemini, quæ ad eam necessaria sunt quærite: cum igitur ad orandum vos componitis, adsit humilitas, stipet preces caritas, & comitetur eas perseuerantia. Oratio enim, nisi humilis sit, mera est vanitas, si caritate non sustentetur, meritum peccatum; si perseuerantia desit, nihil omnino promeretur: primum repræsentat oratio Pharisæi, alterum preces & pœnitentia Achab, tertium Iudæ proditoris quamprimum deficientis, animi amaritudo. *Humilitate carês oratio nonnisi vanitas.* Tria igitur hæc simul concurrant necesse est, quæ ad perfectionem orationis non parum faciunt; quibus si ornata fuerit oratio, perfecta erit Deoque gratissima.

Tu autem omnipotens & æterne Deus, ad quem preces nostræ diriguntur, eas rege, &

ge, & nos ad easdem sanctè pieque fundendas dispone: sæpe, fateor, plenæ imperfectionibus sunt, nec exaudiuntur, eo quod non bene fusæ, sæpe enim cum superbia & animi elatione tibi eas offerimus, sæpe in peccati statu funduntur, sæpe minima data occasione interrumpuntur. Humilitatem igitur veram, quæ easdem comitetur; caritatem & dilectionem, quæ easdem succendat, & robur, quo in iisdem persistamus, elargire. Quæ si impetrauerimus, vota precesque nostræ tibi acceptæ futuræ sunt, ac per easdem in hac vita gratiam, & in altera gloriam immortalem consequemur, ad quam deducere nos dignetur Deus Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus. Amen.

DOMINICA SEXTA POST PASCHA.

Quæ est Dominica infra octauam Ascensionis.

Partes.

1. *Quod præscita minus sint noxia.*
2. *De testimonio S. Spiritus & Apostolorum.*
3. *De aduersis à Domino prædictis.*
4. *Cur nos affligi velit Dominus.*

Cum venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me. Ioan. 15. & 16.

FIGVRA.

ELIAS Propheta & sacrificuli Baal cum inter sese de veri Dei cultu altercarentur, his Baalim Deo vero præferentibus & adoratione dignum asserentibus, illo contra firmiter asseuerante, & prægnantibus rationibus euincente, solum Deum Israel adorandum, sacrificiisque placandum; nec vllum contentio finem haberet, ita tandem inter eos conuenit: vt suo vterque Deo sacrificium immolaret, & victimas, ac quorũ Deus primus tunc ignem cœlo demisisset, quo sacrificium absumeretur, ille verum adorare Deum censeretur. Elias igitur è 12. lapidibus, in memoriam 12. tribuum Israel, aram construxit, cui cum & ligna & taurum superimposuisset, quæ & aqua humectabat, quo miraculi dignitas foret euidentior; in genua procubuit & Deum orare cœpit. Et ecce ignis subito cœlo in ará delapsus ligna corripuit, victimam succendit & in cineres redegit. Testari ita Deus voluit, Eliæ Deum solum adorandum, & omni obsequio & cultu dignissimum esse, reliquos vero omni honore & cultu indignos. Vt autem à figura ad veritatem descendam, dico Christum, magnum illud & honorificum carnis sacrificium cœlo obtulisse, quo Deus iratus homini reconciliatus est: altare, in quo oblatum, ipsa fuit crux, ligna, plurima tormentorum genera quæ pertulit; ipse vero victima, iniuriæ & improperia, quibus eum Iudæi prætereuntes impetebant, aqua fuit qua conspergebatur. Et quamuis singula hæc ita se haberent, ea tamen hominum peruicacia fuit, in animum inducere, vt nulla ratione possent, Iesum verũ Deum existere, quamuis mors illius & resurrectio euidentia testimonia dedissent. Eia igitur, inquit tum Christus, egrediamur, & ad vltimum diuinitatis meæ experimẽtum veniamus: Spiritum S. cœlitus demittã, qui in forma ignea, in sacrificium ipse peregi dilabatur, Atq; ita lapides fundamentales Ecclesiæ meæ, Apostolos inquam, corripiat & succendat, nequaquam posterum dubitandi sit occasio, sed omnes certissime credant, me non secus ac Pater verum Deum esse, & vt talem omnes, post tot diuinitatis argumenta, potentiæ signa, & essentiæ notas editas confiteantur. Hoc Euangelio hodierno contineri video, ꝙ vt ad illius gloriã & animæ vestræ salutem exponã; is ipse S. Paracletus in partẽ operis inuocandus, & Deiparæ auxilium implorandũ, quam ideo potissimũ in genua prolapsi, angelicis verbis salutabimus. *Aue Maria.*

Ea semper omnium sapientum opinio fuit, I.
nulla alia re, ingruẽtia aduersitatum iacula, & tribulationum mundi huius tela facilius excipi posse, inflictaq; minus, quam si longe ante animo voluantur ac prius quam feriant,

riant, præuideantur. Quidquid enim aiebant inopinatò nihilque minus cogitantibus accidit, percellere nos & consternare solet patientiæ nimirum clypeo spoliatos, quem si haberemus, facile omnes malorum ictus eluderemus. Is igitur ictus noxius & metuendus, qui præuisus non fuerit, at quæ postquam præcepta & præuisa fuere, contingunt, angere & lædere minus solent: nec casus eorum adeo grauis, quod nihil noui aut insperati, sed potius aliquid eminus præuisi, nobis accidere videatur.

Primus opinionis huius auctor nominari potest Marc. Tull. Rom. eloquentiæ parens & origo, qui in Tusculanis quæstionibus ait, repentiua omnia videri grauiora, quem & in distichis secutus Cato ait:

Nam leuius lædit, quidquid præuidimus ante,
Et præuisa minus lædere tela solent.

Hæc quidem Gentili deprompta pharetra, prudenter tamen inuenta, Christianoq; homine digna, quin & Greg. Magnus, Ecclesiæ doctor, iisdem propemodum verbis vsus est, & in eundem sensum recidentibus: *Minus iacula feriunt quæ præuidentur, & nos tolerabilius mundi mala suscipimus, si contra hæc prouidentiæ clypeo munimur.*

In hom. plurim. Mar. 2.

Diogen. apophth.

Interrogatus olim Philosophus Diogenes, quidnam tandem Philosophia illum edocuisset; scitè admodum respondit dicens: *Præuidere*, inquit, *aduersa, & cum euenerint illa patienter ferre.* Egregiũ profectò apophthegma, & quo vix vllum legi elegãtius, Christianæ legi accommodatius, & Philosophia Christi Iesu dignius, qui hoc nos & loqui modo & vitam instituere docet, id est, afflictiones dudum ante præuidere, & cum ingruerint, forti & generoso animo easdem perpeti. Vnde & natum prouerbium: *Tela præuisa minus feriunt.*

Basilisci natura.

Eam basilisci naturam esse perhibent, vt, si hominem prius videat, mortem ei afferat; si verò ab homine econtra prius videatur, tantum absit ei vt noceat, vt ipse emoriatur potius, aut in fugam saltem se conferat, quod diligenter notans Philosophus Seneca ait: *Nisi quidquid fieri potest, pro futuro habeas, das in te vires rebus aduersis, quas infregit, quisquis prior vidit.* item alio loco:

Li. de Trãquil. ca. 11. Li. 6. natu. quæst. q. 3. epist. 77.

Quæ alij diu patiendo lenia faciunt, vir sapiens lenia faciet diu cogitando.

In quam rem sexcenta producere exempla possem: vt imprimis illud anaxagoræ, huic enim carceribus detento Athenis, eodem tempore & mortis inferendæ sententia, & filiorum interitus cum denunciaretur: ad primum quidem infracto & elato animo sic respondit: *iam pridem tam aduersus illos qui me morti adiudicarunt, quam aduersum me, ex æquo natura tulit sententiam*, ad secundum vero ait: *Sciebam me genuisse mortales.* Futurorum igitur præuisio & diuturna eorum exspectatio hanc ei si nimi dabat constantiam, & infractum illum & inconcussum reddebat.

Anaxagoræ Philosophi cõstantia.

Ideo vero veteres illi sapientes præuidere, & quodammodo præoccupare mala futura & instantia solebant, tum ne quando inopinato ingruerent, eisdem percellerentur, & ad terram concussi deiicerentur; tum etiam vt minus graues ictus infligerent. Atque hoc magnum prudentiæ argumentum; quid enim aliud prudens quam porro videns? Ita præuidere futura solitus erat Seuerus Imp. vt in vita illius Dion Cassius refert: mortem siquidem, i. omnium malorũ grauissimũ, semper vt instantem quouis loco metuebat; quam vt perpetuo ob oculos habere, loculum suum quotidie sibi mane ante lectum collocari iussit, quem contemplatus & complexus aiebat: *Tu virum capies, quem totus capere orbis non potest*; atq; hac ratione sese ad mortem quotidie disponebat, ne, dum repente aduenisset, nimium quantum concuteretur.

Prudẽtia est mala præuidere.

Huc etiam respexit sancta illa Ægyptiorum veterum consuetudo, qui in solemnib[9] publicisque epulis, mortui cranium inferebant, omniumque conspectui exponebant, vt ita feralem illam Parcam, dum vere metuenda foret, non metuerent. Quæ enim præuisa & præcepta non sunt, dum adueniunt, percellere nos solent, & ad terram penitus deiicere, eo quod incautos opprimant: verum quando longo ante tempore prospeximus, nulla nobis inopina nouaque rerum facies accidit, neq; eorum aduentu, vel minimum consternamur.

Herodot. lib. 3.

Plut. lib. de animi tranquill. Refert ex Homero Plutarch. Vlysse post viginti annorum peregrinationem domum reuerso, cane, qui longo illum prius tempore nouerat, conspecto hero, præ gaudio exspirasse, vnde & ipse lacrymari cœperit. Hinc vero Penelopem vbertim etiam lacrymas fudisse tradit, sed gaudii lacrymas & exultationis: quā licet ille assiduo solaretur, & lacrymantis ab oculis lacrymas extergeret; non minus tamen emotus fuit, quam si dura silex foret, aut Marpesia cautes; cum tamen catellæ casus & interitus ipsi lacrymas expresserit. Cuius rei rationem Philosophus non aliam esse ait, quam quod vxoris suæ lacrymas, subitas in re fund. à mulieribus solitas prævidisset, non autem catellæ exspirationem, ad quam inopinatam consternatus illacrymari etiam cœpit, & vbertim flere.

Hac occasione persecutionum afflictionumque, quas Apostolis suis prædixit in Euang. Dominus, dicta sunt, quo easdem, dum tolerandæ obueniunt, maiori animi constantia & robore perferrent. Periti igitur naucleri est, pericula maris prædicere, Syrtes & charybdim prænuntiare; boni etiam ducis, pericula belli prædocere: *Hæc locutus sum vobis, vt non scandalizemini, absque synagogis facient vos.* Verum altius textus repetendus, & Ioan. series tuenda: *Cum venerit paracletus, quem ego mittam vobis à Patre.* Omnia hæc expositurus, in duo more iam mihi consueto, membra concionem diuidam; primo testimonia quæ Spiritus S. & Apostoli de Christo dedêre prosequar; In altero, persecutiones quas in hac Euāgelii denuntiatione exantlarint, recensebo, quibus pro posse enarratis, finem imponam.

Ioan. 16.
Ioan. 15. 16

Euangelij materia. In vltima illa, quam coram Apostolis in die vltimæ cœnæ, Dominus habuit, admonitione & parænesi, è qua omnia Dominicarū post Pascha Euangelia depromta sunt, qua & illos cōsolabatur, & animū in aduersis quæ passuri essent addebat; inter cætera ad diuinitatem suam spectantia ait: Spiritum paracletum, quem à Patre immitteret; amplissimum de diuinitate sua testimonium daturum, testificaturum inquam, verum sese Deum esse, non vero creaturam.

II. *Cum venerit Paracletus, quem ego vobis mittam à Patre.* Hic, obsecro, Theologi notent, vt Christus verbis illis hæreticos, qui post illius in cœlos ascensum in orbem venturi erant, refutarit, eorumque argumenta & iacula infregerit. Dum, enim ait: *Quem ego mittam à Patre*, eorum errorem iugulauit, aperte docens Spiritum non à Patre solum, sed & à se, id est, Filio procedere. Dum: *Mittam à Patre*, euidentissime demonstrat, Filium Patri consubstantialem esse, cum Pater & Filius vnum eundemque Spiritum producant, atque ita Arrianorum errores refellit. Dum, *Qui à Patre procedit*, apertissime declarauit, Spiritum Deum esse non vero creaturam, vt insano commento idem Arrius adstruere ausus est: quidquid enim à Deo procedit, Deus quoque sit oportet, creaturæ namque è Dei substantia non prodeunt, sed è nihilo producuntur (vilem profecto productionem!) Denique dum ait: *Ego mittam à Patre*, ostendit, aliam se a Patre personam esse, non vero vnam eandemque sed distinctam; atque ita nequissimi Sabellii errores destruit & euertit.

Ibidem. Hæreses veteres hoc loco refelluntur.

Cum venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre. A Patre se illum ait emissurum: & bene. nam vt filius esse suum a Patre habet, ita & Spiritus sancti missionem ab eodem nactus est, vt & à Patre potestatem illius producendi. Pater enim æternus, vt origo & fons omnis diuinitatis, à seipso Spiritus S. & productionē & missionem habet, at ambo hæc Filius nonnisi à Patre: atque idcirco ait, *Mittam vobis à Patre.* Ita loquitur & Hilarius in libris, quos de S S. Trinitate composuit: cum ipso igitur assero, quemadmodum *Creat à Patre:* eo quod simul cum Patre creet, vtpote creandi virtutem & potentiam à patre nactus, (*quia qui dat esse, dat & quæ consequuntur ad esse,* quod & ipse Dominus in Euangelio asserit, *Non potest Filius à se facere quidquam, nisi quod viderit Patrem facientem.*) ita etiam ab eodem & virtutem potentiamq; Spiritus S. producendi, & hunc in mundum mittendi nactum esse & habere.

Ibidem. Filius à Patre potestatem SpiritusS. mittendi habet.

Lib. 8.

Ioan. 5.

Porro hæc loquendi ratio in Sacris litteris obuia est & frequens: dictum quippe in Gen.

Gen. est, *Pluit Dominus à Domino sulphur & ignem super Sodoma.* Filius scil. a Patre. Vna enim & eadem vtriusque est actio: eam tamen Filius a Patre habet, nam omnia opera Trinitatis ad extra sunt indiuisa. Ita porro hunc locum Gen. Hilar. lib. de Synodis exposuit, & Concilium sub Iulio I. Pontifice maximo collectum. Sed relicta sublimi hac Theologia, ad moralem sensum delabamur, *cum venerit Paracletus:* Quãta horum verborum dulcedo? quam ipsa ad audiendum iucunda & suauia! *cum venerit Spiritus:* Ecquis obsecro Spiritus? non sp. malitiæ, non peccati, non præsumptionis, non iræ, sed Spiritus Paracletus, consolationis: scientiarum doctor quique nos homines veritatem edocet. *Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.*

1. Cor. 12. Ezech. 37.

Spiritus cœlos mouent.

Atq; hoc innuit Apostolus cum diceret: *Alij datur per Spiritum sermo sapientiæ, alij sermo scientiæ.* Spiritus qui spiritibus motum, & animabus vitam donat. Vnde Propheta, *Intromittam in vos spiritum meum, & viuetis.* Designatum hoc fuit in aridis illis ossibus, quæ Deus Prophetæ monstrauit, quæ neruos nacta nouos & musculos & cartilagines & pelle denuo cooperta, mouere se, at viuere non potuerunt, donec spiritus à quatuor ventis, id est, quatuor orbis partibus, eadem perflaret.

Cælorum orbes, vt quidem Aristoteles & constans omnium mecum Philosophorum opinio tradit, spiritum quendam & intelligentiam aeream, in tutorem & directorem habent: atque omnes, axes, sphæræ, sidera, planetæ a virtutib. quibusdam & potentiis intelligibilibus impelluntur: à seipsis enim nihil possunt, sed grauia sunt & omnis motus expertia, sine vlla virtute, motu aut influxu. Idem & de iustis sentiendum, qui à Spiritu S. mouentur & diriguntur, sine ipso enim omnis sensus erga res diuinas expertes forent, nec ad virtutem proni, inque bonis operibus torpidi. Ipse enim est, in quo viuimus, mouemur & sumus. Quam dulcia igitur faucibus meis verba hæc, *cum venerit Paracletus.*

Diuersa Spiritus sancti munia.

Quis aut qualis ille Paracletus? quidnam efficiet? quidnam potest? potest omnia, mirabilia efficiet: Deus enim est vt Pater & Filius, plurimaq; munia & functiones habet. ipse peritissimus ductor & director est: nam vt ventus naues ad portum propellit: ita & Sp. ille animas ad portum cœlestem dirigit ac promouet. vnde Psaltes, *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.* Ipse Angelorum hominumque doctor, ipse Apostolos omnigena dotauit scientia, & linguarum dono cumulauit, ita vt *cœperint loqui varijs linguis.* Oculis hyænæ, vt quidem Dioscorides ait, gemma educitur, q̃ futura prædicat, & obscura reuelet, cum dormientis capiti subiicitur. Ita & Spiritus paracletus à Patre simul & Filio procedens, cordi Apostolorum infectus, disertos eos reddidit, vt futura annuntient, secreta & abscondita reuelent, & omnium linguas nationum loquantur.

Psal. 142. Actor. 2.

Idem Spiritus afflictorum, ærumnisque oppressorum tutor & patronus est: testatur id Apostolus dicens, *Spiritus adiuuat infirmitatem nostram.* Idem hominum Angelorumque mediator: quo eum Ezechiel nomine nuncupat, *Ponam Spiritum meum in medio vestri.* Ipse pusillanimium Achilles, debilium robur ac fulcrum infirmorum: vnde Psalmographus, *& spiritu principali confirma me.* Ipse fidelium merces & laborantium præmia, ita Ioannes in Apocalypsi, *modo iam dicit Spiritus, vt requiescant à laboribus suis.* Ipse denique animarum consolator & gaudium. testabitur hodiernum Euangelium, *cum venerit Paracletus.*

Rom. 8. Ezech. 36. Psal. 50. Apoc. 14.

Spiritus S. varia in sacris litteris nomina sortitur.

Quotnam obsecro Spiritus hic cælestis nominib. appellatur, quot titulos & epitheta sortitur? Primo appellatur *Sanctus*, vel quod nos efficiat sanctos vel q; sit ipsa sanctitas. Secundo *Spiritus rectus:* hoc eum nomine Psalmista donauit, *Et spiritum rectum innoua in visceribus meis.* Tertio *Spiritus bonus.* Ipse enim gratiã in hac vita elargitur, & gloriam sempiternã in altera: quæ vera bona sunt, vtpote quæ perdi nequeunt, & semper hominem comitantur: *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.* Quarto, *Spiritus principalis.* Ipse namque origo, fons & principium omnium virtutum, & omnium gratiarum in anima nostra causa: *Spiritus prin-*

Psal. 50. Psal. 142. Psal. 50.

principali cōfirma me. Quinto, *Spiritus Domini.* Nam q spiritū hunc habēt, vere Domini sunt: corpori, mundo, & diabolo imperantes, qui vero eodē carent, nōnisi serui & mera mancipia, omnibusq; rebus creatis subiecti, *Spiritus Domini super me. Paracletus* denique in Euangelio hodierno dicitur, *Cum venerit Paracletus.* Cum autem iam iam venerit quid facturus est? *Ille testimonium perhibebit de me.* id est de diuinitate mea.

Isa.61. *Io.15.& 16.* Spiritus Sancti testimoniū necessarium erat ad firmādam diuinitatem Christi. *Act.10.*

Et sane eiusmodi testimonio opus erat, quo euidens & manifesta Christi redderetur diuinitas; opus inquā, erat, vt crederent homines, hominem Deum fuisse morti adiudicatum innoxium, passum, immortalem: crucifixum, redemptorem: & quare opus ad idola nempe destruenda, crucem exaltandam, mundum conuertendum, Imperatores confutandos, Monarchias deprimendas, respublicas expugnandas. & idiotas piscatores Philosophorum doctores constituendos: ad hæc sc. omnia Spiritus S. testimonium necessarium erat. Varia quidem olim de Christo Prophetæ testimonia dederant, *Hinc testimonium perhibent omnes Propheta* mille in natiuitate, omnes perhibuerant creaturæ, stellæ, reges, Angeli, bruta quin etiam animalia deinde & Simon. Anna vidua, Ioannes Baptista toto adeo Trinitatis testimonia quoque videre fuit illius in baptismo, testimonia in transfiguratione, testimonia in passione, dum ipsa etiam tellus concussa tremuit, sol deliquium passus est mortui ad vitam surrexerunt, & petræ scissæ sunt. Et quamuis adeo prægnantia efficaciaque hæcce fuerint, credere tamen homines non potuere, Iesum Christum Deum fuisse, quamobrem necesse erat Spiritum ipsum cœlo descendere, & de diuinitate testimonium ferre.

Ioan.15. & 18. *Ille testimonium perhibebit de me.* Et fuit profecto difficile persuadere hominib. Deū humanam naturam assumsisse se exinanisse, pauperem nostri causa factum & in cruce suffixum exspirasse. Huc pertingere humanum ingenium non poterat, nec intellectus hoc comprehendere, imo & Prophetæ omnes hæc fieri non posse credebant. vnde de rei grauitate & hominum incrudelitate cōquestus Isaias exclamat, *Quis credidit auditui nostro?* Idcirco Spiritum S. descendere necesse fuit, qui amplissimum horum omnium testimonium redderet: quo ita mundi incredulitatem conuinceret, ad credendum induceret, & clamare alta voce cogeret, *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis.*

Isa.53. *Psal.92.* Spiritus sanctus ter de Christo testatus est.

Tertia porro Spiritus S. de Christo Iesu testimonium perhibuit. Primo, cum à Ioanne baptizaretur, quando nimirum, quo diuinitatem illius adstrueret, visibiliter in ipsum columbæ specie delapsus est. Secundo, in glorioso transfigurationis triumpho, quando in nube lucida rutilantique apparuit. Tertio, in ipso Pentecostes die, cum in forma ignis & flammantium linguarum super Apostolos descendit, sic infracta & heroica constantia per omnes terrarum angulos edoceret, Iesum Christum mundi redemptorem ac liberatorem esse. Vnde Ioannes in Epistolis, *Spiritus est, qui testificatur, quoniam Christus est veritas.* Cuius testimonio accedens in Euangelio Dominus ait, *Ille testimonium perhibebit de me.*

Matth.3. *Matth.17.* *Act.2.* *1.Ioan.5.* *1.Ioan.15. & 16.* Spiritus sancti descensus euidens diuinitatis Christi testimoniū fuit.

Non potuit profecto maius nec apertius diuinitatis testimonium dari, quam tantum ac talem, ad testandum ipsum Deum, Spiritum emitti. Iacob Patriarcha, audito, filium Ioseph superesse & adhuc vesci et aura ætherea, dominarique in tota terra Ægypti, velut à somno expergefactus & consternatus est, non secus ac si fabulas narrari audisset, nec fidem filiorum verbis adhibere poterat: sed visis curribus, commeatu & omni suppellectile pretiosa, quam ex Ægypto asportauerant, omni dubitationi postposita, rem ita se habere sibi persuasit. Vnde colligitur, è pretiosis illis quæ Ioseph miserat donis Iacob confirmatum credidisse, filium in Ægypto dominari, ac plurimis regnis cū absoluta potestate præesse. Idem omnino hodie in Euangelio fieri videmus: ait enim quodammodo Christus, Vetulus ille & decrepitus mundus credere vix potest, Deum me esse: quamuis Prophetæ, filii inquam eius tam euidenter id designarint: at mox vt pretiosum illum Spiritum gratiis locupletem misero, aperte

Gen.41.

aperte videbunt Deum me esse, ille scil. de me testimonium feres, ex eoque mundus cognoscet, non ingessisse me vitro, aut falso dignitatem hanc & diuinos mihi honores arrogasse.

Elias Propheta, designaturus verum à se Deum coli, sacrificium eidem offerre voluit, & strue lignorum congesta, & victima mactata, genibus in terram positis orauit dicens, *Domine Deus Abraham, & Isaac, & Israel, ostende hodie, quia tu es Deus Israel, & ego seruus tuus.* Vix finierat verba Prophetes, & ecce ignis cœlo delapsus victimam corripuit, & in cinerem redegit. quo viso clamare alta voce populus cœpit, *Dominus ipse est Deus, Dominus ipse est Deus.* Per ignem sc. cœlo descendentem, intellexerunt eum, à quo emissus fuerat, vere Deum existere: Ita Christus, misso in Apostolos sub forma ignis Spiritu S. ipso Pentecostes die euidentissime ostendit, Deum se esse merito igitur in Euangelio de Spiritu ait: *Ille testimonium perhibebit de me.*

3. Reg. 18.

Ioan. 15. & 16.

Erat inquam clarissimum diuinitatis argumentum, Spiritum sub flammæ specie in Apostolos emittere; cuius rei figura fuit ignis, quo reliquias Agni Paschalis cremari voluit olim Deus, *si quid residuum fuerit igne comburetis.* quo mysterio nihil aliud declaratur, quam Christi Iesu, agni illius immaculati, reliquias, id est, Apostolos, quos post se in mundo relicturus erat, sacro Sp. sancti igne accendendos & cremandos. Quod & in Psalmis longo ante tempore prædixerat Psalmographus. *Ignis à facie eius exarsit, carbones succensi sunt ab eo.* facies autem hoc loco patris ipse Filius est: ignis autem qui exarsit, ipse Spiritus: carbones vero Apostoli.

Psal. 17.

Inter vasa figlina cocta & non cocta, sed tantum efformata, hoc statui discrimen potest, quod iis quæ nondum caminum subiere, festucæ & sordes facillime adhærescant, & minima collisione frangātur; cocta vero nullis sordib. inficiantur, nec collisa tam facile dissoluantur. Eadem quoque inter Apostolos & cæteros mundanos inueniri differentia potest: illis enim, non secus ac vasis coctis & Spiritus sancti igne indutis, nullus vanitatis puluis, nullæ voluptatum sordes adhærescunt, nec vlla rerum mundanarum collisio nocet: at hi velut incocta & liquida, & nondum camini ardorem experta, ad primum aduersitatum impetum colliduntur & franguntur. Hic igitur ignis Apostolos excoxit, & aduersus omnem tribulationum afflictionumque impetum solidauit. Quod figura quadam veteri demonstrabo.

Monstrauit olim Ezechieli Prophetæ Deus campum ossibus refertissimum, & ait, *Vaticinare de ossibus istis, & dices eis, Ossa arida audite verbum Domini. Hæc dicit Dominus Deus ossibus his, Ecce ego intromittam in vos spiritum, & viuetis. & dabo super vos neruos, & succrescere faciam super vos carnes.* Et ecce dictum factum, ossa steterе in pedes nouo redanimata spiritu & fremuere ad inuicem collisa, prout Ezechieli prænuntiauerat Deus. Vos vero mysterii huius expositionē discite: Mundum campus ille patens denotat, ossa vero Apostolos, inquam arida, sicca, & ab omni humore sæculari succoq; mundano aliena: quæ postquam Spiritu S. subintrante, reuixere, neruosa solidaque facta sunt, id est, virtutem & robur tribulationibus resistendi & aduersa quæque superandi nacta sunt. Spiritus igitur S. discipulos hac ratione confortans & solidans, clarissimum diuinitatis Christi Iesu eiusque maiestatis testimonium dedit. At hoc testimonium satis non erat, requirebatur adhæc, ipsi vt quoque Apostoli hoc testatum facerent, *Et vos testimonium perhibebitis.*

Ezech. 37.

Quod & reipsa præstitere, dum per omnia mundi climata discurrentes, Euangelium gentibus annuntiarunt: S. Petrus scil. omnium caput, in Ponto, Bithynia, Galatia denique & Romæ: Ioannes per vniuersam Asiam, S. Paulus Antiochiæ, Cappadocia, Cypro &c. Iacobus Maior in Hispania, Minor in Palæstina, Thomas in India & apud Antipodes, Philippus in Syria, & Scythia, Bartholomæus in Armenia & Lycaonia, Matthæus in Æthiopia, Simon in Mesopotamia, Thaddæus in Perside, Andreas in Achaia, aliisque sexcentis locis. Per omnes igitur mundi angulos testimonium

Apostoli diuinitatis Iesu Christi testimoniū dedere.

eorum

eorum auditum fuit & creditum. *In omnem terram exiuit sonus eorum.*

Psal. 18.

Mirabile testimonium Apostolorum de Iesu Christi diuinitate.

Quam liquida probatio, & quam clarũ diuinitatis & potētiæ Iesu Christi testimonium fuit, duodecim piscatores, rudes & rerum ignaros, vniuerso orbi arma mouere, formicas elephantis insultare pygmæos aduersus gigãtes & aduersus co'ũbas gryphes insurgere, & armis adeo imparibus; arma siquidem mundi sunt prudentia, sagacitas, eloquentia, potentia, minæ, vana promissa, suppliciorum terror, voluptatum, honorum, diuitiarum, & aliarum rerum illicia: Apostolorum vero paupertas, simplicitas, humilitas, patientia, caritas: & aliæ plurimæ virtutes. Explicat vtrumque Apostolus in prima ad Cor. *Maledicimur, & benedicimus: persecutionem patimur, & sustinemus: blasphemamur, & obsecramus.* Deinde & conflictu iniquo: mundus siquidem suos vento voluptatum vult abripi, & ventri & genio indulgere: Apostoli vero idola deseri, Christum in cruce adorari, spiritum in obsequium fidei subiici, cruces & afflictiones æquo animo tolerari, propriam voluntatem abnegari debere docent: atque hæc vera vitæ; doctrinæ, & diuinitatis Iesu Christi testimonia sunt, ꝙ Propheta innuit dicens, *Vere vos estis testes mei, dicit Dominus.*

1. *Cor.* 4.

Isai. 43.

An non euidens veritatis testimonium fuit ignaros piscatores, inermes, doctos, omnium Impp. arma & potentiam fregisse Deus, quo potentiam suam exaltaret; olim Iobo Prophetæ sub ænigmatis inuolucro ait; *Nunquid ingressus es thesauros niuis, aut thesauros grandinis aspexisti, quæ praparaui in diem pugnæ?* quod exponens Gregorius, & nucleum allegoriæ explicans, ait: arma hæc & milites sanctos Apostolos extitisse, qui ante Spiritus sancti in mundum aduentum niue frigidiores erant: quibus tamen Deus in die pugnæ, quando vniuersum mundum subiugauit, & sub potestatem suam redegit, vti voluit. Atque hac ratione amplissimum de Christo Iesu testimonium dedere, miraculis inquam, verbis ac vitæ sanctitate hæc siquidem testimonia intellexit Christus cum ait, *Et vos testimonium perhibebitis.*

Iob. 38.

Ioan. 15.

Vos, inquam, quibus omnia mea secreta patent, qui singula miracula mea vidistis, qui toties doctrinam meam audiuistis, qui vitæ quam duxi rationem perspectissimam habetis: de iisdem loqui potestis, & velut testes oculati testimonium reddere petentibus. Quod petrum reipsa præstitisse ex Actis Apostolorũ manifestum est: *Hunc Deus suscitauit tertia die & dedit eum manifestum fieri omni populo, sed testibus præordinatis à Deo nobis qui manducauimus & bibimus cum illo postquam resurrexit à mortuis.*

Act. 10.

Tria ad testimonio auctoritatem conciliandam necessaria sunt, ne vt vafrum aut imminutum reiiciatur. Primo vt testis de re, quam testatur, certus sit nec opinetur solum dubitans & vacillans, sed certa quadam scientia eam perspectam habeat. Secundo, vt constanter veritatem profiteatur. Tertio, vt omni exceptione maior sit, omni culpa vacans, nec vlla in re reprehendendus. Tria hæc quam perfecte in Apostolis repetire fuerit, dici non potest: primo enim testabantur ea, quæ oculis vidissent: Audite vt hoc Ioannes de se suisque condiscipulis in epistola testetur, *Quod vidimus, quod audiuimus, & manus nostræ contrectauerunt de verbo vitæ.* & Petrus in sua, *Non incertas fabulas secuti, sed speculatores facti illius magnitudinis.* ac deinde omnes in genere Apostoli: *Non possumus q̃ vidimus & audiuimus non loqui, &c.* Deinde infracte & constanter admodum, sine vllo mortis metu, nullis suppliciis exterriti, veritatem elocuti sunt denique adeo sancte pieq; vitam instituerunt, nulla vt in re digni vel minima reprehensione forent. Idcirco præceptor probitatem eorum & sufficientiam perspectam habens, & testimonio ferendo idoneus sciens, ait, *Et vos testimonium perhibebitis.*

Tria in teste vero requiruntur.

1. *Ioan.* 1.

2. *Pet.* 1.

Act. 4.

Ioan. 15.

Non solus autē Apostolos hic allocutus est, sed & omnes in genere religiosos, quibus ex vi voti, de Iesu Christi paupertate, humilitate, & obedientia testimonium ferre incumbit, vt qui ab initio cum ipso fuere, id est, à tot iam annis cum ipso conuersati sunt, illiusq; se obsequio mancipabunt. Quadrant hæc etiam in cōcionatores, veros Iesu Christi illiusq; Eāngelii præcones, ho-

Religiosorum est testimonium dare paupertate & humilitate de Christo.

rum

rum namque est, de cruce illius & amore, passioneq; luculentissimum testimonium ferre, honestam nimirum vitam instituendo, humilitatem sectando, & mũdum contemnendo. Væ autem iis qui secus egisse comperti fuerint, infame siquidem est & deplorandum, sibi perniciem creare alios nihilominus ad gloriam euocare.

Deut. 29. Gaditæ & Rubenitæ quamuis aliis tribub. auxilia & suppetias tulissent, & arma in terra promissionis comparanda subministrassent, tamen in eadem cõmorari noluerunt, aut stabilem fortunarũ suarum sedem ibi figere, sed alias ad habitandũ sedes haud procul à Iordane delegerunt, quod locus ille & pascuus & campestris esset pascendis gregibus peraccõmodus. Infœlices igitur illi, qui cœlo neglecto, rebusq; cœlestibus proculcatis, caducis vitæ huius bonis contenti viuunt: quo brutali suo appetitui & cõcupiscentiæ carnali melius commodiusq; satisfaciant atq; ita gloria cœlesti quæ tum Deo tum Angelis communis est, excidunt.

Isai. 13. Mundus mons caliginosus est. Vos igitur concionatores Isaiæ consulenti credite, illius vocem audite, *Super mõtem caliginosum leuate signum, exaltate vocem, leuate manum.* Cæterum mons ille obscurus & caliginosus ipse mundus est, errorib. plenus ignorantiæ tenebris obsitus: in quo Prædicatores signum, id est crucẽ, quæ ab omnib. omnino hominib. contemnitur, leuare iubentur; pœnitentiam s. denuntiare, afflictiones, labores, & cruciatus in signum proponere. In quo etiam eos vocem exaltare Deus præcipit, aduersus peccata & vitia cum spiritus ardore & zelo detonare: manus quoque attolere, manum scilicet operi admouendo, vt nimirum opere compleant, quod verbis docuere. Hoc nempe pacto vitam instituere, est bonum de

Ioan. 16. Christo Iesu testimonium ferre: & hoc ipsum erat, quod prima concionis parte deducere decreueram: secundam iam aggrediar, in qua hæc verba: *Hæc locutus sum vobis, vt non scandalizemini*, explicanda suscepi.

III. Christus Apostolis suis tribulationes prædicit. Christus igitur, postquam Apostolos post mortẽ suam testimonium perhibituros dixisset, aduersitatesque & persecutiones varias ob testimonium hoc subeundas præmonuisset: solari quoque eos & dolorem è verbis prioribus conceptum lenire voluit, simul edocens æquam rebus in aduersis & lætis mentem seruare. Filii Israel cum grauiter angerentur, & hostili iugo premerentur, opẽ cœlestem implorarũt, & ad Deum cõfugerunt, qui sospitatorem iis misit Aod nomine, ambidextrum, & sinistra tam prõpte vtẽtem quam dextra, vt ducis huius dotes homini iusto accommodem, dico inter illius perfectiones primam esse, aduersa simul & prospera æqua mente perferre, & in vtrisq; æque fortem esse. *Iud.* 3.

Cassianus autem allegoriam hanc exponens, ait per manum dextram prosperitatem spiritualem designari, cuius digiti sunt deuotio; rerum spiritualium dulcedo, cordis tenacitas, dominium in cõcupiscentiam carnis, atq; omnium visibilium rerum contemptus: per sinistram vero aduersitatem spiritualem cuius digiti sunt tentatio per tribulationes, deuotionis carentia, exiguus erga res spirituales affectus, cordis ariditas, & spiritus tristitia. Beata igitur anima illa quæ duabus hisce manibus prudenter vtitur: plurimi namque dextra abutuntur, dum in prosperis insolescunt, & sublimia de se cogitant: alii vero sinistra, dum aduersis deiiciuntur.

Equidem per dextram illam, prosperitatem temporalem designari crediderim, cuius digiti sunt honor, sanitas, pulchritudo, diuitiæ, nobilitas: per sinistram autem, aduersitatem temporalem, cui hos assigno digitos, infamiam, egestatem, morbos, ignobilitatem & persecutiones. Hæc nimirum vtraque mundi manus est, at adeo lectu difficilis, vt vnam sine altera nec ipsa Salomon postulare voluerit, dicens, *Mendicitatem & diuitias ne dederis mihi.* Solus Apost. fcite vtraque vti nouit, *ego enim didici, in quibus sum, sufficiẽs esse. Scio & humilari, scio & abũdare (vbiq; in omnibus institutus sum) & satiari & esurire, & abũdare, & penuriã pati: omnia possum in eo, qui me cõfortat.* Apparet hinc ad oculum, quam Paulus ambidexter fuerit: quem vtinam omnes imitẽtur. Deus autem cum vtraq; suos feriat, Aduersitas & prosperitas duæ mũdi manus sunt. *Prou.* 30. *Philip.* 4. Simile.

ferat, æquabilitatem mentis in percussis exoptat.

Eccl.12. Solent fabri ferrarii haud procul à fornace habere frigidam: sine igne namque ferrum aptare non possent, nec sine aqua temperare; fabros imitari etiam consueuit Deus: modo enim prosperitates hominibus elargitur, quibus velut aqua eos aspergat, modo aduersitatum igne excoquit. vnde Ecclesiasticus: *In igne probatur aurũ: homines receptibiles in camino humiliationis.* quo loco alia versio legit: *Homines vero acceptabiles*, supplendo, *funt*. Ideo sancti clamare coram Deo dicuntur: *Transiuimus*
Psal.65. *per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium.*
Ioan.16. Hæc igitur dicta sunt occasione verborum: *Hæc locutus sum vobis, vt non scandalizemini.*

Id est, dum aduersitates in caput vestrum ingruent, quas vobis modo prædico, nolite offendi, aut nimium quantum deiici, neque enim vos deseram, sed Spiritum paracletum vobis mittam, qui in aduersis vos consolaturus, & auxilium laturus est. Admirabilem templi Salomonici fabricam &
Ezech.47. situm dum Ezechiel descripsisset, ad finem
Allegoria egregia. subnectit, dicens: *Ab hoc templo aqua egrediuntur, vsque ad mare. profluunt, & aquas ipsius maris dulces efficiunt: pisces vero quos producebãt, quã plurimi & pulcherrimi erãt.* Sublime profecto mysteriũ: quo aliud non declaratur, quam tribulationes & ærumnas, quibus iusti in hoc mundo affligũtur, etsi ingens lateq; stagnans mare efficere videantur, mox vt suauissimis diuinarum cõsolationum, quæ è templo illo admirabili, i. Christo Iesu, promanant, aquis conspersæ fuerint & tinctæ, dulces & iucundas reddi, ac plurimos in iisdem pisces progigni, id est, plurimorum meritorum causas exi-
Ioan.16. stere. Atque hoc est quod Dominus Apostolus suos edocere voluit, dum ait: *Hæc locutus sum vobis, vt non scandalizemini.*

Quamprimum vt eos testimonium daturos dixit, tribulationes mox & afflictiones, quæ hacce in functione eos manerent, subiunxit: ad quarum auditum ne forsitan animum desponderent, consolatur eos &
Simile. dolorem pellere conatur. Nam vt terra herbis, quas ex seipsa producit vires suppeditat, vt sine vllo hominum adminiculo & crescant, germinent, & floreant: iis vero quas humana plantauit industria, aut hortulani manus, nihil præter succum & humorem elargitur, ita vt nisi manus plantatoris succurrat & adminiculetur, perituræ sint: sic etiam mundus hic cum mundanis, filiis inquam & geminib. suis, agit, hos n. fouet, honorib. & voluptatib. beat. amplectitur, stringit: iustos autẽ & electos, filios Dei charissimos cõtemnit, vilipẽdit & negligit, imo tantũ abest, eos vt exosculetur, Ioan.15.
vt etiam quam potest acerbissime illos affligat & excruciet. Huc respexisse crediderim Christum, cum Apostolis diceret, *Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat* Psal.9.
diligeret: quia vero de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. Hinc quoque Psaltes coram Domino Iustus orphano col latus.
confitetur dicens: *Tibi derelictus est pauper,* iustus scilicet, qui paupertatem voluntariam amplexus est, atque instar pupilli & orphani ab omni se mundano gaudio sequestrauit, ob quod varias tribulationes experitur: verum huic *orphano tu eris adiutor*, atque aderis, ne in aduersitatibus succumbat, ex mente scilicet Euangelii in quo Ioan.16.
legimus: *Hæc locutus sum vobis, vt non scandalizemini.*

IV.

Labores & tribulationes discipulis in Euangelii pdicatione euenturas prænuntiat, eademq; ratione docet, iustos & pios scandalizari non debere, aut velut rem nouam suspicere, si afflictionibus & ærumnis interdum exagitentur & exerceantur, interea dum hic viuunt: multas quidem ob causas suis easdem Deus immittere consueuit, quarum tres præcipuas referam. Primo, quod ingentem semper vtilitatem & cõmodum secum trahant: quod è prosperitatibus, quæ illarum contrarium sunt, facile intelligi potest, nam, vt olim Aristot. multis in locis docuit, *Cõtrariarum causarum contrarij sunt effectus*, adeo vt si vnum malum progignat: alterũ bonum proferre debeat. Mundi autem prosperitas Dei semper obliuionem inducit: vnde Propheta, *Homo cũ in honore esset, non intellexit, & nobilis* Rationes variæ cur iustis tribulationes immittat Deus. Lib.2. de generat. & Phys. Psal.48.

bilis conditionis suæ oblitus est, Seneca item in eundem sensum, *fortuna quem nimis fouet, stultum facit*, atq; ex hac obliuione superbia quædam & fastus intolerabilis procedit, si Psalmographo dicenti, *In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur, ideo tenuit eos superbia*, fides habeatur. Omnes siquidem prosperis insolescentes, animæ suæ damnum incurrunt, & in voluptatum campo delitiarumque periculum adeunt, teste Poeta,

Luxuriant animi rebus plerumq; secundis.
Nec facile est aqua commoda mente pati.

Cum igitur prosperitas, malacia, ac mundi huius tranquillitas borum omnium causa sit; credendum est è contra, aduersitatum & tribulationum procellam, quæ illius oppositum est, bonorum omnium causam esse, atque homini miseriam suam in mentem reuocare, & infinitam Dei misericordiam animo illius insculpere. Hinc bene Magnus Boethius: *Plus hominibus reor aduersam quam prosperam prodesse fortunam*; & post eum magnus Gregor. *Nisi tribulationes essent, homines obliuiscerentur Dei, tribulationes quæ nos hic premunt, ad Deum ire compellunt.* Cuius rei egregiam in Genesi figuram legimus. — *Lib. de cons. cap. 15.*

Agar Saræ ancilla, quod superba & elata esset, atque heram potius ageret, domo Abrahæ exacta fuit, & in desertum ac solitudinem pulsa: vbi Angelus eam compellauit dicens: *Reuertere ad dominam tuam, & humiliare sub manu illius.* Quam figuram exponens August. ait: ideo potissimum ancillam hanc afflictionibus & ærumnis vexatam fuisse, vt hac ratione ad dominam reuerteretur, *Ad hoc*, inquit, *ancilla affligitur, vt reuertatur.* Cui etiam Psalmista accedens longe ante ait: *Tribulationem & dolorem inueni, & nomen Domini inuocaui*, vt auxiliaretur & suppetias ferret. — *Gen. 16.* *In Ioan.* *Psal. 114.*

Secundo, idcirco Deus tribulationib. iustos exagitari cruciarique interdum permittit, quod ipsæ ad salutem beatitudinemque sempiternam obtinendam imprimis necessariæ sint. Testatur, id Christus ipse; cum non aliud sibi ad gloriam adeundam, nisi per scruposam tribulationum semitam patuisse iter confirmat: *Oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam.* Si ipsum Dominum necesse fuerit pati, quo gloriam adiret, an non multo magis nos, qui non nisi peccatores sumus, & omni flagitiorum genere coopertì, tribulationum iter calcare, & laborum semitam ingredi par est: Atque ita argumentatur Bernardus, dum quodam in loco ait: *Si oportuit Christum pati, & ita intrare in regnum suum quomodo nos miseri intrabimus in regnum non nostrum, nisi prius patiamur?* Vnde etiam exclamat Apostolus Petrus, (clamantem obsecro audite:) *Christus*, inquit, *pro nobis passus est, nobis relinquens exemplum, vt sequamur vestigia eius.* Ipsa igitur tribulatio cœli ianua; de qua merito illud Prophetæ vsurpare possumus: *Hæc porta Domini, iusti intrabunt per eam.* — Tribulationes ad beatitudinem acquirendam conducunt. *Luc. 24.* *In serm.* *1. Pet. 2.* *Psal. 117.*

Tertiam immissarum calamitatum afflictionumque statuere causam licet, vt his gustaris certissimum iusti prædestinationis argumentum hinc colligerent, & gloriæ æternæ velut arrham acciperent. Testatur ipsum Bernardus, qui in homilia dicere nō est veritus: *Qui in hoc mundo flagellari nō meretur, in alio torquebitur.* Tribulationi ideo vnicæ salutem suam adscribit Psaltes, dum ait: *Castigans, castigauit me Dominus*, tribulationum suarum scilicet virga, *& morti non tradidit me*, id est, salutis hæc meæ causa exstitit, & soli huic, quod mortem perennem euaser im, adscribere debeo. Idem & profitetur Tobias, dum immensas Deo ob tribulationes immissas gratias agit, vitamque suam illis attribuit: *Benedico te Domine Deus Israel, quia tu castigasti me, & tu saluasti me.* — *Ibidem.* *Tob. 11.*

Ipsæ igitur certissima prædestinationis sunt signa, æternæ beatitudinis arrha, securissima ad cœlum via; hominibus imprimis vtiles, iustis honorabiles, & ad animarum salutem maxime necessariæ. Ideo nemo scandalizetur aut offendatur, si quando sibi eas immitti cernat, nemo iis inuitus humeros supponat, nemo dum ingruunt, indignetur; sed omnes libenter eas suscipiant, ambabus manibus amplectantur atq; generose illas perferant. Fœlix igitur, hanc qui crucem in hoc mundo gestat; — Tribulationum encomiũ.

per hanc enim recta ad gloriam cœlestem patet via.

Conclusio. Quamobrem, Catholici Auditores, cũ Christus Dominus gratia nobis sua & infinita misericordia Spiritum paracletum promittat, cuius iam vires potentiamque à me audistis, quas & melius cognoscetis, si sancto hoc Pentecostes die, ad illius dona

Quid ad accipiendum Spiritum S. necessarium sit. & charismata recipienda vos dignos capacesque reddideritis. Animos, quæso, vestros disponite, & cordis habitaculum ad tantum tamque eximium ac magnificum hospitem recipiendum præparate: quod vt præsteris digne, permulta vobis sunt necessaria; primo singularis quædam animi mundicies; neque enim in loco sordido putidoque, aut peccatorum mephitim redolente commorari vult, vt alibi Salomon

Sap. 7. ait, & in Euangelio Dominus, *Beati mundo corde.* *Matth.* 5. Secundo omnium virtutum ornatus & nitor, tam extrinsecus quam intrinsecus, de quo locutus est Psalmista: O-

Psal. 44. *mnis gloria filia regis ab intus, in fimbrijs aureis circumamicta varietatibus.* Tertio tam animi quam cordis humilitas, nam, *qui se*

Luc. 18. *humiliat exaltabitur.* Quarto feruens & as-

Luc. 11. sidua oratio, vnde Euangelista: *Dabit spiri-*

Sap. 7. *tum bonum petentibus se*, & Sapiens: *Inuocaui, & venit in me spiritus sapientia.*

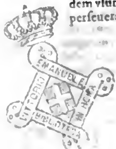
Præter etiam hæc requiritur singularis quædam animi tranquillitas, & perpetua conscientiæ quies & pax. scriptum nam-

Psal. 75. que legimus: *In pace factus est locus eius.* & hæc est, quam toties Apostolus fidelibus

2. *Cor.* 13. precatur, *Pacem habete, & Deus pacis & dilectionis erit vobiscum.* Sexto, verus & sincerus amor, quo Deus super omnia diligatur:

Ioan. 14. *Si quis diligit me, sermonem meum seruabit.* Post quæ deinde dicitur: *ad eum veniemus.* Hæc igitur media sunt, quibus recipi haberiq; Spiritus S. potest: vestrum vero est eadem vsurpare, vestrum est in afflictionibus perseuerare, nec tribulationibus superuenientibus animo deiici; at patienter & heroice easdem ferte: interea dum ipse silentium facio, atque operi huic coronam impono.

Tu autem, Domine Iesu, æterne ab æterno & omnipotẽti Patre Deus, cuius diuinitatem potentiamq; Angeli simul & homines, Prophetæ ac reges, Apostoli quoque & ipse Spiritus sanctus testati sunt, Spiritus, inquam, quem hodie in terram te missurum spondes, quo de te & veritate testimonium perhibeat; eundem nobis, obsecro, mitte; non quidem vt te Deum esse testetur (neque enim iam dubitamus, sed firmiter credimus Deum te non secus atq; hominem esse, quamquam hominum caput & Redemptorem) sed ita eum dimitte, vti olim in Apostolos eum descendere fecisti, vt in lege nos tua erudiat, & in fide cõfirmet, amorem in nobis tuum succendat, & mundanum penitus exstinguat. Mitte inquam illum, vt omnibus nos linguis loqui, atq; in benedictiones, maledictiones, in virtutes vitia, in bona exempla scandala, in laudem & gloriam iniurias & opprobria doceat conuertere. Gloriosum illum Spiritum mitte, vt ita te laudare discamus, in cultu & obsequio nominis ille tui nos roboret, in tolerandis aduersis constantiã suggerat, in mediis tempestatibus constitutes consoletur. Mitte eum, vt in aduersis defensor, in lætis moderator, in ignorantia doctor, in necessitatibus pater, in periculis sit conductor; noster denique nauclerus, quo in mundi huius oceano tam securam instituamus nauigationem, vt æternæ beatitudinis portum intrare valeamus; ad quem Pater æternus, Filius vnigenitus, ac Paracletus Spiritus nos deducere dignentur, Amen.

Docebo iniquos vias tuas, & impij ad te conuertentur. Psalm. 50.

FINIS.

IHS